

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

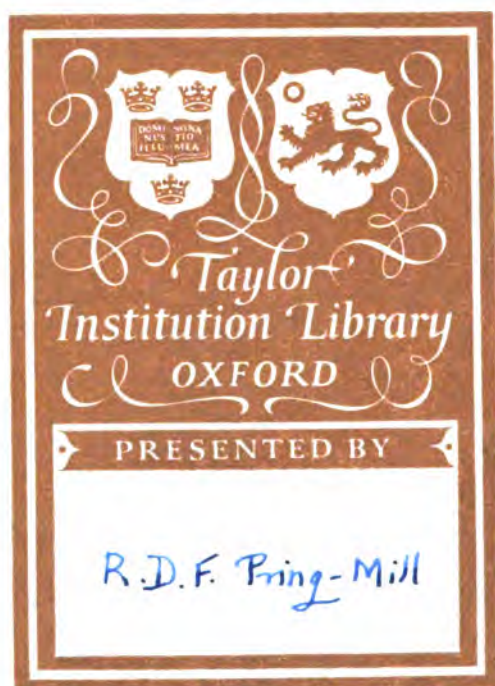
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Vet. Span. III C. 58

300894302T

DICCIONARI
MALLORQUI-CASTELLA.

DICCIONARI
MALLORQUI-CASTELLA,

Y

EL PRIMER QUE SE HA DONAD A LLUM,

COMPOST

PER DON PERE ANTONI FIGUERA

FRANCISCANO ESGLAUSTRAD.

PALMA.

—

IMPRESA Y LIBRERIA DE ESTEVA TRIAS.

—

AÑY 1840.

ES PROPIEDAD DEL AUTOR.

DUAS PARAULES DEL AUTOR

AL

LECTOR.

No penses, amád Lector, que el diccionâri que te presént y que et dedic sia un diccionâri complét y eczént de tot error. No lo penses; pués hás de considerar que es el primer que se publica, y que un diccionâri complét no es ôbra de un tot sôl, sinó de molts y qui téngan molts llums (las que no ténc jô) y de molt de témps, côm se há vist en tântas edicións que se hân fét del diccionâri castellâ de la Acadêmia españôlla. Y axí no téns que criticarme, si trôbas que es fâlto de molts de articles, y si á algúns no correspôn el castellâ: y si em criticas, desde âre et respônc y et dic: que el temps que hás de empleyar en criticarme lo empléys en corretgir y aumentar el diccionâri, y no será témps perdút, côm lo sería, á lo ménos para mí, si em criticâvas. No et diré que *es fácil añadir á lo inventâd*, sinó que já téns es camí ubêrt, lo que no hé tengúd jô, qui hé hagúd de caminar per sâlts y barrâncs, y per llôcs espessos y espinosos, passânt molta fatiga y trebây per surtirne, y aquést trabây me há imposibilitâd el pit y la vista para corretgirlo, ó aumentârlo. *Vale.*

ALGUNAS NOTAS

Para llegir el mallorquí de aquest diccionari, y qui algunas (segons el meu pòc entendre) pòden servir de algùn tant de ortografia mallorquina. Sia pués la

1.ª Còm nòltros mallorquins tenim tres èns, *muda*, *tancàda* y *ubèrta*, ò pronunciám la *e* de tres manéras, *petít*, *fortèt*, y *fòrt* ab sa boca badàda, para distingir la una de las áltres no pòs càp accént demúnt la muda, á no ser que sia llàrga, y á las hóras li pòs el accént gràve, qui es aquést (˘) còm en menjarèm, futur de indicatiu de menjar; demúnt la tancàda pòs lo accént agúd, qui es aqnést (´) y no sòlamént para denotar que es llàrga sinó que es tancàda, y demúnt la ubèrta pòs el accént circumflècs qui es aquést (^) y axí se veu el módo còm se han de pronunciar aquéstas tres paràulas de unrs matéxas lletras; però de divèrsa significació: *Déu*, *deu*, *déu*; pués la priméra significa el Creador, la segona la tercera persona singular del present del indicatiu del verb deure, y la tercera el nombre 10, ò aquéstas áltres tres: *seu*, *séu*, *séu*, qui la priméra significa gréix, la segona pronòm possessiu, y la tercera aquél està assegúd.

2.ª Còm nòltros pronunciám la *a* y la *o* de duas manéras *petít*, y *fòrt* ab sa boca badàda, còm *ma* pronòm, y *má* part del còs, *molt* advèrbi, y *mólt* particip passad de mól-rer, no pòs càp accént demúnt la qui se pronuncia *petít* á no ser que sia llàrga, y á las hóras li pòs el agúd, y demúnt la qui se pronuncia *fòrt* pòs el circumflècs, y axí se distingèix *ma* pronòm de *má* part del còs, y *cos* de guya, ó llòc per correr, de *cós* v. gr. de hómo.

3.ª Còm en la fundició de lletra de estampa noy há lletra majúscula ab accént circumflècs, li pòs el agúd, y axí *Abre* que se pronunciy còm si estàs escrit *ábri*, y lo matéix en áltres térmes.

4.ª Còm nòltros per lo regular dexám de pronunciar la última *r* de la paràula, que se pronunciy la *a* ántes de la última *r* còm si tengués el accént circumflècs, y la *e* y la *o* còm si tenguéssen el agúd, y axí *amar*, *estimar*, etc. còm si estàssen escrits, *amá*, *estíma*, etc.; y *cavaller*, *paner*, *doctor*, *señor*, còm si estàssen escrits *cavallé*, *pané*, *doctó*, *señó*, etc. De aquésta rétgla se escepthan los verbs *ser*, *esser*, *haver*, y los qui ténen la penúltima llàrga, com *pérder*, *cóurer*, etc.; pero la *a* ántes de la última *r* se pronunciy sémpr còm si tengués el accént circumflècs, encareque la síllaba de ántes ténga el accént agúd, còm en *pégar* que significa ferir, y axí se diferencia de *pagar* qui vól dir donar pàga.

5.ª Que el térme mallorquí en qui heyhá *bl* se pronunciy còm si estàs escrit ab duas béns, y axí *doble* com si estàs escrit *dobble*.

6.ª Que una sòla *s* entre duas vocals se pronunciy còm si fos *z*, y axí *áze*, *cáza*, etc. còm si estàssen escrits *aze*, *caza*, etc. De aquésta rétgla se esceptúa el pronòm *se*, còm en *escruiurese*, *romprese* en qui la *s* té la fòrsa de duas.

7.ª Las duas *ss* entre duas vocals que se pronuncien còm una sòla en principi de paràula, y axí *cássa*, *cossa* còm la *s* de sànt, sàbi, etc.

8.ª Jamáy se pronunciy la *s* despues de consonant còm á *z*.

9.º Los dos punts demúnt la vocál ántes de *ll* denótan que la vocál fá sillaba ó tota sóla, ó ab la consonánt de ántes, y no ab la priméra *l*, y axí se distingèix la pronuncia v. g. de *róllo* de pásta ó de tabác de la de *róllo* v. g. de braser; però quánd la vocál há de tenir dos punts y accént côm en *capélla*, se déxan los dos punts y sólament se pósa el accént; perque noy há lletra de imprénta qui ténga dos punts y accént.

10.º La coma demúnt una consonánt axí *d'*, *s'*, qui se anomena apóstrofo, denóta que la lletra qui el té se há de unir en la pronuncia ab la priméra vocál de la paràula qui se seguèix, y axí *d'un*, *s'ábre* se hân de pronunciar côm si estávan escrits *dun*, *sábre*.

11.º Côm nóltros no tením ortografia fíxa, sino que cadahú escriu segóns li dicta el seu càp, algúns térmes qui no se trobarán per *ba*, *pa*, *ra*, etc. se encontrarán per *be*, *pe*, *re*, etc., y al revés. Aximatéix algúns que no se trobarán per *c*, se encontrarán per *s*, y al revés los qui no se encontrarán per *s*, se trobarán per *c*.

12.º Côm jó no hé fét el diccionàri para los sàbis, hé escrit los térmes mallorquins axí côm se pronuncian vuy en dia segóns lo estil familiar.

13.º Encàreque molts escrigan el particip passad, y el nôm adjectiu v. g. *amád* en *t*, jó hé trobád ser regular escriurerlos en *d* una vegada que en la segona veu hey há *d* côm en *amáda*, y en *t* si en la segona veu hey há *t* com en *escrit*; pués la segona veu diu *escrita*; però los sustantius sémpre en *t* para diferenciarlos de los adjectius.

Última. Si tróbas, ó Lector, que jó no escriu ab bona ortografia, no la prengas, però fén una millor, que méntas no la fasses, continuaré en la méua.

TAULA DE LAS ABREVIADURAS

QUE SE TROBAN EN AQUEST DICCIONARI.

<i>adj</i>	Adjectiu.
<i>adv</i>	Advérbi.
<i>ant</i>	Antigament, ó que el térme es anticuad.
<i>cur</i>	Curiál, ó térme usad en audiéncias y cúrias.
<i>f</i>	Sustantíu femení.
<i>f. pl</i>	Femení plurál.
<i>fig. ret</i>	Figúra retórica.
<i>interj</i>	Interjecció.
<i>id</i>	Lo matéix.
<i>m</i>	Sustantíu masculí.
<i>m. pl</i>	Masculí plurál.
<i>p. a</i>	Particip actiu, ó agént.
<i>p. p</i>	Particip passad
<i>pl</i>	Plánta.
<i>sup</i>	Superlatíu.
<i>V</i>	Mira.
<i>v. a</i>	Vérb actiu, ó agénd.
<i>v. n</i>	Vérb néutre.
<i>v. r</i>	Vérb recíproco.
<i>=</i>	Que està sobrentès el article que se hà posad primer, v. g. Correr. <i>Correr</i> . = Còm un cà llebrer. Aquí ántes de <i>cóm</i> està sobreentès <i>correr</i> .

DICCIONARI

MALLORQUI-CASTELLA.

AA

- A.** Lletra vocàl qui tota sola forma una paràula, y qui té molts de significats.
- A. f.** El primer caràcter ò llettra del alfabéto mallorquí. *A.*
- À.** Preposició qui indica diferents relacions: de llòc, de moviment, de situació, de temps. *À. À peu. À pié. À las sis. À las seis. À la finestra. À la ventana. Anar à missa. Ir d missa.*
- Á.** Denôta el costúm, el us. *Á. Á la española. Á la española.*
- Â.** serveix para notar el nombre y la cantidad.
- Â. De sis à set. De seis a siete.* = El preu y el valor de una cosa. *Â un sou sa lliura. Â un sueldo la libra.* = Una distribució ò conte proporcional. *Â sis per cent. Â seis por ciento.* = El mòtiu qui fa obrar. *Â súplicas méuas en Páu dexà es joc. Â súplicas mias Pablo dejó el juego.*
- A.** Abreviatura de autor ò de aprovàd. *A.*
- AA.** Abreviatura de autors. *AA.*
- Aarôn ò Arôu. m.** El germà de Moisès y el primer summo sacerdot de los judios. *Aaron.*

AB.

- Ab.** Preposició qui explica el mèdi, mòdo ò instrument ab que se fa una cosa. *Con.*
- Abád. m.** Superior en algun monastir. = En algunas collegiâtas. = Rector en algunas parròquias.
- Abad.* = Benefd. El qui té jurisdicció casi episcopal, y usa de ornamentals episcopals. *Abad bendito.* = Mitrád. El qui usa de mitra. *Abad mitrado.*
- Abadènc, ca. adj.** Lo qui es pròpi de y lo pertanyent á abád ò abadía. *Abadengo, ga.*
- Abadessa. f.** La superiora de mônjas. *Abadesa.*
- Abadía. f.** Dignidat, distritte, ò renda del abád. *Abadía.*
- Abadiál. adj.** Abadènc. V. *Abadial.*
- Abadiât. m.** Habitació del abád, el temps que dura

ABA

- la dignidat, etc. *Abadiado.*
- Abadir. f.** Pédrâ que la dóna de Saturno li donâ á menjar en llòc de Júpiter que fingiren los poetas. *Abadir.*
- Abáix. adv.** *Abajo.*
- Abanderádo. m.** El qui porta bandéra v. g. en processó. *Abanderado.* = En un retgiment. *Porta-estandarte.*
- Abandonád, da. p. p.** de abandonar, se. *Abandonado, da.*
- Abandonád, da. adj.** Despreciád, desamparád, dexád. *Abandonado, da.*
- Abandonar. v. a.** Dexar, desamparar, etc. *Abandonar.*
- Abandonarse. v. r.** Dexarse, no cuydar de sas sevas obligacions ò convenièncias. *Abandonarse.*
- Abandouo. m.** Dexadès, desamparo. *Abandono.*
- Abâns. adv.** *Antes.* = Abâns d'hora. *Antes de hora.*
- Abarcer. v. a.** Abrassar molts còsas. *Ahacar.*
- Abassonar. v. a.** Donar molt ò massa menjar. *Empapusar.*
- Abást. m.** Provisió de còsas. *Abasto ò abastecimiento.*
- Abastád, da. adj.** Proveïd. *Abastado, da.*
- Abastador. m.** Proveïdor. *Abastecedor.*
- Abastar. v. a.** Proveir. *Abastecer.*
- Abâte. m.** Capellâ, ò el qui anáva vestid de capellâ ab una capeta de tafatâ. *Abate.*
- Abatidament. adv.** Ab desprèci. *Abatidamente.*
- Abatiment. m.** Desprèci, falta de ànimo, de esperit ò de rumbo de barco. *Abatimiento.*
- Abâtre. v. a.** Humillar, trepitjar, etc. *Abatir.*
- Abâtrese. v. r.** Càurer de ànimo, empobrirse, etc. *Abatirse.*
- Abatád, da. p. p.** de abâtre, se. *Abatido, da.*
- Abaxád, da. p. p.** de abaxar. *Bajado, da.* = De bistia. *Bajado ò apeado.*
- Abaxar. v. a.** Passar de llòc alt á baix. = Traspasar una cosa de llòc alt á baix. *Bajar.* = De bistia. *Bajar, apear ò apearse.* = El preu. *Bajar el precio.* = Sas velas de barco. *Amai-*

nar. = La ven, las alas. *Bajar la voz, las alas.*
Abaxarse. v. r. Posarse ab gént baxa. *Adocenarse.*
A, b, c. m. Sillabári. *A, b, c.*
Abcés. m. Boñy ab matèria. *Abceso.*
Abdicació. f. Renuncia. *Abdicacion.*
Abdicád, da. p. p. de abdicar. *Abdicado, da.*
Abdicar. v. a. Renunciar. *Abdicar.*
Abdicatíu, va. adj. Esclusiu. *Abdicativo, va.*
Abdicativament. adv. Ab exclusió. *Abdicativa-*
mente.
Abdomen. m. Tela qui sostén sa butza. *Abdómen.*
Abecedári. m. El orde de las lletres segóns el al-
fabéto de cada lléngu. *Abecedario.* = *adj.* Per-
tañent al abecedári. *Abecedario, ria.*
Abertura. f. La acció de obrir. *Apertura.*
Abestrús. m. La áve mes gróssa de las conegudas
fins aquí. = Hómo torpe, rudo, etc. *Avestruz.*
Abeurád, da. p. p. de abeurar. *Abrevado, da.*
= Cámp, tèrra. *Amerado, da.*
Abeurador. m. El qui mena el bestiar á beurer.
Abrevador. = *f.* El llóc ahónt se abeura. *Abre-*
vadero y abrevador.
Abeurar. v. a. Donar beurer al bestiar. *Abrevar.*
= Als hómos ab noticias. *Darles papila.*
Abeuró. m. Guix pastad molt clar. *Lechada.*
Abigeyát. m. Róho de bestiar. *Abigeato.*
Abigéyo, ya. m. f. Lladres de bestiar. *Abigeo,*
gea.
Abinitio. Paránla llatina. Desde el principi, ó já
há molt de témps. *Ab initio.*
Abintestát. Spne testamént. *Ab intestato.*
Abisme. m. Fondària sense fi. = Immons, incom-
prensible. *Abismo.*
Abismád, da. p. p. de abismar. *Abismado, da.*
Abismál. adj. Pertañent á abisme. *Abismal.*
Abismar. v. a. Abátre, confondre. *Abismar.*
Abjuració. f. Retractació ab juramént. *Abjura-*
cion.
Abjurád, da. p. p. de abjurar. *Abjurado, da.*
Abjurar. v. a. Desdirse, negar ab juramént. *Ab-*
jurar.
Abland, da. p. p. de ablanir. *Ablandado, da.*
= Cárn. *Manido, da.* = Ab sos dits. *Maznado,*
da. = Axamplíds. *Amanzado, da.*
Ablanir. v. a. Fer una còsa blana, afeminar, apla-
car, etc. *Ablandar.* = Ab sos dits. *Maznar.*
= Cárn. *Manir.* = A xamplir. *Amanzar.* = Fer
una còsa mólla. *Amollecet.*
Ablandir. v. r. Mitigar. *Ablandarse. v. n.* Sa
cárn. *Manirse.* = Una còsa entre es dits. *Maz-*
narse.
Ablatíu. m. El sisè cas de nòm. *Ablativo.*
Ablució. f. Rentada de màns en batisme y missa.
Ablucion.

Abnegació. f. Total renuncia de la pròpia volun-
tát. *Abnegacion.*
Abnegar. v. a. Renunciar totalment la pròpia vo-
luntát. *Abnegar.*
Abocád, da. p. p. de abocar. *Echado, da.* = Á
balcó, finéstra. *Asomado, da.* = Bevent á ci-
quíu. *Echado, da, d ó de bruces.* = Molta gént.
Agolpado, da.
Abocar. v. a. v. g. áigo d'un tassó, gèrra, etc.
Echar. = Fins que ni cápia. *Coronar.*
Abocarse. v. r. Á balcó, finéstra, etc. *Asomarse.*
= Per beurer á siquia, etc. *Echarse de ó d*
bruces. = Concorre molta gént. *Agolparse.*
Aboleng. m. cur. Heretát ó patrimóni de antepa-
sada. *Abolengo.*
Abolició. f. Anulació, revocació. *Abolicion.*
Abolíd, da. p. p. de abolir y abolirse. *Abolido, da.*
Abolir. v. a. Anular, borrar, revocar. *Abolir.*
Abolirse. v. a. Desapareixer, desvanexer. *Abolirse.*
Abominable. adj. Digne de abominació. *Abomi-*
nable.
Abominablement. adv. Ab abominació. *Abomina-*
blemente.
Abominació. f. El ácte de abominar. *Abominacion.*
Abominád, da. p. p. de abominar. *Abominado, da.*
Abominar. v. a. Avorir. *Abominar.*
Abonád, da. p. p. de abonar. *Abonado, da.* = *adj.*
Hómo de crédit de qui se pót fiar. ó donad per
ápte per una còsa. *Abonado, da.*
Abonar. v. a. Assegurar una còsa. = Donar á un
per ápte per fer una còsa. *Abonar.*
Abono. m. Fiança, responsabilitat, etc. *Abono.*
Abordád, da. p. p. de abordar, se. *Abordado, da.*
Abordador. m. El qui se aborda á barca inimiga.
= El qui se acósta á áltre ab llibertát, llanusa.
Abordador.
Abordar. v. n. Acostarse un barco á áltre, ó arri-
bar á tèrra. *Abordar.* = Una escopeta, v. g.
Encarar una escopeta.
Abordarse. v. r. Euvestir. *Abordarse.* = Cà ó hò-
mo. *Abalanzarse.*
Abórt. m. Mál part. = Còsa extraordinària. *Aborto.*
Abossád, da. p. p. de abossarse. *Embozado, da.*
Abossarse. v. r. Cubrirse sa càre fins als uys. *Em-*
bozarse. = Taparse un pòc per no ser conegud.
Tapujarse.
Abrahonád, da. p. p. de abrahonar. *Abrahonado,*
da. = Pres. *Cogido, da.*
Abrahonar. v. a. Aferrar á un pes brabóns. *Abra-*
honar. = Pendre, pillar. *Coger.*
Abrás. m. El ácte de abrasar. *Abrazo.*
Abrasád, da. p. p. de abrasar. *Éacés, cremád,*
Abrasado, da. = De sed. *Abrasado ó apalam-*
brado de sed.

Abrassador, ra. m. f. El qui encén, destrueix. *Abrassador, ra.*
Abrassament. m. El acte de abrasar. *Abrasamiento.*
Abrasar. v. a. Cremar, destruir, etc. *Abrasar.*
Abrassar-se. v. r. Encéndrese de calor. ràbia, etc.
Abrassar-se. = De sed. *Abrassar-se* ò *apalambrar-se de sed.*
Abrassad, da. p. p. de abrasar. *Abrassado, da.*
Abrassador, ra. m. f. El qui abràssa. *Abrassador, ra.*
Abrassament. m. V. Abràs. *Abrassamiento.*
Abrassar. v. a. Donar abràssos, emolòurer, rebre en gust una còsa, apreciar, etc. *Abrassar.*
Abrassar-se. v. r. Donar-se abràssos. *Abrassar-se.*
Abre. (*) m. Plànta corpulenta qui viu molts ànys.
Arbol. = De bàrco. *Arbol* ò *mástil.* = Bord. *Borde* ò *pagano.* = De cania. *De canisa.* = De festa per pujary. *Cucana.* = Fruitat. *Frutal.* = De molt. *Arbol* ò *macho de molino.* = De parentesc.
Arbol genealógico. = De piñol. *De simiente.* = De ròla. *Virola.* = Des pàlo ò quina. *Cuarango* ò *cuadrango.* = Vèr: fléix. *Fresno.* = Qui un àny fà fruyt y àltre no. *Arbol vecero, ra.*
Abret. m. Àbre petít. *Arbolito.*
Abrevariació. f. Compèndi, reducció. *Abreviacion.*
Abrevariad, da. p. p. de abreviar. *Abreviado, da.* = *adv.* Prést. *Presto, pronto y prontamente.*
Abreviador, ra. m. f. El qui abrevia. *Abreviador, ra.*
Abreviador. m. El ministre qui despátxa los brés en la nunciatura. *Abreviador.*
Abreviar. v. a. Compèndiar, apressurar negòci, etc. *Abreviar.*
Abreviadura. f. Espresió en qui se dexau algunas còsas, còm Sm. en lloc de Santissim. *Abreviadura.*
Abreviatura. f. Abreviadura. *V. Abreviatura.*
Abreviaturia. f. La oficiua del abreviador. *Abreviaturia.*
Abridéro. m. Àbre espècie de mèicotoner. = El seu fruit. *Abridero.*
Abriegad, da. p. p. de abrigar y abrigarse. *Abriegado, da.*
Abrigar. v. a. Guardar des fret, protegir, amparar, etc. *Abrigar.*
Abrigarse. v. r. Guardarse des fret, taparse, posarse ròba per no tenirne. = Ampararse de algú, etc. *Abrigarse.* = Àntes de plòurer. Donar un satisfacció de alguna còsa àntes que se li fàsse càrreg de ella, ò guardarse del dany que li pòt succeir. *Curarse en salud.*

(*) Vèjase la nòta 3.ª de la página 6.

Abril. m. El quàrt més del àny. *Abril.*
Abrogació. f. Anullació, abolicíó. *Abrogacion.*
Abrogad, da. p. p. de abrogar. *Abrogado, da.*
Abrogar. v. a. Revocar ò anullar lo establíd. *Abrogar.*
Abrumad, da. p. p. de abrumar. *Abrumado, da.*
Abrumador, ra. m. f. El qui abruma. *Abrumador, ra.*
Abrumar. v. a. Oprimir ab gràve pes ò causar gràve molèstia. *Abrumar.*
Abrusad, da. p. p. de abrusar. *Asolado, da.*
Abrusador, ra. m. f. El qui abrusa. *Asolador, ra.*
Abrusar. v. a. Arrasar, destruir, arruinar. *Asolar.*
Abscés. m. Bofy ab matèria. *Absceso.*
Absòlt, ta. p. p. de absòltre. *Abuelto, ta.*
Absòlta. f. Respòns que se diu per mòrt. *Responso.*
Absòltre ò absòldre. v. a. Perdonar. *Absolver.*
Absolució. f. Efecte de absòltre. = Oració que se diu á càda noctúrn de matinas. *Absolucion.* = General. Aplicació de indulgèncias y comunicació de hònas òbras que per privilegi fàn cèrts dias algunas religións á los presènts en las suus iglesias. *General.* = Sagramentat. La que dona el sacerdot confessor. *Sacramental.* = De la instància. Quànd noy há mèrits para absòltre, ò condemnar al réo. *De la instancia.*
Absolút. ta. adj. Illimitad, independènt, ab plena potestát, y en gramátiga lo qui no regéix ni es regíd. *Absoluta, ta.*
Absoluta. f. Preposició dita ab tò de magistèri. *Absoluta.*
Absolutament. adv. Sense dependència, sense respectè algun, generalment, y sens escepció. *Absolutamente.*
Absolutisme. m. Independència, despotisme. *Absolutismo.*
Absolutista. adj. El qui segueix al absolutisme. *Absolutista.*
Absolutòria. f. Sentència qui absòl al réo. *Absolutoria.*
Absort, ta. adj. Admirad, pasmad. *Absorto, ta.*
Absorvént. p. a. Lo qui xupa, atrén la humitat. *Absorvente.*
Absorvència. f. El acte de xupar. *Absorvencia.*
Abstenir-se. v. r. Privarse de alguna còsa. *Abstenirse.*
Abstergent. p. a. Loqui axuga y fà net. *Abstergente.*
Abstergir. v. a. Axugar, rentar. *Absterger.*
Abstersió. f. Purificació. *Abstersion.*
Abstersiu, va. adj. Lo qui parifica, renta. *Abstersivo, va.*
Abstinència. f. Templansa, moderació en el us de algunas còsas. = Virtút moral qui modèra el us de menjar y beurer. *Abstinencia.*

Abstinént. *adj.* El qui usa de abstinència. *Abstinente.*

Abstinentíssimamént. *adv.* Ab molta abstinència. *Abstinentíssimamente.*

Abstinentmént. *adv.* Ab abstinència. *Abstinentemente.*

Abstracció. *f.* Consideració de una propietat, de una còsa, sens atendre á las áltres propietats. = Retiro del trácto y comunicació dels áltres. *Abstraccion.*

Abstractiu, *va. adj.* Lo qui abstréu. *Abstractivo, va.*

Abstractivamént. *adv.* Ab abstracció. *Abstractivamente.*

Abstrácto. *m.* Lo qui es sustantiu. *Abstracto.*

Abstrácto. *(in).* *Módo adverbial.* Segóns la idèya del módo ó propietat, considerántlos sens atendre á la còsa en qui se tróbau. *In abstracto.*

Abstrét, *ta. p. p.* de abstréurer. *Abstracto, ta.*

Abstréurer. *v. a.* Considerar un atribút ó propietat de una còsa sens atendre á áltres. *Abstractar.*

Abstrús, *sa. adj.* De difícil inteligència. *Abstruso, sa.*

Absurdamént. *adv.* Ab repugnància á la rahó. *Absurdamente.*

Absurdo. *m.* Dit ó fét repugnánt á la rahó. *Absurdo.*

Absurdo, *da. adj.* Repugnánt á la rahó. *Absurdo, da.*

Abultád, *da. p. p.* ó *adj.* Gròs de mólt de bulto. *Abultado, da.*

Abultar. *v. a.* Fer major el bulto de una còsa. = Ponderar. = Tenir ó fer bulto. *Abultar.* = Fer gruixál en so dir. *Echar por arrobas.*

Abundància. *f.* Grán cantidat de còsas. *Abundancia.*

Abundánt. *p. a.* = *adj.* Copiós, ric. *Abundante.*

Abundántmént. *adv.* Ab abundància. *Abundantemente.*

Abundantíssim, *ma. sup.* Molt abundánt. *Abundantísimo, ma.*

Abundar. *v. a.* Tenir abundància, ser fèrtil. *Abundar.*

Abundós, *sa. m. f.* v. g. Abundánt. *Abundoso, sa.* = De còsas d'áltri. *De cuero ageno correas largas.*

Abús. *m.* Mál us de sas còsas. *Abuso.*

Abusád, *da. p. p.* de abusar. *Abusado, da.*

Abusador, *ra. m. f.* El qui abusa. *Abusador, ra.*

Abusar. *v. n.* Fèr mál us de las còsas. *Abusar.*

Abusió. *f. fig. ret.* Us de paráulas impròpias en llòc de pròpias. *Abusion.*

Abusiu, *va. adj.* Lo qui se fa per abús. *Abusivo, va.*

Abusivamént. *adv.* Ab abús. *Abusivamente.*

AC.

Acabáble. *adj.* Lo que se pòt acabar. *Acabable.*

Acabád, *da. p. p.* de acabar. *Acabado, da.*

Acabadamént. *adv.* Entèramént. *Acabadamente.*

Acabador, *ra. m. f.* El qui acába. *Acabador, ra.*

Acabamént. *m.* Conclusió, fi. *Acabamiento.*

Acabar. *v. a.* Concluir, apurar, consumir, rematar, estingir, morir, etc. *Acabar.* = De fer fruyt los ábres. *Enloquecer.* = De pòndre sas galinas. *Desponeræ.* = Los hòmos sa pòsta ó es que filar: no saber més. *Estar d lo último del latin.* = Està acabád: noy há més que dir ó fer. *Acabóse.*

Acabarse. *v. n.* Concluirse, etc. *Acabarse.* = Sa candela, morirse. *Acabarse la candela.*

Acabussád, *da. p. p.* de acabussar. *Azuzado, da.*

Acabussador, *ra. m. f.* El qui acabussa. *Azuador, ra.*

Acabussar. *v. a.* Incitar á envestir. *Azuzar.*

Acabussarse. *v. n.* *Azuzarse.*

Acadèmia. *f.* Junta de literáts para adelantamént en cièncias y árts. = El llòc ahónt se juntan. = Junta de aficionáds para ezercitarse v. g. en la música. *Academia.*

Acadèmic. *m.* Individuo de una acadèmia. *Académico.*

Acadèmic, *ca. adj.* Pertañént á acadèmia. *Académico, ca.*

Acalád, *da. p. p.* de acalar. *Bajado.* = *Encorvado.*

Acalar. *v. a.* Inclinar per baix, v. g. ets oys, càp.

Bajar. = Sas álas los hòmos presumíds. *Bajar las alas.* = Es càp posántse morretós. *Amorruar.*

= Quànd los arragáñau. *Bajar las orejas.* = Sas bàrras á àrma de lòc. *Desmontarla.*

Acalarse. *v. r.* Inclinarsè. *Inclinarse* ó *encorvarse.*

Acalorád, *da. p. p.* De acalorar y acalorarse.

Acalorado, da.

Acaloramént. *m.* Ardor de càp, de passió. *Acaloramiento.*

Acalorar. *v. a.* Causar calor, avivar, donar presea, incitar. *Acalorar.*

Acalorarse. *v. r.* Encéndrese, atropellarse en el trabáy, suffocarse en discúrs, convèrsas, ó irritarse. *Acalorarse.*

Acállar. *v. a.* Aplacar al qui plòra, majorment nins. *Acallar.*

Acampád, *da. p. p.* de scampar. *Acampado, da.*

Acampamént. *m.* Collocació de un ezèrcit en álgún llòc, y el matéix llòc. *Acampamento.*

Acampar. *v. n.* Posarse un ezèrcit en álgún llòc. *Acampar.*

Acanalád, da. p. p. De acanalar. = *adj.* Lo qui passa per canál, lo qui forma canál, ô lo parèix.
Acanalado, da. = Columna. *Acanalada* ô *estriada*.
Acanalador, m. Eyna de fuster per fer canàls en fusta. *Acanalador*.
Acanalar, v. a. Fer canàls ô còsa qui lo paresca. *Acanalar*. = Columna. *Acanalar* ô *estriar*.
Acanir, v. a. El cà. *Cubrir*.
Acanir-se, v. r. Sa cussa. *Estar en celo* ô *caliente*.
Acantonád, da. p. p. de acantonar. *Acantonado*, da.
Acantonamént, m. Distribució de trôpas en vários llòcs. *Acantonamiento*.
Acantonar, v. a. Repartir las trôpas en vários llòcs. *Acantonar*.
Acañád, da. p. p. de acañar. *Ahogado*, da. = *Agotado*, da.
Acañar, v. a. Enfagar. *Ahogar*. = Pous, fònts, etc. *Agotar*.
Acápta, f. Demànda de almôyna. Per sànts. *Cuestua*. = Per los coramérs. *Hornazo*.
Acaptád, da. p. p. de acaptar. *Mendigado*, da. = *Cuestuado*, da.
Acaptador, ra. m. f. Pòbres. *Mendigo*, ga. ô *pordioso*, ra. = Para sànts. *Cuestuador*, ra. = Para sant Antòni de Viàna ô para sant Llätzer. *Mamposero*, ra.
Acceptar, v. a. Demanar almôyna. Los pòbres. *Mendigar* ô *pordiosear*. = Para sànts. *Cuestuar*. = Per no fer feyna. *Gorronear*.
Acaramüllád, da. p. p. de acaramüllar, se. *Amon-tonado*, da. = *Desemparvado*, da., etc. segòns es vérb de qui es particip.
Acaramüllar, v. a. Fer caramüll de còsas. *Amon-tonar*. = Y mesclarlas confusamént. *Emburujar*. = Sas gârbas dins es càmp. *Atresnalar*. = Es grâ demúnt s'era. *Desemparvar*.
Acaramüllarse, v. r. Sa géut. *Agolparse*.
Acarául, da. p. p. de acarar, se. *Careado*, da.
Acarar, v. a. Fer venir una persona devànt de àl-tra. *Carear*.
Acararse, v. r. *Carearse*.
Acariciád, da. p. p. de acariciar. *Acariciado*, da.
Acariciador, ra. m. f. El qui acaricia. *Acariciador*, ra.
Acariciar, v. a. Fer caricias. *Acariciar*.
Acás, m. Casualidât, succés improvíst. = *adv.* Casuálment, tál vegâda. *Acaso*.
Acatamént, m. Respècte, reverència. *Acatamiento*.
Acatar, v. a. Respetar, reverenciar. *Acatar*.
Acaudalád, da. p. p. de acaudalar. *Acaudalado*, da.
Acaudalar, v. a. Aplegar caudàls, atresorar. *Acaudalar*.

Accedir, v. n. Seguir el parer ô partít de algú. *Acceder*.
Acceleració, f. Prontitút. *Acceleracion*.
Accelerar, v. a. Fer las còsas ab prontitút. *Accelerar*.
Accelerarse, v. r. Apressurar-se. *Accelerarse*.
Accént, m. El tò ab que se pronuncia una sílaba. = El mòdo de pronunciar de càda provincia.
Acento, = Grâve, qui se pòsa axí ('). *Grave*.
Agúd, axí ('). *Agudo*. = Circunflècs, axí (^). *Circunflejo*.
Accentuació, f. La acció y efècte de accentuar. *Accentuacion*.
Accentuád, da. p. p. de accentuar. *Accentuado*, da.
Accentuar, v. a. Señalar las síllabas ab el accént que los correspon. *Accentuar*.
Acceptió, f. El significât de las parâulas, y el sentít en que se preuen. = La inclinació que se té més á una persona que á àltra. *Acception*.
Acceptáble, *adj.* Lo que pòt ô se den acceptar. *Acceptable*.
Acceptáblement, *adv.* Ab acceptació. *Acceptablemente*.
Acceptació, f. Admissió de lo que se dona ô se propòsa. *Acceptacion*.
Acceptád, da. p. p. de acceptar. *Acceptado*, da.
Acceptador, ra. m. f. El qui accépta. *Acceptador*, ra. De personas. El qui fâ párts y quàrts. *De personas*.
Acceptar, v. a. Admetre lo que se dona, oferèix ô encarrega. *Acceptar*.
Accés, m. Arribâda, cercanía, camí, etc. *Acceso*.
Accesible, *adj.* Llòc alont se pòt arribar ô pujar. = Lo possible ô fâcil de logvar. = La persona de bòn gèni. *Accesible*.
Accesió, f. Aderimént á un tractât. = El aumént de sa tébra. *Accesion*.
Accessôri, m. Lo qui se unèix á lo principâl, ô dependèix de éil. *Accessorio*.
Accessôria, f. Pârt de habitació unida á la principâl. *Accessoria*.
Accidént, m. Calidât qui no es de la essència de la còsa. = Succés improvíst, casualidât. = Atâc, insulto, malaltia qui sobrevé d'improvís. = El color, sabor y olor del pâ y vi en el Sagramént del altar. *Accidente*. = Per accidént. *adv.* Per casualidât. *Por accidente*. = Estar carregâd de accidénts: tenir molts de màls. *Tener muchos guayes*.
Accidentád, da. p. p. de accidentarse. *Accidentado*, da.
Accidentál, *adj.* Lo qui no es de la essència de las còsas. *Accidental*. = Glòria accidentál. La que se dona en la tèrra á los sànts ab el culto este-

rior. *Gloria accidental.*
Accidentarse. v. n. Ser acomès de algún accidént.
Accidentarse.
Acció. f. Fèt, operació. *Accion.*
Accionar. v. n. Acompanyar ab moviment de càp, màns, etc. del còs, lo que se diu para espressar-lo millor. *Accionar.*
Accionista. m. El qui pòsa en alguna companyia.
Accionista.
Acedia. f. Agrura de una còsa. *Acedia.*
Acefalisme. m. Sècta de los Acéfalos. *Acefalismo.*
Acefalista. m. El qui no admèt el concili calcedonense. *Acefalista.*
Acéfalo, la. adj. El seguidor de sècta qui no té càp. *Acéfalo, la.*
Acéra. f. Vorèra de carrer. *Acera.*
Acerád, da. p. p. de acerar. *Acerado, da.*
Acerar. v. a. Posar cer á punta y táy de instrumènts de tayar. *Acerar.* = Fer punta y táy á còsas de fèrro. *Calzar.*
Aceró. m. Punta de cer que se pòsa á instrument, etc. *Calç.*
Acèrrim, ma. adj. Fortissim, molt vigorós. *Acèrrimo, ma.*
Acèrt. m. Surtida fèlta, habilitát, destresa. *Acierto.*
Acertád, da. p. p. de acertar. *Acertado, da.*
Acertádamént. adv. Ab acèrt. *Acertadamente.*
Acertar. v. a. Ferir al punt ó al blanc. = Tocar ó ferir una còsa sense tirarly. *Acertar.* = La elecció, vocació, etc. *Acertar la eleccion, etc.*
 = No acetar, caducar. *No constar.*
Acibar. m. Suo amárg. *Acibar.*
Acidès. f. La calidát de lo ácido. *Acidez.*
Acidificació. f. Reducció á ácido. *Acidificacion.*
Ácido. m. Sál picánt y dissolvent. *Acido.*
Ácido, da. adj. Ágre, amárg. *Acido, da.*
Ácido. m. Carbònic, nutriac, etc. térmes químics.
Ácido carbónico, nutriaco, etc.
Acimut. m. Térme astronòmic. *Acimut,*
Aclamació. f. Apláuso, alegría. *Aclamacion.*
Aclamád, da. p. p. de aclamar. *Aclamado, da.*
Aclamador, ra. m. f. Los qui acláman. *Aclamador, ra.*
Aclamar. v. a. Aplandir. = Fer crits de gòig. *Aclamar.*
Aclaració. f. El ácte de aclarar. *Aclaracion.*
Aclarar. v. a. Manifestar, etc. *Aclarar.*
Aclaríd, da. p. p. de aclarir. *Aclarado, da.*
Aclaridor. m. de cabèys. *Escarpidor ó escarnador.*
Aclarir. v. a. Disminuir el nombre, desemnyar, explicar, fer clar lo espès ó obscur, etc. *Aclarar.* = Ábres. *Chapodar.* = Es pámpol. *Despamplonar.* = Que se aclarescan. *Allá se las hayán.*

= Queu aclaresca el diáble. *Que lo averigüe Vdrgas.*
Aclarirse. v. n. Es licors. *Aclararse.* = El témps.
Aclararse ó abonanzar.
Aclimatar. v. a. Fer que una piánta forestèra se cify eu áltre país. *Aclimatar.*
Aclucar. v. a. Eta uys, tancarlos. *Cerrar los ojos.*
 = Un pòc para veurey millor el eurt de vista.
Amusgar. = Á uys clucs. *adv.* *A ojos cerrados.*
Aclucarse. v. r. El hòmo, obrar sense reflexió.
Cerrar los ojos ó cegarse. = Edifici. *Undirse.*
Acobardád, da. p. p. de acobardar. *Acobardado, da.*
Acobardar. v. a. Fer pô. *Acobardar.*
Acobardarse. v. r. Tenir pô, fàlta de ánimo ó de valor. *Acobardarse.*
Acòlit. m. El qui té el orde de acolitát. *Acòlito.* = El qui du lo eucenser. *Turiferario.*
Acolitát. m. El orde de acòlit. *Acolitado.*
Acòllar. v. n. Anarsèn. *Afufarlas.* = Acudir ó venir. *Acudir.*
Acomès, sa. p. p. de acometre. *Acometido, da.*
Acometre. v. a. Atacar, euvestir. = *v. n.* Venir á un malaltía, sòn. *Acometer.*
Acomodáble. adj. Lo que se pòt acomodar. *Acomodable.*
Acomodád, da. p. p. de acomodar. *Acomodado, da.*
Acomodádamént. adv. Ab comodidát. *Acomodadamente.*
Acomodadissim, ma. sup. Molt acomodád. *Acomodadísimo, ma.*
Acomodadissimamént. adv. sup. Ab moltissima comodidát. *Acomodadissimamente.*
Acomodador, ra. m. f. Los qui acomòdan. *Acomodador, ra.*
Acomodar. v. a. Distribuir las còsas axí còm convé. = Ajustar ó compòndre diferèncias. = Donar collocació ó ocupació á algú, proveintlo de lo que necesita. = Convenir alguna còsa, ó agradar y venir bé á algú. *Acomodar.*
Acomodarse. v. r. Conseguir empléo. = Posarse á servir. = Al témps, al dictámén, gèni de áltre, etc. *Acomodarse.* = A sa cadira per sèurer. *Arrellanarse.*
Acomodaticio, cia. adj. Lo que se acomòda á áltre sentít distínt del que té litterálmént. *Acomodaticio, cia.*
Acomódo. m. Empléyo, destino, conveniència. *Acomodo.*
Acompañád, da. p. p. de acompañar. *Acompañado, da.*
Acompañador, ra. m. f. El qui acompaña. *Acompañador, ra.*

Acompañamént. *m.* El ácte de acompañar. *Acompañamiento.*

Acompañar. *m.* Acompañamént. *Acompañamiento.*

Acompañar. *v. a.* Anar de compañía ab algú, al costât, per honor, per seguretât, etc. *Acompañar.*

Acompañarse. *v. r.* Ajuntarse ab âltri. *Acompañarse.*

Acondicionâd, *da. p. p.* de acondicionar. *Acondicionado, da.*

Acondicionar. *v. a.* Donar á las còsas cêrta condiçió ò calidât. *Acondicionar.*

Aconortâd, *da. p. p.* de aconortar. *Contentado, da.* = De morir. *Resignado, da.*

Aconortar. *v. a.* Contentar. *Contentar.*

Aconortarse. *v. r.* Estar contênt de la sêua sôrt. *Contentarse.*

Aconsejâd, *da. p. p.* de aconsejar. *Aconsejado, da.*

Aconsejador, *ra. m. f.* El qui aconseya. *Aconsejador, ra.*

Aconsejar. *v. a.* Donar consêy. *Aconsejar.*

Aconsejarse. *v. r.* Demanar consêy. *Aconsejarse.*

Acopâd, *da. p. p.* de acoparse. *Cerrado, da.* = Còl, lletuga, etc. *Repollado, da.*

Acoparse. *v. n.* Cerrarse. = Còl, lletuga. *Repollar.*

Acôpi. *m.* Aplêg, prevenciô. *Acopio.*

Acopiâd, *da. p. p.* de acopiar. *Acopiado, da.*

Acopiar. *v. a.* Aplegar una còsa ab molta cantitât. *Acopiar.*

Acoquiâd, *da. p. p.* de acoquinar. *Acoquinado, da.* ò achinado, *da.*

Acoquinar. *v. a.* Acobardar. *Acoquinar.*

Acoquinarse. *v. r.* Acobardarse. *Acoquinarse* ò *achinarse.*

Acorâd, *da. p. p.* de acorar. *Degollado, da.* = *Apagado, da.*

Acorador. *m.* Ganíveta. *Xifero.*

Acorar. *v. a.* Degollar. *Degollar.* = Tions encesos. *Apagar.*

Acordâd, *da. p. p.* de acordar. *Acordado, da.*

Acordar. *v. a.* Decretar, establir, determinar. *Acordar.*

Acordarse. *v. a.* Convenirse. *Acordarse.*

Acorde. *adj.* Conforme, corresponént. *Acorde.*

Acordonâd, *da. p. p.* de acordonar. *Acordonado, da.*

Acordonar. *v. a.* Tancar ab gêt algú llòe. *Acordonar.*

Acordonarse. *v. r.* Posarse en forma de rôllo. *Acordonarse.*

Acortelâd, *da. p. p.* de acortelar. *Acuartelado, da.*

Acortelar. *v. a.* Repartir sa trôpa en cortêrs. *Acuartelar.*

Acossâd, *da. p. p.* de acosar. *Acosado, da.*

Acossar. *v. a.* Perseguir, apurar. *Acosar.*

Acostâd, *da. p. p.* de acostar. *Acercado, da. adj.*

Parénts, amígs. *Allegado, da.*

Acostar. *v. a.* Arrambar. *Acercar.*

Acostarse. *v. r.* Arrambarse. *Acercarse.*

Acostumâd, *da. adj.* El qui té el costúm de fer alguna còsa. *Acostumbrado, da.*

Acostumar. *v. a.* Tenir costúm en alguna còsa. *Acostumbrar.*

Acostumbrarse. *v. n.* Ser de costúm. *Acostumbrarse.*

Acôt. *m.* La brânca ò sermênt acotâdas. *Acodo.*

Acotâd, *da. p. p.* de acotar. *Acodado, da.* = Àbre.

Alastrado, da. = Càssa. *Agarbado, da.* ò *agachado, da.* = Hòino. *Agazapado, da.* = *adj.*

Hòino tímido. *Atacado, da.* = Viña. *Acodado, da.* ò *podada d raiz del tronco.* = Brânca per bastarlí. *Encorvada.*

Acotar. *v. a.* Colgar brâncas, sermênts, etc. de têrra para que pôsen rêls. *Acodar.* = Viñas, âbres: tayarlos sa sôca para que se fâssen millors. *Acodar* ò *podar d raiz del tronco.*

Acotarse. *v. r.* Arrufarse en têrra. Las âves. *Alastrarse* ò *amagarse.* = Sa càssa. *Agarbarse* ò *agacharse.* = Los hòinos. *Agazaparse* ò *amagarse.* = Per no ser vists. *Agacharse.* = Per temor. *Encogerse.*

Acrâcia. *f.* Malaltia, debilitât ò impossibilitât de mûnurese. *Acracia.*

Acreditâd, *da. p. p.* de acreditar. *Acreditado, da.*

Acreditâd, *da. adj.* *Acreditado, da.*

Acreditar. *v. a.* Abonar á algú, assegurar la certitût de una còsa, donar valor y crêdit á còsa. *Acreditar.*

Acreditar. *v. r.* Gofiar crêdit. *Acreditar.*

Acreeador, *ra. m. f.* Aquêlles á qui se deu. *Acreeador, ra.*

Acriminaciô. *f.* Aumênt de una fâlta ò delictè. *Acriminacion.*

Acriminâd, *da. p. p.* de acriminar. *Acriminado, da.*

Acriminador, *ra. m. f.* Los qui acriminan. *Acriminador, ra.*

Acriminar. *v. a.* Ponderar sas fâltas ò acusar. *Acriminar.*

Acrimônia. *f.* Asprura. = Vehemência en so parlar. *Acrimonia* ò *acritud.*

Acrimoniós, *sa. adj.* Lo qui té acrimônia. *Acrimonioso, sa.*

Acronistic, *ca. adj.* Térme astronômico. *Acronistico, ca.*

Acro-tic, *ca. adj.* Térme astronômico. *Acróstico, ca.*

Acrotéra. *f.* Pedestrâl qui segvêix de remâte en los frôntis. *Acrotera.*

Acrotería. *f.* V. acrotéra. *Acroteria.*

Acsioma. *m.* Principi assentâd. *Axioma.*

Acta. *f.* Decrèt, lléy. *Acta.*

Acte. *m.* Acció, fét, concnsions. *Acto.* = Es-criptura. *Acta.* = De arrendamént. *Pliego.* = Cada una de las párts de representació cômica. *Acto.*

Actitud. *f.* La positura naturál para pintarla. *Actitud.*

Actiu, *va.* *adj.* Diligent, efícas, prònte, etc. = En gramàtica. Pertañent á la acció del verb. *Activo, va.*

Actividat. *f.* Virtut, facultat en obrar. = Vivesa, prontitud. *Actividad.*

Actor. *m.* Comediànt. *Actor.*

Actora. *f.* Comediànta. *Actriz.*

Actuació. *f.* Eczerceici actual de potència ó de agént. *Actuacion.*

Actuad, *da.* *p. p.* de actuar. *Actuado, da.*

Actual. *adj.* Eczercent, present. *Actual.*

Actualidat. *f.* Eczerstència, presència, estat actual. *Actualidad.*

Actualisad, *da.* *p. p.* de actualisar. *Actualizado, da.*

Actualisar. *v. a.* Reduir á acte. *Actualizar.*

Actualment. *adv.* Are, al present. *Actualmente.*

Actuant. *m.* El qui defensa acte litterari. *Actuante.*

Actuar. *v. a.* Defensar actes litteraris, prosseir judiciàlment. *Actuar.*

Actuari. *m.* Escrivà, notàri devant de qui passen los autos. *Actuario.*

Acuari. *m.* Signe. *Acuario.*

Acudir. *v. n.* Anar, concorrer. *Acudir.* = Los humors á una matèxa part. *Rebalsarse.* = Acudir en havery que pillar. *Al llamado del que le piensa, viene el buey d la melená.*

Acuerdo. *m.* Resolució de una corporació. = La matèxa corporació. *Acuerdo.*

Aculad, *da.* *p. p.* de acular. *Aculado, da.*

Acular. *v. a.* Abatre, arraconar á algú. *Acular.*

Acularse. *v. r.* Abatrese. *Acularse.*

Acullid, *da.* *p. p.* de acullir. *Acogido, da.*

Acullidor, *ra.* *m. f.* Los qui acullen. *Acogedor, ra.*

Aculliment. *m.* El acte de acullir. *Acogida.*

Acullir. *v. a.* Admetre á casa seua á algú ó en sa seua compaña. *Acoger.*

Acullirse. *v. r.* Refugiarse á algún llòc. *Acogerse.*

Acumulació. *f.* Imputació de delict. *Acumulacion.*

Acumulad, *da.* *p. p.* de acumular. *Acumulado, da.*

Acumulador, *ra.* *m. f.* Los qui acumulan. *Acumulador, ra.*

Acumular. *v. a.* Imputar delict. = Unir uns autos á altres para major determinació. *Acumular.*

Acumulatiu, *va.* *adj.* La jurisdicció que un jutge té de conèixer las causas de altre. *Acumulativo, va.*

Acusació. *f.* Impressió de sello ó de armas. *Acusacion.*

Acusad, *da.* *p. p.* de acusar. *Acusado, da.*

Acusador, *ra.* *m. f.* El qui acusa. *Acusador, ra.*

Acusar. *v. a.* Imprimir las armas ó el sello en monedas. *Acusar.*

Acursad, *da.* *p. p.* de acursar. *Acortado da.* = *Acorzado. da,* ó puesto, *ta en sayas.*

Acursar. *v. a.* Fer més curt, disminuir. *Aortar.* = Nins: llevarlos es dráps y posarlos altre vestit.

Acorzar ó poner en sayas. = Es cabs de alguna cosa. *Cercenar.*

Acursarse. *v. n.* El dia, témps, etc. *Acortarse.* = *Rôba. Encogerse.*

Acusable. *adj.* Lo que se deu acusar. *Acusable.*

Acusació. *f.* La acció de acusar. *Acusacion.*

Acusad, *da.* *p. p.* de acusar. *Acusado, da.*

Acusador, *ra.* *m. f.* El qui acusa. *Acusador, ra.*

Acusar. *v. a.* Dir las faltas de un á altre, etc. *Acusar.*

Acusarse. *v. r.* Confessarse culpád. *Acusarse.*

Acusatiu. *m.* El quàrt cas del uom. *Acusativo.*

Acústica. *f.* Ciència qui tracta de los oídos y sons. *Acústica.*

Acutangular. *adj.* Figura de angulos agúds. *Acutangular.*

Acutàngulo. *m.* Triàngulo de angulos agúds. *Acutàngulo.*

AD.

Adagi. *m.* Sentència brén y agnda. *Adagio.*

Adalid. *m. ant.* Capitá de gent de guerra. *Adalid.* = Major, y vuy en dia mariscál de camp. *Adalid mayor.*

Adamitas. *m. pl.* Herétes qui per imitar á Adám anávan despuys del tot. *Adamitas.*

Adaptable. *adj.* Lo que se pòt adaptar ó acomodar. *Adaptable.*

Adaptad, *da.* *p. p.* de adaptar. *Adaptado, da.*

Adaptar. *v. a.* Acomodar una cosa á altra. *Adaptar.*

Adarga. *f. ant.* Escút de cuyro ab duas ànsas, una para el brás y altra para sa mà. *Adarga.*

Adargueta. *f.* Adarga petita. *Adarguilla.*

Addició. *f.* Afagidura. *Adicion.*

Addicionad, *da.* *p. p.* de adicionar. *Adicionado, da.*

Addicionar. *v. a.* Afagir. *Adicionar.*

Adecuació. *f.* Proporcio de igualdat. *Adecuacion.*

Adecuad, *da.* *p. p.* de adecuar. *Adecuado, da.*

Adecuad, *da.* *adj.* Pròpi, convenient, capás, proporcionad. *Adecuado, da.*

Adecuadament. *adv.* Á propòsit, iguàlment, á punt. *Adecuadamente.*

Adeuar. v. a. Ygualar una còsa á àltra. *Adeuar.*
Adefàgia. f. fàm canina. *Adefagia.*
Adefèssios. m. Desberât, despropòsit. *Adefesio.*
Adelantâd, da. p. p. de a delantar. *Adelantado, da.*
Adelantador, ra. m. f. El qui adelânta. *Adelantador, ra.*
Adelantamént. m. Progrés. *Adelantamiento.*
Adelantar. v. a. Apressurar, anticipar, aumentar, afagir á lo inventâd, etc. *Adelantar.*
Adelantarse. v. r. Anticiparse, escedir á àltre, venir ântes, passar envânt. *Adelantarse.*
Adelantât. m. ant. Governador de provincia. *Adelantado.*
Adè'ante. adv. Més allâ. *Adelante.*
Adenologia. f. Anatomía de sas glândulas. *Adenologia.*
Adequació. Adequâd, etc. V. Adequació, etc.
Adherència. f. Unió. *Adherencia.*
Adherént. p. a. de adherir. *Adherente.*
Adherénts. m. pl. Requisits necessâris para una còsa. *Adherentes.*
Adherir ò adherir. v. a. y adherirse ò adherirse. v. r. Unirse al parer de àltri. *Adherir, y adherirse.*
Adesâd, da. p. p. de adesar. *Aderezado, da.*
Adesar. v. a. Adornar, compòndre, etc. *Adorezar.*
Adiâfaro. m. Àcido de târtaro. *Adisfaro.*
Adicto, ta. adj. Dedicâd, atècte á algùn. *Adicto, ta.*
Adinerâd, da. m. f. Los qui ténen molts de dobés. *Adinerado, da.*
Adiós. m. Salutació. *Adios.*
Adjacént. adj. Lo partaént á àltra còsa y dependént de àlla. *Adyacente.*
Adjectiu. m. Nòm qui espréssa la calidât de una còsa ò qui no pòt estar tot sòl en la oració gramaticâl. *Adjetivo.*
Adjectivació. f. Concordància de duas còsas. *Adjetivacion.*
Adjectivâd, da. p. p. de adjectivar. *Adjetivado, da.*
Adjectivamént. adv. Á módo de adjectiu. *Adjetivamente.*
Adjectivar. v. a. Concordar el adjectiu ab el sustantiu. *Adjetivar.*
Adjudicació. f. Declaració de una pertença. *Adjudicacion.*
Adjudicâd, da. p. p. de adjudicar. *Adjudicado, da.*
Adjudicar. v. a. Declarar á un la pertença de una còsa. *Adjudicar.*
Adjudicatiu, va. adj. Lo que se pòt adjudicar. *Adjudicativo, va.*
Adjúnt, ta. adj. Unid á àltra còsa. *Adjunto, ta.*
Adjutori. m. Ajuda, socorro. *Ayuda, ant. adjutorio.*

Admès, sa. p. p. de admetre. *Admitido, da.*
Adnetént. adj. afâble, de bòn gèni. *Accesible.*
Admetre. v. a. Donar entrâda, rebre, acceptar. *Admitir.* = El herenâte. *Adir la herencia.*
Adminicular. v. a. Ajudar á unas còsas ab àltras. *Adminicular.*
Adminiculo. m. Lo qui servèix de ajuda ò apoyo. *Adminiculo.*
Administració. f. Càrreg, manètx. *Administracion.*
Administrâd, da. p. p. de administrar. *Administrado, da.*
Administrador, ra. m. f. El qui administra. *Administrador, ra.*
Administrar. v. a. Menetjar béns de àltri. = Justicia, empleyo, etc. *Administrar.*
Administratiu, va. adj. Pertañént á administració. *Administrativo, va.*
Administratòri, ria. adj. cur. Pertañént á la administració ò á administrador. *Administratorio, ria.*
Admirabilíssim, ma. sup. Molt admirâble. *Admirabilísimo, ma.*
Admirabilíssimamént. adv. sup. Ab molta admiració. *Admirabilísimamente.*
Admirâble. adj. Digne de admiració, maravèllós. *Admirable.*
Admirâblemént. adv. Ab admiració. *Admirablemente.*
Admiració. f. El sentiment del qui se admira. = Punt admiratiu, espànt. *Admiracion.*
Admirâd, da. p. p. de admirar y admirarse. *Admirado, da.*
Admirar. v. a. Causar admiració. *Admirar.*
Admirarse. v. r. Mirar ab admiració. *Admirarse.*
Admiratiu, va. adj. Qui càusa admiració. *Admirativo, va.*
Admirativamént. adv. Ab admiració. *Admirativamente.*
Admissible. adj. Lo que se pòt admetre. *Admissible.*
Admissió. f. Acceptació. *Admision.*
Admonició. f. Amonestació. *Admonicion.*
Adnâta. f. La túnica exterior del uy. *Adnata.*
Adób. m. Composició. *Adobo.* = De edifici. *Adobo ò reparo.* = De teulâda. *Retejo.*
Adobâd, da. p. p. de adobar. *Adobado, da.* = Edifici. *Adobado, da ò reparado, da.* = Teulâda. *Retejado ò recorrido.*
Adobar. v. a. Compòndre. *Adobar, reparar.* = Càrros, jous, etc. *Aperar.* = Bàrcos. *Aconchar.*
Llaurâda. Desterronar. = Pélls los calatravíns.
Adobar ò curtir. = Teulâdas posânt sas teulas qui fâltau. *Retejar.*
Adobarse. v. n. De malaltía. *Guarecer.*

Adoctrinad, da. *p. p.* de adoctrinar. *Adoctrinado, da.*
 Adoctrinar. *v. a.* Ensenyar, instruir. *Adoctrinar.*
 Adolecência. *f.* La edat desde catorze anys fins á vint y cinc. *Adolescencia.*
 Adolid, da. *adj.* Cansad. *Molido, da.*
 Adolorid, da. *adj.* Afligid, y el qui patèix dolor. *Adolorido, da* ó *dolorido, da.*
 Adonar:en de una còsa, repararla. *Advertirla.*
 Adóni, nia, y adònic, ca. *adj.* Cèrt vers. *Adonio, nia, adónico, ca.*
 Adónis. *m.* Un fíy de Cinira réy de Xipre y de Vènus. = Jove hèrmós. *Adónis.*
 Adopció. *f.* El acte de adoptar. *Adopcion.*
 Adoptad, da. *p. p.* de adoptar. *Adoptado, da.*
 Adoptador, ra. *m. f.* Los qui adoptan. *Adoptador, ra.*
 Adoptant. *p. a.* El qui adopta. *Adoptante.*
 Adoptar. *v. a.* Pendre per fíy á un estèrn ab intervenció de la justícia. *Adoptar.*
 Adoptiu, va. *adj.* El pres per fíy. *Adoptivo, va.*
 Adoráble. *adj.* Digne de adoració. *Adorable.*
 Adoració. *f.* Honor, reverència. *Adoracion.*
 Adorad, da. *p. p.* de adorar. *Adorado, da.*
 Adorador, ra. *m. f.* Los qui adoran. *Adorador, ra.*
 Adorar. *v. a.* Honrar, reverenciar ab culto exterior. *Adorar.*
 Adoratòri. *m.* El tèmple dels ídols en Amèrica. *Adoratorio.*
 Adormid, da. *adj.* El qui dòrm. *Dormido, da.*
 = Fèr s'adormid: fingir dormir. *Hacer del dormido.*
 Adormimént. *m.* El acte de dormir ó vèssa de són. *Adormecimiento.*
 Adormir. *v. a.* Causar són ó fèr dormir als nins. *Adormecer.*
 Adormirse. *v. n.* *Adormecer.* = Prim. *Trasponerse.*
 Adormissad, da. Per pesadès de cap. *Azorado, da.*
 Adornad, da. *p. p.* de adornar. *Adornado, da.*
 = *Incrustado, da.* = *Encintado, da.*
 Adornadament. *adv.* Ab adornos. *Adornadamente.*
 Adornador, ra. *m. f.* Los qui adornan. *Adornador, ra.*
 Adornar. *v. a.* Hermoseyar ab adornos. *Adornar.*
 = Edificis ab jàsp's, mármols, ó áltres pedras. *Incrustar.* = Ab vetas. *Encintar.*
 Adornista. *m.* El qui adorna. *Adornista.*
 Adorno. *m.* Lo qui adorna, ó la còsa ab que se adorna. = *Adorno.* = De jàsp's, etc. *Incrustacion.* = El que se pòsa á lo més amunt de edificí. *Coronamiento* ó *coronamento.*
 Adquirid, da. *p. p.* de adquirir. *Adquirido, da* ó *adquisito, ta.*

Adquiridor, ra. *m. f.* El qui adquirèix. *Adquiridor, ra.*
 Adquirir. *v. a.* Alcausar, lograr, gosar. *Adquirir.*
 Adrés. *m.* Preparació de tot lo que es necessàri ó convenient. *Aderezo.* = De cása. *Ajuar.* = De cuyua. *Bateria.*
 Adressad, da. *p. p.* de adressar. *Enderezado, da.*
 Adressador, ra. *m. f.* El qui adressa. *Enderezador, ra.*
 Adressador. *m.* Eyna de fuster. *Juntera.*
 Adressar. *v. a.* Posar dret lo tòrt ó anar tot dret á algún llòc. *Enderezar.* = Per mitx de càmp. *Ir d campotravieso.* = Bàrcas qui estàn tombadas. *Adrizar.* = Anar per dressera. *Atajar.*
 Adressarse. *v. n.* Bistia. *Enarmonarse* ó *encabritarse.* = El hòmo. *Enderezarse.*
 A lretas. *adv.* Apòsta. *Adrede* ó *adredemente.*
 Adriàtic. *m.* El mar de Venècia. *Adridtico.* = *Adj.*
 Pertañent á dit mar. *Adridtico, ca.*
 Adroguer. *m.* El qui ven drògas, *v. g.* encèns, etc. *Adroguero.*
 Aduana. *f.* Cása ahont se registran las mercaderías, se còbran es drets, etc. *Aduana.* = Bàrca per impedir el còntrebàndol. *Guarda-costas.*
 Aductor. *m.* Nòm de divèrsos músculos. *Aductor.*
 Adulació. *f.* El acte de adular. *Adulacion.*
 Adulad, da. *p. p.* de adular. *Adulado, da.*
 Adulador, ra. *m. f.* El qui adula. *Adulador, ra.*
 Adular. *v. a.* Dir ó fer ab estudi lo que agràda á àltri. *Adular.* = Los càns y llops. *Aullar.*
 Adula:òri, ria. *adj.* Lo qui adula. *Adulatorio, ria.*
 Adulteració. *f.* Falsificació de alguna còsa. *Adulteracion.*
 Adulterad, da. *p. p.* de adulterar. *Adulterado, da.*
 Adulterador, ra. *m. f.* Los qui adulteran. *Adulterador, ra.*
 Adulterar. *v. a.* Falsificar, còntafer, corrompre. *Adulterar.*
 Adultèri. *m.* Àcte illicit ab persona casada. *Adulterio.*
 Adulterinamént. *adv.* Ab adultèri. *Adulterinamente.*
 Adulterino, na. *adj.* Falsificad, etc. ó nàd de adultèri. *Adulterino, na.*
 Adúltero, ra. *m. f.* El qui comèt adultèri. *Adúltero, ra.*
 Adulto, ta. *adj.* El qui já té us de rahó. *Adulto, ta.*
 Adumbració. *f.* Color obscur que se empléa en pintura. *Adumbracion.*
 Adunació. *f.* Unió. *Adunacion.*
 Adunad, da. *p. p.* de adunar. *Adunado, da.*
 Adunar. *v. a.* Juntar, unir. *Adunar.*
 Adúst, ta. *adj.* Cremad, torràd. = Mélancolic, de pòc tràcto. *Adusto, ta.*

Adestible. *adj.* Lo qui se pòt cremar. *Adustible.*
Adustiò. *f.* Excessiu calor de sang. *Adustion.*
Adustiù, *va. adj.* Lo qui pòt cremar. *Adustivo, va.*
Advenedís, *sa. adj.* Foraster, estranger. *Advenedizo, sa.*
Advenimént. *m.* Venguda. *Advenimiento.*
Advént. *m.* Cert témp. ántes de Nadal. *Adviento.*
Adventici, *cia. adj.* Lo qui vé per casualidat. *Adventicio, cia.*
Advêrbi. *m.* Part de la oració gramaticâl, qui se junta al vérb y califica la sêua significació. *Adverbio.*
Adverbiâl. *adj.* Pertañent al advêrbi. *Adverbial.*
Adverbialmént. *adv.* Á módo de advêrbi. *Adverbialmente.*
Advêrs, *sa. adj.* Contrâri, fatâl. *Adverso, sa.*
Adversamént. *adv.* Fatâlmént. *Adversamente.*
Adversâri, *ria. m. f.* Contrâri, inimig. *Adversario, ria.*
Adversatiù, *va. adj.* Se diu en gramâtiga de la partícula qui denôta oposició. *Adversativo, va.*
Adversidat. *f.* Desgràcia, desdítza. *Adversidad.*
Advertência. *f.* Repâro, avis. *Advertencia.*
Advertid, *da. p. p.* de advertir. *Advertido, da.*
Advertidamént. *adv.* Ab advertência. *Advertidamente.*
Advertimént. *m.* Repâro. *Advertimiento.*
Advertir. *v. a.* Reparar, conèxer, avisar, increpar. *Advertir.*
Advocació. *f.* El ofici de advocar. *Abogacia.*
Advocâd. *m.* Missêr, intercessor, médianer. *Abogado.*
Advocar. *v. a.* Eczerçitar el ofici de advocâd. *Abogar.*

AE.

Aéreo, *rea. adj.* Lo pertañent á âyre, ô qui còsta de éll. = Vâ, fantâstic. *Aéreo, rea.*
Aériorme. *adj.* Térme quimic. *Aeriforme.*
Aérografia. *f.* Descripció del âyre. *Aerografia.*
Aérolagía. *f.* Tractât del âyre y de las sêuas propiedâts. *Aerologia.*
Aéromância. *f.* Fâis ârt de endevinar per mêdi del âyre. *Aeromancia.*
Aéromântic. *m.* El professor de aéromância. *Aeromântico.*
Aérometría. *f.* Ârt de midar el âyre. *Aerometria.*
Aérometro. *m.* Instrumént para midar el âyre. *Aerómetro.*
Aéronauta. *m.* El qui ab un globo navega per el âyre. *Aeronauta.*
Aérostátic, *ca. adj.* Lo qui diu relació al âyre ô lo qui camina per éll. *Aerostático, ca.*

AF.

Afabilidad. *f.* Dulçura, suavidad, agrâdo en el trácto. *Afabilidad.*
Afâble. *adj.* Agradâble en el trácto. *Afable.*
Afagid, *da. p. p.* de afagir. *Añadido, da.*
Afagidura. *f.* Lo que se aumenta á âltra còsa. *Añadidura.*
Afagir. *v. a.* Aumentar una còsa. *Añadir.*
Afagiuse. *v. n.* Es bossí. Detenirse alguna còsa á sa gargamélla. *Atragantarse.*
Afagitó. *m.* Pòca còsa que se afitx. *Añadidura.* = Lo que se dona més al qui compra. *Adehala.*
Afalconador, *ra. m. f.* El qui se burla de âltre. *Fisgon, na.*
Afalconarse. *v. a.* Burlarse un de âltre. *Fisgar.* = Uns entre sí. *Alfonsearse.*
Afamagâd, *da. m. f.* Los qui téuen fâm. *Hambriento, ta.* = Los qui sêmpre en téuen. *Hambreon, na.*
Afñarse. *v. r.* Trabayar de préssa. *Afanarse ô atarearse.*
Afartâd, *da. p. p.* de afartar y de afertarse. *Harto, ta.*
Afartamént. *m.* Saciedad. *Hartazgo.*
Afartar. *v. a.* Umplir de menjar. *Hartar.*
Afartarse. *v. r.* Umplirse de menjar. *Hartarse.* = Junt á un nôm sustantíu ô á un vérb precedid de la preposició *de* pren la sêua significació: v. g. afartarse de donar garrotâdas. *Hartar de palos.*
Afavorid, *da. p. p.* de afavorir. *Favorecido, da.*
Afavorir. *v. a.* Fer favor, ajudar, donar, patrocinar, etc. *Favorecer.*
Afaytâd, *da. p. p.* de afaytar. *Afeytado, da.*
Afaytador. *m.* El qui afâyta. *Afeitador.* = Tavyôla. *Peinador.*
Afaytar. *v. a.* Fer la bârba, compôndre, adornar, etc. *Afeitar.* Per amor de D'u, ab rahors dolénts, etc. *Afeitar de limosna.* = Panôus, tabernâcles, etc. *Engalanar.*
Afaytarse. *v. r.* Ferse éll matéix sa bârba. *Afeitarse.*
Afecció. *f.* Afêcte, inclinació. *Afeccion.*
Afectació. *f.* Demasiâd cuydâdo en modâls, accions, parâulas. *Afectacion.*
Afectâd, *da. p. p.* de afectar. *Afectado, da.*
Afectâd, *da. adj.* El á qui li agrâda molt una còsa. *Propenso, sa d ella.*
Afectar. *v. a.* Posar mâssa cuydâdo en las accions, parâulas, fingir. = Unir bènèfics eglesiâstics. *Afectar.*
Afêcte. *m.* Amor, passió. = Vivesa de còsa pintâda. *Afecto.*

Afectu, va. *adj.* Pertanyent a afecte. *Afectivo*, va.
Afectuós, sa. *adj.* Amorós, sa. *Afectuoso*, sa.
Afectuosament, *adv.* Ab afecte. *Afectuosamente*.
Afeminació, *f.* Delicadesa. = Semblansa a dòna.
Afeminación.
Afeminad, da. *adj.* Delicads, mòlla. *Afeminado*,
da. = Semblant a femella. *Afeminado*.
Afeminar, v. a. Debilitar. *Afeminar*.
Afeminarse, v. r. Tornar joves, nins. *Afeminarse*.
Afèressis, *f.* *Fig. ret.* per la qual se suprimeix una
 lletra o síl·laba en el comensament de las paráu-
 las. *Afèresis*.
Aferrad, da. *p. p.* de aferrar o aferrarse. *Aferra-*
do, da o *asido, da.* = Fòrt ab sa mà. *Agarra-*
do, da. = Plànta. *Prendido, da.* = Lo que se
 còu. *Pegado, ga.* = Àncora. *Encepada*.
Aferrador, ra. *m. f.* Los qui afèrran. *Aferra-*
dor, ra.
Aferrar, v. a. Agafar alguna còsa. *Aferrar* o *asir*.
 = Fòrt ab sas màns. *Agarrar*. = Fòrt a àl·tra
 còsa. *Agarrasar*. = Pes cò:l y tirar. *Aperco-*
llar. = A dormir. *Pegar d dormir*. = De ungla
 caminant. *Apezuar*. = Ab sas dents. *Abocar*. =
 v. n. Àbres, plàntas, etc.: posar r·els. *Prender*. =
 Cláu, grampó ahont se afixa. *Cabar*.
Aferrarse, v. r. Una còsa ab àl·tra. *Aferrarse*. = Lo
 que se còu. *Pegarse*. = Las dònas pes cabèy,
 barayàntse. *Escarmenarse*. = Los hòmos. *Asir-*
se de la greña. = Ab un cabèy: valerse de quál-
 sevol·l pretèsto para lograr el séu fi. *Asirse de un*
cabell. = Ab un pel: valerse de un pretèsto
 fútil. *Agarrarse de un pelo*. = Ab sas anèllas
 de la sala: Valerse de gròssos protectors. *Agar-*
rrarse d buenas aldabas. = Per no càurer.
Asirse. = Fòrt barayàntse. *Agarrarse*.
Aferrarse, v. n. Sa lléngo al paladar, y tot lo qui
 se aferra y no té màns ni ungla. *Pegarse*.
 = Sa màrfega a s'esquena: Lo que se diu de
 un qui jèu molt. *Pegarsele las sdbanas*. = Sas
 àncoras. *Encepar*.
Aferray, m. Ànsa, mànec, ocasió, pretèsto. *Asi-*
dero. = No tenir aferray. *No tener asidero*.
Afèrra, afèrra. Paràulas ab que se acabussa. *Aboca*,
aboca.
Afèrrapilla, *f.* La acció de concorrer molts a aple-
 gar lo que se tira. *Arrebatina*.
Afèyad, da. *p. p.* de afèyar. *Afèado, da.*
Afèyar, v. a. Vitupèrar, reprendre. *Afèyar*.
Afiansad, da. *p. p.* de afiansar. *Afiansado, da.*
Afiansar, v. a. Assegurar, donar fiansa, surtir fia-
 dor. *Afiansar*.
Aficad, da. *p. p.* de aficar. *Fijado, da.*
Aficadís, sa. *m. f.* El qui se introduèix ab los àl-
 tres. *Pegadizo, za.*

Aficar, v. a. Clàus, etc. *Fijar*. = Ab pasteta. *Pe-*
gar. = Sa b·àfia: no escoltar rahóus. *Cerrarse*
de campina, o *meter la cabeza en el puchero*.
 = Un cláu pe sa cabòta: pegar ab so cap pe sa
 parèt. *Clavar un clavo por la cabeza*. = Sas
 dénts mossegant. *Clavar los dientes o dentellar*.
 = Uua còsa ab saliva dejuna: ab pòc fonemènt
 o rahó. *Prender con alfileres*.
Aficarse, v. r. Introduir-se. *Entrarse*. = Per tot.
Ingerirse. = Es capèll. *Encasquetarse el som-*
brero.
Afició, *f.* Incliniació a alguna còsa. *Aficion*.
Aficionad, da. *adj.* Inclinds a còsas, y los qui
 per afició y no per ofici poseyexen v. g. la mú-
 sica. *Aficionado, da.*
Aficionadament, *adv.* Ab afició. *Aficionadamente*.
Aficionar, v. a. Causar afició. *Aficionar*.
Aficionarse, v. r. Cobrar afició a personas o còsas.
Aficionarse.
Afilad, da. *p. p.* de afilar. *Afilado, da.*
Afiladura, *f.* Esmoladura. *Afiladura*.
Afilar, v. a. Esmolar ab filadora o aprimar punts,
 tày de instrument. *Afilar*.
Afinad, da. *p. p.* de afinar. *Afinado, da.* = *Ha-*
llado, da. = *Atinado, da.*
Afinar, v. a. Pulir. *Afinar*. = Trobar. *Hallar*.
 = Endevinar, ferir al negrèt. *Atinar*. = En men-
 tida. *Coger en mentira*. = Ets embuys dels ju-
 gadors. *Descornarles la flor*.
Afinidat, *f.* Parentesc qui prové per còpula. = Ana-
 logia, semb·ansa. *Afinidad*.
Afirmació, *f.* Certificació. *Afirmación*.
Afirmad, da. *p. p.* de afirmar. *Afirmado, da.*
Afirmar, v. a. Assegurar, certificar. *Afirmar*.
Afirmativa, *f.* Afirmació. *Afirmativa*.
Afirmativament, *adv.* Ab afirmació. *Afirmativa-*
mente.
Afitorad, da. *p. p.* de afitorar. *Fisgado, da.*
Afitorar, v. a. Aficar sa fitora. *Fisgar*.
Aflicció, *f.* Pena, pèsar. *Aflicción*.
Aflictu, va. *adj.* Lo qui afligèix. *Aflictivo, va.*
Afligid, da. *p. p.* de afligir o afligirse. *Afligi-*
do, da.
Afligidament, *adv.* Ab aflicció. *Afligidamente*.
Afligidissim, ma. *sup.* Molt afligids. *Afligidissi-*
mo, ma.
Afligidissimament, *adv.* Ab molta aflicció. *Afligi-*
disimamente.
Afligir, v. a. Causar aflicció. *Afligir*.
Afligirse, v. r. Pendre aflicció. *Afligirse*.
Afluència, *f.* Abundància de paràulas. *Afluencia*.
Afluènt, *adj.* Abundant de paràulas. *Afluente*.
Afluxad, da. *p. p.* de afluxar. *Afloxado, da.*
Afluxament, *m.* El acte de afluxar. *Afloxamiento*.

Afluxar. v. a. Fer que una còsa no estiga tan estirada de lo que estáva. *Afloxar.*

Afluxarse. v. n. *Afloxarse.* = Abstenirse de alguna còsa. *Abstenerse de...* = De menjar y bènner per anar bèn vestid. *Vanidad y pobreza todo en una pieza.*

Afollad, da. p. p. de afollar. *Lizado, da.*

Afollar. v. a. Llastimar alguna pàrt del còs. *Lislar.*

Afollador. m. El llòc de cup ahónt se trepitja sa verema. *Lagar.*

Afonad, da. p. p. de afonar ò afonarse. *Sumer-gido, da.* = *Undido, da.*

Afonar. v. a. Tapar de líquido. *Sumergir.*

Afonarse. v. r. Enfoñarse dins líquido. *Sumergir-se.* = Edificis, càner. *Undirse.*

Aforad, da. p. p. de aforar. *Aforado, da.*

Aforador. m. El qui afóra. *Aforador.*

Aforament. m. *Aforamiento.*

Aforar. v. a. Valuar ò posar preu á una còsa. *Aforar.*

Aforisma. m. Tumor per haverse rompuda artèria. *Aforisma.*

Aforisme. m. Axioma, sentència. *Aforismo.*

Aforistic, ca. adj. Pertañent á aforisma. *Aforis-tico, ca.*

Afortunad, da. adj. Ditzós, fells. *Afortunado, da.* = *Baldad. Baldado, da.*

Afortunuar. v. a. Fer ditzós. *Afortunar.* = *Baldar. Baldar.*

Afrancesad, da. adj. El qui seguedix las màcsimas y las mòdas de los francesos. *Afrancesado, da.*

África. f. Una de las quàtre pàrts del mon. *Africa.*

Africá, na. adj. El natural de, y lo pertañent á África. *Africano, na.*

Afronta. f. Deshonor, infàmia. *Afrenta.*

Afrontad, da. p. p. de afrontar. *Afrentado, da.*

Afrontador, ra. m. f. Los qui afrontan. *Afrentador, ra.*

Afrontar. v. a. Infamar, deshonrar, causar afronta. *Afrentar.*

Afrontarse. v. r. Deshonrarse, empagairse. *Afrentarse.*

Afrontós, sa. adj. Lo que deshonra, etc. *Afrentoso, sa.*

Afrontosament. adv. Ab afronta. *Afrentosamente.*

Afrontosissim, ma. sup. Molt afrontós. *Afrentosísimo, ma.*

Afrontosissimament. adv. Ab molta afronta. *Afrentosísimamente.*

Afuarse. v. r. Acometre los càns, los hòmos. *Abalanzarse.* = Las àves de rapiña. *Calarse.*

AG.

Agafad, da. p. p. de agafar. *Asido, da, cogido, da, etc.* segons el vérb de qui es particip.

Agafar. v. a. Pendre. *Prender ò asir.* = Á algú. *Prender, coger ò pillar.* = Al qui caminava devànt. *Alcanzar ò atajar.* = Sa fosca á un. *Anochecerle.* = Una monèya, emborratxarse. *Coger un mono, un lobo, un cernícalo, una zorra.* = Mitja moxa, mitja ximbèrga, mitja pàllissa, mitx emborratxarse. *Asomarse ò achisparse.* = De la paràula. *Coger de la palabra.* = Sa càssa de posad. *Cogerla d pié quedo.* = Al vòl. *Cogerla al vuelo.*

Agafar. v. n. Sa nit, tempestát á un. *Cogerle la noche, etc.* = Nol agafaràn. *No le alcanzardn galgos.* = No poder agafar á un pes càp, ni pe sa coua. *No poderle tomar atadero.*

Agafarse. v. r. Pes cabeys los qui se baràyan. *Andar d la greña.*

Agafay. m. Àusa, mànec, pretésto, ocasió. *Asidero.* = No tenir agafay. *No tener asidero.*

Agallad, da. adj. Posads en tinta de gâlas. *Agallado, da.*

Agallat. m. Cërta sâl. *Agallato.*

Agallíc, ca. adj. Se diu axó del ácido que se trèu de gâlas de tinta. *Agallico, ca.*

Agâpa. f. Nòm que los primers cristiàns donàvan á los menjars que menjàvan junts. *Agapa.*

Agasacád, da. p. p. de agasacar. *Agasajado, da.*

Agasacador, ra. m. f. Los qui agasàcan. *Agasajador, ra.*

Agasacar. v. a. Tractar ab cariño ò regalar. *Agasajar.*

Agasáco. m. Trácto cariños, regâlo. *Agasajo.*

Agâta. f. Pédra preciosa. *Agata.*

Agência. f. Cuydado, diligència, el ofici del agent. *Agencia.*

Agenciar. v. a. Solicitar, cuydarse de negòcis de àltre. *Agenciar.*

Agént. m. El qui se cuyda de negòcis de àltre. *Agente.*

Agermanad, da. p. p. de agermanar. *Hermanado, da.* = Àves. *Apareado, da ò casado, da.*

Agermanar. v. a. Unir los hòmos. *Hermanar.* = Las àves. *Aparear ò casar.*

Agermanarse. v. r. Unirse los hòmos. *Hermanarse.* = Las àves. *Aparearse ò casarse.*

Ágil. adj. Prònte, velós, *Ágil.*

Agilidat. f. Velocidat, espèdició. = Un de los dòts del còs gloriós. *Agilidad.*

Agilissim, ma. sup. Molt àgil. *Agilísimo.*

Agilitar. v. a. Donar agilidat. *Agilitar.*

Agilment. *adv.* Ab agilitat. *Agilmente.*
Agitable. *adj.* Lo qui se pòt mouer. *Agitable.*
Agitació. *f.* Moviment. *Agitacion.*
Agitad, *da.* *p. p.* de agitar. *Agitado, da.*
Agitar. *v. a.* Mouer ab violència. *Agitar.*
Aglá. *m.* El fruyt de auzina. *Bellota.* = De reurer. *Bellota* ò *avogalla.*
Aglanar. *v. a.* Menjar los aglans el bestiar. *Bellotear.* *m.* El témps de estar el bestiar en el bòsc. *Bellotera.*
Aglanera. *f.* Auzina. *Bellotero.*
Aglanèt. *m.* Aglà petít. *Bellotica.*
Aglapir. *v. n.* Los cásus quând veuen sa càssa. *Latir.*
Ag'apít. *m.* El lladr de cá quând veu sa càssa. *Latido.*
Aglassad. *da.* *p. p.* de aglassar. *Molido, da.* = Còm un pòrc. *Molido como alheña.*
Aglassament. *m.* Causament. *Molimiento.*
Aglassar. *v. a.* Causar. *Moler.*
Aglassarse. *v. r.* Cansarse.
Aguació. *f.* Parentesc per pàrt de pàre. = *Cur.* Descendència no interrompuda per pàrt de mãsle. *Agnacion.* = Interrompuda. *Agnacion fingida.*
Agnad, *da.* *adj.* Parénts per pàrt de pàre. *Agnado, da.*
Agnus Dei. *m.* Reliquia de cera benedída per el Pápa qui en una y áltra pàrt té uua figura de añell. = Moneda mescláda de pláta qui valía una mãya en témps de don Juán primer. *Agnus Dei.*
Agouía. *f.* Congoxa del qui se mòr. = Desitx vehemént de alguna còsa. *Agonia.*
Agonisant. *m.* El qui ajuda á hé morir, el qui está en la agouía, ò el religiós de sau Camillo de Lellis. *Agonizante.*
Agonisar. *v. a.* Ajudar á hé morir. = Estar en la agouía. *Agonizar.*
Agoutar. *v. a.* V. Aguantar. *Aguantar.*
Agorer, *ra.* *m. f.* El qui pretén endevinar per el cànt y vòl de las áves. *Agorero, ra.*
Agosarad, *da.* *adj.* Animós, intrépido. *Denodado, da.*
Agosaramént. *m.* Corátge, intrepidès, atravimént. *Denuedo.*
Agóst. *m.* El octáu ò vuytè més. *Agosto.*
Agostenc, *ca.* *adj.* Nád ò produíd en agóst. *Agostizo, za.* = Pèix molt meutí. *Mil en boca.*
Agotad, *da.* *p. p.* de agotar. *Agotado, da.*
Agotar. *v. a.* Consumir, no dexar gota. *Agotar.*
Agoviad, *da.* *p. p.* de agoviar. *Amparado, da.*
Agoviar ò **agobiar.** *v. a.* Amparar. *Amparar.*
Agraciad, *da.* *p. p.* de agraciar. = *adj.* Lo qui té gràcia. = Afavorid. *Agraciado, da.*
Agraciar. *v. a.* Donar gràcia á una còsa. = Fer

mercè, favor. *Agraciar.*
Agradáble. *adj.* Lo qui agráda. *Agradable.*
Agradáblement. *adv.* *Agradablemente.*
Agradad, *da.* *p. p.* de agradar. *Agradado, da.*
Agradar. *v. a.* Contentar, complaure, convenir. *Agradar.*
Agradarse. *v. n.* tenir gust d'una còsa. *Gustar de ella.*
Agrádo. *m.* Afibilitat, dulsura, voluntat, pler, gust. *Agrado.* = En algunas pàrts jòc del contén-to. *Malcontento.*
Agradós, *sa.* *adv.* V. Agradáble. *Agradable.*
Agraid, *da.* *p. p.* de agrair. = *adv.* El qui agràeix. *Agradecido, da.*
Agraimént. *m.* Regonexemént del favor rebú. *Agradecimiento.*
Agrair. *v. a.* Regonexer los beneficios rebúds. *Agradecer.*
Agranad, *da* ò **agarnad,** *da.* *p. p.* de agranar ò agarnar. *Barrido, da.*
Agranador, *ra* ò **agarnador,** *ra.* *m. f.* El qui agrána. *Barrendero, ra.* = De carrer ò ig'esia. *Limpion, na.*
Agranadoras. *f. pl.* Lo agranad de fèms. *Barreduras.* = De òr ò pláta. *Escobilla.* = De lo porgad. *Suelos.*
Agranar ò **agarnar.** *v. a.* Fer net ab granera. *Barrrer.* = Ab el vestít per ser mãssa llarg y ro-ssegar. *Zaparrastrar.*
Agrás. *m.* Reym cuíd verd, y el seu suc. *Agraz,* y *agrazada* per el suc. = De párra borda. *Agrazon.*
Agravad, *da.* *p. p.* de agravar. *Agravado, da.*
Agravador, *ra.* *m. f.* El qui agráva. *Agravador, ra.*
Agravant. *adj.* Lo qui agráva. = *p. a.* El qui agráva. *Agravante.*
Agravar. *v. a.* Fer més gráve, pitjorar, oprimir ab càrregs, tribúts, etc. *Agravar.*
Agravarse. *v. r.* Ferse una còsa més pesáda, v. g. malaltia. *Agravarse.*
Agravatòri, *ria.* *adj. cur.* Lo qui agráva. *Agravatorio, ria.*
Agrávi. *m.* Dány, injúria, ofensa. *Agravio.* = De paráula. *Denuesto.*
Agraviad, *da.* *p. p.* de agraviar. *Agraviado, da.* = De paráula. *Denostado, da.*
Agraviador, *ra.* *m. f.* Los qui agravian. *Agraviador, ra.* = De paráula. *Denostador, ra.*
Agraviar. *v. a.* Injuriar, ofèndre. *Agraviar.* = De paráula. *Denostar.*
Agraviarse. *v. r.* Ofèndrese, picarse. *Agraviarse.*
Ágre. *adj.* Amárg al gust, penós, etc. *Agrio, ia.* = Tornar ágre alguna còsa. *Agriarse.* = Es vi.

Dar buelta. = Ex. llevât. *Ahilarse.*
Âgre ô *agrer.* *m.* Liôc hô per trobar lo que se cerca, v. g. cuniys. *Achaquiento, de...*
Âgredôls, sa. adj. Mesclâd de âgre y dols. *Agri-dulce.*
Agregaciô. f. Uniô de côsas ô de personas. *Agregacion.*
Agregâd, da. p. p. de agregar. *Agregado, da.* = Eglesiâstic al servici de alguna iglesia. *Adscrito.*
Agregar. v. a. Unir ô juntar unas côsas á âltras. *Agregar.* = Un eglesiâstic al servici de alguna iglesia. *Adscribir.*
Agregât. m. Munt de côsas ô aplèg de personas. *Agregado.* = De llâdres. *Cuadrilla de ladrones.* = De desherâts. *Hato de disparates.* = De lôcos. *Gavilla de locos.*
Âgremént. adv. Ah asprura y rigor. *Agriamente.*
Agresiô. f. Atâc. *Agresion.*
Agressor, ra. m. f. El qui atâca ô acomèt primer, ô el qui mâta. *Agresor, ra.*
Âgreste. adj. Lo que produèix la têrra sense cultivo, ô la persona rústica sense educaciô. *Agreste.*
Âgrèt, ta. adj. Âgre moderâd. *Agreto.* = Un pôc âgre. *Agriello, lla.*
Agricultor, ra. m. f. Los cultivadors del câmp, el qui enseña ô trâcta de agricultura. *Agricultor, ra.*
Agricultura. f. El cultivo del câmp, el ârt de cultivarlo, y lo pertañent á ella. *Agricultura.*
Âgrônuomo. m. El qui dona rêtgias para la agricultura. *Âgrônomo.*
Âgror. m. Lo âgre d' una côsa. *Âgrura.*
Âgrura. f. V. Âgror. *Âgrura.* = De vèntre. *Acedia.*
Âgrureta. f. Âgrura petita. *Âgrureta.*
Âguacâte. m. Âbre. *Aguacate* ô *palto.* = El sèn fruyt. *Aguacate* ô *palta.*
Âguacéro. m. Ruxâda fôrta y repentina de pluja. *Âguacero.*
Âgüâd, da. p. p. de agüar. *Escarmentado, da.*
Âgüar. v. a. Coretgir. *Escarmentar.*
Âgüarse. v. r. Pendre enseñâusa de lo que un hà vist en sí ô en âltre per no câurer enavânt en perill. *Escarmentar.*
Aguânt. m. Fortelesa, resistència al trabây, tolerância. *Aguante.* = Axô no té aguânt: no es sufridor. *Esto no es sufridero* ô *tolerable.*
Aguantar. v. a. Sufrijr, tollerar, sostenir alguna côsa. *Aguantar.* Axô no es aguantador. *Esto no es tolerable.* = No aguantar un vèy, caducar. *No constar.*
Aguardâd, da. p. p. de aguardar. *Aguardado, da.*
Aguardar. v. a. Esperar. *Aguardar.*

Aguâyt. m. Observaciô cuydadosa de no ser vist. *Acecho.*
Aguaytâda. f. Liôc á propôsit para aguaytar la câssa. *Aguardo.*
Aguaytador. m. V. Agnaytâla. *Aguardo.*
Aguaytador, ra. m. f. El qui aguaita. *Acechador, ra.*
Aguaytar. v. a. Mirar ab cuydâdo, però no voler ser vist. *Acechar* ô *atisbar.* = Per balcó, finêstra per vèurer ô ser vist. *Ventanear.* = De ilôc âlt á bâix. *Olear.*
Aguaytâda, aguaytador, etc. V. agnaytâda, etc.
Âgüd, da. adj. Âfiâd, puntagüd. = Sntil, pénétrânt, graciôs, picânt. *Âgudo, da.* = Côm un âse: el qui fâ de agüd, y no lo es. *Âgudo como punta de colchon.*
Âgudesa. f. Sutilesa, vivesa, graciosidât, etc. *Âgudeza.* = Sense grâcia. *Âgudeza fria.*
Âgudissim, ma. sup. Molt agüd. *Âgudisimo, ma.*
Âgüero. m. Fâls anuncio per las âlas y vòl de las âves. *Âgüero, ra.*
Âguerrid, da. adj. Dêstre en la guèrra per haver peleyâd molt. *Âguerrido, da.*
Âguiâd, da. p. p. De aguiar. *Guisado, da.* = De apareyar. *Âparejado, da.*
Âguiador, ra. m. f. El qui cuyna. *Guisador, ra.* = El qui apareya sas côsas. *Âparejador, ra.*
Âguiar. v. a. Côurer. *Guisar.* = Apareyar côsas. *Âparejar* ô *prestar.* = Sa maleta ô es trâstos per auarsêo. *Hacer la maleta.* = Sa rôba per fer camí. *Hatear.*
Âguiât. m. Lo cuyt para menjar. *Guisado.*
Âguiâdêt. y aguiô. m. Âguiât petît. *Guisadico, llo, ito.*
Âguila. f. Âve de rapiña ô insignia de retgimént româ. *Âguila.* = Pexetêra: âve marina. *Âlieto* ô *dguila marina.*
Âgüer. m. El bossinèt de fil que se pôsa á guya de cosir. *Hebra.* = No poder trèurer agüer de alguna côsa: aclarirla. *No poder desenredarla.*
Âgulla. f. unt. V. Guya. *Âguja.*

AH.

! Ah! Interjecciô de dolor. *!Ah!*
Ahir. m. El dia ântes immediâd de vuy. *Ayer.* = Ântes d'ahir. *Anteayer.* = Despuishair. *Anteayer.* = De ahir ensâ. *Desde ayer.* = De ahir á vuy. *De ayer a hoy.*
Ahónt. adv. de liôc. *Donde, en donde, d donde* ô *do.* = De ahónt. *De donde.* = Per ahónt. *Por Donde.* = Per ahónt se vuya. *Por donde quiera* ô *por do quiera.* = Ahónt se vuya. *Do quiera* ô *donde quiera.*

Ahogo. *m.* Aflicció. *Ahogo.*

Ahucar. *v. n.* Lladrar en cèrt mòdo los cànys y llops. *Ahullar.*

Ahur. *m.* Despedida. *Agur* ò *ahur.*

AJ.

Ajegd, *da. p. p.* de ajèurer. *Echado, da* ò *tendi-do, da.* = Dins es llit. *Echado, da* ò *acostado, da.* = Demunt bistia. *Atasajado, da.* = *adj.* Sembrát. *Echado, da, acostado da* ò *encamado, da.*

Ajèurer. *v. a.* Còsa coneguda. *Acostar* ò *tender.* = À jèurer. Paràula ab que se envia á dormir als hòmos. *Acostar.* = Ab que fân fugir als cànys. *Za* ò *zape.*

Ajèurerse. *v. r.* *Echarse* ò *recostarse.* = Demunt cadiras, bàncs, etc. *Repantigarse.* = Per no poder dur sa càrrega. *Dar con la carga en tierra.* = En qualsevòl llòc per dormir. *Tender la raspa.* = Ajèurersy: ser màssa llarg *v. g.* en una visita. *Aporrarse* ò *calentar el asiento.* = *v. g.* en un sermó. *Aporrarse* ò *comenzar y no acabar.*

Ajèurerse. *v. n.* Los sembráts. *Echarse, acostarse* ò *encamarse.*

Ajonayád, *da. p. p.* de ajonayarse. *Arrodillado, da.*

Ajonayador. *m.* Péssa de fust per ajonayarsy demunt. *Reclinatorio.*

Ajonayarse. *v. r.* Posarse ab sos jonoyos en algún llòc, etc. *Arrodillarse.*

Ajonoyád, ajonoyador, etc. *V.* Ajonayád, etc.

Ajuda. *f.* Favor, socorro. = *Serviciál.* *Ayuda.* = Ajuda á nel réy. Pétició para ajudar á agafar ò detenir delinquents. *Favor al rey.*

Ajudád, *da. p. p.* de ajudar. *Ayudado, da,*

Ajudador, *ra. m. f.* Los qui ayudan. *Ayudador, ra.*

Ajudánt. *p. a.* El qui ajuda. = *m.* El oficiál de retgiment qui enseña los saldáts y dona sas ordes. *Ayudante.* = El qui servèix missa. *Acólito, misario* ò *misero.* = No hé mester ajudánts: fràse. No voler ajuda porque éll matéix pèt fer la còsa. *No he menester acólitos, andadores* ò *nadaderas, ò puedo nadar sin corcho.*

Ajudar. *v. a.* Donar ajuda, aussili. *Ayudar.* = Al-sant de deváll una còsa. *Soliviar.* = À hé morir.

Ayudar ò *bien morir* ò *agonizar.* = Al ofici los ministres. *Oficiar.* = À pujar. *Dar pié.*

Ajudarse. *v. r.* Servirse entre sí. *Ayudarse.* = Ajudèt y Déu te ajudarà. *A quien madruga Dios le ayuda,*

Ajugerád, *da. p. p.* de ajugerar. *Aligerado, da.*

Ajugerar. *v. a.* Fer mànco pèsada una còsa. = Mi-

tigar, moderar. *Aligerar.*

Ajuntád, *da. p. p.* de ajuntar. *Juntado, da.* = *Ensamblado, da.* = *Empalmado, da, etc.*

Ajuntador, *ra. m. f.* El qui ajunta. *Juntador, ra.* = El qui pròva las fòrsas. *Luchador, ra.*

Ajuntamént. *m.* Unió, corporació. *Ayuntamiento.* = Pròva de sas fòrsas. *Lucha.*

Ajuntar. *v. a.* Unir, afagir. *Juntar.* = Pòsts, lli-tóns, còsas de fust. *Acoplar* ò *ensamblar.* Pòsts, etc. còrdas pes càps. *Empalmar.* = Los sabaters.

Aparar. = Per provar qui té més fòrsa. *Luchar.*

Ajuntarse. *v. r.* Unirse. *Juntarse.* = Molta gènt de golpe. *Agolparse.*

Ajupíd, *da. p. p.* de ajupirse. *Agachado, da.* = À fònt, torrènt para bèurer. *Echado, da* ò *de bruces.*

Ajupirse ò ajopirse. *v. r.* Posarse ajegd de pànxa. *Agacharse.* = Per bèurer á fònt, etc. *Echarse* ò *de bruces.*

Ajúst. *m.* Contràcte, pàcte, composició. *Ajuste.* = Regálo que se fà á la novia el dia que se càssa. *Redoma.* = En compras y vendas. *Ajuste* ò *igualá.*

Ajustád, *da. p. p.* de ajustar ò de ajustarse. *Ajustado, da.* = *Igualado, da.*

Ajustádamént. *adv.* Conforme á lo just. = Ab justicia, proporció, igualdát. *Ajustadamente.*

Ajustadíssim, *ma. sup.* *Ajustadisimo, ma.*

Ajustadíssimamént. *adv. sup.* *Ajustadisimamente.*

Ajustador. *m.* Espècie de gipó que duen sas dónas. *Ajustador.*

Ajustamént. Convèni, pàcte. *Ajustamiento.*

Ajustar. *v. a.* Arreglar á lo just, igualar una còsa á àltra, convenir, posar en páu, passar contes, compòndre vestíts, estar apretád. *Ajustar.* = Compras y vendas. *Ajustar* ò *igualar.*

Ajustarse. *v. r.* Convèni compòndrese, etc. *Ajustarse.* = En còmpras y vendas. *Ajustarse* ò *igualarse.*

Ajusticiád, *da. p. p.* de ajusticiar. *Ajusticiado, da.*

Ajusticiar. *v. a.* Fer justicia. = Castigar de mòrt á los málfectors. *Ajusticiar.*

AL.

Al. *pron.* Abreviadura de *a* y *el.* *Al.*

Àla. *f.* Pàrt del còs de las àves, de eczèrcit, de capéll, del còr, de teuláda, etc. = *Protecció.*

Ala. = Abús de la protecció, supèrbia. *Alas.*

= De péix. *Aleta.* = De galina, pòllastre, etc.

já plumáda. *Alon.* = Cobrar àlas, ensuperbirse.

Cobrar alas. = Donar àlas, donar màssa protec-

ció. *Dar alas.* = Tayar sas àlas, humillar. *Cortar*

ò *quebrar las alas.* = *Rompre* sas àlas del còr,

môurer á compassió. *Quebrar las alas del corazón.* = Para el seu mal nasquéren álas á sa formiga: axô es: la prosperidât sôl esser presâgi de la adversidât. *Por su mal le nacieron alas á la hormiga.*

Ála: anêm. Avis de anarsên. *Alon.*

Alá. *m.* Déu en térme môro. *Ald.*

Ála baxa. *adj.* Trist, méiancôlic, pôbre. *Alicaido, da.* = Anar ála baxa los aucells, trists, malaltiosos, *Estar enmantados ô mantudos.* = Los hômos per fâlta de salut. *Ir ô andar alicaidos.* = Per fâlta de concêrt. *Ir ô andar de pié quebrado.*

Alabâd, da. *p. p.* de alabar ô de alabarse. *Alabado, da.*

Alabâd sia Déu. Salutaciô. *Alabado sea Dios.*

Alabador, ra. *m. f.* el qui ála. *Alabador, ra.* = De sí matêix. *Alabancioso, sa ô alquilon, na.*

Alabâusa. *f.* Elôgi. *Alabanza.*

Alabar. *v. a.* Elogiar, donar alabânsas. *Alabar.*

Alibarse. *v. r.* Gloriar-se. *Alabarse.* = Alâbatên. Axô se diu del qui se alâba de côsa qui no merêix alabâusa. *Alâbate polla que has puesto un huevo y esse huero.*

Alabârda. *f.* Árma ofensiva. = Insignia que en âltre témps duyen los sargents de infantería, y consistía en un garrôt llârg ab una ganiveta atravessâda en forma de creu ab una punta aguda, y âltra punta en figura de mitja lluna. *Alabarda.*

Alabardâda. *f.* Tôc de alabârda. *Alabardazo.*

Alabarder. *m.* Soldâd armâd de alabârda. = Argumént flux qui no prôva câsi res. *Alabardero.*

Alabâstro. *m.* Pédra blâncâ y trasparênt. *Alabastro.*

Alâca. *f.* Mòble, adorno. = Hômo astút, traviêso. *Alhaca.*

Alacâd, da. *p. p.* de alacar. *Alhajado, da.*

Alacar. *v. a.* Adornar ab alâcas. *Alhajar.*

Alâd, da. *adj.* El qui té âlas. *Alado, da.*

Alâda. *f.* Movimént de âla. *Aletada.* = Tôc ab âla. *Alazo ô aletazo.*

Aladêrn. *m.* Ábre ô arbusto. *Aladierna, alqdierno, ladierna ô alaterno.*

Aladrôc. *m.* Cêrt péix *Boqueron.*

Alambí. *m.* Máquina per destillar. *Alambique ô alquitara.*

Alambinâd, da. *p. p.* de alambinar. *Alambicado, da ô alquitarado, da.*

Alambinâda. *f.* Lo que se alambina en una vegâda. *Alambicada.*

Alambinar. *v. a.* Destillar per alambí. *Alambicar ô alquitarar.*

Alaqueta. *f.* Alâca manuda. *Alhajilla, ita ô alajueta.*

Alârb. *m.* Cuêra de molí de âygo. *Alabe.*

Alârb. *adj.* Cêrta espêcie de môros molt llâdres. = Hômo incult, hârbâro, bruto. *Alarbe.*

Alârina. *f.* Succés improvíst. = Avis repenti para atacar. *Alarma.*

Alarinar. *v. a.* Incitar á pendre sas ârmas. *Alarimar.*

Alatatjar. *v. a.* Môurer sas âlas. = Es brâssos los atôts côm qui volar. *Aletear.*

Alâtxa. *f.* Péix. *Alacha ô sardina.*

Alatxeta. *f.* *Alachuela ô sardineta.*

Albêrt. *m.* Nôm prôpi de hômo. *Alberto.*

Albino, na. *adj.* Blâncs de cabêys. *Albino, na.*

Alborôt. *m.* Perturbaciô de la tranquilidât. = Bôlla de molta gént. *Alboroto.*

Alborotâd, da. *p. p.* de alborotar ô alborotarse. *Alborotado, da.* = *adj.* El qui ôbra sense reflexiô. *Alborotado, da.*

Alborotador, ra. *m. f.* El qui môu alborôt. *Alborotador, ra.* = De pôbles. El qui desberata fêstas, végas, etc. *Alborota-pueblos.*

Alborotar. *v. a.* Turbar la tranquilidât. *Alborotar.*

Alborotarse. *v. r.* Enfadarse, irritarse. *Alborotarse.*

Albricias. *f. pl.* Regâ'o qui se fâ al primer qui dona una bôna noticia. *Albricias.*

Alcabâla. *f.* Dret que se pâga per vendre. *Alcabala.*

Alcabôt, ta. *m. f.* Solicitadors de personas para tráctos lacús y deshônêts. *Alcahuete, ta, ô alcamonías ô eschacuervos.* = Y per alcabôta en térme familiar. *Trota-conventos.* = Fer ô servir de alcabôt. *Alcahueta.*

Alcabôt, ta. *m. f.* Encubridors. *Alcahuete, ta.*

Alcaboteria. *f.* Solicitaciô de personas para tráctos lacús. = Patrocini que se dona á un paraque se fâsse una côsa mâla. *Alcahueteria ô echacoveria.*

Alcâli. *m.* Nôm de cêrtas sustâncias sólidas ô líquidas de gust âgre y câustic. *Alcali.*

Alcâlf, na. *adj.* Lo qui es de alcâli ô lo té. *Alcalino, na.*

Alcalisâd, da. *adj.* Lo qui reb propiedâts de alcâli. *Alcalizado, da.*

Alcânfora ô cânfora. Goma medicínal. *Alcânfora.*

Alcanforâd, da. *adj.* Compôst ab cânfora. *Alcanforado, da.*

Alcâns. *m.* Acció de alcansar al qui se seguêix. = Capacidât, talént, diferência de lo pagâd ô lo rebud. *Alcance.*

Alcansâd, da. *p. p.* de alcansar. *Alcansado, da.*

Alcansar. *v. a.* Conseguir alguna côsa, arribar á élla, arribar al qui vâ devânt, entêndre, sâber. *Alcanzar.* = Per mêdis extraordinâris. *Por zancas y barrancas.* = Qui no se cànsa, alcânsa. *Alcanza quien no se cansa.* = Fâcil de alcansar.

Alcanzadizo, za.

Alcantarino, na. *adj.* Religiós, sa de san Francisc reformáda per san Pére de Alcántara. *Alcantarino*, na.

Alcáyd ó *alcáide*. *m.* Jutge. *Alcalde*.

Alcaydáda. *f.* Desberát de alcáyd. *Alcaldada*.

Alcaydessá. *f.* Sa dôua de alcáyd. *Alcaldesa*.

Alcaydíá. *f.* El ofici y el territôri de la jurisdicció del alcáyd. *Alcaldia*.

Alcova. *f.* Péssa para dormir. *Alcoba*.

Alcohól. *m.* Pédra minerál. *Alcohol*. = Ungüent. *Alcohol*.

Alcoholisád, da. *p. p.* de alcoholisar. *Alcoholizado*, da.

Alcoholisar. *v. a.* Reduir á pols molt menuda los sólidos, ó rectificar los líquidos. *Alcoholizar*.

Aldéa. *f.* Lloguerèt. *Aldea*.

Aldonsa. *f.* Nòm prôpi de dôua. *Aldonsa* ó *Alfonsa*.

Alé. *m.* Expressió ab que se avisa que se fâsse una còsa. *Ea*, vamos ó *alon*.

Alè. *m.* Respiració. *Aliento*. = De un alè, de una tiráda. *De un aliento*. = Tirar s'alè. *Echar el aliento*. = Estirar s'alè. *Inspirar*. = No poder trencar alè: no porer respirar. *No poder echar el aliento*. = Alè cansád: malaltía de bistia. *Huel-fago*.

Alesfangina. *f.* Píndola purgânt. *Alesfangina*.

Alegoria. *f.* Sentit mistic ó continuació de metáforas. *Alegoria*.

Alegôric, ca. *adj.* Lo qui conté alegoría. *Alegórico*, ca.

Alegôricamént. *adv.* Ab alegoría. *Alegóricamente*.

Alégra. *f.* Eyna de cirugiá. *Legra*.

Alegrád, da. *p. p.* de alegrar ó de alegrarse. *Alegrado*, da.

Alégramént. *adv.* Ab alegría. *Alegramente*.

Alegrar. *v. a.* Donar alegría. *Alegrar*.

Alegrarse. *v. r.* Rebre ó sentir alegría. *Alegrarse*.

Alégre, gra. *adj.* Contént, viu, divertid. = Begúd. *Alegre*. = Anar alégre per haver begúd licors. *Estar alegrillo*, lla.

Alegria. *f.* Conténto, gôig. *Alegria*. = Flamáda. *Alegron*. = Duas alegrías en un dia: duas noticias bônas. *San Juan y Corpus Christi cayeron en un dia*.

Alegrissim, ma. *sup.* Molt alégre. *Alegrísimo*, ma.

Alegrississimamént. *adv. sup.* Ab molta alegría. *Alegrississimamente*.

Alégro. *m.* Cêrt môdo de música. *Alegro*.

Aléluya. *f.* Térme hebráic qui vól dir alabáu á Dêu. *Aléluya*. = Hômo pôca còsa. *Echacantos* ó *echacuervos*.

Alemáuy, ña. *adj.* Nat'arál de, ó pertañént á Ale-mánia. *Aleman*, na.

Alena. *f.* Nòm de dôua. *Elena*. = Eyna. *Aleyna* ó *lezna*.

Alenar. *v. n.* Respirar. *Respirar*. = Espès y fôrt. *Jadear*. = De cansád. *Hipar*.

Alêrte, ta. *adj.* El qui estâ alêrta. *Alerto*, ta.

Alêrta. *f.* Avis. *Alerta*. = Avisar que se estiga ó vâja alêrta. *Alertar*.

Aleta. *f.* Ála patita, ó de péix. *Aleta*.

Aletatjar. *v. a.* Mòurer sas álas espès. *Aletear*.

Alévê. *adj.* Traydor, doléut. *Aleve*.

Alevós, sa. *adj.* Doléuts. *Alevoso*, sa.

Alevosa. *f.* Cêrta melaltía de cavalls y de bôms. *Alevosa* ó *rdnula*.

Alêix. *m.* Nòm prôpi de hómo. *Alejo*.

Alêy. *m.* Burla. *Vaya* ó *grita*. = Cridar alêy: burlarse de algú. *Dar grita*. = Molt fênt reuón en fêstas públicas. *Relinchar*.

Álfa. *f.* La lletra a de los grégs. *Alfa*.

Alfabêtic, ca. *adj.* Pertañént al alfabéto. *Alfabético*, ca.

Alfabêticamént. *adv.* Per abécédari. *Alfabéticamente*.

Alfabetista. *m.* El qui trácta del orde del alfabéto. *Alfabetista*.

Alfabéto. *m.* V. Abécédari. *Alfabeto*.

Alfált. *m.* Cêrt batúm. *Alfulto*.

Alferecía. *f.* Convulsió de las accións animáls en el còs. *Alferecía*.

Alfêres. *m.* El últim oficiál de retgimént. *Alférez*.

Alfil. *m.* Péssa del jôc de aquedrés. *Alfil*.

Alfolí. *m.* Sa gabélla de sa sál, llôc ahónt se ven. *Alfolí*. = Oficiál del alfolí. *Alfoliero* ó *alfolinero*.

Alfonso. *m.* Nòm de hómo. *Alfonso* ó *Ildefonso*.

Álgi. *f. pl.* Marina. *Alga* ó *ova*.

Algália. *f. pl.* Licor espès que cria el gât de Algália dins una bossa que té deváll sa coua. *Algália*.

Algassára. *f.* Reuón de molta gént junta y ab alegría, ó de eczêrcit anánt á acometre. *Algazara*.

Algaravía. *f.* La lléngua arábica. = Dit ó escrit que no se entén. *Algaravia*.

Álgebra. *f.* Párt de la aritmética qui usa de llettras en llôc de nombres. *Álgebra*.

Algebráic, ca. *adj.* Pertañént á la álgebra. *Algebráico*, ca.

Álgo. *m.* Alguna còsa. *Algo*.

Algú, na. *adj.* Una persona ó una còsa. *Algúno*, na.

Álits. *m.* Pereyas de cãrtas de jugar iguáls en nombre y figura. *Ali*.

Aliád, da. *p. p.* de aliar-se. *Aliado*, da.

Alianád, da. *p. p.* de alianar. *Enagenado*, da.

Alianar. *v. a.* Vendre, desfer-se de alguna còsa.

—Privar del us de la rahó ò de los sentits á algú. *Enagenar*.
 Alianarse. v. r. Privarse del us de la rahó ò de los sentits. *Enagenarse*.
 Aliansa. f. Unió, lliga. *Alianza*.
 Aliarse. v. a. Unirse, colligarse. *Aliarse*.
 Aliàs. adv. De altra manera. *Alias*.
 Aliciént. adj. Atractiu, incentiu. *Aliciente*.
 Alicòta. f. Part qui mida just al seu tot, v. g. cinc respècte de vint qui repetid quàtre vegadas compòn vint. *Alicota*.
 Alicuànta. f. Part qui no mida just al seu tot, v. g. cinc respècte de dotze qui per molt que se repesca no compòn just á dotze. *Alicuanta*.
 Alidada. f. Règle movable dividid en duas parts. *Alidada*.
 Alidona. f. Pédra que se trôba en el ventre de aro-nella. *Alidona*.
 Aligació. f. Mescla de còsas.—Règle de aritmética. *Aligacion*.
 Aliment. m. Lo qui alimenta. *Alimento*.—El acte de alimentar. *Alimentacion*.
 Alimentad, da. p. p. de alimentar. *Alimentado da*.
 Alimentar. v. a. Mautenir, criar, fomenar. *Alimentar*.
 Alimentari. m. cur. El subjècte á qui estàn senyalats aliments. *Alimentario ò alimentista*.
 Alimentarse. v. r. Menjar. *Alimentarse*.
 Alimentici, cia. adj. Pertañent á aliment. *Alimenticio, cia*.
 Als, sa. adj. Malfet, qui no està massa bò. *Malguisado, da*.
 Aliviad, da. p. p. de aliviar. *Aliviado, da*.
 Alviador, ra. m. f. El qui ò la qui alivia. *Alviador, ra*.
 Aliviar. v. a. Ajeugerar de càrrega, pes, mitgar, socórrer. *Alviar*.—À mitjas: no socórrer del tot á un. *Dejarle la espina en el dedo*.
 Alviarse. v. r. Millorarse. *Alviarse*.
 Alivio. m. Milloria, descans, desahogo. *Alivio*.
 Allòt, ta. m. f. Infants. *Muchacho, cha*.—Grans. *Mozo, za*.—Allòta á qui festetjan. *Dama*.—Allòt qui acompaña cegos. *Lazarillo ò destron*.—Qui està á despesa. *Pupilo, la*.—Allòta pòbre y presumida. *Dargadanteta*.—Dolents. *Malengendro*.
 Allotada. f. Acció pròpia de allòts. *Muchachada*.—Fer allotadas. *Muchachear*.
 Allotatjar. v. n. Fer els grans còsas de allòts. *Muchachear*.
 Allotenc, ca. adj. Semblant en las accions á los allòts. *Amuchachado, da*.
 Alloter, ra. adj. El qui se agrada de haverlas ab allòts. *Niñero, ra*.
 Allotet, ta. m. f. Allòts petits. *Muchachito, ta*.

Allotim. m. Multitud de allòts. *Muchacheria*.
 Almiranta. f. La dòna del almirante.—El Bârco ahont vâ el segón generál de una escuâdra. *Almiranta*.
 Almirantazgo. m. Tribunál suprêmo de marina.—El dret que se pága al almirante.—El empleyo superior en la marina. *Almirantazgo*.
 Almirante. m. El qui té mândo absolut sobre las còsas de marina.—El segón generál de una escuâdra. El generál en la marina inglesa. *Almirante*.
 Almôyna. f. Caridat. *Limosna*.
 Almoyner, ra. m. f. El qui cerca ò fâ almôyna. *Limosnero, ra*.
 Almud. m. Térme morisc. ant. Sis fân una barcella. *Almud*.
 Alo. m. Avis per anarsen. *Alo*.
 Alodiál. adj. cur. Lo qui està eczént de tot càrreg. *Alodial*.
 Alocad, da. p. p. de alocar y alocarse. *Alojado, da*.
 Alocament. m. Hospedatge. *Alojamiento*.
 Alocar. v. a. Hospedar. *Alojar*.
 Alojad, etc. V. Alocad, etc.
 Alopècia. f. Tista. *Alopecta*.
 Alou. m. *Alodio*.
 Alquimia. f. Fals art de convertir los metalls menos perfets en òr. *Alquimia*.
 Alquimic, ca. adj. Pertañent á la alquimia. *Alquimico, ca*.
 Alquimista. m. El professor de alquimia. *Alquimista*.
 Alquitrà. m. Composició de pega, òli y seu. *Alquitran ò brea*.
 Alquitranad, da. p. p. de alquitranar. *Alquitranado, da ò embreado, da*.
 Alquitranar. v. a. Empegar ab alquitrà. *Alquitranar ò embrear*.
 Alrededor. adv. Per sa voréra. *Al rededor*.
 Àlsa. f. Bussí de sòla que los sabaters pòsan demunt sa forma paraque sa sabàta surta més àmpla. *Àlsa*.
 Allegad, da. p. p. de allegar. *Alegado, da*.
 Allegar. v. a. Esposar lo conducént para provar alguna còsa.—Citar téstos, autoridats, etc. *Alegar*.
 Allegat. m. Escriu qui conté rahons en favor ò en contràri. *Alegato*.
 Alsad, da. p. p. de alsar. *Alzado, da ò levantado, da*.
 Àlsada. f. Altura d'una còsa.—Cur. Apèllació. *Alzada*.—De cul. *Corcovo*.
 Alsament. m. El acte de alsar. *Alsamiento ò levantamiento*.—De cul. *Corcovo*.

Alsar. *v. a.* Axecar alguna còsa de en tèrra, posar més àlt, escapsar el jòc de càrtas, ets uys, màus, etc. *Alzar* ò *levantar*. = Es càp malàlt ò endentàd: curarse ò desendentarse. *Alzar* ò *levantar* *cabeza*. = Sas bàrras á àrma de fòc: *Amartillarla*. = Es cul es bestiar. *Dar corcovos*. = Es cul ets hòmos: anarsèn. *Alzar velas*. = Es canèt á àrma de fòc. *Levantar el can*. = Sa mà amenassàut. *Amagar*. = Déu: alsar la hòstia y el càlis despues de la consagració. *Alzar d Dios*. = Bandèra, partit. *Levantar bandera*. = La veu: parlar arrogàut. *Levantar la voz* ò *el gallo*.

Alsarse. *v. r.* El qui sèn, està ajegúdt, ajonayàd, rebellarse, etc. *v. n.* El témps. *Alzarse*. = À majors. *A mayores*. = De pòtas: alsar es talòns. *Empinarse*. = De puntas caminànt. *Andar de* ò *en puntillas*: persistir. *Ponerse de puntillas*. = Còm una vívora: irritarse. *Ponerse como una sierpe*. = Un pòc para trèurer alguna còsa ò desenganxarla de devàll ell. *Solivarse*.

Alsurdàd, *da. p. p.* *Encarecido, da.* = *Azorado, da.*

Alsursarse. *v. n.* Encarirse una còsa. *Encarecerse*. = *v. r.* Eusuperbirse. *Azorarse*. = tèner. *Amedrentarse*.

Àlt, *ta. adj.* Elevàds, de grân altària. *Alto, ta.*

Àlta. *f.* Nòta de despedida de hospitál militar. *Alta.*

Altà, *m.* Llòc elevàd en figura de tàula para celebrar los divinos oficis, y dir missa. *Altar*. = Major: el principal, y qui està en el presbitèri. *Mayor*. = De privilègi ò privilegiàd. El qui té concedida indulgència plenària en las missas que se diuen en ell. *De privilegio, privilegiado, de alma* ò *de dnima*. = Portàtil. El que se pòt dur á qualsevòl llòc, *v. g.* sa capèlla de retginènt. *Portàtil*.

Altària. *f.* Estatura. *Altura*.

Alteràble. *adj.* Lo que se pòt alterar. *Alterable*.

Alteració. *f.* El àcte de alterar ò alterarse. *Alteracion*.

Alteràd, *da. p. p.* de alterar ò alterarse. *Alterado, da.*

Alterar. *v. a.* Causar novedàt, con mòurer, mudar, etc. *Alterar*.

Alterarse. *v. r.* Con mònerse, mudar, etc. *Alterarse*.

Altercació. *f.* Ríña, disputa. *Altercacion*.

Altercador, *ra. m. f.* Disputadors. *Altercador, ra.*

Altercànt. *p. a.* de altercar. El qui altèrca. *Altercante*.

Altercar. *v. a.* Disputar, refir, porfiar. *Altercar*.

Altercàt. *m. V.* Altercació. *Altercacion*.

Alteribilitàt. *f.* Calidàt de lo alteràble. *Alteribilidad*.

Alternació. *f.* Variació successiva. *Alternacion*.

Alternànt. *p. a.* de alternar. El qui altèrna. *Alternante*.

Alternar. *v. a.* Variar succesivamènt las accións ò paràulas. = Succeirse unas còsas á àltras variànt, y tornànt. = Comparar antecedènts ab consecuénts en aritmètica. *Alternar*.

Alternatíu, *va. adj.* Lo que se fà ab alternació. *Alternativo, va.*

Alternativa. *f.* El dret de alternar unas personas ab àltras. = La facultàt que ténen los bisbes, alternànt ab al réy, de proveir los bènèfics y dignidàts egleziàsticas. *Alternativa*.

Alternativamènt. *adv.* Ab alternació. *Alternativamente*.

Altesa. *f.* Títol que se dona á fiys de réys, á algúns príncipés sobérànos, y á vârias corporacions: còm al consèy de Castilla. *Altesa*.

Altilocuènt. *adj.* El qui pârla ab estíl sublime. *Altilocuente*.

Altimetría. *f.* Pàrt de la geometría qui enseña de midar las alturas. *Altimetria*.

Altímetro, *tra. adj.* Pertañènt á altimetría. *Altímetro, tra.*

Altismetria. *f.* La mida de cuàlsevòl altura. *Altismetria*.

Altíssim. *m.* Déu. *Altísimo*.

Altíssim, *ma. sup.* Molt àlt. *Altísimo, ma.*

Altissonànt y altissono. *adj.* Estíl elevàd, pompós y el qui lo usa. *Altisonante y altisono, na.*

Altitonànt. *adj.* El qui tròna de lo àlt. *Altitonante*.

Altíu, *va. adj.* Orgüllosos, supèrbos. *Altivo, va.*

Altivamènt. *adv.* Ab altivès. *Altivamente*.

Altivès. *f.* Orgullo. *Altivez*.

Àlto. *m.* La detenciò de la tròpa, la veu ab que se màua fer àlto, ò que se suspenga una còsa. *Alté*. = Paràula que se diu á un para fèrlo axecar. *Aupa*.

Àltre, *tra. adj.* Diferènt, distínt. *Otro, tra.*

Altrecar y altrecàt. *V.* Altercar, etc.

Àltri. *adj.* Àltre y àltra. *Otro, tra.*

Àlts. *m. pl.* Los pisos dels edificis. *Altos*. = Àlts y bàxos: las variedàts de las còsas. *Altos y bajos* ò *altibajos*.

Altura. *f.* Eminència de llòc y de còs. *Altura*. = La qui domina castèll, ciutàt, fortaleza. *Padastro*.

Alucinació. *f.* El àcte de alucinar ò alucinarsè. *Alucinacion*.

Alucinàd, *da. p. p.* de alucinar, se. *Alucinado, da.*

Alucinàdemènt. *adv.* Ab alucinació. *Alucinadamente*.

Alucinar. *v. a.* Enganar, ofuscar, errar. *Alucinar*.

Alucinarsè. *v. r.* Enganarse, etc. *Alucinarse*.

Aludir. *v. n.* Fer relació una còsa á àltra. *Aludir*.

Alám. m. Pèdra mineral. *Alumbre.*
Alumbrat. m. La illuminació ab fanals. *Alumbrado.*
Alunno, na. m. f. Dexeble, bla. *Alunno, na.*
Alussió. f. Relació ò connexió de una còsa á àltra.
Alusion.
Alussiu, va. adj. Lo qui aludèix. *Alusivo, va.*

ALL.

All. m. ant. Ay. pl. Ajo.
Allá. adv. Á aquell lloc. *Allá. = Allá vâ. m. Allavâ. = Allá vâ, si la avenc: á la ventura. A Dios y d la ventura.*
Allanarse. v. r. Consentir. *Allanarse.*
Allanguid, da. p. p. de allanguir, se. *Adelgazado, da.*
Allanguirse. v. r. Aprimar-se, enflaqueir-se. *Adelgazarse. = Per fam. Traspilarse.*
Allargad, da. p. p. de allargar. *Alargado, da.*
Allargament. m. El acte de allargar. *Alargamiento.*
Allargar. v. a. Fer més llarga una còsa. *Alargar. = Sa processó: perlongar una còsa, ferla durar molt, v. g. un plèt, una cura. Alargar la mecha. = Desjufir en el càmp y dexar sa feynr. Dar de mano.*
Allargarse. v. r. Estirarse. *v. n.* Ferse més llarg dia, nit, etc. *Alargarse. = Ieyént. Tenderse. = Tant ált còm es un cayént. Dar un costalazo.*
Allargar una escriptura. Estenderla.
Allargas. f. pl. Térme de sabater. *Aldrgas.*
Alletad, da. p. p. de alletar. *Amamantado, da.*
Alletar. v. a. Donar mamar. *Amamantar.*
Allí. adv. En aquell lloc. *Allí.*
Allisad, da. de allisar. *Alisado, da.*
Allisador. m. Eyna de bescuyter qui fâ hescúit. *Hataca.*
Allisador, ra. m. f. El ò la qui allisa. *Alisador, ra.*
Allisar. v. a. Fer llis. *Alisar. = Es cabèys ab pinta. Traspeinar. Ab sa mà bafâda. Atusar. = Es pet: adular. Pasar la mano por el cerro. = Parèts. Enrasar.*
Allistad, da. p. p. de allistar y allistarse. *Alistado, da.*
Allistament. m. El acte de allistar. *Alistamiento.*
Allistar. v. a. Posar en llista, matricular, empadronar. *Alistar.*
Allistarse. v. r. Posarse en llista, etc. *Alistarse.*
Alluad, da. p. p. de alluñar. *Alejado, da.*
Alluñar. v. a. Fer enfôra, apartar. *Alejar.*
Alluñarse. v. r. Ferse enfôra. *Alejar-se.*

AM.

Am. m. Instrumént per pescar. *Anzuelo ò hamo. = Per pescar toñinas. Atunero. = Priméra persona de indicatín de amar. Amo.*
Amahilidat. f. Calidat de lo amâble. *Amabilidad.*
Amabilissim, ma. sup. Molt amâble. *Amabilismo, ma.*
Amabilissimament. adv. sup. Ab molt de amor. *Amabilissimamente.*
Amâble. adj. Digne de ser amâd. *Amable.*
Amâblemént. adv. Ab amor. *Amablemente.*
Amâd, da. p. p. de amar. *Amado, da.*
Amador, ra. m. f. Los qui âman. *Amador, ra.*
Amagad, da. p. p. de amagar. *Escondido, da ò ocultado, da. = Zampado, da. = Trasconejado, da, segóns el vérb de qui es particip. = De amagad. adv. Ocultamént. A escondidas.*
Amagar. v. a. Encubrir, cállar, dissimular, tancar. *Esconder ò ocultar. = Aviâd. Zampar. = Còsas de âltre para robarlas. Hacer furo.*
Amagarse. v. r. Ocultarse. *Esconderse ò ocultarse. = Aviâd. Zamparse. = Posântse entre âltres per no ser conegúd. Zambucarse. = Per pô. Trasconejarse. = Derréra cantó ò cantonâda. Dar tras-canton ò tras-cantonada. = De quâlcú. Coger las vueltas. = Dins algún lloc, v. g. garriga. Zambullirse.*
Amagatây. m. Lloc ahónt se pôt amagar una còsa. *Escondidero, escondidijo, escondite y escondrijo.*
Amagrirse. v. r. Posarse màgre. *Enmagrecer. = Molt. Traspilarse. = Los nins. Encanijar, encanijarse.*
Amancebâd, da. p. p. de amancebarse. *Amancebado, da, ò casado, da d media carta.*
Amancebament. m. Continuo trácto illicit de hòmo y dòna. *Amancebamiento.*
Amancebarse. v. r. Tenir trácto continuâd deshonést hòmo y dòna. *Amancebarse ò amigarse, ò casarse d media carta.*
Amanescúd, da. p. p. de amanèxer. *Amanecido, da.*
Amanèxer. v. n. Aparèxer ò manifestarse alguna còsa. *Amanecer.*
Amanid, da. p. p. de amanir. *Manido, da.*
Amanir. v. a. Còsa de càrn. *Manir.*
Amausâd, da. p. p. de amansar. *Amansado, da.*
Amansar. v. a. Fer tornar màuso, domesticar, mitigar, suavisar. *Amansar.*
Amansarse. v. r. Ahlanir-se, mitigarse, pèrder sas fòrsas, el delít. *Amansarse.*
Amânte. adj. El qui âma. *Amante.*
Amânts. m. pl. Còrdas gròsas de vaxèll. *Amantes.*
Amar. v. a. Tenir amor, passió, afició, estimar,

apreciar. *Amar*.
Amar-se. v. r. Tenir-se amor, etc. *Amar-se*.
Amârg, ga. *adj.* Lo qui amârga. *Amargo*, ga.
Amârgament. *adv.* Ab amargura, péna, aflicció.
Amargamente.
Amargar. v. a. Causar amargura, dolor, péna, disgúst. *Amargar*.
Amargor. m. y amargura. *f.* Gust amârg, dolor, péna. *Amargura*.
Amarguèt, ta. *adj.* Un pòc amârg. *Amarguillo*, lla.
Amaricant. *adj.* De gust algúu tant amârg. *Amaricante*.
Amâr-ra. *f.* Cáb ô gúmera ab que se amâr-ra bârca â têrra ô ab âncora. *Amarra*.
Amarrâd, da. p. p. de amarrar. *Amarrado*, da.
Amarrar. v. a. Fer-mar, posar sas âncoras â sas bâr-cas ô fer-mar ab cadena. *Amarrar*.
Amatista. *f.* Pédra preciosa de color de púrpura. *Amatista*.
Amatô-ri, ria. *adj.* Lo qui inspira amor. *Amatorio*, ria.
Amassolâd, da. p. p. de amassolar. *Azotado*, da. = *Enseñado*, da.
Amassolar. v. a. Atupar. *Azotar*. = *Enseñar*. *Enseñar*.
Amâ-yna. *f.* Abundância. *Copia*, abundancia, dilúvio.
Amaynar. v. a. Aplegar sas velas. = v. n. Aturarse es vént, etc. *Amaynar*.
Ambar. m. Espêcie de betúm. *Ambar*.
Ambiglo. *f.* Passió desordenâda de alguna còsa ô de poder. *Ambicion*.
Ambicionar. v. a. Desitjar ab ambició. *Ambicionar*.
Ambiciós, sa. *adj.* Los qui ténen ambició. *Ambicioso*, sa.
Ambiciosament. *adv.* Ab ambició. *Ambiciosamente*.
Ambidestro, tra. *adj.* El qui usa tant de sa mà esquêrra, côm de sa dreita. *Ambidestro*, tra.
Ambient. m. El âyre suâve qui mos circueix. *Ambiente*. = El molt fret. *Remusgo*.
Ambigü. m. Convite. *Ambigü*.
Ambiguament. *adv.* Ab ambigüedât. *Ambigualmente*.
Ambigüedât. *f.* Incertitud. *Ambigüedad*.
Ambiguo, gua. *adj.* Incêrts. *Ambiguo*, gua.
Ambito. m. Circúito. *Ambito*.
Ambo. m. La sôrt de dos nombres en loterías. *Ambo*.
Ambrosia. *f.* Menjar fugid de los fingids Déus. = Menjar & beguda dolços. *Ambrosia*.
Amedentrâd, da. p. p. de amedentrar, se. *Amedrentado*, da.
Amedontrar. v. g. Fer pò. *Amedrentar*.
Amedrentarse, v. r. Fer-se ô tenir pò. *Amedentrarse*.

Ameller. m. El âbre qui fâ mellas. *Almendro*, *almendrero*, *almendrera*.
Amellerar. m. Terréu sembrâd de amellers. *Almendral*.
Amelló. m. Mella verda. *Almendruco*. = De cucas de seda. *Capullo*; y si es foredâd â un cáb. *Pito*, y si lo es â cada cáb. *Capullo horailado*. = De filels ô fileyóns. *Clavo de lúlas ô lechino*. Y si es de filets torsúds. *Mecha*.
Amên. m. Parâula hebrâica, qui vol dir axí sía, ô en veritat. *Amen*.
Amenament. *adv.* Ab ameniâd. *Amenamente*.
Amenâssa. *f.* El âcte de amenassar. *Amenaza*.
Amenassâd, da. p. p. de amenassar. *Amenazado*, da.
Amenassador, ra. m, f. El qui amenâssa. *Amenazador*, ra.
Amenassar. v. a. Fer acció de dañar, castigar, acusar, etc, ô donarhó entenent ab parâulas. = v. n. Estar para succeir algúu dâny, etc. *Amenazar*. = Molt y castigar pòc. *Hacer y acontecer*.
Aménidât. *f.* Hermosura de terréu ô de dis cûra, etc. *Amenidad*.
Améno, na. *adj.* Deliciós, frondós, hermós. *Ameno*, na,
Amerâd, da. p. p. de amerar. *Amerado*, da. = *Enriado*, da. = *Amerado* ô *aguado*.
Amerar. v. a. Posar algúu tant de âygo en los licors. *Amerar*. Câñom ô lli posândlos dins âygo per algúu témps. *Enriar*. = El v. *Amerar* ô *aguar*.
Amerarse. v. n. Câmp, terréu: haver rebúid pluja bastânt. *Amerarse*.
Amerât. m. Vi mesclâd ab âygo. *Aguado*. = *Vinagre*. *Qbsicrato*. = Fer amarât. *Aguar*.
América. *f.* La quârta pârt del mon. *América*.
Americâ, na. *adj.* El naturâl de, y lo pertañent â Amêrica. *Americano*, na.
Amiâuto. m. Minerâl qui se pôt filar, y la rôba no se crema. *Amianto*.
Amig, ga. m. f. El ô la qui té amistât ab âltra persona. *Amigo*, ga. = De l'âima, ô corâl. *Amigo del alma* ô *del asa*. = De barrêt ô de nòm. *Amigo de nombre*. = De tâssa: per interés. *Amigo de taza*, de vino.
Amigâblemént. *adv.* *Amigablemente*.
Amiguèt, ta. m. f. Petits amigs. *Amiguillo*, lla, ijo, ta.
Amigût, ta. m. f. Amigs gròss. *Amigote*, ta.
Amigs. m. pl. Lo que respôn el qui tòca â câsa, quârto, etc. als qui dinen: ¿qui es? *Gente de paz*. = Tan amigs côm ântes: expressió de indife-rència. *Tan amigos como dntes*. = No tenir

amígs ni parénts. *No tener prójimo.*
 Amilanád, da. p. p. de amilanar. *Amilanado, da.*
 Amilanar. v. a. Acobardar, fer pô. *Amilanar.*
 Aminva. f. Diminució. *Mengua.* = De licors. *Mer-*
ma. = De càlsa. *Menguado.* = De pèu de càlsa.
Seguïdo.
 Aminvâd, da. p. p. de aminvar. *Menguado, da.*
 = *Mermado, da.* = etc.
 Aminvar. v. a. *Menguar.* = Fer aminvas á càlsas.
Hacer menguado. = A pèu de càlsa. *Hacer se-*
guïdos.
 Aminvarse. v. n. Disminuirse. Los licors. *Mermar.*
 = Lo que se còu. *Mermar* ô *embebecerse.*
 Amistansâd, da. adj. Amencebâds. *Amistado, da.*
 Amistansarse. v. r. Amancebarse. *Amistarse.*
 Amistât. f. Mutuo afècte. = Amancebament. *Amis-*
tad.
 Amistós, sa. adj. Pertañent á amistât. *Amistoso, sa.*
 Amistosament. adv. Ab amistât. *Amistosamente.*
 Âmit. m. Péssa de rôba quadrâda y benéfida que se
 pôsan á nes còll los sacerdòts y ministros del al-
 tar. *Âmito.*
 Amnistia. f. Perdó generâl de lo passâd. *Amnis-*
tia.
 Âmo. m. Señor de càsa, hasiènda, etc. *Âmo* ô *due-*
ño. = De càsa que té llogâda. *Âmo, dueño* ô
casero. = Ferse Âmo de sas mellas: tenir poder
 sobre alguna còsa. *Hacerse dueño del argaman-*
dijo. = Âmo de càsa de jòc ocùlt. *Tablagero.*
 = De jòc public. *Mandrachero.*
 Âmobâd, da. p. p. de amoblar. *Amoblado, da,* etc.
 Amoblar. v. a. Posar mòbles á càsa, quârto, etc.
Amoblar, moblar y amueblar.
 Amocar. v. a. trèurer el mòc del nâs. *Sonar las*
narices, ô *quitar el moco.*
 Amocarse. v. r. Trèure es moc del nâs. *Sonarse*
las narices. = No amocarse ab so colzo: no ser
 benèyt. *No mamar se el dedo.*
 Amöllar. v. a. Afloxar. *Aflojar.* = Lo que se té,
 ô lo qui està tancâd. *Soltar.* = A se cadèleta: xe-
 rrar molt. *Soltar la taravilla.* = Cedir. *Mo-*
llar. = No amöllar á algú: resistirlí. *Estre-*
llarse con el. = No amöllar á ningú: no ser-
 var respècte á ningú. *No aborrarse con nadie.*
 Amöllarse. v. r. Abaxar per còrda, puntâl, etc.
Guindarse.
 Amonestació f. Avís, consèy. = Publicâda para ca-
 sar ô pendre ordes. *Amonestacion.*
 Amonestâd, da. p. p. de amonestar. *Amonesta-*
do, da.
 Amonestar. v. a. Avisar, aconseyar. = Publicar per
 casar ô pendre ordes. *Amonestar.*
 Amoniâc. m. El mes flux de los alcâlis. *Amoniaco.*
 Amor. m. Afècte, bôna voluntât, vénéració, reve-

rència. *Amor.* = Anar en amor las faméllas dels
 animâls. = *Estar calientes* ô *en celo.*
 Amorós, sa. adj. Amâble, cariños. *Amoroso, sa.*
 Amorosament. adv. Ab amor. *Amorosamente.*
 Amors. m. pl. Expressió de cariño. *Amores.* = Fer
 ets amors: anamorarse. *Enamorarse.*
 Amortayâd, da. p. p. de amortayar. *Amortaja-*
do, da.
 Amortayar. v. a. Posar sa mortâya á mòrt. *Amor-*
tajar.
 Amortiguació. f. El âcte de amortiguar. *Amorti-*
guacion.
 Amortiguâd, da. p. p. de amortiguar. *Amortigua-*
do, da.
 Amortiguar. v. a. Mitigar, trempar. *Amortiguar.*
 Amortisació. f. El âcte y efècte de amortisar. =
 La oficina ahónt se amortisa. *Amortizacion.*
 Amortisar. v. a. Passar béus seculars á alguna co-
 munitât qui no los pôt alienar. *Amortizar.*
 Amotinâd, da. p. p. de amotinar. *Amotinado, da.*
 Amotinar. v. a. Causar motí, perturbació en po-
 tências y sentíts. *Amotinar.*
 Amovible. adj. Lo qui se pôt mudar. *Amovi-*
ble.
 Amoxonar. v. a. Acariciar. = Adular. *Acariciar.*
 = *Adular.*
 Ampapassar. v. a. Donar mâssa menjar. *Empapu-*
jar. = Mesclar sens orde. *Confundir.*
 Ampâra. f. Secuéstre. *Ampara.*
 Amparâd, da. p. p. de amparar. *Amparado, da.*
 = *Aparado, da.*
 Amparar. v. a. Protegir. = Secuestrar. *Amparar.*
 = Ab capèll, mâns, etc. *Aparar.* = Sa lletra de
 casament. *Embargar los sellos.*
 Ampararse. v. r. Valerse de la protecció de algú.
Ampararse. = v. a. Admetre á càsa sèua, v. g. á
 un nebòt qui no té pâre ni mãre. *Tomar d*
cuestas.
 Ampâro. m. Abrigo, defènsa, protecció. *Ampa-*
paro.
 Ampelo. m. Cèrta estrèlla. *Ampelo.*
 Amplària. f. Lo llârg de una còsa desde un costât al
 âltre. *Anchura.* = Lo llârg de una péssa desde
 vòreviva á vòreviva. *Ancharia.*
 Âmple, pla. adj. Lo qui té amplària. *Ancho, cha.*
 Ampliació. f. Extensió. *Ampliacion.*
 Ampliamént. adv. Ab ampliació. *Ampliamente.*
 Ampliâd, da. p. p. de ampliar. *Ampliado, da.*
 Ampliar. v. a. Esténdre. *Ampliar.*
 Ampliatíu. va. adj. Lo qui estén, aumenta ô
 afftx. *Ampliativo, va.*
 Amplificació. f. Dilatació, aumént. = *Fig. ret.* ab
 que se estén el asunto de que se trácta. *Ampli-*
ficacion.

Amplificad, da. *p. p.* de amplificar. *Amplificado, da.*
Amplificador, ra. *m. f.* El qui amplifica. *Amplificador, ra.*
Amplificar. *v. a.* Aumentar, estendre, engrandir. *Amplificar.*
Amplissim, ma. *sup.* Molt ample. *Anchisimo, ma.*
 =Més ample de lo ordinari. *Amplisimo, ma.*
Amplitut. *f.* Extensió de lo qui es ample. *Amplitud.*
Ampolla. *f.* Botella. *Ampolla.*
Ampolleta. *f.* Botelleta. *Ampolleta.*
Amprad, da. *p. p.* de amprar. *Usado, da.*
Amprar. *v. a.* Usar de alguna cosa. *Usar.*
Amprarse. *v. r.* Servirse de una cosa. *Valerse de ella.*
Ampria. *m.* Dret que un té á alguna cosa. *Derecho ó drecho.*
Amputació. *f.* El acte y efecta de amputar. *Amputacion.*
Amputad, da. *p. p.* de amputar. *Amputado, da.*
Amputar. *v. a.* Tayar alguna part del cos. *Amputar.*
Amunt. *adv.* Dalt. *Arriba.*
Amurgonad, da. *p. p.* de amurgonar. *Amurgonado, da* ó *amorgonado, da.*
Amurgonar. *v. a.* Posar devall terra una branca ó serment no tayadas encare paraque asserren. *Amurgonar* ó *amorgonar*. =Para llevar es cep vey. *Echar de cabeza.* =Dins cossis ó tets, etc. *Embutir los mugrones.*

AN.

Ana. *f.* Mida més petita que mitja cana. =Cifra de que usan los metges y barbers para donar á entendre que los ingredients de las recetas sean de pes ó parts iguals. *Ana.*
Anabatista. *m.* Heretge qui ensenya que no se han de batiar los nins, y que si los batian, los han de tornar batiar en esser grans. *Anabatista* ó *anabaptista,*
Anacoreta. *m.* El qui viu en desert ó soledat entregad á la virtut y penitencia. *Anacoreta.*
Anacronisme. *m.* Còmputo de temps; però errad. *Anacronismo.*
Anada. *f.* Avé de aygo. *Anade.* =De mar. *Cerceta.*
Anada. *f.* Partida, surtida. *Ida.* =Sa de mo mare: expressió ab que se denota el desitx que un té de que no torn el qui s'en va. *La ida del cuervo ó del humo.* =Anada y venguda de barco: engronsament. *Balance.* =De popa á proa, y de proa á popa. *Arfada.* =Anadas y vengudas: debates, estiradas, contiendas. *Cañas y toros.*

=Ab duas anadas y vengudas. *Con dos idas y venidas.*

Anadeta. *f.* Anada petita. *Anadino.*
Anador, ra. *m. f.* Vagamundos qui van per aquí y per allá sense motiu. *Andador, ra.* =El qui se agrada de anar, de passaljar, de viatjar. *Andariego, ga.* =Anadors y venidors. *Yentes y venientes.*
Anagogia. *f.* Sentit mistic de la sagrada Escripura. *Anagogia.*
Anagógic, ca. *adj.* Pertanyent al sentit mistic de la sagrada Escripura. *Anagógico, ca.*
Anagógicament. *adv.* En sentit mistic. *Anagógicamente.*
Anagràma. *m.* Mutació de paraulas com de Roma amor. *Anagrama.*
Anagramatissador. *m.* El qui fa anagrames. *Anagramatizador.*
Anagramatissar. *v. a.* Fer anagrames. *Anagramatizar.*
Analema. *f.* Terme astronòmic. *Analema.*
Analèctic, ca. *adj.* Se diu del remey, medicina qui conforta. *Analético, ca.*
Analisad, da. *p. p.* de analisar. *Analizado, da.*
Analisador. El qui está versad en la anàlisis. *Analizador.*
Analisar. *v. a.* Fer la anàlisis. *Analizar.*
Anàlisis. *f.* Reducció de las parts de un cos fins á los seus principis. =Resolució de problémas per álgebra. =Eczàmen de una obra, de un discurs. *Andlisis.*
Analista. *m.* Escripitor de annals. *Analista.*
Aualitic, ca. *adj.* Pertanyent á anàlisis. *Analítico, ca.*
Analíticament. *adv.* Per anàlisis. *Analíticamente.*
Analogia. *f.* Proporció, conveniència de unas cosas á altres. =La part de la gramática qui ensenya el conexement analitic de las paraulas ab tots los seus accidents y calidats. *Analogia.*
Analògic, ca. *adj.* Pertanyent á analogia. *Analógico, ca.*
Analógicament. *adv.* Ab analogia. *Analogicamente.*
Anàlogo, ga. *adj.* V. Analògic. *Andlogo, ga.*
Ananquites. *f.* Pedra preciosa. *Ananquites.*
Anapèstic, ca. *adj.* Pertanyent á anapèsto. *Anapéstico, ca.*
Anapèsto. *m.* Pen de cert vers. *Anapesto.*
Anar. *v. a.* Passar de un lloc á altre. =Importar, interessar. =A parar á lloc. =Terme de jugador: fer jugar. =Conjugarse, declinarse. *Ir* ó *andar,* =Junt á un gerundiu denota la acció del verb v. g. anar colcant; colcar, y al particip passiu significa la passió, v. g. anar venud: ser venud. =Junt á un adjectiu denota el modo de anar ó

de esser, v. g. anar ben vestid, estar ben vestid. = Junt á la preposició *d*, y á un infinitiu, significa el fi ó la intenció, v. g. anar á jugar. = Anar ab misèrias: donar ó gastar pòc. *Miserear*. = Aquesta es méua y aquesta es téua: barayarse, disputar. *Andar d mdtame la yegua, matarte he el potro*. = Bñ una còsa. *Ir bien*. = De bñ: de bñ de veras. *Ir de veras*. = Per bñ un malalt: adoharse. *Ir aleando ó alear*. = De bñ de veras: sério, no per riurer. *Ir de veras*. = Bñ la còsa: seguir bé. *Ir bien la cosa*. = Á las bñas: sense barayarse. *Ir de bien d bien*. = De borina los bárcos: pégarlos es vént de costát. *Ir d la bolina*: ets hñmos: de gñya. *Ir de gayta*. = Begñds: gñts. *Estar bebido*. = De bñca giráda: begñd. *Estar alumbrado ó cala-mocano, na*. = De mitja bñca: mitx borrácho. *Estar alumbradillo ó tener unos pelillos*. = Arruñd. *Ir encogido, da*. = De bñrbas. *Chansear*. De bñyt los hñmos: no dur res. *Ir de vacio ó andar escotero, ra*: los animáls. *Ir de vacio*. = De bñrgñtas, de mestressas ó de dñuas. *Ir en malos pasos*. = Á sas bássas: á cagar. *Ir al sillico*. = Bruxñd per alguna còsa: desitjarla, estimarla, ser molt del gust de algñu. *Despulsarse por ella*.

Anar á càre descubèrta: no tenir pò de que el critican, etc. *Ir sin reboso*. = El camí, dressèra á tñl pñrt. *Llevar ó guiar d tal parte*. = Còppiu: malaltís. *Ir alicaido ó de pié quebrado*. = Del còs: cagar. *Hacer del cuerpo*. = Carrègñd de jñcs. *Rebosar*. = Costát per costát. *Ir lado por lado*. = De curri curri: tenir cagarñla. *Irse de vareta*. = Gñsñd per aygo: errar en lo que diu, fñ ó vñ donar entèudre. *Ir muy lejos*. = De costèlñm: tòrt des costáts. *Ladearse ó hacer combas*. = Desberatñd: inconscñnt, lòco, etc. *Ir fuera de trastes*. = De redolñs: no teuir vññmènt. *Rodar*. = De dñy en dñy: V. Andoyar. *Andar de cotarro en cotarro*. = De cul, de cul, caminar rossagñnt es cul. *Ir d rastra*. = De cul arrèra: caminar al revés. *Rezagar*. = Alègres. *Estar alegrillo*. = Amagñd per pñ. *Andar d sombra de tejado*. = Axí cñm sa mãre l'hñ fèt: tot despuññd. *Ir d la cordovana*. = En amor los animáls. *Estar en celo, ó calientes ó salidas*.

Anar per avñll: tenir càmbra. *Ir de vareta*. = Cñm un grifó: tenir càmbra. *Ir como una canila*. = Inflñd: supèrbo. *Estar puesto en asas*. = Ensamñnt: investigar. *Andar d la husma*. = Casador, ra, casadís ó de casar. *Llevar el cura debajo el brazo*. = En so cavñll de san Francèsch: á péu. *Ir en el coche de san Francisco ó en el coche de D. Juan Zapata*. = En fotesas.

Andar d grillos. = Á aññèrapilla: aplegar molts lo que se los tira. *Andar d la rebatiña*. Barayñtse. *Andar d la greña*. = Còsta per auntñt. *Ir cuesta por arriba*: Còsta per avñll. *Cuesta por abajo*. = Còsta través. *Cuesta ladeando*.

Anar de càyre. *Ir ladeando*. = Fènt ès-es. *Ir formando eses ó ejes*. = Á las foscas: sense claror. *Ir d obscuras*: tenir pñc concèrt. *Andar de pié quebrado*. = De friolèras: ocuparse en còsas inútils. *Andar d caza de gangas*. = Dret: obrar bé. *Andar d derechas*. = Á pás de bñu: á pñc á pñc. *Ir al paso de buey*. = Citñd y posñd: obrar ab enyñdñlo. *Ir con piés de plomo ó con zapatos de fierro*. = Á la bàxa los aucèlls: anar trists, malaltissos. *Estar enmantados ó mantudos*: los hñmos. *Ir alicaidos*: per pñc concèrt. *De pié quebrado*: á rñnca sèga. *Alicaidos ó de pié quebrado*. = De grñpas: caminar ab péus y mãns. *Ir d galus ó gatear*.

Anar dñxo dñxo: á pñc á pñc. *Ir piano piano*. = Derrèra derrèra segñnt á àltre. *Ir al rabo*. Cona coua. *Ir al rabo*. = Derrèra fer alguna còsa. *Ir tras hacer, etc*. = Per sa dressèra: adressar. *Ir por el atajo ó atajar*. = Estrèt de vèntre. *Estar estreñido, da*. = Estreta una còsa: havèrny pñca. *Andar tirada*. = En rñnja: usarse molt. *Andar de boga*. = Fuyt de càp. *Tener seco el crdneo*. = Paupñnt el qui noy ven. *Ir d tientas*. = En pñcas. *Ir d la ahorrativa*. = De sñn mello á sñn catñlo. V. de dñy en dñy. *Ir de Zeca en Meca*. = Bñ endiumenjàd ó enllestid: bñ vestid. *Andar al olio*. = Á las mil merevèllas: bñ posñd. *Estar hecho una brinquina*. = Grñs. *Ir gordo*: torrènt, rñu. *Ir crecido*. = Á las hurtas. *Ir d tientas*. = Á las lñrgas. *Ir largo*. = Á mã de goñar ó pèrder. *Correr la suerte*. = Fñra còrda: estar rabiñs, furiñs. *Andar furioso*.

Anar de magatatiñs. *Andar con tapillos ó tapujos*. = Á pás pás. *Ir paso d paso*. = Á péu: no colcar. *Ir d pié ó pisando hormigas*. = Á pico. *Irse d pique*. = De pñntas. *Ir de puntillas*. = De putas. *Putear*. = Qui més porñ. *Ir d porfia*. = De raliñs. *Andar con dñmes y directes*. = Sense fer renñu. *Andar chiti-callando*. = De las sèuas ó ab las sèuas. *Ir de las suyas ó con las suyas*. = De secrèts. *Andar con secretillos*. = Á las sordas. *Ir d cencerros tapailos*. = De tavèrnia en tavèrnia. *Borrachear*. = Tot sñl cñm un mussòl. *Ir como un duende*. = El tèmps per bñ. *Abonanzar*. = Á través. *Andar al traves*. = Á trompñdas. *Andar al morro*. = Tòrt: no bé la còsa. *Andar al retor-tero*. = De tuna. *Andar d la tuna ó tunar*. = Uru-gñd. *Traher las barbas soñre el hombro*. = De

vêga. *Vaguear*. Tota ô cási tota sa nit. *Correr un gallo*: los animâs. *Andar de vena*.=À vèurer sau Pére: morirse. *Ir al otro barrio* ú obispar en estíl familiar.

Anar en pel: despuýad. *Andar en pelo*.=À pèu: tenir pòc concèrt. *Andar de pié quebrado* ô *á tres ménos cuartillo*.=Per sa tèrra ô per sa pols. *Ir por tierra* ô *estar á los piés de los caballos*.=De pàrt las dônas. *Estar de parto*.=Per recòus: no fer paper. *Estar á los piés de los caballos*.=Remirâd en so menjar. *Guardar la boca*.=De rota batuda: pèrder. *Ir de rota batida*.=Euréra: tenir pòc recâpte. *Ir de capa caída*. Derréra de un. *Ir detras* ô *tras uno*: caminânt. *Resagarse*.=Arrusâd, v. g. de espâllas. *Ir encogido*.=Ab mixonerías: donar pòc. *Cicatear*.=À las málas. *Ir á malas*.=De una pàrt á âltra diént ô fènt una matéxa còsa. *Insensar*.=De gâyta devertintse. *Regodearse*.=De préssa: fer sas còsas aviât. *Andar de prisa*: no poderse aturar. *Estar de prisa*.=No anar de casar una dôna. *No querer casa-a*.=No anar de pebres: no estar per fer una còsa. *No estar la Madalena para tafetanes*.=Quânt tot vâja mál. *Cuando todo corra mal*.

Anársen. v. r. *Irse*.=Còm un cá senâd de fresc: ampagaíd. *Irse como perro con vejiga*, ô *irse rabo entre piernas*.=Una còsa, v. g. sa rôba: espeñarse. *Irse*.=À la frauessa: sens dir jò m'en vâig. *Irse á la francesa*.=Sense dir â-e ni bêstia. *Irse sin decir cho ni arre*, ô *sin decir oxe ni moxe*.=À las sordas: sens despedirse. *Escurrir la bola*.=Picâd: ofès. *Irse picado* ô *con espigon*.=De algú lloc malaíut. *Irse atestando*. À la vela un malâlt. *Irse por la posta*.=No s'en anirà penedíd en Roma: no quedarâ sense cástig. *No lo ird á pagar al otro mundo*.=Anársen los llogâts ântes de acabar el lloguer. *Hacer san Juan*.

Anarquia. f. Govèrn sense câp. *Anarquía*.

Anárquic, ca. adj. Pertañént á anarquia. *Andrúico*, ca.

Anassarca. f. Espècie de infló. *Anasarca*.

Anastómossis. f. Dilatació de sas venas. *Anastómosis*.

Anastomòtic, ca. adj. Pertañént á la dilatació de sas venas. *Anastomótico*, ca.

Anástrofe. m. Mutació del orde de las parâules còm *his super*, en lloc de *super his*. *Andstrofe*.

Anatéma. m. Escomunió. *Anatema*.

Anatematisar. v. a. Escomunicar. *Anatematizar*.

Anatomía. f. Separació de las pàrts de un còs para sâber el sèu ofici ô la sèua situació y figura. *Anatomía*. Fer anatomía. *Hacer anat-*

mia ô *anatomizar*.

Anatómic. m. El professor de anatomía. *Anatómico*.=adj. Pertañént á anatomía. *Anatómico*, ca.

Anaurisme. m. Tumor per haverse rompuda alguna artèria. *Anaurismo*.

Anca. f. Còsa coneguda. De hòmo. *Nalga*, y en térme burlésc: *Anca*: de animâ!. *Anca*.=Las duas de hòmo. *Nalgas*, *posas*, *posaderas*: las de animâ!: *Ancas*.=Âncas de fèrro: el hòmo qui sèu molt. *Trasero de hierro*.=À sas âncas colcânt. *À ancas* ô *á las ancas*.=No fer âncas el hòmo: no voler donar ô concedir una còsa. *Llamarse antana* ô *andana*.=Tocar sas âncas: atupar per sas âncas. *Dar nalgadas* ô *azotar*.=Fer ô no fer âncas el bestiar gròs: perimetre ô no perimetre que se li quâle á sas âncas. *Sufrir* ô *no sufrir ancas*. Tírar sas âncas enréra: no cumplir el hòmo lo que há promès. *Volver el pié atras*.=Estar de mitja âuca el qui sèu. *Estar de anqueta*.

Ancalsâd, da. p. p. de ancalsar. *Perseguido*, da.

Ancalsar. v. a. Perseguir á un. *Ir al alcance de uno* ô *perseguirle*.

Ancianía. f. Dignidât de anciâno en las ordes militars. *Anciania*.

Ancianidât. f. Veyès. *Ancianidad*.

Anciano, na. adj. El qui té molts âñys. *Anciana*, na.

Âncora. f. Gròssa pèssa de fèrro cuyas estremidâts acâban en duas brâncas torsudas y servèix para aturar y tenir fítsu uu bàrco. *Ancla* ô *âncora*.=De la esperânsa: âncora qui no servèix més que en la estréma necessidât, ô única esperânsa, âltim remâneg ô recírs. *De la esperanza*.=Sa més gròssa. *Ancla de horma* ô *de forma*.=Posar sas âncoras. *Anclar* ô *echar âncoras*.=Llevarlas. *Llevar anclas* ô *âncoras*.

Ânda. int. Vétèn. *Anda*.

Andador. m. De grèmi: el criâd de éll. *Andador*, *mullidor* ô *muñidor*.

Andadura. f. El pás plâ de bistia. *Andadura*.

Andalus, sa. adj. El naturâl de ô lo pertañént á Andalussia. *Andaluz*, za.

Andâmio. m. Cadafâl para vèurer fèstas. *Andâmio*.

Andâna. f. Filèra de còsas. *Andana*.

Andanâda. f. Descârrega de molts de canòns ab un pic. *Andanada*.

Ândânté. m. El qui vâ per aquí y per allâ sôlamente per passatjar sa gallânda.=Térme music. *Andante*.

Andariêgo, ga. m. f. El qui vâ de una pàrt á âltra sense parar. *Andariego*, ga.=El qui es afectâd de trescar. *Andador*, ra, *andariero*, ra.=El

qui tresca molt y aviât. *Andariego, ga, and-a-*
der y andorin.

Andevinar. v. a. V. Endevinar.

Andüllo. m. Moltes fuyas de tabaquera enrodillá-
das juntas. *Andullo.*

Andurria. f. Óli. *Enquina.*

Anécota. f. Noticia, ocurrència que no se há di-
vulgad. *Anécota.*

Anéll. m. Círculo de matéria fôrta. *Anillo.* = Que
se pôsa á oreya. *Zarcillo* ô *anillo.* = Que se pôsa
á rôda. *Pina.* = Venir una còsa còm anéll al dit:
venir bé. *Venir como anillo al dedo.*

Anélla. f. Anéll molt gròs y ample. *Abrazadera.*
= De cadena. *Eslabon.* = De cortina. *Sortija.* = De
pòrta: sa bàula. *Aldaba.* = De baúl: bàula. *Al-*
dabon. = Qui tráva sa cameta ô espigó de aráda.
Belorta.

Anéllèt. m. Anéll patit. *Anillete* ô *anillejo.*

Anémona. f. pl. semblânt á francesilla. *Anémona.*

Aufibio. adj. Lo qui vin en tórta y en mar. *Anfi-*
bio, bia.

Anfibología. f. Sentit equívoco de paráulas ô sen-
tências. *Anfibologia.*

Anfibològic, ca. adj. Lo qui conté aufibologia. *An-*
fibológico, ca.

Anfibrac. m. Pèu de cèrt vérs. *Anfibraco.*

Anfimacr. m. Pèu de cèrt vérs. *Anfimacro.*

Anfit. m. Embarás dins es ventrèy, indigestió.
Ahito ô *ahitera.*

Anfitad, da. p. p. de anfitar. *Ahitado, da.* = adj.
El qui está anfitad. *Ahito, ta.*

Anfitàue. f. Pédra preciosa. *Anfitane.*

Anfitar. v. a. Causar eufit. *Ahitar.*

Anfitarse. v. r. Causarse eufit. *Ahitarse.*

Anfiteatral. adj. Pertañent á anfiteatro. *Anfitea-*
tral.

Anfiteatro. m. El edifici radó ô ovál ab escalóns
ahout se donávan espectacles públics. *Anfiteatro.*

Anfós. m. Péix. *Mero.*

Ángel. m. Esperit celestíal. *Ángel.* = Mál: el diá-
ble. *El ángel malo.* = En lãñas: hòmo qui té
més malicia que no se creu. *Ángel patudo.* = Es
un ángel: espresió ab que se pondéra la bonidat
d'una persona. *Es un ángel.* = Cautar còm un
ángel: el qui cãnta ab una veu dolça. *Cantar*
como un ángel. = Ángel ô angelèt de bàrca. V.
en lãñas.

Ángela. f. Nòm de dòua. *Ángela.*

Angelèt. m. Ninèt. *Angelico, ito, illo.*

Angèlic, ca. adj. Pertañent á àngels. *Angélico, ca.*

Angelicàl. adj. V. Angèlic. *Angelical.*

Angelicàlmént. adv. Ab ignocència. *Angelical-*
mente.

Angelòt. m. Àngel gròs. *Angelote* ô *angelon.*

Angina. f. Inflamació de sas glándulas de sa gar-
gamèlla. *Angina.*

Anglicà, na. adj. Inglesos. *Anglicano, na.*

Ànglo-americanà, na. Bastonesos. *Anglo-americano.*

Anguila. f. Péix ô còrda. *Anguila.* = De teuláda.
Caballote.

Anguiláda. f. Tòc ab anguila. *Anguilazo.*

Angular. adj. Lo qui còsta de àngulos. *Angular.*

Angularmént. adv. En forma de àngulo. *Angular-*
mente.

Àngulo. m. Concurrència de duas líneyas en un
matéix punt. *Ángulo.*

Angulós, sa. adj. V. Angular. *Anguloso, sa.*

Angustia. f. Afficció. *Angustia.*

Angustiád, da. p. p. de angustiar. *Angustiado, da.*

Angustiádamént. adv. Ab afficció. *Angustiada-*
mente.

Angustiar. v. a. Affigir. *Angustiar.*

Angustiar-se. v. r. Affigir-se. *Angustiar-se.*

Anhelar. v. a. Desitjar ab ànsia. *Anhelar.*

Anhélo. m. Desltx vehemént, ànsia. *Anhelo.*

Anhelós, sa. adj. Lo que se fã ab anhélo. *Anhe-*
loso, sa.

Ánima. f. Principi interior de las opércions del
còs vivént. = El hòmo, y axí deym: noy há
ànima vivént. = Lo qui dona fòrsa. = Lo princi-
pál de un asunto. = La conciência, y axí deym
del qui òbra mál: no té ànima. = La còrda que
se vést de estàn, seda, etc.: però regulármént
per ànima entenèm la espiritual y immortal qui
informa al hòmo. *Alma* ô *ánima.* = De botó ô
pera. *Alma, almilla* ô *hormilla.* = De cadefèt: el
hòmo touto, ignorànt. *Alma de cántaro.* = De ca-
váll: el màssa arroçad. *Alma de caballo.* = Freda:
la persona de pòc esperit y vivesa. *Ave fría.* = De
Dèu: el qui es senzill. *Alma de Dios.* = Del purga-
tòri: la qui patèix en éll. *Alma del purgatorio.*
= La qui aparèix á un. *Alma aparecida* ô *en pe-*
na. Hòmo màgre. *Espeja del purgatorio.* = Sen-
sitiva: la de un animal. *Sensitiva.* = Vegetativa:
la de plãnta. *Vegetativa.* = Estar ô tenir la àni-
ma entre sas déuts: estar para morir. *Estar* ô
tener el alma entre los dientes. = Matar ô tocar
la ànima de algú una còsa: sentirla molt. *Lle-*
gar ô *tocarle el alma.* = Desitjarla molt. *Irsele*
el alma tras de la cosa. = Sense ànima: dolen-
tissim. *Desalmado, da.* = Oració de las ànimas:
tòcs de campàna para pregar per los difunts.
Oracion de las ánimas, ô ánimas. = Ànimas
sãntas! ocálá. *Ánimas y Dios.* = Parèix que há
vist ànimas: lo que se diu de un hòmo màgre,
flac y dèbil. *Parece que ha comido alieljas.*

Animació. f. El àcte de animar ô de influir la
ànima en el còs. *Animaciones.*

Animad. da. p. p. de animar. = *adj.* Valerós, sa.
Animado, da.

Animador, ra. m. f. El qui anima. *Animador, ra.*

Animadversió. f. *ant.* Tant en mallorquí com en
español. Advertència. *Animadversion.*

Animadvertència. f. *ant.* *Animadvertencia.*

Animál. m. Tot còs animad. = El irracional. = El
hòmo incapàs, torpe, rudo, y tot lo qui per-
tany al còs sensitíu. *Animal.* = De barquera. *Ho-*
rrero, rra. De la cerra, hòmo bèstia. *Animalo-*
te. = Domèstic: qui viu en càsa. *Doméstico* ò *ca-*
sero. De peu xapad. *De pata hendida.* = Ab so
còll. gruxad. *Cervigudo, da.* = Pudent, v. g. ge-
neta. *Hediondo, da* ò *fétido, da.* = Sauvatge.
Salvage ò *cerril.* = Sauvatge. *Alimaña.* = Mál ani-
mál: hòmo intractàble. *Malacuca.* = Qui du pi-
caròl. *Cencerrado, da.* = Mòrt y á qui escàre no
li hán trèt sa butza. *Entripado, da.*

Animalèt. m. Animál petit. *Animalito.*

Animalidat. f. La calidat de animál. *Animalidad.*

Animalót. m. Animál molt gròs. = Hòmo molt bès-
tia. *Animalote, animalon y animalazo.*

Animalutxo. m. Animál petit sense nòm conegud.
Animalucho.

Animar. v. a. Infundir ànima, donar ànimo, valor.
Animar.

Animarse. v. r. Rebre ànima, pendre ànimo, va-
lor. *Animarse.* = Animèt: no temas. *Animate.*

Animeta. f. Diminutiu de ànima. *Almita.* = Hòmo
pícaro. *Pua.* = Quin animeta! *Qué pua!* = Lu-
mèt. *Lamparilla, mariposa.*

Ànimo. m. Esperit, valor, esfòrs, etc. *Ànimo.*

Animós, sa. *adj.* Esforsad, valerós. *Animoso, sa.*

Animosament. *adv.* Ab valor, esfòrs, etc. *Ànimo.*

Animosidat. f. Coratge, atrevimènt, valor. *Ani-*
mosidad.

Animosíssim, ma. *sup.* Molt animós. *Animosísi-*
mo, ma.

Animosíssimamènt. *adv.* Ab molt de ànimo. *Ani-*
mosísimamente.

Aniquilàble. *adj.* Lo qui se pòt aniquilar. *Aniqui-*
lable.

Aniquilació. f. El àcte de aniquilar, destrucció.
Aniquilacion.

Aniquilal, da. p. p. aniquilar. *Aniquilado, da.*

Aniquilador, ra. m. f. El qui aniquila. *Aniquila-*
dor, ra.

Aniquilar. v. a. Reduir á no res, destruir entera-
ment. = Abolir los drets de un pòble. *Aniqui-*
lar.

Aniquilarse. v. r. Deteriorarse molt. = v. n. Enma-
grise. *Aniquilarse, ahilarse* ò *perder carnes.*

Anís. pl. y confits. *Anis.*

Anissal, da. p. p. de anissar. *Anisado, da.*

Anissar. v. a. Compòndre ab sús. *Anissar.*

Aniversári, ria. *adj.* Annuál. *Aniversario, ria.*

Aniversári. m. Ofici y missa per difunt al dia que
fà àñys que morí. *Aniversario.*

Annals. m. pl. Història escrita per àñys. *Anales.*

Annuál. *adj.* Lo que se fà cada àñy. *Anual.*

Annualidat. f. La propietat de ser annuál ona cò-
sa. = La rēnda de un àñy que paga el qui hā
obtingud bēnéfici eglesiàstic. *Anualidad.*

Annualmènt. *adv.* Cada àñy. *Anualmente.*

Àno. m. Es cul. *Ano.*

Anodí, na. *adj.* Lemittu. *Anodino, na.*

Anomaltà. f. Irregularidat en la conjugació, decli-
nació ò derivació de las paràulas. *Anomaltà.*
= Irregularidat en fébras, polys. *Anomaltu.*

Anómalo, la. *adj.* Irregular en declinacions, etc.
Anómalo, la.

Anomenad, da. p. p. de anomenar. *Nombrado, da.*

Anomenar. v. a. Dir per son nòm. *Nombrar.* = Nol
me anoméua. *No me lo nombres.*

Anominació. f. ò agnominació. Semblansa de pa-
ràulas per el sò y lletres ab sentits diferents.
Anominacion ò *agnominacion.*

Anonadació. f. Reducció al norès. *Anonadacion* ò
anonadamiento.

Anonadad, da. p. p. de anonadar. *Anonadado, da.*

Anonadar. v. a. Reduir al norès. = Disminuir molt.
Anonadar.

Anonadarse. v. r. Humillarse profundamènt. *Ano-*
nadarse.

Anónim, ma. *adj.* El autor de un escrit qui noy
pòsa el sèu nòm, y el escrit sense nòm del au-
tor. *Anónimo, ma.*

Anostrar. v. a. Enseñar.

Anotació. f. Nòta, scùal en un llibre. *Anotacion.*

Anotad, da. p. p. de anotar. *Anotado, da.*

Anotador, ra. m. f. El qui fà nòtas. *Anotador, ra.*

Anotar. v. a. Posar nòtas. *Anotar.*

Auotomia. f. Anatomía. *Anotomia.*

Auotomista. m. *antig.* V. Auatomista, y anatòmic.
Anotomista.

Anqueta. f. Ànca petita. *Anqueto, anquilla.*

Anquèr. m. La part del còs d'hòmo compòst de
sas duas àncas. *Nalgatorio* ò *tabalario.*

Ànsa. f. La part de cèrtas còsas, v. g. gèrra per
ahònt se agáfan para servirsèn = Ocasí, pre-
tèsto. *Asa.* = Ànsa per ànsa: *adv.* mòdo de dur
dos una còsa cada un per una ànsa. *Asa*
por asa. = La de campàna. *Hembrilla* ò *sortija.*

Anseàtic, ca. *adj.* Se diu de las ciutats libres, col-
ligadas para el comèrs. *Ansedtico, ca.*

Anseta. f. Ànca petita. *Asilla.*

Ànsia. f. Afficció, congoxa, fatiga, desitx veha-
mènt. *Ansia.* = Ab ànsia. Ab inquietut, ab de-

sítx. Con ansia. = Tenir ànsia. *Tener ansia* ó *ansiar*.
Ansiàtic, ca. V. *Anseàtic*. *Ansidtico*, ca.
Ansiós, sa. *adj.* El qui te ànsia *Ansioso*, sa.
Ansiosament. *adv.* Ab ànsia. *Ansiosamente*.
Ansiosidat. *f.* Ànsia. *Ansiosidad*.
Ànta. *f.* Certa pilàstra de edifici. *Anta*.
Antagonista. *m.* Oposàd, contràri, guerrer. = *adj.*
 Se diu dels músculos qui estàn en una matèxa
 pàrt, y qui un tira còntre lo àltre. *Antagonista*.
Antanaclassis. *f.* Repetició de una matèxa paràula
 en distínt sentit. *Antanaclassis*.
Antanagoge. *f. fig. ret.* Conversió de una rahó
 còntre el matèix qui la hà dita ó proposada. *Antanagoge*.
Antàny. *adv.* Lo àny passad. *Antaño*. = Haver molt
 témps. *Antañazo*.
Antàrtic, ca. *adj.* Oposad al polo àrtic. *Antdr-
 tico*, ca.
Ànte. *m.* Pell de Búfalo ó semblant de àltres au-
 nís. *Ante*.
Àntebra. *m.* La pàrt del bràs desde el colzo fins á
 nes puñy. *Antebrazo*.
Antecedent. *p. a.* de antecedir. = *adj.* Lo qui an-
 tecedèix. = *m.* Primèra preposició de un anti-
 mèmna, ó primer térme de una relació ó rahó
 metamàtica. *Antecedente*.
Antecedentment. *adv.* De àntes. *Antecedentemente*.
Antecedir. *v. a.* Ser primer. *Anteceder*, ó *Id.*
Antecessor, ra. *m. f.* El qui fone primer. = El
 qui existia àntes. *Antecesor*, ra. = *Antecessors*:
m. pl. los antepassads. *Antecesores*.
Antecolumna. *f.* La que se pòsa sòla en òbras es-
 teriors. *Antecolumna*.
Antecrist. *m.* Contràri á Jesucrist. *Antecristo*.
Antedàta. *f.* Falsa dàta. *Antedata*.
Antedatad. *da. p. p.* de antedatar. *Antedatado*, da.
Antedatar. *v. a.* Posar una antedàta. *Antedatar*.
Antediluvià, na. *adj.* Lo qui fone àntes del diluvi
 universàl. *Antediluviano*, na.
Antelació. *f.* Prioridat de témps. *Antelacion*.
Antemàno. (De) *adv.* Anteriorment, anticipada-
 ment. *De antemano*.
Antemeridiàno, na. *adj.* Lo que se fà àntes de
 mitx dia. *Antemeridiano*, na.
Antemural. *m.* Fortificació, la qui defènsa sa mu-
 rada. *Antemural*.
Antena. *f.* Armament ahont se pòsan sas velas. De
 bàrco. *Antena* ó *entena*. = De mulí. *Aspa*.
Antenòm. *m.* Lo que se pòsa àntes del nòm, v. g.
 don, sànt. *Antenombre*.
Anteocupació. *f. fig. ret.* Per la qual el orador se
 propòsa los argumènts contràris, y los sòits.
Anteocupacion.

Ànteocho. *m.* Instrument ab vidres para mirar. *An-
 teojo*, y *ant.* *Antejo*.
Anteòmnia. Paràula llatina qui vol dir: àntes de
 totes las còsas. *Ante omnia*.
Antepassad, da. *adj.* Lo qui hà passad já. *Ante-
 pasado*, da.
Antepassats. *m. pl.* Los inòrts de una matèxa fami-
 lia. *Antepasados*. = De un matèix reïne, ciutat,
 vila. *Antepasados* ó *mayores*.
Antepenúltim, ma. *adj.* Lo qui està àntes del pe-
 núltim. *Antepenúltimo*, ma.
Antepòrta. *f.* Lo qui està devànt se pòrta, v. g.
 mampàra. *Antepuerta*.
Anteposad, da. *p. p.* de anteposar. *Antepuesto*, ta.
Anteposar. *v. a.* Preferir, donar la preferència.
 = Fer una còsa àntes d'hòra, v. g. fer al matí
 lo que se hà fét al càpvéspre. *Anteponer*, y *ant.*
Anteposar.
Anterior. *adj.* Lo qui prece.lèix. *Anterior*.
Anterioridat. *f.* Prioridat. *Anterioridad*.
Anteriorment. *adv.* Àntes. *Anteriormente*.
Àntes. *adv.* Primer, v. g. *dntes morir que pecar*,
 axò es primer morir, etc. = Preposició: en
 témps passad. *Antes*. = Àntes bé. *Antes bien*.
Àntes de air. *m.* El dia immediad al dia pròxim
 passad. *Antes de ayer*.
Antessala. *f.* La péssa qui està àntes de sa sala.
Antesala.
Antetemple. Àtrio. *Antetemplo*.
Anti. Preposició qui entra en la composició de
 a'guns mots, y significa contràri ó còntre.
Anti.
Antibaqui. *m.* Còrt pèu de vérs. *Antibaquio*.
Anticardenàl. *m.* Cardenàl cismàtic. *Anticardenal*.
Anticatóns. *m. pl.* Dos llibres de Julio Cèssar còn-
 tre Cató el Uticense. *Anticatones*.
Anticipació. *f.* Adelantament, prevenció. *Antici-
 pacion*.
Anticipad, da. *p. p.* de anticipar. *Anticipado*, da.
Anticipador, ra. *m. f.* El qui anticipa. *Anticipa-
 dor*, ra.
Anticipar. *v. a.* Adelantar. *Anticipar*.
Anticiparse. *v. r.* Adelantarse. *Anticiparse*.
Anticipadament. *adv.* Ab anticipació. *Anticipada-
 mente*.
Anticrist. *m.* Contràri á Cristo. = Seductor qui á
 la fi del mon vendrà á corrompre á los fuèls. *An-
 ticristo*.
Anticuàri. *m.* El qui se dedica al estudi de las cò-
 sas antigüas. *Anticuário*.
Antidotàl. *adj. cur.* Lo que se fà ó dona en prè-
 mi de algun bènèfici. *Antidotat*.
Antidotàri. *m.* Llòc ahont se guàrdan los veríns.
Antidotario.

Antídoto. *m.* Mèlécina còntre veri.—Mèli per no còurer en algú vici ò fàlta. *Antídoto.*
Antífona. *f.* Versèt qui antecedeix á los sálms. *Antífona.*
Antifonál. *m.* Llibre de còr qui conté sas antífonas. *Antifonal.*
Antifonári. *m.* V. Antifonál. *Antifonario.*
Antifoner. *m.* El qui cutona las antífonas. *Antifonero.*
Antifrassís. *f. fig. ret.* per la quál se denòta una còsa ab paràulas contràrias á lo que den significar, còm si diguésem *pehú* á un *pehú*. *Antifrasis.*
Antíg. *ga* ò *gua.* *adj.* Vêys. *Antiguo, gua, y antes, antig, ga.*—Á lo antíg. Á manèra de los antigs. Á lo *antiguo.*
Antigüal. *da. p. p.* de Antigar. *Antiguado, da.*
Antigament. *adv.* En lo antíg. *Antiguamente.*
Antigàya. *f.* Monumènt de antiguedat.—Usos, estils já dexáds y abolíds. *Antigualla.*
Antiguad. *da.* Antigament, etc. V. *antigad.*
Antiguar. *v. a.* Calificar de antiga una paràula ò locució. *Antiguar.*
Antiguedat. *f.* Calidat de lo antíg. *Antigüedad.*
Antilogía. *f.* Aparènt contradicció de un tèsto ò sentència. *Antilogia.*
Antimetàble. *f.* y *antimetalèpsis. f.* y *antimetatèsis. f.* Figuras retòricas. Repetició de sas matèxas paràulas en diferènt sentit, v. g. no visc para menjar, sino que menjs para viurer. *Antimetàbole.*—*Antimetalèpsis.*—*Antimetatèsis.*
Antimòni. *m.* Minerál. *Antimonio.*
Antimoniál. *adj.* Pertañent á antimòni ò compòst de éll. *Antimonial.*
Antioco. *m.* Nòm de vários réys de Siria. *Antiocho.*
Antioqueno. *na. adj.* El naturál de ò pertañent á Antioquia, *Antioqueno, na.*
Antipàpa. *m.* El qui pretén ser Pàpa y no lo es. *Antipapa.*
Antipapát. *m.* La dignidat de Antipàpa. *Antipapado.*
Antipàra. *f.* Espècie de calsa y de pell. *Polaina y ant. Antipara.*
Antiparàstissis. *f. fig. ret.* Per la quál el acusad pròva que deuria ser més alabud que vituperad, si fos ver lo que se li opòsa. *Antiparastisis.*
Antipàsto. *m.* Pèu de vérs. *Antipasto.*
Antipatía. *f.* Oposició entre duas còsas. *Antipatia.*
Antipàtic. *ca. adj.* Contràri, oposad, *Antipático, ca.*
Antiperistàssis. *f.* La acció deduas pàrts contràrias, còm la del calor y la del fret. *Antiperistasis,*
Antiperistàtic. *ca. adj.* pertañent á la antiperis-

tàssis. *Antiperistático, ca.*
Antípoca. *f. cur.* En Aragó. Escriptura de regonexemènt de censals. *Antipoca.*
Antipocad. *da. p. p.* de antipocar. *Antipocado, da.*
Antipocar. *v. a.* Regonexer los censals y obligarse á pagarlos. *Antipocar.*
Antipoda. *m.* El qui habita bàix de nosáltres á la àltra pàrt del mon.—Contràri, oposad. *Antipoda.*
Antipófora. *f.* Lo matèix que anteocupació. V. *Antipófora.*
Antiptòsis. *f.* Empléyo de un cás per àltre en la gramàtica. *Antiptosis.*
Antipudrid. *da y antiseptic, ca. adj.* Contràris á la putrefecció. *Antipodrido, da.*—*Antiséptico, ca.*
Antitèssis. *f. fig. ret.* Oposició de pensamènts ò de paràulas.—Empléyo de una lletra per àltra en gramàtica. *Antitesis.*
Antocad. *da. p. p.* de antocarse. *Antojado, da.*
Antocadís. *sa. adj.* Capritxós. *Antojadizo, za.*
Antocarse. *v. r.* Desitjar una còsa per capritxo. *Antojarse.*
Antoco. *m.* Capritxo, desitx inconsiderad. *Antojo.*
Antoniano. *m.* El religiós de la estingida orde de sant Antòni de Viàna. *Antoniano.*
Antonomàsia. *f. fig. ret.* Per la quál se dona un nòm apellatiu per el pròpi, còm lo Apòstol per san Páu. *Antonomasia.*
Autonomàstic. *ca. adj.* Pertañent á autonomàssia. *Autonomástico, ca.*
Autonomàsticament. *adv.* Ab autonomàssia. *Autonomasticamente.*
Antor. *m. cur.* Venedor de còsa robada que se compra en bona fe. *Antor.*
Antoría. *f.* Descubrimènt del venedor de còsa robada. *Antoria.*
Antòrcha. *f.* Hatxa de cera. *Antorcha.*
Autoxad. *da. p. p.* de antoxar. *Embotado, da.*
Antoxar. *v. a.* Esmussar cynas de tày. *Embotar.*
Autoxarse. *v. n.* *Embotarse.*
Antropòfago. *ga. m. f.* Menjadors de càrn humana. *Antropófago, ga.*
Anullàble. *adj.* Lo qui se pòt anullar. *Anulable.*
Anullació. *f.* El àcte de anullar. *Anulacion.*
Anullad. *da. p. p.* de anullar. *Anulado, da.*
Anullar. *v. a.* Donar per nullo, per mál fèt. *Anular.*
Anunciació. *f.* Avis, noticia.—La embaxada que san Gabríel douá á Maria santíssima que havia de sèr mãre de Déu. *Anunciacion.*
Anunciad. *da. p. p.* de anunciar. *Anunciado, da.*
Anunciador. *ra. m. f.* El qui anuncia. *Anunciador, ra,*

Anunciar. v. a. Douar noticia de alguna còsa. *Anunciar.*

Anuncio. m. Avis, noticia. *Anuncio.*

Anutjàd, da. p. p. de anutjar ò anutjarse. *Enojado, da.*

Anutjador, ra. m. f. El qui anutja. *Enojador, ra.*

Anutjar. v. a. Enfadar, irritar. *Enojar.*

Anutjarse. v. r. Enfadarse. *Enojarse.* = v. n. sas plàntas. *Trasnocharse.*

Anutjèt. m. Anútx petit. *Enojuelo.*

Anutx. m. Enfado. *Enojo.*

Anxòva. f. Péix. *Anchova, anchoa ò dncora.*

AÑ.

Aña. f. Cifra qui significa antífona. *Aña.*

Aña. f. Reboa pestífera de Amèrica. *Aña.*

Añada. f. Cuísta. *Cosecha.* = Plena: espièl. *Guilla.*
= Pàga. *Pension anual.* = Pensió eglesiàstica. *Anata.*

Añadid, da. p. p. de añadir. *Añadido da.*

Añadidura. f. Afagidura *Añadidura.*

Añadir. v. a. Af. gir. *Añadir.*

Añéll. m. El fty petit de auveya. *Cordero.* = De un auy. *Borrego.* = De dos. *Borro.* = Qui mātma á duas auveyas. *Endoblado.*

Añéla. f. *Cordera.* = De un auy. *Borrega.* = etc.

Añéllèt, ta. m. f. Añélls petits. *Corderito, ta.*

Añins. m. pl. Sa llàua de añélls. *Añinos.*

Añorànsa. f. Desitx de algú. *Sentimiento de ausencia ò nostalgia.*

Añorar. v. a. Desitjar á algú. *Echar ménos.*

Añorarse. v. n. Desitjar estar á àltre liòc. *No hallarse.*

Añy. m. Espáy de dotze mèsos, de 365 dias, cinc hòras, 49 minúts, y dotze segundos. *Año* = Astronòmic: el espáy ò témps que há mester el sòl para tornar á la estrèlla de ahònt surtí. *Astronómico.* = De bixéts: en qui hey há un dia més. *Bisiesto ò intercalar.* = Civil: aquell de qui se servèix càda nació para regular el témps. *Civil.* = Comú ò usual. El que se usa para posar sa fétxa en lo que se escríf. *Comun ò usual.* = Corrént el present en qui succeièx lo que se fà. *Corriente.* = De nòstra salut: el qui se conta desde el dia que nasqué Cristo. *De nuestra salud.* = Emergènt: el qui se conta desde un dia qualsevòl fins el matéix dia del Añy sigüènt. *Emergente.* = Eglesiàstic: el qui dirigèix las fèstas de la Ig'lesia y comènça el primer diumenge de Advènt. *Eclesiástico.* = Fatál. *cur.* El señalád para millorar las apèlaciòns en cèrtas cànsas. *Fatal.* = Nòn: el de jubiléu. *Santo.* = Politic. V. Civil. *Político.* = L'añy sànt: máy.

El año de cuarenta. = Un auy sí, y un auy no, parlànt de tèrras qui se sembràn. *Año y vez.* = Mál de escorxar: mal de passar per tenir pòc concèrt. *Malo de pelear.* = Surtida de mál auy. *Salto de mal año.* = Visca molts auy: espre-sió de agraimènt per havèr rebúid a'gun favor, ò no volerlo admetre. *Viva muchos años.* = Fer auy: complirlos. *Cumplir años;* que una còsa succei. *Hacer años.* = Triènter es vèntre de mál auy: menjar á satisfacció. *Sacar el vientre de mal año.* = Já té es séus auy: já es vèy. *Ya tiene sus añicos.* = Entre auy: durànt lo auy. *Entre año.*

Aorta. f. Vena màgna del còs. *Aorta.*

AP.

Apacibilidat. f. Dulçura de ànima, suavidat de gè-ni, de tràcto. = Bòn temperamènt de una còsa. *Apacibilidad.*

Apacibilissim, ma. sup. Molt apacible. *Apacibilisimo, ma.*

Apacible. adj. Afàble, agradàble, de bòn tempe-ramènt. *Apacible.*

Apaciblemènt. adv. Ab apacibilidat. *Apaciblemente,*

Apaciguad, da. p. p. de apaciguar. *Apaciguado, da.*

Apaciguador, ra. m. f. El qui apacigua. *Apaci-guador, ra.*

Apaciguamènt. m. El àcte de apaciguar. *Apaci-guamiento.*

Apaciguar. v. a. Aquietar, posar en páu. *Apaci-guar.*

Apaciguarse. v. r. Aquietarse, dèxar sa ràbia. *Apaciguarse.*

Apadrinad, da. p. p. de apadrinar. *Apadrinado, da.*

Apadrinador, ra. m. f. El qui apadrina. = Pro-rector, defensor. *Apadrinador, ra.*

Apadrinar. v. a. Fer de padrí, patrocinar, ampa-rar, protegir. *Apadrinar.*

Apagàble. adj. Lo que se pòt apagar. *Apagable.*

Apagador, ra. m. f. El qui apàga. *Apagador, ra.*

Apagador. m. Espècie de enlhetèl per apagar ci-ris, etc. *Apagador ò mata-candelas;* y en estil familiar. *Mano de Judas.*

Apagamènt. m. El àcte de apagar. *Apagamiento.*

Apagar. v. a. Estingir lòc, llum, etc., matar lām, sed, ira, etc. *Apagar ò matar.*

Apagarse. v. n. Estingirse. *Apagarse.*

Apagugia. f. Piòva de una proposició per lo ad-surdo de la contrària. *Apagogia.*

Aparato. m. Prevenció, pompa. *Aparato.*

Aparaulad, da. p. p. de aparaular. *Apalabrado, da.*

Aparaular. Douar cita para algun negòci. = Trac-

APA

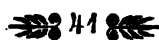

API

tario de parâula. *Apalabrar*.
 Aparaularse. v. r. V. Aparaular. *Apalabrarse*.
 Aparentâd, da. p. p. de aparentar. *Aparentado, da*.
 Aparentar. v. a. Donar á enténdre lo que no es ô noy há. *Aparentar*.
 Aparescú, l, da. p. p. de aparèxer. *Aparecido, da*.
 Aparèxer. v. n. Dexarse vèurer. *Aparecer*. = Semblar. *Parecer*.
 Aparèy. m. Prevenciô, disposiciô. *Aparejo*.
 Apareyâd, da. = *Antes* aparèllad, da. p. p. de apareyar. *Aparejado, da*.
 Apareyador, ra. m. f. El qui apareya. *Aparejador, ra*.
 Apareyamént. m. El âcte de apareyar. *Aparejamiento*.
 Apareyar. v. a. Preparar, dispôndre. *Aparejar* ô *aprestar*. = Sa maleta ô es trâstos per anarsèn. *Hacer la maleta*. = Sa rôba. *Hatear*. = Mâl apareyar ab ferida, tôcs, etc. *Malparar*.
 Apariciô. f. El âcte de aparèxer. *Aparicion*.
 Apariència. f. Fâlsa semblânsa ô verdadera: lo qui aparèix de pârt de fôre. *Apariencia*.
 Aparroquiouâd, da. p. p. de aparroquionar. *Aparroquiado, da*.
 Aparroquionar. v. a. Atrèurer ô dar compradors á una botiga. *Aparroquiar*.
 Apartâd, da. p. p. de apartar. *Apartado, da*.
 Apartador, ra. m. f. El qui apârta. *Apartador, ra*.
 Apartamént. m. El âcte de apartar. = L'ôc retirâd en una câsa. = *Cur*. Âcte judiciâl ab que un se apârta de sa câsa. *Apartamiento*.
 Apartar. v. a. Separar, fer enfôre, dividir, etc. *Apartar*.
 Apartarse. v. r. Seperarse, ferse enfôre, dividir-se, etc. *Apartarse*.
 Apartât. m. El llôc de la câsa del corrèu ahônt se pôsan las cârtas apartâdas. *Apartado*. = El llôc ahônt un se retira per dexar pasar, v. g. una bistia. *Apartadero*.
 Apârte. m. El espây quey há entre las parâulas en tot lo escrit ô estampâd. = Lo que se diu en veu bâxa en comédia. = *adv*. Separâdamént. *Aparte*.
 Apassionâd, da. p. p. de apasionar. = *adj*. El qui té passió, afêcte á alguna còsa. *Apasionado, da*,
 Apassionâdamént, *adv*. Ab passió. *Apasionadamente*.
 Apassionadíssim, ma. *sup*. Molt apassionâd: *Apasionadísimo, ma*.
 Apassionadíssimamént. *adv*. Ab molta passió. *Apasionadísimamente*.
 Apasionar. v. a. Causar passió. *Apasionar*.
 Apasionarse. v. r. Còbrar mâssa passió ô afêcte. *Apasionarse*.
 Apatia. f. Inseusibilitât, dexadès. *Apatia*,

Apâtic, ca. *adj*. Insensib'le, qui res li fâ fôra. *Apático, ca*.
 Apaxíd, da. p. p. de apaxir. *Cebado, da*.
 Apaxir. v. a. Donar menjar. *Cabar*.
 Apaxirse. v. r. Menjar molt el hòmo. *Repapilarse*.
 Apelassâd, da. p. p. de apedassar. *Apedazado, da*. = *Remendado, da*.
 Apedassar. v. a. Posar pedâssos á rôba foradâda ô esquinsâda. *Apedazar*. = Parèt, etc. *Reparar*.
 Apedregâd, da. p. p. de apedregar. *Apedreado, da* ô *apedrado, da*.
 Apedregador, ra. m. f. El qui apedrega. *Apedreador, ra* ô *apedrador, ra*.
 Apedregar. v. a. Tirar pèd'ras còntre algú. *Apedrear*.
 Apedregarse. v. r. Tirarse pèd'ras uns còntre âltres. *Apedrearse*.
 Apégâd, da. p. p. de apégar. *Pegado, da*.
 Apégadís, sa. *adj*. Lo fâcil de apégarse. *Pegadizo, za*.
 Apégar. v. a. Aferrar, v. g. ab pasteta. *Pegar*.
 Apégarse. v. r. *Pegarse*.
 Apégo. m. Inclinaciô, passiô. *Apego*.
 Apellaciô. f. Recôrs á tribunâl major. *Apelacion*.
 Apèllad, da. p. p. de apèllar y apèllarse. *Apellado, da*.
 Apèllar y apèllarse. v. a. ô r. Recórrer á tribunâl major. = Cercar remèy, ampâro, favor. *Apelar*.
 Apénas. *adv*. Ab dificultât. = L'úego que. *Apénas*.
 Apéndice. m. Suplemént, afagidura. *Apéndice*.
 Apendre, etc. V. aprender.
 Apercebimént. m. Avís, amonestaciô. *Apercibimiento*.
 Apéstâd, da. p. p. de apéstar. *Apestado, da*.
 Apéstar. v. a. Causar, comunicar pèste. = Despedir mâl olor, corrompre. *Apestar*.
 Apetència. f. Câuss de menjar. = Movimént de la ânima qui escita á apetir. *Apetencia*.
 Apetible. *adj*. Digne de apetit. *Apetecible*.
 Apetir. v. a. Desitjar. *Apetecer*.
 Apetit. m. Desitx, movimént de la ânima qui escita á apetir. *Apetito*.
 Apetitú, va. *adj*. Lo qui fâ apetir. *Apetitivo, va*.
 Apetitós, sa. *adj*. Digne de ser apetid. *Apetitoso, sa*.
 Apéyar. v. a. Enténdre ô percèber las dificultâts. = Abaxar de bistia. *Apear*.
 Apéyâd, da. p. p. de apéyar. *Apeado, da*.
 Apiadâd, da. p. p. de apiadarse. *Apiadado, da*.
 Apiadarse. v. n. Tenir piedât ô llâstima. *Apiadarse*.
 Apice. m. La punta ô estrèm de una còsa, ô pârt mínima de élla. *Apice*.
 Apiñâd, da. p. p. de apiñar y apiñarse. *Apiñado, da*.

A

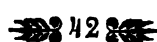

A

Apl
Apl *v. a.* Juntar, estreñer. *Apl* *v. r.* Juntarse apretándose. *Apl* *m. pl.* *Apl*.
Apl *adj.* Fácil de aplacar. *Aplacable*.
Aplacació *f.* El acte de aplacar. *Aplacacion*.
Aplacador *ra. m. f.* El qui aplaca. *Aplacador, ra.*
Aplacament *m.* Aplacació. *Aplacamiento*.
Aplacar *v. a.* Aquietar, mitigar. *Aplacar*.
Aplacarse *v. r.* Aquietarse, mitigarse. *Aplacarse*.
Aplanad *da. p. p.* de aplanar. *Aplanado, da.*
Aplanador *m.* Eyna. *Aplanador*. = Del qui fa pás-
tas. *Hataca*. = Per pitjar trispòl y aplanarlo.
Aplanadera.
Aplanador *ra. m. f.* El qui aplana. *Aplanador, ra.*
Aplanar *v. a.* Fer plana una còsa. *Aplanar, allanar* ò *achatar*. = Una ròca, v. g.: es càp a un.
Aplatar. = Ah pes, tòc. *Achuchar*. = Sas costuras de vestit. *Sentar*. = Edificis. *Aplanar*.
Aplanarse edificis. *v. n.* *Aplanarse*.
Aplaudid *da. p. p.* de aplaudir. *Aplaudido, da.*
Aplaudir *v. a.* Celebrar, alabar. *Aplaudir*.
Aplauso *m.* Demostració de alabansa. *Aplauso*.
Aplèg *m.* Col·lecció, agregat de còss. *Allegamien-*
to. = De géut. *Monton*.
Aplegalis *sa. adj.* Reuníd. *Allegadizo, za.*
Aplegador *ra. m. f.* El qui aplega. *Allegador, ra.* = El qui acàpta per sànts. *Cuestuador, ra* ò *demandadero, ra.* = El qui aplega per avaricia. *Endurador, ra* ò *acuñador, ra* de dinero.
Aplegador *m.* De taléssos. *Aplegador* ò *enjullo* en general; el qui aplega lo ordid quánt pujau.
Desarrollador: el des mitx per ahónt pássea només lo textid. *Enjullo de antepecho*; y el qui aplega lo textid. *Vara de empañó*.
Aplegar *v. a.* Recuir, acaramullar, etc. *Allegar, recoger, y ant.* *aplegar*. = Axàma. *Enjambrar*. = De en tèrra alguna còsa. *Coger*. = Dobbés per avaricia. *Endurar, achocar* ò *acuñar* dinero. = Sas màus ajuntarlas. *Juntar las manos*: besànt las de àltre. *Besar las manos*: posànt los dits de una dins los de la àltra en señál de dolor. *Ensortijar las manos*. = Còrda, v. g.: sa àrga. *Enroscar*. = Es trástos havènt acabád sa feyna. *Alsar velas* ò *las velas*: per anarsèn. *Hacer la maleta*. = Es blát demúnt s'èra. *Desemparvar*. = Sas gárbas acaramullántlas dins es càmp. *Atrasnalar*. = Sas càpas: sèr el derrer. *Traer las llaves*. = Al bestiar. *Apriscar*. = Ròba. *Plegar* ò *doblar*: ròba el malàlt: señál de mòrt pròcsima. *Palpar la ropa*.
Aplegarse *v. r.* Ajuntarse. *Allegarse*.
Aplicable *adj.* Lo qui se pòt aplicar. *Aplicable*.
Aplicació *f.* La acció de aplicar ò aplicarse, continuació al trabáy, estudi, atenció. *Aplicacion*.

Apo
Aplicad *da. p. p.* de aplicar. = *adj.* Atént. *Aplicado, da.*
Aplicada *f.* Cèrta línéya en geometría. *Aplicado*.
Aplicadíssim *ma. sup.* Molt aplicads. *Aplicadísimo, ma.*
Aplicar *v. a.* Acostar, posar una còsa junta a àltra, donar càstic, ofici a un, destinar, etc. *Aplicar*.
Aplicarse *v. r.* Dedicarse a alguna còsa, posar atenció y diligència en élla. *Aplicarse*.
Apnèa *f.* Fálta de respiració. *Apnea*.
Apocad *da. adj.* Tímido, flux, de pòc esperit. *Apocado, da.*
Apocalipsis *m.* Revelació. = Un libre canònic que escrigué san Juán evangelista. *Apocalipsis*.
Apócope *f.* Figura gramaticál per la qual se lléva alguna còsa a la fi de una paràula. *Apócope*.
Apócrif *fa. adj.* Fingid, suposad, fàls. *Apócrifo, fa.*
Apócrifament *adv.* Fingidament. *Apócrifamente*.
Apoderad *da. p. p.* de apoderarse. *Apoderado, da.*
Apoderad *da. adj.* El qui té poder de àltre para fer alguna còsa. *Apoderado, da.* = Fer apoderad: donar poder a àltre. *Constituir apoderado, ò apoderar*.
Apoderarse *v. r.* Ferse duéñio de alguna còsa, prènderla. *Apoderarse*.
Apodòsis *f. Fig. ret.* Repetició y composició. = La segona part del período compòst desde ahónt se coméusa a abaxar fins a la fi. *Apódosis*.
Apofàssis *f.* Negació y repulsa. *Apófasis*.
Apòfissis *f.* La surtida y eminència de un ós. *Apófisis*.
Apogéo *m.* El punt en que un planèt se tròba més lluny de sa tèrra. *Apogeo*.
Apolinarista *m.* Sectári del herétge Apolinar. *Apolinarista*.
Apolo *El* fingid déu de la música, medicina y poesia. *Apolo*.
Apologètic *ca. adj.* Lo qui pertàny a apología. *Apologético, ca.* = *m.* El qui fa apologías. *Apologético*.
Apología *f.* Defèusa de algún autor ò de alguna òbra. *Apologia*.
Apològic *ca. adj.* Lo pertañent al apólogo. *Apològico, ca.*
Apologista *m.* El qui fa apologías. *Apologista*.
Apólogo *m.* Fábula morál y gustosa qui fa parlar als animals para corretgir als hòmos. *Apólogo*.
Apoltronad *da. p. p.* de apoltronarse. *Apoltronado, da* ò *poltronizado, da.*
Apoltronarse *v. r.* Ferse poltró, ociós. *Apoltronarse* ò *poltronizarse*.

APO

APR

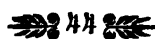
Apoplecsia. *f.* Gota, malaltia. *Apoplegia.*
Apoplèctic, *ca. adj.* Tocad de gota. *Apoplèctico, ca.*
Apouid, *da. p. p.* de apoquir. *Apocado; da.*
Apoquimènt. *m.* Diminuciò. *Apocamiento.*
Apoquir. *v. a.* Disminuir. *Apocar.*
Apoquirse. *v. r.* Disminuirse. *Apocarse.*
Aporisma. *m.* Tumor per derramament de sang entre càrn y cuyro per haver ubèrt més sa vena que sa pèil sangràut. *Aporisma.*
Aposentad, *da. p. p.* de aposentar y aposentarse. *Aposentado, da.*
Aposentador, *ra. m. f.* El qui aposenta. *Aposentador, ra.*
Aposentar. *v. a.* Donar aposénto, hospèdar. *Aposentar.*
Aposentarse. *v. r.* Hospèdarse. *Aposentarse.*
Aposénto. *m.* Quàrto, posada, habitació. *Aposento.*
Aposició. *f.* Unió de dos ò més substantius. *Aposicion.*
Aposiopèssis. *f. fig. ret.* *Aposiopèsis.*
Apòsit. *m.* El cas del vèrb. *Apòsito.*
Apòsta. *adv.* De intènt. *Aposta ò adrede.*
Apostadéro. *f.* Llòc para bàncas. *Apostadero.*
Apostasia. *f.* Abandono públic de una religió, majorment de la catòlica per àltra. = La surtida sense llicència del pápa de un religiós de la seua orde. *Apostasia.*
Apòstata. *m. f.* El qui apostàta. *Apòstata.*
Apostatad, *da. p. p.* de apostatar. *Apostatado, da.*
Apostatar. *v. n.* Abandonar la religió, majorment la catòlica, y pasar á àltra. = Abandonar un religiós los seus vòts y hàbit. *Apostatar.*
Apostéma. *f.* Inflò exterior ab matèria. *Apostema.*
Apostemad, *da. p. p.* de apostemar. *Apostemado, da.*
Apostemar. *v. a.* Causar apostéma. *Apostemar.*
Apostemarse. *v. r.* Reduirse á apostéma. *Apostemarse.*
Apostemer. *Eyua* de barber para obrir las apostemas. *Apostemero.*
Apostemeta. *f.* Petita apostéma. *Apostemilla.*
Apostemós, *sa. adj.* Pertaúent á apostéma. *Apostemoso, sa.*
Apòtol. *m.* Enviad. = Càda un de los dotze de Cristo. = Missioner zelós. *Apòtol.* = Per autonómàssia san Pàn. *Apòtol.*
Aposto àt. *m.* El ministèri de apòtol. = Congregació dels apòstols. = Quàdro ò figura dels dotze apòstols reunids. *Apostolado.*
Apostòlic, *ca.* Pertaúent á apòtol, ò la autoridat apostòlica. *Apostòlico, ca.*
Apostòlicament. *adv.* À manèra de apòtol. = Conforme á la pobresa dels apòstols. *Apostòlicamente.*

Apostrofar. *v. a.* Dirigir el orador la paràula á alguna pèrsona tant presènt, còm ausènt, ò á alguna còsa consideràda còm á persona. *Apostrofar.*
Apòstrofe. *m.* Direcció de la paràula del orador á persona ò còsa. *Apòstrofe.* = Nòta en forma de coma qui iudica que se déxa una vocàl, còm *d'* en llòc de *de*. *Apòstrofo.*
Apotégma. *f.* Sentència brèu y aguda. *Apodegma.*
Apotéòsis. *f.* Deificació. *Apoteòsis.*
Apoyad, *da. p. p.* de apoyar. *Apoyado, da.*
Apoyadura. *f.* Estòrs que fà sa liét para surtir al instant en que una dòna dona mamar. *Apoyadura.*
Apoyar. *v. a.* Sosténir ab apoyo. = Ajudar, afavorir, protegir. *Apoyar.*
Apoyarse. *v. r.* Sosténirse. *Apoyarse.*
Apoyatura. *f.* Nòta musicàl. *Apoyatura.*
Apoyo. *m.* Lo qui servèix para aguantar. = Favor, fouement, ajuda, protecció. *Apoyo.*
Aprèci. *m.* Estimació, valor, prèu. *Aprecio.*
Apreciàble. *adj.* Digue de estimació, de prèu. *Apreciable.*
Apreciad, *da. p. p.* de apreciar. *Apreciado, da.*
Apreciadament. *adv.* Ab estimació. *Apreciablemente ò apreciadamente.*
Apreciadíssim, *ma. sup.* *Apreciadisimo, ma.*
Apreciador, *ra. m. f.* El qui aprecia. *Apreciador, ra.*
Apreciar. *v. a.* Estimar, valuar, posar prèu á una còsa, fèr càs de élla. *Apreciar.*
Apreciatiu, *va. adj.* Lo qui deuòta el aprèci. *Apreciativo, va.*
Aprehensió. *f.* Simple idèya sens formar judici. = Comprensió. *Aprehension ò aprension.*
Aprehensiu, *va. adj.* Tímido qui té pò sense motiu. = El qui concèb las còsas vivament. = Lo pertaúent á la aprehensió. *Aprensivo, va.*
Aprehensor, *ra. m. f.* El qui pren. *Aprensor, ra.*
Aprèmi. *m.* La acció de apremiar. = Mandàto en virtut del qual se pòt precisar á algú. *Apremio.*
Apremiad, *da. p. p.* de apremiar. *Apremiado, da.*
Apremiador, *ra. m. f.* El qui apremia. *Apremiador, ra.*
Apremiar. *v. a.* Forsar, precisar. = Obligar per justícia. *Apremiar.*
Aprènder. *v. a.* Adquirir conexement, posar dins sa memòria. *Aprènder.* = De còr *De coro.* = De memòria. *De memoria.* Aprènderse. *Cuajarse.*
Aprenént. *m.* El qui aprèn algún ofici. *Apréndiz.*
Aprenént. *m. f.* El qui prèst sàb sas còsas, v. g. estudiànt. *Aprendiente.*
Après. *adv. ant.* Después. *Après.* Àre después.
Après. *m.* El llòc alòut se muñ. *Ordenjo.*
Après, *sa. p. p.* de arprènderse. *Cuajado, da.*

Apressad, da. *p. p.* de apressar. *Apresado*, da. = *adj.* De feynas: tenirne molta. *Atareado*, da. de...
Apressar. *v. a.* Pendre á la fôrça hârcas. *Apresar*.
Apressuració. *f.* Precipitació, prontitud, diligència.
Apresuración.
Apressurad, da. *p. p.* de apressurar. = *adj.* El qui vá de préssa. *Apresurado*, da.
Apressurâ-lament. *adv.* De préssa, en tota diligència. *Apresuradamente*.
Apressurament. *m.* V. **Apressuració**. *Apresuramiento*.
Apressurar. *v. a.* Donar préssa. *Apresurar*.
Apressurarse. *v. r.* Fer sas còsas aviât. *Apresurarse*.
Apretad, da. *p. p.* de apretar. = *adj.* El qui està en un cás difícil. *Apretado*, da.
Apretâdament. *adv.* Ab aprieto. *Apretadamente*.
Apretadíssim, ma. *sup.* *Apretadísimo*, ma.
Apretador, ra. *m. f.* El qui aprêta. *Apretador*, ra.
Apretadura. *f.* El âcte de apretar. *Apretadura*.
Apretar. *v. a.* Comprimir, estrêuer, instar, etc.
Apretar. = Pitjar paraque ny câpia més. *Atestar*. = Ancalsant á algú. *Apretar con el*. = Ab so dit gròs. *Apulgarar*. = Es pás: caminar aviât. *Apretar el paso ô de soleta*.
Aprieto. *m.* Opressió, conflicte, apuro. *Aprieto*.
Apriâd, da. *p. p.* de apriimar. *Adelgazado*, da. = Per malaltia. *Ahilado*, da.
Apriimar. *v. a.* Fer prim. *Adelgazar*. = La malaltia. *Ahilar*.
Apriimarse. *v. r.* Tornar prim. *Adelgazarse*. = Per malaltia. *Ahilarse ô adelgazarse*.
Aprocsimació. *f.* El âcte de aprocsimar. *Aprocsimación*.
Aprocsimad, da. *p. p.* de aprocsimar. *Aprocsimado*, da.
Aprocsimar. *v. a.* Acostar. *Aprocsimar*.
Aprocsimarse. *v. r.* Acostarse. *Aprocsimarse*.
Aprofitad, da. *p. p.* de aprofitar. = *adj.* Recuîd lo que âltre ha tirad. *Aprovechado*, da.
Aprofitament. *m.* Utilidât. *Aprovechamiento*.
Aprofitar. *v. a.* Servir de utilidât, empleyar utiliment alguna còsa, v. g. en el estudi. *Aprovechar*.
Aprofitarse. *v. r.* Trêurer utilidât de alguna còsa, acomodar-se de élla. *Aprovecharse*. = Robar en el empleyo que un té. *Pringarse*.
Aprontad, da. *p. p.* de aprontar. *Aprontado*, da.
Aprontar. *v. a.* Dispôndre las còsas, prevenir-las, donar, entregar, preparar. *Aprontar*.
Apropiació. *f.* El âcte de apropiar. *Apropiación*.
Apropiad, da. *p. p.* de apropiar. = *adj.* Prôpi, conveniënt, acomodad. *Apropiado*, da.
Apropiâ-lament. *adv.* Ab propiedât. *Apropiadamente*.

Apropiadíssim, ma. *sup.* *Apropiadísimo*, ma.
Apropiador, ra. *m. f.* El qui lâ una còsa prôpia, útil, acomodâ-la. *Apropiador*, ra.
Apropiar. *v. a.* Donar en propiedât. = Proporcionar. = Acomodar, aplicar de un môdo prôpi las circunstâncias de un succés al cás presént. *Apropiar*.
Apropiarse. *v. r.* Usurpar la propiedât y férlase sêua. *Apropiarse*.
Apropincuació. *f.* El âcte de acostarse. *Apropincuación*.
Apropincuad, da. *p. p.* de apropiuarse. *Apropincuado*, da.
Apropincuarse. *v. r.* Acostarse. *Apropincuarse*.
Aprovació. *f.* El âcte de aprovar. *Aprobación*. = Âny de aprovació: el del noviciât. *Año de aprobación*.
Aprovad, da. *p. p.* de aprovar. = *adj.* Donad per bô. *Aprobado*, da.
Aprovadíssim, ma. *sup.* *Aprobadísimo*, ma.
Aprovador, ra. *m. f.* El qui aprôva. *Aprobador*, ra.
Aprovant. *m.* El qui prôva sa noblesa para entrar en algún cuérpo. = El qui prôva una ôbra, el qui judica una persona digna de alguna còsa. *Aprobante*.
Aprovar. *v. a.* Donar per hôna una persona ô còsa. *Aprobar*.
Aprovatíu, va. *adj.* Lo qui indica aprovació. *Aprobativo*, va.
Aprovatôri, ria. *adj. ant.* Lo qui aprôva. *Aprobatorio*, ria.
Âpte, ta. *adj.* Bô para alguna còsa. *Apto*, ta.
Âptament. *adv.* Prôpiament, ab conveniència. *Aptamente*.
Âptíssim, ma. Molt âpte per alguna còsa. *Aptísimo*, ma.
Aptitud. *f.* Capacidât naturâl ô adquirida para alguna còsa. *Aptitud*.
Aptissimament. *adv. sup.* *Aptísimamente*.
Apuntació. *f.* Nôta, señâl. *Apuntación*.
Apuntad, da. *p. p.* de apuntar. = *adj.* Ab punta. *Apuntado*, da.
Apuntador, ra. *m. f.* El qui apunta. *Apuntador*, ra.
Apuntad, da. *p. p.* de apuntalar. *Apuntado*, da.
Apuntalamént. *m.* El âcte de apuntalar. *Apuntalamiento*.
Apuntalar. *v. a.* Posar puntâls. *Apuntalar*.
Apuntament. *m.* Apuntació. = *cur.* Estrâcto de un procés, sentència, etc. *Apuntamiento*.
Apuntar. *v. a.* Notar, posar en direcció las ârmas. = Comensar á aperêxer el dia, hérba, flôrs, la bârba á joves, etc. = Asseñalar ab so dit á alguna còsa. = Tocar un pòc un assuuto. = Aplegar y donar alguns punts á rôba. = Dir ab veu baxa

AQU

á algú lo que há de dir. = Fer punta á cynas.
Apuntar. = v. n. Sas bñas á animál. *Apuntar* ó *apitonar.* = Capéls. *Apuntar* ó *encandilar.*
Apuntarse. v. r. Allistarse. *Apuntarse.*
Apurád, da. p. p. de apurar. = *adj.* El qui no té mèdis de subsistir, polbriassin. *Apurado,* da.
Apurádaméut. *adv.* Ab apuro. *Apuradamente.*
Apurador, ra. m. f. El qui apura. *Apurador,* ra.
Apuramént. m. Observació, eczâmen, vérificació, discussió. *Apuramiento.*
Apurar. v. a. Purificar, fer neta una còsa, aclarir, cercar ab cuydado, averiguar, eczaminar á fondo, acabar, esgotar, discutir una qüestió, donar prèssa. *Apurar.* = Sa paciència á un sânt: impacientar, ofèndre gâveinéut. *Apurar la paciència,* el *sufrimiento d uno.*
Apurarse. v. r. Aflligirse, cansarse, tenir péna. *Apurarse.*
Apuratiu, va. *adj.* Lo qui apura neteljânt. *Apurativo,* va.
Apuro. m. Aflicció, necessidât estréma, congoxa, aprieto. *Apuro.* = Estar ó vèurerse en sos majors apuros. *Estar en los mayores apuros.*

AQ.

Aquári. m. Signe del sodíaco. *Acuario.*
Aquartelád, da. p. p. de aquartelar. *Acuartelado,* da.
Aquartelamént. m. El âcte de aquartelar. *Acuartelamiento.*
Aquartelar. v. a. Posar sa trôpa en el corter. *Acuartelar.*
Aquartelarse. v. r. Distribuirse sa trôpa en còrters. *Acuartelarse.*
Aquático, ca. *adj.* Pertañent á âygo. *Acudtico,* ca.
Aqueducto. m. Conducte per ahónt vá s'âygo. *Acueducto* ó *couchil.*
Aqué, lla. Pronôm demostratiu de persona ó còsa. *Aquel,* *aquella.*
Aqüéo, éa. De la natura d'âygo, qui conté âygo. *Aqüeo,* ca.
Aquést, ta. Pronôm demostratiu. *Este,* ta, to. = *ant.* *Aqueste,* ta, to.
Aquéx, xa. V. *Aquést.* *Ese,* sa, so. = *ant.* *Aquese,* sa, so.
Aquí. *adv.* En aquést llòc. *Aquí* si el llòc está pròp del qui pârla; però si está enfòra d'ell, y pròp de aquél á qui se pârla. *Ahi.*
Aquiescència. f. cur. Consentimént. *Aquiescencia.*
Aquietád, da. p. p. de aquietar. *Aquietado,* da. = *Témps.* *Calmado,* da.
Aquietar. v. a. Aplacar, tranquilisar, posar en quietút. *Aquietar.*

ARB

Aquietarse. v. r. Aplacarse, etc. *Aquietarse.*
Aquilatád, da. p. p. de aquilatar. *Aquilatado,* da.
Aquilatar. v. a. Eczaminar ôr ô plâta para determinar es quilât. *Aquilatar.*
Aquilóu. m. Vént de tramuntâna. *Aquilon.*
Aquilonâl. *adj.* El naturâl del ô lo pertañent al nòrt. *Aquilonal.*
Aquilonar. *adj.* V. *Aquilonâl.* *Aquilonar.*
Aquitânic, ca. *adj.* De Arquitània. *Aquitdnico,* ca.

AR.

Ára. f. Altar. = Pédra consagrâda demunt de qui se estéuen los corporâls. *Ara.*
Árabé. *adj.* El naturâl de ô lo pertañent á Arâbia, ó el idioma arâbic. *Arabe.*
Arâbia. f. Provincia de África. *Arabia.*
Arâbic, ca. *adj.* Còsa de Arâbia. *Arábico,* ca.
Arâda. f. Màquina para llaurar. *Arado.*
Arador. m. Insècto câsi imperceptible, qui se cria entre câru y cuyro, majormént en es câll de samâ. *Arador.*
Aragar. v. a. Dedicar al hòmo al trabáy la priméra vegâda. *Ponerle en los trotes.* = Al bestiar. *Amadrinar.*
Aragó. m. Réyue en Espâña. *Aragon.*
Aragouès, sa. *adj.* Natural de ô pertañent á Aragó. *Aragones,* sa.
Arâm. m. Metâll. *Cobre.* = De cuyua: el conjúnt de péllas, cassarôlas, perôls, etc. *Bateria de cocina.*
Arâña. f. Insècto conegúcl. = Péix. = Salamó. *Araña.* = De câmp y dius forât. *Musgaño.*
Arañeta, f. y arañó. m. Arâña petita. *Arañuela.*
Arañó. m. El fruyt de arañoner. *Endrina* ó *arañon.*
Arañoner. m. Arbusto, prunéra silvéstre. *Endrino* ó *asarero.*
Arañôta. f. Arâña gròssa. *Arañaza.*
Arbitráble. *adj.* Lo qui dependèix de la voluntât de cadahú. *Arbitrable.*
Arbitració. f. *ant.* y *cur.* Indici arbitrâri. *Arbitracion.*
Arbitrád, da. p. p. de arbitrar. *Arbitrado,* da.
Arbitrador, ra. m. f. El qui arbitra. = Amigâble compositor. *Arbitrador,* ra.
Arbitramént. m. *cur.* Fâllo de... per arbitri. *Arbitramento* y *arbitramiento.*
Arbitránt. p. a. *ant.* El qui arbitra. *Arbitrante.*
Arbitrar. v. a. Proposar còrts mèdis, discorre, imaginar. = *cur.* Fâllar en qualidât de ârbitro. *Arbitrar.*
Arbitrári, ria. *adj.* Lo qui dependèix de la voluntât de cadahú. *Arbitrario,* ria.

Arbitràriament. *adv.* Despòticament. *Arbitrariamente.*
Arbitratíu, *va. adj.* V. arbitràri. *Arbitrativo, va.*
Arbitratòri, *ria. adj.* V. arbitràri. *Arbitratorio, ria.*
Arbitri. *m.* Facultat de la ànima para determinar-se més á una còsa que á àltra. = Mèdi para lograr algún fi. = Sentència del jutge arbitrador. *Arbitrio.* = Arbitris. *m. pl.* Drets que se posan. *Arbitrios.*
Arbitrista. *m.* El qui fà projectes en favor del estat. *Arbitrista.*
Àrbitro. *m.* El elegit per sas duas parts para tayar las causas. = Señor absolut. *Arbitro.*
Arbolad, *da. p. p.* de arbolar. *Arbolado, da.*
Arboladura. *f.* Tots ets àbres de un bàrco. *Arboladura.*
Arbolat. *v. a.* Posar ets àbres á bàrco. *Arbolat.*
Arbolada. *f.* Terréno plantat de àbres gròssos. *Arbolada.*
Arborisació. *f.* Dibúx naturál demunt una pedra imitant un àbre. *Arborizacion.*
Arboriad, *da. adj.* Pedra en qui se veuen representacions ó figuras de àbres. *Arborizado, da.*
Arbossa. *f.* El fruyt de arbosséra. *Madroño.*
Arbossar. *m.* Liòc de arbosséras. *Madroñal.*
Arbosséra. *f.* Arbusto y á vegadas àbre. *Madroño y madroño.*
Arbosseta. *f.* Arbossa petita. *Madroñuelo.*
Arbusto. *m.* Plànta de lleña qui regularment no arriba á èr àbre, *v. g.* màta, garbayó, etc. *Arbusto.*
Àrc. *m.* Porció de línea curva. = De violí. *Arco.* = De san Martí, el qui se forma en el cèl. *Arco de san Martín, arcoiris ó iris.*
Àrca. *f.* Càxa grán: la de Noé y la del tèmple. *Arca.* = De Noé: Hòc ahont han juntat molts de animals ó càsa ahont hey há tota càsta de gènt juntada. *De Noé.*
Arcada. *f.* Tira ó filéra de àrcs. *Arcada.* = De pont. *Ojo.* = De violí. *Arqueda.* = Reclàm. *Reclamo.*
Arcàngel. *m.* Esperít celestíal. *Arcàngel.*
Arcàno. *m.* secrèt reservat. *Arcano.*
Àrc-hotant. *m.* Àrc arrambat á sa parèt la qui sostén la empenadura de sa vòlta. *Arbo-tante.*
Àrce. *m.* Àbre. *Arce ó acere.*
Aroòta. *f.* Àrca gròssa. *Arcon.*
Ardént. *adj.* Eucès, actiu, fervorós, fòrt, vehement. *Ardiente.*
Ardéntment. *adv.* Ab fervor. *Ardientemente.*
Ardentíssim, *ma. sup.* *Ardentísimo, ma.*
Ardentíssimament. *adv.* Ab molt de fervor. *Ardentíssimamente.*

Ardiàca. *m.* Prebendat epleciàstic. *Arcediano.*
Ardiaconat. *m.* La diguidat de ardiàca. *Arcedianato.*
Ardid, *da. adj.* Viu, astút. *Ardido, da.* = Agosarad. *Denostado, da.*
Ardit. *m.* Astucia, estratagema, finura. *Ardido.*
Ardor. *m.* Calor estrem. = Fogositat, vivosa. *Ardor.*
Àrdument. *adv.* Ab dificultat. *Arduamente.*
Àrdno, *na. adj.* Dificultós. *Arduo, ua.*
Àre. *adv.* Al presént. *Ahora.* = Àre bé. *Ahora bien.* = Àre mateix. *Ahora mismo:* al punt. *A istante.* = Àre per àre. *Ahora por ahora.* = Àre pòc hà. *Poco ha.* = Àre ó suàre. *A la corta ó á la larga.* = Àre quin donan. *Cuando pasan rábanos comprarlos, ó cuando te dan la bajilla, acude con la soguilla.*
Àrea. *f.* El espáy qui comprèn una figura plana. = El liòc que ocupa un edifici. *Àrea.*
Arena. *f.* Còsa coneguda. *Arena.* = Gròssa. *Sablon.* = Per arener. *Polvos de carta.* = De ori. *Arenas.*
Arenal. *m.* Terréno de arena. *Arenal.*
Arenèl. *m.* El forat del nàs. *Ventana de nariz ó neta.*
Arener. *m.* Un potèt ahont se pòsa s'arena per posar demunt escrit fresc. *Salvadera.*
Areneta. *f.* Arena petita. *Arenica, illa, ita.*
Arenga. *f.* Discurs bréu. *Arenga.*
Arengar. *v. a.* Fer un discurs bréu. *Arengar.*
Arenós, *sa. adj.* Lo qui té arena. *Arenoso, sa.*
Àréomètro. *m.* Instrumént per midar la densitat de los líquidos. *Àréometro.*
Àréopagita. *m.* El jutge del aréopàgo. *Àreopagita.*
Àréopàgo. *m.* El tribunal suprèmo de Atènas ó de los atenienses. = El tèmple de Màrte, ahont se juntava. *Àreopago.*
Arer. *m.* Garbell grós de éra. *Arel.*
Arerat, *da. p. p.* de arerar. *Arelado, da.*
Arerar. *v. a.* Porgar ab arer. *Arelar.*
Àresta. *f.* La espina de espiga de blat, ordi, etc. *Arista ó raspa.*
Àrga. *f.* Ròda ab harras per pujar còsas. *Àrgua.* = En bàrco. *Cabestrante.*
Àrgalléra. *f.* Eyna de fuster. *Àrgallera.*
Àrgamàssa. *f.* Mescla de càls y gráva y á vegadas guix. *Àrgamasa.*
Àrgamassat, *da. p. p.* de argamassar. *Àrgamassado, da.*
Àrgamassador. *m.* El qui argamàssa. *Àrgamassador.*
Àrgamassar. *v. a.* Fer mescla. *Àrgamassar.*
Àrguèl. *m. pl.* Espècie de lèyàssas per dur gèrras de àygo, etc. *Àguaderas.*

- Argelaga.** *f.* Arbusto espiadós. *Aliaga, auliaga* ó *argoma negra*.
- Argón.** *m.* El color de pláta en escút de armas.
- Argén.**
- Argent.** *m.* Pláta. *Argento*.—*Pes. Adarme*.—*Vin: Azogue*: sublimát corrossiu. *Argento vivo*.—*Hômo* qui máy está quiét. *Azogue*.
- Argenter.** *m.* El qui trabáya en pláta. *Platero*.
- Argentéra.** *f.* La dôna de argenter. *Platera*.
- Argentería.** *f.* El carrer dels argenters, ó la sêna botiga. *Plateria*.
- Argentí,** *na. adj.* Lo qui té sô clar y retumbánt. *Argentino, na.*
- Argila.** *f.* Têrra coneguda. *Arcilla, argilla* ó *greda*.
- Argilenc,** *ca. adj.* De naturalesa de argila, y *Argilós, sa. Arcilloso, sa, arguiloso, sa* ó *gredoso, sa.*
- Argolla.** *f.* Anéll grôs de fêrro y âmples.—*Jôc. Argolla*.—Posar á la argolla: cástig. *Poner á la argolla*.
- Argolleta.** *f.* Argolla petita. *Argolleta* ó *argollita*.
- Argollôta.** *f.* Argolla grôssa. *Argollon*.
- Argonauta.** *m.* Navegánt. *Argonauta*.
- Argos.** *m.* Espía, vigilánt, ó el qui té la vista ó uys vius y pénétrants. *Argos*.
- Argüil,** *da. p. p.* de argüir. *Argüido, da.*
- Argüir.** *v. n.* Argumentar, fer arguménts, provar ab arguménts. *Argüir*.
- Arguénent.** *m.* Raciocini per el quál se trêu una consecuéncia de una, duas ó de molts proposicions.—*Prôva* de alguna còsa.—*Assunto* ó *matêria* sobre de qui se compôn, se escriu, se parla.—*Índicé, conjectura*.—*Sumári* de un tractát, y se pôsa al principi. *Argumento*.
- Argumentació.** *f.* Mòdo de fer arguménts. *Argumentacion*.
- Argumentád,** *da. p. p.* de argumentar. *Argumentado, da.*
- Argumentador.** *m.* El qui se agráda, el qui pren gust, y el qui cerca argumentar. *Argumentador*.
- Argumentar.** *v. n. V.* Argüir. *Argumentar*.
- Argumentèt.** *m.* Argumént petit. *Argumentillo*.
- Argumentista.** *m.* Argumentador. *Argumentista*.
- Arguyénté,** *m. ó p. a.* de argüir. *Arguyente*.
- Ària.** *f.* Têrme músic. *Aria*.
- Aridès.** *f.* Sequedât. *Aridez*.
- Àrido,** *da. adj. Sec.*—*Hômo* de esperít qui no produèix res, *Arido, da.*
- Àries.** *m.* El primer signe del sòdiaco. *Aries*.
- Arieta.** *f.* Ària curta. *Arieta*.
- Ariete.** *m.* Màquina antiga para tomar murádas. *Ariete*.
- Arietí,** *na. adj.* Semblánt á cap de moltó. *Arietino, na.*
- Arismètic,** *ca. adj. V.* Aritmètic. *Arismético, ca.*
- Arismètica.** *f. V.* Aritmètica. *Arismética*.
- Aristárco.** *m.* Crític malaíd. *Aristarco*.
- Aristocràcia.** *f.* Govèrn ahònt sòlamént entran nòbles. *Aristocracia*.
- Aristócrata.** *m.* Membre de la aristocràcia. *Aristócrata*.
- Aristocratamént.** *adv.* Á mòdo de aristocràcia. *Aristocráticamente*.
- Aristocràtic,** *ca. adj.* Pertañént á aristocràcia. *Aristocrático, ca.*
- Aristodemocràcia.** *f.* Govèrn ahònt entran nòbles y plebéyos. *Aristodemocracia*.
- Aristotèlic,** *ca. adj.* Pertañént á Aristóteles célebre filosòf. *Aristotélico, ca.*
- Aritmètic,** *ca. adj.* Pertañént á aritmètica. *Aritmético, ca.*—El qui sâb de contes. *Aritmético, ca.*
- Aritmètica.** *f.* Ciéncia del nombres. *Aritmética*.
- Aritmèticamént.** *adv.* Ab mòdo aritmètic. *Aritmèticamente*.
- Artiquin.** *m.* Graciós vestíd de vários colors. *Artiquin*.
- Àrma.** *f.* Instrument para oféndre, y defensarse.
- Arma.**—*Blànca*: la qui no es de fôc. *Blanca*.—*De fôc*: la qui necessita pólvora. *De juego*.—*Àrmas* en los esóuts. *Armas*.—*Àrmas parlants*: las qui decláran el nòm de la cása. *Armas parlantes*.—*Pèndrer* sas àrmas. *Tomar las armas*.—*Estar* sobre las àrmas: preveugúds. *Estar sobre las armas*.—*Passar* per las àrmas: escahuseetjar. *Pasar por las armas*.
- Armád,** *da. p. p.* de armar. *Armado, da.*—*De cap á pèus*. *Armado de punta en blanco*.
- Armáda.** *f.* El coujunt de bàrcos reyáls de una potència. *Armada*.
- Armadéra.** *f.* El lleuam més grôs qui constitueb un bàrco. *Armadera*.
- Armadeta.** *f.* Armada petita. *Armadilla*.
- Armadillo.** *m.* Animál quadrúpedó de América. *Armadillo*.
- Armador.** *m.* El qui á còstas sêuas arma un ó molts de bàrcos para anar en cos. *Armador*.
- Armadura.** *f.* Tot allò de que se compôn una còsa, v. g. una tauláda. *Armadura*.
- Armament.** *m.* Preyenció de guèrra. *Armamento*.
- Armar.** *v. a.* Vestir de àrmas.—*Preparar*, dispòndre, agradar, acomodar, etc. *Armar*.—*Los hòmos* á àltres: donar lo que necessitan. *Armar*.—*Plèts, riñas, bregas*, etc. *Armar pleitos, riñas, bregas*, etc.
- Armarse.** *v. r.* Prepararse para la guèrra.—*Pro-*

veirse de sas còsas. *Armar-se*.—De paciència. *De paciència*.

Armàri. *m.* Còsa coneguda. Dins parèt. *Alacena*; *fòre*. *Armario*.—Dins llibreria. *Armario* ò *estante*.

Armátge. *m.* Los ploms de xèrxa. *Plomada*.

Armatoste. *m.* Tràsto qn servèix més de nòsa que de utilidat. *Armatoste*.

Armèlla. *f.* Anèl de fèrro gròs y ab espiga. *Armèlla*.

Armèleta. *f.* Armèlla petita. *Armelluela*.

Armènio, *nia*. *adj.* De Armènia. *Armenio*, *nia*.

Armer. *m.* El qui fà àrmas ò las guàrda.—Dus pèssas de fust ab várias mòssas para posar es fusèils, carabinas, etc. *Armero*.

Armeta. *f.* Àrma petita. *Armita*.

Armilar. *adj.* Se diu de una esfèra compòsta de vários círculos para representar la disposició del cèl, y el moviment dels àstros. *Armilar*.

Armiño. *m.* Petít animál blânc y ab so cáb de sa coua negre.—Sa sèua pèll.—Una figureta en escúts de àrmas. *Armiño*.

Arnipotént. *adj.* Poderós en las àrmas, guerrèrs. *Arnipotente*, segóns los poètas.

Armistici. *m.* Suspensió de la guèrra. *Armistício*.

Armonia. *f.* Concorrància de veus.—*Unistat*.—Entèra correspondència de las pàrts qui formau un tot. *Armonia*.—Córreer bõna armonia. *Correr buena armonia*.

Armoniàc. *m.* Cèrta goma. *Armoniac*.

Armoniàc, *ca*. *adj.* Lo qui produèix armonia. *Armoniàc*, *ca*.

Armoniós, *sa*. *adj.* Lo qui té proporció, armonia, simetria. *Armonioso*, *sa*.

Armoniosamént. *adv.* Ab armonia. *Armoniosamente*.

Àrma. *f.* Animalèt qui roega sa ròba. *Polilla*.—De cáp: brutó. *Caspa* ò *mugre*.—De colzo. *Codera*.—Treurer sas àrmas: espolsar sa ròba. *Desapollillar*.

Arnâd, *da*. *p. p.* de arnar, *se*. *Apolillado*, *da*.

Arnar. *v. a.* Roegar s'arna la ròba. *Apolillar*.

Arnarse. *v. r.* Destruirse sa ròba á càusa de sas àrmas. *Apolillarse*.

Arnâu. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Arnaldo*.

Aruès. *m.* La completa armadura de un hòmo de àrmas. *Arnes*.

Armeta. *f.* Àrma petita. *Arnilla*.

Aroma. *m.* ò *f.* Principi olorós de càda plânta.—Dròga, *v. g.* ensens. *Aroma*.

Aromàtic, *ca*. *adj.* Lo qui té olor, ò es de la naturalesa de aroma. *Aromàtic*, *ca*.

Aromaticidat. *f.* Perfúm, vapor olorós. *Aromaticidad*.

Aromatisació. *f.* El àcte de aromatizar. *Aromatization*.

Aromatisâd, *da*. *p. p.* de aromatizar. *Aromatizado*, *da*.

Aromatisânt. *p. a.* de aromatizar. *Aromatizante*.

Aromatisar. *v. a.* Perfumar, mesclar aromas ab àltras còsas. *Aromatizar*.

Aromo. *m.* Gàsia àbre. *Aromo*.

Arôn. *m.* V. Aarôn. *Aaron*.

Aronèla. *f.* Aucèll conegud. *Golondrina*, *andolina* ò *andorina*.—Fer sa aronèla los aucèlls, començar á voler cantar. *Gorgear*.

Arpa. *f.* Instrumènt music de còrdas. *Arpa*.—De àve, de animál. *Garra*.—Estar entre sas àr-pas de's llop: en gran perill ò aprèto. *Andar* ò *verse en los cuernos del buey*.

Arpâda. *f.* Rapâda. *Arpadura*.—De animál. *Arpadura*, *garfada* ò *garfiada*.

Arpatjàd, *da*. *p. p.* de arpatjar. *Arpado*, *da*.

Arpatjar. *v. a.* Unglatjar. *Arpar*.

Arpèla. *f.* Àve de rapiña. *Arpella*.—Hòmo codiciós. *Arpia*.

Arpia. *f.* Àve carnicèra y fabulosa, qui té la càre de dòna y lo demés de àve.—Dòna avàra ò prostituta. *Arpia*.

Arpista. *m.* El tocalor de arpa. *Arpista*.

Arquèt. *m.* Arc petít. *Arquillo*.

Arqueta. *f.* Àrca petita. *Arqueta* ò *arquilla*.

Arquebisbat. *m.* La diguidat, el territòri de arquebisbe, ò el témps que dura. *Arzobispado*.

Arquebisbe. *m.* Bisbe qui du pàlio. *Arzobispo*.

Arquiepiscolal. *adj.* Pertañent á arquebisbe. *Arquiepiscolal* ò *arzobispal*.

Arquilla. *f.* Armâri de fust ab vários caxòns, y posâda demunt tàula, ò ab cûmas per estar en tèrra. *Arquilla*.

Arquiesinagogo. *m.* President de una sinagoga. *Arquiesinagogo*.

Arquitecto. *m.* El professor de arquitectura. *Arquitecto*.

Arquitectònic, *ca*. *adj.* Lo qui pertàny á la arquitectura. *Arquitectónico*, *ca*.

Arquitectura. *f.* El àrt de construir, fabricar y de adornar edificis. *Arquitectura*.—De fer òbras para la comoditat dels hòmos. *Arquitectura civil*.—Dins àygo. *Arquitectura hidràulica*.—De fer fortificacions. *Arquitectura militar*.

Arquitrâu. *m.* Pàrt de arquitectura qui està demunt es capitèl, y hàix es fris. *Arquitrabe*.

Arrabasâd, *da*. *p. p.* de arrabassar. *Arrancado*, *da*.

Arrabassador, *ra*. *m. f.* El qui arrabassa. *Arrancador*, *ra*.—De caxâs. *Saca-muelas*.

Arrabassar. *v. a.* Llévar una còsa de allà ahont

està sembrà-la ò aficàda. *Arrancar*.
 Arraconàd, da. p. p. de arraconar. *Arrinconado, da*.
 Arraconar. v. a. Posar alguna còsa á un recó.
 =Privar á algú del manètx que tenia. *Arrinconar*. =El llegir, estudiar, etc. *Arrimar* ò *darle libelo de repudio*. =Á un en disputa, contienda. *Aturullar*.
 Arraconarse. v. r. Apartarse del tràcto de las gént.
Arrinconarse. =Per pò de bistia qui pàssa, càvro, etc. *Guarecerse*. =Per pò de sa pluja, *Asu-biar*.
 Arràes. m. Capitá de bárco môro. *Arraes*.
 Arrambàd, da. p. p. de arrambar. *Arrimado, da*.
 Arrambador, ra. m. f. El qui arràmba. *Arrimador, ra*. =m. De escàla: còrda, bastó ò retxàts para afiançar-se pujant ò devèlant. *Barandilla* ò *pasamano*.
 Arrainbainéut. m. El ácte de arrambar-se. *Arrimo*.
 Arrambar. v. a. Acostar. *Avecinar* ò *acercar*. =Sa culpa á áltre. *Echarle las cabras*.
 Arrambar-se. v. r. Acostarse. *Avecinarse* ò *acercarse*. =Las bárcas qui se ancàlsan. *Abordarse*. =Los horràtxos á sa parèt. *Arrimarse á la pared* ò *hacer el arrimon*.
 Arrambátge. m. Arregañy, reprensió. *Repasata*. =Fòrt. *Legia*. =De bárco, *Abordage*. =Tenir málts arrambátges: sèr mal sufrid, refiador, arregañador. *Tener malas pulgas*.
 Arrancàd, da. p. p. de arrancar. *Arrancar, descepar*, etc. segóns el vérb de qui es particip.
 Arrancador, ra. m. f. El qui arrànca. *Arrancador, ra*. =De caxàls. *Saca-muelas*.
 Arrancamént. m. El ácte de arrancar. *Arrancamiento y arrancadura*.
 Arrancar. v. a. Trèurer ab violència una còsa de allà ahont està, v. g. cláu, pàny, plánta. *Arrancar*. =De sòl á rël: del tot. *De raíz*. =De córrer. *A correr*. =Es pòrro: acabar una còsa, v. g. de segar. *Echar el sello d...* =Caxàlls. *Desmolar*. =Els clàus de sa boca. *Descolmillar*. =Garrigas, pinàrs, etc. *Rozar*. =Ábres ab panàl. *De cuajo* ò *con ceponcillo*. =La ànima, el còr de compassió. *El alma, etc*. =Ceps de viña. *Descepar*. =Es sembràt qui per màssa curt no se pòt segar. *Arrancasegar*.
 Arra-àl, da. p. p. de arrasar. *Arrasado, da*.
 Arrasador, ra. m. f. El qui arràsa. *Arrasador, ra*.
 Arrasamént. m. La acció de arrasar. *Arrasamiento*.
 Arrasar. v. a. Aplanar, tirar en tèrra edifici. =Llevar es cavanüll á mesuras ab rasadora. =Destruir. *Arrasar*.
 Arrastràd, da. p. p. de arrastrar. =adj. Dolénts.

Arrastrado, da. =Vida arrastrada: miserable. *Vida arrastrada*.
 Arrastradamént. adv. Miseràblemént, ràpidamént. *Arrastradamento*.
 Arrastramént. m. El ácte de arrastrar. *Arastramiento*.
 Arrastrar. v. a. Darsèn ò rossegar ab violència per tèrra alguna còsa. =Surtir jugant trunfo en alguns jòcs. *Arrastrar*.
 Arravàl. m. Bàrrio fòre de sas muràdas de població. *Arrabal*.
 Arravexinàd, da. p. p. do arravexinarse. *Erizado, da*.
 Arravexinarse. v. n. Posarse dret pel, pua. *Erizarse*. =El hòmo: mostrar gravedàt, fieresa. *Er-guir*.
 Arráy. m. Capitá de bárco môro. *Arraes*.
 Arrebatàd, da. p. p. de arrebatarse. *Arrebatado, da*. =De arrebatarse. *Arrebatado, da*.
 Arrebatarse. v. a. Pendre ab precipitació, y violència. *Arrebatarse*.
 Arrebatarse. v. r. Elevarse en la contemplació de las còsas divinas. =Espantar. *Arrebatarse*.
 Arregañàd, da. p. p. de arregañar. *Regañado, da*.
 Arregañador, ra. m. f. El qui arregaña. *Regañador, ra*. =El qui lo es molt. *Regañon, na*.
 Arregañar. v. a. Reprende refiánt. *Regañar*.
 Arregañy. m. Reprensió. *Repasata, rociada* ò *car-da*. =Fòrt. *Legia*.
 Arregussàd, da. p. p. de arregussar. *Arregazado, da*. =*Arramblado, da*.
 Arregussar. v. a. Atrossar, plegar, alsar amunt. *Arregazar*. =Dursèn sa pluja á sa tèrra. *Arramblar* ò *arrebatarse*.
 Arregussarse. v. r. Atrossarse, etc. *Arregazarse*.
 Arremassàd, da. p. p. de arremassar. *Arrebatado, da*.
 Arremassar. v. a. Dursèn ab violència. =Agrenar demunt demunt. *Arrebatarse* ò *arrastrar*.
 Arremolinàd, da. p. p. de arremolinar-se. *Remolinado, da*. =*Acarado, da*.
 Arremolinar-se. v. r. Ajuntarse molt. *Remolinar-se*. =Els xòts quánd ténen calor. *Acararse*.
 Arrendàd, da. p. p. de arrendar. *Arrendado, da*. =Pastura. *Alenguada*.
 Arrededor, ra. m. f. El qui dona lo arrendamént. *Arrendador, ra*. =El qui el reb. *Arrendatario, ria* ò *arrendador, ra*.
 Arrendemént. m. Llogamént. =El prèu. *Arrendamiento*. =De pasturas. *Alenguamiento* ò *arrendamiento de pastos*.
 Arrendar. v. a. Llogar alguna còsa, v. g. possessió. *Arrendador*. =A mitjas. *Arrendur pan por metad*. =Per un bossí de pà: baràto, Por

pedazo de pan.—Pasturas. *Arrendar los pastos* ò *alenguar.*—À dos y tèrs. *A terrage.*
Arrepentí, da. p. p. de arrepentirse. *Arrepentido,* da ò *pesaroso,* sa.
Arrepentida. f. Dóna qui, voléntse corretgir de sa sèua màla passáda vida, se retira á llòc fundád apòsta, v. g. á la Piedát para las arrepentidas. *Arrepentida.*
Arrepentimént. m. Dolor, pésar de haver dit ò fét alguna cosa. *Arrepentimiento.*
Arrepentirse. v. r. Tenir un vertader dolor de haver dit ò fét alguna còsa. *Arrepentirse.*
Arréra. adv. per spartar la gént. *Atras.*—De pàrt derréra: pe s'esquena. *Por las espaldas.*—De pàr derréra: no. *Por parte detras.*—Quedar derréra: sàber màncu que àltri. *Quedarse atras.*—Tornar arréra en camí. *Volver atras* ò *desandar.*—Desdirse de lo promès, faltar á sa paràula. *Volverse atras.*
Arréra. Interjecció para fer aturar al bestiar. *Cho* ò *jo.*
Arressés. m. Abrigo des fret. *Abrigaño.*
Arretglád, da. p. p. de arretglar. *Arreglado,* da.
Arregladamént. adv. Conforme rétgla. *Arregladamente.*
Arretglamént. m. Rétgla, orde. *Arreglamiento.*
Arreglar. v. a. Dispòndre segòus rétgla. *Arreglar.*
Arretglarse. v. r. Conformarse á rétgla, moderarse, contemirse. *Arreglarse.*
Arrèu. adv. Sense dèxar res. *A red barradera.*
Arrèu. m. Peyta, aderént de una còsa principál. *Arreos.*
Arri ò *arri.* Interjecció per fer caminar al bestiar. *Arre.*
Arriáda. f. Burricia. *Asnada.*
Arrianisme. m. La heregia de Àrio. *Arianismo.*
Arriàno, na. adj. Sectári de Àrio ò doctrina sèua. *Ariano,* na.
Arriar. v. a. Abaxar velas ò bandéras. *Arriar.*—Gúmeras ò càbs: amòllarlos á pòc á pòc. *Arriar los cabos.*—En bànda: amòllarlos del tot. *Arriarlos en banda.*
Arriba no arriba. adv. Noy hà res de més, ántes de màncu. *Si alcanza, no llega.*
Arribád, da. p. p. de arribar. *Arribado,* da.
Arribáda. f. Venguda. *Arribada* ò *llegada.*
Arribar. v. n. Còsa coneguda. *Arribar* ò *llegar.*—À alguna còsa: bastarlí. *Llegar* ò *alcanzar* d...—Al càbdèllar: á s'enfrónt. *Llegar al cabo.*—À missas ditas: tàrd. *Llegar al its missa est* ò *d las aceitunas.*—À sas tres pedretas: al màjor apuro. *Llegar d las dagas.*—Primer á sa jòya. *Ganar la palmeta* ò *palmatoria.*—De bòn tòc: en bòna ocasió. *Llegar de paleta.*—Sas onas

al cèl: sèr molt gròssas. *Andar el mar por las nubes.*—À sas oreyas: noticia. *Llegar d los oídos.*—Tàrd. *Tarde.*—No arribar es Cristo á sas mônjas: no poder concluir ò acabar una còsa. *Quedarse manco.*—No arribar á sas sòlas de sas sabátas de un: sèr inferior á éll en habilitát, ciència, etc. *No llegar d la suela del zapato* ò *al zancajo de uno.*—No my arriba la vista: no poder veurer la còsa. *No avisto.*
Arriesa. f. Burricia. *Asnada.*
Arrienc, ca. adj. Barro ò pertaíent á àse. *Asino,* na.
Arriéro. m. Conductor de bestiar de tragi. *Arriero.*
Arrièt. m. Àse petít. *Asnillo* ò *rozo.*
Arriamád, da. p. p. de arrimar. *Arrimado,* da.
Arrimar. v. a. Acostar. *Arrimar.*
Arrimarse. v. a. Acostarse, arrambarse. *Arrimarse.*
Arrimo. m. Favor, protecció. *Arrimo.*
Arriòt. m. Àse gròs ò hòmo burròt. *Asnazo.*
Arriisc. m. Atrevimént. *Osadia.*
Arriiscád, da. p. p. de arriskar. *Arriskado,* da.—adj. Atrevíd, temerári, intrépido. *Arriskado,* da.
Arriiscadamént. adv. Temeráriamént. *Arriskadamente.*
Arriiscadíssim, ma. sup. *Arriskadisimo,* ma.
Arriiscamént. m. La acció de arriskarse. *Arriskamiento.*
Arriskar. v. a. Esposar á la ventura, posar en perill. *Arriesgar* ò *arriskar.*—À risca la ventura: será lo que será. *A Dios y d la ventura.*
Arriskarse. v. r. Atrevirse, no tèmer perill algún. *Osar.*
Arriiscád, da. p. p. de arriissar. *Erizado,* da.
Arriissar ò *arissar.* v. a. Posar pels, cabèya, puas drets. *Erizar.*
Arriizarse. v. n. Posarse drets pels, etc. *Erizarse.*
Arrobamént. m. Elevació de la ànima en la contemplació de las còsas divinas. *Elevacion* ò *arrobamiento.*
Arrobarse. v. r. Elevarse la ànima en la contemplació de las còsas divinas. *Arrobarse.*
Arrocád, da. adj. Intrépido, resòlt, temerári. *Arrojado,* da.
Arrocadamént. adv. Ab intrepidès, ab temeridát. *Arrojadamente.*
Arrocamént. m. Intrepidès, temeridát. *Arrojamiento.*
Arrocarse. v. r. Tirarse, precipitarse, empèndrer alguna còsa sense consideració, no tèmer á res. *Arrojarse.*
Arroco. Atrevimént, intrepidès, presumció. *Arrojo.*
Arrogació. f. El àcte de arrogar y arrogarse. *Arrogacion.*

Arrogàd, da. *p. p.* de arrogar. *Arrogado, da.*
 Arrogador, ra. *m. f.* El qui se apropia còsas de altre. *Arrogador, ra.*
 Arrogància. *f.* Supèrbia, insolència. *Arrogancia.*
 Arrogàut. *adj.* Supèrbo, insolent. *Arrogante.*
 Arrogàntmènt. *adv.* Ab insolència. *Arrogantemente.*
 Arrogar. *v. a.* Atribuir á àltre, v. g. sa culpa. = Usurpar còsas de àltre. *Arrogar.*
 Arrogarse. *v. r.* Atribuirse, apropiarse còsas de àltre. *Arrogarse.*
 Arromengàd, da. *p. p.* de arromengar. *Arremangado, da.* = *Enfaldado, da* ò *sofaldado, da.*
 Arromengar. *v. a.* Atrossar: los bràssos. *Arremangar.* = Vestit. *Arremangar, enfaldar, sofaldar.*
 Arromangarse. *v. r.* Atrossarse. *Arremangarse.* = El vestit. *Arremangarse, enfaldarse, sofaldarse.* = Pèndrer empèio. *Arremangarse.*
 Arroaugày. *m.* La acció de arromengarse. *Remango, enfaldo* ò *sofaldo.*
 Arronsàd, da. *p. p.* de arronsarse. *Encogido, da* ò *contraído, da.*
 Arronsamènt. *m.* El àcte de arronsarse. *Encogimiento.* = De nirvis. *Crispatura* segòns los anatòmics. = Des dits, malaltia. *Gafedad.*
 Arronsarse. *v. n.* Arrufarse dits, etc. *Encogerse y contraherse.*
 Arròp. *m.* Most de vi cuyt mòlt al füc. *Arrope.*
 Arròs. *m.* Còsa molt coneguda. *Arroz.* = De bota: cròsta qui se apèga á sas botas en que há estád vi. *Raspaduras de vino* ò *tdrtaro.* = Arròs y càrn cuynada: convite espléndido. *Arroz y gallo muerto.*
 Arrossar. *m.* El terrèno sembràd de arròs. *Arrozal.*
 Arrosser. *m.* El qui veu anòs, ò qui en menja de gust. *Arrozero.*
 Arrufàd, da. *p. p.* de arrufar. = *adj.* Cobàrd, temorèc. *Encogido, da.* = Devòre es fòc. *Aclocado, da* ò *acurrucado d la lumbrè.*
 Arrufamènt. *m.* Contracció. = Temor, pò, sumissió. *Encogimiento.*
 Arrufar. *v. a.* Contrèurer, retirar. *Encoger.* = Sas espàllas: no tornar respòsta. *Encoger los hombros.* Tenir pò: fer un movimènt involuntàri alçant sas espàllas y abaxànt es càp. *Encogerse de hombros.*
 Arrufarse. *v. r.* Tenir pò, pèrder coràtge. = Humèllarse. *Encogerse.*
 Arruinàd, da. *p. p.* de arruinar. *Arruinado, da.*
 Arruivador, ra. *m. f.* El qui arruina. *Arruinador, ra.*
 Arruivamènt. *m.* El àcte y efecte de arruinar. *Arruinamiento.*
 Arruinar. *v. a.* Destruir, dañar. *Arruinar.*
 Arruinarsè. *v. r.* Destruirse, causarse sa pròpia

ruína, oàurer un edifici per vèy. *Arruinarse.*
 Arrúx. *m.* Crit per fer fugir galinas, animals. *Ox.* = Fòre de aquí. *Oxte.*
 Arruxàd, da. *p. p.* de arruxar. *Ojeado, da.* = *Amoscado, da.*
 Arruxador, ra. *m. f.* El qui arruxa. *Ojeador, ra.*
 Arruxador. *m.* Instrument per arruxar sas moscas. = Sa coua de animal. *Mosqueador.*
 Arruxar. *v. a.* Fer fugir. = Fer axecar sa càssa. *Ojear.* = Sas moscas: atupar. *Mosquear:* Ferla, fugir. *Amoscar.* = Arruxarse sas moscas: ferlas fugir. *Amoscarse:* respòndre á los càrregs ò objeccions. *Sacudirse las moscas.*
 Arsenàl. *m.* Liòc ahònt se fàn ò se adoban bàrcos. *Arsenal.*
 Arsènic. *m.* Metàll gris. *Arsénico.*
 Arsó. *m.* Pèssa de fust que se pòssa demúnt càda càb de bàst. *Arson.*
 Àrt. *m.* Agregàt de rètgles per fer una còsa. = Ofici. = Artifici. = Habilitàt, màña. *Arte.* = De pagès. *Labranza.* = Mál àrt.: bruxeria. *Echiceria.* = Àrts. *m. pl.* Lliberàls: lògica, física y metafísica. *Artes liberales.* = Bèllas: retòrica y poesia. *Bellas artes.* = Mecànicas: las qui necessitan de màns. *Mecánicas.*
 Àrtèfàcto. *m.* La òbra mecànica fèta segòns àrt. *Artefacto.*
 Artemisa. *f. pl.* *Artemisa y artemisia.*
 Artèria. *f.* Conducte qui reb la sàng del còr, y la du á totes las pàrts del còs. *Arteria.*
 Arterieta. *f.* Artèria petita. *Arteriola.*
 Artesonàt. *m.* El agregàt de flòrs quey há en fàbrica de escultura. *Artesonado.*
 Artètic, ca. *adj.* Se diu en mèdècina de las malaltias qui atàcan sas juntas del còs, y de los remèys qui las curan. *Artético, ca.*
 Àrtic, ca. *adj.* Pertañènt á sa tramuntàna. *Artico, ca* ò *àrtico, ca.*
 Article. *m.* Divisió de capitols. = Càda paràula separàda en un diccionàri. = Càda pregunta que se fà en un interrogatòri. = Càda un des punts de una capitulació ò de pàu. = Juntura d'òs en còs de animal. = Lo qui distingèix el gènèro y nombre de las còsas. *Artículo.*
 Articulació. *f.* La juntura de los mèmbrès y dits. = La pronúncia ò pronúnciació clàra y distinta de las paràulas. *Articulacion.*
 Articulàd, da. *p. p.* de articular. *Articulado, da.*
 Articulàdamènt. *adv.* Clàramènt, distintamènt. *Articuladamente.*
 Articular. *adj.* Pertañènt á article ò juntura. *Articular.*
 Articular. *v. a.* Parlar, pronunciar clar y distintamènt sas paràulas. = A juntar un òs á àltre. = Pro-

posar articles per los quals se hân de examinar los testimonis. *Articular*.

Articulármént. *adv.* Cláramént. *Articularmente*.

Artífice. *m.* El qui eczercita algún árt, majorment mecánic, y el qui té árt para lograr lo que intenta. *Artífice*.

Artifici. *m.* Óbra, máquina, habilidat, método, ciéncia. *Artificio*.—Traydoria para enganar. *Artificio ó artimaña*.

Artificiál. *adj.* Lo que se fa per árt ó industria. *Artificial*.

Artificiálmént. *adv.* Ab artifici. *Artificialmente*.

Artificiós, *sa. adj.* Fét segóns rétglas del árt.—Industriós, ingeniós, fét de má de mēstre.—Traydor, belitre, enganador. *Articioso, sa*.

Articiosamént. *adv.* Segóns rétglas de árt, ingeniosamént. *Articiosamente*.

Articiosíssim, *ma. sup.* *Articiosísimo, ma*.

Artiller. *m.* El qui professa la facultat de la artillería, y el qui servèix en ella. *Artillero*.

Artillería. *f.* Tot el pertrét de guèrra qui comprèn canóns, bombas, morters.—El árt qui dona rétglas para el us de las máquinas de guèrra. *Artillería*.—Cuérpo de artillería: el agregat de oficials qui servexen en ella. *Cuerpo de artillería*.—Párque de artillería: llóc destinad para reunir el per trét de artillería. *Parque de artillería*.—Trén de artillería: el conjunt del pertrét de armas de guèrra y municions, y de lo necessari para son traspòrt y servici. *Tren de artillería*.—Artillería volánt: la que se usa en las batallas, y las péssas son de menor calibre. *Artillería volante*.—De campaña: lo mateix que volánt. *De campaña*.—De siti: la gróssa y la que se usa còntre las fortificacions. *Gruesa ó de sitio*.—Clavar la artillería: posar cláus al oy del canó para inutilisarlo. *Clavar la artillería*.—Muntar la artillería: posar sas péssas demunt sas coréñas. *Montar ó encabalar la artillería*.—

Desmuntarla: llévar sas péssas de demunt sas coréñas. *Desmontarla*.

Artista. El qui eczercita ó estudia alguna árt. *Artista*.

Artofilas. *f.* Costellació de estréllas. *Artofilas*.

Artoritas. *m. pl.* Herétges qui consagravan en pá y formátge. *Artoritas*.

Arturo. *m.* Estrélla de primera magnitud. *Arturo*.

Arxidúc. *m.* Títol del emperador de Alemania, especiálmént de los seus fiys. *Archiduque*.

Arxiducál. *adj.* Pertañent á arxidúc. *Archiducal*.

Arxiducát. *m.* La dignidat y territòri del arxidúc. *Archiducado*.

Arxilladé. *m.* Instrument músic. *Archilaud*.

Arxipiélago. *m.* Part de mar poblád de islas. *Archipiélago*.

Arxipréste. *m.* Dignidat eglesiástica. *Archipreste*.

Arxiu. *m.* Llóc para guardar papers.—Confidént, depositári de los majors secrèts de algú. *Archivo*.

Arxivád, *da. p. p.* de arxivar. *Archivado, da*.

Arxivar. *v. a.* Posar, depositar en arxiu. *Archivar*.

Arxiver. *m.* El encarregad del arxiu. *Archivero*.

AS.

As. *m.* Un sol punt señalad en un dels costats de un dau ó de una carta de jugar.—Una moneda de arám de los románs, qui valía una lliura de dotze unsas. *As*.

As. Article en llóc de al. *Al*.

Ascabús ó arcabús. *m.* Escopeta, fusell. *Arca-bus*.

Ascabussáda. *f.* Tir de ascabús. *Arca-busazo*.

Ascabussatjad, *da. p. p.* de ascabussatjar. *Arca-buceado, da ó fusilado, da*.

Ascabussatjar. *v. a.* Matar ab tir de fusell. *Arca-bucear ó fusilar*.

Ascabussèt. *m.* Ascabús petít. *Escabucete*.

Ascendència. *f.* La sèrie de páres, ávis, bisávis, etc. *Ascendencia*.

Ascendént. *m.* El páre, ávi, etc. de qui descendèix un.—*adj.* El qui puja, munta. *Ascendiente*.—La estrélla qui se déxa veurer en el naxemént de algú, per la qual falsamént se pronostica la bona ó mala sort de ell. *Ascendente*.

Ascensió. *f.* La acció de pujar.—Per escléncia la pujada de Cristo al cel, y la fésta en que se celebra aquesta pujada. *Ascension*.

Ascensionál. *adj.* Térme astronómic. *Ascensional*.

Ascénso. *m.* Promoció á dignidat ó empleyo més consideráble que los que se tenía. *Ascenso*.

Asceta. *m.* El qui de una manera particular se dedica á la perfecció cristiána. *Asceta*.

Ascètic, *ca. adj.* Relatiu á los eczercicis de la vida espiritual. *Ascetico, ca*.

Ascios. *m. pl.* Los habitánts de la zona tòrrida. *Ascios*.

Ascites. *f.* Infló des ventrèy. *Ascites*.

Asclepiadéo. *m.* Vérs. *Aselepiadeo*.

Ásco. Diagút, fístitx, òy. *Asco ó usgo*.—Fer ásco. *Hacer asco*.—De alguna còsa: despreciarla. *Hacer ascos de...*

Asconéllas. *f. pl.* Instrument per dur obra de gerer, gárbas, etc. *Angarillas*.

Áse. *m.* Animál ben conegud.—Hòmo ignoránt, torpe, burro. *Asno, borrico, burro ó jumento*.—Carregad de lletas: el hòmo qui há estudiad molt; però sense crítica. *Burro cargado de le-*

tras.=Enseñad: molt torpe. *Burro con albarda*.
 =De quatre pòtas: burròt. *De cuatro suelas*.
 =Presumid: qui vòl fer de sabud, y nou es.
Esciolo ô faralon.=Àse qui cau: el qui fà arriadas. *Tonto que se cae d pedazos*.=Més àse que en Taléca: molt ignorant. *Mas necio que su zapato*.=Càurer de s'ase: conèxer el error y dexarló. *Caer de su asno ô de su burro*.=Fer s'ase per no pagar s'hostalátge: Fer el desentès. *Hacer el memo*.=Ferla d'ase y seca: una gràn burrada. *Hacerla cerrada*.=Sense dir àse ni bèstia: entrar ô anarsen sense dir res. *Sin decir cho ni arre*.=Tròs d'ase: torpe hómo. *Pedazo de borrico*.

Asèt. m. Àse petit. *Asnico, illo ito*.

Asfàlt. m. Un betúm. *Asfalto*.

Àsma. m. Aufagó. *Asma*.

Asmàtic, ca. adj. El qui patèix àsma. *Asmático, ca*.

Asmús, sa. adj. Pòc parlant. *Casurro, ra*.=Instrument de tày. *Embotado, da*.=Indispòst el hómo. *Malguisado, da*.=De sas dents. *Dado, da de dentera*.

Asmussàd, da. p. p. de asmussar. V. *Asmús*.

Asmussar. v. a. Fer impressió àgre en las dents. *Dar dentera*.=Espèfiar es tày á instruments de tày. *Embotar*.

Asó. m. Àse petit. *Asnillo, ico, ito*.

Aspècte. m. La imatge que un objècte representa á la vista.=Vista de un objècte.=Càre.=Situació de un planeta respècte al àltre. *Aspecto*.

Asperesa. f. La calidat de lo àspre. *Aspereza*.

Aspèrges. f. Ceremonia egleciástica qui se fà cada diumenge en el tèmple.=Sòlpassada. *Asperges*.
 =Fer aspèrges: fer fugir. *Asuyentar*.

Aspersió. f. El àcte de donar aspèrges. *Aspersión*.

Àspia. f. Instrument para fer ràms de sas fuadas. *Aspa*.

Aspiad, da. p. p. de aspiar. *Aspado, da*.

Aspiador, ra. m. f. El qui aspia. *Aspador, ra*.

Aspiar. v. a. Fer ràms ab àspia. *Aspar*.

Àspid. m. Serpént venenosa.=Hómo colèric. *Aspid*.

Aspiració. f. Lo alè.=La fòrsa ab que se pronuncian las vocals á qui antecedeix la lletra h.=Encès, afeite de la ànima en vés de Déu.=Lo espáy menor que se páusa en la música. *Aspiración*.

Aspirad, da. p. p. de aspirar. *Aspirada, da*.

Aspirant. p. a. de aspirar.=m. El qui aspira á entrar en qualsevól sociedad. *Aspirante*.

Aspirar. v. a. Estirar s'alè.=Preténir ô desitjar alguna còsa.=Pronunciar de gargamèlla. *Aspirar*.

Àspre, ra. adj. Àgre, desigual, escabros.=Rigu-

rós, dur, malèyt, grosser. *Aspero, ra*.

Àspre. m. Estàca qui se pòsa á cep paraque se aguant dret. *Rodrigon*.=Posar àspres. *Rodrigar*.

Asprèt, ta. adj. Un pòc àspre. *Asperillo, illa*.

Asprissim, ma. sup. Molt àspre. *Asperosísimo, ma*.

Asprisissimament. adv. Ab molta asprura. *Asperosissimamente*.

Asprín, na. adj. Rigurós, malèyt, etc. *Aspero, ra ô cerril*.

Asprura. f. V. *Asperesa*. *Aspereza*.

Asquerós, sa. adj. Brut, oyós. *Asqueroso, sa*.

Asquerosament. Pòrquemént. *Asquerosamente*.

Asquerosidat. f. Brutó, porqueria. *Asquerosidad*.

Assaborid, da. p. p. de assaborir. *Saboreado, da*.

Assaborir. v. a. Tastar. *Catar, provar, gustar*.

=Pèndrer molt de gust. *Saborearse, ant. Asaborir*.

Assaciad, da. p. p. de assaciar. *Saciado, da*.

Assaciar. v. a. Afartar y satisfer el apetit ô desitx de menjar ô bèurer, ô de àltra còsa. *Saciar*.

Assaciarse. v. r. Afartarse, satisfer lo apetit de..., etc. *Saciarse, hartarse*.

Assadöllarse ô assodöllarse v. r. Afartarse. *Hartarse*.

Assabonad, da. p. p. de assahonar. *Curtido, da ô zurrado, da*.

Assahonador, ra. Calatraví. *Curtidor, ra, zurrador, ra ô blanquero, ra*.

Assahonar. v. a. Adobar los calatravíns pélls, cuyros. *Curtir ô zurrar*.

Assalariad, da. p. p. de assalarar. *Asalariado, da*.

Assalarar. v. a. Assaüalar ô donar salari ô sòu. *Asalarar*.

Assàlt. m. Atàc ab impetu para pèndrer alguna còsa. *Asalto*.

Assaltad, da. p. p. de assaltar. *Asaltado, da*.

Assaltador. m. El qui assàlta. *Asaltador*.

Assaltar. v. a. Evestir ab impetu, sospènder de improvis. *Asaltar*.

Assamblèya. f. Junta, concèy. *Asamblea*.

Assantad, da. p. p. de assautar. *Asentado, da*. = adj. Judiciós, reposad. *Asesado, da*.

Assautar. v. a. Posar fòrt, àllistar, notar, agradar.

Asentar. =Posar per escrit. *Asentar ô sentar*.
 =Plàssa: fèrse soldat. *Sentar plaza*.

Assantar. v. n. Convenir, quadrar, venir bé. *Asentar*.

Assantarse. v. r. Edificis nòus. *Tomar asiento*. =El menjar. *Sentar bien*. =Mál. *Asentarse*. =Reporsarse, cobrar sefny. *Asesar*.

Assarronad, da. p. p. de assarronar. *Tundido, da, golpeado, da*.

Assarronar. v. a. Atupar ab bastó. *Tundir d paños*. Ab tòcs. *Tundir ô golpear ô sacudir el bd-lago*.

Assatjàd, da. *p. p.* de assatjar. *Ensayado*, da.
Assatjar. *v. a.* Provar ò vèurer si una còsa està ò diu bé. *Ensayar*.
Assàtx. *m.* El àcte de assatjar. *Ensayo*.
Asseguració. *f.* El àcte y efècte de assegurar. *Aseguramiento*. *ant.* *Aseguracion*.
Asseguràd, da. *p. p.* de assegurar. *Asegurado*, da.
Asseguràdamént. *adv.* Seguramént. *Seguramente*. *ant.* *Aseguradamente*.
Assegurador, ra. *m. f.* El qui assegura.—El qui fà bô un bàrco ò sas marcadurías del seu carregamént. *Asegurador*, ra.
Assegurànça. *f. ant.* Seguridàt. *Aseguranza*.
Assegurar. *v. a.* Afirmar, donar firmesa á una còsa, preservar de ruína, posar pres, fer bô bàrco y los seus gèneros, donar per cèrt, afiansar, etc. *Asegurar*.
Asseguràt. *adv.* Cèrtamént. *Seguramente*.
Assemblànça. *f.* El àcte de assemblar. *Semejanza*.
Assemblàd, da. *p. p.* de assemblar. *Asemejado*, da. *ant.* *Asemblado*, da.
Assemblar. *v. n.* Teuir conformidàt ab algú ò ab alguna còsa. *Asemejar*, y *ant.* *Asemblar*.
Assemblarse. *v. r.* Teuir relació, conformidàt ab alguna còsa. *Asemejarse*.—Tàut s'assemblan còm s'atàfien. *Tanto se parecen como el huevo d la castaña*.
Assentid, da. *p. p.* de assentir. *Asentido*, da.
Assentir. *v. a.* Fer el parèr de algú, convenir ab la séua opinió. *Asentir*.
Assentista. *m.* El qui se encarrega de las provisióms de un eczèrcit, hospitál, etc. *Asentista*.
Assenhalàd, da. *p. p.* de assenhalar. *Señalado*, da, y *ant.* *Aseñalado*, da.—De la mà de Déu. *De la mano de Dios*.
Assenhalàdamént. *adv.* Especiàlmént, espressamént. *Señaladamente*, y *ant.* *Aseñaladamente*.
Assenhalar. *v. a.* Notar, indicar, mostrar, donar á conèxer, donar hòra, dia, etc.—Atribuir, *v. g.* sòu, salari.—Fer una ferida, blaura á sa càre.—Dir alguna còsa en tèrmes espréssos, donar avís ab senyas, etc. *Señalar*, y *ant.* *Aseñalar*.—Ab so dit. *Con el dedo*.
Assenhalarse. *v. r.* Distingir-se, fèrse célebre, etc. *Señalarse*, y *ant.* *Aseñalarse*.
Asséo. *m.* Limpiesa, netedàt. *Aseo*.
Assequible. *adj.* Lo qui se pòt conseguir. *Asequible*.
Asserció. *f.* AfirMACió. *Asercion*.
Asserenàd, da. *p. p.* de asserenar. *Serenado*, da, y *ant.* *Aserenado*, da.
Asserenar. *v. a.* Passar á sa serena. *Serenar*, y *ant.* *Aserenar*.
Assertín, iva. *adj.* AfirMATÍU. *Assertivo*, va.

Assertivamént. *adv.* Ab afirmació. *Assertivamente*.
Assèrto. *m.* Asserció segóus los filosòfs. *Aserto*.
Assertòri. *adj.* V. Juramént. *Assertorio*.
Assassinàd, da. *p. p.* de assassinar. *Asesinado*, da.
Assassinar. *v. a.* Matar de cás pensàd, de trahició. —Trahir á un de qui se teúa confiansa. *Asesinar*.
Assesinàt. *m.* Mòrt de trahició y de cás pensàd. —Trahició fèta al qui confiava. *Asesinato*.
Assessino. *m.* Matador ò el qui màta de cás pensàd ò de trahició. —Traydor á aquèll qui confiava. *Asesino*.
Assessor. *m.* El qui judica juntamént ab jutge principal.—El qui dona consèys. *Asesor*.
Assessoría. *f.* El empléyo del assessor.—Apuntaments del assessor. *Asesoría*.
Assèurer. *v. a.* Posar dins cadira, etc. *Asentar* ò *sentar*. —Campàna. *Empinar*.—Dins es llit. *Incorporar en la cama*.
Assèurerse. *v. r.* Posarse en sas àncas demúnt algú llòc. *Asentarse* ò *sentarse*. —Dins es llit. *Incorporarse en la cama*.—À la poltrona. *Arrellanarse*.
Asseveració. *f.* AfirMACió. *Aseveracion*.
Asseveràd, da. *p. p.* de asseverar. *Aseverado*, da.
Asseveràdamént. *adv.* Ab afirmació. *Aseveradamente*.
Asseverànça. *f.* Asseveració. *Aseverancia*.
Asseverar. *v. a.* Afirmar, assegurar, testificar. *Aseverar*.
Assayhonàd, da. *p. p.* de assayhonar. *Emelgado*, da.
Assayhonar. *v. a.* Fer sayhóms: dexar un bossi de tèrra sense llaurar entre dos solcs. *Amelgar* ò *emelgar*.
Assí. *adv.* Aquí. *Aquí*. —Aquídessà. *A esta otra parte*.—De assí en avànt. *De aquí en adelante*.
Àssia. *f.* Una de las quàtre pàrts del mon. *Asia*.
Assiàtic, ca. *adj.* Naturál de ò pertafient á Assia. *Asiático*, ca ò *asiano*, na.
Assiduamént. *adv.* Frecuèntmént. *Asiduamente*.
Assiduidàt. *f.* Frecuència. *Asiduidad*.
Assidno, ua. *adj.* Continuo, frequént. *Asiduo*, ua.
Assiéuto. *m.* Mòble, *v. g.* cadira per sèurer. —Puesto que se té en una junta, tribunál, etc.—Collocació qui té una còsa demúnt àltra.—Pru-dència, madurès.—Residència ò habitació en algú llòc. *Asiento*.—De collèt de capèllà. *Alzacuello*.—El dé derrèra de cocho. *Testera*.—El de devànt. *Asiento al vidrio*.—Per llantó. *Lamparin*.
Assignàble. *adj.* Lo que se pòt assignar. *Asignable*.
Assignació. *f.* La acció de assignar. *Asignacion*.
Assignàd, da. *p. p.* de assignar. *Asignado*, da.
Assignar. *v. a.* Destinar, col·locar, senyal, indi-

car, notar. *Asignar*.

Assignatura. f. La matèria que hà de tractar un catedràtic, un lector, y que hà de explicar a los dexebles. *Assignatura*.

Assilo. m. Llòc de refugi para los delincuénts. = Llòc de seguretât de ahònt no se pôt trèurer a un. = Protecció, favor, franquesa, inmunidât. *Asilo*.

Assimilació. f. ant. Semblânsa. *Asimilacion*.

Assimilâd, da. p. p. de assimilar. *Asimilado, da*.

Assimilar. v. n. a. y r. Fer semblânt ô presentar côm a semblânt. *Asimilar*.

Assinteton. m. fig. ret. Fâlta de conjuncions en ej discûrs. *Asinteton*.

Assirio, ria. adj. El naturâl ô lo pertasiént a la Assiria. *Asirio, ria*.

Assistència. f. Presência. = Ajuda, favor, socorro. = Empléyo honorífic a Sevilla corresponent a Corretjidor. = Protecció, servici, ect. *Asistencia*. = *Assistências. f. pl.* Lo que se dona a un para viurer. *Asistencias*.

Assistént. p. a. de assistir. = Criâd de un militar. = Bisbe qui ajuda a la ceremônia de consagrar a âltre bisbe. = El primer magistrât de Sevilla. = El religiós qui assisteix al sêu generâl para ajudarli en sas funcions. *Asistente*.

Assistênta. f. La dâma de honor qui quêda en el palâcio de la réyna. = Criâda secular en un convent de religiosas militars. *Asistenta*.

Assistîd, da. p. p. de assistir. *Asistido, da*.

Assistir. v. a. Concórrer, sêr presênt, acompañar, ajudar, socórrer, servir interinamênt, proteger, etc. *Asistir*.

Assô. Pronòm. Eso ô esto.

Assocâd, da. p. p. de associar. *Apretado, da*.

Associar. v. a. Posar en apriêto. *Apretar*.

Associâble. adj. *Asociable*.

Associació. f. *Asociacion*.

Associâd, da. p. p. de asociar. *Asociado, da*.

Associar. v. a. Agregar, ajuntar. *Asociar*.

Associarse. v. r. Juntar a un âltre ô ab êl para fer alguna còsa. *Asociarse*.

Assolació. f. Destrucció. *Desolacion, ant.* *Asolacion*.

Assolâd, da. p. p. de assolar. *Asolado, da*.

Assolador, ra. m. f. El qui assôla. *Asolador, ra*.

Assolar. v. a. Destruir, arruinar, arresar. *Asolar*.

Assolarse. v. r. Pèrder, destruirse. = Aclarirse los lieors, y sa brutó anar a nes fons. *Asolarse*.

Assoleyâd, da. p. p. de assoleyar. *Asoleado, da*.

Assoleyador. m. Llòc bô para assoleyarse. *Solana y solejar*.

Assoleyar. v. a. Posar alguna còsa al sôl. *Asolear*.

Assoleyarse. v. r. Pèndrer es sôl. *Asolearse*.

Assombrâd, da. p. p. de assombrar. = *adj.* Espan-

tâd. *Asombrado, da*.

Assombrar. v. a. Espantar, causar admiració. = Fer ombra. *Asombrar*.

Assombrarse. v. r. Admirarse, espantar-se, quedar inmòble. *Asombrarse*.

Assombro. m. Admiració, espânt. *Asombro*.

Assombrós, sa. adj. Admirâble, espantós. *Asombroso, sa*.

Assombrosamênt. adv. Admirâblemênt, espantosamênt. *Asombrosamente*.

Assonância. f. Consonância, el âcte de avenirse dos sôns. = Semblânsa perfêcta de sôns en la terminació de las parâulas. *Asonancia*.

Assonânt. m. Semblânsa imperfêcta en la terminació de las parâulas. *Asonante*.

Assonantâd, da. p. p. de assonantar. *Asonantado, da*.

Assonantar. v. a. Mesclar los poêtas ab vèrsos consonânts vèrsos assonânts. *Asonantar*.

Assor. m. Âve de repiña. *Azor*.

Âsos. m. pl. Térme de jugador de pastanâgas quând câda dâu pinta un nombre hu. *Ases*.

Assôt. m. Instrumênt ab que se assôta, y el tòc donâd ab êl. = Calamidât, plâga, câstig de Déu. *Azote*. = De cotxer. *Azote ô manopla*.

Assotâd, da. p. p. de assotar. *Azotado, da*.

Assotâda. f. La acció de assotar, atupâda. *Azotaina*.

Assotador, ra. m. f. El qui assôta. *Azotador, ra*.

Assotânt. m. Aquêl qui en âltre tèmps se assotâva en la processó de dijôns ô divèndres sânt. *Disciplinante*. = Penitêns qui se assôtan sôrt. *Azotados*.

Assotar. v. a. Donar assôts. *Azotar*, y en estíl familiar. *Plantificar*.

Assotarse. v. r. Donarse assôts. *Azotarse*. = Menjar molt. *Atracarse*.

Assumpció y Assunció. f. Pujâda de algùn a dignidât ô empléyo. = La pujâda de María santíssima al cêl, y la fêsta de aquêsta. *Asuncion*.

Assunta. f. La fêsta de la assunció de María. *Asuncion*. = Nòm prôpi de dôna. *Asuncion ô Maria de la Asuncion*.

Assunto. m. Matèria sobre que se compôn, se escriu y se pâra. = Negôci, ocasió, subjêcte. *Asunto*. = Mâl de aclarir. *Madeja sin cuenda*. = De no res. *Asunto de morondonga*. = El asunto es intrincâd: embuyâd. *El asunto es encrespado*.

Assuscéna y millor assucéna. f. pl. y la sêua flôr blâncâ y olorosa. *Azucena*.

Assustâd, da. p. p. de assustar. *Asustado, da*.

Assustar. v. a. Donar ô causar susto. *Asustar*.

Assustarse. v. r. Pèndrer susto. *Asustarse*. = El bô ô fâcil de assustarse. *Asustadizo, za*.

Àst. m. Instrument para rostir alguna còsa. *Asador.* = Àst y òlla: expressió ab que se denòta el molt de menjar quey hà, v. g. en un convite.

Arroz y gallo muerto.

Àsta. f. Pàlo llarg, v. g. aquells ab que duen es pàlio. *Vara.*

Astèlla. f. Bossí qui botèix de llèña quând la ôbran, ò se romp. *Astilla ò raja.* = Fer astèllas, fer esfòrsos per fer ò acabar una còsa. *Arajatabla.*

Astèllad, da. p. p. de astèllar. *Astillado, da ò rajado, da.*

Astèllar. v. a. Fer astèllas. *Astèllar ò rajar.*

Astèllas. f. pl. las qui botexen picant pédras. *Rocalla.*

Astèlleta, f. y astèllicó. m. Astèlla petita. *Astèlleta.* = Astèllicó aficad dins sa càrn de un. *Respingon.*

Asterisco. m. Estrèlleta axí * y servèix de nòta, ò denòta la páusa en el cànt. *Asterisco.*

Astèt. m. Àst petit. *Broqueta.*

Astilléro. m. Llòc ahont se fàn bàrcos ò se adoban. *Astillero.*

Astorád, da. p. p. de astorarse. *Embelesado, da.*

Astorarse. v. r. Embambarse. *Embelesarse.*

Astorgá, na. adj. El ò lo de Astorga. *Astorgano, na.*

Astrálag. m. Mollura redona de capitèll ò gornisa. = Ornament qui circuèix la boca de canó. *Astrálag.*

Astral. adj. Pertañent á los ástros. *Astral.*

Astréa. f. Nòu poètic de la Justicia. *Astrea.*

Astricció. f. Compressió de un còs, tancadura des pòros, elècte de un estringent. *Astriccion.*

Astrictiu, ua. adj. Lo qui restrèñy. *Astrictivo, va.*

Astricto, ta. adj. Forsád, obligád, restrèt. *Astricto, ta.*

Astrífero, ra. adj. poètic. Estrèllad. *Astrífero, ra.*

Astringència. f. Elècte de un astringent. *Astringencia.*

Astringent. adj. ò m. Lo qui restrèñy. *Astringente.*

Ástro. m. Estrèlla. *Astro.*

Astrolábi. m. Instrument de que los antígs astrònomos se servían para fer sas sènas operacions. *Astrolabio.*

Astròleg. m. Professor de astrología. *Astrólogo.* = Missèr, xerrador. *Abogado.*

Astrología. f. Ciència qui trácta de los ástros y dels sèns moviments. *Astrologia.* = Natural. La qui trácta de los efectes naturáls, còm pluja, vents, etc. *Natural.* = Judiciària. La vana, superstitiosa y condemnada qui trácta de succèssos dependents de la voluntat, ò de causas ocultas. *Judiciaria.*

Astrológic, ca. adj. Pertañent á astrología. *Astrológico, ca.*

Astronomia. f. Ciència qui trácta de la grandesa y moviments dels ástros. *Astronomia.*

Astronòmic, ca. adj. Pertañent á la astronomía. *Astronómico, ca.*

Astronòmicament. adv. De un mòdo astronòmic. *Astronómicamente.*

Astròuomo. m. El professor de astronomía. *Astrónomo.*

Astucia. f. Sutilesa, cautèla, finura, traydoria. *Astucia.*

Asturiá, na. adj. De Asturias. *Asturiano, na.*

Astút, ta. adj. Traydors, sutils, fins. *Astuto, ta.*

Astutament. adv. Ab astucia. *Astutamente.*

Astutíssim, ma. sup. *Astutísimo, ma.*

AT.

Atác. m. Paper, pedás, espárt embolicad per atacar ármes de fòc. *Taco.* = Euvestida, assált. = Insulto de malaltía. *Ataque.* = Eu es véntre. *Ataño.*

Atacád, da. p. p. de atacar. *Atacado, da.*

Atacador. m. El qui atáca. = El instrument ab que se atáca. *Atacador.* = Per atacar barrubíns. *Atacadera.*

Atacar. v. a. Apretar el atác dins la arma. = Acometre, envestir. = Apretar á un en disputa, pretensió. *Atacar.* = Llana, v. g. dins un sác paraque ny càpia més. *Recalcar.*

Atacarse. v. r. Menjar molt. *Atacar bien la plaza.*

Ataconád, da. p. p. de ataconar. *Remendado, da.* = *Atacado, da.*

Ataconador. m. Taconer. *Zapatero de viejo.*

Ataconar. v. a. Adobar sabátas véyas. *Remendar.* = Apretar en disputas, burlar, robar. *Atacar.*

Atalayar. v. a. Registrar desde llòc alt la campàña ò el mar. = Espiar lo que fàn ets áltres. *Atalayar.*

Atalonar. v. a. Caminar aviád. *Apeonar, talanear.*

Atanásia. f. Espècie de lletra de imprènta. *Atanasia.*

Atàñer. v. a. Agafar al qui vá devánt. *Alcanzar.* = Ser parént. *Pertenecer.* = No me atañy res. *No es mi pariente.*

Atapíd, da. p. p. de atapir. *Tupido, da.*

Atapir. v. a. Pitjar sa ròba texiut, ò donar molt de menjar. *Tupir.*

Atapirse. v. r. Menjar molt. *Tupirse.*

Atarregar. v. a. Compòndre ab so martèll las serraduras. *Atarragar.*

Ateisme. m. Opinió qui néga la existència de Déu. *Ateismo.*

Ateïsta. *m.* El qui nega la existència de Déu.
Ateïsta.
Atemorisad, *da. p. p.* de atemorisar. *Atemorizado, da.*
Atemorisar. *v. a.* Intimidar, espantar, causar temor ò terror. *Atemorizar.*
Atemorisarse. *v. r.* Espantarse, acobardarse, etc. *Atemorizarse.*
Atemperació. *f.* La acció de atemperar. *Atemperacion.*
Atemperad, *da. p. p.* de atemperar. *Atemperado, da.*
Atemperant. *p. a.* El qui atempéra. *Atemperante.*
Atemperar. *v. a.* Reduir una cosa á son temperament. = Dulsificar, trempar, moderar. *Atemperar.*
Atenayad, *da. p. p.* de atenayar. *Atenazado, da* ò *atenaceado, da.*
Atenayar. *v. a.* Llevar á un delinquent bossins de càrn ab unas tenayas flamatjants. *Atenazar* ò *atenacear.*
Atenció. *f.* La acció de atèndrer. = Cortesia, respect. = Cuydado per oir ò escoltar. *Atencion.*
Atèndrer. *v. a.* Escoltar, posar atenció. = Considerar, parar esment. = Pèndrer cuidado de alguna cosa. *Atender.*
Atenéo. *m.* Societat litterària. *Ateneo.*
Ateniense. *adj.* De Athéas. *Ateniense.*
Atént. *p. a.* Irregular de atèndrer. = *adj.* El qui atén, posa atenció, qui té aplicació. = Hòmo cortès, honrós, civilisad, polític. *Atento, ta.*
Atentació. *f.* Atentat. = Proceiment còntre el orde y formas que prescriuen sas lleys. *Atencion.*
Atentad, *da. p. p.* de atentar. *Atentado, da.*
Atentadament. *adv.* Còntre el orde establí per las lleys. *Atentadamente.*
Atentament. *adv.* Ab atenció. *Atentamente.*
Atentar. *v. a.* Comètrer delict. capital. = Formar projecte còntre sas lleys. *Atentar.*
Atentatòri, *ria. adj. cur.* El qui aténta ò vá còntre la autoridat de una jurisdicció. *Atentatorio, ria.*
Atentat. *m.* Empresa temerària y atrevida. = Grán delict. *Atentado.*
Atentísim, *ma. sup.* Molt atént. *Atentísimo, ma.*
Atentíssimament. *adv. sup.* *Atentísimamente.*
Aterrad, *da. p. p.* de aterrar. = *adj.* El qui ha pres terra auant per mar. = Pròp de terra parlant de bàrcos. *Aterrado, da.*
Atèrrament. *m.* La acció de aterrar. *Aterramiento.*
Aterrar. *v. a.* Consternar, espantar, umplir de terror. *Aterrar.*
Aterrarse. *v. r.* Consternarse, etc. = Pèndrer terra los bàrcos. *Aterrarse.*

Aterronarse. *v. r.* Fèrse terròssos llaurant. *Aterronarse.*
Aterrorisad, *da. p. p.* de aterrorisar. *Aterrorizado, da.*
Aterrorisar. *v. a.* Causar terror. *Aterrorizar.*
Aterrorisarse. *v. r.* Pèndrer terror. *Aterrorizarse.*
Atès, *sa. p. p.* de atèndrer. *Atendido, da.* = *adj.* Cortès polític, etc. *Atendido, da.* = Agraïda. *Agradecido, da* ò *reconocido, da.*
Atesad, *da. adj.* Fòrt, dur. = Robúst, animós, etc. *Tieso, sa.*
Atesorad, *da. p. p.* de atesorar, etc. *V. Atesorar, etc.*
Atestació. *f.* Deposició dels testimoniis. *Atestacion.*
Atestiguació. *f.* Declaració qui fa un testimoni devant un jutge, etc. *Atestiguacion* ò *atestiguamiento.*
Atestiguad, *da. p. p.* de atestiguar. *Atestiguado, da.*
Atestiguar. *v. a.* Declarar, depositar, fer testimoni, afirmar alguna cosa. *Atestiguar.*
Atiad, *da. p. p.* de atiar. *Atizado, da.*
Atiador. *m.* El qui atia. = El qui se agrada de atiar. *Atizador.* = Garròt ò brujo per atiar. *Atizadero.*
Atiar. *v. a.* Acostar los tions uns als altres para que se encènguen més. = Llevar es cremeyó de ble para que fásse mes claror. *Atizar.* = Atiar es fòc: fomentar discòrdias. *Atizar el fuego.* = Es forn. *Atizar* ò *urganear*, parlant de remanar es fòc. = Es llum: trayent un pòc es ble. *Alegar la luz* ò *despavilar.* = Posar oli al llum. *Atizar la lampara.*
Àtic, *ca. adj.* Al mòdo del país de Athéas. = Estil pur, elegant, fi, delicad. *Ático, ca.*
Àticament. *adv.* Á mòdo de los atenienses. *Áticamente.*
Aticisme. *m.* El llengatge de los atenienses qui éra el millor de la Grècia. *Aticismo.*
Atincar. *m.* Goma para saldar el òr. *Atincar.*
Ationar. *v. a.* Atiar. *Atizar.*
Atipar. *v. a.* Pitjar una cosa. *Recalcar.*
Atiparse. *v. r.* Menjar molt. *Atestarse, atiborrarse.*
Atlànte. *m.* El qui du tot es pes de un govèrn. = Estátua de hòmo qui serveix de columna. *Atlante.*
Atlàntic, *ca. adj.* Se diu de una part de mar qui bafia una part de sas còstas de Àfrica. = També se diu de la escultura qui té atlàntes. *Atlántico, ca.*
Àtlas. *m.* Recollecció de mapas. = Nòm de la primera vertebra des còll. *Atlas.*
Atlèta. *m.* El qui peléava en los jòcs solèmnos de

la antiga Grécia.—Fórt, robúst, déstre en los exercicis del còs.—El màrtir. *Atleta*.
Atlètic, ca. *adj.* Pertañent á atlèta. *Atlético*, ca.
Atmósfera. *f.* La màssa del ayre que circueix la tèrra, y ahónt se forman los météoros. *Atmósfera*.
Atmosfèric, ca. *adj.* Pertañent á la atmósfera. *Atmosférico*, ca.
Atolondràl, da. *p. p.* de atolondrar.—*Adj.* Precipitad, perturbad, aturdid. *Atolondrado*, da.
Atolondramént. *m.* Perturbació. *Atolondramiento*.
Atolondrar. *v. a.* Aturdir, perturbar. *Atolondrar*.
Atolondrar-se. *v. r.* Aturdirse, etc. *Atolondrar-se*.
 =Per càusa de tònus. *Atronarse*.
Atomista. *m.* El qui segueix el sistéma de los átomos. *Atomista*.
Atomístic, ca. *adj. ant.* Pertañent als átomos. *Atomístico*, ca.
Átomo. *m.* Còs que se mira còm indivisible per la seua petites.—Còsa ab escés petita.—Aquella polseta que se veu volar en los ràjos del sol. *Átomo*.
Atònit, ita. *adj.* Aturdid, espantad, pasmad. *Atònito*, ita.
Atorgàl, da. *p. p.* de atorgar. *Otorgado*, da.
Atorgar. *v. a.* Confessar. *Otorgar*.
Atormentàl, da. *p. p.* de atormentar. *Atormentado*, da.
Atormentar. *v. a.* Afligir en el còs y en la ànima. *Atormentar*.
Atormentarse. *v. r.* Afligirse. *Atormentarse*.
Átrahilis. *f.* Malaltia: còlera negra. *Atrabilis*.
Atracàd, da. *p. p.* de atracar. *Atracado*, da.
 =*Arrimado*, da.
Atracador. *m.* El llòc ahónt un bàrco pòt pendre tèrra. *Atracadero*.
Atracar. *v. a.* Acostar los bàrcos á tèrra. *Atracar*.
Atracarse. *v. r.* Acostarse, etc. *Atracarse*.—*Arram-barse* los hòmos uns als àltres, ò v. g. á sa parèt. *Arrimarse*.
Atracció. *f.* La virtút de atrèurer. *Atraccion*.
Atractis. *f.* La facultat de atrèurer. *Atractiz*.
Atractiu, va. *adj.* Lo qui atrèu ò té virtút para atrèurer. *Atractivo*, va.
Atractiu. *m.* Gràcia en so parlar, en el tràcto, en sa càre qui atrèu. *Atractivo*.
Atrapàd, da. *p. p.* de atrapar. *Atrapado*, da.
Atrapar. *v. a.* Agafar al qui fuig, ò trobar. *Atrapar*, ò *hallar*.
Atràs. *m.* Tardànsa, detenció. *Atraso*.
Atràs. *adv.* Enrèra. *Atras*.
Atrassàd, da. *p. p.* de atrassar. *Atrasado*, da.
Atrassar. *v. a.* Fer tornar arrèra, v. g. sa busca de reïlòtge. *Atrasar*.

Atrassarse. *v. r.* Quedar derrera en estudi, etc. *Atrasarse*.
Atràssos. *m. pl.* Deutes véys. *Atrasos*.
Atravessàd, y *atravessar*. *V.* *Travessàd*, *Entreve-sàd*.
Atravessar. *V.* *Travessar*, y *entreve-sar*.
Atravíd, da. *adj.* Arroçad, insolent, resolt, valeros. *Atrevido*, da.
Atravidament. *adv.* Ab *atraviment*. *Atrevidamente*.
Atravidèt, ta. *adj.* Un pòc *atravids*. *Atrevidillo*.
 illa.
Atravidissim, ma. *sup.* *Atrevidísimo*, ma.
Atraviment. *m.* Agosarament, insolència. *Atrevimiento*.
Atravirse. *v. r.* Arroçarse, determinarse, envestir, etc. *Atreverse*.
Atrayent. *p. a.* de atrèurer. *Atrayente*.
Atresoràd, da. *p. p.* de atresorar. *Atesorado*, da.
Atresorar. *v. a.* Aplegar riquesa. *Atesorar*.
Atrèurer. *v. a.* Dur á sí còm el imán al fèrro.
 =Inclinar á la seua voluntat ò parer á algú. *Atraer*.
Atrèt, ta. *p. p.* Irregular de atrèurer. *Atraído*, da.
Atrevíd, etc. *V.* *Atravíd*, etc.
Atribució. *f.* La acció de atribuir. *Atribucion*.
Atribuíd, da. *p. p.* de atribuir. *Atribuido*, da.
Atribuir. *v. a.* Donar, aplicar, v. g. la culpa á un, imputar. *Atribuir*.
Atribuir-se. *v. r.* Aplicarse á sí matèix alguna còsa. *Atribuir-se*.
Atribulació. *f.* Aflicció, péna. *Tribulacion*, y *ant.* *Atribulacion*.
Atribulàd, da. *p. p.* de atribularse. *Atribulado*, da.
Atribularse. *v. r.* Afligirse, tenir péna. *Atribularse*.
Atribút. *m.* Lo qui es pròpi y peculiar de cada subjécte.—Insignia de las figuras y pinturas, còm la olivèra, el llorer, etc. *Atributo*.
Atrició. *f.* Dolor imperfèt de haver ofès á Déu. *Atricion*.
Atrinxeràd, da. *p. p.* de atrinxerar. *Atrincherado*, da.
Atrincherament. *m.* Trinxèra: el acte de atrinxerarse. *Atrincheramiento*.
Atrinxerar. *v. a.* Fer trinxèras. *Atrincherar*.
Atrinxerarse. *v. r.* Posarse á cubèrt en las trin-xèras. *Atrincherarse*.
Átrio. *m.* Plasseta devànt iglesia, palácios y àltres edificis. *Átrio*.
Atrít, ta. *adj.* El qui té atrició. *Atrito*, ta.
Atrocidàt. *f.* Crueldat grán.—Escés, v. g. en so menjar. *Atrocidad*.—Es una atrocidat lo que

menja. *Es una atrocidad lo que come.*
 Atrofia. *f.* Fluxedât del còs ò de algú membre.
Atrofia.
 Atropèllâd, *da. p. p.* de atropèllar. *=adj.* El qui òbra ò pârla ab precipitaciò. *Atropellado, da.*
 Atropèllâdamént. *adv.* Ab precipitaciò. *Atropelladamente.*
 Atropèllador, *ra. m. f.* El qui atropèlla. *Atropellador, ra.*
 Atropèllamént. *m.* El âcte de atropèllar. *Atropellamiento.*
 Atropèllar. *v. a.* Passar per demúnt á un. *=Fer fer vía. =No tenir miramént ni atenciò á res. =Injuriar ab parâulas gruxâdas y descortesas. Atropellar. =Mâssa el qui fâ feyna. Ape-rear ò ba-quetear.*
 Atropèllarse. *v. r.* Precipitarse, obrar ò parlar aviât. *Atropellarse. =Mâssa en sa feyna. Ape-rrearse.*
 Âtropos. *f.* Una de las pârcas y la qui tâya es fil de la vida. *Âtropos.*
 Âtròs. *adj.* Enorme, grâve, cruèl, inhumâ. *Âtroz.*
 Âtrosíssim, *ma. sup.* *Âtrosisimo, ma.*
 Âtrosíssimamént. *adv.* Ab molta atrocidât. *Âtro-sisimamente.*
 Âtrosmént. *adv.* Ab atrocidât. *Âtrozmente.*
 Âtrossâd, *da. p. p.* de atrossar. *Enfaldado, da ò sofaldado, da. =Sobarcado. da.*
 Âtrossar. *v. a.* Travar es vestít á sa cinta. *Enfal-dar ò sofaldar. =Bâix de sa xèlla. Sobarcar.*
 Âtrossarse. *v. r.* Travar-se es vestít á sa cinta. *En-faldarse ò sofaldarse. =Posarlosè bâix de sa xèl-la. Sobarcarse.*
 Âtucia. *f.* Térme químic. *Âtucia.*
 Âtupâd, *da. p. p.* de atupar. *Azotado, da.*
 Âtupâda. *f.* El âcte y efècte de atupar. *Azotina. =Donar una atupâda. Dar una felpa, soba ò tun-da, zurra ò azotina.*
 Âtupar. *v. a.* Donar tòcs, hastonâdas, còps, etc. *Azotar ò zurrar, y en estil familiar plantificar.*
 Âtuparse. *v. a.* Donarse còps, etc. *Azotarse. =Menjar molt. Atracarse ò atiborarse.*
 Âturâd, *da. p. p.* de aturar. *Purado, da ò dete-nido, da. =Condenado, da.*
 Âturâd, *da. adj.* De pôcas mâñas. *Atacado, da. =El qui no sâb respòndre. Despachurrado, da.*
 Âturâda. *f.* Detenciò. *Detencion, parada, y ant. aturada.*
 Âturar. *v. a.* Fer que no se mòga alguna còsa. *De-tener, parar. =Una dressèra, camí, passèt. Condenar un atajo, camino, pasadizo. Sa veu. Embargar la voz.*
 Âturarse. *v. r.* Déxarse de mòurer. *Detenerse ò pararse. =Âturèt: segona persona del impèra-*

tíu de aturarse. *Detente, párate ò alto akt. =Aturarse alguna còsa para st. Detenerla. =En fotesas ò en friolèras. Coger las musarañas. =Es moli per mâssa âygo. Reboñar. =De plòurer. Escampar. =En sec el cavâll qui corre. Parar de tenazon. =Sa veu. Emburgarse.*
 Âturây. *m.* Quietût. *Sosiego. =No tenir aturây. No tener sosiego ò bullirse.*
 Âturâd, *da. p. p.* de aturdir. *Aturdido, da.*
 Âturâd, *da. adj.* Espantâd, admirâd. *Aturdi-do, da.*
 Âturdidor, *ra. m. f.* El qui aturdèix. *Aturdidor, ra.*
 Âturdimént. *m.* Impressiò causâda per lo qui atur-dèix. *=Espânt, sorpresa. =Fâlta de actividât para obrar. Aturdimiento.*
 Âturdir. *v. a.* Causar alguna impressiò en es cer-vèll qui perturba en alguna mauèra la funciò de los sentfts. *=Consternar, pasmar. =Desconcer-tar. Aturdir.*
 Âturdirse. *v. r.* Espantarse, pasmar-se, etc. *Atur-dirse.*
 Âtutia. *f.* Unzénit hò per ets nys. *Âtutia.*
 Âtxa. *f.* Ciri gruxâd, llârg y de quâtre blèns á ve-gâdas. *Hacha. =De un ble. Ambleo. =De vent, âtxa de espârt empegâd. Hacha de viento ò ha-chon.*
 Âtxacâd, *da. p. p.* de atxacar. *Achacado, da.*
 Âtxacar. *v. a.* Atribuir, imputar alguna còsa á âltri. *Achacar.*
 Âtxacòs, *sa. adj.* Convelessént, malaltís. *Achaco-so, sa.*
 Âtxacosamént. *adv.* Ab pôca salút. *Achacosamente.*
 Âtxacosíssim, *ma. sup.* *Achacosisimo, ma.*
 Âtxâque. *m.* Malaltía habituâl. *=Vici ordiunâri de quâlque persona. Achaque.*
 Âtxeta. *f.* Âtxa petita. *Hacheta y hachuela.*

AU.

Âuba. *f.* Sa primèra claror que se descnhrèix ân-tes de surtir es sòl. *Alba y aurora. =Poll âbre. Alamo blanco ò pobo. Trencar âuba. Rayar, reir, despuntar ò romper el alba ò la aurora. =Â s'âuba. adv. Al tèmps de élla. Al alba.*
 Âubar. *adj.* V. Magràua. *Albar.*
 Âubâlló. *m.* Siquia fèta apòsta per trèurer s'âygo de algú llòc, y devâll tèrra. *Zanca. =De ahònt surt âygo naturâlmént, y havènt plogúd molt. Ojo.*
 Âubarâ. *m.* Billèt qui fâ fe. *Albaran.*
 Âubârda. *f.* Silló per colcar dônas ò nins. *Sillon.*
 Âubardâ. *m.* Espècie de sèlla para las bistias de càrrega. *Albarda. =Hòmo tonto. Jumento. =Po-sar s'aubardâ. Poner ò echar el albarda, albar-*

dar ò *enalbardar*. = Aubardá sobre aubardá. Se dia de un vestít mál posád, ò de un hòmo qui repetèix sense necesidat ni motiu una matèxa còsa. *Albarda sobre albarda*. = Merèxer un aubardá: sèr molt nècio. *Merecer una albarda*. *Aubardaner. m.* El qui fà ò vea aubardáns. *Albardero*.
Aubardanèt. m. Aubardá petít. *Albardilla*.
Aubarcòc. m. El fruit del aubarcoquer. *Albaricoque*. = Hòmo burro. *Camueso* ò *naranjo*.
Aubarcoquer. m. El àbre qui fà aubarcòcs, fruyta molt coneguda. *Albaricoquero* ò *albaricoque*.
Aubarginia. f. pl. y fruyt conegúd. *Berengena*. = Blànca y semblánt a un òu. *Berengenin*.
Auberginias. f. pl. Terréno ò paráda sembráts de auberginias. *Berengenal*.
Aubarginiera. f. v. Aubarginia per sa plánta. *Berengena*.
Aubláda. f. Péix. *Radaballo*. = Desgràcia, fracàs, etc. *Pildora*.
Aublèya. f. Fuya molt prima fèta de farina y àygo, y cuyta al foc, y si es per clòurer cãrtas sy mescla un pòc de color, y ordinàriament verméy. *Oblea*.
Aubó. m. Còsa coneguda. *Tallo de gamon*.
Auburnia ò *amburnia. f.* Aufabieta. *Albornia*.
Auca. f. lóc. *Auca*.
Aucél. m. Nòm dels animáls vestíds de plomas, majorment los de cásta menuda, còm gorrió, passerell, etc. *Pajaro*. = Hòmo astút, balitre, etc. *Pajaro*. = Bón aucell. *Buen pajaro*. = De beguda: molt traydor. *Buen pajaro*. = Quin aucell! *¡Qué pajaro!* = S'aucell es fuyt: el hòmo que cercávan. *Voló golondrino*.
Aucelláda. f. multitut de aucells. *Pajareria*.
Aucellèt. m. Aucell petít. *Pajarillo*, *ito*. = Qui já está per fugir des niu. *Volanton*.
Aucellòt. m. Aucell gròs. = Hòmo traydoròt. *Pajarote*.
Audàcia. f. Atrevimént. *Audacia*.
Audás. adj. Atrevíd, da, temerári, ria, *Audas*, *Audassissim*, ma. *sup.* *Audassimo*, ma.
Audiència. f. Atenció que se dona a los qui parlan. = Permís de parlar a algú. = El llòc destinád para donar audiència. = Nòm de divèrsos tribunáls para la administració de justícia. = La junta de los jutges, y el llòc ahónt se juntan y ahónt se pletetja. *Audiencia*. = Donar audiència: permetre un que se li párl. *Dar audiència*. = Noy há audiència: no se admèt. *No hay audiència*. = Dia de audiència: en qui se dona audiència ò está ubèrt el tribunál. *Dia de audiència*.
Auditor. m. Jutge qui conèix las cãusas. *Auditor*. = Auditor de guèrra: el qui conèix en primèra

instància las cãusas de los militars. *Auditor de guerra*. = Auditor de marina: El qui conèix las cãusas dels mariners. *Auditor de marina*. = Auditor de la nuuciatura: el assessor del Nuncio apostòlic qui conèix las cãusas en segona instància de los elesiàstics. *Auditor de la nunciatura*. = Auditor de la ròta: càda un de los dotze jutges elesiàstics qui componen el tribunál suprèmo de la ròta en Roma. *Auditor de rota* ò *de la rota*.
Auditòri. m. Concúrs de oyènts. *Auditorio*.
Aufàbega. f. pl. Olorosa. *Albahaca* ò *alsdèga*.
Aufabaguera. f. Lo matèix que aufàbega. *v.*
Aufàbia. f. Còsa coneguda. *Tinaja*.
Aufabieta. f. Aufàbia petita. *Tinajilla*, *uela*.
Aufàus. m. Hérba bastánt coneguda y qui servèix de pást al bestiar. *Alfalfa*, *alfalce* ò *alfalse*.
Aufegád, da. p. p. de aufegar. = *adj.* Fálto de respiració, estrèt, oprimíd, carregád de feynas ò cuydàdos. *Ahogado, da*.
Aufegador, ra. m. f. El qui aufega. *Ahogador, ra*.
Aufegar. v. a. Impedir la respiració. = *Apagar*. = Oprimir, causar, matar. *Ahogar*. = Algún delicte: taparlo. *Echarle tierra*.
Aufegarse. v. r. Morir per fálta de respiració. = Oprimirse per màssa gènt, per màssa calor. = Morirse los sembráts per màssa àygo ò màssa hérba. = *Apagarse* es lóc per privació de àyre. *Ahogarse*.
Aufegó. m. Fálta de respiració. = Mál de asma. *Ahogulo*.
Auflánja. f. Espàsa curta, àmpla, tòrta y de un sòl tày. *Alfange*.
Auflanjáda. f. Tòc de auflánja. *Alfanjazo*.
Auflanjòta. f. Auflánja gròssa. *Alfanjazo*.
Àuge. m. Elevació a dignidat ò fortuna. = El punt en que un planèt se trôba més distànt de la tèrra. *Auge*.
Augur. m. El qui obsèrva es cànt y vòl de las àves per trèurer prediccions ò anunciar lo futur. *Augur*.
Auguració. f. Pronòstic per el cànt, vòl y mòdo de menjar las àves. *Auguración*.
Augurád, da. p. p. de augurar. *Augurado, da* ò *agorado, da*.
Augurar. v. a. Anunciar per el cànt, vòl, etc. de las àves lo que há de venir. *Agorar*, y *ant. augurar*.
Augurera. f. La qui pretén endevinar per el cànt, etc. de las àves lo que ha de succeir. *Agorera*, y *ant. augurera*.
Augúst, ta. adj. Grán, respectàble, digne de veneració. *Augusto, ta*.
Augustá, na. adj. El naturál ò lo pertañènt a la ciutát de Ausbúrg. *Augustano, na*.

Angustíssim, *ma. sup.* *Augustísimo, ma.*

Anjúb. *m.* Cistèrna de vòlta y llàrga y no redona.

Algibe.

Aulic, *ca. adj.* Palaciégo, *ga.* *Aulico, ca.*

Aumadráva. *f.* El llòc ahónt se pescan sas toñinas, y los armèys ab que se pescan. *Almadrava y atunara.*

Aumânco. *adv.* Per lo ménos. *Alménos.*

Aumângra. *f.* Tèrra verimeya. *Almagre.* = La que usau los fusters para tirar línéyas demúut fusta. *Rúbrica fabril.* = Pintar de aumângra. *Almagrar.*

Aumént. *m.* Crescudá, estensió, multiplicació de una còsa. *Aumento.*

Aumentàble. *adj.* Lo que se pòt aumentar. *Aumentable.*

Aumentació. *f. fig. ret.* *Aumentacion.*

Aumentád, *da. p. p.* de aumentar. *Aumentado, da.*

Aumentador, *ra. m. f.* El qui auménta. *Aumentador, ra.*

Aumentar. *v. a.* Fer major ò més gròssa una còsa, ponderarla, multiplicarla. *Aumentar.*

Aumentarse. *v. r.* Crèixer, fèrse més gròssa ò major una còsa. *Aumentarse.*

Aumentatíu, *va. adj.* Lo qui auménta la significació del nòm primitíu segóns los gramàtics. *Aumentativo, va.*

Aumêsc. *m.* Sâng apresa y de un olor molt fòrt que té junt al llombrígol un animál de las Indias. *Almiscle.*

Aúu. *adv.* Encàre. *Aun.*

Aunád, *da. p. p.* de aunar. *Aunado, da.*

Aunar. *v. a.* Ajuntar, reunir, associar. *Aunar.*

Aunarse. *v. r.* Ajuntarse, asociarse. *Aunarse.*

Áura. *f.* Vènt segóns los poétas, sutil, apacible. *Áura.* = Áura popular: ven pública, aprovació generál. *Áura popular.*

Áureo, *rea. adj.* Lo qui es de òr ò daurád. *Áureo, rea.*

Aurco. *m.* Antiga moneda de òr del témps de san Fèrnándo. *Áureo.* = Áureo número, período de 19 áñys, al càb del quál el sòl y la lluna tornau cásí cásí al punt ahónt se trobávan ántes pròp de 19 áñys. *Áureo número.*

Aurólà. *f.* La coróna de rāyos que duen los sánts, exó es las áéuas figuras. = Recompêusa particular que Déu concedèix á càda béneventurat. = *pl.* Espècie de mirahajá. *Auróla.*

Aurícula. *f.* Ala des còr. *Auricula.*

Auricular. *adj.* Lo pertañent á la oreya. *Auricular.* = Testimòni, confessió auricular. *Testigo, confesion auricular.* = Dit auricular: el dit petít de sa mà: perque ab éll se sòl escurar sas oreyas. *Dedo auricular.*

Aurífero, *ra. adj.* Lo qui pòrta òr segóns los naturalistas y poétas. *Aurífero, ra.*

Anrora. *f.* V. Auba. *Aurora.*

Ausència. *f.* El àcte y elècte de estar ausént. *Ausencia.*

Ausént. *adj. y m. f.* No presént. *Ausente.*

Ausentád, *da. p. p.* de ausentarse. *Ausentado, da.*

Ausentarse. *v. r.* Déxar quálsevòl llòc, alluñarse. *Ausentarse.*

Aussili. *m.* Ajuda, ampáro, protecció. *Ausilio.*

Aussiliád, *da. p. p.* de aussiliar. *Ausiliado, da.*

Aussiliador, *ra. m. f.* El qui aussilia. *Ausiliador, ra.*

Aussiliánt. *p. a. y adj.* El qui ò lo qui aussilia. *Ausiliante.*

Aussiliar. *adj.* Lo qui aussilia. *Ausiliar.*

Aussiliar. *v. a.* Ayudar, amparar, proteger. *Ausiliar.*

Aussiliatòri, *ria. adj.* Lo qui aussilia. *Ausiliatorio, ria.*

Aussiliatòria. *f.* Despátz de tribunál superior paraque se obeyescan las ordes de tribunál inferior. *Ausiliatoria.*

Auster, *ra. adj.* Mortificád, retirád, rigurós, severo. *Austero, ra.*

Austeridát. *f.* Rigor, severidát. = Mortificació de los sentits y de la ànima. = Calidát de lo qui es auster. *Austeridad.*

Austeríssim, *ma. sup.* *Austerísimo, ma.*

Austrál. *adj.* Pertañent al mitjórn. *Austral.*

Austriaco, *ca. adj.* El natural de ò lo pertañent á Áustria província de Alemània. *Austriaco, ca.*

Áustro. *m.* Vènt de mitjórn. *Austro.*

Autèntic. *m.* Originál, còpia certificáda y legalisáda. = Certificát de la veritat y identidát de una reliquia ò de un mirácle. *Auténtico, ca.*

Autèntica. *f.* Nòm de cèrtas colleccions de las lléys romànas fètas per orde de Justiniano. *Auténtica.*

Autenticació. *f.* La acció de autenticar. *Autenticacion.*

Autenticád, *da. p. p.* de autenticar. *Autenticado, da.*

Autènticamént. *adj.* Ab autenticació. *Auténticamente.*

Autenticar. *v. a. cur.* Autorisar juridicamént, legalisar, posar el sèllo públic á un àcte. *Autenticar.*

Autenticidát. *f.* Calidát qui autorisa una còsa. *Autenticidad.*

Áuto. *m.* Decrèt judiciál. *Auto.* = Anto acordád: decret fèt per un tribunál á unanimidát de vòts.

Auto acordado. = Auto de fe: sentència de la inquisició eczecutáda en públic. *Auto de fe.* =

Áuto de tunda: sentència de jutge qui màna mol-

tas còsas ab una vegada. *Auto de tunda.* = Auto interlocutori: sentència qui màna una instrucció anterior para arribar á la sentència definitiva. *Auto interlocutorio.* = Auto sacramental: dràma en que se introduexen personas allegòricas. *Auto sacramental.* = Auto ó carta de llécs. Providència de tribunál superior prohibint á un jutge el conexement de causa qui no li pertany. *Auto ó carta de legos.*

Autocéfalo. m. Bibe grég qui no estava subjécte á la jurisdicció del patriarca. *Autocéfalo.*

Autocràcia. f. Govèrn despòtic. *Autocràcia.*

Autógrafo, fa. adj. Escríu de sa pròpia mà del autor. = Òbra original. *Autógrafo,* fa.

Autonomia. f. Llibertat de governarse per sas seues pròpies lléys. *Autonomia.*

Autómata ó autómata. m. Màquina qui té en sí los principis de son moviment. *Autómata,* ta.

Autónomo. ma. adj. El qui se govèrna per sas seues pròpies lléys. *Autónomo,* ma.

Autopsia. f. Ceremònia la més augusta de los antics mistèris per la qual los iniciats se gloriàvan de sèr admesos á contemplar la divinitat. *Autopsia.*

Autor. m. Inventor, aquell qui es la primera causa, el principi de alguna cosa, qui la tròba ó qui la inventa. = El qui compòn un libre. = Director de un teàtro. *Autor.*

Autorèt. m. Autor peit qui escriu pòc. *Autorèt.*

Autorillo. = El qui escriu molt; però malament. *Autorillo.*

Autoria. f. El càrreg del director de teàtro. *Autoria.*

Autoridat. f. Consideració, poder, superioritat, crèdit. = Mando, magestat, grandesa. = Tèsto de autor ó escrit que se cita para apoyar lo que se diu. = Fama, reputació. = Dret, facultat. *Autoridad.*

Autorisàble. adj. Lo qui se pòt autorisar. *Autorizable.*

Autorisació. f. El acte de autorisar. *Autorizacion.*

Autorisad, da. p. p. de autorisar. *Autorizado,* da.

Autorisad, da. adj. El qui té autoridat, representació respectàble, recomendàble. = Revestid de poders y facultats para representar á un àitre. *Autorizado,* da.

Autorisador. m. El qui autorisa. *Autorizador.*

Autorisant. p. a. de autorisar. *Autorizante.*

Autorisar. v. a. Donar autoridat, facultat; revestir de poders. = Autenticar, legalisar, confirmar, calificar, aprovar. = Eusalsar. *Autorisar.*

Autoritativament. adv. Ab autoridat. *Autoritativamente.*

Autumnal. adj. Pertanyent al otoño. *Autumnal.*

Auveya. ant. ovèlla. f. Animal lèu conegut. *Oveja.* = De bassiva: la qui no hà parid aquest any. *Vacia ó horra.* = De esplot. *Parida.* = Fer càbra y auveya: fer sas duas parts bones. *Comer á dos carrillos.*

AV.

Avall. adv. Abaix. *Abajo.* = Interjecció per fer-
sen anar á algú. *Jaque ó oxe.* = Per avall: per
també ferren anar. *Jaque ó oxe.* = Per avall:
per baix. *Por bajo ó por abajo.*

Avalorad, da. p. p. de avalorar. *Avalorado,* da.

Avalorar. v. a. Estimar una cosa posantli preu.
= Animar, exhortar. = Pujar es preu. *Avalorar.*

Avaluació. f. El acte y efecte de avaluar. *Avaluacion.*

Avaluad, da. p. p. de avaluar. *Avaluado,* da.

Avaluar. v. a. Estimar una cosa, reduirla á un
preu determinad. *Avaluar.*

Avambrás. m. Péssa del vestit antig de fòrt qui
cubria el brás desde el colzo fins á sa mà. *Avam-
brazo.*

Avanarse. v. a. Gloriar-se. *Jactarse.* = De cosa
mà'a. *Hacer gala del sambenito.*

Avansad, da. p. p. de avançar. *Avanzado,* da.

Avansada. f. Centinèlla, tròpa, partida. *Avan-
zada.*

Avançar. v. a. Caminar avànt. *Avanzar.*

Avàuso. m. Còmputo de entradas y surtidas en el
comèrs. *Avanso.*

Avànt. adv. *Adelante.* = De aquí en avànt. *De
aquí en adelante.* = De vuy avànt. *De hoy en
adelante.* = Més avànt. *Mas adelante.* = Passar
avànt y passar més avànt. *Pasar adelante ó
mas adelante.*

Avàrantent. adv. Ab avaricia. *Avaramente.*

Avaricia. f. Appetit desordenad de riquesas. *Ava-
ricia.*

Avariciós, sa. adj. Avàro, ra. *Avaricioso,* sa.

Avariament. adv. Ab avaricia. *Avarientemente.*

Avarièntissim, ma. sup. Molt avariènt. *Avarièn-
tísimo,* ma.

Avariènto, ta. adj. El qui té avaricia; però no
tanta com lo avàro. *Avariento.*

Avaríssim, ma. sup. De avàro. *Avarísimo,* ma.

Avàro, ra. adj. El qui té una avaricia desordená-
da. = Usurer. *Avaro,* ra.

Avassallad, da. p. p. de avassallar. *Avasallado,* da.

Avassallar. v. a. Subjectar, sometre, posar baix
de son domini, baix de son poder. *Avasallar.*

Avassallarse. v. r. Fer-se vassall. *Avasallarse.*

Àve. f. Animal de dos peus, ab alas, y cubert de
plomas. *Ave.* = Santvátge. *Brava ó silvestre.*

- De cuéra: la qui té es bec semblant á una cuéra. *De cuchar ó de cuchara.* —De pásso: la qui muda de clima. *De paso.* —Nocturna: La qui vá de nit y no de dia. *Ave nocturna.* —De pèu plá còm la óca. *De pata llana.* —De rapiña: La qui se alimenta de càrn. *De rapina.* —Qui du mál ombra, axò es mál señal, còm sàl-samént se creu. *Ave agorega.*
- Àve-Maria.** *f.* Salutació. —El grà de rosàri. *Ave-Maria.* —La de mitx dia. *Plegaria.* —La de pòst es sòl. *Ave-Maria ó las oraciones.* —À àve-Maria. *adv.* Hòra bàxa de tot ó al tocar àve-Maria. *Al ave-Maria.* —Dins un àve-Maria: en un instant. *En una ave-Maria.*
- Àvenc.** *f.* Profundidat. *Sima.* —Llòc ahont se en-và la aygo, v. g. la de escurar, la quey há en moltes entradas, de càsa. *Sumidero.*
- Avengúid,** *da. p. p.* de avenirse. *Avenido, da.* —Pòcs y mál avengúids. *Pocos y mal avenidos.* —Bé ó mál avangúids. *Bien ó mal avenidos.*
- Aveniria.** *v. a.* Acertar ó endevinar una còsa. *Dar en la tecla ó en el chiste.* —*Acertar.*
- Avenirse.** *v. r.* Cougeniar ab àltre. —Estar de intelligència ó de acúerdo. —Sèr del matéix parer. *Avenirse.* —Que s'en avéngan: expressió de indiferència. *Allá se las avengan.* —Axò no se avé ab àillò. *No viene el son con las castañetas.*
- Avèns.** *m.* El àcte de avensar. *Ahorro.* —*Alcance.*
- Avensàid,** *da. p. p.* de avensar. *Ahorrado, da.* —*Alcanzado, da.*
- Avensar.** *v. a.* Estoviar. *Ahorrar.* —Tenir pagad demés ó no haver pagad del tot á un. *Alcanzar.*
- Aventatjàd,** *da. p. p.* de aventatjar. *Aventajado, da.*
- Aventatjar.** *v. a.* Preferir, anteposar. *Aventajar.*
- Aventatjarse.** *v. r.* Escedir á àltre. *Aventajarse.*
- Aventura.** *f.* Sucoés estrahordinàri, casualidat, contingència. —Dret que tenian los señors en los seus señorios. *Aventura.*
- Aventuràd,** *da. p. p.* de aventurar. *Aventura-do, da.*
- Aventurar.** *v. a.* Esposar á perill. *Aventurar.*
- Aventurarse.** *v. r.* Posarse á perill. *Aventurarse.*
- Aventurer.** *m.* El cavaller audànte, v. g. don Qui-cote. *Aventurero.*
- Averia.** *f.* Càrn de tocino fèta botifàrra, camayòt, etc. *Chacina.* —Botifàrra, camayòt, etc. en comú. *Embuchado.* —Dàñy. *Averta.*
- Avergoñid,** *da. p. p.* de avergoñir. —*adj.* Empagúids. *Avergonzado, da.*
- Avergoñir.** *v. a.* Fer empagair, fer vergofia. *Avergonzar.*
- Avergoñirse.** *v. r.* Empagairse, tenir vergofia. *Avergonzarse.*
- Averiguàble.** *adj.* Lo que se pòt averiguar. *Averiguable.*
- Averiguació.** *f.* El àcte y efecte de averiguar. *Averiguacion.*
- Averiguàd,** *da. p. p.* de averiguar. *Averiguado, da.*
- Averiguador,** *ra. m. f.* El qui averigua. *Averiguador, ra.*
- Averiguar.** *v. a.* Inquirir, eexaminar, cercar, descubrir, trobar. *Averiguar.* —Queu avariug el diàble: dexar una còsa per no poderla averiguar. *Averigüelo Vargas.*
- Averiguarse.** *v. r.* Convenirse. *Averiguarse.*
- Avérno.** *m.* El infèrn. *Averno.*
- Averrida.** *p. p.* de averrir. *Cubierta.*
- Averrir.** *v. a.* Tenir àcte el vèrro ab trutja. *Qu-brir.*
- Averrirse la trutja.** *Estar en celo, caliente ó sa-lida.*
- Aversió.** *f.* Disgúst, antipatia, repugnància. —Òdi, enemistat. *Aversion.*
- Avès.** *m.* Costúm. *Avezadura.*
- Avesàid,** *da. p. p.* de avesar. *Avenado, da.*
- Avesar.** *v. a.* Acostumar. *Avezar.*
- Avesarse.** *v. r.* Avezarse.
- Avesindàd,** *da. p. p.* de avesindar. *Avecinda-do, da.*
- Avesindar.** *v. a.* Admetre per vesí á algú. *Ave-cindar.*
- Avesindarse.** *v. r.* Fèrse vesí algú. *Avecindarse.*
- Aveas.** *m. pl.* Trastos, provisions. *Avios.* —De càsa. *Ajuar.* —De cuyna: el conjunt de aràm. *Bateria de cocina.*
- Ávi,** *via. m. f.* El páre y la màre de sos páres. *Abuelo, la.* —Patèrnos: el páre y la màre de son páre. *Patèrnos.* —Matèrnos: el páre y la màre de sa màre. *Matèrnos.*
- Aviàd,** *da. p. p.* de aviar. *Aviado, da.*
- Aviar.** *v. a.* Preparar sas còsas. *Aviar.*
- Aviàt,** *adv.* De prèssa. *De prisa ó prisa.*
- Avinént** *adv.* Pròp. *A mano.*
- Avinentesa.** *f.* Ocasíó. *Oportunidad, coyuntura.*
- Aviràm.** *m.* El conjunt de galinas, endiòts, etc. *Aves de corral.*
- Avís.** *m.* Noticia, advertència, consèy. *Aviso.* —Estar sobre el avís: alèrta. *Estar sobre aviso.*
- Avisàd,** *da. p. p.* de avisar. *Avisado, da.*
- Avisador,** *ra. adj.* El qui avisa. *Avisador, ra.* —El manélla de grèmi. *Avisador ó muñidor.*
- Avisar.** *v. a.* Donar noticia, advertència, consèy. *Avisar.*
- Avistar.** *v. a.* Arribar en la vista. *Avistar.*
- Avistarse.** *v. r.* Vèurerse un ab àltre. *Avistarse.*
- Avivàd,** *da. p. p.* de avivar. *Avivado, da.*
- Avivadauènt.** *adv.* Vivamént. *Avivadamente.*

Avivador, ra. m. f. El qui aviva. *Avivador*, ra.
Avivar. v. a. Animar, escitar. *Avivar*.
Avivarse. v. r. Animarse, pendre ánimo. *Avivarse*.
Ávo. Espresió que se afítx al denominador dels quebráts. *Avo*.
Avocació. f. El ácte y efecte de avocar. *Avocacion*.
Avocád, da. p. p. de avocar. *Avocado*, da.
Avocar. v. a. Ferse dur á sí una cåusa. *Avocar*.
Avorrible. adj. Digne de sèr avorrid. *Aborrecible*.
Avorrid, da. p. p. de avorrir. *Aborrecido*, da ò *aburrido*, da.
Avorrimént. m. Aversió, òdi. *Aborrecimiento*.
Avorrir. v. a. Tenir aversió, òdi. = *Dexar*, v. g. los aucéls el niaró. *Aborrecer* ò *aburrir*.
Avorrirese. v. r. Desesperar. *Aborrecerse* ò *aburrirse*.

AX.

Áxa. f. Eyna de fuster. *Axuela*. = De dos táys. *Alcotana*.
Axabú. m. Arregañy. *Repasata*, *rociada*. = *Fôrt*. *Carda*.
Axám. m. Una niarâda de beyas jovas qui fugen des buc. *Enjambré*.
Axamar. v. a. Fer axâms sas beyas. *Enjambrar*.
Axamplád, da. p. p. de axamplar. *Ensanchado*, da.
Axamplar. v. a. Fer més ample, més estès. = El còr: llevarli lo qui lo oprimèix. *Ensanchar*. = *El corazon*. = Es potóns: morirse. *Estirar la pierna*.
Axamplarse. v. r. Deshogarse el còr, el ánimo. *Ensancharse*. = Una tâca. *Cundir*. = Los qui sèuen. *Abrirse*.
Axâmplas. f. pl. Állargamént. = Rôba sobrânt en un vestít para axamplarlo quâud sía necessari. *Ensancha* ò *ensanche*.
Axancád, da. p. p. de axancar. *Esparrancado*, da. = Colcar axancád. *Cabargar d horcajadas*. = Volerla axancáda: voler es profit y no es trabáy. *Eso quiere la mona piñoncitos mondados*.
Axancar. v. a. Ohrir sas câmas. *Esparrancar* ò *abrir las piernas*.
Axancarse. v. r. Estar mâssa, v. g. en una visita. *Calentar el asiento*. = Ser mâssa llârg, v. g. en un sermó. *Comenzar y no acabar*. = Demúnt bistia. *Ahorcajarse*.
Axanguer. m. Aquélla espèce de anéll de fust ò de cuyro abónt se afiânsa es timó de arâda al mitx del jou, y de shónt pénja. *Barzon* ò *mediana*. = Fânc apégâd á bâxos de vestít. *Cascarrias*. = Sa còrda ab que ferman cârro ab jou. *Coyunda*, y si es de cuyro. *Sobeo*.
Axanguerar. v. a. Jafir. *Uncir*.

Axarcólád, da. p. p. de axarcolar. *Desherbado*, da, ò *escardado*, da.
Axarcolar. v. a. Llèvar sas mâlas hêrbas de los sembráts. *Desherbar*.
Axarmád, da. p. p. de axarmar. *Rozado*, da, ò *desbrozado*, da.
Axarmar. v. a. Tayar los arbustos, mâlas hêrbas, romaguers, etc. *Desbrozar* ò *rozar*.
Axarmentád, da. p. p. de axarmentar. *Sarmentado*, da.
Axarmentar. v. a. Aplegar sas sarménts en haver polâd sas viñas. *Sarmentar*.
Axarôp. m. Medicamént. *Xarabe*. = De moras *Diamoron*. = El vi. *Agua de cepas*.
Axaropád, da. p. p. de axaropar. *Xarabado*, da.
Axaropar. v. a. Donar axarôps á malâlt. *Xarabear*.
Axaroparse. v. r. Bèurer molt de vi. *Beber d tente bonete*.
Axatád, da. p. p. de axatar. *Estrujado*, da.
Axatar. v. a. Prémer una còsa para trèureli es suc. *Estrujar*.
Axaubád, da. p. p. de axaubar. *Revocado*, da,
Axaubar. v. a. Referir parèts. *Revocar*.
Axaubât. m. El afècte de axaubar. *Revoque*.
Axéc. m. Vegâda. *Vez*. = Sortirne ab un axéc. *Acabar de una vez*.
Axecád, da. p. p. de axecar. *Levantado*, da ò *alzado*, da.
Axecar. v. a. Alsar una còsa. *Levantar* ò *alzar*. = Bârcas tombâdas. *Adrizar*.
Axecarse. v. r. Alsarse. *Levantarse*. = *Dematí*. *Mudrugar*. = Bén deinati. *Mañanear*. = Bén dematí para passetjarsè. *Coger la verbena*. = Un malâlt. *Levantarse* ò *vestirse ya*. = Dins es llit. *Incorporarse en la cama*. = Para trèurer una còsa de devâll éll. *Soliviarse*.
Axèllád, da. p. p. de axèllar. *Desalado*, da.
Axèllar. v. a. Tayar ò fermar las plomas de sas âlas á las âves. *Desalar*. = Els hòmos humíllarlos. *Cortarles las alas*. = Privarlos del empleyo. *Dejarles d pié*.
Axèllaró. m. Péssas cosidas á sas câmas de calsons á la pârt interior de sas cuxas. *Entrepiernas*. = De butràca. = *Portezuela*. = De catúia. *Cuadrado*.
Axí. adv. De aquesta manera. *Así*. = Axí y assí dessá: de una manera ò de âltre. *Así que así*, *así que asado*. = Axí axí: tâl quâl. *Así, así*. = Axí côm. *Así como*. = Axí côm axí. *Así como así*. = Côm axí ¿Perque? ¿Cómo así? = Axí matèix: del matèix môdo. *Así mismo*. = Tânt me dona axí, com axí dessá. *No se me da mas así, que asado*. = Estar aximatèix un malâlt. *Ir tirando*.

Axílessâ: de altra manera. *De otro modo.*

Aximplíu, da. p. p. de aximplir. *Amansado, da.*

Aximplir. v. a. Fer tornar ximple. *Amansar.*

Aximplirse. Tornar ximple. *Amansarse.*

Axingló. m. Petita porció de reym ô reymèt molt petit. *Cajo.*—Llevád já des reym. *Carpa.*—Romás al cep havènt já vermád. *Cencerron.*

Axó. Pronòm demostratíu de alguna còsa, y si la còsa està pròp del qui pârla. *Esto*, y si està pròp de aquell á qui se pârla. *Eso.*—Axó es âltre mòdo de parlar. *Es otro cantar.*—Axó es el seu fòrt: axó es lo que li agráda. *Eso es su fuerte.*—Axó es sa priméra notícia. *Ahora lo oigo.*—Axó per axó. *Eso por eso.*—Ni per axó: á pésar de axó. *Ni por eso.*

Axordád, da. p. p. de axordar. *Ensordecido, da, y ant. Asordado.*

Axordar. v. a. Fer tornar sord. *Ensordecer, ant. Asordar.*—Molestar cridânt fòrt, ô fènt renou. *Quebrar ô romper los oídos.*

Axormád, da. p. p. de axormar. *Atestado, da.*

Axormar. v. a. Afagir vi á bota, carratèll etc. per el vi que hân perdúu en so bállir. *Atestar.*

Axugád, da. p. p. de axugar ô axugarse. *Enjuto, ta.*—*Agotado, da.*—*Secado, da.*—*Fraguado, da.*—*Castrado, da;* segons el verb de qui es participant.

Axugamâns. m. Cànion ô tavayôla per axugarse sas mâns. *Paño de manos.*

Axugar. v. a. Llévar la humitât. *Enjugar.*—Consumir la âygo, v. g. de pous. *Agotar.*—Bouys, llâgas. *Castrar.*

Axugarse. v. n. Pous, fònts, etc. acabarse s'aygo quey havia. *Secarse.*—Fânc, guix, mescla. *Franguarse.*

Axút, ta. adj. Lo qui há perdúu la humitât que tenia. *Enjuto, ta.* Fònt, pou. *Agotado, da* ô *seco, seca*, si per sí matéxos se son axugáds. Fânc, guix, mescla. *Fraguado, da.*—Hômo pòc parlânt. *Enjuto, ta.*

Axút. m. Sequedât per fâlta de pluja. *Enjuto, sequia* ô *seca.*

Axuta. f. El llòc ô espáy que déxa en un quadrât el círculo que se fâ en éll. *Enjuto.*

AY.

¡Ay! Interjecció de dolor.—m. Gemég, suspir. *¡Ay ô ai!*

Áy. m. pl. *Ajo.*—Bord: silvéstre. *Ajo de viña* ô *silvestre.*—Têure. *Agete.*—Cona d'ây: la qui té pòcs pels. *Cola pelona.*—Fer tornar cona d'ây á un: molestarlo, ferlo imaginar. *Volverle tarumba.*—Sâ côm un grá d'ây. *Sano como ujo.*

Áy. m. Vestít de môro. *Marlota.*

Áyèt. m. Áy petit, ô sâlsa de âys. *Agete.*

Áygo. f. Un dels elements. *Agua.*—Bôna á bèurer.

Bebediza.—De civáda para refrescarse. *Avenate.*—En uéu. *De nieve:* la pluja ab néu. *Agua nieve.*—De capòlls de rôsa. *Agua de cabezuelas.*—De flor de taronger ô llimonéra. *De azahar.*

—De mil flors: la qui se trêu de buynas de bôn, ô fêta de pixât de vâca. *De mil flores.*—Môrta: la qui no corre. *Muerta.*—De pluja. *De lluvia* ô *llovediza.*—Saladencia: un pòc saláda. *Salobre.*—Áygo sâl: mescláda ab sâl. *Salmuera.*

—Embassáda. *Embalsada.*—Pudenta. *Agua cha.*—Reposáda. *Sentada.*—Áygo viva: la qui surt. *Agua firme.*—Áygo fòrt: compòst de nitro y sofra. *Agua fuerte.*—Rôgia: compòst de sâl y nitro. *Regia.*—Termâl la qui surt calénta, y bôna para pèndrer es bàños. *Termal.*—La qui surt de bôfaga ô llâga. *Aguadija.*—Áygo pes bôus: expressió para douar entèndrer que no se vòl bèurer âygo. *Agua para las ranas.*—Áygo vâ: avis. *Agua va.*—A càre d'âygo, á sa voréra de élla. *A la lengua del agua.*—Fer âygo per provisió. *Hacer agua* ô *aguada.*—Entrar: nê dius bârco. *Hacer agua el barco.*—Fer âygo sa bârca: estar apretád, ô en perill un. *Estar con el agua d la boca.*

Áygocuyta. f. Pâsta de bossíns de càrn consistènt y negra. *Cola.*—De péix. *Cola de pescado* ô *cola pez.*—De retây: fêta de bossíns de péll. *De retazo.*—Fêta ab âys. *Ajicola.*

Áygoldós, sa. adj. Molt humid. *Aguoso, sa* ô *aguoso, sa.*

Áygordént. f. Licor qui se estrêu per alambí del vi y de vârias plântas. *Aguardiente.*—De priméra flor. *Aguardiente de cabeza.*—Prôva de Ollânda. *A prueba de Olanda.*—Ab llimona per medicina. *Cidronera.*

Áygordenter. m. El qui fâ, ven ô beu âygordént. *Aygordentero.*

Áygovés. m. De càsa. *Vertiente.*—Câsa de un, dos, etc. âygovéssos. *Casa de uno, dos, etc. vertientes.*

Áyguer, ra. m. f. El qui du âygo per bèurer ô vèndrer. *Aguador, ra.*

Áygueta. f. Diminutíu de aygo. *Aguita.*

Áyôli. m. Sâlsa fêta ab ôli, âys picáds y mòlla de pâ. *Ajolio.*

Áyre. m. Un dels elements, flúido, y elástic qui umpl la atmòsfera. Punt: pundonor. Vanidât, pòca importância de una còsa. Aspècte de sa càre, tràssa. Gârbo de una persona. El témps que se dona á lo que se cànta ô tòca. *Aire.*

—Acanalád. *Culado.*—Qui tâya ô trepâna:

AYR

365

AYS

molt fret. Que corta.—Donar un àyre á quèl: sembl'antli algùn tant. *Darle-ô ddrsele un aire.*
Estar al àyre: estar indecis ô sens acomôda.
Estar en el aire. *Estar ab un pèu en el àyre:* apareyad ô aprontad. *Estar con un pié en el aire.*
—Mudar de àyres: passar á àltre hòc. *Mudar aires.* ô *de aires.*—Xapar un cabèy al àyre: ser prònte en respòstas y surtidas. *Hender un caballo en el aire* ô *matarlas al aire.*—Crèurer al àyre: ser fàcil en crèurer alguna còsa. *Greerse del aire.*—Aturar-se de fer àyre. *Echarse el aire.*—Parlar al àyre: sense fonemént ô còsas no importànts. *Hablar al aire.*—Pèndrer s'àyre.

Tomar el aire.—Al àyre. *adv.* No tocar en tèrra. *En volandas.*—Ah àyre: ab sutileza ô habilitat. *Con aire.*
Àyres. m. pl. Natius: los del hòc abònt es nàd un. *Aires naturales.*
Ayrèt. m. Prim, sutil. *Airesico, ito, illo.*—Molt fret. *Orilla.*—Fer un ayrèt qui tàya. *Hacer mala orilla.*
Ayrós, sa. adj. Bén fèt, de bôua tàya, graciós, xistós. *Airoso, sa.*
Ayrosamént. adv. Ab graciosidat. *Airosamente.*
Ayròt. m. Àyre grós. *Airon.*
Àys. m. pl. Terréno sembrad de àys. *Ajar.*

BAC

BAG

B. *f.* La segona lletra del abecedari mallorquí, y la primèra de las consonànts. *B.*
Bábá, na. adj. Ximples, tontos. *Babieca.*
Bábaluèt, ts. adj. Ximples. *Mamamocos.*
Bábáy, ya. adj. Rudos, tontos, ximples. *Babazorro, ra.*
Babellána. (À la) adv. Indecisamént, sens comòdo. *Al aire.*
Babilònia. f. Ciutát y réyne en àltre témps, y àre confusió. *Babilonia.*—Ser una Babilònia: ser una confusió. *Ser una Babilonia.*
Babutxa. f. Cèrta espècie de sabàta. *Babucha.*
Bacèllar. m. Péix. *Bacalao, abadejo, truchela, curtadillo.*—Fresc. *Frescal.*—Hòino molt sec y màgre. *Bacalao.*—Estar còm un bacèllar, sec y màgre. *Estar como un bacalao.*
Bacculád, da. p. p. de bacculâr. *Azotado, da.*—*Zurrado, da.*
Bacculáda. f. Túc á sas àncas. *Nalgada.*—Fòrta. *Azotazo.*
Baccular. v. a. Donar.bacculádas. *Azotar.*—Confondrer, apretar en disputa, etc. *Zurrar.*
Bací. m. Instrument para fery sas feynas majors y menors. *Bacin, tito* ô *bañado.*
Bacina. f. Ribèlla. *Bacia.*—De afaytar. *Bacia de afeytar.*—De sangrar. *Sangradera.*
Bacináda. f. La immundicia que se tira del bací. *Bacinada.*
Baciner. m. El qui acápta ab bacinèt. *Bacinero.*—El qui acápta para las ànimas. *Animero.*
Bacinèt. m. Bací petít. *Bacinete.*
Bacineta. f. Espècie de platèt. *Bacineta, ica, illa* ô *platillo.*

Báco. m. El singld déu des vi. *Baco.*
Baconista. m. El qui seguedix la opinió de Bacon. *Baconista.*
Báculo. m. Gayáto, majormént de bisbe. *Báculo.*
Badar. v. a. Obrir, xapar. *Abrir.*—Tànt d'uy: mirar alèrta. *Abrir tanto ojo.*—Ets uys còm un saler: tànt d'uy. *Aguzar la vista.*—*v. n.* No fer feyna. *Ociar.*—Quedar embambát miránt alguna còsa. *Papar moscas.*—Sa boca á sa parèt: no menjar per uo tenirne. *Estar con la boca d la pared.*—Tànta oreya: atèndre molt á lo que se diu. *Aguzar las orejas.*—Báda ets uys: vés alèrta. *Abre el ojo que asan carne.*—No badar bárras. *No descocer los labios.*
Badarse. v. r. Sas flors. *Abrirse, descocerse, desplegar, desabotonar.*—Sa fruyta. *Regañar.*
Baláy. m. La acció de badayar. Del qui está bô. *Bostezo.*—Del qui se mòr. *Boqueada.*—Fer badáys: el qui té talént. *Hacer cruces.*—Badáy de pòrta. Ubèrta que fà sa pòrta entre élla y es gausóns. *Resquicio.*
Badayád. p. p. de badayar. *Bostezado.*—*Boqueado.*
Badayar. v. n. Respirar obrint sa boca estrardinàriamént y involuntàriamént. El qui está bô. *Bostezar.*—Donar la ànima, morir-se. *Boquear.*
Badía. f. Petít golf de mar. *Bahia.*
Badòc. m. El qui mira. *Miron, na.*—El qui mira embambád. *Papamoscas.*—Ponsèlla. *Capullo.*
Báf. m. Vapor qui surt de sa boca ô de àltre pàrt. *Vaho.*—De vi, àygordént, etc. *Estocada de vino, etc.*—Despedir báf. *Vahar* ô *vahear.*—Encalentirse sas màus en so báf. *Vahar* ô *vahear.*
Bága. f. Nuu. *Lazo.*—De pinta de taléssos. *Lizo.*

- Bagassa.** *f.* Dóna ramera, prostituta. *Dássa, ant. bagasa.*—La de un hōmo tot sōl. *Manceba.*
- Bagasser.** *m.* El qui vā de dōnas. *Gorron, moero.*
—El qui la fā ab una tota sōla. *Amancebado.*
- Bagatela.** *f.* Cōsa de pōc aprēci. *Bagatela.*
- Bajá, na.** *adj.* Benēyts. *Sandio, ia.*
- Bajanada y bajanura.** *f.* Beneytura. *Sandez.*
- Bajōca.** *f.* Cloveya tēra, llārga y āmpla qui contē llegūm, v. g. fasōls, fāvas tēoras, etc. *Vaina.*
—Curta y redona. *Capullo, cornellejo.*—De clavēll. *Bellota.*—De ciuró. *Vasillo.*—Hōmo tontó, rudo. *Bodoque.*
- Bála.** *f.* Bōlla de fērrō ò plom fusos. *Bala.*—Eucadanāda. *Enramada.*—Rōtja: flametjānt. *Roja.*
—De imprēnta ab que se pōsa tinta. *Calva.*—Cōrrer cōm una bāla: caminar molt aviāt. *Correr como una bala.*—De paper: 10 rāymas. *Bala.*
- Baladre.** *m.* Arbusto. *Baladre ò adelfa.*
- Baladrer, ra.** *m. f.* Xerradors. *Taravilla ò trdpala.*
- Baladrerōt, ta.** *m. f.* Molt xerradors. *Trapalon, na.*
- Baladretjar.** *v. a.* Xerrar. *Trapalejar.*
- Balāndra.** *f.* Bārca. *Balandra.*
- Balānsas.** *f. pl.* Cōsa coneguda. *Balanza.*
- Balansatjar.** *v. r.* Mōarese de una pārt á āltra.—Estar dubtós.—Lo qui estā tōrt, el qui hā begūd māsā, ò el qui estā malālt. *Balancear, bambolear, combarse.*
- Balancetas.** *f. pl.* Balānsas petites. *Balancica.*—De pēsar òr. *Pesillo.*
- Balausó.** *m.* Cērtā pēssa de cotxo. *Bdlancin.*—Instrument para trabayar en òr. *Balanzo.*
- Balāustre.** *m.* Ābre semblānt á magraner. *Balaustre.*—Espēcie de columna. *Balaustre.*
- Balbucient, ta.** *adj.* El qui no pōt parlar clar. *Balbuciente, ta.*
- Balcó.** *m.* Cōsa coneguda. *Balcon.*
- Balconada.** *f.* Tira de balcóns. *Balconage.*—Dins iglesia y á altar. *Balaustada.*
- Balconet.** *m.* Balcó petít. *Balconcillo.*
- Balconot.** *m.* Balcó grōs. *Balconazo.*
- Baldad, da.** *p. p.* de baldar. *Baldado, da.*
- Baldar.** *v. a.* Privar algūn accidēt del us de los movimēts de los mēmbres del cōs ò de algūn de ells. *Baldar.*
- Baldufa.** *f.* Jugueta de allōts. *Peon, trompo ò gar-drufa.*
- Balear.** *adj.* Naturāl de ò pertañent á las islas balears. *Mallorca, Menorca y Ervissa. Balear.*
- Baleáric, ca.** *adj.* V. Balear. *Baledrico, ca.*
- Balena.** *f.* Péix molt grōs. *Ballena.*—Llistonēt de fust ò de fērrō que se pōsa á gipó ò cotilla de dōna. *Bullena ò palo de cotilla.*—Posar balenas. *Emballenar.*
- Baleta.** *f.* Bāla petita. *Baleta ò ita.*—Un pōc més grōssa que un perdigó des grōssos. *Poia.*
- Balēys.** *m. pl.* Porgueras. Los que se fan atesant demunt s'era. *Corzucla.*—Porgant. *Acrabaduras ò echaduras.*—Lo que se desprecia, v. g. menjant. *Desecho.*
- Balitrada.** *f.* Astucia, picardia, traydoria. *Balitrada.*
- Balitre ò belitre.** *adj.* Astút, pícaro, traydor. *Belitre.*
- Ballín.** El qui posseix ballinātge. *Baillo.*
- Ballinātge.** Grōssa encomiēda entre los maltesos. *Bailage.*
- Baló.** Bāla petita. *Baleta ò ita.*—De casaca. *Cuello.*
—De capél: punta. *Pico.*—De rōba: bolc de pēssas. *Balon.*
- Bālle.** *m.* Governador de una vila. En Mallōra, Cataluña y Valēncia. *Baile:* en lo demés de Espāña. *Alcalde.*—Des plā. *Baile del llano.*—De fust: ignorānt. *Baile de palo.*
- Ballería.** *f.* El ofici, el tēmps que dura, y el territori shōnt té jurisdicció es bālle. *Ballia.*
- Ballessa.** *f.* Sa dōna des bālle. *Alcaldesa.*
- Bāls.** *m.* Cērt bāll: *Bals.*—Bāllar un bāls. *Balsar.*
- Báltic.** *adj.* El mar entre Alemānia y Poñia. *Báltico.*
- Baluárt.** *m.* Bestió de murāda.—Ampāro, defensa. *Baluarte.*
- Balzámic, ca.** *adj.* Lo qui té bālzem ò olor suāve. *Balsmico, ca.*
- Bālzem.** *m.* Sustāncia cōm á reyna de olor molt suāve. *Balsamo.*—Ser un bālzem: ser dols vi, òli, etc. *Ser un balsamo.*
- Bāll.** *m.* Cōsa molt coneguda. *Baile.*—De gént pōbre. *Baile de boton gordo.*—De passeta. *De mds-cara.*—Posar v. a. y posarse v. r. dins un bāll: en perill ò negōci ārduo, etc. *Meter ò meterse en la danza.*—Dins un bōn bāll: en asunto molt grāve. *Meter ò meterse en buen berengenal.*
- Bāllad, da.** *p. p.* de bāllar. *Bailado, da.*
- Bāllada.** *f.* La acció de bāllar. *Danza.*
- Bāllador, ra.** *m. f.* El qui bālla. *Bailador, ra.*—De cōrda ò el qui bālla bé per ofici ò es afectād de bāllar. *Bailarin.*
- Bāllador.** *m.* ōs qui se remena ò juga āb āltre, en juntura del cōs, cōm en jonóy, espālla, ānca. *Chueca.*
- Bālladorèt.** *m.* Diminutiu de bāllador. *Bailadorcillo.*
- Bāllar.** *v. a.* Mōurer es cōs, brāssos y pēus á compās. *Bailar.*—Bāllar baldufa, trompítxol, bāllaruga, etc.: rodar. *Bailar.*—Las āves, v. g. xurigner: remenar sas ālas espēs, y no mōureres del llōc. *Cernerse.*—La āygo devānt un: fer tot

lo possible para darli gust. *Bailar el agua delante.*—Bailar es vestit: venir ample. *Nadar.*—Bailar al só que se tóca ó segóms el só: fer segóms lo que fân áltres. *Bailar al son que se tóca.*—Demúnt sa córdia. *Bailar ó danzar en la maroma.*—El dimóni hey bália de capóll: havey renóu. *Anda suelto ó en cantillana el diablo.*
Ballaraga. f. Pésseta de fust ab punta y quátre cáres ó costáts que fân báilar en sos díts los allóts. *Perinola.*—Allót qui máy está atuvád. *Argadillo ó zarandillo.*
Ballesta. f. Máquina antiga para desparar pédras ó flétxas. *Ballesta.*
Ballaster. m. El qui se cuyda de las escopetas de persona reyál. *Balletero.*
Báilét. m. Báil petít. *Bailecito.*—Eyna de foster ab que afiánsan lo que se há de planotjar, y té la figura del nombre 7. *Barrilete.*
Bañugarse. v. r. Remeuarse. *Bullirse ó mènearse.*
Bállamas. f. pl. Lluméts que aperdeix vóuerse. *Lucecillas.*
Bámbo. adj. Dóna honeyta, tonta. *Babazorra.*—Coca. *Cocabamba.*—Pásta bamba: cêrtas pástas ab sucre y óas que se fá en Málórua. *Pastabamba.*
Bámbalietas. f. pl. Tóca que ab uná má se donan á la áltra en señál de alegría. *Palmoéo ó palmadás.*—Fer bámbalietas. *Palmeaar ó palmoteaar.*
Bámbol. adj. Benéyt, tonto, fátuo. *Babazorro ó bambarra.*
Bámbolla. f. Bólleta que se fá quánd plón, que fá la áygo quánd boll. *Ampolla, buruja ó pompa.*
Bámbolót. adj. Hómo molt tonto. *Bobarron.*
Bán. m. Péna pecuniária. *Multa.*
Banástra. f. Gábia en forma de campána ahónt pòsan lílcas ab sos polls. *Pollera.*—Para dur avirám. *Banasta.*
Bánc. m. Assiéto ó cadire llárga ahónt poden séurer molts. *Banco.*—Caxa pública ahónt se pòt posar moneda á interés. *Banco.*—Bánc de respálla. *Banco con espaldas ó escaño.*—Petít sen se respaller. *Banca.*—Bánc de arena: caramúll de arena fét per corrént de áygo. *Banco de arena,* ó si es en dins de mar. *Bajío,* y en entráda de pórt. *Barra.*—Bánc de ferrer ahónt fân feyna. *Mácho.* De foster. *Caballote ó camellon.*—Estar en es bánc de la paciència. Sufrir alguna moléstia ab paciència. *Estar en el banco de la paciencia.*
Bánca. f. Jóc de fortuna. *Banca.*
Bancáda. f. Camí quey há en viñas para passar bestiar, cárros en vermar. *Calle.*
Bancádas. f. pl. Los quátre pilars qui están demúnt es báncs des taléssos. *Mástiles.*

Bancál. m. Báncs llárgs. *Banca.*
Báncarróta. f. Pêrdua. *Bancarrotta.*—Fer báncarróta. *Hacer bancarrota.*
Báncarroter, ra. m. f. El qui há fét báncarróta. *Fullido, da.*
Bánda. f. Parátge. *Parage.* Costát, partít. *Banda.* De cárro. *Ladera.*—De bánda á bánda: de párt á párt. *De banda á banda.*—Anar de la bánda: fer ésses. *Bambolearse ó balancear.*—Dexar en bánda: no acabar ó concluir una cósa. *Dejarla en jerga.*
Bandatjád. m. Lládre en camí reyál. *Bandido.*
Bandéra. f. Cósa coneguda. *Estandarte ó bandera.*—De campanar: aquélla pláxa de ferro quey há demúnt sa flétxa ó el hómo qui se gira á quálsevól partít. *Veleta ó bandera.*—Rendir sas bandéras: ahaxarlas en señál de reverência ó de sumissió. *Rendir las banderas.*—Surtir ab bandéras desplegadas: surtir la trópa ab honor de una pláxa que se há entregáda al inimig. *Salir con banderas desplegadas.*
Bandereta. f. Bandéra petita. *Bandereta, ica, illa, ita.*—Hómo. V. Bandéra de campanar. *Bandera ó veleta.*—La que se pòsa á Cristo ressuoitád, á S. Juán y áltres sánts. *Banderola.*—Para saber de ahónt vé es vént. *Cataviento.*—La que dues fét, exercicia las trópas. *Banderola.*
Bándol. m. Pregó. *Bando.*—Fer un bándol. *Echar ó publicar un bando.*
Bándoláts. m. pl. Pássamá de escála para afiançarse pujánt ó devallánt. *Mainel.*—De altar. *Balaustada.*
Bándoler. m. Salteyador de camíns. *Bándolero ó malsin.*
Bándoléra. f. Fáxa de cuyro per dur espáxa, espási, sábre, etc.—Empléyo de guárdia de cos. *Bándolera.*—La de cassador, ahónt pénja sa cása que agáfa. *Percha.*
Banquét. m. Báuc petít. *Banquillo.*—Sen se respaller. *Escabel.*
Banqueta. f. Instrument para posar átxas. *Hachera ó blandon.*—De sabater, ahónt seu. *Banqueta.*
Báña. f. Árna que ténen para la séua defénsa alguns animals ó para áltre fi. *Cuerno.*—Ab que se du ó sy té alguna cósa. *Cuerna.*—De sarmént y de algunas plántas ab que se afèrrau. *Cercillo ó tijereta.*—Hómo oabessúid. *Perro.*—Para esquitxar y áltres usos en bróllador. *Girándula.*—Acaláda. *Cuerno gacho.*—Torsuda. *Cuerno retorcido.*—Aficar sa báña: no desistir, no coltar rahóns. *Cerrarse de campina.*
Báñaverda. m. El dimóni. *El malo.*
Báñas. f. pl. Acció que se fá ab escárnio ab sas máns acalánt dos díts de élla. *Cuernos.*—Fer

bãñas axí. *Hacer cuernos.* = Apuntar sas bãñas als animâls. *Apitonar los cuernos.* = Posar sas bãñas: enganar, faltar á sa parâula, donar á un lo que no volria, faltar á la fidelidat la casâda. *Poner los cuernos,* y per faltar á la fidelidat també. *Encornudar.*

Bañád, da. *p. p.* de banhar. *Mojado, da.* = Fins á sa péll. *Hecho, cha una sopa de agua.*

Bañáda. *f.* El efecte de banhar. *Mojada.* = Sucâda. *Cornada* ô *amurio.*

Bañadura. *f.* El efecte de banhar. *Mojadura.*

Bañar. *v. a.* Fer homida alguna còsa ab âygo ô licor. *Mojar.* = Sa boca: beurer. *Mojar la palabra.* = Rentar. *Bañar.* = Sa rôba para que torn blâna. *Deslavar.* = Banharla sa primêra vegâda. *Hacer del agua la ropa.*

Bañarse. *v. r.* *Mojarse.* = Fins á sa péll. *Calarse como una sopa.* = Pendrer es bãños ô posarse dins âygo apòsta. *Bañarse.*

Bañarriquer. *m.* Cuc qui roêga es fust. *Carcoma.*

Bañeta. *f.* Bãña petita. *Cuernecico, illo, ito* ô *cuernezuelo.*

Bañeta. *m.* El dimòni. *Pateta.*

Bañó. *m.* Sa bãña de animâl quâtd comênsa á surtir. *Piton.* = En âbre. *Gancho.*

Bañúd, da. *adj.* El qui té bãñas. *Cornudo, da* ô *cornigero, ra.* = Hòmo, cuya dôna es infâel. *Cornudo,* y si ell consent. *Cabron.* = Cornud y apeleyâd. *Despues de cuernos penitència.*

Bãños ô bãños. *m. pl.* La âygo para banharse, la pica ahònt se bãña y es llòc ahònt estâ sa pica. *Baños.*

Baquilidi. *m.* Vêrs. *Baquilidio.*

Bãquio. *m.* Vêrs. *Baquio.*

Barâna. *f.* Parêt, pôst, etc: qui arriban fins al pit y se sòlen posar en llòc âlt per no poder caurer. *Antepecho.*

Barandilla. *f.* V. Barâna. *Antepecho.* = De pònt. *Guardalado.*

Barât. *m.* Cànvi, permuta. *Trueque.* = Dolént. *Barato.* = De còsas doléntas. *Tracamundana.*

Baratád, da. *p. p.* de baratar. *Trocado, da.*

Baratador, ra. *m. f.* *Trocador, ra.* = El qui sèmpre estâ per baratar. *Trueca-borricos.*

Baratar. *v. a.* Permutar, canviar. *Trocar y ant. baratar.* = Cáp per cáp: no fer tornas. *Taz d* ô *por taz.* = Pel per pel: sèns fer tornas. *Pelo d pelo.* = Sòlamente per tenir el gust de baratar. *Gozar y gozar.*

Baratiller, ra. *m. f.* El qui té baratillo. *Baratillero, ra.*

Baratillo. *m.* Venda de trâstos véys y el llòc ahònt se venen. *Baratillo.*

Barâto, ta. *adj.* Lo comprâd ô vendûd á baix preu.

Barato, ta. = Lo barâto es caristia; per quânt lo quies barâto es dolént y dura pòc. *Lo barato es caro.* Noy lâ còsa mès barâta que enviar á plâssa: axò es, una còsa regalâda las mès vegâdas còsta mès que si la comprâvan. *No hay cosa mas barata que la que se compra.*

Barâya. *f.* Pendència, riña. *Riña, pelea, trasquera; pendencia.* = De dônas. *Escarapela* ô *riña, etc.* = De altòts. *Rodopelo* ô *riña, etc.*

Barayád, da. *p. p.* de barayarse. *Reñido, da.*

Barayador, ra. *m. f.* El qui se barâya. *Reñidor, ra.* = El qui fâ de malèyt. *Busca* ô *perdonavidas.*

Barayarse. *v. r.* *Reñir, pelear.* = Sas dônas. = *Escarapelar, se.* = A crits. *Emborrullarse.* = De parâulas y passar á posariy sas màns. *Enredarse.* = En disputa y dirse injurias. *Ensangrentarse.* = A tòcs. *Andar d golpes.* = Ets altòts. *Pelearse.* = Los animâls. *Reñir* ô *pelear.*

Bârba. *f.* La pàrt de sa càre de se boca abâix y es pels qui néxen en ella. = Los plomissos de ploma. = El comediant qui representa á un anciâno. *Barba.* De Arôu: hêrba. *Barba de Areno.* = De câbra. *Da cabra* ô *cabruna.* = De olivêra, auzina, etc. *Musgo.* = Bârba á bârba: càre á càre. *Barba d barba.* = A las bârbas: en presència. *A la barba, en las bârbas* ô *en sus bârbas.* = Per bârba: per càda persona. *Por barba.* = Bârba blâncâ. *Barba blanca:* el qui lay té. *Barbablanca.* = Cerrâda: molta. *Cerrada,* y el qui lay té. *Barbicerrado.* = Espessa. *Espesa,* y el qui lay té. *Barbiespeso.* = Negra. *Negra,* y el qui lay té. *Barbinegro.* = Rossa. *Rubia,* y el qui lay té. *Barbirubio.* = Rôja. *Roja,* y el qui lay té. *Barbaroja.* = Fôrta. *Fuerte,* y el qui lay té. *Barbitaheño.* = Bârba sôta: afaytâd de fresc. *Barbihecho.* = Fer la bârba: afaytar. *Hacer la barba.* Adular. *Zalamear.* = Pelarse sas bârbas: manifestar furor, ira, etc. *Pelarse las bârbas.*

Barbacâna. *f.* Fortificació. *Barbacana.* = De teulâda. *Alero.*

Barbâda. *f.* Pàrt inferior de sas bârres de animâl ô cadeus des fre. *Barbada.*

Bârbara. *f.* Nòm de dôna. *Barbara.*

Bârbara. *f.* (Santa). El llòc ahònt se té sa pólvora en un bârco. *Santabarbara.*

Barbaralèpsis. *f.* Figura de dicció. *Barbaralepsis.*

Bârbaramént. *adv.* Cruèlment. *Barbaramente.*

Barbaridât. *f.* Crueldât, grosseria, impolítica. = Còsa excessiva. *Barbaridad.* = Es una barbaridât lo que menja, beu, etc. *Es una barbaridad lo que come, etc.*

Barbârie. *f.* Impolítica, rusticidât. *Barbarie.*

Barbarisme. *m.* Vici còntre la puresa del lleugatge ò idioma. *Barbarismo.*

Barbaròt, *ta. adj.* Molt bárbaros. *Barbarote.*

Barber. *m.* Còsa coneguda. El qui no més aſſyta.

Barbero. = El qui no més sangra. *Sangrador.*

= El qui cara llagas, feridas, etc. *Cirujano*, y si aquest no sàb llatí. *Cirujano romancista.*

Barbèra. *f.* La dòna de barber. *Barbera.* = Hérba. *Verbena.*

Barberia. *f.* El ofici de barber. = Botiga de barber ò el llòc ahònt aſſytan. *Barberia.*

Barberèt. *m.* Diminutiu de barber. *Barberillo.*

Barberòt. *m.* Cirugia dolent. *Sacapotras.*

Barbeta. *f.* Bárba petita. *Barbilla, ita.*

Barbeta. *m.* El religiós qui sa cría sa bárba. *Barbon.*

Barbó. *m.* Barbeta petita que se crían los hòmos á sa punta de sa bárba. *Pera.* = El de boc. *Barba.*

Barbòta. *f.* Bárba gròssa. *Barbaza.*

Barbúd, *da. adj.* El qui té molta bárba. *Barbudo, da.*

Bàrca. *f.* Embarcació petita. Para servir en rius.

Barca. Para en mar. *Barco.* = De animal. *Caballote.* = Hòmo aturad, qui fà sas còsas á pòc á pòc. *Pachon, na.* = Pèndrer bàrcas. *Apresar barcos.*

Barcàda. *f.* El càrreg que du una bàrca. *Barcada.*

Barcatjar. *v. a.* Anar de una part á àltra ab bàrca. *Barquear.*

Bàrcu. *m.* Embarcació qualsevòl gròssa. *Barco.*

Barcòt. *m.* Bàrco molt gròs. *Barcon.*

Barcòta. *adj.* Hòmo molt aturad. *Pachorudo, da.*

Bardàna. *f. pl.* *Bardana* ò *lampazo.*

Bardissa. *f.* Cubèrta en parèt de romaguers, ravells y péúras demunt para que se agnànt. *Bardà.* = De pita, romaguers, etc. Verts en tèrra. *Seto vivo.* = Secs. *Seto muerto*, y en general la qui està en tèrra. *Seto, vallado, cercado.* = Botabardissas: mál nòm de allòt ò jove estrabullad, travièssu. *Saltabardales.* = Botar totas sas bardissas: atropèllar qualsevòl impedimènt, ò obstacle. *Saltar por las picas de Flándes.* = Fer bardissa. *Bardar.* = Llòc tancad de bardissa. *Bardal.* Tot anarsèn pe sas bardissas. Axò se diu de nua còsa de qui el gástu puja més que el profit. *Irse en pelotas y juzgados.*

Bareuàda. *f. v.* Barenar. *m.* *Almuerzo*, ò *merienda.*

Barenar. *m.* Menjar alguna còsa àntes de dinar. *Almuerzo:* àntes de sopar. *Merienda.* = Gròs al capvéspre. *Merendona.* = Barenar y dinar; barenar y no dinar. *Almuerzo-comida.* = Barenar y no sopar. *Almuerzo-merienda.*

Barenar. *v. a.* Menjar alguna còsa àntes de dinar.

Almorzar. = Àntes de sopar. *Merendar.*

Barlèt. *m.* V. Ballèt per la cyna. *Barrilete.*

Barlovéut. *m.* Llòc ò còsa qui està més pròp que àltra al llòc de ahònt surt el vént. *Barlovento.*

Barloventar. *v. a.* Bordetjar para posarse á sobrevént. *Barloventar.*

Barnabita. *m.* Capèllà regular de la congregació de S. Pàu. *Barnabita.*

Baró. *m.* Títol del qui posseïx baronía. *Baron.*

Barómetro. *m.* Instrumènt para conèxer el major ò menor pes de la atmósfera, y midar la altura de sas muntàñias. *Barómetro.*

Barouessa. *f.* La dòna del baró, ò la qui té baronía. *Baronesa.*

Baronía. *f.* El territòri, ò el títol del baró. *Baronia.*

Barquer. *m.* El qui govèrna bàrca en riu. *Barquero.*

Barquèt. *m.* Bàrco petít. *Barquillo, ito,* y *barquichuelo.*

Barqueta. *f.* Bàrca petita. *Barqueta,* ò *barquilla.* = Per posary encens. *Naveta* ò *navecilla.*

Barquetas. *f. pl.* Ormèy de tàula ahònt estàn un satriy d'òli, un de vinagre, y á vegàdas un saler ab sal, y àltre ab prebe. *Angarillas* ò *cubillo.*

Bàrra. *f. v.* Barba. *Barba.* = Tròs de fèrro de fust, de òr ò plata sense obrar. *Barra.* = De fèrro gruxada, redona, y sens obrar. *Hierro:* prima y redona. *Varilla:* de cinc dits de ample, y un de gruxa. *Celar, cuchillo* ò *arquero:* de tres, ò quàtre dits de ample, y un de gruxa. *De llantas.* = Para tancar pòrtas. *Barra* ò *tranca.* = De prénsa para ser rodar. *Calamon.* = Para àrnga. *Palanca.* = Para girar mòla de molí quànd la hán de picar. *Bayal.* = Ahont se ferma sa corrióla para pujar es materials sent òbra. *Pescante.* = Para jugar, y el matéix jòc. *Barra.* = Llarga y de fust ab que duen pes gròs es bastaxos. *Palanca* ò *mangal.* = Posar sa bàrra á sa pòrta. *Atrancar.*

Barràca. *f.* Caseta sens adornos, y sòlamènt para los trabayadors en el càmp. *Barraca* ò *choza.* = De bràucas. *Sombrajo.* = Para posary càrro. *Sotechado* ò *tingalo.* = Para viñòvol, ò hortolà. *Guyola.* = Malfèta. *Tendejon.* = Pendre barràca: refugiar-se á ella, v. g. per ploure. *Abarracar-se.*

Barràda. *f.* Tòc ab bàrra. *Trancozo.*

Barragà. *m.* Tápète. *Barragan.*

Barràl. *m.* Bòtil gran. *Barral.* = Per teniry confits. *Confitera.* = Cordàd. *Esterado.*

Barràm. *m.* Sas bàrras de sa boca. *Dentadura* ò *herramienta.* = Xerradors. *Taravilla.*

Barranc. *m.* Profunditat descuberta. = Dificultat, embaràs. *Barranco* ò *barranca*.
Barraqueta. *f.* Barraca petita. *Chozil* ò *barraquilla*. = Para agoytar sa càssa, ò esperarla. *Paranza*.
Bàrras. *f. pl.* Sa dentadura. *Quijadas*. = De arma de fòc. *Gatillo*. = Llistons de taléssos de brodar. *Banzos*.
Barrella. *f. pl.* de cuya cènra se fà es vidre. *Barrilla*.
Barrera. *f.* Pòrta de bastons entreversàds. *Barra*. = No tenir barrera: atropèllar qualsevòl impediment ò inconvenient. *Saltar por las picas de Flándes*.
Barreró. *m.* Bàrra petita. *Barreta*.
Barrèt. *m.* Tapament redó para el cap de hòmo. *Barrete*, *birrete*, ò *gorro*. = Ab oreyéras. *Becoquin*. = Es barrèt de san Antòni: mèdi que se intenta aplicar á tot lo que sobrevé. *Horma de todos piés* ò *sandlotodo*.
Barretàda. *f.* Cortesia llevantse es barrèt. *Gorretada*. = Tòc en so barrèt. *Gorretazo*.
Barreter. *m.* El qui fà barrèts. *Bonetero*.
Barretina. *f.* Barrèt regulàrmént blanc. *Gorro*.
Barretjàd, *da. p. p.* de barretjar. *Regañado, da, reñido, da*.
Barretjar. *v. a.* Iocregar. *Regañar, reñir*.
Barretòt. *m.* Barrèt gròs. *Gorron*.
Barrètx. *m.* Arregàny. *Repasata*. = Fòrt. *Carda*.
Barril. *m.* Bota petita. *Barril*.
Barrilèt. *m.* Barril petít. *Barrilete* ò *barrilejo*.
Barrina. *f.* Eyua de fuster. *Barrena*. = Ab on travesser demunt es màneg para apoyarsi. *Barbiqui*. = Gròssa. *Barreno*. = Ajust en compas. *Iguala*.
Barrinàd, *da. p. p.* de barrinar. *Barrenado, da*. = ...Codido, da.
Barrinar. *v. a.* Fer foràts ab barrina. = Foradar bàrcas para tirarlas á fons: enganar. *Barrenar*. = Tenir àcte ab dònas ò hòmos. *Coder*. = Fer barrina: convenirse, ajustarse. *Ajustarse* ò *igualarse*.
Barrinéro. *m.* El qui sèmpre vâ de baratar. *Truca-borricos*.
Bàrrio. *m.* Cèrt distritte de població. *Barrio*.
Barriòla. *f.* Barrèt ab màyas de filàts. *Cofia* ò *red*.
Bàrro. *m.* La porció de llàna, ò cotó cardàd que se llèva en una vegada des pinte. *Barro*.
Barrobí. *m.* Foràt redó fèt en pedra ple de pólvora hén atacada, y se li péga tòc per fer tróssos sa pedra. *Barreno*.
Barrufèt. *m.* El dimòni. *Patillas*.
Barrufos. *m. pl.* Escrípols ò visions. *Escrúpulos* ò *visiones*.

Bàsca. *f.* Ànsia, inquietut, sy. *Bàsca*. = Calor. *Bochorno*. = Tenir bàscas. *Nausear*. = Fer bàsca: calor. *Hacer bochorno*. = Bélla bàsca. *adv.* Pòc se me dona, ò que pás. *Pase* ò *enhorabuena*.
Basili. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Basilio*. = *adj.* El qui segueix la rétgla de san Basili. *Basilio, ia*.
Basilicòrn. *m.* Unguent. *Basilicon*.
Bàsqueta. *f.* Bàsca petita de calor. *Bochornillo*. = El qui basquetja. *Agencioso, sa*.
Basquetjar. *v. a.* Procurar ab cuydado y diligècia alguna còsa. *Agenciar*.
Bàssa. *f.* Aplèg de àygo mòrta, y no molt neta, siuò bruta. *Balsa* ò *laguna*. = Seca. *Jera*. = Per abeurar. *Lavajo*. = De molt. *Cubo* ò *represa*. = De àygo despues de haver plogud: càmp embessad. *Lavajo* ò *navazo*. = Per fer fèms. *Pudridero*. = De òli: tàca de òli caygud en tèrra. *Acetada*.
Bassàda. *f.* Venguda de molta de àygo. *Avenida*. En molt de àygo. *Represa*. = Mòlter á bassàdas. *Moler de represa*.
Bassàlt. *m.* Màrmol de color y duresa de fèrro. *Basalto*.
Bassament. *m.* Tot còs qui està bàix de columna. *Basamento*.
Bassarite. *f.* Pedra preciosa. *Basarite*.
Bàsse. *f.* Lo qui sostén una columna, una estàtua, un pedestral. = Principi, fonement, apoye demunt de qui descansa una còsa. = Tèrra ò metàl qui se combina ab un àcido, y forma una sàl. *Bassa*. = La línea demunt de qui están las demés en las figuras plànas. = Principi, fonement, etc. en matemàtica. *Base*.
Bassetja. *f.* Instrument de còrda para tirar pedras. *Honda*. = El qui usa de bassetja. *Hondero*. = El seu uyèt ahònt se pòsa sa pedra: lo de es mitx. *Senb*.
Bassetjàda. *f.* Tir de bassetja. *Hondazo*.
Basseta. *f.* Bàssa petita. *Balsilla*.
Bassilica. *f.* Iglesia suntuosa. *Basilica*.
Bassilicàri. *m.* El qui assisteix al Pàpa ò á bisbe en la missa. *Basilicario*.
Basilisco ò *basilisco.* *m.* Animàl fabulós y de qui se diu fàlsament que néix de òu de gall y que màta en la vista. *Basilisco*.
Bassiòt. *m.* Clotèt ab àygo. *Charco*. = Gròs. *Charca*.
Bassiotèt. *m.* Bassiòt petít. *Charquito*.
Bassó. *m.* Sa llevor de plànta qui està dins cloveya para la séua defènsa. Si sa cloveya es blàna. *Grano*. = Si es fòrta, v. g. de mella. *Carne*. = El de mella trencada que se ven en gròs. *Almendron*. = De nou. *Núcleo*.
Bassó. *m.* Lo millor de una còsa. *Meollo*.
Bassó, *na. adj.* El qui néix ab àltre de un pàri.

BAT

Gemelo, la ô melizo, za.
Bât. m. Aubardâ ab arsons. *Baste ô basto.*
Bâsta. f. Afagidura á rôba para que no se esfilagués. *Bastilla.* = Doblèg de sa matèxa rôba ô vestít per ser mässa llárg. *Alforza.* = La acció de embastar. *Basta.*
Bastânt. adj. Suficiépt. *Bastante.*
Bastântmént. adv. Ab suficiéncia. *Bastantemente.*
Bastanter. m. cur. El qui reconeix los poders en los tribunéls. *Bastantero.*
Bastar. v. n. Ser suficiént. *Bastar.* = No bâsta per untarse es morros: ser môdica la cösa. *No basta ni aun para untar los labios.*
Bastar v. n. Arribar á alguna cösa ô llöc. *Alcanzar ô llegar.*
Bastârd, da. adj. Bords. *Bastardo, da.*
Bastârdâ. f. Lima suäve. *Bastarda.*
Bastardía. f. La calidât de bord. *Bastardia.*
Bastardilla. adj. Letra cursiva de imprènta semblânt á la manuscrita. *Bastardilla.*
Bastâx. m. El qui per ofici tragina as cöll. *Bastage, ganapan, esportillero, fagin ô mozo de cordel.* = El qui espéra á un cantó per llogarse. *Tras-canton.*
Baster. m. El qui fâ y adoba bâts. *Bastero.*
Bastéra. f. La dôna de baster. *Bastera.*
Basteta. f. Bâsta petita. *Bastilla.*
Bastidor. m. Taléssos de brodar. *Bastidor.*
Bastimént. m. Bârco. *Bastimento.*
Bastiménta. f. Pantal y pôst al mitx para estar el qui fâ ôbra. *Andamio.* = Qui agüanta cyna, v. g. sèrra. *Armaçon.* = De pôrta. *Marco.* = De vidriéra. *Bastidor.*
Bastió. m. Baluârt. *Bastion.*
Bâsto. m. Pinta de cârta. *Basto.* = Fer es dos de bâsto: morir-se. El hômo. *Doblar la servilleta ô estirar la pierna:* animâl. *Estirar la pierna.*
Bâsto, ta. adj. Tosco, grosser, mâl fèt. *Basto, ta.*
Bastó. m. Garrôt. *Palo.* = Gayâto ab pom ô sense pom. = Mândo, antoridât ô insignia militar. *Bastón.* = Aquèll ab que se péga als nôlts. *Marro.* = Fer jugar es bastó: atupar. *Hacer andar el palo.* = Bastó sens polir. *Lata.*
Bastonâda. f. Tôc ab bastó. *Bastonazo ô palo, palazo ô zamanca.* = De cégo: fôrta. *Palo de ciego.* = Bén donâda: bén aplicâda. *Fuella de podenco.* = Donar bastonâdas. *Dar palos ô apalear.*
Bastonèt. m. Bastó petít. *Bastoncico, illo, ito.*
Bâta. f. Vestít talar ab mânegas. *Bata.*
Batalegía. f. Repetició enfadosa de parâulas. *Batalogía.*
Batâlla. f. Combât de trôpas ô bârcos. *Batalla.* = Inquietút. *Batalla.*
Batâllador. m. Guerréro, lûmo de guèrra, el qui

71

BAT

batâlla. *Batallador.*
Batâllar. v. a. Péleâr. *Batallar.*
Batâlló. m. Cuérpo de trôpa de infantería. *Batallon.*
Batâvia. f. Hollânda. *Holanda, Batavia.*
Bâtavo, va. adj. Hollandès, sa. *Bâtavo, va.*
Batây. m. Sa lléngo de campâna, picaröl. *Badajo.* = Mâla parâula. *Ajo.*
Batâya. f. ant. Batâlla. *Bataya.* = De allöts, qui se apedregan. *Pedrea.*
Batayâda. f. Tôc á campâna ab so batây. = Desbarât. *Badajada.* = Cöp á algü ab batây. *Badajazo.*
Batayador. adj. Batâllador. *Batayador.*
Batayar. v. a. ant. Batayar.
Batayonâda. f. Desbarât, burrâda. *Badajada ô patochada.*
Batedor, ra. adj. El qui bâtr sembrâts segâds. *Trillador, ra.*
Batedor. m. De pôrta. *Batiente.* = De ôr ô plâta: el qui los reduèix á pâms. *Batihaja ô batidor de oro ô plata.*
Batèg. m. Movimént apressurâd de alguna pârt del cös de animâl, v. g. pola, cör, etc. *Latido.* = De llâga, ferida. *Entrepunzadura ô latido.*
Bategar. v. n. Mòurese apressurâdamént pârt interior del cös de animâl. *Latir.* = Es cör. *Latir ô palpar.* = Ferida ô llâga ô tumor. *Latir ô entrepunzar.* = El pit. *Latir ô palpar.*
Bateria. f. Fortificació per canóns. = Multitud de empéños. *Bateria.*
Batear. v. a. ant. Batiar. *Batear.*
Batèix. m. Batisme. *Bautismo, bateo, y bauteo.*
Batèu. m. Bârco petít. *Batel.*
Batiâd, da p. p. de batiar. *Bautizado, da.*
Batiânt. p. a. de batiar. *Bautizante.*
Batiar. v. a. Admniastrar el sagramént del batisme. = Posar âygo al vi. = Posar nôms. *Bautizar.*
Bâticül. m. Tôcs á sas âucas. *Azote.* = Fôrt. *Azotazo.* = Cayguda. *Batacazo, baquetazo ô tabolada.*
Batidor. m. El qui dona tinta quând imprimexen. *Batidor.*
Batismâl. adj. Pertañént á batisme. *Bautismal.*
Bâtipôrt. m. Espècie de manpâra despues de las pôrtas principâls, v. g. de iglesia. *Cancel.*
Batisme. m. El primer sagramént de la Iglesia. *Bautismo.*
Batistèri. m. El llöc ahönt estâ sa pila de batisme. *Baptisterio ô bautisterio.*
Batraconiâquia. f. Pélea de râtas y granôts. *Batraconiaquia.*
Batraquita. f. Pédra preciosa. *Batraquita.*
Bâtre. v. a. Rompre lo segâd, y separar el grâ

de sa páya. = Frecuentar un camí, parátge.
 = Mortificar, maltractar. *Trillar*. = Fèrro. *Martillar*. = Fèrro fret: pèrder témps. *Majar en hie-
 rro frio*. = El sòl en algún llòc. *Bañar*. = Ga-
 rròvas, mellas. *Varear* ò *batojar*. = Vèncer. *Ba-
 tir*. = Pasetjarse. *Batir las calles*.
Batúd, da. p. p. de bàtre. *Trillado*, da. = *Batido*,
 da. = *Vareado*, da.
Batuda. f. Lo batúd en una vegada, ò lo estès pa-
 ra bàtre. *Parva*. = Cayguda. *Tabolada*. = Es re-
 nòu que se fà en càure. *Batacazo*. = De àygo.
Chaparron.
Batút. m. Cayguda. *Tabolada*. = Del còr, pols, etc.
Latido. = Aguardar es batúts: la ocasió. *Estar-
 se d la capa*.
Báubo, ba. adj. Enrevenada de fret. *Arrecido*, da.
Baúl. m. Espècie de caxeta. Ab cubèrta plana. *Co-
 fre*, y ab cubèrta cóncava. *Baul*. = Forrada de
 pell. *Petaca*. = De mòrt. *Atakud*.
Bàula. f. Péssa de fèrro ò de bronzo que se pòsa
 á pòrtas, y á àltres còsas. *Aldaba*. = De bàul,
 caxó. *Aldabon*. = De cadena. *Eslabon*. = La de-
 rrera de cadena qui té mórdalas. *Espernada*.
 = Aficada á parèt para fermarí bistias. *Arren-
 dadero*.
Bauleta. f. Bàula petita. *Aldabilla*.
Baulòta. f. Bàula gròssa. *Aldabon*.
Bauprés. m. Àbre acalad qui surt de sa proa de
 hárco. *Baupres*.
Báuxa. f. Véga. *Gira*. = Xansa. *Chanza*.
Báva. f. Humor qui fluèix desà boca. *Baba*. = Vis-
 cosa. *Babazas*. = Hòmo tonto, rudo. *Babatel*, ba-
 vera ò *babazo*.
Bavar. v. n. Espellir humor pe sa boca. *Babear*.
 = Demúnt una còsa soyàntla. *Babosear*. = Per al-
 guna còsa. *Babear por...*
Bavaráy. m. Tavayoleta que se pòsa al pit de nin
 paraque no se soy. *Babador*, *babadero* ò *ba-
 bera*.
Bávaro, ra. adj. El naturál de ò lo pertañent al
 réyne de Bavièra. *Bdvaro*, ra.
Báv, xa. adj. De pòca altura ò alsada. *Bajo*, ja.
Báxa. f. Llecència para surtir del hospitál. *Baja*.
Baxá. m. Títol de honor entre los môros. *Bajd*.
Baxád, da. p. p. de baxar. *Bajado*, da.
Baxáda. f. La acció de baxar, y el llòc per ahónt
 se báxa. *Bajada*.
Bexamént. adv. Ab baxesa, grosseria, vilesa. *Ba-
 jamente*.
Baxar. v. n. Passar de llòc àlt á un báix. = Dismi-
 nuirse, v. g. fébra. = v. a. Posar báix lo qui es-
 tava á dalt. *Bajar*.
Baxer. m. El qui compra báxos d'òli. *Bejinero*.
Baxesa. f. Acció dolènta. = Lo pòc que es la creatu-

ra respècte del Creador. = La timidès del ànimo,
 del esperit. *Bajeza*. = Fer baxesas: accióus do-
 lentas ò no correspondénts al estat del qui las fà.
Hacer bajezas.
Baxèt, ta. adj. Molt báix. *Bajito*, ta. = adv. Ab
 veu molt báxa. *Bajito*.
Baxó. m. Instrument músic y el qui el tòca. *Ba-
 jon*.
Báxos. m. pl. Los quàrtos qui estàn abáix de una
 càsa. *Cuartos bajos*. = Sa brutó ò solátjas de li-
 cors. *Madre*, *heces*, *pozo*. = De bota. *Asiento
 de cuba*. = D'òli. *Morga*.

BE.

Bé. f. El nòm de la lletra b. *Be*.
Bé. m. Utilidat, bènèfici, riquesa, etc. *Bien*.
Bé. adv. Rèctamént, ab acèrt, fèlismént. *Bien*.
Bè. m. La veu de xòt. *Bé*. = El matèix xòt. *Carne-
 ro* ò *cordero*.
Béabà. m. El silabàri. *Beabà*.
Béarnès, sa. adj. Naturál de ò lo pertañent á
 Béarne provincia de Frànsa. *Bearnes*, sa.
Béata. f. Dòna de hàbit religiós, ò sens èll. *Beata*.
 = Fàlsa. *Gazmoña*, ò *beatona*.
Béatèri. m. Càsa de béatas. *Beaterio*.
Béatífic, ca. adj. Lo qui fà béneventurad. *Beati-
 fico*, ca.
Béatificació. f. La acció de béatificar. *Beatificacion*.
Béatificad, da. p. p. de béatificar. *Beatificado*, da.
Béatificamént. adv. Ab visió béatífica. *Beatifica-
 mente*.
Béatificar. v. a. Declarar el Pàpa que un sirvént
 de Déu gòsa de la glòria, y que se li pòt donar
 culto. *Beatificar*.
Béatíssim, ma. sup. *Beatísimo*, ma. = Béatíssim
 Pàpe: títol de honor que se dona al Pàpa. *Bea-
 tísimo Padre*.
Béatitút. f. La béneventurànsa etèrna. = Títol que
 se dona al Pàpa. *Beatitud*.
Béato, ta. Fèls, ditxós. = El béatificad per el
 Pàpa. = El qui se eczeroita en òbras de virtút.
Beato, ta. = Fàlsos: los qui aparentan virtút,
 y no en ténen. *Beaton*, na ò *gazmoño*, ña.
Béatura. f. Acció de afectada virtút. *Beateria*.
Béc. m. El estrém del càp de àve, y qui li servèix
 de boca. = Sa boca del hòmo = Elocuència. *Pi-
 co*. = Béc d'ànada: eyna. *Pico de anade*. = De
 grua, eyna ab punta á una pàrt, y en forma de
 tayànt á la àltra. *Piqueta*. = En vestút. *Cabo*, ò
pico.
Béc. Primèra persona de indicatíu de bécar. *Ca-
 beceo*.
Bec. Ab la e muda: primèra persona de indica-

tiu de bènner. *Bebo*.
 Bèca. *f.* Barrèt llarg. *Gorro*. = De col·legiàl, ò seminarista: llaixa de color que duen as còll, y la piassa de col·legiàl ò seminarista. *Beca*. = Anar de bèca girada: estar borràtxo. *Estar alumbrado*. = Anar de mitja bèca: estar mitx borràtxo. *Estar usomado ò alumbradillo*, ò tener unos pelillos.
 Bècada. *f.* Acalada de cap per fòrsa ò per vici. *Cabezada*.
 Bècameta. (*À*) *adv.* Axencad demunt es còll de un àltre. *À horcajadas*.
 Bècar. *v. n.* Aclar es cap várias vegadas per fòrsa ò per vici. *Cabecear*.
 Bèccòll. *m.* La part posterior des còll. *Pescuezo*. = *À bèccòll*. V. Bècameta. *À horcajadas*.
 Bèccòllada. *f.* Tòc a la part posterior des còll. *Pescosada ò pescozon*.
 Bècuàdro. *m.* Accidènt de la música. *Becuario ò beduro*.
 Bèsa. *f.* Escàrniò ò irrisiò. *Besa*. = Fer bèsa. *Hacer besa ò besar*. = Fer bèsa del sanbenito: gloriarse de acciò màla. *Hacer gala del sanbenito*.
 Bèsbemí. *m.* La tercera nòta de la música. *Besabemi*.
 Begú, da. *p. p.* de bènner. = *adj.* El qui està borràtxo. *Bebido, da*.
 Beguda. *f.* Qualsevòl licor que se pòt bènner. *Bebida*. = Para medicina. *Bebida ò bebedizo*.
 Begudòta. *f.* Beguda dolènta, àgra, amàrga. *Brebage*.
 Beguer. *m.* jutge que havia en àltre tèmps a Catalunya y a Mallòrca corresponent a corretgidor en Castilla. *Beguer*.
 Begueria. *f.* El ofici y el territòri ahont tenia jurisdicció el beguer. *Begueria*.
 Begòt. *m.* Bèya gròssa. *Abejon*. = El qui no fà sinò meujar. *Zingano*. = El qui volànt fà molt de rèu. *Abejarron*.
 Begòt, ta. *adj.* Tonto, rudo, ximple. *Babazorro, rra ò bausan*.
 Bèl. *f.* Abreviatura de Isabèl. *Isabel*.
 Bèl. *m.* La veu de xòt ò càbra. *Balido*.
 Bèlar. *v. n.* Fer bèls. *Balar*. = Per alguna còsa: desitjarla ab ànsia. *Andar balando por...*
 Bèleta. *f.* Diminutiu de Isabèl. *Belita*.
 Bèllic, ca. *adj.* Còsa de guèrra. *Bèlico, ca*.
 Belitre. *adj.* Dolènt, vil. *Belitre*. = Astúts, traydors. *Taimado, da*.
 Bèl, la. *adj.* Hermós, agradable, graciós. *Bello, la*. = Bèlla còsa! *Linda cosa!*
 Bèllabàsca. *adv.* Pòc se me dona, que pás. *Enhorabuena, pase, vaya*.
 Bèlladòna. *f. pl.* *Bella-dama*.

Bèllamènt. *adv.* Molt bé, escellènt, perfectamènt. *Bellamente*.
 Bèllugarse. *v. r.* Remenarse. *Hervir ò rebullir*.
 Bèllumas. *f. pl.* V. Bèllumas. *Lucecillas*.
 Bèlvèurer. *m. pl.* *Mirabel ò pinillo*.
 Bémòll. *m.* Signe que se pòsa devànt punt de sòlfa para abaxarlo mitx tò. *Bemol*.
 Bémòllad, da. *adj.* Notad de un ò de molts de bémòlls. *Bemolado, da*.
 Bémòllar. *v. a.* Notar ab un ò molts de bémòlls. *Bemolar*.
 Bèn. *adv.* Servèix para denotar un cèrt grau de perfecció, un cèrt estat felís y ventajós en la còsa de que se tràcta. *Bien*.
 Bèn. *m.* Bèus, riquesas. *Bienes, y ant. ben*.
 Bèua. *f.* Faxeta de ròba ab veta a càda càb. *Venda*. = Para embanar el clotèt que romàn havènt tayad es lloimbríol. *Ombliuero*. = Fer benas de sa ròba: esquezarla. *Hacer giras la ropa ò arpara*.
 Bèndàtge. *m.* Còpia de benas. *Vendage*.
 Bèndiciò. *f.* El àcte y efecte de beneir. *Bendicion*. = Papal: La que dona el Pàpa en cèrts dias, y la que per privilègi donan alguns religiosos també en cèrts dias y públicamènt. *Papal*.
 Bèndicta. *f.* El primer nocturn de matinas de la màre de Dèn. *Benedicta*.
 Bènefactor, ra. *adj.* Los qui fàn bé a àltres. *Bienhechor, ra*.
 Bènéfic, ca. *adj.* El qui fà bé a àltri. *Benéfico, ca*.
 Bèneficiència. *f.* La virtut de fer bé a àltre. *Beneficiencia*.
 Bènéfici. *m.* Favor, profit. *Beneficio*. = Títol y renda eglesiàstica. *Beneficio*.
 Bènéficiad, da. *p. p.* de bènèficar. *Beneficiado, da*. = *m.* El qui poseèix bènèfici eglesiàstic. *Beneficiado*.
 Bènéficiàl. *adj.* Pertàhent a bènèfici. *Beneficial*.
 Bèneficar. *v. a.* Fer bé las còsas. = Fer bé a àltri. *Beneficiar*.
 Bèneficiós, sa. *adj.* Profitós, útil. *Beneficioso, sa*.
 Bènefí, da. *p. p.* de beneir. *Bendecido, da y p. p.* irregular. *Bendito, ta*.
 Beneir. *v. a.* Dedicar alguna còsa al culte de la Iglesia ò utilidat de los fàctis usant de várias oracions y ceremònias. = Alabar ò eczaltar. *Bendecir*.
 Bènemèrit, ta. *adj.* El qui té mèrits, el qui es digne de honors y empleyos. *Benemérito, ta*.
 Bèneplàcit. *m.* Aprobació, consentimènt, permís, agrado. *Beneplicito*.
 Bènestar. *m.* Conveniència, comodidat. *Bienestar*.
 Bèneventurad, da. *adj.* El qui gòsa de Dèn. = Ditzós, felís. = Benèyt, ximple. *Bienaventurado, da*.

Béneventurânsa. *f.* La glória de Déu. = *Ditxa*, fé-
licitat. = Cada una de las vuyt que mos declára
Cristo. *Bienaventuranza*.
Bénevolência. *f.* Bôna voluntât, estimació. *Bene-
volencia*.
Bénévolo, *la.* *adj.* El qui té bôna voluntât. *Bené-
volo, la*.
Benèyt, *ta.* *adj.* Ditzós, féltis. = Senzill, ximple,
fâtuo. *Bendito, ta.* = El fâtuo fingid. *Morlaco,*
ca ô morlon, na. = Fer es benèyt. *Mumorse el*
dedo. = No ser benèyt. *No mamarse el dedo ô*
no ser rana.
Bénfêt, *ta.* *adj.* Bén formád. *Bienhecho, cha.* = Lo
que se diu del qui se há fêt mál, voléntue fer á
un áltre. *Estocada por cornada*.
Bengála. *f.* Gayâto de cáña de Indi ô de jonc flec-
sible. *Bengala*.
Benignamént. *adv.* Ab afabilidad. *Benignamente*.
Benigne, *na.* Afáble, piádós. *Benigno, na*.
Benignidât. *f.* Afabilidad, piedât. *Benignidad*.
Benigníssim, *ma.* *sup.* Molt benigne. *Benignissi-
mo, ma*.
Benigníssimamént. *adv. sup.* Ab molta benignidât.
Benignissimamente.
Bénito, *ta.* *m. f.* Religiós de S. Benèt. *Benito, ta*.
Bénjamín. *m.* El fíy més estimât de tots. *Benjamin*.
Bénjol. *m.* Cêrta goma. *Benjol*.
Bénparlâd, *da.* *adj.* El qui pârla ab cortesía. *Bien-
hablado, da*.
Bénparlânt. *adj.* Bénparlâd. *Bienhablado, da*.
Béns. *m. pl.* Hasiênda, riquezas. *Bienes.* = Carre-
gâds de censals. *Bienes heridos.* = Adventicios.
Los que adquirèix el fíy estânt ab son pâre. *Ad-
venticios.* = Castrênses ô cásicastrênses. Los que
adquirèix un soldât. *Castrenses ô casicastrenses.*
= Parafernâls. = Los que du sa dôna á més des
dôt. *Parafernâles.* = Profecticios. Los que ad-
quirèix no fíy ab los de son pâre ô per el seu
respècte. *Profecticios.* = Mòbles. Los que se pô-
ren mudar, v. g. tâula, cadira, etc. *Muebles.* =
Inmòbles. Los qui no se pôren mudar, v. g. vi-
ña, câmp, etc. *Inmuebles*.
Bénvengúd, *da.* *adj.* Bénarribâds. *Bienvenido, da*.
Bénvenguda. *f.* Nòm de dôna. = Bénarribâda. *Bien-
venida*.
Bénvist, *ta.* *adj.* Estimâd de tutòm. *Bienvisto, ta*.
Bénvolgúd, *da.* *adj.* Amâds. *Bienquerido, da*.
Ber. *m.* Ábre. *Ber ô malayo*.
Bërba. *f.* Dit graciós y burlésco. *Chanza.* = Grossé-
ra. *Chocarrería.* = Anar de bërbas. *Estar de*
chanza. = Dir alguna còsa per bërba. *Hablar*
de chanza. = Fer bërbas. *Chancear*.
Berberí, *na.* *adj.* El naturál de ô lo pertañent á
Berbería. *Berbert ô berberino, na*.

Berbería. *f.* Provincia de África. *Berberia*.
Berberisco, *ca.* *adj.* V. Berberí, na. *Berberisco, ca*.
Bérbol. *m.* Cêrta espècie de grá que se cría de-
munt sa péll. *Empeine*.
Bergânt, *ta.* *m. f.* Joves. *Mancebo, ba ô mozo, za.* =
Dolènts. *Bergante*.
Bergânta. *f.* Puta. *Munfla, pelundusca, peliforra,*
pelleja, pobreta, tusona, zorra, cellenca.
Bergantél, *élla.* *m. f.* Qui comênsan á ser fadríns.
Mozuzlo, la.
Berganti. *m.* Bàrco. *Bergantin*.
Bergautôt, *ta.* *m. f.* Joves áltis, grâns. *Moceton,*
na. = Pòlissas. *Berganton, na*.
Berlina. *f.* Cêrt cotxo. *Berlina*.
Berma. *f.* Espây entre sa murâda y es vâll. *Berma*.
Bernád. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Bernardo.* = Ber-
nâd hermitâ. Péix. *Bernardo hermitaño*.
Bernadèt. *m.* Diminutiu de Bernád. *Bernardito.*
= Péix. *Centolla*.
Bernadé, *m.* Nòm de hòmo. *Bernardino*.
Bernardo. *m.* Religiós del orde de S. Bernád. *Ber-
nardo*.
Barquéra, *ras.* *f.* Animâls que un té á sa guârdia
del señor ô âmo. *Acogido, dos*.
Berruga. *f.* Cêrta espècie de tumor en el còs. *Be-
rruga.* = De fil. *Retortijon*.
Berrugâd, *da.* *p. p.* de berrugarse. *Encarruja-
do, da*.
Berrugarse. *v. r.* Ferse berrugas es fil. *Encarru-
jarse ô ensortijarse*.
Besacúls. *m. f.* Adulador. *Zalamero, ra ô gita-
no, na*.
Besâd, *da.* *p. p.* de besar. *Besado, da*.
Besâda. *f.* El âcte y elècte de besar. = Còp impen-
sâd que dona un á áltre. = El señâl que té un
pâ de haver estâd aferrâd á áltre. *Beso*.
Besadeta. *f.* Besâda petita. *Besico, illo, ito*.
Besamânos. *m. pl.* Ceremônia. *Besamanos*.
Besar. *v. a.* Tocar ab los morros alguua còsa. =
v. n. Estar aferrâdas las còsas inanimâdas. *Be-
sar.* = Espessas vegâdas de continuo. *Besugar.*
= Es cul: adular. *Gitanear ô andar templando*
gaitas. = Besêm es cul: señâl de desprêci. *Bésa-
me el culo.* = Besêm es tafetâ. Desprêci. *Bésa-
me el tafanario*.
Besarse. *v. r.* Donarse besâdas. = Tocar-se las còsas
inanimâdas. = Encontrarse uns ab áltres. *Be-
sarse*.
Bescúyt. *m.* Còsa coneguda. *Bizcocho*.
Bescúytâd, *da.* *p. p.* de bescuytar. *Recocado, da*.
Bescuytar. *v. a.* Recôure es pâ, coca, etc. *Reco-
cer*.
Bescuyter. *m.* El qui fâ ô ven bescúyt. *Bizcochero*.
Bescúytèt. *m.* Dolseta de bescúyt. *Bizcotela*.

Bèstia. *f.* Animál de quatre càmars. = El hòmo ignorànt. *Bestia.*

Bèstia. *adj.* Irracionál, brutál. *Bestial.*

Bèstialidat. Irracionalidat, brutalidat. *Bestialidad.*

Bèstialmènt. *adv.* À mòdo de bèstias. *Bestialmente.*

Bestiar. *m.* Cavàll, àses, muls, soméras, moltóns, auveyas, etc. en comú. *Ganado.* = Boví: hòus y vácas. *Vacuno.* = Cabrum: boc y càbras. *Cabrio.* = De cerra: pòres. *De cerdu.* = De llàna: xòts. *De lana.* = Gròs: hòus, cavàlls, égos, àses. soméras, muls, mulas. *Ganado mayor.* = Menú: xòts, càbras. *Ganado menor.*

Bèstia. *f.* Tonteria. *Necedad.* = Mál paraula. *Maldicion.*

Bèstiota. *m.* Bistia gròssa. = Hòmo molt bèstia. *Bestiaza.*

Bestrela. *f.* Lo que se pàga adelantad. *Dinero adelantado.*

Bestug. *m.* Péix. *Besugo.*

Bèt. *f.* Abreviadura de Elisabèt. *Elisabet.*

Béta. *f.* La bé de los grégs. *Beta.*

Betarrave. *m. pl.* *Remolacha* ò *betorruga.*

Bèteta. *f.* Diminutiu de Bèt. *Elisabetita.*

Bèth. *f.* La bé del abecedàri hebrèu. *Beth.*

Bèthièm. *m.* La representació de quánd nasqué Cristo. *Nacimiento.*

Bethlernita. *m.* Religiós de la nòva Espàña. *Bethlernita.*

Bethlernític, *ca. adj.* Pertañent á la ciutat de Bethlèm. *Bethlernítico, ca.*

Betònica. *f. pl.* *Betónica.*

Betun. *m.* Matèria líquida y inflamàble que se tròba en las entràñas de sa tèrra. *Betun,* y àutes *betum.* = Matèria viscosa ab que sas beyas embatumau lo interior des buc. *Betun de colmenas.*

Betza. *f.* Sa pànxa. *Bandul.*

Betzarrud, *da. m. f.* El qui té sa pànxa gròssa. *Ventrudo, da.*

Betzer. *m.* Espès de romaguers. *Zarzal.*

Betrera. *f.* Canál gròssa en àngulo de teulada. *Limma.*

Betzol. *m.* Hermàno y nòm de desprèci. *Hermanuco.*

Betzolada. *f.* Multitud de allòts. *Muchacheria.* = Beguda gròssa d'aygo, de vi, etc. *Estocada de agua, de..., etc.*

Beurade. *f.* El lòc ahont vau á bèurer molts de aucells. *Bebedero.*

Bèurer. *v. a.* Enviarse pe sa gargamèlla algún líquido. *Beber.* = Còm es càns ab sa lléngo. *Beber d' lengüetadas.* = Ajoptid á siquia, torrènt, etc. *À ò de bruces.* = À la clotèlla: ab abundància. *À barba regada.* = Còm nua espónja: molt. *Como una esponja, como un odre, como un zaque.*

= Còm un suís: molt. *Como un tudesco.* = À la regalada: ab abundància. *À chorro.* = Un pic derrera saltre. *Sobrebeber.* = Espèra. *Al fiado* ò *sobre tarja.* = Sense mesura. *À tente bonete.* = Un glop de prèssa. *Dar un tiento.* = Tassons plens. *Vasos enteros.* = Per fèt: per haver comprad, venud ò fèt harrina. *Echar el aboroque y ant. la corobra.* = Bèurer en molts de bassiòts el qui vâ de noticias. *Beber en el pilon.* = Donar á bèurer á qui vâ de noticias. *Darle papila.* = Beutè aquèxa ò aquéix glop: axó se diu á un para manifestar es gust de que li hàja vengud algún mál. *Sorbeta ese huevo.*

Bevedor, *ra. m. f.* El qui beu. *Bebedor ra.* = *adj.* Lo qui es hò á bèurer. *Bebedero.* = Bevedor, ra de molt de vi. *Vinoso, sa.*

Bevedor. *m.* Potèt, tassó, xicara ahont beuen los aucells. *Bebedor.*

Bevént. (Bòn) Dulsura, suavidat que té el licor. *Emboadura.* = Tenir bòn bevént. *Tener emboadura.*

Béy. *m.* Espècie de sobérano entre mòros. *Dey.* = Governador de ciutat. *Bey.*

Beya. *ant.* Abèlla. *f.* Insecto qui recuèix sa mèl y sa cera de las flòrs. *Abeja.* = El réy de èllas: la famèlla qui cría, y no més es una en càda axàm. *Abeja maestra* ò *maesa* ò *la reina.*

Beyàssas. *f. pl.* Cosa coneguda, y de qui noy hà equivalènt espanhòl. *Beyasas.*

Beyer. *m.* El qui vâ de beyas y las cuyda. *Abejero.* = El qui ven mèl. *Melero.* = Vesper: la bresca que sán las vèspas. *Abispero.*

Beyerol. *m.* Aucell. *Abejaruco.* = Vèspa. *Abispa.*

Beyeta. *f.* Beya petita. *Abejica, illa, ita.*

Beyoneta y millor bayoneta. Espècie de puñal que se pòsa á nes fusell. *Bayoneta.*

Beyonetada. *f.* Puñida ab bayoneta. *Bayonetazo.*

Biambonas. *f. pl.* Telas brodadas de las Indias. *Biambonas.*

Biàrca. *m.* Intendant de víveres entre los emperadors grècs. *Biarca.*

Biàx. *m.* Oblicuidat. *Sesgo.* = En biàx. *adv.* Oblicuament. *En sesgo.* = Trèurer es biàxos: cercar ab cuydado, fer rigurosas inquisicions, examinar á fondo, discutir un conte. *Apurar.*

Bibaro. *m.* Animál anfíbio y de quatre càmars. *Bibaro.*

Biblia. *f.* El llibre del antig y nòu testamènt. *Biblia.*

Biblic, *ca. adj.* Lo pertañent á la Biblia. *Biblico, ca.*

Bibliófil. *m.* El qui àma y gusta de llibres. *Bibliófilo.*

Bibliografia. *f.* Conexemènt des llibres, de las

edicions, etc. *Bibliografia*.
Bibliógráfo. *m.* El qui está versad en el conexe-
 mént des llibres, edicions, etc. *Bibliógrafo*.
Bibliomania. *f.* Passió escesiva per los llibres. *Bibliomania*.
Bibliomaniac. *m.* El qui té grán passió els llibres. *Bibliomaniaco*.
Bibliótafo. *m.* El qui no comunica els seus llibres
 ráros. *Bibliótafo*.
Bibliotéca. *f.* Lloc ahont se guàrdan els llibres
 ahont están posads per orde. = Llibre qui du
 una collecció dels autors de una nació ó religió,
 y de las obras dels autors. *Biblioteca*.
Bibliotecari. *m.* El qui se cuyda de una llibreria.
Bibliotecario.
Bicapsular. *adj.* Se diu de un fruyt en duas bajô-
 cas. *Bicapsular*.
Bicôcara. *adj.* Un no res. = Hômo tonto. *Bicoca*.
Bíceps. *adj.* Se diu en anatomía dels musclos cuya
 párt superior está dividida en duas. *Biceps*.
Bicôrne. *adj.* El qui té duas bâñas, dos brássos,
 duas dents, segóns los poétas. *Bicorne*, y en bo-
 tánica, lo qui té duas puntas semb'âuts á bâ-
 ñas. *Bicorne*.
Bidént. *adj.* El qui té duas côms á forcas para ca-
 var sa têrra. = Moltó ô auveya segóns los poétas.
Bidente.
Biennál. *adj.* Lo qui dura dos âñys. *Bienal*.
Bienni. *m.* Espây de dos âñys. *Bienio*.
Biflôr. *adj.* Lo qui té duas flôrs, ô muitas flôrs de
 duas en duas segóns los botânicos. *Biflor*.
Biforme. *adj.* De duas formas, ô lo qui té duas
 formas. *Biforme*.
Bifronte. *adj. poétic.* El qui té duas câres. *Bifronte*.
Biga. *f.* Lleñam llârg y gruxad. *Viga*. = Aquella
 cuyo câb descansa demunt âltra. *Durmiente*.
Bigalôt. *m.* Bossí de fust gruxad qui servèix para
 sêurer. = Hômo tórpe. *Tronco*.
Bigamia. *f.* Segón matrimôni. = *cur.* Casamént ab
 duas personas en un matéix témps. *Bigamia*.
Bigamo. *m.* El ca-âd duas vegâdas en distnt témps.
 = El casad en un matéix témps en duas perso-
 nas. = El casad ab viuda. *Bigamo*.
Bilbas, na. *adj.* El ô lo de Bilhão. *Bilbaino*.
Bilbilità, na. *adj.* El ô lo de Calatayúd. *Bilbili-
 tano*, na.
Bilingüe. *adj.* Llibre imprès en duas lléngos. = Hô-
 mo qui pârla dos idiomas. *Bilingüe*.
Biliós, ra. *adj.* El qui abunda de bilis. *Bilioso*, sa.
Bilis. *f.* Un dels quâtre humors del còs. *Bilis*.
Billet. *m.* Paper para comunicarse familiarmént,
ant. orde reyâl. *Billete*. = De confessar ô com-
 bargar. *Cédula*. = El que se pôsa á cûsa y sig-
 nifica que está para llogar. *Albaran*.

Billetet. *m.* Billèt petit. *Billetico*.
Billó. *m.* Dêu vegâdas cent mil. *Billon*.
Biméstre. *adj. ô m.* Lo qui dura dos mcsos ô du-
 râda de dos mcsos. *Bimestre*.
Binâl, da. *p. p.* de binar. *Binado*, da.
Binar. *v. a.* Donar duas reyas á câmps ô á viña.
Binar.
Binâri. *m.* Nombre compôst de duas uuidâts. *Bi-
 nario*.
Binóculo. *m.* Trompa ab que se veu una còsa ab
 sos dos uys. = *adj.* Lo qui servèix á los dos uys.
Binóculo.
Binômio. *m.* Nombre compôst de duas pârts uni-
 das ab aquêsts signes + ô - qui vòlen dir més
 ô méuos. *Binomio*.
Biografia. *f.* Histôria de vidas particulars. *Biogra-
 fia*.
Biográfic, ca. *adj.* Lo pertañent á la biografia.
Biográfico, ca.
Biógrafo. *m.* Escripitor de vidas particulars. *Biô-
 grafo*.
Biombo. *m.* Mampâra. *Biombo*.
Biôrxa. (À la) *adv.* Ab negligência, ab descúit,
 cousevuya. *À la birlonga*.
Bipartid, da. *adj. poétic.* Partid en duas pârts.
Bipartido, da.
Bipedâl. *adj.* Lo qui té sa mida de dos pèus. *Bi-
 pedal*.
Bipédo, da. *adj.* El qui té dos pèus ô camina ab
 dos. *Bipedo*, da.
Biribis. *m.* Jôc de sôrt. *Biribis*.
Biricú. *m.* La corretja de sa cinta de qui pênja sa
 espâsa. *Biricú*.
Birlâd, da. *p. p.* de birlar. *Birlado*, da.
Birlador, ra. *m. f.* El qui birla. *Birlador*, ra.
Birlar. *v. a.* Llevar á un el empleyo que pretenia.
Birlar.
Birlonga. Jôc del hômo forsad ab espâsa y per
 trunfo la derréra cârta. *Birlonga*.
Birlotxo. *m.* Espêcie de cotxo ubért á davânt.
Birlocho.
Birulèt. *m.* Jôc. *Barrulé*.
Bisâca. *m.* Animâl quadrúpedo del Perú. *Bisaca*.
Bisarría. *f.* Valor, esplendor, lluíment. *Bizarria*.
Bisarríssim, ma. *sup.* *Bizarrrísimo*, ma.
Bisârro, ra. *adj.* El qui té bisarría. *Bizarro*, ra.
Bisâvi, via. *m. f.* El pâre y la mãre del âvi y âvia.
Bisabuelo, la.
Bisbât. *m.* La jurisdicció, territôri de bisbe. *Obis-
 pado*.
Bisbar. *v. n.* Lograr un bisbât. *Obispar*.
Bisbe. *m.* Còsa coneguda. *Obispo* y *ant.* *bispo*. =
 De anell: el qui no té bisbât. *De anillo*. = Au-
 siliar: el qui fâ sas funcions de un âltre. *Ausi-*

BLA

77

BLE

lar. = In partibus: el qui té es hisbât en têrra de infâels. *In partibus.* = De pôrc. *Opispo ô obispillo.*

Bisbis. m. V. *Biribis.* *Bisbis.*

Bisco, ca. *adj.* El qui tòrs la vista. *Bisco,* ca ô *bisojo,* ja.

Biscuusa. f. V. *Biâx.* *Sesgo.*

Bismut. m. Metâll frâgil y molt pêsâd. *Bismut.*

Bisuet, ta. m. f. El fîy ô fîya des nêts. *Biznieto,* ta ô *bisnieto,* ta.

Bistia. f. V. *Bêstia.* *Bestia.* = De trabây. *Averio.*

= De tragí. *Acémila.* = Môrta y pudênta. *Carroño.* = Bôua per dur as carnâtge. *Estar ya para buitrera.*

Bistieta. f. *Bistia* petita. *Bestecica,* illa, ita ô *bestezuela.*

Bistorí. m. Eyna de cirugiâ. *Bisturtí.*

Bitzêgo. m. Bossí de boix ab que los sabaters âllisan y donau llustre á sôla de sabâta. *Bisagra.*

Bialó. m. Tancador de pôrta. *Fiador de puerta.*

Bixést. *adj.* Se diu del âny en qui el febrer té 29 dias. *Bisiesto.*

BL.

Blâ, na. *adj.* Môll, flux, suâve al tâcto. *Blando,* da. = Côm ofení. *Como alfenique.* = Mês blân que cotó. *Mas blando, que la seda.* = Mês blân que una figa flôr. *Mas blando que una breva.* = Mâssa madur. *Papandujo,* ja.

Blânc, ca. *adj.* Oposâd á negre. *Blanco,* ca. = Côm la neu. *Como la nieve.* = Côm la tófa de la neu. *Como el ampo de la nieve.*

Blânc. m. El de ôu: aquêll líquido blânc que té. *Blanco ô clara de huevo.* = Unguênt sêd de cloveyas de ôu para posar á sa càre. *Blanco de huevo.* = Es blânc del uy. *Blanco del ojo.* = Blânc para señar. *Jabon de sastre.*

Blânc. f. Moneda antiga. *Blanca.*

Blâncor. f. *Blâncor,* encaraque antig.

Blâncura. f. La calidât de lo blânc. *Blancura.* = De uy: espêcie de boyreta. *Blancura del ojo.* = En eczêrcit. *Claro.* = En garriga, pinar, etc. *Calva.*

Blâncer. m. Calatraví. *Blanquero.* = *adj.* Câmp, têrre. *Blanquisar.*

Blânuet. m. Blânc de plom para pintar. *Albayalde.*

Blânuet. m. Blânc de plâta. *Albayalde.*

Blânuet, ta. *adj.* Un pôc blâncs. *Blanquillo,* lla.

Blânuetjâd, da. p. p. de blânuetjar. *Blanqueado,* da.

Blânuetjar. v. a. Posar blânc a una còsa. = v. n. Mostrar una còsa sa sêua blâncura. *Blanquear.*

= Comensar á blânuetjar. *Blanquecer.*

Blânuetjô. o. m. El âcte y efêcte de blânuetjar. *Blanqueco.*

Blânuetjô, sa. *adj.* Lo qui tira á blânc. *Blanquinoso,* sa, *blanquecino,* na y *blanquisco,* ca.

Blânueta. f. La calidât de lo blânc. *Blandura.*

Blânuetjâble. *adj.* Vitupêrâble. *Blânuetjable.*

Blânuetjâd, da. p. p. de blânuetjar. *Blânuetjado,* da.

Blânuetjador, ra. m. f. El qui blânuetja. *Blânuetjador,* ra ô *blânuetjo,* na.

Blânuetjânt. p. a. de blânuetjar. *Blânuetjante.*

Blânuetjar. v. a. Dir blânuetjias, majormênt còntre Dêu, y los sânts. = Malair, dir mât de aigü. *Blânuetjar.*

Blânuetjâtori, ria. *adj.* Lo qui conté blânuetjias. *Blânuetjatorio,* ria.

Blânuetjia. f. Parâula injuriosa. *Blânuetjia.*

Blânuetjô, ma. *adj.* Lo qui conté blânuetjias. = m. f. El qui diu blânuetjias. *Blânuetjo,* ma.

Blâssô. m. Agregât de tot lo qui compôu el escût de ârmas. = Ârt de esplicar los escûts de ârmas de ciutât, vila ô de familia. = Câda pèssa del escût. *Blâsson.*

Blâssonâd, da. p. p. de blâssonar. *Blâssonâdo,* da.

Blâssonador, ra. m. f. El qui se blâssonâ. *Blâssonador,* ra.

Blâssonânt. p. a. de blâssonarse: el qui se vana-glória. *Blâssonante.*

Blâssonar. v. a. Dispôndre, piutar, esplicar las ârmas de escûts. *Blâssonar.*

Blâssonarse. v. r. Vânuetjarse. *Blâssonar.*

Bât. m. Grâ bêu conegûd. *Trigo.* = El sembrâd. *Trigo ô panes.* = Aquêll cuya espiga té espiguetas. *Trigo racimal.* = E-conâd: cuya espiga no té arêstas. *Trigo chamorro.* = Grôs. *Grueso ô de mucha raspa.* = De las Indias. *Maiz,* trigo de las Indias ô de Turquia, y en las Indias. *Zira:* el sembrât. *Muizal.* = Bât de môro. *Panizo.* = De perdíu: hêrba. *De vacas.* = No bêu granâd ô ple. *Desmedrado,* da.

Bâu, ava. *adj.* Qui té es color blânc. *Azul.*

Bâu. m. Color. *Azul.* = Color de cêl. *Azulceleste.* = Fosc. *Azul turquí.*

Blâvê. m. pl. *Flor de aliso.*

Blâvetjar. v. n. Tirar á blânc, ô têhir es color blânc. *Azulear.*

Blâvura. f. Negró en el cêl. *Cerrazon.* = En el cûs. *Cardenal.*

Blây. m. Nôm prôpi de hómo. *Blas ô ant.* *Blâso.*

Blây, ya. *adj.* Denêys. *Babieca.*

Blê. Còsa coneguda. De llum, llançênta, grisôl. *Mecha ô torcida.* = De âtza, candelâ, etc. *Pabilo.*

Bleda. *f. pl.* *Acelga*, y *ant.* *Bleda*.
 Bledomora. *f. pl.* *Bledomora*.
 Blenéra. *f. pl.* *Candelaria*.
 Blenorrea. *f.* Flucsió del nâs. *Blenorrea*.
 Blet. *m. pl.* *Bledo*.
 Blindas. *f. pl.* Péssas de fust para cubrir sas trin-xéras. *Blindas*.
 Blonda. *f.* Espêcie de randa. *Blonda*.
 Blondeta. *f.* Blonda estreta. *Blondina*.
 B'oqueád, *da. p. p.* de bloquear. *Bloqueado*, *da*.
 Bloquear. *v. a.* Sitiar una plâssa enfôre del tir de canó. *Bloquear*.
 Bloquéo. *m.* Siti enfôre de tir de canó. *Bloqueo*.

BO.

Bô, *na. adj.* Lo qui té en sí totas las qualidâts conveniênts á sa séua naturalesa. = Qui té alguna perfecció morâl ô física. = Escellênt, esquisít en son gênero. = Prôpi para cêrts usos. = Qui encâre pôt servir. *Bueno, na.* = Para bœurer. *Bebedizo, za.* = Estar bô: no estar malâlt. *Estar bueno.* = Bôn dia: salutació que se fâ al matí. *Buenos dias.* = Bônas târdes: salutació que se fâ al capvé-pre. *Buenas tardes.* = Bôna nit: salutació que se fâ á la nit. *Buenas noches.* = El bô sêmpre pensa bé. *El bueno siempre tiene buen pensamiento.* = No es bô sinó per ell matêix. *No es bueno sino para si mismo.* = No es bô para malaída la cõsa. *No es bueno para maldita la cosa.* = No es bô per Déu ni per el diâble ô santa Maria. *No es bueno para Dios, ni para el diablo.* = No es bô sinó per menjar. *Solo para comer tiene habilidad.* = No es bô per mar ni per têrra. *No es bueno para frito ni cocido.* = No es bô per âse ni per aubardâ. *No es para silla, ni para albarda.* = Á las bônas: de bôua voluntât. *¡buenas.*

Bobâ, *na. adj.* Ximples. *Bonachon, na.*
 Bôbila, *m.* Aturád, pôc espêrt. *Panarra.*
 Bôbô. *m.* Expressió ab que anomenan es nins á los bescúyts, confíts, etc. *Chucho ô chochito.*
 Boc. *m.* El mâscle de las câbras. *Cabron ô macho de cabrio.* = Picád. *Castron.* = No menjar boc: no ser benèyt. *No ser rana ô no mamar se el dedo.*
 Boca. *f.* Párt de la càre per ahónt surt se ven y entra lo que se menja ô beu. = Entráda de alguna cõsa, *v. g.* de cõva, foru, etc. *Boca.* = De carrer. *Bocacalle.* = De fosca. *Boca de noche.* = De máuega. *Bocamanga.* = De câma de calsons. *Boquilla.* = De câu, cõva, esquetja. *Boca ô bocaron.* = De infêrn: flastomador. *Boca de escorpion.* = De ôr: el qui té elocucúcia. *Pico de oro.*

= Des ventrèy. *Boca del estómago.* = Âmpla. *Rugada.* = Grôssa. *Gruesa;* y el qui lay té. *Bocon.* = D'enlós: grân. *Boca de espuerta.* = Tôrta. *Tuerta;* y el qui lay té. *Boquituerto.* = Boca que vols. *¿Qué quieres boca?* = Á boca de sôllera: de bôn tûc. *De paleta.* = Sa boca leu sâb, y sa pânxa també: expressió ab que se denôta que no se vol dir lo que se há menjâd. *Nitos.* = Á boca de canó: *adv.* Á curta distância. *Aboca de cañon.* = Á boca de fosca. *adv.* Quând ne comênsa á fer. *Aboca de noche ô entre dos luces.* = De boca: de parâula. *De boca.* = Fer boca: menjar alguna cõsa ântes de bœurer. *Hacer boca.* = Fer boca: giñar á un. *Hacer brecha con uno.* = Estar ab sa boca badâda: embambâd. *Estar con la boca abierta.* = Badar sa boca á nes vênt: no tenir que menjar. *Estar con la boca d la pared.* = Parlar per boca de âltri: dir lo que âltri li há dit. *Hablar por boca de gan-so.* = Trêurer de sa boca: anticipar se á dir lo que âltri anâva á dir. *Quitarlo de la boca.* = Llevar-só de sa boca: donar alguna cõsa que el qui la dona há mester. *Quitársela de la boca.*

Bocâ. *lo. f.* Porció de lo que se menja. = Una párt de brilla. *Boçado.*

Bocâtge. *m.* L'âga en boca de nin per el calor de sa llét. *Ubrera ô vaharera.*

Bocella. *f.* Mollara á môdo de canâl. *Bocela.*

Bocellâd, *da. p. p.* de bocellar. *Bocelado, da.*

Bocellar. *v. a.* Fer molluras á môdo de canâl. *Bocelar.*

Bocôta. *f.* Boca grôssa. *Bocaza.*

Boda. *f.* Casamént. *Boda.*

Boetjar. *v. n.* Juguetetjar. *Juguetear ô retozar.* = Que boetjas ô boetje: lo que se din á un quând li surt mál el fêr bérbas. *Andaos d decir donayres.*

Bôfega. *f.* Espêcie de fâva ô grâ en el cõs *Ampolla.*

Bofegâd, *da. p. p.* de bofegar. *Ampollado, da.* = Pâ ô coca. *Olivado, da.* = Vexigâ. *Pululado.*

Bofegar. *v. a.* Causar bôfegas. *Ampollar.*

Bofegarse. *v. n.* Surtir ple de bôfegas. *Ampollar-se.* = Es pâ ô coca. *Olivarse.* = Es vexigâ. *Pulular.*

Bôga. *f.* Péix. *Boga.*

Bôl. *m.* Têrra ab que se prepâra lo que se há de danrar. *Bol ô bolo.*

Bolâdo. *m.* Pâsta de sucra de figura llargueta, y ab foradêts câsi semblânts á los de bresca. *Bolado.*

Bolcâd, *da. p. p.* de bolcar nins. *Empañado, da.* = De bolcar en disputa, etc. *Voleado, da.* = De bolcarse per sa têrra. *Revolcado, da.*

Bolcar. *v. a.* Vestir als nins ab dráps. *Empanar.*
 =Apretar ô vencer en disputas, etc. *Volcar.*
Bolcarse. *v. r.* Rodar per sa têrra, fânc, âygo.
 =Entregarse del tot á una vida viciosa. *Revolcarse.* =De riurer: riurer molt. *Descoserse de risa.* =Bolcarsy: ser mássa llârg en una visita, v. g. *Calentar el asiento.* =En un sermó, etc. *Comenzar y no acabar.* =Surtir malament de una funció. *Salir por el abollon ô por el albanal.*
Boldro. *m.* Movimént precipitad de âygo qui surt. *Borollon ô borboton.* =El sembrât més espès y més âlt en un llôc en qui majorimént havia estâd formiguer ô léms. *Manchon.*
Boléro. *m.* Cansó ô hâll. *Bolero.*
Bolêt. *m. pl.* esponjosa. *Boletô ô hongo.* =De âbre. *Escarzo ô agarico.* =Blânc, redó, y per dedins ple de pols negra. *Bejin.*
Bolêy. *m.* Cuyguda. *Caida.* =Grôs. *Batacazo.* =Còp. *Golpe.*
Bolêya. *f.* Pârt de cotxo. *Bolea.*
Boleyar. *v. a.* Tirar una moneda al âyre para vèurer qui gosará, etc. *Tirar d castillos y leones ô d cara ô cruz.* =Fêr càure. *Volcar.*
Bolêc. *m.* Fârdô ô porció de rôba. *Lio.* De cabèys. *Mechon.* =De gént. *Peloton.* =De cârtas. *Envoltorio.*
Boliquêt. *m.* Bolêc petit. *Paquete.*
Bolítx. *m.* Xêrxa que se trêu de mar de en têrra. *Boliche.*
Bolítxada. *f.* Lo que se trêu ab so bolítx. *Redada ô lance.*
Bolsic. *m.* Bâssa. *Bolsa.*
Bôlla. *f.* Còs redó de qualsevôl matêria. *Bola.* =De jugar en triquêt. *Bocha.* =De fer pujar al âyre. *Globo.* =Hômo redó. *Rechoncho ô recoquin.* =De sebó. *Jaboncillo.*
Bôllâd, *da. p. p.* de hollar. *Bollado, da.*
Bôllar. *v. a.* Posar un plom ab ârmas ô señal á se rôba. *Bollar.* =Bôllarla: no âcertar una còsa. *Hocicar.*
Bôlleta. *f.* Bôlla petita. *Bolita.* =De jugar. *Bochita.* =De alocamént. *Boleta.* =Nin gruxad y redó. *Recoquin.* =De votar. *Ballota.*
Bôlló. *m.* La bôlla petita del jôc de bôllas. *Bolliche.*
Bomba. *f.* Mâquina para trêurer âygo. =Bôlla de fêrro boyda dedins per umplirla de pólvora, etc. *Bomba.* =Tir ô trô de bomba. *Bombazo.*
Bombar. *v. a.* Trêurer âygo ab bomba. *Bombar.*
Bombârda. *f.* Mâquina militar antiga de canó grôs. =Bârco destinaad para tirar bombas. *Bombarda.*
Bombassi. *m.* Rôba de cotó. *Bombasi.*
Bombatjâd, *da. p. p.* de bombatjar. *Bombardear,*

do, da ô bombeado, da.
Bombatjar. *v. a.* Tirar bombas. *Bombardear ô bombear.*
Bombéo. *m.* El âcte y efêcte de bombatjar. *Bombeo.*
Bômbeta. *f.* Bomba petita. *Bombita.* =La qui té un broc tórt, y plena de âygo, y posâda á nes fôc despedeix un vént fôrt. *Colipida.*
Bombo. *m.* Tambor molt grôs. *Bombo.*
Bôn, *na. adj.* Bô, *na. Bueno, na.* =Bôna barrina! dolênta. *Tracamundana.* =Bôna la hé fêta: axô se diu quând un há incorregúd en algún error, desacêrt ô há dit algún desberât. *Buena ganancia he hecho.* =Sa primêra bôna que hé fêta: vuy: axô se diu quând un há compúd, v. g. un plât. *La primera y esa en tierra.* =En bônas. *En buenas.* =Á las bônas: sense barâya. *Á las buenas.* =Més fân á las bônas que á las mâlas. *Mas tiran tetas que carretas.*
Bônamént. *adv.* Voluntâriamént. *Buenameute.*
Bônaventura. *m.* Nôm prôpi de hômo. =Bôna sôrt. *f. Buenaventura.*
Bonânsa. *f.* Témps quiêt. =Prosperidât, felicitât. *Bonanza.*
Bonatxâs. *m.* Pacífic, de hôn naturâl. *Bonazo, za.* =El qui tot lo creu. *Bonachon, na.*
Bondât. *f.* Calidât qui constituêix una còsa bôna. =Suavidât de gêni. *Bondad.*
Bonêt, *ta. adj.* Un pôc bô. *Bonito, ta.*
Bonetâda. *f.* Cortesia ab bouête. *Bonetada.* =Tôc ab bouête. *Bonetazo.*
Bonête. *m.* Espêcie de barrêt de cartó y forrad de rôba ab puntas ô sense. *Bonete.* =El capellâ secular. *Bonete.*
Bonificâd, *da. p. p.* de bonificar. *Bonificado, da.*
Bonificar. *v. a.* Abonar, millorar. *Bonificar.*
Bonificatiu, *va. adj.* Lo qui contribuêix á bonificar. *Bonificativo, va.*
Boníssim, *ma. sup.* Molt bô. *Bonísimo, ma.*
Boníssimamént. *adv. sup.* Boníssimamente.
Bonítol. *m.* Péix. *Bonitalo ô bonito.*
Bôno. *adv.* Já bâsta ô bâsta. *Bueno.*
Bôny. *m.* Tumor ab duresa. *Divieso ô lechin.* =Grôs. *Bubon.* =Ab matêria. *Apostema.*
Bonso. *m.* Sacerdôt xino ô del Japón. *Bonzo.*
Boôtes. *m.* Costellació boreâl. *Boôtes.*
Boqueta. *f.* Boca petita. *Boquita.*
Borcegní. *m.* Calsât autíg. *Borcegut.*
Borceguineria. *f.* Llôc ahont se feyan ô venían borcegnius. *Borceguineria.*
Bord, *da. adj.* Nâd de pâres qui no se conexen, ô quând nasquéren no se porían casar los pâres. *Borde ô espurio, ria.* =Los que há criad la cása dels espôsits. *Inclusero, ru.*

Bordáda. *f.* Giro de bárco para cercar es vent.
Bordada.
Bordatjar. *v. n.* Anar á la dreta y á la esquerra un bárco quánd es vent lo impedèix de anar tot dret. *Bortlear.*
Bordáy. *m.* Brot qui surt de ábre: si es de la sôca. *Renuevo*, y si es de sas rêls. *Barbado.*
Bordéll. *m.* Cáva de prostitutas. *Burdel.* = Al bordéll. *adv.* Málament. *Al retortero.*
Bordo. *m.* Bordáda. = Costât interior de bárco. = El matèix bárco. *Bordo.* = Anar ô estar á bordo: auar ô estar á bárco. *Ir ô estar á bordo.*
Bordó. *m.* Córda gruxáda de instrument músic. = Gayâto de pelegrí. *Bordon.* = El que duen los capèllâns, sobreposâds, etc. *Cetro.* = De edifiçi. *Tondino.*
Bordoner. *m.* El qui du bordó eglesiástic. *Cetro.*
Bordonèt. *m.* Bordó petit per instrument músic. *Reforzada.*
Bordoneyád. *adj.* Axô se diu de las creus en escút de ármes gornidas á las estremidâts de poms ô bastóns semblânts al de pelegrí. *Bordoneado.*
Boreál. *adj.* Qui es de la pàrt de tramuntâna y lo qui pertáñy al vent de tramuntâna. *Boreal.*
Bóreas. *m.* Vent de tramuntâna. *Bóreas.*
Borina. *f.* Búlla. *Bureo.* = Anar de borina: de búlla. *Ir de bureo.* = Caminar un bárco ab el vent de costât. *Ir de bolina.*
Borino. *m.* Insêcto. *Abejorro.*
Boria. *f.* Flocadura de seda, fil, etc. lligâds côm un ramèll. = Bouête de doctor. *Borla.*
Borleta. *f.* Borla petita. *Borlilla.*
Borlôta. *f.* Borla grôssa. *Borlon.*
Borra. *f.* Sa escórxa de cânôm trencád ô lo gruxád que câu espadântlo. *Agramiza.* = De llâna. = Còsa despreciâble. *Borra.* = De poll ábre, de vèlauer, etc. *Candelilla ô espiguilla.* = De cânôm, llâna, lli, pentinâda. *Borra ô tomento.* = Espadâda. *Tasco.*
Borrád, da. *p. p.* de horrar. *Borrado, da.*
Borrador. *m.* Escrit no corretgid. *Borrador.*
Borradura. *f.* El efêcte de horrar. *Borradura.*
Borrar. *v. a.* Passar sa ploma per demúnt escrit, piuzèll per demúnt pintura. *Borrar.* = De la memòria: olvidar. *De la memoria.*
Borrásca. *f.* Tormènta, tempestât, vent fôrt, pluja grôssa mesclâda ab calabruix, trôns y llâmps. *Borrasca.* = Contrariedât, dificultât, perfil. *Borrasca.*
Borrascós, sa. *adj.* Lo qui càusa borrasca, ô està esposâd á ella. *Borrascoso, sa,*
Borrâtja. *f. pl.* *Borrajá,*

Borrâtja. *f.* Petit odre per dur vi. *Borracha, y millor. Bota.*
Borratxerí. *f.* Embriaguès ô desberât grôs. *Borrachera.* = Turbació de càp, de judici ô de rahó. *Borrachez.*
Borrâtjo, xa. *adj.* Tocâds de suc. = Possèids de alguna passió, majorment de ira y furor. *Borracho, cha.* = Al borrâtjo fi ni li hásta áygo ni vi. *Al borracho fino ni el agua basta ni el vino.*
Borrâtjôt, ta. *adj.* Molt borrâtjos. *Borrachon, na ô borrachazo, za.*
Borreyó. *m.* Petit nuu que quèda en rôba, y que se tâva ab estisoras. *Mota ô flojel.* = Espècie de filèts qui se aplegau háix de caliras, tâulas, etc. *Tamo.* = Báix de taléssos. *Tamo ô caedura.*
Borrico. *m.* Àse. = Hòmo lèstia, ignorânt. *Borrico.*
Borró. *m.* Tâca de tinta demúnt paper. *Borron, y segóns los allòts. Pastor.* = En pàño. *Flojel.*
Bos. *m.* Bossí d'ôs ô bastonèt que se pôssa per càstig á los qui pârlan mál, majorment á los superiors. *Mordaza.*
Bôsc. *m.* Terréno ple de ábres, mâtas y âltres arbustos espessos. *Bosque.* = De ausinas. *Belotera.* = Pintâd. *Boscaje.* = Véy y dolènt. *Moeda.* = Artificiâl en hòrt ô jardí. *Bosquete.* = Tancád de parèt. *Parque.*
Bosquéco. *m.* Pintura qui no més té sa primèra mà. *Bosquejo.*
Bosquèt. *m.* Bôsc petít. *Bosquecillo.*
Bossa. *f.* Saquèt de pèl, roba, seda, etc. per dur dohbés ô âltres còsas. *Bolsa.* = La que se du penjâda á sèlla para posary es mâneg de bandèra ô llânsa. *Cuja.* = Grôssa para el pit. *Balsopeto.* = Per dur tabâc. *Tabaquero ô bolsa.* = Côm la de confraria. *Bolso.* = Para esca, pèdra y foguer. *Esquero.* = De pastor: hérba. *Pan y quesillo.* = En vestít. *Bolsa.*
Bossas. *f. pl.* Las de... *Bolsas, vedijas, escroto.*
Bosseta. *f.* Bossa petita. *Bolsica, ita, illa.* = Para reliquia que se sòl dur penjâda á gnârdapfts ô jác de nin. *Bolsico.* = Fer bosseta: umplir sa butxèca, fer fortuna. *Hacer bolsillo.*
Bosser. *m.* El qui fâ ô ven bossas. *Bolsero.* = El capèllâ qui dona la distribució. *Bolsero ô pñancero.*
Bossí. *m.* Trôs ô pàrt de alguna còsa. *Pedazo ô trozo.* = De blât sembrâd, de ôrdi, etc. *Pedazo de trigo, cevada, etc.* = De camí. *Trecho.* = De fust ourt y gruxád ô de pá dur ô acaptâd. *Zoque.* = De fust: hòmo rudo, torpe. *Pedazo de madera.* = Para menjar. *Bocado.* = De sòla para vârcas. *Tordija.* = De pá. *Mendrugó.* = Donar es bossí mastegád; donar la còsa clâra. *Dar mascado.* = Fer bossíns de sa rôba: españar-

la. *Apar la ropa.*—Bossí de història. *Retazo de historia.*
 Bossinada. *f.* Porció de aliment que el animal pren dins sa boca para menjarla. — Part separada de una cosa sòlida, y bona á menjar. *Bocado.*—Á cada bossinada un glop ó una tassionada: beurer espessas vegadas. *Tras cada pregon azote.*
 Bossinadeta. *f.* Bossinada petita. *Bocadillo, ito.*
 Bossinèt. *m.* Bossí petit de qualsevól cosa. *Cacho.* — De pá romàs á sa taula. *Regojo.*—De menjar. *Bocadillo, ito.* De història. *Retazito.*—De pá en comú. *Mendrugillo, ito.*—De pá rostid-ó acaptad-ó de fust. *Zoquillo.*
 Bossinòt. *m.* De càrn que se cria informe en el ventre de famèlla. *Mola.*
 Bossòt. *m.* Bossa ab corrèys passads per es còll para posáry la ásta de panó, bandéra, etc. *Car-cax.*—Para la coua de animal quadrúpedo. *Codon.*
 Bossòta. *f.* Bossa gròssa. *Bolson.*
 Bot. *m.* Salt. *Brinco ó salto.*—De bárco. *Bote.*—Del qui du grillóns. *Salto de tronca.*—Del mouro: jòc de allòts qui consistèix en que un se pòssa inclinad, y els altres ab sas càmars axecadas li pàssan per demunt. *Fil derecho ó empujote el haba.*—De gòig y alegría. *Retozo.*—Ab un bot: prést ó ab un instant. *De bote y volco.*
 Bota. *f.* Para posar vi y altres licors. *Cuba ó bota.*—Congrenada. *Cuba grande de lugar.*—Per dnr á sas càmars. *Bota.*—Hòmo petit, gruxad y redó. *Tapon de cuba.*—Dòna. *El niño de la rollona.*
 Botabala. *m.* Instrument para enforar bales. *Botabala.*
 Botador, ra. *m. f.* Los qui botan. *Salador, ra.*
 Botador. *m.* Eyua de cirugia para arrancar caxals. — Instrument de fèrro para tìeurer claus, que no pòlen sas estanayas. *Botador.*—De llegost: aquèllas còm á càmars que té baix de sas alas, y més enfòre, y en qui se afiansa per botar. *Resorte ó muelle.*—Surtir de botador: enfadarse, irritarse. *Salir de madre ó de sus casillas.*—Pèndrer es puut alt ó el luco. *Poner los puntos muy altos.*
 Botafòc. *m.* Pálo en cuyo cab se pòsa 'sa mètxa para de enfòre pègar fòc á causó. *Botafuego.*
 Botaló. Pálo para posar alas á sas velas y altres usos. *Botalon.*
 Botám. *m.* El conjunt de botas. *Vasija ó piperta.*—El de bárco. *Botdmen ó boteria.*
 Botána. *f.* Bossí de fust redó ab que se tápan los forats que se fan á odre. *Botana.*—Pedás mál aficad ó cosa mál cusida. *Chafallo.*
 Botánic, ca. *adj.* Lo pertañent á la botánica.

Botdnico, botánica.

Botánic. *m.* El professor de botánica. *Botdnico.*
 Botánica. *f.* Ciència cuyo objècte es la naturalesa y propietats de las plántas. *Botdnica.*
 Botanista. *m. V.* Botánic. *m.* Botanista.
 Botar. *v. n.* Pègar bots. *Saltar.*—Pilòta, pédra caent en aygo ó en tèrra, bòlla, etc. *Botar.*—El qui du grillóns. *Saltar de trocha.*—De alegría ó juguetetjant. *Saltar, brincar ó retozar.*—Mots llegint. *Atrancar.*—Totas sas bardissas: totas sas dificultats. *Pasar por las picas de Flandes ó hacer giras y capirotes.*
 Botaràte. *m.* Hòmo de pòc judici, alboratad. *Botarate.*
 Botarèll. *m.* Refòrs qui sostén el pes de arc. *Botarell.*
 Botas y batáys: málas paráulas. *Tacos y ternos.*
 Botasèlla. *f.* Tòc de trompeta ó clarí para posar sa esèlla als cavalls. *Botasella.*
 Botavànt. *m.* Bastó llarg ab un gánxo ab que se defènsan y ofènen los mariners. *Botavante.*
 Botè. *m.* Péssa de autipàra ó botí qui tãpa es demunt des pèu. *Guardapolvo.*
 Botèlla. *f.* Cosa coneguda. — El licor que cab en ella. *Botella.*—Crica: qui rãtja prim. *Penada ó penosa.*
 Botèlleria. *f.* Càsa ahont se venen licors. *Botilleria.*
 Botèlleta. *f.* Botèlla petita. *Botellita.*
 Botèllòta. *f.* Botèlla grán ó gròssa. *Botellon.*
 Boter. *m.* El qui fã ó adoba botas. *Cubero.*—El qui fã borrhãtxas ó odres. *Botero.*
 Boterío. *f.* L'òc ó botiga de boter. *Toncleria.*
 Botèt. *m.* Bot petit. *Botecico, illo.*—Instrument ab que se càssan àves. *Reclamo.*—Para agafar coníys. *Chilla.*—Saltèt. *Saltito.*—Tocar es botèt cassant. *Reclamar.*
 Botí. *m.* Calsat. — Lo que se pren als inimígs. *Botin.*
 Botifarra. *f.* Espècie de sobressada. *Butifarra.*—Fer botifarra: fer llarg en so dir ó parlar. *Tirar largo.*
 Botifarró. *m.* Botifarra petita. *Chorizo.*
 Botifarronèt. *m.* Botifarró petit. *Reforzada.*
 Botiga. *f.* Càsa. *Entresuelos.*—Ahont fan feyna los menestràs. *Tienda ó taller.*—Ahont despátzan los mercaders. *Tienda, y en Aragón botiga.*—De cerer. *Veleria.*—De vèndrer á la meunda. *Puesto.*—De vèndrer ròbas véyas. *Prenderia.*—De potecári. *Botica.*—De revenedor. *Regatoneria.*—La de més pròp. *Tienda de los cojos.*
 Botigó. *m.* Habitació petita. *Tabuco.*—Ahont se dona menjar y beurer. *Camaranchon.*
 Botiguer, ra. *m. f.* Els qui ténen botiga de vèn-

drer. *Tendero, ra* ò *botiguero, ra*.—De vèndrer ròbas véyas. *Prendero, ra* ò *ropavejero, ra*.
Bòtil. m. Botélla. *Bote la*.—Àmpla y es còll estrèt y curt. *Frasco*.—Qui ràtja prím. *Penado* ò *penoso*.
Botilla. f. Gèrra àmpla y redona y ab so còll curt. *Botija*.
Botillada. f. Lo qui càb dins sa botilla. *Botija*.—*Desberât. Patochada*.
Botiller. m. El qui té botellería. *Botillero*.
Botiner. m. El qui fà ò ven botíns. *Botinero*.
Botiquí. m. Caxó provicionál de medecinas. *Botiquin*.
Botir. v. n. Separarse, desprènderse, v. g. una estèlla de pédra que pican. *Saltar*.—Fer botir á un del empleyo. *Dejarle á pié*.
Botó. m. Bossí de fust, de ròba ò òs cubèrt de fil ò de ròba ò seda. *Boton*.—De hãña fusa ò sense foudre. *Boton*.—De fòc: càustic. *Boton de fuego*.—De pãssamaner. *Madroño*.—Tot lo que servèix para embotonar. *Boton*.
Botonada. f. El jòc de botóus que se pòsa á vestít. *Botonadura*.
Botoner, ra. m. f. El qui fà botóus. *Botonero, ra*.
Bòtx, xa. adj. Benèyts. *Bobo, ba*.—Fer el bòtx. *Hacer el ò del bobo*.
Botxa. f. pl. *Boja*.—En vestít. *Bolsa*.—Regañòl. *Aladar*.
Bòtxa. f. Bèrba. *Chanza*.—Anar de bòtxas. *Chancear*.
Bòu. m. Animál conegúd. *Buey*.—El que se ven en carnicería. *Vaca*.—Véy y causád. *Cotra*.—*Sauvátge. Bizonte*.—De molí: el àbre petít y aficád al grós. *Remacho*.
Bouèt. m. Bòu petít. *Bueyecillo* ò *torete*.
Bouët. m. Bòu grós. *Bueyazo*.
Bòva. f. pl. aquàtica. *Espadaña* ò *énea*.
Bovál. f. Estábla pes bòus. *Boyera* ò *tenada*.
Bover. m. El qui guárda ò cuyda bòus. *Boyero*.
Boví. adj. Pertañént á bòu. *Vacuno, na, bovino, na*.
Bòvo. m. Devertíd, el qui el fà en comèdia. *Bobo*.—El qui el fà eu títeras. *Payaso*.
Box. m. Arbusto, y á vegádas àbre. *Box*.
Boxar. m. Terréno abóut hayá molts de boxos. *Bojedal*.
Boxar. v. a......*Coder*.—Enganar. *Engatar*.
Bòy, ya. adj. Benyèts. *Bausan, na*.
Bòya. f. Suro que se pòsa dins mar per sefiál. *Boya*.
Boyard. m. Señor russo. *Boyardo*.
Bòyra. f. Vapor espès y cràs. *Niebla*.—Qui pastura. *Gata*.—En el mar. *Bruma* ò *brumazon*.—Bàxa y espessa. *Neblina*.
Boyreta. f. Bòyra petita. *Neblilla*.

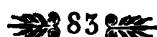
Boyrina. f. Brusquina. *Llovizna*.
Boyrós, sa. adj. Oscur ò tapád á càusa de bòyra. *Nebuloso, sa*.

BRA.

Bracmán. m. El sàbi en la India orientál. *Bracman*.
Bràga. f. V. Bragueta. *Braga*.
Bragád, da. adj. Animál qui té clàpas de diferent color. *Bragado, da*.
Bràgas. f. pl. Calsóns àmples y llàrgs. *Bragas*.
Braguer. m. Corretja ò bena para apretar sa trancadura. *Braguero*.
Bragueta. f. Pedás que se pòsa á nin bàix des dràps paraque no los soy. *Braga, culero* ò *metedor*.—El xáp de calsóns ò faldetas de devànt. *Bragueta*.—Trèurer ò trèurerse sas braguetas: dir los defèctes de àltri, ò dirlosse entre sí. *Sacar* ò *sacarse los trapos al sol*.
Brâm. m. La veu del àse. *Rebuzno*.
Bramador. m. f. El qui brâma. *Rebuznador, ra*.
Bramar. v. n. Pronunciar sa veu el àse ò somera. —Cantar màl el hòmo. *Rebuznar*.—Bramar per algú: estimarlo molt. *Babear por*.....
Brànca. f. Pàrt llàrga de àbre.—De parentesc: famílias qui surten de un matéix llinátge. *Rama*.—La qui pènja. *Alabe*.—Para sembrar. *Rampollo*.—Penjüda ab fruyt. *Cuelga*.—De finèstra ò portál. *Jamba*.—Tajáda en escúts de àrmas. *Escotada*.
Brancáda. f. Brànca gornida de flòrs en forma de un ramèll. *Maceta*.
Braucál. m. L'istó de dàlt á bàix de bastimènta de pòrta. *Larguero*.
Brancar. v. n. Trèurer las priméras bràncas los àbres ò plàntas. *Ramar*.
Brancátge. m. El agregát de bràncas de àbre. *Ramage*.
Branqueta. f. Brànca petita. *Ramilla, ita*.
Brás. m. La pàrt del còs desde la espàlla fins á la estremidat de la mà. *Brazo*.—La pàrt del brás desde el musclo fins al colzo. *Morcillo*.—Eglesiàstic ò secular: estát. *Eclesidstico* ò *secular* ò *seglar*.
Brâsa. f. Caliu. *Brasa*.
Braser. m. Ribèll de tèrra, arâm, llautó ò plàta en qui se pòsa fòc. *Brasero*.
Braserèt. m. Braser petít. *Braserico, illo, ito*.
Braseta. f. Brâsa petita. *Brasita*.
Brasiléño, ña. adj. Del Brasil. *Brasileño, ña*.
Brâssa. f. La estensió de los dos bràssos qui vâl vuit pãms. *Brâsa*.
Brassáda. f. Movimènt que se fà ab sos bràssos,

BRE

BRI

v. g. el qui trèn aygo. *Brazada*.
 Brassát. *m.* Lo que cab dins es brássos. *Brazado*.
 Brasser. *m.* Jornaler. *Bracero*.
 Brasséra. *f. pl.* *Centaurea achicoria*.
 Brassèt. *m.* Brás petít. *Brazuelo*. = Anar á brassèt.
Ir al brazo.
 Brassetjar. *v. a.* Remenar ó mōurer es brássos.
Bracear.
 Bráu. *m.* Bōu. *Toro*. = Hōmo malèyt. *Bravo*.
 Brauèt. *m.* Bráu petít. *Torillo* ó *torete*.
 Brauôt. *m.* Bráu grós. *Torazo*.
 Braváta. *f.* Amanássa arrogánt y vána. *Bravata*.
 Bravetjador, ra. *adj.* El qui bravetja. *Baladron*,
na. = Á sa taula. *Valiente por diente*.
 Bravetjadorôt, ta. *adj.* Molt bravetjadors. *Bala-*
dronazo, za.
 Bravetjar. *v. n.* Gloriarse de sas séuas accións, des
 séus fêts. *Baladronear*. = De fōrsas el cobárd.
Blasonar del arnes. = Un quánd està enfōre dels
 áltres, y á llōc segur. *Hablar de talanquera*.
 = De uōble. *Echar boconadas de sangre*. = De
 dōbbés, riquesas. *Echar milloradas*.
 Bravura. *f.* Fracció de valor ó agosaramént. *Bra-*
vura.

BRE.

Brea. *f.* Sustància reynosa para empegar bàrcos.
Brea.
 Brega. *f.* Disputa, riña, baráya entre molts. *Riña*
 ó *brega*.
 Breguéro. *m.* Breguista. *Breguero*.
 Breguista. *m.* El qui se agráda de mōurer bregas.
Breguero.
 Bremúil. *m.* Crit de bōu ó vâca. *Mugido*. = De va-
 déll, éila. *Berrido*. = De lleó. *Rugido*. = Del mar.
Bramido.
 Bremular. *v. n.* El bōu ó vâca. *Mugir*. = Vadéll,
 éila. *Berrear*. = El lleó. *Rugir*. = El elefânt. *Ru-*
gir. = El mar. *Bramar*.
 Bréndola. *f.* Barraró de rōda buyda. *Rayo*.
 Bres. *m.* Llit petít para infànts dins una espèce
 de pastereta. *Cuna*. = De duas péssas, qui la pas-
 tereta no tōca en tērra. *Cuna de viento*.
 Bresca. *f.* Coca de mèl que sãu sas beyas. *Bresca* ó
panal. = De véspas. *Abispero*. = En pâ, formât-
 ge. *Ojo*.
 Brescád, da. *adj.* Pâ, formâtge, etc. qui té bres-
 cas. *Ojoso, sa*.
 Brétxa. *f.* Ubërta fêta á la sōrsa á fortificació, á
 muráda, etc. = Impressió que fã la persuació,
 avís, consèy de áltre. *Brecha*.
 Bréu. *m.* Cárta pastorál del Pápa. = Sílaba qui no
 es llárga. = Nōta de música. *Breve*.

Bréu. *adj.* Curt, de pōca duració ó estensió. *Breve*
 = Bréu. *adv.* Luégo, dintre pōc témps. *Breve* ó
en breve.
 Brevedát. *f.* Curta duració, lliqueresa, préssa. *Bre-*
vedad.
 Brévemént. *adv.* Ab brevedát. *Brevemente*.
 Breverôl. *m.* Tumor que fã en es cãp un tōc ó
 cōp. *Chichon, bollo* ó *porcino*.
 Breviári. *m.* Llibre del résó eglesiástic. = Gráu de
 lletra menuda de estãmpa. = Compēdi, resú-
 men. *Breviario*.
 Breviarièt. *m.* Breviári petít. *Chico breviario*.
 Brevíssim, ma. *sup.* Molt bréu. *Brevísimo, ma*.
 Brevíssimamént. *adv. sup.* Ab molta brevedát. *Bre-*
visimamente.
 Brévol, la. *adj.* Fácil de rōmprer. *Quebradizo, za*.

BRI.

Bri. *m.* La cãña de las plântas. *Tallo*. = De blât, ôr-
 di. *Caña* ó *tallo*. = De cãñom. *Agramiza*. = De
 safitã. *Brin* ó *hebra*.
 Briã. *m.* Grã en el cōs qui fã cōm escãta. *Herpes*.
 Brigáda. *f.* Divisió de una compañía de cavàllería
 báix el mândo de un brigadier. = Molts de ba-
 tàllōns ó escuádōus manáds per un oficiál supe-
 rior. = Divisió de una compañía de guárdias de
 cors compōsta de cinquãta cavàlls. *Brigada*.
 Brigadier. *m.* Oficiál qui mânda una brigáda. *Bri-*
gadier.
 Brilla. *f.* Instrument para subjectar el qui cnálca
 á la bistia. = Sas corretjas de sa brilla. *Brida*.
 Brillánt. *p. a.* de brillar. = *m.* Diamânt tayád en
 cērt mōdo. *Brillante*.
 Brillantès. *f.* Resplandor. *Brillantes*.
 Brillar. *v. n.* Lluir, resplandir, rēlluir. = Distingir-
 se. *Brillar*.
 Brillo. *m.* Llúimént, resplandor. *Brillo*.
 Briuco. *m.* Bot. *Brinco*.
 Brindád, da. *p. p.* de brindar. *Brindado, da*.
 Brindar. *v. n.* Bèurer á la salut de algú. = Convi-
 dar, escitar ó provocar á... *Brindar*.
 Brindar. *v. a.* Oferir, presentar, convidar á pren-
 der alguna cōsa. *Brindar*.
 Bríndis. *m.* Dicció presa del idioma anglès, qui
 vōl dir la acció de bèurer á la salut de algú. *Brin-*
dis. = Fer un bríndis. *Echar un brindis*. = Ad-
 metre el bríndis. *Hacer la razon*.
 Brinèt. *m.* Bri prim de plânta. *Tallito*. = Rōba. *Li-*
no ó *lienzo*.
 Brio. *m.* Fōrsa, valor, esperít, supèrbia. *Brio*.
 Briós, sa. *adj.* Animós, fōrt, valént. = Generós,
 atrevíd parlánt de algúns animáls. *Brioso, sa*.
 Briosamént. *adv.* Ab brió. *Briosamente*.

Briosíssim, *ma. sup.* Briosísimo, *ma.*
 Britània, *f.* Inglatèrra. *Britania.*
 Britànic, *ca. adj.* El natural de ô lo pertaiént á
 Inglatèrra. *Británico, ca.*
 Brivó, *na. adj.* Dolént, pícaro, polissó. *Bribon, na.*
 Brivonáda, *f.* Polissonáda. *Bribonada.*
 Brivonèt, *ta. adj.* Polissetas. *Briboncillo, ito, ico,*
ica.

BRO.

Bróc, *m.* Béc de an pitxer, de alambí, de satriy,
 etc. *Pico.*
 Brôca, *f.* Picó para esclafar pédras ô rôcas. *Pico.*
 =Cláu radó ab que los sabaters afiânsan sa sôla
 á sa forma. =Ruliâna ab que los qui brodan em-
 bolican es fil. =Fërro aficád á un trós de fust
 côm un didál, ab que los cerrallers trapânan
 metáll. *Broca.*
 Brocáda, *f.* Un bossí de serméat que se déxa en es
 cep quánd lo podan. *Brocada, pulgar ô saca*
vino.
 Brôculi, *m.* Cól bláva. *Bróculi.*
 Brodád, *da. p. p.* de brodar. *Bordado, da.*
 Brodador, *ra. m. f.* El qui broda. *Bordador, ra.*
 Brodadura, *f.* Óbra del qui broda. *Bordadura.*
 Brodar, *v. a.* Fer ab guya demúnt rôba ôbras de
 ôr, plâta, seda en rëlléu para major adorno
Bordar.
 Brodát, *m.* Óbra de brodador. *Bordado.* = Cuyo
 dibúx es de flôrs, âves, animâls ô âltres figuras.
Imageneria.
 Broldo, *m.* La párt ahónt néix més espès y âlt el
 sembrát. *Manchon.*
 Broll, *m.* Sált d'âygo qui surt. *Chorro.* = Brot nòu
 de âbre. *Renuevo.*
 Bröllador, *m.* Máquina de ahónt surt âygo ab îm-
 petu. *Saltador, surtidor ô fuente artificial.*
 Bröllar, *v. n.* Surtis algún licor. *Chorrar.*
 Broma, *f.* Bôyra. *Niebla.* = Bôyra grôssa. *Broma.* =
 Barâya. *Bronquiña.*
 Bronxa, *f.* Pinzell grôs y lâsto. *Broncha.*
 Bronzeyád, *da. p. p.* de bronzeyar. *Bronceado, da.*
 Bronzeyar, *v. a.* Donar color de bronz. *Broncear.*
 Bronzo, *m.* Metáll. *Bronce.* = Ser de bronz: ro-
 búst, incansâble. *Ser de bronce.* = Tener es côr
 de bronz: dur. *Tener el corazon de bronce.*
 Broquer, *m.* Escút petit para defensarse. *Broquel.*
 Broquers, *m. pl.* Dânsa de cossiers. *Paloteado.*
 Brôssa, *f.* Matêria podrida. *Podredumbre ô mate-*
ria.
 Brossát, *m.* Còsa coneguda. *Requeson, nateron ô*
ndzula.
 Brôsta, *f.* Uys nòus de âbre. *Brota.* = De olivéra.
Vestugo.

Brostád, *da. p. p.* de brostar. *Brotado, da.*
 Brostar, *v. n.* Trêurer molts de uys los âbres. *Bro-*
tar.

Brot, *m.* Rameta de âbre en comú. *Brote, vdsta-*
go ô renuevo. = De pârra ô cep. *Pdmpano.* = El
 qui surt de la sôca. *Gerpa, esforrocino.* = El qui
 xupa la sustância del âbre. *Chupon ô mamon.*
 = Qui surt al pèu de murtéra. *Mirtidano.* = De
 aufabaguéra, juevèrt, etc. *Mata.* = Negació. *Pa-*
labra, v. g. non sâb brot. *No sabe palabra.*
 Brôu, *m.* La âygo en que se hà cuyta câru. *Caldó.*
 = Esqueyád: clâr. *Calducho.* = Sustanciós. *Es-*
forzado. = De vívoras, de hérbas per medecina.
Alterado. = Es vi. *Agua de cepar.*

BRU.

Bru, *na. adj.* De color de cênra. *Ceniciento, ta ô*
cenizo, za.
 Brufar, *v. n.* Bèurer á la salut de algú. *Brindar.*
 = Los animâls: fer una espècie de ronco. *Reso-*
plar. = Las péssas en el jòc de dâmas. *Soplar.*
 = Brufar en es bôu: despreciar una còsa. *As-*
quear.
 Brúfol, *m.* El efècte de brufar los animâls. *Bufido.*
 Brujó, *m.* Pâlo llârg para es forn. *Hurgon.* = Para
 pârra. *Estaca, palo ô sosten.*
 Brulôt, *m.* Bârco preparád ab materiâls para en-
 cendiar á âltres. *Brulote.*
 Bruñíd, *da. p. p.* de bruñir. *Brunido, da.*
 Bruñidor, *ra. m. f.* El qui bruñy. *Brunidor, ra.*
 Bruñidura, *f.* El efècte de bruñir. *Brunidura.*
 Bruñir, *v. a.* Donar llastre á alguna còsa. *Bruñir.*
 = Caminar molt aviât. *Volar.*
 Bruse, *m.* Hérba de Bethlêm qui fâ sa llavor al
 mitx de sas fuyas. *Brusco.*
 Brusca, *f.* Pluja menuda. *Llovizna.* = Gatería. *Mo-*
na. = Dur mitja brusca: estar mitx borrátxo.
Estar alumbradillo ô tener unos pelillos. = Aga-
 far mitxa brusca: mitx engatarse. *Asomarse.*
 Brusca, *f.* Lléña menuda para forn. *Hornija.*
 Brusqueta, *f.* Pluja petita. *Llovizna, mollina ô mo-*
llizna,
 Brusquina, *f.* Brusqueta petita. *Mollinita.* = Aqué-
 lla de qui no se fâ câs y sôl roar. *Cala-bobos.* =
 Câna d'aráña. *Cernidillo.*
 Brusquetjar, *v. n.* Plôurer petít. *Lloviznar, molliz-*
nar ô molliznear. = Fer câna d'aráña. *Cerner.*
 Brut, *ta. adj.* Asquerós, grosser, mâlfét, etc.
Bruto, ta. = En brut. *adv.* Sense polir, sense lo
 que se hà de pagar ô trêurer. *En bruto.*
 Brutál, *adj.* Semblânt á las bèstias. *Brutal.*
 Brutalidât, *f.* La calidât de bruto. = Incapacidât,
 torpesa de ingèni ô de rahô. *Brutalidad.*

Brutalmént. *adv.* Ab brutalidat. *Brutalmente.*
Brutedat. *f.* V. Brutó. *Inmundicia.*
Brutesa. *f.* Brutalidat. *Brutalidad, y ant. bruteza.*
 =Còsa deshonestá. *Deshonestidad.* =Calidat de lo qui no está trabayad, ni polid. *Bruteza.*
Brutèt, *ta. adj.* Un pòc bruts. =Persona jove sense enteniment. *Brutito, ta.*
Bruticia. *f.* V. Brutalidat. *Inmundicia.*
Bruto. *m.* Animál irracional. *Bruto.*
Bruto, *ta. adj.* V. Brut, *ta. Bruto, ta.*
Brutó. *f.* La calidat contrària á la limpieza. *Inmundicia, porqueria, suciedad.* =De sas dents. *Toba.*
 =De sa lléng. *Sarro ó releg.* =De metalls. =Escoria. =Des morros. *Bocera ó releg.* =De orinál, etc. *Sarro.* =De licor. *Pozo.* =De ungla. *Negro ó càirel.* =En vestit. *Grasa ó mugre.*
Bruja. *f.* Dòna qui segòns el pòble té pàcte ab el dimòni pata fer màlefics. *Bruja.* =La flòr de càrt qui vòla. *Gavilan ó milano.* =Dur sa bruja: estar morretós. *Estar con ceño.* =Anar de gáyta. *Andar de gorja.*
Bruxeria. *f.* Encantamént, opèració de bruja y de bruxòt. *Brujeria.*
Bruxeta. *f.* Diminutiu de bruja. *Brujita.*
Bruxòt. *m.* Es qui segòns el pòble té pàcte ab el dimòni para fer màlefics. *Brujo.*
Bruxola ó búxola. *f.* La guya de nevegat. *Brújula.*
Bruyòl. *m.* Còsa coneguda: de vidre, aràm ó llau-na. *Garrafa, y si es de fást Cubo.*

BU.

Bu. Sò de veu ab que se vòl fer pò als nins. *Bu.*
Bua. *f.* Grà ab matèria majorment en dit. *Bua.*
Bubó. *m.* Boñy maligne. *Bubon.*
Bubòta. *f.* Lo qui fà pò. *Espantajo.*
Buc. *m.* Càsa de beyas ahònt crían. *Colmena.* =Capacidat en parlar de un bàrco ó de un edifici. =El matèix bàrco. *Buque.* =Sa pàuxa. *Buche.*
Bucòlic, *ca. adj.* Pertañent á la bucòlica. *Bucòlico, ica.*
Bucòlica. *f.* Poesia en qui se introduexen pastors. *Bucòlica.*
Budèca. *f.* Allòt petít. *Muñeco, ca.*
Budèll. *m.* Còsa coneguda. *Intestino.* =Budèll culá. *Tripa cular ó del cugalar.* =Cégo: un des budèlls. *Ciego.* =Fer sortir es budèlls: molestar molt. *Hacer echar las entrañas.*
Buè. *m.* Trompa de càssa. *Obuc.*
Buf. *m.* La acció de bufar. =Vént que se fà, ó Ayre que se trèu bufant. =Acusació secreta. *Soplo.*
Bufa. *f.* Vént que se trèu per darrera, ventosidat. *Zullon ó bufa.* =Pudènta. *Follon.* =Fer bufas. *Zullarse.* =Hà fèt una una bufa: expresió ab

que se diu còm per irrisió que una dòna hà p. ríd una famèlla. *Ha parido un meon.*
Bufad, *da. p. p.* de bufar. *Soplado, da.*
Bufada. *f.* El efecte de bufar. *Soplo.* =Ab sa boca *Soplo ó bufada.* =De vént. *Buconada de aire.*
Bufador, *ra. m. f.* El qui bufa. *Soplador, ra.* =Delator, acusador. *Soplon, na.*
Bufador. *m.* Llòc per refrescar, etc. *Caño.* =Llòc per ahònt aurt vént de llòc subterràneo. *Sopladero.*
Búfalo. *m.* Espècie de bòu. *Búfalo.*
Bufar. *v. a.* Fer vént ab sa boca ó ab bufador. *Soplar.* =Bufar á s'oreya de algú: dir, avisar, amonestar, etc. *Soplar.* =Parlar de petites. *Cuchichear.* =De ràbia, el hòmo ó animal. *Bufar.* =Fer bufas per darrera. *Zullarse.* =À nes tòc. *Avivar la lumbre ó encandilar.*
Búfas. *f. pl.* Calsòns àmples ó de molta fona. *Grieguescos.*
Bufèra. *f.* Forat ó finestra que se fà á sitja de carbó. *Bufarda.* =Llòc para pescar. Si es en àygo dolsa. *Abuera, y si es en àygo de mar. Albufera.*
Bufèt. *m.* Tàula. *Bufete.*
Bufeta. *f.* Part de sa butsa. *Vejiga.* =Gròssa. *Vejigon.* Petita. *Vejiguica, illa, ita.*
Bufetada. *f.* Tòc ab sa mà ubèrta á sas gálta. *Bofetada.* =Gròssa. *Bofeton.* =Ab lo de demunt sa mà. *Torniscon.*
Bufetatjad, *da. p. p.* de bufetatjar. *Bofeteado, da.*
Bufetatjar. *v. a.* Pègar ó donar bufetadas. *Bofetear.*
Bufo. *m.* El graciós de òpera italiàua. *Bufo.*
Bufó. *m.* El qui fà hèrbas grosséras. *Bufon.*
Bufonada. *f.* Bèrba grossèra. *Bufonada.*
Bugada. *f.* Còsa sabuda. *Colada.* =Fer bugada. *Hacer colada.*
Bugadèra. *f.* La qui fà bugadas. *Coladora ó lavandera.* =La qui fà net á un. *Lavandera.*
Bugedaria. *f.* El llòc ahònt se fà sa bugada. *Lavadero.*
Bugát. *m.* Máuia. *Maula.* =Màl bugát. *Malguisado.*
Bugiòt ó bogiòt. *m.* Crits de alegria. *Bufaranda ó zambra.*
Bujarró, *na. adj.* Picaros, traydors. *Briboncillo, illa.*
Bulla. *f.* Decrèt del Pàpa. *Bula.*
Bullàri. *m.* Collecció de bullas. *Bulario.*
Buller. *m.* El qui se cuyda de repartir sas bullas de la crusada. *Bulero.*
Bullèto. *m.* Bréu ó concessió de Pàpa. *Buleto.*
Bulto. *m.* La còsa qui abulta, estensió de un còs, el espáy que ocupa. =Imatge confusa de un còs, que se veu pòc ó de lluny. =Inflò, tumor. =Figura de escultura. *Bulto.* =À bulto. *adv.* En gròs. *A bulto.* =Fer bulto. *Hacer bulto.*

- Bull. m.** Moviment que pren un líquido posad a nes fòc. = Calor, fòc, vigor. *Hervor*. = Bull de sa sang. *Hervor de la sang*. = De líquidos y metalls fesos. *Ebulicion* ò *ebullicion*. = Ab sabonera còm el de most. *Efervescencia*.
- Bulla. f.** Renou confús. = Concurs de gent. *Bulla*.
- Büllent. p. a.** de bullir. = *adj.* Estremament calent. = Lo qui bull. *Herviente*.
- Büllici. m.** Renou de molta gent. *Bullicio*.
- Bülliciós, sa. adj.** Alborotador, inquiet, massa viu. *Bullicioso, sa*.
- Bülliciosament. adv.** Ab büllici. *Bulliciosamente*.
- Büllid, da. p. p.** de bullir. *Bullido, da* ò *hervido, da*.
- Büllidura. f.** Bull. *Hervor, hervimiento*.
- Büllir. v. n.** Posarse en moviment los licors per el fòc ò fermentació, y alsarse en petites banbòllas. = Mòuremse, remenarse. *Bullir* ò *hervir*. = Bülir sa sang. *Bullir* ò *hervir la sang*. = Bülirli la sang a un: ser molt viu. *Bullirle la sang*. = Bülir de gent: haverne molta. *Hervir de gente*. = Tutòm en bull: tots lo diuen. *Anda de boca en boca*. = Fer bülir un pòc: donar un bull. *Herventar*.
- Büllit. m.** La càrn només bülida. *Cocido*.
- Buñol. m.** Pasta frita a sa pella. *Buñuelo*. = De vent. *De viento*.
- Buñoler, ra. m. f.** El qui fà ò ven buñols. *Buñolero, ra*.
- Bura. f.** Tissu de seda y llana. *Bura*.
- Burbáya. f.** Aquella espècie de fioc que fà se plana plenetjant. *Acepilladura* ò *viruta*.
- Burbáyas. f. pl.** Fidèus a mètode de veta. *Tallerines* ò *lañas*.
- Burcl. m.** Fàxa en escut de àrmas. *Burel*.
- Burcll. m.** Ròba rotjenca del color negre natural de sa llana. *Buriel*. = Negra teñida. *Paño*.
- Burèya. f.** Devertiment. *Bureo*. = Anar de burèya: de devertirse. *Andar de bureo*.
- Burgalesa. f.** Llana de Búrgos. *Burgalesa*.
- Burgalès, sa. adj.** Natural de ò pertanyent a Búrgos. *Burgales, sa*.
- Burgo-maestre. m.** Primer magistrat de algunas ciutats de Alemanha. *Burgo-macstre*.
- Buril. m.** Eyna de cer para gravar. *Buril*.
- Burilád, da. p. p.** de burilar. *Burilado, da*.
- Buriláda. f.** Còp de buril. *Burilada*.
- Buriladura. f.** La acció y efecte de burilar. *Buriladura*.
- Burilar. v. a.** Gravar ab so buril. *Burilar*.
- Burino. m. V.** Burino. *Abejorro*.
- Burla. f.** Bèsa, engany, irrisió, fábula, etc. *Burla*. = De burlas. *adv.* Per riurer. *De burlas*.
- Burilád, da. p. p.** de burlar. *Burlado, da*.
- Burlador, ra. m. f.** El qui se burla. *Burlador, ra*.
- Burlar. v. a.** Enganar, donar xasco. *Burlar*.
- Burlarse. v. r.** Riurerse, fer burla. *Burlarse*. Entre sí riént. *Alfonsarse*. = Abusar de la credulitat de algú, enganarlo. *Brear* ò *chasquear*.
- Burléscament. adv.** Riént. *Burlescamente*.
- Burlésco, ca. adj.** Pròpi per fer riurer, agradós. *Burlesco, ca*.
- Burleta. f.** Burla petita. *Burleta, burllilla, ita*.
- Burráda. f.** Desberat, arriesa. = Jugada malfeta. *Burrada*.
- Burro, ra. adj.** Ignorant, nècio, tórpe, rudo. *Burro, ra*. = Burro impertinent. *Moscatel*. = Espan-tar la burra a un: dirli sas veritats. *Echarle el agraz en el ojo*.
- Burro. m.** Jòc de còrtas. = El qui pèrd en aquest jòc. *Burro*.
- Burròt, ta. adj.** Molt burros. *Burrato, za*.
- Busca. f.** La acció de buscar. *Busca*. = Pàya, bastonèt. *Paja* ò *pajita*. = De rellòtge de ròdas. *Mano*. = De sol. *Estilo, gnomon* ò *horario*. = Trèner busca: sorteyar ab bastonets. *Echar pajas*. = Trèner sa busca llarga: gosar ò vèncer. *Ganar el pleito*. = Pòsa buscas: lo que se diu del qui pondèra massa. *Mas acà hay posada*.
- Buscaruñdos. m.** Renouer, breguista. *Buscarruidos*.
- Buscar. v. a.** Cercar, inquirir, pèndrer cuydado per trobar. *Buscar. V.* Cercar.
- Buscavidas. m.** El qui es massa curios de las accions dels àltres, y qui cerca saber lo que els àltres fan. *Buscavidas*.
- Busillis. m.** Dificultat, lo qui fà una còsa dificultatosa. *Busilis*. = Aquí està es busillis, el punt de la dificultat. *Ahi está el busilis*.
- Busquerèt. m.** Aucell menud. *Reyezuelo*.
- Bussí. m.** bussinada. *f. V.* Bossí, etc.
- Butilla, y butilláda. f. V.** Botilla, etc.
- Butxàca ò butxèca. f.** Còsa coneguda. *Faltriquera*. = Secreta en vestit. *Landre*.
- Butxecó. m.** Bolsillo.
- Butxi ò botxi. m.** El qui eczeuta la sentència de penjar, etc. *Verdugo, y ant.* bochin ò mochin.
- Butxinar. v. a.** Instigar, incitar. *Soplar*.
- Butza. f.** Sa pànxa. *Buche*. = De péix. *Entranas*. = De animal ab sos budells. *Mondongo, ò bandullo*. = Aguiada. *Callos* ò *revolillos*.
- Butzeria. f.** Lioc ahont se venen sas butzas. *Triperia*.
- Butzeta. f.** Butza petita. *Buchecillo*. = Allòt menud. *Muñeco, ca*. = Aucellèt. *Polluelo*.
- Butsòta. m.** Hòmo ab sa pànxa gròssa. *Panzudo, da*.
- Buyd, da. adj.** Desembarassad, sense res. *Vacio, cia*.

BUY

Buydád, da. *p. p.* de buydar. *Vaciado, da.*
 = *Ahuecado, da.* = *Rehoyado, da.*
 Buydador, ra. *m. f.* El qui buyda. *Vaciador, ra.*
 = *Ahuecador, ra.* = *Rehoyador, ra.*
 Buydador. *m.* Instrument ab que se buyda. *Cazo.*
 Buydar. *v. a.* Llévar lo que hey há dins una còsa.
 = Desembarassar un llòc. *Vactar.* = Esmolar bèn
 fi rahors. *Vaciar.* = Clòts, gavetas, etc. *Re-*
hoyar. = Sòcas, tromcas. *Ahuecar.* = A sa bugà-
 da. *Colar la ropa.*
 Buydarse. *v. r.* *Vaciarse.* = Es càp: pensánt. *Rom-*

87

BUY

perse los cascós. = Es cervéll: imaginánt, cabil-
 láut. *Estrujarse los sesos.*
 Buydatássas ò tessóns. *m.* Bevedor. *Tumba cuar-*
tillos.
 Buyt. *m.* En garrigas, pinars, etc. *Calva.* = Eu
 eczèrcit. *Claro.* = Anar de buyt: sense dur res.
Ir de vacío ò de vago. = El hòmo. *Ir de vacío*
ò ir escotero, ra. = Buyt en parèt per fer armâ-
 ris. *Hornacina.* = Des pèu. *Alma del pié.*
 Bayua. *f.* Escrement de áse, caváll, mul, etc.
Cagajon. = De hòu. *Boñiga.*

CAB

C. La tercéra lletra del alfabéto, y la segona
 de las consouánts, es lletra numerál qui vál
 100. *C.*

¡Cá! adv. ant. *¡Que! Ca!*

Cá. Abreviadura de càsa. *Casa, y ant. cas.*

Cá. m. Animál bèn conegúd. *Perro.* = De hòu.
Dogo ò perro de presa. = De càssa. *Perro de*
caza ò conejero ò podenco. = Ervissenc: de cà-
 ssa. *Perro de caza, etc.* = Llebrer. *Galgo ò le-*
brero. Hòmo tuno. *Maulon, sollastron, gran*
sátrapa. = Lloper. *Mustin.* = Mè. *Perdiguero ò de*
muestra. = Marí. *Marino ò tiburon.* = Nanéll. *Goz-*
que. = De nossas: el hòmo qui sèmpre se veu en
 fèstas y convites. *Perro de todas bodas.* = Ab
 sas oreyas gròssas. *Perro pachon.* = Ab so morro
 negre ò de hòu. *Perro buzero.* = De pastors: llo-
 per. *Mustin ganadero.* = Còm es de Màllorca.
Perro de pastor, de ganado, albañariego ò al-
barraniego. = Pelú. *Perro de aguas ò de lana.*
 = Entreversád: fíy de cà mè y de cussa ervi-
 ssenca, *v. g.* ò al revés. *Perro cruzado.* = Qui
 pòrtá. *Perro cobrador.* = Qui se menja se càssa
 que agáfa. *Perro hambriento.* = Véy: el hòmo
 astút. *Perro viejo.* = Còm es cà y es gât: mál
 aveugúds ò barayáds, ò qui se duen antipatia.
Como perros y gatos. = Anarsèn ò quedar còm
 un cà senád de fresc: empagáld. *Irse ò quedar*
como perro con vejiga ò con la cola entre pier-
nas.

Cáb. m. Extremitát de una còsa. = Máneg. = Párt
 petita de una còsa, *v. g.* cáb de còrda. = Gúme-
 ra. = Tròs ált de tèrra qui entra dins mar, *v. g.*
 es cáb de calafiguera. = Fi. *Cabo.* Cáb á... *Hacia*
d.... = Cáb aváll: abáix. *Hacia abajo.* = Cáb
 améut. *Hacia arriba.* = Cáb de còrda: cordeta

CAB

Àmpla de espárt. *Cudria.* = De cordó: planxeta
 de llautó ò llàuna ab que está travád es cáb de
 cordó para passarlo per ets uyèts de gipó, etc.
Herrete. = De dit. *Yema.* = De lléngo, nás. *Pico.*
 = Còrda gruxáda para fermar bàrcos. *Cable.* =
 De biga de tafoma. *Tenaza.* = De octáva. *El dia*
de la octava. = De cáb á cáb. *De cabo d cubo.*
 = Per ningún cáb: per ningún mòds. *Por nin-*
gun cabo. = Es cáb derrer: per últim. *Al cabo*
ò al cabo y d la postre. = Al cáb del mon: molt-
 tíssim llufy. *Al cabo del mundo.* = Já estar á cáb:
 no tenir més sufriment ò paciència. *Ya estar al*
cabo. = No tenir cáb ni centener una còsa: estar
 molt embuyáda. *No tener cabo ni cuenta.* = Nol
 ténen pes cáb ni pe sa coua: no li pòden prèn-
 der formatát. *No tiene atadero.* = Doblegar es
 cáb un bàrcó: passarlo. *Doblar ò montar el ca-*
bo. = Cáb ò punta: jòc de allòts. *Punta con ca-*
beza. = Pes cáb prim: per lo mánco. *Por lo mé-*
nos. = Saber una còsa pes cáb des dits: saberla
 bé. *Tenerla en la uña.* = Tenir una còsa en es
 cáb de sa lléngo: no recordarse de élla y haver
 pòc que se sabía. *Tenerla en el pico de la len-*
gua. = Cáb de biga qui entre dins parèt. *Can ò*
canecillo. = El de brànca tayáda de ábre. *Cep-*
jon.

Cabál. adj. Just, perfét, eczàcte. *Cabal.* = Caudál,
 héus, riquesas. *Caudal.*

Cabála. f. Art vá y supersticiós de los judíos. *Cá-*
bala.

Cabelèt. m. Caudál petít. *Caudalejo.*

Cabalista. m. El professor de la cabála. *Cabalista.*

Cabalístic, ca. adj. Pertañent á la cabála. *Cabalís-*
tico, ca.

Cabálmént. adv. Perféctamént. *Cabalmenge.* = Per

casualidat. *Casualmente.*

Cabana. *f.* Casa tosca de câmp. = Quadro qui figura câsas de pastors, animals y âves de câsa. *Cabana.*

Cabafieta. *f.* Cabafia petita. *Cabañuela.*

Cabás. *m.* Senâya en qui ténen algunas eynas es sabaters. *Capazo.*

Cábbreu. *m.* Llibre ahont está sa rénda que se fâ. *Cabreo.*

Cábbrevació. *f.* El âcte y efecte de cábbrevar. *Cabrevacion.*

Cábbrevád, da. *p. p.* de cábbrevar. *Cabrevado, da.*

Cábbrevar. *v. a.* *Cabrevar.*

Cabdél. *m.* Bolla de fil, llana, seda, etc. embolicáds. *Ovillo.* = Cól, lletuga, etc. *Repollo.*

Cabdellá. *m.* Fi. *Cabo.* = Arribar as cabdellá: á la fi. *Llegar al cabo.*

Cabdellád, da. *p. p.* de cabdellar. *Ovillado, da.* = *adj.* *Repolludo, da.*

Cabdellar. *v. a.* Fer cabdella. *Ovillar.* = Imaginar, discórrer. *Imaginar.*

Cabdellarse. *v. r.* Ferse un cabdell, arrufarse. *Oviarse.* = Cól, lletuga, etc. *Repollar.*

Cabdèlèt. *m.* Cabdell petít. *Ovillejo.*

Cábe. *m.* El tòc que dona una bolla á âltra. *Cabe* ó *bochazo.* = Dâny. *Cabe.*

Cáber. *v. n.* Conténir, comprènder dins un cêrt espây. = Tenir entráda en alguna párt. *Caber.* = No cáber en el mon: ser vá, supérbo un. *No caber en el mundo.* = Axò no cáb dins es méu câp: non puc comprènder. *Eso no cabe en mi cabeza.* No cáber de gôig, y de alegría: no porer contenir el gôig, la alegría. *No caber de gozo ó alegría.* = No cáber en un llòc per la molta concurrència de gént. *No caber de piés.* = No cáber en péll: estar molt grâs. *No caber en pellejo.* = No ni cáb pus: no si pôt asagir més. *No cabe mas.*

Cabessa. *f.* Es câb. *Cabeza.* = De âys. *Cabeza de ajos.* = De plânta. *Cebolla.*

Cabessáda. *f.* Tòc ó còp ab so câp. *Cabezada.*

Cabessádas. *f. pl.* El agregât de còrdas ó corretjas ahont está fermâd es cabreste. *Cabezada.*

Cabesséra. *f.* La párt principal de un llòc. = La párt del llit ahont se pôsan es coxíns. = El assietto més honorífic de una tâula. = Comensament de un escrit. *Cabecera.*

Cabessó. *m.* Mitja lluna de fèrro ab dénts que se pôsa demunt el nâs de bistia. *Cabazon.*

Cabessúd, da. *adj.* Pertinâs, porfiád, bâfia. *Cabezudo, da.*

Cabèy. *m.* El pel des câp de hòmo. *Cabello.* = De ângel: nirvi blânc. *Cabello de ângel.* = Embuyâd. *Ensortijado.* = Reüll. *Crespo.* = Aferrarse ab un

cabèy: valèrse de quâlsevòl pretèsto. *Asirse de un cabello.* = Aferrarse pes cabèys los qui se harâyan. *Asirse de la greña.* = Dur á un pes cabèys: ab repugnância. *Llevarle ó traerle por los cabellos.* = Estar fins á sas rêls des cabèys: cansâd de alguna còsa. *Estar hasta el gollete.* = Trèurer pes cabèys á algùn: de algùn aprieto. *Sacarle por los cabellos.* = Xapar un cabèy al âyre; ser molt inteligènt. *Hender un cabello en el aire.* = No pujar un cabèy: ser de pòc valor la còsa. *No montar un cabello.* = Cabèys qui câuan pentinânt. *Peinadura.*

Cabeyéra. *f.* Es cabèys llârgs qui tâpanes câp. *Cabellera.* = Sas cerras llârgas des còll de bistia. *Crin ó crinas.* = De lleó. *Melena.* = Cabayéra desfèta. *Melena.* = Matlevâda. *Postiza.* = Fer sa cabayéra á un; adularlo. *Popar.* = Murmurarlo. *Hacerle la barba.* = Enganarlo. *Engaitar ó hacer la mamola.*

Cabeyèt. *m.* Cabèy petít. *Cabelleco, cabellico, ito.* = Tirar cabeyèt: parâulas que diuen los allèts arrancântse un cabèy y busântls al âyre en cumpliment de lo promès. *Pelitos á la mar.*

Cabeyúd, da. *adj.* El qui té molts de cabèys. *Cubelludo, da.*

Cábo. *m.* El primer qui mânda en una ciutât. = El derrer superior de un retgiment. *Cabo.* *Cabôt. m.* Aucèll. *Avion.* = Péix de mar. *Sargo.* = De âygo dolça. *Capiton.*

Cabôta. *f.* Câb redó de clâu. *Cabeza.* = Aficar es clâu pe sa cabôta: emprènder una còsa impossible ó de qui no es capâs. *Clavar el clavo por la cabeza.* = Cabôta de... *Balano.*

Câbra. *f.* La famèlla de boc. *Cabra.* = Sauvâtja. *Cabra montes ó becerra.* = Fer câbra, y auveya: seguir es dos partits contrâris. *Comer á dos carrillos.* = Fer câbras los jugadors: jugar entre èls dos qui han perdut á qui heu pagarâ tot. *Echar cabras ó las cabras.*

Cábrer. *v. n.* V. Cáber. *Caber.*

Cabrèllas. *f. pl.* Sèt estrèllas qui parexen juntas. *Cabrillas ó cabras.*

Cabrer. *m.* El qui guârda câbras. *Cabrero ó cabrerizo.* = Quin cabrer? quin rústic! *Qué agres-te!*

Cabrestáda. *f.* Tòc ab so cabreste. *Jaquimazo.*

Cabrestânt. *m.* Màquina para enrodillar, y desenrodillar es câbs de bârco. *Cabestrante y cabrestante.*

Cabreste. *m.* Còrda que se pôsa al câp de bistia, para menarla. *Cabestro.* = Menar pes cabreste á bistia. *Llevar del cabestro, de diestro ó del diestro.* = Dur pes cabreste á un: per allâ ahont volen. *Traer del cabestro á uno.* = Déxar menar pes

cabreste una histia. *Cabestrear.* = Posar es cabreste demunt s'esquena á un: déxarlo per incorregible. *Soltar le las riendas.* = Posar es cabreste. *Cabestrar.*
Cabrestell. *m.* *Ronzal.*
Cábra. *f.* Máquina per pujar pes. *Cabria.*
Cabrid, *da.* *m. f.* Los fiys petits de cábra. *Cabrito, ta.* = De llét. *Choto, ta.* = Fiys de cábra y de moltó. *Musmon, na.*
Cabrièla. *f.* Cábra jova. *Chiba.*
Cabriòla. *f.* Salt de ballador. *Cabriola.* = Fer cabriòlas. *Cabriolar.*
Cabriolé. *m.* Capòt. *Cabriolé.*
Cabro. *m.* Hòmo á qui se dóna es infàil. *Cornudo.* = Consentid. *Cabron.* = Péix. *Esquila.*
Cabru, *na.* *adj.* Lo pertañent á cábras. *Cabruno, na.*
Cabrum. *m.* Los bocs y cábras. *Ganado cabrio.*
Cabúd, *da.* *p. p.* de cáber. *Cabido, da.*
Cabuda. *f.* Capacidat, estensió. = Favor, crèdit. *Cabida.*
Cabussó. *m.* Nòm que en alguns llòcs donan al busso. *Buzo.*
Caca. *f.* Escremént de nin. = Paràula ab que el nin avisa que vòl cagar. *Caca.*
Cacarréll. *m.* Còsas apiñadas entre sí. *Grumo.*
Cacáu. *m.* Fruyt de que se fà es xocoláte. *Cacao.*
Cacauer. *m.* El ábre qui fà cacán. *Cacao.*
Cacauer. *m.* Terréno plantad de cacauers. *Cacaotal* ó *cacahual.*
Cacerina. *f.* Bossa de cuyro para bálas y cartutxos. que duen es carabiners. *Cacerina.*
Cacique. *m.* El comandant en pòbles de indios. *Cacique.* = El territòri ahont comanda y la seua dignidat. *Cacicazgo.*
Cáco. *m.* Lladre famós. *Caco.*
Cacodimòni. *m.* El dimòni. *Cacodemonio.*
Cacofatò. *m.* Sonido áspre de las síllabas finás. *Cacofaton.*
Cacofonía. *f.* Unió de síllabas ó paràulas mál sonants. *Cacofonia.*
Cacoquilia. *f.* Mál digestió. *Cacoquilia.*
Cacoquimia. *f.* Mál estat dels humors. *Cacoquimia.*
Cáda. *adj.* Diccio qui junta á áltra la determina, v. g. cáda còsa, etc. *Cada.*
Cadafal. *m.* Postissada para estary gènt. *Andamio, pallo* ó *tablado.* = Para ecxecutar sentèncias. *Cadalso.*
Cadahú. *m.* *Cada uno.*
Cadarn. *m.* Refredamént, fluació. *Catarro.*
Cadarnéra. *f.* Ancell ben conegud. *Silguero, oorlorin, pintacilgo, pintadillo* ó *silguero.*
Cadernereta. *f.* Cadarnéra petita. *Silguerillo.*
Cádascú. *adj.* Cáda un. *Cada uno, una, y ant. ca-*

dascuno, cadascuna.
Cadássos. *m. pl.* Seda hásta. *Cadanzo.*
Cadástre. *m.* Llibre ahont están notadas las tèrras de los qui las posseyexen. *Catastro.*
Cadáver. *m.* El còs del mòrt. = Hòmo flác, màgre y macilént. *Cadaver.*
Cadavèric, *ca.* *adj.* El qui té sa càre de mòrt. *Cadavérico, ca.*
Cadell, *lla.* *m. f. ant.* Cá ó cussa joves. *Cadiello, lla.* = Insècto qui taya sas plántas. *Corton.* = Hèrba ó instrument de fèrro de tres puntas qui una sèmpre quèda drete, y se servèix de éll en la guèrra contra sa cavallería. *Abrojo.* = Eyna de fuster. *Acanalador.* = Canál en pòst per entrarny áltra. *Ranura.*
Cadellèt. *m.* Posteta de fust qui ab una còrda péñja de sa tramutja sobre sa ròda qui vòlta en el molt per conèxer que se atura es molt quánd élla déxa de fer renón. *Taravilla* ó *cadillo.*
Cadellèt, *ta.* *m. f.* Cauèts. *Perrito, ta.* = Amollar á sa cadèlleta: xerrar molt. *Soltar la taravilla.*
Cadena. *f.* Un agregat de báulas enlassadas. *Cadena.* = De empedregat, retjolát. *Hilera de adouquines.* = Filèra de montañas. *Cordillera.* = De peu de presidari. *Arropeya.*
Cadència. *f.* Harmonía del vérs, ó el parlar y escriur imitant al vérs. *Cadencia.*
Cadeneta. *f.* Cadena petita. *Cadenilla.* = La que se fà ousint. *Cadeneta.*
Cadenó. *m.* Cadeneta. *Cadenilla.*
Cadète. *m.* Jove distingid qui servèix còm á soldat rás. = El guárdia de cors qui té el menor gráu. *Cadete.*
Cadé. *m.* Jutge de las causas de la lléy de Máhoma. *Cadé.*
Cadira. *f.* Assiéto conegud. *Silla.* = Per dur malalts al hospitál. *Camilla.* = Para parir. *Puesto.* = Poltrona. *Poltrona* ó *de caderas.*
Cadirat. *m.* Moltas cadiras unidas, còm las de còr de iglesia. *Silleria.*
Cadirer. *m.* El qui fà ó ven cadiras. *Sillero.*
Cadireta. *f.* Cadira petita. *Sillita.* = De órga. *Cadereta.* = La que fàn dos allòts en sos brássos. *Silla de la reina.*
Cadúc, *ca.* *adj.* Molt véy, decrepit. *Caduco, ca.*
Caducád, *da.* *p. p.* de caducar. *Caducado, da.*
Caducamént. *adv.* Dèbilmént. *Caducamente.*
Caducant. *p. a.* de caducar. El qui ó lo qui caduca. *Caducante.*
Caducar. *v. n.* Dir ó fer accions sens acèrt per debilitat de veyess. = Acabarse una còsa per véya ó espiñada. = Acabarse un fidecomís per falta de herèns. *Caducar.*
Cadúf. *m.* Espècie de gèrra ab un forat á nos cul

Calor. *m.* Impressió que fà es fòc, es sòl.—Ardor, vivesa, actividat. *Calor.* = Aufegarse de calor. *Ahogarse de calor.* = Fregirse de calor. *Freirse de calor.* = Calor estremad. *Quemazon.*

Calòric. *m.* Còs flúido qui penètra los pòros dels còssos. *Calórico.*

Calorímetro. *m.* Instrument para midar el calor específic dels còssos. *Calorímetro.*

Calorós, *sa. adj.* Lo qui té calor. *Caloroso, sa.*

Calostro. *m.* La primèra llét de partèra. *Calostro.*

Calòto. *m.* Metàll que se fà de bronzo de campàna, y á qui el vulgo atribueix virtúts. *Caloto.*

Calràda. *f.* Vermeyó en sa càre. *Soflama.* = De empagairse. *Bochorno.*

Càls. *f.* Pédras reduídas á pols per mèdi des fòc. *Cal.* = Viva: la qui no està ameráda. *Viva.* = La ameráda: mòrta. *Muerta.* = De plom. *Albayalde.* Amerar sa càls. *Matar* ò *apagar la cal.*

Càlsa. *f.* Vestít para sas cámas. *Media* ò *calza.* = De arena: atupáda. *Calza de arena.* = Bràga: abaxáda fins als garróns. *Media al garron.* = Fer càlsa. *Hacer media* ò *trabajar á punto de media.* Aprofitarse en el empleyo que un té. *Pringar.* = Dur sa càlsa bràga. *Llevar la media al garron.* = Càlsa que se du deváll sas botas. *Calce-ton.* = Càlsas de Viscàya: grüllóns. *Calzas de Viscaya.*

Calsad, *da. p. p.* de calsar ò calsarse. *Calzado, da.*

Calsador. *m.* Eyna de sabater para fer posar sas sabàtas. *Calzador.*

Calsar. *v. a.* Posar sas càlsas. *Calzar.* = Ábres, plàntas. *Calzar* ò *arropar.* = Just á un: atuparlo. *Ajustarle la golilla.*

Calsarse. *v. r.* *Calzarse.*

Calsat. *m.* Càlsas. *Calzado.*

Calsater, *ra. m. f.* Los qui fan càlsa. *Mediero, ra.*

Calseta. *f.* Càlsa petita. *Calceta.* = Posar calseta á algú: murmurar de éll. *Echarle una calza.*

Calsetas. *f. pl.* Càlsas que se duen deváll áltres. *Calcetas.*

Calsó. *m.* Jòc. *Tresillo.*

Calsóls. *m. pl.* Miys botíns de hòmo de feyna. *Zapata.*

Calsóns. *m. pl.* Part del vestít de hòmo qui tápa sas cuxas. *Calzones.* = De deváll: blàucs. *Calzoncillos.* = Curts de pescador. *Pañetes.* = De pagès y àmples. *Greguescos.* = Dur sa dòna es calsóns: governar. *Llevar la muger los calzones.*

Calsòtas. *f. pl.* Màssa llàrgas ò màssa curtas. *Asnales.*

Calumnia. *f.* Fàlsa acusació. *Calumnia.*

Calumniad, *da. p. p.* de calumniar. *Calumniado, da.*

Calumniador, *ra. m. f.* El qui calumnia. *Calumniador, ra.*

Calumniar. *v. a.* Acusar fàlsamént. = Despreciar ab murmuració. *Calumniar.*

Calumniós, *sa. adj.* Lo qui conté calumnia. *Calumnioso, sa.*

Calumniosamént. *adv.* Ab calumnia. *Calumniosamente.*

Calvâri. *m.* Montàña de Palestina. = Petita elevació ahónt se pòsan tres creus. *Calvario.*

Calvinisme. *m.* La heregía de Calvino. *Calvinismo.*

Calvinista. *adj.* El qui segneix la doctrina de Calvino. *Calvinista.* = El calvo. *Calvo.*

Cálvo, *va. adj.* El qui no té cabèys ò molts pòcs. *Calvo, va.*

Cáll. *m.* Dureza que se forma en el còs, majorment en los pèus. *Callo.* = Posar càll: estar acostumat á sa feyna, al vici, etc. *Criar callos.* = Torniry càll: estar molt avesad en una còsa. *Tener callos en ella.*

Cállad, *da. p. p.* de cállar. = *adj.* Silenciós, reservad, el qui párla pòc. *Callado, da.* = De cállada. *adv.* Per suposad. *Por supuesto.*

Cállamént. *m.* La acció de cállar. *Callamiento.* = Donar cállamént: no parlar més de una còsa. *Enterrarla en el olvido.*

Cállar. *v. a.* No parlar. = Fer el desentès. = Dissimular. *Callar.* = Cállar y cuir pédras: estar á la mira. *Callar y piedras apañar.* = Fer cállar nins. *Acallar.* = Fer cállar màlas llénges. *Dar un tapabocas.* = Cállèm: avis para que se cáll. *Chiton.* = Lo que se diu al molést preguntador y majorment á los allòts. *Cortapicos y callares.*

Càma. *f.* La part del còs desde el jonóy fins al pèus. = La de las llettras m y n. = La derrera de animál y la de àve. *Pierna.* = La de devànt de animál. *Brazo.* = La de las demés llettras. *Palo.* = Càma curta. *Pierna corta,* y el qui lay té. *Patiscorto.* = Càma llàrga. *Pierna larga,* y el qui lay té. *Patilargo.* = Plena de llàgas. *Pata de pobre.* = De fust. *Pata de palo.* = De llit, taula, etc. *Pierna* ò *mdstil.* = Càma mènga: coix. *Patijojo, ja.* = Fer càma mènga: no cumplir lo promès. *Volver el pié atras.* = De xabellè: prima. *De alcaravan.* = Càma aquí, càma allà. *Esparrancado, da.* = Axancar sas càmas. *Abrirse de piernas* ò *esparrancarse.* = Posar sa càma demúnt un: emprendrese. *Llevarle al piton.* = Posar sas càmas dins las de àltri. *Entrepernar.* = Tayar sas càmas á un: aturarlo. *Cortarle los vuelos.* = Tenir hònas càmas. *Tener piés.* = Càmas tòrtas: el qui lasy té. *Patituerto, ta.* ab sos pèus giráds. *Patujo, ja:* tòrtas á sa part desfòre. *Patizambo, ba:* á sa part de dins. *Patistevado, da.*

Càma de aràña. *f.* Pluja molt menuda. *Cernidillo.*

—Fer câma de araña. *Cerner* ô *chispear*.
Camáda. f. El espáy entre tira y tira de'ceps. *Almanita*.
Cámara. f. El consèy suprêmo qui propôsa los subjêctes para los empléyos de justicia y prebendas egleziásticas. *Cámara*.
Camaráda. m. Compafiéro, amíg, soldát de una matéxa compafiía. *Camaráda*.
Camarer, ra. m. f. Criáds de molta distinció. *Camarerero, ra.*—El major del réy. *Mayor* ô *sumiller de corps*.—La major de la réyna. *Mayor*.
Camarella. f. Péssa ahónt castigan als estudiánts en la escôla. *Camarella*.
Camarin. m. Péssa derréra la capélla ô altar de algún sánt. *Camarin*.
Camarista. m. Ministre del consèy y de la câmara. *Camarista*.—*f.* Criáda de la réyna. *Camarista*.
Camarléngo. m. El camarer del Pápa: y el del réy de Aragón en témps passád. *Camarléngo*.
Camarrôt. m. Quárto para posar un llit en bârco. *Camarrôte*.
Camarôtiya. f. pl. *Chicoria* ô *achicoria*.
Camayáda. f. Cóp á sa câma. *Pernada*.
Camayôt. m. Còsa coneguda. *Pernil*.
Câmbra. f. Aposénto para dormir. *Cuarto de dormir*.—*Alta. Sobrado*.
Câmbras. f. pl. Evacuació des vèntre. *Cámara: el qui en té. Camariento, ta*.
Cambreta. f. Câmbra petita. *Camarita, illa*.
Cambrell. m. Câmbra petita y dolénta. *Tabuco*.
Cambúx. m. Tapadura de câp de dôna. *Cambux*.—De nin. *Capillo*.
Caméll. m. Animál quádrúpedo ab sas câmas y còll llárg. *Camello*.—El hòmo de câmas molt llárgas. *Patilargo, ga*.
Camélla. f. La famélla de caméll. *Camella*.—La de jou. *Clavija de yugo*.
Camélláda. f. Tôc de camélla. *Clavijazo*.
Caméilletjar. v. n. Remenar sas câmas. *Pernejar* ô *combonejar*.
Camemilla. f. pl. *Camamilla* ô *manzanilla*.
Cameta. f. Câma petita. *Piernecita*.—De aráda. *Cama de arado*.—De odre. *Piezo, pielago* ô *pielgo*.—Á bê cameta. *Horcajadas*.
Camí. m. La tèrra per shónt caminan los qui vâ d'un pòble á áltre. —El viátge que se fâ de una pârt á áltra. —Estât, gènero de vida, profesió. —El mèdi que se trôba para fer alguna còsa. —Carréra para empléyos, etc. —Jornáda. *Caminio*. —Carreter ô de cárro: per el quâl pôden passar cárros. *Carretero*. —De bístia: per ahónt pôden passar solamént bístias. *De herradura*.

—Batúd: per ahónt há passád molta de gènt. *Trillado*. —De câbras: molt estrèt y qui câsi no se conèix. *Azagador*. —Clòs. *Estrada*. —Cubêrt: fortificació. *Cubierto*. —Áspre: unolést. *Fragoso*. —Dolént. *Tropezadero*. —Estrèt y llárg. *Tiramira*. —Dret. *Derecera* ô *enderecera*. —De pastors: caminôy. *Sendero*. —Reyâl: el públic y més frecuentád. *Reyal*. —De rôdas. *De ruedas*. —De san Jáume. V. Vialáctes. *De san Jayme* ô *de Santiago*. —Desolád. *Despoblado*. —El que ténen sas bístias: mòdo de caminar. *Andadura*. —Anar fôre camí: obrar ab error, sens orde, sense rahó. *Ir fuera camino*. —No dur camí ni carréra una còsa: no dur orde. *No llevar camino*. —Anar ô tirar cadahú pes séu camí: no avenirse. *Ir ô echar cada cual por su camino*. —Fer son camí: son negôci. *Hacer su camino*. —Donar camí á un: posarlo en carréra. *Dar camino* ô *poner en camino*. —Posar pes camí á un: reduirlo á sa rahó. *Entrarle por camino*. —Pèndrer es camí. *Tomar el camino* ô *la rauta*.
Camia. f. Còsa bèn coneguda. *Camisa*. —Ruquèt ab mànegas llárgas y âmpas. *Roquete*. —De llâua que duen alguns religiosos. *Sayuela*. —De guix, mescla, etc: una passáda. *Mano* ô *capa*. —De cera. *Baño*.
Camietta. f. Camia petita. *Camisita*. —Déxar á un en camietta: robarlèy tot. *Dejarle sin camisa*.
Camináda. f. La acció de caminar. *Jornada, y ant. caminada*. —Llârga. *Caminata*.
Caminád, da. p. p. de caminar. *Caminado, da*.
Caminador, ra. m. f. El qui vâ á pèu, qui camina molt. *Caminador, ra.* —El qui camina molt aviât. *Tragaleguas*. —Bârco. *Velero*.
Caminador. m. De fust para aprènder de caminar es nins. *Andaderas*. —Vetas fermádas á rôba de nin para aguantarlò quând camina. *Andadores*.
Caminâl. m. Camí entre âbres, en jardí, etc. *Camille*. —De sinia per ahónt camina sa bístia qui rôda. *Anden*. —El bârco qui fâ molta vía. *Velero, ra*.
Caminánt. p. a. de caminar. El qui camina. *Caminante*.
Caminar. v. n. Fer camí passânt en vânt. *Caminar*. —De bot de bot. *A saltitos*. —De cul de cul, rossagântlò pe sa tèrra. *Andar á rastra*. —De cul arréra. *Rezagar*. —De grâpas: ab sos pèus y mâns. *Gatear* ô *andar d gatas*. —De pânxa: ab sa pânxa pe sa tèrra. *Ratear*. —Aferiràd per llòc escabrós. *Trepar*. —Estiràd. *Echar piernas*. —Enrevanád. *Andar erguido* ô *tieso*. —Remeuânt sas âucas. *Anadear* ô *nalguear*.

—De costellam. *Ladearse* ô *hacer combas*.

—Fént ésses. *Haciendo esos* ô *exes*.

Caminèt. m. Camí petit. *Caminillo, ito.* —Per agafar perdús. *Alero*.

Caminôy. m. *Caminèt. Senda*.

Câmis. m. pl. Vestidura sagrada. *Alba.* —En randa. *Con enjages* ô *con randa*.

Camisó. m. Camía llarga. *Camison*.

Camisôla. f. Camía fina que se du demunt una altra no tã fina. *Camisola*.

Camissôt. m. Péssa del vestit de fôrt, cuyas mànegas arribâvan fins demunt se mà. *Camisote*.

Camorra. f. Brega. *Camorra*.

Camorre. m. Espècie de patàta. *Camorre*.

Camorrista. m. El qui arma bregas. *Camorrista*.

Camôta. f. Càma gruxada. *Pernaza.* —Plena de llagas. *Pata de pobre*.

Câmp. m. Estensió de tèrra que se cultiva. —Espáy en qui càb alguna còsa. —Lo qui està llis en ròba qui té brodaduras. —Siti que ocupa un eczèrcit, etc. *Campo.* —Mál conràd. *Campo aurragado.* —Fruyter: qui dona molt de grà. *Paniego.* —Ràs. *Raso.* —Ple de càrts. *Cardizal.* —Sense sembrar en mitx de dos sembrats. *Entrepanes.* —Pes mitx des câmp: travessantlo. *A campo travieso.* —Quedar es câmp per un: gofiar sa victòria. *Quedar el campo por uno*.

Campamént. m. V. Acampamént.

Campâna. f. Còsa coneguda. —Quàlsevol còsa qui té semblansa de campâna, còm la de vidre, de flôr, etc. *Campana.* —À tòc de campâna: aviât, ab proutitút. *A toque de campana: a campana herida* ô *tañida.* —Campâna ab que fân sefiâl al predicador paraque acab. *Cimbalillo.* —De obediència: ab que se avisa. *Esquila.* —De sas missas, ab que se avisa que surt el sacerdot a dirla. *Esquilon*.

Campanáda. f. El tòc qui dona es batáy a sa campana, y el sò que fâ. —Escândol, novelât. *Campanada*.

Campanar. m. Torre regularmént ahont están sas campânas. *Campanario*.

Campaner. m. El qui per ofici tòca sas campânas. —El qui en fâ. *Campanero*.

Campaner, ra. adj. El naturâl de la vila de Câmpo. *Campesino, na*.

Campaneta. f. Campâna petita. *Campanilla*.

Campanetjar. v. a. Tocar ab frecuència las campânas de campanar. *Campanear.* —Las de mà. *Campanillear*.

Campanilla. f. Campaneta. *Campanilla.* —Tenir molts campanillas: molts de honors, molts de títols. *Tener muchas campanillas.* —Contar una còsa ab totes sas campanillas: ab totes sas cir-

cunstàncias. *Contarla con linderos y arraballes*.

Campanúd. adj. Se dia del estíl inflad y retumbant. *Campanudo*.

Campâña. f. El câmp plâ. —El témps que los soldats fân eczèrcit en el câmp. —El témps que los mariners navegan en bárco de réy. *Campaña*.

Campar. v. n. Bé ô mál. *Pasarlo bien* ô *mal.* —Sense alguna còsa. *Pasarlo sin ella.* —Còm te câmpas? *Cómo lo pasas?*

Campéador. m. Títol de honor que se donâ al famos Cid-Ruy-Diaz de Vivar. *Campeador*.

Campeó. m. El hómo famos en las armas. —ant. El qui en âltre témps surtia a desafio per ell ô per âltre. *Campeon*.

Campéstre. adj. Lo pertañent a câmp, y el qui està sémpre en el câmp. *Campestre* ô *campesino, na*.

Campèt. m. Câmp petit. *Campesico* ô *campillo*.

Câmpétxe. m. Àbre de las Indias, cuya fusta serveix para teñir. *Campeche*.

Campiña. f. Terréno estès y plâ que se cultiva. *Campiña*.

Camussa. f. Pél adobada y blanca. *Camuza* ô *gamuza*.

Cân. Abreviatura de casa de. *Casa de...*

Câna. f. Mida de vuyt pams. *Cana*.

Canad, da. p. p. de canar. *Canado, da.* —*Vareado, da* ô *apeado, da*.

Canador, ra. m. f. El qui câna. Si es ab câna. *Canador, ra.* —Si ab mitja câna. *Vareador ra*.

Canador. m. El qui câna tèrras. *Apeador* ô *agrimensor.* —Reyal: el qui câna ab despátzoxos reyal. *Apeador mayor*.

Canadella. f. Dos satriets menúts para administrar âygo y vi a la Missa. *Vinagera*.

Canâl. m. El parátge estrèt per ahont seguèix la corrent del mar fins a surtir a més amplària. *Canal.* —Entre duas illas. *Canalizo*.

Canâl. f. Conducte descubèrt y dilatad per ahont pâssa âygo. *Canal.* —De columna. *Canal* ô *estria.* —Degotar sas canâls de teulâda. *Gotejar.* —Ratjar. *Correr.* —La canâl llarga posada baix de las de teulâda qui reb la âygo y la eseuip enfôre de sa parèt. *Canalon*.

Canaleta. f. Canâl petita. *Canalita*.

Canalla. f. Gènt baxa y de mál prosschiment. *Canalla*.

Canalobre. m. Instrument per posary ciris. *Candelero*.

Canalobrada. f. Tòc ab canalobre. *Candelerazo*.

Canapè, *m.* Cadira llarga. *Canapè*.
Canar, *v. a.* Midar ab càna. *Canar*.—Ab mitja càna. *Varear*.—Tèrras. *Apear*.
Canàri, *m.* Aucell conegud. —Músic. *Canario*.—*adj.*
 Tunno. *Pájaro*.—Nòm que per burla deym á un áse quánd brama. *Calandria de aguador*.
Cànas, *f. pl.* Los cabèys blàncs. *Cana*.
Canàstra, *f.* Espècie de covonèt. *Canasta*.—Ab reixadèts á sa vorèra. *Azafate*.—Para posary sa ròba de tàula. *Canastillo*.
Canastreta, *f.* Canàstra petita ò gròssa ab regaló. *Canastilla*.
Cancellació, *f.* La acció de cancellar. *Cancellacion*.
Cancellad, *da. p. p.* de cancellar. *Cancelado, da*.
Cancelladura, *f.* Cancellació. *Canceladura*.
Cancellar, *v. a. cur.* Anullar, borrar. *Cancelar*.
Càncer, *m.* Crànc malaltia. *Càncer* ò *cranco*. —En pit de dòna. *Zaratan*.—Signe. *Càncer*.
Canciller, *m.* Gràn oficial del impèri. —Guàrdasèllos. *Canciller*.—Canciller del sèllo de la puridat: guàrda sèllos particulars del réy. *Canciller del sello de la puridad*.—Canciller major de Castilla: títol puramént honorífic aunèts á la dignidat de arquebisbe de Tolèdo. *Canciller mayor de Castilla*.—Canciller de universidat. *Cancelario, y ant. canceller*.
Cancilleria, *f.* La dignidat de canceller. —El llòc ahònt se despàtxan los negòcis qui miran los sèllos. *Cancilleria*.—Tribunál: *Chancilleria*.
Candela, *f.* Còsa coneguda. *Candela* ò *vela*.—Cremar des vert sa candela: acabar-se la que se encén en encànt. *Acabarse la candela*.—Estar en sa candela en sa mà: estar en la agonia un malàlt. *Estar con la candela en la mano, y si es malàlt está en hospital. Estar con el candilon en la mano*.
Candelària, *f.* La fèsta de la Mãre de Déu del candaler dia dos de febrer. *Candelaria*.
Candeléro, *m.* Gròs canalòbre ab molts de metxòns. *Candelabro*.—Para sas matinas des fàs. *Tenebrario*.—Estar ò posar demúnt es candeléro: tenir ò donar empleyos. *Estar ò poner en candelero*.
Candelesta, *f.* Candela petita. *Candelica, illa, ita*.
Candidato, *m.* El qui aspira á ser agraduad ò pretén alguna dignidat. *Candidato*.
Candidès, *f.* Senzillès, pòca advertència. *Candida*.
Cándido, *da. adj.* Senzill, ximple, pòc advertid. *Cándido, da*.
Candiòta, *adj.* De la isla de Crèta, vuy en dia *Candia. Candiota*.

Candor, *m.* Sinceridat, puresa de ànimo. *Candor*.
Canella, *f.* Òs principál de sa càma ò des bràs. *Canilla*.
Canéila, *f.* Segona escòrxa de un àbre de las Indias. *Canela*.
Canélló, *m.* Confit llarg. —Bòssí de gèl qui pènja. —Lo últim de corretjas qui està en doblad. *Canelon*.
Caner, *ra. m. f.* El qui es afectad de tenir càns. *Perrero, ra*.
Canèt, *m.* Cà petít. *Perrillo* ò *perrito*. —*Gatillo*.
Cánfora, *f.* Òli essencial coagulad que se trèu de un llorer de la Xina ò del Japó. *Alcáfor, y ant. cânfora*.
Canfòric, *ca. adj.* Se diu del àcido que se trèu de la cânfora. *Canfórico, ca*.
Cànge, *m.* Barát de presioners. *Cange*.
Cangead, *da. p. p.* de cangear. *Cangeado, da*.
Cangear, *v. a.* Baratar presioners. *Cangear*.
Cangréna, *f.* Fòc de san Antòni. *Cangrena*.
Cangrenad, *da. adj.* El qui ò lo que té lóc de san Antòni. *Cangrenado, da*.
Cangrenarse, *v. n.* Ser acomès de cangréna. *Cangrenarse*.
Canícula, *f.* El témps de gràn calor en que la estrèlla dita canícula surt y se pòn ab el sòl dia 21 de juliol. *Canicula*.
Canicular, *adj.* Càda dia de la canícula. *Canicular*.
Canó, *m.* Péssa de artilleria. —La part de arma de fòc ahònt se pòsa sa càrrega. —Ploma qui néix de las àves. *Cañon*. —Part de càna entre nuu y nuu. —Canal de metall, de fust, ò de tèrra cuyta. *Cañuto*. —De bòva. *Bohordo*. —Per botas, carretèls, etc. *Canilla*. —Per guyas. *Alfiletero*. —Des lléu. *Gañote*. —De texidor. *Canilla*. —De sas sopas: de sa gargamèlla. *Garguero*. —Per tirar piñòls. *Cerbatana*. —Per dur tabac. *Tabaquero*. —Per beurer. *Cañutillo*. —De xeringa. *Cañuto*. —De ximenèa. *Cañon* ò *humero*. —Fer canóns per texir. *Encanillar, encañar* ò *encañonar*.
Canóa, *f.* Embarcació de una sòca de àbre. *Canoa*.
Canoer, *m.* El qui guía canóa. *Canoero*.
Canon, *m.* Llèy eglesiàstica. —Catàlogo dels llibres de la sagrada Escriptura. —Llista de àltres còsas, y el de se Missa. *Cdnon*.
Canonada, *f.* Tir de canó. *Cañonazo*. —Ciquia. *Cañeria* ò *encañado*. —De llòc comú. *Caño de y-griega*. —Pet. *Cuesco*.
Canoner, *ra. m. f.* El qui fà canóns para texir. *Canillero, ra*.

Canonera. *f.* Bàrco. *Cañonera.*
Canonèt. *m.* Canó petit. *Cañutillo.*
Canònic, *ca. adj.* Conforme á las lléys eglesiásticas. = Los llibres sagráds. *Canónico, ca.*
Canònicament. *adv.* Segóns los cánons. *Canónicamente.*
Canonicát. *m.* Prebènda eglesiástica. *Canonicato.*
Canonisáble. *adj.* Lo qui es digne de ser canonisád. *Canonizable.*
Canonisació. *f.* El ácte y efècte de canonisar. *Canonizacion.*
Canonisád, *da. p. p.* de canonisar. *Canonizado, da.*
Canonisar. *v. a.* Posar el Pápa en el nombre de los sánts á algú. = Calificar per bõna ò mála una còsa, aprobarla ò aplaudirla. *Canonizar.*
Canonista. *m.* El professor dels cánons ò el qui los estudia. *Canonista.*
Canònge. *m.* El qui té canonicát. *Canónigo.*
Canongessa. *f.* Religiosa de cèrta religiò. *Canonesa.*
Canongía. *f.* V. Canonicát. *Canongía.*
Canoro, *ra. adj.* Dols de veu. *Canoro, ra.*
Canós, *sa. adj.* El qui té es cabèys bláuca. *Canoso, sa.*
Caùt. *m.* Cà gròs. *Perrazo.*
Cansád, *da. p. p.* de cansar. *Cansado, da.* = Per haver caminád molt. *Cansado, da* ò *despernado, da.* = Còm un pòrc. *Molido como alheña.*
Cansád, *da. adj.* Molést, enfadós. *Cansado, da* ò *cansera.*
Cansádamént. *adv.* Ab molèstia. *Cansadamente.*
Cansadíssim, *ma. sup.* Molt cansád. *Cansadísimo, ma.*
Cansador, *ra. m. f.* El qui cansa. *Cansador, ra.*
Cansamént. *m.* Fálta de fòrsas per haverse cansád. *Cansancio, y ant. cansamiento.* = Per haver corregú, juguetetjád, etc. *Agujetas.*
Cansar. *v. a.* Causar cansamént. = Llévar á sa tèrra la sustància per màssa sembrarla ò per la calidat de las llevors. = Molestar, enfadar. *Cansar.* = Eu demanar còsas unas després de haverne rebudas áltres. *Estregar la cortesía.*
Cansarse. *v. r.* Aplegar cansamént, etc. *Cansarse.* = Es càp: discurrínt, imaginánt. *Devanarse los sesos.* = La vista: llegínt. *Quebrarse los ojos.* = Per haver caminád molt. *Despernarse.* = Còm un pòrc: moltíssim. *Hacerse pedazos.* = En vâ: en alguna pretensió. *Aporrearse en la jaula.*
Cansó. *f.* Glòsa, poesia. *Cancion.* = Fer sa matèxa cansó: repetir sas còsas. *Volver d la misma cancion.*
Cansoneta. *f.* Cansó curta. *Cancioncica, ita, illa.* = Enfadosa. *Cantinela.* = Llegínt. *Tonillo.*

Cánt. *m.* La acció de cantar. = Divisió de los poemas èpics. *Canto.* = De gorrió. *Chio.* = De perdú. *Cuchicheo.* = De còrp. *Graznido.* = De tórtora. *Gemido.*
Cantáble. *adj.* Lo qui es fàcil de cantar. *Cantable.*
Cantábric, *ca. adj.* De Viscáya. *Cantabrico, ca.*
Cântabro. *m.* De Viscáya. *Cântabro.*
Cantád, *da. p. p.* de cantar. *Cantado, da.*
Cantáda. *f.* *Cantada.*
Cantador, *ra. m. f.* *Cantador, ra.*
Cantar. *v. a.* Alsar y abaxar sa veu ab diferents tóns. = Alabar, celebrar, segóns los poetas. *Cantar.* = Los aucells. *Cantar* ò *chiarar.* = Sòlta plàna: sense compàsos. *Cantar canto llano.* = Sòlta d'áyre. *Cantar canto de órgano* ò *quebrado.* = Sòlta de repènte: sens haverla vista ántes. *Cantar d libro abierto.* = Quánd li adoban, v. g. un brás á un. *Gemir.* = La dóna cusínt. *Cantar d la almoadilla.* = Es còrps. *Graznar.* = Sas perdús. *Cuchichear.* = Sas tórtoras. *Gemir.* = Já sas cigálas: fer já calor. *Cantar la cicharra.* = Declarar, confessar un secrèt, còmplices, etc. *Cantar.* = Declararlo tot. *Cantar de plano.*
Cântara. *f.* Péix. *Cántara.*
Cantaráno. *m.* Espècie de guàrdaròba. *Cómoda.*
Cantárida. *f.* Espècie de mosca lluenta, y de qui se fân es vexigáns. *Cantárida, cubilla* ò *cubillo.*
Cantéll. *m.* Estremidát, punta, costát. *Canto.* = De pá: tayád. *Zatico.* = En es pá. *Canto* ò *cantero.*
Cantéllud, *da. adj.* Puntagúds. *Esquinado, da.*
Cántic. *m.* Cánt de acció de grácias á la glòria de Déu. *Cántico.* = Cántic de los cántics: un llibre sagrád. *Cantar* ò *libro de los cantares.*
Cantidát. *f.* La propiedat de qualsevól còsa qui té nombre, pes ò mida. = Porció grán de còsas. = El témps que se empléa en la pronunciació de una sílaba. = El nombre. *Cantidad.*
Cantimplòra. *f.* Màquina para estrèurer áygo y licors de botas, etc. *Cantimplora.*
Cantina. *f.* Llòc subterràneo para tenir cosas en fresc. *Cantina.*
Cantó. *m.* Àngulo, encuéntr de dos costáts. *Canton* ò *esquina.* = De pá, formátge, etc. *Canto.* = De marès. *Sillar.* = De carrer. *Esquina de calle.* = Girar cantó. *Doblar la esquina.*
Cantonáda. *f.* V. Cantó. *Esquina, y ant. cantonada:* y encàre se usa en Aragó.
Cantonéra. *f.* La péssa de metáll que se pòsa á cantó de mòble paraque estiga més fòrt. *Cantonera.*
Cantor. *m.* El qui canta, y el qui lo té per ofici. *Cantor.* = Enfadós en so cantar màssa. *Cantarin.*
Cantora. *f.* La qui canta. *Cantora.* = La qui canta per ofici. *Cantarina.*

Cantorla. *f.* Música, cant. *Canturia.* = La de los aucells al matí. *Salva.*

Cantassar. *v. a.* Cantar entre dents. *Tararear.* = Comensar á cantar los aucellèts joves. *Gorgear.*

Càña. *f. pl.* coneguda. = La de blât, ôrdi, etc. = Junc qui servèix de gayâto. = El còs de la columna desde la bässe fins al capitèll. *Caña.* = Estar còm una càña: màgre. *Estar como un naipe.* = Càña de torrènt. *Cañavera.* = Càña borda. *Cañaheja* ò *cañaherla.*

Cañada. *f.* Tòc de càña. *Cañazo.*

Cañafistola. *f.* Fruyta purgant. *Cañafistola.*

Cañafistulo. *m.* El âbre qui produèix sas càñafistolas. *Cañafistulo.*

Cañamèl. *f.* Càña de que se fâ es sucre. *Cañamiel.* = caña dulce ò caña de azúcar.

Cañar. *m.* Llòc plantad de càñas. *Cañar* ò *cañaverar.*

Cañis. *m.* Espècie de estora de càñas ò de aubóns. *Cañizo.*

Cañom. *m. pl.* *Cañamo.*

Cañom. *m.* Devantât de ròba gruxada para trabayar. *Mandilejo.* = Per axugar sas màns. *Paño de manos.* = De sac: ròba hàsta. *Cañamazo,* *bocaci* ò *bocacin.* = Per cèndrer. *Cernedera.*

Cañom. *m.* Terréno ahónt hey hà càñom sembrad. *Cañamar.*

Cañot. *m.* Espècie de càña ò de junc. *Carrizo.*

Cañutillo. *m.* Fil de ôr ò plâta entorcillad. *Cañutillo.*

Caoba. *f.* Âbre de Amèrica. *Caoba* ò *caobana.*

Caos. *m.* Confusió, desorde. *Cdos.*

Câp. *m.* La pârt superior del còs. = Superior de un cuèrpo ò comunidât. = Principi de una còsa. = Judici, capacidât, persona. = *Cabeza.* = De la Iglesia: el Pâpa. *Cabeza de la Iglesia.* = Câp: câbra, moltó, bôn, etc. *Res.* = De negôci: el qui du es câp: *Faraute.* = De trabayadors. *Capataz* ò *manijero.* = Câp á... *Hacia d...* = Câp avall. *Hacia abajo.* = Câp amunt. *Hacia arriba.* = Câp á vent. *Pico d viento.* = Câp mica: no jéns. *Ni poco ni mucho.* = Câp de môrt. *V. Calavera. Calavera.*

Câp clòs: frâre llèc. *Motilon.* = Câp gròs. *Cabe-*

zorro. Mâl câp: dolènt, fotúd. *Mala cabeza.* = Câp

esgavèllad: el qui ôbra sense consideració. *Ta-*

rambana ò **alocado.** = Câp de ferrada, de poâl ò de carabassa: dur per aprènder sas còsas ò

gròs. *Cabeza de tarro.* = Câp de ferro: fòrt. *Cabeza*

de hierro. = Câp de plâta: pelad. *Chamo-*

rra. = Câp de gri: el qui té pòc judici. *Cabeza*

de chorlito. = Câp sense cervèll: sense judici. *Cabeza*

vana. = Câp buyt: sense discreció. *Cabeza*

vacia. = Câp de bandolina. *Cabeza de partido.* = Câp

de carabassot: de pòca inteligència. *Cabeza*

redonda. = Câp esflorad. *Casquilucio.* = Câp flux. *Casquivano.* = Câp malad: dolènt. *Cabeza de*

ajos.

Câp per câp: baratar sense tornas. *Pelo por pelo.* = Câp ò punta: jòc. *Punta con cabeza.* = Des

séu câp: des séu ingèni. *De su cabeza.* = De câp á pèus. *De piés d cabeza.* = De câp: de me-

mòria. *De cabeza.* = Es câp derrer: finalmént. *Por último.* = Pes câp prim. *Cuando ménos.*

= Anar de son câp. *Hacer de su cabeza.* = Anar es câp entorn á un. *Irsele la cabeza.* = Afi-

car es câp: ser ténas. *Meter la cabeza en el puchero.* = Anarsèn es câp: tenir molt de mâl

de câp. *Andarse la cabeza.* = Acalar es câp: obeir. *Bajar la cabeza.* = Alsar es câp: sur-

tir de malaltia, misèria, etc. *Alzar* ò *levantar la cabeza.* = Anarsèn. *Tomar el* ò *su altillo.* = Buy-

darse es câp discurrínt, imaginánt. *Estrujarse los sesos.* = Buydar ò rómprer es câp: molestar

ab impertinèncias, renou, etc. *Quebrar la cabeza.* = Fer câp. *Hacer cabeza.* = Càurer de câp.

= Dar de cabeza. = Rómprer es câp: descalabar. *Abrir la cabeza.* = Donar en so câp per

sas parèts: enfurir-se. *Dar con la cabeza por esas paredes.* = Rómprerse es câp debadas. *Que-*

brarse la cabeza en valde. = Fer alguua còsa des séu câp: inventarla. *Levantarla de su*

cabeza. = Tenir es câp ple de grins. *Tener la cabeza d pajaros.* = Tenir cascavèlls en es câp.

Ser un cascabel. = Tenir es câp ple de vent. *Tener la cabeza llena de aire.* = Tenir es câp de

lòco. *Tener malos cascacos.* = Tenir una còsa al câp de sa llèngo. *Tenerla en el pico de la len-*

gua. = Trencarse es câp: imaginánt, etc. *Romperse los cascacos.* = Trèurer es câp: dexarse vèu-

rer. *Sacar la cabeza.* = No posary res des séu câp: dirhó axí còm es, sense afagír, nillèvar.

Nada añadir de su cabeza. = Per câp: per persona. *Por cabeza.* = No tenir câp ni sente-

ner una còsa: no tenir orde. *No tener cabo ni cuenda,* *no llevar piés ni cabeza.* = Quin

câp per una pedrada! *Qué cabeza para chinchones!*

Câpa. *f.* Vestidura simple y sense mânegas, ubèrta per devânt, y redona per hàix. = Pre-

tèsto. = Passada de guix, mescla. = Quàdrupedo de la Amèrica mèridional. *Capa.* = El qui la

fâ en funció egleciástica. *Preste.* = De capèllâ. *Capa* ò *manteo.* = De frâre de san Francèsc.

Capa ò **manto.** = Pluviâl: la qui duen los egle-

siásticos en funció. *Pluvial.* = Màgna: la que duen los bishes quând vân al còr. *Magna* ò *consis-*

torial. = Curta. *Corta* ò *palio.* = Ròtja. *Parda.*

Pagès. *Gente de capa parda.* = Defensar sa séua

cápa: es séas drets. *Defender su capa*.—Fer la cápa en fuució eglesiástica. *Hacer el preste*: auar derrera caminant ab áltres. *Hacer cola*: arribar es derrer. *Traer las llaves*.—Tirar de sa cápa á un: avisarlo. *Tirar á uno de la capa*.

Capacete. *m.* Morrió. *Capacete*.

Capacitat. *f.* Continuència, llargària, amplària, profunditat. — *Habilidadat, suficiència*. — Llòc, témps, ocasió favorable. *Capacidad*.

Capacisim, *ma. sup.* Molt capàs. *Capacisimo, ma.*

Capàda. *f.* Cortesia, reverència. *Inclinacion de cabeza*. — Cayguda violenta de cap ò per vici. *Cabezada*. — Còp ab so cap. *Cabezada ò calabuzada*.

Càpamunta y càpamuntàda. *f.* Pujàda. *Subida*. — Àspra y màla de pujar. *Repecho*.

Capàrro. *m.* Lo que se dona ò se pòsa de àntemàno. *Caparro*.

Caparròt. *m.* Es cap. *Calamorra*. — Hòmo perti-nàs, bàña ò cabessú. *Perro*.

Caparrota. *f.* Pertinàcia. *Tenacidad*. — Desbaratàda. *Calaverada*.

Caparrú, *da. adj.* Ténàs. *Cabezudo, da.* El qui no escolta rahóns. *Cerrado, da como pie de muleto*.

Capàs. *adj.* Lo qui té sas qualidats requisidas. — Hàbil, instruít, suficiént, inteligént. — Espaciós, àmple, estès parlant de llòc. *Capaz*.

Capatàs. *m.* El qui té á son càrreg cèrt nombre de gent. *Capataz*.

Càpavàll. *adv.* *Hacia bajo*.

Càpavallàda. *f.* Baxàda. *Descendida*. — Àspra. *Escarpa*.

Càpbuydàda. *f.* Desherat. *Cascavelata*.

Càpdemunt. (*Es*) *m.* Lo més àlt. *Cima ò cumbre*.

Capé. *m.* El capèll vermèy y la dignidat de cardenal. *Capelo*.

Capèl. *m.* El que duen los hòmos, de molt, de ximenèya. *Sombrero*. — De alambí. *Cabeza de alambique*. — De aglà. *Capullo ò cascabillo*. — De castàña. *Erizo*. — De puig: una bòyra que se pòsa demunt. *Capote*. — De tròna. *Sombrero, tornaguita ò tornavoz*. — Capèll acalad. *Sombrero gacho*. — Àmple. *De grande ala*. — De moxina. *Sombrero redondo*. — Poder shar capèll àlt: no teuir tâtxa ni infàntia. *Poder pasar por las picas de Flandes*.

Capèlla. *f.* Edifici petit y beneíd dins ò fòre de iglesia. *Capilla*. — Estar en capèlla: sentenciad. *Estar en capilla*.

Capèllà. *m.* Eglesiàstic secular. *Capellan*. — De caldereta. *De misa y olla*. — Lis qui no té bené-

fici. *Raso*. — De Màlta. *Diacono*. — Qui du es rosegay de bisbe. *Caudatario*.

Capèllàda. *f.* Cortesia. *Bonetada ò gorretada*. — Tòc ab so capèll. *Sombreroazo*.

Capèllanfa. *f.* Fundació ab cèrta obligació de missas, y áltres càrregs. *Capellania*.

Capèller. *m.* El qui fa ò ven capèls. *Sombrero*.

Capèllera. *f.* La dòna de capèller. — Estóig para capèls. *Sombrerera*.

Capèlleria. *f.* Botiga ò llòc ahont se fan capèls. *Sombrereria*.

Capèllèt. *m.* Capèll petít. *Sombrerete ò sombrerillo*. — Accént circunflècs, axí: *Capuchà*.

Capèllòt. *m.* Capèll gròs. *Sombreroazo*. — Molt àmple. *Gavion*. — Missionista. *Paul*.

Caperrú, *da. adj.* V. *Caparrú*, *da.* *Cabezudo da ò rehacio, cia*.

Caperutxa. *f.* Espècie de barrèt àlt y qui acàha ab molta punta. *Caperuza*. — De sentenciad. *Coraza*.

Capèt. *m.* Cap petít. *Cabezuela, cebecilla, ita*. — Hòmo de pòc sefey. *Cabecilla*.

Capetjar. *v. n.* Remenar es cap per sòn, per vici ò en sefial de desaprovat ò refuar alguna còsa. *Cabecear*.

Càpfcad, *da. p. p.* de càpficar. *Volteado, da*.

Càpficar. *v. a.* Vèncer. *Voltear*.

Càpgirad, *da. p. p.* de càpgirar. *Trabucado, da*.

Càpgirar. *v. a.* Descompòndrer, mesclar, girar demunt devall. *Trabucar*.

Capiad, *da. p. p.* de capiar. *Cogido, da ò pillado, da*. — *Vencido, da*.

Capiar. *v. a.* Pèndrer, agafar. *Coger ò pillar*. — Vèncer. *Vencer*.

Capilla. *f.* Péssa de ròba para tapar es cap. — El religiós de qualsevòl orde. *Capilla*. — Bòna capilla: religiós dòcte. *Buena capilla*.

Capiller. *m.* El qui se cuida de una capèlla. *Capiller ò capillero*.

Càpingón. *m.* Cèrt capòt. *Capingot*.

Capiròta. *f.* Espècie de bossa ahont ténen sa mascàra alguns pèxos. *Capilla*.

Càpirotàda. *f.* Cèrt aguiat. *Capirotada*.

Capiscòl. *m.* Dignidat en una catedral. *Capiscòl ò chantre*.

Capiscolàt. *m.* El ofici ò empléyo del capiscòl. *Capiscolia ò chantria*.

Capità. *m.* Comandant de una compaña de soldats. — De lladres. *Capitan*. — De bandèra: oficial de marina después del almirante. *Capitan de bandera*. — De batalló: oficial marino qui màna una compaña. *Capitan de batallon*. — De guàrdias de corps. Oficial qui màna después del

*réy. Capitan de guardias de la persona, y áu-
tes de corps.*—De llaves: oficial qui té sas claus
de una plássa de armas. *Capitan de llaves.*—Des
pòrt: el qui cománda en un pòrt. *Capitan del
puerto.*—De maestransa: el qui cománda en un
arsenál. *Capitan de maestranza.*—De mar y
guerra: capitá de un vaxell de guerra. *Capitan
de mar y guerra.*—De vaxell: capitá de
vaxell, y coronell en las trôpas de terra. *Capitan
de navio.*—De fragata: capitá de una fragata,
y tinént coronell en las trôpas de terra. *Capitan
de fragata.*—General: general en quèlle.
Capitan general.

Capitál. adj. Pertañent á cap. —Principal, gráve,
notáble, grán róm péna capitál, falta, error,
pecát capitál. *Capital.*

Capitál. m. Fondos, suma de diners que se posseïx.
—Ciutat principal de un réyno, de una provin-
cia. *Capital.*

Capitalista. m. El qui posseïx gróssa suma de di-
ner. *Capitalista.*

Capitálment. adv. Gravement. *Capitalmente.*

Capitána. f. El bàrco de guerra ahónt vá el gen-
erál de una armada ó escuádra. *Capitana.*

Capitaneýad, da. p. p. de capitaneýar. *Capitaneýa-
do, da.*

Capitaneýar. v. a. Mendar trôpas. —Conduir, guiar
molts personas per alguna molta. *Capitaneýar.*

Capitanía. f. Empléyo, grán de capitá. —Governa-
militar. *Capitanía.*

Capitell. m. La difinició de torre piramidal. —La
part superior de columna. *Capitel ó chapitel.*

Capitol. m. Junta de rálígiosos para eleccions. —Di-
visió que se fa en los escrits. —Càrreg, repre-
sió, acusació. *Capitulo.* —De canónigs. *Cabildo y
capitulo.*

Capitolí, na. adj. Pertañent á capitolí. *Capitolí-
no, na.*

Capitolio. m. Antíg temple de Roma dedicat á Júpiter.
—Edifici gráu, magestós. *Capitolio.*

Capítula. f. Petita lliçó que se lésa en el ofici
divino. *Capítula.* —Del martirologi. *Calenda.*

Capitulació. f. Tractat para rendició de una pla-
ssa. —Convénir, ajúst. *Capitulacion.*

Capitulad, da. p. p. de capitular. *Capitulado, da.*

Capitulánt. p. a. de capitular. *Capitulante.*

Capitular. adj. Pertañent á capitol. *Capitular.*

Capitular. m. El qui té vòt en capitol ó en qualse-
vol junta. *Capitular.*

Capitular. v. a. Tractar, concertar, convenir,
ajustar. —Fer càrreg, reprendre. *Capitular.*

Capitulári. m. Llibre de sas capítulas. *Capitulario.*

Capitulármént. adv. En capitol. *Capitularmente.*

Capnomant. m. El qui pretén endevinar per inè-

di des fom. *Capnomante.*

Capd. m. Gáll senád. —Tot animal senád. *Capon.* —
Grás: gáll senád. *Capon de leche.*

Capolad, da. p. p. de capolar. *Picado, da y ant.
capolado, da.* —*Muchacado, da.*

Capolador, ra. m. f. El qui capola. *Picador, ra.*

Capolador. m. Pòst ahónt se capola. *Picador, tajo
ó tajadero.*

Capolar. v. a. Retlir una còsa á parts menudas.
Picar. —El calabrúx ó pedrada á ábres, fruyts,
etc. *Machucar.*

Capoll. m. Espécie de bastonèt ab que está fermad
es fruyt y fruyta á ábre, plánta. *Pezon ó pa-
lillo.*

Caponá. f. Xertetèra sense flocadura. *Capona.*

Caponad, da. p. p. de caponar. *Capado, da ó cas-
trado, da.* —*Embaucado, da.*

Caponar. v. a. Senar. *Capar ó castrar.* —Enganar.
Embaucar.

Caponar. v. a. Et gáll á galina. *Gallear.*

Caponèt. m. Capó petit ó jove. *Caponcillo.*

Capòt. m. Capó, ab manegás. —No fer cap vása en
alguns jòcs. *Capote.* —Ab capílla. *Galleruza.* —
Escafid: mássa estrèt. *Roclo.* —Donar capòt: no
esperar á un para menjar, ó no dexar fer cap
vása. *Don capote.* —Fer capòt: no fer cap vása.
Hacer capote.

Capòt. m. Capó petit. *Capotillo.*

Capricorní. m. Un de los dotze signes. *Capricor-
nion.*

Caprino, na. adj. poétic. Pertañent á cabrím. *Ca-
prino, na.*

Capritxada. f. Llèya, gust desarretglad. *Capricho.*

Capritxo. m. Capritxada. *Capricho.*

Capritxós, sa. adj. El qui té capritxos. *Capricho-
so, sa ó caprichudo, da.*

Capritxosament. adv. Per capritxo. *Caprichosa-
mente.*

Capritxosíssim, ma. Molt capritxós. *Caprichosísi-
mo, ma.*

Cáp-ròix. m. Pèix. *Escarcho.*

Cápsingte. m. Bàula de fust para singlar bàst, au-
bardá, etc. *Vilorta de cincha.*

Cápsula. f. Térme botánic. *Cápsula.*

Capsular. adj. Capsular.

Captlu, va. m. f. ant. *Captivo, va.*

Captividat. f. ant. *Captividad.*

Captura. f. Presa. *Captura.* —De còntrebándol.
Aprension. —La que fan es soldats ó mariners.
Presa.

Cápturad, da. p. p. de càpturar. *Capturado, da.*

Càpturar. v. a. Agafar delincuénts. *Capturar.*

Capílla. f. V. Capílla. *Capilla.*

Caputxi, na. m. f. Relúgió, sa. *Capuchino, na.* —

Hipòcrit. *Cabeza torcida.*
 Caputxi. *m.* Péssa de fèrre ab ganxèt ahónt se pôsa: es piu de finestró qui se tãuca de còp. *Nariz.*
 Caputxina. *f.* Capôt. *Capuchina.*
 Caputxo. *m.* Capotèt ab capùlla. *Capucho.*
 Cápvespre. *m.* Târde. *Tarde.* = Al cÁPvespre. *adv.*
A la tarde.
 Cápüt-mórtuum. *m.* Lo qui quèda de un còs que se hà destillád. *Caput-mortuum.*
 Car. *adv. ant.* Perque. *Car.*
 Gar, ra. *adj.* Lo qui còsta molt. *Caro, ra.*
 Car, ra. *m. f.* Los qui veuen sas còsas á àlt. prèu.
Carero, ra.
 Càra. *f. V.* Càre més usuál. *Cara.*
 Caràba. *f.* Bàrca usáda en es Llevánt. *Caraba.*
 Carabàssa. *f.* El fruyt en carabasséra. *Calabaza.* = De cabèy d'àngel. *Cidracayote.* = À mòdo de botèlla. *Calabacino.* = Vinatèra. *Vinatera.* = Meló vert. *Calabaza.* = Reprobació en los eçzámens.
Calabazas. = Douar carabàssa en eçzámèn. *Dur calabazas.*
 Carabassáda. *f.* Tòc ò còp ab so cÁP. *Calabazada.* = Contiènda. *Debate.* = Havery carabassádas: contièndas. *Haber cañas y toros.*
 Carabassát. *m.* Confitura de carabàssa. *Calabazate.*
 Carabasséra. *f. pl.* conegüda. *Calabacera* ò *calabaza.* = *f. pl.* Llòc de carabasséras. *Calabazar.*
 Carabassó. *m.* Carabàssa petita y molt taura. *Calabacin.*
 Carabassót. *m.* CÁP dur. *Calabaza.* = Per buydar en bugàla y àltres usos. *Cazo.* = Per embotar odres y àltres usos en tafona. *Tuceta.*
 Carabassotáda. *f. V.* Carabassáda. *Calabazada.* = *Debate, etc.*
 Carabèla. *f.* Cèrt bàrco. *Carabela.*
 Carabessèt. *m.* Mál nòm que en àltre témps se donáva als soldáts retiráds. *Culon.*
 Carabina. *f.* Àrma de fòc. *Carabina* = De fràre Ambrós: còsa de norès, inútil. *La carabina de Ambrosio.*
 Carabináda. *f.* Tir de carabina. *Carabinazo.*
 Carabinéro. *m.* El soldát de caváll de la guàrdia reyál. *Carabinero.* = Dependént de la rènda. *Carabinero de costas.* = El qui vâ de dônas. *Gorron.*
 Carácter. *m.* Distintíu, señál. = Señál espirituál que imprimexen el batisme, confirmació y orde. = Forma ò figura de lletra y la matéxa lletra. *Cardcter.*
 Caracterisád, da. *p. p.* de caracterisar. *Caracterizado, da.*
 Caracterisar. *v. a.* Señalar ab carácter. = Constituir en dignidát. *Caracterizar.*
 Característic, ca. *adj.* Lo pertañent á carácter.

Característico, ca.
 Característica. *f.* De logaritme. *Característica.*
 Característicamént. *adv.* Señaládament. *Característicamente.*
 Carád. (Bé ò mál). *adj.* El qui té bôna ò mála care. *Bien ò mal carado.*
 Caragól. *m.* Insècto conegüd. *Caracol.* = Escála. *Caracol, escala de ojo ò de nabo.* = De ferrer: aquèlla péssa ahónt se afiànsa lo que se hà de llumar, etc. *Tornillo ò torno de cerrajero.*
 Caragól. *m.* Petít y de clòsca blànca. *Caracola.*
 Caragolèra. *f. pl.* y sa sèua flòr. *Caracolillo.*
 Caragolèt. *m.* Caragól petít. *Caracolejo.*
 Caragolí. *m.* Caragól petít. *Caracolillo, ito.*
 Caragolína. *m. pl.* Los que se fan dins sa bòca ab lieor per medecina. *Gárgaras.* = Fer caragolíns. *Gargarizar.*
 Caràmba. Interjecció. *Caramba!*
 Carambòla. *f.* Cèrt còp en villar. = Cèrta jugáda en el jòc de revexí. *Carambola.* = Fer carambòlas en el villar. *Caramblear.*
 Caramèll. *m.* Cera qui cau, v. g. de ciri y se apéga á èll. *Moco.* = Nén qui pénsa de teula, àbre, etc. *Carambaho ò calamotos.*
 Caramèlla. *f.* Espècie de flauteta de càña. *Caramillo.* = De bri de òrdi, cugula. *Pipa ò pipiritaña.* = Sa pipa. *Tabaquera de humo.*
 Caramèllo. *m.* Pásta de sucre. *Caramelo.*
 Caramüll. *m.* Agregát de còsas ò de una matéxa. *Monton.* = De pédras. *Pedrisca ò pedrisco.* = De bàles. *Baleria.* = Liàrg majorment de blát. *Pez.* = De pòsts. *Tablazon.* = De pàya demunt éra. *Balaguero.* = De liçon gelád. *Copete.* = De mesura, v. g. baroèlla. *Colmo.* = De tràstos véys. *Trasteria ò tripitape.* = De tèrra que la àygo hà acaramülláda. *Torrentero.* = À caramüll. *adv.* parlánt de mesures. *A colmo.*
 Caravána. *f.* Molta gént qui se ajunta para viatjar ab seguritat. = Compañía de los antígs cavallers de Málta. *Caravana.* = Fer sas caravanas: anar tres àfiys en còs los maltesos àntes de professar. *Correr las caravanas.*
 Caravanista. *m.* Bàrco de Marcèlla qui de escála en escála fà es comèrs de Llevánt. *Caravanista.*
 Carayó, na. *adj.* Petíts. *Arrapiezo.*
 Carbó. *m.* Tròs de llèua penetrád des fòc y apagád ab tèrra. = Calíu después de apagád. *Carbon.* = De canó: de tronquès. *De cañutillo.* = De pédra. *De piedra.* = De cèrtas plántas para dibuxar. *Carboncillo.* = De piñól de oliva. *Errax.* = De rebàssas, de rèls. *De arranque.* = Mál cuyt. *Tizo.* = Fer carbó. *Carbonear.*
 Carbonád, da. *adj.* Lo qui conté carbó. *Carbonado, da.*

Carbonát. *m.* Nòm genèric de las sáls formádas per la unió del ácido carbónic, etc. *Carbonate.*
 Carboner. *m.* El qui fà ò ven carbó. *Carbonero.*
 Carbonera. *f.* Llòc para posar carbó. *Carbonera.*
 Carbónic, ca. *adj.* Térme químic. *Carbónico, ca.*
 Carbonisació. *f.* Reducció de llèña á carbó. *Carbonizaci6n.*
 Carbonisar. *v. a.* Combinar ab carbó. *Carbonizar.*
 Carbono. *m.* Térme químic: carbó pur. *Carbono.*
 Carbunclo y carbúnculo. *m.* Tumor inflamatóri. *Carbunclo y carbúnculo.*
 Cárda. *f.* Eyna para cardar. = Reprensió. *Carda.*
 Cardád, da. *p. p.* de cardar. *Cardar.*
 Cardáda. *f.* Lo que se há cardád. *Cardada.*
 Cardador. *m.* El qui cárda. *Cardador.*
 Cardadomo. *m.* Grá medicínal. *Cardadomo.*
 Cardar. *v. a.* Pentinar sa llána. = Trèurer á pôc á pôc es pel á páños. *Cardar.* = Sa llána á un: arregañarlo fòrt. *Cardar la lana d'uno.*
 Cardenál. *m.* Un de los 70 prelâts del sagrad collègi. = Aucéll de Amèrica. = Un de los 7 canònges de Compostéla. *Cardenal.*
 Cardenalât. *m.* La dignidât de cardenál. *Cardenatalato.*
 Cardenalici, cia. *adj.* Lo pertañent á cardenál. *Cardenalicio, cia.*
 Cardenillo. *m.* La escòria de arâm de que se servexen ets argenteres. = El color vert trèt de dita escòria ab los vapors de vinagre. *Cardenillo.*
 Carder. *m.* El qui fà ò ven cárdas. *Cardero.*
 Cardíaca. *f.* Espècie de ortiga. *Cardiaca.*
 Cardinál. *adj.* Principál, fundamentál. *Cardinal.*
 Cardussád, da. *p. p.* de cardussar. *Carduzado, da.*
 Cardussador, ra. *m. f.* El qui cardussa. *Carduzador, ra.*
 Cardussar. *v. a.* Cardar. *Carduzar.*
 Càre. *f.* La pàrt anterior des càp. = El enfrónt, la superfície, senendrèt, etc. de una còsa. *Cara.* = Àmpla. *Ancha:* el qui lay té. *Cariancho.* = Gròssa. *Gorda,* y el qui lay té. *Carigordo.* = De hêtic: macilènta. *Cara de acelga ò de vièrnes.* = Llén-ta. *Cara lucia,* y el qui lay té. *Carilucio.* = De màscara ò de suro: de pôca vergoña. *Cara de baqueta ò de corcho.* = De pôcs amígs: hòmo de màl gèni. *Cara de pocos amigos ò de vinagre.* = De pásco: alégra. *Cara de pascua.* = Retáda. *Cara apedrada, empedrada ò de rallo.* = Càre á càre. *Cara á cara.* = Á càre descubèrta: á presència de tot lo mon. *À cara descubierta.* = Á càre d'âygo. *À la flor del agua.* = Hòmo de duas càres: fâls. *Hombre de dos caras ò de dos haces.* = Sa càra em càu de vergoña. *La cara me cae de vergüenza.* = Tenir ò no tenir càre de fer ò dir alguna còsa. *Tener ò no tener cara de ha-*

cer ò decir, etc. = Fer càre: oposarse ò resistir. *Hacer cara ò frente.* = No girar càre. *No volver la cara atras.* = Rentar sa càre: adular. *Lavar la cara.* = Tirar per sa càre. *Dar ò echar á la cara ò en cara.* = Trèurer càre per algú: desensarlo ò surtir fiador. *Sacar la cara.* = Mudar de càre. *Desencgarse la cara.* = Càre de parèt esposáda á vént y âygo. *Hostigo.*
 Carena. *f.* Adób y compostura de lârco. *Carena.* = Donar carena. *Dar carena ò carenar.*
 Carestía. *f.* Fálta majorment de víveres. = Prèu àlt de lo que se ven. *Carestia.*
 Careta. *f.* Càre petita. *Carilla, ita.*
 Carèxer. *v. n.* Tenir fálta de alguna còsa. *Carecer.*
 Caréo. *m.* La acció de acarar ò acararse los acusadors y acusáds. *Careo.*
 Careyó, na. *adj.* Nins petíts. *Muñeco, ca.*
 Caribdis. *m.* Abisme del mar de Cicilia. *Caribdis.*
 Caribe. *m.* Hòmo cruèl, inhumâ, fèrós. *Caribe.*
 Caricia. *f.* Alâgo, espressió amorosa. *Caricia.*
 Cariciós, sa. *adj.* El qui usa de caricia. *Carinoso, sa,* y ant. *caricioso, sa.*
 Cariciosament. *adv.* Ab caricia. *Cariciosamente.*
 Caridât. *f.* Una de las tres virtúts teologâls. = Almôyna, socorro. *Caridad.*
 Cariño. *m.* Amor, afeçte. *Cariño.*
 Cariños, sa. *adj.* Amorós. *Cariñoso, sa.*
 Cariñosament. *adv.* Ab cariño. *Cariñosamente.*
 Carisme. *m.* Do gratúito que ab abundància concedeix Déu á algú. *Carisma.*
 Caríssim, ma. *sup.* Molt car. = Molt estimád. *Carísimo, ma.*
 Caríssimament. *adv.* Ab prèu molt àlt. *Carissimamente.*
 Caristía. *f.* V. Carestía. *Caristia.*
 Caritât. *f.* Almôyna. *Caridad.*
 Caritatin, va. *adj.* El qui té caridât ò fà almôyna. *Caritativo, va.*
 Caritativament. *adv.* Ab caridât. *Caritativamente.*
 Carlinga. *f.* Térme náutic. *Carlinga.*
 Càrme. (la màre de Déu del.) *La madre de Dios del Càrmen ò del Carmelo.* = María del Càrme. Nòm pròpi de dòna. *Marta del Càrmen.*
 Carmelita. *adj.* Religiós del Càrme. *Carmelita.*
 Carmelitâ, na. *adj.* Lo pertañent á la religió del Càrme. *Carmelitano, na.*
 Carmélo. *m.* Un puig. *Carmelo.*
 Carmesí, na. *adj.* Color de púrpura. *Carmesi.*
 Carmí. *m.* Tinta vermeya. *Carmín.*
 Càrn. *f.* La pàrt blána y molla de hòmo y animál. *Carne.* = De animál mòrt naturalment. *Mortecina.* = Búllida y después frita. *Ropavie-*

ja.—Cârñ cuynâda: nôñ que âlguns donau á nes búllid. *El cocido.*—Cârñ de pel. La de animâ! qui té pel. *Carne de pelo.*—De ploma: la de las âves. *Carne de pluma.*—Cârñ de fils. *Carne briznosa.*—Cârñ sense ôssos: tot popa. *Carne momia:* empléyo de utilidât y de pôc trabâý. *Carne sin huesos.*—Cârñ salâda y seca. *Cecina.*—Cârñ viva: la sâua en llâga. *Carne viva.*—Fer cârñ los animâls, v. g. los câns: matar xòts, câbras. *Hacer carne.*—El carnicer: vendrèn. *Hacer carniceria.*—Ser cârñ y ungla: amígs ô paréuts. *Ser uña y carne.*—Ser de cârñ y ôs: sentir côm los âltres las incomodidâts de la vida. *Ser de carne y hueso.*—Possar cârñ: engrexar. *Cobrar, echar ô tomar carnes.*—Posar tota sa cârñ dins s'ôlla: arriesgar un tot quânt té. *Poner toda la carne en el asador.*—Pujar sa cârñ en una llâga. *Encarnar.*—Tenir cârñ d'âse; ser fòrt en so trabayar. *Tener carne de perro.*—Trèurer sa cârñ de s'ôlla á un: lograr lo queaquell desitjàva. *Jugársela de codillo.*

Carnâl. adj. Lo pertañent á la cârñ. *Lucsnriós. Carnal.*

Carnâl. m. El témps en que se pôt menjar cârñ. *Carnal.*

Carnalidât. f. Sensualidât. *Carnalidad.*

Carnâlmént. adv. Segóns la cârñ. *Carnalmente.*

Carnôssa. f. La pârt interior de la péll qui estâ immediâta á la cârñ. *La cârñ que se llêva de cuyro que se adoba. Carnaza.*

Carnavâl. m. El témps de derrers dias. *Carnaval ô antrúeco.*

Carnéra. f. pl. *Acanto ô branca ursina.*

Carnestôitas. f. pl. Carnavâl. *Carnes tolendas.*

Carnicer. m. El qui per ofici ven cârñ y qui la tâya. *Carnicero ô cortante.*

Carnicer, ra. adj. El qui menja molta cârñ, y el hòmo ernèl y iulhumâno. *Carnicero, ra.*—Animâ! ô âve qui se sustentâ de cârñ. *Carnicero, ra ô carnívoro, ra.*

Carnicería. f. El siti ahónt se ven la cârñ. *Grân mortandât de gént, v. g. en una batâlla. Carnicería:* matar molta de gént, ô tayar molta cârñ á un. *Hacer carniceria.*

Carnût. m. Cârñ supèrflua que se cría en una llâga. *Lo que sobrepuja en alguna pârt del còs. Carnocidad.*

Carnóta. f. Cârñ no molt bôna. *Carne mala.*

Carnúdd, da. adj. El qui té molta cârñ. *Carnudo, da ô carnosó, sa.*

Cârpa. f. Péix. *Carpa.*

Carpeta. f. Cubèrta de cârta. *Carpeta.*

Carpelâ, na. adj. De Tolêdo. *Carpetano, na.*

Cârpo. m. La pârt qui estâ entre es brâs y es cáll de se mã. *Carpo.*

Cârpobâlzem, m. El fruyt del âbre qui dona el bâlzem de Judêa. *Carpobâlsamo.*

Cârreg. m. Dignidât, empléyo, ofici. *Obligació, direcció, mândo.*—*Reprensió.*—El pes que du demúnt bistia, cârro, bârca, etc. *Cargo.*—Cârreg de ânimas: obligació de cuydarse de la sêna salvació. *Cargo ô cura de âlmas.*—De conciência: lo qui la agráva. *Cargo de conciencia.*—Fer cârreg á un de alguna còsa: reconvenirlo de élla. *Hacerle cargo de ella.*—Ferse cârreg. *Hacerse cargo.*

Cârrega. f. Quâlsevòl còsa qui fâ pes demúnt âltra. *Lo que se pôsa de pólvora y munició dins ârma de fôc.*—*Imposició, gravâmen, etc. Carga.*

Carregâd, da. p. p. de carregar. *Cargada, da.*—Més á una pârt, que á âltra. *Embalumado, da.*—De bôn propòsit. *A la buena fe.*—*adj.* Molést. *Gravoso, sa.*

Carregador, ra. m. f. El qui carrega. *Cargador, ra.*—*m.* Ab que carregan los canóns de artillería. *Cargador.*—El llòc ahónt carregan los bârcos. *Cargadero.*

Carregadíssim, ma. sup. Molt carregâd. *Cargadísimo, ma.*

Carregamént. m. La cantidât de còsas de que se carrega. *Cargamento, carguio ô cargazon.*

Carregar. v. a. Posar pes demúnt hòmo, bistia cârro, bârca, etc. *Aumentar el pes de una còsa.*—Posar sas municions á ârma de fôc. *Imputar á âltri alguna còsa.*—*Concòrrer molta gént en algùn llòc.*—De tribúts ô imposicions. *Descansar una còsa demúnt âltra, etc. Cargar.*—Carregar de infânts: tenirne molts. *Cargar de hijos ô en agüelar.*—Carregar fòrt: més á una pârt que á âltra. *Embalumar:* emborratxarse. *Cargar delantero.*—Carregar la mã: arregañar ô atupar fòrt. *Cargar la mano.*

Carregarse. v. r. Cargarse.—El malâlt. *v. n. Recargar la enfermedad.*

Carregueta. f. Cârrega petita. *Carguilla, ita.*

Carrer. m. Espâý entre duas tiras de câsas ô de âbres. *Calle.*—Carrer des paners: ahónt se fan pauers. *Cestería.*—Dels hostâls. *Mesonage.*—De la justícia: aquell per ahónt se pâssan los sentenciâds. *Calle pública.*—Alborotar es carrer: la vesindât. *Alborotar la calle.*—Dexar ô tirar al mitx des carrer á un: llevarli lo empléyo ô hacienda. *Echarle en la calle.*

Carréra. f. Corregúda, ofici, curs que un segnèix en las sênas accions, la duració de la vida. *Ca-*

rrera.—A carréra ubèrta: á tot córrer. *A carrera abierta.*—Donar carréra á un: posarlo en estat de professar algun art, ciència ò ofici. *Darle carrera.*—Pèndrer carrera. *Tomar carrera.*

Carretera. f. Espècie de carretó sense ròdas formad de tions per dur rossegant las còsas de una pàrt á àltra: *Narria, miera ò rastra.*

Carretero. m. Carrer estrèt. *Callejuela.*—Qui no pàssa. *Callejuela sin salida.*—Camí estrèt y ab parèt á càda pàrt. *Callejon.*—Posar á un á carretero qui no pàssa: apretarlo. *Meter en callejuela sin salida.*

Carretada. f. Lo que du càrro ò carretó. — Multitud de còsas de qualsevòl espècie. *Carretada.* — De fruyta qui cau de àbre quánd lo espolsan. *Carretada ò lluvia.*—A carretadas: en grán abundància. *A carretadas.*

Carretil. m. Bota petita. *Cubeta ò tonel.*

Carreter. m. El qui mena càrro ò en fà. *Carretero.*

Carretera. f. Camí públic y ample. *Carretera.*

Carreterjamént. m. El fragí en càrro, etc. *Carreteraje.*

Carreterjar. v. a. Dur còsas ab càrro, carretó. *Carreterar ò acarrear.*

Carretó. m. Càrro petít. *Carrito.*—De una bistia. *Carreton ò chirrion.*—Per bàtrer. *Trillo.*—De afortunad, esmolador ò per dur nins. *Carreton.*—Per apèndrer de caminar es nins. *Carreton, carretilla ò pollera.*—Per dur mescla es menòbres. *Carretilla.*

Carretoner. m. El qui mena carretó de una bistia. *Chirrionero.*

Carretonet. m. Carretó petít. *Carretoncillo.*

Càrro. m. Instrument ben conegud. *Carro.*

Carromato. m. Càrrò cubèrt y ab sa càxa de còrdas. *Carromato.*

Carroña. adj. Petít ò dolènt. *Ruin, na.*

Carrozza. f. Cotxo gròs, y ricament adornad. *Carrozza.*

Carruátge. El conjunt de càrros, cotxos, galèras, etc. ò càda càrro, cotxo, etc. *Carruage.*

Càrt. m. pl. *Cardo.* Hayhá várias espècies de càrts silvéstres. — Càrt girgoler, dit axí perque al seu rededor se crían girgolas. *Cardo setero.* — Càrt d'ase: gròs que menjan sas bistias. *Cardo borriqueño.*—Càrt cadarner, dit axí, perque sas cadernéras y àltres aucèlles menjan sa seua llebor. *Carlina.*—Càrt de moneda. *Cara ò anverso.*—Càrt ò creu: jòc. *Cara ò cruz.*

Càrta. f. Paper escrit ab que unas personas se comunican ab àltres. *Carta.*—Blànca: la de jugar qui no té figura ò despàtx en blànc. *Blanca.*—

Credencial: la que se dona als enviads ò embaixadors paraque los regonescan per tals. *Credencial.*—De ampàro: la que dona el soberàno á un paraque ningú li fàsse mal. *De amparo.*—De commissió: despàtx de tribunál superior delegant un jutge particular para algún negòci. *De comision.*—De crèdit: aquèlla en que se avisa á un que don á àltre lo que se necesita. *De crédito.*—Desaforada: despàtx ab que se deròga algún privilègi. *Desaforada.*—De eczàmen: en que se dona á un per aprovad para algún ofici. *De exdmen.*—Geogràfica: màpa. *Geografica.*—De gràcia: despàtx reyál paraque un gòs de algunas escepcions en la república. *De gracia.*—Càrta de amores. *Billete amatorio.*—De fòc: aquèlla en qui se arregaña. *Cartazo.*—De si oua: veta ò espècie de bena ab que se afiànsa sa enserregada. *Rocador; rocadero ò capillo.*—De jugar. *Naïpe ò carta.*—De naturalesa: cèdula reyál en que se concedèix á un estranger la naturalesa en el réyne. *De naturaleza.*—De navegar: descripció del mar y de las seuas còstas. *De marear.*—Càrta-orde: la qui conté alguna orde. *Carta-orden.*—De pàgo: ab que un còbra de àltre, etc. *De pago.*—Pastoral: instrucció escrita que dona un prelát eglesiàstic. *Pastoral.*—Plomada: la escriptura ab sèllo de plom. *Plomada.*—De recomandació: en que se recomana un á àltre. *De recomendacion.*—De vesindat: despàtx paraque un sia regonegud per vesí de algún llòc. *De vecindad.*—Pèrder en bònas càrtas á lo pròpi y figurad. *Perder con buenas cartas.*—No vèurer càrta: tenir mal jòc. *No ver carta.*—Pèndrer càrta: en algún asunto, etc. *Meter el cuezó.*

Càrtabò. m. Eyna de fuster y picapedrer para pèndrer y tirar los àngulos. *Cartabon.*

Cartaginénse. adj. De Cartàgo en Àfrica. *Cartaginense ò cartagines, sa.*

Cartaginès, sa. adj. De Càrtagèna en Espàña. *Cartagines, sa.*

Cartapàcio. m. Bossa àmpla de cartó forrada de pèll para dur papers y escriurer demunt éll. *Cartapacio.*

Cartapèil. m. Paper qui no conté siuó fotesas. — Edicte. *Cartapel.*

Cartèll. m. Paper escrit ò estampad que se afixa á parèt, etc. para informar el públic de alguna còsa. *Cartel.*

Carter. m. El qui partèix las cartas des corrèu. *Cartero ò balijero.*

Cartèra. f. Bosseta para posar càrtas. *Cartera.*

Carteta. f. Càrta petita. *Cartilla.*

Cartetjad, da. p. p. de cartetjar. *Carteado, da.*

Cartetjar. *v. a.* Girar fuyas de papers ò llibres.

Hojear y ant. cartear.

Cartetjarse. *v. r.* Enviar c rtas. *Cartearse.*

Cartil go. *m.* P rt bl nca, dura, elàstica, priv da de sentiment que se tr ba   la estremid t dels  ssos. *Cartilago.*

Cartilla. *f.* Petit llibre per aprendre de llegir los all ts. = Paper qui testifica ser ordeu d,   la l c ncia de confessar. *Cartilla.*

Cartó. *m.* Plegs de papers ordinàriament de estr ssa aferr ds ab  ygocuyta   pasteta. *Carton.*

Cartop cio. *m.* V. Cartap cio. *Cartapacio.*

Cartoxa. *f.* La religi  de san Bruno. = Monastir de dita religi . *Cartuja.*

Cartutx ra. *f.* Bossa para dur cartutxos. *Cartuchera.*

Cartutxo. *m.* C rrega de pólvora y b la de un canó, de un fus ll. *Cartucho.*

Cartuxo. *m.* Religi  de san Bruno. *Cartujo.*

Carx fa. *f.* La piña de carx f ra. *Alcachofa.*

Carchofar. *m.* Terr no plantád de carx f ras. *Alcachofar.*

Carx f ra. *f. pl.* coneguda. *Alcachofero   alcachofa.*

C s. *m.* Succés, casualid t, ocasió, asunto, y la difer nt significació dels n ms, etc. *Caso.* = Fort tito: impens d. *Fort tito.* = Reserv d: el que s ls el superior p t abs ldrer. *Reservado.* = De consci ncia: el qui pert ny   los costúms. *De conciencia.* = Per el mat ix c s: per sa mat xa rah    f t. *Por el mismo caso.* = De c s pens d: ab premeditació. *De caso pensado.* = D d c s que: supas d que. *Dado caso que.* = Fer   no fer c s de alguna c sa:  preciarla   no  preciarla   despreciarla. *Hacer   no hacer caso de...* = No fer al c s: no venir   prop sit lo que se tr cta. *No hacer al caso.* = En c s que. *En caso que.*

C s. *f.* Lo mat ix que c sa. *Casa y ant. cas.*

Casa. *f.* Habitació   edifici para habitar en  ll. = Los qui comp nen una familia mat xa. *Casa.* = De ajuntament. *Casa consistorial   capitular.* = De  rmas: ah nt se gu rdan. *Armeria.* = De be tas: ah nt viuen. *Beaterio.* = De beyas: buc. *Colmena,* y el conjúnt de bucs. *Colmenar.* = De bobians   l cos. *Casa de locos   de orates.* = De c mp: de diversió. *De campo.* = De pastors. *Mapalla   majada.* = De moneda: ah nt se f . *De moneda.* = De n u; ah nt se ny p sa y si gu rda. *Pozo de nieve.* = De j c públic. *De juego:* oc lt. *Tahur ria, leonera   tablageria.* = Del d ume: ah nt se p sa lo dcum d. *Desmatorio.* = De oració: la Iglesia. *De oracion.* = C sa ah nt se ven l t. *Lecheria.* = Rey l: el pal cio del rey. *Real.* = S nta: la cap lla adoru da ah nt se de-

posita al Santíssim el dijòus s nt. *Monumento.* =

C sa de un s l pis. *C sa d   de malicia.* = De dos, tres, etc. pisos. *De dos, tres, etc. Altos.* = De pura teul da. *A teja vana.* = M l paráda. *Casa robada   hospital robado.* = Sense mòbles. *Casa de esgrimidor.* = La qui no té veynáds. *Aislada.* = Fer c sa  p rte: separarse. *Apartar casa.* = Fer c sa s nta: rob rh  tot. *Alzarse con el santo y la limosna.* = Fer c sa limpia: dursen  tot. *No dejar clavo ni estaca en la pared.* = Per mill ria ma c sa d xaria. *Por mej ria mi casa dejaría.* = No estar en c sa ni en fogar: estar moltíssim f re de c   ua. *Ser hu ped en su casa.* No tenir c sa ni fogar: ser molt p bre. *No tener casa ni hogar.* = En aqu sta c sa tot m com nda. *En esta casa anda manga por hombro.* = No fer  c sa ab emb us: no fer  fortuna. *No hard casa con azulejos.* = Ser de c sa: tenir molta amist t en una c sa. *Ser muy de casa.*

Cas be. *m.* Farina   p  f ts de las r ls de un  bre de Am rica. *Casabe.*

Cas ca. *f.* Vestidura de h mo. *Casaca.* = Girarse sa cas ca: mudar par r, amist t, etc. *Volver casaca.*

Casac ta. *f.* Cas ca gr ssa. *Casacon.*

Cas d, da. *p. p.* de casar   casarse. *Casado, da.*

Cas l s, sa. (Anar) Tenir g nas de casarse. *Llevar el cura bajo el brazo.*

Casador, ra. *adj.* El qui j  té el t mps para casarse. *Casadero, ra.* = La jove en t rme curi l. *Viripotente.*

Casam ta. *f.* Fortificació para defensar la cortina y es v ll de mur da. *Casamata.*

Casament. *m.* Matrim ni, n ssas. *Casamiento* = Dol nt. *Bodijo.* = Inconsider d. *Casorio.*

Casamuro. *m.* Mur da sensa t rra-ple. *Casamuro.*

Casaqueta. *f.* Cas ca petita. *Casaquilla.*

Casaqu lla. *f.* Casaqueta petita. *Cosaquin.*

Casar. *v. a.* Unir per matrimoni. *Casar.*

Casarse. *v. r.* Unirse ab matrimoni. *Casarse.*

Cas t. *m.* Gr n c sa. *Caseron.*

C sca. *f.* P sta para p ndrer xocol te. *Casca.*

Cascav ll. *m.* Esp cie de campaneta redona y cl sa. *Cascabel.*

Cascav lletjar. *v. n.* Remenarse, *v. g.* sa ferradura per estar fluxa. *Chocolotear   guachapear.*

Casc y. *m. pl.* *Adormidera.*

C sco. *m.* P ssa de la armadura antiga, qui cubria es c p. = Lo material de un edifici sense contar los adornos y  ltres adher nts. *Casco.*

Caseta. *f.* C sa petita. *Casilla, ita.* = De bresca. *Celdilla.* = La del rey de beyas. *Maestral   maestril.*

Casi. *adv.* Pòc més ò ménos. *Casi.*
Cásimiro. *m.* Nòm pròpi de hòmo, y de una ròba fina de llàna. *Casimiro.*
Casolá, *na. adj.* El qui està molt en càsa sèua. *Casero, ra.*
Casòta. *f.* Càsa dolénta. *Casucha.*—Grán. *Caseron.*
Cáspite. Interjecció admirativa. *Cáspita.*
Casquète. *m.* Péssa de la armadura antiga. —Barrèt. *Casquete.*
Cássa. *f.* La acció de cassar. —Las àves ò animáls cassáda. *Caza.*—Llòc de càssa: á propòsit para cassar. *Cazadero.*—Donar càssa un bàrco á àltre. *Dar caza.*—Donar càssa á un: donarli demunt. *Motejar.*
Cássa. *f.* Instrumént de metáll ab màneg llárg para trèurer aygo de caldéras, etc. *Cazo.*—Grán de cerer. *Escudillon.*
Cassád, *da. p. p.* de cassar. *Cazado, da.*
Cassáda. *f.* *Caza.*
Cassador, *ra. m. f.* El hòmo ò animál qui càssa. *Cazador, ra.*—Cassador de càns ò de filáts. *Cazador de alforja.*—Cassador de jás. *Cazador d'pie firme.*—De vòl. *A vuelo.*—No som cassador de vòl, sinó de jás: lo que se diu de aquell qui diu vòls axò donántli entenént que lo don. *La buena madre no dice quieres sino toma.*
Cassar. *v. a.* Cercar los hòmos tota espècie de càssa para agafarla viva ò mòrta ò cercar àltra còsa. —Algúns animáls á àltres para menjarlossè. *Cazar.*
Casseròla. *f.* Instrumént de cuyna. *Cacerola.*
Cassòla. *f.* Aguiát. *Cazuela.*—De teàtro. *Cazoleta.*—Para votar. *Cántara.*
Cassoleta. *f.* Péssa de broquer, espàsa ò de àrma de fuc. *Cazoleta ò cazoleja.*—Per aguiar. *Cazoleta ò cazoleja.*—Ser de la cassoleta: del matéix partít, facció, etc. *Ser de la hoja.*
Cassòt. *m.* Espècie de camia que duen es pagesos demunt sa ròba. *Camiseta de arriero.*
Càsta. *f.* Generació, línea, espècie, calidat de alguna còsa. *Casta.*—De hòna càsta: de hòna espècie. *De buena casta.*—Li vé de càsta. *Le viene de casta.*
Càstament. *adv.* Ab castedát. *Castamente.*
Castàña. *f.* Fruyt de castañer. —Ampòlla. —Cabèys que sas dònas se enrodillan derréra es càp. *Castaña.*—Borda. *Regoldona.*
Castañar. *m.* Terréno poblád de castañers. *Castañal, castañar, castañedo y castañera.*
Castañer. *m.* Àbre. *Castano.*—Petit. *Castañuelo.*
Castañeta. *f.* Dos bossíns de fust bnyds que se ténen ab sos dits y que se pégan uns ab àltres ab harmonia. *Castañuela.*—Ampòlleta. *Castaña.*

Castañòla. *f.* Lo matéix que castañeta en la primèra accepció. *Castañuela.*—Plànta. *Castaña de tierra.*—Hòmo torpe. *Mamaluco.*
Castañoládas. *f. pl.* Sò de castañòlas. *Castañetazos.*—Tocar sas castañòlas ò sas castañetas. *Castañetear.*
Castedát. *f.* Abstinència de sas còsas venéreas ò laciavas. *Castidad.*—Conjugál: fidelidat entre marít y müller. *Castidad conjugal.*
Castéll. *m.* Fortalesa circuïda de muráda. —La cubèrta de popa y proa de vaxéll. —Torre de fust que se posáva demunt la esquena de elefánt para servirsèn en la guèrra. *Castillo.*—Castéll de càrtas: un no res. *Agua de cerrajas.*—Fer castélls al àyre: tenir vânas esperânsas. *Harcer castillos en el aire.*
Castéllá. *m.* La llengo castéllana. —Moneda antiga de òr. —La cincuantena pàrt de un màrc de òr. *Castellano.*
Castéllá, *na. adj.* De Castilla. *Castellano, na.*—À la castéllana: segòns la mòda de Castilla. *A la castellana.*—Plantar àbres, viñas á la castéllana: de tál manéra que de quálsevòl pàrt fân tira *Comarcar.*
Castéllá, *na. m. f. ant.* Señor, ra de castéll. *Castellano, na.*
Castéllanía. *f. ant.* Señorío del señor de castéll. *Castellania.*
Castéllèt. *m.* Castéll petit. *Castillejo y castillete.*
Castidát. *f.* V. Castedát. *Castidad.*
Cástig. *m.* Péna, correcció. *Castigo.*—Malaltia, desgràcia qui mos fâ entrar en sí. *Sofrenada.*—Donar cástig: mortificar. *Dar castigo.*
Castigád, *da. p. p.* de castigar. *Castigado, da.*
Castigadíssim, *ma. sup.* Molt castigád. *Castigadísimo, ma.*
Castigador, *ra. m. f.* El qui castiga. *Castigador, ra.*
Castigar. *v. a.* Donar cástig corporál, asligir, atupar, corretgir, mortificar. *Castigar.*
Castimònia. *f.* Castedát. *Castimonia.*
Castina. *f.* Pédra calcària qui servèix para ab facilitat fòndrer es fèrro. *Castina.*
Castís, *sa. adj.* De hòna càsta. —Pur, sense mescla de paràulas estrengéras parlànt de estil. *Castizo, za.*
Castíssim, *ma. sup.* Molt càsto. *Castísimo, ma.*
Castíssimament. *adv. sup.* Ab molta castedát. *Castísimamente.*
Càsto, *ta. adj.* Pur, honést. *Casto, ta.*—Si no és càsto, sías càuto. *Ya que no eres casto, sé cauto.*—À la dòna càsta Dén li bàsta. *A la muger casta Dios le basta.*
Castor. *m.* Quàdrúpedo anfíbio y sa sèua péil. *Castor.*

Càstor y Pòlux. *m.* Dos llumenerets de san Thèem qui algunas vegâdas aparexen en el mar demunt ets âbres de bârco. *Càstor y Pòlux.*

Castrematació. *f.* El ârt de acampar dels antigs. = El ârt de dispôndrer los câmps militars. *Castremetacion.*

Casual. *adj.* Accidentâl, contingént. *Casual.*

Casual. *m.* Renda casual de un bënëfici. *Casual.*

Casualidât. *f.* Contingència, aventura, câs fortuito, succés impensâd. *Casualidad.*

Casualmént. *adv.* Accidentâlmént, etc. *Casualmente.*

Casuista. *m.* El qui resôl los câsos de consciència. *Casuista.*

Casull. *m.* Càsa petita y dolénta. *Casucha.*

Casulla. *f.* Vestidura sagrada. *Casulla.*

Catacrêssis. *f.* Us de una parâula contrària â sa sêua pròpia significació. *Catacrêsis.*

Catacumbas. *f.* Cementêri subterrâneo ahónt enteravan los mórts majormént los mártirs en Roma. *Catacumbas.*

Catalá, na. *adj.* El naturâl de ô lo pertañént â Cataluña. *Catalan, na.*

Catalèctic. *m.* Vêrs llatí fâlto de una sílaba â la fi. *Catalèctico ô catalecto.*

Catalicón. *m.* Medecina purgânt. *Catalicon ô catolicon.*

Catalina. *f.* Nòm pròpi de dôna. *Catalina ô Catalina, y per abreviació. Catalna ô Catuja.* = Papagây més petít que el comú, y qui té mitx câp vermèy. *Catlnica.*

Catalineta. *f.* Una rôda de rèllôtge. *Catalina.*

Catálogo. *m.* Llista de personas, còsas ô succésos. *Catdlogo.*

Cataplâsma. *f.* Emplâsta. *Cataplasma.*

Catapulta. *f.* Màquina antiga para tirar pédras y flétxas. *Catapulta.*

Catarâta. *f.* Bôyra carregâda de âygo. = Tel blânc en uy. *Catarata.*

Catástrofe. *m.* Succés dolént y extraordinâri. *Catastrofe.*

Catecismo. *m.* La doctrina cristiána y el llibre qui la conté. *Catecismo.*

Catecúmeno, na. *m. f.* El qui se instrueix en la lléy de Cristo para ferse cristià. *Catecúmeno, na.*

Câtedra. *f.* Trôna ahónt enseña el catedràtic. = El eczercici del catedràtic. = La ciència que enseña. = La dignidât episcopâl. = La iglesia ahónt residèix el bisbe. *Câtedra.*

Catedrâl. *f.* La Sêu. *Catedral.*

Catedràtic. *m.* El qui regénta una câtedra. *Cate-
drático.* = Xerrador. *Bachiller.*

Categoría. *f.* Clâsse â que se reduexen totes las cò-

sas físicas. = Circunstância qui fâ recomendâble â una persona. *Categoría.*

Catègòric, ca. *adj.* Discûrs ô proposició en que clâramént se afirma ô néga una còsa. *Catègòrico, ca.*

Catègòricamént. *adv.* Clâramént, sense rodêos. *Catègòricamente.*

Catequisâd, da. *p. p.* de catequisar. *Catequizado, da.*

Catequisânt. *p. a.* El qui catequisa. *Catequizante.*

Catequisar. *v. a.* Enseñar la lléy de Déu â los qui se vòlen batiar. = Persuadir, eczortar â un â que fâsse alguna còsa. *Catequizar.*

Catequista. *m.* El qui catequisa. *Catequista.*

Catèrva. *f.* Multitút. *Caterva.*

Catifa. *f.* Estora de llâna. = Tèrra cubêrta de hêrbas. *Alfombra.* = Fina. *Catifa.*

Catifer. *m.* El qui fâ catifas. *Alfombrero.*

Catíu, va. *m. f.* Esclâu. *Cautivo, va.*

Cató. *m.* Cêrt llibre. = Hômo molt sâbi ô qui lo aparénta. *Caton.*

Catòlic, ca. *adj.* Universâl. = El cristià qui regonèix al Pâpa per câp visible de la Iglesia. = Lo qui pertâny â la religió catòlica. = Vertader, cêrt, infallible, de fe divina. = Sobrenòm de los réys de Espâña. *Católico, ca.*

Catòlicamént. *adv.* Segóns la doctrina catòlica. *Catòlicamente.*

Catolicisme. *m.* Congregació de tots los cristiâns catòlics. = La fe de la Iglesia catòlica. *Catolicismo.*

Catòptrica. *f.* Ciència qui trâcta de las propiedâts de la llum qui regolfa. *Catòptrica.*

Catorze. *adj.* Nombre. *Catorce.*

Catorzè. *m.* La catorzena pârt de catorze. *Catorzavo.* = Péssa de rôba la més estreta. *Catorceno.*

Catorzena. *f.* Lo agregât de catorze unidâts. *Catorcena.*

Câtre. *m.* Llit para dormir. *Catre.*

Câtrrég. *m.* Ciquia para dur âygo â aujúb, cistèrna, etc. *Carrera.*

Câtsa. *f.* Còsa coneguda. *Caja.* = De box. *Bujeta.* = Per âygo en néu. *Corchera.* = Per hôstias. *Hostiario.* = Per sebó. *Jabonera.* = Per dur tabâc. *Tabaquero.*

Catsâl. *m.* Còsa para posary es câp demunt. *Cabecera ô almohada.* = Acusació. *Soplo.* = Posar un bôu catsâl: acusar. *Poner de oro y azul.*

Catsaléra. *f.* Lo més âlt des llit. *Cabecera.*

Catsalèt. *m.* La péssa de prénsa de fuster qui corre per sas redôltas. *Telera.*

Catsâna. *f.* Câñom ô pedâs enrodillâd que se pôsan sas dônas al câp per dur pes. = Sa coua enrodillâda demunt es câp. *Rodete.*

Catser. *m.* Suro gròs posad á xêrxa. *Boya.*
Catseta. *f.* Cãsa petita. *Cajita.*—*pl.* *Beleño.*
Catsúll. *m.* Lo tènre de brot. *Cogollito.*
Cattiri. ò captiri. *m.* Almôyua. *Limosna* ò *de-manda.*
Catzád, *da.* *p. p.* de catxar. *Chafado, da.*
Catxar. *v. a.* Vèncer en disputa, etc. *Chafar.*
Catzássa. *f.* Poxánsa. *Cachaza.*
Cátzo. *m.* Jòc. *Cacho.*
Catzôfa, *ar y éra.* *V.* Carxôfa, etc.—*Borda.* *Al-caucil.*
Catzofád, *da.* *p. p.* de catzofarse. *Amadrigado, da.*
Catzofarse. *v. r.* Posarse retirád dins cãsa séua, y molt. *Amadrigarse.*
Cãe. *m.* El llòc ahónt se amágan es coníys. *Vivar* ò *vivera*, y en Aragó. *Cado.*—El llòc que frecúentan los hòmos. *Nidal.*—De fiéras. *Guarida.*—De lládras. *Ladronera.*
Caució. *f.* Seguretát que un dona á áltre de que cumprirá lo pactád ò promès.—*Precaució*, *prevenció.* *Cuacion.*—*Jaratória.* *cur.* Promesa que fã el pòbre qui no té fiansa para surtir de sa presó, juránt de tornar á élla quánd se ley mãu. *Juratoria.*
Caudál. *m.* Béns de tota espècie.—*Abundância*, *còpia.* *Caudal.*
Caudalèt. *m.* Caudál menúd. *Caudalejo.*
Caudalós, *sa.* *adj.* Abundánts, rics. *Caudaloso, sa.*
Caudalosament. *adv.* Ab abundância. *Caudalosamente.*
Caudalosíssim, *ma.* *sup.* Molt caudalós. *Caudalosísimo, ma.*
Caudalosíssimament. *adv. sup.* Ab molt de caudál. *Caudalosissimamente.*
Caudatári. *m.* El capèllá de honor qui du es rosegáy de la cãpa del Bishe. *Caudatario.*
Caulícolo ò *cáulculo.* *m.* Cãda brot qui nêx de lo interior de las fuyas qui adorna el capitèll corintio. *Caulicolo* ò *cauliculo.*
Cául. *m.* Cãsa petita y dolénta. *Casucha.*
Caure. *v. n.* Pèrder el equilibri fins á arribar en tèrra ò en còsa firme el còs.—Cumprirse el tèmps del págo, de rènda, etc.—Pèrder la fortuna, empléyo, valimént, favor, etc. *Caer.*—*Sa Balansa.* *Caer* ò *acotarse.*—Ab sas cãmas axen-cãdas. *Despatarrarse.*—Báix el poder de algú. *Bajo el poder de...*—Bé el menjar. *Sentar bien.*—*Mál.* *Sentar mal.*—Cãurer còm un buiòl dins sa mèl. *Caer como sopa en miel.*—Cãurer de cul. *Sentarse.*—De càp. *Tumbar de cabeza.*—Cãurer edifici. *Venirse al suelo.*—Cãurer d'es-quena. *Caer de espaldas, alzar, tomar las pa-*

jas con la cabeza ò *con el cogote.*—Ágra una còsa. *Agriar.*—Cãurer de càre, ò de morros. *Abocinar* ò *dar de hocicos.*—Cãurer la càre á un de vergoña ò de pòca vergoña. *Caerle la cara de vergüenza* ò *de poca vergüenza.*—Cãurer bistia en so càp entre sas cãmas. *Abocinar-se.*—Cãurer deváll se llòsa ò dins es gambaner. *Caer en el garlito, lazo, anzuelo* ò *en la trampa.*—Emplomád es sòl. *Caer d plomo* ò *de plano.*—Deváll barayántse. *Dar de cogote.*—En sas árpas des llop. *Caer en papo de buitre.*—*Duas fèstas en un dia.* *Caer en un dia.*—Cãurer de madur. *Caer de maduro.*—De memòria. *Dar de cogote.*—De morros. *De hocicos.*—De s'ãse: surtir del error. *Caer de su burro* ò *burra.*—En mésáda de réy. *En el mes del obispo.*—Còm un reble. *Caer como una piedra.*—Á tál pãrt, llòc, etc. *Caer d tal parte, etc.*—Tãnt llãrg còm es. *Caer d la larga.*—En alguna còsa: venir en conexemént de élla. *Caer en una cosa.*—Cãurer sa somáda demúnt un: axò es: sa feyna, trabáy, etc. *Cogerle el carro.*—Cãurer en fãlta. *Caer en falta.*—Una fadrina, etc. *Manchar su honor.*—En la tentació: consentir en élla. *En la tentacion.*—Bé un vestít. *Caer bien.*—Cãurer de sòn. *Caerse de sueño.*—Cãurerlã sa bàva á un. *Caérsele la bava.*—Estar para cãurer del empléyo, favor, valimént, etc. *Estar en balanza.*—Dexar cãurer una còsa. *Hacerla caediza.*—No cãurer en tèrra: paràula, noticia, etc. *No caer en saco roto.*—No tenir ahónt cãurer mòrt: ser molt pòbre. *No tener sobre que caerse muerto.*
Cãusa. *f.* Lo que produèix un efècte, principi de alguna còsa.—*Fi*, motíu.—*Interés.*—*Plèt*, procés.—*Pretèsto*, color, títol. *Causa.*—*Eficiént*, formál, etc. *Eficiénte, formal.*—*Impulsiva* ò *motiva*: motíu qui determina á obrar. *Impulsiva* ò *motiva.*—*Pública*: bé, interés comú. *Pública.*—Mòurer cãusa: plèt. *Mover pleito.*
Causád, *da.* *p. p.* de causar. *Causado, da.*
Causador, *ra.* *m. f.* El qui cãusa. *Causador, ra.*
Causál, *f.* Rahó en que se funda una còsa. *Causal.*
Causalidát. *f.* La relació que té la cãusa ab el efècte. *Causalidad.*
Causánt. *m. cur.* La persona de qui se deriva á algú el dret que té. *Causante.*
Causar. *v. a.* Produir la cãusa el sèu efècte.—Ser ocasió ò motíu. *Causar.*
Causídio, *oa, adj.* Lo qui pertáñy al seguimént de plèts, *Causídico, ca,*
Cãustio, *oa, adj.* Medicamént qui ordéma, y con-

sumèix sa càrn. *Cautico, ca.*
Cautament. *adv.* Ab precaució. *Cautamente.*
Cautela. *f.* Precaució, resèrva. = *Astucia, mânia.*
Cautela.
Cautelar. *v. a.* Prevenir, obrar ab cautela. *Cautelar.*
Cautelós, sa. *adj.* El qui òbra ab cautela, *Cauteloso, sa.*
Cautelosament. *adv.* Ab precaució. *Cautelosamente.*
Cautelosíssim, ma. *sup.* Molt cautelós. *Cautelosísimo, ma.*
Cautelosíssimament. *adv. sup.* Ab molta cautela y ab molta precaució. *Cautelosíssimamente.*
Cautèri. *m.* Vergueta de fèrro ab un botonèt a la punta para estancar sa sang. *Cauterio.*
Cauterisació. *f.* El àcte de cauterisar. *Cauterización.*
Cauterisad, da. *p. p.* de cauterisar. *Cauterizado, da.*
Cauterisador. *m.* El qui cautirisa. *Cauterizador.*
Cauterisant. *p. a.* El qui cautirisa. *Cauterizante.*
Cauterisar. *v. a.* Aplicar cautèris. *Cauterizar.*
Cautivád, da. *p. p.* de cautivar. *Cautivado, da.*
Cautivar. *v. a.* Fer escláu. *Cautivar.*
Cautivèri. *m.* Esclavitut. *Cautiverio.*
Cautividat. *f.* Cautivèri. *Cautividad.*
Cauto, ta. *adj.* Prudent. *Cauto, ta.*
Cautá. *f.* Cayguda, *v. g.* de balansa. *Caida.*
Cáva. *f.* La vena major del còs. *Cava.*
Cavád, da. *p. p.* de cavar. *Cavado, da.*
Caváda. *f.* El terréno que se há comensad a cavar. *Cavada.*
Cavador, ra. *m. f.* El qui cáva. *Cavador, ra.*
 = El qui cáva ab cávez. *Azadonero.*
Caváll. *m.* Cosa coneguda. *Caballo.* = De càfia ò bastó ab que jugan los allòts. *De caña ò tato.*
 = Dolént y màgre. *Rocinante.* = De feyna. *Rocin.* = De fust ò paper picad: jugueta de nins. *Tato.* = De fuster: màquina ahónt afiansa lo que há de serrar. *Burro.* = De peráyre: el bànc ahónt seu quánd trèu estám. *Potro.* = De picapedrer: un bànc ab sas cámas molt llàrgas. *Caballo.* = De regaló. *De regalo ò de aldaba.*
 = Petit. *Haca.* = De mitja tàya. *Hacanea.* = Qui tira a ròig. *Alazan.* = Sardo. *Sardo ò sardesco.* = Anar en so cavál de san Francèsc: caminar a peu. *Ir en el coche de san Francisco ò en el coche de don Juan Zapata.* = Correr còm un cavál desenfrenad: *Correr sin freno.*
Cavàller. *m.* El hòmo de calificada noblesa. *Caballero.* = El qui cuálca. *Ginete.* = Fil embuyad en ràn. *Caballo.*

Cavàllarèt. *m.* El jove y presumid. *Caballerete, y caballerito.*
Cavàllèt. *m.* Cavall petit. *Caballito.* = Las pèdras ò tiòns que se pòsan bàix de bota. *Combo ò pino.*
Cavar. *v. a.* Mòurer sa tèrra ab cávez, xáda, etc. *Cavar.* = Àbres, per lo redó de sa sòca y acostarlos un pòc de tèrra. *Atetillar.* = Sas plàntas jovas sa primèra vegada ò remenànt sa tèrra a ràn des tronc. *Desortijar.* = Sas viñas per lo redó des cepes. *Mullir.*
Cavar fondo. *v. n.* Discórrer ab sùtilese, pensar ab molt de cuydado en una còsa. *Cavar.*
Cávez. *m.* Eyna para cavar. *Azadon.* = El qui té una coueta. *Legon.*
Cavégada. *f.* La acció de cavar ab cávez. *Azadada.* = Tòc ab cávez. *Azadonada.*
Cavèrna. *f.* Concavidat dins se tèrra ò ubèrta en peña. = Fondària que se fá en llàga. *Caverna.*
Caveyó. *m.* El nombre de deù gárbas. *Decend.*
Cavidat. *f.* Clòt ò fondària. *Cavidad.*
Cáxa. *f.* Cosa coneguda, para posar ròba. *Arca.*
 = El fust ahónt está el canó de escopeta, etc.
 = Para guardar el diner rebúd. *Caja.* = Cáxa-banquèra: bànc ab caxóns. *Arquibanco.* = Farinèra: ahónt se pòsa farina. *Harinero.* = De carruatge. *Caja ò lecho.*
Caxál. *m.* Dènt gròssa y sense punta. *Muela.*
 = Estremer. *Muela cordal.* = En parèt. *Diente.* = Xerrador. *Trápala.* = Déxar caxáls en parèts. *Adentellar.*
Caxaláda. *f.* *Mordisco ò mordisco.* = Ab quàtre caxaládas. *En uno ò dos bocados.*
Caxer. *m.* El qui reb y distribuèix el diner que entra en tresorerías, etc. *Cajero.*
Caxeta. *f.* Cáxa petita. *Cajeta y cajilla.*
Caxó. *m.* Cosa coneguda. *Cajon.* = De escriptóri para guardar papers. *Cajon ò gaveta.* = Ahónt está sa brúxula. *Vitdcora.* = Para acaptar. *Cepo.* = Ahónt duen la figura de sànt los donáds de oratóri. *Demanda.* = Ser de caxó alguna cosa: de costúm. *Ser de cajon.*
Cayéra. *f.* Buc para beyas. *Colmena.* = Que se pòsa a ábre jove para defènsa. *Cajon.*
Caygúd, da. *p. p.* de càurer. *Caido, da.*
Cayguda. *f.* El àcte y efecte de càurer. *Caida.*
 = Precipitáda dins aygo ò fànc. *Guacharrada.*
Caygúts. *m. pl.* Deutes ò réndas que já se han de pagar. *Caidos.*
Caymán. *m.* Animál anfíbio a qui nòltros deym drác. *Cayman.*
Cáyre. *m.* Estremidat, punta, remáte de alguna còsa. *Canto.* = De pédra foguèra. *Esquina.* = De cáyre. *adv.* De costát y no de plá. *De canto.*

=Anar de càyre: tórser el còs á un costàt y àltre. *Facer combas* ò *ladearse*. =Mudar es càyre á sa pédra: mudar de parèr, de opinió, etc. *Mudar de bisiesto*.

CE.

Cé. f. La lletra c. *Ce*.

Ceba. f. pl. *Cebolla*. =Marina. *Cebolla albarrana*.

=Para llevar. *Ascalonia*. =Tòc ò còp. *Soba*.

=Donar cebas: tòcs. *Dar para peras*.

Cebat. m. Llòc sembràd de cebas. *Cebollar*.

Cebellina. f. Espècie de màrt y sa séua péll qui es molt fina. *Cebellina*.

Cebeta. f. Ceba petita. *Cebolleta*.

Cebóta. f. Ceba gròssa. *Cebollon*.

Cedás. m. Còsa coneguda. *Cedazo*. =Prim. *Tamiz*.

Cedasser. m. El qui fà cedàssos. *Cedacero*.

Cedassèt. m. Cedás petit. *Cedacito*. =Para porgar esqueyòla. *Alpistero*.

Cedid, da. p. p. de cedir. *Cedido, da*.

Cedir. v. a. Donar, passar á àltri alguna còsa, dret, etc. =Donarse per vensúid. =Rendirse, subjectarse. *Ceder*.

Cedráto. m. Àbre y fruyt. *Cidra*.

Cédro. m. Àbre. *Cedro*.

Cédula. f. Bossí de paper escrit ò para escriurer.

Cédula. =De abòno: la que se dona per los tribunáls de hasiènda para que el recaudador se li admeta en dáta el crèdit que per élla perdona el réy. *Cédula de abono*. =De diligèncias: despátx en qui se dona comissió á un jutge per fer alguna averiguació. *De diligèncias*.

Cefálic, ca. adj. Lo pertañent al cáp segòns los anatòmics. *Cefálico, ca*.

Cefálica. f. Una vena. *Cefálica*.

Cefalología. f. Tractát des cáp. *Cefalologia*.

Ceféo. m. Constellació boreál. *Cefeo*.

Céga. f. Àve. *Becada*, *chochaperdiz*, *pitorra*.

Cegáy, ya. m. f. Boc ò càbra de dos ànyis. *Cegajo, ja*.

Cegáy. m. Céga petita. *Chochin, na* ò *chorchin*. =Mála paràula. *Ajo*.

Cégo, ga. m. f. El qui noy veu. *Ciego, ga*. =Tornar cégo. *Cegar*.

Ceguedát. f. Privació de la vista ò de la rahó. *Ceguedad* ò *ceguera*.

Ceguet, ta. m. f. Diminutiu de cégo. *Ceguecillo*,

lla, *ceguetzuelo, la*, *ciegueticico, ca*, *illo, illa, to*, *ta* ò *cieguetelo, la*.

Cel. m. La part superior del mon ahónt están sas

estrellas. =El llòc ahónt están unids ab Déu los

celestes y los béneventuráds en la àltra vida. =La

atmósfera ò el àyre de demúnt nosáltres. *Cielo*.

=Estar en el cèl: estar á pler. *Estar en la gloria*. =Ser un cèl: Lo que se diu de un llòc molt illuminád. *Estar hecho* ò *ser un cielo*. =Voler anar al cèl en cotxo: voler es fi y no voler es mèdis. *Querer subir al cielo sin alas* ò *sin escalera*.

Celáda. f. Pessa del antig vestít de fòrt para defènsa des cáp. *Celada*.

Celador, ra. adj. El qui zela. *Celador, ra*.

Celebèrrim, ma. sup. Molt célebre. *Celebèrrimo, ma*.

Celebració. f. El àcte y esfècte de celebrar. *Celebracion*.

Celebrád, da. p. p. de celebrar. *Celebrado, da*.

Celebradíssim, ma. sup. Molt celebrád. *Celebradíssimo, ma*.

Celebrador, ra. m. f. El qui celébra. *Celebrador, ra*.

Celebránt. p. a. El qui celébra. =*m.* El qui dia sa missa. *Celebrante*.

Celebrar. v. a. Alabar, aplaudir, etc. =Dir missa. =Cantar los divinos oficis, etc. *Celebrar*.

Célebre. adj. Lo qui té fàma, nòm, reputació. *Célebre*.

Celebridát. f. Fàma, nòm. =Fèsta, fèstividát. *Celebridad*.

Celeridát. f. Prontitút, velocidát. *Celeridad*.

Celéste. adj. Lo pertañent al cèl. =Color de cèl. *Celeste*.

Celestiál. adj. Lo pertañent al cèl. =Agradáble, deliciós, perfèt. *Celestial*.

Celestiálmént. adv. Per disposició, orde ò virtút del cèl ò per inspiració divina. =Divinamént, perfectamént. *Celestialmente*.

Celestina. f. Sa roáda. *Celestina*.

Celiáca. f. Vena artèria, y cèrta malaltia. *Celiaca*.

Celibát. m. Lo estat de fadrí. *Celibato*.

Celibáto. m. Fadrí. *Celibato*.

Celidonia. f. pl. *Celidonia*.

Cella. f. La habitació de religiosos. *Celda*.

Celleta. f. Cella petita. *Celdilla, ta* ò *celula*.

Cèller. m. Llòc per botas, etc. *Bodega*.

Cèllerèt. m. Cèller petit. *Bodeguilla*.

Celsitút. f. Escellència, grandesa. =Títol lo màtéix que altesa. *Celsitud*.

Célta. adj. El naturál de la Frànsa cèltica. *Celta*.

Cèltics. m. pl. Pòbles de la provincia de Èbora en Portugál. *Célticos*.

Cementèri. m. Llòc sagrád para enterrar mòrta. *Cementerio, cemeterio* ò *cimenterio*.

Cementerial. adj. Lo pertañent á cementèri. *Cementerial*.

Cena. f. El derrer sopar de Cristo en que instituí

el Sagrament de lo Altar. = Estampa qui lo representa. *Cena*.

Cenacle. *m.* La sala ahont Cristo señor nòstro celebrà el últim sopar. *Cendculo*.

Cendéra. *f.* Filàts per agafar confys, etc. *Capillo*.

Céndrer. *v. a.* Passar sa farina per cedàs. *Cerner*.

Cenotàfi. *m.* Sepulcre buyd en memòria del qui està enterrad en altra pàrt. *Cenotafio*.

Cèura. *f.* Sa pols que quèda de qualsevòl còs cremad. = Las reliquias de algùn cadáver. *Ceniza*. = Polvos para pulir es metalls. *Cendra*. = Cènra bláva: dròga para pintar. *Ceniza azul*.

Centrada. *f.* Sa cènra que quèda en es cenrer. = Mescla de cènra y aygocuyta para apareyar las telas para pintarlas. *Cernada*.

Cenrer. *m.* Llòc para posar cènra ò ahont càu. *Cenizero*. = Càñom ab cènra que se pòsa á bugada. *Cernadero*.

Cenrós, *sa. adj.* De color de cènra. = Lo qui té cènra. *Cenicento, ta, cenizo, za ò cenizoso, sa*.

Cens. *m.* Renda perpètua que se fà al señor de algúns béns. *Censo*.

Censál. *m.* La pensió anual. *Censo*.

Censalista. *m.* El qui còbra es censál. *Censalista ò censualista*. = El qui el pàga. *Censatorio, ria*.

Censor. *m.* El qui de orde del superior examina escrits y dona el parèr. = Entre los romàus éra un empleyât para vigilar los costúms y abusos. = Murmurador. *Censor*.

Censura. *f.* Parèr sobre escrits. = Nòta, aprovació ò correcció. = Péna egleciástica. = Murmuració. = La dignidat de censor romà. *Censura*.

Censurable. *adj.* Digue de censura. *Censurable*.

Censurad, *da. p. p.* de censurar. *Censurado, da*.

Censurador, *ra. m. f.* El qui censura. *Censurador, ra*.

Censurar. *v. a.* Fer judici de alguna còsa. = Corregir, reprobar. = Murmurar. *Censurar*.

Cént. *adj.* Dèu vegadas dèu. *Ciento*. = Antes de nòm substantiu. *Cien*, *v. g.* cént dónas. *Cien mugeres*. = Á tant per cént. *A tanto por ciento*.

Centàura. *f. pl.* *Centaura*. = Menor: altra plànta ab sas fuyas semblants á las de ruda. *Centaura menor*.

Centáuro. *m.* Animál fingid mitx hòmo y mitx cavall. *Centauero*.

Centáuros. *m. pl.* Los primers habitants de Tessàlia. *Centaueros*.

Céutcàmas. *m.* Insècto de molts càmars. *Ciento-piés*.

Centè. *sup.* *Centésimo, ma*.

Centèlla. *f.* Espira. *Centella*. = Viu còm una centèlla: viu, prònte. *Vivo como una centella ò como una cendra*.

Centèlleta. *f.* Espireta. *Centellica, ita*.

Centèlletjar. *v. n.* Espiretjar. *Cettellejar*.

Centèllòta. *f.* Espiròta. *Costellon*.

Centena y centenar. *m.* El nombre collectiu de cént unidats. *Centena, centenar*. = Á cèntenars: ponderació de molts còsas. *Acenenas ò d centenares*.

Centenári. *m.* El témps de cént àñys. *Centenario*. = El qui te cént àñys. *Centenario, ria ò quinquañon, na*.

Centener. *m.* Bossinèt de fil ò seda qui ferma un ràm paràque no se embuý. *Cuenda*. = No tenir càp ni centener: estar molt embuýad un negòci, asunto ò no tenir orde alguna el hòmo en sas séuas còsas. *Madeja sin cuenda*.

Centéno. *m.* Espècie de blát. *Centeno*.

Centéssim, *ma. adj.* Nombre ordinál de cént. *Centésimo, ma*.

Centéssima. *f.* Nombre cént vegadas menor que el seu simple. *Centésima*.

Centidònia. *f.* Hérba medicinal. *Centidonia*.

Centilòqui. *m.* Óbra qui conté cént pàrts ò documents. *Centiloquio*.

Centinèlla. *f.* El qui està en observació, qui espia. *Centinela*.

Centinòdia. *f. pl.* *Centinodia*.

Centrál. *adj.* Lo pertañent á céntro. *Central*.

Cèntric, *ca y centricál. adj.* *V. Centrál. Céntrico, ca, central*.

Centrífugo, *ga. adj.* Lo qui procura fugir del céntro. *Centrifugo, ga*.

Centrípèto, *ta. adj.* Lo qui procura acostarse al céntro. *Centripeto, ta*.

Céntro. *m.* El punt del mitx de una figura, *v. g.* de un círculo ò ròllo. = Lo profundo de una còsa. = Punt ahont està la fòrsa del còs. = Fi, objècte principal á que se aspira. *Centro*. = Estar en son céntro: estar una persona contènta en algùn llòc, empleyo, etc. *Estar en su centro ò en su elemento*.

Centroscòpia. *f.* Pàrt de la geometria. *Centrosopia*.

Centumvir. *m.* Empleyât entre los romàns, qui definia cèrts negòcis civils. *Centumvir*.

Centumvirát. *m.* La dignidat de centumvir. *Centumvirato*.

Centumplícad, *adv.* Cént vegadas altre tant. *Centumplificado*.

Centumplícar. *v. a.* Repetir una còsa cént vegadas. *Centumplificar*.

Céntuplo. *adv.* *V. Centumplícad. Céntuplo*.

Centura. *f.* La estremidat de péssa de pàño qui es de llàua més bàsta. *Orillo*.

Centuria. *f.* Espáy de cént àñys. = Compañia de cént soldats romàns. *Centuria*.

Centurió. m. Capitá de una centuria. *Centurion.*
 = El hómo vestid de centurió que havía en áltre témps en la samána santa ó la figura de aquést. *Armado.*
Cenid, da. p. p. de cenir. *Cenido, da.*
Cenidor. m. Percinta. *Cenidor.*
Cenir. v. a. Apretar sa cinta, cós ó vestít ab cenidor. *Cenir.*
Cenirse. v. r. Apretar sa cinta, etc. = Moderarse ó reduirse en so gastar. *Cenirse.*
Cep. m. Es tronc de ahónt surten sas serménts. *Cepa.* = Duas pôsts enlassádas entre las quâls se pôsan sas câmas des presos. *Cepo* ó *corma.* = El piló ahónt está euclua. *Cepo.* = Cep grós de viña. *Cepon.*
Cep. Parâula per fer fugir es gâts. Zape.
Cepa. f. Orígen de alguna familia. *Cepa.*
Cequí. m. Moneda de ôr qui corre en Venêcia. *Cequí.*
Cer. m. Metáll. *Aceró.*
Cera. f. Matéria grôga qui quéda de bresca de mêl havéntla esprimida y trêta sa mêl. *Cera.* = Blánca y de grum. *Brumo.* = Ser de cera: blán, humíl. *Ser de cera, como cera* ó *hecho de cera.*
Cerapega. m. Unguént. *Cerapez.*
Cerca. f. El ácte y efêcte de cercar. *Busca.* = Acápta para sânts. *Cüestua.* = Fer la cerca: acaptar los pôbres. *Mendigar* ó *pordiosear.* = Para sânts. *Cüestuar.*
Cercád, da. p. p. de cercar. *Buscado, da.*
Cercador, ra. m. f. El qui cerca. *Buscador, ra.* = De espâregs. *Esparaguero, ra.*
Cercanía. f. Procsimidát. *Cercania.*
Cercapóns. m. Instrumént para trêurer lo caygúd dins pon, cistèrva, etc. De un gânxo. *Garabato.* = De molts. *Rebañadera.*
Cercar. v. a. Fer diligéncias para trobar alguna cós. *Buscar.* = Cercar espâregs. *Buscar espârragos* ó *esparragar.* = Cercar fugir los animâls de sa guârd. *Hacer punta.* = Cercar un lo que no té: corrècció, atupáda, etc. *Tener gana de fiesta.* = Cercar cinc pèus de moltó: cercar bregas ó riñas. *Buscar tres piés al gato y el tiene cuatro* ó *buscar pan de trastigo.* = Cercar un conty dins un hòsc: ser difícil ó imposible trobar lo que se cerca. *Quitar cruces de un pajar.* = Cercar na María pe sa cuyna: andoyar. *Buscar la gandaya* ó *pajarear, andarse* ó *irse a picos pardos.* = Cercar hérbas per medecina. *Herborizar.* = Cercar la vida acaptánt. *Buscar la madre gallega.*
Cercarse. v. r. Mâls, trabâys, etc. *Tomar el mal por sus manos.*

Cercenar. v. a. Disminuir el gâsto, familia, etc. *Cercenar.*
Cerciorád, da. p. p. de cerciorar. *Cerciorado, da.*
Cerciorar. v. a. Assegurar la veritât de una cós. *Cerciorar.*
Cércol. m. Péssa de fust ó de sêrro en forma de círculo ab que se afiânsan sas dogas de bota, etc. *Aro, cerco* ó *fleje.* = Para rôda de carruátge. *Calce.* = Posar cércols. *Anarcar.* = A carruátge. *Calzar.*
Ceremônia. f. *Ceremonia.*
Ceremoniál. m. Llibre qui conté las ceremônias. = *adj.* Lo pertañént á ceremônias. *Ceremonial.*
Ceremonier, ra. adj. El qui fâ molts ceremônias. *Ceremonidico, ca* ó *ceremonioso, sa.*
Cerer. m. El qui fâ âtxas, ciris, etc. ó el qui ven la cera obráda. *Cerero* ó *velero.*
Céres. f. Diosa qui presidèix al segar. *Céres.*
Cerfún. m. pl. *Ceráfolio.*
Cerilla. f. Candela prima y molt llârga qui se aplega de diferénts manéras. *Cerilla.*
Cernedor. m. El llôc ahónt se cern. *Cernadero.*
Cernadors. m. pl. Péssa de fust ahónt se pôsa es cedâs quâud se cern. *Varillas.*
Cernúd, da. p. p. de cêndrer. *Cernido, da, y ant. cernudo, da.*
Cernadura. f. Lo qui quéda después de cernuda sa farina. *Cerniduras.* = El ácte y efêcte de cêndre. *Cernidura.*
Cernút. m. Lo cernúd. *Cernido.*
Cêro. La desena cifra dels nombres. Cero.
Cêro, ra. m. f. Animál. *Ciervo, va.* = De un âñy. *Cervato.* = Qui no arriba á âñy. *Cervatillo, ito.*
Ceroferer. m. El qui du cirial en funció eglestiástica. *Ceroferario.* = Hómo tuno. *Pieza.* = ¡Quin ceroferer! *Qué linda pieza!*
Ceról. m. Mescla de cera y pega de que usan es sabaters. *Cerote.* = Brutó. *Sain.*
Ceromância. f. Ârt supersticiós de endevinar ab figuras de cera. *Ceromancia.*
Cerquillo. m. Corona de frâre. *Cerquillo.*
Cerra. f. Pel graxúd y côm una pua que ténen alguns animâls. *Cerda.*
Cerrál. m. Altireta. *Alillo* ó *otero.* = Dins un plâ. *Loma.*
Cerralèt. m. Cerrál petit. *Altozanillo.*
Cerrâller. m. Ferrer qui fâ pâñys, etc. *Cerrajero.*
Cêrro. m. Câñom ó lli pentinád. *Cerro.*
Cerrúd, da. adj. El qui té cerras. *Cerdoso, sa.*
Cêrt, ta. adj. Assegurád, indubitâble, vertader. *Cierto, ta.*
Cêrt, ta. adj. Determinád, fisco. *Cierto, ta.* = *adv.* *Cierto.*
Certâmen. m. Disputa litterária. *Certâmen.*

Certament. *adv.* Segurament. *Ciertamente.*
Certesa. *f.* Aseguransa plena y entera. *Certeza.*
Certificació. *f.* Document ab que se asegura la veritat de una còsa. *Certificacion.*
Certificad, *da.* *p. p.* de certificar. *Certificado, da.*
Certificador, *ra.* *m. f.* El qui certifica. *Certificador, ra.*
Certificar. *v. a.* Assegurar, donar per cèrta alguna còsa. *Certificar.*
Certificat. *m. V.* Certificació. *Certificado.*
Certíssim, *ma.* *sup.* *Certísimo, ma.*
Certíssimament. *adv. sup.* *Certísimamente.*
Certitút. *f. V.* Certesa. *Certidumbre.*
Cerút. *m.* Brutó en ròba. *Grasa* ò *sain.* = De bresca de mèl. *Ceron.* = Brutó dins oreya. *Cera de oido.* = Unguent. *Ceroto.*
Cervell. *m.* Pàsta mòlla que té tot animál dins es cap. *Cerebro* ò *sesos.* = Judici, sefíy. *Seso.*
Cervellera. *f.* Espècie de coxinèt que se pòsa á nes front de nin paraque no se fàsse mál si càu. *Frentero, frontero* ò *chichonera.*
Cervessa. *f.* Licor per bèurer. *Cerveza.*
Cessació. *f.* El àcte y efecte de cessar. *Cesacion.*
 = Á divinis: pena eglesiàstica per la que se suspennen los divinos oficis. *Á divinis.*
Cessad, *da.* *p. p.* de cessar. *Cesado, da.*
Cessant. *p. a.* de cessar. *Cesante.*
Cessar. *v. n.* Acabarse ò suspèndrerse alguna còsa. *Cesar.*
Céssar. *m.* Nòm que se donáva als emperadors romáus. = Emperador segós los poetas. *César.*
Cessària. *adj.* Se diu de la opèració per la que se trèu un infánt del còs de sa mãre mòrta. *Cesarea.*
Cessàrio, *ria.* *adj.* Pertañent á emperador. *Cesareo, rea.*
Cessible. *adj.* Lo qui pòt ser cedí. *Cesible.*
Cessió. *f.* Renuncia, dimissió, abandono. *Cesion.*
 = Terciàna. *Cicion.*
Cessionàri, *ria.* *m. f.* La persona en cuyo favor se fà la renuncia. *Cesionario, ria.*
Cessolfaút. *m.* Sigue de música. *Cesolfaut.*
Cessura. *f.* La sillaba que quèda á demés de segón ò tercer pèu en el vers llatí. *Cesura.*
Cetáceo, *cea.* *adj.* Se diu de los péxos més gròssos del mar. *Cetáceo, cea.*
Cetra. *f.* Àrma antiga. *Cetra.*
Cétro. *m.* Vára de matèria preciosa y insignia de réys. *Cetro.* = Empuñar el cétro: alcanzar un réyne. *Empuñar el cetro.*
Céuma. *f.* Figura retòrica. *Ceuma.*
Ceya. *f.* La porció de pel en forma de àrc qui està demunt ets uys. = Tira de hòyra. *Ceja.* = De fàva. *Coronilla,* y si es negra, *Bigote.* = Málà cà-

re. *Ceño.* = Fer ceyas: axò es, málà càre. *Poner ceño.* = Creemarse sas ceyas: aplicarse molt al estudi. *Quemarse las cejas.* = Ceya gròssa. *Ceja carda.*
Ceyar. *v. a.* Llèvar un bossinèt de una fàva. *Decentar.*
Ceyó. *m.* Espáy de tèrra entre dos grans solca. *Almanta, amelga* ò *emelga.*
Ceyúd, *da.* *adj.* El qui té sas ceyas gròssas. *Cejunto, ta.*

CI.

Cia. *f.* Un òs de sas cuxas. *Cia.*
Clàtica. *f.* Dolor reumàtic ficad á s'òs de sa cuxa. *Cidtica.*
Cibéles. *f.* La fingida mãre de los déus fàlsos. *Cibeles.*
Cicatrís. *f.* Señál qui quèda en la pèl despues de curada una llàga ò ferida. *Cicatriz.*
Cicatriscació. *f.* El àcte y efecte de cicatrisar. *Cicatrizacion.*
Cicatrisad, *da.* *adj.* *Cicatrizado, da.*
Cicatrisant. *p. a.* Lo qui fà cicatrisar. *Cicatrizante.*
Cicatrisar. *v. a.* Fer cicatrisar, clòurer feridas ò llàgas. *Cicatrizar.*
Cicatrisatíu, *va.* *adj.* Lo qui té virtút para cicatrisar. *Cicatrizativo, va.*
Ciceronià, *na.* *adj.* El qui imita lo estil de Cicerón y el matèix estil. *Ciceroniano, na.*
Ciclada. *f.* Vestidura antiga, llàrga y redona de dòna. *Ciclada.*
Cicle. *m.* Espáy de cèrts àfíys qui acabáds se tornan comensar. *Ciclo.*
Cicloide. *f.* Espècie de línea curva. *Cicloide.*
Cíclope. *m.* Un fingíd gegànt qui no tenia sinó un uy al mitx des front. *Cíclope.*
Cicuta. *f. pl.* Fonoyàssa. *Cicuta.*
Ciència. *f.* Conexement fundad sobre principis. = Doctrina. = Conexement que se té de una còsa. *Ciencia.*
Científic, *ca.* *adj.* Lo pertañent á las cièncias. = El qui posseïx una ciència. *Científico, ca.*
Científicament. *adv.* Conforme á los precèptes de una ciència. *Científicamente.*
Cifra. *f.* Caràcter qui representa los nombres. = Mòdo secrèt de escriurer. = Composició de duas ò moltras majúsculas enlassadas qui esprimeixen un nòm abreviad ò enter. = Nombre que se emplea en llòc de punt de sòlfa. *Cifra.*
Citrád, *da.* *p. p.* de cifrar. *Cifrado, da.*
Cifrar. *v. a.* Notar ò escriurer en cifras. *Cifrar.*

Cigala. *f.* Insècto molést en so cantar. *Cigarra*, *chicharra* ò *acheta*.
Cigoña. *f.* Àve. *Cigüña*.—Màquina para trèurer àygo de pou. *Cigoñal*.
Cigoñeta. *f.* Cigoña petita. *Cigüñuela*.—Poll de cigoña. *Cigoñino*.
Ciliar. *adj.* Se diu de la pàrt del uy qui sosten el cristallí. *Ciliar*.
Cilici. *m.* Fàxa teixida de pels ò de fil de fèrro que se du demunt sa càra para mortificació. *Cilicio*.
Cilindric, ca. *adj.* Lo qui té forma de cilindre. *Cilindrico, ca*.
Cilindro. *m.* Sòlido, redó y de ignal gruxa per tot. *Cilindro*.
Cima. *f.* Còp ò tòc. *Soba* ò *solfeo*.
Cimad, da. *p. p.* de cimar. *Sobado, da* ò *solfeado, da*.
Cimad, da. *adj.* Purificad, v. g. òli. *Depurado, da*.
Cimar. *v. a.* Atupar. *Sobar* ò *solfear*.
Cimbol. *m.* Instrument de música ab còrdas y téclas. *Clave* ò *clavicordio*.
Cimbòri. *m.* Mitja taronga de edifici. *Cimborio* ò *cimborrio*.
Cimbra. *f.* Mitx àrc de fust para fer vòltas de pedra. *Cimbra*.
Cimbrica. *f. ant.* Voy en dia Dinamàrca. *Cimbrica*.
Ciméra. *f.* La pàrt superior de morrió.—Figura de càp de cà, de castèll. *Cimera*.
Cimitarra. *f.* Espècie de sàbre. *Cimitarra*.
Cinabri. *m.* Licor de que usan los pintors. *Cinabrio*.
Cinaglosa. *f. pl.* *Cinaglosa* ò *viniebla*.
Cinamomo. *m.* Àbre. *Cinamomo*.
Cinc. *m.* Nombre.—Pinta de càrta de jugar. *Cinco*.
Cincmesó, na. *adj.* El nàd después de cinc mèsos de engendr. *Cincomesino, na*.
Cincogema. *f.* Pàsco del Esperit Sànt cincuenta dias después de Pàsco. *Cincuesma*.
Cincuànta. Nombre: cinc vegàdas dèu. *Cincuenta*.
Cincuantè. *adj.* La cincuentaena pàrt de un tot. *Quincuantécimo, ma*.
Cincuantena. *f.* Pròp de cincuenta. *Cincuentena*.
Cingla. *f.* Fàxa ab que se assegura sèlla, amberdà, bàst. *Cincha*.
Cinglåd, da. *p. p.* de cinglar. *Cinchado, da*. —*Sobado, da*.
Cinglada. *f.* Tòc ab corretjas, etc. *Soba, solfeo, latigazo*.
Cinglar. *v. a.* Assegurar sèlla, etc. *Cinchar*. —*Atupar. Sobar, solfear*.
Cingle. *m.* Dò montàña. *Derrumbadero*.

Cingulo. *m.* Fàxa ò cordó de que se servexen sacerdòts y àltres ministres del altar. *Cingulo*.
Cinia. *f.* Màquina para trèurer àygo. *Noria*.
Cinquè. *adj.* La quinta pàrt de un tot. *Quinto, ta*.
Cinta. *f.* La pàrt del còs ahont se ferma per cinta, tròca, etc. *Cintura*.—Estar en cinta: estar preñada una dòna. *Estar en cinta*.
Cintura. *f.* V. Centura de pàño. *Orillo*.
Cinturó. *m.* Fàxa de pell para dur espàsa. *Cinturon* ò *tiracuello*.—Para ceñirse el còs. *Cinturon*.
Cipia. *f.* Péix. *Xibia*.
Ciprer. *m.* Àbre. *Cipres*.—Ciprers: llòc de molts de ciprers. *Cipresal*.
Ciquia. *f.* Conduete fèt ab àrt ò sens èll per ahont pàssa àygo. *Acequia*.
Ciquier. *m.* El qui se cuyda de ciquias. *Acequiero*.
Circo. *m.* Llòc ab escalóns per lo redó, y destinad para algunas funcions públicas. *Circo*.
Circuid, da. *p. p.* de circuir. *Circuido, da*.
Cirouir. *v. a.* Enrevoltar. *Circuir*.
Circuito. *m.* Espáy de terrèno comprès dins una circunferència.—La matèxa circunferència. *Circuito, y ant. Circuitu*.
Circulació. *f.* La acció de circular. *Circulacion*.
Circulad, da. *p. p.* de circular. *Circulado, da*.
Circulànt. *p. a.* de circular. *Circulante*.
Circular. *adj.* Redó. *Circular*.
Circular. *v. n.* Mòurerse en redó.—Passar per molts màns sa moneda.—Rodar la sang. *Circular*.
Circularmént. *adv.* En redó. *Circularmente*.
Círculo. *m.* Figura geomètrica tancada per una líneya curva, y totes las pàrts de la líneya están en igual distància del cèntro.—Figura retòrica per la qual un período acaba ab la matèxa paraula per ahont havia comensad.—Nòm que se dona á molts de principals, ciutats, y estats qui junts fan un còs polític en Alemània. *Circulo*.—Círculo viciós: vici en un argument ò discurs. *Circulo vicioso*.
Circumpolar. *adj.* Lo qui està al rededor dels polos. *Circumpolar*.
Circuncidat. *p. p.* *Circuncidado* ò *circunciso*.
Circuncidar. *v. a.* Tayar un pòc de pell del membre viril. *Circuncidar*.
Circuncisió. *f.* El acte y efecte de circuncidar. —La festa de la circuncisió de Jesu-Christ, qui es el dia de càp d'ày. *Circuncision*.
Circunferència. *f.* La línea qui forma es ròllo ò círculo. *Circunferencia* ò *perifèria*.—La pàrt de dedías. *Circunferencia cóncava*.—La de desô-

re. *Circunferencia convexa.*

Circunferenciàlment. *adv.* Segons la circunferència. *Circunferencialmente.*

Circunflècs. *adj.* Se diu de un accént qui està com una *V* á senrevés axí (*). *Circunflejo.*

Circunlocució. *f.* Figura retòrica, y se fa quánd lo que se pòt en pòcas paràulas, se diu en moltes. *Circunlocucion.*

Circunlòqui. *m.* V. Circunlocució.—Pàrt de la conjugació del verb qui correspòn al futuro passad del infinitiu. *Circunloquio.*

Circunscripció. *f.* Lo qui termina ò limita la circunferència de los còssos. *Circunscripcion.*

Circunscriptiu, va. *adj.* Lo qui termina, qui limita, qui restrèny. *Circunscriptivo, va.*

Circunspecció. *f.* Atenció, prudència.—Seriadât, gravadât. *Circunspeccion.*

Circunspècte, ta. *adj.* Prudent, sèrio, respectable. *Circunspecto, ta.*

Circunstància. *f.* Accidént de témps, llòc, mòdo unid á la substància de la còsa.—Calidât, requisit. *Circunstancia.*

Circunstanciad, da. *adj.* *Circunstanciado, da.*

Circunstànt. *adj.* El qui està al rededor, el qui enrevòlta. *Circunstante.*—Circunstànts. *m. pl.*

Presènts, assistènts, concurrènts. *Circunstantes.*

Circunvalació. *f.* La acció de circunvalar. *Circunvalacion.*

Circunvalád, da. *p. p.* de circunvalar. *Circunvalado, da.*

Circunvalar. *v. a.* Enrevoltar, envestir. *Circunvalar.*

Circunvest, na. *adj.* Acostád, contiguo.—Habitant de un matéix llòc. *Circunvecino, na.*

Cirenàic, ca. *adj.* Nòm de una antiga sècta de filosòfs. *Cirenaico, ca.*

Ciréra. *f.* El fruyt de cirerer. *Cereza.*—Gninda. *Silvestre.*—De cerró. *De costal.*—Tòc. *Golpe.*—Donar ciréras: tòcs ò còps. *Dar para peras.*

Cirerál. *m.* Terréno plantád de cirerers. *Cerezal.*

Cirerer ò cirer. *m.* Àbre. *Cerezo.*—De pastor. *Espino majuelo ò albar.*

Ciri. *m.* Candela de cera al us de la Iglesia. *Cirio.*—Ciri pascuál: ciri grós que se beneèix al dissapte de Pásco. *Cirio pascual.*—Ciri peruá. *pl. Cirio peruano.*

Ciriál. *m.* Canalòbre àlt que duen los ceroferers. *Cirial.*

Cirinèu. *m.* El qui ajuda á àltre en algún trabáy ò empleyo. *Cirineo.*

Cirurgia. *f.* El art de curar feridas, llagas, etc. *Cirurgia.*

Cirurgiá. *m.* El qui cura feridas, etc. *Cirujano.*

Cismàtic, ca. *adj.* El qui se sepára del vertader cap.—El qui mōu discòrdias. *Cismático, ca.*

Cisme. *m.* Separació entre los individuos de algún cuérpo.—Discòrdia. *Cisma.*

Cismontá, na. *adj.* Lo qui està á sa nôstra pàrt de sas montàñas. *Cismontano, na.*

Cisne. *m.* Àve gròssa acuática.—Constellació boreál.—El poeta ò músic célebres. *Cisne.*

Cissoidál. *adj.* Pertañent á la cissòide. *Cisoidal.*

Cissòide. *f.* Cèrta líneya curva. *Cisoide.*

Cistél ò cister. *m.* La religió de san Bernât. *Cistel ò Cister.*

Cistèlla. *f.* Panéra. *Cesto.*—De pescador de cáfia. *Costera.*

Cisteólita. *f.* Espècie de pédra qui se tròba dins espónja. *Cisteólita.*

Cistépatic, ca. *adj.* Se diu en anatomía de cèrts conductes qui duen sa bílis dins es caual hepàtic. *Cistepático, ca.*

Cisterciense. *adj.* Pertañent al orde del Cister.—*m.* Religiós Bernardo. *Cisterciense.*

Cistèrna. *f.* Llòc ahónt se pòsa aygo para beurer y amprar. *Cisterna.*

Cisterneta. *f.* Cistèrna petita. *Cisternica, illa, ita.*

Cisura. *f.* Ubèrta petita fèta á qualsevòl còsa.—El xáp de sangría. *Cisura.*

Cita. *f.* Avis de dia, hòra, llòc para veurerse una persona ab àltra.—Nòta de autoridât, lléy, etc. *Cita.*

Citació. *f.* El àcte de citar. *Citacion.*—Citació de remâte. Notificació que se fa al qui deu, que si no pàga dins tál témps, se vendrán es seus béns. *Citacion de remate.*

Citád, da. *p. p.* de citar. *Citado, da.*

Citador, ra. *m. f.* El qui cita. *Citador, ra.*

Citar. *v. a.* Avisar señalánt dia, hòra, llòc para tractar de algún assunto.—Referir autoridât, lléy, etc.—*cur.* Notificar á algú que el jutge el demàna. *Citar.*

Cítara. *f.* Espècie de guitèrra ab còrdas de fil de fèrro y se tòca ab ploma. *Cítara.*

Citarista. *m.* El qui tòca cítara. *Citarista.*

Citatòri, ria. *adj. cur.* Pertañent á citació en justicia. *Citatorio, ria.*

Citerior. *adj.* Lo qui està á sa nôstra pàrt en contraposició de lo qui està á la àltra pàrt. *Citerior.*

Ciuró. *m. pl. y fruyt.* *Garbanzo.*—De àbre. *Boton. ò yema.*

Ciuronar. *m.* Terréno sembrád de ciuróns. *Garbanzal.*

Ciuronar. *v. n.* Apuntar los àbres para trèurer. *Abotonar ò apitonar.*

Ciudadà, na. m. f. El nâd en una ciutat ò habitant en ella. *Ciudadano, na.*
Ciudadella. f. Fortalesa qui domina una ciutat. *Ciudadela.*
Ciudadeta. f. Ciutat petita. *Ciudadita.*
Ciutât. f. Població grân ab majors privilègis que las vilas. = El ajuntament de ella. *Ciudad.* = Dins un vâll grân. *Almarcha.*
Civâda. f. pl. y grâ. Avena. = Terrêno sembrâd de civâda. *Avenal.*
Civêlla. f. Còsa coneguda. *Hebilla.*
Civêlleta. f. Civêlla petita. *Hebilleta, ica, ita ò hebilluela.*
Civêlôta. f. Civêlla grôssa. *Hebillon, na, ota.*
Civêra. f. Armament de fust per dur pédras y âltres còsas de una pârta a âltra. *Parihuela.*
Civic, ca. adj. Lo pertañent a ciutat. = Domèstic. *Cívico, ca.*
Civil. adj. Lo pertañent a ciutat. = Lo oposâd a criminâl. = Politic, honést, ab cortesía. *Civil.* = Môrt civil. *f.* Péna dilatâda de delinquént sens llèvarli la vida. *Muerte civil.*
Civilidât. f. Urbanidât, cortesía, política. *Civilidad.*
Civilisació. f. La acció de civilisar. *Civilizacion.*
Civilisâd, da. p. p. de civilisar. *Civilizado, da.*
Civilisar. v. a. Fer sociâble. = Fer civil un assunto criminâl. *Civilizar.*
Civilment. adv. Ab civilidât. = Conforme al dret civil. *Civilmente.*
Civisme. m. Patriotisme. *Civismo.*

CL.

Clamâd, da. p. p. de clamar. *Clamado, da.*
Clamador, ra. m. f. El qui clâma. *Clamador, ra.*
Clamar. v. n. Donar veus llastimosas. = Queixarse. = Demanar, tenir necesidât, v. g. sa tèrra de âygo. *Clamar.*
Clâmide. f. Espècie de câpa dels antigs. *Clmide.*
Clamor. m. Crit llastimós. *Clamor.*
Clamorós, sa. adj. Llastimós. *Clamoroso, sa.*
Clandestí, na. adj. Ocúlt, secrèt. *Clandestino, na.*
Clandestioament. adv. Ocultament. *Clandestina-mente.*
Clâpa. f. Mârca en sa pell ò pels de animâl. *Mancha.*
Clapâd, de. adj. Lo qui té clâpas. *Manchado, da.*
Claper. m. Munt de pédras. *Monton ò majano.*
Clar, ra. adj. Lo que té claredât. = Pur, desem-berassâd. = Trasparent, no espès. = Evidént, manifest. *Claro, ra.* = Rôba, reym, sembrât. *Claro ò raro.*
Clar. m. En el cèl estânt emboyrâd. *Clara.* = En garriga, pinar, etc. *Calva.* = Clar y llampânt.

Claro y liso. = Clar y oscur. *Claro y obscuro.* = Clar còm s'âygo: evident. *Claro como el agua ò como el sol.* = Còm més amígs més clars. *Mientras mas amigos mas claros.* = Anèm clars: en sinceridât. *Vamos claros.* = A las clâras: evidentment. *A las claras.*
Clar. m. Distància qui média entre la narració ò escrit. = La porció de llum que péga a pintura. = Espây buyd quey há en una processó, entre trôpa, sembrât, etc. *Claro.*
Clàrabôya. f. Finestra redona ò ovâda y sense pôrtas. *Claraboya.*
Clàrament. adv. Evidentment, distintament, ab un mòdo intelligible. *Claramente.*
Claredât. f. Efècte que câusa sa llum. = Mòdo de esplicarse sense confusió. = Un dels quâtre dôts del còs gloriós. *Claridad.* = La amârga y desagradâble ab que se pârla a un. *Indirecta del padre Cobos.*
Clarèt, ta. adj. Pòc clar. *Clarito, ta.* = Vi. *Clarete*
Claretjar. v. n. Comensar a ser de dia. = Ser pòc pitjâda sa rôba. *Clarear ò clarecer.* = Reym, sembrât. *Ralear.*
Clarí. m. Instrument músic de huf. *Clarín.*
Claricia. f. Rahó de una còsa. *Razon.* = Sâber ò no sâber donar claricia de alguna còsa. *Saber ò no saber dar razon de...*
Claridât. f. V. Claredât. *Claridad.*
Clarificació. f. El âcte y efècte de clarificar. *Clarificacion.*
Clarificâd, da. p. p. de clarificar. *Clarificado, da.*
Clarificador, ra. m. f. El qui clarifica. *Clarificador, ra.*
Clarificar. v. a. Aclarir alguna còsa. = Posar clar y llimpio. = Illuminar. *Clarificar.*
Clarificatíu, va. adj. Lo qui té virtút para clarificar. *Clarificativo, va.*
Clarínâd, da. adj. Animâl qui en escút de ârmas du campanilla ò picaròl. *Clarinado, da.*
Clariner. m. El qui tóca clarí. *Clarínero.*
Clarínète. m. Instrument músic de buf. = El qui el tóca. *Clarinete.*
Clarió. m. Pâsta para pintar. *Clarion.*
Clarissa. f. Mònja de santa Clâra. *Clarisa.*
Claríssim, ma. sup. *Clarísimo, ma.*
Claríssimament. adv. sup. Ab molta claredât. *Clarísimamente.*
Claror. m. ò f. Llum, claredât. *Resplandor, claridad y ant. claror.* = La que reb un quârto de âltre. *Luz de luz.*
Clarura. f. V. Clar. *m.*
Clâsse. f. Orde, nombre de personas de la matèxa calidât, ofici y de còsas de la matèxa espècie.

Clase. = Passètx. *Asueto.*
Clàssic, ca. *adj.* Principal, grán, notáble. *Clàssico*, ca.
Classificació. *f.* La acció de classificar. *Clasificación*.
Classificad, da. *p. p.* de classificar. *Clasificado*, da.
Classificador, ra. *m. f.* El qui classifica. *Clasificador*, ra.
Classificar. *v. a.* Distribuir en clàsses. *Clasificar*.
Clàsta. *f.* Espècie de clàustro á la entráda de possessió ò hostál. *Soportal* ò *patio*.
Cláu. *m.* Bossinèt de fèrro prim en diminució ab cabòta y punta. = Dolor, cuydado grán. = Tumor en bistia. *Clavo*. = En sa cabòta deuráda. *Bollon*.
Cláu. *f.* Pédra qui clòu un àrc, una vòlta. *Clave* ò *cierne*. = Para notar la antonació en la sòlfa. *Clave*. = Para tancar y obrir. *Llave*. = De canó. *Llave hembra*. = De lloba. *Llave loba* ò *macho*. = Fàlsea. *Llave falsa*: *ganxèt*. *Ganzua*.
Cláu. *m.* Una dent de sa hòca. *Colmillo*.
Clauer. *m.* Réat ahónt estàn enfiládas moltes clàus. *Llavero*.
Clauéra. *f.* Mòllo para fer cabòtas á clàus. *Clavera*.
Clauèt. *m.* Cláu petit. *Clavillo*, *ito*.
Clàustra. *f. ant. V.* Clàustro. *Claustra*.
Claustrál. *adj.* Cèrt religiós. *Claustral*.
Clauastro. *m.* Péssa descubèrta en convènt ò iglesia. = Junta de catedràtics. = El vèntre de dòna. *Claustro*.
Cláusula. *f.* El período qui té perfèt sentít. = Càda disposició en testamènt ò en fundació. *Cláusula*.
Clausulad, da. *p. p.* de clausular. *Clausulado*, da.
Clausular. *v. a.* Acabar el período ò la rahó. *Clausular*.
Clausulát. *m.* Oració bréu. *Clausulado*.
Clausura. *f.* Recinto interior de convènt. = La obligació de no surtir del convènt los religiosos y majorimènt las religiosas. *Clausura*.
Cláva. *f.* Garròt ab punxas á un càp. *Clava*.
Clavád, da. *p. p.* de clavar. *Clavado*, da.
Claváda. *f.* Mossegáda. *Dentellada* ò *tarascada*. = Ab sos clàus de sa boca. *Colmillada* ò *colmillazo*. Á clavádas. Á *dentelladas*.
Clavaguéra. *f.* Para sortir ò anarsèn áygo. *Claviera* ò *tajera*. = De rentador. *Atargea*. = De llòc tancád. *Boquera*.
Clavar. *v. a.* Aficar clàus para assegurar una còsa. = Enganar, asfígir. = Ficsar la vista. *Clavar*. = En disputa. *Chafar*. = Sas dénts. *Clavar los dientes* ò *adentellar*.
Clavar-se. *v. n.* Espina, guya, etc. *Clavar-se*.
Clavar-se. *v. r.* Menjar. *Clavar* ò *clavar-se*.

Clavári. *m.* Depositári. *Clavero*.
Clavassó. *m.* Agregát de clàus. *Clavazon*.
Clavéll. *m.* Flòr olorosa. *Clavel*. = Gròs. *Clavellon*. = Color de càrn ò mèl y brossát. *Clavel carne de doncella*. = Morád. *Clavel borracho*. = Pigárd. *Clavel disciplinado*.
Clavéll. *m.* Espícia. *Clavo*. = Péix. *Pastinaca*.
Clavèller. *m. pl.* *Clavel*. = Silvèstre. *Garofilea* ò *botànica*. = Àbre qui fà es clavéll espícia. *Girofle*.
Clavèllina. *f.* Clavèller qui fà es clavélls de pòcas fuyas. *Clavèllina*.
Clavéque. *f.* Pédra preciosa. *Claveque*.
Clavia. *f.* Bossinèt de fust, fèrro: etc. ahónt estàn afiansádas sas còrdas de instrument músic. *Clavija*. = La qui servèix de cláu. *Clavija* ò *tarugo*. = De aráda. *Labija*. = Paraque no surta ròda, etc. *Pezonera*. = De fust ab que clàvan sas pòsts de bárco de pàrt defòre. *Cabilla*.
Clec, *clec*. *m.* Renòu que fà hòtil, flàsco, etc. quánd los buydan. *Clu*, *clu*.
Clemència. *f.* Humanidát, piedát, misericòrdia. *Clemencia*.
Clemént. *adj.* El qui té clemència. *Clemente*.
Cleméntmènt. *adv.* Ab clemència. *Clementemente*.
Clementina. *f.* Càda una de las decretáls del Pápa Clímènt V. *Clementina*. = Clementinas. Col·lecció de las decretáls de Clímènt V. publicáda per el Pápa Juan XXII. *Clementinas*.
Clementíssim, ma. *sup.* *Clementisimo*, ma.
Clementíssimamènt. *adv. sup.* *Clementissimamente*.
Clenxa. *f.* Compostura de cabèys. *Crencha*.
Clepsidre. *m.* Espècie de rèllòtge dels antígs. *Clepsidra*.
Clerecia. *f.* El orde eglesiàstic, el cuérpo de los eglesiàstics. *Clerecia*.
Clergue. *m.* Eglesiàstic secular. *Clérigo*.
Clericál. *adj.* Pertañènt á eglesiàstic. *Clerical*.
Clericálmènt. *adv.* Còm correspòn al estát eglesiàstic. *Clericalmente*.
Cléro. *m.* El conjúnt de eglesiàstics seculars y regulars. *Clero*.
Clíent. *m.* El qui está bàix del ampáro ò protecció de àltre. *Cliente* ò *clíentulo*.
Clíentela. *f.* Ampáro, protecció. *Clientela*.
Clima. *m.* Espáy de tèrra entre dos círculos paraléls al ecuador. = Líneya qui denòta en el globo la divisió de climas. = País, terréno, consideráds en quánd á son temperemènt. *Clima*.
Climatád, da. *p. p.* de climatar. *Climatado*, da.
Climatar. *v. a.* Fer que las plántas forestéras se crían en el país ahónt un habita. *Climatar*.
Climatar-se. *v. r.* Acostumarse á un clima. *Climatar-se*.
Climatèric, ca. *adj.* Se dia de càda àny setè de la

vida humana. = Malsá, perillós, parlant del temps. *Climatérico, ca.* = Estar climatèric: de mal humor. *Estar climatérico.*
Climàtic, ca. adj. Inconstànt, variable. *Climdtico, ca.*
Clinic, ca. adj. Axò se diu dels qui reben el batisme a la hõra de la mòrt y de los mètges qui visitan los malalts qui sãn llit. *Clinico, ca.*
Clinica. f. Medicina clínica *Clnica.*
Clio. f. La musa qui presidèix a la història. *Clio.*
Clisa. f. Esperit que se trèu per destil·lació del antimoni, del nitro y des sofra tot mesclad. *Clisa.*
Clistel y clister. m. Serviçial. *Clistel ò clister.*
Clitoris. m. El pupis de naturalesa de dòna. *Clitoris.*
Clivós, sa. adj. Ròet, segons los poetas. *Clivoso, sa.*
Clòc, clòc. m. Lo que fàn sas galinas. *Clo, clo.*
Cloenda. f. Acabament. *Conclusion.*
Cloquetjar. v. a. Fer clòc clòc sas galinas. *Clocar ò cloquear.*
Clòs. m. Tànca, càmp tencad de parèt. *Cercado ò cerrado.*
Clòs, sa. adj. Ròba bèn pitjada quãd fone texida. *Tupido, da.* = Metall. *Macizo, za.*
Clòsca. f. Ós de càp. *Casco.* = Escòrxa de àbre. *Cáscara ò corteza.* = Couxa de tortuga, llegosta, etc. *Concha ò carapato.* = De cipia. *Xibion.* = De òu. *Cáscara.* = La que déxa un poll quãd néix del òu. *Cascarón.*
Clòt. m. Concavidad ò forat gròs que quèda despuès de trèta sa tèrra. *Hoyo.* = De ahont sa trèu argila, tèrra de gerrer. *Mina.* = A ràn de sòca de àbre per regarlo. *Escava ò socava.* = Clòt de arena: el qui beu molt de licor, vi, etc. *Colodra, odre, zaque.* = Bèurer còm un clòt de arena: bèurer molt. *Beber como una colodra, como un odre ò como un zaque.* = Fer clòts. *Ahoyar.*
Clotèl. m. La pàrt posterior del càp. *Colodrillo, touelo ò pescuezo.*
Clotellada. f. Tòc al clotèl. *Pescorada ò pescozon.*
Clotèt. m. Clòt petst. = El que fàn los allòts para jugar. *Hohuelo.* = El de gargamèlla. *Ollica.* = Para sembrar llevors. *Golpe.*
Clòurer. v. a. Tancar. *Cerrar.* = Acabar. *Concluir ò rematar.* = Acabar de trèurer sas dents el bestiar. *Cerrar.* = Sas pòrtas. *Ajustar.*
Cloveya. f. La pàrt dura qui cubrèix es bessó. *Cáscara ò corteza.* = La qui cubrèix molts de bessons, v. g. la de fàva tènra. *Faina.*

Cloveyas. f. pl. v. g. las de mellas trencadas que se créman. *Mondaduras de...*

CO.

Co. f. Plànta de la Xina. *Co.*
Coa. f. V. Coua. Cola.
Coacció. f. Fòrsa, violència. *Coaccion.*
Coactiu, va. adj. Lo qui té fòrsa para obligar. *Coactivo, va.*
Coacusad, da. adj. Acusad ab àltre. *Coacusado, da.*
Coadjutor, ra. m. f. El qui ajuda a àltre en las funcions. = Prelad adjunt a un bisbe y señalad per son sucesor. = El qui tenia una prebenda sense renda fins que fos mòrt el propietari. *Coadjutor, ra.*
Coadjutoria. f. El empleyo de coadjutor. *Coadjutoria.*
Coadministrador. m. El qui govèrna un bisbat ab los poders del bisbe propietari. *Coadministrador.*
Coadunació. f. La acció de coadunar. *Coadunacion.*
Coadunad, da. p. p. de coadunar. *Coadunado, da.*
Coadunar. v. a. Juntar, unir, mesclar. *Coadunar.*
Coagulació. f. El efecte de coagular. *Coagulation.*
Coagulad, da. p. p. de coagular. *Coagulado, da.*
Coagulant. p. a. *Coagulante.*
Coagular. v. a. Espessir, fer espès. *Coagular.*
Coágulo. m. Grum de sang apresada, segons los mètges. *Codgulo.*
Coajudal, da. p. p. de coajudar. *Coadyudado, da.*
Coajudador, ra. m. f. El qui ajuda a àltre en alguna còsa. *Coadyudador, ra.*
Coajudant. p. a. de coajudar. *Coadyuvante.*
Coajudar. v. a. Ajudar. *Coadyuvar.*
Coapòstol. m. Apòstol ab un àltre. *Coapòstol.*
Coarrendador. m. El qui juntament ab àltre arrènda ò llòga una còsa. *Coarrendador.*
Coartació. f. cur. Obligació que té de ordenarse el qui té benefici qui lo demana. *Coartacion.*
Coartad, da. p. p. de coartar. *Courtado, da.*
Coartar. v. a. Precisar, limitar, restrèñer. *Coartar.*
Coati. m. Quadrúpedo de Amèrica. *Coati.*
Coatíl. m. Arbusto de la nôva Espàña. *Coatíl.*
Cobard, da. adj. El qui no té valor. = Malfener, tímido, pererós. *Cobarde.*
Cobardía. f. Fálta de ánimo y valor. = Poltronería, timidez. *Cobardia.*
Cobla. f. Cansó. *Copla.* = Fer coblas. *Echar coplas.* = A algú. *A alguno.*
Coble. m. Corretja para encoblar cans. *Trailla.*
Cobrãd, da. p. p. de cobrar. *Cobrado, da.*

Cobrador, ra. *m. f.* El qui còbra. *Cobrador*, ra.
 = El músic qui còbra per tots. *Festero*.
Cobrador, ra. *adj.* Lo que se hà de cobrar ò es fàcil de cobrar. *Cobrajero*, ra.
Cobrànza. *f.* Eczacció ò recollecció de candàl ò àltras còsas que se estàn devént. *Cobranza*.
Cobrar. *v. a.* Rèbrer lo degúd. = Recobrar lo perdúd. *Cobrar*. = Cobrar judici, sefny. *Ajuiciar* ò *asesar*. = Cobrar ànimo, aliénto, valor, fòrsas, etc. *Cobrar dnimo*, *aliento*, etc. = Cobrar còr: ànimo. *Cobrar corazon*. = Cobrar tèrra un malàlt: anar per hò. *Alear* ò *ir aleando*: á pòc á pòc. *Ir arrimando*. = Cobrar: tornar en sí de desmây, mál de còr, etc. *Cobrar* ò *cobrarse*.
Còbribànc. *m.* Tapéte. *Poyal*. = Tovâyas per tapar es pâ. *Masera*.
Còbricàlis. *m.* Taveyoleta para tapar es cális. *Paño de caliz* ò *palia*.
Còbricèl. *m.* Las cortinas, etc. de llit. *Cielo de cama*.
Còbrillit. *m.* Cubertó para tapar es llit. *Cubierta de cama*.
Còbro. *m. V.* Cobràssa. = Ampâro, llòc de seguretât. *Cobro*. = Posarse á còbro: ampararse de algún llòc. *Ponerse d cobro*.
Cobrombo. *m. pl.* Y el séu fruyt hò á menjar. *Pe-pino*. = *Pl.* y el séu fruyt no hò á menjar. *Cohombrillo* ò *cohombro*.
Còc. *m.* Cuyner. *Cocinero*.
Còc, còc. *m.* Cànt del còrp. *Cra*, *cra*.
Coc. *m.* Pâsta per bescúyt. *Bollo*. = De hòstia. *Pan*.
Coca. *f.* Còsa coneguda. *Torta*. = Bàmba. *Cocabamba*. = Cuyta as caliu. *Hallulla*. = De cera. *Marqueta* ò *pan de cera*. = De hérbas per medecina. *Emplasto*. = Ab mèl. *Almori* ò *almuri*. = Fer una coca de alguna còsa: esclafarla. *Aplatar*. = Ferse una coca: esclafarse una còsa. *Hacerse una tortilla*.
Cocarròy. *m.* Espècie de panâda: però ab hérbas, pânsas, etc. *Pastel de yerbas*.
Còci. *m.* Cociòl molt gròs y ahónt se pòsa la ròba de bugàda, etc. *Cocio* ò *tinajon*. = De verdúcs. *Coladero*.
Coco. *m.* Àbre y fruyt. *Coco*.
Cocó. *m.* Clotèt ab àygo de pluja ò buyd. *Poza*.
Cocodrillo. *m.* Animál anfíbio y cruél. *Cocodrilo*. = Làgrinas de cocodrillo: fingidas de hòmo. *Lágrimas de cocodrilo*.
Cocouer, ra. *m. f.* El qui cerca òus, brossâts, etc. *Recovero*, ra.
Cocuyàda. *f.* Aucèll. *Cogujada*.
Codâl. *m.* Rèssa del colzo de vestít de fòrt. *Codal*.
Codèrn. *m.* Llibre de pòcas fuyas. *Cuaderno*.

Codicia. *f.* Gràn desítz de alguna còsa. = Àpetít desordenâd de riquesas. *Codicia*.
Codiciàble. *adj.* Lo qui es digne de ser codiciâd. *Codiciable*.
Codiciâd, da. *p. p.* de codiciar. *Codiciado*, da.
Codiciador, ra. *m. f.* El qui codicia. *Codiciador*, ra.
Codiciar. *v. a.* Desitjar ab ànsia alguna còsa y desordenâdamént riquesas. *Codiciar*.
Codicèl. *m.* Afagidura á testamént. *Codicilo*.
Codiciós, sa. *adj.* El qui té codicia. *Codicioso*, sa.
Codiciosamént. *adv.* Ab codicia. *Codiciosamente*.
Codiciosèt, ta. *adj.* Un pòc codiciosos. *Codiciosito*, ta.
Codiciosíssim, ma. *sup.* Molt codiciós. *Codiosísimo*, ma.
Còdig. *m.* Collecció de lléys, estatúts, etc. *Código*.
Còdol. *m.* Pédra ò màc gròs. *Canto*.
Codófiy. *m.* El fruyt de codoñer. *Membrillo*.
Codoñât. *m.* Confitura de codófiy. *Carne de membrillo*.
Codoñer. *m.* Àbre. *Membrillero* ò *membrillo*.
Codoñera. *f.* V. codoñer. *Membrillero* ò *membrillo*.
Codornillo. *m.* Cinc fuyas de paper junts. *Cuadernillo*.
Codrillo. *m.* Espècie de brodat en càlsa. *Cuadrado*.
Coecuâl. *adj.* Se servèix de aquèst térme para expressar la perfècta igualdât de las tres personas divinas. *Coecual*.
Coeczistència. *f.* La eczistència de una còsa al matèix témps que la de àltra. *Coecistencia* ò *coexistencia*.
Coeczistént. *adj.* El qui eczistèix en un matèix témps que àltre. *Coecistente* ò *coexistente*.
Coeczistir. *v. n.* Eczistir en un matèix témps que un àltre. *Coeczistir* ò *coexistir*.
Coeficiént. *m.* Multiplicador de una cantidât algebráica ò el nombre que se pòsa devânt ella. *Coeficiente*.
Coerciò. *f.* La acció ab que se impeddèix un de obrar còntre la sèna obligació. *Coercion*.
Coercitíu, va. *adj.* Lo qui enclòu el dret de coerció. *Coercitivo*, va.
Coetàneo, nea. *adj.* Lo qui eczistèix en un matèix témps. *Coetaneo*, nea.
Coetèrn, na. *adj.* Igualmént etèrn. *Coeterno*, na.
Còfa. *f.* La pârt de capèll ahónt entra el càp. *Copa*.
Còfia. *f.* Cubertura ab rànda para el càp de dòna. *Cofia*.
Cofieta. *f.* Còfia petita. *Cofezuela*.
Coguaciò. *f.* Parentèsc. *Cognacion*.

Cognad, da. *adj.* Parént per párt de famélla.
Cognado, da.
 Cognició. *f.* Conexemént. *Cognicion.*
 Cogula ô cugula. *f.* Hérba. *Avena loca ô silvestre.*
 Cogulla. *f.* Vestít de còr de alguns religiosos. *Cogulla.*
 Cohabitació. *f.* El ácte y efecte de cohabitar. *Cohabitacion.*
 Cohabitador, ra. *m. f.* El qui cohabita. *Cohabitador, ra.*
 Cohabitar. *v. n.* Vísurer junts, còm marít y müller. *Cohabitar.*
 Coheréncia. *f.* Connexió, unió ô relació de una còsa á áltra. *Coherencia.*
 Coherént. *adj.* Conforme. *Coherente.*
 Coherèu, va. *adj.* Herèu ab áltre. *Coheredero, ra.*
 Cohèt. *m.* Canó atacád de pólvora. *Cohete.* = Volador. *Volador.* = Embriág. *Buscapiés.*
 Coheter. *m.* El qui fá cohèts. *Cohetero.*
 Cohonestád, da. *p. p.* de cohonestar. *Cohonestado, da.*
 Cohonestar. *v. a.* Fer parèxer bõna á una còsa. *Cohonestar.*
 Cohòrte. *f.* Cuérpo de infantería entre los románs. *Cohorte.*
 Coincidéncia. *f.* La acció de coincideir. *Coincidencia.*
 Coincident. *p. a.* de coincidir. *Coincidente.*
 Coincidir. *v. n.* Convenir una còsa ab áltra. *Coincidir.*
 Coindicánts. *m. pl.* Síntomas qui concórren ab señáls particulars á indicar una malaltía. *Coindicantes.*
 Coitja. *f.* El ácte y efecte de picar una còsa á un. *Escozor ô picazon.* = Donar coitja. *Escoser.*
 Cóito. *m.* El ajuntamént de máscle y famélla para la generació. *Coito.*
 Còl. *f. pl.* bèn coneguda. *Col.* = Bajana. *Col de asa de cantaro.* = Borratxona. *Lombarda.* = De cabdèll. *Col repolluda.* = Còlflòri. *Coliflor.* = Còl reülla. *Col rizada.* = Remenar sas còls: tornar á mōurer brega, riña, etc. *Menear el ajo ô el caldo.*
 Colád, da. *p. p.* de colar. *Colado, da.*
 Coláda. *adj.* Llét apresada. *Cuajada.*
 Colador. *m.* Cedassèt para colar. *Coladera.* = Cedás, paner, pedás, etc. *Coladero.*
 Colar. *v. a.* Passar per cedás pedás, etc. *Colar.*
 Coláu. *m.* Abreviadura de Nicoláu. *Coldás.*
 Colcád, da. *p. p.* de colcar. *Cabalgado, da.*
 Colcáda. *f.* Simple passèt x colcánt. *Cabalgada.*
 = Passèt x de vários á caváll. *Cabalgata.*

Colcador, ra. *m. f.* El qui cūálca. *Cabalgador, ra.*
 Colcador. *m.* Pedrís para posárse demúnt bistia. *Montador, montadero ô apeador.*
 Colcadura. *f.* Bistia para colcar. *Cabalgadura.*
 Colcar. *v. n.* Anar demúnt bistia, càrrro, etc. *Cablgar.* = Á sas áncas. *Ir d las ancas.* = Á xancád. *Á horcadas.* = De dõna. *Á mugeriegas.* = Ab sas câmas totas á una párt. *Á asentadillas.* = Á dõs: sense ensèllamént. *En pelo.* = Colcar á un: fer de éll lo que se vòl. *Hacer de él cera y pabilo.* = Colcar enréra: tenir pòc concèrt. *Estar d la estaca.*
 Colénd, da. *adj.* Se dia de fésta de gordar. *Colendo, da.*
 Còlera. *f.* Un dels quátres humors des còs. = Ira, furor, enfado. *Còlera.*
 Còlera-mórbo. *m.* Malaltía epidémica. *Còlera-morbo.*
 Colèric, ca. *adj.* El qui fàcilment se irrita. *Colèrico, ca.*
 Colga. *f.* La párt superior de calsons. *Jareta ô pretina.* = La acció de colgarse. *Acostamiento.*
 Colgád, da. *p. p.* de colgar ô colgarse. *Acostado, da.*
 Colgador, ra. *m. f.* El qui colga. *Acostador, ra.*
 Colgadora. (Sa). Beguda de vi ántes de colgarse. *Colchon de vino.*
 Colgar. *v. a.* Posar á algú dins es llit. *Acostar.* = Es fòc: taparlo. *Cubrir el fuego.* = Sas plántas paraque tornen bláncas. *Aporcar.*
 Colgarse. *v. r.* Posarse dins es llit. *Acostarse.* = Ah sas galinas: dejórn ô molt prést. *Acostarse con las gallinas.*
 Còlic. *m.* Dolor en el vèntre. *Cólico.*
 Còlica ô còliga. *f.* Dolor fòrt en el vèntre. *Cólica.*
 Coliri. *m.* Aygo compòsta. = Flucsió en ets uys. *Colirio.*
 Colisséo. *m.* Càsa de comédias. *Coliseo.*
 Collació. *f.* Conferéncia. = Un pòc de menjar al vèspre en dia de dijuni. = De bènèfici. *Colacion.*
 Collád, da. *p. p.* de collar. *Colado, da.*
 Collar. *v. a.* Conferir bènèfics eglesiástics. *Colar.*
 Collecció. *f.* Aplèg de molts còsas. *Colleccion.*
 Collècta. *f.* Repartimént de contribució. = Tota oració de sa missa. *Colecta.*
 Collectació. *f.* Aplèg. *Colectacion.*
 Collectád, da. *p. p.* de collectar. *Coletado, da.*
 Collectar. *v. a.* Aplegar, cobrar. *Coletar.*
 Collectiu, va. *adj.* Nòm singular qui significa multitud, v. g. pòble per los habitánts. *Collectivo, va.*
 Collector. *m.* El qui replega ô còbra. *Colector.* = De espòlits: el qui se cuyda dels béus que dexan ets bisbes. *De espolios.*
 Collecturía. *f.* Ofici de replegar algunas réndas.

—La oficina abónt se reben.—El empleyo de collector. *Colecturia*.

Colléga. *m.* Companiéro en collégi ô comunidât. *Côlega*.

Collégi. *m.* Cása destináda para enseñansa.—Cêrt cuérpo de personas. *Colegio*.

Collegiâl, *la. m. f.* El qui té plâssa en collégi. *Collegial, la.*—De pága. *Pensionista*.

Collegiâta. *f.* Iglesia ab canônges sense bisbes. *Collegiata*.

Collegiatura. *f.* La plâssa de collegiâl. *Colegiatura*.

Collegid, *da. p. p.* de collegir. *Colegido, da.*

Collegir. *v. a.* Inferir una côsa de áltra. *Colegir*.

Colligaciô. *f.* Unió de unas personas ab áltras. *Colligacion*.

Colligád, *da. p. p.* de colligarse. *Coligado, da.*

Colligarse. *v. r.* Unirse ab áltras. *Coligarse*.

Collocaciô. *f.* El ácte de collocar. *Collocacion*.

Collocád, *da. p. p.* de collocar. *Colocado, da.*

Collocar. *v. a.* Posar una côsa en son llôc.—Acomodar en empleyo, estát, cása, etc. *Colocar*.

Collôgi. *m.* Conversaciô. *Coloquio*.

Colmád, *da. p. p.* de colmar. *Colmado, da.*

Colmar. *v. a.* Premiar ab abundância. *Colmar*.

Colóm, *ma. m. f.* Ave coneguda. *Palomo, ma.*—Sauvâtge. *Palomo zurita ô campestre*.

Coloma. *f.* Nôm prôpi de dôna. *Columba*.

Colomer. *m.* Llôc destina'd para colóms. *Palomar*. si es grân y fôre de cása, y si es petít y en cása. *Palomera*.

Colomí. *m.* Colóm jove. *Pichon*.—Sauvâtge. *Palomino*.

Colomista. *m.* El qui té colóms. *Palomero*.

Colón. *m.* La párt principâl de la oraciô gramaticâl.—Un budéll. *Colon*.

Colônia. *f.* Poblaciô. *Colonia*.

Coloniâl. *adj.* Pertañént á colônia. *Colonial*.

Colono. *m.* Habitânt de una colônia. *Colono*.

Color. *m.* Modificaciô de los ráyos del sôl. —Pretesto, apariência. *Color*.—Bláu. *Azul*.—De cênra. *Ceniciento*.—De fôc. *De fuego*.—De cêl.

Azul celeste ô cerúleo.—Báix. *Quebrado ô quebradizo*.—Fosc. *Hosco*.—Gelád. *Rucio*.—De cóurer. *De cobre*.—De oliva. *Aceitunado*.—De pân

sa. Acabellado.—De páya. *Pajizo*.—Rôig. *Rojo*.—Ros. *Rubio*.—De rôsa. *Rosado*.—De tarôuja.

Naranjado.—Trencád. *Quebrado*.—De sa cære: empagaimént. *Bochorno, soflama*.—Colors: los quátre de sas cârtas de jugar. *Manjares*.—Fer

venir es colors á sa cære á un: ferlo empagair. *Sonrosear ô soflamar*.—Mudar de color un.

Un color se le iba y otro le venia.—Pêndrer co-

lor: comensar á madurar fruyta, blât, etc. *Tomar color*.

Coloraciô. *f.* La acció de donar color á tela que se pinta. *Coloracion*.

Colorád, *da. p. p.* de colorar. *Colorado, da.*

Colorânt. *p. a.* de colorar. El qui dona ô tify de color. *Colorante*.

Colorar. *v. a.* Donar ô tefir de color. *Colorar*.

Coloratfu, *va. adj.* Lo qui dona color. *Colorativo, va.*

Colorid, *da. p. p.* de colorir. *Colorido, da.*

Colorir. *v. a.* Empleyar es color pintânt. *Colorir*.

Colorista. *m.* El pintor qui entén bé los colors. *Colorista*.

Colorit. *m.* La mescla que resulta de vários colors. *Colorido*.

Colossal. *adj.* De una altura estremáda. *Colosal*.

Colossense. *adj.* De Rôdas. *Colosense*.

Colosso. *m.* Estátua de estremáda altâria. *Coloso*.

Colpa. *f.* Preparaciô para trabayar plâta y áltras metâlla. *Colpa*.

Colrád, *da. p. p.* de colrar. *Corlado, da.*

Colradura. *f.* Espécie de vernís qui aplicâd demúnt una côsa li dona un color de ôr. *Corladura*.

Colrar. *v. a.* Daurar ab colradura. *Colrar ô colrear*.

Coltéll. *m. ant.* *Espada*.—Plânta. *Gladiolo*.

Columna. *f.* Pilar redô, quadrád, etc. qui sostén ô adorna altar, edifici, etc.—Divisiô de una página de escrit de dâlt á báix en párts.—Poreiô de soldâta. *Columna*.—Més âmple de dâlt que de báix. *Columna abalaustrada*.—Quadrâda ô âtica. *Columna âtica ô cuadrada*.—Â môdo de redôlta. *Columna salomônica*.—Corintia, dôrica, jônica, toscâna. *Columna corintia, dôrica, jônica, toscana*.—Abónt se pôsa es câp de algûn sentenciâd. *Picota*.

Columna. *f.* La persona qui ampára y sostén á áltra. *Columna*.

Columnári, *ria. adj.* Se diu de la moneda de plâta fêta á las Indias ab duas columnas y los mots latíns: *Non plus ultra*. *Columnario, ria*.

Columnâta. *f.* Tira de columnas. *Columnata*.

Columneta. *f.* Columna menuda. *Columnica, illa, ita*.

Coluro. *m.* Círculo qui tâya el ecuador. *Coluro*.

Colussió. *f. cur.* Intelligência secreta entre algunas párts ab perjúy y dâfuy de tercer. *Colusion*.

Colussôri, *ria. adj.* Lo qui se fâ per colussió. *Colusorio, ria*.

Colzáda. *f.* Mida desde es colzo fins als câps des dits. *Codo*.—Ângulo, vólta, reconâda. *Recodoq*.

Tôc ab so colzo. *Codazo*.—Pégar colzáda á un

para avisarlo. *Darle de codo.*

Colzo. *m.* La part exterior des brás en el llòc ahònt se doblega. *Codo.*—Posar es colzo demúnt un malalt: lo que se diu per bërba del qui ajuda á bé morir ô li assistèix. *Apretar ô hincar el codo.*

Còll. *m.* La part del còs entre càp y espállas. *Cuello.*—De botèlla, bòtil, etc. *Cuello ô gollete.*—De sa bufeta. *Uretera.*—De camia, càmia y de qualsevòl còsa per ahònt se pàssa es càp. *Cuello ô cabazon:* y si es redó de tot. *Gollete.*—Montañeta. *Collado ô colina.*—Entre duas montañas. *Puerto.*—Ab mòllo. *Valona.*—De cistèrna, pou, etc. *Brocal.*—Signe. *Tauro.*—Gruixad. *Touelo.*—Còll tòrt: beàto. *Cabeza torcida.*—Dur en es còll. *Llevar d cuestas.*—Ajudar, mantenir. *Llevar en hombros.*—Estar fins á nes còll: estar envànt de parir la qui està en cinta. *Tener la barriga d la boca.*—Estarne fins á nes còll: cansad de algú. *Estar hasta el gollete.*—Posary es còll: emprendre trabáy, càrreg, etc. *Poner ô arrimar el hombro.*—Que em táyan es còll si fàs tal còsa. *Que me corten las orejas si hago tal cosa.*

Còlla. *f.* Junta de molts personas qui vàn plegadas. *Cuadrilla.*—De amígs qui se passetjan. *Garrulada.*—De gént doléuta. *Jabardo ô lechigada.*—De gént baxa y doléuta. *Bahorrina.*—De picáros. *Picaresca.*—De égos per hàtrer. *Collera.*

Còllar. *m.* Adorno para el còll. *Collar.*—Vestidura eglesiàstica. *Gorjal.*—El que se pòsa á cá ab punxas. *Carlanca.*

Còllera. *f.* Espècie de còllar que se pòsa á bistia qui tira á carruatge. *Collera.*

Còllerèt ô còllarèt. *m.* Còllar petit. *Collarejo.*—No servir còllerèt. *V.* Servar.

Còllèt. *m.* Còll petit. *Cuellecillo.*—De capèllá: insignia que duen es capèlláns al còll. *Cuello ô esclavina.*

Còm. *adv.* ô *conjunció.* Mòdo ab que se fà una còsa ô succeèix. —Comparació de duas còsas. —Lo matéix que en quin estát, etc., segóns que, de mòdo, de manéra que, etc. etc. *Como.*—Lo matéix que quánd, v. g. còm fone mòrt, axó es quánd fone mòrt. *Cuando.*

Coma. *f.* Signe del mòdo qui està entre ô dins el siguént paréntesis y claudatur (,). *Coma.*—Entre montañas. *Cañada.*—Sense faltar una coma: res. *Sin faltar una coma.*

Comadrón. *m.* El cirugiá qui assistèix á las dónas qui vàn de part. *Comadron.*

Comanador. *m.* El qui té encomiènda en las ordes militars. —Superior de convènt de la Mercè. *Comendador.*

Comanar. *v. a.* Encarregar alguna còsa. *Encargar.* —Donar comandacions. *Dar encomiendas.*

Cománda. *f.* Encàrreg. *Encomienda.*

Comandacions. *f. pl.* Salutacions. *Encomiendas.*

Comandador, ra. *m. f.* El qui vòl comandar. *Mandon, na.*

Comandància. *f.* El empleyo de comandant. *Comandancia.*

Camandant. *m.* El qui cománda una plássa, puèto, tròpa, etc. *Comandante.*

Comandar. *v. a.* Governar, mandar. *Comandar.*

Comandatàri. *m.* El capèllá qui té bènèfici regular. *Comendatario.*

Comârca. *f.* Territòri. *Comarca.*

Comâre. Preposició, còm, per eczémples, v. g. *Como.*

Comâre. *f.* La dóna qui assistèix á batisme. *Comadre.*—La qui assistèix á las dónas qui vàn de part. *Comadre, matrona, partera.*

Combát. *m.* El àcte de combàtrer. —Turbació interior. *Combate.*—Piòrs, crits. *Aspavientos.*—Fer combát: plorar, cridar. *Asparse d gritos.*

Combatènt. *p. a.* de combàtrer. —*m.* El qui combát. *Combatiente.*

Combatidor. *m.* El qui combát. *Combatidor.*

Combàtrer. *v. a.* Pelear, envestir, contradir, disputar. *Combatir.*

Combátud, da. *p. p.* de combàtrer. *Cambatido, da.*

Combès. *m.* Part de bàrco. *Combes.*

Combinació. *f.* El àcte y efecte de combinar. —Unió de duas còsas en un matéix subjècte. —Agregat de tèrmes ab uns matèxa síllaba posúls per a, b, c. *Combinacion.*

Combinad, da. *p. p.* de combinar. *Combinado, da.*

Combinar. *v. a.* Arretglar, ordenar, dispòndrer. —Ajuntar tròpas ô escuádras. —Comparar. *Combinar.*

Combinatòri, ria. *adj.* Se diu del àrt de combinar. *Combinatorio, ria.*

Combregad, da. *p. p.* de combregar. *Comulgado, da ô sacramentado, da.*

Combregador. *m.* El llòc ahònt se combrega. *Comulgatorio.*

Combregador. (No ser). Ser dolènt un. *Ser indigno de los sacramentos.*—No ser combregador ab hòstia petita. Se diu de un mal secerdòt. *Ser indigno del sacerdocio.*

Combregar. *v. a.* Donar ô prènder la comunió. *Comulgar.*—Per viàtic: para morir. *Dar ô recibir el vidtico.*

Combregar. *m.* El àcte de dur la comunió á malalt. *Vidtico.*

Combustible. *adj.* Lo que se pòt cremar ô es fàcil de cremarse. *Combustible.*

Combustió. *f.* El acte y efecte de cremar. *Combustion.*

Comèdia. *f.* Poèma dramàtic, òbra de teàtro. *Comedia.*—De càpa y espàsa: aquèlla cuya acció pàssa entre nòbles y cavallers. *De capa y espada.*—De figurón: aquèlla cuyo objècte principal es reprènder algùn vici estravagant de un personatge. *De figuron.* Heròica: cuya principal acció pàssa entre príncipes. *Heròica.*

Comediànt, *ta. m. f.* El qui per ofici representa comèdias. *Comediante, ta.*—El qui vá per aquí y per allà á representarlas. *Comediante, ta de la legua.*

Coméns. *m.* Principi. *Comenzamiento y ant. comienzo.*

Comensád, *da. p. p.* de comensar. *Comenzado, da ò emezado, da.*

Comensamént. *m.* Principi. *Comenzamiento.*

Comensar. *v. a.* Donar principi á alguna còsa, ò *v. n.* tenirlo élla. *Comenzar ò emezar.*—Á trèuer ets àbres. *Despuntar.*—Comensar una còsa y no scabarla. *Dejarla en jerga.*—Comensar á estar borràtxo. *Apuntarse.*—Á parlar es nius. *Gorgearse.*—Comensar á pèrdre'se los fruyts. *Modorrarse.*

Comént. *m.* Declaració, explicació. *Comento.*

Comentád, *da. p. p.* de comentar. *Comentado, da.*

Comentador, *ra. m. f.* El qui coménta. *Comentador, ra.*

Comentar. *v. a.* Esplicar òbra litterària. *Comentar.*

Comentàri. *m.* Explicació. —Óbra escrita ab brevedat. *Comentario.*

Comerciàble. *adj.* Lo qui se pòt comerciar. —El hòmo trattàble, de bòn gèni, sociàble. *Comerciable.*

Comerciád, *da. p. p.* de comerciar. *Comerciado, da.*

Comerciál. *adj.* Pertañent á comèrs. *Comercial.*

Comerciànt. *adj.* El qui comercia. *Comerciante.*

Comerciar. *v. a.* Negociar, comprar y vèndrer. *Comerciar.*

Comèrs. *m.* Negòci, tràfic de mercaderías, já en gròs, já á la menuda. —Comunicació, correspondència. —El cuèrpo de comerciànts. *Comercio.*

Comès, *ss. p. p.* de comètrer. *Cometido, da.*

Còmesàre. Preposició. Còm, per eczèmplo. *Como, por ejemplo.*

Comestible. *adj.* Lo que se pòt menjar. *Comestible.*

Comestibles. *m. pl.* Aliments, víveres, y tot lo qui es hò para alimént del hòmo. *Comestibles.*

Còm més fàn màuco en téuen. Lo que se diu del que enseñan, y no se aprofita. *El habar de cabra que se secó lloviendo.*

Còmesvallàmica. Imprecació. *Por vida de Sdnes.*
Còmesverlamissa. Afirmació. *Como hay viñas.*—Imprecació. *Por vida de Sdnes.*

Cométa. *m.* Còs celèste qui se déxa vèurer en cèrt témps. *Cometa.*—Barbútl. El qui acostàntse al sòl reb sa llum per devànt. *Barbudo.*—El qui la reb per derrera. *Crinito.*—En coua. *Caudato.*

Comètrer. *v. n.* Lucurir en culpa, error, etc. *Cometer.*

Còmic, *ca. m. f.* Comediànt. *Cómico, ca.*

Còmicamént. *adv.* De un mòdo còmic. *Cómicamente.*

Comicios. *m. pl.* Juntas del pòble romá. *Comicios.*

Comís. *m.* Pèrdua dels gèneros de còntrahàndol. *Comiso.*

Comissád, *da. p. p.* de comissar. *Comisado, da.*

Comissar. *v. a.* Confiscar los gèneros de còntrahàndol. *Comisar.*

Comissàri. *m.* El qui ab orde de àltre eczecuta algùn negòci. —Superior general en algúns ràms. *Comisario.*—De guèrra: el qui pàssa revista á la tròpa. *De guerra.*—General de la crusáda: El qui arrétgla lo pertañent á la bulla de la crusáda. *Comisario ganeral de la cruzada.*—General de Jerusalèm. El qui se cuyda dels negòcis de la Tèrra-Sàuta. *General de Jerusalem.*—Ordenador: el qui enplèix la ausència del intendànt. *Ordenador.*—De entrádas: contrelor de un hospitál. *De entradas.*

Comissaria. *f.* El ofici, y oficina del comissàri. *Comisaria.*

Comissió. *f.* Orde, facultat que un dona á àltre para fer alguna còsa. —Encàrreg que un fa á àltre. —El nombre de individus de un cuèrpo encarregád de algùn assunto. *Comision.*

Comissionád, *da. p. p.* de comissionar. —*adj.* El encarregád de algùn negòci. *Comisionado, da.*

Comissionar. *v. a.* Donar comissió. *Comissionar.*

Comissionista. *m.* El qui té comissió. *Comisionista.*

Còmit. *m.* Cònte entre los románs. *Cómite.*—De galèra: oficial encarregád de fer trabayar á los condemnáds á galèras. *Cómite.*

Comitént. *m.* El qui dona comissió. *Comitente.*

Comitiva. *f.* Sèquito de personas qui ván ab algú. *Comitiva.*

Commemoració. *f.* Memòria, recòrt. *Conmemoracion.*

Commensál. *adj.* El qui viu en càsa de àltri còm á dependént de élla. *Commensal.*

Commensuràble. *adj.* Lo que se pòt midar. *Commensurable.*

Commensuració. *f.* Mida, proporció, justicia. *Commensuracion.*

COM

123

COM

Commensurad, da. *p. p.* de commensurar. *Commensurado, da.*
 Commensurar. *v. a.* Midar ab justícia, y proporció. *Commensurar.*
 Commensuratíu, va. *adj.* Lo qui servèix y es hò para midar. *Commensurativo, va.*
 Commilitar. *m.* Compañero de armas. *Commiliton.*
 Comminació. *f.* Amenassa de jutge á réyo para que diga la veritat ò se esmén. *Conminacion.*
 Comminad, da. *p. p.* de comminar. *Conminado, da.*
 Comminar. *v. a.* Amenassar para que se diga la veritat. *Conminar.*
 Comminatòri, ria. *adj.* Lo qui conté comminació. *Conminatorio, ria.*
 Commiseració. *f.* Compassió, piedat. *Commiseracion.*
 Commistió. *f.* Mescla de còsas divèrsas. *Commistion ò commixtion.*
 Commisto, ta. *adj.* Mesclad. *Commisto, ta ò commixto, ta.*
 Commoció. *f.* Movimént, sublevació, perturbació. *Commocion.*
 Commogú, da. *p. p.* de commòurer. *Commovido, da.*
 Communitòri. *m.* Avis, instrucció. *Conmonitorio.*
 Commòurer. *v. a.* Mòurer, inquietar, perturbar. =Ecsitar, sublevar. *Commover.*
 Commutable. *adj.* Lo que se pòt baratar ò canviar. *Commutable.*
 Commutació. *f.* Barát, canvi. *Conmutacion.*
 Commutad, da. *p. p.* de commutar. *Conmutado, da.*
 Commutar. *v. a.* Baratar, canviar. *Conmutar.*
 Comodable. *adj.* Lo que se pòt dexar á àltri. *Comodable.*
 Comodament. *adv.* Ab comoditat. *Comodamente.*
 Comodat. *m. cur.* Déxa gratuïta de una còsa, qui se hà de tornar ab sa matèxa espècie en cèrt témps. *Comodato.*
 Comodatàri, ria. *m. f.* El qui menlléva alguna còsa ab títol de comodát. *Comodatario, ria.*
 Comodidat. *f.* Conveniència, utilidat. =Lo necessari para viurer. *Comodidad.*
 Comodo, da. *adj.* Acomodad, útil, convenient. *Cómodo, da.*
 Compacto. *ta. adj.* Clòs, nùld. *Compacto, ta.*
 Compaginació. *f.* La acció y efecte de compaginar. *Compaginacion.*
 Compaginad, da. *p. p.* de compaginar. *Compaginado, da.*
 Compaginador, ra. *m. f.* El qui compagina. *Compaginador, ra.*

Compaginar. *v. a.* Posar en orde. =En la imprenta, posar els nombres ò números en el lloc que los correspòu. *Compaginar.*
 Companatge. *m.* Lo que se menja ab so pá. *Condumio.* =Para allòts: mèl, formatge, etc. *Cundido.*
 Compañero, ra. *m. f.* El qui acompaña á àltre. =Criat. *Compañero, ra.*
 Compañero, ra. *m. f.* El qui juga junt ab àltre. *Compañero, ra.*
 Compañia. *f.* Junta de personas. =El qui acompaña á àltri. =Societat de mercaders. =Cèrt nombre de soldats. *Compañia.*
 Compañio. *m.* Compañero. *Compañero.* =Compañio qui t'hà ferid? Jòc de allòts. *Adivina quien te dió, que la mano te cortó?*
 Compañy. *m. V.* Compañero. *Compañero, y ant. compañero y compañero.*
 Comparable. *adj.* Lo que se pòt comparar. *Comparable.*
 Comparació. *f.* El acte de comparar una còsa ab àltra. *Comparacion.* =El acte de comparèxer. *Comparacion ò comparencia.* =Tocar comparació: presentarse. *Comparecer.* =No tocar comparació: no comparèxer allà ahòut se devia ò se havia promès. *Hacer furo.*
 Comparad, da. *p. p.* de comparar. *Comparado, da.*
 Comparansa. *f. V.* Comparació. *Comparanza.*
 Comparar. *v. a.* Fer comparació de una còsa ab àltra, confrontarla, assemblarla. *Comparar.*
 Comparatíu, va. *adj.* Lo qui pòt ser comparad. *Comparativo, va.*
 Comparatíu. *m.* El nòm mèdi entre el positíu, y el superlatíu ò el qui significa més que. *Comparativo.*
 Compère. *m.* Amí, camarada. =El qui acompaña al padrí en batisme. *Compadre.*
 Comparegú, da. *p. p.* de comparèxer. *Comparecido, da.*
 Comparèxer. *v. n.* Aparèxer, presentarse. *Comparecer.*
 Comparsa. *f.* Compañia de gent en representació de teàtro ò ball. *Comparsa.*
 Compart. *m.* El qui es párt ab àltre en algún negòci. *Comparte.*
 Compartí, da. *p. p.* de compartir. *Compartido, da.*
 Compartimént. *m.* Distribució, divisió, repartimént. *Compartimento y compartimiento.*
 Compartir. *v. a.* Repartir, distribuir, dividir. *Compartir.*
 Compás. *m.* Instrument de matemática, de árts, y de menestrals. =Movimént de mà ò peu en

la música. = Figura en la sôlfa para sâber côm se há de fer el movimént de má ò pèu. = Orde, mesura, rétgla. *Compas*. = Major, menor, de proporció, etc. *Mayor, menor, de proporcion, etc.* = À compás: ab rétgla, mesura. *A compas*. = Dur es compás en la música. *Echar el compas*. = En so gastar. *Compassar el gasto*.
Compassád, da. p. p. de compassar. Compassado, da.
Compassád. adv. Ab orde, segóns rétglas. *Compassadamente.*
Compassar. v. a. Midar ab so compás. = Arretglar. = Notar en compásos en la sôlfa. = Obrar ab mesura. *Compassar.*
Compassillo. m. Compás menor. *Compassillo.*
Compassió. f. Piedât, llástima. *Compassion*. = Tenir compassió: llastimarse. *Tener compassion.*
Compassiu, va. adj. El qui té compassió. *Compasivo, va.*
Compatibilidât. f. Actitút que té una còsa para unirse á âltra. *Compatibilidad.*
Compatible. adj. Lo que pôt compatir ab âltre. *Compatible.*
Compatirse. v. a. Tenir compassió. *Compatirse.*
Compatricio, cia, y compatriôta. adj. De la matéxa pàtria. *Compatricio, cia y compatriota.*
Compatró. m. Patró juntamént ab âltre, v. g. en donar bènèfici. *Compatron ò compatrono.*
Compatronât. m. Dret de patronât comú á molta. *Compatronato.*
Compellid, da. p. p. de compellir. Compellido da, ò compulso, sa.
Compellir. v. a. Obligar, precisar, forsar. *Compeler, y ant. compelir.*
Compèndi. m. Escrí, narració abreviáds. *Compendio.*
Compendiád, da. p. p. de compendiar. Compendiado, da.
Compendiador. m. El qui compendia. *Compendiador.*
Compendiar. v. a. Reduir á compèndi. *Compendiar.*
Compendiós, sa. adj. Abreviáds. *Compendioso, sa.*
Compèndrer. v. a. Conténir, abrassar. = Eutèndrer. *Comprender.*
Compensáble. adj. Lo que se pôt compensar. *Compensable.*
Compensació. f. La acció y efecte de compensar. *Compensation.*
Compensád, da. p. p. de compensar. Compensado, da.
Compensar. v. a. Refer, reserzir ò pagar el dâny,

agrâvi ò perjúy. *Compensar.*
Compensarse. v. r. Rescabalar-se per al matèix. *Compensarse.*
Competència. f. Contienda, disputa. *Competencia.*
Competént. m. En la primitiva cristiandât el catecúmeno já instruïd en la fe. *Competente.*
Competént. adj. Bastânt, adequád, suficiént. *Competente.*
Competidor, ra. m. f. Contrâri, guerrer. *Competidor, ra.*
Competir. v. n. Disputar. = Voler un lo que vól un âltre. *Competir*. = Pertâñer, tocar. *Competeter.*
Compilació. f. Recollecció de còsas escampádas. *Compilation.*
Compilád, da. p. p. de compilar. Compilado, da.
Compilador, ra. m. f. El qui compila. *Compilador, ra.*
Compilar. v. a. Juntar en un'escrí vârias matèrias. *Compilar.*
Compinx. m. Amíg, camarâda, compañero. *Compinche.*
Compixád, da. p. p. de compixar ò compixarse. Meado, da.
Compixar. v. a. Soyar de pixât. *Mear.*
Compixarse. v. r. Soyarse de pixât. *Mearse*. = Derirer. *Descocerse de risa.*
Complacència. f. Gust, satisfacció, deléyte, contentó. *Complacencia.*
Complacéut. p. a. y adj. El ò lo qui compláu. *Complaciente.*
Complâurer. v. a. Acomodarse al gust, al humor de algú para agradarli. *Complacer.*
Compleció. f. Temperamént dels humors del còs. *Complecion ò complexión.*
Complecionád, da. adj. El qui es de un cèrt temperamént. *Complecionado, da.*
Complecionâl. adj. Pertâñent á la compleció. *Complecional.*
Complêcso, sa. adj. Lo qui abrâssa molts còsas. *Complexo, xa.*
Complêcso. m. Unió de duas ò més còsas. = Nòm de cèrts músculos des càp. *Complexo.*
Complément. m. Acabamént. *Complemento.*
Complét, ta. adj. Acabád, enter, perfét. *Completo, ta.*
Complétamént. adv. Perfétamént. *Completamente.*
Completar. v. a. Acabar, donar complément á alguna còsa. *Completar.*
Completaa. f. pl. Pârt del ofici divino. *Completaa*. = Questions, disputa. *Contiendas, debates.*
Completa, va. adj. Lo qui servèix para donar complément. *Compleativo, va.*
Completivamént. adv. Complétamént, absolutamént. *Completivamente.*

Complicació. *f.* Agregat de còsas de diversa naturalesa. *Complicacion.*

Complicad, da. *p. p.* de complicar. *Complicado, da.* = *Mesclado, da.*

Complicar. *v. a.* Mesclar, embróllar còsas de distinta naturalesa. *Complicar.*

Còmplice. *m. f.* El compaínero de un ab delictu ò crímen. *Còmplice.* = *cur.* *Còmplice* ò *correo.*

Complicitat. *f.* Participació del matéix crímen. *Complicidad.*

Compliment, complid y complir. *V.* Compliment, etc.

Compòndrer. *v. a.* Construir, corretgir, arretglar, escriurer, inventar, reparar, etc. etc. *Componer.* = *Es fòc.* *Tizonear.* = *Sas garbéras:* ferlas. *Hacinar* ò *medar.* = *Es uin las áves.* *Anidar* ò *nidificar.* = *Sa teulada:* posary sas teulas que faltan. *Retejar.* = *Una brega anaut á beürer.* *Ahogar la pendencia en vino, aguardiente, etc.* = *Es blens de ciri apagad paraque se encenga més prest ò millor.* *Apabilar.*

Compòndrerse. *v. r.* *Componerse.* = *Á las bõnas.* *Venirse d las buenas.* = *Vestirse, etc.* *Lucirse.*

= *En compras y vendas.* *Componerse* ò *igualar.*

Componedor, ra. *m. f.* El qui compón. *Componedor, ra.*

Componenda. *f.* Cantidat que se pága en la Data-ria de Roma per bullas, dispensas, etc. *Componenda.*

Componible. *adj.* Lo que se pòt compòndrer. *Componible.*

Comportáble. *adj.* Lo que se pòt sufrir, tollerar. *Comportable.*

Comportar. *v. a.* Sufrir, tollerar. *Comportar.*

Comportívol. *adj.* Sufridor, tollerable. *Comportable.*

Composició. *f.* La acció de compòndrer una còsa y la òbra que resulta. = *Ajúst, capitulació, arretglament.* = *Modèstia.* = *El plá que dona el mètre als dexebles.* = *Mescla de cèrtas drògas.* = *Reparació, adób, etc.* *Composicion.* = *En compras ò vendas.* *Composicion* ò *igualar.* = *De teulada:* posant las teulas que faltan. *Retejo.* = *De tapar de teulada.* *Trastejo.*

Compositor. *m.* El qui compón sòlfa. = *El qui compón sas lletras para estampar.* *Compositor, ò cajista* parlant del impressor.

Compòst. *m.* Agregat de várias còsas. *Compuesto.*

Compòst, ta. *p. p.* de compòndrer, ò *adj.* *Compuesto, ta.*

Compostura. *f.* Ajúst, adób, repáro. = *Modèstia.* = *Adorno, etc.* *Compostura.*

Compra. *f.* La acció de comprar. *Compra* ò *comprada.* = *De òus, brossats, galinas para vèndrer.* *Recova.*

Comprad, da. *p. p.* de comprar. *Comprado, da.*

Comprador, ra. *m. f.* El qui compra. *Comprador, ra.* = *El criat qui compra las provisions de una càsa.* *Comprador.* = *De òus, brossats, galinas, etc.* per vèndrer. *Recovero, ra.* = *De càssa per vèndrer.* *Perdiguero, ra.*

Comprar. *v. a.* Donar el prèu de una còsa para ferlase séua. *Comprar.* = *En gròs.* *En grueso, por mayor* ò *en gros.* = *Á la menuda.* *Por menor.* = *De contants.* *A dinero contante.* = *Á espèra.* *Al fiado.* = *Á bulto.* *A bulto.* = *Á uy.* *A ojo.* = *Comprar un sa cassa paraque se pensen que la há agafada.* *Cazar con perdigones de plata.* = *Pòrcs á pes.* *En vivo.*

Comprènder. *v. a.* Contènr, enclòurer, entèndrer, pènétrar. *Comprender.*

Comprènt. *p. a.* de comprènder. = *adj.* El qui comprèn, qui conté, qui pènétra. *Comprèndiente.*

Comprènsibilitat. *f.* Calidat de lo qui es comprènsible. *Comprènsibilidad.*

Comprènsible. *adj.* Lo que se pòt comprènder, entèndrer. *Comprènsible.*

Comprènsió. *f.* Conxemenat, intellègècia. = *El àcte de contenir, de enclòurer.* *Comprènsion.*

Comprènsiu, va. *adj.* Lo qui pòt comprènder, concèber. *Comprènsivo, va.*

Comprènsor, ra. *m. f.* El qui compren. = *El qui gòsa de la presència de Déu en el eél.* *Comprènsor.*

Comprès, sa. *p. p.* de comprènder. *Comprèndido, da.*

Comprèssibilitat. *f.* Calidat del còs qui pòt ser comprimid. *Comprèssibilidad.*

Comprèssible. *adj.* Lo qui pòt ser comprimid. *Comprèssible.*

Comprèssió. *f.* El àcte de comprimir. *Compresion.*

Comprèssiu, va. *adj.* Lo qui servèix para comprimir. *Compresivo, va.*

Compriment. *p. a.* de comprimir. = *adj.* El qui comprimeix. *Comprimente.*

Comprimid, da. *p. p.* de comprimir. *Comprimido, da.*

Comprimir. *v. a.* Apretar, estrèssier, apressurar ab violència. = *Contenir, reprimir, retenir.* *Comprimir.*

Compromès, sa. *p. p.* de compromèter. *Comprometido, da.*

Compromèter. *v. a.* Fer á un responsáble de una còsa. *Comprometer.*

Compromèterse. *v. r.* Ferse responsáble de alguna còsa. *Comprometerse.*

Compromís. *m.* Un dels tres mòdos de fer elecció canònica. *Compromiso.*

Compromís y compromissari. *m.* La persona en qui áltres pòsan la facultat de decidir, elegir ò judicar la còsa. *Compromisario.*

Comprovació. *f.* La acció de comprovar. *Comprobacion.*

Comprovád, da. *p. p.* de comprovar. *Comprobado, da.*

Comprovant. *p. a.* de comprovar: el qui comprava. *Comprobante.*

Comprovar. *v. a.* Confirmar, verificar una còsa: cotetjarla ab áltra. *Comprobar.*

Comprovinciál. *m.* Se din de un bisbe respecte de un áltre qui es sufragáneo del meteix metropolitá. *Comprovincial.*

Compulsa. *f. cur.* Còpia, estrát de áuto cotetjád ab el origiúal per orde de jutge. *Compulsa.*

Compulsád, da. *p. p.* de compulsar. *Compulsado, da.*

Compulsar. *v. a. cur.* Treurer compulsa. *Compulsar.*

Compulsió. *f.* Ácte en virtut del quál se fòrsa á un en còs y en béns. *Compulsion.*

Compulsiu, va. *adj. V.* Compellir. *Compulsivo, va.*

Compulsòri, ria. *adj. cur.* Provisió de jutge para compulsar. *Compulsorio, ria.*

Compunció. *f.* Dolor de haver fét alguna còsa. *Compuncion.*

Compungid, da. *p. p.* de compungirse. *Compungido, da.*

Compungirse. *v. r.* Tenir compunció. *Compungirse.*

Compurgació. *f.* La ació de justificar-se un acusád devánt el jutge eglesiástic segóns las formas establidas per los cánons. *Compurgacion.*

Compurgador. *m.* El qui es admès ò está subjècte á la purgació canònica. *Compurgador.*

Compurgar. *v. a.* Justificar-se ab jurament devánt los jutges de ser innocent segóns las formas pòsadas per los cánons. *Compurgar.*

Computació. *f.* Càlculo, conte dels témps. *Computacion.*

Computád, da. *p. p.* de computar. *Computado, da.*

Computar. *v. a.* Calcular el témps. *Computar.*

Computista. *m.* El qui calcula el témps. = El qui trabáya en còmputo. *Computista.*

Còmputo. *m.* Càlculo, conte. = Càlculo del témps qui servéix para arretglar el calendári eglesiástic. *Cómputo.*

Comú, na. *adj.* Lo qui pertány á tots ò á molts. = Universál, generál, vulgar, ordinári. = Qui se tròba fàcilment y ab abundància. *Comun.* = Comú á dos: nòm sustantiu masculí y femení de una sola terminació. *Común de dos.* = Comú á tres: nòm adjectiu qui báix de una sola ter-

minació convé á tres gèneros masculí, femení y neutre. *Comun de tres.*

Comú. *m.* El còs ò agregát dels habitants de una població. = Ofici generál para los sánts qui no en ténen de pròpi. *Comun.* = Junta. *Cabildo.* = Agregát de molts, v. g. el comú de capelláns. *Comunidad.*

Comuna. *f.* Terréno pertéñent á tots los habitants de una ò molts poblacions. *Baldio, comunal.*

Comunero, ra. *m. f.* Facció en témps del emperador Càrlos V. = En el dia el qui vól ser igual en béns, honors, etc. *Comunero, ra.*

Comunicabilitat. *f.* Disposició á comunicar. *Comunicabilidad.*

Comunicable. *adj.* Lo que se pòt comunicar. *Comunicable.*

Comunicació. *f.* La acció de comunicar y el efecte de aquésta acció. = Correspondéncia, familiaridat. *Comunicacion.*

Comunicád, da. *p. p.* de comunicar. *Comunicado, da.*

Comunicar. *v. a.* Participar, fer á saber. = Conversar. = Consultar. *Comunicar.*

Comunicarse. *v. r.* Tenir relació, eqüers, familiaridat una ab áltres. *Comunicarse.*

Comunicatiu, va. *adj.* Lo qui se comunica fàcilment. *Comunicativo, va.*

Comunidat. *f.* El cuérpo dels habitants de una població. = Societat de molts personas qui viuen juntas. *Comunidad.*

Comunió. *f.* Comunicació. = Trácto familiar. = El ácte de rebre á Cristo sacramentád. = El santíssim sacrament de lo Altar. *Comunion.* = Comunió dels sánts: unió de molts personas en una matèxa fe catòlica. *Comunion de los santos.*

Comuníssim, ma. *sup.* *Comunísimo, ma.*

Comuníssimament. *adv. sup.* *Comunísimamente.*

Comunúment. *adv.* Ordinàriament. *Comúnmente.*

Conáto. *m.* Empéño, esfòrs. *Conato.*

Conca. *f.* Baciua grán y áлта de metall. *Paila.*

Concadenád, da. *p. p.* de concadenar. *Concadenado, da y ant. concadenado, da.*

Concadenar. *v. a.* Unir unas espècies ab áltres. *Concatenar y concadenar.*

Concanónge. Canóngo al matèix témps que áltra. *Concanónigo.*

Concatu, va. *m. f.* Catíu al matèix témps que áltre. *Concaltivo, va y ant. concaptivo, va.*

Concausa. *f.* Lo qui juntament ab áltre es causa. *Concausa.*

Concavitat. *f.* La concavó de en còs. *Concavidad.*

Concavo, va. *adj.* Axó se din de una superfície ò de una circumferéncia curva miráda del costat qui pòt contenir alguna còsa. *Concavo, va.*

Concèber. *v. n.* Posarse en cinta una família. = *v. a.* Entèndrer bé una còsa, comprendre-la. *Concebir.*

Concebidó, *da. p. p.* de concèber. *Concebido, da.*

Concedent. *p. a.* de concedir. *Concedente.*

Concedidó, *da. p. p.* de concedir. *Concedido, da.*

Concedir. *v. a.* Otorgar, donar, fer gràcia. = *Comvenir, consentir, permètrer. Conceder.* = *v. n.* Haver conegud á un qui já es mòrt. *Alcanzar.*

Concènto. *m.* Cànt harmoniós de diversas veus. *Concènto.*

Concentració. *f.* La acció de concentrarse. *Concentraciòn.*

Concentradó, *da. p. p.* de concentrarse. *Concentrado, da.*

Concentrarse. *v. r.* Ficar-se en lo enteniment parlant de una opinió; en el còr una passió; en el còs un humor. *Reconcentrarse y ant. concentrarse.*

Concèntric, *ca. adj.* Lo que té el matèix cèntro que un àltre. *Concèntrico, ca.*

Concepció. *f.* El acte de concèbrer la família. = La de la verge Maria y la seua festa. = Nòm pròpi de dòna. *Concepcion.*

Concèpte. *m.* Idèya, judici que se forma. = Pensament. = Ditxo, sentència aguda. = Reputació. = Scrit de autor, de lléy, etc. *Concepto.* = Pèrder es concèpte: la reputació. *Perder el concepto.*

Conceptible. *adj.* Lo qui se pòt concèbrer. *Conceptible.*

Conceptuadó, *da. p. p.* de conceptuar. *Conceptuado, da.*

Conceptuar. *v. a.* Judicar, pensar. *Conceptuar.*

Conceptuós, *sa. adj.* Plens de concèptes, de idèyas. *Conceptuoso, sa.*

Conceptuosament. *adv.* Ingeniosament. *Conceptuosamente.*

Concernència. *f.* Relació, respècte. *Concernencia.*

Concernent. *adj.* Lo que din relació, respècte á... *Concerniente.*

Concernir. *v. n.* Dir relació á... *Concernir.*

Concèrt. *m.* Bòna disposició, orde. = Convèni. = Harmonia de veus ó de instrumènts. *Concierto.* = Abundància de béns. *Caudal.* = Pòc concèrt: falta de béns, etc. *Poco churumo.*

Concertadó, *da. p. p.* de concertar. *Concertado, da.*

Concertar. *v. a.* Compòndrer, arretglar. = Tractar del prèu de una còsa. = Pactar. *Concertar.*

Concertarse. *v. r.* Ajustarse. *Concertarse.*

Concessió. *f.* La acció de concedir. = Do, privilegi. *Concesion.*

Concessionári. *m. cur.* El qui há alconat una concessió. *Concesionario.*

Concèy. *m.* Junta. = La càsa ahònt se té. *Consejo.*

Conceyer. *m.* Individuo del concèy. *Consejero.*

Conciència. *f.* Conexement del bé que devèm fer, y del mal que devèm evitar. = Escrúpol. *Conciencia.* = Àmple de conciència: pòc escrúpuls. *Ancho de conciencia.* = En conciència: ab conciència. *En conciencia.* = No tenir conciència: no tenir prohibat. *No tener conciencia.*

Concili. *m.* Junta de bisbes catòlics. = Reunió para tractar de qualsevòl negòci. *Concilio.* = General: la junta de tots es bisbes de la cristianat. *General ó ecuménico.* = Provincial: dels bisbes de un rèyne. *Provincial.*

Conciliàble. *adj.* Qui se pòt conciliar. *Conciable.*

Conciliábulo. *m.* Concili no convocad per llegítima autoritat. = Junta de gènt para còsa màla. *Conciliabulo.*

Conciliació. *f.* Composició dels qui estàn barayads. *Conciliacion.*

Conciliadó, *da. p. p.* de conciliar. *Conciliado, da.*

Conciliador, *ra. m. f.* El qui concilia. *Conciliador, ra.*

Conciliar. *v. a.* Compòndrer los desavenguds. = Geñar lo amor, la voluntat, el favor de algú. = Llevar la apariència de contrarietat ó contradicció. *Conciliar.*

Conciliar. *adj.* Pertañent á concili. *Conciliar.*

Conciliatíu, *va. adj.* Lo qui concilla. *Conciliativo, va.*

Concinidat. *f.* La harmonia que resulta del atreglament y elecció de paràulas. *Concinidad.*

Concirsós, *sa. adj.* El qui està pensatiu. *Cogitabundo, da.*

Concis, *sa. adj.* Dit ó escrit ab pòcas paràulas. *Conciso, sa.*

Concismènt. *adv.* Ab pòcas paràulas. *Concismamente.*

Concisó. *f.* Àcte de dir las còsas ab las paràulas precisas. *Concision.*

Concitació. *f.* Inquietut, perturbació. = Instigació, provocació. *Concitacion.*

Concitadó, *da. p. p.* de concitar. *Concitado, da.*

Concitador, *ra. m. f.* El qui concita. *Concitar, ra.*

Concitar. *v. a.* Escitar, incitar, mòurer á un còntre un àltre. *Concitar.*

Conciudadá, *na. adj.* De la matèxa ciutat. *Conciudadano, na.*

Conclàve. *m.* El lloc ahònt se juntan los cardenals para fer Pàpa. *Conclave.*

Conclavista. *m.* El eriad de cardenl dins es conclàve. *Conclavista.*

Conclós, *sa. p. p.* de conclòurer. *Concluido, da.*

Conclòurer. *v. a.* Acabar. *Concluir.*

Conclufd, da. *p. p.* de concluir. *Concluido, da.*
 Concluir. *v. a.* Acabar, donar fi. *Concluir.*
 Concluirse. *v. r.* Acabarse. *Concluirse.*
 Conclusió. *f.* Acabament, fi.—Proposició que se inferèix de áltres. *Conclusion.*—Conclusions: proposicions que sa defensen en las escólas ó publicament.—El codèrn ahónt están escritas ó impresas. *Conclusiones.*
 Conclusiu, va. *adj.* El qui acába, conclóu, dona fi. *Conclusivo, va.*
 Concluyent. *p. a.* de concluir. El qui conclóu, convéns. *Concluyente.*
 Concluyentment. *adv.* De un módo convincent. *Concluyentemente.*
 Conco. *m.* El jeriná del páre ó mãre de nn. *To.*
 Concomitância. *f.* Concurrência de una cõsa ab áltra. *Concomitancia.*
 Concomitãnt. *adj.* Lo qui acompãña ó òbra ab áltre. *Concomitante.*
 Concordãble. *adj.* Lo conciliãble. *Concordable.*
 Concórdad, da. *p. p.* de concordar. *Concordado, da.*
 Concordância. *f.* Conformidãt, relació.—Relació particular de las paráulas segóns las rétgias de gramátiga. *Concordancia.*—Concordâncias. *f. pl.* Táula de las paráulas de la Bíblia. *Concordancias.*
 Concordãnt. *p. a.* de concordar: el qui concórdã. —*adj.* El individuo de alguna concórdia. *Concordante.*
 Concordar. *v. a.* Convenir una cõsa ab áltra.—Ser del matéix parer, etc. *Concordar.*
 Concordarse. *v. r.* Estar conformes. *Concordarse.*
 Concórdat. *m.* Convèni entre el Pãpa y un soberãno. *Concordato.*
 Concórdã. *adj.* Conforme. *Concorde.*
 Concordement. *adv.* De comú acuérdo. *Concordemente.*
 Concórdia. *f.* Unió, ajúst de cõr, de voluntãt, pãu, etc.—Tractãt, contrãcte, etc. *Concordia.*—De concórdia: unãuimement. *De concordia.*
 Concorpóreo, rea. *adj.* El qui combregãnt se fã un matéix cõs ab Cristo. *Concorpóreo, rea.*
 Concórrer. *v. a.* Juntarse, assistir, contribuir. *Concurrir y ant. concurrer.*
 Concorregúd, da. *p. p.* de concórrer. *Concurrido, da y ant. concurrido, da.*
 Concrét. *m.* El nóm adjectiu. *Concreto.*
 Concrét, ta. *adj.* El subjècte unífl ab las qualidãts ó forma. *Concreto, ta.*
 Concretãd, da. *p. p.* de concretar. *Concretado, da.*
 Concrétar. *v. a.* Combinar unas espècies ab áltres. *Concretar.*
 Concubina. *f.* Dona qui la fã ab un hòmo cõm si

fos la sèua espõsa. *Concubina.*
 Concubinãri. *m.* El hòmo qui viu y habita ab concubina. *Concubinario.*
 Concubinãt. *m.* Trãcto ab concubina. *Concubinato.*
 Concúbito. *m.* Unió carnãl, cõito. *Concúbito.*
 Concunãd, da. *m. f.* Se diu de dos germãns casãds ab duas germãnas, y al contrãri de duas germãnas casãdas ab dos germãns. *Concunãdo, da.*
 Concupiscência. *f.* Inclinaçió á los deléytes carnãls y illícits.—Apetít desordenãd de bẽna. *Concupiscencia.*
 Concupiscible. *adj.* Lo qui du á desitjar un bẽ, un objècte. *Concupiscible.*
 Concurrência. *f.* rennió de personas ó vários successos.—De duas fẽstaren un dia. *Concurrencia.*
 Concurrẽt. *p. a.* de concórrer. El qui concorre. *Concurrente.*
 Concúrs. *m.* Abundância de gént.—Assistência.—Encuẽtro ó encontrãda de una cõsa ab áltra.—Oposições litterãrias. *Concurso.*
 Concursãd, da. *p. p.* de concursar. *Concursado, da.*
 Concursar. *v. a. cur.* Manar el tribunãt que los bẽns del qui deu servescan para los acreadores. *Concursar.*
 Concussió. *f.* Movimẽt violẽt. *Concusion.*
 Condecoraçió. *f.* Señãl ó insignia de honor, de dignidãt. *Condecoracion.*
 Condecorãd, da. *p. p.* de condecorar. *Condecorado, da.*
 Condecorar. *v. a.* Conferir ó donar una dignidãt á algú. *Condecorar.*
 Condẽna. *f.* Testimõni que dona el escrivã al réo de la sentẽcia—que se li há fẽt. *Condẽna.*
 Condennãble. *adj.* Digne de ser condennãd. *Condennable.*
 Condennaçió. *f.* La acció de condennar.—Pẽna etẽrna. *Condennacion.*
 Condennãd, da. *p. p.* de condennar. *Condennado, da.*
 Condennador, ra. *m. f.* El qui condẽna. *Condennador, ra.*
 Condennar. *v. a.* Donar sentẽcia contrãria.—Reprovar, desaprove. *Condennar.*—Una finẽstra, una pòrta, etc. *Condennar una puerta, ventana, etc.*—En cõstas: á pagar es gãstos. *En costas.*
 Condennarse. *v. r.* Culparse á sí matéix.—Incórrer la pẽna etẽrna, anar á infẽrn.—Á retiro, á destẽrro voluntãri. *Condennarse.*
 Condennatõri, ria. *adj.* Lo qui condẽna. *Condennatorio, ria.*
 Condensabilidãt. *f.* *Condensabilidad.*
 Condensãble. *adj.* El líquido qui se pôt fer espõs. *Condensable,*

Condensad, da. *p. p.* de condensar. *Condensado, da.*

Condensant, p. a. de condensar. El qui condensa. *Condensante.*

Condensar. *v. a.* Espessir, fer espès un líquido. *Condensar.*

Condensatiu, va. *adj.* Lo qui té virtut para fer espessa una còsa. *Condensativo, va.*

Condescendència. *f.* El acte y efecte de condescendir. *Condescendencia.*

Condescendent. *adj.* El qui condescendèix. *Condescendiente.*

Condescendir. *v. a.* Acomodarse á la voluntat de altri. *Condescender.*

Condestable. *m.* Dignidat militar. = Sargent major de una brigada marina. *Condestable.*

Condestabla. *f.* La dignidat de condestable. = Tribunal dels mariscals de Fransa. *Condestabla.*

Condexeble, bla. *m. f.* El qui estudia ò há estudiad ab altre. *Condiscipulo, la.*

Condició. *f.* Naturalesa, qualidat, estat de personas y còsas. = Gèni, caràcter natural, complexió. = Reserva, elusula. = Circunstància de lo que se fa ò promèt. = *Condicion.* = Callada: sobrentesa. *Callada* ò *tdcita.* = Casual: independent de la voluntat dels hònos. *Casual.* = Impossibile de dret: *cur.* contrària als hòns costums, al dret natural. *Imposible de derecho.* = De fèt. *Imposible de hecho.* = Mesclada: la qui dependèix en part de la voluntat dels hònos y en part de la casualidat. *Mesclada.* = Necessària ò *sine qua non*: aquèlla sense la qual no se pòt fer una còsa. *Necesaria.*

Condicionad, da. *p. p.* de condicionar. *Condicionado, da.*

Condicionál. *adj.* Lo qui té condició. *Condicional.*

Condicionalmént. *adv.* Ab condició. *Condicionalménte.*

Condicionar. *v. a.* Donar á una còsa las condicions que se requirexen. *Acondicionar.*

Condicionar. *v. n.* Convenir, quadrar. *Condicionar.*

Condicioneta. *f.* Condició áspra de gèni. *Condicioncilla, ita.*

Condignamént. *adv.* De un módo condigne. *Condignamente.*

Condigne, na. *adj.* Igual al mèrit ò demèrit. *Condigno, na.*

Condignidat. *f.* La proporció del mèrit ab el premi. *Condignidad.*

Condiment. *m.* Lo que servèix para donar sabor y gust á lo que se agufa. *Condimento.*

Condimentad, da. *p. p.* de condimentar. *Condimentado, da.*

Condimentar. *v. a.* Posar als aguiats lo que los fa saborosos. *Condimentar.*

Coudir. *v. n.* Escamparse, propagarse. *Cundir.*

Condolir-se. *v. r.* Compatir-se de lo que altre patèix. *Condolers-se* ò *condolerscer-se.*

Condonació. *f.* Perdó. *Condonacion.*

Condonad, da. *p. p.* de condonar. *Condonado, da.*

Condonar. *v. a.* Perdouar. *Condonar.*

Condormid, da. *p. p.* de condormir-se. *Adormecido, da.*

Condormir-se. *v. n.* Comensar á dormir-se. *Adormerser-se.*

Condrat, ta. *adj.* Sense defecte ò falta. *Integro, gra.*

Conducció. *f.* La acció de conduir. *Conduccion.*

Conducència. *f.* Conveniència. *Conducencia.*

Conducént. *p. a.* de conduir. El qui conduèix. = *adj.* Conveniént. *Conducente.*

Conducta. *f.* Govern, porte. = Convèni ò pacte ab barber ò metge. *Conducta.*

Conducte. *m.* Canál ò ciquia para donar pás á aygo. = Mèdi, camí, órga del còs. *Conducto.*

Conductor. *m.* El qui conduèix. *Conductor.*

Conduir. *v. a.* Dirigir, encaminar, guiar. = Ajustar per preu ò salari. *Conducir.*

Conduir-se. *v. r.* Portarse. *Conducirse.*

Conegud, da. *p. p.* de conèxer. *Conocido, da.* = Més conegud que el mál diner. *Mas conocido que la ruda.* = Persona que se conèix. *Conocido, da.*

Coneguda. *f.* Conexemént. *Conocimiento.*

Conegndamént. *adv.* Clàramént, evidentmént. *Conocidamente.*

Conegudíssim, ma. *sup.* *Conocidísimo, ma.*

Conegudíssimamént. *adv. sup.* *Conocidísimamente.*

Conexemént. *m.* Idèya, comprensió. *Conocimiento.*

Conexèusa. *f.* Conexemént. *Conocimiento y ant. concencia.*

Conèxer. *v. a.* Tenir en lo entenimént idèya de una còsa ò de una persona. = Entèndrer, comprendre, discernir, distingir, etc. *Conocer.* = Conèxer á un desde petit. *Conocer d uno desde la cuna.* = Conèxer la flaca á un. *Conocerle el flaco* ò *el flebe.* = Conèxer de una causa ò plèt: *cur.* tenir autoridat de judicarla. *Conocer de una causa* ò *pleito.* = Darse á conèxer. *Darse d conocer.*

Conèxer-se. *v. r.* *Conocerse.*

Confabulació. *f.* Conversació. *Confabulacion.*

Confabular. *v. a.* Tractar, conversar. *Confabular.*

Confecció. *f.* Composició de vários simples. *Confeccion.*

Confeccionad, da. *p. p.* de confeccionar. *Confeccionado, da.*

Confeccionar. *v. a.* Fer confeccions. *Confeccionar.*
 Confederació. *f.* Aliànsa, unió, lliga. *Confederacion.*
 Confederad, *da. p. p.* de confederarse. *Confederado, da.*
 Confederar. *v. a.* Fer aliànsa. *Confederar.*
 Confederarse. *v. r.* Aliarse, unir-se. *Confederarse.*
 Confegid, *da. p. p.* de confegir. *Deletreado, da.*
 Confegir. *v. a.* Pronunciar càda lletra de per sí para unir las síllabas. *Deletrear.*
 Conferència. *f.* La acció de conferir ó de tractar algún asunto. *Conferencia.*—*Conferèncias. f. pl.* Àcte litteràri. *Conferencias.*—*Questiúns. Con-tiendas.*
 Conferenciar. *v. a.* Tractar. *Conferenciar.*
 Conferir. *v. a.* Donar. *Conferir.*
 Confés. *m.* Confessor. *Confesor.*
 Confés, *sa. adj.* El réo qui confessa el delict. *Confeso, sa.*
 Confessad, *da. p. p.* de confessar. *Confesado, da.*
 Confessar. *v. a.* Declarar.—Oir el confessor los pé-cáts del penitènt ó dirlos aquést al confessor. *Confesar.*
 Confessarse. *v. a.* Dir el penitènt los péca'ts al confessor. *Confessarse.*
 Confessió. *f.* Declaració.—El àcte de dir 'los pé-cáts al confessor.—Respòsta de un acusad. *Confesion.*
 Confessionari. *m.* Llòc destinad para confessar. *Confesonario ó confesionario.*
 Confessionista. *m.* Luterà de la confessió de Aus-búrg. *Confesionista.*
 Confessor. *m.* El sacerdot qui óu una confessió.—Sánt qui no es apòstol ni màrtir. *Confesor.*
 —Pontific: el sánt qui fone bisbe. *Pontífice.*
 —No pontific: el sánt qui no fone bisbe. *No pontífice.*—Primer màrtir que confessor: axó se diu de aquells qui se obstinan en no vo-ler confessar una còsa. *Antes màrtir que con-fesor.*—Confessor de mànegas àmples: el qui es fàcil en absòlter. *Confesor de manga ancha.*
 Confi. *m.* Ràya qui dividèix las provincias, réy-nes, etc. *Confín.*
 Confíad, *da. p. p.* de confiar.—*adj.* Presuntuós, atrevíd, el qui confia. *Confiado, da.*
 Confíadament. *adv.* Ab confiança. *Confíadamente.*
 Confíadíssim, *ma. sup.* *Confíadísimo, ma.*
 Confíadíssimament. *adv.* Ab molta confiança. *Con-fíadíssimamente.*
 Confiança. *f.* Esperànça.—Seguretát.—Comunica-ció donáda ó rebuda de un secrèt.—Presunció, atrevimènt. *Confianza.*—En confiança: báix de secrèt. *En confianza.*

Confiar. *v. a.* Fiar alguna còsa á àltri.—*v. n.* Fiar-se de algú. *Confiar.*
 Confidència. *f.* Confiança. *Confidencia.*
 Confidenciál. *adj.* Dit ó sèt en confiança. *Confiden-cial.*
 Confidenciálmènt. *adv.* En confidència. *Confiden-cialmente.*
 Confidènt. *m.* Aquell á qui se confia alguna còsa.—*adj.* Fàcil, segur. *Confidente.*
 Confidèntmènt. *adv.* En confidència. *Confidente-mente.*
 Confidentíssim, *ma. sup.* *Confidentísimo, ma.*
 Configuració. *f.* Disposició de las pàrts qui com-pònen un còs, y li donan forma y figura. *Con-figuracion.*
 Configurad, *da. p. p.* de configurar. *Configura-do, da.*
 Configurar. *v. a.* Donar forma, figura ó semblàn-sa á una còsa. *Configurar.*
 Cònfínad, *da. p. p.* de confinar. *Confinado, da.*
 —*Deportado, da.*
 Cònfínaut. *adj.* Lo qui està immediát á àltra cò-sa. *Confinante.*
 Confinar. *v. n.* Estar immediát á àltra còsa, *v. g.* un càmp á àltre, estar veynáds.—*v. a.* Des-terrar. *Confinar.*—A una isla. *Deportar.*
 Confingid, *da. p. p.* de confingir. *Confingido, da.*
 Confingir. *v. a.* Mesclar moltes còsas dins un fíid-do para fer una pàsta més ó ménos dura. *Con-fingir.*
 Confirmació. *f.* Revalidació, ratificació de una cò-sa.—Nòva pròva.—Un dels sèt sacramènts de la Iglesia. *Confirmacion.*
 Confirmad, *da. p. p.* de confirmar. *Confirmado, da.*
 Confirmádamènt. *adv.* Ab tota seguretát. *Confir-madamente.*
 Confirmador. *m.* El qui confirma. *Confirmador.*
 Confirmant. *p. a.* El qui confirma. *Confirmante.*
 Confirmar. *v. a.* Revalidar, aprovar, ratificar.—Donar nòvas pròvas.—Administrar el sagra-mènt de la confirmació. *Confirmar.*
 Confirmarse. *v. r.* Ratificarse. *Confirmarse.*
 Confirmatòri, *ria. adj.* Lo qui confirma lo de àntes. *Confirmatorio, ria.*
 Confiscáble. *adj.* Lo que se pòt confiscar. *Confis-cable.*
 Confiscació. *f.* La acció de confiscar. *Confisca-cion.*
 Confiscad, *da. p. p.* de confiscar. *Confiscado, da.*
 Confiscar. *v. a.* Prènder los béns de algú, y aplicarlos al fisc. *Confiscar.*
 Confit. *m.* Pàsta de sacra de várias figuras. *Con-fite.*—Espècie de hòlletas que tènén algunas và-nevas semblànts á coufites petits. *Confitillo, ito.*

Confitad, da. *p. p.* de confitar. *Confitado, da.*
 Confitar. *v. a.* Còurer dins sucra. = Fer confitura.

Confitar.

Confitarse. *v. n.* El menjar: lo aguiad. *Sazonarse.*

Confiteor Deo. *m.* Oració ántes de la confessió ó sa pecadora. *Confiteor.*

Confiter, ra. *m. f.* El qui fá ó ven confits. *Confitero, tera.*

Confitera. *f.* Barral, pòt para tenir confits. *Confitera.*

Confiteria. *f.* Botiga de confiter ó el art de fer confits. *Confiteria.*

Confitè. *m.* Confit menud. *Confitillo, ito.*

Confitòt. *m.* Confit molt gròs. *Confiton.*

Confitura. *f.* Còsa confitada. *Confitura.* = De cabey d'àngel. *Cabellos de angel.* = De codóñy. *Carne de membrillo.* = De pera. *Peralada.* = De pestanaga. *Zanahorate.* = De réym. *Uvate.*

Conflicte. *m.* Aflicció, péna, combát exterior y interior. *Conflicto.*

Confluència. *f.* El llòc ahónt se juntan dos rius. *Confluencia.*

Confluent. *adj.* Axò se diu segóns los mérges de sa pigòta quánd es molta. *Confluente.*

Confondre. *v. a.* Mesclar còsas divèrsas ab desorde. = Desconcertar. = Reduir á no poder respòndrer. = Prènder una còsa per áltra. = Perturbar, etc. *Confundir.*

Confundirse. *v. r.* Empegairse, perturbarse. = Humillarse ab el conexemént de sí matéix. *Confundirse.*

Conformació. *f.* El acte de conformar y conformarse. *Conformacion.*

Conformad, da. *p. p.* de conformar y conformarse. *Conformado, da.*

Conformar. *v. a.* Concordar una còsa ab áltra. = Un ab áltre en opinió, parer, etc. *Conformar.*

Conformarse. *v. r.* Subjectarse, resignarse á los trabáys, etc. *Conformarse.*

Conforme. *adj.* Igual, proporcionad, semblant. *Conforme.*

Conforme. *adv.* Segóns. *Conforme.*

Conformidat. *f.* Semblansa. = Correspondència, unió: tollerància de los trabáys, etc. *Conformidad.*

Conformista. *m.* El qui seguèix la religió dominant del llòc ahónt se tróba. *Conformista.*

Confortació. *f.* El acte de confortar. *Confortacion.*

Confortad, da. *p. p.* de confortar. *Confortado, da.*

Confortador, ra. *m. f.* El qui confôrta. *Confortador, ra.*

Confortant. *p. a.* El qui confôrta. *Confortante.*

Confortar. *v. a.* Animar, aconsolar. *Confortar.*

Confortatfa, va. *adj.* Lo qui té virtut de confortar ó confôrta. *Confortativo, va.*

Confracció. *f.* El acte y efecte de rómprer. *Confraccion.*

Confratre. *m.* El individuó de alguna confraria. *Cofadre.*

Confrasesa. *f.* La qui es de alguna confraria. *Cofadra.*

Confraria. *f.* Congregació, germendat, grèmi. *Cofadria.*

Confraternidat. *f.* Germendat. *Hermandad, confraternidad.*

Confronta. *f.* Térme, raya. *Lindazo, linde, lindero.*

Confrontar. *v. n.* Estar al costat ó devánt. = *v. a.* Cotetjar una còsa ab áltra. *Confrontar.*

Confús, sa. *adj.* Mesclad, desordenad, embròllad. = Ocur, dubtós. = *p. p.* Vensud, perturbad.

Confuso, sa.

Confús. *m.* El hòmo sábi, però qui no se sábs explicar. *Madeja sin cuenda.*

Confusament. *adv.* Ab confusió. *Confusamente.*

Confusió. *f.* Desorde, perturbació, abatimént, afronta. *Confusion.*

Confutació. *f.* El acte de confutar. *Confutacion.*

Confutad, da. *p. p.* de confutar. *Confutado, da.*

Confutar. *v. a.* Impugnar, convéncer la opinió contrária. *Confutar.*

Congelable. *adj.* Lo que se pòt gelar. *Congelable.*

Congelació. *f.* La acció del áyre qui gèla los líquidos, y el efecte de aquèsta acció. = Estát de un flúido gelad. *Congelacion.*

Congelad, da. *p. p.* de congelar. *Congelado, da.*

Congelar. *v. a.* Gelar, convertir en gèl. *Congelar.*

Congelarse. *v. r.* Congelar se.

Congeniad, da. *p. p.* de congeniar. *Acostumbrado, da.*

Congeniar. *v. n.* Ser del matéix gèni. *Congeniar.*

Congeniarse. *v. r.* Acostumarse al gèni de áltre. *Acostumbrarse al genio de otro.*

Congestió. *f.* Térme mèdic. Porció de humors detengúds en alguna part del còs. *Congestion.*

Congènit, ta. *adj.* Nád ó engendrát juntamént ab áltre. *Congénito, ta.*

Congio. *m.* Mesura antiga para los líquidos. *Congio.*

Conglassad, da. *p. p.* de conglassar, se. *Congelado, da.* = *Cuajado, da.*

Conglessar. *v. a.* Gelar. *Congelar.*

Conglessarse. *v. n.* Gelarse. *Congelarse.* = Espessirse *v. g.* sa sanc ó aprènderse. *Cuajarse.*

Conglobació. *f.* Fig. ret. *Conglobacion.*

Conglutinació. *f.* La acció de juntarse una còsa ab

altra y formar una espècie de lliga. *Conglutinacion*.
Conglutinad, da. *p. p.* de conglutinar. *Conglutinado*, da.
Conglutinar. *v. a.* Unir una còsa ab altra y posarla en estat de lliga. *Conglutinar*.
Congoxa. *f.* Angustia, aflicció. *Congoja*.
Congoxad, da. *p. p.* de congoxar, se. *Congojado*, da ò *acongojado*, da.
Congoxarse. *v. r.* Afligirse, etc. *Congojarse* ò *acongojarse*. = *Quejarse*. *Quejarse*.
Congraciad, da. *p. p.* de congraciarse. *Congraciado*, da.
Congraciar. *v. a.* Cercar gofiar la voluntat ò el favor de algú. *Congraciar*.
Congratulació. *f.* Euhòrabòna. *Congratulacion*.
Congratulad, da. *p. p.* de congratular. *Congratulado*, da.
Congratular. *v. a.* Donar la euhòrabòna. *Congratular*.
Congratularse. *v. r.* Felicitar-se á sí mateix. *Congratularse*.
Congre. *m.* Péix. *Congrio*.
Congregació. *f.* Reunió para algún negoci. = Junta de várias personas. = Confraria, gremendat. = Capítol en algunas religions. = Junta de prelats y cardenals en la cort del Pápa. *Congregacion*.
Congregad, da. *p. p.* de congregar. *Congregado*, da.
Congregant. *m. f.* Individuo de alguna congregació. *Congregante*.
Congregar. *v. a.* Juntar, convocar, reunir. *Congregar*.
Congregarse. *v. r.* Juntarse, etc. *Congregarse*.
Congrèny de bota, moll, etc. *Aro*, *cerco*.
Congrés. *m.* Junta de personas para tractar de asuntos. = Ajuntament de hòmo y dòna. *Congreso*.
Congriad, da. *p. p.* de congriar. *Criado*, da.
Congriar. *v. a.* Produir. *Criar*.
Còngrua. *f.* La rinda que hà de tenir el qui se hà de ordenar, y los rector, etc. *Congrua*.
Congruament. *adv.* Ab conveniència. *Congruamente*.
Congruència. *f.* Conveniència, proporció, conformidat. *Congruencia*.
Congruent. *adj.* Proporcionad axí còm convé. *Congruente*.
Congruentment. *adv.* Ab proporció. *Congruente-mente*.
Congruisme. *m.* Opinió sobre la gràcia efíca. *Congruismo*.
Congruista. *m.* Partidari del congruisme. *Congruista*.

Còngruo, *grua*. *adj.* Congruent. *Congruo*, *grua*.
Cònic, ca. *adj.* Pertanent á còno. *Cónico*, ca.
Conier, ra. *m. f.* Llòc ahònt se ténen confys. *Conejar* ò *conejal*.
Conier, ra. *m. f.* El qui té ò ven confys. *Conejero*, ra.
Coniy, ya. *m. f.* Animal conegud. *Conejo*, ja. = *De* Cabrera: el de las casas. *Casero*, ra. = *De camp*. *De monte*. = *De rata*. *Conejillo de Indias*. = *Fa-* gir es confy á un: olvidarse de lo que volta dir. *Pender la especie*. = *Es confy es fuyt*: el hòmo que auávan á cercar. *Voló golondrino*. = *Coniy* jove. *Gazapo*, pa ò *gazapillo*, lla.
Conièt, ta. *m. f.* Confys petits. *Conejillo*, ito ò *conejuelo*, la.
Conió. *m. V.* Conièt. *Conejillo*, etc.
Coniòus amagads. Jòc de allòts. *Escondite*, *esconducas* ò *dormirlas*.
Conjectura. *f.* Judici prováble. = *Sospita*. *Conjetura*.
Conjecturable. *adj.* Qui pòt ser conjetrad. *Conjeturable*.
Conjeturad, da. *p. p.* de conjeturar. *Conjeturado*, da.
Conjetrador, ra. *m. f.* El qui conjetura. *Conjetrador*, ra.
Conjetural. *adj.* Lo fundad sobre conjeturas. *Conjetural*.
Conjeturalment. *adv.* Per conjetura. *Conjeturalmente*.
Conjeturar. *v. a.* Fer judici prováble de una còsa. *Conjeturar*. = *Preveurer*. *Barruntar*.
Conjugació. *f.* El acte de conjugar. *Conjugacion*.
Conjugad, da. *p. p.* de conjugar. *Conjugado*, da.
Conjugál. *adj.* Pertanent á matrimoni. *Conyugal*.
Conjugar. *v. a.* Variar las terminacions de los verbs. = Comparar, confrontar. *Conjugar*.
Cònjuges. *m. p.* Marit y muyer. *Cónyugues*.
Conjunció. *f.* Unió. = Part de la oració qui unèix. = Concarrència aparent dels ástros. *Conjuncion*.
Conjunt. *m.* Agregat de várias còsas. *Conjunto*.
Conjunt, ta. *adj.* Unid, contiguo, veynad. *Conjunto*, ta.
Conjuntament. *adv.* Un ab áltre. *Conjuntamente*.
Conjuntissim, ma. *sup.* *Conjuntisimo*, ma.
Conjuntiu, va. *adj.* Lo qui unèix. *Conjuntivo*, va. = Partícula conjuntiva: cèrtas paràulas, v. g. y. *Partícula conjuntiva*.
Conjuració. *f.* Conspiració. = Eczorcisme. *Conjuracion*.
Conjurad, da. *p. p.* de conjurar. *Conjurado*, da.
Conjurador. *m.* El qui diu los eczorcismes, qui conjura. *Conjurador*.
Conjurar. *v. a.* Dir los eczorcismes. = Demanar

ab instàncies. *Conjurar*.
Conjurar. v. n. Conspirar còntre algú. *Conjurar*.
Conjurar-se. v. r. *Conjurar-se*.
Conjuro. m. Conjuració, exorcisme. = Invocació supersticiosa. *Conjuro*.
Conna. f. v. g. de xuya. *Corteza*.
Connatural. adj. Conforme a la naturalesa ò pròpi. *Connatural*.
Connaturalisació. f. El acte de connaturalisar. *Connaturalizacion*.
Connaturalisad, da. p. p. de connaturalisar. *Connaturalizado*, da. = adj. Habitad. *Connaturalizado*, da.
Connaturalisar. v. a. Donar a un estranger los matèxes drets que gósen los naturals de un país. *Connaturalizar*.
Connaturalisarse. v. r. Acostumarse, fer-se, habituarse. *Connaturalizarse*.
Connaturalment. adv. Naturalment. *Connaturalmente*.
Connexidat. f. cur. Los drets y còsas unidas a la principal. *Connexidad*.
Connèxo, sa. adj. Unid, dependènt de àltre més principal. *Connexo*, xa.
Connivència. f. Dissimulo, tollerància de superior de lo que no deu permètrer a los inferiors. *Connivencia*.
Connotació. f. Parentèsc en gráu remòt. *Connotacion*.
Connotad, da. p. p. de connotar. *Connotado*, da.
Connotant. p. a. de connotar. El qui connota. *Connotante*.
Connotar. v. n. Dir relació. *Connotar*.
Connotatíu, va. adj. Derivad de àltre, còm aygólís de aygo. *Connotativo*, va.
Connovici, cia. adj. Novicis ab àltres. *Connovicio*, cia.
Connumerar. v. a. Numerar una còsa entre àltras. *Connumerar*.
Cono. m. Figura geomètrica. *Cono*.
Conòrt. m. Contéto. *Satisfaccion*.
Conquè. adv. Pays. *Con que*.
Conquista. f. Presa de ciutát, etc. a fòrsa de àrmas. = Atracció de persona al partít de algú. *Conquista*.
Conquistable. adj. Lo que se pòt conquistar. *Conquistable*.
Conquistad, da. p. p. de conquistar. *Conquistado*, da.
Conquistador, ra. m. f. El qui conquista. *Conquistador*, ra.
Conquistar. v. a. Prènder ciutát, etc. a la fòrsa. = Góñar la voluntat de algú ò durlo al seu parer, partít, etc. *Conquistar*.

Conràd, da. p. p. de conrar. *Cultivado*, da.
Conradís. m. La tèrra que se cultiva. *Tierra de pan llevar ò de labor*.
Conrador, ra. m. f. El qui conra. *Cultivador*, ra.
Conrar. v. a. Cultivar. *Cultivar*.
Conrer. m. Empléyo en la Cartoxa. *Sillero*.
Conró. m. Cultivo. *Cultura ò cultivo*.
Consabidor, ra. m. f. El qui juntamènt ab àltre sàb una còsa. *Consabidor*, ra.
Consabúd, da. adj. La persona ò còsa de qui ja se hà tractad. *Consabido*, da.
Consagració. f. La acció de consagrar. *Consagracion ò consecracion*.
Consagràl, da. p. p. de consagrar. *Consagrado*, da ò *consecrado*, da.
Consagrànt. p. a. de consagrar. El qui consàgra. *Consagrante ò consecrante*.
Consagrar. v. a. Fer sagrada a una còsa ò persona. = Dir el sacerdot las paràulas de la consagració demunt es pá y vi. = Dedicar, oferir alguna còsa a Déu, etc. *Consagrar ò consecrar*.
Consangüíneyo, ya. adj. De sa matèxa sàng, parènt. *Consangüíneo*, nea.
Consangüinidat. f. Parentèsc natural de una matèxa sòca. *Consangüinidad*.
Consectári. m. Proposició deduída de lo demostrad ántes. *Consectario*.
Consectári, ria. adj. Lo qui segnèix y es consecúencia necessària de una còsa. *Consectario*, ria.
Consecució. f. El acte de lograr alguna còsa. = Espáy de 29 aïys entre las duas conjuncions de sa lluna y des sól. *Consecucion*.
Consecutíu, va. adj. Lo qui se següèix inmedíatamènt en orde dels témps. *Consecutivo*, va.
Consecutivamènt. adv. Tot de seguida. *Consecutivamente*.
Consegúid, da. p. p. de conseguir. *Conseguido*, da. = *Alcanzado*, da.
Conseguir. v. a. Lograr. *Conseguir*. = Haver consegúid a algú qui já es mòrt. *Alcanzar*.
Consemblànt. adj. Semblànt a àltre. *Semejante*.
Consemblàntmènt. adv. *Semejantemente*.
Consént. p. a. de consentir. *Consenciente*.
Consentíal, da. p. p. de consentir. *Consentido*, da. = Botélla, gèrra, etc. *Sentido*, da.
Consentidor, ra. m. f. El qui consént. *Consentidor*, ra.
Consentimènt. m. Acció y efecte de consentir. *Consentimiento*.
Consentir. v. a. Permètrer. = Crèurer, tenir per càrt. = Admètrer, sufrir. *Consentir*.
Consentirse. v. n. Xaparse gèrra, etc. *Sentirse*.
Consecúencia. f. Proposició inferida de àltra. *Consecuencia*.

Consecuént. *m.* Proposició deduída de la que se diu antecedént. *Consiguiente.*
 Consecuént. *adj.* Lo que resulta, lo que se segueix. *Consiguiente.*—Anar, obrar, ser consecuént: segóus rahó. *Ir, obrar, ser consiguiente* ó *consecuente.*
 Consecuéntmént. *adv.* Conforme. *Consecuentemente* ó *consiguientemente.*
 Consérge. *m.* El qui se cuyda de la netedat y de las cláus de un palácio. *Conserge.*
 Consergeria. *f.* El càrreg del consérge y la séua habitació. *Consergeria.*
 Consérva. *f.* Confitura. *Conserva.*—De consérva: ab compafia. *De concordia* ó *de consuno.*
 Conservació. *f.* El ácte y efecte de conservar. *Conservacion.*
 Conservád, da. *p. p.* de conservar. *Conservado, da.*
 Conservador, ra. *m. f.* El qui consérva. *Conservador, ra.*
 Conservánt. *p. a.* de conservar. El qui consérva. *Conservante.*
 Conservar. *v. a.* Impedir que no se espèñy una còsa, guardarla, no desferse de élla. *Conservar.*—El individuo. *El individuo.*
 Conservatíu, va. *adj.* Lo qui consérva. *Conservativo, va.*
 Conservatòri, ria. *adj.* Lo qui consérva. *Conservatorio, ria.*
 Conservatoria. *f.* Lletres apostòlicas qui donan poder á certs cuérpos de enomenarse jutges conservadors. *Conservatoria.*—Conservatorias: lletres que los jutges expedexen á favor de algún de la séua jurisdicció. *Conservatorias.*
 Consèy. *m.* Dictámen, parer.—Tribunál suprémo. *Consejo.*
 Conseyar. *v. a.* V. Aconseyar. *Aconsejar.*
 Conseyer. *m.* El qui aconseya.—Individuo del consèy. *Consejero.*
 Consideráble. *adj.* Importánt, essenciál, digne de consideració.—Grán, grós, excessíu. *Considerable.*
 Consideráblemént. *adv.* Notáblemént, molt. *Considerablemente.*
 Consideració. *f.* El ácte y efecte de considerar.—Atenció, meditació, reflexió.—Estimació, reputació.—Importància. *Consideracion.*—En consideració: en respècte á... *En consideracion.*
 Considerád, da. *p. p.* de considerar.—*adj.* El qui òbra en consideració. *Considerado, da.*
 Considerador, ra. *m. f.* El qui considéra. *Considerador, ra.*
 Consideránt. *p. a.* *Considerante.*
 Considerar. *v. a.* Eczaminar, contemplar, médi-

tar, reflexionar, etc. *Considerar.*

Consigna. *f.* Orde donáda á centinèlla. *Consigna.*
 Consignació. *f.* La acció y efecte de consignar.—La cantidat de diner destináda para algún efecte.—Depòsit judiciál de diner ó áltra còsa. *Consignacion.*
 Consignád, da. *p. p.* de consignar. *Consignado, da.*
 Consignador. *m.* Negociánt qui envia gèneros á áltres paraque los vengan per son conte. *Consignador.*
 Consignar. *v. a.* Depositar juridicamént alguna còsa.—Señalar rénda ó fondo para pagar algún deute.—Enviar gèneros á un corresponsál.—Donar ordes á centinèlla. *Consignar.*
 Consignatári. *m.* Depositári de consignació.—Corresponsál de un negociánt. *Consignatario.*
 Consiliári. *m.* Individuo de una comunidat, universidat, etc. nombrád para ajudar ab sos consèys al superior. *Consiliario.*
 Consistència. *f.* Duresa, firmeza, solidès. *Consistencia.*
 Consistént. *adj.* Dur, firme, sólido. *Consistente.*
 Consistir. *v. n.* Estar fundáda una còsa en áltra. *Consistir.*
 Consistòri. *m.* El concèy de los emperadors románs.—Junta que celebra el Pápa ab los cardenals.—Ajuntamént de ciutát, etc. y la casa del ajuntamént. *Consistorio.*
 Consistoriál. *adj.* Pertañént á consistòri. *Consistorial.*
 Consistoriálmént. *adv.* En consistòri. *Consistorialmente.*
 Consocio. *m.* Compañero de alguna societat, collègi, etc. *Consocio.*
 Consòl. *m.* Alivio en sas afliccións y penas. *Consuelo.*
 Consoláble. *adj.* Lo qui es capás de consolar. *Consolable.*
 Consolació. *f.* V. Consòl. *Consolacion.*
 Consolád, da. *p. p.* de consolar. *Consolado, da.*
 Consolador, ra. *m. f.* El qui consòla. *Consolador, ra.*
 Consolar. *v. a.* Donar alivio al trist, etc. *Consolar.*
 Consolarse. *v. r.* *Consolarse.*
 Consolatòri, ria. *adj.* Lo qui consòla. *Consolatorio, ria.*
 Consolidació. *f.* El ácte y efecte de consolidar.—La casa de la consolidació. *Consolidacion.*
 Consolidád, da. *p. p.* de consolidar. *Consolidado, da.*
 Consolidar. *v. a.* Donar firmeza y solidès á una còsa, afiansarla nics. *Consolidar.*
 Consolidarse. *v. r.* Reunirse el usufruyt á la pro-

piedat. = Reforsarse lo amor, la amistat, etc.
Consolidarse.
 Consolva. *m. pl.* *Consolida* ò *consuewa.*
 Consonància. *f.* Harmonia agradàble de dos tòns.
 = Semblansa de sonido en la terminació de las
 paràulas. = Corresponsidència, conformidat de al-
 gunas còsas entre sí. *Consonancia.*
 Consonant. *m.* Paràulas qui ténen el matèix soni-
 do que àltras en lo últim dels versos. = Lletra
 qui no se pòt pronunciar sens el aussili de una
 vocàl. *Consonante.*
 Consonar. *v. n.* Fer un matèix ab dos ò molts de
 instrumènts. = Concordar una còsa ab àltra. =
 Tenir duas ò molts paràulas la matèixa termi-
 nació. *Consonar.*
 Consòrci. *m.* Unió de los qui viuen junts. *Con-
 sorcio.*
 Consorte. *m. f.* El qui participa de la matèixa sòrt
 que àltre. = El marít respècte de la espòsa, y
 aquèsta respècte de aquèl. *Consorte.* = Consor-
 tes. *cur.* Los que téuen un matèix interès en
 un plèt. *Consortes.*
 Conspiració. *f.* Unió còtra algú majorment cò-
 tra superior. *Conspiracion.*
 Conspirad, da. *p. p.* de conspirar. *Conspirado, da.*
 Conspirador, ra. *m. f.* El qui conspira. *Conspira-
 dor, ra,*
 Conspirar. *v. a.* Uirre uns còtra son superior ò
 còtra un particular. *Conspirar.*
 Constància. *f.* Perseverància en una còsa. = Fir-
 mesa de ànimo, virtut qui dona la firmesa. *Con-
 stancia.*
 Constant. *adj.* El qui te constància. = Lo qui es
 cert. = Lo qui còsta ò se compòn de cèrtas
 parts. *Constante.*
 Constantment. *adv.* Ab constància. *Constantemente.*
 Constantinopolità, na. *adj.* El natural de ò lo per-
 tanyent á Constantinòpla. *Constantinopolitano, na.*
 Constantísim, ma. *sup.* Molt constant. *Constan-
 tísimo, ma.*
 Constantíssimament. *adv. sup.* Ab molta constàn-
 cia. *Constantísimamente.*
 Constar. *v. impersonal.* Ser cèrta una còsa. = Estar
 compòst un tot de sas séuas parts. = Tenir el
 vers los pèus necessàris. *Constar.*
 Constellació. *f.* Agregat de várias estrel·las ficsas. =
 Clima. = Pàssa de malaltia. *Constelacion.*
 Consternació. *f.* Turbació gròssa de ànimo. *Con-
 ternacion.*
 Consternad, da. *p. p.* de consternar. *Consterna-
 do, da.*
 Consternar. *v. a.* Perturbar en grán manera, y
 fer caurer de ànimo. *Consternar.*
 Consternarse. *v. r.* Càurer de ànimo. *Consternarse.*

Constipació, constipad, etc. *V.* Costipació, etc.
 Constitució. *f.* La naturalesa de una còsa y qui la
 constituèix. = Temperament, complexió. = Lley,
 ordenansa. = El còs de las lleys fundamèntals de
 un rèyne, pòble, etc. *Constitucion.*
 Constituïd, da. *p. p.* de constituir. *Constituido,
 ida.*
 Constituir. *v. a.* Formar, compòndrer. = Posar,
 col·locar en dignidat, etc. *Constituir.*
 Constitutiu, va. *adj.* Lo qui constituèix. *Constitu-
 tivo, va.*
 Constituyent. *p. a.* de constituir. = *m. cur.* El qui
 constituèix renda, dèt, etc. *Constituyente.*
 Constreïd, da. *p. p.* de constreïr. *Constreñi-
 do, da.*
 Constreïdamènt. *adv.* Ab constricció. *Constreñi-
 damente.*
 Constreïr. *v. a.* Forsar, obligar. = Apretar, estrè-
 fier. *Constreñir.*
 Constricció. *f.* El acte y efecte de constreïr. *Cons-
 tricción.*
 Constrictiu, va. *adj.* Lo qui lliga, tancò, estrèny.
Constrictivo, va.
 Constringent. *adj. V.* Constrictiu. *Constringente.*
 Construcció. *f.* La acció de construir, fabricar. =
 Arretglamènt de las paràulas de una fràse. *Cons-
 trucción.*
 Constructor. *m.* El qui construèix un bàrco. *Cons-
 tructor.*
 Construid, da. *p. p.* de construir. *Construido, da.*
 Construir. *v. a.* Compòndrer, fabricar, edificar.
 = Traduir segons las rètglas de gramàtica.
Construir.
 Construpada. *p. p.* de construpar. *Construpada.*
 Construpador. *m.* El qui fòrsa una vèrge. *Cons-
 trupador.*
 Construpar. *v. a.* Forsar una vèrge. *Construpar.*
 Consustanciàl. *adj.* De una matèixa substància.
Consustancial.
 Consustancialidat. *f.* Unidat y identidat de subs-
 tància. Axò se diu de las tres personas de la
 Trinidad. *Consustancialidad.*
 Consustanciàlmènt. *adv.* De un mòdo consube-
 stancial. *Consustancialmente.*
 Consuetudinari, ria. *adj.* Ordinari, habitual, usad.
 = El pècador qui té costúm de pècar. *Consue-
 tudinario, ria.*
 Consuetut. *f.* Costúm. *Consuetud.*
 Còsul. *m.* Magistrat entre los romàns. = Jutge
 del consulat. = Persona pública que en los
 pòrts y ciutats principàls de comèrs té càda na-
 ció comerciànt. *Còsul.*
 Consular. *adj.* Lo pertanyent á còsul. *Consular.*
 Consulat. *m.* Tribunal, dignidat, ofici, càsa de

còsul. *Consulado*.
 Consulta. *f.* Pregunta, respòsta, dictàmen, conferència sobre un negòci. = Avis demauàd ò donàd, etc. *Consulta*.
 Consultàble. *adj.* Lo que se pòt ò deu ser consultàd. *Consultable*.
 Consultàd, *da. p. p.* de consultar. *Consultado, da.*
 Consultànt. *p. a.* de consultar. = *adj.* El qui consulta. *Consultante*.
 Consultar. *v. a.* Tractar de algùn negòci. = Demanar parer, consèy. = Proposar al réy alguna persona para empleyo, etc., ferli relació sobre alguna còsa que deu decidir. *Consultar*. = Consultarlo ab so coxí: prènder tèmpe para mèditar algùn assunto. *Consultarlo con la almohada*.
 Consultatín, *va. adj.* Axò se diu dels negòcis dels quàls se deu donar relació al réy paraque decidesca. *Consultativo, va.* = Vòt consultatín: dret de dir son parer. *Voto consultativo*.
 Consultor, *ra. m. f.* El qui es consultàd. *Consultor, ra.*
 Consumació. *f.* Acabamént, compliment, perfecció, *fi.* *Consumacion*. = Del matrimoni: el primer àcte carnàl que ténen los casàds. *Del matrimonio*. = De los sigles: el *fi* del mon. *De los siglos*.
 Consumàd, *da. p. p.* de consumir. = *adj.* Perfèt en la seua líneya. *Consumado, da.*
 Consumador, *ra. m. f.* *Consumador, ra.*
 Consumar. *v. a.* Acabar, perfeccionar. *Consumar*.
 Consumatíu, *va. adj.* Lo qui consuma. = Axò se diu del sacramént de lo Altar qui es compliment dels àltres. *Consumativo, va.*
 Consumíd, *da. p. p.* de consumir. = *adj.* Flàc, macilènt. *Consumido, da ò consunto, ta.*
 Consumidor, *m. f.* El qui consumèx. *Consumidor, ra.*
 Consumir. *v. a.* Gastar, málgastar, destruir, aniquilar. *Consumir*.
 Consumirse. *v. r.* Afligirse, apnarse, amagirse. *Consumirse*.
 Consumo. *m.* Gàst. *Consumo*.
 Consunció. *f.* Espècie de tísica qui seca. = Pèrdus. *Consuncion*.
 Contàcte. *m.* El àcte de tocarse duas còsas. *Contacto*.
 Contàd, *da. p. p.* de contar. *Contado, da.*
 Contador, *ra. m. f.* Calculador, el qui trèn contes. = El qui referèix alguna còsa. *Contador, ra.*
 Contador. *m.* Caxer. = Taurèll de mercader ahònt se conta el diner. *Contador*. = De eczèrcit, de provincia, etc. etc. *Contador de ejército, etc. etc.*
 Contaduría. *f.* Oficina y ofici de contador. *Contaduría*.

Contagiàd, *da. p. p.* de contagiar. *Contagiado, da.*
 Contagiar. *v. a.* Apèstar. = Corrómpre, pervertir. *Contagiar*.
 Contagiós, *sa. adj.* Mál qui se aprèn. = Qui corrómp la ànima, los costúms. *Contagioso, sa.*
 Contaminació. *f.* El àcte y efecte de contaminar. *Contaminacion*.
 Contaminàd, *da. p. p.* de contaminar. *Contaminado, da.*
 Contaminar. *v. a.* Embrutar, corrómpre, pervertir. *Contaminar*.
 Contaminarse. *v. r.* *Contaminarse*.
 Contànts. (De). *adv.* De seguida, al instànt. *De contado*.
 Contar. *v. a.* Numerar, trèurer contes. = Referir, dir alguna còsa. = Calcular, etc. *Contar*. = Contar sas bossinàdas. *Contar los bocados*. = Contar ab sa bossa: calcular lo que se pòt gastar. *Contar con la bolsa ò consultar con el bolsillo*. = Contar llàstimas, misèria, etc. *Llorar lástimas, etc.* = Contar sens els àltres. *Contar sin la huésped*. = Contar ab sos dits, rosàri, etc. *Contar por los dedos ò como las viejas*. = Contar una còsa ab totas las circumstàncias y accidènts. *Contarla con linderos y arrabales*. = Contar sas vegàdas que un beu á sa tavèrnia. *Contar chinás*. = Contar mentidas. *Contar mentiras ò trufar*. = Contar ab algú: fer conte de éll. *Contar con alguno*.
 Contàt. *m.* La diguidàt, y territòri de cònte. *Contado*.
 Contàtge. *m.* Malaltía qui se aprèn. = Perversió que resulta de mál doctrina, eczèmples. *Contagio*.
 Conte. *m.* Càlculo, opèració aritmètica. = Nombre de fils que deu tenir lo ordit. = Còmputo. *Cuenta*. = Á bòn conte. *Á buena cuenta*. = Á conte. *Á cuenta*. = Per mon, ton, sèn, etc. conte: á mon cuydàdo, etc. *Por mi cuenta*. = Còrrer per conte de algú. *Correr por la cuenta de alguno*. = Donar bòn ò mál conte. *Dar buena ò mala cuenta*. = Entrar en conte: tenir presènt una còsa. *Entrar en cuenta*. = Passar, contes. *Echar las cuentas*. = Demanar conte de alguna còsa. *Pedir cuenta*. = Pèrder es conte. *Perder la cuenta*. = Já passarèm contes: amenàssa. *Ya ajustaremos cuentas*. = Trèurer contes. *Sacar cuentas*. = Es contes estàn acabàds. *Acabadas son cuentas*. = Sense férne contes. *Sin pensarlo*.
 Cònte. *m.* Títol. *Conde*.
 Contemplació. *f.* La acció de contemplar ab la vista ò ab lo entenimént. = Complacència, còndescendència, adulació. *Contemplacion*.

Contemplád, da. *p. p.* de contemplar. *Contemplado, da.*

Contemplador, ra. *m. f.* El qui contémpla. *Contemplador, ra.*

Contemplar. *v. a.* Méditar, espècular, considerar ab atenció. = Méditar, pensar en Déu y en sas séuas perfeccions. = Compláurer, adular. *Contemplar.*

Contemplatiu, va. *adj.* Lo pertañent á la contemplació. = El qui se dedica á la contemplació. = El qui contémpla. = Complacént, adulator, el qui fà la bona á un. *Contemplativo, va.*

Contemplativamént. *adv.* Ab contemplació. *Contemplativamente.*

Contemporaneidat. *f.* Eexistència de personas en un matèix témps. *Contemporaneidad.*

Contemporáneo, nea. *adj.* Del matèix témps. *Contemporáneo, nea.* = De sa matèixa edat. *Coetáneo, nea.*

Contemporisar. *v. n.* Acomodarse al témps, ó al gust, humor ó parer de áitri. *Contemporisar.*

Contenció. *f.* Contienda, controversia, disputa. *Contencion.*

Contencios, sa. *adj.* Lo que se disputa. = La persona qui per costúm disputa ó contradí tot lo que áitres afirman. *Contencioso, sa.*

Contengú, da. *p. p.* de contenir. = *adj.* Moderád, da. = *m.* La persona ó assuuto de que se trácta en un escrit ó llibre. *Contenido, da.*

Contenir. *v. a.* Enclóurer, detenir, aturar, reprimir, etc. *Contener.*

Contenirse. *v. r.* Detenirse, reprimirse. *Contenerse.*

Contént, ta. *m. f.* Satisfét, alegre, gojós. *Contento, ta.*

Contenta. *f.* Certificació que dona un balle de que la trôpa no há fét cap violència, ni dexád de pagar lo corresponent. *Contenta.*

Contentar. *v. a.* Agradar, satisfacer el gust de algú. *Contentar.*

Contentarse. *v. r.* Estar satisfét, alegre, etc. *Contentarse.*

Contentísim, ma. *sup.* Molt contént. *Contentísimo, ma.*

Conténto. *m.* Jôc. *Malcontento.*

Contentible. *adj.* Despreciable. *Contentible.*

Conter. *m.* Plagueta para resar. *V. Directôri. Anäljo, etc.*

Contessa. *f.* La dôna de cònté ó la qui té contát. *Condessa.*

Contrastació. *f.* Respôsta á lo que se diu ó escriu. *Contestacion.*

Contestád, da. *p. p.* de contestar. *Contestado, da.*

Contestar. *v. a.* Respôndrer á lo que se diu ó escriu. *Contestar.*

Contéste. *adj.* El testimôni qui declára lo matèix que áltre. *Conteste.*

Contéstó. *m.* Sèrie de discurs ó narració. *Contesto.*

Contestura. *f.* La disposició ó composició del còs. *Contextura.*

Contèt. *m.* Cònte petit. *Condecico, illo, ito.*

Contienda. *f.* Disputa, controversia, ríña. *Contienda.*

Contier. *m.* Bastó ó bossí de fèrro llarg, redó y tòrt á un cap para atiar y prènder sòc. *Hurgon ó hurgonero.*

Contignació. *f.* Disposició de sas bigas, pisos y sòtil de una càsa. *Contignacion.*

Contiguamént. *adv.* De pròp. *Contiguamente.*

Contigüidat. *f.* Imediació. *Contigüidad.*

Contiguo, gua. *adj.* Imediát, junt, veynád. *Contiguo, gua.*

Continència. *f.* Virtút qui reprimèix las passions. = Abstinència de los deléytes carnals. *Continencia.*

Continent. *adj.* Lo qui conté ó el qui reprimèix. = *m.* Gráu estensió de tèrra qui no está islada. *Continente.*

Contingència. *f.* Casualidat. *Contingencia.*

Contingént. *adj.* Lo qui pòt succeir ó no succeir. *Contingente.*

Contingéntmént. *adv.* Per casualidat. *Contingentemente.*

Contingú, da. *p. p.* de contenir. *Contenido, da.*

Continuació. *f.* El acte y efecte de continuar, duració. *Continuacion.*

Continuád, da. *p. p.* de continuar. *Continuado, da.*

Continuádamént. *adv.* Sense interrupció. *Continuadamente.*

Continuador, ra. *m. f.* El qui continúa una obra comensáda. *Continuador, ra.*

Continuamént. *adv.* Sense interrupció. *Continuamente.*

Continuar. *v. a.* Proseguir lo já comensád. *Continuar.*

Continuar. *v. n.* Durar, no aturarse, no cessar. *Continuar.*

Continuarse. *v. r.* Esténdrerse, allargarse. *Continuarse.*

Continuidat. *f.* Unió no interrompuda de las párts. *Continuidad.*

Continuo, nua. *adj.* Lo qui dura y persevera. *Continuo, nua.* = De continuo. *adv.* Continuamént. *De continuo.*

Continuo. *m.* El compòst de párts unidas entre sí. *Continuo.*

Contórni. *m.* El territori veynád de una població ò edifici qui los circueix. = Lo redó de una pintura. *Contorno.*

Contornád, *da. adj.* Se diu en escút de armas del animal qui té es cap girád á la esquerra. *Contornado, da.*

Contorsió. *f.* Torsuda. *Contorsion.* = Movimént violént de mèmbers y músculos. *Contorsion.*

Cóntra ò còntre. Preposició qui denòta la contrarietád de una còsa ab áltra. *Contra.*

Contra. *f.* Canó de órga qui fà sa veu molt gròssa. *Contra.*

Contramura. Térme náutic. *Contramura.*

Contraarmiños. *m. pl.* Cap negre en moscas blánkas en escút. *Contraarmiños.*

Cóntraastucia. *f.* Astucia oposáda á áltra. *Contraastucia.*

Cóntrabandista. *m. f.* El qui fà cóntrabándols. *Contrabandista.*

Cóntrabándol. *m.* Comêrs de còsas prohibidas. = Acció sospitosa ò cóntra el us comú. *Contrabando.*

Cóntrabássa. *f.* Pedrestál. *Contrabasa.*

Cóntrabateria. *f.* Bataría oposáda á áltra. *Contrabateria.*

Cóntrabáix. *m.* Veu més báixa que es báix. *Contrabajo.*

Cóntracáuvi. *m.* *Contracambio.*

Cóntracaná. *f.* Canál qui surt de áltra. *Contracanal.*

Contracció. *f.* Arrufamént de nirvis y músculos. = Reducció de síllabas á una. = Movimént per qui un còs se arrufa. *Contraccion.*

Cóntracédula. *f.* Cédula qui revòca la de ántes. *Contracédula.*

Cóntracifra. *f.* Cláu per enténdrer cifras. *Contracifra.*

Cóntracolumna. *f.* Pilástra al costát de columna. *Contracolumna.*

Cóntracòsta. *f.* Còsta oposáda á áltra. *Contracosta.*

Cóntracortelád. *adj.* Lo que té corters oposáds en escúts de armas. *Contracuartelado.*

Contrácta. *f.* Convèni. *Contrata.*

Contractació. *f.* Comêrs, tráfic. *Contractacion.*

Contractád, *da. p. p.* de contractar. *Contratado, da.*

Contratánt. *p. a.* Fer contráctes. = Comerciar. *Contratar.*

Contrácte. *m.* Convèni, pácte, tractát. *Contrato.*

Cóntradansa. *f.* Cèrt ball. *Contradanza.*

Contradicció. *f.* Oposició, resistència. *Contradiccion.* = Implicar contradicció: afirmar còsas contradictòrias. *Implicar contradiccion.* = Esperít de contradicció: el qui té costúm de oposarse

á lo que se òu ò se vól fer. *Espiritu de contradiccion.*

Contradictor, *ra. adj.* El qui contradía. *Contradictor, ra.*

Contradictòri, *ria. adj.* Del tot oposád. *Contradictorio, ria.*

Contradictòria. *f.* Proposició contradictòria á áltra. *Contradictoria.*

Contradir. *v. a.* Dir lo contrári de lo que áltre diu, oposarse á lo que se diu. = Resistir. *Contra-decir.*

Contradiassa. *f.* Térme náutic. *Contradiza.*

Contradít, *ta. p. p.* de contradir. *Contradicho, cha.*

Contraduránt. *m.* Térme náutic. *Contradurante.*

Contradurmíent. *m.* Térme náutic. *Contradurmiente.*

Contraescárpera. *f.* Ròst de una muráda qui està dins es väll. *Contraescárpera.*

Contraescòta. *f.* Térme náutic. *Contraescota.*

Contraescotí. *m.* Térme náutic. *Contraescotin.*

Cóntraescriptura. *f.* Escriptura qui servèix para derogar á una áltra. *Contraescriptura.*

Contrafaxád, *da. adj.* Escút qui té fàxas oposádas en sos colors. *Contrafaxado.*

Cóntrafer. *v. a.* Fer una còsa tant semblánt á una áltra, que ab dificultát se conèix. *Contrahacer.*

Cóntrafét, *ta. p. p.* de cóntrafer. = *adj.* El qui té es còs geperúd, torsúd, monstruós. *Contrahecho, cha.*

Cóntrafirma. *f. cur.* Sentència contrária á la de ántes. *Contrafirma.*

Cóntrafirmánt. *p. a.* de contrafirmar. *Contrafirmante.*

Cóntrafirmar. *v. a.* Alcansar la revocació de la sentència qui mantén á algú en possessóri de una còsa. *Contrafirmar.*

Cóntrafuéro. *m.* Violació de algún privilègi. *Contrafuero.*

Cóntraguárda. *m.* Fortificació. *Contraguardia.*

Contraindicád, *da. p. p.* de contraindicar. *Contraindicar.*

Contraindicánt. *m.* Síntoma qui denòta que no se deu aplicar un remèy qui parexia conveniént. *Contraindicante.*

Contraindicar. *v. n.* Sobrevenir algún síntoma contrári á lo que manifestáva la malaltía. *Contraindicar.*

Contralor. *m.* El qui se cuyda de algunas còsas en hospital ò en los párques de artillería. *Contralor.*

Contrált. *m.* Veu entre triple y tenor. = El qui canta de contrált. *Contralto.*

Cóntramandád, *da. p. p.* de cóntramandar. *Contramandado, da.*

- Còntramandar.** *v. a.* Revocar la orde donada ántes.
Contramandar.
- Còntramestre.** *m.* Empleyad en un bárco. *Contramaestre.*
- Còntramarca.** *f.* Segona marca que se pòsa, *v. g.* á péssa de ròba. *Contramarca.*
- Còntramarcad,** *da. p. p.* de còntramarcar. *Contramarcado, da.*
- Còntramarcar.** *v. a.* Posar segona marca. *Contramarcar.*
- Còntramàrxa.** *f.* Màrxa al contràri. *Contramarcha.*
- Còntramarxar.** *v. a.* Tornar arréra. *Contramarchar.*
- Còntramina.** *f.* Mina para destruir una àltra. *Contramina.*
- Còntraminad,** *da. p. p.* de còntraminar. *Contraminado, da.*
- Còntraminador.** *m.* El qui fà còntraminas. *Contraminador.*
- Còntraminar.** *v. a.* Fer còntraminas. *Contraminar.*
- Còntranatural.** *adj.* Contràri á la naturalesa. *Contranatural.*
- Còntraorde.** *f.* Orde contrària á la que se havia donada. *Contraorden.*
- Còntraordenad.** *p. p.* *Contraordenado.*
- Còntraordenar.** *v. a.* Revocar la orde donada. *Contraordenar.*
- Còntrapalad,** *da. adj.* Ab los pàlos oposads. *Contrapalado, da.*
- Còntrapalanquí.** *m.* Cèrta còrda de resèrva, etc. *Contrapalanquin.*
- Còntrapàlo.** *m.* Pàlo dividid en los escùts. *Contrapalo.*
- Còntrapassar.** *v. a.* Pasar mas allà.—Ser més àlt un que àltre. *Descollar.*
- Còntrapèl.** *m.* *Contrapelo.*
- Còntrapès.** *m.* *Contrapeso.*—Paraque se tanc una pòrta. *Pesa.*—De titaréro. *Contrapeso* ò *balancin.*
- Còntrapésar.** *v. a.* *Contrapesar.*
- Còntrapèste.** *m.* Remèy còntra la pèste. *Contrapeste.*
- Còntraposad,** *da. p. p.* de còntraposar. *Contrapuesto, ta.*
- Còntraposar.** *v. a.* Posar duas còsas oposadas para comparalas. *Contraponer.*
- Còntraposició.** *f.* La acció de còntraposar.—Diferència de caràcter, de sentiments, de figuras, etc. *Contraposicion.*
- Còntraproducentem.** Parànta llatina ab que se diu que lo que un alléga.ò cita es lo contràri de lo que vol provar. *Contraproducentem.*
- Còntrapròva.** *f.* Segona pròva que tira un impressor. *Contraprueba.*
- Còntrapunt.** *m.* Harmonia de diferents cànts. *Contrapunto.*
- Còntrapuntad,** *da. p. p.* de còntrapuntarse. *Contrapunteado, da.*
- Còntrapuntarse.** *v. r.* Barayarse, desayenirse, etc. *Contrapuntarse* ò *repuntarse.*
- Cònttrarèplica.** *f.* Rèplica á rèplicas. *Contraréplica.*
- Contrarestad,** *da. p. p.* de contrarestar. *Contrarestado, da.*
- Contrarestar.** *v. a.* Resistir, oposarse. *Contrarestar.*
- Cònttrarevolució.** *f.* Retòrn al govèrn destruid per una revolució. *Contrarevolucion.*
- Cònttrarevolucionàri,** *ria. adj.* El qui vá còntra los revolucionàris. *Contrarevolucionario, ria.*
- Contràri,** *ria. adj.* Inimig, antagonista, oposad. *Contrario, ria.*—En contràri, per el contràri. *adv.* En contrario, por el contrario.—De lo contràri: de àltra manera. *De lo contrario.*
- Contràri,** *ria. m. f.* El qui té enemistat ab àltre. —El qui seguèix plét ò pretenció còntra àltre. *Contrario, ria.*
- Contrariedat.** *f.* Discordància, oposició entre duas còsas contràrias.—Contratèmps, obstàcle. *Contrariedad.*
- Contrarissim,** *ma. sup.* Molt contràri. *Contrarissimo, ma.*
- Cònttraròda.** *f.* Péssa de fust qui servèix de fòrro á costat de bárco. *Contraroda.*
- Cònttraronda.** *f.* Segona ronda. *Contraronda.*
- Cònttrasálva.** *f.* La sálva que se fà á la que se há fèta. *Contrasalva.*
- Cònttrasèllad,** *da. p. p.* de contrasèllar. *Contraseñado, da.*
- Cònttrasèllar.** *v. a.* Posar un sèllo petit al costat de un gròs. *Contrasellar.*
- Cònttrasèllo.** *m.* Sèllo petit al costat de un gròs. *Contrasello.*
- Cònttraseña.** *f.* Seña contrària á la donada.—Señal en que se convéneu molts para conèxerse. *Contraseña.*
- Contràste.** *m.* El pésador reyál de òr y plàta, el sèu ofici y la sèua oficina. *Contraste.*
- Cònttratèmps.** *m.* Calamidat, trabáys, tèmpe desfèt, etc. *Contratiempo.*
- Cònttravalació.** *f.* La acció y efecte de contravalar. *Contravalacion.*
- Cònttravalad,** *da. p. p.* de cònttravalar. *Contravalado, da.*
- Cònttravalar.** *v. a.* Fer valls y fòssos al rededor de un llòc sitiad. *Contravalar.*
- Cònttravenció.** *f.* Traugressió de llèy, de contràcte, orde, etc. *Contravencion.*

Contravenir. *v. a.* Obrar còtra lléy, pàcte, etc. *Contravenir.*
Contraventor. *m.* Infractor de lléys, etc. *Contraventor.*
Contraverád, *da. adj.* Ab metalls y colors oposáds en escút de ármes. *Contraverado, da.*
Contravéro. *m.* Péssa de escút de ármes ab véros oposáds. *Contravero.*
Contraverí. *m.* Remèy còtra verí. *Contraveneno.*
Contravidriéra. *f.* Segona vidriéra devánt una áltra. *Contravidriera.*
Contrayént. *adj.* El qui contrèu. *Contrayente.*
Contrèt, *ta. p. p.* de contrèurer. *Contraido, da.*
Contrèurer. *v. a.* Endeutarse, celebrar matrimòni, àplegar malaltía. *Contraer deudas, matrimonio, enfermedad.*
Contribució. *f.* Págo que cadahú fà de lo que li tòca de una imposició ò de un gást comú. *Contribucion.*
Contribúid, *da. p. p.* de contribuir. *Contribuido, da.*
Contribuidor, *ra. m. f.* Los qui contribuxen. *Contribuidor, ra.*
Contribuir. *v. a.* Pagar las contribucions. = Concórrer á un gást comú. *Contribuir.* = Concordar, avenirse. *Avenirse, concordar.*
Contribulació. *f.* Adversidát, aflicció. *Contribucion, atribucion, tribulacion.*
Contribulád, *da. p. p.* de contribuir. *Contribulado, da.*
Contribular. *v. a.* Afligir, donar péna. *Contribular.*
Contribularse. *v. r.* Afligirse. *Contribularse.*
Contributári, *ria. adj. ò m. f.* El qui contribuèix ab áltre. *Contributario, ria.*
Contribuyént. *m. f. ò adj.* El qui contribuèix. *Contribuyente.*
Contrició. *f.* Dolor de haver ofès á Déu. *Contricion.* = Àcte de contrició: cèrta fórmula de demanar perdó á Déu. *Acto de contricion.*
Contrincánt. *m.* Contrári en pretensió. = De la màtèxa trinca en oposicions. *Contrincante.*
Contristació. *f.* Aflicció, tristor. *Contristacion.*
Contristád, *da. p. p.* de contristar. *Contristado, da.*
Contristar. *v. a.* Entristir, afligir, donar péna. *Contristar.*
Contristarse. *v. r.* Entristirse. *Contristarse.*
Contrít, *ta. adj.* Los qui ténen contrició. *Contrito, ta.*
Controvèrsia. *f.* Disputa, majorment en còsas de fe. *Controversia.*
Controversista. *m.* El qui tràcta ò escriu de màtèries de controvèrsia. *Controversista.*
Controvertible. *adj.* Lo que se pòt disputar. *Controvertible.*

Controvertíd, *da. p. p.* de controvertir. *Controvertido, da.*
Controvertir. *v. a.* Disputar, majorment sobre màtèries de fe. = Alterar. *Controvertir.*
Contubèrni. *m.* Habitació ab áltra persona. = Amancebament. *Contubernio.*
Contumácia. *f.* Pertinácia, *Contumacia.*
Contumás. *adj.* Ténas, cabassúd. *Contumaz.*
Contumèlia. *f.* Infàmia á la càre. *Contumelia.*
Contumeliád, *da. p. p.* de contumeliar. *Contumeliado, da.*
Contumeliar. *v. a.* Dir á la càre paráulas ofensivas. *Contumeliar.*
Contumeliós, *sa. adj.* El qui contumèlia. *Contumelioso, sa.*
Conturbació. *f.* Inquietút. *Conturbacion.*
Conturbád, *da. p. p.* de conturbar. *Conturbado, da.*
Conturbador, *ra. m. f.* El qui conturba. *Conturbador, ra.*
Conturbar. *v. a.* Enquietar. = Alterar. *Conturbar.*
Conturbarse. *v. r.* Enquietarse, perturbarse, alterarse. *Conturbarse.*
Contús, *ssa. adj.* El qui hà rebúid contussió. *Contuso, sa.*
Contussió. *f.* Còp sense llàga. *Contusion.*
Convalecència. *f.* El estat del qui es surtid de una malaltía fins que hà cobrád sas fòrsas. = Sàla ò càsa destináda para los convalacènts. *Convalecencia.*
Convalecènt. *adj.* El qui convalèix. *Convaleciente.* = El qui no surt per pó del orátge. *Huero, ra.*
Convalexer. *v. n.* Recobrar sas fòrsas el qui hà estat malált. *Convalecer.*
Convalescúid, *da. p. p.* de convalexer. *Convalecido, da.*
Convalidació. *f.* Confirmació. *Convalidacion.*
Convalidád, *da. p. p.* de convalidar. *Convalidado, da.*
Convalidar. *v. a.* Confirmar una còsa. *Convalidar.*
Convècso, *sa. adj.* Se diu de la superfície qui no es plana. *Convexo, xa.*
Convexidát. *f.* La curvatura de un còs convècso. *Convexidad.*
Convenció. *f.* Ajust, pàcte. *Convencion.*
Convencionál. *adj.* Convengúid, pactád. *Convencional.*
Convencionálmènt. *adv.* Ab convenció. *Convencionalmente.*
Convengúid, *da. p. p.* de convenir. *Convenido, da.*
Convèni. *m.* Ajust, contrácte, pàcte. *Convenio.* = Maliciós. *Entruchada.* = El qui lo fà. *Entruchador.* = Convèni en compres y vendas. *Convenio ò iguala.*

Conveniència. *f.* Profit, acomódo, proporció, utilitat. *Conveniencia.*
Conveniént. *adj.* Profitós, proporcionád, útil, decent, conforme, etc. *Conveniente.*
Convenientíssim, *ma. sup.* *Convenientísimo, ma.*
Conveniéntíssimamént. *adv. sup.* *Convenientísimamente.*
Conveniéntmént. *adv.* De un módo conveniént. *Convenientemente.*
Convenir. *v. n.* Concordar, importar, ajustar, etc. *Convenir.*
Convenirse. *v. r.* Ajustarse, concordar, pactarse, acomodarse. *Convenirse.* = En so comprar y vendre. *Convenirse* ó *igualar.* = Maliciosamént, v. g. en no comprár ni vendre sinó á tal preu. *Entruchar.*
Convénser. *v. a.* Provar una còsa de tal manéra que no se puga negar. *Convencer.*
Convénud, *da. p. p.* de convénser. *Convencido, da.*
Convént. *m.* Habitació de religioses. *Convento.*
Convéntet. *m.* Convént petit. *Conventico, illo, ito.*
Convénticulo. *m.* Junta petita secreta y ilícita. *Convénticula* ó *convénticulo.*
Convéntôt. *m.* Convént gráu. *Conventazo.*
Conventuál. *adj.* Qui pertány á convént. *Conventual.*
Conventuál. *m.* El religiós qui residèix en un convént. = Religiós de san Francèsc qui pòt posseir béns. *Conventual.* = Túmulo petit. *Tumba.* = Missa conventuál: missa resáda ó cantáda á qui assistèix la comunidat. *Misa conventual.*
Conventualidat. *f.* Estát de un convént ahónt se viu baix de una rétgla. = El ácte de habitar en un convént. *Conventualidad.*
Conventuálmént. *adv.* En comunidat y segóns las rétglas del convént. *Conventualmente.*
Convergència. *f.* Estát de línyas qui se acòstan devés un punt. *Convergenia.*
Convergént. *adj.* Se diu de las línyas qui se acòstan una á la áltra. *Convergente.*
Convèrsa y conversació. *f.* Plática familiar, entretenimént. = Reunió, societat, etc. *Conversacion.* = Mudar de convèrsa ó de conversació. *Mudar de conversacion* ó *echar la plática á otra parte.* = Axó es conversació: xerrar per xerrar. *Decir por decir es esto.*
Conversád. *p. p.* *Conversado.*
Conversar. *v. n.* Entretenirse xerránt familiarmént. *Conversar.*
Conversió. *f.* Mutació de forma. = Mudansa de costums á sa párt millor. = Vòlta, giro. *Conversion.*
Conversu, *va. adj.* Lo qui té virtút de convertir. *Conversivo, va.*

Convertible. *adj.* Lo qui se pòt convertir ó mudar. *Convertible.*
Convertid, *da. p. p.* de convertir. *Convertido, da.*
Convertir. *v. a.* Mudar una còsa en áltra. = Fer mudar de creència, de sentiménts y de costums, de mal en bé, reduir del vici á la virtút. *Convertir.*
Convertirse. *v. r.* Reduirse al camí rète, á Déu, del vici á la virtút, etc. *Convertirse.*
Convició. *f.* Pròva evidént de un fét, de una veritat, y son efècte. *Convicción.*
Convicto, *ta. p. p.* *irregular* de convénser. *Convicto, ta.*
Convictor. *m.* El que viu en una comunidat, v. g. en collègi, y no es individu de élla. *Convictor.*
Convictòri. *m.* Collègi de Jesuitas para estudiánts seculars. *Convictorio.*
Convictorista. *m.* Estudiánt secular en convictòri. *Convictorista.*
Convidad, *da. p. p.* de convidar. *Convidado, da.*
Convidador, *ra. m. f.* el qui convida. *Convidador, ra.*
Convidánt. *m. f.* El convidad. *Convidado, da.*
Convidar. *v. a.* Pregar un á áltre que li fásse compaña á sa táula, á beurer, á ball, ó áltra funció. = Solicitar, incitar. *Convidar.*
Convidarse. *v. r.* Una als áltres. *Convidarse.* = *Jell* matèix. *Convidarse* ó *meterse de gorra.*
Convincént. *adj.* Lo qui té la fòrsa de convénser. *Convincente.*
Convite. *m.* La acció de convidar. = Menjada, vèga, festa. *Convite.* = Aquell en qui el convidad també pága ó se fá tant per hòm. *Convite con porra.* = Convite grós. *Conviten.*
Convocació. *f.* La acció de convocar. *Convocacion.*
Convocád, *da. p. p.* de convocar. *Convocado, da.*
Convocador, *ra. m. f.* El qui convòca. *Convocador, ra.*
Convocar. *v. a.* Citar, cridar para fer ajuntar, congregar. *Convocar.*
Convocatòri, *ria. adj.* Qui convòca. *Convocatorio, ria.*
Convocatòria. *f.* Escrit ab que se convòca. *Convocatoria.*
Convuls, *sa. adj.* El qui té convulsions. *Convulso, sa.*
Convulsió. *f.* Movimént violént, forçad, irregular, involuntári des músculos. *Convulsion.*
Convulsu, *va. adj.* Lo qui càusa ó dona convulsions. *Convulsivo, va.*
Conxa. *f.* Clòsca dura que ténen alguns animals. *Concha.* = De tortuga de mar. *Concha* ó *carey.*
Cofy. *m.* La naturalesa de dòna. *Coño.*
Coopéració. *f.* La acció de cooperar, y el sèn efèc-

te. *Cooperacion*.
Coopérád, da. *p. p.* de cooperar. *Cooperado*, da.
Coopérador, ra. *m. f.* El qui coopéra. *Cooperador*, ra.
Coopérant, *p. p.* de cooperar. El qui coopéra. *Cooperante*.
Coopérar, *v. n.* Obrar juntament ab áltre para un matéix si. *Cooperar*.
Coopérari, ria. *m. f.* El qui coopéra. *Cooperario*, ria.
Coopératíu, va. *adj.* Lo qui coopéra ò pòt cooperar. *Cooperativo*, va.
Coopositor, m. El qui concorre ab áltre á oposicions. *Coopositor*.
Cooptació, f. El acte y efecte de associar, de agregar, de admètrer en un cuérpo. *Cooptacion*.
Coordinació, f. La acció de coordinar. *Coordinacion*.
Coordinád, da. *p. p.* de coordinar. *Coordinado*, da.
Coordinádamént, adv. Ab coordinació. *Coordinadamente*.
Coordinar, *v. a.* Arretglar, posar en orde.=Combinar los arretglaménts, las relacions. *Coordinar*.
Còp, m. Tòc, desgràcia, vegáda, admiració, sorpresa, etc. *Golpe*.—En aràm, plàta, qui déxa senñal. *Bollo*.—De áygo. *Golpe de agua*.—Al áv-re. *v. g.* jugánt á la pilòta. *Volco*.—Á bàula. *Aldabada*. Y si es molt fòrt. *Aldabazo*.—Bláu en el còs. *Cardenal*.—Sense fer llàga. *Contusion*.—En fruyta. *Maca*.—De lladriòla péghut ab élla. *Ladrillazo*.—De llanceta. *Lancetada*.—De mar. *Golpe de mar*; y si es gròs. *Maretazo*.—De péix: axò son molts de péixos qui vau junts. *Bardume*.—De pits. *Golpe de pechos*.—De puffy. *Remoquete*.—De vent. *Ráfaga de viento*.—De vista. *Golpe de vista*.—Còp gròs, qui fà pòc mál. *Mamporro*.—De còp. *adv.* Prést. *De golpe ò pronto*.—D'un còp: de una vegáda. *De un golpe*.—Fer còp: causar admiració. *Dar golpe*.
Cop, m. Còsa de pásta. *Bollo*.—De hòstia. *Pan*.
Copa, f. Braser en forma de tassa. —Pinta de carta de jugar. *Copa*.
Copéla, f. Grisòl para purificar òr y plàta. *Copela*.
Copèt, m. Còp petít. *Golpecico*, *illo*, *ito*.
Copeta, f. Espècie de braser molt petit para dur fòc. *Braserillo*.
Copetjád, da. *p. p.* de copetjar. *Golpeado*, da. —Còsa d'aràm, llautó, etc. *Abollado*, da. —Còsa de òr ò plàta. *Abollonado*, da. —Fruyt. *Macado*, da.
Copetjar, *v. a.* Donar còps ò tòcs. *Golpear*.—Aràm,

llautó. *Abollar*.—Còsa de òr ò plàta. *Abollonar*.—Fruyta. *Macar*.
Copetjarse, *v. r.* Sa fruyta. *Macarse*.
Còpi de guàrdia. *m.* Cèrt nombre de soldáts qui estàn en cèrt parátge para fer la guàrdia, y el matéix parátge. *Cuerpo de guardia*.
Còpia, f. Trasládo trèt á la lletra de qualsevòl escrit. —Abundància, multitud de còsas. *Copia*.
Copiád, da. *p. p.* de copiar. *Copiado*, da.
Copiadó, ra. *m. f.* El qui copia. *Copiadó*, ra.
Copiánt, *p. a.* de copiar. El qui copia. *Copiente*.
Copiar, *v. a.* Trèner còpia de escultura ò pintura. —Trasladar á la lletra algún escrit. *Copiar*. —Dibuxos per derrera vidres. *Trasflorar*.
Copilació, f. Resúmen: sumári. *Copilacion*.
Copilád, da. *p. p.* de copilar. *Copilado*, da.
Copilador, ra. *m. f.* El qui copila. *Copilador*, ra.
Copilar, *v. a.* Ajuutar en cuérpo lléys, noticias, etc. *Copilar*.
Copiña, m. Sa clòsca de pegèllida, etc. *Concha*. —Ab siquietas. *Venera*. —Que en alguns llòcs auomenan á piña de pi. *Piña*.
Copió, sa. *adj.* Abundánt. *Copioso*, sa.
Copiosamént, adv. Ab abundància. *Copiosamente*.
Copiosíssim, ma. *sup.* *Copiosissimo*, ma.
Copiosíssimamént, adv. *sup.* *Copiosissimamente*.
Còpula, f. Ajuntament caruál. —El verb qui unèix el subjècte ab el predicat en una proposició. *Còpula*.
Copulatiu, va. *adj.* Lo qui unèix, ferma, ajunta. *Copulativo*, va.
Copulativamént, adv. Juntamént. *Copulativamente*.
Coqueta, f. Coca petita. *Tortica*, ita. —Ab so màneg de corretjas ò paumetas. *Coqueta*. —Ab sa mà. *Palmeta*.
Coquí, m. Cobárd. *Follon*.
Còr, m. La part més principal de tot vivènt posáda al mitx del cèntro inferior del pit. —Lo interior de còsa inanimáda qui es una substància mòlla, *v. g.* la de un àbre. —Ánimo, esperit, valor. —Amor, bona voluntat, benevolència. *Corazon*, y ant. *cor*. —Còr de ày. *Machuelo*. —De turc: el qui no té piedat. *Corazon de alcornoque*. —De còr: ab asècte. *De corazon*: de memòria. *De coro*. —El còr mo deya. *El corazon me lo decia*. —El còr no es traydor á ningú. *El corazon no es traidor*. —Dir el còr demúnt se má: ser iugèüno, de bona fe. *Llevar el corazon en la mano*. —Posar dins el còr á un: manifestarli gráu amor. *Meterle en el corazon*.
Còr de càñom. *m.* Càñom segona vegáda pentinád. *Chorron*.

Côr. m. El llòc de Iglesia ahónt cāntan los egle-
siásticos. = El agregāt de los qui hey cāntan.
= Cada una de las bāndas dreta y esquērra en
que se dividèix el cōr. = Conjunt de veus. = Mul-
titud de àngels. *Coro, y ant. cor.* = Cantar ò rezar
à cōrs: alternar diēnt una cōsa uns, y àltres
àltra. *Cantar a coros.* = Fer cōr aparte: estar
desuníds. *Hacer coro aparte.*
Coracéro. m. Soldāt de cavall armād ab corāssa.
Coracero.
Coracina. f. Pēssa del vestít de fōrt. *Coracina.*
Corāl. m. Producció marina. *Coral.* = Amíg corāl:
molt amíg. *Amigo del asa.*
Coralina. f. Hérba marina. *Coralina.*
Corānta. Nombre: quātre vegādas dēu. *Cuarenta.*
= À las corānta. *adv.* Molt tård. *A las veinte.*
Corantena. f. El témps de corānta dias, etc. =
Próp de corānta. = Llòc per estar los qui vén-
nen de llòc apéstād ò sospitós y el témps que
si estā. *Cuarentena.*
Corantí, na. adj. Lo qui té corānta āñys. = Lo qui
cumpłèix el nombre de corānta. *Cuadragési-
mo, ma.*
Corāñy. m. Térme ab que en algúns llòcs ano-
menan á se cōna de dōna. *Cola.*
Corāssa. f. Armadura de fērrro ò cer. *Coraza.*
Corātgē. m. Valor, esfōrs. = Furor, ira, rābia.
Corage.
Corbāda. f. Espēcie de volteta entre biga y biga.
Bovedilla.
Corbāta. f. Tavayoleta de rōba blānca ab tres ò
quātre doblēgs que se duya penjānt al cōll.
Corbata. = Corbāta ò senayeta: axò se diu del
qui vòl dur es punt àlt, encāre que sía tor-
nar pōbre. *Rico ò pinjado.*
Corbatí. m. Bossí de pell ò de rōba que se du al
cōll. *Corbatin.*
Corbeta. f. Cērt bārco. *Corbeta.*
Corc. m. Cue insēcto. *Guzano, cojo.* = De llegím.
Mida. = De lleñām: bāñariquer. *Carcoma ò cor-
cojo.*
Corcād, da. p. p. de corcarse. *Cocoso, sa.* = Lle-
ñām. *Carcomido, da.* = *adj.* Lo qui té corc.
Gusaniento, ta.
Corcarse. v. n. Destruirse per cāusa de corc. *Agu-
sanarse.* = El fust. *Carcomerse.*
Corcó. m. Dolor qui mortifica. = Cuydādo qui
interiormēnt consumèix á un. *Carcoma.* = En-
fādó que té un y no lo vòl dir. *Guzanera.*
Córda. f. Agregāt de fils torsíds qui sñn un tót
llarg y redó. = Budēlls torsíds, ò fil de fērrro,
de cer ò de llautó que se pōsan á instrumēts
músics. = Cērtā líneya del círculo. *Cuerda.* = Pa-
ra fer caminar bārcos. *Sirga.* = De corrióla. *Ti-*

ro. = Para ballaríy demúnt. *Maroma.* = Ab que
se ferma es batāy de campāna, picaròl. *Casti-
gadera.* = Ab que se ferma una histia derréra
àltra. *Reata.* = Ab que se ferma la arāda la
jou. *Coyunda ò sobeo.* = Ab que se ferma lo
que se pésa. *Honda.* = Ab que se ferma ensēlla-
mént. *Baga ò lazo.* = Ab que se ferma somāda.
Sobrecarga ò бага. = Ab que se fā ballar bal-
dufas. *Zumbel.* = De singla. *Latiguera.* = De
vima. *Crisneja.* = Gruxāda de cāñom. *Soga.* =
Petita de espárt. *Lia.* = Afluxar sa cōrda: ser
indulgēnt. *Aflojar la cuerda.* = Estirar sa cōr-
da: ser rigurós. *Apretar la cuerda.* = Donar
cōrda al péix enganxād á ám. *Dar carrete.* = Cōr-
da de espárt á mōdo de llātra. *Cudria.*
Cordāda. f. Tòc ab cōrda. *Cordelazo.*
Cordām. m. Multitud de cōrdas. *Cordage.*
Cordād, da. p. p. de cordar. *Abrochado, da.* =
Ensogado, da. = *Encordado, da.* = *Enredado,*
da, segóns el vérb de qui es particip.
Cordar. v. a. Guārdapits, gipó, etc. *Abrochar.* =
Barrāls, cadufos, etc. *Ensogar.* = Cadiras, gui-
tērras, etc. *Encordar.* = Baldufas. *Enredar*
trompos.
Cordéll. m. Unió de fils torsíds de diferēnts for-
mas qui servèix para fermar. *Cordel.*
Cordéllād. p. p. de cordéllar. *Rollado.*
Cordéllar. v. a. Es tabāc: fer cōrda de sas fuyas.
Rollar.
Cordéllāt. m. Textí de llāna. *Cordellate.*
Cordéllina. f. Cordeta. *Cuerdecica, illa, ita y cuer-
dezuela.*
Cordélló. m. El de dixiplinas. *Ramal.* = El endo-
blād de bāix. *Canelon.*
Corder. m. El qui fā cōrdas de fil. *Cordelero.* =
De espárt ò pāumas. *Soguero.*
Corderia. f. Llòc ahónt se fñn ò venen cōrdas.
Corderia ò cordeleria.
Cordeta. f. Cōrda petita. *Cordecica, illa, ita y*
cordezuela. = De espárt ò pāumas. *Soguilla.*
= Tirar cordeta: ser de algúñ partít. *Ser de*
la pandilla.
Cordiāl. adj. Lo qui té virtút para confortar el
cōs. = *m.* Beguđa. *Cordial.*
Cordiālmēnt. adv. De bñ cōr. *Cordialmente.*
Cordilléra. f. Tira de montāñias. *Cordillera.*
Cordó. m. Cōrda de seda, fil ò llāna. = Mollura.
= Gént destināda para impedir la comunicació.
= Cōrda ab nuus que duen algúns religiosos.
Cordon. = De moneda. *Cordoncillo.*
Cordonāda. f. Tòc ab cordó. *Cordonazo.*
Cordonāso. m. Espāy de algúns dias āntes ò des-
pués de san Francēsc en que hey sòl haver tor-
ménta en el mar. *Cordonazo.*

Cordoneillo. *m.* Cadeneta de dr. *Cadenilla de oro.*
 = *Cordonèt.* *Cordoncico, illo, ito.*
Cordová. *m.* Pèll de boc ò càbra adobàda. *Cor-*
doban.
Cordovès, *sa. adj.* De Córdova. *Cordoves, sa.*
Cordura. *f.* Judici, prudència. *Cordura.*
Corema. *f.* Los 40 dias de dijuni àntes de Pàsco.
Cuaresma. = Agregat de sermóns para predi-
 carlos = Llibre qui conté dits sermóns. *Cuares-*
ma. = Bàxa quánd hey hà pòcs derrers dias. *Al-*
ta. = Àlta: quánd ni hà molts. *Baja.* = Fer sa
 corema: dejunar. *Hacer la cuaresma ò cuares-*
mar.
Coremer. *m.* El predicador de sa corema. *Cuares-*
mero.
Coresnàl. *adj.* Pertañent á sa corema. *Cuaresmal.*
Corèt. *m.* Còr petít. *Corazoncico, illo, ito.* = Ahónt
 se cànta. *Corito.*
Coriàmbic, *ca. adj.* Pertañent á coriàmbó. *Co-*
ridmbico, ca.
Coriàmbó. *m.* Pèu de vérs grég ò llatí de duas
 bréus y duas llárgas. *Coriambo.*
Corisèu. *m.* Cáp de sècta, opinió, partít. *Corifeo.*
Corista. *m.* El religiós de còr fins qué diu missa.
Corista.
Còrme. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Cosme.*
Còrn. *m.* La clòsca de cèrt péix. *Nacara ò caracol*
marino, y en Santànder. Bigarro. = Tocar el
 còrn: anarsèu. *Tomar el trote, liarlas.*
Còrnar. *v. a.* Tocar es còrn. *Tocar el caracol ma-*
rino.
Cornaló. *m.* Punta de matalàs, sàrria, etc. *Cogu-*
jon ò cornijal.
Cornamussa. *f.* Trompeta llàrga. *Cornamusa.*
Cornèt. *m.* Còrn petít. *Caracolito.* = Plànta. *Balsa-*
mina ò momórdiga.
Corneta. *f.* Instrument de buf. = El qui la tòca.
 = Bandèra de duas puntas. *Corneta.*
Corneteta. *f.* Corneta petita. *Cornetilla.*
Cornucòpia. *f.* Miráy gròs. *Cornucopia.*
Cornú. *m.* El marít á qui se dóna es infàel. *Cor-*
nudo. = Cornú y apaleyad: el qui encàre es
 màltractad de sa dóna infàel. *Tras cornudo apa-*
leado.
Corografia. *f.* Descripció de algúu réyno, país,
 provincia. *Corografia.*
Corogràfic, *ca. adj.* Pertañent á corografia. *Co-*
rográfico, ca.
Corógráfo. *m.* El qui esoríu de corografia. *Coró-*
grafo.
Corollàri. *m.* Proposició qui se següeix de una
 àltra antecedent. *Corolario.*
Corona. *f.* adorno del cáp en redó para denotar
 el honor ò alegríu. = Tonsura clerical. = El pri-

mer gráu egleciàstic. = Estát governad per un
 sobérano y los séus drets, la séua autoridat, etc.
 = Ròllo de llum al rededor del cáp dels sànts.
 = Deprecació á María puríssima: espècie de
 rosàri. = Part de la gornisa. = Fi de una òbra.
Corona. = El ròllo de cabèys que duen los re-
 ligiosos. *Cerquillo.* = Corona ducal, imperiàl,
 etc., etc. *Corona ducal, etc., etc.*
Conronació. *f.* Ceremònia para coronar. *Corona-*
cion.
Coronad, *da. p. p.* de coronar. *Coronado, da.*
Coronador, *ra. m. f.* El qui corona. *Coronador, ra.*
Coronàl. *adj.* Se diu del òs interior del cáp. *Co-*
ronal.
Coronament. *m.* La part qui corona un edifici.
Coronamento ò coronamiento.
Coronar. *v. a.* Posar una corona demunt es cáp.
Coronar. = Àbres: tayarlos totes sas rāmas. *Des-*
mochar ò afrailar. = Péssa fèta dāma. *Señalar.*
 = Àbre coronad. *Desmochado, da ò afrailado,*
da. = Péssa coronada. *Pieza señalada.*
Coronàri, *ria. adj.* Pertañent á corona. *Coronario,*
ria. = Lo qui té forma de corona. *Id.*
Coronària. *adj.* Se diu de duas artèrias. *Corona-*
ria.
Coronèl. *m.* El qui mānda un retgiment. *Coronel.*
Coronèlla. *f.* La dōna del coronèl. = Una compa-
 ñia quey havia antigament á Mallòrca. *Coronela.*
Còrp. *m.* Àve molt coneguda. *Cuervo.* = Còrpsmarí.
Somorgujo, cuervo marino, merganzar, corve-
jon.
Corporàl. *adj.* Lo pertañent al còs. *Corporal.*
Corporalidat. *f.* La calidat del còs. *Corporalidad.*
Corporalmènt. *adv.* De un mòdo corporàl. *Corpo-*
ralmente.
Corporàls. *m. pl.* Un bossí de ròba quadrad que
 estén el sacerdot ò el diàca demunt sa àra de
 altar, etc. *Corporales ò corporal.*
Corporeidat. *f.* V. Corporalidat. *Corporeidad.*
Corpòreo, *rea. adj.* Lo que té còs ò lo que li per-
 tany. *Corpóreo, rea.*
Corps. *m.* Térme francès qui vòl dir còs. *Corps.*
Corpulència. *f.* Magnitud de algúu còs. *Corpulen-*
cia.
Corpulent, *ta. adj.* Lo qui té molt de còs. *Cor-*
pulento, ta.
Còrpus. *m.* Térme llatí qui sòlamènt se usa para
 anomenar la fèsta del santíssim còs de Cristo.
Corpus.
Corpuscular. *adj.* Se diu del sistéma de los áto-
 mos. = *m.* El qui següeix dit sistéma. *Corpus-*
cular.
Corpusculista. *m.* El qui següeix el sistéma cor-
 puscular. *Corpusculista.*

Corpusculo. *m.* Còs moltíssim petít, àtomo. *Corpusculo.*

Corral. *m.* Siti descubèrt en las cásas. = *Cámp tancad.* = Buyd que déxan los estudiánts en lo que escriuen. *Corral.* = Corral de córdas para tancar *oveyas.* *Aprisco, redil.* = Fer corrales los estudiánts: faltar á escòla. *Hacer corrales* ò *novillos.*

Correcció. *f.* Avis, repreusió, càstig. = Figura retòrica. = El acte de esménarse ò de llévar sas fálts. *Correccion.* = Correcció fratèrna: repreusió *secreta* que se dona á un. *Correccion fraterna* ò *fraternal.*

Correccionál. *adj.* Lo pertañent á correcció. *Correccional.*

Corregible. *adj.* Lo capás de ser corregid. *Corregible.*

Corregid, *da. p. p.* de corregir. *Corregido, da* ò *correcto, ta.*

Corregidor, *ra. m. f.* El qui corregèix. = Magistrat y la séua dòna. *Corregidor, ra.*

Corregiment. *m.* Dignidat del corregidor. *Corregimiento.*

Corregir. *v. a.* Avisar, regañar, castigar. = Esménar lo errad. *Corregir.*

Corregirse. *v. r.* Esménarse. *Corregirse.*

Corrècte, *ta. adj.* Sense fálta. *Correcto, ta.*

Corrèctament. *adv.* Ab correcció. *Correctamente.*

Corrector, *ra. m. f.* El qui corregèix. *Corrector, ra.* = *m.* El superior de convént de san Francisco de Pàula. *Corrector.*

Corredentor. *m.* El qui es redentor juntament ab àltre. *Corredentor.*

Corredor, *ra. m. f.* El qui corre molt. *Corredor, ra.*

Corredor. *m.* El qui per ofici fa sas cridas, intervé en encants y vendas. *Corredor.* = De canvis, de llónja, de oreya. *De cambio, de lonja, de oreja.* = De convént. *Dormitorio* ò *crujia.* Cordó ò fil que se pòsa dins sa càrn de malalt. *Sedal.*

Correduria. *f.* El ofici de corredor. *Correduria.*

Corregud, *da. p. p.* de córrer. = *adj.* Tunantes. *Corrido, da.*

Correguda. *f.* Movimènt atropèllad de hòmo ò animal. *Corrida.* = De correguda. *adv.* De préssa. *De corrida.*

Corregudas. *f. pl.* Fésta en que corren hòmos, alòts, cavalls, etc. para goñar jòyas. *Carrera.*

Corregudeta. *f.* Correguda curta. *Corridita, illa.*

Correlació. *f.* Mutua relació entre còsas. *Correlacion.*

Correlatiu, *va. adj.* Lo qui denòta correlació. *Correlativo, va.*

Correlativament. *adv.* Ab correlació. *Correlativamente.*

Corrént. *f.* El curs de las còsas. = De fònts, rius, torrénts, etc. *Corriente.* = Seguir la corrént: la opinió de los més sense ecziminarla. *Seguir la corriente.*

Corrént. *adj.* Acabád, admès, autorisád per el us ò costúm. *Corriente.* = Àny, moneda, etc. *corrént.* *Año, moneda, etc. corriente.* = De corréntas. *adv.* Avid. *De corrida.*

Correntí. *m.* Corrént de las áygos del mar en alguns parátges sense cási conèxerxe demunt. *Corriente.*

Córrer. *v. n.* Caminar ab velocidat. = Estar admesa ò rebuda una còsa. = Passar, valèr. *v. g.* moneda en el témps de que se trácta. *Correr.* = Còm una bàla. *Como una bala.* = Còm un cà llebrer. *Como un galgo.* = Còm un cavall desenfrenad. *Correr sin freno.* = Córrer á ò per conte de algú. *Correr d ò por cuenta.* = Córrer derréra un. *Correr tras de uno.* = Córrer sa feyna: haverny molta. *Correr el oficio.* = Córrer á la pá. *Correr parejas.* = Córrer de quátres. *Correr d escape.* = Córrer tant còm ne pòden trèurer. *Correr d todo escape* ò *d mas correr.* = Córrer sa pága, salari, sòu. *Correr la paga, salario, sueldo.* = Córrer la veu: divulgarse una còsa que se ignoráva. *Correr la voz.* = Córrer fortuna, borrasca. *Correr fortuna, borrasca.* Dexán córrer. *Déjalo correr.*

Correria. *f.* Hostilidat. *Correria.*

Correspondència. *f.* Relació de una còsa ab àltra. = Trácto, comunicació já de paràula, já per escrit. = Conformidat, proporció. *Correspondencia.*

Correspondrer. *v. a.* Respòndrer per sa séua pàrt per sentiments, per accions, per cartas. = Al bènèfici rebud. = *v. n.* Pertañer ò pertanèxer. *Corresponder.*

Correspondrerse. *v. r.* Comunicarse per cartas, amarse mutuament. *Corresponderse.*

Corresponéut. *adj.* Conveniènt, proporcionád, conforme, digne. *Correspondiente.*

Corresponéut. *m.* El qui té correspondència, trácto ab àltre. *Correspondiente.*

Corresponsál. *m. V.* Corresponéut. *m.* *Corresponsal.*

Correspòst, *ta. p. p.* de correspondrer. *Correspondido, da.*

Corretja. *f.* Tira llàrga y prima de péll ò de cayo-ro. *Correa.* = De estrèp. *Acion.* = Ab una civèlla á un càb. *Francalete.* = La àmpla y que se duya al vèntre majormènt los pagesos. *Cincho.* = Para afilar rahors. *Suavizador.*

Corretjada. *f.* Tòc ab corretjadas. *Latigazo* ò *zurriagazo.*

Corretjadas. *f. pl.* Bastó llarg y prim ab una còrda á un cap para pegar á bestiar y á altres animals. *Ldtigo* ó *zurriaga*.
Corretjadetas. *f. pl.* Corretjadas petites. *Latiguillo*.
Corretjám. *m.* Agregát de corretjas. *Correage*.
Corretjas. *f. pl.* Dixiplinas. *Diciplinas*.—Las qui aguantan el buc de cotxo. *Correones*.
Corretjer. *m.* El qui fà corretjas. *Correero*.
Corretjeta. *f.* Corretja petita. *Corregica*, *illa*, *ita* ó *corregüela*.
Corretjota. *f.* Corretja gròssa. *Correon*.
Corrètx. *m.* De porta. *Gozne*.—Per fermar varcas, etc. *Calzadera*.—Estirar es corrèys: estoviar es gást. *Bandearse*.
Corrètxí. *m.* Cuyro petit de tabac. *Corrachín*.
Corréu. *m.* El qui per ofici du cartas.—La casa ahont se reben y donan sas cartas.—El agregát de ellas. *Correo*.—El pescador qui du es péix á la pescateria. *Playero*.—Còvo de péix. *Cuebano* ó *cesto de pescado*.
Corriòla. *f.* Ròda petita para pujar còsas. *Garrucha* ó *palea*.
Corrioleta. *f.* Corriòla petita. *Garruchuela* ó *car-ruchuela*.
Corró. *m.* Bastó redó per fer córrer pédras, bàrcas. *Rodillo* ó *polin*.
Corroboració. *f.* Esfòrs, ánimo, valor que se dona á desmayat ó cobard.—Confirmació de alguna còsa. *Corroboración*.
Corroborad, *da.* *p. p.* de corroborar. *Corroborado*, *da*.
Corroborant. *p. a.* El qui corrobora. *Corroborante*.
Corroborant. *m.* Confortatiu. *Corroborante*.
Corroborar. *v. a.* Avivar, donar nòvas fòrças, —Confirmar, donar nòva fòrça á argument, opinió, etc. *Corroborar*.
Corroboratiu, *va.* *adj.* Lo qui corrobora. *Corroborativo*, *va*.
Corrómprer. *v. a.* Alterar, adulterar.—Pervertir, seduir, sobornar, viciar, violar.—Podrir. *Corromper*.—Sentir de paràula. *Escatimar*.
Corrómprese. *v. r.* Podrirse, dañarse, viciarse. —Tornar dolént. *Corromperse*.
Corrossiu, *va.* *adj.* Lo qui consumèix, menja sa càrn. *v. g.* cranc malaltia. *Corrosivo*, *va*.
Corrumpíd, *da* ó *corrupíd,* *da.* *p. p.* de corrompre. *Corrompido*, *da* ó *corrupto*, *ta*.
Corrapió. *f.* Alteració en las qualidats principals, y en la substància de una còsa.—Putrefeció, podridura.—Falsa mutació de tèsu en un passatge de llibre.—Depravació. *Corrupcion*.
Corruptament. *adv.* De un módo corrompíd. *Corruptamente*.

Corruptèla. *f.* Abús de lléy ó dret. *Corruptela*.
Corruptibilitat. *f.* Calidat de lo qui es corruptible. *Corruptibilidad*.
Corruptible. *adj.* Lo qui se pòt corrompre. *Corruptible*.
Corruptísim, *ma.* *sup.* *Corruptísimo*, *ma*.
Corruptísimament. *adv. sup.* *Corruptísimamente*.
Corruptiu, *va.* *adj.* Lo qui corrómp. *Corruptivo*, *va*.
Corruptor, *ra.* *m. f.* El qui corrómp los costums, el enteniment, el gust, etc. *Corruptor*, *ra*.
Corruscada. *f.* Desàyre.—*Desaire*, *reves*.—Sempeita. *Empujon*.
Córt. *f.* La ciutat ó vila ahont está el sobérano.—Los qui compònen la comitiva y familia del sobérano.—Obsèqui, comitiva, acompanyament.
Corte.—Fer la cort: obsequiar, acompanyar. *Hacer la corte*.—*Corts.* *f. pl.* La junta dels estats de España. *Cortes*.
Cortá. *m.* Mesura. *Cuartan*.
Cortana. *f.* Malaltia. *Cuartana*.
Cortaner, *ra.* *m. f.* El qui té cortanas. *Cuartanero*, *ra*.
Cortar. *v. a.* Tayar un plét, una brega, etc. *Cortar*.
Cortedat. *f.* Pòca estensió.—Falta de capacidat, de valor, de instrucció. *Cortedad*.
Corter. *m.* La quarta part de una còsa. *Cuarto*.—Bàrrio.—Habitació para soldats.—Bón tracto que donau los vencedors á los vençuts. *Cuartel*.—De devánt de una áve ó de auveya, etc. *Cuarto delantero*; el de derrera, *cuarto trasero*.
Corteler. *m.* El soldat qui en cada compaña cuyda de la seguretát de sa seua quàdra. *Cuartelero*.
Cortera. *f.* Mesura, y lo que cab en ella. *Cartera*.—Lloc ahont se ven blat, ordi, etc. *Alhondiga*.
Corterada. *f.* Espáy de terréno de certa estensió. *Carterada*.
Cortero. *m.* La quarta part de un tot. *Carteron*.
Corterola. *f.* Fusta per dur ó tenir vi. *Carral* ó *barril*.
Corterdá, *da.* *adj.* El qui té molt de còs. *Corpu-do*, *da*.—El qui es com una bòlla. *Tapon de cuba*.
Cortès, *sa.* *adj.* Atént, estíble, polític. *Cortes*, *sa*.
Cortessá, *na.* *adj.* Lo qui pertány á cort.—*Cortès*.—El qui frequenta la cort. *Cortesano*, *na*.
Cortesia. *f.* Reverència, moviment del cos que se fà per saludar.—Política, respècte, civildat.—Gràcia, favor. *Cortesía*.—Fer cortesia. *Ha-*

cer cortesía.—Tornar sa cortesía: resaludar. *Bol-ver la cortesía.*
Cortésissim, ma. sup. Cortesísimo, ma.
Cortésissimament. adv. sup. Cortesísimamente.
Cortesment. adv. Ab cortesía, ab política. *Cortes-mente.*
Cortetjád, da. p. p. de cortetjar. Cortejado, da.
Cortetjador, ra. m. f. El qui cortetja. *Corteja-dor, ra.*
Cortetjar. v. a. Obsequiar, fer la cort.—Festet-jar. *Cortejar.*
Cortètx. m. Amante, enamorad. *Cortejo.*
Cortí. m. Mesura para vi, etc. *Guartin.*
Cortina. f. Bossí de rōba penjada para tapar finés-tras, portáls, llits, etc.—Pāñy de murada en-tre bastió y bastió. *Cortina.*—Para tapar el sa-grári. *Palia ò viso del altar.*—Negra para mòrt ò conventuál. *Paño de tumba.*—Para posar á trōna. *Paño de púlpito.*—Tirar sa cortina: obrir-la ò tancarla. *Correr la cortina.*
Cortinátge. m. El conjunt de sas cortinas des llit, sala, etc. *Cortinage.*
Cortineta. f. Cortina petita. *Cortinilla.*
Cortó. m. La quárta pàrt de una cōsa. *Quarteron.*—Mesura. *Cuartillo.*
Cōs. m. Substància materiál y espessa.—La subs-tància materiál del hòmo.—Totas las pàrts de un edifici fins á la gornisa.—Lo gruxáñ de pessa de rōba.—La espessura de los líquidos, etc. *Cuerpo.*—Cōs de camia. *Árbol.*—Eu cōs de ca-mia: sense guárdapíts, ni jác, etc. *En cuerpo de camisa.*—Eu cōs y en dōlsas: del tot sense déxar res. *En cuerpo y alma.*—Cōs present: es-tar present el difunt quānd se li fān sas ecaè-quias. *De cuerpo presente.*—Donar cōs: espessir algún líquido. *Dar cuerpo.*—Fer del cōs: eva-cuar el vèntre. *Hacer del cuerpo.*—Prènder cōs: assunto, noticia, etc. *Tomar cuerpo.*
Cos. m. El llòc ahónt se fān sas corregudas. *Coso, carrera, liza.*—De guya: el forát per ahónt se pás-sa es fil. *Ojo, ondon.*—Que fān es bàrcos. *Corso.*
Cōsa. f. Tot lo qui té sèr. *Cosa.*—Cōsa lèta á gra-padas: málament. *Hecha con los piés ò con la pe-suña.*—Mál lèta. *Mal hecha ò cosida con hilo gordo.*—Pōca cōsa: el hòmo. *Poca cosa.*—Cōsa perduda: hòmo dolènt. *Cosa perdida.*—Cōsa de pōc estān ò de pōcas tàulas: de pōca consi-deració. *Cosa de cicha y nabo.*—Per una cōsa de norès: per pōca cōsa. *Por quitame esas pa-jas.*—Prènder una cōsa per àltra: equivocarse. *Tomar una cosa por otra ò trocar los frenos.*—Prènder una cōsa ab sas duas màns: ab molt de gust y satisfacció. *Tomarla con un canto d pe-*

chos.—Fer sas cōsas grufint. *Orejar.*—Cōsa de norès. *Naderia.*—Es cōsa fàcil. *Es cosa fácil ò sacar pajas de un pajar.*—Ser una cōsa molt saluda. *Ser muy sabida ò oler d puchero de enferma.*—Ser una cōsa molt despreciable. *Ser muy despreciable ò oler d puchero de enfer-mo.*—Ser una cōsa molt dificultosa. *Ser muy difícil ò quitar cruces de un pajar.*—La cōsa es cèrta. *La cosa es cierta ò ciertos son los borre-gos, los carneros ò los toros.*—Ser molt comu-na ò ordinària. *Ser muy comun ò ordinaria ò ser cosa de ciento en carga.*—Cōsas tiradas al mar y trobadas á sa vorèra. *Haciendas echadas.* Sas cōsas eláras Déu las vól. *Las cosas claras las bendice Dios.*—Dir cōsas á un maláñ moribun-do: ajudarli á bé morir. *Agonizarle.*
Coscorrada. f. Encontrada. *Encontron.*—Dāñy. *Golpe, desaire, desastre.*
Coscóy. m. Anzina ravéll. *Coscoja, chaparro.*—Molts de coscóys plegáds. *Coscojal.*
Coseta. f. Cōsa petita. *Cosilla, ita, ica.*
Cosinermá y áltres. V. Cusinermá, etc.
Cosir. v. a. V. Cosir.
Còsmic, ca. adj. Se diu de las estréllas qui sur-ten y se pōnen al matèix témps que el sól. *Cós-mico, ca.*
Cosmogonía. f. Ciència ò sistèma de la formació del mon. *Cosmogonia.*
Cosmografia. f. Descripció del mon. *Cosmografía.*
Cosmográfico, ca. adj. Lo pertañent á cosmografia. *Cosmográfico, ca.*
Cosmógrafo. m. El qui sàb ò se aplica á la cosmo-grafia. *Cosmógrafo.*
Cosmolàbi. m. Instrumènt matemàtic para midar el mon. *Cosmolabio.*
Cosmología. f. Ciència de las llèys físicas del mon. *Cosmología.*
Cosmològic, ca. adj. Lo qui pertāñy á cosmología. *Cosmológico, ca.*
Cosmólogo. m. El qui profèssa la cosmología. *Cos-mólogo.*
Còsmos. m. Térme grég qui vól dir mon abreviad, y se diu del hòmo. *Cosmos.*
Cosōta. f. Cōsa grōsa. *Cozasa.*
Cossa. f. Potada que donan sas bistias y los hòmos de pàrt derrèra.—El tòc donad axí. *Coz.*—Ma-nar á comas: manar ab mál mòdo y ab rigor. *Mandar d coces.*—Tirar cosas. *Acocear ò co-cear.*—Pègar cosa á alguna cōsa, v. g. al estu-diar. *Arrimar ò darle libelo de repudio.*
Cossári. m. Mariner en general. *Marinero.*—Bàr-co armad en cos. *Corsario ò cosario.*—Hòmo tu-nante. *Linda pua de pescar.*
Cosèt. m. Cōs petit. *Cuerpecito, illo, ilo ò cuer-pezueto.*

Cossetxer. m. El qui cuy grana, ôli, etc. *Coschero.*

Cossier. m. El qui vestid de cêrt môdo bâlla públicamént. *Danzante.*

Côssigas y cossigôyas. f. pl. Sensació del côs lévé-mént tocád y provôca las més vegâdas á ríurer. *Cosquillas.*—Fer cossigôyas. *Hacer cosquillas.*—Fer sas cossigôyas endíns á un: apretarlo molt en disputa, etc. *Apretarle las clavijas.*—El qui té cossigôyas. *Cosquilloso, sa.*

Cossigoyetas. f. pl. Cossigôyas petitas. *Cosquillejas.*

Cossigoyôtas. f. pl. Cossigôyas grôsas. *Cosquillones.*

Cossôt. m. Côs grôs. *Corpazon ô corpazo.*

Côst. m. Lo que côsta una côsa. —Trabây, fatiga, suor. *Costa ô coste.*

Côst. m. pl. Costo ô yerba de santa Maria.

Côsta. f. Terréno rôst ô en declivi. *Cuesta.*—En població sense escalóns. *Rampa.*—Malaída: má-la de pujar. *Rebenton.*—Côsta per avâll. *adv.* *Cuesta por abajo.*—Côsta per amúnt. *Cuesta por arriba.*—Côsta través. *Cuesta ladeando ô rodeando.*—Côsta de voréra de mar. *Costa.*—Condemnar en côstas: en gâstos. *Condenar en costas.*—Navegar côsta côsta: no apartarse de sas côstas. *Navegar costa d costa.*

Costâd, da. p. p. de costar. *Costado, da.*

Côstâllevador. m. Eyna de sabater. *Costa.*

Costar. v. a. Ser comprád á cêrt prêu. —Ser difícil de fer, de dir, etc. —Causar cuydâdo, trabây, dolor, etc. *Costar.*—Costar bén car. *Costar bien ô muy caro.*—Costar moltras corregudas: moltras diligéncias. *Costar muchas patadas.*—Costar una côsa més que no vâl. *Costar la torta un pan.*—Costar més de mantenir que no vâl. *Perdonar el bollo por el coscoron.*—Côst lo que côst: á quâlsevôl prêu. *Cueste lo que costare ô de haldas ô de mangas.*—¿Que not côsta res? Lo que se diu de aquêl qui málmenetja sa côsa de âltri. —¿Gandstelo ô hereddstelo?—No costar sinó es prènder: no costar res. *Cinco y la garra.*

Costât. m. La pârt del côs entre es pit y la esque-na. —Lo qui estâ á sa pârt dreita de un tot. —La persona qui afavorèix ô defênsa á âltra. *Costado ô lado.*—Costât esquèrra de bârco anâut de popa á proa. *Bador.*—Anar costât per costât. *Ir lado por lado.*—De costât el côs. *Ir de lado.*—Estar costât per costât: ser veynáds. *Estar pared en medio.*—De costât. *adv.* *De lado.*—Mirar de costât. *Mirar de lado ô de medio lado.*—Posar costâts: engrexar. *Engrasar.*

Costêlla. f. Ôs llârg y tórt del pit. —La espôsa. *Costilla.*—Torrâda ô aguiâda. *Chuleta.*

Costêllâm. m. Totas las costêllas de animâl. *Costi-*

llar. Anar de costêllâm: tórt. *Ladearse ô hacer combas.*

Coster. m. Puitxèt. *Colina ô recuesto.*—Bârco. *Costeño.*

Costerâda. f. Sempenta. *Encontron ô empujon.*

Costeta. f. Côsta petita. *Costanilla, cuestecilla, costezuela.*

Costetjar. v. a. Navegar têrra á têrra. *Costear.*

Costeyâd, da. p. p. de costeyar. *Costeado, da.*

Costeyar. v. a. Fer el gâsto. *Costear.*

Costipâd, da. p. p. de costiparse. *Costipado, da.* V. Custipâd.

Costiparse. v. r. *Costiparse.* V. Custiparse.

Costipât. m. El âcte y effêcte de costiparse. *Costipado.* V. Custipât.

Costós, sa. adj. Lo qui côsta. —Pénós, dificultós. *Costoso, sa.*

Costosamént. adv. Á grôs prêu. *Costosamente.*

Costosíssim, ma. sup. *Costosissimo, ma.*

Costosíssimamént. adv. sup. *Costosissimamente.*

Costrefid, fir, etc. V. Constrefir.

Costúm. m. Hàbit adquirid en la repetició de alguna côsa. —Práctica molt usâda. *Costumbre.*—Es costúm fâ lléy. *La costumbre hace ley.*—Es costúm es âltra naturalesa. *La costumbre es otra naturaleza.*—Côm es costúm, segóns costúm ô hey há costúm. *Como es costumbre, segun costumbre, hay costumbre.*

Costura. f. V. Custura. *Costura.*

Costurêra. f. V. Custurêra. *Costurera.*

Côta. f. Vestít de capêlla. *Sotana.*—Armadura antiga. *Cota.*—Vestidura de escolâ. *Cota.*—La cantidât que tôca á câda un en repartimént. *Cuota.*

Cota. f. Bâll. *Jota.*

Cotâna. f. Forât quadrâd fêt ab escârpera. *Cotana.*

Cotetjâd, da. p. p. de cotetjar. *Cotejado, da.*

Cotetjar. v. a. Comparar, confrontar una côsa ab âltra. *Cotejar.*

Cotêix. m. Comparació, confrontació. *Cotejo.*

Cotidiâ, na. adj. Lo que se succeêix câda dia. *Cotidiano, na.*

Cotidiânamént. adv. Diâriamént. *Cotidianamente.*

Cotilla. f. Vestidura interior de dôna. *Cotilla.*

Cotissa. f. Bânda estreta de escút de ârmas. *Cotiza.*

Cotissâd. adj. Escút carregâd de cotissas. *Cotizado.*

Cotó. m. Espêcie de llâna quey há dins sa hajôca de cotonêra. *Algodon.*—Endiâna de cotó. *Coton.*—Cotó des tinter. *Algodon, algodones, cendales, gropos.*

Cotonêra. f. Arbusto 'qui produêix es cotó. *Algodon ô algodonal.*—Cotonêras. *f. pl.* El terréno ahónt hey há cotonêras. *Algodonal.*

Cotonina. f. Rôba de cotó. *Cotonta*.
Cotorra. f. Espècie de papagay petit. *Cotorra*. =
 Sa famèlla. *Cotorrera*. = Dòna baladrera. *Coto-*
rra y cotorrera.
Cotxer. m. El qui gufa cotxo. *Cochero*. = Fer de
 cotxer. *Cochear*.
Cotxeria. f. Llòc para estojar es cotxo. *Cochera*.
Cotxèt. m. Cotxo petit. *Cochecillo*, ito.
Cotxilla. f. Eyua de sabater. *Tranchete*.
Cotxinèt, ta. adj. Brutets. *Cochinillo*, illa, ito, ita.
Cotxinilla. f. Insècto, qui sec y reduïd á pols, ser-
 veix para teñir de vermèy. *Cochinilla*.
Cotxino, na. adj. Bruts, mal vestíds. *Cochino*, na.
Cotxinòt, ta. adj. Brutòts. *Cochinote*, ta.
Cotxo. m. Carruatge conegud. *Coche*. = Es llit.
Cama. = De lloguer. *Don-Simon*.
Coua. f. Estremidat que ténen darrera los ani-
 mals, aves y péxos. = Punta qui rossega en ves-
 tit. = Es cabèys llargs y fermáds. = La dema-
 siada detenció en la darrera sillaba en el cant ó
 résó. = El derrer. *Cola*. = D'ay: pelada ó ab pòcs
 pels. *Cola pelona*. = Molt peluda. *Hopo*. = De
 lletra. *Rabo*. = De podadora: espècie de destre-
 leta que té á un cap. *Peto*. = De retolí: molt
 pripa. *Rata*. = Anar coua, coua: darrera. *Ir al*
rabo. = Sa téua coua: negació. *Nones*.
Couáds. f. Tôc ah sa coua ó la acció de remenar
 sa coua. *Coleada* ó *coleadura*.
Coarrud, da. m. f. Cabessúds. *Cabezudo*, da.
Couatjar. v. a. Remenar sa coua. *Colear*.
Couént, ta. adj. Lo qui cou ó pica. *Picante*.
Couentó. m. Lo qui cou. *Picazon*.
Couer, ra. m. f. Corretja que se pòsa baix de sa
 coua de bistia paraque el auerdá, sèlla ó bàst
 no se tir devant. *Retrancea* ó *grupera*.
Coueta. f. Coua petita. *Colita*.
Cóurer. m. Arám. *Cobre*. = En blát, etc. *Zurron*.
 = Campaneta. *Zumba*.
Cóurer. v. a. Aguiar que menjar. = Preparar
 per mèdi des fòc cèrtas còsas, còm pá, gèrras,
 etc. para ferlas hònas para el us que se vól fer
 de ellas. *Cocer*. = Picar lo couént. *Picar* ó
escocer. = Es ventrèy es menjar. *Cocer* ó *di-*
gerir.
Cóurer. m. Menestrál de obras de llantó. *Lato-*
nero.
Cóva. f. Clòt subterràneo formád per la natura-
 leza ó per el art. *Cueva*. = De lladres: el llòc ó
 la càsa ahont se retira la gent dolènta. *Cueva de*
ladrones.
Cova. adj. La nòu, v. g. buйда. *Hueca* ó *vana*.
Cováds, da. p. p. de covar. *Empollado*, da.
Covar. v. a. Posarse las aves demunt els óus para
 encalantirlos y ferlos néxer. *Empollar* ó *enco-*

bar. = Covar ets óus los hòmos: estar ajegúds
 ó ociosos. *Empollar los huevos*.
Covatxuèla. f. Secretaria del despátx universál.
Covachuela.
Covatxuelista. m. Oficial de la covetxuèla. *Cova-*
chuelista.
Covéra. f. Estát de una gallina qui cova ó vól
 covar. *Cloquera*.
Cóvo. m. Paner molt àlt y ample sense ànsa qui
 pás de part á part. *Cuebano*. = Ser des cul des
 còvo: hòna, delicada una còsa. *Ser de chupete*.
Covonáda. f. Lo quey há dins un còvo ó lo quey
 cab. *Cuebano*.
Covonèt. m. Còvo petit. *Cestico*. = De cosir. *Ta-*
baquillo. = Ahont pòsan sa ròba las qui cusen.
Tabaque.
Cox, xa. m. f. El qui no pòt caminar bé, etc. =
 Bàuc, tàula, etc. qui ténen un peu més curt
 que els altres. *Cojo*, ja.
Coxèt, ta. m. f. *Cojuelo*, la.
Coxetjar. v. n. No posar es pèus iguals. = Faltar á
 la rectitut, obrar sense ingenuidat. *Cojear*.
Coxí. m. Péssa de ròba plena de llana, plomas ó
 páya para posary es cap en jèurer. *Almohada*.
 = Para ajouoyarsy demunt. *Almohada* ó *cogin*.
 = Para el còll de bistia. *Collera*. = De cotxo.
Almohadon ó *acolchado*. = Para cosir. *Almo-*
hadilla. = De daurador. *Plomazon*. = Para fer
 rànda. *Mundillo*. = Ple de plomas. *Plumazon*. =
 Qui arriba de cap á cap des llit. *Cabezera*.
Coxinéra. f. Tàpa de coxí. *Funda*. = Para dur
 ròba. *Tulego*.
Coxinèt. m. Coxí petit. *Almohadilla*. = De galta
 ó per alicary guyas. *Acerico*. = Para tapar san-
 grías. *Cabezal* ó *escudo de sangría*.
Coyó. m. Térme baix. Botó de màscle. *Cojon*.
Coyuntura. f. Juntura dels óssos. *Coyuntura*.

CR.

Crànc. m. Animál anfíbio y càsi redó qui se cria
 á sa voréra de mar, etc. *Cangrejo* ó *meya*. =
 Malaltia. *Cáncer* ó *cranco*. = En pit de dòna.
Zaratan.
Cràneo. m. La part del cap qui conté es cervéll.
Cráneo.
Crápula. f. Continuáda borratxeria. *Crápula*.
Crás, sa. adj. Espès. = Sense disculpa. *Craso*, sa.
Crassissim, ma. sup. *Crasissimo*, ma.
Crassitút. f. Gréix. *Crassitud*.
Créa. f. Ròba. *Crea*.
Créable. adj. Lo qui pòt ser créad. *Creable*.
Créació. f. La acció de créar y el seu efecte. = Es-
 tabliment de nous empleyos. = Elecció que fa

el Pápa de nòus cardenals. *Creacion*.
 Créad, da. *p. p.* de créar. *Creado, da*.
 Créador. *m.* Atribut de Déu. *Criador, y ant. creador*.
 Créar. *v. a.* Produir una còsa de norès, lo que sòlament pòt fer Déu. = Establir nòus empleyos. = Elegir el Pápa nòus cardenals. *Crear*. = Créar una rēnda, un censal, etc. *Crear una renta, un censo, etc.*
 Credēcia. *f.* Tanleta que se pōan devōre altar. = Armari grōs de fust para posar plāts, bōtils, etc. *Credencia*.
 Credenciāl. *adj.* Lo qui fā fe. *Credencial*.
 Credibilitāt. *f.* Rahó per la qual se creu una còsa. *Credibilidad*.
 Crēdit. *m.* Deute á favor de un. = Assēso, creēcia. = Ahōno. = Bōna fāma. *Crédito*. = Tenir es crēdit assentād: bōna fāma. *Tener el crédito sentado*.
 Creditor, ra. *m. f.* Aquells á qui se deu. *Acree-dor, ra*.
 Crēdo. *m.* Sumari dels articles de la fe. *Credo*. = Dins un crēdo: dins pōc tēmps. *En un credo*.
 Credulidāt. *f.* Facilitāt en creūrer sas còsas. *Credulidad*.
 Crēdulo, la. *adj.* Fācils en creūrer. *Crédulo, la*.
 Creēcia. *f.* La fe y crēdit que se dona á una còsa. *Creencia*.
 Creēt. *p. a.* de creūrer. = *adj.* El qui creu. *Cre-yente*.
 Gregūd, da. *p. p.* de creūrer. *Creido, da*. = Estar cregūd: creūrer. *Creer*.
 Creible. *adj.* Lo qui se pōt creūrer. *Creible*.
 Creiblemēt. *adv.* Probāblemēt. *Creiblemente*.
 Créma. *f.* Los dos punts que se pōsan demunt una lletra vocāl. *Crema*. = Rāya de terrēno. *Raya* ò *linde*. = Estar á sa créma: á sa pōrta para entrar á dignidāt, empleyo, etc. *Estar al embocadoo ò al saltadero*.
 Cremād, da. *p. p.* de cremar. *Quemado, da*. = Des sòl. *Quemado, tostado ò curtido, da*.
 Cremāda. *f.* El acte y elēcte de cremar. *Quema*.
 Cremadisa. *v.* Cremāda. *Quema*.
 Cre-mar. *v. a.* Consumir el fōc ò jab el fōc. = Encalentir māsca cōm es sòl en estiu. = Secar la grēda, vent, etc. sas plāntas. = Lo māsca calent á sa boca, pārt del cōs. *Quemar*. = Cre-mar es sòl es cul de sas llēbras: ferlo molt calēt ò molt de calor. *Asarse las pajaritas*. = Cre-mar es blens sense encetar els ciris, etc. *Apabilar*. = Cre-mar lo que se menja ò beu. *Quamar* ò *hervir*. = Cre-mar es pā per māsca forn. *Escalfar el pan*.
 Cre-mar-se. *v. r.* *Quemarse*. = Lo que se cōu. *Que-*

marse ò asurarse. = Estar prēp de lo que se cerca. *Quemarse*. = Frissar. *Quemarse*. = Espē-rant una còsa. *Estar mascando retama*. = Sas ceyas: estudiar molt. *Quemarse las cejas*.
 Cremeyó. *m.* Lo cremād de ble. *Moco*. = El qui fā rebasseta. *Seta*. = Tayād já. *Pavesa*. = Des ble de llum per haverlo atiād. *Despabiladura*. = El qui pēnja de ciri, etc. y el son. *Ladron*.
 Crémor. *m.* El suc més delicād de las còsas. *Crémor*.
 Crémortārtaro. *m.* Arrōs de bota preparād. *Crémortārtaro*.
 Crepūculo. *m.* Cleror desde que apunta es dia fins que surt es sòl, y desde que se pōn fins que fā fosca. *Crepūculo*.
 Crescūda. *f.* Anuēt. *Crecida*. = Fént cālsa. *Cre-cido*.
 Crespēll. *m.* Espēcie de coca plāna. *Rosea*.
 Crespēllēt. *m.* Coqueta petita y un forāt al mitx. *Rosquilla*.
 Crespinēlla. *f.* Hérba. *Yerba puntera*.
 Cresta. *f.* Plomātzo de càrn ò de plomas que tē-neu alguns animāls. = Punta de pnig en figura de cresta. *Cresta*. = De morrió. *Creston*.
 Crestād, da. *adj.* Lo qui té cresta. *Crestado, da*.
 Crestāt. *m.* Boc. *Cabron*. = La càrn de bòc ò de càbra que se ven. *Macho*. = Donar es crestāt á un: matarió. *Quitarle de en medio*.
 Crestāy. *m.* Vidre fi. *Cristal*. = Tērra un pōc amāt entre solc y solc. *Lomo* ò *camellon*. = En hòrt. *Camellon*. = De aygo gelāda. *Cardambana*.
 Crestayl, na. *adj.* Trasparēt cōm es crestāy ò de sa sēua naturalesa. *Cristalino, na*.
 Cresteta. *f.* Cresta petita. *Crestica, illa, ita*.
 Creu. *f.* Líneyas formāt quātre ángulos. = Affie-ció, péss, trebāy, etc. *Crus*. = El señāl de la creu. *El señāl de la cruz*. = Anar ab creu al-sāda: ab tota ceremōnia. *Ir con la cruz y las ciriales*. = Fer una creu quānd s'envā de un llōc denotāt que no hey vól tornar. *Dar la bendicion*. = Creu: la que duen los cavallers de hábit. *Encomienda*. = Quedar sense una creu: sense cap dobbé. *Quedarse en cruz y en cua-dro*. = Romāndrer ab sa creu detz aubāts: no ca-sarse una fadrina. *Quedar para vestir indgenes*.
 Creuer. *m.* Cimbōri de edifici. *Crucero*. = Camins qui se topau. *Encrucijada* ò *crucero*.
 Creuēras. *f. pl.* Els fils que se pōsan encreu āda em el ordidor. *Cruzados*.
 Creueta. *f.* Creu petita. *Crucecilla, ita*. = Fer cre-uetas: estar sense menjar. *Hacer cruces* ò *estar por esta cruz de Dios*.
 Creūrer. *v. a.* Donar assēso á alguna còsa, tenir-

la per vera. = Seguir el avís; correcció, lo que se mña, etc. *Creer*. = Crèurer á uys clucs. *Creer d'ojos cerrados, d'piés juntillas ó d'puño cerrado*. = Crèurer piadosament: crèurer una còsa qui no està difuïda per la Iglesia. *Creer piadosamente*. Crèurer ab sa fe des carboner. *Creer con la fe del carbonero*. = Fer crèurer engañant. *Hacer creer engañando*.

Créec. m. pl. Berro.

Crexèusa. f. Aumént. *Crecimiento, y ant. creencia*.

Crexént. p. a. de créxer. El qui créix. *Cresiente*.

Crexént. m. Figura de sa lluna nòva en escúts de armas. = *adj.* El qui créix. *Creciente*. = El quàrt crexént de sa lluna. *Creciente de la luna*.

Créxer. v. n. Aumentarse insensiblement los còssos, el dia, sa lluna, rius, etc. *Crece*. = Escamparse, v. g. una taca, malaltia, etc. *Cundir*. = Créxer una còsa dolénta, v. g. herba mña. *Crece en corcoba*. = Créxer per baix: tornar geperds ó mirar per fòrsa ab so cap en tèrra. *Crece hacia abajo*. = Créxer còm una carabassera: créxer molt en pòc témps. *Crece como espuma ó d'palmos*.

Cria. f. Procreació dels animals y aves. *Cria*. = Lòc para criar aucèlla. *Criadero*.

Criad, da. p. p. de criar. *Criado, da*.

Criad, da. m. f. Sirvénts. *Criado, da*. = Criad de criads. El qui fa lo que un altre criad deu fer. *Vicario*.

Criad, da. adj. Bé ó mal criad. *Bien ó mal criado, da*. = Criad vaciad. *Criado entre algodones ó mimado, da*. = Mal criad: el qui no vòl obeir. *Malmandado, da*.

Criada. f. La qui servèix á un hòme tot sòl. *Ama*. = La qui acompaña á una señoleta. *Rodrigon*.

Criadèt, ta. m. f. Criads petita. *Criadillo, lla y la criadeta* també. *Criadita y criaduela*.

Criador, ra. m. f. El qui cria. *Criador, ra*.

Criança. f. Atenció, política, cortesia, civilisació, educació. *Crianza*. = Bòna ó mña criansa. *Buena ó mala crianza*. = Donar criansa. *Dar crianza*.

Criar. v. a. Produir, alimentar, ensenar, engendrar, alletar, etc. = Ser causa de: *Criar*.

Criarse. v. n. Las plantas. *Criarse*. = Es seu pròpi mal. *Criar una vibora debajo del sobaco*.

Criatura. f. Tota còsa creada. = Infànt recient nàt ó de poca edat. = Ximplè, de pòc enteniment. *Criatura*.

Criatureta. f. Diminutiu de criatura. *Criaturilla, ita*.

Cric, ca. adj. Avàros. *Cicatero, ra, cuentagarbanzos*. = Botèlla, bòtil, satriy, etc. qui rànjan

prim. *Peñado, da ó penoso, sa*.

Crida. f. Pregó. *Pregon, y ant. crida*. = Fer cridas. *Pregonar*.

Cridad, da. p. p. de cridar. *Llamado, da*. = Herèu. *Nombrado, da heredero*. = Mòrt ó viu. *Proscrito, ta*.

Cridador, ra. m. f. El qui crida. *Gritador, ra ó vocinglero, ra*. = El qui arrogàcia cridant. *Regañon, na*.

Cridar. v. a. Fer renòu. *Gritar*. = Á algú paraques se atur ó vènga al qui crida. *Llamar*. = Ab algú: regañarló. *Gritar ó regañar*. = Cridar alèy: fer burla de algú. *Dar grita*. = Cridar herèu. *Nombrar heredero*. = Cridar mòrt ó viu á algú: donar llecència para que qualsevòl lo entrég mòrt ó viu. *Proscribir*. = Cridar en fèstas públicas, fènt avolòt. *Relinchar*. = En dèrrers dias. *Antruejar*.

Cridarse. v. r. Uns als altres. *Llamarse*. = Los animals para ferse venir á los de sa seua espècie. *Llamar*. = Los aucèlla ó aves. *Reclamar ó reclamarse*.

Crímen. m. Culpa, delictè. *Crímen*. = De lèssa magestat: cònta el sobérano ó la pàtria. *De lesa magestad*.

Criminál. adj. Lo pertañent á crímen. *Criminal*.

Criminalidat. f. Lo qui fa criminál á una acció. *Criminalidad*.

Criminalista. m. Hòme molt instruíd en las matèrias ó assuntos crimináls. *Criminalista*.

Criminálment. adv. De un módo criminál. *Criminalmente*.

Criollo, lla. m. f. Nàds en Amèrica de pares europeos. *Criollo, lla*.

Criptografía. f. Art de escríurer de un módo secret y conyegut entre dos ó molts. *Criptografía*.

Criptográfic, ca. adj. Lo pertañent á la criptografía. = El qui sàb la criptografía. *Criptográfico, ca*.

Criptònim. adj. El qui oculta el seu vertader nòm. *Criptónimo*.

Crisàlida. f. Estát del insècte qui passa de cuc á papeyó. *Crisàlida*.

Crísis. f. Súbita mudansa en una malaltia. = Esfòrs violènt y involuntari. = El púnt de la difinió de un negòci. *Crisis*.

Crisma. m. Mescla de oli y bàlzem consegráds. *Crisma*. = Jò et llevaré la crisma: jò et mataré. *Te quitaré la crisma*.

Crismèra. f. Ampòlla para posar el crisma. *Crismera*.

Crisoberilo. m. Pédra preciosa de color de òr. *Crisoberilo*.

Crisólito. *m.* Pédra preciosa. *Crisólito.*
Crisopéya. *f.* Fàl: art de fer dr. *Crisopeya.*
Crisopràsi. *m.* Pédra preciosa de color entre verd y daurad. *Crisoprasio.*
Cristall. *m.* Humor del uy. *Cristalino.*
Cristalisació. *f.* El acte y efecte de cristallisar. *Cristalizacion.*
Cristalisad, *da. p. p.* de cristallisar y cristallisarse. *Cristalizado, da.*
Cristallar. *v. a.* Reduir á crestây. *Cristallar.*
Cristallisarse. *v. r.* Gelarse, *v. g.* âygo, y ferse un crestây. *Cristalizarse.*
Cristalografia. *f.* Conexement y descripció de los crestâys. *Cristalografia.*
Cristalógrafo. *m.* El qui sâb la cristalografia. *Cristalógrafo.*
Cristiâ, *na. m. f.* El qui professa la fe de Cristo. *Cristiano, na.* = Cristiâ nôu: el nôvament convertid. *Cristiano nuevo.* = Cristiâ véy: aquell cuyos antepassâds já éran cristiâns. *Cristiano viejo.* = Fer cristiâ: batiar. *Cristianar.* = Fét, ta cristiâ: batiâds. *Cristianado, da.*
Cristiâ, *na. adj.* Lo pertañent ô conforme á la religió cristiâna. *Cristiano, na.* = No poder fer cristiâ á un: no poder giñarló á fer alguna còssa. *No poder hacer brecha con él.*
Cristiânamént. *adv.* De un môdo cristiâ. *Cristianamente.*
Cristiandât. *f.* El grêmi de los cristiâns. = Observância de la lléy de Cristo. *Cristiandad.*
Cristianisme. *m.* La lléy y religió de Cristo. *Cristianismo.*
Cristianísim, *ma. sup.* = Títol de honor que se dona á los réys de Frânsa. *Cristianísimo, ma.*
Cristianíssimamént. *adv. sup.* *Cristianísimamente.*
Cristo ô Christo. *m.* El fill de Déu fét hòmo. = Lo imátge de Cristo crucificad. *Cristo.* = Posar côm un Cristo: atupâr fôrt. *Poner como un Cristo.*
Crit. *m.* Alsâda de veu. *Grito.* = Para crider á un. *Llamamiento.* = Crits. *m. pl.* Confusió de veus descompassâdas. *Grita, griteria ô voceria.*
Critèri. *m.* Señâl ab que se conèix la veritat. = Judici, discurs, entenimént. *Criterio.*
Crític, *ca. m. f.* El qui judica segóns las lléys de crítica. *Crítico, ca.*
Crític, *ca. adj.* Lo pertañent á la crítica. *Crítico, ca.* = Dia crític: perillós en una malaltia. *Dia crítico.*
Crítica. *f.* Ciència de judicar rêote. = Judici ô parer de alguna obra. *Crítica.*
Críticâble. *adj.* Digne de crítica. *Criticable.*
Críticad, *da. p. p.* de criticar. *Criticado, da.*
Críticador, *ra. m. f.* El qui critica. *Criticador, ra.*
Criticar. *v. a.* Eczeminar una obra, reprendrer,

censurar, vituperar. = Trobar que dir de tot. *Criticar ô critiquear.*
Críticón. *m.* El qui critica. *Criticon.*
Crivell. *m.* Xâp. Si travessa de part á part. *Re-dija:* si no travessa, *hendedura.* = En la tèrra, taló. *Grieta.* = En fruyta. *Raja.*
Crivellad, *da. p. p.* de crivellarse. *Hendido, da, rajado, da, regañado, da, abierto, ta.*
Crivellarse. *v. n.* *Henderse, rajarse, abrirse.* = Sa fruyta. *Abrirse ô regañar.*
Crócino. Unguent fét ab safrâ. *Crócino ô crocómagna.*
Crômíc, *ca. adj.* Pertañent á crómo. *Crómico, ca.*
Crómo. *m.* Espècie de metâll. *Cromo.*
Crônic, *ea. adj.* De llârga durâda ô habituâl parlant de malalties. *Crónico, ca.*
Crônica. *f.* Història per orde del tèmps. *Crónica.*
Cronicó. *m.* Història succinta. *Cronicon.*
Cronista. *m.* El autor de crónicas. *Cronista.*
Cronografia. *f.* Descripció del tèmps. *Cronografia.*
Cronográfic. *m.* El escriptor de cronografia. *Cronógrafo.*
Cronogrâma. *f.* Inscripció cuyas lletras inicials fân sa fécxa. *Cronograma.*
Cronologia. *f.* Ciència del còmputo del tèmps. *Cronología.*
Cronològic, *ca. adj.* Pertañent á cronologia. *Cronológico, ca.*
Cronologista y cronologo. *m.* El qui sâb ô ensenia cronologia. *Cronologista ô cronólogo.*
Cronómetro. *m.* Instrument para miidar los tèmps en la música y los tercercs en astronomía. *Cronómetro.*
Crôssa. *f.* Bastó para aguantarse coxos ô véys. *Muleta.* = Ampâro. *Bdculo.* = Crôssa de sa veyès. *Bdculo de la vejez.*
Crôsta. *f.* Lo dur de demunt una còssa blâna. *Crosta.* = De pâ. *Crosta ô corteza.*
Crostéra. *f.* Sa crôsta de una llâga. *Crosta ô patilla.*
Cruciâta. *f. pl.* *Cruciata.*
Cruciferári. *m.* El qui da sa creu en funció. *Crucero, cruciferario, crucifero.*
Crucificad, *da. p. p.* de crucificar. *Crucificado, da.* = El crucificad. *m.* Se diu per excellància de Jesu-Christ. *El crucificado.*
Crucificar. *v. a.* Enclavar en una creu. = Atormentar, enfadar, incomodar, molestar. *Crucificar.*
Crucificació. *f.* El acte de crucificar. *Crucifixion.*
Crucifissi. *m.* Imátge, figura de Cristo crucificad. *Crucifijo.*
Cruciforme. *adj.* En forma de creu ô qui té la forma de creu. *Cruciforme.*
Cruêl. *adj.* Dur, inhumâ, sanguinâri, violent.

—Insufrible, excessiu, insoportable, dolorós.

Cruel.

Crueldat. f. Inhumanidat, térocidat. *Crueldad* ó *cruentidad*.

Cruelissim, ma. sup. *Cruelissimo, ma* ó *crudelissimo, ma.*

Cruelissimament. adv. sup. *Cruelissimamente* ó *crudelissimamente.*

Cruèiment. adv. Ab *crueldat. Cruolmente.*

Cruèut, ta. adj. Sangrièut ó ensangrantad. *Cruento, ta.*

Cruesa. f. Calidat de la còsa qui no es bèn cuyta ó no té la suavidat que deu tenir.—Rigor, duresa. *Crudeza.*—De ventrèy. *Crudezas.*

Crusad, da. p. p. de *crusar. Cruzado, da.*

Crusada. f. Espedició militar còntre infàels.—La trópa. *Cruzada.*

Crusado. m. Moneda antiga.—Actual de pláta en Portugal qui val ab pòca diferéncia 15 sòus.—Postura en guitèrra. *Cruzado.*

Crusar. v. a. Posar en forma de creu. *Cruzar.*

Crusarse. v. r. Prènder sa creu de alguna orde militar.—Venir los assuntos, negócios, etc. uns ántes de estar evacuads los primers. *Cruzarse.*

Cruséro. m. Pàrt de iglésia. *Crucero.*

Cruu, ua. adj. Lo qui no es bèn cuyt ó madur.—Lo qui no està preparad, v. g. seda crua.—Pòc aprofitad en la ciéncia que se estudiá. *Cru-do, da.*

Cruxid, da. p. p. de *cruzir. Quebrado, da.*—Molido, da.—Sentido, da.

Cruzir. v. a. Ròmprer. *Quebrar* ó *romper.*—Sas dénts. *Crugir* ó *rechinar.*—Cansar. *Moler.*—Es fust per sentir sequedat. *Chasquear.*

Cruzirse. v. n. Esquerdarse. *Sentirse.*—Grifarse. *Consumirse.*—De riurer. *Descoyuntarse de risa.*

Cruxt. m. Rendu que fan los còssos quánd se rompen. *Crugido.*—De dénts. *Crugido* ó *rechino de dientes.*—Del fust. *Crugido, chasquido* ó *estallido.*—De camèlla: càstig, misèria, trabáys. *Crugia.*

Cruya. f. El pico de capèll. *Pico.*—De llum: la de baix. *Cazoleta.*—La de dalt ahònt se pòsa ble y òli. *Cundileja.*

Cruyad, da. p. p. de *cruyar. Cascado, da* ó *rajado, da.*

Cruyar. v. a. Esquerdar. *Cascar* ó *rajar.*

Cruyarse. v. r. *Cascarse* ó *rajarse.*

CU.

Cuba. f. La péssa de ròda ahònt están encatxadas sas bréudolas y per dins élla ròda es fuèll.—La grán de Amèrica y la séua capitál. *Cuba.*—

La de balança. *Gaja.*

Cubèll. m. *Cubo.*

Cubèrt, ta. p. p. de *cubrir. Cubierto, ta.*

Cubèrt. m. Plát, cuèra, forqueta y torcabocas.—El agregat de principis, aguiats ó guisats que se pòsan á sa tàula. *Cubierto.*

Cubèrta. f. Tot lo qui tàpa.—Lo de demunt de bàrco. *Cubierta.*—De càxa. *Tapá.*

Cubertó. f. Bossí de ròba que se pòsa demunt cortina paraque no se veja sa verga y anèllas, ó que se pòsa á llit paraque no se veja devall. *Cenefa.*—Para tapar es llit. *Sobrecama* ó *lichera.*—De ròba fina y retxada. *Recel.*

Cubertilla de càrta. f. *Carpeta.*

Cubertora. f. Plánxa de fèrro, arám ó de tèrra ab que se tàpan òllas, etc.—Alcabòta. *Cubitera.*

Cúbic, ca. adj. Lo qui pertàny á cubo. *Cúbico, ca.*

Cubicad, da. p. p. de *cubicar. Cubicado, da.*

Cubicar. v. a. Multiplicar un nombre duas vegadas per si matèix. *Cubicar.*

Cubo. m. Còs sólido, v. g. un dau, ignál en largària, amplària y altària. *Cubo.* El producte de multiplicar un nombre duas vegadas per éll matèix. *Cubo* ó *tercera potencia.*—De rèllòtge. *Cubo.*

Cubo cubo. m. El producte de multiplicar un nombre tres vegadas per éll matèix. *Cubo cubo* ó *cuarta potencia.*

Cubridor, ra. m. f. El qui cubrèix. *Cubridor, ra.*—De delinquents, v. g. lladres. *Cubridor, ra* de *delinquentes* ó *receptor, ra.*

Cubrir. v. a. Tapar una còsa ab àltra.—Amagar, ocultar. *Cubrir.*—Delinquents. *Cubrir* ó *receptar.*—De teulada. *Techar.*—Los animals sas famèllas. *Cubrir.*

Cubrirse. v. a. Posarse es capèll.—De grànde de Espàña: posarse sa primèra vegada es capèll devant el réy. *Cubrirse.*—Cubrirse el eèl, el dia. *Cubrirse* ó *cerrarse.*

Cuc. m. Insècto. *Gusano.*—De tèrra ó de ventre de hòmo. *Lombriz.*—Qui roega àbres, fust. *Carcoma.*—Qui roega sas fuyas de àbres fruytals. *Cuca* ó *cuco.*—Qui roega es pàmpol. *Revolton.* El que té es llegúm. *Mida.*—Prènder per cucs: no refuar res. *Hacer a pluma y a pelo.*

Cucamòlla. f. Insècto. *Cucarracha.*—Cuca de seda. *Gusano de seda!* y la qui no fà amelló. *Júdas.*

Cucàlas. f. pl. Bossí de ròba ab que se tàpan ets uys á bistia. *Anteojos.*—Sas uèras. *Antiparas.*

Cucad, da. p. p. de *cucar. Agusanado, da.*

Cucar. v. n. Roegar es cuc los sembrats. *Agusar-se.*

Cucavela. f. Vòlta que se fà posant es cap en tè-

rra y tombant de part derrera. *Voltereta* ô *volteta*.
Cuccurucull. m. Lo mes alt de una montaña.
Cumbre ô *cima*.—De âbre. *Cima* ô *copa*.
Cucós, sa. adj. Lo qui té ô está ple de cucu.
Gusaniento, ta.
Cucúy. m. Aucell. *Cucullo* ô *cuquillo*.
Cucuyáda. f. Aucell. *Cogujada, copada, galerita* ô *totovia*.
Cuento. m. Relació de alguna cosa.—*Rondáya*.
 —*Pendência, quimera. Cuento*.—Cuento de ja-
 yas. *Cuento de viejas*.—Déxarse de cuéntos. *De-
 jarse de cuéntos*.—Tenir cuéntos ab algú: ba-
 rayarse. *Reñir*.
Cuéra. f. Instrument para posary es menjar ô
 beurer y durló dins sa boca, remenar dins
 ôllas, y âltres usos. *Cuchara*.
Cueráda. f. Lo qui cáb dins se cuéra. *Cuchara-
 da*.—Tôc ab sa cuéra. *Cucharazo*.—Posar sa séua
 cueráda: dir sa séua sens demanarhó. *Meter
 su cucharada*.—Remenar ab sa cuéra. *Cucha-
 retear*.
Cuerer. m. El qui fâ cuéras de metáll. *Cucharero*.
 —El qui en fâ de fust. *Cucharetero*.—Pôst ab
 môssas para posary cuéras. *Cucharero y cucha-
 retero*.
Cuereta. f. Cuéra petita. *Cuchareta, ica, illa,*
y ita.
Cueretjar. v. a. Remenar ab cuéra. *Cucharetear*.
Cuerôt. m. Cuéra grôssa. *Cucharon*.—Estóig para
 cuéra, forqueta y ganivèt. *Posada*.
Cugula. f. Hérba. *Avena silvestre* ô *rústica, bro-
 mo*.
Cugulla. f. Vestít de côr de mônjo. *Cogulla*.
Cuid, da. p. p. de cuir. *Cogido, da*.
Cuida. f. El âcte y âfêcte de cuir. *Cogedura*.
Cuidor, ra. m. f. El qui cuy. *Cogedero, ra* ô
cogedor, ra.—De oliva. *Aceitunero, ra*.
Cúir, y ant. cüllir. Prènder, aplegar. *Coger*.
 —Arrèu, sens déxar res. *Arrebanar*.—Oliva ab
 sa mâ de sa olivéra. *Ordeñar*.—Esquexos para
 sembrar. *Desquejar*.
Cústa, y ant. cüllita. Los frúyts de la têrra.
 —Temporáda en que se cuyan.—Abundância
 de côsas. *Cosecha*.—Profit que se trêu de fer
 alguna côsa. *Vendimia*.
Cul. m. Sas âncas y es forât al mitx de éllas.
Culo, y familiarment. *Salvo honor, tasanario,*
tamboril, transportin.
Cul. m. Lo últim de una côsa. *Culo*.—El de de-
 dins de gêrra, tassó, etc. *Culo, suelo, fondo:*
 el de delôre. *Asiento*.—De âtza, ciri, etc.
Cabo.—De fruyta. *Ojo*.—Cul grôs. *Culazo* ô *cu-
 lon*.—De cul de cul: caminar rossegant es cul.

A rastra.—Cul destrempád: el hómo qui fá-
 cilmént se enfâda. *Vidrioso, sa, cosquilloso, sa*
 ô *perrengue*.—Cul á vent, parlant de cássu.
Rabo d'viento.—De cul arréra, *adv.* *A reculo-
 nes*.—Alsar es cul: enfadarse los hómos. *Vi-
 driarse*.—Alsar es cul en sas duas mans: anar-
 sèn. *Alzar velas* ô *tomar el altillo* ô *su altillo*.—
 Alsar es cul el bestiar. *Dar corcobos*.—Mostrar
 es cul: surtir mâlamént de alguna funció. *Salir
 por el abollon* ô *por el albañal*.—Jô't llevaré sa
 péll des cul: amenâssa que se fá á allôts. *Te qui-
 taré el culo d'azotes*.—Jo't tocaré es cul: ame-
 nâssa que se fá de atupar á un. *Te curaré el
 alhorre*.—Pothó en es cul: refuar una côsa
 per dolénta. *Arrópate con ello*.
Cul-blanc. m. Aucell. *Andario*.
Culáda. f. Cayguda de cul. *Culada* ô *tamborilada*.
 —Fôrta. *Tabalada*.—Remenáda de cul. *Culí-
 menco*.
Culâssa. f. La part posterior de una côsa, v. g. de
 escopeta, fusél, etc.—El llôc més retirád de
 algún llôc, v. g. de Portopí. *Culata*.—De canó
 de bâtre. *Recdmara*.—De campâna. *Cabeza* ô
armazon.
Culassáda. f. Cóp ô tôc de culâssa. *Culatada* ô *cu-
 latazo*.
Culébra. f. Sêrp.—Percinta para dur dôbbés. *Cu-
 lebra*.
Culebrina. f. Péssa de artillería. *Culebrina*.
Culèt. m. Cul petít. *Culito*.—Glopèt. *Chisguete*.
Culetjador, ra. m. f. El qui se pôsa en tot. *Zara-
 mullo, lla, zarapeto, ta* ô *gobernante*.
Culetjar. v. a. Remenar es cul. *Menear el culo*.—
 Posarse en tot. *Manipular* ô *zarapetear*.
Calissos ô *colissos. m. pl.* Hérba bôna á menjar cuy-
 ta. *Colleja*.
Culôt. m. Cul grôs. *Culazo* ô *culon*.
Culpa. f. Crímen, delicté, fálta, péccât. *Culpa*.—Ju-
 rídica: fálta que se comèt descuydântse del ne-
 gôci encarregád. *Culpa jurídica*.—Lâta: fálta
 que comèt, el qui encarregád de una côsa no
 pren las precaucións que hauría pres un hómo
 el més cuydadós. *Lata*.—Léve: fálta qui comèt
 el qui encarregád de un negôci no pren los mê-
 dis que hauría pres un hómo cuydadós. *Leve*.—
 Levíssima: Descúyt de qui el hómo més cuyda-
 dos no está eczént. *Levisima*.—Teolôgica. Péccât,
 transgressió de la lléy divina. *Teolôgica*.—Donar
 sa culpa á âltre. *Echar la culpa* ô *las cabras d
 otro*.—Éll es qui té sa culpa. *Él es quien tiene
 la culpa*.
Culpabilíssim, ma. sup. *Culpabilísimo, ma*.
Culpáble. adj. El qui té culpa. *Culpable*.
Culpáblemént. adv. De un môdo culpáble. *Culpa-
 blemente*.

Culpád, da. *p. p.* de culpar. = *adj.* Culpáble, criminal. *Culpado, da.*
 Culpádamént. *adv.* De una manera culpáble. *Culpadamente.*
 Culpadíssim, ma. *sup.* de culpád. *Culpadíssimo, ma.*
 Culpadíssimamént. *adv. sup.* *Culpadíssimamente.*
 Culpar. *v. a.* Donar culpa, acusar de una falta. *Culpar.*
 Cultamént. *adv.* Ab elegància, ab cuydado, ab adorno. *Cultamente.*
 Cultíssim, ma. *sup.* de culto, ta. *Cultíssimo, ma.*
 Cultiva. *f.* Càmp dexád per pastura. *Dehesa.*
 Cultivád, da. *p. p.* de cultivar. *Cultivado, da.*
 Cultivador, ra. *m. f.* El qui cultiva. *Cultivador, ra.*
 Cultivar. *v. a.* Conrar sa tèrra. = *Civilisar.* = *Eczer-*
citar lo ingèni, la memòria. = *Eczer-*
citar-se en los àrts, cièncias. *Cultivar, el ingenio, artes, etc.*
 Cultivo. *m.* Bénéfici que se dona á la tèrra, àbres, etc. = *Cuydados y mèdis que se pôsan para adelantar alguna còsa.* = *Enseñansa, instrucció.* *Cultivo ò cultivacion.*
 Culto. *m.* La adoració, veneració y reverència que se dona á Déu per àctes de religiò. *Culto.* = *Polític, civil y profà: obsèqui, respècte, veneració que se fà á una persona á càusa de sa sèua escellència, poder, dignidat, etc.* *Político, profano, civil.* = *De dulça: ab que veneràm á los sants.* *De dulcia.* = *De hiperdulça: el que se dona á Maria santíssima.* *De hiperdulcia.* = *De latría: el que sòlamént se dona á Déu.* *De latría.* = *Estèrn: el que manifestàm ab cànts, genufleccions, processons, etc.* *Esterno.* = *Intèrn: ab que adoràm á Déu en el interior del còr ab àctes de fe, esperansa y caridat.* *Interno.* = *Divino: el que donàm á Déu en las iglesias.* *Divino, sagrado, religioso.* = *Superatícios: el que, degúid sòlamént á Déu, se dona á las creaturas.* *Superaticioso.*
 Culto, ta. *adj.* Pur, corrècte, parlant de estíl. = *Cultivád, civilisád, parlant de una persona ò pòble.* *Culto, ta.*
 Cultura. *f.* V. Cultivo. *Cultura.*
 Culturád, da. *p. p.* de cultivar. *Culturado, da.*
 Culturar. *v. a.* Conrar en Aragó. *Culturar.*
 Compléañs. *m.* El dia que un fà àñys. *Cumpleaños.*
 Complíd, da. *p. p.* de cumplir. *Cumplido, da.*
 Complíd, da. *adj.* Còm deu ser. = *Abundant.* = *Llãrg, àmple.* = *Perfèt.* = *Atént, polític.* *Cumplido, da.*
 Complidíssim, ma. *sup.* *Cumplidísimo, ma.*
 Complidíssimamént. *adv. sup.* *Cumplidísimamente.*
 Complidor, ra. *m. f.* El qui cumplèix. *Cumplidor, ra.*

Cumplimént. *m.* Complement, perfecció. = *Cortesia, urbanidat, etc.* = *Abundància, provisió.* *Cumplimiento.*
 Complimentád, da. *p. p.* de complimentar. *Cumplimentado, da.*
 Complimentar. *v. a.* Fer cumpliménts. = *Félicitar.* *Cumplimentar.*
 Cumplir. *v. a. y n.* Fer lo que es de obligació. = *Acabar lo que se deu.* = *Proveir de lo que falta.* = *Eczerutar las ordes, manaménts, etc.* *Cumplir.* = *Cumplir ab la parròquia: confessar y combregar per á Pàsco.* *Cumplir con la parroquia, con la Iglesia ò con el precepto.* = *Fer una visita, v. g. de obligació.* *Hacer su deber ò sus deberes.* = *Cumplir la paràula: fer lo que se hà dit, promès, pactád, etc.* *Cumplir la palabra.* = *Cumplir de paràula: promèter y no atàñer.* *Cumplir de palabra.* = *Cumplir ab tots: no faltat á ningú.* *Cumplir con todos.* = *Cumplir àñys: ser en el dia en que se nasqué.* *Cumpleaños.*
 Cúmul, na. *adj. etc.* V. Comú. *Comun.*
 Cúmulo. *m.* Caramúll de còsas. = *Multitút, quantidat.* *Cúmulo.*
 Cuncagúid, da. *p. p.* de cuncagarse. *Zurruscado, da, zurrado, da ò sullado, da.*
 Cuncagarse. *v. n.* Soyarse de escrement que evàcua el vèntre, etc. *Zurruscarse, zurrarse ò sullarse.*
 Cuñád, da. *m. f.* El jermá ò jermána de sa espòsa respècte del marít, ò el jermá ò jermána del marít respècte de sa dòna, ò el jermá del marít respècte de sa sèua dòna, ò la jermána de la espòsa respècte del marít. *Cuñado, da ò hermano, na político, ca.*
 Cufy. *m.* Sèllo para acufiar moneda. = *El señál que dexa.* *Cuño.*
 Cup. *m.* Espècie de safarèitx ahónt se trepitjan réms. *Lagar.* = *De molí.* *Cubo.*
 Cupèt. *m.* Cup petít. *Lagarejo.*
 Cupo. *m.* Cupo.
 Cúpula. *f.* Vòlta de mitja hòlla en iglesias. *Cúpula.*
 Cuquèt, ta. *m. f.* Cucs petíts. *Gusanito, ta.*
 Cura. *m.* El rector de parròquia. *Cura, párroco.*
 Cura. *f.* El àcte y efècte de curar, se. = *Aplicació de las medecinas para recobrar sa salud.* *Cura.* = *Posarse en cura.* *Ponerse en cura.* = *Tenir ò no tenir cura: poder ò no porer curarse el malalt.* *Tener ò no tener cura.* = *Cura de ànimas: encàrreg de ellas.* *Cura de almas.*
 Curáble. *adj.* Lo qui se pòt curar. *Curable.*
 Curació. *f.* V. Cura. *f.* *Curacion.*
 Curád, da. *p. p.* de curar. *Curado, da.*
 Curador, ra. *m. f.* El qui cura. *Curador, ra.* = *De*

câmas, brâssos, etc, rompûds ò ab oraciôns. *Ensalmar*, *ra*.

Curador. *m*. El qui se cuyda dels béns del qui no pôt ò no sâb governarlos. *Curador*. = Ad bôna: el posâd per la justícia. *Ad bona*. = Ad litêm: el posâd per la justícia para defensar los drets dels nins y allôts. *Ad litem*.

Curador, *ra*. *m. f*. El qui se cuyda de alguna còsa. *Curador*, *ra*.

Curálotodo. *m*. Remèy que se aplica para moltíssims mâls. *Curálotodo*.

Curandéro, *ra*. *m. f*. El qui cura sense ser barber ni métge. *Curandero*, *ra*.

Curar. *v. a*. Aplicar las medecinas, remédiar algún mâl. *Curar*. = Brâssos, etc. ò ab oraciôns. *Ensalmar*.

Curar. *v. n*. Recobrar la salut. *Curar*.

Curarse. *v. r*. Aplicarse sas medecinas ò recobrar la salut. *Curarse*.

Curatiu, *va. adj*. Lo qui servèix para 'curar. *Curativo*, *va*.

Curât. *m*. Bénéfici eglestiâstic qui té cura de ânimas. *Curato*.

Curéna. *f*. Carrereta ahónt se pòssa sa péssa de artilleria. *Curéna* ò *afuste*.

Curia. *f*. Tribunâl eglestiâstic. *Curia*.

Curial. *adj*. Pertañent á curia. = Oficiâl de la curia. *Curial*.

Curio. *m*. El câp de una tribu entre los ântigs româns. *Curion*.

Curios, *sa. adj*. El qui se agrâda de sâber y averiguar sas còsas. = Net y asseyâd. = Primorós. = Diligent. *Curioso*, *sa*. = El qui tot lo obsérva y nôta. *Deshollinador*, *ra*.

Curiosidât. *f*. Desítx de sâber. = Llimpiesa, netedât. = Primor. *Curiosidad*.

Curiosíssim, *ma. sup*. Molt curios. *Curiosísimo*, *ma*.

Curiosíssimamént. *adv. sup*. *Curiosísimamente*.

Curôlla. *f*. Grân desítx. *Rebanillo*.

Curráda. *f*. Acció de currotâco. *Chula*.

Curricurri. *m*. Cagarêlla. *Seguidillas*.

Curro, *ra. m. f*. Modistas. *Curro*, *ra*. = El qui fâ de malèyt. *Maton*.

Currotâco. *m*. Pétrimètre. *Currutaco*.

Curs. *m*. Carréra, viâtge, camí. = Movimént del témps, negòcis. = Estudi segnid de una ciència, etc. y la séua duració. = Óbra qui conté las lliçons que se hân donâdas en un curs. = Evacuació de vèntre. *Curso*.

Cursâd. *p. p*. de cursar. *Cursado*.

Cursar. *v. a*. Seguir un curs de escôla. *Cursar*.

Cursiu, *va. adj*. Carâcter ò lletra qui imita á la mânuscrita. *Cursivo*, *va*.

Curt, *ta. adj*. Lo que té pòca llargâria ò pòca du-

ració. = Lo que té mânco llargâria que una âltra còsa de sa séua espècie. = Escàs. = El qui té pòca capacidât ò ciència. *Corto*, *ta*. = De mâns: el qui té pòcas mâns en fer sas còsas. *De manos*. = De vista: el qui no veu enfôre. *De vista* ò *cegato*, *ta*. = Fer curt: no arribar d'ôra. *Lle-gar d las aceitunas*. = Ferse curt: enfadarse. *Ponerse como un perro, desaforsarse*.

Cursetjar. *v. a*. Havery pòc concèrt. *Escacear*.

Curva. *f*. Líneya tórta. *Curva*.

Curvatura. *f*. Apartamént de direcció. *Curvatura*.

Curvilíneo, *nea. adj*. Lo qui còsta de líneyas tór-tas. *Curvilíneo*, *nea*.

Cus. *m. V*. Câ. *Perro*. = Cus, cus: parâulas ab que se cridan als câns. *Cuz*, *cuz*.

Cusí, *na. m. f*. Parénts. *Primo*, *ma*. = Cusí. *m*. Nòm ab que enomenau los pescadors á un pescador vey. *Tio*.

Cusid, *da. p. p*. de cusir. *Cosido*, *da*. = *Correal* ò *labrado*, *da de correal*. = *Guitado*, *da*. = *Apa-rado*, *da*.

Cusínjermâ, *na. m. f*. Fiys de pâres jermâns. *Primohermano*, *na*.

Cusir. *v. a*. Unir ab fil, seda, etc. rôba etc. ab gu-ya. *Coser*. = Ab corrèys. *Coser d correal* ò *la-brar de correal*. = Ab fil d'emplomar. *Guitar*. = Cusir mâlamént. *Cusir*. = Cosir los sabaters. *Apa-rar*.

Cussa. *f*. La famèlla del câ. *Perra*.

Cussèt, *ta. m. f*. Câns petíts. *Perrillo*, *là*, *ito*, *ita*. = De fâlda. *De fâlda*. = Cussèt: allòt que sém-pre vâ derréra un hòmo. *Rastra*.

Cussigôyas. *f. pl. V*. Cossigôyas.

Cussôt, *ta. m. f*. Câ ò cussa gròssos. *Perrazo*, *za*. = Cussôt pândol: el hòmo qui parèix un aturâd, y en venir sa ocasió la pren. *Moscamuerta*.

Custipació. *f*. Tancamént des pòros. *Constipacion* ò *costipacion*.

Custipâd, *da. p. p*. de custipar. *Constipado*, *da* ò *costipado*, *da*.

Custipar. *v. a*. Tancar es pòros y impedir la respi-ració. *Constipar*.

Custiparse. *v. n*. Aplegar un custipât. *Constiparse* ò *costiparse*.

Custipât. *m. V*. Custipació. *Constipado* ò *costipado*.

Custôdi. *m*. El qui guâda. = Superior de una cus-tôdia ò una dignidât en las provincias franciscâ-nas. *Custodio*.

Custôdia. *f*. Guârdia. = La péssa de ôr, plâta ò de âltre metâll en que se pòsa para esposar el Santí-sim. = Un agregât de convènts de franciscânos qui no forman provincia. *Custodia*.

Custúm. *m. V*. Costúm. *Costumbre*.

Custura. *f*. Unió de duas péssas de rôba fêta ab

guya. *Costura.*—El senyal de ferida ò llaga. *Cos-turon*, y si es de llaga de màl francès. *Botana.*—
Paraque sa ròba no se esfitagués. *Bastilla.*—En-
senyansa ò escòla de allòtas para aprènder de cusir, brodar, etc. *La labor ò la amiga.*
Costurera. f. La dòna qui cus. *Custurera.*—La qui té molta habilitat de cusir. *Laborera.*
Cutáneo, nea. adj. Lo pertanyent al cutis. *Cutd-neo, nea.*
Cutícula. f. Terme de anatomia: sa primèra pell y la delicada del còs. *Cutícula.*
Cutis. m. Pell sutil qui cubrèix el còs humà. *Cutis.*
Cuxa. m. La part del còs desde baix del ventre fins al jonóy. *Muslo.*—La de animal ò àve. *Pierna.*
Cuxal. m. Pell ò trós de capell que se pôsan los perafres demunt sa cuxa y jonóy. *Cojal.*
Cuxòt. m. Cuxa de porc. *Pernil ò jamon.*—Tayada de cuxòt. *Magra.*
Cuydád, da. p. p. de cuydar. *Cuidado, da.*
Cuydado. m. Diligència, sollicitut. —Dolor, pena. —Mandètx. —Netedat. *Cuydado.* —; Cuydado! amenassa. *Cuidado me llamo.* —Cuydado, que l'em pagarás: amenassa. *Guàrdate del diablo.* —Estar de cuydado un malalt: estar molt mal. *Estar de cuidado.* —Posar cuydado. *Montar en cuidado.* —No téngas cuydado. *No te dé cuidado.*
Cuydadós, sa. adj. Diligent, exacte. *Cuidadoso, sa.* —Molt cuidadós des seu còs; però pòc de la seua ànima. *Delicado de cutis, pero no de conciencia.*
Cuydalosament. adv. Ab cuydado. *Cuidadosamente.*
Cuydadosíssim, ma. sup. Molt cuydadosos. *Cuidadosísimo, ma.*
Cuydadosíssimament. adv. Ab molt de cuydado. *Cuidadosísimamente.*

Cuydar. v. a. Tenir cuydado. *Cuydar.*
Cuydarse. v. a. Posar ò tenir cuydado de alguna cosa. *Cuidar.*—De sí mateix. *Cuidarse.*—Cuydarse pòc de sa seua salut. *Cuidar poco de su salud ò no estar bien con sus huesos.*
Cuyna. f. El llòc ahont se agufa el menjar. *Cocina.* —Fumosa. *Zorrera.*
Cuynad, da. p. p. de cuynar. *Cocinado, da.*
Cuynar. v. a. Aguiar el menjar. *Cocinar.*
Cuynat. m. El efecte de cuynar. *Guisado.*—Escudella, sopa, aguiat de herbas ò llegums. *Menestra.*—Màl cuynad. *m.* Acció dolenta. *Malguisado.*
Cuyner, ra. m. f. El qui cuyna. *Cocinero, ra.*
Cuyo, ya. Pronòm relatiu y *adj.* De qui, del qual, de la qual. *Cuyo, ya.*
Cuyram. m. Còpia de cuyros. *Corambre.*
Cuyro. m. La pell de ase, bou y també sa del hòmo. *Cuero.*—Déxar es cuyro: morir. *Dar la piel.* —Posar los calatravins los cuyros dins es safarèitx. *Apelambrar.* —Cuyro de tabac. *Coracha.*
Cuyt, ta. p. p. de còurer. *Cocido, da.* —Mitx cuyt. *Soncochado, da.* —Recdyt, ta. *Recocho, cha.*
Cuyta. f. Fornada. *Cochura.* —De xocolate. *Molienda de chocolate.* —Aflició, pena. *Cuita.*
Cuytar. v. n. Camiuar aviad. *Aguijar, y ant. coitarse.*
Cuytó, ra. m. f. Atropellada, colèrics. *Alquitrán.* —Ser cuytó. *Ser un alquitrán.* —No sias tan cuytó. *Sufre el resuello.*
Cuytó, ra. adj. Bò ò fàcil de còurer. *Cocedero, ra ò cochio, chia.*
Czar. m. Emperador de Russia. *Czar.*
Czarina. f. Emperatriz de Russia. *Czarina.*
Ç trancada. *f.* *Zedilla.*

DAC

D. f. La quarta lletra del alfabéto mallorquí, y la tercera de las consonants. —Lletra numeral qui val 500. —Abreviatura de Don. *D.*
Dá. Segona persona singular de imperatiu de dar. *Da.*
Dable. adj. Lo qui se pòt fer. *Dable.*
Dactílic, ca. adj. Pertanyent al peu del vers dactílo. *Dactílico, ca.*
Dáctilo. m. Cert peu de vers. *Dáctilo.*

DAD

Dactilogia. f. Art de parlar ab sos dits. *Dactilogia.*
Dactilomía. f. Art de contar ab sos dits. *Dactilomía.*
Dád, da. p. p. de dar. *Dado, da.*
Dàdiva. f. Do, present. *Dadiva.*
Dadivós, sa. adj. El qui se agrada de donar, lliberal. *Dadivoso, sa,*
Dadivosament. adv. Lliberalment. *Dadivosamente.*
Dadivosidat. f. Lliberalitat. *Dadivosidad.*

Dador, ra. m. f. El qui dona. = Deu. = El qui da una carta. *Dador, ra.*
Daga. f. Espècie de puñal. *Daga.*
Dàli. Interjecció. Tira, fèu. *Dale.*
Dàli dàli. adv. À pòc á pòc. *Pianpiano.*
Dàli qui dàli. Lo que se diu del enfadós en contar sas còsas ò en fer impertinèncias. *Dale que dale, dale que das ò dale que dards.*
Dalmàtiga. f. Vestidura egleciàstica. *Dalmdtica.*
Dàlt. adv. Demunt. *Encima.* = De tot. *A lo mas alto.* = Aquí dalt. *Aquí encima.* = Lo de dalt: la part superior. *Lo de encima.* = De dalt á baix. *De arriba abajo.* = De dalt á baix, v. g. sa plàssa està de dalt á baix plena de gent, de fruyta, etc. *De mar d mar.*
Dàltabàix. m. Arregàñy; reprensió. *Rociada, repasata.*
Dàin. Segona persona singular del impératíu de dar. *Dame.*
Dàma. f. Dòna nòble. = La qui en el téatro fà el paper principál. = Péssa en el joc de dāmas. *Dama.* = Brufar una dāma: prènderla al contràri per no haver jugad axí còm devia. *Soplar la dama.*
Dameta. f. Allòta nòble. *Damicela.* = Hòmo famèllud. *Galancete.*
Damnificació. f. El àcte y efecte de damnificar. *Damnificacion.*
Damnificad, da. p. p. de damnificar. *Damnificado, da.*
Damnificador, ra. m. f. El qui damnifica. *Damnificador, ra.*
Damnificar. v. a. Causar gràve dāñy. *Damnificar.*
Dāusa y dānsida. f. Tocāda ò hāllāda. *Danza.*
Dāñad, da. p. p. de dāñar. *Dañado, da.*
Dāñador, ra. m. f. El qui dāña. *Dañador, ra.*
Dāñar. v. a. Causar dāñy. *Dañar.*
Dāñy. m. Perjudici. *Daño.* = El que fà la āygo del cèl á los melòus. *Melera.*
Dāñós, sa. adj. Qui dāña. *Dañoso, sa ò dañino, na.*
Dar. v. a. V. Donar. *Dar.* = De axò no en daria una māya: expresió qui deuòta que la còsa no val res. *No daria para ello dos higas.* = Dalí ventím: atupèl. *Zírrale el cdñamo.* = Darhó á á sas cāmas: fugir corrénts. *Meter piés.*
Dàrd. m. Àrma. *Dardo.*
Dàta. f. Nòta del llòc y témps en que se firma un escrit. *Data.*
Datàri. m. El prelát qui presidèix en la dataría. *Datario.*
Dataría. f. Llòc en Roma ahónt se donan los despātxos dels benèfics. *Dataria.*

Dàtil. m. El fruyt de fasser. = Marisc en figura de dàtil. *Datil.*
Datiler. m. Fasser. *Palmera ò palma, y ant. datilera.*
Datilèt. m. Dàtil petít. *Datilillo.*
Datíu. m. El tercer cās de la declinació del nòm. *Dativo.* = No tenir datíu un hòmo: ser aváro. *Atar el gato.*
Dàto. m. Document. *Dato.*
Dáu. Segona persona plural del present de indicatíu de dar. *Dais.*
Dáu. m. Péssa cúbica de sis cāres qui ténen punts desde un fins á sis. *Dado.* = Sa millor tirāda des dāus es no jugarlos. *Lo mejor de los dados es no jugarlos.*
Dáu de hòrt ò de ròba. Cuadro.
Dauèt. m. Dáu petít de hòrt ò ròba. *Cuadrillo.* = De jugar. *Dadillo.*
Daurad, da. p. p. de daurar. *Dorado, da.*
Daurador, ra. m. f. El qui dāura. *Dorador, ra.*
Dauradura. f. Lo daurad. *Doradura.*
Daurar. v. a. Cubrir de pāñys de òr. = Interpretar bé las còsas mālās. *Dorar.*
Dāxo dāxo. adv. *Pianpiano.* = Anar ò venir dāxo dāxo: á pòc á pòc. *Ir ò venir pianpiano.*

DE.

De. Preposició. De.
Dé. Nòm de la lletra D. De.
Déa. f. Diosa segóns los poetas. *Dea.*
Dealbació. f. Térme de química. Mutació de negre en blāuc per mèdi del fòc. *Dealbacion.*
Debādas. adv. En vā. *En vano.*
Debanād, da. p. p. de debanar. *Devanado, da.*
Debanador, ra. m. f. El qui debāua. *Devanador, ra.*
Debanadoras. f. pl. Màquina coneguda para debanar. *Devanadera ò argadillo.* = Hòmo qui xèrra molt. *Taravilla.*
Debanar. v. a. Fer cabdèlles de rāms. *Devanar.* = Xerrar molt. *Trapalear.*
Debanāy. m. Boliquèt de paper, de pedās, caragòl, etc. ab que se comēssa es cabdèl. *Devanador.*
Debāt. m. Contienda, altercació. *Debate.*
Debāx. adv. En puèsto inferior. = Ocultamènt. = Preposició de que se usa para espressar la dependència de un del àltre. *Debajo.*
Debexād, da. p. p. de debaxar. *Bajado, da.*
Debaxāda. f. La acció de debaxar. = Llòc per ahónt se debāxa. *Bajada.* = Diminució de prèu. *Baja.*
Debaxador. m. El llòc per ahónt se debāxa. *Baja-*

da. = Parèt, pedris, ròca per posársy baxánt de histia. *Apeadero* ò *apeador*.

Debaxar. v. a. Passar una còsa de un llòc alt á un báix. *Bajar*.

Debaxar. v. n. Passar un de llòc alt á llòc báix. *Bajar.* = De histia. *Bajar* ò *apearse.* = Disminuir es prèu v. g., ò disminuirse sa fébra, es valor, etc. *Bajar*.

Debidamént. adv. Axí còm se deu. *Debidamente*.

Dèbil. adj. Fálto de valor, de fòrsas, flác. *Débil*.

Debilitát. f. Fálta de fòrsas, flaqueza, etc. *Debilidad*.

Debilitació. f. El ácte y efecte de debilitar, se. = *Debilitát. Debilitacion*.

Debilitád, da. p. p. de debilitar. *Debilitado, da.* = Ab sangrias ò ab áltas còsas. *Debilitado con...* ò *desjarretado, da.*

Debilitadament. adv. Dèbilment. *Debilitadamente*.

Debilitadíssim, ma. adj. sup. Molt debilitád. *Debilitadísimo, ma.*

Debilitar. v. a. Disminuir sa fòrsa, el valor, etc. *Debilitar.* = Ab sangrias, etc. *Debilitar* ò *desjarretar*.

Debilitarse. v. r. Pèrder sas fòrsas, enflaquirse. *Debilitarse*.

Dèbilment. adv. Ab debilitát. *Débilmente*.

Dèbit. m. Deute conjugál. *Débito.* = Pagar es dèbit: permètrer el ácte carnál. *Pagar el débito.* = Negar el dèbit: no voler sense ralió el ácte carnál. *Negar el débito*.

Debitóri. m. Anbará qui testifica deute. *Debitorio*.

Dèbo con dèho. Un dòblé demúnt s'áltre. *Un real sobre otro*.

Década. f. Desena. = Espáy de dèu dias. *Década*.

Decadári, ria. adj. Pertañént á la década. *Decadario, ria*.

Decadència. f. Declinació, ménoscáb, principi de ruína. *Decadencia*.

Decaént. p. a. de decáurer. = *adj.* El qui decáu. *Decadente*.

Decágono. m. Figura de dèu ángulos y dèu costats. *Decágono*.

Decàlogo. m. Los dèu manaments de la lléy de Déu. *Decdlogo*.

Decanát. m. La dignidát de decáno. *Decanato*.

Decáno. m. El més antig de un cuérpo. *Decano*.

Decantád, da. p. p. de decantar. *Decantado, da.* = *Quitado, da.*

Decantar. v. a. Ponderar en públic. *Decantar.* = Apartar ò llévar una còsa de algún llòc ò de algú. *Apartar* ò *quitar*.

Decantarse. v. r. Apartarse de algún llòc. *Quitarse.* = Separarse de trácto, compaña, etc. *Separarse*.

Decapitació. f. El ácte de tayar es cap. *Decapitacion*.

Decapitar. v. a. Tayar es cap á algú. *Decapitar*.

Decasíllabo, ba. adj. De 10 síllabas. *Decasílabo, ba*.

Decáurer. v. n. Venir á decadència, á ménos. = Abaxar bårco del rumbo que du. *Decaer*.

Decaygú, da. p. p. de decáurer. *Decaido, da*.

Decemvir. m. Un des dèu magistrats qui en cèrtas ocasións reemplassávan los cònsuls románs. *Decemviro*.

Decemvirál. adj. Lo pertañént á los decemvirs. *Decemviral*.

Decemvirát. m. Empléyo y duració del decemvir. *Decemvirato*.

Decència. f. Recát, modèstia, honestidát. = Adoruo, compostura. *Decencia*.

Decendència. f. Propagació, successió, líneya rēta de parentesc. *Descendencia*.

Decendént. adj. El qui decendèix. *Descendiente*. = De algún llòc. *Natural de...*

Decendir. v. n. Provenir de un matèix páre. = Derivar-se una còsa de áltra. *Descender.* = Haver sortid de: *Descender*.

Decént. adj. Honést, just. = Proporcionád al estat ò calidát de la persona. = Adornád sense lūco. *Decente*.

Decentíssim, ma. sup. *Decentísimo, ma.*

Decentíssimament. adv. sup. *Decentísimamente*.

Decéntment. adv. Ab decència. *Decentemente*.

Decible. adj. Lo qui pòt ser dit. *Decible.* = Y lo que pòt ser dit seus ningú inconvienént. *Decidero, ra*.

Decidíd, da. p. p. de decidir. *Decidido, da*.

Decidíd, da. adj. m. f. Determináds, resòlts. *Decidido, da*.

Decidir. v. a. Determinar, resòltre. *Decidir*.

Decidirse. v. r. Determinarse, resòltrese. *Decidirse*.

Décima. f. La desena pàrt de un tot. = La desena pàrt en que se considéra dividida la unidát. *Décima.* = Poesía. *Décima*.

Decimál. adj. Pertañént á dèume. = Las pàrts de la unidát de tal mòdo dividida que càda una es dèu vegádas menor que la unidát. *Decimal*.

Dèoimanovena. f. Un registre de órga. *Décimanovena*.

Dècimo, ma. adj. Lo qui següèix en orde al novè. *Décimo, ma*.

Decisió. f. Resolució. = Sentència de una càusa. = Decrèt. *Decision*.

Decisionista. m. Compilador, comentador de decrets. *Decisionista*.

Decissiu, va. adj. Lo qui decidèix. *Decisivo, va*.

Decissivament. adv. Ab decisió. *Decisivamente*.

Decissôri, ria. *adj. cur.* Decissû, *va.* *Decisório, ria.*
Declamació. *f.* El acte y efecte de declamar. = Discûrs vehemênt, acalorâd. = Invectiva côntra algú. *Declamacion.*
Declamâd, da. *p. p.* de declamar. *Declamado, da.*
Declamador, ra. *m. f.* El qui declâma. *Declamador, ra.*
Declamar. *v. a.* Pérorar en públic. = Dir en veu âlta algú discûrs, ab vehemência ô acaloramênt. = Pérorar côntra algú. *Declamar.*
Declamatôri, ria. *adj.* Pertañênt á declamació. *Declamatorio, ria.*
Declaració. *f.* Manifestació, explicació, esposició, interpretació. *Declaracion.* = Declaració testimoniâl. *Declaracion testimonial.* = Declaració de guêrra. *Declaracion de guerra.*
Declarâd, da. *p. p.* de declarar. *Declarado, da.* = Homo declarâd: decidíd. *Hombre declarado.*
Declarâdamênt. *adv.* Clâramênt. = Decididamênt. *Declaradamente.*
Declarador, ra. *m. f.* El qui declâra. *Declarador, ra.*
Declarânt. *p. a.* de declarâr. El qui declâra. *Declarante.*
Declarar. *v. a.* Manifestar lo ocult, explicar lo dubtós. *Declarar.* = Deposar en eâusa civil ô criminâl. *Declarar, atestiguar, testificar.*
Declararse. *v. r.* Manifestar la intenció. = Expliarse ab algú fént confiânsa de éll. *Declararse.* = La victôria per algú. *La victoria.*
Declaratôri, ria. *adj.* Lo qui declâra. *Declaratorio, ria.*
Declinâble. *adj.* Lo qui pôt ser declinâd. *Declinable.*
Declinació. *f.* Baxâda, cayguda, rôst. = Decadência, ménoscâb. = Variació dels nôms per câsos. = Escapâda de tûc ô perill. = Variació de sa brúxula = Diminuició de fébra, malaltia, etc. *Declinacion.*
Declinâd, da. *p. p.* de declinar. *Declinado, da.*
Declinânt. *p. a.* de declinar. El qui declina. *Declinante.*
Declinar. *v. a.* Variar los nôms per câsos. = Apartar el cûs, es câp, etc. para escaparse de un tûc, cayguda, perill, etc. *Declinar.*
Declinar. *v. n.* Inclinar més á una pârt que âltra. = Decâurer. = Acabarse, *v. g.* el dia. = Passar de virtút á vici. = Disminuirse la fébra, terciâna, malaltia, etc. *Declinar.* = La jurisdicció, *v. a.* No volerla admètrer allegânt que no la té el jutge. *Declinar la jurisdiccion.*
Declinâri. *m.* Instrument para observar la declinació de parèt. *Declinario ô declinatorio.*

Declinatôria. *f.* Pétició ab que no se regonêix per jutge llegítim á un. *Declinatoria.*
Declivi. *m.* El penjânt rôst de cûsta. *Declive.*
Declividât. *f.* La situació de una cûsa en rôst. *Declividad.*
Declivio. *m. V.* Declivi. *Declivio.*
Decocció. *f.* La acció de fer cûurer dins un líquido, y el efecte de aquêsta acció. Prôpiamênt se diu de la digestió de los alimènts dins el vèntre. *Decoccion.*
Decôp. *adv.* Prést. *Pronto.*
Decoració. *f.* Adorno. = Mutació de escêna en teâtro. = El séu adorno. *Decoracion.*
Decorâd, da. *p. p.* de decorar. *Decorado, da.*
Decorador. *m.* El qui fâ las decoraciôns en el teâtro. *Decorador.*
Decorar. *v. a.* Adornar alguna cûsa, llûc, etc. = Dir de cûr ô de momôria lliissô, oració, etc. *Decorar.*
Decôro. *m.* Honor, respècte, reverência que se deu á una persona. = Honestidât, gravedât, estimació, punt, recâto. *Decoro.*
Decorós, sa. *adj.* El qui té decôro. *Decoroso, sa.*
Decorosamênt. *adv.* Ab decôro. *Decorosamente.*
Decremênt. *m.* Diminuició. *Decremento.*
Decrêpit, ta. *adj.* Hômo molt vey. = Xotxo. = De edât avansâda. *Decrépito, ta.*
Decrepitûd. *f.* Summa veyès. = Xotxeria. *Decrepitud.*
Decrèt. *m.* Orde, ordenânsa, decisió, determinació, resolució. = Constitució de un Pâpa ab conconsulta de los cardenâls. = Collecció de cânon. *Decreto.* = Decrèt de abôno: ab que se mâna al tresorer que admeta en dâta las partidas entregâdas en virtút de orde reyâl. *Decreto de abano.* = De caxó: resolució dels ministres sens dar conte al réy ni á tribunâls. *De cajon.*
Decretació. *f.* Pûc usâd. *Decretacion.*
Decretâd, da. *p. p.* de decretar. *Decretado, da.*
Decretâl. *adj.* Pertañênt á las decretâls. *Decretal.*
Decretâls. *f. pl.* Collecció de las constitucions dels pâpas. *Decretales.*
Decretalista. *m.* Espositor de las decretâls. *Decretalista.*
Decretar. *v. a.* Determinar, ordenar, resôlir, decidir. *Decretar.*
Decretista. *m.* Espositor del dret canônic. *Decretista.*
Decretôri, ria. *adj.* Se diu del tèmpe que señâla el mètge para fer judici de la malaltia. *Decretorio, ria.*
Decúbito. *m.* Assiéto que fâ un humor en el cûs passânt de una pârt á âltra. *Decubito.*
Decumâna. *f.* Pôrta principal del cortjer generâl

enfrónt del inimig. *Decumana*.
 Dècuplo, pla. *adj.* Lo qui es dèu vegâdas major.
Dècuplo, pla.
 Decuria. *f.* La casuâdra de dèu soldâts y un câbo en la milicia româna. *Decuria*.
 Decurió. *m.* El câbo de dèu soldâts. — En el dia el estudiânt qui pren sa lliçó á dèu. *Decurion*. — Decurió de decurións: el estudiânt qui pren sa lliçó als decurións. *Decurion de decuriones*.
 Decurs. *m.* Continuació del témps. *Decurso*.
 Decursas. *f. pl. cur.* Rêudas caygudas de censâls. *Decursas*.
 Dedicació. *f.* El âcte y efècte de dedicar. — La fêta de la dedicació de alguna iglesia. *Dedicacion*.
 Dedicâd, da. *p. p.* de dedicar. *Dedicado, da*.
 Dedicânt. *p. a.* de dedicar. El qui dedica. *Dedicante*.
 Dedicar. *v. a.* Consagrar, destinar alguna còsa al culto de Déu ò á alguna persona. — Dirigir algún escrit per obsèqui á algú. — Aplicar, destinar. *Dedicar*.
 Dedicarse. *v. r.* Aplicarse á alguna còsa. *Dedicarse*.
 Dedicatòria. *f.* Càrta ab que un escrit se dedica á algú. *Dedicatoria*.
 Dedignar. *v. a.* Refuar, despreciar. *Dedignar*.
 Deducció. *f.* Derivació, la acció de col·legir, de inferir. — Progressió de nt, rê, mi, fâ, sôl, lâ, si, montânt ò devallânt per grâus conjunts. — *cur.* Narració en detâll. *Deduccion*.
 Deducént. *p. a.* de deduir. El qui dedueix. *Deduciente*.
 Deduid, da. *p. p.* de deduir. *Deducido, da*.
 Deduir. *v. a.* Inferir, col·legir. — Descontar una quantitat de âltra. — *cur.* Contar á lo llârg y á lo curt. *Deducir*.
 Deduirse. *v. r.* Inferirse. *Deducirse*.
 Defâcto. *adv.* Efectivament, de fêt. *De facto*.
 Defècte. *m.* Fâlta, imperfecció. *Defecto*. — Petít; però abultâd per âltri. *El pecado de la lenteja*. — Tots ténen el seu defècte. *Todos tienen su hijada*. — En defècte. *adv.* Per fâlta de. *En defecto*.
 Defectèt. *m.* Defècte léve. *Defectillo*.
 Defectible. *adj.* Lo que pôt faltar. *Defectible*.
 Defectiu, va. *adj.* Imperfêct, lo qui té defècte. — Defectiu. Se dia del vèrb qui no té tots es seus témps ò mòdos. *Defectivo, va*.
 Defectuós, sa. *adj.* Lo qui té defècte. *Defectuoso, sa*.
 Defectuósament. *adv.* Ab defècte. *Defectuosamente*.
 Defendént. *m.* El qui defènse âcte lliçerâri. *Sustentante ò defendiente*.
 Defènse. *f.* Ampâro, auxili, protecció. — Óbra

de fortificació. — El âcte y efècte de defensar. *Defensa*.
 Defensâble. *adj.* Lo que se pôt defensar. *Defensable, y ant. defensible*.
 Defensâd, da. *p. p.* de defensar. *Defendido, da*.
 Defensar. *v. a.* Amparar, protegir. — Embarassar. — Sostenir âcte lliçerâri. *Defender, y ant. defender*.
 Defensarse. *v. r.* *Defenderse*.
 Defensu. *m.* Ampâro, defènse, resguârt. *Defensivo*.
 Defensu, va. *adj.* Lo qui servèix de defènse. *Defensivo, va*. — Defensius: remèys para impedir una inflamació. *Defensivos*.
 Defensor, ra. *m. f.* El qui defènse. *Defensor, ra ò defendedor, ra*.
 Defensôri. *m.* Escrit en defènse de alguna còsa ò persona. *Defensorio*.
 Defensoria. *f.* El ministèri del defensor. *Defensoria*.
 Defiâd, da. *p. p.* de defiar. *Desafiado, da*.
 Defiar. *v. a.* Provocar á desafi. — Competir ab âltre en destresa, ciència, valor, etc. *Desafiar*.
 Deficiència. *f.* Fâlta, imperfecció. *Deficiencia*.
 Deficiént. *adj.* Lo qui té alguna fâlta, defècte ò vici. *Deficiente*.
 Definiçió. *f.* Definid, Definir, etc. *V. Definición, etc.*
 Defôra ò defôre. *adv.* Esteriormént. — Expressió ab que se diu que se surta. *De fuera*. — *A fuera*.
 Deformidât. *f.* Féaldât, desproporció. *Deformidad*.
 Defraudació. *f.* El âcte y efècte de defraudar. *Defraudacion*.
 Defraudâd, da. *p. p.* de defraudar. *Defraudado, da*.
 Defraudador, ra. *m. f.* El qui defrauda. *Defraudador, ra*.
 Defraudar. *v. a.* Usurpar lo que tóca á âltre, privar, robar, embarassar. *Defraudar*.
 Degâ. *m.* El qui posseïx el deganât. *Dean*.
 Deganât. *m.* Dignidât eglesiástica. *Deanato ò deanazgo*.
 Degeneració. *f.* Estât de lo qui degenera. — Alteració ò depravació del origen ò naturalesa de una còsa. *Degeneracion*.
 Degenerâd, da. *p. p.* de degenerar. *Degenerado, da*.
 Degenerânt. *p. a.* de degenerar. El qui degenera. *Degenerante*.
 Degenerar. *v. n.* Desdir del seu primer estât. — Descàurer de la noblesa de sos antepassâds. — Desfigurar-se una còsa. — No seguir la virtút, los eczèmples de sos antepassâds. *Degenerar*.
 Degollació. *f.* La acció de degollar. *Degollacion*.

Degöllàd, da. *p. p.* de degöllar. **Degollado**, da.
Degöllàd, *m.* El de comèdia qui està en la postura de mostrar solament es còll en ainhunt. **Degollado**.

Degöllador, *m.* La pàrt des còll per ahont se degòlla. = El siti penós ò ahont se degòlla, ò un llòc del teàtro. **Degolladero**. = Dur al degöllador: esposar á un á un gròs perill. **Llevar al degolladero**.

Degölladura, *f.* La ferida que quèda ò se fà en es còll degöllant. **Degolladura**.

Degöllar, *v. a.* Tayar sa gargamèlla á hòmo ò á animál. = Arruinar, molestar. = Debilitar ab impertinèncias, ab sangrías, etc. **Degollar**.

Degotàd, da. *p. p.* de degotar. **Goteado**, da.

Degotar, *v. n.* Càurer gota á gota lo líquido. **Gotear**.

Degotís, *m.* Llòc per ahont cau la aygo gota á gota. **Sudadero**. = La aygo qui cau axí. **Estilicidio**.

Degradació, *f.* Privació ignominiosa de honor, de qualidat, de diguidat, etc. = Diminució de color ò claror de pintura. **Degradacion**.

Degradad, da. *p. p.* de degradar. **Degradado**, da.

Degradar, *v. a.* Privar infamiosament de honor, dignidat, etc. = Deshonrar. **Degradar**.

Degradarse, *v. r.* Deshonrarse. **Degradarse**.

De grápas, *adv.* Caminar ab sas màns y pèus. **A gatas**.

Degúd, da. *adj.* Lo que se deu fer. **Debido**, da. = Fer sas degudas: lo que se deu fer. **Hacer su deber**.

Degudament, *adv.* Perfèctament, entèrament. **Debidamente**.

Degüello, *m.* El acte y efecte de degöllar. **Degüello**. = Tocar á degüello: á matar. **Tocar á degüello**.

Deicida, *m.* El qui matá á Cristo. **Deicida**.

Deicidi, *m.* La mòrt violènta de Cristo. **Deicidio**.

Deidat, *f.* Essència divina. = El ser de Déu, el matèix Déu. = Fàls Déu de los pagàns ò gentils. = Déu ò diosa de la fàbula. **Deidad**.

Deífero, ra. *adj.* El qui da á Déu en son còr. **Deífero**, ra.

Deífic, ca. *adj.* Pertañent á Déu, relatiu á Déu. **Deífico**, ca.

Deíficació, *f.* El acte y efecte de deíficar. = Transformació que fà la gràcia en la ànima del just qui la déxa còm á deíficada. **Deificacion**.

Deíficad, da. *p. p.* de deíficar. **Deíficado**, da.

Deíficar, *v. a.* Divinisar per participació de la gràcia. = Entre los gentils posar entre los seus déus fàlsos á los seus emperadors y héroes. **Deificar**.

Deíforme, *adj.* Divino. **Deiforme**.

Deisme, *m.* Sistéma de aquells qui admeten un Déu;

però négan tota revelació. **Deismo**.

Deísta, *m.* El qui segnèix el deisme. **Deista**.

Dejórn, *adv.* Prést. **Temprano**.

Dejornèt, *adv.* **Tempranito**.

Dejú, na. *adj.* El qui no hà menjád. **Ayuno**, na. = En dejú. *adv.* **En ayunas**. = Estar dejú de alguna còsa: no tenir noticia de élla. **Estar ayuno ò ageno de ella**. No haverla entesa. **Estar en ayunas**.

Dejunád, da. *p. p.* de dejunar. **Ayunado**, da.

Dejunador, ra. *m. f.* El qui se agráda de dejunar. **Ayunador**, ra.

Dejunant, *p. a.* de dejunar. El qui dejuna. **Ayunante**.

Dejunar, *v. n.* Abstenirse de menjar. **Ayunar**. = Á pá y aygo: no menjar sinó pá y no bèurer sinó aygo. **A pan y agua** = Dejunar sas corànta hòras: no menjar ni bèurer res desde que pòsan el hòu Jesús en el monumènt al dijòus sànt fins que tòcan campànas al dissàpte de Pàsco. **Ayunar al traspaso**. = Bé dejuna qui mál menja. **Bien ayuna quien mal come**.

Del, Abreviadura de la preposició *de* y del article *el*. **Del**.

Delació, *f.* Acusació, denunciació. **Delacion**.

Delà-òlre, *m.* El quint signe de la música. **Delasolre**.

Delatàble, *adj.* Lo qui merèix ser delatád. **Delatable**.

Delatád, da. *p. p.* de delatar. **Delatado**, da.

Delatànt, *p. a.* de delatar. El qui delàta. **Delatante**.

Delatar, *v. a.* Acusar, denunciar de un delict ò jutge competènt. **Delatar**.

Delator, ra. *m. f.* El qui delàta. **Delator**, ra.

Delectació, *f.* Gust, deléyte, plèr. **Delectacion**. = Delectació morosa: delectació de la ànima qui ficsa voluntàriament el pensament en una acció ò en un objècte prohibid. **Delectacion morosa**.

Delegació, *f.* Facultat de eczercitar la jurisdicció en nòm del qui la té pròpia. = *cur.* Comissió donada á algú para obrar en nòm del qui la dona. **Delegacion**.

Delegád, da. *p. p.* de delegar. **Delegado**, da.

Delegànt, *p. a.* de delegar. El qui deléga. **Delegante**.

Delegar, *v. a.* Donar á àltre la jurisdicció. **Delegar**.

Deltreshú, Puta. **Del partido**.

Deleytáble, *adj.* Lo qui dona deléyte, gust. **Deleitable**.

Deleytar, *v. a.* Donar gust, plèr. **Deleitar**.

Deleytarse, *v. r.* Prendre gust, plèr. **Deleitarse**.

Deleyte, *m.* Gust, plèr, delícia. **Deleite**.

Deleytós, sa. *adj.* Lo qui deléyta. *Deleitoso, sa.*
Deleytosament. *adv.* Ab deléyte. *Deleitosamente.*
Delfi. m. Péix. = El fuy major del réy de Fransa. = Costellació boreál. *Delfin.*
Dèlfic, ca. *adj.* Pertañent á la ciutat y al oráculo de Dèlfos. *Dèlfico, ca.*
Deliberació. f. Determinació, resolució. = Reflexió, consideració. = Parèr, acuèrdo. *Deliberación.*
Deliberád, da. p. p. de deliberar. *Deliberado, da.*
Deliberádamént. *adv.* Ab deliberació. *Deliberadamente.*
Deliberar. v. n. Discórrer, considerar, preméditar. = Determinar, resòlre. *Deliberar.*
Deliberatiu, va. *adj.* Pertañent á deliberació. *Deliberativo, va.*
Delicád, da. *adj.* Blán, suáve, tènre. = Dèbil, flác, prim. = Regalád, saborós. = Bén fét, primorós. *Delicado, da.*
Delicadès. f. Flaquesa, debilitát, etc. *Delicadez.*
Delicadesa. f. Suavidát, dulsura. = Sensibilitát. = Sutileza, etc. *Delicadeza.*
Delicadíssim, ma. sup. *Delicadísimo, ma.*
Delicadíssimamént. *adv. sup.* *Delicadísimamente.*
Delicadnra. f. V. Delicadès. *Delicadura.*
Delicia. f. Gust, deléyte, recreó. *Delicia.*
Deliciós, sa. *adj.* Gustós, agradáble, améno. *Delicioso, sa.*
Deliciosament. *adv.* Ab delicia. *Deliciosamente.*
Delicte. m. Culpa, pecát. *Delito.*
Delinécació. f. El ácte y efecte de delinear. *Delineación.*
Delineád, da. p. p. de delinear. *Delineado, da.*
Delinear. v. a. Comensar una pintura, estatua, qualsevól obra formánt el modèlo ó plá. *Delinear.*
Delincuént. *adj.* El qui delinqüeix. = Criminal, malfector. *Delincuente.*
Delinquir. v. a. Rómprer lléy, precepte, etc. *Delinquir.*
Deliqui. m. Mál de còr, desmá. *Deliquio.*
Deliránt. *adj.* El qui delira. *Delirante.*
Delirar. v. n. Desvarietjar. = Dir desberáts. *Delirar.*
Deliri. m. Desorde de la imaginació. *Delirio.*
Delít. m. Esperít, fòrsa, valor. *Brio, vigor.*
Delitós, sa. *adj.* El qui té delít. *Brioso, sa, vigoroso, sa.*
Dels. Abreviació de *de y els.* *De los.*
Delussòri, ria. *adj.* Fáls, enguós. *Delusorio, ria.*
Delussòriamént. *adv.* Falsamént. *Delusoriamente.*
Dèll. Abreviació de *de y ell.* *Del ó de el.*
Dèlla. Abreviatura de *de y ella.* *De ella ó della.*
Demá. m. El dia qui seguèix al present. = Nega-

ció. = El de sa presó: máy. *Mañana.* = Passád-demá. El dia siguént al de demá. *Pasado mañana ó trasmañana.* = No tenir demá ó no pensar en demá: gastar sense pensar si los ferá fálta. *No pensar en mañana.* = Demá dematí. *adv.* *Mañana por la mañana.* = Demá bén dematí. *Mañana por la mañana.* = Demá càp véspre. *Mañana por la tarde.*
Demagogia. f. Facció popular. = Ambició de governar. *Demagogia.*
Demagogo. m. El càp de faició popular ó individu de élla. *Demagogo.*
Demaná, da. p. p. de demanar. = *m. f.* Aquèll còntre de qui se demána en judici. *Demandado, da, pedido, da.* = *Demandado, da.*
Demanador, ra. m. f. El qui demána. *Demandador, ra ó pedidor, ra.* = Enfadosos. *Pediguèno, ña.*
Demanar. v. a. Pregar, preguntar, solicitar. *Demandar ó pedir.* = Còsas estravagánts ó irracionáls. *Pedir gullorias.* = El nòm á algú. *Pedirle su nombre ó su gracia.* = Perdó. *Pedir perdon ó alíxa.*
Demánda. f. Súplica, pèticció, pregunta, sollicitació. = Questió, requisició, etc. *Demanda.* = Posar demánda: acudir á la justícia còntre algú. *Poner demanda.*
Demandád, da. p. p. de demandar. *Demandado, da.*
Demandád. m. cur. Aquèll á qui se hà fét una demánda en justícia. *Demandado.*
Demandador, ra. m. f. El qui demánda. *Demandador, ra.*
Demandánt. p. a. de demandar. El qui pòsa demánda en justícia. *Demandante.*
Demandar. v. a. cur. Posar demánda en justícia. *Demandar.*
Demarcació. f. El ácte y efecte de demarcar. *Demarcación.*
Demarcád, da. p. p. de demarcar. *Demarcado, da.*
Demarcador. m. El qui demarca. *Demarcador.*
Demarcar. v. a. Señalar, arretglar la partió de los càmps, etc. *Demarcar.*
Demasia. f. Escés, supérfluidát. = Desorde, enormidát. = Desarrégló. = Atrevimént, temeridát. *Demasia.* = En demasia. *adv.* Ab escés. *En demasia.*
Demasiád, da. adj. Escésu, supèrflua, inútil. *Demasiado, da.*
Demasiádamént. *adv.* Escesivamént. *Demasiadamente.*
Demasiadísim, ma. sup. *Demasiadísimo, ma.*
Dematí. m. La priméra párt del dia. *Mañana.*

Al dematí. *adv.* Por la mañana. = Bén dematí. *Muy de mañana.*
 Dematináda. *f.* Madrugada.
 Dematiner, ra. *m. f.* El qui se axéca dematí. *Madrugador, ra* ó *madrugon, na.*
 Dematinèt. *adv.* Tempranito.
 Demêucia. *f.* Locura. *Demencia.*
 Deméute. *adj.* Lûco, fâlto de judici. *Demente.*
 Demêrit. *m.* Fâlta de mèrit. = Culpa, delictè. *Demérito.*
 Demeritôri, ria. *adj.* Lo qui desmerèix. *Demeritorio, ria.*
 Demés. *adv.* Demas. = Per demés. *Por demas.* = Es per demés. *Es por demas.* = Per lo demés. *Por lo demas.* = Sery demés: ser supèrfluo. *Estar demas.*
 Demissió. *f.* Abatimént, submissió. *Demission.*
 Democràcia. *f.* Govèrn popular. *Democracia.*
 Democràtic, ca. *adj.* Pertañent á la democràcia. *Democrático, ca.*
 Democràticamént. *adv.* Ab democràcia. *Democráticamente.*
 Demonógrafo. *m.* El qui escriu sobre los dimônis. *Demonógrafo.*
 Demonomània. *f.* Tractât de los dimônis. *Demonomania.*
 Demora. *f.* Tardâusa. *Demora.*
 Demostrâble. *adj.* Lo qui pôst ser demostrâd. *Demostrable.*
 Demostrâblement. *adv.* Evidéntment. *Demostrablemente.*
 Demostració. *f.* Prôva evidént y convincént. = Manifestació, testificació. *Demonstracion.*
 Demostrâd, da. *p. p.* de demostrar. *Demostrado, da.*
 Demostrador, ra. *m. f.* El qui demôstra. *Demostrador, ra.*
 Demostrar. *v. a.* Provar ab evidència. = Manifestar, testificar. *Demostrar.*
 Demostratíu, va. *adj.* Qui demôstra. *Demostrativo, va.*
 Demostrativamént. *adv.* De un môdo demostratíu, convincént. *Demostrativamente.*
 Demúnt. *adv.* Encima. = Preposició. *Sobre.* = *adj.* La pârt superior ó més âlta. *Arriba.* = Aquí demúnt. *Aquí encima.* = Lo de demúnt. *Lo de encima.* = Douar demúnt á algú: perseguirlo. *Andar* ó *ir d su alcance:* burlarse de éll. *Mostrarle* ó *darle sogá.*
 Den. Abreviadura de *de* y *en.* *De.*
 Dendrómetro. *m.* Máquina para midar els âbres. *Dendrómetro.*
 Denegació. *f.* Negació absoluta, esclusió. *Denegacion.*

Denegâd, da. *p. p.* de denegar. *Denegado, da.*
 Denegar. *v. a.* Negar absolutamént. *Denegar.*
 Denetjad, da. *p. p.* de denetjar. *Limpiado, da, mondado, da.*
 Denetjar. *v. a.* Fer nets grâns. *Limpiar.*
 Denga, m. Devantâl. *Escusall.*
 Denigració. *f.* Tâca en la sâma. *Denigracion.*
 Denigrâd, da. *p. p.* de denigrar. *Denigrado, da.*
 Denigrar. *v. a.* Infamar, disminuir la reputació, la estimació. *Denigrar.*
 Denigratíu, va. *adj.* Injuriós, infamador. *Denigrativo, va.*
 Denigrativamént. *adv.* De un môdo infamiós. *Denigrativamente.*
 Denominació. *f.* Títol, distintíu. = El nôrm ó títol que se posa á alguna còsa. *Denominacion.*
 Denominâd, da. *p. p.* de denominar. *Denominado, da.*
 Denominador. *m.* El nombre de bâix de un quebrât. *Denominador.*
 Denominar. *v. a.* Anomenar, señalar ó distingir ab un títol particular á las personas ó còsas. *Denominar.*
 Denominatíu, va. *adj.* Lo qui denomina. *Denominativo, va.*
 Denotâd, da. *p. p.* de denotar. *Denotado, da.*
 Denotar. *v. a.* Iudicar, significar. *Denotar.*
 Denotatíu, va. *adj.* Lo qui denôta. *Denotativo, va.*
 Dénou. Nombre. *Dies y nueve.*
 Dénsamént. *adv.* Ab un môdo espès. *Densamente.*
 Densidât. *f.* Espessura. = Obscuridât, confusió. *Densidad.*
 Densíssim, ma. *adj.* Molt espès, molt elòs. *Densísimo, ma.*
 Dénso, sa. *adj.* Espès, apretâd, olòs. *Denso, sa.*
 Dént. *f.* Os petit dius sa boca para tayar los menjars. = Cada punta de los instrumentos de tayar, serrar. *Diente.* = Cruixt de dénts. *Crugido de dientes.* = Pégar sas dénts de bâix á las de dâlt: tremolar de fret. *Dar diente con diente.* = Parlar entra dénts: petit. *Hablar entre dientes.* = Aficar sas dénts en alguna còsa. *Clavar los dientes* ó *dentellar.* = No mostrar sas dénts: ferre tèmer. *Mostrar colmillos.*
 Dént. *f.* De carretó de bâtrer. *Dental.* = Dént de lleó: hérba. *Diente de leon.*
 Dentâd, da. *p. p.* de dentar. *Dentado, da.*
 Dentadura. *f.* Las duas ordes de dénts. *Dentadura.*
 Dentâl. *m.* Péssa de arâda ahónt se pôsa sa reya. *Dental.*
 Dentar. *v. a.* Fer sas dénts á fâus, sêrras, etc. *Dentar.*
 Dentelló. *m.* Mollura bâix de gornisa. *Dentellon.*

Denteta. *f.* Dént petita. *Dentecillo* ò *dentezuelo*.
Denticular. *adj.* Lo qui té forma ò figura de dént.
Denticular.
Dentículo. *m.* La mollura en figura de dént que se pòsa demunt columna. *Dentículo*.
Dentista. *m.* El qui arrànca ò pòsa dénts manlle-vadas. *Dentista*.
Déntol. *m.* Péix. *Dénton.* *—adj.* El qui té ses dénts gròssas. *Denton*, *na*.
Denudació. *f.* Estat de un òs á la descubèrta, se-góns los anatòmics. *Denudacion*.
Denuncia. *f.* V. Denunciació. *Denuncia*.
Denunciàble. *adj.* Qui pòt ser denunciad. *Denun-ciable*.
Denunciació. *f.* Acusació, delatació. *Denuncia-cion*.
Denunciad. *da. p. p.* de denunciar. *Denuncia-do, da*.
Denunciador. *ra. m. f.* El qui denuncia. *Denun-ciador, ra*.
Denunciando. *da. m. f.* El qui deu ser denunciad. *Denunciando, da*.
Denunciant. *p. a.* de denunciar. El qui denuncia. *Denunciante*.
Denunciar. *v. a.* Acusar, delatar. *—Avisar, pro-mulgar. Denunciar*.
Denunciatori. *ria. adj.* Lo pertañent á la denun-ciació. *Denunciatorio, ria*.
Departad. *da. p. p.* de departar. *Departado, da, apartado, da*.
Departament. *m.* Separació. *Apartamiento.* *—Divi-sió de país, de administració. —Estensió de la jurisdicció de cada intendànt de marina. Departamento*.
Departar. *v. a.* Separar. *Apartar*.
Departarse. *v. r.* Apartarse. *Apartarse, separarse. —Del trácto y amistat. Estrañarse, apartarse, separarse*.
Departir. *v. a.* Apaciguar als qui se baràyan. *Apaciguar. —Desferrarlos. Departir*.
Dependència. *f.* Subordinació. *—Relació de paren-tèse & amistat. —Agència, encàrreg, negòci. Dependencia*.
Dependent. *adj.* El qui dependeix. *—El qui está empleyad en algún ràm. Dependiente*.
Dependir. *v. a.* Provenir de... *—Estar baix de la autoridat & poder de algu. Dependere*.
Deploràble. *adj.* Llastimós, infélts. *Deplorable*.
Deploràblement. *adj.* Llastimosament. *Deplorable-mente*.
Deponént. *adj.* Se diu del verb llatí qui té la ter-minació passiva y significa acció. *Deponente*.
Deportació. *f.* Destèrro á una isla. *Deportacion*.
Deportad. *da. p. p.* de deportar. *Deportado, da*.

Deportar. *v. a.* Desterrar á alguna isla. *Deportar*.
Deposad. *da. p. p.* de depositar. *Depuesto, ta*.
Deposant. *p. a.* de depositar. El qui depòsa. *De-ponente*.
Deposar. *v. a.* Apartar de sí, dexar. *—Privar de dignidat, empleyo, etc. —Declarar en judici. Deponer*.
Deposició. *f.* Declaració de réo ò de testimoni en judici. *—Esposició. —Privació de dignidat, em-pleyo, etc. Deposition*.
Depòsit. *m.* La còsa depositada. *—El llòc ahont se deposita. Depósito*.
Depositad. *da. p. p.* de depositar. *Depositado, da*.
Depositador. *ra. m. f.* El qui deposita. *Deposita-dor, ra*.
Depositant. *p. a.* de depositar. El qui deposita. *Depositante*.
Depositari. *v. a.* Posar en custòdia una còsa ò per-sona, un cadáver para trasladarlo á altra part, lo que se pòsa de messions. *—Entregar, confiar. Depositar*.
Depositari. *ria. m. f.* Los qui guàrdan lo deposi-tad. *Depositario, ria*.
Depositaria. *f.* El llòc ahont se guàrda lo deposi-tad. *Depositaria*.
Depravació. *f.* Adulteració, corrupció. *Deprava-cion*.
Depravad. *da. p. p.* de depravar. *Depravado, da*.
Depravadamént. *adv.* Ab depravació. *Depravada-mente*.
Depravadíssim. *ma. sup.* *Depravadísimo, ma*.
Depravador. *ra. m. f.* El qui deprava. *Depra-vador, ra*.
Depravar. *v. a.* Corrómpre, pervertir. *Depra-var*.
Deprecació. *f.* Pétició, súplica. *Deprecacion*.
Deprecad. *da. p. p.* de deprecicar. *Deprecado, da*.
Deprecar. *v. a.* Demanar, suplicar. *Deprecar*.
Deprecatiu. *va. adj.* Còsa pertañent á deprecació. *Deprecativo, va*.
Deprecatori. *ria. adj.* Lo matéix que deprecatiu, *va. Deprecatorio, ria*.
Deprecatòria. *f.* V. Deprecació. *Deprecatoria*.
Depressió. *f.* Abatimént, humiliació. *Depresion*.
Depressor. *ra. m. f.* El qui humilts. *Depresor, ra*.
Deprimid. *da. p. p.* de deprimir. *Deprimido, da*.
Deprimir. *v. a.* Abàtrer, humiliar. *Deprimir*.
Depuració. *f.* Purificació. *Depuracion*.
Depurad. *da. p. p.* de depurar. *Depurado, da*.
Depurar. *v. a.* Clarificar, llévar lo impur, puri-ficar. *Depurar*.
De qui avánt. *ant. y de qui en avánt. adv.* *De aquí en adelante*.
Derivació. *f.* Decendència, deducció. *Derivacion*.

Derivád, da. *p. p.* de derivar. *Derivado, da.*
 Derivar. *v. a.* Fer derivar. *Derivar.*
 Derivar. *v. n.* Dur son orígen, venir de alguna còsa. = Apartarse el hárco del rumbo. *Derivar.*
 Derivar-se. *v. r.* Venir de alguna còsa. *Derivar-se.*
 Derivatíu, va. *adj.* Lo qui servéix pára apartar segóns es mérges. = *m.* Derivád, segóns los gramátics. *Derivativo, va.* = *Derivativo.*
 Dermològia. *f.* Tractát de sa péll. *Dermologia.*
 Derogació. *f.* Anullació. = Deterioració, disminució. *Derogacion.*
 Derogád, da. *p. p.* de derogar. *Derogado, da.*
 Derogar. *v. a.* Abolir, anullar. = Disminuir, destruir. *Derogar.*
 Derogatiu, va. *adj.* Lo qui deròga. *Derogativo, va.*
 Derogatòri, ria. *adj. cur.* Lo qui deròga. *Derogatorio, ria.*
 Derramád, da. *p. p.* de derramar. = *Adj.* Entregáds á los viciis. *Derramado, da.*
 Derramador, ra. *m. f.* El qui derrâma. *Derramador, ra.*
 Derramamént. *m.* La acció de derramar. *Derramamiento.*
 Derramar. *v. a.* Vessar, escampar, dispersar. *Derramar.* = Llâgrimas, sâng. *Lâgrimas, sangre.*
 Derramarse. *v. r.* Entregarse, abandonarse á los viciis. *Derramarse.*
 Derrer, ra. *adj.* El qui vé después de tot los âltres, después de qui noy hâ res pus. *Último, última.* = De escòla, grêmi, etc. *Cola.*
 Derréra. *adv.* Despnés, en la ausència. *Detras.* = De párt derréra: per la esquena. *Por las espaldas:* negació. *Por parte de tras.*
 Derrére. (es) *m.* Es cul. *Tras, trascorral, trase-ro, etc.* V. Cul. = També. *Taza de fuente.*
 Derréria. *f.* Lo derrer. *Postre.* = Á la derrería: á la fi. *Á la postre, y ant. d la derrería.* = Derrérias: *f. pl.* Lo últim que se trêu á sa tâula. *Postres.*
 Derrérias del hòmo. Los sêus últims fins. *f. pl.* *Postremerías.*
 Derrôta. *f.* Destrucció, ruína. *Derrota.*
 Derrotád, da. *p. p.* de derrotar. *Derrotado, da.*
 Derrotar. *v. a.* Arruinar, destruir. *Derrotar.*
 Derrotéro. *m.* Lúeya en la càrta de navegar para govèrn de pilòts. *Derrotero.*
 Derruíd, da. *p. p.* de derruir. *Derruido, da.*
 Derruir. *v. a.* Arruinar, destruir. *Derruir.*
 Des. Preposició qui, posáda ántes de nòm singular, se usa en l'òc de *del*. *Del.* = Posáda ántes de nòm plural equivál á *dels* ò *de los*. *De los.*
 Des. Partícula qui entra en la composició de mol-

tas parâulas tan málloquinas, còm espâñòlas còm descompòst: *Descompuesto*, y las més vegâdas denòta negació, còm desagradâble, qui vòl dir que no agrâda y á vegâdas aument^a la significació del sêu simple. = Ántes del sêu simple qui comênsa per vocal ò per *h* regulármént la *s* de *des* se pronuncia còm la *s* entre duas vocâls. *Des.* = Abreviadura de *de* y *es* ò de *de* y *els*. *Del, de los.*
 Desabrigád, da. *p. p.* de desabrigar. *Desabrigado, da.*
 Desabrigar. *v. a.* Llêvar sa ròba ab que se hâ abrigád. *Desabrigar.*
 Desabrigarse. *v. r.* *Desabrigarse.*
 Desabrido. *m.* Fálta de ròba. = Desampáro. *Desabrido.*
 Desacolorád, da. *p. p.* de desacolorarse. *Desacolorado, da.*
 Desacolorarse. *v. r.* Refrescarse. = Apaciguarse: calmarse. *Desacolorarse.*
 Desacâto. *m.* Fálta de respêcte, de obediência. *Desacato.*
 Desacêrt. *m.* Fálta de acêrt, êrro. *Desacierto.*
 Desacertád, da. *adj.* El qui no té acêrt en so obrar. *Desacertado, da.*
 Desacertádamént. *adv.* Sens acêrt. *Desacertadamente.*
 Desacertar. *v. a.* No tenir acêrt. *Desacertar.*
 Desacobardád, da. *p. p.* de desacobardar. *Desacobardado, da.*
 Desacobardar. *v. a.* Animar. *Desacobardar.*
 Desacomodád, da. *p. p.* de desacomodar. *Desacomodado, da.*
 Desacomodád, da. *adj.* El qui no té mède para mantenerse en son estât. = El criád ò criâda qui no ténen á qui servir. = Lo qui câusa incomodidât. *Desacomodado, da.*
 Desacomodar. *v. a.* Privar de la comodidât. *Desacomodar.*
 Desacomodarse. *v. r.* Pêrder sa comodidât. *Desacomodarse.*
 Desacompañamént. *m.* Abandono de la compañía. *Desacompañamiento.*
 Desacompañar. *v. a.* Déxar la compañía. *Desacompañar.*
 Desaconseyád, da. *p. p.* de desaconsejar. = *adj.* El qui òbra per capritxo. *Desaconsejado, da.*
 Desaconsejar. *v. a.* Dissuadir á algú lo que tenia pensád ò resòlt. *Desaconsejar.*
 Desacostumád, da, desacostumar. V. Desacostumar, etc. *Desacostumado, da.*
 Desacreditád, da. *p. p.* de desacreditar. *Desacreditado, da.*
 Desacreditar. *v. a.* Llêvar el crêdit á algú. *Desacreditar.*

Desacreditarse. v. r. Pèrder es crèdit. *Desacreditarse.*

Desacuerdo. m. Discordància. = Discòrdia, dissensio. *Desacuerdo.*

Desadornad, da. p. p. de desadornar. *Desadornado, da.*

Desadornar. v. a. Llèvar el adorno. *Desadornar.*

Desadorno. m. Fálta de adorno. *Desadorno.*

Desafecte, ta. adj. Contràri, oposad. *Desafecto, ta.*

Desafecte. m. Enemistât, aversió, mála voluntât. *Desafecto.*

Desafiad, da. p. p. de desafiar. *Desafiado, da.*

Desafiador. m. El qui desafia. *Desafiador.*

Desafiar. v. a. Provocar á desafio, á brega. = Comptar ab áltre ab valor, fòrsa, sáber, etc. *Desafiar.*

Desafició. f. V. *Desafecte. m.* *Desaficion.*

Desaficionad, da. p. p. de desaficionar. *Desaficionado, da.*

Desaficionar. v. a. Fer pèrder la afició, lo amor. *Desaficionar.*

Desafio. m. La acció y effeete de desafiar. *Desafio.*

Desaforad, da. p. p. de desaforar. = *adj.* El qui obra seuse lléy, qui tot lo atropèlla. *Desaforado, da.*

Desaforar. v. a. Privar del fòr ò fuéro. *Desaforar.*

Desafortunad, da. adj. El qui no té fortuna, desdixad, infélis. *Desafortunado, da.*

Desafuéro. m. Acció violéuta còntre lléy, costúm, rahò. *Desafuero.*

Desagraciad, da. p. p. de desagraciarse. *Desagraciado, da.*

Desagraciarse. v. a. Llèvar sa gràcia, bèllesa, hermosura. *Desagraciarse.*

Desagradable. adj. Lo qui desagrada. *Desagradable.*

Desagradablemènt. adv. Ab desagrado. *Desagradablemènt.*

Desagradad, da. p. p. de desagradar. *Desagradado, da.*

Desagradar. v. a. Fastidiar, disgustar, no agradar. *Desagradar.*

Desagrado. m. Fálta de afabilidad. = *Disgust.* *Desagrado.*

Desagraid, da. p. p. de desagrar. = *adj.* Ingrát, desatént. *Desagradecido, da* ò *pan mal cocido.*

Desagrainènt. m. Ingratitud, desatenció. *Desagrainènt.*

Desagrar. v. a. No agrair el bènèfici, ser ingrát. *Desagradecer.*

Desagraidíssim, ma. sup. *Desagradesísimo, ma.*

Desagravi. m. Satisfacció del agrávi. = Compensació del dány ocasionad. *Desagravio.*

Desagraviad, da. p. p. de desagraviar. *Desagraviado, da.*

Desagraviar. v. a. Donar satisfacció de agrávi. = Recompensar el dány ocasionad. *Desagraviar.*

Desagregad, da. p. p. de desagregar. *Desagregado, da.*

Desagregar. v. a. Apartar, separar. *Desagregar.*

Desaguad, da. p. p. de desaguar. *Desaguado, da.*

Desaguadero. m. Canál, conducte para donar surtida á las áygos. *Desaguadero.*

Desaguar. v. a. Trèurer las áygos de algún llóc. *Desaguar.*

Desahogad, da. p. p. de desahogar. *Desahogado, da.*

Desahogar. v. a. Aliviar el ánimo en los trabáys. *Desahogar.*

Desahogarse. v. r. Dir á áltre el sentiment ò queja que se té de éll. = Descubrir á áltre las penas, sentiment y trabáys. *Desahogarse.*

Desahogo. m. Alivio de la pena, aflicció, etc. *Desahogo.*

Desalabad, da. p. p. de desalahar. *Desalabado, da.*

Desalahar. v. a. Vitupèrar. *Desalahar.*

Desalocad, da. p. p. de desalocar. *Desalojado, da.*

Desalocament. m. El ácte y effeete de desalocar. *Desalojamiento.*

Desalocar. v. a. Trèurer de un llóc. *Desalojar.*

Desamable. adj. Lo qui no merèix ser amad. *Desamable.*

Desamad, da. p. p. de desamar. *Desamado, da.*

Desamador, ra. m. f. El qui há dexad de amar ò el qui avorrèix. *Desamador, ra.*

Desamar. v. a. Déxar de amar. = Avorrir. *Desamar.*

Desamistad, da. p. p. de desamistarse. *Desamistado, da.*

Desamistarse. v. r. Déxar de ser amigs. *Desamistarse.*

Desamor. m. Enemistât, desafecte. *Desamor.*

Desamorós, sa. adj. El qui no té amor. *Desamoroso, sa.*

Desamotinad, da. p. p. de desamotinar. *Desamotinado, da.*

Desamotinarse. v. r. Déxar el motí, la rebellió. *Desamotinarse.*

Desamparad, da. p. p. de desamparar. *Desamparado, da.*

Desamparador, ra. m. f. El qui desampára. *Desamparador, ra.*

Desamparar. v. a. Abandonar, déxar. *Desamparar.*

Desampáro. m. Abandono. *Desamparo.*

Desammidonad, da. p. p. de desammidonar. *Desammidonado, da.*

Desammidonar. *v. a.* Llévar el midó. *Desalmidonar.*
 Desancorád, *da. p. p.* de desancorar. *Desancorado, da.*
 Desancorar. *v. a.* Llévar sas áncoras. *Desancorar.*
 Desanimád, *da. p. p.* de desanimar. *Desanimado, da.*
 Desanimád, *da. adj.* Cruél, dolént. *Desalmando, da.*
 Desanimar. *v. a.* Acobardar, fer pêrder el ánimo. *Desanimar.*
 Desaparescúd, *da. p. p.* de desaparèxer. *Desaparecido, da.*
 Desaparèxer. *v. n.* Llévarse de devánt, amagar-se ò ocultarse. *Desaparecer.*
 Desaparició. *f.* Ocultació de repénte dels ástros. *Desaparicion.*
 Desapassionád, *da. p. p.* de desapasionar, *se.* *Desapasionado, da.*
 Desapassiouádamént. *adv.* Sense passió. *Desapassionadamente.*
 Desapasionar. *v. a.* Llévar sa passió. *Desapasionar.*
 Desapassionarse. *v. r.* Llévarse sa passió. *Desapasionarse.*
 Desapégád, *da. p. p.* de desapégarse. *Desapegado, da.*
 Desapégarse. *v. r.* Apartarse del afècte naturál de las cósas. *Desapegarse.*
 Desapégó. *m.* Desiuterés de las cósas temporáls. *Desapego.*
 Desapiadád, *da. adj.* Inhumáns qui no ténen piedát. *Desapiadado, da.*
 Desapiadádamént. *adv.* Sense piedát. *Desapiadadamente.*
 Desaplicació. *f.* Fálta de aplicació, de atenció, negligência. *Desaplicacion.*
 Desaplicád, *da. adj.* El qui no se aplica. *Desaplicado, da.*
 Desaplicar. *v. a.* Fer que un no se aplíe. *Desaplicar.*
 Desapoyád, *da. p. p.* de desapoyar. *Desapoyado, da.*
 Desapoyar. *v. a.* Llévar el apoyo en qui una cósas se sostenía, destruir los foneménts. *Desapoyar.*
 Desapretád, *da. p. p.* de desapretar. *Desapretado, da.*
 Desapretar. *v. a.* Afluxar lo apretád. *Desapretar.*
 Desaprôpi. *m.* Renuncia de la propiedát. *Desapropio.*
 Desapropiád, *da. p. p.* de desapropriarse. *Desapropiado, da.*
 Desapropriarse. *v. r.* Renunciar la propiedát de las

cósas. *Desapropriarse.*
 Desaprovació. *f.* La acció y efècte de desaprovar. *Desaprobacion.*
 Desaprovád, *da. p. p.* de desaprovar. *Desaprobado, da.*
 Desaprovador, *ra. m. f.* El qui desaprôva. *Desaprovador, ra.*
 Desaprovar. *v. a.* No aprovar. *Desaprobar.*
 Desapuntád, *da. p. p.* de desapuntar. *Desapuntado, da.*
 Desapuntalád, *da. p. p.* de desapuntalar. *Desapuntalado, da.*
 Desapuntalar. *v. a.* Llévar es pantáls qui sosténen algún edifici. *Desapuntalar.*
 Desapuntar. *v. a.* Descussir. = Cessar de apuntar las ármes. *Desapuntar.*
 Desarbolació. *f.* El ácte y efècte de desarbolar. *Desarbolo.*
 Desarbolád, *da. p. p.* de desarbolar. *Desarbolado, da.*
 Desarbolar. *v. a.* Llévar ò tomar ets ábres de un bárco, ò llévar sa bandéra. *Desarbolar.*
 Desarmád, *da. p. p.* de desarmar. *Desarmado, da.*
 Desarmadura. *f.* La acció de desarmar. *Desarmadura.*
 Desarmamént. *m.* Desarmadura. *Desarmamiento.*
 Desarmar. *v. a.* Prènder las ármes á un. = Desfer las péssas de alguna máquina. = Llecenciar á la trôpa. *Desarmar.*
 Desarretglád, *da. adj.* El qui té mála conducta. = El qui menja y beu ab escés. *Desareglado, da.*
 Desarretglád, *da. p. p.* de desarretglar. *Desarreglado, da.*
 Desarretglar. *v. a.* Desordenar. *Desareglar.*
 Desarretglarse. *v. r.* Anar fôre rétgla. *Desareglarse.*
 Desarreglo. *m. f.* Desorde. = Escés en so menjar y bèurer. *Desareglo.*
 Desarromengád, *da. p. p.* de desarromengar, *se.* *Desarremangado, da.* = *Desenfaldado, da.*
 Desarromaugar. *v. a.* Llévar ò desfer el arromangá des brássos. *Desarremangar.* = *De sas faldas.* *Desarremangar ò desenfaldar.*
 Desarromangarse. *v. r.* *Desarremangarse ò desenfaldarse.*
 Desasséyo. *m.* Fálta de netedát. *Desaseo.*
 Desassossiégó. *m.* Inquietát. *Desasosiego.*
 Desastrád, *da. adj.* Infélís. *Desastrado, da.*
 Desastrádamént. *adv.* Infélismént. *Desastradamente.*
 Desástre. *m.* Desgrácia. *Desastre.*
 Desatenció. *f.* Distracció. = Descortésia. *Desatencion.*

Desaténdrer. *v. a.* No posar atenció. = No fer cás ó aprècio. *Desatender.*

Desatént, *ta. adj.* Distrèt. = Descortès. *Desaten-to, ta.*

Desatès, *sa. p. p.* de desaténdrer. *Desatendido, da.*

Desatinád, *da. adj.* El qui òbra sense consideració, lòco, insensád. = *p. p.* de desatinar. *Desatina-do, da.*

Desatinádamént. *adv.* Inconsiderádamént, lòcamént. *Desatinadamente.*

Desatinadísim, *ma. sup.* *Desatinadísimo, ma.*

Desatinar. *v. a.* Dir ó fer desatiuos. *Desatinar.*

Desatino. *m.* Estravagància, desacèrt, locura. *Desatino.*

Desatolondràd, *da. p. p.* de desatolondrar. *Desatolondrado, da.*

Desatolondrar. *v. a.* Fer tornar en sí al qui està atolondràd. *Desatolondrar.*

Desatolondrar-se. *v. r.* Tornar en sí el atolondràd. *Desatolondrar-se.*

Desaturdí, *da. p. p.* de desaturdir. *Desaturdi-do, da.*

Desaturdir. *v. a.* Llévar el aturdimént. *Desatur-dir.*

Desautoridát. *f.* Fálta de autoridát, de estimació. *Desautoridad.*

Desautorisád, *da. p. p.* de desautorisar. *Desauto-rizado, da.*

Desautorisar. *v. a.* Llévar la autoridát á un. *Des-autorizar.*

Desavenència. *f.* Contrarietát, dissensió, discòrdància. *Desavenencia.*

Desavengú, *da. p. p.* de desavenir-se. *Desaveni-do, da.*

Desavenir-se. *v. a.* No avenir-se en parèr, opinió, etc. = Barayar-se los qui ántes éran amígs. *Des-avenir-se.*

Desayrád, *da. p. p.* de desayrar. *Desairado, da.*

Desayrar. *v. a.* Fer llévar la ira á un. *Desairar.*

Desáyre. *m.* Desprèci. *Desaire.*

Desbancád, *da. p. p.* de desbancar. *Desbanca-do, da.*

Desbancar. *v. a.* Gofiar tota la banca. *Desbancar.*

Desbarát. *m.* La acció y efecte de desbaratar.

Disbarate ó disbarato. = Desfèta de lo baratád.

Destrucco y destrueque.

Desbarát. *m.* Dit, fèt fòre de rahó, absurdo. *Dis-parate.* = Gròs, *Disparaton.* = Dir ó fer des baráts. *Decir ó hacer disparates.*

Desbaratád, *da. p. p.* de desbaratar. *Desbaratado, da, destrocado, da.*

Desbaratád, *da. adj.* Estravagánt, desordenád, el qui no té conducta, ni govèrn. *Desbaratado, da.* = El qui fà desbaráts. *Disparatado, da.*

Desbaratáda. *f.* Desbarát. *Disparate, gazafaton, gazapaton.*

Desbaratador, *ra. m. f.* El qui desbaráta. *Desbaratador, ra.* = De pòbles. *Desbaratapueblos.* = De fèstas. *Atacasolaces ó atacameriendas.*

Desbaratar. *v. a.* Descompòndrer, desfer, destruir, desconcertar, desarretglar. *Desbaratar.* = Tornar baratar lo baratád. *Destrocar.* = *v. n.* Dir ó fer desbaráts. *Desbaratar ó disparatar.*

Desbaratarse. *v. r.* Descompòndrer-se, desarretglarse, irritarse, desordenarse, etc. *Desbaratarse.* = En sa vida. *Estragarse.*

Desbocád, *da. adj.* Desvergoñíds, insolénts. = Bistia qui no obedix á sa brilla. *Desbocado, da.*

Desbocarse. *v. r.* Dir paráulas indecènts, injuriosas, ofensivas. *Desbocarse ó deslenguarse.* = No obeir la bistia á la brilla. *Desbocarse.*

Desbolcád, *da. p. p.* de desbolcar. *Desempana-do, da.*

Desbolcar. *v. a.* Llévar els dráps als mins. *Desempanar.*

Descabdèllar. *v. a.* Desfer capdèlles. *Desovillar.* = Xerrar molt. *Charlar.*

Descabessád, *da. adj.* Los qui ván fòre ó no usen de rahó. *Descabezado, da.*

Descabeyád, *da. p. p.* de descabeyar. *Desgreña-do, da.*

Descabeyar. *v. a.* Amöllar ó descompòndrer es cabèys. *Desgreñar.*

Descabeyarse. *v. r.* Descompòndrer-se es cabèys élls matèxos ó barayàntse. *Desgreñarse.*

Descalabrád, *da, ar, etc.* V. Escalabrád, etc.

Descáls, *sa. adj.* El qui du es pèus desnús. = El religiós qui profèssa descalsès. *Descalzo, za.* = De càmás. *En pernetá.* = De pèus y càmás. *Descalzo de pié y pierna.*

Descalsád, *da. p. p.* de descalsar, se. *Descalzado, da.*

Descalsar. *v. a.* Llévar sas cásas de sas càmás. *Descalzar.*

Descalsarse. *v. r.* Llévar-se sas cásas de sas càmás. *Descalzarse.* = Prènder un empèño fòrtamént. *Echar el pecho al agua.*

Descalsès. *f.* La religió de fràres descálsos. *Descalcez.*

Descaminád, *da, etc.* V. Desencaminad, etc.

Descáns. *m.* Quietút, repòs, páusa en el trabáy. = Assiéto qui sostén ó aguánta una còsa. *Descanso.*

Descansád, *da. p. p.* de descansar. = *adj.* Lo qui no càusa, no fatiga. *Descansado, da.*

Descansador. *m.* Llòc hò para descansar ó ahónt se descansa. *Descansadero.*

Descansar. *v. a.* Aturarse en el trabáy un pòc. = Tenir alivio en los cuydádos, máls. = Dormir. =

Confiar en algú. = Estar una còsa demunt àltra.
Descansar. = En páu: estar en glòria. *En paz.*
 = Sobre las armas. *Sobre las armas.* = Descansar para tenir més fòrsa. *Tomar huelga.* = Descansar demunt es colzo. *Recodar* ò *recodarse.*
Descaràd, da. *adj.* El qui òbra ò pàrta sense vergoña. *Descarado, da, faroto, ta* ò *deshuellacabras.*
Descaràdamént. *adj.* Ab descàro. *Descaradamente.*
Descaredèt, ta. *m. f.* Diminutiu de *descaràd.* *Descaradillo, lla.*
Descararse. *v. r.* Obrar ò parlar ab descàro. *Descararse.*
Descarnàd, da. *p. p.* de *descarnar.* = *adj.* Sec, de pòcas càrns. *Descarnado, da.*
Descarnador. *m.* Instrument para *descarnar* sas dénts. *Descarnador.*
Descarnuar. *v. a.* Llèvar sa càrn dels òssos, de sas dénts para arrancarlas millor. *Descarnar.*
Descàro. *m.* Imprudència, desvergoña, insolència. *Descaro, descoco, desuello, raimiento.*
Descàrreg. *m.* La acció y efecte de *descarregar.* = Satisfacció de lo encarregàd y de las obligacions. = *cur.* Justificació. *Descargo.*
Descàrrega. *f.* La acció de *descarregar.* *Descarga.* = Arregàny. *Repasata.*
Descarregàd, da. *p. p.* de *descarregar.* *Descargado, da.*
Descarregador. *m.* Llòc ahont se *descarregan* còsas. *Descargadero.*
Descarregar. *v. a.* Llèvar sa càrrega de càrro, bestia, etc. *Descargar.* = Sa consciència: satisfèr las obligacions de justicia. *La conciencia.* = Es ventre: evacuarlo. *El vientre.* = Sas parèts. *Las paredes.*
Descarregarse. *v. r.* Llèvarse es càrreg, pes, fèix, etc. de demunt. = Satisfèr els càrregs que se fàn. = Encomanar las obligacions a àltri. *Descargarse.*
Descàrt. *m.* El àcte y efecte de *descartarse.* *Descarte.*
Descartàd, da. *p. p.* de *descartarse.* *Descartado, da.*
Descartarse. *v. a.* Anar tirànt las càrtas qui son nocivas en el jòc. *Descartarse.*
Descasàd, da. *p. p.* de *descasar.* *Descasado, da.*
Descasamént. *m.* La acció y efecte de *descasar.* *Descasamiento.*
Descasar. *v. a.* Separar a dos màlamént casàds per ser nullo el matrimoni. *Descasar.*
Descendència, Descendir, etc. *v.* *Decendencia, etc.*
Desceñíd, da. *p. p.* de *desceñir.* *Desceñido, da.*
Desceñir. *v. a.* Llèvar es ceñidor. *Desceñir.*

Descifràble. *adj.* Lo que se pòt *descifrar.* *Descifrable.*
Descifràd, da. *p. p.* de *descifrar.* *Descifrado, da.*
Descifrador, ra. *m. f.* El qui *descifra.* *Descifrador, ra.*
Descifrar. *v. a.* Declarar lo qui està escrit en cifras. *Descifrar.*
Desclavàd, da. *p. p.* de *desclavar.* *Desclavado, da.*
Desclavador. *m.* Eyna para *desclavar.* *Desclavador.*
Desclavar. *v. a.* Arrancar clàns qui estàn clavàds. *Desclavar.*
Desclòs, sa. *p. p.* de *desclòurer.* *Abierto, ta.*
Desclòurer. *v. a.* Obrir lo clòs. *Abrir.*
Desoolgàd. *p. p.* de *descolgar.* *Descubierto.*
Descolgar. *v. a.* Destapar es fòc. *Descubrir.*
Descòllar. *v. r.* Anarsèn. *Ecurrirse.*
Descolorar. *v. a.* Llèvar ò amortignar el color. *Descolorar.*
Descoloràd, da. *p. p.* de *descolorar.* *Descolorado, da.*
Descolorídl, da. *p. p.* de *descolorir.* *Descolorido, da.* = *adj.* Gròg, maolènt, pàlido, esblanqueíd. *Descolorido, da, pocho, cha.*
Descolorir. *v. a.* Descolorar. *Descolorir.*
Descomodidàt. *f.* Fàlta de comodidàt. *Descomodidad.*
Descomòdo. *m.* Descomodidàt. *Descomodo.*
Descompasàd, da. *p. p.* de *descompassar.* *Desacomodado, da.* = *adj.* Desproporcionàd. *Descomedido, da.*
Descompassar. *v. a.* Privar de la comodidàt. *Desacomodar.*
Descompassarse. *v. r.* Faltar a la reverència; al respècte. *Descompassarse* ò *descomedirse.*
Descompòndrer. *v. a.* Desbaratar, desordenar. = Reduir un còs a los principis de que se compòu. = Desfer lo fèt. *Descomponer.*
Descompesició. *f.* El àcte y efecte de *descompòndrer.* *Descomposicion.*
Descompòst, ta. *p. p.* de *descompòndrer.* *Descompuesto, ta.*
Descompostura. *f.* Pòc cuydàdo, desorde, desarrètglo. *Descompostura.*
Descomunàl. *adj.* Enorme, excessiu, espantós, marevellós. *Descomunal.*
Descomunàlmént. *adv.* Escesivamént, fòre de mida. *Descomunamente.*
Descomunicàd, da. *p. p.* de *descomunicar.* *Descomulgado, da.*
Descomunicar. *v. a.* Llèvar la escomunió. *Descomulgar.*
Descomunió. *f.* El àcte y efecte de *descomunicar.* *Descomunion.*

Desconcèrt. *m.* Desorde, desavenença, descomposició. = Fálta de govèrn, de módo. = Desbaratament de ventre. *Desconcierto.*

Desuoncertád, *da. p. p.* de desconcertar. *Desconcertado, da.*

Desconcertar. *v. a.* Pervertir, perturbar, descompondrer. *Desconcertar.*

Desconcertarse. *v. r.* Desavenirse los qui estávan acordes. *Desconcertarse.* = Es ventre: tenir càmbbras. *Desconcertarse el estómag.*

Desconcórdia. *f.* Oposició, discórdia, desunió. *Desconcordia.*

Desconegú, *da. p. p.* de desconèxer. *Desconocido, da.*

Desconèxer. *v. a.* Olvidar la idèya de alguna còsa. = Conèxer notable mudansa en una persona ó còsa. = No correspondrer al bènèfici rebú. *Desconocer.*

Desconfiád, *da. adj.* El qui desconfia. *Desconfiada, da.*

Desconfiá lament. *adv.* Ab desconfiáusa. *Desconfiadamente.*

Desconfiáusa. *f.* Fálta de confiánsa. *Desconfianza.*

Desconfiar. *v. n.* No confiar. *Desconfiar.*

Desconformád, *da. adj.* Oposáda ab opinio, parèr. *Desconformado, da.*

Desconformar. *v. n.* Ser de contrári parèr. *Desconformar.*

Desconformarse. *v. r.* No convenir una còsa ab áltra. *Desconformarse.*

Desconformidát. *f.* Diferència de una còsa á áltra. = Oposició de parèrs, desunió. *Desconformidad.*

Desconsentir. *v. a.* No consentir. *Desconsentir.*

Desconsiderád, *da. adj.* Inconsideráda. *Desconsiderado, da.*

Desconsiderádamént. *adv.* Sense consideració. *Desconsideradamente.*

Desconsòl. *m.* Fálta de consòl, aflicció, péna. *Desconsuelo.*

Desconsolació. *f.* Desconsòl. *Desconsolacion.*

Desconsolád, *da. p. p.* de desconsolar. = *adj.* El qui carèix de consòl. *Desconsolado, da.*

Desconsolar. *v. a.* Privar de consòl, afligir. *Desconsolar.*

Desconsolarse. *v. r.* Afligirse. *Desconsolarse.*

Descontád, *da. p. p.* de descontar. *Descontado, da.*

Descontar. *v. a.* Rebaxar una cantidát de áltra. *Descontar.*

Descontarse. *v. r.* Errar en la cuenta.

Descontént, *ta. adj.* Disgustád. *Descontento, ta.*

Descontentád, *da. p. p.* de descontentar. *Descontentado, da.*

Descontentar. *v. a.* Disgustar. *Descontentar.*

Descontentarse. *v. r.* No contentarse. *Descontentarse.*

Descontentíssim, *ma. sup.* Molt descontent. *Descontentísimo, ma.*

Desconténto. *m.* Desagrádo. *Descontento ó descontentamiento.*

Descontinuació. *f.* El ácte y effècte de descontinuar. *Descontinuacion.*

Descontinuád, *da. p. p.* de descontinuar. *Descontinuado, da.*

Descontinuar. *v. a.* Interrómprrer, no continuar. *Descontinuar.*

Descontinuo, *nua. adj.* Interrompúds. *Descontinuo, nua.*

Desconvengú, *da. p. p.* de desconvenir. *Desconvenido, da.*

Desconvenible. *adj.* Lo que no se pòt ajustar. *Desconvenible.*

Desconveniència. *f.* Perjudici. *Desconveniencia.*

Desconveniènt. *adj.* Lo qui desconvé. = No conveniènt. *Desconveniente.*

Desconvenir. *v. a.* No convenir en opinió, parèr, etc. = Dos objèctes entre sí. *Desconvenir.*

Desconvidád, *da. p. p.* de desconvidar. *Desconvidado, da.*

Desconvidar. *v. a.* Llèvar el haver convidád. *Desconvidar.*

Descordád, *da. p. p.* de descordar. *Descordado, da.* = *Desabrochado, da.*

Descordar. *v. a.* Llèvar sas còrdas á un instrument. *Descordar.* = Desfer el cordó de gipó, es botóns de guárdapits. *Desabrochar.*

Descordarse. *v. r.* Llèvarse ó desferse es cordát, etc. *Desabrocharse.*

Descortès, *sa. adj.* El qui no té ó no usa de cortesia. *Descortes.*

Descortesia. *f.* Impolítica, desatenció. *Descortesía.*

Descrèdit. *m.* Pèrdua del crèdit. *Descrédito.*

Descreditád, *da. p. p.* de descreditar. *Desacreditado, da.*

Descreditar. *v. a.* Llèvar es crèdit á algú. *Desacreditar.*

Descrèner. *v. a.* Negar el crèdit á algú. = De Dén, renegar. *Descreeer.*

Descripció. *f.* Petita narració. = Difinició de una còsa ab las séuas circunstàncias per las séuas párts ó propiedáts. *Descripcion.* = *cur.* Inven-tári. *Descripcion.*

Descriptiu, *va. adj.* Lo qui descrín. *Descriptivo, va.*

Descrít, *ta. p. p.* de descriurer. *Descrito, ta.*

Descriurer. *v. a.* Referir una còsa ó definirla ab las séuas circunstàncias per las séuas párts ó

propiedats. *Describir*.
 Descrostat, da. p. p. de descrostar. *Descrostar*, da.
 Descrostar. v. a. Llévar sa crôsta. *Descrostrar*.
 Descrostarad, da. p. p. de descrostarar. *Descrostarado*, da.
 Descrostarar. v. a. Llévar es referit de parèt. *Descrostrar*. = Descrostar. *Descrostrarse*.
 Descubêrt. m. *Descubierta*.
 Descubêrt, ta. p. p. de descubrir. *Descubierta*, ta. = Quedar descubêrt, ta: destapâds en rôbo, frâus, etc. *Quedar descubierta*, ta.
 Descubêrta. f. Regonexemént de los parátges sospitosos per ahónt há de passar sa trôpa. *Descubierta*. = Á la descubêrta: á las clâras. *Á la descubierta*. = Fer la descubêrta. *Hacer la descubierta*.
 Descubridor, ra. m. f. El qui trôba côsas nôvas, ô no conegudas, v. g. têrras desconegudas. = El qui manifestá lo ocúlt. = El qui averigua. *Descubridor*, ra.
 Descubrimént. m. La acció de descubrir. = Têrras no conegudas y la matéxa têrra descubêrta. *Descubrimiento*.
 Descubrir. v. a. Manifestar lo ocúlt. = Destapar lo cubêrt. = Trobar lo ignorád ô amagád. = Venir en conexemént de lo ignorád. = Revelar lo secrèt, etc. *Descubrir*.
 Descuento. m. Rebâxa de conte. *Descuento*.
 Desculád, da. p. p. de descular. *Desculado*, da.
 Descular. v. a. Rómpre es cul de ôlla, etc. *Descular*.
 Descusid, da. p. p. de descusir. *Descosido*, da.
 Descusidura. f. Pârt descusida. *Descosadura*.
 Descusir. v. a. Desfer lo cusid. *Descoser*.
 Descusirse. v. r. Españarse ô desferse lo cusid. *Descoserse*.
 Descuydád, da. p. p. de descuydar. = adj. Omís, negligént, pererós. *Descuidado*, da. = Trobar descuydád á un: despreveugúd, sense pensar-shó. *Coger descuidado*.
 Descuydadamént. adv. Ab descúyt. *Descuidadamente*.
 Descuydar. v. a. No cuydar. *Descuidar*.
 Descuydarse. v. r. Olvidarse. *Descuidarse*. = De prènder sa ocasió. *Descuidarse de tomar la ocasion ô descuidarse en el rascar*.
 Descúyt. m. Omisió, negligência, fâlta de cuydado. = Inadvertência, olvido. *Descuido*.
 Desde. Preposició qui denôta principi de têmes ô de llôc. *Desde*. = Desde las hûras, desde llevô. *Desde entonces*. = Desde luégo: al instánt. *Desde luego*. = Desd'âre. *Desde ahora*.
 Desdaurád, da. p. p. de desdaurar. *Desdorado*, da.

Desdaurar. v. a. Llévar es daurád. *Desdora*.
 Desdel. Abreviadura de desde el. *Desdel*.
 Desdén. m. Desprôci. *Desden*.
 Desdeñar. v. a. Refuar, despreciar. *Desdeñar*.
 Desdeñarse. v. r. Tenir á ménos dir ô fer alguna côsa. *Desdeñarse*.
 Desdir. v. a. Desmentir. = Degenerar de son origen. = No dir una côsa ab âltra. *Desdecir*.
 Desdirse. v. r. Retractarse de lo dit. *Desdecirse ô desnegarse*. = De la parâula, de lo promès. *Volver atras*.
 Desdit, ta. p. p. de desdirse. *Desdicho*, cha.
 Desdix. f. Infelicitât, desgrácia, miséria, pobreza. *Desdicha*.
 Desdixád, da. adj. Inféls, desgraciád, miserable. *Desdichado*, da. = Es un desdixád. *Es un desdichado*.
 Desdixadamént. adv. Infélsimént. *Desdichadamente*.
 Desdixadèt, ta. m. f. *Desdichadillo*, lla, ito, ta.
 Desdôro. m. Tâtza, deshonor, tâca en la fama. *Desdoro*.
 Desè, us. adj. Lo qui en orde numéric té el llôc después de nôu. *Deceno*, na.
 Desè. m. La dècima pàrt de un tot. *Décimo*.
 Desembafád, da. p. p. de desembafar. *Desempalagado*, da.
 Desembafar. v. a. Llévar el embafamént. *Desempalagar*.
 Desembauád, da. p. p. de desembanar. *Desbendado*, da.
 Desembanar. v. a. Desfer lo embauád. *Desbendar*.
 Desembarás. m. Espedició, facilitât. *Desembarazo*.
 Desembarassád, da. p. p. de desembarassar. = adj. El qui té espedició: libre, etc. *Desembarazado*, da.
 Desembarassar. v. a. Llévar los embarassos. *Desembarazar*. = Á sas bistias embarassâdas ab so cabreste. *Desencabrestar*.
 Desembârc. m. El âcte y effète de desembarcar. *Desembarco ô desembarque*.
 Desembarcád, da. p. p. de desembarcar. *Desembarcado*, da.
 Desembarcador. m. Llôc destinád para desembarcar. *Desembarcadero*.
 Desembarcar. v. a. Trèurer lo embarcád de un bârco. *Desembarcar*.
 Desembarcar. v. n. Saltar en têrra. = Abaxar de carruatge. *Desembarcar*.
 Desembârg. m. El âcte y effète de desembargar. *Desembargo*.
 Desembargád, da. p. p. de desembargar. *Desembargado*, da.

Desembargador. *m.* El supremo consèy de Portugal. *Desembargador.*
Desembargar. *v. a.* Llèvar lo embàrg ò el secuestre. *Desembargar.*
Desembaynàd, *da. p. p.* de desembaynar. *Desembainado, da.*
Desembaynar. *v. a.* Trèurer espàssa, sàbre, etc. de sa beyua. = Trèurer lo ocúlt ò cubèrt. *Desembainar.*
Desembocar. *v. n.* Entrar los rius en el mar ò en un lago. *Desembocar.*
Desembocadura. *f.* El llòc ahònt entra el riu en el mar, etc. *Desembocadura ò desembocadero.*
Desembolicàd, *da. p. p.* de desembolicar. *Desenvuelto, ta.*
Desembolicar. *v. a.* Desfer lo embolicàd *Desenvolver.*
Desembòlt, *ta. m. f.* Libertíns, deshonest, dolènts. *Desenvuelto, ta.*
Desemboltura. *f.* Atravimènt, insolència, dolentia. *Desenvoltura.*
Desemborratxàd, *da. p. p.* de desemborratxar. *Desemborrachado, da.*
Desemborratxar. *v. a.* Llèvar sa borratxeria. *Desemborrachar.*
Desembossàd, *da. p. p.* de desembossar. *Desembosado, da.* = Ciquia, canàl, foràt. *Descegado, da ò desatascado, da.*
Desembossar. *v. a.* Llèvar el abrigo á un. *Desembosar.* = Ciquias, etc. *Descegar ò desatascar.*
Desembotonàd, *da. p. p.* de desembotonar. *Desabotonado, da.*
Desembotonar. *v. a.* Desfer es botóns des tráu. *Desabotonar.*
Desembotonarse. *v. r.* Desabotonarse.
Desembre. *m.* El derrer més del àny. *Deciembre.*
Desembriagàd, *da. p. p.* de desembriagar. *Desembriagado, da.*
Desembriagar. *v. a.* Llèvar la embriaguès. *Desembriagar.*
Desembutxecar. *v. a.* Trèurerse dóbbés de sa butxèca ò de sa bossa. *Desembolsar.*
Desembuyàd, *da. p. p.* de desembuyar. *Desenredado, da.* = Desmarañado, da.
Desembuyar. *v. a.* Llèvar el embuy. *Derenredar.* = De ràm, fil. *Desmarañar.*
Desempañàd, *da. p. p.* de desempañar. *Desempañado, da.*
Desempañar. *v. a.* Llèvar el empàig. *Desempañar.*
Desempañarse. *v. r.* Desempañarse.
Desempaperàd, *da. p. p.* de desempaperar. *Desempapelado, da.*

Desempaperar. *v. a.* Llèvar de una còsa es papers ab que estàva embolicàda. *Desempapelar.*
Desempatàd, *da. p. p.* de desempatar. *Desempatado, da.*
Desempatar. *v. a.* Llèvar la igualdàt. *Desempatar.*
Desempedregàd, *da. p. p.* de desempedregar. *Desempedrado, da.*
Desempedregar. *v. a.* Llèvar lo empedregàd. *Desempedrar.*
Desempegàd, *da. p. p.* de desempegar. *Desempogado, da.*
Desempegar. *v. a.* Llèvar de una còsa sa pega ab que estàva empagàda. *Desempegar.*
Desempèñar. *v. a.* Trèurer á algú de lánce, empèño, dentes. *Desempeñar.*
Desempèño. *m.* Cumplimènt de la paràula donàda. = Pròva de un discurs, sermó. *Desempeño.*
Desempeñorar. *v. a.* Trèurer del poder de àltri la alàca, etc. qui estàva empeñoràda. *Desempeñar.*
Desempolvàd, *da. p. p.* de desempolvar. *Desempolvorado, da.*
Desempolvar. *v. a.* Llèvar sa pols. *Desempolvarar.*
Desena. *f.* Agregàt de deu unidàts. *Decena.* = De rosàri. *Diez.*
Desencadenàd, *da. p. p.* de desencadenar. *Desencadenado, da.* = Rosàri, etc. *Desencadenado ò desensartado, da.*
Desencadenar. *v. a.* Llèvar sas cadenas ab que un estàva fermàd. *Desencadenar.* = Desenfilat rosàris, etc. *Desencadenar ò desensartar.*
Desencallàd, *da. p. p.* de desencallar. *Desatascado, da ò desatollado, da.* = Bàrco. *Desencallado, da.*
Desencallar. *v. a.* Trèurer càrro, bistia, etc. encallàds. = Als hòmos de dificultàts, deutes, etc. *Desatascar ò desatollar.* = A bàrcos encallàds. *Desencallar.*
Desencaminàd, *da. p. p.* de desencaminar. *Desencaminado, da.*
Desencaminar. *v. a.* Trèurer de camí. = Apartar del hòu propòsit. *Desencaminar.*
Desencànt. *m.* El àcte de desencantar. *Desencanto.*
Desencantàd, *da. p. p.* de desencantar. *Desencantado, da.*
Desencantamènt. *m.* El àcte y efecte de desencantar. *Desencantamiento.*
Desencantar. *v. a.* Llèvar lo encantamènt, sa bruxeria. *Desencantar.*
Desencaràd, *da. p. p.* de desencarar. *Desencarichado, da.*
Desencarar. *v. a.* Llèvar el capritxo á algú. *Desencaprichar.*

Desencararse. v. r. *Desencapricharse*.
 Desencaragolador. m. Eyna para desencaragolar.
Destornillador.
 Desencaragolar. v. a. Rodar y trèurer grampòns.
Destornillar.
 Deseucaxonar. v. a. Buydar caxóns. *Desencajo-*
nar.
 Desenclavád, da. p. p. de desenclavar. *Desencla-*
vado, da.
 Desenclavar. v. a. V. Desclavar. *Desenclavar*.
 Desencoblád, da. p. p. de desencoblar. *Desatrai-*
llado, da.
 Desencoblar. v. a. Llévar es coble. *Desatrai-*
llar.
 Desencolcar. v. a. Desempresionar. *Desimpresio-*
nar.
 Desencortinád, da. p. p. de desencortinar. *Descol-*
gado, da.
 Desencortinar. v. a. Llévar las cortinas, domássos,
 etc. de iglesias, sálas, etc. *Descolgar iglesias,*
salas, etc.
 Desencreuar. v. a. Desfer la figura de creu. *Des-*
cruzar.
 Desencuadernád, da. p. p. de encuadernar.
Desencuadernado, da.
 Desencuadernar, y més usual desencodernar. *Des-*
encuadernar.
 Desendemoniád, da. p. p. de desendemoniar. *Des-*
endemoniado, da.
 Desendemoniar. v. a. Trèurer es dimónis dels
 endemoniáds. *Desendemoniar*.
 Desendeutád, da. p. p. de desendeutar. *Desendeu-*
dado, da.
 Desendeutar. v. a. Pagar es dentes. *Desendeu-*
dar.
 Desendeutarse. v. r. Pagar es dentes. *Desendeu-*
darse ò redondearse.
 Desendiablar. v. a. V. Desendemoniar. *Desendia-*
blar.
 Desenfádád, da. p. p. de desenfadar. *Desenfa-*
dado, da.
 Desenfadar. v. a. Llévar el enfádo. *Desenfadar*.
 Desenfadarse. v. r. *Desenfadarse ò desatufarse*.
 Desenfádo. m. Desahogo, desembarás, diversió.
Desenfado.
 Desenfangar. v. a. Trèurer es fânc de safarètx,
 etc. *Desenfangar*. = Trèurer des fâng. *Des-*
atascar ò desatollar.
 Desenfardar. v. a. Desfermar es fârdos. *Desen-*
fardar ò desenfardelar.
 Desenfeynád, da. m. f. El qui no té feyna que fer.
Desocupado, da. = El qui no en vol fer. *Pago,*
ga. = Estar desenfeynád. *Estar de vagar*.
 Desenfilád, da. p. p. de desenfilat. *Desenfilado,*

da. = *Descolgado, da*.
 Desenfilat. v. a. Llévar es fil de sa guya, de pèr-
 las, etc. *Desen hilar*. = Despenjar. *Descolgar*.
 Desenfitád, da. p. p. de desenfitarse. *Desahila-*
do, da.
 Desenfitarse. v. r. Curarse del enfit. *Desahi-*
tarse.
 Desenfornar. v. a. Trèurer es pá, etc. des forn.
Desahornar ò sacar el horno.
 Desenfreíd, da. adj. Descaráds, desvergoñíds.
Descarado, da ò desuella-cabras.
 Desenfretimént. m. Descáro, desvergoña. *Descoco*.
 Desenfrenád, da. adj. Desordenád, dissoldt. *Des-*
enfrenado, da.
 Desenfrenarse. v. r. Entregar-se á los vicijs. *Desen-*
frenarse.
 Desenfreno. m. Desarrétglo, dissolució. *Desen-*
freno.
 Desenfuríd, da. p. p. de desenfurirse. *Desenfure-*
cido, da.
 Desenforirse. v. r. Déxar el furor, la ira, etc.
Desenfurecerse.
 Desengafatád, da. p. p. de desengafatar. *Desabro-*
chado, da.
 Desengafatar. v. a. Trèurer es gafèts de sas gafe-
 tas. *Desabrochar*.
 Desengafatarse. v. r. *Desabrocharse*.
 Desenganád, da. p. p. de desengañar y desenga-
 narse. *Desengañado, da*.
 Desenganador, ra. m. f. El qui desengaña. *Desen-*
gañador, ra.
 Desengañar. v. a. Fer conèxer el engañy ò el error.
Desengañar.
 Desengañarse. v. r. Conèxer el engañy ò error.
Desengañarse.
 Desengañy. m. Conexemént del engañy ò error.
Desengaño.
 Desenganxád, da. p. p. de desenganxar. *Desengan-*
chado, da. = *Desenzarzado, da*.
 Desenganxar. v. a. Desfer lo enganxád. *Desengan-*
char. = Lo enganxád á hardissa, romeguer, etc.
Desenzarzar.
 Desengassar. v. a. La càssa. *Desapiolar*. = Es càss.
Desenredar.
 Desengatar. v. a. V. Desemborratxar. *Desembo-*
rrachar.
 Desengavatxarse. v. r. Dir quânt se táb ò se té oï-
 llád. *Desembuchar*.
 Desenquimerar. v. a. Llévar sa quiméra ò caprit-
 xo á un. *Desencaprichar*.
 Desenquimerarse. v. r. *Desencapricharse*.
 Desenredád, da. p. p. de desenredar. *Desenreda-*
do, da.
 Desenredar. v. a. Desfer el enrédó. *Desenredar*.

Desenredarse. *v. r.* Surtir de dificultat ò empèño.
Desenredarse.

Desenredo. *m.* La acció de desenredar. *Desenredo.*

Desenretjolád, *da. p. p.* de desenretjolar. *Desen-*
ladrillado, da.

Desenretjolar. *v. a.* Llèvar lo enretjolád. *Desenla-*
drillar.

Desenrodillád, *da. p. p.* de desenrodillar. *Desarro-*
llado, da.

Desenrodillar. *v. a.* Desfer lo enrodillád. *Desarro-*
llar.

Desensèllar. *v. a.* Llèvar sa sèlla. *Desensillar.* = Llè-
var el ensèllemént. *Desensillar ò desaparejar.*
= No desensèllar: estar sèmpre borrátxo. *Estar*
siempre borracho.

Desensistád, *da. p. p.* de desensistar. *Desembanas-*
tado, da.

Desensistar. *v. a.* Trèurer lo ensistád. *Desemba-*
nastar.

Desentèndrerse. *v. r.* Fingir no entèndrer. = No
prènder pàrt en algùn assunt. *Desentenderse.*

Desenterrád, *da. p. p.* de desenterrar. *Desente-*
rrado, da.

Desenterrador. *m.* El qui desentèrra. *Desenterra-*
dor.

Desenterrar. *v. a.* Trèurer lo qui està enterrád.
Desenterrar. = Los mòrts: murmurar de ells.
Desenterrar los muertos. = Los ósos: averiguar
la calidat dels antepassáds. *Desenterrar los hues-*
os.

Desentès, *sa. p. p.* de desentèndrer. *Desentendido,*
da. = Fer el desentès: fer còm qui nou entén.

Hacer el desentendido ò hacer la disimulada.

Desentonació. *f.* Dissonància en lo tò. *Desentona-*
cion ò desentono.

Desentonád, *da. p. p.* de desentonar. *Desentona-*
do, da.

Desentonar. *v. n.* Surtir del tò que competèix. =
v. a. Humillar el orgüllo de un. *Desentonar.*

Desentorcillar. *v. a.* Llèvar lo entorcillád. *Desen-*
torcillar.

Desentorpid, *da. p. p.* de desentorpir. *Desentor-*
pecido, da.

Desentorpir. *v. a.* Llèvar sa torpessa, peresa, vèssa
que un té en estudiar, fer feyna. *Desentorpe-*
cer.

Desentrafiád, *da. adj.* El qui no té piedat. *Impto,*
pia.

Desentrafiád, *da. p. p.* de desentrafiar. *Desentra-*
ñado, da.

Desentrafiar. *v. a.* Arrancar sas entráfias. *Desen-*
trañar.

Desentrafiarse per algú. *v. r.* Fer per éll tot lo po-
ssible. *Desentrañarse.*

Desentristíd, *da. p. p.* de desentristir. *Desentris-*
tecido, da.

Desentristir. *v. a.* Llèvar sa tristor á un. *Desen-*
tristecer.

Desentronisád, *da. p. p.* de desentronisar. *Desen-*
tronizado, da.

Desentronisar. *v. a.* Destronar. = Privar á algú de
la séua autoridat. *Desentronizar.*

Desentumíd, *da. p. p.* de desentumir. *Desentumi-*
do, da.

Desentumir. *v. a.* Llèvar es tumor. *Desentumecer*
ò desentumir.

Desentumirse. *v. r.* *Desentumecerse ò desentu-*
mirse.

Desenvelar. *v. a.* Aplegar sas velas de bárco. *Re-*
coger las velas. = Llèvarlas del bárco. *Desenve-*
lejar. = Llèvarlas de sas vergas. *Desenvergar.* =
Á molt. *Recoger las velas.*

Desenvelar. *v. a.* Llèvar sa enveláda á cárro, etc.
Desentoldar.

Desenvitrocóllar. *v. a.* Aclarir assunt, dificultat.
Desentrañar.

Desenvòlt, *ta. adj.* Dolénts, deshonest. = Atra-
víds, espedit. *Desenvuelto, ta.*

Desenvoltura. *f.* Desvergoña. = Desapègo, desem-
barás. *Desenvoltura.*

Deserció. *f.* El ácte y efecte de desertar. *Deser-*
cion. = Deserció de apèllació: abandono de la
apèllació. *Desercion de apelacion.*

Desèrt. *m.* Llòc despoblád. *Desierto ò pdramo.* =
Predicar en desèrt: parlar á qui no vòl escoltar.
Predicar en desierto.

Desèrt, *ta. adj.* Inhabitád, inculto, despoblád.
Desierto, ta. = Donar per desèrta la apèllació:
declarar haver já passád es tèmpe de apèllarse.
Dar por desierta la apelacion.

Desertád. *p. p.* de desertar. *Desertado.*

Desertar. *v. a.* Fugir el soldat de retgimént ò del
eczèrcit. = Déxar una societat ò llòc frecuen-
táds. = *cur.* Abandonar la apèllació. *Desertar.*

Desertor. *m.* El soldat qui desèrta. *Desertor.* = De
retgimént. *Desertor ò tornillero.* = Desertor ini-
míg: el qui há déxád una societat, concòrdia,
y noy torna pus. *Desertor enemigo.*

Desesustar. *v. a.* Llèvar el esmús. *Quitar la den-*
tera.

Desesperació. *f.* Pèrdua totál de la esperánsa. =
Ràbia, furor. *Desesperacion.* = Es una deses-
peració: es una còsa insufrible. *Es una deses-*
peracion.

Desesperád, *da. p. p.* de desesperar. *Desespera-*
do, da.

Desesperánsa. *f.* Desesperació. *Desesperacion, y*
ant. desesperanza.

Desesperar. *v. a.* Pèrder sa esperànça ò ferla pèrder. *Desesperar.*
 Desesperarse. *v. r.* Enrabiarse, impacientarse. =Atentar còntre sa séua vida. *Desesperarse.*
 Desestimació. *f.* Ménosprèci. *Desestimacion.*
 Desestimád, *da. p. p.* de desestimar. *Desestimado, da.*
 Desestimar. *v. a.* Despreciar. *Desestimar.*
 Desestorád, *da. p. p.* de desestoriar. *Desestorado, da.*
 Desestorar. *v. a.* Llévar sas estóras de quárto, sala, e tc. *Desestorar.*
 Desfallecer. *v. a.* Enflaquir, disminuir sas fòrsas. =*v. n.* Enflaquirse, pèrder sas fòrsas. *Desfallecer.*
 Desfallecimént. *m.* Flaquesa, pèrdua de fòrsas, etc. *Desfallecimiento.*
 Desfamád, *da. p. p.* de desfamar. *Disfamado, da, ant. desfamado, da.*
 Desfamar. *v. a.* Infamar. *Disfamar, ant. desfamar.*
 Desfavor. *m.* Ménosprèci. *Disfavor, y ant. desfavor.*
 Desfavoríd, *da. p. p.* de desfavorir. *Desfavorecido, da.*
 Desfavorir ò millor desafavorir. *v. a.* Déxar de afavorir. =No agrair los bènèfics. *Desfavorecer.*
 Desfaxád, *da. p. p.* de desfaxar. *Desfajado, da.*
 Desfaxar. *v. a.* Llévar sas faxas. *Desfajar.*
 Desfer. *v. a.* Destruir lo fèt. =Destrossar una còsa. =Arruinar. =Desbaratar. =Licenciar sas trôpas. *Desfacer.* =Descusint. *Descoser.* =Lo embolicád. *Desenvolver.* =Lo enrodillád. *Desarrollar.* =Lo engafatád. *Desabrochar.* =Sas cinglas. *Descinchar.* =Civéllas. *Deshebillar.* =Es llít. *Levantar la cama.* =La còlla, perey a. *Descompadrar.* =Barát ò barrina. *Destrocar.* =Nuó ò búga. *Correr el nudo, el lazo.* =Edificis. *Demoler ò derribar.* =Sa potranca á un : los propèctes. *Cortar el revesino.* =Máquinas, v. g. rèllòtges. *Desmontar.* =Sas vetas ò cordóns de sabàtas. *Desmajolar.*
 Desferse. *v. r.* Destruirse, desaparèxer, desvanèxer. *Desfacerse.* =Es calsons, vetas, trobiguéras. *Desatascarse.* =De una còsa: donarla, alienarla. *Desfacerse de una cosa.* =Des trunfos: respòndrer ò donar satisfacció á las objecions. *Sacudirse las moscas ò no ser manco ni cojo.* =Desferse còm una càlta: destruirse una còsa aviát, en pòc témps. *Desfacerse como la sal en el agua.* =Ab crits de argumènts, rahóns, etc. *Acogerse á sagrado.*
 Desfermád, *da. p. p.* de desfermar. *Desatado, da.*

Desfermar. *v. a.* Llévar lo fermád. *Desatar.*
 Desfermarse. *v. r.* *Desatarse.*
 Desferrád, *da. p. p.* de desferrar. *Despegado, da.* =*Desherrado, da.* =*Departido, da.*
 Desferrar. *v. a.* Llévar ò separar lo aferrád. *Despegar.* =Sas bistias: llevarlos sas ferreduras. *Desherrar.* =Á los qui se baráyan y estáu aferráds. *Departir.*
 Desfét, *ta. p. p.* de desfer, se. *Deshecho, cha.*
 Desfèta. *f.* Borrásca. *Borrasca, tormenta.* =De uy. *Ajo.*
 Desficád, *da. p. p.* de desficar. *Desfijado, da ò deshinchado, da.*
 Desficar. *v. a.* Arrancar ò llévar lo qui estáu aficád. *Desfijar ò desinchar.*
 Desfici. *m.* Indisposició de salút. *Desazon.*
 Desfició, *sa. adj.* Indispòst. *Desazonado, da.*
 Desfignrád, *da. p. p.* de desfigurar. *Desfigurado, da.*
 Desfigurar. *v. a.* Destruir la figura de una còsa. =Afèarla ò disminuir-la. =Referirla alterántla. *Desfigurar.*
 Desfigurarse. *v. r.* Mudarse gràvemènt la càre per algún accidént ò passió. *Desfigurarse.*
 Desfi adéro. *m.* Pàs estrèt. *Desfiladero.*
 Desfilar. *v. a.* Marxar la trôpa en cèrta formació, ò passar per un llòc estrèt. *Desfilar.* =Anarsèn. *Irse.*
 Desfloració. *f.* El àcte y efècte de desflorar. *Desfloracion.*
 Desfloráda. *p. p.* de desflorar. *Desflorada.*
 Desflorar. *v. a.* Llévar la flòr de la virginitat, corrompre una vèrge. *Desflorar.*
 Desfogarse. *v. a.* Desahogarse. *Desahogarse.*
 Desfrès. *m.* Tráge per no ser conegúd. *Disfraz.*
 Desfressád, *da. p. p.* de desfressar. *Disfrazado, da.*
 Desfressád, *da. m. f.* *Mdscara.*
 Desfressar. *v. a.* Fingir, dissimular. *Disfrazar.*
 Desfressarse. *v. r.* Usar de algún artífici ò tráge per no ser conegúds. *Disfrazarse.*
 Desfuyád, *da. p. p.* de desfuyar. *Deshojado, da.*
 Desfuyar. *v. a.* Llévar sas fuyas. *Deshojar.*
 Desgána. *f.* Fálta de gána, inapatència. *Desgana.*
 Desganád, *da. p. p.* de desganar. *Desganado, da.*
 Desganar. *v. a.* Llévar sas gánas de menjar ò de fèr alguna còsa. *Desganar.*
 Desganarse. *v. r.* Pèrder sas gánas. *Desganarse.*
 Desgárrro. *m.* Desgràcia. *Azar.* =Impudència. *Desgarro.*
 Desgavèllád, *da. adj.* Càps fotúds. *Desgavellado, da.*
 Desgornid, *da. p. p.* de desgornir. *Desguarnido, da.*
 Desgornir. *v. a.* Llévar sas guarnicions ò els *desgornir.*

nos. *Desguarnecer*.
Desgràcia. *f.* Còntretemps, desdita. *Desgracia*.
 Impensàda. *Azar*.
Desgraciàd, *da*. *p. p.* de desgraciar. *adj.* Infel·le,
 desafortunàd. *Desgraciado, da*. *En el jdc.* *Des-*
graciado ò *argel*.
Desgraciàdamént. *adv.* Ab desgràcia. *Desgracia-*
damente.
Desgraciar. *v. a.* Målograr. *Desgraciar*.
Desgraciarse. *v. r.* Desavenirse. *Malograrse* una
 còsa. *Desgraciarse*.
Desgranàd, *da*. *p. p.* de desgranar. *Desgrana-*
do, da.
Desgranar. *v. a.* Trèurer es grà de espiga. *Des-*
granar.
Desgranarse. *v. r.* Botir es grans de sa espiga. *Es-*
peñarse es grà de àrma de fòc. *Desgranarse*.
Deshabitàd, *da*. *p. p.* de deshabitar. *adj.* No
 habitàd. *Deshabitado, da*.
Deshabitar. *v. a.* Déxar la habitació de un réyne,
 càsa, etc. *Deshabitar*.
Deshabituació. *f.* El àcte y efecte de deshabitar.
Deshabituacion.
Deshabituàd, *da*. *p. p.* de deshabitar. *Deshabi-*
tuado, da.
Deshabituàr. *v. a.* Fer pèrder el hàbit ò costúm.
Deshabituàr.
Deshabituarse. *v. r.* Pèrder el hàbit ò costúm.
Deshabituarse.
Desheredació. *f.* El àcte y efecte de desheredar.
Desheredacion.
Desheredàd, *da*. *p. p.* de desheredar. *Deshereda-*
do, da.
Desheredar. *v. a.* Esclnir de la herència ò he-
 reuàtge. *Desheredar*.
Deshonest, *ta*. *adj.* Laciú, luscuriós, torpe. *Des-*
honesto, ta.
Deshonestamént. *adv.* Torpemént. *Deshonestamente*.
Deshonestidàt. *f.* Impuresa, torpesa en paràulas y
 accions. *Deshonestidad*.
Deshonestíssim, *ma*. *sup.* *Deshonestísimo, ma*.
Deshonestíssimamént. *adv. sup.* *Deshonestísimamente*.
Deshonor. *m.* Pèrdua de la honra y estimació.
Deshonor.
Deshonra. *f.* Descrèdit en la fama y estimació. *En*
 Pèrdua de la opinió y hòn concèpte. *Deshon-*
ra. *En* Tenir per deshonra alguna còsa: tenirla
 per indecènt. *Tenerla d deshonra*.
Deshonràd, *da*. *p. p.* de deshonrar. *Deshonra-*
do, da.
Deshonràdamént. *adv.* Ab deshonra. *Deshonradamente*.

Deshonrador, *ra*. *m. f.* El qui deshonra. *Deshon-*
rador, ra. *En* El qui murmura de àltri posantlos
 en màle fama. *En* El qui es la deshonra de los
 séqs. *Deshonrabuenos*.
Deshonrar. *v. a.* Llèvar la honra, infamar. *Deshon-*
rar.
Deshonràs, *sa*. *adj.* Infàme ò infamiós. *Deshonro-*
so, sa.
Deshòra. *f.* Hòra irregular, fòre témps. *Deshora*.
En À deshora: fòre témps, còntre lléy ò costúm.
A deshora. *En* Venir à deshòra: à témps irre-
 gular. *Venir d deshora*.
Desiàre. *adv.* A ratos ò d veces.
Desideràble. *adj.* V. Desitjàble. *Desiderable*.
Designació. *f.* El àcte y efecte de designar. *De-*
signacion.
Designàd, *da*. *p. p.* de designar. *Designado, da*.
Designar. *v. a.* Destinar, señalar para cèrt fi. *De-*
signar.
Designatíu, *va*. *adj.* Lo qui designa *Designati-*
vo, va.
Designi. *m.* Intént, mira, pensamént. *Designio*.
Desiguàl. *adj.* Lo no iguàl. *En* Inconstànt, vário.
En Inferior. *Desigual*.
Desigualar. *v. a.* Fer una còsa desigual à àltra.
Desigualar.
Desigualdàt. *f.* Escés, defecte de una còsa respec-
 te de àltra. *En* Inconstància, variedàt. *En* Inferio-
 ridàt, diferència. *Desigualdad*.
Desiguàlmént. *adv.* Ab desigualdàt. *Desigual-*
mente.
Desimpressionàd, *da*. *p. p.* de desimpressionar. *Des-*
impresionado, da.
Desimpressionar. *v. a.* Desenganar, trèurer del
 error. *Desimpresionar*.
Desimpressionarse. *v. r.* Surtir del engàñy ò error.
Desimpresionarse.
Desinclinàr. *v. a.* Llèvar la inclinació. *Desinclinàr*.
Desinència. *f.* El mòdo de acabar una clàusula.
Desinencia.
Desinficionàd, *da*. *p. p.* de desinficionar. *Desinfi-*
cionado, da.
Desinficionar. *v. a.* Llèvar la infecció, el contàtge,
 la pèste de algún llòc. *Desinficionar*.
Desinflàd, *da*. *p. p.* de desinflar. *Desinchado, da*
 ò *desinflado, da*.
Desinflamàd, *da*. *p. p.* de desinflamar. *Desinfla-*
mado, da.
Desinflamar. *v. a.* Llèvar la inflamació. *Desinfla-*
mar.
Desinflar. *v. a.* Llèvar el infló. *Desinchar* ò *des-*
inflar.
Desinflarse. *v. r.* *Desincharse* ò *desinflarse*.
Desinterés. *m.* Desapègo de las còsas. *Desinteres*.

Desinteressad, da. *adj.* El qui no té interés. *Desinteresado*, da.
Desinteresadament. *adv.* Sens interés. *Desinteresadamente*.
Desistència. *f.* La acció de desistir. *Desistencia*.
Desistid, da. *p. p.* de desistir. *Desistido*, da.
Desistir. *v. a.* Apartarse de alguna empresa, intènt, dret. *Desistir*.
Desitjable. *adj.* Lo qui es digne de ser desitjad.
Desecable.
Desitjad, da. *p. p.* de desitjar. *Deseado*, da.
Desitjar. *v. a.* Apetir alguna còsa. *Desear*.
Desitjós, sa. *adj.* El qui desitja. *Deseoso*, sa.
Desitx. *m.* Gàuas de alguna còsa. *Deseo*. = El que s'ol tenir la qui està en ciuta. *Antojo*. = Gròs de fer alguna còsa. *Rabanillo*. = Gròs de tornar a la sèua pàtria. *Nostalgia*.
Desjuntad, da. *p. p.* de desjuntar. *Desunido*, da, y *ant.* *desjuntado*, da.
Desjuntar. *v. a.* Desunir lo qui està juntad. *Desunir*, *separar*, y *ant.* *desjuntar*.
Desjunid, da. *p. p.* de desjunir. *Desuncido*, da.
Desjunir. *v. a.* L'évar el bistiar del jou. *Desuncir*, y *ant.* *desunir*.
Desleal. *adj.* El qui fálta a la fidelidat. *Desleal*.
Deslealtat. *f.* Fálta de fidelidat. *Deslealtad*.
Desliri. *m.* Trastòrn, destemplansa de la imaginació causad per malaltia. = Despropòsit, desbarat. *Delirio*.
Deslirant. *p. a.* de deslirar. El qui deslira. *Delirante*.
Deslirar. *v. n.* Estar ò càurer en desliri. = Fer desbarats. *Delirar*.
Deslis. *m.* Cayguda en fálta. = Llenegada. *Desliz*.
Deslustrad, da. *p. p.* de deslustrar. *Deslustrado*, da.
Deslustrador, ra. *m. f.* El qui deslustra. *Deslustrador*, ra.
Deslustrar. *v. a.* Llévar es lustre. = Desacreditar. *Deslustrar*.
Deslustre. *m.* Descrèdit. *Deslustre*.
Deslustrós, sa. *adj.* Fèyo, indecorós. *Deslustroso*, sa.
Desllémad, da. *p. p.* de desllémar. *Deslendra*, do, da.
Desllémar. *v. a.* Llévar sas llémas. *Deslendar*.
Desllenguad, da. *adj.* Málparlants. *Deslenguado*, da.
Desllepissar. *v. a.* Separar. *Desasir*.
Deslligad, da. *p. p.* de deslligar. *Desligado*, da.
Deslligar. *v. a.* Desfer ò desfermar lo lligad. *Deslligar*.
Deslliurad, da. *p. p.* de deslliurar. *Librado*, da.
Deslliurar. *v. a.* *ant.* Alliberar. *Librar*.

Deslluíd, da. *p. p.* de deslluir. *Deslucido*, da.
Deslluir. *v. a.* Llévar el esplendor. = Descreditar. *Deslucir*.
Deslluirse. *v. r.* Pèrder es crèdit. *Deslucirse*.
Desmamad, da. *p. p.* de desmamar. *Desmamado*, da ò *destetado*, da. = *Desahijado*, da. = *Descabritado*, da. = *Desbecerrado*, da.
Desmanada. *f.* El agregat de animals desmamads. *Destete* ò *desteto*.
Desmamador. *m.* El llòc ahont tancan los animals desmamads. *Desteto*.
Desmanar. *v. a.* En general déxar de donar mamar. *Desmamar* ò *destetar*. = Cabrits. *Idem* ò *descabritar*. = *Vadell*. *Idem* ò *desbecerrar*.
Desmanad, da. *p. p.* de desmanar. *Desmandado*, da.
Desmanament. *m.* Contraorde. *Desmandamiento*.
Desmanar. *v. a.* Revocar lo manad. *Desmandar*.
Desmancebar. *v. a.* Separar dos amancebads. *Desmancebar*.
Desmandar. *v. a.* V. Desmanar. *Desmandar*.
Desmandarse. *v. r.* Anar fòre de rétgla, apartarse de lo just. = Parlar málament. *Desmandarse*.
Desmantelad, da. *p. p.* de desmantelar. *Desmantelado*, da.
Desmantelar. *v. a.* Desarbolar. *Desmantelar*.
Desmaña. *f.* Fálta de habilitat. *Desmaña*.
Desmafiotad, da. *adj.* Fálto de habilitat. *Desmanotado*, da.
Desmaridar. *v. a.* *ant.* Descasar. *Desmaridar*.
Desmasia. *f.* Escés. = Delicte. *Demasia*.
Desmasiad, da. *adj.* Excessiu, sobrad. *Demasiado*, da.
Desmasiadament. *adv.* Ab desmasia. *Demasiadamente*.
Desmây. *m.* Pèrdua de los sentits ò privació de ells. *Desmayo*. = Àbre. *Desmayo*.
Desmayad, da. *p. p.* de desmayar y desmayarse. *Desmayado*, da.
Desmayadament. *adv.* Ab desmây. *Desmayadamente*.
Desmayar. *v. a.* Causar desmây. = Acobar, ~~mare~~, pèrder el ànimo, la esperansa. *Desmayar*.
Desmayarse. *v. r.* Càurer en desmây, pèrder ò privarse dels sentits. *Desmayarse*.
Desmayèt. *m.* Desmây petít. *Desmayuelo*.
Desmelancolisad, da. *p. p.* de desmelancolisar. *Desmelancolizado*, da.
Desmelancolisar. *v. a.* Llévar sa melancolia. *Desmelancolisar*.
Desmembració. *f.* Separació de una còsa de ~~se~~ altra. *Desmembracion*.
Desmembrad, da. *p. p.* de desmembrar. *Desmembrado*, da.

Desmembrament. *m.* Desmembració. *Desmembramiento.*

Desmembrar. *v. a.* Arrancar es membres. = Separar, dividir una cosa de altra. *Desmembrar.*

Desmenjád, *da. p. p.* de desmenjarse. = *adj.* El qui té inapatència: *Desganado*; *da.* = Fer el desmenjád en talent. Refuar lo que se desitja. *Hacerse de penca.*

Desmenjament. *m.* Inapatència, desgana. *Desgana.*
Desmenjarse. *v. r.* Pèrder sas gânas de menjar. *Desganarse.*

Desmentid, *da. p. p.* de desmentir. *Desmentido*, *da.*

Desmoatidor, *ra. m. f.* El qui desment. *Desmentidor*, *ra.*

Desmentir. *v. a.* Dir á algú que hà mentid, fer vèurer que una cosa no es vera, que no ha dit ver. = Fingir, dissimular. = Fer còsas indignas del seu estat. *Desmentir.*

Desmenussáble. *adj.* Lo qui fàcilment se pòt esmenussar. *Desmenuzable.*

Desmenussád, *da. p. p.* de desmenussar. *Desmenuzado*, *da.*

Desmenussador, *ra. m. f.* El qui desmenussa. *Desmenuzador*, *ra.*

Desmenussat. *v. a.* Fer micas de una cosa. = Examinarla moltíssim. *Desmenuzar.*

Desmerescúd, *da. p. p.* de desmerèxer. *Desmerecido*, *da.*

Desmerexedor, *ra. m. f.* Indignes de una cosa, los qui desmerexen. *Desmerecedor*, *ra.*

Desmerèxer. *v. a.* Ferse indigne de prèmi, favor, etc. *Desmerecer.*

Desmesura. *f.* Escés, fálta de mesura, de proporció. *Desmesura.*

Desmesurád, *da. p. p.* de desmesurar. = *adj.* Enorme, fòre de mesura. *Desmesurado*, *da.*

Desmesuradament. *adv.* Escèssivament. = Imprudentment. *Desmesuradamente.*

Desmesurar. *v. a.* Desarretglar, desordenar. *Desmesurar.*

Desmesurarse. *v. a.* Obrar, parlar ab insolència. *Desmesurarse.*

Desmoralisació. *f.* La acció de desmoralisar. *Desmoralizacion.*

Desmoralisád, *da. p. p.* de desmoralisar. *Desmoralizado*, *da.*

Desmoralisar. *v. a.* Corrómpre los costúms, fer immoral. *Desmoralizar.*

Desmoronád, *da. p. p.* de desmoronar y desmoronarse. *Desmoronado*, *da.*

Desmoronar. *v. a.* Desfer á pòc á pòc edificis. *Desmoronar.*

Desmoronarse. *v. r.* Càurer 'á pòc á pòc edificis. *Desmoronarse.*

Desmuntá. *f.* La acció de desmuntar. *Desmunte.* = *Rebaja.*

Desmuntar. *v. a.* Trèurer la artilleria de sas curéñas. = Rebaxar una partida de altra. *Desmontar.* = *Rebajar.*

Desnaturalisació. *f.* Privació de los drets de ciutadà. = Espatriació, destèrro. *Desnaturalizacion.*

Desnaturalisád, *da. p. p.* de desnaturalisar. *Desnaturalizado*, *da.*

Desnaturalizar. *v. a.* Privar de los drets de ciutadà. = Espatriar, desterrar. *Desnaturalizar.*

Desnaturalisarse. *v. r.* Espatriarse, déxar sa pàtria. *Desnaturalizarse.*

Desnossád, *da. p. p.* de desnossar. *Desosado*, *da.*

Desnossar. *v. a.* Llèvar sas càrns dels òssos ó els òssos de sa càrn. *Desosar.*

Desnùd, *da. p. p.* de desnùar. *Desanudado*, *da.*

Desnùar. *v. a.* Desfer nuns. *Desanudar.*

Desnùdès. *f.* Fálta de vestits, estat del qui està despuyád. *Desnudez.*

Desnú, *núa. adj.* El qui està despuyád. *Desnudo*, *da.* = Relació desnúa: simple, sense art ni adornos. *Relacion desnuda.*

Desobediència. *f.* Fálta de obediència. *Desobediencia.*

Desobediént. *adj.* El qui no obeèix. *Desobediente.*

Desobeíd, *da. p. p.* de desobeir. *Desobedecido*, *da.*

Desobeir. *v. a.* No fer lo que se màna. *Desobedecer.*

Desobligació. *f. ant.* *Desobligacion.*

Desobligád, *da. p. p.* de desobligar. *Desobligado*, *da.*

Desobligar. *v. a.* Àlliberar de la obligació. *Desobligar.*

Desocupació. *f.* Fálta de ocupació. *Desocupacion.*

Desocupád, *da. p. p.* de desocupar. = *adj.* El qui no fà res. *Desocupado*, *da.* = À las hòras desocupadas. *adv.* *À las horas desocupadas.*

Desocupar. *v. a.* Desembarassar llòc, càsa, cadira, etc. *Desocupar.*

Desocuparse. *v. r.* Déxar la ocupació. *Desocuparse.*

Desolació. *f.* Destrucció. = Aflicció, péna. *Desolacion.*

Desolád, *da. p. p.* de desolar. = *adj.* Afligíd, insolàble. = Arruinád, despoblád. *Desolado*, *da.*

Desolar. *v. a.* Arruinar, destruir. *Desolar.*

Desopilació. *f.* La acció de desopilar. *Desopilacion.*

Desopilád, *da. p. p.* de desopilar. *Desopilado*, *da.*

Desopilar. *v. a.* Llèvar sa opilació, la obstrucció. *Desopilar.*

Desopilatú, *va. adj.* Lo qui es hò para desopilar. *Desopilativo*, *va.*

Desoprimí, da. *p. p.* de de desoprimir. *Desoprimido, da.*

Desoprimir. *v. a.* Llévar la opressió. *Desoprimir.*

Desorde. *m.* Confusió, desconcert. = Escés, desmasia. *Desorden.*

Desordenació. *f.* El acte y efecte de desordenar. *Desordenacion.*

Desordenáu, da. *p. p.* de desordenar. *Desordenado, da.*

Desordenuadament. *adv.* Ab desorde. *Desordenadamente.*

Desordenar. *v. a.* Perturbar, desarretglar. *Desordenar.*

Desordenarse. *v. r.* Escedirse, pèrder el orde. *Desordenarse.*

Desorganisió. *f.* El acte y efecte desorganisar. *Desorganizacion.*

Desorganisáu, da. *p. p.* de desorganisar. *Desorganizado, da.*

Desorganisar. *v. a.* Descompòndrer. *Desorganizar.*

Desorganisarse. *v. r.* Descompòndrerse. *Desorganizarse.*

Desouáu, da. *p. p.* de desonar. *Desovado, da.* = *Descomido, da.* = *Desembarcado, da.*

Desonar. *v. a.* Posar ets óus es péxos. *Desovar.* = *Cagar.* *Descomer.* = Parir la dòna ó desembarcar alguna còsa de amagáu. *Desembarcar.*

Despácio. *adv.* Á pòc á pòc. *Despacio.*

Desparáu, da. *p. p.* de desparar. *Disparado, da.*

Desparador. *ra. m. f.* El qui despára. *Disparador, ra.*

Desparador. *m.* La péssa de arma de fòc qui ataca el que élla se despar tota sola. *Disparador.*

Desparamént. *m.* La acció y efecte de desparar. *Disparo.*

Desparar. *v. a.* Fer que las armas de fòc tiren. = Dir desbaráts, pèstes, ráyos, etc. *Disparar.* = Fer pets. *Ventosear.*

Despararse. *v. n.* Escopeta, rèllòtge, etc. *Dispararse.*

Despartí, da. *p. p.* de despartir. *Despartido, da.*

Despartidor. *ra. m. f.* El qui despartèix. *Despartidor, ra.*

Despartir. *v. a.* Separar. *Despartir.* = El qui despartèix surt'el més escalabráu. *El que desparte lleva la peor parte.*

Despassáu, da. *p. p.* de despassar. *Despasado, da.*

Despassar. *v. a.* Llévar, *v. g.* sa vota de sa colga. *Despasar.*

Despatxáu, da. *p. p.* de despatxar. *Despachado, da.*

Despatxador. *ra. m. f.* El qui despátxa prést y aviát. *Despachador, ra.*

Despatxar. *v. a.* Abreviar, despedir, determinar, enviar, matar, vèndrer. *Despachar.*

Despátxo. *m.* Expedient. = Péssa ahont se despátxa. *Despacho.*

Despátxo. *m.* Cert enciam. *Gaspacho.*

Despátxos. *m. pl.* Cèdula, títol de empleyo ó negòci. *Despachos.*

Despécáu, da. *p. p.* de despécar. *Despejado, da.*

Despécar. *v. a.* Desembarassar. *Despejar.*

Despécar-se. *v. n.* Aclarirse el oèl, el dia, etc. *Despejarse.*

Despéco. *m.* Gràcia, vivacidat, etc. *Despejo.*

Despedassáu, da. *p. p.* de despedassar. *Despedado, da.*

Despedassador. *ra. m. f.* El qui despedássa. *Despedazador, ra.*

Despedassar. *v. a.* Fer pedássos, tròsos, espeñar, máltractar alguna còsa. *Despedazar.*

Despedí, da. *p. p.* de despedir. *Despedido, da.*

Despedida. *f.* La acció de despedirse. = Adió. *Despedida.*

Despedir. *v. a.* Apartar de sí. = Engagar. = Escampar olor, llum, etc. *Despedir.*

Despedirse. *v. r.* Dir adió. *Despedirse.*

Despénáu, da. *p. p.* de despénar. *Despenado, da.*

Despenadora. *f.* Dòna qui en àltra témps posáva es colzo demunt un moribundo, y el matáva para alliberarlo de las agouias. *Despenadora.*

Despénar. *v. a.* Trèurer de péna. *Despenar.*

Despenjáu, da. *p. p.* de despenjar. *Descolgado, da.*

Despenjador. *m.* Garròt ab dos forcóns á un cap para penjar ó despenjar alguna còsa. *Colgadero ó horquilla.*

Despenjar. *v. a.* Abazar lo penjáu. *Descolgar.*

Despeñadéro. *m.* Precipici. *Despeñadero.*

Despèrdici. *m.* Destrucció. = Residuo delo que no se aprofita. *Desperdicio.*

Despèrdiciáu, da. *p. p.* de despèrdiciar. *Desperdiciado, da.*

Despèrdiciador. *ra. m. f.* El qui tuda ó no aprofita sas còsas. *Desperdiciador, ra.*

Despèrdiciar. *v. a.* Tudar ó no aprofitar sas còsas. *Desperdiciar.*

Despért, ta. *p. p.* de despertar y despertarse.

= *adj.* Astút, advertí, viu, etc. *Despierto, ta.*

Despertador. *ra. m. f.* El qui se cuyda de despertar á àltre. *Despertador, ra.*

Despertador. *m.* Lo qui desvella ó dona molt de cuydado. = La màquina de rèllòtge qui despèrta. *Despertador.*

Despertar. *v. a.* Llévar el sò al qui dòrm. *Despertar.* = Sas avúias qui dòrmèn: mórner al qui cälla ó està quiét. *Despertar al que duerme.*

Despertarse. *v. n.* Cessar de dormir: tornar més advertí. *Despertar ó despertarse.*

Despesa. *f.* Gasto. *Espensa*, y *ant. despesa*. = *Estar á despesa. Estar á pupilo.*

Despic. *m.* Satisfacció, venjança de injuria. *Despique.*

Despicad, *da. p. p.* de despicar-se. *Despicado, da.*

Despicarse. *v. r.* Venjar-se de una injuria. *Despicarse y despicar.*

Desplát. *m.* Separació de la pláta dels altres metalls. *Desplate.*

Desplatad, *da. p. p.* de desplatarse. *Desplatado, da.*

Desplatarse. *v. a.* Separar sa pláta dels altres metalls. *Desplatar*

Desplég. *m.* *Desplegadura*, y *ant. desplego.*

Desplegád, *da. p. p.* de desplegar. *Desplegado, da.*

Desplegar. *v. a.* Esténdrer lo aplegád. *Desplegar.* = *Es tórcabocas. Desdoblar la servilleta.*

Desplegarse. *v. r.* Badarse sas flòrs. *Desplegarse.*

Desplóm. *m.* Apartament de línea perpendicular en edifici. *Desplomo.*

Desplomád, *da. p. p.* de desplomar. *Desplomado, da.*

Desplomarse. *v. a.* Apartar de edifici la línea perpendicular. *Desplomarse.*

Desplomarse. *v. r.* Fer pàxa una parèt. *Desplomarse.*

Despoblació. *f.* Fálta de població. *Despoblacion.*

Despoblád, *da. p. p.* de despoblar. *adj.* Desért, inhabitád. *Despoblado, da.*

Despoblar. *v. a.* Reduir á desért la població. = *Llévar etj ábres de un terréno. Desplobar.*

Despoblarse. *v. r.* Quédar un llóc sense vesíns. = *Surtir de ell molta de gènt para devertirse ó veurer alguna funció ó festa. Despoblarse.*

Despoblát. *m.* Desért. *Despoblado ó páramo.*

Despoderaments. *m. pl.* Cursos de ventro. *Desbarate de vientre ó pujos.*

Desposád, *da. p. p.* de desposar ó desposarse. *Desposado, da.*

Desposar. *v. a.* Casar. *Desposar.*

Desposarse. *v. r.* Casarse. *Desposarse.*

Desposòris. *m. pl.* Casament. *Desposorios.*

Desposseíd, *da. p. p.* de desposseir. *Desposeído, da.*

Desposseidor, *ra. m. f.* El qui desposseïx. *Desposseidor, ra.*

Desposseiment. *m.* El acte y efecte de desposseir. *Desposseimiento.*

Desposseir. *v. a.* Privar de lo que se posseïx. *Desposeer.*

Desposseirse. *v. r.* Privarse de lo que se posseïx. *Desposeerse.*

Despota. *m.* Señor absolut: el qui obra adlment segons sa aína pròpia voluntat sense mirament á lléys. = *Títol de cèrts príncipes. Despota.*

Despòtic, *ca. adj.* Absolut, arbitrari, independent. *Despótico, ca.*

Despòticament. *adv.* Ab despotisme. *Despòticamente.*

Despotisme. *m.* Poder absolut, arbitrari, illimitád. *Despotismo.*

Desprèci. *m.* Desestimació, irrisió, bèfa. *Desprecio.*

Despreciáble. *adj.* Lo qui es digne de desprèci. *Despreciable.*

Despreciád, *da. p. p.* de despreciar. *Despreciado, da.*

Despreciador, *ra. m. f.* El qui desprecia. *Despreciador, ra.*

Despreciar. *v. a.* No fer cás. = *Desacreditar.* = *Refuar alguna còsa ab desprèci. Despreciar.*

Despreciarse. *v. r.* Desacreditarse. *Desacreditarse.*

Desprènderse. *v. r.* Càurer alguna còsa ab rapidès. = *Desapropiarse, desferse, desistir. Desprenderse.*

Despréocupád, *da. p. p.* de despréocupar. *Despreocupado, da.*

Despréocupar. *v. a.* Desempressionar. *Despreocupar.*

Després, *sa. p. p.* de desprènderse. *Desprendido, da.*

Després. *adv.* *Después.*

Desprevenció. *f.* Fálta de prevenció, de preparatius. *Desprevencion.*

Desprevençúd, *da. adj.* Fálta de prevenció de sas còsas necessàris. *Desprevenido, da.* = *Trobar desprevençúd. Coger desprevenido.*

Desproporció. *f.* Fálta de proporció. *Desproporcion.*

Desproporcionád, *da. p. p.* de desproporcionar. *Desproporcionado, da.*

Desproporcionádamént. *adv.* Sense proporció. *Desproporcionadamente.*

Desproporcionar. *v. a.* Llévar sas proporcions. *Desproporcionar.*

Despropòsit. *m.* Impertinència, tontería, desberatáda. *Despropósito.*

Desproveíd, *da. p. p.* de desproveir. *Desprovetido, da* ó *desprovisto, ta.*

Desproveir. *v. a.* Llévar sas provisiones. *Desproveer.*

Después. *adv.* *Después.*

Después. *adv.* *Después.*

Despùlla, *llas, llar, etc.* V. *Despuya, etc.*

Despuya. *f.* Lo que quèda de un bènèficiat, canonge, bisbe, el hernátge. *Despojo.*

Despuyád, *da. p. p.* de despuyar. *Despojado, da.*

Despuyador, *ra. m. f.* El qui despuya. *Despojador, ra.*

Despuyar. *v. a.* Llévar sa ròba, el vestít, robar.
Despojar.—Gosiar tots es dòbbés á un jugánt.
Carmenar.
 Despuysair. *v. r.* Llévarse es vestít. *Despojarse.*
 —Despuysair del hòmo véy. Llévarse es cos-
 túms véys y dolénts. *Despojarse del hombre*
viejo.
 Despuysair. *adv.* Antes de air. *Anteayer.*
 Desquitád, *da. p. p.* de desquitar ò desquitarse.
Desquitado, da ò desquito, ta.
 Desquitar. *v. a.* Recobrar lo perdú. *Desquitar.*
 Desquitarse. *v. r.* Recobrar lo perdú. — Tornar
 gosiar lo que se havia perdú en el jòc. — Ven-
 jarse. *Desquitarse ò desquitar. v. n.*
 Desretglád, *da. p. p.* de desretglar. *Desareglado,*
da.—*adj.* El qui té mála conducta. *Id.*
 Desarretglamént. *m.* Fálta de rétgla, mála conduc-
 ta. *Desarreglo.*
 Desretglar. *v. a. V.* Desarretglar. *Desreglar.*
 Desretglarse. *v. r. V.* Desarretglarse. *Desreglarse.*
 Desrelád, *da. p. p.* de desrelar. *Desbastillado, da.*
 Desrelar. *v. a.* Tayar sas rêls. *Desbastillar.*
 Desruád, *da. p. p.* de desruar. *Desarrugado, da.*
 Desruar. *v. a.* Llévar sas ruas. *Desarrugar.*
 Dessá. *adv.* Allá dállá. *De la parte de alld.*—En
 aquesta párt. *De la parte de acd.*
 Dessalád, *da. p. p.* de dessalar. *Desalado, da.*
 Dessalar. *v. a.* Llévar sa sál de lo salád. *De-*
salar.
 Dessangrád, *da. p. p.* de dessangrar. — *adj.* El qui
 há perdú molta sâng á càusa de una ferida,
 cámbra de sâng, etc. *Desangrado, da.*
 Dessangrar. *v. a.* Trèurer ab escés la sâng. *De-*
sangrar.
 Dessemlánsa. *f.* Diferència, diversidát. *Deseme-*
janza.
 Dessemlánt. *adj.* Diferént, divèrs. *Desemejante.*
 Dessemlar. *v. n.* No semblarse. *Desemejar.*
 Desseparád, *da. p. p.* de desseparar. *Separado, da.*
 Desseparar. *v. a.* Desunir, dividir. *Separar.*
 Dessepararse. *v. r.* Desunirse, apartarse, rómprer
 la amistát. *Separarse.*—*v. n.* Càurer una còsa.
Desprenderse.
 Désset. Nombre. *Diez y siete.*
 Dessidia. *f.* Peressa. *Desidia.*
 Dessinglád, *da. p. p.* de dessinglar. *Descincha-*
do, da.
 Dessinglar. *v. a.* Desfer sas singlas. *Descinchar.*
 Dessnád, *da. p. p.* de dessnar. *Desudado, da.*
 Dessnar. *v. a.* Llévar, fer espassar sa suor. *De-*
sudar.
 Dessustanciád, *da. p. p.* de dessustanciar. *Desus-*
tanciado, da.
 Dessustanciar. *v. a.* Llévar sa sustància, la fòrça

de una còsa. *Desustanciar.*
 Dessustanciarse. *v. r.* Enflaquirse. *Desustanciarse.*
 Dessustád, *da. p. p.* de dessustar. *Desustancia-*
do, da.
 Dessustar. *v. a. V.* Dessustapciar. *Desustanciar.*
 Dessustarse. *v. r.* Emmagrirse. *Desustanciarse.*
 Destacád, *da. p. p.* de destacar. *Destacado, da.*
 Destacamént. *m.* Partida de soldáts separáds del
 retgimént. *Destacamiento.*
 Destacar. *v. a.* Enviar partida de soldáts á algún
 llòc. *Destacar.*
 Destapád, *da. p. p.* de destapar. *Destapado, da.*
 — Á la destapáda. *Á la descubierta.*
 Destapar. *v. a.* Llévar lo qui tãpa. *Destapar.*
 Destaparse. *v. r.* Destaparse. — Engãñy, trahiciò,
 etc. *Descubrirse el pastel.*
 Déste, *ta.* Abreviació de *de y éste, ésta. Deste, ta.*
 Destemplánsa. *f.* Desigualdát de témps. — Escés en
 los afèctes. — Alteració en el pols. — Fálta de
 moderació en las accions ò en las paráulas. *Des-*
templanza.
 Desterrád, *da. p. p.* de desterrar. *Desterrado,*
da. — Á isla. *Deportado, da.*
 Desterrar. *v. a.* Espatriar. *Desterrar.* — Á alguna
 isla. *Deportar.*
 Desterrarse. *v. r.* Retirarse á, ò de algún llòc. *Des-*
terrarse.
 Destérro. *m.* Espatriació. *Destierro.*
 Destexíd, *da. p. p.* de destexir. *Destegido, da.*
 Destexir. *v. a.* Desfer lo textí. *Desteger.*
 Destexirse per algú. *v. r.* Fer tot lo possible para
 éll. *Desentrañarse por alguno.*
 Destillació. *f.* El ácte y efècte de destillar. *Desti-*
lacion.
 Destillád, *da. p. p.* de destillar. *Destilado, da.*
 Destillador, *ra. m. f.* El qui destilla. *Destila-*
dor, ra.
 Destillador. *m.* Morter de pédra para destillar.
Destilador.
 Destillar. *v. a.* Alambinar. — *v. n.* Càurer á pòc
 á pòc ò á gota gota el líquido. *Destilar.*
 Destillatòri. *m.* Péssa ahónt se destilla. *Destilato-*
rio.
 Destinació. *f.* El ácte y efècte de destinar. *Desti-*
nacion.
 Destinád, *da. p. p.* de destinar. *Destinado, da.*
 Destinar. *v. a.* Aplicar á cèrt fi. *Destinar.*
 Destino. *m.* Providència divina, y segóns los rú-
 tics, fatalidát, estrélla, — Assignació de una cò-
 sa á cèrt fi. *Destino.*
 Destitució. *f.* La acció de destituir. *Destitucion.*
 Destituid, *da. p. p.* de destituir. *Destituido, da.*
 Destituir. *v. a.* Privar, desposseir. *Destituir.*
 Destiu, *adv.* En el estiu. *En verano ò en estio.*

Destorb. *m.* Embaràs, impediment, obstacle. *Estorbo*, y ant. *destorbo*.
Destorbád, *da. p. p.* de destorbar. *Estorbado*, *da. = Ociado*, *da.*
Destorbador, *ra. m. f.* El qui destorba. *Estorbador*, *ra.*
Destorbaléssas. *m.* El qui mōu renou en devertiments, festas, végas. *Atacasolaces*.
Destorbar. *v. a.* Impedir, embarassar. *Estorbar*. = Al qui fà feyna. *Ociar*.
Destorbarse. *v. r.* El qui fà feyna. *Ociarse*.
Destórnu. *m.* Turbació. *Disturbio*.
Destornád, *da. p. p.* de destornarse. *Desdecido*, *da.*
Destornarse. *v. r.* Retractarse, desdirse. *Desdecirse*.
Destórser. *v. a.* Desfer lo torsú. *Destorcer*. = Adressar lo qui està tòrt. *Destorcer*.
Destorsú, *da. p. p.* de destórser. *Destorcido*, *da.*
Destrál. *f.* Eyna para tayar llóssas, ábres, etc. *Destrál*, *hacha*, *segur*.
Destrálada. *f.* Tòc ab destrál. *Hachazo*.
Destraleta. *f.* Destrál petita. *Destraleta* ó *seguveja*.
Destraletjar. *v. a.* Xerrar molt. *Desparpajar*.
Destravád, *da. p. p.* de destravar. *Destrabado*, *da.* = *adj.* Espédit. *Espedito*, *ta.*
Destravar. *v. a.* Llévar sas trávas ó el embaràs. *Destrabar*.
Destravar-se. *v. r.* *Destrabarse*.
Déstre. *m.* Mida. *Estadal*.
Déstre, *tra. adj.* Hábila. *Diestro*, *tra.*
Destrempád, *da. p. p.* de destrempar. *Destemplado*, *da.*
Destrempar. *v. a.* Alterar, desordenar, pertarbar la armonía. = Enquietar. *Destemplar*.
Destremparse. *v. r.* Pèrder el trémpo ó la armonía los instrumént. = Enquietarse ó descompòndrerse en accions ó paráulas los hòmos. *Destemplarse*.
Destresa. *f.* Habilidad. *Destreza*.
Destríssim, *ma. sup.* Molt déstre. *Diestrísimo*, *ma. ó destrísimo*, *ma.*
Destríssimamént. *adv. sup.* Ab molta destresa. *Diestrissimamente*.
Destronád, *da. p. p.* de destronar. *Destronado*, *da.*
Destronar. *v. a.* Privar del tròno. *Destronar*.
Destròssa. *f.* El ácte y efecte de destrossar. *Destrozo*.
Destrossád, *da. p. p.* de destrossar. *Destrozado*, *da.*
Destrossar. *v. a.* Fer tróssos, arruinar, destruir, espeñar, etc. *Destrozar*.

Destrucció. *f.* El ácte y efecte de destruir. *Destruccion*.
Destrucciu, *va. adj.* Lo qui destrueix ó pòt destruir. *Destrucciu*, *va.*
Destruccióri, *ria. adj.* Lo qui destrueix. *Destruccióri*, *ria.*
Destruíble. *adj.* Lo qui pòt ser destruít. *Destruíble*.
Destruít, *da. p. p.* de destruir. *Destruído*, *da.*
Destruir. *v. a.* Arruinar, desfer, espeñar, etc. *Destruir*. = La hasienda. *Destruirla* ó *derocharla*.
Destrunfád, *da. p. p.* de destrunfar. *Destrunfado*, *da.*
Destrunfar. *v. a.* Fer càurer es trunfos als jugadors contráris. *Destrunfar*.
Desunió. *f.* Separació. = Desavanència. *Desunion*.
Desuníd, *da. p. p.* de desunir. *Desunido*, *da.*
Desunir. *v. a.* Separar lo uníd. *Desunir*.
Desunirse. *v. r.* Separarse. = Desavenirse. *Desunirse*.
Desvalido. *m.* Abandonád, desamparád, destitú. de tot socorro. *Desvalido*.
Desvalimént. *m.* Abondono, desampáro, privació de tot socorro. *Desvalimiento*.
Desvanescú, *da. p. p.* de desvanèxer. *Desvanecido*, *da.*
Desvanèxer. *v. a.* Fer desaparèxer. = Destruir, dissipar. *Desvanecer*.
Desvanèxer. *v. r.* Desaparèxer, resòldrerse en vapors, parar en no res. *Desvanecerse*.
Desvarietjád, *da. p. p.* de desvarietjar. *Desvariado*, *da.*
Desvarietjar. *v. n.* V. Delirar. *Desvariar*.
Desvarío. *m.* Dit, fét fóre de tino. = Capritxo. = Deliri. *Desvario*.
Desvellád, *da. p. p.* de desvellar y desvellarse. *Desvelado*, *da.*
Desvellamént. *m.* Fálta de sòn. *Desvelamiento* ó *desvelo*.
Desvellar. *v. a.* Llévar ó impedir sa sòn. *Desvelar*.
Desvellarse. *v. r.* No poder dormir. *Desvelarse*.
Desventátja. *f.* Infortuni, infélicitat. *Desventaja*.
Desventura. *f.* Infélicitat, desgràcia. *Desventura*.
Desventurád, *da. adj.* Inféls, desdixád, desgraciád. = Idiòta, ximple. *Desventurado*, *da.*
Desventurádamént. *adv.* Infélistamént. *Desventuradamente*.
Desvergoia. *f.* Atravimént, descáro, insolència. *Desvergüenza*.
Desvergoiíd, *da. adj.* Atravíd, descarád, insolént. *Desvergonzado*, *da.*
Desvergoiirse. *v. r.* Pèrder sa vergoia. *Desvergonzarse*.

Desverjád, da. *p. p.* de desverjar. *Desvirgado, da.*
 = *Estrenado, da.*
 Desverjar. *v. a.* Corrómpre una vèrge. *Desvirgar.*
 = Usar una còsa sa primèra vegáda. *Estrenar.*
 Desvesád, da. *p. p.* de desvesar ò desvesarse.
Desvezado, da ò *desavezado, da.*
 Desvesar. *v. a.* Fer pèrder es costúm. *Desvezar* ò
desavezar.
 Desvesarse. *v. r.* Pèrder es costúm, desacostum-
 brarse. *Desvezarse* ò *desavezarse.*
 Desviád, da. *p. p.* de desviar. *Desviado, da.*
 = *Dislocado, da.*
 Desviar. *v. a.* Apartar, alluïar. *Desviar.*
 Desviarse. *v. r.* *Desviarse.* = Brás, pèu. *Dislocarse.*
 Desvirád, da. *p. p.* de desvirar. *Desvirado, da.*
 Desvirar. *v. a.* Tèrme de sabaters. *Desvirar.*
 Desvisád, da. *p. p.* de desvisar. *Desavisado, da.*
 Desvisar. *v. a.* Donar avís contrári el donád ánte s.
Desavisar.
 Desxengarád, da. *p. p.* de desxengarar. *Desunci-*
do, da.
 Desxengarar. *v. a.* Desjunir. *Desuncir.*
 Desxondíd, da. *adj.* Astúts, etc. *Despabilado, da.*
 Desxondir. *v. a.* Llévar sa sòn, sa vèssa. *Despa-*
bilar.
 Desxondirse. *v. r.* Llévarse sa sòn. = Sa peresa,
 sa vèssa. *Despabilarse.*
 Detáll. *m.* Espècificació. *Detall.*
 Detállád, da. *p. p.* de detállar. *Detallado, da.*
 Detállar. *v. a.* Contar una còsa ab espècificació.
Detallar.
 Detenció. *f.* Aturáda, tardánsa, suspensió. *Deten-*
cion.
 Detengúd, da. *p. p.* de detenir. *Denenido, da.*
 Detenir. *v. a.* Aturar, suspèndrer, retardar. =
 Guardar, reprimir. *Detener.*
 Detenirse. *v. r.* Pararse, tardarse, reprimirse.
Detenerse.
 Detentació. *f. cur.* Detenció injusta dels béns de
 áltre. *Detentacion.*
 Detentád, da. *p. p.* de detentar. *Detentado, da.*
 Detentador, ra. *m. f. cur.* El qui injustamént re-
 tén es béns de áltre. *Detentador, ra.*
 Detentar. *v. a. cur.* Retenir injustamént lo de áltre.
Detentar.
 Detergént. *adj.* Lo qui netetja una llága. *Deter-*
gente.
 Deterior. *adj.* Pitjor, més mál, de menor calidát.
Deterior.
 Deterioració. *f.* Detrimént. *Deterioracion.*
 Deteriorád, da. *p. p.* de deteriorar. *Deteriora-*
do, da.
 Deteriorar. *v. a.* Fer pitjor, més dolént. *Dete-*
riorar.

Deteriorarse. *v. r.* Fera pitjor. *Deteriorarse.*
 Determinació. *f.* Resolució, decisió. = Audàcia
 agosaramént. *Determinacion.*
 Determinád, da. *p. p.* de determinar. = *adj.* Re-
 sòlt, animós. *Determinado, da.*
 Determinádamént. *adv.* Espréssamént, precisa-
 mént. = Atravidamént. *Determinadamente.*
 Determinadíssim, ma. *sup.* Molt determináda. *De-*
terminadíssimo, ma.
 Determinadíssimamént. *adv. sup.* *Determinadíssi-*
mamente.
 Determinánt. *p. a.* de determinar. El qui determi-
 na. *Determinante.*
 Determinánt. *m.* El vérb qui determina el témps
 ò módo de áltre. *Determinante.*
 Determinar. *v. a.* Resòlir, decidir. *Determinar.*
 Determinarse. *v. r.* Resòlirse, decidirse. *Determi-*
narse.
 Determinatíu, va. *adj.* Lo qui determina. *Deter-*
minativo, va.
 Determini. *m.* Témps. *Término.*
 Detersió. *f.* El ácte de netetjar. *Detersion.*
 Detersóri, ria. *adj.* Lo qui netetja una llága. *De-*
tersorio, ria.
 Detersíu, va. *adj.* Lo qui té virtút de netetjar.
Detersivo, va.
 Detestáble. *adj.* Abomináble. *Detestable.*
 Detestáblemént. *adv.* *Detestablemente.*
 Detestació. *f.* Abominació, avorrimént. *Detesta-*
cion,
 Detestád, da. *p. p.* de detestar. *Detestado, da.*
 Detestar. *v. a.* Abominar, avorrir. *Detestar.*
 Detracció. *f.* Murmuració. *Detraccion.*
 Detractád, da. *p. p.* de detractar. *Detracta-*
do, da.
 Detractar. *v. a.* Murmurar. *Detractar.*
 Detractor, ra. *adj.* Murmuradors. *Detractor, ra.*
 Detrimént. *m.* Perjúy, dány. *Detrimento.*
 Déu. *m.* El sér suprèmo, el creador de totes sas
 còsas. *Dios.* = Fals, el de los gentíls. *Falso.* = Déu
 provehirá. *Dios dard.* = Déu te fásse un sánt. Lo
 que se diu al qui fá usos. *Dios te ayude,* y
 al qui fá una còsa erráda. *Dios te ayude me-*
yor. = Déu te fásse bé. *Dios te ayude.* = Déu te
 assistirá: expressió para animar. *De ménos nos*
hizo Dios. = Dormir en la pán de Déu: morir
 en la séua gràcia. *Dormir en Dios.* = Si Déu
 pláu. *Si d Dios place.* = Si Déu es sèrvíd. *Si*
Dios es servido. = Déu lo fásse. *Dios lo haga.*
 = Tentar á Déu: voler fer esperiència del séu
 podèr. *Tentar d Dios.* = Déu no pága de bastó
 sino de sanó. *Dios no se queja; pero lo suyo*
no deja. = Válguem Déu. *Válgame Dios.* = Déu
 te válga. *Válgate Dios,*

Deu. Tercera persona del present de indicatiu de deurer. *Debe*.

Déu. Nombre. *Diez*.

Déu, déu. *m.* Cant de gorrió. *Chio, chio*.

Déuèt. *m.* Déu petit. *Diocesillo, ito*.

Deumád, da. *p. p.* de deumar. *Dezmado, da*.

Deumar. *v. a.* Prènder de cada déu un. *Dezmar* ò *diezmar*.—Es xoróys féntlos passar per portál ò portéll. *Dezmar d portillo*.

Déume. *m.* La dècima part.—Lo que se pága de dèume. *Diezmo*.—De cada batuda. *Tazmia*.—De xoróys. *Borra ò borro*.

Deumer. *m.* El qui há trèt es dèume ò el qui lo aplega. *Dezmero ò diezmero*.

Dèurer. *v. a.* Estar obligád á satisfacer alguna còsa. *Deber*.

Deute. *m.* Obligació de satisfacer alguna còsa. *Deuda*.

Deuterecanònic. *adj.* Llibre de la sagrada Escritura posád en el cànon posteriormént á altres. *Deuterecanónico*.

Deuteronomi. *m.* Un llibre del Pentatéuco. *Deuteronomio*.

Deutèt. *m.* Deute petit. *Deudilla*.

Deutor, ra. *m. f.* El qui deu. *Deudor, ra*.

Deváll. *adv.* *Debajo*.—Deváll deváll: á las sordas. *A la sordina*.—Deváll càma: de amagád. *Bajo de manga*.—Deváll má: secretamént. *Bajo de mano*.

Devállád, da. *p. p.* de devállar. *Bajado, da*.

Deválláda. *f.* Llòc per ahónt se deváll. —Efecte de devállar. *Bajada*.—De prèn. *Baja*.

Devállador. *m.* El llòc per ahónt se deváll. *Bajada*.

Devállamént. *m.* El de Cristo de la creu. *Descendimiento*.

Devállar. *v. a.* Passar una còsa de llòc alt á un baix.—*v. n.* Abaxar un de llòc alt á un baix. *Bajar*.

Devánt. *adv.* *Delante*. Devánt per devánt, al enfrónt. *Frente por frente*.—Devánt de mí, de nos: á la presència. *Ante mí, ante nos*.—Devánt Déu y tot lo mon. *Delante de Dios y todo el mundo*.—Anar devánt. *Llevar la delantera*.—Llévar de devánt: apartar ò matar. *Quitar de delante*.—Passar devánt ò trencar es devánt. *Tomar ò coger la delantera*.

Devánt. *m.* Lo de devánt de vestít. *Delantera*.

Deventál. *m.* Còsa conegúda. *Delantal, devantal ò escusall*.

Devertíd, da. *p. p.* de devertir.—*adj.* Gustós, de hòn humor, alegre. *Divertido, da*.

Devertimént. *m.* Recréyo. *Divertimiento*.

Devertir. *v. a.* Donar gust, recreyar, fer riurar. *Divertir*.

Devertirse. *v. r.* Recrearse. *Divertirse ò darse un verde*.

Devés. Preposició. *Hacia*.

Devoció. *f.* Piedát, adhesió al servici de Déu y de los sánts. *Devocion*.

Devocioneta. *f.* Devoció petita. *Devocioncilla*.

Devolució. *f.* Adquisició per dret. *Devolucion*.

Devolut, ta. *adj.* Adquiríd per dret. *Devolut, ta*.

Devolutiu, va. *adj. cur.* Lo que se restituèix. *Devolutivo, va*.

Devorád, da. *p. p.* de devorar. *Devorado, da*.

Devorador, ra. *m. f.* El qui devóra. *Devorador, ra*.

Devorar. *v. a.* Destruir.—Menjar molt. *Devorar*.

Devòt, ta. *adj.* Piedós, fervorós. *Devoto, ta*. —Afectád de alguna còsa. *Aficionado, da*.

Devòtamént. *adv.* Ab devoció. *Devotamente*.

Devotíssim, ma. *sup.* Molt devòt. *Devotísimo, ma*.

Devotíssimamént. *adv. sup.* Ab molta devoció. *Devotísimamente*.

Dévuyt. Nombre. *Diez y ocho*.

Devuytè, na. *adj.* Una de las devuyt parts de una còsa. *Décimooctavo, va*.

Déxa. *f.* Llegát que se fà en testamént. *Legado*.

Déxád, da. *p. p.* de déxar. *Dejado, da*.—Déxád, da derréra. *Rezagado, da*.—En ciència, habilitát. *Dejado, da d cola*.—Lo müllevád. *Pres-tado, da*.—En testamént. *Legado, da*.

Déxád, da. *adj.* Descuydás, pererosos. *Dejado, da ò panarra*.

Déxadès. *f.* Abandono, descuyt, peresa. *Deja-dez*.

Déxamént. *m.* El acte y efecte de déxar.—Fluxedát de ànimo, peresa. *Dejamiento*.

Déxar. *v. a.* Amóllar, retirar-se, apartar-se de alguna còsa.—Permètrer, desamparar, abandonar lo comensád, etc. *Dejar*.—Dòbbés, llibres, ey-nas, etc. *Prestar*.—Déxar en blànc una còsa: omitirla. *Dejar en blanco*.—Déxar en pel á un: robarlèy tot. *Dejarle en cueros*.—Déxar alguna còsa dins es tinter: no dirhó tot. *Dejar en el tintero*. Déxar en sa mèl á sa boca: privar de una còsa al momént en que se comensáva á gaudir. *Dejar con la miel en los labios*.—Déxar á las foscas: sense claror. *Dejar d escuras*: burlarse de un ò enganarlo. *Dejar d buenas noches*.—Déxar derréra á un caminánt. *Rezagar*: en ciència, habilitát, etc. *Dejarle d cola*.—Déxar de fer fruyt los ábres. *Enloquecer*.—De pòndrer sas galinas. *Desponerse*.—Sense respòsta á un. *Darle por las inmedias ò despatarrarlo*.—Sa cláu en es páfey: anarsen sense donar á rèhrer. *Irse sin decir: aquí te quedan las llaves*.—Penjád á un: enganád,

Dejar colgado.—Es llit un malalt. *Dejar la cama ó vestirse ya.*—Per môt á un: haventlo ferid fôrt. *Dejarlo por muerto ó igualado.*—Fret, sec una noticia. *Descorazonar.*—Sa feyna. *Dar de mano al trabajo.*—Caxáls á parèt. *Adentellar.*—Câmp per pestura. *Adehesar.*—No déxar entrar en convêrsa. *No dejar meter baza.*—No déxar res per verd: destruirlo tot. *No dejar verde ni seco:* contar una còsa ab tots los accidènts y circunstàncias. *Contarla con linderos y arrabales.*—No déxar reposar á un, perseguintlo. *No dejarle sentar el pié ó no dejarle d sol ni d sombra.*—No déxar ós sencèr á un: dir mál de éll. *No dejarle hueso sano.*—No déxar passar sa ocasió. *Tomar la ocasion por los cabellos ó por la melena.*—Déxa anar axò: que se diu al qui té malicia, ràbia, etc. *Deja esto ó embaine usted, señor Carrasca.* Dexèu córrer, já se aturará. *Déjalo correr, que ello parard.*

Déxarse. v. r. Descuydarse de sí matéix y dels seus interéssos. *Cáurer de ánimo per peresa.* *Dejarse.*—De històrias ó rodéyos: anar á lo essencial. *Dejarse de historias ó rodeos.*—Déxarse pregar. *Dejarse rogar.*—Déxarse pèrder. *Hacerse perdidizo:* al principi de jòc para goñar después. *Dar lamedor.*—Déxarse manar pes cabreste los animáls. *Cabestrear.*—Déxarse anar per una còrda: amóllarsy. *Guindarse.*—No déxarse colcar ó ensèllar los hòmos: no déxarse dominar. *No dejarse ensillar.*—No déxarse enganar fáclimènt. *Tener muelas de corcho.*

Dexoble, bla. m. f. El qui estudia ab mètstre ó mèstra. *El qui segueix la doctrina de alguna escola.*—El tó 2, 4, 6 y 8. *Discipulo, la.*

Dexendént y áltres. V. Descendént, etc.

DI.

Dia. m. Espáy del témps desde que surt es sòl fins que se pón. *Espáy de viot y quátres hòras.*—Sa llum ó claror que dona es sòl. *Dia.*—Alégre. *Alegre ó risueño.*—Béll, curt, hermós, mál, pésád, clar, etc. *Bello, corto, hermoso, malo, pesado, claro, etc.*—Artificiál: desde que surt es sòl fins que se pón. *Artificial.*—Bô: el dia que no se té sa terciána. *Dia de huelga.*—Diád: dia señalád. *Dia diado ó adiado.*—Eglesiástic: desde las priméras véspres fins á las segonas. *Eclesiástico.*—Crítico: aquél de qui dependèix alguna determinació. *Crítico.*—Del Àngel: el diumenge después de pásco. *Del Àngel ó pascuilla.*—Del Còrpus. *Del Còrpus ó del Señor.*—De fèsta: dedicád á Déu. *De fiesta.*—Dolènt còm

dèym quey há un dillúns. *Dia octago.*—En qui dos se prometen per casar. *Dia del dicho.*—De missa: aquél en qui oint missa se pôt trabayar. *Dia de misa ó de mano.*—Fener. *De trabajo, ant. de cutio.*—Fériád, en qui los tribunáls estàn tancáds. *Feriado.*—Naturál: desde mitjanít fins á la áltra mitjanít. *Natural.*—De precèpte: aquél en qui no se pôt fer feyna. *De precepto ó de guardar.*—De judici: aquél en qui hey há grán confusió. *De juicio.*—Del judici universál. *Del juicio.*—Del Râm: el diumenge ántes de pásco. *De Ramos.*—De escola: el qui ny há. *De escuela ó lectivo.*—Des Mòrts. *De los Muertos ó de los finados.*—Tot sòl: entre duas fèstas. *Dia quebrado.*—En qui un sà àñys. *Dia de cumpleaños.*—Un dia seucèr. *Un dia entero.*—Dia per dia: diáriamènt. *Dia por dia.*—De càda dia: successivamènt. *De cada dia.*—De dia en dia: de un dia á áltre. *De dia en dia.*—El dia de vuy: el presènt. *El dia de hoy.*—En los dias de ma vida: máy. *En los dias de mi vida.*—Entre dia: duránt el dia. *Entre dia.*—Fins de dia. *Hasta el dia.*—Bôn dia: salutació. *Buenos dias.*—Tot el sànt dia: tot el témps de un dia. *Todo el santo dia.*—Tál dia ferá un àñy ó àñys. *Tal dia hard un año ó años.*—Demá será áltre dia: axò se diu para denotar la inconstància del témps, de la voluntát del hòmo, etc. *Mañana serd otro dia.*—Rómprer el dia. *Romper ó abrir el dia.*—Traspuntar ó trencar el dia. *Despuntar el dia.*—En esser de dia. *En siendo de dia ó en amaneciendo Dios.*—Molt de dia. *Muy de dia.*—Vuy en dia: en el témps presènt. *Hoy en dia.*—En quátres dias: en pòc témps. *En cuatro dias.*—Dia fosc: tapád de niguláts. *Dia pardo.*—Dia intercalar: el dia que se añaðèix á febrer lo àñy de bixést. *Dia intercalar.*—No tots es dias son iguáls: axò es ets hòmos. *No todos los dias son iguales.*

Diáble. m. Quálsevól àngel dels málts. *El hòmo de mál gèni, atravíd, temerári, astút, dolènt, llétx.* *Diablo.*—El diáble predicador: el hòmo qui dona bòns consèys, y éll no los practica. *El diablo predicador.*—Còm un diáble: comparació qui esplica lo escés de alguna còsa. *Como un diablo.*—Còsa del diáble: incòmoda, dolènta. *Cosa del diablo.*—Pòbre diáble: persona despreciáble. *Pobre diablo.*—El diáble hey bàlla de capóll: axò se diu de un llòc ó càsa ahónt hey há renòu, crits, inquietúts. *El diablo anda en cantillana ó suelto.*—Darse al diáble: infurir-se. *Darse al diablo.*—Darsenhó el diáble: snoceir la còsa al revés de lo que se esperáva. *Llevarse el diablo.*—Donar esca al diáble: fer

alguna cosa mala. *Dar de comer al diablo.* = Es el diable: astút, sagás, viu, etc. *Es el diablo.*
 Diáble boyèt. *m.* Diáble que el vulgo creu que habita en algunas casas, y fã renou y áltas cosas. *Duende.*
 Diáble defôre. *m.* Jôc de allôts. *Ande la rueda y cor con ella.*
 Diablèt. *m.* Diminutiu de diáble. *Diablillo.*
 Diablôt. *m.* Aumentatiu de diáble. *Diablazo.*
 Diablura. *f.* Acció dolénta, temerária, inconsiderada. *Diablura.*
 Diabólic, ca. *adj.* Prôpi del diáble. = Escessivament dolént, côm témps, renou, etc. *Diabólico, ca.*
 Diabólicament. *adv.* Á módo de diáble. *Diabólicamente.*
 Diáca. *m.* El qui está ordenád de evangêli. = El sacerdot qui fã de diáca. *Didcono.*
 Diacatalicón. *m.* Medicament purgánt. *Diacatalicon.*
 Diacodión. *m.* Axarôp de cabessas de cascáy de flôr blâca. *Diacodion.*
 Diaconál. *adj.* Pertañent al diáca. *Diaconal.*
 Diaconát. *m.* Orde sagrada. *Diaconado y diaconato.*
 Diaconía. *f.* El districte de qui se cuydáva el diáca. *Diaconia.*
 Diaconfl. *adj.* V. Diaconál. *Diaconal.*
 Diaconissa. *f.* En lo antig dôna dedicada al servici de la Iglesia. = La dôna del diáca quând aquést era casád. *Diaconissa.*
 Diáda. *f.* Lo matéix que dia. *Dia.*
 Diadéma. *f.* Fãxa blâca ab que se ceñían es cãp los réys. *Diadema.*
 Diademád, da. *adj.* Lo qui du diadéma en escúts de armas. *Diademado, da.*
 Diadocos. *f.* Pédra grôga á la quál atribúen los cabalistas extraordinárias virtúts. *Diadocos.*
 Diafanidát. *f.* Transparencia. *Diafanidad.*
 Diáfano, na. *adj.* Transparent. *Diáfano, na.*
 Diafôre. *m.* Corrupció de viafôre: tûc de campãna para prènder sas armas. *Rebato.* = En algúns llôcs repicadas de campãna. *Repique de campanas.* = Tocar diafôre en témps passád. *Tocar al arma;* ãre en algúns llôcs. *Repicar.*
 Diaforêtic, ca. *adj.* Lo qui purga per el suor. = Lo qui dissipa los humors. *Diaforético, ca.*
 Diafragma. *m.* Músculo nerviós entre el pit y es ventre. *Diafragma.*
 Diafragmátic, ca. *adj.* Pertañent á diafragma. *Diafragmático, ca.*
 Diagnóstic, ca. *adj.* Lo pertañent á los signes y síntomas de las malaltias. *Diagnóstico, ca.*
 Diagnóstica. *f.* Conexement de los señals y smp-

tomas de las malaltias. *Diagnóstica.*
 Diagonál. *adj.* Lo qui vá de un ángulo de figura rectilínea á un áltre oposád passánt per el cén-tro. *Diagonal.*
 Diagonálmént. *adv.* De un módo diagonál. *Diagonalmente.*
 Diagráfica. *f.* Dibúx. *Diagráfica.*
 Diálage. *m.* Aplèg de prôvas per un sôl efecte. *Did-lage.*
 Dialêctic, ca. *adj.* Pertañent á la dialêctica. *Diale-ctico, ca.*
 Dialêctica. *f.* Art de discórrer bé. *Dialêctica.*
 Dialêcticálmént. *adv.* Segóns la dialêctica. *Dialec-ticalmente.*
 Dialêcto. *m.* Llengátge particular de provincia. = Idioma. *Dialecto.*
 Dialogál. *adj.* Lo pertañent á diálogo. *Dialogal.*
 Dialogía. *f.* Repêció de una parâula en dos sen-tits, y ab divêrsas significaciós. *Dialogia.*
 Dialogisme. *m.* Figura retôrica. *Dialogismo.*
 Dialogístic, ca. *adj.* Pertañent al diálogo. *Dialo-gístico, ca.*
 Diálogo. *m.* Conversació, collôgi entre duas ô mol-tas personas. *Didlogo.*
 Dialoguèt. *m.* Diálogo petít. *Dialoguito.*
 Dialoguizar. *v. n.* Parlar en diálogo. *Dialoguizar.*
 Dialtea. *f.* Ungnént de rêls de mèlvins. *Dialtea.*
 Diamánt. *m.* Pédra preciosa. = Solidès, duresa, resistència. *Diamante.* = Grôs. *Diamantazo y diamanton.*
 Diamantf, na. *adj.* Lo pertañent á diamánt. = Dur, sense piedât. *Diamantino, na.*
 Diamantista. *m.* El qui trabâya diamants ô los ven. *Diamantista.*
 Diametrál. *adj.* Lo pertañent á diámetro. *Dia-me-tral.*
 Diametrálmént. *adv.* Dirêctament. *Diametralmente.*
 Diámetro. *m.* Líneya rêcta ô drete qui vá de un punt de la circumferència de un círculo á un áltre passánt per el cénro. *Didmetro.*
 Diâna. *f.* Tûc de tambor al apuntar el dia. = Diosa fabulosa. *Diana.*
 Diântre y diânxe. *m.* Astút, viu, hábil, diáble. *Diantre y dianche.*
 Diapálma. *m.* Unguént qui disseca. *Diapalma.*
 Diapassón. *m.* Térme músical. *Diapason.*
 Diapênte. *m.* Dicció musicâl. *Diapente.*
 Diaporêssis. *f.* Figura retôrica: dubte. *Diaporêsis.*
 Diapreyád, da. *adj.* Variád de molts de colors en escúts. *Diapreado, da.*
 Diaquilón. *m.* Medicament. *Diaquilon.*
 Diári. *m.* Nôta de lo que se pâssa cada dia. = Es-crit periódic en qui se dona noticias políticas y áltas dia per dia. *Diario.* = Náutic: el que se

fà en un barco. *Nautico*.
 Diàri, ria. *adj.* Lo pertañent á tots los dias. *Diario, ria*.
 Diària. *f.* Fébra de un dia. *Diaria*.
 Diàriament. *adv.* Cádá dia. *Diariamente*.
 Diarista. *m.* El qui compón ó publica algún diàri. *Diarista*.
 Diarrèya. *f.* Càmbra clàra. *Diarrea*.
 Diáspéro ó pro. *m.* Pédra preciosa. *Didspéro ó diaspro*.
 Diástilo. *m.* Edifici de columnas collocadas á distància de tres diámetros. *Didstilo*.
 Diástole. *m.* Movimént del còr quánd se dilàta. = Movimént de la dilatació del cervéll. = Figura gramaticál per la quál se fà llàrga una sílaba bréu de la séua naturalesa. *Didstole*.
 Diassirme. *m.* Ironía. *Diasirmo*.
 Diástre. *m. f.* Astúts, hábils, etc. *Diantre, diablo, bla*.
 Diatessarón. *m.* Térme musicál. *Diatesaron*.
 Diatónic, ca. *adj.* Qui proceëix per los tóns naturals del diapassón. *Diatónico, ca*.
 Diatriba. *f.* Crítica amàrga. *Diatriba*.
 Dibráqui. *m.* Pèu de vérs de duas síllabas bréus. *Dibraquio*.
 Dibulodábulo. *m.* Xerrador sense sustància. *Trapalon*.
 Dibúx. *m.* Àrt de dibuxar. = La figura ó imátge eczeutáds en clar y obscur. *Dibujo*.
 Dibuxád, da. *p. p.* de dibuxar. *Dibujado, da*.
 Dibuxánt. *p. a.* de dibuxar. El qui dibuxa. *Dibujante*.
 Dibuxar. *v. a.* Delinear un còs de clar y obscur. *Dibujar*.
 Dicacidát. *f.* Incliniació á dir paráulas picánts. *Dicacidat*.
 Diccio. *f.* Mot, paráula, veu, vocáble. *Diccion*.
 Diccionári. *m.* Collecció alfabética de las paráulas de un idioma, de los térmes de un àrt, etc. *Diccionario*.
 Diciplina. *f.* Enseñansa, doctrina. = Ciència, facultat. = Rèt'la y orde de viurer. = Assòts. *Diciplina y disciplina*.
 Diciplinàble. *adj.* Capàs de enseñansa. *Diciplinable*.
 Diciplinád, da. *p. p.* de diciplinar. *Diciplinado, da*.
 Diciplinánt. *p. a.* de diciplinar. El qui ensenya ó dona dixiplinas. *Diciplinante*.
 Diciplinar. *v. a.* Enseñar. = Donar dixiplinas. *Diciplinar*.
 Diciplinas. *f. pl.* V. Dixiplinas. *Diciplinas*.
 Dicoréo. *m.* Pèu de vérs llatí. *Dicoreo*.
 Dicotomia. *f.* Estát de sa lluna quánd no se veu sinó mitja. *Dicotomia*.

Dicótomo, m. *adj.* Se diu de sa lluna, Vènus y Mercurio qu, ad no se veuen sinó la mitat. *Dicótomo*.
 Dictád, da. *p. p.* de dictar. *Dictado, da*.
 Dictador. *m.* Únic y soberáno magistrát en la antiga Roma. *Dictador*.
 Dictadura. *f.* Dignidát de dictador. *Dictadura*.
 Dictámen. *m.* Avis, opinió. = Sentimént interior de la consciència. = Inspiració, suggestió. *Dictámen*.
 Dictar. *v. a.* Dir lo que áltre há de dir ó escriurer. = Manar. = Inspirar. *Dictar*.
 Dictatòri, ria. *adj.* Pertañent á la dignidát de dictador. *Dictatorio, ria*.
 Dictèri. *m.* Paráula picánt, satírica, burla. *Dicterio*.
 Dida. *f.* La qui cría un infànt de àltri. *Ama ó nodriza*.
 Didáctic, ca. *adj.* Pertañent á enseñansa. *Didáctico, ca*.
 Didál. *m.* Instrument que se pòsa al dit des mitx para cusir. = Tassonèt petit para bèurer, glopèt. = Ab ploma para tocar mandurria, saltèri. *Dedal*. = De pèll para cusir velas. *Rempujo*. = De pèll para sabater ó de canó de càña para segador. *Dedil ó dedal*.
 Didescàlic, ca. *adj.* Pertañent á enseñansa. *Didascálico, ca*.
 Didòt. El marít de sa dida. *Amo*.
 Die. *m. ant.* Dia. *Dia*.
 Dièressis. *f.* Figura gramaticál per la quál se dividèix un diptòngo en duas síllabas. = Térme de cirugia: divisió de las pàrts unidas cònta naturalesa. *Diéresis*.
 Dièsis. *m.* Nòta qui, posáda devánt un punt de sòlfa, lo fà baxar mitx tò. *Diesi*.
 Dieta. *f.* El manètx de viurer ab moderació. = Congrés de los estáts en algunas naciós. = Salári del qui está en comissió. = Jornáda de camí. *Dieta*. = De llaurar. *Yugada ó peonería*.
 Dietètic, ca. *adj.* Lo qui se referèix á dieta segós los mètges. *Dietético, ca*.
 Dietina. *f.* Dieta particular. *Dietina*.
 Dietèutica. *f.* Pàrt de la medicina qui ensenya de curar per la dieta. *Dietèutica*.
 Diferència. *f.* Distinció entre duas còsas. = Varietát entre còsas de una matéxa càsta. = Controvèrsia entre personas. = Atribút essenciál ab que se distingèix una naturalesa de la àltra. = Lo ecés de un nombre del áltre. = Contienda, altercació, disputa. *Diferencia*. = Ab pòca diferència: cási cási. *Con corta diferencia*. = Á diferència. *adv.* *A diferencia*. = Fer diferència. *Hacer diferencia*.

Diferenciad, da. *p. p.* de diferenciar. *Diferenciado, da.*
Diferencial. *adj.* Lo qui pertàny á la diferencia de duas ó muitas cosas entre ellas. = Cosa infinitivamente petita segón los matemáticos. *Diferencial.*
Diferenciar. *v. a.* Distingir, for diferència, variar. *Diferenciar.*
Diferenciarse. *v. r.* Ser diferent, divers, no semblant. = Distingirse de lo común, singularisarse. *Diferenciarse.*
Diferent. *adj.* Distint, divers, no semblant. *Diferente.*
Diferentísim, ma. *sup.* Ab molta diferència. *Diferentísimo, ma.*
Diferentment. *adv.* De altra manera. *Diferentemente.*
Diferid, da. *p. p.* de diferir. *Diferido, da.*
Diferir. *v. a.* Perllongar, dilatar. *Diferir.*
Difícil. *adj.* Mál de fer, trabajós, dificultós. *Difícil.*
Difícilísim, ma. *sup.* Molt difícil. *Difícilísimo, ma.*
Difícilmént. *adv.* Ab dificultat. *Difícilmente.*
Difíciltad, da. *p. p.* de dificultar. *Difícultado, da.*
Difícultar. *v. a.* Fer ó proposar dificultats. = Posar ó cercar dificultats allá abont no ny há. *Difícultar.*
Difícultat. *f.* Lo qui fa dificultós. = Embarás, duple, oposició, rēplica. *Difícultad.* = Quēdarse auxili la difícultat: no aclarirla. *Quedarse en pie la difícultad.*
Difícultós, sa. *adj.* V. Difícil. *Difícultoso, sa.*
Difícultosament. *adv.* Ab difícultat. *Difícultosamente.*
Difícultosísim, ma. *sup.* Molt difícultós. *Difícultosísimo, ma.*
Difidència. *f.* Falta de fidelidat. *Difidencia.*
Difidént. *adj.* Infaél, desleal. *Difidente.*
Difinió. *f.* Clara y exacta explicació de una cosa. *Definición ó definicion.*
Difinid, da. *p. p.* de definir. *Definido, da* ó *difinido, da.*
Difinidor. *m.* El qui difinēix. = En algunas religions el religiós qui ab el superior provincial ó general se oayda del govēra de la religió. *Definidor ó definidor.*
Difinir. *v. a.* Explicar la naturalesa de las cosas. = Resólrer, determinar. = Concluir. *Definir ó difinir.*
Difinitiu, va. *adj.* Lo qui difinēix ó conclōa. *Definitivo, va* ó *difinitivo, va.*
Difinitivament. *adv.* Ab conclusió. *Definitivamente ó difinitivamente.*
Difinitóri. *m.* El cuérpo de los difinidores y la jun-

ta de elle. *Definitorio ó difinitorio.*
Disórge. *adj.* Fēyo, desfigurad, desproporcionad. *Disforme.*
Disúnt, ta. *adj.* ó *m. f.* Persona mórtā. *Disunto, ta.*
Disúts, sa. *adj.* Estēs, dilatad. = Abundant de paraulas y espressions. *Disuso, sa.*
Difusió. *f.* Estensió. *Difusion.*
Difusangat. *adv.* Ab difusió. *Difusamente.*
Difusiu, va. *adj.* Lo qui té virtut de estēdrer. *Difusivo, va.*
Digerible. *adj.* Lo qui es fácil de digerir. *Digerible.*
Digerid, da. *p. p.* de digerir. *Digerido, da.*
Digerir. *v. a.* Cōurer el ventrēy al menjar. *Digerir.*
Digēst. *m.* Collēcció de las determinaciones del dret romā y se cita así: ff. *Digesto.*
Digestible. *adj.* Fácil de digestir. *Digestible.*
Digestió. *f.* Coccio del menjar en el ventrēy. *Digestion.*
Digestiu, va. *adj.* Lo qui ajuda á cōurer el menjar. *Digestivo, va.*
Digestiu. *m.* Medicament para madurar los tumores y llagas. *Digestivo.*
Dígito. *adj.* Tot nombre qui no arriba á dēu. = *m.* La dotzena part del diámetro apparent del sol y lluna. *Dígito.*
Dignació. *f.* Condescendēcia. *Dignacion.*
Dignad, da. *p. p.* de dignarse. *Dignado, da.*
Dignament. *adv.* Segón lo que se merēix. *Dignamente.*
Dignarse. *v. r.* Tenir la bondat, voler bé. *Dignarse.*
Digne, na. *adj.* Qui merēix alguna cosa. = Conforme, corresponēt, proporcionad al mērit. *Digno, na.*
Dignidat. *f.* Calidat qui fa digna una cosa. = Emplēyo honorífic y de autoridat. = Prebēda egleciástica y el qui la poseēix. *Dignidad.*
Dignificānt. *adj.* Lo qui fa digne. *Dignificante.*
Dignificar. *v. a.* Fer digne. *Dignificar.*
Dignosísim, ma. *sup.* Molt digne. *Dignísimo, ma.*
Dignosísimament. *adv. sup.* Ab molt de mērit. *Dignísimamente.*
Digressió. *f.* Separació del asunto principal. = Apartament de un ástro ó estrēlla de un punt quálsevól del cel. *Digresion.*
Dijós. *m.* El quint dia de la semmana. *Juéves.* = Llarder: el derrer ántes de sa corema. *Juéves lardero* ó *gordo.* = De sas comāres ó des compāres. *De las comadres, de los compadres.* = Sant: el de la semmana santa. *Juéves santo.*
Dijuni. *m.* Abstinēcia de algūns menjars, y una

sola menjada. *Ayuno*. = Espiritual: abstinència de pecats. *Espiritual*. = Natural: abstinència de tot menjar y beure des de la mitja nit passada. *Natural*.

Dilació. *f.* Detenció, pròroga. *Dilacion*.

Dilatació. *f.* Extensió de una cosa. = Alteració de un cos quānd ocupa més llòc que el ordinari. = Descans y serenidat de ànimo. *Dilatacion*.

Dilatad, *da*. *p. p.* de dilatar. *Dilatado*, *da*.

Dilatar. *v. a.* Estèndrer, fer que un cos ocupi més llòc o témps que el ordinari. = Escampar sa fama, el nòm. *Dilatar*.

Dilatarse. *v. r.* Estèndrerse, ser llarg, *v. g.* en un sermó. *Dilatarse*.

Dilatatiu, *va*. *adj.* Lo qui fa dilatar. *Dilatativo*, *va*.

Dilatatori, *ria*. *adj. cur.* Lo qui serveix para perllongar y estèndrer el terme judiciàl de una causa. *Dilatatorio*, *ria*.

Dilecció. *f.* Amor, bona voluntat. *Dileccion*.

Dilecto, *ta*. *adj.* Amada. *Dilecto*, *ta*.

Dilema. *m.* Cert argument. *Dilema*.

Diligència. *f.* Cuydado, prontitud, pressa. = Negoci, dependència, sollicitut. = Necesitat corporal. = Carruatge para viatjar. = *cur.* Compliment de un acte judiciàl, y la seua notificació. *Diligencia*. = Molta diligència y poca consciència fan un home ric. *Mucha diligencia y poca conciencia hacen un hombre rico*.

Diligenciar. *v. a.* Fer diligències. *Diligenciar*.

Diligent. *adj.* Cuydadós, actiu, pront en el obrar. *Diligente*.

Diligentíssim, *ma*. *sup.* Molt diligent. *Diligentísimo*, *ma*.

Diligentíssimament. *adv. sup.* Ab molta diligència. *Diligentísimamente*.

Diligentment. *adv.* Ab diligència. *Diligentemente*.

Dilucidació. *f.* Explicació de alguna obra de ingeni. *Dilucidacion*.

Dilucidad, *da*. *p. p.* de dilucidar. *Dilucidado*, *da*.

Dilucidador. *m.* El qui explica, declara, ilustra. *Dilucidador*.

Dilucidar. *v. a.* Explicar, declarar. *Dilucidar*.

Dilucidari. *m.* Escrit qui explica alguna obra. *Dilucidario*.

Diluent. *adj.* Lo qui dissol, desuneix. *Diluyente*.

Diluid, *da*. *p. p.* de diluir. *Diluido*, *da*.

Diluir. *v. a.* Dissolrer, desunir alguna cosa dins un líquidu. *Diluir*.

Diluvi. *m.* Inundació per copiosas aygos. *Diluvio*.

Diluvial, *na*. *adj.* Lo pertanyent a diluvi. *Diluviano*, *na*. = Antediluvial, *na*: lo qui existia antes del diluvi universal. *Antediluviano*, *na*.

Dilluns. *m.* El segon dia de la setmana. *Lunes*. = De nòssas. Convite que se dona lo demà de sas nòssas. *Tornaboda*. = Del Ràm. *Lunes santo*.

Dimanació. *f.* Nexement, origen, sortida de una cosa de altra. *Dimanacion*.

Dimanad, *da*. *p. p.* de dimanar. *Dimanado*, *da*.

Dimanant. *adj.* Lo qui proceyex de altre. *Dimanante*.

Dimanar. *v. n.* Surtir, proceir, venir, dur el origen una cosa de altra. *Dimanar*.

Dimars. *m.* El tercer dia de la setmana. *Martes*.

Dimercres. *m.* El quart dia de la setmana. *Miércoles*.

Dimensió. *f.* Mida, tamany, extensió de alguna cosa. = Mida de la extensió de un cos per lo ample, alt y llarg. = Mida de los compàsos en la música. *Dimension*.

Dimensional. *adj.* Pertanyent a dimensió. *Dimensional*.

Dimetro. *m.* Vers de quatre pees. *Dimetro*.

Dimidiad, *da*. *p. p.* de dimidiar. *Dimidiado*, *da*.

Dimidiar. *v. a.* Partir per o en mitats. *Dimidiar*.

Diminució. *f.* Mengua, menoscab. = Figura retòrica. *Diminucion*.

Diminuid, *da*. *p. p.* de disminuir. *Diminuido*, *da*.

Diminuir. *v. a.* V. Disminuir. *Diminuir*.

Diminuirse. *v. n.* V. Disminuirse. *Diminuirse*.

Diminut, *ta*. *adj.* Menut, petit. *Diminuto*, *ta*.

Diminutiu, *va*. *adj.* Lo qui disminueix. *Diminutivo*, *va*.

Diminutiu. *m.* Nòm qui disminueix la significació del primitiu, com canet respecte de cà. *Diminutivo*.

Diminutivament. *adv.* En forma diminutiva. *Diminutivamente*.

Dimissió. *f.* Renuncia de càrreg, empleyo, etc. *Dimision*.

Dimissorias. *f. pl.* Llecència que un prelat eglesiastic dona a un subdit seua paraque se puga ordenar per un bisbe de altre bisbat, y la matèxa llecència escrita. *Dimisorias*.

Dimoni. *m.* V. Diàble. *Demonio*. = El deffest v. g. el de coisers. *Cachidiablo*. = El dimoni manxador o de sas mànxas: el home qui incita a enfadar a altre. *Fuelle*. = Es un dimoni: dolent, cruel el home. *Es un demonio*. = El dimoni sen heu huyt: lo que se dia quānd se ha perdut alguna cosa. *Oruga le dió*. = Veten al dimoni. *Vete al demonio*. = El dimoni quin entenga. *No lo entenderd Gavan*.

Dimoniàl. *m.* Diminutiu de dimoni. *Demonuelo*.

Dimonió. *m.* Allòt, astut, traydor, via. *Diablitó o trasgo*.

Dimoniôt. *m.* Dimoni grós. *Demoniasso.*
Dinada. *f.* Comida. = Somada. *Carga.*
Dinamerquès, *sa. adj.* De Dinamàrcs. *Dinamarques, sa.*
Dinàmica. *f.* Ciència de las fórces qui mouen los còssos. *Dinàmica.*
Dinamómetro. *m.* Màquina para comparar las fórces dels hòmos y dels animals. *Dinamómetro.*
Dinar. *v. a.* Comer *d medio dia,* y *ant. yantar.*
Dinar. *m.* Yanta.
Dinasta. *m.* Senyor, príncipe. *Dinasta.*
Dinastia. *f.* Catálogo, sèrie de príncipes de una matèxa familia. *Dinastia.*
Dinc dinc. *m.* Sò de campana. *Dilin dilin.* = dòbbés. *Morusa.*
Din dia. *m.* Dòbbés. *Morusa.*
Diner. *m.* Moneda de aràm qui val mitx dòbbés. = Tota moneda corrent. *Dinero.* = Més conegud que el mal diner. *Mas conocido que la ruda.*
Dinerada. *f.* Moneda antiga ja desconeguda. *Dinerada.*
Dinerál. *m.* Cantidat gròssa de moneda. *Dinerál ó dinerada.*
Dinerèt. *m.* *Dineruelo.*
Dins. *adv.* En lo interior. *Dentro.* = Dins una Ave Maria: prònte. *En una ave Maria.* = Dins un crèdo: prèst. *En un credo.*
Dintre. *adv. ant. V.* Dins. *Dentro.*
Diocessà, *sa. adj.* El qui es de la jurisdicció de algún bisbat ò li pertany. *Diocesano, sa.*
Diòccesis. *f.* Districte de la jurisdicció de un bisbe ò arcabisbe. *Diòcesis.*
Diòptra. *f.* Instrumènt para observar la refracció de la llum. *Dioptra.*
Diòptrica. *f.* Part de la física qui tracta de la refracció de sa llum. *Diòptrica.*
Diosa. *f.* Divinidat fabulosa del sèxo femení. = Dòna molt hermosa. *Diosa.*
Diploma. *m.* Despàtzos, patènt, privilègi, llicèncià donada per príncipe ò magistrat per escrit. *Diploma.*
Diplomacia. *f.* Ciència de las relacions entre tots los païssos. *Diplomacia.*
Diplomàtic, *ca. adj.* Lo pertanyent a los diplomas, a la diplomacia. *Diplomático, ca.*
Diplomàtic. *m.* El negòci del estat, y las personas qui intervénen en ell. *Diplomático.*
Diplomática. *f.* Art de conèixer y distingir los diplomas. *Diplomática.*
Dipòndi. *m.* Moneda ò pes antigs de duas lliuras. *Dipondio.*
Díptic. *m. y ca. f.* Catálogo, taula ò llibre abònt se assantáva el nòm de los prelats y benefactors de las iglesias. *Díptico, ca y dípticos, cas.*

Diptongad, *da. p. p.* de diptongar. *Diptongado, da.*
Diptongar. *v. a.* Unir duas vocals formant una sola sílaba. *Diptongar.*
Diptongo. *m.* Unió de duas vocals qui formen una sola sílaba. *Diptongo.*
Diputació. *f.* Elecció. = Comissió, encàrreg. = El cuerpo de los diputads. = El negòci que se encarrega als diputads. *Diputacion.*
Diputad. *m.* El nombrad per un cuerpo para representarlo. *Diputado.* = De cortz. *Diputado en corte,* y si es bisbe, cònte, etc. *Prócer.*
Diputak. *v. a.* Enviar ab comissió. = Destinar, señalar per algún fi. *Diputar.*
Dir. *v. a.* Expressar ab paràulas los pensaments, assegurar, anomenar, denotar, contar, referir, manifestar, correspondrer una còsa ab altra, persuadir, etc. *Dir.* *ant. dir.* = Dir al enant. *Licitar;* y *diry més.* *Pujar.* = Dir alguna còsa per riure. *Hablar de chanza.* = Dir el joc, negòci, etc. *Decir el juego, etc.* = Dir sas veritats a la càre a un. *Echarle el agraç en el ojo ó decirle dos gracias.* = Dir molts mentidas. *Decir muchas mentiras ó bolear.* = Dir més mentidas que mots. *Mentir mas que hablar.* = Dir nòms: declinarlos. *Decir nombres;* a un per irrisió. *Decir apodos.* = Dir paràulas picants. *Decir pullas.* = Dir sas mil perrerías a un. *Decirle los nombres de las pascuas ó de las fiestas.* = Dir a un més que mòro. *Llamarle peor que judío.* = Dir tornamy: ser, v. g. el vi molt agradable. *Convidar a repetir.* = Dir un quant li vé a sa boca. *Decir cuanto ocurre, echar de la oseta ó despoticar.* = Dir el últim adios. *Decir el último adios ó el último vale.* = Dir sa sena. *Decir la suya ó echar su retrahilla.* = Dir-ne para salar: molts injurias. *Decir de una hasta ciento.* = Dir-ho tot sense mirament ni respècte, parlant majorment de còsas indecènts. *Decir el sueño y la soltura.* = No dir una còsa ab altra. *No decir una cosa con otra ó estar cosida con hilo gordo.* No dir una còsa per altra: no mentir. *No decir una cosa por otra.* = No dir una còrda, v. g. de guitèrra. *Cerdear.* = No dir axó es meu ni teu: no respondrer. *No decir malo ni bueno ó no decir chus ni mus.* = No'n diria un beneyt. *No lo dijera pateta.* = No poder dir pruna: estar molt cansad, begud. *No poder echar el aliento.* = Ell heu dirá: ja heu vourèm. *Ello lo dirá.* = Digan lo que vulguen, que més ne diguèren de Cristo. *Digan, que de Dios dijeron.* = Diguès. *Di.* = A qui heu dirá més. *Al mayor postor.* = No sàb dir de no: no sàb negar res ò refuar res. *No sabe decir de no.* = Dir per dir. *Decir por decir.* = Noy há més que dir: tot està dit. *No hay mas que decir.*

—Sense dir fét ensi ni fét enllà. *Sin mas acà ni mas allà.*
 Dir. *m.* Decir.—El dir de la gent. *El decir de la gente.*
 Dirse. *v. n.* ó *r.* Decirse.—Sas mil lletgesas. *Apitonarse.*
 Direcció. *f.* El acte y efecte de dirigir.—Ensenhansa.—Dretxura. *Dirección.*
 Directament. *adv.* Tot dret. *Directamente.*
 Dirècte, *ta.* *adj.* Lo qui està en línea rëcta. *Directo, ta.*
 Directiu, *va.* *adj.* Lo qui té virtut para dirigir. *Directivo, va.*
 Director. *m.* El qui dirigèix.—El president de las acadèmias.—El confessor. *Director.*
 Directora. *f.* La qui dirigèix. *Directora.*
 Directòri. *m.* La òbra qui servèix para dirigir.—Instrucció para governarse. *Directorio.*—Plaqueta para dir missa y resar segons las mbrions. *Directorio, analejo, burrillo, cuadernillo, epacta, epactilla, gallofa.*
 Directòri, *ria.* *adj.* Lo qui es á propòsit para dirigir. *Directorio, ria.*
 Dirigid, *da.* *p. p.* de dirigir. *Dirigido, da.*
 Dirigir. *v. a.* Encaminar, guiar, donar consèys, rëgles, governar la consciència de algú. *Dirigir ó endilgar.*
 Dirimènt. *adj.* Lo qui dirimèix. *Dirimente.*
 Dirimir. *v. a.* Separar, desunir, dissòlre, anullar. *Dirimir.*
 Dis. Preposició que solament se usa unida ab àltras paraúlas. *Dis.*
 Disceptació. *f.* Argument, contienda, disputa. *Disceptación.*
 Disceptad, *da.* *p. p.* de disceptar. *Disceptado, da.*
 Disceptar. *v. a.* Argüir, disputar. *Disceptar.*
 Discernid, *da.* *p. p.* de discernir. *Discernido, da.*
 Discernimènt. *m.* Gust, judici, discreció.—Nombrament judicial. *Discernimiento.*
 Discernir. *v. a.* Conèxer la diferència de las còsas. *Discernir.*
 Disciplina, etc. *V.* Diciplina, etc. *Disciplina, etc.*
 Disco. *m.* El còs de estrèlla, no axí còm es, sinó axí còm apareix.—La magnitud del vidre de telescòpi.—Bòlla de metall ab que en àltre temps se jugáva. *Disco.*
 Discolo, *la.* *adj.* Traviesso, indòcil, perturbador, etc. *Discolo, la.*
 Discontinució y àltres. *V.* Descontinució, etc.
 Disconveniència y àltres. *V.* Desconveniència, etc.
 Discordància. *f.* Contrarietat, desconformitat de unas còsas ab àltras. *Discordancia.*
 Discordant. *adj.* Lo qui no concòrda. *Discordante.*
 Discordar, *v. n.* Ser contràrias unas còsas ab àl-

tras.—No convenir un ab àltre en opinió, etc.
Discordar.
 Discorde. *adj.* Opost, dessemblant.—Dissonant. *Discorde.*
 Discòrdia. *f.* Oposició, desunió, contrarietat. *Discordia.*
 Discorregut, *da.* *p. p.* de discórrer.—*adj.* Judicíos. *Discurrido, da.*
 Discórrer. *v. a.* Examinar, reflectir, pèsar sas rahóns de una part y àltra, trèver las conseqüèncias de un principi. *Discurrir.*
 Discreció. *f.* Rectitud de judici.—Agudesa, acèrt, etc. *Discreción.*
 Discrepàcia. *f.* Desigualtat, diferència. *Discrepancia.*
 Discrepant. *p. a.* de discrepar. El ó lo qui discrepa. *Discrepantia.*
 Discrepar. *v. n.* Distingirse, diferenciar-se las còsas entre al. *Discrepar.*
 Discret, *ta.* *adj.* Agúds, judiciosos. *Discreto, ta.*
 —La persona elegida en algunas religions para assistir al superior còm á consèyer. *Discreto, ta.*
 Discretament. *adv.* Ab discreció. *Discretamente.*
 Disculpa. *f.* Escusa, justificació. *Disculpa.*
 Disculpable. *adj.* Lo qui merèix disculpa. *Disculpable.*
 Disculpad, *da.* *p. p.* de disculpar. *Disculpado, da.*
 Disculpar. *v. a.* Escusar, justificar. *Disculpar.*
 Disculparse. *v. r.* Escusarse, justificarse. *Disculparse.*
 Discurs. *m.* Facultat racional ab que se inferèix una còsa de àltra.—El acte de discórrer.—El us de rahó.—Reflecció.—Plàctica, sermó, conversació llarga.—Tractat qui conté reflexions para la enshansa.—Espay de temps ó duració. *Discurso.*—Fer discursos: cabillar. *Formar discursos.*
 Discursèt. *m.* Discurs petít. *Discursillo.*
 Discursista. *m.* Gròs xerrador, sofista. *Discursista.*
 Discursiu, *va.* *adj.* El qui té capacitat de discórrer ó el qui discorre. *Discursivo, va.*
 Discussió. *f.* Exàmen, investigació diligent. *Discussion.*
 Discutid, *da.* *p. p.* de discutir. *Discutido, da.*
 Discutir. *v. a.* Examinar ab cuydado alguna còsa. *Discutir.*
 Difamació. *f.* Calumnia. *Difamación.*
 Difamad, *da.* *p. p.* de difamar. *Difamado, da.*
 Difamador, *ra.* *m. f.* El qui difàma. *Difamador, ra.*
 Difamar. *v. a.* Calumniar, desacreditar, publicar los defectes de algú. *Difamar.*
 Difamatòri, *ria.* *adj.* Lo qui difàma. *Difamatorio, ria.*

Disfavor. *m.* Desprèci. = Cessació de favor. *Disfavor.*

Disfonia. *f.* Dificultat de parlar. *Disfonia.*

Disforme. *adj.* Lo qui no té la figura ó las proporcions que há de tenir. = Fèyo, llétx. = Enorme, molt grán, gegantí. *Disforme.*

Disformidat. *f.* Enormidat, altària excessiva. *Disformidad.*

Disformíssim, *ma. sup.* Molt disforme. *Disformísimo, ma.*

Disfrutad, *da. p. p.* de disfrutar. *Disfrutado, da ó desfrutado, da.*

Disfrutar. *v. a.* Gosar de una còsa. *Disfrutar.*

Disgregació. *f.* Separació de las còsas unas de las altres. = Dispersió de los rāyos de la llum. *Disgregacion.*

Disgregad, *da. p. p.* de disgregar. *Disgregado, da.*

Disgregar. *v. a.* Separar, desunir, apartar. = Dispersar es rāyos. *Disgregar.*

Disgregatiu, *va. adj.* Lo qui té virtut de separar, de dispersar. *Disgregativo, va.*

Disgúst. *m.* Enfado, inquietut, sentiment, etc. *Disgusto.*

Disgustad, *da. p. p.* de disgustar y disgustarse. *Disgustado, da.*

Disgustar. *v. a.* Donar disgúst, sentiment, enfadar. *Disgustar.*

Disgustarse. *v. r.* Desavenirse, pèrder sa amistat, enfadar-se. *Disgustarse.*

Disjunció. *f.* Desunió, separació. = La partícula qui separa el sentit de la oració gramaticál, encàrque unesca y llig los térmes de ella. *Disyuncion.*

Disjunta. *f.* Mutació de veu cantant en música. *Disyunta.*

Disjuntia, *va. adj.* Lo qui desunèix. *Disyuntivo, va.*

Disjuntivament. *adv.* Separadament. *Disyuntivamente.*

Dislocació. *f.* El acte y efecte de dislocar. *Dislocacion.*

Dislocad, *da. p. p.* de dislocar, se. *Dislocado, da. = Descoyuntado, da.*

Dislocar. *v. a.* Desordenar, desconcertar. = Trèrrer els òssos fòre des llòc. *Dislocar.*

Dislocarse los òssos. *v. n.* Surtir fòre des llòc. *Dislocarse ó descoyuntarse.*

Disminució. *V.* Diminució. *Disminucion.*

Disminuid, *da. p. p.* de disminuir. *Disminuido, da.*

Disminuir. *v. a.* Apoquir, reduir á mánco. *Disminuir.*

Disminuirse. *v. r.* Apoquir-se, etc. *Disminuirse.*

Dispar. *adj.* Desigual. *Dispar.*

Disparidat. *f.* Diferència de las còsas entre sí. *Disparidad.*

Dispèndi. *m.* Gást excessiu. = Pèrdua voluntària de la vida, honor, fama, tèmps. *Dispendio.*

Dispènsa. *f.* Privilègi para casarse, ordenarse, etc. y el escrit qui conté el privilègi. *Dispensa.*

Dispensàble. *adj.* Lo que se pòt dispensar. *Dispensable.*

Dispensació. *f.* Eczenció, llecència para obrar ó no cumplir alguna lléy, dispènsa. *Dispensacion.* = Obrepticia: aquèlla qui quând se demàna se alléga còsa falsa. *Obrepticia.* = Subrepticia: aquèlla qui quând se demàna se cälla una còsa vertadera que se deuria manifestar. *Subrepticia.*

Dispensad, *da. p. p.* de dispensar. *Dispensado, da.*

Dispensador, *ra. m. f.* El qui dispènsa. *Dispensador, ra.*

Dispensar. *v. a.* Esceptuar de la obligació de la lléy. = Permetrer faltar á alguna obligació. = Donar alguna còsa. *Dispensar.*

Dispensatiu, *va. adj.* El qui dispènsa ó dona. *Dispensativo, va.*

Dispèpsia. *f.* Mâla digestió. *Dispepsia.*

Dispèrs, *sa. adj.* Uns per aquí, altres per allà. *Disperso, sa. = m.* El militar qui no està agregad á ningun cuèrpo. *Disperso.*

Dispersad, *da. p. p.* de dispersar. *Dispersado, da.*

Dispersar. *v. a.* Separar á uns dels altres. *Dispersar.*

Dispersió. *f.* Separació de lo qui estàva unid. *Dispersion.*

Displicència. *f.* Enutx, disgúst, inquietut de ànimo. *Displencia.*

Displícènt. *adj.* Enutjós, desagradàble. = De mál humor. *Displiciente.*

Dipsnéa. *f.* Àsma. *Dipsnea.*

Disponéu. *m.* Cert vers grég y llatí. *Dispondeo.*

Dispòndrer. *v. a.* Posar cada còsa á son llòc. = Preparar, determinar, prevenir, fer testament. = *Disponer.* = De algú. *De alguno.*

Dispòndrerse. *v. r.* Prepararse, etc. *Disponerse.*

Disponedor, *ra. m. f.* El qui dispòn. *Disponedor, ra.*

Disponènt. *m. f.* El qui dispòn. *Disponente.*

Disponible. *adj.* Lo de que se pòt dispòndrer. *Disponible.*

Disposició. *f.* Arrétglament, orde, situació. = Inclinació, naturál, gèni, aptitud. = Estát de la saldú. = Simètria de las parts del còs. = Mament, voluntat de superior. = Qualitat necessària en una còsa para porer produir un efecte ó rèbrer una forma. = Determinació, etc. *Disposicion.* = À la disposició: espressió de cortesia ab

que un oferèix alguna còsa ò se oferèix á àltre.
A la disposicion de... = Estar ò trobarse en disposició: en estat de fer alguna còsa. *Estar ò hallarse en disposicion.*
 Dispositiu, va. *adj.* Lo qui dispón. *Dispositivo, va.*
 Dispositivament. *adv.* Ab orde dispositiva. *Dispositivamente.*
 Dispòst, ta. *p. p.* de dispòndrer. *Dispuesto, ta.* = Bé ò mál dispòst: en bona ò mála salut. *Bien ò mal dispuesto.*
 Disputa. *f.* Eczercici científic ò litterari sobre alguna matèria. = Brega, contéuda, altercació, etc. *Disputa.*
 Disputable. *adj.* Lo que pòt ser disputád. *Disputable.*
 Disputació. *f. ant.* Disputa. *Disputacion.*
 Disputád, da. *p. p.* de disputar. *Disputado, da.*
 Disputador, ra. *m. f.* El qui se agráda de disputar ò fer contrári. *Disputador, ra.*
 Disputánt. *p. a.* de disputar. El qui disputa. *Disputante.*
 Disputar. *v. a.* Argumentar. = Contestar para conservar ò prènder alguna còsa. = Barayarse. *Disputar.*
 Disputativament. *adv.* Ab forma de disputa. *Disputativamente.*
 Disquisició. *f.* Eczámen eczácte de una veritat. *Disquisicion.*
 Dissápte. *m.* Es derrer dia de la semmana. *Sábado.* = De algún sánt. *La vispera de...* = De pásco. *Sábado santo.* = De semmana: aquél en qui los gramátics se desafiávan los de una párt ab los de la áltra. *Ejercicios de semana.*
 Dissecació. *f.* Divisió en párts de cadáver ò de animal. *Disecacion.*
 Dissecád, da. *p. p.* de dissecar. *Disecado, da.*
 Dissecador. *m.* El qui disseca. *Disecador.*
 Dissecar. *v. a.* Dividir en párts un cadáver ò animal para eczaminar la seua contestura ò los vici de élla. *Disecar.*
 Dissecció. *f. V.* Disscacació. *Disseccion.*
 Dissector. *m.* El qui disseca. *Disector.*
 Disseminád, da. *p. p.* de disseminar. *Diseminado, da.*
 Disseminar. *v. a.* Escampar aquí y allá. *Diseminar.*
 Dissenció. *f.* Discòrdia. = Oposició de opinióus. = Altercació, riña. *Disencion.*
 Dissentèria. *f.* Càmbra de sàng. *Disenteria.*
 Dissentèric, ca. *adj.* Lo pertañent á dissentèria ò el qui té càmbra de sàng. *Disentérico, ca.*
 Dissentíd, da. *p. p.* de dissentir. *Disentido, da.*
 Dissentiment. *m.* Oposició de parèr. *Disentimiento.*
 Dissentir. *v. n.* Ser de contrári parèr ò opinió. *Disentir.*

Disséñio. *m.* Plá; dibúx. *Diseño.*
 Dissertació. *f.* Discurs, tractát sobre algún asunto. = Disputa. = Questió. *Disertacion.*
 Dissertád, da. *p. p.* de dissertar. *Disertado, da.*
 Dissertador, ra. *m. f.* El qui dissèrta. *Disertador, ra.*
 Dissertar. *v. a.* Disputar, fer dissertacións. *Disertar.*
 Dissertát. *m.* Altrecát. *Disertacion.*
 Dissillabo, ba. *adj.* De duas síllabas. *Disllabo, ba.*
 Dissímil. *adj.* Dessemblánt. *Disimil.*
 Dissimilar. *adj.* Párt del còs qui còsta de áltres diferents, v. g. el dit qui còsta de nirvis, artèrias y òssos. *Disimilar.*
 Dissimilitút. *f.* Dessemblánsa. *Disimilitud.*
 Dissimuláble. *adj.* Lo que se pòt dissimular. *Disimulable.*
 Dissimulació. *f.* Encubrimént, cautéla. = Módo artificios para amagar la intenció. = Tollerància. *Disimulacion.*
 Dissimulád, da. *p. p.* de dissimular. = *adj.* El qui dissimula per hábit ò condició. = Astút. *Disimulado, da.*
 Dissimulador, ra. *m. f.* El qui dissimula. *Disimulador, ra.*
 Dissimular. *v. a.* Amagar la intenció ò algúa afecció de ánimo. = Fer còm qui no vèurer sas còsas ò que no las entéuen. *Disimular.*
 Dissimulo. *m.* El ácte de ocultar la intenció, etc. *Disimulo.*
 Dissipació. *f.* Desperdici dels béns y hasienda. = Desunió de las párts qui compòuen un tot. = Resolució de una còsa en vapors. = Libertinatge. *Disipacion.*
 Dissipád, da. *p. p.* de dissipar. *Disipado, da.*
 Dissipador, ra. *m. f.* El qui dissipa. *Disipador, ra.*
 Dissipar. *v. a.* Espergir, desperdiciar, málgastar. *Disipar.*
 Dissípula. *f.* Ótxipèlla. *Disipula.*
 Dissociació. *f.* Separació, desunió. *Disociacion.*
 Dissociar. *v. a. ant.* Separar, desunir. *Disociar.*
 Dissòldrer ò dissòlrrer. *v. a.* Desfer un sólido en líquido. *Disolver.*
 Dissòlt, ta. *p. p.* de dissòldrer. *Disuelto, ta.*
 Dissoluble. *adj.* Lo qui fácilment se dissòl. *Disoluble.*
 Dissolució. *f.* Desunió. = Relacsació de vida y costúms. *Disolucion.*
 Dissolút, ta. *adj.* Viciosos. *Disoluto, ta.*
 Dissolutfu, va. *adj.* Lo qui té virtút para dissòldrer. *Disolutivo, va.* = Dissolutfu. *m.* *Disolutivo.*
 Dissolvént. *adj. ò m.* Lo qui dissòl. *Disolvente.*
 Dissonád, da. *p. p.* de dissonar. *Disonado, da.*
 Dissonància. *f.* Sò desagradáble. *Disonancia.*

Dissonant. *p. a.* de dissonar. = Lo qui dissóna. = *adj.* Vèrs qui no té consonància. = Lo contràri al decòro. = Irregular. *Disonante.*

Dissonar. *v. n.* Sonar desagradàblement. = Discrepar. = Parèixer estràña una còsa. *Disonar.*

Dissono, na. *adj.* Sense consonància ò conformidat. *Disono, na.*

Dissuadid, da. *p. p.* de dissuadir. *Dissuadido, da.*

Dissuadir. *v. a.* Procurar apartar ab rahóns á algu del sèu dictàmen ò intènt. *Disuadir.*

Dissuasiu, va. *adj.* Lo qui dissuadèix. *Disuasivo, va.*

Distad, da. *p. p.* de distar. *Distado, da.*

Distància. *f.* Espáy de llòc ò tèmps. = Diferència. *Distancia.*

Distànt. *p. a.* de distar. Lo qui dista. = *adj.* Apartad, lluný. *Distante.*

Distar. *v. n.* Estar apartad, lluný. = Ser diferent. *Distar.*

Distic. *m.* Composició de dos vèrsos. *Distico.*

Distillació y altres. *V.* Destillació. *Distilacion, etc.*

Distinció. *D.* ferència, separació de las còsas. = Escepció qui diferència un de altre. = Declaració de una proposició qui té dos sentits. *Distincion.*

Distingible. *adj.* Lo qui se pòt distingir. *Distingible.*

Distingid, da. *p. p.* de distingir. = Nòble, illustre, etc. *Distinguido, da.* = Soldat qui gòsa de cèrtas distincions en el sèu cuèrpo. *Distinguido, ant. guzman.*

Distingir. *v. a.* Conèixer la diferència de las còsas. = Estimar més á uns que altres. = Declarar una proposició de dos sentits. *Distinguir.* = Una còsa de lluný, y no poderla conèixer. *Columbrar.*

Distingir-se. *v. r.* Señalar-se, avantatjar-se. *Distingirse.*

Distint, ta. *adj.* Divèrs, diferent, de altra càsta. = Clàr. *Distinto, ta.*

Distintament. *adv.* Clàrament, divèrsament. *Distintamente.*

Distintísim, ma. *sup.* Molt distint. *Distintísimo, ma.*

Distintiu, va. *adj.* Lo qui distingèix. *Distintivo, va.*

Distintiu. *m.* Insignia, nòta de distinció. = Atribut constitutiu de una còsa. *Distintivo.*

Distració. *f.* El acte y efecte de distrèurer y se. *Distraction.*

Distrèt, ta. *p. p. ò adj.* *Distratdo, da.* = Estar distrèt. No estar atènt á lo que se dia ò fa. *Estar distraído ò en bahia.*

Distrèurer. *v. a.* Apartar á un de la atenció, fer-lèy pèrder. = Pervertir. *Distraer.*

Distrèure-se. *v. r.* Apartar-se de la atenció. = En-

tregarse á los viciis. *Distraerse.*

Distribució. *f.* Repartiment entre mòlts. = Orde, collocació de las còsas en vários llòcs. = Figura retòrica. *Distribucion.*

Distribuít, da. *p. p.* de distribuir. *Distribuido, da.*

Distribuidor, ra. *m. f.* El qui distribuèix. *Distribuidor, ra ò distributor, ra.* = El qui málgasta. *Disipador, ra.*

Distribuir. *v. a.* Repartir, collocar y posar en orde. = Desfer sas lletres des mòlts y posarlas al sèu caxó. *Distribuir.* = Málgastar. *Disipar.*

Distributiu, va. *adj.* Lo qui distribuèix. *Distributivo, va.*

Distribuyent. *p. a.* de distribuir. El qui distribuèix. *Distribuyente.*

Districte. *m.* Territòri, estensió de país. = Estensió de jurisdicció. *Distrito.*

Disturbio. *m.* Turbació, dissensió, discòrdia. *Disturbio.*

Disuria. *f.* Dificultat de orinar. *Disuria.*

Dit. *m.* Pàrt de la mà y del pèu. *Dedo.* = El gròs de la mà. *Pulgar ò gordo.* = El segón. *Índice, mostrador ò saludador.* = El tercer. *Cordial, del corazon ò de en medio.* = El quàrt. *Anular ò mèlico.* = El petít. *Meñique ò auricular.* = De Déu: el sèu poder. *De Dios.* = Mida. *Dedo.* = Contar ab sos dits. *Contar por los dedos ò como las viejas.* = Mossegarse es dits: irritarse para no porerse venjar. *Morderse los dedos.* = Llèparsen es dits: menjar una còsa ab molt de gust. *Chuparse los dedos.* = Posar un dit de grèix: alegrarse molt de una còsa. *Regodearse.* = Posar es dits de una mà dins los de la altra en señál de dolor. *Ensortijar las manos.* = Pòsem es dit dins sa boca: notar no ser benèyt. *Méteme el dedo en la boca.* = Estampar los cinc dits á sa càrre de un: donarlí bufetadas. *Ponerle los cinco dedos en la cara.* = Señalar ab so dit. *Señalar con el dedo.*

Dit, ta. *p. p.* de dir. *Dicho, cha, y ant. dito, ta.*

Dita. *f.* La acció de dir al eucànt. *Licitacion ò puja.*

Ditáda. *f.* Porció de alguna còsa que se pren ab un dit. *Dedada.* = De mèl: consòl que se dona á un qui espèra alguna còsa. *Dedada de miel.*

Ditèt. *m.* Qualsevòl dit qui es menud. *Dedillo.*

Ditiràmbic, ca. *adj.* Pertañent á ditiràmica. *Ditirambico, ca.*

Ditiràmica. *f.* Poèma curt para cantar, tocar y ballar. *Ditirambica.*

Ditiràmbo. *m.* Lo matèix que ditiràmica. *Ditirambo.*

Ditono. *m.* Espáy qui còsta de dos tóns. *Ditono.*

Ditròqueo. *m.* Pèu de cèrt vèrs. *Ditròqueo.*
Ditxa. *f.* Felicitat, fortuna. *Dicha.*
Ditxo. *m.* Sentència, paràula notàble. *Dicho.*—*Picant.* *Picante, chufeta* ò *chufleta.*
Ditxós, sa. *adj.* Fèls, venturós, el qui té ditxa. *Dichoso, sa.*—El qui diu ditxos, devertid. *Festivo, va.*
Ditxosament. *adv.* Fèlismènt. *Dichosamente.*
Diumenge. *m.* El primer dia de la setmana. *Domingo.*
Diurètic, ca. *adj.* Lo qui facilita orinar. *Diurético, ca.*
Diurno. *m.* Llibre para resar. *Diurno.*
Diurno, na. *adj.* Pertañent al dia. *Diurno, na.*
Diuturnidat. *f.* Llarga duració. *Diuturnidad.*
Diuturno, na. *adj.* Lo qui dura molt de temps. *Diuturno, na.*
Divagació. *f.* El acte de divagar. *Divagacion.*
Divagant. *p. a.* de divagar. El qui divaga. *Divagante.*
Divagar. *v. a.* Anar per aquí y per allà sense determinació alguna.—Estar sens ofici ni empleyo. *Divagar.*
Divàn. *m.* El consèy del grán Turc y el llòc ahont se junta. *Divan.*
Divèrbi. *m.* Part de comèdia. *Diverbio.*
Divergència. *f.* Estat de líneas que se apartan de sí. *Divergencia.*
Divergent. *adj.* Línea qui se aparta de altra. *Divergente.*
Divèrn. *adv.* En el ivèrn. *En invierno.*
Divers, sa. *adj.* Diferent.—De altre gèni, contràri. *Diverso, sa.*
Diversament. *adv.* En divèrsas manéras. *Diversamente.*
Diversidat. *f.* Variedat, diferència, concòrs de várias còsas. *Diversidad.*
Diversificad, da. *p. p.* de diversificar. *Diversificado, da.*
Diversificar. *v. a.* Variar, diferenciar. *Diversificar.*
Diversió. *f.* Pàssetemps, devertimènt, recreació.—Atac del inimig per moltes parts. *Diversión.*
Diversíssim, ma. *sup.* Molt divèrs. *Diversísimo, ma.*
Diversiu, va. *adj.* Lo qui llèva un humor viciad. *Diversivo, va.*
Dividendo. *m.* El nombre ò partida que se partèix. *Dividendo.*
Dividible. *adj.* Lo que se pòt partir. *Dividible, ro, ra.*
Dividid, da. *p. p.* de dividir. *Dividido, da.*
Dividir. *v. a.* Partir, separar, dispersar. *Dividir.*
Dividirse. *v. r.* Separarse, apartarse de la amistat,

compañía.—En parts, faccions. *Dividirse.*
Divinál. *adj.* Pertañent á Déu. *Divinal.*
Divinàlmènt. *adv.* De un módo divino ò admiràble. *Divinalmente.*
Divinament. *adv.* De un módo divino. *Divinamente.*
Divinatòri, ria. *adj.* Pertañent al fàls art de endevinar. *Divinatorio, ria.*
Divinidat. *f.* Deidat, naturalesa divina. *Divinidad.*
Divinisad, da. *p. p.* de divinisar. *Divinizado, da.*
Divinisar. *v. a.* Santificar, consagrar alguna còsa.—Collocar entre los déus, lo que seyan los gentils. *Divinizar.*
Divino, na. *adj.* Pertañent á Déu vertader y á los déus fàlso. —Còsa molt escellènt y extraordinària. *Divino, na.*
Divisa. *f.* Distintiu.—Fàxa ò léma, etc. en escut de armas. *Divisa.*
Divisibilitat. *f.* Capacitat de poderse dividir. *Divisibilidad.*
Divisible. *adj.* Lo que se pòt dividir. *Divisible.*
Divisió. *f.* Repartimènt, separació en parts.—Un de los módos de conèxer las còsas.—Retxeta qui dividèix una paràula en el fide una retxa y principi de la altra.—Partició. *Division.*—De càmp, possessió. *Acirate.*
Divisional. *adj.* Pertañent á divisió. *Divisional.*
Divistu, va. *adj.* Lo qui servèix para dividir. *Divisivo, va.*
Divisor. *m.* Partidor: el nombre per qui se partèix en los contes. *Divisor.*
Divissòri, ria. *adj.* Lo qui dividèix. *Divisorio, ria.*
Divissòri. *m.* Pòst ahont se pòsa el originál para estamparló. *Divisorio.*
Divo. *m.* Sobrenòm que los románs donàren als seus emperadors mòrts y á altres personatges. *Divo.*
Divòrci. *m.* Separació de dos casáds en llit y habitació.—Desunió de amígs. *Divorcio.*
Divorciad, da. *p. p.* de divorciar. *Divorciado, da.*
Divorciar. *v. a.* Separar á dos casáds en llit y habitació. *Divorciar.*
Divorciarse. *v. r.* Separarse dos casáds. *Divorciarse.*
Divulgàble. *adj.* Lo qui se pòt divulgar. *Divulgable.*
Divulgació. *f.* Publicació de alguna còsa. *Divulgación.*
Divulgad, da. *p. p.* de divulgar. *Divulgado, da.*
Divulgadíssim, ma. *sup.* Molt divulgad. *Divulgadísimo, ma.*
Divulgar. *v. a.* Publicar, escampar, fer pública una còsa. *Divulgar.*
Divulgar-se. *v. r.* Ferse pública una còsa. *Divulgarse.*

Diyambo. m. Pêu de vérs. *Diyambo.*

DO.

Do. m. Dádiva, present, regaló. = Tot bé naturál ò sobrenaturál que se reb de Déu. *Don.*

Dobaría. f. La oficina de caletravi. *Teneria* ò *curtidoria.*

Dòbbé. m. Dos diners. *Cuarto.* = Dòbbés menúds. *Menudos.* = Ab sos dòbbés en sa mà. *A tocateja.* = Dòbbés contánts. *A dinero contado.* = Ab sos dòbbés fân cuéras. *Dinero contado hace soldado.* = Fer dòbbés venént. *Hacer cuartos* ò *dineros.* = Tot se fá pes dòbbés. *Por el dinero buila el perro.* = Qui té dòbbés vòla, y qui non té redòla. *Quien tiene dineros pinta panderos.*

Dobla. f. Moneda. *Doblon.* = De vint. *De d ocho* ò *onza de oro.* = Moneda des móros ò antiga espanyòla. *Dobla.*

Doblád, da. p. p. de doblar. *Doblado, da.*

Doblar. v. a. Fer una còsa àltre tant major de lo que éra. *Doblar.*

Doble. adj. Duplicád. = Qui vâl, qui pésa, qui conté duas vegádas àltre tant. = Més fòrt, de més còs. = Fésta cuyo ofici es més soléme que àltre. *Doble.*

Doblèg. m. Un ò molts de plegs que se fá a una còsa. *Doblez.* = Cusint. *Repulgo.* = El de vestit en pintura. *Trazo.*

Dobleghád, da. p. p. de doblegar. *Dobleghado, da.*

Dobleghadís, sa. adj. Lo qui fàcilment se doblega. *Dobleghadizo, za.*

Dobleghar. v. a. Aplegar, gifiar, matar, tòrser, vénser, vinclar. *Dobleghar.*

Doblegharse. v. r. Inclinar-se, tòrser-se, vinclar-se. *Doblegharse.*

Doblèt, ta. adj. Ni prim, ni gruxád. *Doblete.*

Docénts, tas. adj. Docientos, tas ò doscientos, tas.

Dòcil. adj. Fàcil a déxarse enseñar ò governar. = Fàcil de déxarse manetjar. = Metàll ò pèdra hòus de trabayar. = De bòn gèni. *Dòcil.*

Docilidát. f. Suavidát de gèni. = Facilitát de aprènder sas còsas, de déxarse enseñar, manetjar. *Docilidad.*

Dòcilment. adv. Ab docilidát. *Dòcilmente.*

Docilíssim, ma. sup. Molt dòcil. *Docilísimo, ma.*

Docilíssimament. adv. sup. Ab molta docilidát. *Docilísimamente.*

Dòctament. adv. Ab erudició. *Doctamente.*

Dòcte, ta. adj. Sábis. *Docto, ta.*

Doctíssim, ma. sup. Molt dòcte. *Doctísimo, ma.*

Doctíssimament. adv. sup. Doctísimamente.

Doctor. m. El qui está sgraguád. = Títol que la

Iglesia dona a alguns sànts. *Doctor.*

Doctor, ra. adj. El qui fá de sábi, y no'u es.

Doctazo, za. = De solèy: xerradors. *Bachiller, ra.* = Fer de doctor. *Doctorear.*

Doctorád, da. p. p. de doctorar. *Doctorado, da.*

Doctorál. adj. Pertañent a doctor. *Doctoral.*

Doctorál. m. El canonicát y el canònge qui per serhó há de tenir el gráu en dret canònic. *Doctoral.*

Doctoránd. m. El qui há de rèbrer el gráu de doctor. *Doctorando.*

Doctorar. v. a. Agraduar. *Doctorar.*

Doctorát. m. El gráu, dignidát, títol de doctor. *Doctorado.*

Doctorèt. m. *Doctoreillo.*

Doctoretjar. v. n. Fer de doctor. *Doctorear.*

Doctoría. f. *Bachilleria.*

Doctrina. f. Enseñansa, instrucció. = Ciència, opinió. = Pláctica. = Llibre qui conté la explicació de la doctrina. *Doctrina.*

Doctrinád, da. p. p. de doctrinar. *Doctrinado, da.*

Doctrinador, ra. m. f. El qui enseña. *Doctrinador, ra.*

Doctrinál. adj. Pertañent a doctrina. = *m.* Llibre qui conté las rétgas de la disciplina eglesiástica y la explicació de la doctrina cristiàna. *Doctrinal.*

Doctrinar. v. a. Enseñar, instruir. *Doctrinar.*

Doctriner. m. El qui explica la doctrina cristiàna. = Rector regular de pòble de indios. *Doctrinero.*

Documént. m. Avís, consèy, doctrina. = Escritura qui testifica alguna còsa. = Péssa de procés. *Documento.*

Dodécaèdro. m. Còs sólido regular cuya superficie está formáda de dotze pentágonos regulars. *Dodecaedro.*

Dodécágono. m. Figura de dotze costats, y de dotze àngulos. *Dodecdgono.*

Dodécatomoria. f. La dotzena part de un càrculo. *Dodecatomoria.*

Dodránt. m. Los tres quárts de una heretát. = Pes de nou unsas valèntne dotze la lliura. = Mida de dotze pulgádas. *Dodrante.*

Doga. f. Càda una de sas pòsts de que se compón una bota, cubèll, etc. *Duela.*

Dogál. m. Còrda para fermar bistia pes còll ò para penjar a un. *Dogal.* = Estar ab so dogál a nes còll: en un gráu apuro, embarás, en una péna estréina. *Estar con el dogal d la garganta.*

Dogma. m. Màcsima firme y cèrta. = La veritat reveláda per Déu y proposáda per la Iglesia paraque se crega. *Dogma.*

Dogmatísad, da. *p. p.* de dogmatisar. *Dogmatizado, da.*

Dogmatísador, ra. *m. f.* El qui ensenja dogmas falsos y contráris á la religi6. *Dogmatizador, ra.*

Dogmatísant. *p. a.* de dogmatisar. El qui dogmatiza. *Dogmatizante.*

Dogmatisar. *v. a.* Enseñar dogmas falsos y contráris á la religi6. *Dogmatizar.*

Dól. *m.* Aflicci6, llástima, compassi6. = Sentimént y el vestit qui lo dem6stra, de la m6rt de algú. *Duelo*, y per el sentimént, etc. *Duelo 6 luto.* = Fer mal dól. *Dar duelo.* = Fer dól en casa de m6rt. *Hacer luto.* = Servar es dól. *Hacer duelo.* = Posar dól. *Enlutar.* Posarse 6 vestirse de dól. *Vestirse de luto.*

Dolencia. *f.* Indisposici6, malaltia. *Dolencia.*

Dolént, ta. *adj.* Malált. *Doliente.* = Pervêrs. *Ribaldo, da, malo, la.* = Espeñad. *Gastado, da 6 malo, la.* = De p6c aprêci. *Ruin.* = Més dolént ques rovêy 6 que lo que tiran. *Mas ruin que su zapato.*

Dolentia. *f.* Malaltia. *Dolencia.* = Perversidât, maldât. *Ribalderia.*

Dolentissim, ma. *sup.* Molt pervêrsos. *Nefario, ria.*

Dolêr. *v. a.* Donar dolor. *Doler.*

Dolêrse. *v. r.* Arrepentirse, tenir llástima, gemegar. *Dolerse.*

Dôlo. *m.* Engâny. *Dolo.*

Dolor. *m.* Sensaci6 molêsta. = Pêsar, arrepentimént. *Dolor.* = Tenir es dolores: estar de pârta la preñada. *Estar con dolores.* = Tenir es dolores ântes del pârta: queixarse ântes d'h6ra. *Parecer al perro de Juan de Ateca, que ântes que se le dé se queja.* = Dolor causad per stupâda 6 cayguda. *Escozor.*

Dolorêt. *m.* Dolor petit. *Dolorcillo.*

Doloretjar. *v. n.* *Doler.*

Dolorid, da. *adj.* Afligid, desconsolad, el qui patêix dolor. *Dolorido, da.*

Dolor6s, sa. *adj.* Lo qui causa dolor 6 compassi6, y llástima. *Doloroso, sa.*

Dolors. *m. pl.* Los qui patexen sas dônas despuê del pârta. *Entuertos.*

Dol6s, sa. *adj.* Engâñosos. *Doloso, sa.*

Dols, sa. *adj.* Snâve, agradable al paladar y al oïdo, y qui no té amargura. *Dulce.*

Dôlsa. *f.* Pêssa de basçuyt. *Biscocho.* = Ndu que fan á sas mânegas de camsa del qui pèda. *Nudo.*

Dolsêt, ta. *adj.* Un p6c dols. *Dulcecillo, lla, ito, ita.*

Dolseta. *f.* Dôlsa petita de basçuyt. *Biscochuelo, Dulsor, m. V. Dulsura, Dulsor,*

Doma. *f.* El qui fâ la câpa en funci6 eglesiastica, 6 comensa y diu sas oraci6ns, etc. en ofici divino. *Preste.* = Fer la doma. *Hacer el preste 6 oficiar.*

Domad, da. *p. p.* de domar. *Domado, da.*

Domar. *v. a.* Reprimir, subjectar, vèncer. *Domar.*

Domâs. *m.* Rôba de seda regularmént ab dibujos. *Damasco.*

Domassêt. *m.* Rôba de seda, etc. però no tant doble côm es domâs. *Damasina 6 damasquillo.*

Domâtiga mès usuâl que tomâtiga. *f.* C6sa bèn coneguda. *Tomate.*

Domâtiga forestêra. *f.* La qui se cría dins una bosseta. *Tomate de bolsa.*

Domatiguêra. *f. pl.* Qui fâ sas domâtigas. *Tomatera.* = Forestêra. *Tomatera de bolsa.*

Domer. *m.* El qui fâ el ofici de vicâri en la catedral. *Domero.* = El religi6s qui estâ de semmana para cantar el ofici major, etc. *Edommedario.*

Domêstic, ca. *adj.* Lo pertanênt á la casa. = De la familia de la casa. = Animâl que se cría en una casa. *Doméstico, ca.*

Domesticâble, *adj.* Lo qui pôt domesticarse. *Domesticable.*

Domesticad, da. *p. p.* de domesticar. *Domesticado, da.*

Domesticadament. *adv.* Familiarmént. *Domesticadamente.*

Domesticar. *v. a.* Fer tractâble, familiar á un h6mo. = Amansar, aximplir, acostumar á la vista y compañia del h6mo á un animâl. *Domesticar.*

Domesticarse. *v. r.* Ferse tractâble, aximplirse, etc. *Domesticarse.*

Domesticidât. *f.* Mansuetût, ximplesa. *Domesticuez, y ant. domesticidad.*

Domicili. *m.* Habitaci6, casa, residència. *Domicilio.*

Domiciliad, da. *p. p.* de domiciliarse. *Domiciliado, da.*

Domiciliad, da. *m. f.* Habitânt de una ciutat, vila, etc. *Domiciliario, ria.*

Domiciliarse. *v. r.* Ficsar, establir son domicili en algú lloc. *Domiciliarse.*

Dominaci6. *f.* Podêr, autoridât suprêma, cêtro. *Dominacion.*

Dominaci6ns. *f. pl.* Un dels ordes de la gerarquia dels ângels. *Dominaciones.*

Dominad, da. *p. p.* de dominar. *Dominado, da.*

Dominador, ra. *m. f.* El qui domina: âmo, seïor. *Dominador, ra.*

Dominant. *p. a.* de dominar. = *adj.* El qui domina: qui es superior. = El qui vól dominar, ser més que los altres, presumptuós, molt vâ. = El planèt de qui se diu que govèrna. *Dominante.*
Dominar. *v. a.* Maudar, tenir autoridat absoluta. = Subjugar. *Dominar.*

Dominar. *v. n.* Se diu de un llòc alt de ahont se descobrèix grán estensió de terra ò qui té subjècte á llòc més baix. *Dominar.*

Dominatíu, *va. adj.* Lo qui domina. *Dominativo, va.*

Domingo. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Domingo* ò *Mingo.*

Dominguèt. *m.* Diminutíu de Domingo. *Dominguete.*

Domini. *m.* Us llibre de las séuas còsas. = Mando, impèri, superioridat. *Dominio.* = Absolut: independent de àltri. *Absoluto.* = Dirècte: el señorio que quèda al qui hà donad alguna còsa per establiment. *Directo.* = Útil: el qui pertàny al qui pren lo establiment. *Útil.*

Dominica. *f.* El diumenge, segons la Iglesia. *Dominica.*

Dominicà, *na. adj.* Religiós, sa de sán Domingo. *Dominicano, na.*

Dominicál. *adj.* Pertànyent á las dominicas. = Qui señála el diumenge. = Qui pertàny á señor. *Dominical.* = Lletra dominicál: la qui en el calendari assenñála al diumenge. *Letra dominical.* Oració dominicál: el pàrenòstro. *Oracion dominical.*

Dominico, *ca. adj.* ò *m. f.* V. Dominicà. *Dominico, ca.*

Dominó. *m.* Vestít para desfressarse. = Càrt jòc. *Dominó.*

Dón. *m.* Títol de honor en Espàña. *Don.*

Dóna. *f.* Criatura racional del sèxo femení. = La dóna casada. *Muger.* = La de mètge. *Doctora.* = La de missèr. *Letrada.* = De bulto para mòdas. *Moña* ò *muñeca.* = Veyvéra: La qui està pòc dins caséua, qui corre de aquí allà. *Bil-trotera.* = Qui cada àny fà un infànt. *Cadañera.* = Qui dona sirviciàls. *Cistelera.* = Qui cerca saber que se fà á càsa de àltri. *Comadrera* ò *chuzona.* = Qui ven ròba pes carrers. *Prendera.* = Qui dona molt á texir. *Telera.* = Qui du es menjar als segadors. *Guadapera.* = Ab accions de hòmo. *Sargenton.* = Descaràda. *Descarada* ò *farota.* = Desembòlta, desvergoñida. *Corralera.* = Negra vestida de b'ancu. *Mosca en leche.* = Véya ò llétja ben vestida. *Carantoña.* = Ser já dóna una allòta: tenir já la rétgla, el mèstruo. *Ser ya muger.*

Dóna. *f.* Nòm que donan los eglesiàstics al bra-viàri. *Suegra.*

Dóna. *f.* Títol de honor que se dona á las dónas nòbles, encàreque en el dia se dona á las qui no'u son. *Doña.*

Donació. *f.* Do, dádiva. *Donacion.* = De béns per acte públic. *Donacion de bienes.* = A càusa de matrimòni. *En favor del matrimonio.* = Inter vivos: la que se fà sense perill de mòrt. *Inter vivos.* = Càusa mòrtis: la que se fà còm á testament. *Causa mortis.* = Qui en vida fà donació merèix que li escláfan es cap ah un bastó. *Quien hace donacion dntes de la muerte merece que le den con un mazo en la frente.*

Donad, *da. p. p.* de donar. *Dado, da* ò *donado, da.*

Donad. *m.* Hermàno qui du hàbit religiós y no es novici ni profès. *Donado.*

Donad, *da. m. f.* Criàds de mounjas. *Demandadero, ra.* = Los qui se cuydan de algún oratòri. *Santero, ra.*

Donar. *v. a.* Passar el domini de una còsa á àltri. = Declarar, explicar. = Castigar ab bastó, etc. = Proposar assunto ò pèu para alguna còsa. = Aplicar, v. g. remèy. = Proveir algún empleyo, etc. = Concedir. = Suposar. = Produir las tèrras, los àbres, etc. = Señalar á algú per v. g. mèstre. = Tractar, v. g. donar per benèyt, traydor, etc. = Repartir sas càrtas á los jugadors, etc etc. *Dar* ò *donar.* = Donar la ànima á Déu: morir-se. *Dar el alma.* = De baràto. *De barato.* = De valde. *De valde.* = Càlida: barrètx. *Calda.* = Àse ò cavall á égo ò soméra. *Echar el asno* ò *caballo d burra* ò *yegua.* = Carabàssa en los eczàmens. *Dar calabazas.* = De frànc sens interès. *De valde.* = Donar un dit y prènder sa mà. *Dar un pié y tomarse la mano.* = Camí. *Abrir camino.* = De cabàssos en disputas, etc. *Aturullar.* = Llargas màns: molta llecència. *Dar mucha mano.* = Còrda al péix enganxàd al àm. *Dar carrete.* = De taló á la bistia el qui quálca. *Picar de martinete.* = Sa culpa á àltre. *Darle la culpa* ò *echarle las cabras* ò *los cabritos.* = Bònas paràulas y no cumplirlas. *Gastar pastillas de boca.* = Ferrátge. *Dar alcacer.* = Mál que xerrar. *Dar espina.* = Menjar al bestiar gròs. *Pensar.* = Un pòc per lograr molt. *Meter aguja por sacar reja.* = El pertrèt de lo que se toma per el trabáy de tomàrhó. *Dar despojos por derribos.* = Una màla embaxàda ò envestida: mál arragàny. *Sofrenar.* = Una envestida: créxer molt. *Dar un estiron.* = Menjar los aucells als petits. *Cebat.* = Els molts àny. *Dar los dias.* = Per sas parèts: no ac. rtar lo que se volrí. *Dar por las paredes* ò *esquinas* = Paràula de casament. *Dar palabra y mano.* = Còp de puñy. *Apuñetear.* =

Tunda. *Zumbar.* = Un entretèc. *Dar un toque ò un tiento.* = El portànte á algú: engegarlo. *Dar-le dimisorias.* = Pédra tosca: esmolat ab élla. *Apomazar.* = Una bôna atupáda. *Una buena azotina ò zurrabanda.* = Moltes vòltas un riu, torrént, etc. *Culebrear ò serpentear.* = Tabac en disputas, etc.: apretar á un. *Arrollar.* = Una mossegáda. *Tarascada.* = Mâl francès. *Dar gálico ò acomodar de ropa limpia.* = Donar aygo, sòl, etc. el pronòstic. *Rezar agua, etc.* = Pitja á un. *Dar matracas.* = Demúnt á algú per riurer. *Mutraqear.* = Tunda. *Dar mate.* = Dnas passádas de mescla á parèt que se há de pintar al frésco. *Entunicar.* = Vergádas. *Fustigar ò zurcir.* = Una bôna perruca: un arregáñy fòrt. *Poner como hoja de peregil.* = Á interés. *Dar d interes ò d daño.* = Per bèurer vi ò aygordént. *Dar para tripas al jarro.* = Dar un òu para tenir un bôn. *Dar aguja para sacar reja.* = Surtida á aygos estancádas. *Avenar.* = Es rāyos des sòl en algú llòc, illuminántlò. *Irradiar.* = Esperó el qui quále. *Pifar ò espolear.* = Motiu de fer alguna còsa, v. g. de robar un. *Ponerle el plato.* = Que pastar: anar un per tot á dir ò fer una còsa ò lo matéix. *Insensar.* = Donarhó á sas cámas: fugir corrénts. *Meter piés.* = No donar una pãsa á Cristo: ser molt cric. *No dar una sed de agua.* = No donar paláda: no mōurerse para fer una còsa. *No dar pellada.* = No dar cap pãsa para fer alguna còsa. *No dar pié ni patada.*

Donarse. v. r. *Eutregarse, rendirse per vensú.* = Aplicarse al estudi, trabáy, etc. *Darse.* = Bôna vida. *Darse un verde.* = Bôn témps. *Buen tiempo.* = Sas mâns: ajudarse. *Las manos.* = En señál de amistát. *Encajar las manos.* = Á pèrros: infurirse molt. *Darse d perros.* = Á la vida perxānga. *Echarse d la brida.* = Sa rôba: allargarse. *Dar de sí.* = Ni'n dona ni'u lléva. *Ni me da frio ni calentura.* = No se me dona un pito. *No se me da un pito.* = Demúnt per riurer. *Chancearse.*

Donarda. f. pl. *Pita.*

Donassa. f. Dôna grān ò gròssa. *Mugerona.*

Donatári. m. La persona á qui se fá la donació. *Donatario.*

Donatisme. m. La heregía de Donáto. *Donatismo.*

Donatista. m. El qui seguèix el donatisme. *Donatista.*

Donatín. m. Do voluntári. *Donativo.*

Donáyre. m. Discreció, gràcia en lo que se diu. = Ditzo agúd. = Hermosura y perfecció de còs. *Donaire.*

Douèuc. adj. Lo pertañent á dōua. *Mugerih.*

Doneta. m. Dôna petita. *Mugercilla, mugerzuela.*

Donfm. m. Aplèg ò concúrs de dônas. *Mugeringo.*

Donôta. f. Dôna gròssa. *Mugerona.* = Dolènta. *Mugercilla.*

Dôns. Conjunció antiga. *Pués ò puis. Pues.*

Donzèll. lla. m. f. *Fadrins. Doncel, lla.*

Donzèll. m. pl. *Doncel ò agenjos.*

Donzèlla. f. Péix. *Doncella.*

Donzèlleta. f. Donzèlla petita. *Doncellita, illa, ita.*

Doráda. f. Péix. *Dorada, dorado ò doradilla.*

Doradèlla. f. pl. *Doradella.*

Dòric, ca. adj. Un dels tres ordes de arquitectura. *Dórico, ca.*

Dormid, da. p. p. de dormir. *Dormido, da.*

Dormida. f. El témps que un há dormid. = La que fān ses cucas de seda. *Dormida.*

Dormidor. m. Llòc para dormir les racionals. *Dormitorio.* = Para el bestiar. *Dormidero.*

Dormidor, ra. m. f. El qui dôrm molt ò se agráda de dormir molt. *Dormilon, na, y ant. dormidor, ra.*

Dormidoròt, ta. m. f. El qui dôrm moltíssim. *Siete dormientes.*

Dormilèga. m. El qui dôrm molt. *Dormilon.*

Dormir. v. n. Còsa sabuda. = Estar aturáda una còsa. v. g. negòci. *Dormir.* = Còm un pèix, descansád, sense cuydàlo. *Dormir d pierna suelta, tendida ò d sueño suelto.* = Á las totes: fòrt. *Como una piedra.* = Còm una marmôta: cāsi sèmpre. *Como un liron.* = Còm una rôca. *Como una piedra.* = Còm un tronc. *Como un tronco.* = Còm una rebassa. *Como un tronco.* = De esque-na. *Boca arriba ò de memoria.* = En los negòcis: no cuydarse de ells. *En los negocios: no dormir.* *No dormir en las pajas.* = La siesta. *La siesta ò sestear.* = Al serè. *Á la serena, al sereno, d cortinas verdes ò en el meson de las estrellas.* = En el Señor: en gràcia séua. *En el Señor.* = Un pòc demúnt cadira, ganapè, etc. *Descabezar el sueño.*

Dòrmissón. m. Remèy qui fá dormir. *Dormidero.*

Dormitar. v. n. Estar mitx adormid. *Dormitar.*

Dormitín, va. adj. Lo qui fá dormir. *Dormitivo, va.*

Dormitín. m. Remèy qui fá dormir. *Dormitivo.*

Dormitòri. m. Llòc para dormir molts. *Dormitorio.*

Dos. adj. Nombre cardinál. *Dos.* = Dos á dos: dos cōtra dos. *Dos d dos.* = De dos en dos. *De dos en dos.* = Á dos y tērs: arrendamént. *A twage.* = Còm dos y dos fān cuàtre. *Como dos y*

DRA

- tres son cinco.* = Fer á dos per tres de dir ó fer alguna cosa. *Estar á dos dedos de decir ó hacer alguna cosa.* = Fer es dos de bástos: morir-se los hómo. *Doblar la servilleta ó estirar la pierna:* los animáls. *Estirar la pierna.* = Dos mo-tíus de alegría en un día. *San Juan y Corpus Christi cayeron en un día.*
- Dos.** *m.* La cifra qui representa duas unidáts. = Carta de jugar. *Dos.*
- Dòs.** (Á) *adv.* Colcar sense sélla, ensèllemént, etc. *En pelo.*
- Dosser.** *m.* Espècie de còbricèl de lit. *Dosel, y ant. doser.*
- Dosserèt.** *m.* Dosser petít. *Doselico.*
- Dòssis.** *f.* Mesura de drògas para medecina per una vegáda. *Dòsis.*
- Dòt.** *m.* El caudál que du una dòna quánd se càsa. = Càda una de las escellèncias principáls dels còssos gloriosos. = Gràcia, prènda apreciable, connatural á un. *Dote.*
- Dotació.** *f.* Designació del caudál en hacienda, béns ó alácas. = Renda perpètua para la conser-vació de fundació ó establímént. *Dotacion.*
- Dotád,** *da. p. p.* de dotar. *Dotado, da.*
- Dotador,** *ra. m. f.* El qui dòta. *Dotador, ra.*
- Dotar.** *v. a.* Donar dòt. = Adornar la naturalesa á un ab particulars dons. *Dotar.*
- Dotzavo,** *va. V.* Dotzè. *Dozavo, va.*
- Dotze.** *adj.* Nombre cardinál. *Doce.*
- Dotze.** *m.* La cifra qui representa dotze unidáts. = Carta de jugar. *Doce.*
- Dotzè.** *m.* La dotzena pàrt de un tot. *Duodécimo.*
- Dotzena.** *f.* Dotze còsas de una matèxa càsta. *Do-cena.* = De fiàre: tretze còsas de una matèxa càsta. *Trecena.*
- Dotzenári.** *m.* Espáy de dotze dias. *Docenario.*

DRA.

- Drac.** *m.* Animál anfíbio culèrt de conxa. *Cuiman.*
- Dracma.** *f.* La octáva pàrt de una unsa. = Moneda antiga. *Dracma.*
- Dragant.** *m.* Cáp de dragó ó sèrp en escúts de ár-mas. *Dragante.*
- Drágo.** *m.* Ábre de las indias orientáls y occidentáls de cuya sòca flueix una sustància qui se anome-na sàng de drágo. *Drago.*
- Dragó.** *m.* Insècto qui regularmént está per sas pa-rèts. *Lagartija.*
- Dragó.** *m.* Soldát de caváll qui tànt peléa á caváll còm á peu. *Dragon.*
- Diagoman.** *m.* Intèrprete en el Lleyánt. *Drago-man.*
- Dragonári.** *m.* Soldát romá. *Dragonario.*

204

DRE

- Dragonera.** *f.* Petita isla molt pròp de Mallòrea. *Dragonera.*
- Dragouèt.** *m.* Dragó petít. *Lagartillo.*
- Dràma.** *m.* Composició de pèssas para represen-tarse en el téatro. *Drama.*
- Dramàtic,** *ca. adj.* Pertañént al dràma. *Dramditi-co, ca.*
- Dramática.** *f.* El art de fer dràmas. *Dramdica.*
- Dramaturgo.** *m.* El autor de dràmas. *Dramaturgo.*
- Dráp.** *m.* Ròba. *Cdnamo* ó lienzo. = Fét en càsa. *Lienzo casero.* = Para nins. *Pañal.*
- Draper.** *m.* El qui ven dráp. *Drapero.*
- Dráps.** *m. pl.* Tavayòla para afeytarse ó pentinar-se. *Peinador.* = Para nins. *Pañales* ó *envoltura.*
- Drassàna.** *f.* Arsanál. *Atarazana.*
- Dresséra.** *f.* Caminèt. = *Atajo* ó *trocha.* = El qui va tot dret. *Derezera.* = Anar per sa dresséra. *Atajar.*
- Dressereta.** *f.* Dresséra petita. *Atajuelo.*
- Dret.** *m.* Lo que dicta la naturalesa, hà ordenád Déu, la Iglesia ó las génts para son govèrn. = La acció que té un á una còsa ó persona. = La imposició sobre gèneros, personas ó tèrras. *De-recho.* = Divino: lo manád y promulgád per Déu. *Divino.* = Canònic: el posád per concilis y pá-pas. *Canónico.* = De génts: el introduíd entre los hòmos per la necessidat de formar y conservar las sociadats. *De gentes.* = De patronád: facul-tat para presentar subjèctes para bènèfics y capèllanías. *De patronato.* = Escrí: la lléy es-crita. *Escrito.* = Municipál: el posád per un pòble. *Municipal.* = Naturál: los primers prin-cipis invariábels que inspira la naturalesa en quánt al bé y al mál. *Natural.* = Parroquiál: las facultats qui competexen als rectors per son miuistèri. *Parroquial.* = Posítu: el posád per las lléys divinas y humànas. *Positivo.* = El que téneu los eglesiàstics qui residexen á la distri-bució de los qui fálta. *De acrecer.* = El que té un de cobrar de aquél per qui hà pagád. *Lasto.* = De áygo para regar. *De agua,* y si es de un dia. *Almoceda.* = Conjugál: el que téneu los casáds de tenir el ácte carnál. *Con-yugal.* = De passar per algún llòc. *De pasar.* = De repressàlia: de fer dany als inimígs en re-compèusa del que ells hàu causád. *De repre-salia.*
- Dret,** *ta. adj.* Rècte, seguíd, ignál. = El qui está de pèus. = No torsíd. *Derecho, cha.* = Còm una candela. *Como un huso.* = En candela: tot dret sense tòrser. *adv. En derechura.* = De dret en dret. *adv. De pie en pie.* = A dret seíy: apòsta. *Adrede.* = A dret fil. *A hilo.* = Axecarse dret el qui sèu, jèu, etc. *Ponerse en pie.* = Posarse dret

el qui està tòrt. *Ponerse derecho* ò *derecho*.—Posarse dret còm un parpàl. *Espetarse*.—Estar dret: no assegúid, ni ajegúid, etc. *Estar en pié*: no torsúid. *Estar derecho*.—Venir per dret una còsa: acomodar. *Acomodar*, *cuadrar*.

Dret. *m.* Bòn apuntamént de àrma. *Apuntamiento*.—Bòn dret. Lo que irònicamént se diu del qui tira, v. g. á un aucèll y nol fer. *Acertóle Pedro d la cogujada que el rabo lleva tuerto*.—El qui té bòn dret, bòn apuntamént. *Certero*, *ra*. Dreta. *f.* La mà. *Derecha*.—Á la dreta. *Á la derecha*.—No donar pàssa dreta: fer sas còsas al ravés. *No hacer cosa d derechas*.—Adretas: apòsta. *Adrede*.

Driàda. *f.* Fabulosa ninfa de hòsc ò garriga. *Driada*.

Drissa. *f.* Còrda para issar y arriar sas velas de bàrco. *Driza*.

Drissad, *da. p. p.* de drissar. *Drizado, da*.

Drissar. *v. a.* issar y arriar sas velas de bàrco. *Drizar*.

Dròga. *f.* Tota espècie de espicias, y majormént los ingrediénts que se empléyan en medecina. *Droga*.—Hòmo. *Sabandija*.

Droguer. *m.* Venedor de drògas. *Droguero*.

Drogueria. *f.* Tota espècie de drògas. — Botiga ahónt se veneu drògas. *Drogueria*.

Droguista. *m.* Droguer. *Droguista*.

Dromedàri. *m.* Espècie de camèll. *Dromedario*.

Druida. *m.* El sacerdot dels antigs galos. *Druida*.

Druidisme. *m.* La doctrina dels druidas. *Druidismo*.

DU.

Duál. *m.* El nombre de dos en las declinacions y conjugacions grégas. *Dual*.

Duàua. *f.* Càsa ahónt se registran las mercaderias, y se còbran es drets. *Aduana* ò *telonio*.—Bàrca. *Guardacostas*.

Duaner. *m.* Empléyad en la duàua. *Aduanero*.

Dubio, *bia. adj. cur.* Còsa de que se dubte. *Dubio, bia*.

Dubitáble. *adj.* Incèrt, dubtós. *Dubitable*.

Dubitació. *f.* Dubte.—Figura retòrica per la qual se fingèix un dubte para prevenir las objeccions. *Dubitacion*.

Dubitatiu, *va. adj.* Qui servèix para espressar el dubte. *Dubitativo, va*.

Dubtád, *da. p. p.* de dubtar. — *adj.* De lo que se dubta. *Dudado, da*.

Dubtar. *v. a.* Estar incèrt, en dubte.—Tèmer. *Dudar*.—Noy há que dubtar: la còsa es cèrta. *No hay que dudar*.

Dubte. *m.* Incertitú. — Dificultat proposada sobre

una matèria. *Duda*.—Estar en dubte: estar dubtós, incèrt. *Estar en duda*.—Posar dubte: oposar un dificultat. *Poner duda*.—Posar en dubte. *Poner en duda*.—Quèdar en dubte una persona ò dubtosa una còsa. *Quedar en duda*.—Sortir ò treurer de dubte. *Salir ò sacar de la duda*.—Sens dubte: seguramént. *Sin duda*.

Dubtèt. *m.* *Dudilla*.

Dubtós, *sa. adj.* El qui dubta.—Incèrt, ambigu, y de qui hey há motíu de dubtar. — Lo qui no es de gènere determinad. *Dudoso, sa*.

Dubtosamént. *adv.* Ab dubte. *Dudosamente*.

Dubtosíssim, *ma. sup.* Molt dubtosos. *Dudosísimo, ma*.

Duc. *m.* Títol més honrós llevád el del sobérano ò príncipe en Euròpa.—*ant.* El general de ezèrcit y el comandant general militar y polític de provincia. *Duque*.

Duc. Paràula per la qual no se vòl dir lo que se du. *Nitos*.

Ducál. *adj.* Lo pertañent á duc ò duquesa. *Ducal*.

Ducat. *m.* El territòri ò estat del duc. — Moneda antiga de òr qui valia onse reyáls y un marevedís: y áre es imaginària y val 22 sòus y maravedissos. *Ducado*.

Dúctil. *adj.* Matèria qui sense desunirse pòt ferse llàrga, curta, àmpla, prima. *Dúctil*.

Ductilitat. *f.* Facilitat en los metalls de ferse llàrgs, curts, etc. *Ductilidad*.

Ductor. *m.* Eyna de cirugia. — *ant.* El qui guia. *Ductor*.

Ductora. *f. ant.* La qui guia. *Ductriz*.

Dudáble. *adj.* De que se pòt dubtar. *Dudable*.

Duelista. *m.* El qui se desafia á matar. *Duelista*.

Duelo. *m.* Desafio particular. *Duelo*.

Duènde. *m.* Diàble boyèt. *Duende*.

Duèño. *m.* Señor, àmo. *Dueño*.

Dulcamàra. *f. pl.* *Dulcamara* ò *dulzamara*.

Dulce. *m.* Còsa confitada y la matèxa, ò bossí de confitura ò còsa de pàsta, etc. *Dulce*.

Dulcificad, *da. p. p.* de dulcificar. *Dulcificado, da*.

Dulcificant. *p. a.* de dulcificar. Lo qui dulcifica. *Dulcificante*.

Dulcificar. *v. a.* Fer dols. *Dulcificar*.

Dulcíssim, *ma. sup.* Molt dols. *Dulcísimo, ma*.

Dulcíssimamént. *adv. sup.* Ab molta dulsura. *Dulcissimamente*.

Dulcissono, *na. adj. ant.* Lo qui té un sò dols. *Dulcisono, na*.

Dulía. *f.* Culto ab que venerám á los sànts. *Dulía*.

Dulimán. *m.* Vestit de turc. *Duliman*.

Dulsura. *f.* Qualidat de lo qui es dols. — Suavidat, delicia, plèr, gust. *Dulzura*.

Dulzurád, da. *p. p.* de *dulzurar*. *Dulzurado*, da.
Dulzurar. *v. a.* *Dulsificar* segóns los químicos. *Dulzurar*.

Duo. *m.* Trôs de música cantád per duas veus ô tocád per dos instruméntos. *Duo* ô *dueto*.

Duodécim, ma. *adj.* Nombre ordinál. *Duodécimo*, ma.

Duodécimvirs. *m.* Conseyer antig romá. *Duodécimviro*.

Duodécimvirát. *m.* Dignidát de duodécimvirs. *Duodécimvirato*.

Duodécuplo, pla. *adj.* Lo que se pren 12 vegádas, se multiplica per 12 ô está en rahó de 12 á un. *Duodécuplo*, plu.

Duodéno, na. *adj.* V. *Duodécim*. *Duodeno*, na.

Duomésino, na. *adj.* De dotze méso. *Duomesino*, na.

Duplicació. *f.* Multiplicació de una cantidát per 2. *Duplicacion*.

Duplicád, da. *p. p.* de *duplicar*. *Duplicado*, da.

Duplicád. *m.* Segón despátz jermá del primer. *Duplicado*.

Duplicar. *v. a.* Dir, fer duas vegádas una còsa, endoblarla, multiplicarla per dos. *Duplicar*.

Dúplice. *adj.* Doble. *Dúplice*.

Duplicidát. *f.* Engañy, falsedát, simulació. *Duplicidad*.

Duplo, pla. *adj.* Lo qui conté duas vegádas una cantidát. *Duplo*, pla.

Duplo. *m.* El doble. *Duplo*.

Duquesa. *f.* La dóna de duque ô la qui té ducát. *Duquesa*.

Duqueseta. *f.* Diminutiu de duquesa. *Duquesita*.

Duquét. *m.* Diminutiu de duc. *Duquesito*.

Dur, ra. *adj.* Consistént, fòrt. = Ofensiu, màl de sufrir. = Àspre, violént, cruèl, etc. *Duro*, ra.

Dur. *v. a.* Conduir, portar, trasladar una còsa de un llòc á àltre. *Llevar*: y si la còsa se acòsta al qui màna dur. *Traer*. = Atacád á un. *Tenerle d raya*. = Sas cártas en una couvèrsa. *Hacer la cosa*. = El Combregar á un malàlt. *Llevarle el Vidtico*. = El càp á un. *Traerle entre dientes*. = Es contes. *Llevar la cuenta*. = Á sas àncas de histia. *Llevar en ancas* ô *en la grupa*. = La màre mórta, es cá màgre: anar malaltís. *Andar de pié quebrado*. = En ròda. *Llevar en rueda*. = Pòca ròba: pòca càrn. *Tener pocas chichas*. = Devàll xèlla. *Sobarcar*. = As còll: mantenir. *Llevar en hombros*. = Á s'esquena: mantenir. *Llevar áuestas*. = S'escopeta curta: tenir pòc concèrt. *Andar d tres méno. cuartillo*. = Mantia, espècie, hipo á un. *Traerle entre dientes*. = Enganád á un ab promesas. *Llevarle al pelotero*. = Á tál llòc. *Llevar d...* = Al hospitál: fer tornar pòbre.

Echar por puertas. = Sa mosea: enfadád. *Estar de picadillo* ô *amoscado*. = Per sa mà. *Llevar de la mano*. = Pes nàs. *Traer agarrado de la nariz*. = En pánmas d'òr. *Llevar en palmas*. = El còr demúnt sa mà: ser ingènuo. *Llevar el corazon en la mano*. = Á sa pica de sa sang: al perill. *Llevar al degolladero*. = Autoridáts, rahóns, pròvas. *Traer autoridades, etc.* = Pe's secorrát: estrèt. *Meter en freno*. = Per la pena. *Traer d mal traer*. = En pes: al àyre. *Llevar en peso*. = Plét. *Traer pleito*. = Sa pòst as forn: fer es gástos. *Llevar la carga*. Dursèn sa culpa. *Ser el dedo malo*. = El uy al hòu á un. *Traerle sobre el ojo*. = Vestít, capèl, espàsa, etc. *Llevar ô traer vestido, etc.* = La turba: anar alborotád. *Estar azogado*. = Bòna coua una dóna: bòn dòt. *Relucir la espalda*. = Es càp màssa àlt un cavàll. *Despapar, se*. = Molta polissonáda, traydoria, etc, un. *Tener muchas camandulas*. = Durla fèta. *Llevarla hecha*. = Durhó tot: cuydarse de tot. *Llevar el peso*. = Dursèn. *v. r.* *Llevarse*: la àygo, vént alguna còsa rodánt. *Arrollarla*: enveja, *v. g.* dos estudiànts. *Apostárselas*: sa ventátja. *Llevarse la ventaja* ô *el mapa*. = Durlosèn: ser un més sàbi, més hàbil, etc. que un àltre. *Llevarse en el pico*. = Durhó escrit en as front. *Traerlo escrito en la frente*. = No porerhó dur, *v. g.* á un empléyo. *Acodillar con la carga*.

Durable. *adj.* Lo qui es de duráda ô pòt durar. *Durable*.

Duració. *f.* Llârg espáy de témps. *Duracion*.

Duráda. *f.* Duració. *Dura* ô *duracion*. = Ser de duráda. *Ser de dura* ô *de duracion*.

Durader, ra. *adj.* Lo qui dura ô pòt durar. *Duradero*, ra.

Durar. *v. n.* Permanèxer, subsistir. *Durar*. = Més que el màl ày: moltíssim. *Mas que el bronce ô durar por peñas*. = De Nadál á S. Estéva: molt pòc. *Durar de misa d visperas*. = Fer durar una còsa: estoviarla. *Endurarla*.

Durbéc. *m.* Aucell ab so béc gròs, fòrt y torsúd còm el de llòro. *Picogordo*.

Duresa. *f.* Solidès, consistència de un còs. = Asprura de gèni, fálta de suavidát. = Pòca capacidát. *Dureza*. = De estil: fálta de armonía qui càuza disgúst. *De estilo*. = De còr: inhumanidát. *De corazon*. = De judici: pertinàcia. *De juicio*. = De condició: asperesa. *De condicion*. = De oreya: dificultát de oir. *Dureza* ô *torpeza de oído*. = De vèntre: impedimént en las vias del còs de animál. *De vientre*.

Durèt, ta. *adj.* Un pòc dur. *Durillo*, ta.

Durèt. *m.* Un duro de òr. *Durillo*.

Durillo. *m.* Durèt. *Durillo*.

DUU

Daro. *m.* Moneda de plàta de trenta sòus. *Duro* ò *pezo fuerte*.
 Dareyó. *m.* Tumor. *Dureza* ò *tumor*.
 Daumvir. *m.* jutge romà qui judicava las causas de rebelió, etc. *Duumvir*.

204

DUY

Duumvirat. *m.* El tribunal y el témps que durava la dignidat. *Duumvirato*.
 Duy. *m.* El forat de bota, etc ahont se pòsa es grifó ò canó. *Canillero*.
 Duyt, *ta. p. p.* de dur. *Llevado, da* ò *traído, da*.

ECL

E. *f.* La quinta lletra del alfabeto mallorquí y la segona de las vocals. *E.*—En àltre témps servia de conjunció en llòc de *y*, y en el dia hey servèix en espanhòl quánd la paràula qui vé después de la conjunció comensa per *i* ò per *hi*, v. g. axí còm nosàltres deym: *pàre y fíy*, los espanhòls diuen: *padre é hijo*.

Ea. interjecció. Ànimo, vámos. *Ea*.

Eal. *m.* Animál aquàtic semblant al cavall marí. *Eal*.

EB.

Ebanista. *m.* El qui trabàya en ébano ò en embutir. *Ebanista*.

Ébano. *m.* Lléfia molt negra y molt fexuga. *Ébano*.

Ébol. *m. pl.* *Yesgo* ò *ateo*.

Ébro. *m.* Un riu de Espàña. *Ebro*.

Ebullició. *f.* La acció de bállir y de fermentar. *Ebulicion* y *ebullicion*.

Ebúrneo, *nea. adj.* De márfil segons los poetas. *Ebúrneo, nea*.

EC.

Ecatártic. *adj.* Térme médic. *Ecatártico*.

Eccehòmo. *m.* Estátua ò pintura de Jesucrist, axí còm lo presentá Pilat al pòble. *Ecce-homo*.

Ecsfràctic. *m.* Medicament qui lléva la obstrucció. *Ecsfractico*.

Écho. *m.* V. Éco.

Eclèctic, *ca. adj.* *Ecléctico, ca.*—Filosòfs eclèctics: los qui seguexen las oponions las més provables. *Filósofos eclécticos*.

Eclesiàstes. *m.* Un dels llibres del antíg testamént. *Eclesiastes*.

Eclipsad, *da. p. p.* de eclipsar. *Eclipsado, da*.

Eclipsar. *v. a.* Impedir que un ástro se veja. *Eclipsar*.

Eclipse. *m.* Ocultació de un ástro per la imposició de un àltre entre éll y la tèrra. *Eclipse*.

Eclipsis. *f.* V. Elipsis. *Eclipsis*.

ECO

Eclíptic, *ca. adj.* Pertañent á la eclipsis ò la eclíptica. *Eclíptico, ca*.

Eclíptica. *f.* Línea per ahont sémpe camina es sòl. *Eclíptica*.

Écloga. *f.* V. Égloga. *Écloga*.

Eclògic, *ca. adj.* Pertañent á la écloga. *Eclògico, ca*.

Éco. *m.* Repèticó del sò qui torna arréra.—El llòc ahont se fa.—Repèticó de molts paràulas que se acabán de cantar: de las derreras paràulas ò síllabas en poesia.—Un registre del órga. *Eco* ò *echo*.—Fer éco: ser digne de admiració, de ser notad. *Hacer eco*.

Ecòic, *ca. adj.* poétic. Se diu dels versos ab écos. *Ecóico, ca*.

Ecómetro. *m.* Rètgla para midar la duració des sòus. *Ecómetro*.

Economía. *f.* El bòn us y rètgla en el manètx ò gástu de una casa.—Bóna distribució de las cosas.—Moderació en so gastar. *Economía*.—Política: sa administració de un réyne ò estat. *Política* ò *general*.

Econòmic, *ca. adj.* Pertañent á economia.—El qui té economia, diligent.—Aváro, miserable, estrèt. *Económico, ca*.

Económica. *f.* Part de la filosofia morál qui tracha del govèrn de una familia. *Económica*.

Econòmicament. *adv.* Ab economia. *Económicamente*.

Economisad, *da. p. p.* de economisar. *Economisado, da*.

Economisar. *v. a.* Administrar, manetjar los béns ab economia.—Estuviar. *Economizar*.

Ecónomo. *m.* El qui fa sas vices de rector. *Ecónomo*.

Ecónomo, *ma. adj.* El qui manetja hé los séus béns y cosas. *Ecónomo, ma*.

Ecopròtic. *m.* Medicament dols, lacsant y qui fa purgar. *Ecoprótico*.

Ecotáds. *m. pl.* Se diu dels troncs de qui sas brancas menudas están tayadas en los escúts de

ârmes. *Escotados*.
 Ecsequeyâd, da. p. p. de ecsequeyâr. *Escamondado*, da ò podado, da. = *Escamujado*, da.
 Ecsequeyador. m. El qui ecsequeya âbres. *Escamondador*, *podador*. = De olivêras. *Escamujador*.
 Ecsequeyâr. v. a. Llévar lo supérfluo dels âbres. *Escamondar* ò *podar*. = De las olivêras. *Escamujar*.
 Ecsequeyât. m. Lo podâd de âbre. *Desmocho*. = De olivêra. *Escamujo*.
 Êctassis. f. Figura gramaticâl per la quâl se fâ llârga la sillaba brêu. *Êctasis*.
 Ectilôtic, ca. adj. Se diu de los remèys qui llévan es câll. *Ectilótico*, ca.
 Ectilipsis. f. Figura gramaticâl per la quâl se lléva una m. final. *Ectilipsis*.
 Ecnâble, ecuador, y altres. V. Equable, etc.
 Ecúleo. m. Màquina de fust ahont aseyan á los delincaénts, y mártirs, y los atormentâvan. *Potro*, y ant. *ecúleo*.
 Ecamênico, ca. adj. Generâl. Se diu dels concilis generâls. *Ecuménico*, ca.
 Ecnóreo, rea. adj. Pertañent al mar. *Ecnóreo*, rea.
 Ecsabruptó. adv. Sense eczôrdi. = Arrebatâdament. *Ex-abrupto*.
 Eczacció. f. Cobránsa, recaudació. *Exaccion*.
 Eczacte, ta. adj. Cabâl, perfét, puntuâl. *Exacto*, ta.
 Eczactamént. adv. Ab eczactitút. *Exactamente*.
 Eczactitút. f. Puntualidât, grân diligéncia. *Exactitud*.
 Eczactor. m. Cobrador de drets. *Exactor*.
 Eczaltació. f. Glôria, elevació. *Exaltacion*.
 Eczaltâd, da. p. p. de eczaltar. *Exaltado*, da.
 Eczaltar. v. a. Elevar á major dignidât. = Realsar el mèrit de algú. *Exaltar*.
 Eczâmen. m. Prôva, censura, judici de la capacidât, ciéncia, ò de la habilitât de algú. = Averiguació de la veritat de una còsa, ò eczacte regonexemént de élla. *Exdmen*.
 Eczâmetro. adj. Lo quí còsta de sis costâts = m. Vêrs de sis pèus. *Exdmetro*.
 Eczaminâd, da. p. p. de eczaminar. *Examinado*, da.
 Eczaminador, ra. m. f. El qui eczamina. *Examinador*, ra.
 Eczaminândo, da. m. f. El qui há de ser eczaminâd. *Examinando*, da.
 Eczaminar. v. a. Inquirir, considerar, esplorar. = Provar la sufficiéncia de algú. = Mirar ab atenciô una còsa. *Examinar*.
 Eczângüe. adj. Dessaugràd. *Exangüe*.
 Eczanimació. f. Privació de las funcions vitâls. *Exanimacion*.
 Eczânime. adj. Sense vida. *Exdnime*.

Eczarcât. m. La dignidât de eczârca. *Exarcado*.
 Eczârca. m. Governador de las provincias de Itàlia subjectas als emperadors del Oriént. = La dignidât después de la del patriârca en la Iglesia gréga. *Exarco*.
 Eczarcó. m. Vermeyó, color. *Azarcon*.
 Eczaspéració. f. La acció de eczaspérar. *Exasperacion*.
 Eczaspérâd, da. p. p. de eczaspérar. *Exasperado*, da.
 Eczaspérar. v. a. Irritar una llâga. = Enfadar á algú. *Exasperar*.
 Eczaspérarse. v. r. *Exasperarse*.
 Eczechrâble. adj. Abominâble. *Execrable*.
 Eczechració. f. Abominació, maldició. *Execcion*.
 Eczechrâd, da. p. p. de eczechrar. *Execrado*, da.
 Eczechrador, ra. m. f. El qui eczechra. *Execrador*, ra.
 Eczechrândo, da. adj. Dignes de maldició. *Execrando*, da.
 Eczechrar. v. a. Abominar, malair. *Execrar*.
 Eczeccució. f. El âcte de eczeccutar. *Ejecucion*.
 Eczeccutâble. adj. Lo que se pôt eczeccutar. *Ejecutable*.
 Eczeccutâd, da. p. p. de eczeccutar. *Ejecutado*, da.
 Eczeccutânt. p. a. de eczeccutar. El qui eczeccuta. *Ejecutante*.
 Eczeccutar. v. a. Efectuar, cumplir, fer, posar en òbra. = Cur. Precisar á que un pág lo que deu, prenintlo ò á los séus béns. *Ejecutar*.
 Eczeccutiú, va. adj. Lo qui no té espéra ni tardânsa. *Ejecutivo*, va.
 Eczeccutivamént. adv. Ab molta prontitút. *Ejecutivamente*.
 Eczeccutor, ra. m. f. El qui eczeccuta. = Autor de quâlsevôl òbra. *Ejecutor*, ra.
 Eczeccutôria. f. El despâtx de la senténcia qui no té apôllació. *Ejecutoria*.
 Eczeccutoría. f. El ofici de eczeccutor. *Ejecutoria*.
 Eczeccutoriâd, da. p. p. de eczeccutoriar. *Ejecutoriado*, da.
 Eczeccutoriâl. adj. Los despâtxos qui comprenen la senténcia egleciástica. *Ejecutorial*.
 Eczeccutoriar. v. a. cur. Alcansar en judici á son favor la senténcia qui câusa eczeccutôria. = Comprovar ab repetidas prôvas la certitút de una còsa. *Ejecutoriar*.
 Eczegetíu, va. adj. Se diu de discûrs, péroració en qui sôlamént pârla el autor. *Exegetivo*, va.
 Eczeemplar. adj. Lo qui dona bôn eczémples, y se propôsa para imitació. = m. Originâl, patró, traslâdo. = Cástig. *Ejemplar*.
 Eczeemplarmént. adv. Ab eczeemplar. *Ejemplarmente*.

Eczemple. *m.* Cás ò fét succedí en áltre témps. = Acció que móu á imitació. = Comparació qui declára una còsa. *Ejemplo*
Eczemplificació. *f.* Declaració ab eczemples. *Ejemplificacion*.
Eczemplificád, *da. p. p.* de eczemplificar. *Ejemplificado, da.*
Eczemplificar. *v. a.* Declarar, esplicar ab eczemples. *Ejemplificar*.
Eczemplificatíu, *va. adj.* Lo qui eczemplifica. *Ejemplificativo, va.*
Eczenció. *f.* Llibertát, dispènsa de alguna còsa. *Exencion*.
Eczént, *ta. p. p.* de eczimir. *Exento, ta.*
Eczént. *m.* Oficiál de guárdias de Corps. *Exento*.
Eczentád, *da. p. p.* de eczentar. *Exentado, da.*
Eczentar. *v. a. V.* Eczimir. *Exentar*.
Eczèquias, y millor ecsèquias. Honras que se fan á mórt. = Entèrro. *Exequias*.
Eczequible. *adj.* Lo que se pòt fer ò posar en òbra. *Exequible*.
Eczercici. *m.* Ocupació, ofici, ministèri. = Passètj para conservar ò recobrar la saldt. *Ejercicio* = Fer eczercici: passetjarse. *Hacer ejercicio*. = Eczerccis. *m. pl.* Maniòbra de armas y evolucions militars. *Ejercicio*. = Fer ets eczerccis. *Hacer el ejercicio*. = Eczerccis espiritnals: cèrtas prácticás de devoció. *Ejercicios espirituales*.
Eczèrcit. *m.* Grán número de tròpas juntas en un cuérpo báix el mánido de un generál. *Ejército*.
Eczercitád, *da. p. p.* de eczercitar. *Ejercitado, da.* = *adj.* Acostumád, práctic. *Id.*
Eczercitánt. *p. a.* de eczercitar. El qui eczercita alguna còsa. *Ejercitante*.
Eczercitánt. *m.* El qui fa eczerccis espiritnals ò el qui los dirigèix. *Ejercitante*.
Eczercitar. *v. a.* Fer, dedicarse á algún art, ofici, professió. = Fer que un aprenga. = Practicar ofici, facultát, virtút, etc. *Ejercitar ò ejercer*.
Eczercitarse. *v. r.* Ocuparse, empleyarse en alguna còsa. *Ejercitarse*.
Eczhalació. *f.* Vapor que algún còs despedèix de sí matéix. *Exhalacion*. = En una eczhalació. *adv.* En un instant. *De un vuelo*.
Eczhalád, *da. p. p.* de eczhalar. *Exhalado, da.*
Eczhalador, *ra. m. f.* El qui eczhála. *Exhalador, ra.*
Eczhalar. *v. a.* Despedir vapor, lo alè, olor. *Exhalar*.
Eczhalarse. *v. r.* Surtir el vapor, etc. *Exhalarse*.
Eczháusto, *ta. adj.* Buyd, desocupád llòc ò persona. *Exhausto, ta.*
Eczhibició. *f.* Manifestació. *Exhibicion*.

Eczhibir. *v. a.* Manifestar, mostrar. *Exhibir*.
Eczhòrt. *m. cur.* Despátj de un jutge á áltre paraque mán douar cuimplimènt á lo que se demàna. *Exhorto*.
Eczhortació. *f.* Amonestació, avís, persuassió. = Pláctica ò sermó brèus. *Exhortacion*.
Eczhortád, *da. p. p.* de eczhortar. *Exhortado, da.*
Eczhortador, *ra. m. f.* El qui eczhòrta. *Exhortador, ra.*
Eczhortar. *v. a.* Amonestar, avisar, persuadir. *Exhortar*.
Eczhortatòri, *ria. adj.* Pertañent á la eczhortació. *Exhortatorio, ria.*
Eczigència. *f.* El ácte y effècte de eczigir. *Exigencia*.
Eczigible. *adj.* Lo que se pòt eczigir. *Exigible*.
Eczigíd, *da. p. p.* de eczigir. *Exigido, da.*
Eczigir. *v. a.* Cobrar, percòber algún diner per autoridát pública. = Demanar una còsa de sí algún requisít ò circumstància. = Demanar ab instància. *Exigir*.
Eczimiamènt. *adv.* Ab perfecció. *Eximiamente*.
Eczimio, *mia. adj.* Escellènt, insigne. *Eximio, ia.*
Eczimíd, *da. p. p.* de eczimir. *Eximido, da.*
Eczimir. *v. a.* Esceptuar, alliberar de obligacions, tribúts, etc. *Eximir*.
Eczinanició. *f.* Fálta de fòrsas, de vigor, etc. *Exinanicion*.
Eczinaníd, *da. adj.* Estenuáds. *Exinanido, da.*
Eczistència. *f.* El ácte de eczistir. *Existencia*.
Eczistènt. *p. a.* de eczistir. Lo qui eczistèix. *Existente*.
Eczistíd, *da. p. p.* de eczistir. *Existido, da.*
Eczistimació. *f.* Dictàmen, judici. *Existimacion*.
Eczistimád, *da. p. p.* de eczistimar. *Existimado, da.*
Eczistimar. *v. a.* Judicar. *Existimar*.
Eczistir. *v. n.* Tenir actual ser. *Existir*.
Eczit. *m.* Succés, fi de algún negòci. *Éxito*.
Écxodo. *m.* Un dels llibrés del testamènt vey. *Éxodo*.
Eczoneració. *f.* Descàrreg, alivio, alliberació de algún càrreg. *Exoneracion*.
Eczonerad, *da. p. p.* de eczonerar. *Exonerado, da.*
Eczonerar. *v. a.* Alliberar de algún càrreg, obligació, etc. = Descarregar. *Exonerar*.
Eczonerarse. *v. r.* Descarregarse, etc. *Exonerarse*.
Eczoràble. *adj.* El qui se déxa véncer de pregàrias. *Exorable*.
Eczorbitància. *f.* Escés notàble. *Exorbitancia*.
Eczorbitánt. *adj.* Lo qui escedèix molt al térme regular. *Exorbüante*.
Eczorbitántmènt. *adv.* Eccessivamènt. *Exorbitantemente*.

Eczorcisád, da. *p. p.* de eczorcisar. *Exorcizado, da.*
Eczorcisánt, *p. a.* de eczorcisar. El qui eczorcisa. *Exorcizante.*
Eczorcisar, *v. a.* Conjurar los diuónis, tempestats, etc. *Exorcizar.*
Eczorcisme, *m.* Conjuero cóntra los diuónis, tempestats, etc. *Exorcismo.*
Eczorcista, *m.* El qui está ordenád de eczorcitát. *Exorcista.*
Eczorcitát, *m.* El orde de eczorcista. *Exorcitado.*
Eczórdi, *m.* Principi, introducció de composició de ingéni. *Exordio.*
Eczornació, *f.* Adorno, ns de las flôrs de retórica. — Figura per la quál, dnytas las rahóns en prô y en cóntra, y despreciádas totas, elegèix una áltra el orador. *Exornacion.*
Eczornáti, da. *p. p.* de eczornar. *Exornado, da.*
Eczornar, *v. a.* Adornar. — Donar gracia al discurs, péroració ab figuras retóricas. *Exornar.*
Eczòtic, ca. *adj.* Foresters. Se diu de las drôgas, paráulas y plántas estrangeras. *Exótico, ca.*

ED.

Edát, *f.* El témps ô áñys que un té. — El agregát de algúns sigles. — Cért nombre de áñys. *Edad.* — Ab la edát un còbra señy. *Con la edad uno se hace cuerdo.*
Edecán, *m.* Oficiál qui pássa sas ordes del general. *Edecan.*
Edéma, *m.* Tumor blán de pòc dolor. *Edema.*
Edemátic, ca. *adj.* Pertañent á edémas. *Edematoso, sa.*
Edematós, sa. *adj.* El qui té edéma ô lo pertañent á edéma. *Edematoso, sa.*
Edetá, na. *adj.* De València de Espáña. *Edetano, na.*
Edició, *f.* Publicació, impressió, presentació de una òbra en públic. *Edicion.*
Edicte, *m.* Decrèt, ordenámsa, lléy, etc. *Edicto.*
Edificació, *f.* Fábrica, construcció. — Bón eczémple. *Edificacion.*
Edificád, da. *p. p.* de edificar. *Edificado, da.*

NOTA.

Tots aquets articles precedents qui despues de la e ténen cz en mallorquí, se escrivian en castellá sólament ab x, y áre molts los escriuen ab es; y axí qui losy vól escriurer lo pòt fer sense ningún escrúpol ni temor de saltar d la ortografía, y la nota es para los mallorquins.

Edificador, ra. *m. f.* El qui edifica. *Edificador, ra.*
Edificánt, *p. a.* de edificar. El qui edifica. *Edificante.*
Edificar, *v. a.* Fer algún edificí. — Donar bòn eczémple. *Edificar.*
Edificatíu, va. *adj.* Lo qui edifica y móu á piedat y virtút. *Edificativo, va.*
Edificí, *m.* Óbra, fábrica de cása, etc. *Edificio.*
Edíl, *m.* Magistrát romá qui se cuydáva dels jócs, edificis públics, etc. *Edil.*
Edilicio, cia. *adj.* Pertañent al edíl. *Edilicio, cia.*
Edilidát, *f.* Dignidát del edíl. *Edilidad.*
Editor, *m.* El qui se cuyda de la impressió de òbra de áltre. *Editor.*
Educació, *f.* Criánsa, enseñánsa. *Educacion.*
Educád, da. *p. p.* de educar. *Educado, da.*
Educador, ra. *m. f.* El qui educa. *Educador, ra.*
Educándo, da. *m. f.* Los qui se enseñan en convent ô collègi. *Educando, da.*
Educar, *v. a.* Criar; enseñar, donar educació. *Educar.*
Educció, *f.* El ácte de inferir ô trèurer una còsa de áltra. *Educcion.*
Eduíd, da. *p. p.* de eduir. *Educido, da.*
Eduir, *v. a.* Deduir, collegir, inferir una còsa de áltra. *Eduir.*
Êf. y Efe, *f.* Nòm de la lletra *f. Efe.*
Efècte, *m.* Lo produíd per áltre. — Fi para que se fà una còsa. *Efecto.* — Devolutíu: judici que fà un jutge superior de las providéncias de un inferior sense suspèndrer el séu efècte. *Devolutivo.* — Suspensíu: judici que fà un jutge, etc. y suspén la eczecució. *Suspensivo.* — En efècte: en reyalidát. *En efecto.* — En efècte: en consecucéncia de.. *En efecto.* — Efèctes. *m. pl.* Cauçals, béns. *Efectos.*
Efectíu, va. *adj.* Lo qui té efècte. *Efectivo, va.*
Efectivament, *adv.* En reyalidát. *Efectivamente.*
Efectuád, da. *p. p.* de efectuar. *Efectuado, da.*
Efectuar, *v. a.* Posar en òbra, en eczecució. *Efectuar.*
Efectuarse, *v. n.* Succeir. *Efectuarse.*
Efédro, *m. ant.* El athléta qui no tenia contrári. *Efedro.*
Esferídes, *f. pl.* Diári. *Esfemérides.* — Astronómicas: táulas astronómicas qui señálan cada dia el llòc de los planetas. *Astronómicas.*
Efervecéncia, *f.* Bull. *Efervecencia.*
Eficácia, *f.* Virtút para produir un efècte. *Eficacia.* — No tenir eficácia: no tenir mirament. *No tener circunspeccion.*
Eficáz, *adj.* Qui produèix son efècte. *Eficaz.*

Eficàsmént. *adv.* De un mòdo eficàs. *Eficazmente.*
Eficàssim, *ma. sup.* Molt eficàs. *Eficacísimo, ma.*
Eficàssimamént. *adv.* Ab molta eficàcia. *Eficacissimamente.*

Eficiència. *f.* Virtut para produir un efecte. *Eficiencia.*

Eficiént. *adj.* El qui fà alguna còsa y la càusa qui la produèix. *Eficiente.*

Eficiéntmént. *adv.* Eficàsmént. *Eficientemente.*

Efigie. *f.* Figura, imatge, majorment de sànts. *Efigie.*

Efímera. *f.* Fébra de un dia. *Efímera.*

Efímero, *ra. adj.* Lo qui no dura sinó un dia. *Efímero, ra.*

Efluvi. *m.* Vapor que despedexen los còssos. *Efluvio.*

Efugi. *m.* Surtida, excusa. *Efugio.*

Efusió. *f.* Derramamént de líquido, majorment de sang. *Efusion.*

EG.

Égida. *f.* El escút de Minérva. *Égida.*

Egipcíaco, *ca. adj.* De Egipte. *Egipcíaco, ca.*

Egipcíano, *na. adj.* De Egipte. *Egipciano, na.*

Egipcio, *cia. adj.* De Egipte. *Egipcio, cia.*

Egira. *f.* Època dels mòros. Aquést nòm en àra-be vòl dir fuyta. *Egira.*

Eglesia. *f. ant. V.* Iglesia. *Eglesia.*

Eglesiaístic. *m.* Capèllà ò fràre. *Eclesiástico.*—Màl vestid. *Clerizonte.*

Eglesiaístic, *ca. adj.* Pertañent á la Iglesia. *Eclesiástico, ca.*

Égloga. *f.* Poéma en qui se imitan los costúms de la gent del càmp. *Égloga.*

Égo, *antes Égua.* *f.* La famèlla de cavàll. *Yegua.*

Egoisme. *m.* Cuydàdo de la sèua pròpia conveniència sens atèndrer á la de los àltres. *Egoismo.*

Égoista, *m.* El qui sòlamént cuyda de la sèua conveniència y profit. *Egoista.*

Eguí. *m.* La veu del cavàll, y per estensió la de tot bestiar gròs. *Relincho.*

Eguí, *na. adj.* Axò se diu de mul ò mula nàds de égo y àse. *Castellano, na.*

Eguinád, *da. p. p.* de eguinar. *Relinchado, da.*

Eguinar. *v. a.* Formar la sèua veu el cavàll. *Relinchar.*

EL.

El. Article masculí. *El.*—La lletra *l.* *Ele.*

Elaboració. *f.* Óbra primorosa y perfècta. *Elaboracion.*

Elaborád, *da. p. p.* de elaborar. *Elaborado, da.*

Elaborar. *v. a.* Trabayar en perfecció. *Elaborar.*

Elació. *f.* Altivés, supèrbia. *Elacion.*

Elamí. *m.* Nòta de sòlfa. *Elamí.*

Elàstic, *ca. adj.* Lo qui té virtut para posarse axí còm estáva ántes, v. g. una verga qui, torsentla y la amòllan, se torna posar dretà. *Eldstico, ca.*

Elasticidát. *f.* Propiedát de un còs de posarse axí còm estáva. *Elasticidad.*

Elatèri. *m.* Medicamént purgánt. *Elaterio.*

Elecció. *f.* Nombramént de persona ò còsa pèr vòts ò sense vòts.—Escullimént.—Elevació de persona á dignidát, etc. *Eleccion.*

Electiu, *va. adj.* Lo que se fà ò se dona per vòts. *Electivo, va.*

Elector, *ra. m. f.* El qui elegèix. *Elector, ra.*

Elector. *m.* Càda un de los príncipes á qui correspon elegir emperador de Alemània. *Elector.*

Electora. *f.* La dòna del príncipe elector. *Electriz.*

Electorál. *adj.* Lo pertañent á príncipe elector. *Electional.*

Electorát. *m.* Estát sobérano de Alemània. *Electiontorado.*

Elètric, *ca. adj.* Lo qui té, comunica electricidát ò li pertàny. *Eléctrico, ca.*

Electricidát. Propiedát de los còssos de despedir en cert estát espiras de fòc, de excitar fòrtas commocións y apartar los còssos léves qui se acostan á élla. *Electricidad.*

Electrisád, *da. p. p.* de electrisar. *Electrizado, da.*

Electrisar. *v. a.* Comunicar la electricidát.—Avivar, excaltar, encéndrer el ànimo de algú. *Electrizar.*

Electrisarse. *v. r.* Avivarse, encéndrerse, y excaltarse el ànimo. *Electrizarse.*

Eéctro. *m.* Betúm gròg y trasparént. *Electro.*

Electroforo. *m.* Instrument para conservar la electricidát. *Electroforo.*

Electrómetro. *m.* Instrument para conèxer la fòrça de la electricidát. *Electrómetro.*

Electuári. *m.* Opiàta escellént. *Electuario.*

Elefància. *f.* Lepra qui rua sa pell. *Elefancia,*

Elefanciác, *ca. adj.* Pertañent á la elefància ò el qui en té. *Elefanciaco, ca.*

Elefànt. *m.* El més gròs de los quàdrúpedos conegúds. *Elefante.*—Hòmo menjadoròt. *Gomia.*

Elefantí, *na. adj.* Pertañent á elefànt. *Elefantino, na.*

Elegància. *f.* Pulidès, bòn gust, elecció y bòna collocació de paràulas y fràses. *Elegancia.*

Elegant. *adj.* Bén fèt, compòst, culto, pulid.—Agúds, diserát. *Elegante.*

Elegantment. *adv.* Ab elegància. *Elegantemente.*
Elegantíssim, *ma. sup.* Molt elegànt. *Elegantíssi-*
mo, ma.
Elegantíssimament. *adv. sup.* Ab molta elegància.
Elegantíssimamente.
Elegia. *f.* Poëma tièrno y trist y á vegádas alé-
 gre y amorós. *Elegia.*
Elegiàc, *ca. adj.* Pertañent á la elegia. *Elegia-*
co, ca.
Elegible. *adj.* Qui pòt ser elegid, escüllid. *Elegi-*
ble.
Elegid, *da. p. p.* de elegir. *Elegido, da.* = Elegids.
m. pl. Los predestinàds á la glòria etèrna. *Ele-*
gidos.
Elegir. *v. a.* Nombrar una persona para algún fl.
 = Escüllir alguna còsa. = Predestinar. *Elegir.*
Element. *m.* Principi físic de que se compònen
 tots los còsos. = Fonemènts y principis de tots
 los àrts y cièncias. *Elemento.*
Elementál y elementar. *adj.* Pertañent á element.
 = Fundamentál, principál. *Elemental, y ele-*
mentar.
Elenc. *m.* Catálogo, llista ab orde. *Elenco.*
Elespònt. *m.* Estrèt qui sepàra la Euròpa de la
 Àssia menor. *Elesponto.*
Eèt. *m.* Elegid. *Electo.*
Elevació. *f.* El àcte de alçar amunt. = Altura.
 = Grandesa. = Ecaltació á dignidat. = Suspensió
 de sentit. = Àltivès, presunció. = Figura retò-
 rica. *Elevacion.*
Elevacioneta. *f.* Petita elevació. *Elevacioncilla.*
Elevád, *da. p. p.* de elevar y elevarse. *Eleva-*
do, da.
Elevádament. *adv.* Ab elevació. *Elevadamente.*
Elevar. *v. a.* Alçar amunt, càp, uys, etc. = Collo-
 car en puést. *Elevar.*
Elevarse. *v. r.* Alçarse. = Créxer, pujar. = Qnédar
 ab suspensió de sentits. *Elevarse.* = Embabalir-
 se. *Embebecerse.*
Elicáble. *adj.* Lo que se pòt elicar. *Elijable.*
Elicació. *f.* El àcte de fer bàilir los simples. *Eli-*
jacion.
Elicád, *da. p. p.* de elicar. *Elijado, da.*
Elicar. *v. a.* Térme de químic. Fer bàilir simples
 en algún líquido convenient para estréurer des-
 pués la séua enstància. *Elijar.*
Elise. *f.* Línea de revòlta per lo redó de cilin-
 dro. *Elíce.*
Elictra. *f.* Cádá una de las péssas qui tápan sas
 alas de insècto, v. g. de escarabát. *Elictra.*
Eliotròpi. *m.* Pédra preciosa verde y retráda de
 vermèy. = Girasól. *pl. Eliotropio.*
Elipse. *f.* Figura geométrica. *Elipse.*
Elipsis. *f.* Figura gramaticál per la qual se omi-

texen algunas paráulas necessàrias al sentit per-
 fèt. *Elipsis*

Elíptic, *ca. adj.* Pertañent á la elipse. *Elicti-*
co, ca.

Elícsir. *m.* Estrát de liquors, de sustàncias me-
 dicinàls. *Elixir.*

Elisséo. *m.* Habitació de los héroes y hòmos vir-
 tuosos segóns la fábula. *Eliseo.* = Càmps elisséos.
m. pl. V. Elisséo. = Lòc deliciós. *Campos eli-*
seos.

Elocució. *f.* Mòdo de esprimirse, escüllimènt de
 paráulas. *Elocucion.*

Elocuència. *f.* Àrt de parlar bé, de commóurer,
 de persuadir. = Bòna collocació ó distribució de
 paráulas, y abundància de éllas. *Elocuencia.*

Elocuent. *adj.* El qui té elocuència. = Pertañent
 á la elocuència. = Nòble, escüllid: bén dit. *Elo-*
cuyente.

Elocuèntment. *adv.* Ab elocuència. *Elocuente-*
mente.

Elocuentíssim, *ma. sup.* Molt elocuènt. *Elocuen-*
tísimo, ma.

Elocuentíssimament. *adv. sup.* Ab molta elocuèn-
 cia. *Elocuentísimamente.*

Elógi. *m.* Alabànsa. *Elogio.*

Elogiád, *da. p. p.* de elogiar. *Elogiado, da.*

Elogiador, *ra. m. f.* El qui elogia. *Elogiador, ra.*
 ó *ant. elogista.*

Elogiar. *v. a.* Alabar. *Elogiar.*

Elucidació. *f.* Declaració, explicació de lo obs-
 cur. *Elucidacion.*

Eludid, *da. p. p.* de eludir. *Eludido, da.*

Eludir. *v. a.* Fugir de la dificultat, escapar-se.
Eludir.

Éll, éle. *f.* El nòm de la lletra l. *Ele.*

Éll, élla. Pronòm. *El, ella.*

Élle. *f.* Nòm de la doble ll. *Elle.*

EM.

En. Cás irregular del pronòm jò, y me al revés.
Me.

Em. *m.* Nòm de la lletra m. *Eme.*

Emagrirse. *v. n.* Posar-se màgre. *Emagrezer.*

Emanació. *f.* Derivació. *Emanacion.*

Emauád, *da. p. p.* de emanar. *Emanado, da.*

Emanant. *p. a.* de emanar. El qui ó lo qui emá-
 na. *Emanante.*

Emanar. *v. n.* Dimanar, provenir, derivarse de
 àltri. *Emanar.*

Emanipació. *f.* El àcte y efecte de emancipar.
Emancipacion.

Emancipád, *da. p. p.* de emancipar. *Emancipa-*
do, da.

Emancipador, ra. *m. f.* El qui emancipa. *Emancipador, ra.*
 Emancipar. *v. a.* Donar llibertat. = Posar el pare á sos fíys eczéuts de la seua potestât. *Emancipar.*
 Embabayád, da. *adj.* El qui estâ embambád, admirad. *Embelesado, da.*
 Embabayarse. *v. n.* Quédar embambád, admirád. *Embelesarse, embobarse.* = Tornar bāmbol. *Abobarse ô embobecerse.*
 Embafád, da. *p. p.* de embafar. *Empalagado, da.*
 Embafamént. *m.* Afartamént, disgúst para el menjar. *Empalagamiento.*
 Embafar. *v. a.* Fastidiar el menjar, cansar, enfadar. = Fastidiar, etc. áltra cōsa. *Empalagar.*
 Embafarse. *v. a.* Disgustarse, prènder fāstítz de alguna cōsa. *Empulgarse.*
 Embalzamád, da. *p. p.* de embalsamar. *Embalzamado, da.*
 Embalzamador, ra. *m. f.* El qui embalsāma. *Embalzamador, ra.*
 Embalsamar. *v. a.* Posar bá'zem y áltres ingrediéuts para impedir la corrupció de los cadāvers. *Embalsamar.*
 Embalúm. *m.* Tot lo que impedèix la claror á un. *Pantalla.*
 Embambád, da. *p. p.* de embambarse. *Embazado, da, embelesado, da.* = *Abobado, da ô embobecido, da.*
 Embāmbarse. *v. r.* Quédar admirád. *Embazarse ô embelesarse.* = Tornar bāmbol. *Embobarse ô embobecerse.*
 Embarás. *m.* Impedimént, dificultât. *Embarazo.*
 Embarassád, da. *p. p.* de embarassar y embarassarse. *Embarazado, da.* = *Embarascado, da.* = *Encabestrado, da.* = *Enfrascado, da.* = *Encabrilado, da,* segóns el vérb de qui es partícip. = *Embarassád cōm un escarabāt entre borras.* *Embarazado como pollo en la estopa.*
 Embarassáda. *adj.* La dōna en cinta. *Embarazada.*
 Embarassar. *v. a.* Impedir, posar dificultâts. *Embarazar.*
 Embarassarse. *v. r.* Trobar embarás, dificultât, posarse en negóci dificultós. *Embarazarse.* = *Dins un espès de garriga, etc.* *Enfrascarse.* = *Sa aráda ab rèis de ābre ô pédras.* *Embarbascarse.* = *Sa cōrda ab sa corriōla ô sa corriōla ab sa cōrda.* *Encabrilarse.* = *Una histia en so cabreste.* *Encabestrarse.*
 Embarassós, sa. *adj.* Lo qui cāssa embarás. *Embarazoso, sa.*
 Embarassosíssim, ma. *sup.* Molt embarassós. *Embarazosísimo, ma.*

Embarassosíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de embarás. *Embarazosísimamente.*
 Embárc. *m.* Entráda en bárco. = Viátge per mar. *Embarco.* = *Comêrs.* *Comercio marítimo.*
 Embarcació. *f.* Quálsevól bárco en qui se pôt navegar. = Viátge per mar. *Embarcacion.*
 Embarcád, da. *p. p.* de embarcar. *Embarcado, da.*
 Embarcador, ra. *m. f.* El qui embárca alguna cōsa. *Embarcador, ra.*
 Embarcador. *m.* Llòc destinád para embarcar. *Embarcadero.*
 Embarcar. *v. a.* Posar cōsas dins un bárco. *Embarcar.*
 Embarcarse. *v. r.* Entrar en bárco para navegar. *Embarcarse.* = *Embarcarse ab una bárca de càfia: emprènder un negóci sens lo necessari para surtir de éll.* *Embarcarse con poco bizcocho.*
 Embardissád, da. *p. p.* de embardissar. *Embardo, da.*
 Embardissar. *v. a.* Posar hardissa. *Embardar.*
 Embárg. *m.* Secuèstre. *Embargo.*
 Embargád, da. *p. p.* de embargar. *Embargado, da.*
 Embargar. *v. a.* Secuestrar. *Embargar.*
 Embarrancarse. *v. r.* Posarse dins barrāncs ô en empéñs ô negócis dificultosos. *Embarrancarse.* = *Dins un espès de garriga.* *Enfrascarse.*
 Embarrád, da. *p. p.* de embarrar. *Atrancado, da.* = *Empezado, da.*
 Embarrar. *v. a.* Posar sa bárra á pōrta. *Atrancar.* = *Comensar.* *Empezar.*
 Embarrilád, da. *p. p.* de embarrilar. *Embarrilado, da.*
 Embarrilar. *v. a.* Posar cōsas dins barrils. *Embarrilar.*
 Embarriolád, da. *p. p.* de embarriolar. *Embaucado, da.* = *Enredado, da.*
 Embarriolar. *v. a.* Enganar. *Embaucar.* = *Embarassar.* *Enredar.*
 Embassád, da. *p. p.* de embassar. *Rebalsado, da.*
 Embassáda. *f.* Abundāncia. *Copia, diluvio.*
 Embassador. *m.* Llòc fondo ahónt se embāssa āygo. *Embalsadero.*
 Embassarse. *v. n.* Umplirsè de āygo es cāmp. *Rebalsarse.*
 Embastád, da. *p. p.* de embastar. *Embastado, da ô hilvanado, da.*
 Embastar. *v. a.* Assegurar ab fil lo que se há de cusir. *Embastar ô hilvanar.*
 Embát. *m.* Ventèt fresc de mar. *Embate.*
 Embatōl. *m.* Embát petít. *Embatillo.*
 Embaxáda. *f.* Diputació de sobérāno á áltre. *Embajada.* = *Arregāñy.* *Rociada.*
 Embaxador. *m.* El enviád de sobérāno á áltre. *Embajador.*

Embaxadora. *f.* La dòna de embaxador ò la en-
viada, etc. *Embajadora* ò *embajatriz*.
Embaynád, *da. p. p.* de embaynar. *Envaina-
do, da.*
Embaynar. *v. a.* Posar espasa, sábre dins sa bey-
na. *Embainar* ò *envainar*.
Embecúd, *da. p. p.* de embèurer. *Encogido, da.*
=*Embebido, da.*=*adj.* De càre. *Chupado, da.*
Embèurer. *v. a.* Xupar alguna còsa en sí lo li-
quido, còm espónja á áygo. *Embeber*.=*Cusir*
estirant masha es punt. Encoger.
Embellíd, *da. p. p.* de embèllir. *Embellecido, da.*
Embellir. *v. a.* Adornar, hermostrar. *Embelicer.*
=*Agradar. Embelesar.*
Embenád, *da. p. p.* de embenar. *Embendado, da.*
=*Entablillado, da.*
Embenar. *v. a.* Ab benas. *Embendar*.=*Ab pos-
tetas. Entablillar.*
Embetumád, *da. p. p.* de embetumar. *Embetuna-
do, da.*
Embetumar. *v. a.* Posar betúm. *Embetunar.*
Embigád, *da. p. p.* de embigar. *Envigado, da.*
Embigar. *v. a.* Posar sas bigas. *Envigar.*
Emblanquinád, *da. p. p.* de emblanquinar. *Blan-
queado, da.*
Emblanquinador, *ra. m. f.* El qui emblanquina.
Blanqueador, ra.
Emblanquinar. *v. a.* Posar blánc. *Blanquear.*
Embléma. *m.* Figura, estámpa qui representa un
sentit morál. *Emblema.*
Emblevías. *m. pl.* Géstos. *Monadas*.=*Espánts ab*
accions y crits descompassáds. Aspavientos.
Embó. *m.* El forát de la estiba de bárco para sur-
tir la áygo. *Embornál.*
Embocáda. *f.* El ácte y effécte de agafar un cá sa
cásca ab sa boca. *Abocamiento*.=*Tenir embocá-
da un cá. Abocar.*
Embocáda de carrer. *f.* La entráda de éll. *Boca-
calle.*
Embocadura. *f.* Párt de sa brilla. *Embocadura.*
Emboçar. *v. a.* Posar alguna còsa dins sa boca.
=*Menjar molt. Embocar*.=*A la càre. Encajar*
a la cara.
Emholíc. *m.* Enrédo. *Embolismo.*
Emholícád, *da. p. p.* de emholicar. *Envuelto, ta.*
=*Entrapado, da.*=*Enredado, da.*=*Arrebu-
jado, da.*=*Agazapado, da.* *Ensabanado, da.*
segóns el verb de qui es particip.
Emholicar. *v. a.* Mentidas. *Embocar*.=*Ròba, pa-
pers. Envolver*.=*Ab pedássos. Entrapar*.=*Ab*
llençóli. Ensabanar.=*Agafar á un. Agazapar*.
=*En assunto, disputa, etc. Enredar*.=*Filí*
*córda deuntut, v. g. màneg de granera ò espòl-
sador de tayaduras. Entorchar.*

Emholicarse. *v. a.* Ab sa ròba, càpa, etc. *Envol-
verse*.=*Ab sa ròba dins es lit. Arrebujarse.*
=*Ab llençóli. Ensabanarse*.=*Barayántse. En-
volverse*.=*En assunto, disputa, etc. y las plan-
tas á ábre. Enredarse.*
Embolisme. *m.* Afagitura de cèrts dias para igna-
lar el áy de una espècie ab el de áltra, còm
el lunar y civil ab el del sól. *Embolismo.*
Embolo. *m.* El màneg de bomba, xeringa, etc.
Émbolo.
Emborrád, *da. p. p.* de emborrar. *Emborra-
do, da.*
Emborrar. *v. a.* Posar óli á sa llána los peráy-
res. *Emborrar.*
Emborratxád, *da. p. p.* de emborratxar, se. *Em-
borrachado, da.*
Emborratxar. *v. a.* Fer pèrder el judici los licors.
Emborrachar.
Emborratxarse. *v. r.* Bèurer licors fins á pèrder
el judici.=*Enfuririse molt. Emborracharse.*
Embós. *m.* La párt de càpa, mànta, etc. ab que
se abossan. *Embozo*.=*De cauál, ciquia, etc.*
Broza.=*De aráda. Albardilla.*
Emboscad, *da. p. p.* de emboscar. *Emboscado, da.*
Emboscada. *f.* Ocultació. *Emboscada.*
Emboscar. *v. a.* Amagar partida de tròpa para
sospèndrer. *Emboscar.*
Emboscarise. *v. r.* Amagarse para sospèndrer.
=*Entrarse dins bòsc. Emboscarise.*
Embosçá, *da. p. p.* de embosçar. *Cegado, da*
ò *atascado, da.*=*Es nàs. Tabicada.*
Embosçar. *v. a.* Tapar ab brutó canáls, ciquias,
etc. *Cegar* ò *atascar.*
Embosçarse. *v. r.* Canáls, ciquias, etc. *Cegarse* ò
atascarse.=*Sa aráda. Embozarse*.=*Sa garga-
mèlla. Atragantarse*.=*Es nàs. Tabicarse.*
Embotigád, *da. p. p.* de embotigar. *Embotica-
do, da.*
Embotigar. *v. a.* Posar dins botiga, magatzèm.
Emboticar.
Embotád, *da. p. p.* de embotar. *Encubado, da.*
=*Envasado, da.*
Embotar. *v. a.* Posar vi dins botas. *Encubar*.=*Óli*
dins odres. Envasar.
Embotèltar. *v. a.* Posar vi dins botèllas, barráls,
etc. *Embotellar.*
Embotonád, *da. p. p.* de embotonar. *Abotona-
do, da.*
Embotonar. *v. a.* Pasar los botóns dins es tráus.
Abotonar.
Emboyrád, *da. p. p.* de emboyrase. *Anublado, da.*
Emboyrase. *v. r.* Taparse el cèl de bôyras. *Anu-
blarse.*
Embrégád, *da. p. p.* de embregar. *Embragado, da.*

Embregament. *m.* El acte de embregar. *Embregamiento.*
Embregar. *v. a.* Demanar bestiar, carruatge, etc. *Embragar.*
Embriagad, *da. p. p.* de embriagar. *Embriagado, da.*
Embriagar. *v. a. V.* Emborratxar. *Embriagar.*
Embriagarse. *v. r. V.* Emborratxarse. *Embriagarse.*
Embriagues. *f.* Turbació de judici. *Embriagues.*
Embrion. *m.* El feto antes que se distinguesca la organissació. *Embrion.*
Embocar. *v. a.* Assegurar los sabaters la sola ab hròcas. *Embocar.*
Embróll. *m.* Enredo, engany. *Embrolla* ó *embrolla.*
Embróll. *m. f.* El qui embrólla. *Embrollon.*
Embróllad, *da. p. p.* de embróllar. *Embrollado, da.*
Embróllador, *ra. m. f.* El qui embrólla. *Embrollador, ra* ó *embrollon.*
Embróllar. *v. a.* Confondre, enredar, enganar. *Embrollar.*
Embróllarse. *v. r.* Confundirse, enredarse. *Embróllarse.* = El temps. *Anublarse.*
Embromad, *da. p. p.* de embromar. *Embromado, da.*
Embromad, *da. adj.* El qui lo està de nàs. *Arromadizado, da.*
Embromador, *ra. m. f.* El qui embroma. *Embromador, ra.*
Embromar. *v. a.* Posar desorde. = Enganar ab bones parafas. *Embromar.*
Embromarse. *v. r.* De nàs. *Arromadizarse.*
Embrutad, *da. p. p.* de embrutar. *Ensuciado, da.* = *Emporcado, da.*
Embrutar. *v. a.* Soyar. *Ensuciar.* = Paper. *Emporcar.*
Embrutarse. *v. r.* Soyarse. *Ensuciar.* = Fer ó dir un desbarat. *Echar un chafarrinon.*
Embusteretjad, *da. p. p.* de embusteretjar. *Embustead, da.*
Embusteretjar. *v. a.* Dir mentidas, enganar. *Embustear.*
Embusteret, *ta. m. f.* Petits mentiders. *Embustero, la.*
Embusteria. *f.* Falsedat, mentida, engany. *Embusteria.*
Embustero, *ra. m. f.* Fals, mentider. = Impostor, hipòcrit. *Embustero, ra* ó *sicofanta.*
Embusterot, *ta. m. f.* Grans embusters. *Embustero, za* ó *embusteron, na.*
Emhuid, buir, etc. *V.* Imbuir.
Embút. *m.* Cosa coneguda. *Embudo.* = Gròs para

umplir botas, etc. *Envasador.*
Embutet. *m.* Embút petit. *Embudico, illo, ito.*
Embutid, *da. p. p.* de embutir. *Embutido, da* ó *ataraceado, da.*
Embutir. *v. a.* Ajustar pèssas ó pèdras de vários colors. *Embutir* ó *ataracear.*
Embutxacad, *da. p. p.* de embutxacar. *Embolsado, da.*
Embutxacar. *v. a.* Posar dins butxaca ó en la bossa. *Embolsar.*
Embúy. *m.* Mentida, astucia. *Embuste.* = De jagador. *Fulleria.* = De ràm. *Maraña.* = De moltes cosas confusas. *Embolismo.* = Engany. *Guadramaña.* = De llana, cabèys. *Vedija.*
Embúy. *m. f.* El qui fa embúys. *Trampos, sa.* = Jugant. *Fullero, ra.*
Embuyad, *da. p. p.* de embuyar. *Embaucado, da.* = *Enmarañado, da.* = *Enredado, da.* = *Privado, da.*
Embuyar. *v. a.* Confondre, mesclar sens orde. *Enredar.* = Enganar. *Embaucar.* = No fer bé ràm, etc. *Enmarañar.* = Embuyar un asunto para tenir tot es profit un. *Hacer merienda de negros.*
Embuyarse. *v. r.* Enredarse. = Cabèis, rams, etc. *Enmarañarse.* = De lieors. *Privarse.*
Embuyós, *sa. m. f.* Los qui fan embúys. *Trampos, sa.* = Jugant. *Fullero, ra.*
Eme. *f.* La lletra *m*, y el seu nòm. *Eme.*
Emenologia. *f.* Tractat dels mèstros. *Emenologia.*
Emergencia. *f.* Cas fortuito, incident, occurrència. *Emergencia.*
Emergent. *adj.* Qui se deriva, qui procedeix, qui neix de altre, qui sobrevé. *Emergente.*
Emèrit. *adj.* El soldat entre los romans qui havia cumplid bé es servici. = En algunas religions el qui havia enseñad teologia. *Emérito.*
Emersió. *f.* La sortida de un planeta de derrera el qui lo eclipsava. *Emersion.*
Emètic. *m.* Vomitu violent. *Emético.*
Emètic, *ca. adj.* Lo qui fa vomitar violent. *Emético, ca.*
Emeticidat. *f.* Virtut emética. *Emeticidad.*
Emigració. *f.* Surtida de un llòc para establir-se en altre. *Emigracion.*
Emigrad, *da. p. p.* de emigrar. = *adj.* El qui ha passad de un país y se es establí en altre. *Emigrado, da.*
Emigrar. *v. n.* Déxar el seu país, y establir-se en altre. *Emigrar.*
Eminencia. *f.* Altura, llòc eminent. = Escellència de gñi, de virtut, etc. = Títol de honor que se dona als cardenals, y que se donava al grán-mestre de Málta. *Eminencia.* = Ab eminencia

adv. Potencialment, virtualment segons los filòsfs. *Con eminencia.*
Eminenciál. *adj.* Lo diuen los filòsfs de la causa qui sòlament virtualment produèix el efecte. *Eminencial.*
Eminent. *adj.* Àlt, elevad. = Sobresaliént en mèrit, dignidat, virtut, etc. *Eminente.*
Eminentment. *adv.* Ab eminència. *Eminentemente.*
Eminentíssim, *ma. sup.* Molt eminent. *Eminentíssimo, ma.* = Títol que se dona á los cardenals. *Eminentísimo.*
Emissári. *m.* Explorador, enviad secret per espiar, espia. *Emisario.*
Emmagatzemad, *da. p. p.* de emmagatzemar. *Almacenado, da.*
Emmagatzemar. *v. a.* Posar còsas dins magatzem. *Almacenar.*
Emmalaid, *da. p. p.* de emmalairse. *Enconado, da* ó *indignado, da.*
Emmalairse. *v. n.* Prènder malicia boñy, llàga, etc. *Enconarse* ó *indignarse.*
Emmalaltirse. *v. r.* Càurer malalt. *Enfermar* ó *amalarsse.* = Es gats per menjar massa ràtas. *Ratonarse.*
Emmidonad, *da. p. p.* de emmidonar. *Almidonado, da.*
Emmidonar. *v. a.* Posar midó á rúba. *Almidonar.*
Emmorroxad, *da. p. p.* de emmorronzar. *Embotijado, da.*
Emmorronzarse. *v. r.* Irritarse. *Embotijarse.*
Emolient. *adj.* Lo qui ablanèix. *Emoliente.*
Emolument. *m.* Profit, guañy. *Emolumento.*
Empacientad, *da. p. p.* de empacientar. *Impacientado, da.*
Empacientar. *v. a.* Molestar, enfadar. *Impacientar.*
Empacientarse. *v. r.* Enfadarse. *Impacientarse.*
Empadronad, *da. p. p.* de empadronar. *Empadronado, da.*
Empadronador. *m.* El qui empadrona. *Empadronador.*
Empadronar. *v. a.* Àllistar. *Empadronar.*
Empadronarse. *v. r.* Àllistarse. *Empadronarse.*
Empagaid, *da. p. p.* de empagair. *Corrido, da* ó *avergonzado, da.*
Empagaidor, *ra. m. f.* Los qui fàcilment se empagaixen. *Empachoso, sa.*
Empagaiment. *m.* El acte y efecte de empagair, se. *Empacho.*
Empagair. *v. a.* Causar vergonha, rubor. *Empachar.*
Empagairse. *v. r.* *Empacharse, correrse.*
Empalad, *da. p. p.* de empalar. *Empalado, da.*
Empalar. *v. a.* Espidar á un ab un palo axi còm se espida una àve al àst. *Empalar.*

Empantanad, *da. p. p.* de empantanar. *Empantanado, da.* = Estar empantanad: posad dius una dificultat de abont no se pòt sortir. *Estar empantanado.*
Empantanar. *v. a.* Umplir de aygo en terréno = Posar dius un pantano. = Posar dius assunto ó lance escabros. *Empantanar.*
Empantansar. *v. r.* *Empantanarse.*
Empaxad, *da. p. p.* de empaxar. *Empachado, da.*
Empauxament. *m.* El acte y efecte de empaxar. *Empacho.*
Empaxar. *v. a.* Causar indigestió. *Empachar.*
Empaxarse. *v. r.* *Empacharse* ó *empaparse.*
Empapad, *da. p. p.* de empapar. *Empapado, da.*
Empapar. *v. a.* Posar en remol. *Empapar.*
Empaparse. *v. r.* Embéurerse una còsa el líquido còm una esponja á aygo. *Empaparse.*
Empaquetad, *da. p. p.* de empaquetar. *Empaquetado, da.*
Empaquetar. *v. a.* Fer paquets. *Empaquetar.*
Empara. *f.* Secuestre. *Empara.*
Emparad, *da. p. p.* de emparar. *Emparado, da.*
Emparar. *v. a.* Embargar, secuestrar. *Emparar.*
Emparedad, *da. p. p.* de emparedar. *Emparedado, da.*
Emparedar. *v. a.* Tancar entre quatre parèts. *Emparedar.*
Emparedarse. *v. r.* Tancar-se per devoció entre quatre parèts, còm lo feu una señora mallorquina en la seu de Mallorca. *Emparedarse.*
Emparentad, *da. p. p.* de emparentar. *Emparentado, da.*
Emparentar. *v. n.* Contréurer parentesc, per casament. *Emparentar.*
Empast. *m.* Uuió perfecta y sucosa de colors, y tinta en pintura. *Empaste.*
Empastad, *da. p. p.* de empastar. *Empastado, da.*
Empastador. *m.* El qui dona pasta á sas señas pinturas. = Pintell para axò. *Empastador.*
Empastar. *v. a.* Umplir de pasta. = Tapar ab molt de color paraque no se veja el dibuix ó la primera passada. *Empastar.*
Empât. *m.* Igualdat. *Empate.*
Empatad, *da. p. p.* de empatar. *Empatado, da.*
Empatar. *v. a.* Fer iguals los vòts, las cartas de jugar, etc. *Empatar.* = Tirar per la cara. *Echar á la cara.*
Empatarse. *v. r.* *Empatarse.*
Empavessad, *da. p. p.* de empavessar. *Empavessado, da.*
Empavessar. *v. a.* Adornar un barco ab bandéras y gayerols. *Empavesar.*
Empecatad, *da. m. f.* Malvads. *Empecatado, da.* = Estar empecatad: no sortir bé la cosa á un-

Estar hecho en pecado.

Empedernid, da. *p. p.* de empedernirse. *Empedernido, da.*

Empedernirse. *v. r.* Ferse dur, insensible, cruél. *Empedernirse.*

Empedragad, da. *p. p.* de empedragar. *Empedrado, da.*

Empedrador. *m.* El qui empedraga. *Empedrador.*
Empedragar. *v. a.* Fer es pis de carrer, etc. de pédras picadas. *Empedrar.*

Empedrât. *m. V.* Empedragât. *Empedrado.*

Empedreid, da. *p. p.* de empedreirse. *Apelmazado, da.*

Empedreirse. *v. n.* Ferse molt clôsa una còsa, *v. g.* es pâ. *Apelmazarse.*

Empegad, da. *p. p.* de empegar. *Empegado, da.*
= *Empeguntado, da.*

Empegar. *v. a.* Uutar ab pega. *Empegar.* = Señar ab pega al bestiar de llâna. *Empeguntar.*

Empeguntar. *v. a.* Soyar. *Embadurnar* ô *emplastar.*

Empeguntarse. *v. r.* Soyarse sas mâus, es péus, etc. *Embadurnarse* ô *emplastarse.*

Empelt. *m.* Âbre empeltâd. *Engerto* ô *ingerto.*

Empeltâd, da. *p. p.* de empeltar. *Engerto, ta* ô *ingerto, ta.*

Empeltâda. *f.* El terrêno ahont se há empeltâd. *Engertal.*

Empeltador. *m.* El qui empelta. *Engertador* ô *engeridor.* = De mentidas. *Zurcidor, ra* de mentiras.

Empeltar. *v. a.* Còsa sabuda. *Engertar* ô *ingerir.* = De escudèt. *De escudete.* = De muda. *De pua.* = Empeltar mentidas: dirnè. *Zurcir mentiras.* = Sa pigôta. *Inocular* ô *engertar las viruelas.* = Alguna còsa qui cân del âyre. *Zampar.* = Ab sa boca. *Atrapar con la boca.*

Empena. *f.* La péll de devânt de sabâta. *Empella.* = De esperdefia. *Capellada.*

Emprènder. *v. a.* Comensar, intentar alguna còsa. *Emprènder.* = Emprènderse un de un âltre. *Subirse d las barbas.*

Empenedid, da. *adj.* El qui té pésar de haver fêt alguna còsa. *Pesaroso, sa.*

Empenedirse. *v. r.* Teuir pésar de haver fêt alguna còsa. *Arrepentirse.* = Sempenedirà: lo que se diu al qui no vòl seguir el consèy ô avis que se li dona. *No lloraré sus duelos.*

Empenta. *f. V.* Sempenta. *Empenta.* = Ab una âltra empenta arribarèm. *Con otro ea llegaremos d la aldea.*

Empéñad, da. *p. p.* de empéñar, se. *Empeñado, da.*

Empéñar. *v. a.* Assegurar el pàgo. = Obligar, precisar. = Posar á un per empéño. = Endeutar. *Empeñar.*

Empéñarse. *v. r.* Esforsarse ab actividât. = Intercedir per âltri. = Endeutarse. *Empeñarse.*

Empéñer. *v. a.* Fer esfòrs para mûurer, ô aturar alguna còsa. *Empujar.* = Incitar. *Impeler.* = Sa pôrta, no tancarla de tot. *Entornar.* = Las dnas pôrtas de finêstra ô portâl, ajuntarlas només. *Emparejarlas.*

Empéñerse. *v. r.* Es parèy en carruâtge. *Carrearse.*

Empéño. *m.* Esfòrs. = Grân desftx de lograr una còsa. = El qui se empéña per âltri. *Empeño.*

Emperador. *m.* Sobérâno. = Un péix. *Emperador.*

Emperatris. *f.* La dôna del emperador ô la qui té la dignidât. *Emperatriz.*

Emperifollâd, da. *p. p.* de emperifollar, se. *Emperifelado, da.*

Emperifollar. *v. a.* Adornar ab perifollos. *Emperifelar.*

Emperifollarse. *v. r.* Adornarse ab perifollos. *Emperifollarse.*

Emperô. Preposició. *Pero.* = Tenir un emperô: una fâlta en sí ô de alguna còsa. *Tener un quer*

Empérrad, da. *p. p.* de empérrar. *Emperrado, da.*

Empérrar. *v. a.* Irritar. *Emperrar.*

Empérrarse. *v. r.* Irritarse. *Emperrarse.*

Empessolarse. *v. a.* Menjar. *Zampar.* = Tot sòl: mây convidar á ningú. *Ser un come d oscuras.*

Empestiferad, da. *p. p.* de empestiferar. *Apestando, da.*

Empestiferar. *v. a.* Despedir mál olor, pudor. *Apestar.*

Empinâd. da. *p. p.* de empinar, se. *Empinado, da.* = *Arbolado, da* ô *encabritado, da.*

Empinar. *v. a.* Alsar amúnt. = Bèurer molt. *Empinar.*

Empinarse. *v. r.* Posarse de puntas alsânt es talóns. *Empinarse.* = Possarse el bestiar demúnt es péus de derrêra y alsar los de devânt. *Empinarse, arbolarse* ô *encabritarse.* = Anar empinâd el hómo: grâve, sèrio. *Andar tieso.*

Empixonâd, da. *p. p.* de empixonarse. *Amoscado, da.*

Empixonarse. *v. r.* Prènder mosca, irritarse. *Amoscarse.*

Empíreo. *m.* El cèl suprèmo. = El llóc de los bénaventurâds. *Empíreo.*

Empíric, ca. *m. f.* El qui sòlamente se govèrna per un principi. *Empírico, ca.*

Empírica. *f.* Pârt de la medicina qui sòlamente cura per esperiència. *Empírica.*

Empít. *m.* Pujâda escabrosa. *Repecho.*

Empiâsta. *f.* Medieamént. *Emplasto.* = Posar emplâstas. *Emplatar.*

EMP

215

ENE

Emplàstic, ca. *adj.* Qui se apéga ò se alèrra.
Emplàstic, ca.
Empléyad, da. *p. p.* de empléyar. *Empleado*, da.
Empléyad, m. El quité algún empléyo. *Empleado*.
Empléyar, v. a. Ocupar á algú en algún negòci.=
 Gastar los dòbbés en alguna còsa.=Usar del
 témps, de alguna còsa, ezcercitar. *Emplear*.
Empléyarse, v. r. Ocuparse en alguna còsa. *Em-
 plearse*.
Empléyo, m. Càrreg, ocupació, ofici. *Empleo*.
Emplomád, da. *p. p.* de emplomar. *Emplomado*,
 da.=*Emplumado*, da.=*Zampado*, da.
Emplomar, v. a. Posar ò saldar ab plom. *Emplo-
 mar*. = Posar plomas per adorno ò per afronta.
Emplumar. = Empeltar al áyre. *Zampar*. = Càu-
 rer emplomád es sòl. *Caer de plomo*.
Empobrir y **empobrirse**, v. n. Tornar pòbre.
Empobrecer.
Empolvád, da. *p. p.* de empolver. *Empolvado*, da.
 = *Enharinado*, da.
Empolver, v. a. Posar polvos. *Empolver* ò *empol-
 vorizar*.
Empolvarse, v. r. Posarse polvos, umplirse de
 pols. *Empolvarse* ò *empolvorizarse*. = El qui
 cerna. *Enharinarse*.
Emporcád, da. *p. p.* de emporcar. *Emporcado*, da.
Emporecar, v. a. Soyar, umplir de porqueria. *Em-
 porcar*.
Emporcarse, v. r. *Emporcarse*.
Empòri, m. Llòc ahònt concorren moltes naciòns
 para comerciar. = Llòc famós per las cièncias
 ò àltra còsa. *Emporio*.
Empostissád, da. *p. p.* de empostissar. *Entabla-
 do*, da.
Empostissáda, f. Piso de pòsts. *Entablado*.
Empostissar, v. a. Pòsar pòsts, v. g. á piso. *En-
 tablar*.
Emprád, da. *p. p.* de emprar. *Usado*, da.
Emprar, v. a. Servirse de alguna còsa. *Servirse* ò
usar de...
Emprènder, V. *Empèndrer*.
Empreñáda, p. p. de empreñarse. *Empeñada*.
Empreñar, v. a. Fer concèber á la famèlla. *Em-
 preñar*.
Empreñarse, v. r. Concèber la famèlla. *Empre-
 ñarse*.
Emprès, sa. *p. p.* de emprènder. *Emprendido*, da.
Empresa, f. Acció árdua que se emprèn ab corát-
 ge.=Progècte de alguna còsa.=Figura enigmà-
 tica acompanyáda de paràulas. *Empresa*.
Empréstito, m. Còsa déxada á tornar. = Tribút,
 contribució, imposició. *Empréstito*.
Emprimád, da. *p. p.* de emprimar. *Emprimado*,
 da.=*Adelgazado*, da.

Emprimar, v. a. Donar la última càrda á sa llàna.
Emprimar. = Fer més prima á una còsa. *Adel-
 gazar*.
Emprimarse, v. r. Discórrer ab sutilesa, avivar lo
 ingèni. *Adelgazar*. = Enflaquisc. *Adelgazarse*.
Emprín, m. Dret, facultat. *Derecho*.
Empriváda, f. Mèrda. *Privada*.
Empuñád, da. *p. p.* de empuñar. *Empuñado*, da.
Empuñador, ra. *m. f.* Los qui empuñan. *Empuña-
 dor*, ra.
Empuñadura, f. La guarnició de espàsa. *Empu-
 ñadura*.
Empuñar, v. a. Prènder y tancar ab so pufy.=
 Alcançar algún puèsto. *Empuñar*. = Es bastó:
 alcançar el màudo. *El baston*. = Es cètro: comen-
 sar á reynar. *El cetro*.
Emulació, f. Desítz nòble de igualar ò supèrar.
 Tànt se prea en bòna còm en màla part. *Emu-
 lacion*.
Emuláil, da. *p. p.* de emular. *Emulado*, da.
Emulador, ra. *m. f.* Guerrer, contrári, concu-
 rrènt, tocáds de emulació. *Emulador*, ra.
Emular, v. a. Imitar las accións de àltri, procu-
 rar igualarlas ò supèrarlas. *Emular*.
Emulgènt, *adj.* Qui da sa sàng dins es robòns
 parlànt de cèrtas artèrias ò venas. *Emulgent*.
Èmulo, la. *adj.* Inimíg, contrári, oposád. *Èmu-
 lo*, la.
Èmulo, m. Inimíg, etc., concurrènt. *Èmulo*.
Emulsió, f. Beguda refrescant. *Emulsion*.
Emunctoris, m. pl. Glàndulas ubèrtas para el des-
 càrreg de los escreménts y de los humors.
Emunctorios.
Emundació, f. *ant.* Rentáda. *Emundacion*.

EN

En, Preposició qui significa llòc ò témps en qui
 se fà una còsa, v. g. en ivèrn fà fret. *En invier-
 no hace frio*: en la iglesia herá fèsta. *En la ige-
 sia hay fiesta*. = Tàmbé significa *dins*, v. g. están
 en cása. *Están en casa*. *En*. = Lo matèix que *ab*.
Con, y *ant. en*.
En, Anteposád á nòm pròpi éra lo matèix que se-
 ñor ò dòn. *Don*, y áre el, *el*.
En, Partícula relativa, v. g. en Juán menja pá y
 en Pére no en menja, y la partícula de *en* men-
 ja se referèix al pá, y servèix para no repetir
 la còsa de que se trácta; pués sense élla se hau-
 ria de dir: Juán menja pá, y Pére no menja pá.
De ello, lla, ellos, ellas, etc.
En, f. El nòm de la lletra n. *En e*.
Enegenáble, *adj.* Lo qui pòt ser eugenáil. *Ena-
 genable*.

Enegenád, da. *p. p.* de enegenar. *Enagenado, da.*
 Enegenar. *v. a.* Desferse de una còsa per barát, donació, venda. *Enagenar.*
 Enàgos. *m. pl.* Faldetas. *Enaguas.*
 Enàlage. *f.* Figura per la qual se pòsa una pàrt de la oració per àltra. *Endlage.*
 Enamorád, da. *p. p.* de enamorar, se. *Enamorado, da.*
 Enamorád. *m.* El qui festetja. *Galan, cuyo.*
 Enamoráda. *f.* La qui festetja. *Dama.*
 Euamoradèt, ta. *m. f.* Un pòc enamoráds. *Enamoradillo, lla, ilo, ita.*
 Enamoráds, ssa. *adj.* Fàcils en enamorar-se. *Enamoradizo, za ò blando, da de carona.*
 Enamorado, ra. *m. f.* Los qui enamoran ò diuen amores. *Enamorado, ra.*
 Enamoramént. *m.* El àcte y efecte de enamorar, se. *Enamoramiento.*
 Enamoráut. *p. a.* de enamorar, se. El qui enamora ò se enamora. *Enamorado.*
 Enamorar. *v. a.* Mòurer en un àltre la passió de amor. *Enamorar.*
 Enamorar-se. *v. r.* Prendarse de alguna persona ò còsa. *Enamorar-se.*
 Enarbolád, da. *p. p.* de enarbolar. *Enarbolado, da.*
 Enarbolar. *v. a.* Alsar, posar amunt bandéras, estandárts. *Enarbolar.*
 Enardíd, da. *p. p.* de enardir. *Enardecido, da.*
 Enardir. *v. a.* Avivar, escitar. *Enardecer.*
 Enaváll. *adv.* Abajo.—De teuládas enaváll. *De tejas abajo.*
 Enavánt. *adv.* En adelante.
 Encabermád, da. *p. p.* de encabermarse. *Encaprichado, da.*
 Encabermarse. *v. r.* Encabotarse. *Encapricharse.*
 Encabessád, da. *p. p.* de encabeçar. *Encabezado, da.*
 Encabessar. *v. a.* Àllistarse ò posar en llista. *Encabezar.*
 Encabessar-se. *v. a.* Encabezarse.
 Encabotád, da. *p. p.* de encabotarse. *Encapotado, da.*
 Encabotarse. *v. r.* Enfadarse. *Encapotarse.*—En so seá parèr. *Encapricharse.*
 Encadenád, da. *p. p.* de encadenar. *Encadenado, da.*—*Ensartado, da ò engarzado, da.*
 Encadenar. *v. a.* Fermar ab cadenas. *Encadenar.*—Rosàris, coronas, etc. *Encadenar, ensartar ò engarzar.*
 Encadenát. *m.* Travadura. *Encadenamiento, encadenadura.*—Sa derréra filáda de parèt. *Verdugo.*
 Encadarnád, da. *p. p.* de encadarnar. *Acatarrar-*

do, da.—*adj.* El qui té cadàrn. *Catarroso, sa.*
 Encadarnar. *v. a.* Causar embarás alguna còsa. *Embarazar.*
 Encadarnarse. *v. r.* Aplegar cadàrn. *Acatarrarse.*
 Encallád, da. *p. p.* de encallar, se. *Atascado, da ò atollado, da.*—*Encallado, da.*
 Encallador. *m.* Llòc ahònt se pòt encallar. *Atascadero ò atolladero.*—Per bàrcas. *Encalladero.*
 Encallar. *v. a.* Posar dins encallador. *Atascar, atollar.*—Bàrcas. *Encallar.*
 Encallarse. *v. r.* Posarse dins encallador. *Atascar-se ò atollarse.*—Sas bàrcas dins arena, entre ròcas, ò hòmo en assunto. *Encallarse.*—Fins en es còll. *Meterse hasta las trenças.*
 Encalentíd, da. *p. p.* de encalentir, se. *Calentado, da.*
 Encalentir. *v. a.* Comunicar calor.—Avivar, donar prèssa paraque se fàsse alguna còsa. *Calentar.*
 Encalentirse. *v. r.* Prènder calor.—Encèndrerse en disputas, etc.—*Avivarse.* *Calentarse.*—Encalentirse es càp bevènt. *Calentar el horno.*
 Encàls. *m.* Persecució. *Alcance.*
 Encalsád, da. *p. p.* de encalsar. *Perseguido, da.*
 Encalsar. *v. a.* Perseguir. *Perseguir ò seguir el alcance.*
 Encamellád, da. *p. p.* de encamellarse. *Encamorado, da.*
 Encamellarse. *v. r.* Pujar á llòc àlt. *Encamerarse.*
 Encaminád, da. *p. p.* de encaminar. *Encaminado, da.*
 Encaminar. *v. a.* Mostrar el camí.—Dirigir, governar. *Encaminar.*
 Encaminarse. *v. r.* Seguir el camí, mètode. *Encaminarse.*
 Encamissáda. *f.* En témps passád éra sorpress militar de nit y àre moxagànga ab llums. *Encamidada.*
 Encanastrád, da. *p. p.* de encanastrar. *Encanastado, da.*
 Encanastrar. *v. a.* Posar còsas dins canàstras. *Encanastar.*
 Encànt. *m.* Brujería, etxis. *Encanto.*—Venda per mèdi de pregoner ò sens ell. *Almoneda.*—Fer encànt de alguna còsa. *Almonedear.*
 Encantád, da. *p. p.* de encantar. *Encantado, da.*—*Almonedado, da.*—*Pregonado, da.*
 Encantador, ra. *m. f.* Bruxòt, bruja. *Encantador, ra.*
 Encantamént. *m.* Brujería, etxis. *Encantamento ò encantamiento.*
 Encantar. *v. a.* Etxisar, fer bruxerías.—Pasar, admirar, atreuer la atenció. *Encantar.*—Vèndrer en públic á veu de pregoner. *Almonedear.*

—Publicar sas cōsas. *Pregonar*.

Encantarse. v. n. Pasmarse, admirarse. *Encantarse*.

Eucañissád, da. p. p. de eucañissar. *Encañado*, da.

Eucañissáda. f. Corral ô bardissa de cañas. *Encañisado* ô *encañado*.

Eucañissar. v. a. Posar sas cañas para fer después sa teuláda. — Posar cáñas á plântas paraque se agnânten dretas. *Encañar*.

Encapád, da. adj. Los que duen molt sa câpa. *Encapado*, da.

Encaparse. v. r. Posarse sa câpa. *Encaparse*.

Encapillád. p. p. de encapillarse. *Encapillado*.

Encapillar v. a. y encapillarse. v. r. Posar ô posarse sa capilla. *Encapillar* y *encapillarse*.

Encapotád, da. p. p. de encapotarse. *Encapotado*, da.

Encapotarse. v. r. Posarse es capôt. *Encapotarse*.

Encapüllád, da. p. p. de encapüllarse. *Encapillado*, da.

Encapüllarse. v. r. Posarse sa capülla. *Encapillarse*.

Eucarád, da. p. p. de encasar. *Encaprichado*, da.

Eucaradis, ssa. adj. El qui fácilment se encára.

Antojadizo, sa.

Encaramént. m. Desítz ô gânas fôrtas de alguna cōsa. *Antojo*, y ant. *antojamiento*.

Encasar. v. a. Causar desítz capritxós de alguna cōsa. *Encaprichar*.

Encarsarse. v. r. Desitjar per capritxo alguna cōsa. *Antojarse* ô *encapricharse*.

Encâre. adv. *Aun*, *todavía*. — Encâreque. *Aunque*.

— Encâre du sa llét á nes morros ô s'áyo beneyta á s'hâbit: encâre es pôc esperimentád.

Apénas ha salido ya del cascaron. — Encâre li

há de ostar des prebe. *Aun le ha de sudar el rabo*. — Encâre hey há que esterrossar: que fer.

Aun hay que heñir. — Encâreque el dimônt en pás. *Aunque se aventuren rocin y manzanas*.

Eucaríd, da. p. p. de encarisarse. *Encarecido*, da.

Eucarirre. v. n. Pujar de prên las cōsas. *Encarecer*.

Encarnaciô. f. El color de cârn ab que se pintan las câres, etc. de las figuras humanas. *Encarnacion*.

Encarnád, da. p. p. de encarnar. *Encarnado*, da.

— El color de cârn. *Encarnado*.

Encarnadura. f. La calidât de la cârn de un cōs. *Encarnadura*.

Encarnamént. m. Recupéraciô de la cârn en llâga ô ferida auânt bé. *Encarnamiento*.

Encarnar. v. a. Donar color de cârn á las esculturas. *Encarnar*.

Eucarnissád, da. adj. Cruél, inhumâ, enfuríd.

Encarnizado, da.

Encarnissarse. v. r. Enfarse molt cōtra un. *Encarnizarse*.

Eucârreg. m. Comissió, cuydâdo que se dona á un de alguna cōsa. — La matéxa cōsa eucarregâda.

Encargo.

Encarregád, da. p. p. de encarregar, se. *Encargado*, da.

Encarregamént. m. El âcte de encarregarse en dôbbés, fincas, etc. *Censo*.

Encarregar. v. a. Comissionar, encarregar: etc. *Encargar*.

Encarregarse. v. r. Prênder á son cârreg, á son cuydâdo alguna cōsa. *Encargarse*. — En dôbbés fént es tât per cént. *Tomar d censo*.

Encartád, da. p. p. de encartar. cur. *Encartado*, da. — Per mosso. *Escriturado*.

Encartamént. m. cur. Proscripciô. — Condenuaciô en rebellía. *Encartamiento*.

Encartar. v. a. cur. Cridar môrt ô viu, condenar en rebellía, cridar á judici. *Encartar*. — Per mêtstre al mosso. *Escriturar*.

Encartarse per mêtstre. *Asentar con amo* ô *con maestro*.

Encapironát. m. El qui vâ vestíd de blâu en caperutxa. *Capirote* ô *disciplinante*.

Encastellád, da. p. p. de encastellarse. *Enriscado*, da. — *Encastillado*, da ô *engarbado*, da.

Encastellarse. v. r. Pujar á llôc amúnt. *Encastillarse* ô *engarbarse*. — Á puig. *Enriscarse*.

Encativád, da. p. p. de encativar. *Cautivado*, da.

Encativar. v. a. Fer cattu ô presioner. — Subjectar las potências de la ânima ô de algú. *Cautivar*.

Encátz. m. Ajúst de una cōsa ab âltra. *Encaje*. — Forât. *Muesca*.

Encatzád, da. p. p. de encatzar. *Encajado*, da.

Encatzar. v. a. Posar una cōsa dins âltra. *Encajar*.

Encatxofád, da. p. p. de encatxofarse. *Amadrigado*, da.

Encatxofarse. v. r. Tancarse el qui câsi sêmpre está tancâd. *Amadrigarse*.

Encavád, da. p. p. de encavarse. *Encavado*, da. — *Amadrigado*, da. — *Ataneado*, da.

Encavarse. v. r. Posarse dins es câu sa câssa. *Encavarse*. — El hômo dins câ séua. *Amadrigarse*.

— Sa fura ô furôt. *Atanearse*.

Encaxonád, da. p. p. de encaxonar. *Encajonado*, da.

Encaxonar. v. a. Posar cōsas dins caxóns. *Encajonar*.

Encenâys. m. pl. Llêña menuda para fer fôc. *Enjutos* ô *fagina*.

Encêndrer. v. a. Fer que una cōsa se créim ô tén-

ga llum. = Pègar fòc. = Causar ardor, y axí se diu que sa sàng se encén. = Incitar, acalorar, inflamar. *Encender*. = En impuresa. *Recalentar*. = Encéndrer es fòc: fomentar bregas, discòrdias, etc. *Echar fuego, aceite ò leña al fuego*.
Encéndrerse. v. r. Pègarse fòc, abrasarse, acalorar-se, etc. *Encenderse*. = En impuresa. *Recalentarse*.
Encèns. m. Goma aromàtiga. *Incienso*. = Màscles. *Olibano*.
Encensàd, da. p. p. de encensar. *Incensado*, da.
Encensàd, da. adj. Embambàts. *Embelesado*, da. = Fàtuos. *Insensato*, ta.
Encensàda. f. La acció de encensar. *Incensacion*. = Donàda á un. *Humoreda*.
Encensar. v. a. Donar el fum de encèns. = Adular. *Incensar*.
Encensarse. v. r. Quèdar estoràds; embambàds. *Embazarse ò embelesarse*.
Encenser. m. Còsa coneguda. *Incensario ò turbulo*.
Enceràd, da. p. p. de encerar. *Encerado*, da.
Encerar. v. a. Untar ò posar cera. = Soyar de cera. *Encerar*.
Enceràt. m. Ròba untàda de cera para gnardar alguna còsa de àygo, humitát. = Ròba ò paper que se pòsa á finèstra en llòc de vidres, enceràd ò sense encerar. *Encerado*.
Encerolàd, da. p. p. de encerolar. *Encerotado*, da.
Encerolar. v. a. Donar ceròl á fil, etc. *Encerotar*.
Encerrar. v. a. Estojar al Santíssim. *Cerrar ò reservar*.
Encerregàd, da. p. p. de encerregar. *Enrocado*, da.
Encerregàda. f. El càñom, lli, estopa, etc. posàds á sa filoua. *Copo*.
Encerregar. v. a. Posar càñom, etc. á sa filoua para filar. *Enrocar*.
Encertàd, da. p. p. de encertar. *Insertado*, da.
Encertar. v. a. Posar dins un llòc alguna còsa tiràntlèy. *Insertar*.
Eucès, sa. p. p. de encéndrer. *Encendido*, da. = Moltíssim de càre. *Difunto de taberna*. = Còm una fàya. *Como una ascua*.
Encetàd, da. p. p. de encetar. *Encentado*, da.
Encetar. v. a. Comensar á gastar ò tayar alguna còsa. *Encentar ò decentar*. = Sa pòlla: fer sa primèra vegàda una còsa. *Encentar el melon, ò echar ò poner la primera piedra*.
Encetarse. v. r. Escorxarse. *Encentarse ò decentarse*.
Encíclic, ca. adj. Circular. *Enciclico*, ca.
Enciclopèdia. f. Ciència universál. = Llibre qui la conté. *Enciclopedia*.
Enciérro. m. La acció de tancar. = Clausura, re-

cüllimènt. *Encierro*. = Del Santíssim. *Encierro ò reserva*.
Encistàd, da. p. p. de encistar. *Encestado*, da.
Encistar. v. a. Posar còsas dins còvos, portadoras, etc. *Encestar*.
Enclaustràd, da. adj. Tancàds dins convènt. *Enclaustrado*, da.
Enclavàd, da. p. p. de enclavar. *Enclavado*, da.
Enclavar. v. a. Aficar ab clàus. *Enclavar*. = Viñia. *Plantar*.
Enclític, ca. adj. Lo qui apàrta de sí. *Enclítico*, ca.
Enclòs, sa. p. p. de enclòurer. *Incluso*, sa.
Enclotàd, da. adj. Lo qui fà clòt còm màrfega, matalàs. *Undido*, da. = Terrèno. *Ahondado*, da.
Enclotàd, da. p. p. de enclotar ceps. *Acodado*, da.
Enclotar. v. a. Viñias. *Acodar*.
Enclotarse. v. n. Ferse un clòt en màrfega, etc. *Undirse*.
Enclòtxa. f. Foràt estès per llàrg. *Hendedura*.
Enclotxàd, da. p. p. de enclotxar. *Encajado*, da.
Enclotxar. v. a. V. Encuèrtar. *Encajar*.
Enclòurer. v. a. Contènr, inclur, compèndrer. *Inclur ò encerrar*. = Al mitx. *Rodear*. = La pòrta ò àltra còsa, v. g. es dits. *Coger*.
Enclòurerse. v. r. Contènrse, inclurise. *Inclurise ò encerrarse*.
Enclúa. f. Péssa de fèrro ahónt se forjan los metalls. *Yunque*. = De argenter. *Tas*.
Encobeid, da. p. p. de encobeir. *Amparado*, da.
Encobeir. v. a. Amparar. *Amparar*.
Encoblàd, da. p. p. de encoblar. *Atraillado*, da.
Encoblar. v. a. Posar es coble. *Atraillar*.
Encodernació. f. El àcte y efècte de encodernar. *Encuadernacion*.
Encodernàd, da. p. p. de encodernar. *Encuadernado*, da.
Encodernador. m. El qui encodèrna. *Encuadernador*.
Encodernar. v. a. Unir y lligar plegs ab las cubèrtas. *Encuadernar*.
Encolerisàd, da. p. p. de encolerisar. *Encolerizado*, da.
Encolerisar. v. a. Fer que un se pòs colèric. *Encolerizar*.
Encolerisarse. v. r. Posarse colèric. *Encolerizarse*.
Encomanàd, da. p. p. de encomanar. *Encomendado*, da.
Encomanar. v. a. Encarregar alguna còsa á algú. *Encomendar*. = Es formàtge á nes gât. *Encomendar las ovejas al lobo*. = Enviar comandaciós. *Encomendar*.
Encomanarse. v. r. Posarse bàix la protecció de algú. *Encomendarse d...* = Encomanarse á bòn

Ent: á hõmo dolént. *Encomendarse d ruin.* = Sense encomanarse á Déu ni al diáble: emprendre alguna cõsa sense reflexió. *Sin encomendarse d Dios ni al diablo.*

Encomânda. *f.* Recáldo, encárreg. *Encomienda.*

Encõni. *m.* Alabânsa. *Encomio.*

Encomiástic, *ca. adj.* Lo qui alâbs ô conté alabânsa. *Encomidstico, ca.*

Encomiênda. *f.* Dignidât que se dona als cavallers militars ab rënda sufficiënt. = La creu brodâda que duen los cavallers de las ordes militars. *Encomienda.*

Enconar. *v. a.* Donar sa priméra llét á un infânt reciënt nâd. *Hacerle las entrañas.*

Encono. *m.* Rencor radicâd. *Encono.*

Encontrâd, *da. p. p.* de encontrar. *Encontrado, da.* = *adj.* Una dôna ab el mēstruo. *Menstruada.*

Encontrâda. *f.* La acció de encontrar trobântse. *Encuentro:* topâutse un ab lo âltre. *Encontron.*

Encontrar. *v. a.* Trobar alguna cõsa ô persona que se cerca ô per casualidât. *Encontrar ô hallar.*

Encontrarse. *v. r.* Topar uns ab los âltres. *Encontrarse.* = Una cõsa ab âltra. *Encontrarse ô chocar.* = Toparse juntas duas ô mēs personas en un matéix llõc. = Discordar: no avenirse ô ser de contrâri parèr, opinió, etc. *Encontrarse.* = Ab sas câmas, pēus: ferir uns als âltres. *Alcanzarse, ludirse, rozarse, tropezarse.*

Encordâd, *da. p. p.* de encordarse. *Envarado, da.* = *Entumecido, da.*

Encordamént. *m.* El âcte y efècte de encordarse. *Envaramiento.*

Encordarse. *v. n.* Tenir impedid el movimént dels mirvis. *Envararse.* = Perque un tumor cãusa el impedimént. *Entumecerse.*

Encorralâd, *da. p. p.* de encorralar. *Circuitdo, da, cerrado, da.* = *Encorralado, da.*

Encorralar, *v. a.* Tancar al mitx á algú. *Circuir, cerrar.* = Posar al bestiar al corrâl. *Encorralar.*

Encorregûd, *da. p. p.* de encórrer. *Incurrido, da.*

Encorregûd, *da. adj.* Empagaids. *Corrido, da.*

Encórrer. *v. n.* Càurer, *v. g.* en péna. *Incurrir, y ant. encorrer.*

Encortâd, *da. adj.* El qui no se pôt mōurer. *Patüeso, sa.*

Encortinâd, *da. p. p.* de encortinar. *Encortinado, da, entapizado, da.* = *Empaliado, da.*

Encortinâda. *f.* Endomassâda. *Tupiceria.*

Encortinar. *v. a.* Posar sas cortinas ô adornar ab ellas. *Encortinar.* = Endomassar. *Entapizar.* =

Carrers. Entoldar. = Per haver de passar processó. *Empaliar.*

Encortinar. *v. a.* Tornar vermèy per empagaimént. *Sonrosearse.* = Fer encortinar: fer empagair. *Sonrosear ô soflamar.*

Encotonâd, *da. p. p.* de encotonar. *Acolchado, da.*

Encotonar. *v. a.* Posar cotó á vânavas, etc. *Acolchar.*

Encreuâd, *da. p. p.* de encreuar. *Cruzado, da.*

Encreuar. *v. a.* Posar en forma de creu. *Cruzar.*

Encubêrt, *ta. p. p.* de encubrir. *Encubierto, ta.*

Encubridor, *ra. m. f.* El qui encubrèix. *Encubridor, ra.* = De malfactors. *Receptador, ra.*

Encubrir. *v. a.* Amagar. *Encubrir.* = Malfactors, *v. g.* llâdres. *Encubrir ô receptar.*

Encusid, *da. p. p.* de encusir. *Encogido, da ô arrugado, da.*

Encusidura. *f.* El efècte de encusir. *Arruga ô fuelle.*

Encusir. *v. a.* Ruar lo que se cus per estirar màssa es punt. *Encoger ô arrugar.*

Encuxar. *v. a.* Posar sas câmas dins las de âltre. *Entrepernar.*

Encuxinâd, *da. p. p.* de encuxinar. *Acollarado, da.*

Encuxinar. *v. a.* Posar es cuxíns al bestiar. *Acollarar.*

Encuytâd, *da. p. p.* de encuytarse. *Arrebatado, da.*

Encuytarse. *v. r.* Secarse ântes d'hõra es sembrât. *Arrebatarse.*

Endecasíllabo. *m.* Pēu de vérs de onze síllabas. *Endecasílabo.*

Endemesa. *f.* Acció ordinâriamént dolénta. *Fechuria.*

Endemoniâd, *da. adj.* Posséid del dimõui. = Dolént, pervêrs. *Endemoniado, da.*

Endeutâd, *da. p. p.* de endeutar. = *adj.* El qui té deutes. *Adeudado, da.*

Endeutar. *v. a.* *Adeudar.*

Endeutar-se. *v. r.* Contrèurer deutes. *Adeudarse.*

Endevinâd, *da. p. p.* de endevinar. *Adivinado, da.*

Endevinadóro, *ra. m. f.* El qui pretén endevinar lo qui há de succeir y las cõsas ocultas. *Adivino, na.*

Endevinador, *ra. m. f.* Endivinadóro. *Adivinador, ra.*

Endevinar. *v. a.* Assegurar per via de conjecturas lo qui há de veuir. = Trobar el sentít ocúlt de una endevinâya. *Adivinar.*

Endevinâya. *f.* Esposició de una cõsa naturâl en térmes obscurs y metafòrics qui la fân difícil de endevinarla. *Acertijo.* = La qui con-

sistèix en prènder sas pàrts de una paràula en diferents significats. *Lagógrifo*.

Endiablád, da. *adj.* V. Eudemoniád. *Endiablado, da.*

Endiabláda. *f.* Funció jocosa ab máscaras, y figuras de diábles. *Endiablada.*

Endiablarse. *v. r.* Posseirse del diáble. *Endiablarse.*

Endiáua. *f.* Rôba. *Indiana.*—De piquets. *De pinta.*

Endins. *adv.* V. Dins. *Adentro.*

Endiôt. *m.* Áve molt coneguda. *Pavo, pago ò gallo de Indias.*

Endiôta. *f.* La famélla del endiôt. *Pava ò polla de Indias.*

Endioter, ra. *m. f.* El qui guárda ò ven endiôts. *Pavero, ra.*

Endiotèt, ta. *m. f.* Endiôts petíts. *Pavillo, lla ò pavipollo, lla.*

Endivia. *f. pl.* *Endivia.*

Endoblád, da. *p. p.* de endoblar. *Doblado, da.*

Endoblar. *v. a.* Posar en doble. — Multiplicar per dos. *Doblar.*

Endolád, da. *p. p.* de endolar. *Enlutado, da.* — *Encubertado, da.*

Endolar. *v. a.* Posar dôl. *Enlutar.* — Á bistia. *Encubertar.*

Endomassád, da. *p. p.* de endomassar. *Entapizado, da.* — *Empaliado, da.*

Endomassáda. *f.* El agregát de domássos. *Tapicería.*

Endomassar. *v. a.* V. Encortinar. *Entapizar ò entoldar ò empaliar.*

Endoyar. *v. a.* Anar per aquí y per allá sens precisíó. *Biltrotear.*

Eudrèt. *m.* Llòc. *Parage, sitio, puesto.*

Endrèt. *m.* La càre de las còsas. *Cara, derecho, haz.* — *adv.* *Hacia.*

Endulsíd, da. *p. p.* de endulsir. *Endulzado, da.*

Endulsir. *v. a.* Fer dolsa á una còsa. — Suavisar. — Preparar sas tintas de mòdo que no estigan fòrtas. *Endulzar.*

Enduríd, da. *p. p.* de endurir, se. *Endurecido, da.*

Endurir. *v. a.* Fer dura á una còsa. — Fer insensible, obstinád, cruèl á un. *Endurecer.*

Endurirse. *v. r.* Posarse dura una còsa. — Ferse un insensible, obstidád, cruèl. *Endurecerse.*

Ène. *f.* Nòm de la lletra n, ò élla matéxa. *Ene.*

Eneágon. *m.* Figura de nôu costáts. *Eneágon.*

Eneátic, ca. *adj.* Lo qui pertáñy al nombre nôu. *Enedtico, ca.*

Euemistád, da. *p. p.* de enemistar, se. *Enemistado, da.*

Enemistar. *v. a.* Fer pèrder la amistát. *Enemistar.*

Enemistarse. *v. r.* Ferse inimígs, rómprer la amistát. *Enemistarse.*

Enemistát, f. Ódi, oposició. *Enemistad ò enemiga.*

Energía. *f.* Fòrsa, eficácia, propiedát de las paráulas. *Energia.*

Enèrgic, ca. *adj.* El qui té energia. *Enérgico, ca.*

Enèrgicamént. *adv.* Ab energia. *Enérgicamente.*

Energúmeno, na. *m. f.* El qui está posseíd del dimóni. *Energúmeno, na.*

Enfadád, da. *p. p.* de enfadar, se. *Enfadado, da.*

Enfadamént. *m.* V. Enfádo. *Enfado, y ant. enfadamiento.*

Enfadar. *v. a.* Donar enfádo. *Enfadar.* — En repetir una còsa. *Macear.*

Enfadarse. *v. r.* Enutjarse, irritarse, prènder enfádo. *Enfadarse.* — Jugánt y malair. *Soltar la broma.* — Fastidiarse de alguna còsa. *Embazar-se.* — Per una còsa de no res. *Reparar en repulgos de empanada.* — El qui prést se enfáda. *Enfadadizo, za.*

Enfádo. *m.* Impressió molésta en el ánimo. *Enfado.*

Enfadós, sa. *adj.* Enutjadors, impertinènts, el qui dona enfádo. *Enfadoso, sa ò sobrehueso.*

Enfadosamént. *adv.* Ab enfádo. *Enfadosamente.*

Enfadossím, ma. *adj.* Molt enfadós. *Enfadossimo, ma.*

Enfangád, da. *p. p.* de enfangar, se. *Enlodado, da.* — *Atascado, da ò atollado, da.*

Enfangar. *v. a.* Soyar de fânc. *Enlodar.*

Enfangarse. *v. r.* Soyarse de fânc. *Enlodarse.* — Encállarse dins fânc ò en negòci, disputa, etc. *Atascarse ò atollarse.* — Fins á nes còll. *Meterse hasta las trenças.* — Estar enfangád : no saber qué dir ò fer. *Estar d la cuarta pregunta.*

Enfarinoád, da. *p. p.* de enfarinoar, se. *Enharinado, da.* — *Enalbardado, da.*

Enfarinoar. *v. a.* Soyar de farina. *Enharinar.* — Posar farina á lo que se há de fregir. *Enalbardar.*

Enfarinoarse. *v. r.* Umplirse de farina, soyarse de élla, v. g. el qui cérn. *Enharinarse.*

Énfassis. *m.* Adorno afectád en discurs, en los escrits, en la pronuncia. — Figura retòrica, per la cuál se significa més de lo que se diu ò no se diu. *Énfasis.*

Enfátic, ca. *adj.* Lo qui conté énfassis. *Enfático, ca.*

Enfáticamént. *adv.* Ab énfassis. *Enfáticamente.*

Enferistolàd, da. *adj.* Embambàds. *Papamoscas.*
 Enferistolarse. *v. r.* Embambarse. *Papamoscas.*
 Enfermedat. *f.* Malaltia. *Enfermedad.*
 Enfervorid, da. *p. p.* de enfervorir. *Enfervorido, da.*
 Enfervorir. *v. a.* Animar, encéndrer, donar coratge. *Enfervorecer.*
 Enfervorisad, da. *p. p.* de enfervorir, se. *Enfervorizado, da.*
 Enfervorir. *v. a.* V. Enfervorir. *Enfervorizar.*
 Enfervorirse. *v. r.* Acalorarse, cobrar ànimo, coratge, etc. *Enfervorizarse.*
 Enfeudació. *f.* El acte de enfeudar. *Enfeudacion.*
 Enfeudad, da. *p. p.* de enfeudar. *Enfeudado, da.*
 Enfeudar, *v. a.* Concedir un à àltre el domini útil de béus immòbles, ab la condició juramentada de serli faèl à èil y à los séus. *Enfeudar.*
 Enfilad, da. *p. p.* de enfilear. *Enhilado, da, ensartado, da.* = *Enebrado, da*
 Enfilear. *v. a.* Passar el fil per el cos de guya. *Enhilar* ò *enebrar*. = *Coronas, rosàris, pèrlas, etc.* *Enhilar* ò *ensartar*. = *Mentidas: dirne. Es-labonar* ò *zurzir mentiras.* = *Desbaràts, adàgis, sentèncias.* *Enhilar* ò *ensartar*. = *Enfilear sa guya pe sa punta: trastornar el orde delas còsas. Tomar el rdbano por las hojas.*
 Enfilarse. *v. r.* Pujar à llòc amunt. *Engaravitar-se.* = *Sas plàntas per àbres, parèts.* *Enredarse.*
 Enfilarse. *v. n.* Créxer. *Creecer.* = *Còm una carabassera: créxer molt en pòc témps.* *Creecer como espuma* ò *d palmos.*
 Enfilay. *m.* Multitud de còsas posadas en orde en una còrda, fil, etc. *Sarta, sartal* ò *retrahila.* = *De recéptas qui no estàn pagadas, y que tenen los potecàris enfiladas en un fil de sèrro.* *Recetero.*
 Enfilòal y enfiloar. *V.* Encerregar.
 Enft. *m.* Indigestió. *Ahitera, ahito.*
 Enftad, da. *p. p.* de enftar, se. *Ahitado, da.*
 Enftar. *v. a.* Causar indigestió. *Ahitar.*
 Enftarse. *v. r.* *Ahitar-se.*
 Enftèussis. *m.* Cèrt contràcte en que se concedeix un immòble en quant à la utilitat, y no à la propietat. *Enftèussis.* = *El qui concedeix. Propietario.*
 Enftèuta. *m.* El qui reb lo enftèussis. *Enftèuta.*
 Enflaquid, da. *p. p.* de enflaquirse. *Enflaquecido, da.*
 Enflaquirse. *v. n.* Posarse màgre. *Enflaquecer.* = *Tornar pervèrs.* *Malearse.*
 Enflòad, da. *p. p.* de enflòcar, se. *Emperegilado, da.*
 Enflòcar. *v. a.* Posar flocs y banderetas. *Emperegilar.*

Enflòcarse. *v. r.* Posarse flocs y banderetas. *Emperegilarse.*
 Enfondid, da. *p. p.* de enfondir. *Ahondado, da.*
 Enfondir. *v. a.* Fer fondo. *Ahondar.*
 Enfosiar. *v. a.* Posar à dins. *Meter d dentro.*
 Enfosiar-se. *v. r.* Posarse à dedins. *Entrarse.*
 Enfosy y enfosay. *m.* Amagatay. *Escondrijo.*
 Enfòre. *adv.* Lluny. *Lejos.*
 Enforèt. *adv.* Un pòc lluny. *Lejuelos.*
 Enformador. *m.* Eyna de fuster. *Esclopo.*
 Enfornad, da. *p. p.* de enfornar. *Ahornado, da* ò *enhornado, da.*
 Enfornar. *v. a.* Posar es pâ, etc. dins es forn. *Ahornar* ò *enhornar.*
 Enfortid, da. *p. p.* de enfortir. *Enfurtido, da.*
 Enfortir. *v. a.* Donar consistència à sa ròba. *Enfurtir.*
 Enfosquid. *p. p.* de enfosquirse. *Enfoscado, da.*
 Enfosquirse el cèl. *v. n.* Taparse. *Enfoscar-se.*
 Enfrescad, da. *adj.* Empagalds. *Corrido, da.*
 Enfrescarse. *v. r.* Empagairse. *Correrse.*
 Enfront. *m.* Càre de edifici. *Fachada, frente.* = *adv.* *En frente.* = *À s'enfront: al càb.* *Al cabo.* = *Arribar à s'enfront. Llegar al cabo.*
 Enfurid, da. *p. p.* de enfurir. *Enfurecido, da.*
 Enfurir. *v. a.* Irritar. *Enfurecer.*
 Enfurirse. *v. r.* Irritarse. *Enfurecerse.* = *El mar.* *Encrespase.*
 Engabiad, da. *p. p.* de engabiar. *Enjaulado, da.*
 Engabiar. *v. a.* Posar dins gàbia. = *Dins sa presó.* *Enjaular.*
 Engafetad, da. *p. p.* de engafetar. *Encorchetado, da.*
 Engafetar. *v. a.* Posar es gafèts dins sas gafetas. *Encorchetar.*
 Engalonad. da. *p. p.* de engalonar. *Galoneado, da.*
 Engalonar. *v. a.* Posar galóns. *Galonear.*
 Engallada. *f.* Engafy. *Maula.*
 Enganad, da. *p. p.* de enganar. *Engañado, da.*
 Enganador, ra. *m. f.* El qui engana. *Engañador, ra.* = *m.* Embròllador. *Burlador.*
 Engaña pastors. *m.* Àve. *Engaña pastor.*
 Enganar. *v. a.* Fer créurer lo que noyhà. = *Defraudar.* = *Seduir.* *Engañar.* = *En bdnas.* *Engatar, engaitar, embelear.* = *Fingint saber endevinar.* *Embelear.* = *En firs.* *Dar perro* ò *perro muerto.* = *Ab saléro.* *Entrampar.* = *Ser mal de enganar.* *Saber vender sus madejas.*
 Enganarse. *v. r.* Equivocarse, prènder una còsa per la àltra. *Engañarse.*
 Engañar, se. *V.* Enganar, se.
 Engafix. *m.* La acció de enganar. *Enganche* ò *enganchamiento.*
 Enganxad, da. *p. p.* de enganar, se. *Engancha-*

- do, da.* = Enzarzado, *da.*
- Enganxador. *m.* El qui engança soldáts. *Enganchador.*
- Enganxament. *m.* La acció de enganxar. *Enganchamiento.*
- Enganxar. *v. a.* Aferrar ab gånxo, penjar alguna còsa en éll. = A un per soldát. *Enganchar.*
- Engauxarse. *v. r.* *Engancharse.* = En bardissa, romaguers, etc. *Enzarzarse.* = Sa còrda á sa corriòla. *Encarrillarse.*
- Eugáñy. *m.* Fálta de veritat, astucia, burla. *Engaño.* = Ab apariència de utilidat. *Engañifa.* = De mitjas. *Lesion enorme;* y si es de moltísim. *Lesion enormísima.*
- Engarbüllad, *da. p. p.* de engarbüllar. *Engarbuñado, da.*
- Engarbüllar. *v. a.* Descompòndrer, confòndrer, enredar. *Engarbullar.*
- Engassád, *da. p. p.* de engassar. *Apiolado, da.* = *adj.* Cá y cussa. *Enredado, da.*
- Engassar. *v. a.* Fermar un peu ab un áltre de la càssa para porèr la dur penjáda = Passar una ploma per los arandéls de una áve y per los de áltra, etc. *Apiolar.*
- Engassarse. *v. n.* Cá y cussa...[*Enredarse.*
- Engást. *m.* La acció de engastar. = Pèrta redona per un cap y plána per lo áltre. *Engaste.*
- Engastád, *da. p. p.* de engastar. *Engastado, da.*
- Engastador. *m.* El qui engásta. *Engastador.*
- Engastadura. *f.* V. Engást. *Engastadura.*
- Engastar. *v. a.* Encatxar una còsa dins áltra. *Engastar.*
- Engatád, *da. p. p.* de engatar. *Emborrachado, da, embriagado, da.*
- Engatar. *v. a.* Emborratxar ó embriagar. *Emborrachar, embriagar.*
- Engatarse. *v. r.* *Emborracharse, embriagarse.*
- Engegád, *da. p. p.* de engegar. *Despedido, da ó despachado, da.*
- Engegar. *v. a.* Despedir, despatxar. *Despedir ó despachar.* = Ab máls mòdos. *Enviar á la dula.*
- Eugenrád, *da. p. p.* de engenrar. *Engendra-do, da.*
- Engenrador, *ra. m. f.* El qui engènra. *Engendrador, ra.*
- Engenrar. *v. a.* Procrear, produir. = Causar, ocasionar. [*Engendrar.*
- Engíñy. *m.* Máfia. *Ingenio, maña.*
- Engiñarse. *v. r.* Procurar mèdis para fer ó lograr una còsa. *Ingeniarse.*
- Engiñós, *sa. adj.* Industriosos, mafiosos. *Ingenioso, sa.*
- Engülfád, *da. p. p.* de engolfarse. *Engolfado, da.*
- Engolfarse. *v. r.* Entrar en álta mar. = Posarse en asuntos delicáds ó intrincáds. *Engolfarse.*
- Engomád, *da. p. p.* de engomar. *Engomado, da.*
- Eugomar. *v. a.* Posar goma. *Engomar.*
- Engorro. *m.* Embarás, molèstia. *Engorro.*
- Engorrós, *sa. adj.* Molést, dificultós. *Engoroso, sa.*
- Engramponador. *m.* Instrument para posar y trèuer es grampóns. *Destornillador ó desenvolvedor.*
- Engrandíd, *da. p. p.* de engrandir. *Agrandado, da, engrandado, da ó engrandecido, da.*
- Engrandimént. *m.* Aumentació. *Engrandecimiento.*
- Engrandir. *v. a.* Fer més gráu una còsa, aumentarla. *Agrandar, engrandar ó engrandecer.*
- Engreíd, *da. p. p.* de engreir, *se.* = *adj.* Orgullós, supérbo. *Engreido, da.*
- Engreir. *v. a.* Donar orgüllo, álas. *Engreir.*
- Engreirse. *v. r.* Ensuperbirse. *Engreirse.*
- Engrexád, *da. p. p.* de engrexar. *Engordado, cebado, sainado, embarnecido, da.*
- Engrexar. *v. a.* Posar grás. = *v. n.* Posarse grás. *Engordar, embarnecer ó sainar,* parlant dels animals posántlos grássos.
- Eugronsád, *da. p. p.* de engronsar. *Columpiado, da.* = *Mecido, da.*
- Engronsáda. *f.* La acció de engronsar, *se.* *Columpio.* = De bres. *Mecedura.* = De bárco de popa á proa. *Arfada.*
- Engronsador. *m.* Pòst, cenàya, còrda ahónt se pòsa el qui s'engrousa. *Columpio, mecedero.*
- Engronsar. *v. a.* Fer anar y venir al qui está en el engronsador ó al bres. *Columpiar ó mecer.*
- Engronsarse. *v. a.* Ferse anar y venir éll matéix. = Balansatjar caminant. *Columpiarse ó ginfilar.* = Lo qui penja còm sa pèndula de rèllòtge. *Bambanear ó oscilar.* = Á sa cadira. *Tartalear.* = Bárco de popa á proa. *Arfar.*
- Engroñád, *da. p. p.* de engroñarse. [*Engurriñado, da.*
- Engroñarse. *v. r.* Enfadarse, prènder mosca. *Engurriñarse.*
- Engrossir. *v. a.* Fer tornar gruxád. = *v. n.* Tornar gruxád. *Engrosar.*
- Engrunád, *da. p. p.* de engrunar. *Majado, da.*
- Engrunar. *v. a.* Fer micas de una còsa, picarla. *Majar.*
- Engrút. *m.* Brutó. *Sain, sarro.*
- Eguáñy. *adv.* En el present áñy. *Hogaño ó hogañazo.*
- Enguitxádas. *f. pl.* Se diu de las cornetas y trompetas penjádas ab cordóns des còll en escúts de armas. *Enguichadas.*
- Engüllíd, *da. p. p.* de engüllir. *Engullido, da.*
- Engüllir. *v. a.* Menjar seuse roegar. *Engullir.* = Menjar aviát. *Zampar.*

Enguixád, da. *p. p.* de enguixar. *Enyesado*, da.
Enguixar. *v. a.* Posar guix. *Enyesar*.
Enhôrabôna. *f.* Felicitació. *Enhorabuena* ò *norabuena*.
Enhôramála. *f.* *Enhoramala* ò *noramala*.
Enigma. *m.* Pregunta obscura y dificultosa de entèndrer. = *Endevináya*. *Enigma*.
Enigmàtic, ca. *adj.* Obscur, difícil de entèndrer. *Enigmático*, ca.
Enigmatista. *m.* El qui parla ab enigmas. *Enigmatista*.
Enjoyád, da. *p. p.* de enjoyar. *Enjoyado*, da.
Enjoyar. *v. a.* Adornar ab jóyas. = *Engastar* pédras preciosas ab jóyas. *Enjoyar*.
Enjoyarse. *v. r.* *Enjoyarse*.
Enlás. *m.* Unió de una còsa ab áltra. = *Parentèsc*. *Enlace*, *enlacedura* y *enlacimiento*.
Enlassád, da. *p. p.* de enlassar. *Enlazado*, da.
Enlassar. *v. a.* Unir una còsa ab áltra. *Enlazar*.
Enlassarse. *v. r.* Casarse. *Enlazar*.
Enllá. Expressió para apartar á algú. *Oxte*.
Enllardád, da. *p. p.* de enllardar. *Mechado*, da.
Enllardar. *v. a.* Aficar llèncas de xuya en la càrn que se hà de aguiar. *Mechar*.
Enllestir. *v. a.* Despatzar. = *Matar*. *Despachar*.
Enllestirse. *v. r.* Vestirse. *Vestirse*. = *Adornarse*. *Emperegilarse*.
Enllòc. *adv.* En ningún llòc. *En lugar alguno* ò *en ningun lugar*.
Enlluernád, da. *p. p.* de enlluernar. *Deslumbrado*, da ò *encandilado*, da.
Enlluernar. *v. a.* Impedir es veurèy á càusa de màssa claror. = *Alucinar*, déxar duptós á un ab rahóns obscuras. *Deslumbrar* ò *encandilar*.
Enmorrofiád, da. *V.* Eugrofiád.
Ennegrid, da. *p. p.* de ennegrir. *Ennegrecido*, da.
Ennegrir. *v. a.* Fer tornar negre. = *v. n.* Tornar negre. *Ennegrecer*.
Ennegrirse. *v. n.* Taparse el cèl ab hòyras negras. *Cerrarse*.
Ennigulád, da. *p. p.* de ennigularse el cèl. *Anublado*, da ò *entoldado*, da.
Ennigularse el cèl. *v. n.* Taparse ab niguláts. *Anublar*, *entoldarse*.
Ennoblíd, da. *p. p.* de ennoblir. *Ennoblecido*, da.
Ennoblir. *v. a.* Fer nòble. = *Adornar* una ciutát ab gráns edificis. *Ennoblecer*.
Enorme. *adj.* Desproporcionád. = *Gráve*, *deshonest*. *Enorme*.
Enormemént. *adv.* Ab desproporció, ab escés. *Enormemente*.
Enormidát. *f.* Desmasia, desproporció, escés. *Enormidad*.
Enormíssim, ma. *sup.* Molt enorme. *Enormísimo*, ma.

Enormíssimamén t. *adv. sup.* *Enormísimamente*.
Enquimerád, da. *p. p.* de enquimerarse. *Encaprichado*, da.
Enquimerarse. *v. r.* Desitjar per capritxo. *Encapricharse*, *antojarse*.
Enrabiád, da. *p. p.* de enrabiar. *Encorajado*, da ò *ensañado*, da. = *Emberrinchado*, da.
Enrabiar. *v. a.* Fer prènder ràbia. *Encorajar* ò *ensañar*.
Enrabiarse. *v. r.* Prènder ràbia. *Encorajarse* ò *ensañarse*. = *Los nins*. *Emberrincharse*.
Enramád, da. *p. p.* de enramar, se. *Enramado*, da. = *Engarbado*, da ò *encaramado*, da.
Enramáda. *f.* Adorno de brâncas de àbre. = *Brâncas posádas para fer hombra*. *Enramada*. = *De portál de Iglesia*, etc. *Feston*. = *De portál de càsa*. *Lámpara*. = *Paraque sas cucas de seda hey fassen ets amellóns*. *Embojo*.
Enramar. *v. a.* Posar brâncas per adorno ò fer hombra. *Enramar*.
Enramarse. *v. r.* Pujar los animáls, *v. g.* genetas á demut àbres, y las áves posarse á lo més amunt de ells. *Encaramarse* ò *engarbarse*. = *Sas cucas de seda*. *Embojarse*.
Enredád, da. *m. f.* Aturád, de pòc ànimo, de pòcas màñas. *Zope*.
Enredád, da. *p. p.* de enredar, se. *Enredado*, da. = *De fret*. *Aterido*, *entelerido* ò *encogido*, da ò *de frio*.
Enredadéra. *f. pl.* Èura forastéra. *Enredadera*.
Enredador, ra. *m. f.* El qui enrèda. *Enredador*, ra.
Enredar. *v. a.* Embuyar una còsa, negòcis, assuntos. *Enredar*.
Enredarse. *v. r.* Embuyarse. *Enredarse*. = *De fret*. *Aterirse*, *encogerse de frio*.
Enrédo. *m.* Embarás, embúy, engáfey, mentida. *Enredo*.
Enredós, sa. *adj.* Ple de ambarássos, de dificultáts. *Enredoso*, sa.
Enredoltád, da. *p. p.* de enredoltar. *Circuido*, da ò *rodeado*, da.
Enredoltar. *v. a.* Tancar al mitx. *Circuir*, *rodear*.
Enredoníd, da. *p. p.* de enredonir. *Redondeado*, da.
Enredonir. *v. a.* Fer redona á una còsa. *Redondear*.
Enréra. Expressió para fer apartar. *Atras*.
Enrestád, da. *p. p.* de enrestar. *Arrestado*, da.
Enrestar. *v. a.* Posar pres. *Arrestar*.
Enrestát. *m.* Penitènt qui en la semmàna sânta donya los brássos encreuáds en un garròt. *Aspado*.

Enretjolàd, da. p. p. de enretjolar. *Enladrilla-*
do, da.
Enretjolar. v. a. Posar retjòlas. *Enladrillar.*
Enretjolàt. m. El efecte de enretjolar. *Enladri-*
llado.—De retjòlas de diversos colors. *Almo-*
rrefa.
Enrehüllar. v. a. Posar rehüls es cabèys. *Encres-*
par.
Enrehüllarse es cabèys. v. n. *Encrespase.*
Eurevenàd, da. adj. Inflectible, qui no se pòt
tòrser. *Yerto, ta.*—De fret. V. *Enredàd.*
Eurevenarse. v. r. *Ponerse yerto.*—Posarse sèrio,
demostrar autoridàt. *Espetarse.*
Eurevexinàd, da. p. p. de eurevexinarse. *Espe-*
tado, da.—*Erizado, da.*
Eurevexinarse. v. r. Posarse sèrio, demostrar
gravedit. *Espetarse.*—*Alsarse es cabèys, pns.*
Erizarse.
Enriquid, da. p. p. de enriqueir, se. *Enrique-*
cido, da.
Enriqueir. v. a. Fer ric. *Enriquecer.*
Enriqueirse. v. r. Ferse ric. *Enriquecar.*
Enrocàd, da. p. p. de enrocar-se. *Atascado, da*
ò atollado, da.—*Sonrodado, da.*—*Enriscado,*
da.
Enrocar-se. v. r. Embarassarse en assunto, etc. el
hòmo. *Atascarse ò atollarse:* dins peñas y rò-
cas. *Enriscarse.*—*Carruàtge:* emberassarse ab
ròcas ò pedras. *Sonrodarse.*
Enrodillàd, da. p. p. de enrodillar. *Arrollado,*
da.—*Encarrujado, da.*—*Enroscado, da.*
—Adujado, da.—*Abarquillado, da.*
Enrodillar. v. a. Aplegar en forma de ròllo.
Arrollar.—*Axi còm se enrodilla sa sèrp ò sa*
còrda á árga. *Enroscar.*—*Càbs ò gúmeras.* *Adu-*
jar.—*Fuyas ò plegamíns.* *Abarquillar.*
Enrodillarse. v. r. *Arrollarse.*—*Fil per mossa tor-*
sud ò cabèys. *Encarrujarse.*—*Sa sèrp, ò còm*
en árga. *Enroscarse.*—*Fuyas de ábre ò plaga-*
míns. *Abarquillarse.*
Enroncar. v. n. Principiar. *Engergar.*
Enroñàd, da. p. p. de enroñar. *Enroñado, da.*
Enroñar. v. a. Donar roña. *Enroñar.*
Eus. ant. Pronòm. Lo matèix que mos. *Nos.*
Eus. m. Tot lo qui eczistèix. *Ente.*—*De rahò:*
èus qui no eczistèix sinò en la imaginació. De
razon.—*Nonèns:* hòmo un no res. *Ente.*
Quin nonèns ¡Qué ente!
Eusà. adv. *Acá.*—*De quánd eusà. ¿De cudndo*
acá?—*Fét eusà. Apdrate.*
Eusabonàd, da. p. p. de eusabonar. *Enjabona-*
do, da ò jabonado, da.—*Ensañado, da.*
Eusabonar. v. a. Posar sebó para reutar, afey-
tar, etc. *Enjabonar.*—*Arriitar. Ensañar,*

Ensacàd, da. p. p. de ensacar. Ensacado, da.
Eusacar. v. a. Posar gràns dins sàcs. Ensacar.
—Menjar. Embaular.—*Menjar molt. Atra-*
carse.
Ensafranàd, da. p. p. de ensafranar. *Azafrana-*
do, da.
Ensafranar. v. a. Tèñir de safrà. *Azafranar.*
Ensaímada. f. Coca plàna enrodillada de pasta em
saím. *Ensaímada.*
Ensalsàd, da. p. p. de ensalsar. *Ensalsado, da.*
Ensalsar. v. a. Alabar, eczaltar. *Ensalsar.*
Ensangrentàd, da. p. p. de ensangrentar. *Ensan-*
grentado, da.
Ensangrentar. v. a. Soyar de sàng. —*Derramar*
sàng. Ensangrentar.
Ensaugrentarse. v. r. Soyar-se de sàng. —*Encén-*
drarse barayàntse. Ensangrentarse.
Ensas. f. pl. Demasiàd favor, atrevimènt abusànt
del favor. *Asas ò alas.*
Ensáy. m. Pròva, tentativa. *Ensayo.*—*De los*
metàlls. Ensayo.
Ensayàd, da. p. p. de ensayar. *Ensayado, da.*
Ensayador, ra. m. f. El qui ensàya. *Ensay-*
ador, ra.
Ensayar. v. a. Provar. *Ensayar.*
Ensayarse. v. r. Provar una còsa per ferla bé. *En-*
sayarse.
Ensegonàd, da. p. p. de ensegonar los texidors.
Atusado, da.
Ensegonàda. f. Emplàsta de segó. *Puchada.*
Ensegonador. m. Espècie de granereta de rèls de
jones ab que llévan es segó de lo que tixen es
texidors. *Empesador.*
Ensegonar. v. a. Posar segó á lo que se hà de te-
xir, y al matèix tèmps llévarlo ab lo ensegona-
dor. *Atusar.*
Ensegonarse. v. r. Engatar-se. *Alumbrarse.*
Ensèllàd, da. p. p. de ensèllar. *Aparejado, da.*—
Ensillado, da.
Ensèllemènt. m. Bàst ò aubardá, bayàssas, etc.
Aparejo.
Ensèllar. v. a. Posar lo ensèllamènt. *Aparejar.*—
Posar sa sèlla.—*Enganar.*—*Entronisar. Ensi-*
llar.
Ensanàda. f. Revòlta que forma el mar entrànt en
la tèrra. *Ensanada.*
Ensensàd, da. adj. Tonto, fàtuo. *Insensato, ta.*
Enseñàd, da. p. p. de enseñar. *Enseñado, da.*
Enseñador, ra. m. f. El qui ensenja. *Enseñador, ra.*
Enseñansa. f. Instrucció, doctrina. *Enseñanza ò*
enseñamiento.
Enseñar. v. a. Instruir, manifestar, mostrar. *En-*
senar.
Enseñarse. v. r. Habituar-se á una còsa. *Enseñarse.*

Enseñorid, da. *p. p.* de enseñorirse. *Señoreado, da.*
Enseñorirse. *v. a.* Apoderarse de alguna cosa. = *v. n.* Usar de gravedad en el porte, trácto, vestít. *Señorearse.*
Ensiâm. *m.* Cosa coneguda. *Ensalada*. = Còpia, multitud. *Diluvio.*
Ensitjàd, da. *p. p.* de ensitjar. *Ensilado, da.*
Ensitjar. *v. a.* Posar gràs dins sitja = Menjar molt. *Ensilar*. = Posar es g' àns á nes graners. *Entrojar.*
Ensofràd, da. *p. p.* de ensofrar. *Azufrado, da.*
Ensofrar. *v. a.* Posar sofre á ròba. *Azufrar.*
Eusucràd, da. *p. p.* de ensucrar. *Azucarado, da.*
Eusucrar. *v. a.* Posar sucra. *Azucarar.*
Eusumàd, da. *p. p.* de ensumar. *Olido, da.* = *Oliscado, da.*
Eusumar. *v. a.* Olorar. *Oler*. = Investigar. *Oliscar* ò *humear.*
Ensuperbíd, da. *p. p.* de ensuperbir, se. *Ensoberbecido, da.*
Ensuperbir. *v. a.* Causar supèrbia. *Ensoberbecer.*
Ensuperbirse. *v. r.* *Ensoberbecerse*, engolodriarse, engolletarse ò enquillotrarse.
Eusutjàd, da. *p. p.* de ensutjar. *Enjorguinado, da.*
Eusutjar. *v. a.* Soyar de sutja. *Enjorguinar.*
Eutabanàd, da. *p. p.* de eutabanar. *Encalabrinado, da.*
Eutabanar. *v. a.* Torbar es càp algùn vapor, pudor, etc. *Encalabrinar*, y ant. *encalabriar.*
Eatapinàd, da. *adj.* Borràtxos. *Alumbrado, da.*
Eatapinarse. *v. r.* Emborratzarse. *Alumbrarse.*
Eutau'àd, da. *p. p.* de eutaular. *Desbastado, da.* ò *desguazado, da.* = *Entablado, da.*
Eutaular. *v. a.* Disminuir sa gruxa de, v. g. llefiàm para trabayarlo. *Desbastar* ò *desguazar*. = mòurer algùn assunto. *Entablar.*
Entelàd, da. *p. p.* de entelar. *Empañado, da.*
Entelar. *v. a.* Fer oscúr á mirày, uys, vista. *Empañar.*
Entelarse. *v. r.* *Empañarse*. = Los uys de moribundo. *Vidriarse* ò *empañarse.*
Entena. *f.* Verga de bàrco. *Entena*. = De moll. *Aspa.*
Entèndrer. *v. a.* Conèxer, pènetrar, percèber, comprendre, oir. = Sàber ab perfecció una cosa. *Entender*. = Á un: conèxer la seua intenció. *A uno*. = Còls per caragòls. *Coles por bersas* ò *ajos por cebollas.*
Entèndrerse. *v. r.* Conèxerse, anar uníds, avenirse, etc. *Entenderse*. = Cádshú s'entén. *Cada uno se entiende*. = Èllos s'entènen: ocultamènt se esplugan. *Ellos se entienden.*
Entèndido, da. *adj.* Sàbis. *Entendido, da.*

Eutenedor, ra. *m. f.* El qui entén. *Entendedor, ra.*
Entenènt. *adj.* Inteligènt, dèstre. *Inteligente*. = Donar entenènt: fer comprendre, explicar. *Dar d'entender*. = Donar entenènt figas per llentèrnas: volèr fer crèurer una cosa per àltra. *Dar gato por liebre*. = El dimòni quiu enténga. *No lo entenderá Galvan.*
Entenimènt. *m.* Potència de la ànima ab que conèh, conèix y discorre. = Capacidàt, intelligència, judici. *Entendimiento.*
Euter, ra. *adj.* Sencèr, qui té totas sas pàrts. *Entero, ra.* = *m.* El nombre qui no es quebràt. *Entero.*
Enteràd, da. *p. p.* de enterar. *Enterado, da.*
Entèramènt. *adv.* Del tot. *Enteramente.*
Enterar. *v. a.* Informar, instruir bé. *Enterar.*
Enterarse. *v. r.* Informarse, instruirse bé. *Enterarse.*
Enteresa. *f.* Integridàt, perfecció. *Entereza.*
Enterníd, da. *p. p.* de enternir, se. *Enternecido, da.*
Enternir. *v. a.* Mòurer á compassió. *Enternecer.*
Enternirse. *v. r.* Mòurerse á compassió. *Enternecerse.*
Euterologia. *f.* Tractàt de las entràñas. *Enterologia.*
Euterràd, da. *p. p.* de enterrar. *Enterrado, da.*
Enterrador. *m.* V. Fossier. *Enterrador.*
Enterrar. *v. a.* Donar sepultura á mòrts. = Posar devàll tèrra. = Vèurer la mòrt de un àltre. *Enterrar*. Mos enterrarà á tots: viurà méis que nòltros. *Nos enterrarà d todos*. = Dur á enterrar. *Llevar d enterrar*. = Enterrarse en vida: retirarse del büllicio del mon. *Enterrarse en vida.*
Entèrro. *m.* El acompañamènt qui vá ab un mòrt. = El seú funerál ò esseqüias. *Entierro.*
Entibidàd, da. *p. p.* de entibiar. *Entibiado, da.*
Entibiar. *v. a.* Refrenar sas passións, moderar el fervor. *Entibiar.*
Entibiarse. *v. r.* Pèrder el fervor. *Entibiarse.*
Entidàt. *f.* Lo qui constituèix la essència de una cosa. *Entidad*. = Cosa de pòca entidàt: de pòca sustància. *De poca entidad.*
Entima. *f.* Notificació. *Intima* ò *intimacion.*
Entimàd, da. *p. p.* de entimar. *Intimado, da.*
Entimar. *v. a.* Notificar, fer á sàber, manar. *Intimar*. = Á la càre. *Echar en cara* ò *en rostro.*
Entiménma. *m.* Silogisme imperfèt de duas proposicions. *Entimema.*
Entipàra. *f.* Cà'sa de péll. *Polaina.*
Eutonació. *f.* El efècte de entonar. = Altivès. *Entonacion.*
Eutonàd, da. *p. p.* de entonar. *Entonado, da.*
Eutonador, ra. *m. f.* El qui entona. *Entonador, ra.*

Entonar. *v. a.* Donar tó. *Entonar.* = S'antifona: mōurer assunto, matèria. *Tocar la tecla.*

Entonarse. *v. r.* Engreirse, mudarse. *Entonarse.*

Eutónces. *adv.* A las hōras. *Entónces.*

Entonpêu. *m.* Veta ô pãio que se pôsa per la redó de vestit. *Ruedo ô pestaña.*

Entórñ. *adv.* *Al rededor.* = Non véngas entórñ: no me enfādas. *No me marces.*

Entornád, *da. p. p.* de entornarse. *Encogido, da.*

Entornarse. *v. n.* Acursarse ô estreñerse sa rōba. *Encogerse.*

Entorpid, *da. p. p.* de entorpir, *se.* *Entorpecido, da.*

Entorpir. *v. a.* Turbar lo entenimént, lo ingēni. *Entorpecer.*

Entorpirse. *v. r.* Posarse torpe, pésad, tård. *Entorpercerse.*

Entorsillád, *da. p. p.* de entorsillar. *Enroscado, da.*

Entorsillar. *v. a.* Enrodillar á módo de sērp. *Enroscar.*

Entorsillarse, *v. g.* la sērp. *Enroscarse.*

Entrád, *da. p. p.* de entrar. *Entrado, da.*

Entráda. *f.* El ácte de entrar. = El llóc per ahónt se entra. = Funció pública ab que se reb alguna persona de autoridát. = El principi de algún llibre, discurs, etc. = Amistát en una cása ô ab alguna persona, etc. *Entrada.* = La espèce de plasseta quey hā en cāsas grāns. *Patio ô zaguan.* = De carrer. *Bocacalle.* = Entráda y surtida fre. cuént de sas beyas des buc. *Tria.* = Entráda de fosca ô de nit. *adv.* Al comensar á fer mitja fosca. *Entrada de ô d boca de noche ô entre dos luces.*

Entráñas. *f. pl.* Párt interior del cōs qui comprèn es cōr, féige, lléu, etc. = Lo més profundo de la tērra, montáña, etc. = Lo qui es cēntro. = Afēcte, voluntát. = El naturál y gēni de una persona. *Entrañas.*

Entrar. *v. a.* Passar de defōre á dedíns. = Introduir una cōsa dins áltra. = *v. n.* Comensar una cōsa, cōm áñy, estú, ivērn, assunto, etc. *Entrar.* = Á un: lograr que fāsse lo que se li demāna. *A uno.* = En párt: cobrar y pagar cōm los áltres. *En parte.* = Per parént á algú. *Meterle por el aro ô arillo.* = Renōu, etc. dins es cāp ô cervéll. *Taladrar la cabeza.* = Entrar y surtir ab frecuēncia sas beyas des buc. *Triar.* = No podèr entrar á un: no podèr lograr de éll lo que se voldría. *No hay por dónde entrarle.* = Entrar á las sordas: sense dir res. *Entrar de redondon.* Entrar per una oreya y surtir pe s'áltra. *Entrar por un oído y salir por el otro.* = No entrar una cōsa á un: no ter cās de élla. *No entrar de dientes d dentro.*

Entrarsèn. *v. n.* Cāurer edifici, havery molts de crits, renōu en una cása. *Undirse.*

Entre. Preposició qui denōta situació en mitx de duas acciōns ô cōsas. *Entre.*

Entrecanál. *m.* Lo espáy entre las canáls de una columna. *Entrecanal.*

Entrecāno, *na. adj.* Mitx blānc y mitx negre. *Entrecano, na.*

Entrecavád, *da. p. p.* de entrecavar. *Entrecavado, da.* = Escardado, *la ô sachado, da.* = Aparado, *da.*

Entrecavador, *ra. m. f.* Escardador, *ra ô escardadera.*

Entrecavar. *v. a.* Remenar se tērra demúnt demúnt. *Entrecavar.* = Para llévar es cārts ô áltres hērbas. *Escardar ô sachar.* = Sas plāntas sa priméra vegáda. *Aparar.*

Entrecuytád, *da. p. p.* de entrecuytarse. *Arrebatado, da.*

Entrecuytarse. *v. r.* Secarse māssa prést el sembrát. *Arrebatarse.*

Entredit. *m.* Prohibició. = Censura egleciástica. *Entredicho.*

Entredoble. *adj.* Ni gruxád ni prim. *Entredoble.*

Entrefi, *na. adj.* Mitx fi. *Entrefino, na.*

Entréga. *f.* El ácte y efēcto de entregar. *Entrega.*

Entregád, *da. p. p.* de entregar. *Entregado, da.*

Entregador, *ra. m. f.* El qui entréga. *Entregador, ra.*

Entregar. *v. a.* Donar, posar en māsns ô podèr de áltre. *Entregar.*

Entregarse. *v. r.* Posarse en māsns ô podèr de áltre, subjectarse al sēu arbitri ô direcció. *Entregarse.* = De alguna cōsa: encarregarse de élla. *De alguna cosa.* = Al estudi, trabāy, etc. *Al estudio, trabajo, etc.*

Entrégo. *m. V.* Entréga. *Entrego y entregamiento.*

Entreguárt. *m.* Péssa de fusters. *Codales.*

Entremaliád, *da. adj.* Industriosos. *Mañoso, sa.* = Esburbáds. *Travieso, sa.*

Entremès. *m.* Representació burlésca. *Entremes.*

Entremesclád, *da. p. p.* de entremesclar. *Entremezclado, da.*

Entremesclád, *da. adj.* Parénts. *Allegado, da ô aparentado, da.*

Entremesclar. *v. a.* Mesclar ab áltres. *Entremesclar.*

Entremesclarse. *v. r.* Ferse parénts. *Aparentar.*

Entremeterse. *v. r.* Posarse entre áltres ô állá ahónt nol demānan. *Entremeterse.*

Entremetido, *da. adj.* El qui se pôsa állá ahónt

no'l demànan. *Entremetido*, da.
Entremetx. adv. Entre un y àltre témps, llòc, espáy ò còsa. *Entremedias*.
Enterrómpir. v. a. Impedir el continuar. *Interrumpir*, y *ant. interrómper*. = Sa convèrsa. *Desollar el cuento*.
Entresseña. f. Quàlsevòl còsa ab que se há convengú para enténdrerse. *Seña*, y *ant. entreseña*.
Entressuàd, da. p. p. de entressuar. *Resudado, da ò trasudado, da*.
Entressuar. v. n. Suar un pòc. *Resudar ò trasudar*.
Entretànt. adv. Entre alguns témps. *Entretanto*.
Entretayàd, da. p. p. de entretayar. *Entretallado, da*.
Entretayar. v. a. Gravar, trabayar á mitx rèlléu. = Fer bossús ò tayarlos de ròba, paper. *Entretallar*.
Entretengú, da. p. p. de entretenir. *Entretenido, da*.
Entretenidor, ra. m. f. El qui entretén. *Entretenedor, ra*.
Entretenimént. m. Diversiò, distracciò de ànimo. *Entretenimiento*.
Entreténir. v. a. Tenir aturàd á un dilatànti el fi ò efècte de alguna còsa. = Devertir, distrèuer el ànimo. *Entretener*.
Entretenirse. v. r. *Entretenerse*. = Los allòts ab sas joguetas. *Trebejar*. = Ab sa piòta el qui juga tot aòl no dexàntla càurer en tèrra. *Jugar d las bonitas*.
Entretexí, da. p. p. de entreteixir. *Entretegido, da*.
Entretexir. v. a. Posar fils diferénts en una péssa. = Travar una còsa ab àltra. = Incluir paràulas, versos, etc. en un escrit. *Entreteger*.
Entretòc. m. *Toque*. Donar un entretòc: provar, eexaminar. *Dar un toque ò un tiento*.
Entrevesàd, da. p. p. de entrevessar. *Atravesado, da*. = *Atragantado, da*.
Entrevesàd, da. adj. Fiys de pàres de divèrsa càsta. *Atravesado, da ò mestizo, za*.
Entrevesar. v. a. Posar una còsa de través, y servir de embaràs. = Posar més en el jòc. = Posar massions. *Atravesar*.
Entrevesarse. v. n. Alguna còsa, v. g. òs dins sa gargamèlla. *Atragantarse*.
Entreveurer. v. a. Vèurer confusamént. *Entrever*.
Entrevist, ta. p. p. de entreveurer. *Entrevisto, ta*.
Entrevista. f. Vista, concurrència, conferència en llòc determinàd. *Entrevista*.
Entrincàd. m. V. Intrincàd. *Entrincado*.
Entristí, da. p. p. de entristir. *Entristecido, da*.

Entristir. v. a. Donar ò causar tristor. *Entristecer*.
Entristirse. v. r. Posarse trist. *Entristecerse*.
Entrivàls. m. pl. Espècie de calsons de péll que sòlen usar majormént los segadors. *Zafones ò zahones*.
Entronisació. f. El àcte y efècte de entronisar. *Entronizacion*.
Entronisàd, da. p. p. de entronisar. *Entronizado, da*.
Entronisar. v. a. Posar en el tròno. = En àlt estat. *Entronizar*.
Entronisarse. v. r. Ensuperbirse. *Entronizarse*.
Entumí, da. p. p. de entumirse. *Entumido, da*.
Entumirse. v. r. Posarse còm immòble algún membre. *Entumirse*.
Entussiasmàd, da. p. p. de entussiasnar, se. *Entusiasnado, da*.
Entussiasmar. v. a. Causar entussiàme. *Entusiasmar*.
Entussiasmarse. v. r. Prènder entussiàsme. *Entusiasmarse*.
Entussiàsme. m. Commociò de la imaginaciò. *Entusiasmo*.
Enumeració. f. Còmputo, conte. = Una de las pàrts del epílogo. *Enumeration*.
Enumeràd, da. p. p. de enumerar. *Enumerado, da*.
Enumerar. v. a. Referir sas còsas per son orde. *Enumerar*.
Enunciació. f. Manifestaciò de còsa no sabuda. *Enunciacion*.
Enunciàd, da. p. p. de enunciar. *Enunciado, da*.
Enunciar. v. a. Manifestar lo iguoràd ò ocúlt. *Enunciar*.
Enunciatíu, va. adj. Lo qui enuncia. *Enunciativo, va*.
Enuncio. m. V. Enunciació. *Enuncio*.
Enutjàd, da. p. p. de enutjar. *Enojado, da*.
Enutjar. v. a. Molestar, enfadar, irritar. *Enojjar*.
Enutjarse. v. r. Enfadarse. *Enojarse*. = Sas plàntas. *Marchitarse, mustiarse, trasnocharse*.
Enutjèt. m. Petít enfàdo. *Enojuelo*.
Enutjós, sa. adj. Difícil, molést. *Enojoso, sa*.
Enútx. m. Tristor, enfàdo. *Enojo*.
Envànt. adv. *Adelante ò en adelante*.
Euveja. f. Tristor de la felicitàt de àltri. = Mál la voluntàt. = Desít de còsa hòna. *Envidia ò embidia*. = Sa enveja el se menja. *Se come de envidia*.
Envejeta. f. Petita enveja. *Enviduela*.
Envejós, sa. adj. El qui té enveja. *Envidioso, sa*.
Envelàda. f. Vela que se pòsa á càrro, galèra, pa-

ra alliberarse de pluja, serena. *Toldo* ò *tienda*.
=La que se pôsa para alliberarse des sòl. *Toldadura*.

Envelar. *v. a.* Posar sa vela á càrro, etc. *Entoldar*. =Desplegar sas velas de bàrco ò moll. *Tender las velas*.

Envèllaquid, *da. p. p.* de envèllaquirse. *Abellacado, da*.

Envèllaquirse. *v. r.* Tornar vèllaco. *Abellacarse*.

Envencad, *da. p. p.* de envencarse. *Hundido, da*.

Envencarse. *v. r.* Enfoñarse la àygo dins sa tèrra.

=Càurer edifici. *Hundirse*. =Pèrderse, *v. g.*

una guya del qui cus y no podèrse trobar.

=Caer en el pozo airon.

Enventreyad, *da. p. p.* de enventreyarse. *Ahitado, da*.

Enventreyarse. *v. r.* Enfitarse. *Ahitarse*.

Enverinad, *da. p. p.* de enverinar. *Envenenado, da*.

Enverinar. *v. a.* Donar verí. *Envenenar*.

Envernissad, *da. p. p.* de envernissar. *Barnizado, da*. =*Vidriado, da*.

Envernissar. *v. a.* Donar vernís. *Barnizar*. = À plàts y demés òbra de tèrra. *Vidriar*.

Envés. Preposició. *Hacia* ò *enves*.

Envestid, *da. p. p.* de envestir. *Embestido, da*. =*Investido, da*.

Envestida. *f.* El àcte de envestir. *Embestida*. =Pègar una envestida: créxer. *Dar un estiron*.

Envestidura. *f.* El àcte de donar á algú un réyne, dignidat, etc. *Envestidura*.

Envestir. *v. a.* Acomètrer. *Embestir*. =Donar un sobérano réyne, dignidat á un. *Envestir*.

Envestirse. *v. r.* Acomètrarse. *Embestirse*. =Còm á càus de bòu. *Como dogos*.

Enviad, *da. p. p.* de enviar, *se. Embiado, da*. =*Tragado, da*.

Enviad. *m.* Ministre diputad. *Enviado*.

Enviar. *v. a.* Despatxar de una pàrt á àltra.

=Dur una còsa á àltri. *Enviar*. =Alguna còsa

al qui fà fésta. *Colgarle*. =À cagar. *A cagar*.

=À filar. *A escardar*. =À fregir òus de liòca.

A freir espèrragos. =À la mèrda. *A la mierda*

ò *a buscar la cagada del lagarto*. =Al diàble.

Al diablo. =Al röllo. *Al rollo*. =À màl viatge:

despedir ab furia ò ab màls mòdos. *A la dula*.

À galèrras, presidi, etc. *A galeras, presidio*, etc.

Enviarse. *v. r.* Passarse alguna còsa pe sa gargamèlla. *Tragar*. =Sa saliva, no parlar. *Tragar saliva*.

Envidad, *da. p. p.* de envidar. *Envidado, da*.

Envidar. *v. a.* Convidar á posar més de lo convengud àntes. *Envidar*. =De fàls: envidar ab

pòcs punts para enganar. *De falso*. =El résto: jugar tots es dòbbés que un té devànt: fer el últim esfòrs. *Envidar el resto*.

Envidia. *f.* V. Enveja. *Envidia*.

Envidiàble. *adj.* Digne de ser envidiàd. *Envidiable*.

Envidiar. *v. a.* Tenir enveja. =Desitjar còsa bona. *Envidiar*.

Envinagràd, *da. p. p.* de envinagrar. *Encurtido, da*.

Envinagrar. *v. r.* Posar una còsa ab òli y vinagre. *Encurtir*.

Envinagrar-se. *v. r.* Enfurir-se. *Enfurecerse*. =Acalorarse. *Acalorarse*.

Enviscad, *da. p. p.* de enviscar. *Enviscado, da* ò *enligado, da*.

Enviscar. *v. a.* Untar de visc. *Enviscar* ò *enligar*.

Enviscar-se. *v. r.* Untarse de visc. *Enviscar-se* ò *enligarse*.

Envit. *m.* El àcte y efècte de envidar. *Envite*.

Enviadar. *v. n.* Quèdar viudo, *da. Enviudar*.

Èñe. *f.* La lletra y el nòm de la lletra ñ. *Èñe*.

EO.

Eòlic. *m.* Un des cinc mòdos de la música grèga.

Eólico. =*adj.* Dialècto grèg. *Eólico, ca*.

Eolo. *m.* El fabulós déu del vènt. *Eolo*.

Eolípila. *f.* Instrument para conèxer la resistència del àyre. *Eolípila*.

EP.

Epàcta. *f.* El nombre de dias qui son onze, en que el àny solar escedèix al àny lunar. *Epacta*.

Epanàfora. *f.* Figura retòrica per la qual molts de vèrsos, clàusulas ò matèrias comènsan de seguida per un matèix mot. *Epanàfora*.

Epanalèpsis. *f.* Figura retòrica: repèició al fi de un período de las matèxas paràulas ab las que se comènsa. *Epanalèpsis*.

Epanástrofe. *f.* Figura retòrica: repèició de paràulas, fràses ja ditas para fer conèxer millor la sentència. *Epanástrofe*.

Epanòrtosis. *f.* Figura retòrica: retractació fingida para aumentar la expressió, la fòrça, etc. *Epanòrtosis*.

Epèntesis. *f.* Figura gramaticál: enserció de una lletra dins un mot. *Epèntesis*.

Èpic, *ca. adj.* Pertañent á la poesia heròica. *Èpico, ca*.

Èpicament. *adv.* De un mòdo èpic. *Èpicamente*.

Epicàrpi. *m.* Emplàsta posada demunt es pòls des puñy de sa mà. *Epicarpio*.

Epicèdi. *m.* Poëma fúnebre en alabansa de difunt. *Epicedio.*
Epicéno, *na.* *adj.* Nòm comú á dos sêcos, ô qui háix de una terminació comprèn al gènere masculí y fement, còm falçó. *Epiceno, na.*
Epiciclo. *m.* Petít círculo dins el qual se supôsa que el sôl se mou. *Epiciclo.*
Epicrêsis. *m.* Censura, judici, confirmació de discurs, sermó, etc. *Epicrêsis.*
Epicúreo, *rea.* *adj.* Secuâces de Epicuro. *Epicúreo, rea.*
Epidèmia. *f.* Malaltia general, contàtge, peste. *Epidemia.*
Epidemiâl, y **epidèmic,** *ca.* *adj.* Pertañent á epidèmia. *Epidemiâl.* = *Epidémico, ca.*
Epidèrnis. *f.* Membrâna exterior qui cubrèix el cutis. *Epidèrnis.*
Epifania. *f.* Aparició, manifestació. = El dia dels Rêys dia 6 de janer. *Epifania.*
Epifonema. *f.* Esclamació sentenciosa. *Epifonema.*
Epigástre. *m.* La part baxa del ventre. *Epigastro.*
Epigástric, *ca.* *adj.* Pertañent al epigástre. *Epigástric, ca.*
Epígrafe. *m.* Resúmen. = Divisa, sentència que sôlen posar los autors á la cabessera de las sênas ôbras. *Epígrafe.*
Epigrama. *m.* *f.* Composició poética bréu, y aguda á la fi. *Epigramma.*
Epigrâmic, *ca.* *adj.* Pertañent á epigrâma. *Epigrâmic, ca.*
Epigramista. *m.* El qui compón epígramas. *Epigramista.*
Epilèctic, *ca.* V. Epilèptic. *Epilèctic, ca.*
Epilepsia. *f.* Malaltia qui consistèix en una convulsió de tot el còs ô de alguna part, y á qui el vulgo anomena gota corâl. *Epilepsia.*
Epilèptic, *ca.* *adj.* El qui patèix gota corâl. *Epilèptic, ca.*
Epilogació. *f.* V. Epílogo. *Epilogacion.*
Epilogad, *da.* *p. p.* de epilogar. *Epilogado, da.*
Epilogar. *v. a.* Compendiar, fer un resúmen de lo já dit. *Epilogar.*
Epilogisme. *m.* Còmputo astronòmic. *Epilogismo.*
Epílogo. *m.* Compèndi ô resúmen de lo que se hà dit ántes. = Conclusió de un discurs, sermó, etc. *Epílogo.*
Epímone. *f.* Repetició de una matèxa sentència, de un matèix vèrs en una cansó. *Epímone.*
Epiquèya. *f.* Prudent interpretació de sa llèy. *Epiquèya.*
Epirota. *adj.* El natural de ô lo pertañent á Epiro provincia de la Turquia europèya. *Epirota.*

Epiròtic, *ca.* *adj.* Pertañent á Epiro. *Epiròtic, ca.*
Episcopâl. *adj.* Pertañent á bisbe. *Episcopal.*
Episcopât. *m.* V. Bisbat. *Episcopado.*
Episcopològi. *m.* Catálogo, llista, sèrie de los bisbes de un bisbat. *Episcopologio.*
Epissòdi. *m.* Digressió. = Acció segundària de un poëma dependènt de la principâl. *Episodio.*
Epístola. *f.* Càrta. = Part de la missa. = Subdiàconât. *Epistola.*
Epistolar. *adj.* Pertañent á càrta. *Epistolar.*
Epistolari. *m.* El qui per ofici ô de torn canta la epístola. *Epistolero.* = Llibre qui conté las epístolas que se cantan en la Iglesia ô el qui conté várias càrtas de un autor. *Epistolario.*
Epistoleta. *f.* Epístola curta. *Epistolilla.*
Epitáf. *m.* Inscripció posada á sepulcre. *Epitafio.*
Epitalâmi. *m.* Poëma á ocasió de matrimòni, cant nupcial. *Epitalamio.*
Epitâsis. *f.* Part de comèdia qui conté lo principâl del enredó. *Epitasis.*
Epitecto. *m.* Nòm qui califica. *Epiteto.*
Epítima. *f.* Confortat exterior. *Epítima.*
Epilimar. *v. a.* Aplicar confortants exteriors. *Epilimar.*
Epitomad, *da.* *p. p.* de epitomar. *Epitomado, da.*
Epitomar. *v. a.* Compendiar, treure sa sustància de un discurs, etc. *Epitomar.*
Epítome. *m.* Compèndi, resúmen. = Figura retòrica per la qual se repetèixen las derreras paraules de un discurs, etc. para la sèna millor claredat. *Epítome.*
Epítrit. *m.* Pèn de vèrs llatí. *Epítrito.*
Epítrope. *f.* Figura retòrica. *Epítrope.*
Època. *f.* Punt notâble, fíxo y determinad de tèmps desde que se comènsan á contar los anys. *Època.*
Èpodo. *m.* El darrer vèrs de la estància. *Èpodo.*
Epodó. *m.* Poesia de dos vèrsos desiguals. *Epodon.*
Epopèya. *f.* Poëma en qui se referèix la acció més illustre de un hèroe. *Epopèya.*
Eptacordo. *m.* Lira de sèt còrdas. *Eptacordo.*
Epíagono. *m.* Figura de sèt àngulos. *Epíagono.*
Epulóns. *m. pl.* Tres hòmos qui en tèmps de los antígs româns se cuydâvan de los convites que se oferían á los sèus déus. *Epulones.*

Equâble. *adj.* Se diu del moviment ab que los còssos caminau espâys iguals en tèmps iguals. *Ecuable.*

Equació ò **ecuació**. *f.* Diferència entre el moviment mèli, y el vertader ò aparent de algún ástro. = Igualació, opèració aritmètica. *Ecuacion.*
Equador. *m.* Círculo màgimo de la esfèra, qui igualment dista de un y àltre polo. *Ecuador* ò *equador.*
Equanimidat. *f.* Igualtat dè ànimo, rectitut de ànima. *Ecuanimidad.*
Equestre. *adj.* Pertañent á cavàller ò á orde de cavàlleria. *Ecuestre* ò *equestre.*
Equiàngulo, *la. adj.* De àngulos iguals. *Equidngulo, la.*
Equidat. *f.* Igualtat, justícia, rectitut. *Equidad.*
Equidic. *adj.* Se diu del vers compòst de pàrts iguals encàrque oposadas. *Equidico.*
Equidistant. *adj.* Igualment distànt. *Equidistante.*
Equidistar. *v. n.* Igualment distar unas còsas de una tercera. *Equidistar.*
Equilàtero, *ra. adj.* Lo qui té es costats iguals. *Equilater* ò *equilatero, ra.*
Equilibrad, *da. p. p.* de equilibrar. *Equilibrado, da.*
Equilibrar. *v. a.* Posar en equilibri. = Fer que una còsa no escedesca á àltra. *Equilibrar.*
Equilibri. *m.* Igualtat de pes. = Còntrepès. *Equilibrio.*
Equimúltiple. *adj.* Nombres qui denòtan igual nombre devegadas á àltre. *Equimultiple.*
Equinòcci. *m.* El témps en qui las nits son iguals á los dias. *Equinoccio.*
Equinoccial. *adj.* Pertañent á equinòcci. *Equinoccial.*
Equipad, *da. p. p.* de equipar. *Equipado, da.*
Equipar. *v. a.* Preparar, dispòndrer, proveir de lo necessari. *Equipar.*
Equiparse. *v. r.* Prepararse, etc. *Equiparse.*
Equiparació. *f.* Comparació, cotètx. = Provisió de lo necessari. *Equiparacion.*
Equiparad, *da. p. p.* de equiparar. *Equiparado, da.*
Equiparar. *v. a.* Comparar una còsa ab àltra igualantlas. *Equiparar.*
Equipatge. *m.* Provisió de las còsas que se duen en los viatges. *Equipage.*
Equipollad. *m.* El escút de àrmas dividid en cassetas. *Equipolado.*
Equipollència. *f.* Igualtat de valor, estimació segons los lògics. *Equipolencia.*
Equipollent. *adj.* del mateix prèn, estimació que àltre. *Equipolente.*
Equiponderad, *da. p. p.* de equiponderar. *Equiponderado, da.*
Equiponderant. *p. a. y adj.* Del mateix pes. *Equiponderante.*

Equiponderar. *v. n.* Pésar lo mateix que àltre. *Equiponderar.*
Équis. *f.* El nòm de la lletra x. *Equis.*
Equitació. *f.* El àrt de montar á cavàll. *Equitacion.*
Equitatia, *va. adj.* Lo qui té equidat, just. *Equitativo, va.*
Equitativament. *adv.* Ab equidat. *Equitativamente.*
Equivalència. *f.* Igualtat de valor. *Equivalencia.*
Equivalent. *adj.* Qui es del mateix prèn, del mateix valor. *Equivalente.*
Equivalèxer. *v. n.* Ser del mateix prèn, valor, virtut. *Equivaler.*
Equivocació. *f.* Engàny, error, qui fa prènder una còsa per àltra. *Equivocacion.*
Equivocad, *da. p. p.* de equivocar, se. *Equivocado, da.* = *Trabucado, da.*
Equivocar. *v. a.* Prènder una còsa per àltra. *Equivocar.*
Equivocarse. *v. r.* Enganarse. *Equivocarse.* = Dir una còsa per àltra. *Trabucarse.* = Equivocarse una còsa ab àltra: semblarse estrènament. *Equivocarse una cosa con otra.*
Equívoco, *ca. adj.* Lo qui se pòt entendrer en diversos sentits. *Equívoco, ca.*
Equívoco. *m.* Paràula qui significa diferents còsas, còm còll, qui significa el del còs de animal, y un dels signes. *Equívoco.*
Equivoquèt. *m.* Equívoco petít. *Equivoquillo.*

ER.

Èra. Primèra persona del singular del passad imperfet de ser. *Era.*
Èra. *f.* Punt fíxo de ahòut se comènsan á contar los àñys. = Duració de cèrt témps. *Era.* = Cristiana, comuna ò vulgar: la de los cristians. *Cristiana, comun* ò *vulgar.* = Española: comensava trenta vuyt àñys ántes de la cristiana. *Espanola.*
Èra. *f.* Llòc plà y redó y unid para bàtrer. *Era.* = Llévar d'era: aplegar lo batúd. *Alzar* ò *levantar de era.*
Erada. *f.* Lo estès ò batúd de un pic. *Parva.*
Erari. *m.* Tresor reyál, públic, fisc. *Erario.*
Erato. *f.* La musa qui presidèix á los cants de amores. *Erato.*
Ère. interjecció para aturar al bestiar. *Cho.*
Erecció. *f.* Institució, establiment, fundació. *Ereccion.*
Erector, *ra. m. f.* El qui instituèix, establèix, fundador, *ra. Erector, ra.*
Eremític, *ca. adj.* Pertañent á solitari. *Eremítico, ca.*

Erigid, da. *p. p.* de erigir. *Erigido*, da.
Erigir. *v. a.* Fundar, instituir, fabricar. *Erigir*.
Erissad, da. *p. p.* de erissar. *Erizado*, da.
Erissar. *v. a.* Posar dret y enrravanad es pel, pua. *Erizar*.
Erissarse. *v. n.* Posarse drets es cabèys. *Erizarse*.
Erissó. *m.* Animál de quátte câmas, ple de pna.
Erizo. = De mar: vógamarí. *Erizomarinó* ô *esquino*. = Es pels de demúnt sa naturalesa...
Pendejo.
Eritréo, ea. *adj.* Pertañént al mar vermèy segóns los poétas. *Eritreo*, ea.
Ermafrodita. *m.* El qui té los dos sêsos. *Ermafrodita*.
Ermas. *m.* Câmp sense conrar. *Erial* ô *eriazó*.
Ermita. *f.* Habitació de erunitâns. *Ermita* ô *eremitorio*.
Ermitá, na. *m. f.* El qui viu retirád del mon en desêrt. *Ermitaño*, ña.
Erótico, ca. *adj.* Pertañént á amor. *Erótico*, ca.
Erótima. *f.* Pregunta segóns los retòrics. *Erótima*.
Errád, da. *p. p.* de errar. *Errado*, da.
Erráda. *f.* Error. *Error*.
Erránt. *p. a.* El qui êrra. *adj.* Vágamundos. *Errante*.
Errar. *v. a.* Obrar ab error, faltar, pécar. *Errar*. = Es côp, es tir. *El golpe*, *el tiro*.
Errarse. *v. r.* *Errarse*.
Errástic. Térme de gramátics ab que se nôta que un no há dit bé. *Punto*.
Erráta. *f.* Fálta de impressor ô del qui copia. *Errata*. = Fe de errátas: satisfacció de las fáltras que se son sêtas en una ôbra de ingèni. *Fe de erratas*.
Êrre. *f.* Nòm de la lletra *r*. *Erre*. = Êrre que êrre. *adv.* Ab pertivâcia y obstinació. *Erre que erre*.
Êrro. *m.* V. Errór. *Error*, y ant. *erro*.
Errôneo, nea. *adj.* Lo qui conté error. *Errôneo*, nea.
Erronía. *f.* Oposició, tirria. *Erronía*.
Error. *m.* Judici fâls. = Fálta, defêcte, culpa. = Engañy. *Yerro*. = Êrro ô error de conte. *Error de cuenta*, *gabarro* ô *trabacuenta*.
Erubescência. *f.* Empagaimént naturál. *Erubescência*.
Erudició. *f.* Doctrina, estès sáber. *Erudicion*.
Erudit, ta. *adj.* Dôctes, instruïds. *Erudito*, ta. = A la violeta: el qui sâb quátte còsas, y fâ de sa bûd. A la violeta *eruditon*.
Eruditamént. *adv.* Ab erudició. *Eruditamente*.
Eruditissim, ma. *sup.* Molt erudit. *Eruditissimo*, ma.
Eruditissimamént. *adv. sup.* Ab molta erudició.

Eruditissimamente.

Erupció. *f.* Espulsió ô surtida de grâns, tâcas, etc. en el côs. = En los volcâns la surtida de pèdras côm á toscas. *Erupcion*.
Eruptíu, va. *adj.* Pertañént á erupció. *Eruptivo*, va.

ES.

Es. Article masculí qui ântes de nòm singular qui comênsa per consonánt es lo mateix que *el*, y ântes de plurál lo mateix que *els* ô *los*, *v. g.* *es bôu* es lo mateix que el bôu: *es bôus* lo mateix que *els* ô *los bôus*. *El*. = *Los*. = Ântes de nòm singular qui comênsa per vocál ô per *h* se déxa la *e*, y sôlamént se pôsa la *s* ab una coma demúnt axí: *s'*, y se unèix ab la vocál del nòm, y axí: *s'âse* se pronuncia com si estâs escrit axí: *sâse*: aximatéix: *s'hômo* côm si estâs escrit *shomo*, y vòl dir: *el ase*, *el homo*. *El*.
Es. Tercéra persona singular del presént del indicatíu del vèrb ser. *Es*.
Esbassonád, da. *p. p.* de esbassonar. *Desvainado*, da.
Esbassonar. *v. a.* Llèvar es grâ de bajôca de fâvas, fesòls, etc. *Desvainar*.
Esbarbar. *v. a.* Tayar sas rêls á la hêrba que se arrânca, *v. g.* á manáda de cugula. *Desbarbar*.
Esharrád, da. *p. p.* de esharrarse. *Estraviado*, da. = *Desmandado*, da.
Esharrarse. *v. r.* Pêrderse, anar perdúds. *Estraviarse*. = El bestiar. *Desmandarse*.
Eshárt. *m.* Multitút de âves qui vòlan juntas. *Bandada*. = De âltres animâls, hòmós. *Nubada* ô *nubarada*.
Esbaltíd, da. *p. p.* de esbaltirse. *Desmayado*, da.
Esbaltirse. *v. n.* Desmayarse. *Desmayarse*.
Esboldregád, da. *p. p.* de esboldregar. *Desparpajado*, da, *desbaratado*, da.
Esboldregar. *v. a.* Descompôndrer confusamént. = *Desbaratar*. *Desparpajar*. = *Desbaratar*.
Esborrâd, da. *p. p.* de esborrar. *Borrado*, da.
Esborrânc. *m.* Esquéix en rôba. *Desgarro*. = Gròs. *Desgarron*.
Esborrar. *v. a.* V. Borrar. *Borrar*.
Esborrarse. *v. r.* V. Borrarse. *Borrarse*.
Esbrancád, da. *p. p.* de esbrancar. *Desgajado*, da. = *adj.* Âbre qui en escút de ârmas té sas brâncas tayâdas. *Ebrancado*, da.
Esbrancar. *v. a.* Tayar sas brâncas á rân de sa sôca. *Desgajar*.
Esbrancarse. *v. r.* Rômprerse sas brâncas. *Desgajarse*.
Esbravád, da. *p. p.* de esbravarse. *Desfogado*,

da ò *desahogado*, *da*.—*Desbrevado*, *da*.
Esbravar. *v. r.* Dir un á áltre lo que té cònt-
 tra de éll. *Desfogarse* ò *desahogarse*.—Pèrder
 sa fòrsa los licors. *Desbrevarse*.
Esbréc. *m.* Fálta de lo que ocupáva una còsa.
Mella.
Esbrécád, *da*. *p. p.* de esbrécar. *Mellado*, *da* ò
descantillado, *da*.
Esbrécar. *v. a.* Rómprer un bossí de voréra de
 gèrra, plát, etc. *Mellar* ò *descantillar*.
Esbrinar. *v. a.* Fer brins de la càrn. *Desbrinar*.
Esbrostád, *da*. *p. p.* de esbrostar. *Deslechuga-*
do, *da*.
Esbrostar. *v. a.* Llèvar es brots supèrfluos de
 cep ò párra. *Deslechugar*.
Esbucád, *da*. *p. p.* de esbucar. *Destruído*, *da*.
 —*Demolición*, *da*.—*Rompido*, *da*.
Esbucar. *v. a.* Destruir. *Destruir* ò *echar a per-*
der.—Tomar edificis. *Demoler*.—Españar sabá-
 tas, vestit. *Romper*.
Esbudellád, *da*. *p. p.* de esbudellar. *Destripa-*
do, *da*.
Esbudellar. *v. a.* Trièurer es budells. *Destripar*.
Esburbád, *da*. *adj.* Inconsiderád, qui fá sas còsas
 ab mássa préssa. *Atronado*, *da* ò *tolondron*, *na*.
Esbutzád, *da*. *p. p.* de esbutzar. *Despanzarra-*
do, *da*.
Esbutzar. *v. a.* Trièurer sa butza ò sa pánxa. *Des-*
panzarrar.
Esca. *f.* Matèria per trièurer fòc. *Yasca*.—Per ca-
 ssar ò pescar. *Cebo* ò *esca*.—Incentín, atrectín.
Esca ò *gesca*.—Cotxo véy y podrídl. *Caricho-*
che.—Donar esca á los pécos: menjar. *Cabar*.
 —Al dimòni: obrar mál. *Dar de comer al dia-*
blo.
Escabetxád, *da*. *p. p.* de escabetxar. *Escabecha-*
do, *da*.
Escabetxar. *v. a.* Posar es péix etc. en una sálta
 fèta de vinagre, òli y fuyas de llorer, y áys
 para conservarlo. *Escabechar*.
Escabètxo. *m.* La còsa escabetxada. *Escabeche*.
Escabeyád, *da*. *p. p.* de escabejar, se. *Desgreña-*
do, *da* ò *despeinado*, *da* ò *desmelenado*, *da*.
Escabejar. *v. a.* Descompòndrer sa coua. *Des-*
greñar, *desmelenar*, ò *despeinar*.
Escabeyarse. *v. r.* Amóllarse sa coua ò es cabèys.
Desgreñarse, *desmelenarse* ò *despeinarse*.
Escabillós, *sa*. *adj.* Bòns y fúcls de picarse, de
 ofèndrerse. *Vidrioso*, *sa*.
Escabiosa. *f. pl.* *Escabiosa*.
Escabros, *sa*. *adj.* Áspre, desigual, mál de pujar.
 —*Dificultós*. *Escabroso*, *sa*.
Escabrosidát. *f.* Asprura, desigualdát, fálta de
 plá. *Escabrosidad*.

Escabús. *m.* Arma de fòc. *Azcabuz*.
Escabussetjád, *da*. *p. p.* de escabussetjar. *Arca-*
buceado, *da*, *fusilado*, *da* ò *pasado*, *da* por
 las armas.
Escabussetjar. *v. a.* Matar ab bála de fuséll. *Ar-*
cabucear, *fusilar* ò *pasar por las armas*.
Escafid, *da*. *adj.* Vestit estrèt. *Ajustado*, *da*.
Escála. *f.* Còsa coneguda. *Escala* ò *escalera*.—El
 pòrt ahònt los bàrcos se proveyexen de lo ne-
 cessàri. *Escala*.—Línea partida en cèrtas pàrts
 qui representa gráus, llègos, etc. y la escála
 de sòfá. *Escala*.—De mà, de còrda, de fúst. *Es-*
cala ò *escalera de cuerda*, *de mano*, *de palo*.
 —*De càrro*. *De carro*.—Escála de còrda ab es-
 calóns de fúst. *Escala de cubos*.—Escála de
 encortinar: aquél a qui se carregan totas sas
 feynas. *Pagote*.—Donar pèu á escála. *Sacar de*
pié.
Escalabrád, *da*. *p. p.* de escalabrar. *Descalabra-*
do, *da*.
Escalabrada. *f.* El ácte y effècte de escalabrar.
Escalabro.
Escalabradura. *f.* Contusió en es càp. *Descalabra-*
dura.
Escalabrar. *v. a.* Rómprer ab alguna ferida el
 càp. *Descalabrar*.—Surtir escalabrád, surtir de
 un negòci ab pèrdua. *Salir escalabrado*.
Escalád, *da*. *p. p.* de escalar. *Escalado*, *da*.
Escalada. *f.* Assált ab escálas. *Escalada*.
Escalar. *v. a.* Pujar á algún llòc ab escála. *Es-*
carar.
Escaldád, *da*. *p. p.* de escaldar, se. *Escaldado*,
da.—*Calado*, *da*.—*Escudillado*, *da*.—*Aher-*
vorado, *da*.—*Sahornado*, *da*.—*adj.* Escalivada,
 resselosos. *Escaldado*, *da*.
Escaldadura. *f.* Petita escorxada en el còs. *Sa-*
horno.
Escaldar. *v. a.* Creinar ab áygo calènta. *Escal-*
dar.—Fer escudèllas, axò es, umplirlas de cuy-
 nát. *Escudillar*.—Bañar ab bròu calènt sopas.
Calar ò *mojar la sopa*.
Escaldarse. *v. r.* Escorxarse algún tant alguna
 pàrt del còs per mássa calor. *Sahornarse*.—Gas-
 tarse ò pèrderse los sembráts per el demasiád
 calor del sòl. *Ahervorarse*.—Sas fruytas. *Ahor-*
narse.
Escaldéts. *m. pl.* Térme mèdic. *Consumados*.
Escaldúms. *m. pl.* Guisát de menudillos de àves.
Pepitoria.
Escaleta. *f.* Escála petita. *Escalerilla*, *ita*.—De
 sòfá. *Gama*.
Escalivád, *da*. *p. p.* de escalivar, se. *Escarmen-*
tado, *da*.
Escalivar. *v. a.* Corregir ab rigor de òbra ò de

paràula. *Escarmentar*.
Escalivar. v. r. Prènder enseñansa en lo que se
 há vist en sí ò en àltre para no càurer des-
 pués en perill. *Escarmentar*.
Escallatina. f. Malaltia. *Alfombrilla*.
Escálm. m. La estàca abònt està afiansad el rem
 de bàrco. *Escalamo* ò *escalmo*.
Escaló. m. El pás de pédra ò de fúst para pu-
 jar ò abaxar á alguna párt. = El gráu á que
 se puja en dignidat, y el pás que adelanta
 un en sas séuas pretensions. *Escalon* ò *grado*.
 = De cotxo. *Estríbo*. = De escála de fúst. *Mam-
 pirlan*. = À escaló, escaló. *De grado en grado*.
 = Escalóns. m. pl. Para pujar á altar. *Gra-
 deria*. = Para pujar á iglesia, càsa, etc. *Gradas*.
Escalonada. f. Agregat de escalóns. *Graderia*.
Escalvinad, da. adj. Cálvos. *Calvo*, va ò *muerte
 pelada*.
Escanad, da. p. p. de escamarse. *Escabullido*, da.
Escamar. v. r. Fugir, anarsen. *Escabullirse*.
Escambéll. m. Bànc. *Banco*.
Escambri. m. Júc de càrtas. *Brisca*.
Escampad, da. p. p. de escampar. *Derramado*,
 da. = *Disipado*, da. = *Esparcido*, da.
Escampador, ra. m. f. El qui fà màlbe sas séuas
 còsas. *Disipador*, ra.
Escampar. v. a. Véssar còsas líquidas. = Divulgar,
 publicar, estèndrer. *Derramar*. = Àygo: cagar
 ò pixar. *Hacer campos*. = Málgastar. *Disipar*. =
 Murta: xerrar molt. *Parlotear*. = Flòrs, mur-
 ta, etc. pes carrers, iglesias, etc. *Tender flo-
 res*, etc.
Escamparse. v. r. Ferse enffòre. = Còsas menudas
 per en tèrra. *Desparramarse*. = Noticia, etc.
Esparcirse.
Escandalisad, da. p. p. de escandalisar, se. *Es-
 candalizado*, da.
Escandalisador, ra. m. f. El qui escandalisa. *Es-
 candalisador*, ra.
Escandalisar. v. a. Donar escándol. *Escandalizar*.
Escandalisarse. v. r. Prènder escándol. *Escanda-
 lizarse*.
Escandalós, sa. adj. El qui dona escándol. *Escan-
 daloso*, sa.
Escandalosament. adv. Ab escándol. *Escandalosa-
 mente*.
Escandáy. m. Còrda ab plom á un càp para mi-
 dar el fons de àygo. *Escandallo*. = Crits y ma-
 nadas descompassads. *Aspavientos*. = Fer escán-
 dáy. *Asparse d gritos*.
Escándol. m. Acció ò paràula qui es càusa de la
 ruína espiritual del pròxim. *Escándalo*. = Fa-
 risàic ò pres: el que se pren sense càusa ni
 motiu. *Farisàico*.

Escannad, da. p. p. de escannar, se. *Escarmenta-
 do*, da.
Escannar. v. a. V. Escalivar. *Escarmentar*.
Escannarse. v. r. Escalivar. *Escarmentarse*.
Escantellad, da. p. p. de escantellar. *Descantera-
 do*, da.
Escantellar. v. a. Llévar cantells á pá, coca. *Des-
 canterar*.
Escantonad, da. p. p. de escantonar. *Descanteado*,
 da. = *Descanterado*, da.
Escantonar. v. a. Llévar es cantóns ò cantonadas.
Descantear. = Llévar es cantóns á pá ò coca.
Descantrar.
Escanzell. m. Armament de fust ab que se impedèix
 la vista en las iglesias y sàlas. = Una vidriera
 en palácio reyál. *Cancel*.
Escañad, da. p. p. de escañar, se. *Ahogado*, da.
 = *Agargantado*, da ò *desganifado*, da.
Escañament. m. Opressió á sa gargamella. *Ahoga-
 miento*.
Escañar. v. a. Oprimir sa gargamella. *Ahogar*.
Escañarse. v. r. Anfegarse. *Ahogarse*. = De cridar.
Agargantarse ò *desganifarse*. = De sed. *Aho-
 garse* ò *apalambrarse de sed*.
Escapad, da. p. p. de escapar. *Escapado*, da.
Escapad, da de milans. adj. Pòc ò no jéns cuy-
 dadosos de anar ben vestids. *Arrancado*, da de
 un tapiz.
Escapada. f. Fuyta apressurada ò surtida oculta.
Escapada, escape ò *escapamiento*.
Escapar. v. a. Àlberar de perill. = v. n. Surtir de
 algún aprieto. *Escapar*. = De bona: de gròs
 dàny ò perill. *Roer el anzuelo*. = De entre sas
 màns. *De entre las manos* ò *irse de la mano*.
Escaparse. v. r. Fugir ò àlberarse de perill, etc.
Escaparse ò *escapar*.
Escaparata. f. Espècie de armari de fust para po-
 sar sants, figuras, etc. *Escaparte*.
Escapatòria. f. Surtida oculta. = *Disculpa*, *excusa*.
Escapatoria.
Escapolári. m. Pedassèt de ròba ab vetas ò cor-
 dóns y beneid. = Péssa de ròba ab còll al mitx
 que duen alguns religiosos. *Escapulario*.
Escapöllad, da. p. p. de escapöllar. *Despezonado*,
 da. = *Descabezado*, da. = *Escapulado*, da.
Escapöllar. v. a. Llévar es capòlls. *Despezonar*. =
 Sas espigas des blát, òrdi, etc. *Descabezar*. =
 Voltar un càp un bàrco. *Escapular*. = Escapò-
 llarla: no avenirla. *Errarla*.
Escapöllarse. v. r. Lléverse es capòlls. *Despezo-
 narse*. = Sas espigas. *Descabezarse*.
Escapoló. m. Tròs de ròba qui quèda de alguna
 péssa. *Retal*.
Escapsad, da. p. p. de escapsar. *Cercenado*, da. =

Cortado, da ò *alzado, da.* = *Dejado, da d pie.*
Escapsar. v. a. Tayar cãps ò puntas. *Cercenar.* =
Jugãnt. Alzar ò cortar. = *Llévar á un del em-*
pléyo. Dejar d pie.
Escar. m. Llòc para posar es lladits. *Varadero.*
Escarabât. m. Insècto conegüd. = *Escrít mál for-*
mád. Escarabajo. = *Eyna de fuster. Corchete.* =
Estar côm un escarabât entre borras: emba-
rassád. Estar como pollo en la estopa. = *Fer es-*
carabâts escrivint. Escarabajear.
Escarabotád, da. p. p. de escarabotar. *Desparpa-*
jado, da. = *Descompuesto, ta.* = *Vuelto, ta lo de*
arriba abajo.
Escarabotar. v. a. Mesclar còsas confusamént. *Des-*
parparjar. = *Desbaratar. Descomponer.* = *Girar*
demúnt deváll. Volver lo de arriba abajo.
Escaráda. f. Feyna que se dona ò pren per un tant. =
Destajo. = *Á escaráda. adv. Á destajo.* = *Donar*
ò prènder escaráda. Dar ò tomar d destajo.
Escarader, ra. m. f. El qui pren escaráda. *Des-*
tajero, ra. = *Major. Manigero de destejadores.*
Escaramussa. f. Combât. = *Contiènda, disputa. Es-*
caramuza.
Escarapèlla. f. Divisa militar que se du en el ca-
pèll. Escarapela.
Escardád, da. p. p. de escardar. *Cascado, da, hen-*
dido, da ò rajado, da.
Escardar. v. a. Xapar òllas, plàts, botéllas, etc.
Cascar, hendir ò rajar.
Escardarse. v. r. *Cascarse, hundirse, rajarse.*
Escarlâta. f. Rôba carmasina. *Escarlata.*
Escarment. m. Ezèmple, esperiència en sí ò en
âltres. = *Cástig. Escarmiento.*
Escarmentád, da. p. p. de escarmentar. *Escar-*
mentado, da.
Escarmentar. v. a. Corretgir ab rigor. *Escarmen-*
tar.
Escarmentar. v. n. Corretgirse ab lo que hà pa-
ssád en sí ò en âltre. Escarmentar.
Escarníd, da. p. p. de escarnir. *Escarnecido, da.*
= Remedado, da.
Escarnidor, ra. m. f. El que se burla y fâ bêfa de
âltri. Escarnecedor, ra. = *El qui fâ ò imita las*
accións de âltre. Arrendajo.
Escarnir. v. a. Burlarse y fer bêfa de algú. *Escar-*
necer, y ant. escarnir. = *Imitar las accións de*
âltre. Remedar.
Escárnio. m. Burla, bêfa. *Escarnio.*
Escarpèll. m. Eyna de cirugiâ. = *Râspa de escul-*
tor, fuster. Escarpelo.
Escârpêra. f. Eyna de fuster, picapedrer, etc.
Esclopo ò cincel.
Escarpó. m. La punta de sa espinâda. *Rabadilla.*
Escarrinxád, da. p. p. de escarrinxar, se. *Saja-*

do, da. = *Descompadrado, da.* = *Rasgado, da.*
Escarrinxáda. f. En la càrn. *Sajadura.* = *En sa rô-*
ba. Rasgon ò rasgadura.
Escarrinxar. v. a. Fer tâys ò incisións en la càrn.
Sajar. = *En rôba. Rasgar.*
Escarrinxarse. v. r. Ferse incisións ò escorxarse
sa càrn. Sajarse. = *Barayarse. Picotearse ò re-*
picotearse. = *Estar escarrinxáds: desavengüds.*
Estar descompadrados.
Escarrufamént. m. Horror, espânt causád per lo
que se veu ò se ôu. Grima. = *Per malaltia. Ca-*
lofrio.
Escarrufar. v. a. Causar espânt lo que se veu ò se
ôu. Dar grima.
Escarrufarse. v. r. *Pasmarse.*
Escarxiller. m. El qui té sas clâus de presó y se
cuyda des presos. Alcaide.
Escarxillera. f. Sa dôna de escarxiller. *Alcaidesa.*
Escás, ssa. adj. Cort, limitád, pòc. *Escaso, sa.*
Escássamént. adv. Ab escassès. *Escasamente.*
Escassès. f. Poquedât, miséria. *Escasez.*
Escât. m. Péix. *Lija ò melgacho.*
Escâta. f. Cròsta trasparént qui cubrèix sa càrn
majorment de alguns péxos. Escama. = *Àrna des*
câp ò crostèra demúnt llâga já curâda. Caspa.
Escatád, da. p. p. de escatar. *Escamado, da.*
Escatar. v. a. Llévar sa escâta. *Escamar.*
Escaufád, da. p. p. de escaufar. *Calentado, da.*
Escaufador. m. Instrument para escaufar es llit.
Calentador.
Escâufapánxas. m. Espècie de fornol dins parèt.
Chimenea.
Escaufar. v. a. Encalentir. *Calentar, y ant. es-*
calfar
Escaufarse. v. r. Encalentirse devòre es fòc. *Ca-*
lentarse.
Escaufeta. f. Breserèt per tenir calént el menjar á
sa tàula. Escalfeta, chofeta ò escalfador.
Escaufó. m. Sòlamént se diu en aquèsta frâse:
prènder un escaufó. Dar se un calentón.
Escavació. f. El âcte y èfècte de escavar. *Escava-*
ción.
Escavád, da. p. p. de escavar. *Escavado, da.*
Escavar. v. a. Cavar para cercar alguna còsa. *Es-*
cavar.
Escaxalád, da. p. p. de escaxalar. = *adj.* El qui no
té caxâls. Desmolado, da.
Escaxalar. v. a. Llévar es caxâls. *Desmolar.*
Escayôla. f. pl. y llevar de élla. *Alpiste.* = *Borda.*
Alpiste vano.
Escâyre. f. Eyna para fer ângulos drets. *Escua-*
dra. = *Ab escâyre: á ângulo dret. Á escuadra.*
Ecedént. adj. Escessiu, va. *Ecedente.*
Ecedíd, da. p. p. de escedir. *Ecedido, da.*

Escadir. v. a. Aventatjar. = Passar los límites de alguna còsa. *Exceder* ò *esceder*.
Escellència. f. Perfecció, noblesa. = Tracto de respecte y cortesia. *Escelencia*.
Escellént. adj. Insigne, magnífic, etc. *Escelente*.
Escelléntment. adv. Ab escellència. *Escelentement*.
Escellentíssim, ma. sup. Molt escellént. *Escellentísimo, ma*.
Escellentíssimament. adv. sup. De un mòdo molt escellént. *Escellentísimamente*.
Escélso, sa. adj. Molt ált, elevád. *Escelso, sa*.
Escélsament. adv. *Escelsamente*.
Escéna. f. El tabláu alhónt representan los comediantes. = La part de la comèdia en qui parlan las matéxas personas. = En qui se muda de repénte tota la perspectiva del teátro. = En qui se descubreix de pròntela vista interior del teátro. *Escena*.
Escénic, ca. adj. Pertañent á la escéna. *Escénico, ca*.
Escenografia. f. Perspectiva de pintura, delinèació del objècte. *Escenografia*.
Escenogràfic, ca. adj. Lo qui pertàny á la escenografia. *Escenográfico, ca*.
Escéntric, ca. adj. Lo qui està fóre del céntr. *Escéntrico, ca*.
Escéntricament. adv. Fóre del céntr. *Escéntricamente*.
Escentricidat. f. Lo que un còs se sparta de son céntr. *Escentricidad*.
Escepció. f. Restricció, esclusió. *Escepcion*.
Escepcionar. v. a. cur. Posar escepcions en defènsa del dret. *Escepcionar*.
Escèpte. adv. Fóre, mánco, ménos. *Escepto*.
Esceptiu, va. adj. Lo qui esceptúa. *Esceptivo, va*.
Esceptuació. f. V. Escepció. *Esceptuacion*.
Esceptuad, da. p. p. de esceptuar. *Esceptuado, da*.
Esceptuar. v. a. Escluir. *Esceptuar*.
Esceptuar-se. v. r. Escluir-se. *Esceptuarse*.
Escés. m. Fóre de orde, demasia. = Delicte. *Exceso* ò *exceso*.
Escésiu, va. adj. Fóre de rétgla, demasiad. *Escésivo, va*.
Escésivament. adv. Ab escés. *Escésivamente*.
Escitad, da. p. p. de escitar. *Escitado, da*.
Escitar. v. a. Animar, mōurer, provocar. *Escitar* ò *excitar*.
Escitativ, va. adj. Lo qui escita. *Escitativo, va*.
Esclafad, da. p. p. de esclafar. *Machacado, da*. = *Aplastado, da*.
Esclafada. f. Coca. *Torta*. = Mērda en llòc públic. *Privada*.
Esclafar. v. a. Desfer en parts menudas. *Macha-*

car ò *desmenuzar*. = Aplanar. *Plastar*.
Esclafidor. m. Lo últim de assòt de cotxer, de bassetja qui fà un renou ágre, y sòl esser de cadassos. *Chasqueador*.
Esclafir. v. a. Comensar á riurer. *Soltar la risa*. = Á plorar. *Soltar el llanto*.
Esclafit. m. Cèrt renou agúd. = De bassetja, de assòt de cotxer, etc. *Chasquido*. = De dit. *Castaneta*. = De arma de fòc. *Estampido*. = De aglans, castañas dins fòc y dels óssos. *Castañetazo*. = Ferse s'esclafit: resòldrerse alguna còsa. *Resolverse*.
Esclamació. f. La acció de esclamar. = Figura retòrica. *Esclamacion*.
Esclamar. v. a. Fer, alsant la veu, expressió de pena, sentiment, indignació, etc. *Esclamar*.
Esclamatòri, ria. adj. Pertañent á la esclamació. *Esclamatorio, ria*.
Esclauxad, da. adj. Barayúds. *Reñido, da*.
Esclát. m. Cayguda fòrta y qui fà renou. *Batacazo*. = Pègar un esclát: ser privad del empleyo. *Dar batacazo*.
Esclatad, da. p. p. de esclatar, se. *Rebentado, da*.
Esclatadura. f. Vexiga. *Matadura*.
Esclatar. v. a. Rebentar. *Rebentar*. = Fònts. *Brotar*. = Es nàs á qualcú. *Hacerle la mostaza*. = En cucs, poys, etc. *Manar en gusanos, etc*. = De gràs. *Rebentar de gordo*. = Està qui escláta. *Está que hiende*.
Esclatar-se boñy, etc. *Rebentar*. = De riurer. *Descoserse* ò *descoyuntarse de risa*. = Esclatar-se es boñy ò sa botifarra: ferse públic lo que se tenia amagad, ò alsarse los oprimids cōtra los opressors. *Rebentar la mina*.
Esclátasang. m. Còsa coneguda. *Hongo*.
Escláu, va. m. f. Catius. *Esclavo, va*.
Esclavina. f. Mussa de pell ò rōba que duen los pelegrins. *Esclavina*.
Esclavisad, da. p. p. de esclavisar. *Esclavizado, da*.
Esclavisar. v. a. Reduir á esclavitut. *Esclavizar*.
Esclavitut. f. Cantivèri, subjecció. *Esclavitud*.
Escobletjar-se. v. r. Barayarse de paràula. *Repiquearse*. = Sas dōnas diēntse paràulas picānts. *Picotearse*.
Esclòp. m. Sabata de fust y de una péssa. *Almadreña*.
Esclòs, sa. p. p. de esclourer. *Escluido, da*.
Esclourer. v. a. No admètrer una còsa, déxar de fóre, reprobar. *Escluir*.
Escloveyad, da. p. p. de escloveyar. *Descascara-do, da*. = *Desvainado, da*. = *Manifestado, da*.
Escloveyar. v. a. Llèvar sa cloveya á còsas dures, v. g. mellas. *Descascarar*. = Á còsas blānas, v. g. sàvas tēuras. *Desvainar*. = Declarar, ma-

manifestar una còsa. *Manifestar, especificar.*
 Esclòid, da. p. p. de escluir. *Excluido, da.*
 Escluir. v. a. V. Esclourer. *Excluir.*
 Exclusió. f. El acte de escluir. *Exclusion.*
 Exclussiu, va. adj. Lo qui esclueix. *Exclusivo, va.*
 Exclussivament. adv. Ab exclusió. *Exclusivamente.*
 Exclussive. adv. Ab exclusió. *Exclusive.*
 Escocàd, da. p. p. de escocar. *Despuntado, da* ò obtuso, sa,
 Escocar. v. a. Llévar sa punta. *Despuntar.*
 Escodra. f. Eyna para picar pédras. *Escodo.*
 Escòla. f. Ensenhansa. *Escuela.* — El llòc ahont se enseña. *Aula* ò *escuela.*
 Escolá. m. El secular qui servèix en alguna iglesia para assistir al ofici, batisme, etc. *Sacristan.* — D'amèn: el qui seguèix á cégas el parèr de àltre. *Sacristan de amen.*
 Escolád, da. p. p. de escolar. *Colado, da.*
 Escoladuras. f. pl. Es bàxos de bòtil, tassó, etc. *Ecurriduras.*
 Escolanèt. m. El qui per ofici servèix missa, du cerial, etc. *Monacillo, monago* ò *managuillo.*
 Escolar. adj. Pertañent á escòla. *Escolar.*
 Escolar. v. a. Mudar la àygo á lo que se cón. *Colar.* — Trèurer fins á la última gota el licor de bòtil, etc. *Ecurrir.*
 Escolàstic, ca. adj. Pertañent á escòla. — El mèto-do ab que se enseña la teologia en las escòlas. *Escoldstico, ca.*
 Escoliád, da. p. p. de escoliar. *Escoliado, da.*
 Escoliador, ra. m. f. El qui pòsa escoliòns. *Escolliador, ra.*
 Escoliar. v. a. Posar escoliòns. *Escoliar.*
 Escolims. m. pl. V. Escoladuras. *Ecurriduras.*
 Escolió. m. Nòta brèu. *Escolion.*
 Escolopéndra. f. Insècto, hërba, péix. *Escolopendra.*
 Escolta. f. Partida de soldàts. *Escolta.* — Mònja qui acompaña á àltra en el torn, etc. *Escucha.*
 Escoltád, da. p. p. de escoltar. *Escoltado, da.* — *Escuchado, da.*
 Escoltar. v. a. Acompañar para defènsa de alguna persona ò còsa. *Escoltar.* — Atèndrer á lo que se diu, se fà ò se màna. — Obeir. *Escuchar.* — Floretas: acusaciòns supèrfluas. *Dar oido* á *chismes.*
 Escoltarse. v. r. Parlar ab afectáda pàusa. *Escuchar-se.*
 Escolléra. f. Óbra para defènsa de mòil ò càla. *Escollera.*
 Escollo. m. Peña ò ròca devall la àygo de mar. — Obstàcle, embaràs, perill. *Escollo.*
 Escombrád, da. p. p. de escombrar. *Barrido, da.*
 Escombrar. v. a. Agranar forns, fornàls. *Barrer.*
 Escomès, sa. p. p. de escomètrer. *Saludado, da.*

— *Solicitado, da.* — *Enflautado, da.*
 Escomesa. f. El àcte de escomètrer. *Salutacion.* — *Solicitudacion.*
 Escomètrer. v. a. Saludar. *Saludar.* — Á deshonestidat. *Solicitar*, y familiarmènt. *Enflautar.*
 Escomunicació. f. Péna espiritual ab que castiga la Iglesia. *Excomunion.*
 Escomunicád, da. p. p. de escomunicar. *Excomulgado, da.* — Vitando: el escomunicád á qui no se pòt parlar, ni tractar ab éll. *Vitando.*
 Escomunicar. v. a. Privar de los béns espirituàls, etc. *Excomulgar.*
 Escondíd, da. p. p. de escondir. *Escondido, da.*
 Escondir. v. a. Amagar, ocultar. *Esconder.*
 Escondirse. v. r. Amagarse, ocultarse. *Esconderse.*
 Escopeta. f. Arma de fòc coneguda. *Escopeta.* — Dur sa escopeta curta: tenir pòc concèrt. *Andar de pié quebrado.*
 Escopetáda. f. Tir de escopeta. *Escopetazo.*
 Escopeter. m. El qui fà ò manetja escopeta. *Escopetero.*
 Escopetetjar. v. a. Tirar tirs de escopeta repetidament. *Escopetear.*
 Escopetetjarse. v. r. Tirarse ab escopeta. *Escopetearse.*
 Escorbáy. m. Péix. *Escorvina.*
 Escorbèys. m. pl. *Angarillas.*
 Escorbútic, ca. adj. Pertañent á escorbuto. *Escorbútico, ca.*
 Escorbuto. m. Malaltia qui corròmp sas genivas. *Escorbuto.*
 Escòria. f. Sa brutó des metalls. — Còsa vil, despreciable, de ninguna estimació. *Escoria.*
 Escórpera. f. Péix. *Escorpena, escórpera* ò *escorpina.*
 Escorpi. m. Insècto verinós. *Alacran, escorpin*, y *escorpion.* — Negre. *Eslabon.* — Hòmo qui prést àlsa sa cona: se enfàda. *Vidrioso, sa.*
 Escorpión. m. Signe. — Instrument antig ab que se atormentáva. *Escorpion.*
 Escorsád, da. p. p. de escorsar. *Escorzado, da.*
 Escorsar. v. a. Reduir en la pintura la llargària de un còs á menor espáy. *Escorzar.*
 Escortérád, da. p. p. de escorterar. *Descuartizado, da.*
 Escorterar. v. a. Fer quàrtos de un còs. *Descuartizar.*
 Escòrxa. f. La primèra cloveya de àbre. *Corteza.* — La segona y fluxa. *Alborno* ò *alubre.* — La primèra mòlta para adobar cuyros. *Casca* ò *taño.* — Hòmo dolént, inútil. *Ruin.* — Hòmo y majormènt dóna véys, y dolénts, bistia màgre. *Carcamal.* — Cavall dolént y màgre, y qui tròta. *Matalon.*

Escorxàd, da. p. p. de escorxar. *Desollado, da, despellejado, da* ò *escorchado, da.* = *Arroyado, da* ò *arramblado, da.* = *Decentado, da* ò *encentado, da.*
Escorxador, ra. m. f. El qui escórxa. *Desollador, ra.*
Escorxador. m. El llòc ahònt se escórxa. *Mata-dero* ò *rastru.*
Escorxadura. f. El àcte y efècte de escorxar. *Desolladura* ò *saborno.*
Escorxar. v. a. Llévar sa pell. *Desollar* ò *escorchar.* = La àygo á la tèrra. *Arroyar* ò *arramblar.* = Es gèt de suc. *Desollar el lobo, la zorra, la mona, el cernicalo* ò vomitar la borrachera.
Escorxarse. v. n. Alguna pàrt del còs, v. g. gràtant. *Escoriarse.* = Un malàlt. *Decentarse* ò *encentarse.*
Escorxeta. f. Escórxa petita ò prima. *Cortecia, illa, ita.*
Escòt. m. Ròba. *Anascote.*
Escòta. f. Cèrta còrda de bàrco. *Escota.*
Escotàd, da. p. p. de escotar. *Escotado, da.*
Escotar. v. a. Tayar de tál manera el vestít de dòna que se mòstra sa gargamèlla y pàrt del pit. *Escotar.*
Escotèra ò **escotèras**. f. La ubèrta quey hà en el costàt de una embarcació, etc. *Escotera* ò *escoteras.*
Escotí. m. Es càp de vela menor. *Escotin.*
Escotilla. f. La pòrta per ahònt se entra el carregamént en un bàrco. *Escotilla.*
Escotilló. m. Trápa quey hà en el tabláu de teatro. *Escotillon.*
Escotista. adj. El qui seguèix la opinió de Escòt. *Escotista.*
Esconàd, da. p. p. de esconar. *Descolado, da.* = *Desrabado, da.* = *Chapodado, da.*
Esconàd, da. adj. El qui no té coua y en sòl tenir. *Rabon, na.*
Esconar. v. a. Tayar sa coua ò arrancarla á las àves. *Descolar.* = Á animál de llàua. *Descolar* ò *desrabar.* = Privar á algu del empléyo. *Chapodar.*
Escrecència. f. Carnosidàt qui se àlsa còntre lo naturál. *Excrecencia.*
Escremént. m. La escòria que se despedèix del vèntre, boca, nàs, etc. *Excremento.*
Escrementál. adj. Lo pertañent á escremént. *Excremental.*
Escrementici, cia. adj. V. Escrementál. *Excrementicio, cia.*
Escrementós, sa. adj. Lo qui se convertèix més en escremént, que en nutrició. *Excrementoso, sa.*

Escriba. m. Doctór y intérprete de la lléy entre los judíos. *Escriba.*
Escrít, ta. p. p. de escriurer. *Escruto, ta.*
Escrít. m. Óbra de escriptor. *Escruto.*
Escrítor, ra. m. f. Los autors de algún escrít. *Escrítor, ra.*
Escriptóri. m. Caxó ab calaxèts para guardar papers. = La oficina de los escriváns y negociánts. *Escrutorio.*
Escriptura. f. Escrít de qualsevòl còsa. = Instrument públic duvánt testimònis, y autorizad per escrivá ò notàri. = Péssa de un procés. = Per antonomàsia los llibres del véy y nòn Testament. *Escriptura.*
Escripturàd, da. p. p. de escripturar. *Escripturado, da.*
Escripturar. v. a. cur. Assegurar ab escriptura pública los contráctes y obligaciòns. *Escripturar.*
Escripturàri, ria. adj. Pertañent á escriptura. *Escripturario, ria.*
Escripturàri. m. El qui enseña la sagrada escriptura ò té grán inteligència de ella. *Escripturario.*
Escríurer. v. a. Formar lettras. = Compòndrer escrít. = Enviar càrtas, billèts. = Fer testamént, *Escribir.* = El notàri. *Escribir.* ò *escripturar.* = Bèurer. *Refrendar.*
Escríurarse. v. r. Àllistarse en algún cuérpo. *Escribirse.*
Escrivá. m. Aquèll en qui residèix la se pública. = El qui escriu. *Escribano.*
Escrivàna. f. La dòna de escrivá. = La qui escriu. *Escribana.*
Escrivanía. f. El empléyo de escrivá. = El llòc ahònt se guàrdan els escrít, y la oficina del escrivá. *Escribanta.*
Escrivaníl. adj. Lo qui se referèix á escrivá. *Escribanil.*
Escrivent. m. El amennénse qui escriu y copía. *Escribiente.* = Qui escriu aviàt. *Pendolista.*
Escróto. m. Sas boasas de... *Escroto.*
Escrudiñàd, da. p. p. de escrudiñar. *Escrudiñado, da.*
Escrudiñador, ra. m. f. El qui escrudiña. *Escrudiñador, ra.*
Escrudiñar. v. a. Examinar, inquirir, averiguar ab cuydado. *Escrudiñar.*
Escrúpol. m. Dificultat, dubte, remordimént de consciència. = Pes. = Mác dins sa sabáta. *Escrúpulo.* = Escrá pols de fràre Gargáy: Ferse escrúpol de còsas léves, y no ferné de còsas gràves. *Escrúpulos de fray Gargajo* ò *ea sus, y traga el avestruz.*

• **Escrupolèt.** *m.* Petit escrípol: *Escrupulete* ó *escrupulillo*.
Escrupulisar. *v. a.* Formar escrípols, dubtes, dificultats. *Escrupulizar*.
Escrupulós, *sa.* *adj.* El qui té escrípols; demasiad eczacte y cuydadós. *Escrupuloso, sa.*
Escrupulosament. *adv.* Ab escrípol. *Escrupulosamente*.
Escrupulosidat. *f.* Eczámen eczacte. *Escrupulosidad*.
Escrupulosíssim, *ma.* *sup.* Molt escrupulós. *Escrupulosísimo, ma.*
Escrupulosíssimament. *adv. sup.* Ab molt de escrípol. *Escrupulosísimamente*.
Escrutini. *m.* Eczámen, averiguació diligent para formar judici de las cósas.—Averiguació de los vòts segrets en una elecció. *Escrutinio*.
Escruu, *ua.* *adj.* Molést, pénós. *Escabroso, sa.*
Escuádra. *f.* Cért nombre de soldáts ab el cábo. —La plássa de cábo.—Párt de armáda. *Escuadra*.
Escuadreta. *f.* Escuádra petita. *Escuadrilla*.
Escuadró. *m.* Cért nombre de soldáts.—Cuadrilla de gént. *Escuadron*.
Escuadronád, *da.* *p. p.* de escuadronar. *Escuadronado, da.*
Escuadronar. *v. a.* Formar la trôpa per escuadrons. *Escuadronar*.
Escuadronèt. *m.* Escuadró petit. *Escuadroncete, escuadroncillo*.
Escudélla. *f.* Óbra de têrra y coneguda. *Escudilla*.—De fúst. *Dornillo y hortera*.—Aguiát ab brôu de càrn ó de péix. *Sopa*.—De llegúm. *Escudilla* ó *potage*.
Escudéller. *m.* El qui fà ó ven escudéllas. *Alfaro*.—Estánt para posár escudéllas, pláts, etc. *Vasar*.
Escuder. *m.* Criád de cavallier militar. *Escudero*.
Escuderátge. *m.* El ministêri del escuder, qui éra de dur el escút del seŕor. *Escuderago*.
Escudería. *f.* El ministêri del escuder. *Escuderia*.
Escuderil. *adj.* Pertañent á escuder. *Escuderil*.
Escuderilmént. *adv.* Al módo dels escuders. *Escuderilmente*.
Escudriñáble. *adj.* Lo que se pôt escudriñar. *Escudriñable*.
Escudriñád, *da.* *p. p.* de escudriñar. *Escudriñado, da.*
Escudriñador, *ra.* *m. f.* Los qui escudriñan. *Escudriñador, ra.*
Escudriñar. *v. a.* V. Escudriñar. *Escudriñar*.
Esculád, *da.* *p. p.* de escular. *Desfondado, da* ó *desoulado, da.*
Escular. *v. a.* Rómpre es cul á ôlla, botélla, etc.

Descular ó *desfondar*.

Escullér. *m.* El qui visara lo que se há de menjar en palacio reyál. *Esculler*.
Escullíd, *da.* *p. p.* de escullir. *Escogido, da.*
Escullir. *v. a.* Triar; *Escoger*.
Esculpíd, *da.* *p. p.* de esculpir. *Esculpido, da.*
Esculpir. *v. a.* Trabayar de escultura. *Esculpir*.
Escultor, *ra.* *m. f.* El qui fà estátuas. *Escultor, ra* ó *entallador, ra.*
Escultura. *f.* El árt de escultor. *Escultura*.
Escuma. *f.* La matéria léve qui se álsa en quálsevól licor. *Espuma*.
Escumád, *da.* *p. p.* de escumar. *Espumado, da.*
Escumar. *v. a.* Llêvar sa escuma. *Espumar*.
Escupíd, *da.* *p. p.* de escupir. *Escupido, da.*—*adj.* Moltíssim semblánt. *Pintiparado, da.*
Escupida. *f.* El ácte y efêcte de escupir. *Escupida*.
Escupidor, *ra.* *m. f.* El qui escup espessas vegádas. *Escupidor, ra.*
Escupidor, *m.* y *escupidora.* *f.* Espêcie de escudélleta ab máneg para escupiry dedíns. *Escupidera*.
Escupidor. *m.* Llôc apôsta per escupiry. *Escupidero*.—De pórtas, llistó per escupir sa plája. *Vertiente* ó *pestaña*.
Escupináda. *f.* Sa saliva que se trêu pe sa boca. *Escupidura* ó *escupitina*.
Escupir. *v. a.* Tirar sa saliva fóre de sa boca. —Despreciar alguna cósas.—Desperar sas ármass, bálas, y es niuláts llámps ó ráyos. *Escupir*.—Sas Flêumas. *Desfleamar*.—Á sa bacion: donar ó pagar. *Escupir en la bacia*.—Al cêl. *Escupir al cielo* ó *blasfemar contra el Poderoso*.—Fôre de sa trôna: surtir á áltre llôc. *Salirse de la parva*, y en estil báix. *Mear fuera del tiesto*.—No escupir una cósas: no refuarla. *No escupirla*.
Ecurád, *da.* *p. p.* de escurar. *Limpiado, da.* —*Fregado, da.*—*Desensangado, da* ó *desentarquinado, da.*
Ecuráda. *f.* Lo escurád de un pic. *Limpia*.
Ecuradénts. *m.* Bastonèt de fúst ó de pláta per escurar sas dénts. *Ecuradientes* ó *palillo*.
Ecurador, *ra.* *m. f.* El qui escura. *Limpiador, ra.*—De pláts, escudéllas, etc. en cuyna. *Fregon, na.*—De llôcs comuns, vâssos, pous, etc. *Pozero* ó *ygriego*.
Ecuraoreyas. *m.* Cuereta de pláta per escurar sas oreyas. *Escarbaorejas*.
Ecurar. *v. a.* Llêvar sa brutó ó immundicia. *Limpiar*.—Óllas, pláts, etc. *Fregar ollas, etc.*—Cinquias, pous, safarêys, etc. *Desensangar* ó *desentarquinar*.—Ecurarse sa butxâca. *Mondar la faltriguera*.—Ecurarse es nâs ab sos dits. *Urgarse las narices con los dedos* ó *hacer pilotillas*.

Escursió. *f.* Entrada de gent armada en país inimic. *Escursion.*

Escusa. *f.* Disculpa, pretexte. *Escusa.*

Escusable. *adj.* Digne de excusa. *Escusable.*

Escusació. *f.* Escusa. *Escusacion.*

Escusad, *da. p. p.* de escusar. *Escusado, da.*

Escusad, *da. adj.* El qui està excusat de alguna cosa. = Superfluo, inútil para el fi que se desitja. = Lo qui no es precis que se fassa o diga. *Escusado, da.*

Escusador, *ra. m. f.* El qui excusa. = Cur. El qui sense poder del réyo lo excusa. *Escusador, ra.*

Excusar. *v. a.* Disculpar, justificar. = Evitar, impedir, *v. g.* pléa. = Excusar de far alguna cosa. *Excusar.*

Excusarse. *v. r.* Disculparse. *Excusarse.* = Ab rahons foradadas: de ningún valor. *Cubrirse con la cola.* = Un antes que se li deman una cosa. *Mostrar la horca antes que el lugar.*

Excusat. *m.* El dret de elagir en cada parroquia una casa qui contribuesca al réy ab los déumes. = La cantidad que produèix. *Excusado.*

Excusió. *f. cur.* Proceiment judicial contra los béus del deutor antes de proceir contra los del qui li féu fiansa. *Excusion.*

Escut. *m.* Rodélla de fust para defensarse del inimig. = Amparo, defensa. = Moneda. = De armas abont se pintan las armas de una familia. = Péssa de ferro, llautó, pláta que se pèsa devant pany. *Escudo.*

Escutèt. *m.* Moneda. = De pany. *Escudito.* = Bossi de escarxa de ábre para empaltar. *Escudete.*

Esdentegad, *da. adj.* El qui no té dents o li faltan algunas. *Desdentado, da.*

Esderredóp. *adv.* Finalment. *En fin, por fin o finalmente.*

Esdrúcula. *m.* Espécie de vérs dactilo. *Esdrújulo.*

Esfenoidál. *adj.* Pertanent al esfenóide. *Esfenoidal.*

Esfenóide. *m.* Un ós des cap. *Esfenóide.*

Esféra. *f.* Bólla qui representa tots los círculos principals del cel o de la terra. = La calidat y condició de algunas personas. = Globo. *Esfera.*

Esféric, *ca. adj.* De figura redona. *Esférico, ca.*

Esféricidat. *f.* Redondés. *Esféricidad.*

Esfteroidál. *adj.* Pertanent a la esferóide. *Esferoideal.*

Esféroide. *f.* Figura geométrica. *Esferoide.*

Esfilagassad, *da. p. p.* de esfilagassar. *Desfilarechado, da.* = *Desflechado, da.* = *Deshilado, da.*

Esfilagassar. *v. a.* Desfer es fil de roba. *Desfilarechar, deshilar.* = Para formar una especie de randa. *Desflecar.*

Esfilagassarse. *v. r.* Desferse es fil de roba. *Deshilarse.*

Esfuge. *f.* Animal fabulós. = Figura qui té sa cara y es pits de dona y lo restant del cos de lleó; tals son las figuras del pensetx des horn. *Esfinga.*

Esforad, *da. p. p.* de esflorar. *Desbriznado, da.* = *Desflorado, da.*

Esforar. *v. a.* Llevar sas flors al safrá, fer de la carn fila. *Desbriznar.* = Llevar sas flors a las plantas. *Desflorar.*

Esforsarse. *v. r.* Caure o pèrder sa flór los ábres y plantas. *Desflorsarse.*

Esfors. *m.* Animo, valor. = Impetu, fòrsa, valentia. *Esfuerzo.* = Fer s'últim esfors. *Echar el último esfuerzo.*

Esforsad, *da. p. p.* de esforsar. = *adj.* Animad, valeros. *Esforzado, da.*

Esforsador, *ra. m. f.* El qui esforsa. *Esforzador, ra.*

Esforsar. *v. a.* Animar, infundir valor. = Corroborar ab rahons o exémples. *Esforzar.*

Esforsarse. *v. r.* Animarse, empèñarse, confiar en si. *Esforzarse.*

Esfuyad, *da. p. p.* de esfuyar. = *Deshojado, da.*

Esfuyar. *v. a.* Llevar sas fuyas. *Deshojar.*

Esfuyarse. *v. r.* Pèrder sas fuyas. *Deshojarse.*

Esgargamellad, *da. p. p.* de esgargamellarse. *Desgargantada, da.* = *desganfado, da.* = *despepitado, da.*

Esgargamellarse. *v. r.* Cridar ab violència. = Posarse roco a fòrsa de cridar. *Desganfarse, despepitarse o desgargantarse.*

Esgarronad, *da. p. p.* de esgarrenar. *Descarcanalado, da.*

Esgarronar. *v. a.* Pègar ab sos pèus al garrócs de áltre. *Descarcanalar.*

Esgoder, *ra. m. f.* El qui no beu licors. *Aguado, da o abstemio, mia.*

Esgotad, *da. p. p.* de esgotar. *Agotado, da.*

Esgotar. *v. a.* Trèurer los líquidos sense dexar cap gota. *Agotar.*

Esgotzi. *m.* Ministre de justicia. *Alguacil o esbirro.* = Major: empleyad honorific quey havia en la audiència. *Mayor.*

Esgranad, *da. p. p.* de esgranar. *Desgrañado, da.*

Esgranar. *v. a.* Llevar es grans. *Desgranar.*

Esgranarse. *v. r.* Llevarse es grans de espiga o de reym. *Desgranarse.*

Esgrima. *f.* Art. de manotjar la espasa. *Esgrima.*

Esgrimad, *da. p. p.* de esgrimar. *Esgrimido, da.*

Esgrimador. *m.* El qui esgrima. *Esgrimidor.*

Esgrimar. *v. a.* Exercitarse en el manetx de la

ESM

210

ESP

espasa. = Pèlar ab ella. *Esgrimir*.
Esguerrád, da. p. p. de esguerrar. *Errado*, da.
Esguerrar, v. a. Fer errament una cosa. *Errar*.
Esguèro, m. falta. *Error*.
Eslemád, da. p. p. de eslleamar. *Deslendrado*, da.
Eslleamar, v. a. Llevar sas llémas. *Deslendar*.
Esllomád, da. p. p. de esllomar. *Deslornado*, da.
Esllomar, v. a. Máltractar ó rompre es lloms. *Deslomar*.
Esllomarse, v. r. *Deslomarse*.
Esmált, m. Pásta de vidre de vários colors. *Esmalte*.
Esmaltád, da. p. p. de esmaltar. *Esmaltado*, da.
Esmaltador, ra. m. f. El qui esmálta. *Esmaltador*, ra.
Esmaltar, v. a. Trabayar ab esmált. *Esmaltar*.
Esmaltí, m. Bláu para pintar. *Esmaltin*.
Esména, f. Correcció. *Enmienda*.
Esménád, da. p. p. de esménar, se. *Enmendado*, da.
Esménar, v. a. Corretjir. *Enmenar*.
Esménarse, v. r. Corretjirse. *Enmendarse*.
Esmént, m. *Cuidado*. = Parar esmént. *Parar mientes*.
Esmenussáble, adj. Lo que se pòt esmenussar. *Desmenuzable*.
Esmenussád, da. p. p. de esmenussar. *Desmenuzado*, da.
Esmenussador, ra. m. f. El qui esmenussa. *Desmenuzador*, ra.
Esmenussar, v. a. Desfer en párts menudas, fer micas ó pols alguna cosa. = Examinar menudament, apurar. *Desmenuzar*.
Esmenussarse, v. r. *Desmenuzarse*.
Esmérád, da. p. p. de esmérar, se. *Esmerado*, da.
Esméráda, f. Pédra preciosa de color verd y molt trasparént. *Esmeralda*.
Esmérar, v. a. Pulir, netetjar, donar llustre. *Esmerar*.
Esmérase, v. r. Cuydarse molt de obrar ab acért. *Esmerarse*.
Esméril, m. Pédra còm á fèrro ab que los vidriers táyan es vidres y los lapidáris las pédras preciosas. = Péssa petita de artillería. *Esmeril*.
Esméro, m. Grán cuydado ó atenció diligent. *Esmero*.
Esmitjád, da. p. p. de esmitjar. *Demediado*, da ó *partido*, da por mitades.
Esmitjar, v. a. Partir en mitáts. *Demediar* ó *partir por mitades* ó *por dos*.
Esmocád, da. p. p. de esmocar. *Desentrañado*, da ó *destripado*, da.
Esmocar, v. a. Treurer sa hntza á péix. *Desentrañar* ó *destripar*.

Esmolád, da. p. p. de esmolar. *Amolado*, da, ó *aguzado*, da.
Esmoláda, f. El ácte y effeete de esmolar. *Amoladura*.
Esmolador, m. El qui esmola. *Amolador*.
Esmoladora, f. Pédra en qui se esmola. *Esmoladera*, *aguzadera*, *pedra de amolar* ó *asperon*.
Esmolar, v. a. Treurer táy á instrument de cèr ó fèrro. *Amolar* ó *aguzar*. = Es caxáls ó sa garrova: xerrár molt. *Garlar*.
Esmollád, da. p. p. de esmollar. *Amollado*, da.
Esmollar, v. a. Posar una cosa igual al móllo. *Amollar*.
Esmóllas, f. pl. Instrument para preàder fòc. *Tenazas*.
Esmólletas, f. pl. Esmóllas petitas. *Tenacitas*.
Esmorréllád, da. p. p. de esmorréllar. *Aportillado*, da.
Esmorréllar, v. a. V. Ebreocar. *Aportillar*.
Esmortayád, da. p. p. de esmortayar. *Amortajado*, da.
Esmortayar, v. a. Vestir un mórt ab mortáya. *Amortajar*.
Esmortíd, da. p. p. de esmortirse. *Amortecido*, da.
Esmortir, v. a. Déxar còm á mórt. *Amortiguar*, y *ant. amortecer*.
Esmortirse, v. r. Quédar còm á mórt. *Amortecerse*.
Esmotxád, da. p. p. de esmotxar. *Recortado*, da.
Esmotxar, v. a. Tayar lo sobránt, igualar es brots, v. g. de muriera. *Recortar*.
Esmús, ssa. adj. El hómo. *Dado de dentera*. = Ganivèt, fàus, etc. *Embotado*, da.
Esmussád, da. p. p. de esmussar. *Embotado*, da.
Esmussamént, m. Sensació áspra en las dénts causada per lo ácido, etc. *Dentera*.
Esmussar, v. a. Causar sensació áspra y desagradáble en las dénts lo ácido ó fregáda de metáll, v. g. en lima. *Dar dentera*. = Llevar es táy á ganivèts, fàus, etc. *Embotar*. = Fer pò una cosa. *Dar grima*.
Espadád, da. p. p. de espadar. *Espadado*, da, *espadillado*, da ó *tascado*, da.
Espadador, m. El instrument ahónt se espáda. *Gramilla*.
Espadador, ra. m. f. El qui espáda. *Espadador*, ra.
Espadadora, f. El instrument á módo de espáda. *Espadilla*.
Espadar, v. a. Atupar càñom, lli para llévarlos sas borras. *Espadar*.
Espadó, m. El hómo senád. *Espadon*.
Espagríc, ca. adj. Pertañent á la química. *Espagirico*, ca.

Espagtrica. *f.* El art químic. *Espagtrica.*
Espàlla *f.* ò espàllas. *f. pl.* La pàrt posterior del còs oposada al pit. = La pàrt del vestit qui tàpa sas espàllas. = Ampàro, protecció. *Espalda, das.* = Gròssas. *De molinero.* = Girar sas espàllas: anarsèn ò fugir. *Dar ò volver las espaldas.* = Guardar sas espàllas á un: estar para defensarlo. *Guardarle las espaldas.* = Menjar una espàlla á un: menjar ò viurer á còsta de éll. *Comer un lado d uno.*
Espallar. *m.* Armadura antiga. *Espaldar.* = Péssa de aquésta armadura. *Espaldarcete.*
Espalléra. *f.* Tira de àbres á ràn de parèt. *Espaldera.*
Espallád, *da. adj.* El qui té sas espàllas àmpias. *Espaldudo, da.*
Espamologia. *f.* Tractát de la espàuma. *Espamologia.*
Espampolád, *da. p. p.* de espampolar. *Despampnado, da.*
Espampolar. *v. a.* Llévar fuyas de pàmpol. *Despampnalar.*
Espànt. *m.* Admiració, consternació, temor. *Espanto.*
Espantàble. *adj.* Admiràble, horrorós. *Espantable.*
Espantàblement. *adv.* Ah espànt. *Espantablemente.*
Espàntacòssos. *adj.* El qui fàcilment se espànta. *Espantadizo, za.*
Espantád, *da. p. p.* de espantar, *se.* *Espantado, da.*
Espantador, *ra. m. f.* El qui espànta. *Espantador, ra.*
Espantar. *v. a.* Fer pò. *Espantar.* = La burra á algú: parlarli clar ò dirli la veritat. *Echarle el agraz en el ojo ò darle con los ocho y nueve.*
Espantarse. *v. r.* Atemorissarse, tenir pò. *Espantarse.*
Espantós, *sa. adj.* Lo qui càusa admiració ò temor. *Espantoso, sa.*
Espantós, *sa. adj.* El qui fàcilment ò de no res se espànta. *Espantadizo, za.*
Espantosament. *adv.* Ah espànt. *Espantosamente.*
Espànts. *m. pl.* Juanets. *Aspavientos.* = Fer espànts. *Hacer aspavientos.*
Espàña. *f.* Réyue de Euròpa. *España.*
Españòl, *la. adj.* El naturál de ò lo pertañent á Espàña. *Español, la.* = Á la espanhòla: á us de Espàña. *A la española.*
Españòl. *m.* El idioma ò lléngo de Espàña. *Español.*
Españolád, *da. adj.* El estranger qui parèix espanhòl. *Españolado, da.*
Españolèt, *ta. adj.* Diminutiu de espanhòl. *Españolito, ta.*

Españoleta. *f.* Bèll espanhòl antíg. *Españoleta.*
Españolisád, *da. p. p.* de espanholisar. *Españolizado, da.*
Españolisar. *v. a.* Donar á paràula estrangéra la pronuncia espanhòla ò admètrerla en espanhòl. *Españolizar.*
Españolisarse. *v. r.* Prènder es costúms espanhòls. *Españolizarse.*
Espàreg. *m.* El uy que trèu la espareguéra. *Esparrago.*
Esparaguéra. *f. pl.* Espinosa, y produída de espàregs espigáds. *Esparaguera.* = Quèdar ò romàndrer per llevor de esparaguéra: expressió burlésca para dir que un no se hà de morir. *Quedar para simiente de rdbanos.*
Espargíd, *da. p. p.* de espargir. *Esparcido, da.*
Espargir. *v. a.* Escampar, estèndrer, separar. = Divulgar, publicar. *Esparcir.*
Esparramád, *da. p. p.* de esparramar. *Esparramado, da.*
Esparramar. *v. a.* Escampar. *Esparramar.*
Esparráy. *m.* Péix. *Esparo.*
Espàrt. *m.* Hérba de que se fàn còrdas, estoras, etc. *Esparto.* = El terréno ahónt ny hà. *Espartizal.*
Esparter, *ra. m. f.* Los qui fàn y venen òbras de espàrt. *Espartero, ra.*
Espartería. *f.* Parátge ò botiga ahónt se fàn òbras de espàrt. = El ofici de esparter. *Esparteria.*
Esparver. *m.* Àve semblànt á falcó. *Gavilan.*
Espàsa. *f.* Àrma blànca coneguda. = Pinta de càrta de jugar. = Péix. *Espada.* = Gròssa. *Espadon.* = De dos tàys. *De dos hilos.* = Passar á fil de espàsa: matar ab éla. *Pasar d hilo de espada.* = Presentar la espàsa: fer cortesia ab élla. *Presentar la espada.* = Rendir la espàsa: entregarse. *Rendir la espada.* = Posarse se espàsa. *Cenirse la espada.* = Entrar espàsa en mà. *Entrar con espada en mano.*
Espàsida. *f.* Tòc ab espàsa. *Espadada.*
Espaser. *m.* El qui fà ò ven espàsas. *Espadero.* = El qui sàb manetjar hé sa espàsa. *Espadachin.*
Espaseta. *f.* Espàsa petita. = El às de espàsa. = La insignia vermeya en forma de espàsa, que duen los cavallers del orde de Santiàgo. *Espadilla.*
Espasí. *m.* Espàsa curta. *Espadin.*
Espasòta. *f.* Espàsa gròssa. *Espadon.*
Espassád, *da. p. p.* de espassarse. *Calmado, da.*
Espassarse. *v. n.* Calmar el témps, calor, dolor. *Calmar.* = Sa fàm. *Matar la hambre.*
Espatriád, *da. p. p.* de espatriar. *Expatriado, da.*
Espatriar. *v. a.* Desterrar. *Expatriar.*
Espatriarse. *v. r.* Dézar sa pàtria. *Expatriarse.*
Espátula. *f.* Instrument de potecàri redó per un

cáp, y plá per el áltre. *Espátula*.
 Espáuma. *f.* Malaltia. *Espasmo* ó *pasmo*.
 Espaumád, da. *p. p.* de espauumar. *Cepillado*, da.
 Espaumador. *m.* Instrument para espauumar. *Cepillo*. = De cerrras para llévar sa pols al bestiar. *Bruza*.
 Espauumar. *v. a.* Llévar sa pols ab el espauumador. *Cepillar*.
 Espaumatóri. *m.* Espécie de canalobre ab mâneg. *Palmatoria*.
 Espanmódic, ca. *adj.* Pertañent á espáuma. *Espasmódico*, ca.
 Espáy. *m.* Capacidát de terréno ó llóc. = Intervállo, amplária, buyt. = Distância de un llóc á áltre. = Leutitút, tardansa, páusa. *Espacio*. = Entre tira y tira de viña. *Entreliños*. = Entre escul y las párts deshonestas. *Perineo* ó *tornillo*. = Entre biga y biga. *Tabica*. Entre columna y columna. *Entrepaño*. = Entre replá y replá de escala. *Tramo*. = Entre solc y solc. *Entresurco*.
 Espayarse. *v. r.* Passetjarse, recreyarse, etc. *Espaciarse*. = De dolor, sentiment, etc. *Resollar por la herida*.
 Espayós, sa. *adj.* Capás, ámples, estès. = Tård, pausád. *Espacioso*, sa.
 Espéciál. *adj.* Particular, singular, no comú. *Especial*.
 Espécialidát. *f.* Particularidát, singularidát. *Especialidad*.
 Espécialíssim, ma. *sup.* Molt espéciál. *Especialísimo*, ma.
 Espécialíssimamént. *adv. sup.* Ab molta espécialidát. *Especialísimamente*.
 Espécialmént. *adv.* De un módo espéciál. *Especialmente*.
 Espécie. *f.* Lo qui está báix del género, y conté báix de éll molts de individuos segóns los llógics. = Concèpte, idèya, apariència, representació. = La matèxa imaginació. = Cás, succés particular. = Matèria, assunto, negòci. = Apariència, pretésto. *Especie*. = Ridículo. *Pata de gallo* ó *de cabra*. = Espèces sacramentáls: las aparièncias de pá y vi en la Eucaristia. *Especies sacramentales*. = En espèce: axí còm es sa còsa, y no valuáda eu dòbbés. *En especie*. = Dur espèce á un: durli tiria. *Tener esquina contra uno*. = Tenir espèces: locura. *Tener locura*.
 Espécific, ca. *adj.* Lo qui distingèix una còsa de la áltra. *Específico*, ca.
 Espécific. *m.* Medicamént. *Específico*.
 Espécificació. *f.* Explicació, declaració eczàcta. *Especificacion*.
 Espécificád, da. *p. p.* de espécificar. *Especificado*, da.

Espécificádamént. *adv.* Ab espécificació. *Especificadamente*.
 Espécificar. *v. a.* Declarar, explicar ab individualidát. = Constituir la espèce de una còsa. = Particularisar. *Especificar*.
 Espécificatíu, va. *adj.* Lo qui té virtút para espécificar. *Especificativo*, va.
 Espécios, sa. *adj.* Hermós, perfét, precios. *Especioso*, sa.
 Espéciosamént. *adv.* Perféctamént. *Especiosamente*.
 Espéciosíssim, ma. *sup.* Molt espéciosos. *Especiosísimo*, ma.
 Espéciosíssimamént. *adv. sup.* *Especiosísimamente*.
 Espéctació. *f.* Espéransa de alguna còsa importánt. = La fésta de la Mãre de Déa de la Ó. *Espectacion*.
 Espéctacle. *m.* Succés gráve, atrós. = Digne de admiració, de llástima. *Espectaculo*. = El qui se pòsa devánt áltre y li impedèix sa claror ó la vista. *Pantalla*.
 Espéctador, ra. *m. f.* El qui mira ó contémpla. *Espectador*, ra.
 Espéctar. *v. n.* Pertañer, tocar. *Pertenecer*, *espectar*.
 Espéctativo. *f.* Espéransa fundáda ó ab fonamént. *Espectativa*.
 Espéctoració. *f.* El ácte de trèurer sas flénmas. *Expectoracion*.
 Espéctorád, da. *p. p.* de espéctorar. *Expectorado*, da.
 Espéctoránt. *p. a.* de espéctorar. = *adj.* Lo qui fá espéctorar. *Expectorante*.
 Espéctorar. *v. a.* Trèurer sas flénmas y supérfluídats del pit. *Expectorar*.
 Espéctro. *m.* Fantásma, figura ó imátge horrible. *Espectro*.
 Espéculació. *f.* Consideració, contemplació, observació. *Especulation*.
 Espéculád, da. *p. p.* de espécular. *Especulado*, da.
 Espéculador, ra. *m. f.* El qui espécula. *Especulador*, ra.
 Espécular. *v. a.* Considerar, contemplar, observar ab cuydado y atenció. *Especular*.
 Espéculatíu, va. *m. f.* El qui espécula. = El qui se atura en la espéculació. = Contemplatíu. *Especulativo*, va.
 Espéculativa. *f.* La facultát de la ánima para espécular. = Ciència qui sólament se atura en la espéculació, y no pásxa á obra. *Especulativa*.
 Espéculativamént. *adv.* Ab cuydado. *Especulativamente*.
 Espedassád, da. *p. p.* de espadassar. *Despedazado*, da. = *adj.* Mál vestít. *Despilfado*, da.
 Espedassar. *v. a.* Fer tróssos. *Despedazar*, y ant. *espedazar*.

Espedició. *f.* Facilitat, desembaràs, prontitud en el obrar. = El acte de espedir y despatzar. = Bréu despatx de la curia romana. = Empresa militar. *Espedicion.*

Espedicionari, ria. *adj.* El exercit o trôpa qui està prònte para alguna espedició. *Espedicionario, ria.*

Espedicioner. *m.* El qui se cuyda de fer venir las espedicions de Roma. *Espedicionero.*

Espedient. *m.* Negôci de léve discussió. = El agregat de tots los autos de un procés. = Médi de donar fi á un asunto. = Destresa en menetjar los negôcis. = Prontitud, diligéncia. *Espediente.*

Espedir. *v. a.* Despatzar, abreviar, donar pressa á negôcis. = Fer de pressa alguna cosa. = Estén-drer per escrit bullas, privilegijs, etc. = Donar decretjs. *Espedir.*

Espéit. *ta. adj.* Desembarassad, prònte en el obrar. *Espedito, ta.* = *p. p.* de espedir. *Espedito, da.*

Espedregad, *da. p. p.* de espedregar. *Despedrea-do, da.*

Espedregar. *v. a.* Llévar sas péllras. *Despedrear.*

Espéllissad, *da. p. p.* de espéllissar. *Rasgado, da* o *rompido, da.*

Espéllissad, *da. adj.* Vestits de pélleringos. *Desguinado, da, desharrapado, da.*

Espéllissar. *v. a.* Fer bossins de vestit. *Rasgar* o *romper.*

Espéllissad, *da. p. p.* de espéllissar. *Desholleja-do, da.*

Espéllissar. *v. a.* Llévar sa péllarôsa. *Deshollejar.*

Espéllissad, *da. p. p.* de espéllissar. *Rebuscado, da.*

Espéllissar. *v. a.* Cercar si há romàs cap réym després de haver vermád o cap oliva després de haver ouit. *Rebuscar.*

Espéllissas. *f. pl.* Lo espéllissad. *Robusca* o *rebusco.*

Espensas. *f. pl.* Gastos. *Espensas.*

Espenad, *da. p. p.* de espénar. *Apañuscado, da.* = *Arruinado, da.* = *Despamplonado, da.* = *Destruído, da, gastado, da, rompido, da.*

Espénador, *ra. m. f.* El qui espénia es vestit. *Rompedor, ra.*

Espénar. *v. a.* Fer málbé una cosa. *Arruinar, destruir, echar d perder.* = Méstras que la cosa se pren de sa má de áltre. *Apañuscar.* = Calas, sabatas, vestits. *Romper.* = El orde que duen sas cosas. *Malear.* = Salut, ventrèy. *Estragar.* = Fer tornar dolénta una cosa. *Melear.*

Espénarse. *v. r.* Una cosa. *Gastarse.* = Un malalt. *Empeorar.* = Es morros, nús, etc. *Deshacerse los labios, la nariz, etc.* = Es ventrèy. *Estragarse.* = No se espénia: axó se diu del qui se

atropélla pòc en sa feyna. *No se deslomard.* = Má per fer mássa sòrsa. *Despamplonar.*

Espéra. *f.* La acció de espérar. = *cur.* Témps senalad. *Espera.* = Comprar o vèndrer espéra. *Comprar* o *vender al fiado* o *sobre tarja.*

Espérad, *da. p. p.* de espérar. *Esperado, da.*

Espérador, *ra. m. f.* El qui espéra. *Esperador, ra.*

Espéransa. *f.* Virtut teologál. = Confiansa de lograr alguna cosa. = Cèrta àncora. *Esperanza.* = Tenir hòuas espéransas. *Tener buenas esperanzas.*

Espéransad, *da. p. p.* de espéransar. *Esperanza-do, da.*

Espéransar. *v. a.* Donar espéransa. *Esperanzar.*

Espéranseta. *f.* Léve espéransa. *Esperancilla.*

Espérar. *v. a.* Tenir confiansa de lograr una cosa. = Aguardar, fer témps. *Esperar.* = En algú. *En alguno.* = Es batúts: sa ocasió. *Estarse d la capa* o *al husmo.* = Qui espéra desespera. *Quien espera desespera.*

Esperdeña. *f.* Sabata de càñom. *Alpargata.* = *De* espárt. *Esparteña.* = Fer esperdeñas. *Alpargatear.* = *De* péll. *Zipato alpagatado.*

Esperdeñada. *f.* Tòc de esperdeña. *Alpagatada.*

Esperencó. *m.* Instrument para cassar aucells. *Esplique.* = Trampa. *Armadijo.*

Esperiencia. *f.* Práctica en conèxer y sáber usar de sas cosas. *Esperiencia.*

Esperiment. *m.* Pròva, tentativa. *Esperimento.*

Esperimentad, *da. adj.* El qui té experiència. *Esperimentado, da.*

Esperimentador, *ra. m. f.* El qui esperimenta o fa esperiments. *Esperimentador, ra.*

Esperimentál. *adj.* Lo qui se funda en la experiència o se sá y lògra per élla. *Esperimentar.*

Esperimentalmént. *adv.* Ab experiència. *Esperimentalmente.*

Esperimentar. *v. a.* Provar, tentar, practicar, fer experièncias. = Vèurer en sí matéix alguna cosa. *Esperimentar.*

Esperit. *m.* Sustància immeteriál y incorpòrea. = Do o gràcia particular que Déu dona á algú, còm esperit de profecia. = El vigor naturál qui anima al còr para obrar. = Energía, sòrsa. = El vapor que eczàla el licor. = Las pàrte més puras y sutils que se trèuen de alguns còssos. *Espiritu.* = De contradicció: el hòmo inclinad á fer contrári. *De contradiccion.* = Inquiét: el qui máy està quiét. *Lanzadera.* = Maligne: el dimóni. *Maligno.* = Sant: La tercera persona de la santíssima Trinidad. *Santo.* = El qui diu á un lo que aquést há de dir. *Soplador.* = Fer de Esperitsant: dir á un devall devall lo que há de dir. *Soplar.*

Esperitad, da. *adj.* Endemoniada. *Espirado*, da.
Esperitar. *v. a.* Fer entrar el dimòni dins el còs de algú. *Espiritar*.
Espiritar-se. *v. r.* Ser possedí del dimòni. *Espiritar-se*.
Esperitos, sa. *adj.* De molt de valor, qui té molt de ànimo. = Licor qui té molta fòrça, ò fàcil de eczhalarse. *Espiritoso*, sa.
Esperó. *m.* Puñidor de metáll en forma de estrèlleta para puñir al bestiar. *Espuela*. = Un òs puntagud qui surt á cáma de gáll ò de perdú. *Espolon* ò *corvejon*. = Àngulo ò punta de cása en es carrer. *Espolon* ò *cornijon*.
Esperonada. *f.* Puñida ab esperó. *Espolada*.
Esperonatjar. *v. a.* Forsatjar. *Bregar*.
Espès, sa. *adj.* Apretad, sólido, condensad, no clar. *Espeso*, sa.
Espès. *m.* Llòc ahont están molt espessos los àbres y arbustos. *Espesura*.
Espès. *adv.* Sovint. *Amenudo*.
Espessid, da. *p. p.* de espessir. *Espesado*, da.
Espessir. *v. a.* Fer espessa una còsa. *Espesar*. = Parlar aviât. *Hablar d borbotones* ò *d chorretadas*.
Espessirse. *v. r.* Ferse espessa una còsa. *Espesarse*. = Los sembrâts. *Matearse*.
Espeuad, da. *p. p.* de espeuarse. *Despeado*, da.
Espeuarse. *v. r.* Máltractarse los pèus el qui camina molt. *Despear-se*.
Espià *m.* ò *f.* El qui observa para manifestar lo observad. *Espià*. = Nòm indecènt, que se dona á los dependéts de la renda. *Dependiente*.
Espiació. *f.* Purificació. *Espiacion*.
Espiar. *v. a.* Observar, registrar. *Espiar*, *amaitinar* ò *atisbar*. = Purificarse de las culpes per mèdi de los sacrificis. = Reconciliar témples ò àltras còsas sagradas. *Espiar*. = Espiar la còsta: observar ab curiosidat. *Deshollinar*.
Espiatiu, va. *adj.* Lo qui servèix para purgar sas culpas. *Espiativo*, va.
Espiatòri, ria. *adj.* Satisfactòris. *Espiatorio*, ria.
Espiciad, da. *p. p.* de espiciar. *Espiciado*, da.
Espiciar. *v. a.* Posar espicias á lo que se agufa. *Especiar*.
Espicias. *f. pl.* Castèlla, clavèll, prebehò, etc. *Especia*. = Tòtas espicias. *f. pl.* Espècie de prebehò qui servèix en llòc de sas àltras espicias. *Mulagueta* ò *pimienta de chiapa* ò *de tabasco*.
Espicier, ra. *m. f.* Los qui venen espicias. *Espiciero*, ra.
Espidad, da. *p. p.* de espidar. *Espetado*, da. = *Empalado*, da.
Espidar. *v. a.* Atravessar ab instrument puntagud. *Espetar*. = Als hòmos: mòdo de castigar dels

mòros qui consistèix en aficarlos un bastó llarg y gruxad pes derrera. *Empalar*.
Espidarse. *v. r.* *Espetarse*.
Espiga. *f.* Lo superior del bri, ahont nêix el grà ò llevar en algunas plântas. = La pàrt de la espasa ahont se assegura la guarnició. = La punta de algú bossí de fust qui entra dins forât. = Una de las velas de galèra. *Espiga*. = Ab arèsta. *Barbuda*. = Sense arèsta. *Arista mocha*. = De blât de las Indias. *Mazorca*. = De blât de mòro. *Panosa*. = De còl. *Bokordo*. = Bèu granda. *Lora*. = De càrt de cardar. *Capota*.
Espigad, da. *p. p.* de espigar. *Espigado*, da.
Espigar. *v. a.* Fer punta á trós de fust para ajuntar ab àltre. = Fer alguna còsa en forma de espiga. *Espigar*.
Espigar. *v. n.* Trèurer sas espigas las plântas. *Espigar*. = Es lli. *Bagar*. = Espigar massa prèst. *Dar en grana*.
Espigó. *m.* El timó de arâda. *Timon* ò *engero*. = De còtxo. *Lanza*. = De prénsa de biga de tafona. *Husillo*. = Jove grân, àlt. *Espigado*, da.
Espigolad, da. *p. p.* de espigolar. *Espigado*, da ò *respigado*, da. = Manada de espigolad. *Moraga*.
Espigolador, ra. *m. f.* Los qui espigolan. *Espigadero*, ra ò *espigador*, ra ò *respigador*, ra ò *respigadero*, ra.
Espigolar. *v. a.* Recuir sas espigas qui càuen en segar. *Espigar* ò *respigar*.
Espigolayas. *f. pl.* *Rebusca* ò *rebusco*.
Espigueta. *f.* Espiga petita. *Espiguilla*, ita.
Espina. *f.* Còs puntagud y adherent á la plânta. = Las pàrts dures y picants de los péxos. = Escúpul, resòl, sospita. *Espina*. = La des mitx de péix. *Espina* ò *raspa*. = Espina ventosa: corrupció interior de ós. *Espina ventosa*. = Arábica ò egipcia: plânta estringent. *Arbiga* ò *egipcia*. = Estar dins espinas: dins grâns inquietúts. *Estar en espinas*.
Espinaca. *m. pl.* *Espinaca*. = Bort: cadell ò de fèrro. *Abrojos*.
Espinad, da. *p. p.* de espinar, se. *Espinado*, da.
Espinada. *f.* El òs llarg de la esquena. *Espinazo* ò *navato*.
Espinál. *m.* Círerer de pastor. *Espino albar* ò *majuelo*.
Espinar. *v. a.* Picar sas espinas. *Espinar*.
Espinarse. *v. r.* Picarse ab espinas. *Espinarse*.
Espiueta. *f.* Espina menuda. *Espinica*, illa, ita. = Manacor petít. *Espineta*.
Espingart. *m.* Fusèll gruxad y llarg. *Espingarda*.
Espingartada. *f.* Ferida fèta ab espingart. *Espingardada*.

Espingarter. m. Soldat armat de espingart. *Espingardero.*

Espinas. m. *adj.* Lo qui té espinas. *Arduo, difícil, intrincad.* *Espinoso.*

Espitallad. da. p. p. de espitellar. *Pelliscado, dal.*

Espitellar. v. a. Llevar en poca quantitat una cosa de altra. *Pelliscar.*

Espira. f. Partícula qui salta de l'una a de còs en còs, part petita. *de. Oc. Gensella, chiapa, espiricella.* *—* Hòmo prònte, viu. *Chiapa.*

Espiracó. f. El acte de respirar. *—* El d'ordenar el *—* El mōdo ab que lo Esperitant procedia del

Pare y del Fil. *Espiracida.*

Espirad. da. p. de respirar. *Espirado, da.*

Espirat. *adj.* Lo qui té vides li lineas tortas, cōm el espig de prunas. *Espirado.*

Espirant. p. a. de respirar. *Lo qui respira.*

Espirar. v. a. Alenar. *—* Exhalar. *—* Estirar lo alé.

— Poesir per espigat el Pare y el Fil al Esperitant. *—* Acabarse una cosa. *—* Forir. *Espirar.*

Espiretjak. v. a. Despedir espitas. *Chiapa y ventellear.*

Espiray. m. Forat para sortir ayre o fuma. *Respiradero.*

— El de botas para trèner vi. *Canalino.*

— El de canonada de aygo para que surti el aygo. *Acab y ventosa.*

Espirant. *adj.* Lo pertanyent a l'esperit. *—* Hòmo devòt. *Espiritual.*

— Pare espiritual i confessor. *Padre espiritual.*

Espiritualitat. f. Qualitat de lo qui es esperit.

— Qualitat de una persona o cosa qui pertany a la Iglesia. *Espiritualitat.*

Espiritualisad. da. p. p. de espiritualisar. *Espiritualizado.*

Espiritualisar. v. a. Fer espiritual per mèdi de la gràcia, de la pietat. *—* Donar a un pasatge de la Escriptura un sentit espiritual, místic o devòt.

— Considerar lo corporeo cōm espiritual per entendrerlo ab major claredat. *—* Reduir a esperit les parts més puras y sutils segons los quimics. *—* Fer que alguns bens seculars se fassen eglesiastics. *Espiritualizar.*

Espiritualisim. m. *sup.* Molt espiritual. *Espiritualissimo, ma.*

Espiritualisament. *adv. sup.* *Espiritualissimamente.*

Espiritualista. m. El qui tracta de los esperits vitals. *Espiritualista.*

Espiritualment. *adv.* Ab esperit, en esperit. *Espiritualmente.*

Espt. m. Barra para penjar es paper luego de estampad. *Colgador, y ant. espito.*

Esptellad. da. p. p. de esptellarse. *Despechugado, da.*

Esptellarse. v. r. Desferse es guñdapsis, es gipó, y mostrar es pata. *Despechugarse.* *—* Indecentment: no per calor, sinó para mostrarlos las

dónas. *Echar la pata al aire.*

Esplana. f. Eyna de cercar. *Alisador.*

Esplanació. f. Declaració. *Esplanacion.*

Esplanad. da. p. p. de esplanar. *Alisado, da.*

— *Esplanado.* *—* *Esplanado.*

Esplanado. f. *—* *Esplanado.*

Esplanado. f. *—* *Esplanado.*

Esplanado. f. *—* *Esplanado.*

Esplanado. f. *—* *Esplanado.*

Esplanado. f. *—* *Esplanado.*

Esplanado. f. *—* *Esplanado.*

Esplanado. f. *—* *Esplanado.*

Esplanado. f. *—* *Esplanado.*

Esplanado. f. *—* *Esplanado.*

Esplanado. f. *—* *Esplanado.*

Esplanado. f. *—* *Esplanado.*

Esplanado. f. *—* *Esplanado.*

Esplanado. f. *—* *Esplanado.*

Esplanado. f. *—* *Esplanado.*

Esplanado. f. *—* *Esplanado.*

Esplanado. f. *—* *Esplanado.*

Esplanado. f. *—* *Esplanado.*

Esplanado. f. *—* *Esplanado.*

Esplanado. f. *—* *Esplanado.*

Esplanado. f. *—* *Esplanado.*

Esplanado. f. *—* *Esplanado.*

Despiojado, da.
Esplugar. v. a. Llévar ó matar es poys. *Esplugar ó despiojar.* = Examinar á un tentantio. *Esplugar.* = Esplugarse: conferenciarse entre sí. *Confabular.*
Espoleta. f. Canonet de fest para ahont se pega fûc á bombas y granâdas. *Espoleta.*
Espôlit. m. Los bñs que românen môrt un bisbe. *Espôlit.*
Espolsâd, da. p. p. de espolsar. *Sacudido, da.* = *Despolvado, da,* etc. segûns el vérb. de qui es particip.
Espolsâda. f. El âste. y effcto de espolsar. = *Arragâny. Sacudida.*
Espolsador. m. Instrumēt para espolsar. *Sacudidor,* y si es de plomas. *Plumero,* y si es pedâs ó pedr. *Zorro.*
Espolsar. v. a. Llévar sa pols ab espolsador. = *Âbres per fer çâurel sa fruyta. Sacudir.* = *Parêts. Despolvar ó despolverear.* = Es câns ab sa boca á la câsa. *Zamarrear.* = Sa esquesa: atupar. *Sacudir el balagô.* = *Sas moscas:* atupar. *Mosquear.* ó *sacudir el polvo.* = *El vent sa espi-gas des sembrât. Descabezar.* = *Sas ârnâs. Desapollillar.* = *Sa pâllida:* atupar. *Batañear.* = *Es-toras, estorins,* etc. ab bastô. *Desempolvorar.*
Espolsarse. v. r. Llévarse sa pols. *Sacudirse.* = *Fugir. Escurrirse.* = *Sas moscas:* arruxâlas. *Mosquear:* donar satisfacció á las objecciôns. *Sacudirse las moscas.* = *Sas oreyas el bestiar. Orejar.*
Espolsêt. Vétèn. *Oste.*
Espondeo. m. Pên de vés da duas sillabas llârgas. *Espondeo.*
Esponént. m. El nombre qui estâls las potestâs numéricas y se pûsa desñeray més âmunt que la lletra v. g. n. 2. El dos es el esponént de n. *Esponente.*
Esponént. p. a. de esposar. El qui espôsa. *Esponente.*
Esponéra. f. Multitud de brots y fuyas que ténen los âbres. *Frondosidad.* = *Vanidât dels hômos. Penacho.* = *Posarhó tot en esponéra los âbres y fer pû fruyt. Ficiarse.*
Espongioidât. f. Calidât qui fâ léve á un còs. *Espongioidad.*
Esponja. f. Prodecció marina plena de póros, y grôssos. = *Hômo molt bevedor de licors. Esponja.* = *Bèurer côm una esponja: molt. Beyer como una esponja.*
Esponjâd. m. Bolâdo. *Esponjado.*
Esponjeta. f. Esponja petita. *Esponjeta.*
Esponjós, sa ó espongiós, sa. Porós, blân, jenger. *Esponjoso, sa.*

Esponsâs. m. pl. Mutua promesa de casamēt. *Esponsales.*
Esponsâti. uia. *adj.* Pertânt á esponsâs ó á espôsos. *Esponsâti.* *cia.*
Esponsâyâd, da. p. p. de esponsayarse. *Esponsâyâdo, da.*
Esponsayarse. v. r. Declararse voluntâriamēt. *Esponsayarse.*
Esponsâyâ, ya. *adj.* Voluntâri. *Esponsâneo, nea.*
Esponsâyâment. *adv.* Voluntâriamēt. *Esponsâyâment.*
Esponsâd, da. p. p. de esponsar. *Esponsâdo, da.* = *Desfolloñâdo, da.*
Esponsâdo. m. El âste de linçâr de âbres y de quâsevôl âltra còs. *Esponsâdo.* = *Llévar sa fuyas y çâurel. Desfolloñar.*
Esportêllâd, da. p. p. de esportêllar. *Aportêllâdo, da.*
Esportêllâd, da. *adj.* Aquêllo á qui fâllas dents. *Desdentâdo, da.*
Esportêllar. v. a. Fer portêls. *Aportêllar.*
Esportêllarse. v. r. Fer portêls. *Aportêllarse.*
Esporti. m. Ôbra de espart ahont se pôsa sa oli-va mûlta pare fediñt, sa mûlta de vérys pêt preusarla, ó espoie de senâys para tapar porta-deras. *Capacho.* ó *esportilla.*
Espôs, sa. m. f. Hômo y d'ôna casâda. *Esposo, sa.*
Esposâd, da. p. p. de esposar. *Esposâdo, da.* = *Desposâdo, da.*
Esposar. v. a. Fer véurer. = *Posar á perill, inele-menciâs,* á *ayga,* etc. *Esponer.* = *Çabâ. Despo-sar.*
Esposarse. v. r. Posarse á perill, etc. *Esponer-se.* = *Çabarse. Desposarse.*
Esposició. f. Declaració, espienciâ. = *Posició á perill,* etc. *Esposicion.*
Espôsît, ta. *adj.* Los duxts á la câsa dels espôs-its. *Espôsito, ta.*
Espositâd, da. p. p. de espositar. *Esposito, ta.*
Espositar. v. a. Deçlâgar, espicar. *Esponer.*
Espositu, va. *adj.* Lo qui deçlâra y esplica lo dubtós. *Espositivo, va.*
Espositor. m. El qui deçlâra y esplica alguna cò-sa, mejoñmēt la esgrâda Esriptura. *Esposi-tor.*
Esprés. m. Cortêa estrordinâri. *Espresso.*
Esprés, sa. *adj.* Clar, patént. *Espresso, sa.*
Espressâd, da. p. p. de expresar. *Espresso, da.*
Espressâment. *adv.* Clâramēt. *Espressamente.*
Espressar. v. a. Donar entêndrer. = *Explicar ab vi-veza los effctes del cás. Expresar.*
Espressiô. f. Explicació clâra y evident. = *Repre-sentació viva de una còsa.* = *Dit, fêt, ó veu: ab*

- que se manifestan los pensamientos. = Regalo ab demostració de afecte. *Espression*.
Espression. *f. pl.* Comandacions. *Espressiones*.
Espressiu, *va. adj.* Lo qui espressa clarament una cosa. *Espressivo*, *va.*
Esprigol. *m. pl.* *Espliego* ó *alucema*.
Esprimí, *da. p. p.* de *esprimir*. *Esprimido*, *da.*
Esprimidor. *m.* Instrument para *esprimir*. *Esprimidora*.
Esprimir. *v. a.* Premer ó preniar una cosa para treure'n el suc. *Esprimir*.
Esprín, *va. adj.* V. *Esquíu*. *Esquivo*, *va.*
Espulsió. *f.* Humor qui s'art fora en el cos. *Espulsion*.
Espuntá, *da. p. p.* de *espuntar*, *se.* *Despuntado*, *da. ó obtuso*, *ta.* = *Repuntado*, *da. ó apitonado*, *da.* = *Torcido*, *da.*
Espuntar, *v. a.* Llévar sa punta. *Despuntar*.
Espuntarse. *v. r.* Llévarse sa punta. *Despuntarse*. = *Barayarse*. *Repuntarse*, *apitonarse*, *descompadrarse*. = *Prènder panta los licors*. *Torcerse*.
Espurgá, *da. p. p.* de *espurgar*. *Espurgado*, *da.*
Espurgar. *v. a.* Fer net, purificar. = *Corregir llibres*, etc. *Espurgar*.
Espurgatòri. *m.* Índice dels llibres prohibits ó manats *espurgar*. *Espurgatorio*.
Espurgatòri, *ria. adj.* Lo qui *espurga* ó fa net. *Espurgatorio*, *ria*.
Espurgo. *m.* Purificació. = *Correcció de llibres*. *Espurgo* ó *espurgacion*.
Espurio, *ria. adj.* Bords. = *Fals*, qui degenera del seu origen. *Espurio*, *ria*.
Espussá, *da. p. p.* de *espussar*. *Espulgado*, *da.*
Espussador, *ra. m. f.* El qui *espussa*. *Espulgador*, *ra*.
Espussador. *m.* Lloc apòsta destinad para *espussar*, *se.* *Espulgadero*.
Espussament. *m.* La acció de *espussar*, *se.* *Espulgo*.
Espussar. *v. a.* Llévar ó matar sas pussas. *Espulgar*. = *Enviar á espussar gats: despedir ab malicia*. *Enviar á espulgar un galgo*.
Espussarse. *v. r.* Llévarse ó matarse sas pussas. *Espulgar*.
Esputo. *m.* Saliva, fléuma. *Esputo*.
Esquádra, *esquádro*, y altres. V. *Escuadra*, etc.
Esquesid, *da. adj.* Vestit massa estrèt. *Ajustado*, *da.*
Esquella. *f.* Billèt, carteta. *Esquela*. = *Ab que se convida*. *Membrete*.
Esqueléto. *m.* Los ossos del cos sense carn y encare unids. = *Hómo molt magre*. *Esqueleto*.
Esquella. *f.* Picaró grós. *Esquila*, *zumba*.

Esquellada. *f.* Sò de *esquella*. *Cancerrada*, y en Aragó *esquilada*.
Esqueller. *m.* El passaxòt. *Manso* ó *julo*.
Esquena. *f.* La part posterior del cos desde es coll fins á sa cinta. *Esquena*, *espalda*, *espinazo*, y en estil familiar *enves*. = *De bístia*, *ganivèt*, etc. *Lomo*. = *D'ase*: la part superior de parèt qui està en disminució, ó vé en ròst. *Arbardilla* ó *caballeta*. = *Á esquena de àltri*: á costa d'ell. *Á costa: agena*. = *Á esquena de bístia*: dur demunt bístia: y no en carruatge. *Á lomo de bestia*. = *Dur á s'esquena*: estar enearregad de las obligacions ó manteniment de àltri. *Llevar d'acuestas*. = *Parar s'esquena*: sufrir las impertinèncias y molèstias de àltri. *Estar al yunque*. = *Posar s'esquena á bòn lloc*: guardarse de àltri. *Guardar la ropa*. = *Tenir bònna esquena*: se dia axò de aquell á qui se acumula tot es mal que succeyòix. *Ser el dedo malo*. = *Tocar s'esquena*: atupar. *Medir las costillas*.
Esquena. *f.* La part de gipó, jác, etc. de derrera. *Espaldilla*.
Esquerd, *da. adj.* *Prims*. *Censeno*, *na*.
Esquerda. *f.* Bossí ó trós de alguna cosa. *Pedazo* ó *trozo*. = *De ós rompud*. *Esquiria*. = *Qui botèix picant pedras*. *Rocalla*. = *Pedras* ó *trossam de mitjà*. *Ripio*. = *De ventáy*. *Varilla* ó *guarda*. = *La més gróssa de cada costat*. *Guia*. = *El agregat de totes*. *Varillage*.
Esquerdá, *da. p. p.* de *esquerdar*, *esquerdarse*. V. *Escardar*, etc.
Esquerdas de milloca, *estèl*. *Armazon de la cometa*. = *De filona*, ahont se pòsa sa encerregada. *Castillejo* ó *rocamero*.
Esquerra. *f.* Una de las màns que se usa ó emprá manco que la àltra. *Isquierda* ó *manca*. = *adj.* Lo qui està á mà ó costat, y el matèix costat *esquerra*. *Isquierdo*, *da*.
Esquerrá, *na. adj.* El qui emprá més la mà *esquerra* que la dreta. *Isquierdo*, *da* ó *zurdo*, *da*.
Esquerrá. *adv.* *Á repèl*. *Á pospelo*.
Esquéix. *m.* Uy de plànta. *Esquege* ó *vdstago*. = *En ròba*. *Rasgon*, *esgarro*, y si es grós *desgarron*. En àbre. *Gancho*.
Esquexá, *da. p. p.* de *esquexar*. *Desgajado*, *da*, *rajado*, *da*. = *Gastado*, *da* ó *rompido*, *da*.
Esquexar. *v. a.* Rómprer brànca, etc. *Desgajar* ó *rajar*. = *Espeñar sa ròba*. *Romper*, *rasgar*.
Esquexarse. *v. r.* *Desgajarse* ó *rajarse*. = *Romperse*, *gastarse*.
Esquinècia. *f.* Inflamació violènta de sa gargamèlla. *Esquinencia* ó *esquinancia*.
Esquinsá, *da. p. p.* de *esquinsar*. *Rompido*, *da* ó *gastado*, *da*.

d la boca. = Demúnt la rôda: en sélis fortuna. *Estar en pinganitos.* = Estar acabántse una còsa. *Boquear.* = Estar dins sa gâbia: dins sa preso. *Estar en caponera ò en casa de tia.* = Estar bèn doyta una possessió. *Estar bien gobernada.* = Estar tant bé una còsa á un còm á un pòrc. *Estarle ò sentarle como d la burra las arracadas.* = Estar ignâls: tenir lo matéix. *Estar patata.* = Estar en là: suspès, sens ofici, etc. *Estar en el aire.* = Estar empecatâd: no surtir bé la còsa á un. *Estar hecho en pecado.* = Estar fâlló: descontent. *Estar mal guisado.* = Estar fêt á una còsa: acostumâd á ella. *Estar curtido d...* = Estar mál aplèr en un llòc. *No hallarse en...* = Estar tocâd, da fruyta ò fruyt. *Estar tocado, da.* = Estar molt madur: ser véy y atzacós. *Estar hecho un cascajo.* = Estar fêt un nèro: rabiós. *Estar hecho una botija.* = Estar mál sufríd. *Estar climatérico.* = Estar xopo: bafúâd fins á sa péll. *Estar hecho un pato.* = Estar en einta la dôna: preñâda. *Estar en cinta.* = Estar bèn paradâd: bèn grâs. *Estar de buen año.* = Estar de gom en gom un llòc: ple. *Estar de bote en bote.* = Estar ab un pèu âlt: aparayâd. *Estar en un pie como grulla ò estar con las botas puestas.* = Estar còm un pòrc dins sa soll. *Estar como ruin puerco.* = Estar á punt. *Estar d punto.* = Estar entre duas môlas: estar dubtós sense resòlir-se. *Estar entre dos aguas.* = Estar tot remúy de suor. *Estar hecho un agua ò un pollo de agua.* = Estar enferistolâd: no sâber que respòndrer. *Estar d la cuarta pregunta.* = Á la bombé un vestít: còmsevuya. *Estar d las once.* = Estar enfembrâd: enamorâd de dônas. *Estar amartelado de mugeres.* = Estar tânts á tânts: tenir un es matéixos punts que un âltre. *Estar d tantas.*

Estar á lo últim: al fi. *Estar d lo último ò los últimos.* = Estar gât ò moix còm una sopa: molt horratxo. *Estar hecho un cesto ò una lia.* = Estar mitx gât: mitx barratxo. *Estar alumbrado ò tener unos pelillos.* = Estar rabiós per no haver logràd lo que pensâva. *Estar mascando retama.* = Estar para càurer del empléyo. *Estar en balanza.* = No estar en câsa ni en fogar: estar câsi sèmpre fòre de cà sèua. *Ser huésped en su casa.* = No estar per hèrbas. *No estar la Madal-na para tafetanes.* = No estar per causóns. *No estar para jdcaras.* = No estar per rouxas. *V. Per hèrbas.* *No estar con sus alfileres.* = No estar en lo que se fâ. *Estar en bahía.* = No estar de recibo. *Estar de mal talante.* = No està aquí la dificultât. *No pende de ahí el arado.* = ¿Estús en ton seüy? *Estás en tu camisa?*

Estar-se. v. r. Detenirse en algún llòc ò en alguna còsa. *Estar-se.* = Estarse mâus plegâdas: ocids. *Estar-se con los brazos cruzados ò mano sobre mano.*

Estassis. m. Suspensió del us de los sentíts. *Éxtasi ò éxtasis.*

Estátic, ca. adj. El qui está en éstassis ò hey sòl estar. *Extático, ca.*

Estática. f. Ciència de los pesos. *Estdtica.*

Estátua. f. Figura de bulto. *Estatua.* = Hòmo parâd, y pasmâd. *Estafermo.* = Figura de hòmo qui servèix de columna. *Atlante.* = Figura de àngel, de hòmo ò de dôna qui servèix de bandèra en campanar ò torre. *Giraldà.* = De dôna qui du una canâstra de flòrs demúnt es câp. *Caridade.*

Estatuári. m. El qui fâ estátuas. *Estatuario.*

Estatuària. f. El ârt de fer estátuas. *Estatuaria.*

Estatuder. m. El qui éra câp de Hollânda quând éra república. *Estatúder.*

Estatuderât. m. El empléyo ò dignidât del estatuder. *Estatuderato.*

Estatuïd, da. p. p. de estatuir. *Estatuido, da.*

Estatuir. v. a. Establir, ordenar. *Estatuir.*

Estatút. m. Rètgla, liéy, ordenâusa. *Estatuto.*

Estatura. f. Altura de la tâya de una persona. *Estatutura.*

Estây. m. Gròssa còrda desde la gâbia major fins á triquèt, y desde aquí fins al broprès. *Estay.* *Este, ta, to.* Prouòm demostratiu. *ant. Este, ta, to.*

Este. m. El llevânt. *Este.*

Esteatócèla. f. Tumor del escroto ò de sas bossas... *Esteatócèla.*

Esteganogràfia. f. Àrt de escriurer en cifras, y esplicarlas. *Esteganografia.*

Esteganogràfic, ca. adj. Pertañéut á la esteganogràfia. *Esteganográfico, ca.*

Estèl. m. Tot còs del cèl qui resplandèix. = La clâpa blànca que téuen alguns animals en el front. *Estrella.* = Milôca. *La cometa, birlocha ò pandorga.* = Estèl de s'âuba. *Estrella ò lucero del alba, de la aurora ò Vénus.* = Estèl en coua. *Cometa, comato ò crinato.*

Estelâd, da. adj. Adornâd de estrellas. *Estrellado, da,* ò segòps los poétas. *Estelifero, ra.*

Estemenetjâd, da. p. p. de estemenetjar. *Zamarreado, da.*

Estemenetjar. v. a. Fer anar de una pàrt á âltra ab sempentas. *Zamarrear.*

Esténdrer. v. a. Desplègar per àmple ò llârg, àllargar, prolougar. = Aumentar, engrandir. = Escampar noticias, opinións, etc. *Estender.* = Sacoua las âves. *Espadañar.* = Es fi âts per cassar.

Eredar ò *tender las redes*. = Matar. *Tender*. = Sa rôba bañada paraque axúg. *Tender*. = Lo que se hà de bñtr. *Aparvar* ò *emparvar*.
Enténdrerse. v. r. Allargarse, dilatarse. = Propagarse. = *Estenderse*. = Morirse. *Tendersse*. = Molt ets ábres y plñtas. *Parrar*.
Estenedor. m. Llòc per esténdrer. *Tendalero* ò *tendadero*.
Esténsamént. adv. Á lo llarg. *Estensamente*.
Estensió. f. El ácte y effcte de esténdrer. *Estension*.
Estensíssim, ma. sup. *Estensísimo*, ma.
Estensiu, va. adj. Lo qui se pôit aplicar á áltas còsas no espressadas. *Estensivo*, va.
Estensivamént. adv. Llãgamént. *Estensivamente*.
Estenuació. f. Debilitació de tórsas. *Estenuacion*.
Estenuád, da. p. p. de estenuar. *Estenuado*, da.
Estenuadíssim, ma. sup. *Estenuadísimo*, ma.
Estenuar. v. a. Debilitar á pôc á pôc sas tórsas, enflaquir. *Estenuar*.
Estenuarse. v. r. Enflaquirse, pèrder á pôc á pôc sas tórsas. *Estenuarse*.
Estenuatiu, va. adj. Lo qui estenua. *Estenuativo*, va.
Estepa. f. Arbusto. *Estepa*.
Estepar. m. Llòc de molts estepas. *Estepar*.
Esterografía. f. Àrt de representar los sólidos demunt un plã. *Esterografía*.
Esterogràfic, ca. adj. Qui pertàny á la esterografía. *Esterogràfico*, ca.
Esteriomètric, ca. adj. Pertañent á la esterimetria. *Esteriométrico*, ca.
Esteriometria. f. Ciència qui trãcta de midar los sólidos. *Esteriometria*.
Esteriotipád, da. p. p. de estereotipar. *Esteriotipado*, da.
Esteriotipar. v. a. Estampar ab plãnxas sólidas. *Esteriotipar*.
Esteriotipia. f. Àrt de imprimir ab plãnxas firmes. *Esteriotipia*.
Esteriotipic, ca. adj. Pertañent á la estereotipia. *Esteriotipico*, ca.
Estèril. adj. Lo qui no produèix fruyt. = La dôna xòrca. = Àny de màla culta. *Estèril*. = *Estèrils*. pl. Los signes brássos, virgo, lleó. *Estèrils*.
Esterilidat. f. Defècte de producció. = Carestia, escassès, fãlta de víveres, màla culta. *Esterilidad*.
Esterilíssim, ma. sup. *Esterilísimo*, ma.
Esterilisád, da. p. p. de esterilisar. *Esterilizado*, da.
Esterilisar. v. a. Fer estèril. *Esterilizar*.
Exterior. adj. Lo qui està defòre. *Exterior*. = Obras exteriors: las qui están delòre de fortificació. *Obras exteriores*.

Exterior. m. Aspècte, pôrte, trãssa de una persona. *Exterior*.
Exterioridat. f. Conducta, pôrte exterior de una persona. = Simulació. = Honor de pura cerimònia. *Exterioridad*.
Exteriorimént. adv. Á lo exterior. *Exteriormente*.
Esterlina. f. Moneda inglesa qui vâl 4 lliuras 18 sòus. *Esterlina* ò *libra esterlina*.
Esterniad, da. p. p. de esterminar. *Esterminado*, da.
Esternador, ra. m. f. El qui estermina. *Esterminador*, ra.
Esterminar. v. a. Acabar, abolir, destruir entèramént. *Esterminar*.
Estermini. m. Abolició, totál destrucció. *Esterminio*.
Estèrn, na. adj. Exterior. = Estrãny. *Esterno*, na. = Fer s'estèrn. *Estrañarse*.
Esterrósád, da. p. p. de esterrassar. *Desterronado*, da. = *Atablado*, da.
Esterrassador, ra. m. f. El qui esterròssa. *Destripaterrones*. = Manjadoròts. *Tragon*, na.
Esterrassar. v. a. Esclafar es terròssos. *Desterronar*. = Menjar molt. *Atracarse*. = Engrnnar es terròssos ab una pôst. *Atablar*.
Estès, sa. p. p. de esténdrer. *Estendido*, da. = *Tendido*. da. = *Aparvado*, da ò *emparvado*, da. = adj. Dilatád, especiós, vãsto. *Estendido*, da.
Estesa. f. El agregát de rôba estesa. *Tendido*. = Solada. *Montantada*. = Agregát de còsas estesas sense orde. *Tendalerete*.
Estestefeyád, da. p. p. de estestefeyar. *Machacado*, da.
Estestefeyar. v. a. Picar á alguna còsa. *Machacar*.
Estige. m. Riu del infèrn. *Estige*.
Estigia. f. Bàssa ò riu del infèrn. *Estigia* ò *laguna estigia*.
Estigio. gia. adj. Lo qui pertàny al estige. = Infernãl segòns los poètas. *Estigio*, gia.
Estil. m. Mòdo de parlar, de escriurer, obrar. proceir. = Costúm, mòda, us. = cur. Mòdo de proceir en justicia. *Estilo*. = Prènder el estil elevád. *Levantat el estilo* ò *calzar el coturno*.
Estilád, da. p. p. de estilar, so. *Estilado*, da.
Estilar. v. n. Tenir costúm de ò practicar. *Estilar*.
Estilarse. v. n. Ser de costúm, de mòda, de us. *Estilarse* ò *estilar*.
Estillád, da. p. p. de estillarse. *Depurado*, da.
Estillarse. v. r. Aclarirse los licors. *Depurarse*.
Estilogós. m. Músculo de sa llèng. *Estilogoso*.
Estim. m. Judici que se fã del valor ò prèu de una còsa. *Estima*.
Estimabilidat. f. Calidat de lo qui es estimãble.

Estimabilidad.

Estimable. adj. Digne de estimació. *Estimable.*

Estimabilíssim, ma. sup. Estimabilísimo, ma.

Estimació. f. Judici del valor ò prèu de una còsa.—Càs que se fa de una persona. *Estimacion.*

—Pròpia estimació: opinió que un té de sí mateix. *Estimacion propia.*

Estimad, da. p. p. de estimar. *Estimado, da.*

Estimad. m. El enamorad. *Galan.*

Estimada. f. La enamorada. *Dama.*

Estimadíssim, ma. sup. Estimadísimo, ma.

Estimador. m. El qui declara el just prèu de una còsa. *Estimador, ra.*—Tercer: el que pòs per no haverse avengúds altres. *Tercer árbitro.*

Estimadèt, ta. m. f. Queridito, ta.

Estimar. v. a. Apreciar: fer judici de lo que val una còsa.—Fer càs de...—Crèurer, judicar, pensar.—Regonèxer un bènèfici, un servèy. *Estimar.*

Estimativa. f. La facultat que la ànima té de judicar.—El instínt naturál de los irracionáls. *Estimativa.*

Estimulació. f. Escitació, instigació. *Estimulacion.*

Estimulad, da. p. p. de estimular. *Estimulado, da.*

Estimolant. p. a. de estimular. El qui estimula. *Estimulante.*

Estimular. v. a. Animar, avivar, escitar, instigar, punir. *Estimular.*

Estímulo. m. Escitació. *Estímulo.*

Estinció. f. Destrucció total. *Estincion.*

Estingible. adj. Lo que se pòt estingir. *Estingible.*

Estingid, da. p. p. de estingir. *Estinguido, da.*

Estingir. v. a. Destruir entèrament. *Estingir.*

Etiomèno. m. Corrupció total de la càrn qui la fa insensible. *Etiomèno.*

Estipèndi. m. Sòn, pàga, salari. *Estipendio.*

Estipendiàri, ria. m. f. El qui reb salari. *Estipendiario, ria.*

Estipita. f. Espècie de pilàstra semblant a piràmida ab sa punta abàix. *Estipite.*

Estíptic, ca. adj. Lo qui restrén. *Estíptico, ca.*

Estipulació. f. Cláusulas, condicions, pàctes de un contracte. *Estipulacion.*

Estipulad, da. p. p. de estipular. *Estipulado, da.*

Estipulant. p. a. de estipular: El qui estipula. *Estipulante.*

Estipular. v. a. cur. Fer una estipulació. *Estipular.*

Estirad, da. p. p. de estirar.—*adj.* Nets, asseyáds.

Estirado, da.—El cèl. *Despejado.*

Estirada. f. El àcte de estirar. *Estiron ò tiron.*

—De cabèys. *Repelon.*—De oreya. *Orejon.*

Estiragassad, da. p. p. de estiragassar. *Estirajado ò estirado, da.*

Estiragassada. f. Estirada a un. *Estirajon ò estiron.*

Estiragassar. v. a. Estirar de un. *Estirajar ò estirar.*

Estiragassó. m. pl. Y fruyt. Pèsol. *Pezol ò guizante.*

Estiramént. m. La acció de alzar y àllargar bràssos y còs per cansamént ò gânas de dormir. *Desperèzo ò esperezo.*

Estirar. v. a. Estèndrer ab fòrsa, fer que se àllarg una còsa. *Estirar.*—E còll: penjar. *Estirar el pescuezo.*—Sas oreyas: ecziminant. *Poner las orejas coloradas.* Es corrèys: economisar el gâsto. *Bandearse, ahorrarse.*—Per sa càpa, casàca, etc. *Estirar de la capa, etc.*

Estirarse. v. r. Fer estiraménts. *Desperèzarse, esperezarse, estirarse.*—Para arrihar a una còsa ò àllargarse sa ròba. *Estirarse.*—El cèl. *Despejarse.*—Es témps. *Serenarse.*—Es cabèys los qui se baràyan. *Andar d la greña.*

Estisorada. f. El àcte y efecte de tayar ab estisoras. *Tijeretada.*—Punida. *Tijeretazo.*

Estisoras. f. pl. Còsa coneguda. *Tijeras.*

Estisoretas. f. pl. *Tijeretetas.*

Estiu. m. Una de las quàtre pàrts del àny y la més calorosa. *Estio ò verano.*

Estinènc, ca. adj. Lo qui pertàny al estiu. *Estival ò estivo, va.*

Estinèt. m. Estiu petít. *Veranico, illo, ito.*—De san Martí. *Veranillo de san Martin.*

Estivada. f. La pastura después de haver segad. *Agostadero.*

Estòc. m. Espàsa llarga y estreta. *Estoque.*—Reyal: la espàsa desembayuada que se da devànt los réys. *Estoque real.*

Estocàla. f. Tòc ab estòc. *Estocada.*—Arregafy. *Repasata.*

Estófa. f. Vanidat. *Penacho.*

Estòic, ca. acj. Lo pertànyent a los estòics. *Estòico, ca.*

Estòic. m. De la sècta de Zénón.—El qui fa una vida austèra y retirada. *Estòico.*

Estòicamént. adv. Còm a estòic. *Estòicamente.*

Estoicismo. m. La filosofia de Zénón.—Austeridat. *Estoicismo.*

Estóig. m. Càpsa para posar y conservar alguna còsa. *Estuche.*—Per capèl. *Sombrerera.*—Per cuèra, forqueta y ganivèt. *Posada.*—Per llancetas. *Lancetero.*—Per rahors. *Navajero.*—Per nyèras. *Autojera.*

Estojud, da. p. p. de estojar. *Escondido, da.*—Enfundado, da.—Endurado, da, guarda-

do, da. = Reservado, *da*.
Estojat. *v. a.* Amagar. *Esconder* ó *ocultar*. = Posar dins estóig. *Enfundar*. = Para guardar para áltre ó para áltre ocasió. *Reservar*. = El Santíssim. *Reservar*. Es càmis, casulla, etc. *Guardar*. = El aváro. *Endurar*.
Estól. *m.* Esbárt. *Bandada*. = De gént. *Peloton*. = De gént qui vá plegáda. *Comitiva*, y *antestol*.
Estóla. *f.* Vestidura sagrada. *Estola*. = Mágna: una estóla molt ámpla y que du el díaca en advent y corema quauel no du plauét ni dalmátiga. *Estolon*.
Estolides. *f.* Totál falta de discurs. = Brutalitat, incapacitat. *Estolidez*.
Estólido. *da. adj.* Touto, torpe, ximple. *Estólido, da*.
Estomacá. *adj.* Lo pertañent ó convenient al ventrè. *Estomacal*.
Estomacó. *m.* Emplásta para confortar al ventrè. *Estomacón*.
Estona. *f.* Espáy curt de témps. *Rato*. = A estonas. *adv.* *A Ratos*. = Já há estona. *Rato ha*.
Estoneta. *f.* Estona curta. *Ratito*.
Estopa. *f.* Lo básto de cáñon ó llá pentinada. = Rôba de estopa. *Estopa*. = Estopa gróssa: rôba de estopa gruexada. *Estopa gruesa, estopón* ó *malacuenda*.
Estopáda. *f.* Emplásta. *Estopada*.
Estopetjád. *da. p. p.* De estopetjar. *Enjuaguado, da*.
Estopetjar. *v. a.* Azugar y netetjar llágas, etc. *Enjuaguar*.
Estopenc. *ca. adj.* Cosa de estopa. *Estopeño, na* ó *estoposo, sa*.
Estora. *f.* Llátas de espárt, de páumas ó joncs unidas y cosidas. *Estera*.
Estoráil. *da. p. p.* de estorar. *Esterado, da*.
Estorád. *da. adj.* Embambáds. *Pdparo, ra*.
Estorar. *v. a.* Posar estoras á quárto, etc. *Esterrar*.
Estorarse. *v. r.* Embamharse. *Embazarse*.
Estornéll. *m.* Ave. *Estornino*. = Hómo astút. *Zarzal*. = ¡Quin estornéll! *Qué zarzal!*
Estorsió. *f.* Cobrança violenta de los drets, deutes, tribúts, etc. *Extorsion*.
Estovád. *da. p. p.* de estovar. *Sazonado, da*.
Estovar. *v. n.* Prender el punt bó es menjar aguiád. *Sozonarse*.
Estováyas. *f. pl.* Péssa de rôba que se pôsa demunt sa táula ahónt se menja. *Manteles*. = La que se pôsa demunt altar. *Toalla*, y la demunt las áltres. *Sibanilla*. = La que se pôsa demunt es pá cruu. *Musera*.

Estracció. *f.* Traspórt de géneros de una párt á áltre. = La separació de alguna de las pártas qui compónen un cós. = El ácte de trèurer los números en lotería. *Extraccion*. = De rêls en aritmética. *De raices*.
Estractád. *da. p. p.* de estractar. *Extráctado, da*.
Estractador. *ra. m. f.* El qui estrácta. *Extráctador, ra*.
Estractar. *v. a.* Compéndiar. *Extráctar*.
Estrát ó estrácto. *m.* Compéndi, resúmen. = La sustância que se trèu de los vegetáls per infusió ó fôc. *Extracto*.
Estrádo. *m.* La péssa ahónt sas señoras rehen sas visitas de cumpliment. = La tarima cubérta ab catifa para el tróno reyál. *Estrado*. = Estrádos. *m. pl.* Las sálas de los concèys y tribunáls reyáls. *Estrados*.
Estrafolári. *ria. m. f.* Estravagánt en sas séuas cóssas. *Estrafalarío, ria*.
Estragád. *da. p. p.* de estragar. *Estragado, da*.
Estragar. *v. a.* Corrómpre, destrair, viciar. *Estragar*.
Estrágo. *m.* Corrupció, destrucció, dány. *Estrago*.
Estrajudiciál. *adj.* Fét fóre de la via judiciál. *Extrajudicial*.
Estrajudiciálmént. *adv.* Sense observar las fórmulas judiciáls. *Extrajudicialmente*.
Estrambosidát. *f.* Malaltia dels nys. *Estrambosidad*.
Estrambótic. *ca. adj.* Burlésco, estravagánt, irregular. *Estrambótico, ca*.
Estramordíd. *da. p. p.* de estramordir. *Estremecido, da*.
Estramordir. *v. a.* Perturbar. *Estremecer*.
Estramordirse. *v. a.* Perturbarse, retgirarse. *Estremecerse*.
Estramúros. *adv.* Fóre de sas murádas. *Extramuros*.
Estranger. *ra. adj.* El qui es ó lo qui vé de país stranger. *Extrangero, ra*.
Estranger. *ra. m. f.* Personas de áltre país. *Extrangero, ra*.
Estrangería. *f.* La calidát de stranger. = Módos, costúms strangers. *Extrangería*.
Estrángol. *m.* Jôc. *Tdngano*.
Estrangolar. *v. a.* Aufegar. *Ahogar*.
Estrañació. *f.* La acció de apartar. = Destérro. *Extrañacion*.
Estrañád. *da. p. p.* de estrañar. *Extrañado, da*.
Estrañamént. *adv.* Ab admiració. *Extrañamente*.
Estrañar. *v. a.* Alluñar, fer enfôre de si. = Desterrar. = Admirar, trobar estrañv. *Extrañar*.
Estrañesa. *f.* Novédát, rareza, *Extrañesa*.
Estrañíssim. *ma. sup.* *Extrañísimo, ma*.

Estráñy, ña. *adj.* Râro, singular.—Estranger, foraster. *Extraño*, ña.
Estraordinári, ria. *adj.* Fôre de orde regular. *Extraordinario*, ria. = *m.* Corrêu particular. *Extraordinario*.
Estordináriamént. *adv.* Fôre del curs regular. *Extraordinariamente*.
Estrás. *m.* Composició qui imita al diamânt. *Estras*.
Estrategéma. *f.* Ardít, astucia, engáñy artificiosa. *Estrategema*.
Estratémora. *f.* Permis de rèber sas ordes sagrádas fôre del témps señalád per la Iglesia. *Estratémora*.
Estravagância. *f.* Raresa, ridiculès. *Extravagancia*.
Estravagant. *adj.* Râro, ridículo, singular. *Extravagante*.
Estravagants. *f. pl.* Las constitucions dels Pâpas afagidas al dret canònic. *Extravagantes*.
Estravenada. *p. p.* de estravenarse. *Extravenada*.
Estravenarse. *v. r.* Surtir sa sang de sas venas. *Extravenarse*.
Estraviád, da. *p. p.* de estraviar. *Estraviado*, da.
Estraviar. *v. a.* Fer pèrder es camí. = Pervertir, prevericar. *Estraviar*.
Estraviarse. *v. r.* Pèrder el camí. = Pervertirse, prevericarse. *Estraviarse*.
Estravío. *m.* El acte de estraviarse. = Desarrétglo en la vida. *Estravío*.
Estráy. *m.* Eczerfici pênós ô para conservar ô recobrar la salut. *Ejercicio*.
Estréb. *m.* Péssa de fêrro en que pôsa es pèus el qui quálca. *Estríbo*.
Estrebullád, da. *adj.* Travieso, sa.
Estrélla. *f.* V. Estèl. *Estrella*. = Ficsa: la qui pareix que está aficáda al cèl, y que no se môu. *Estrella fija*. = Posar demunt sas estréllas: alabar, eczaltar molt á un. *Ponerle sobre las estrellas*. = Tenir estrélla: ser félls, venturós. *Tener estrella*. = Tenir hóna ô málta estrélla: ser venturós ô desditzád. *Tener buena ó mala estrella*.
Estrélla. *f.* Destino, sòrt. = Espècie de péix. *Estrella*.
Estréllád, da. *p. p.* de estréllar. = *adj.* Adornád de estréllas. *Estrellado*, da.
Estréllar. *v. a.* Tirar ab violència alguna còsa. *Estréllar*. = Á la càre. *Dar en cara ô en rostro*, y *ant.* *estrellar*.
Estrélleta. *f.* Estrélla petita. *Estrellica*, ita ô *estrelluela*. = Sa que se pôsa en escrit ô estampád. *Estrella*.
Estréllôta. *f.* Estrélla gròssa. = Càda una de las estréllas que se pôsan á quádros de igreja. *Estrellon*.

Estrém. *m.* Lo primer ô derrer de una còsa, càp, fi. = El últim punt á que pôt arribar una còsa. = El últim esfòrs de una oporació. *Estremo*.
Estrém, ma. *adj.* Grán, excessiu, elevád, etc. *Estremo*, ma. = Ab; en ô per estrém. *adv.* Con, en ô por *estremo*.
Estrémád, da. *adj.* Escellént, pertét. = Sumamént bô ô dolént. *Estremado*, da.
Estrémadamént. *adv.* Bé. *Estremadamente*.
Estrémadíssim, ma. *sup.* *Estremadísimo*, ma.
Estrémadíssimamént. *adv. sup.* *Estremadísimamente*.
Estrémidát. *f.* Càp, fi. *Estremidad*.
Estrémunciád, da. *p. p.* de estremunciar. *Oleado*, da.
Estrémunciar. *v. a.* Administrar el sacramént de la Estremunció. *Olear*.
Estrémunció. *f.* Un dels sacraménts de la Iglesia. *Extremauncion*.
Estrénád, da. *p. p.* de estrenar. *Estrenado*, da.
Estrénar. *v. a.* Usar la priméra vegáda de una còsa. *Estrenar*.
Estrénuidát. *f. ant.* Corátge, firmesa, vigor. *Estrenuidad*.
Estrénuo, nua. *adj.* Animós, fòrt, vigorós. *Estrenuo*, nua.
Estreñedor. *m.* Màquina de fuster para estreñer péssas ajuntádas, etc. *Carcel*.
Estreñer. *v. a.* Fer més estreta una còsa, reduirla á mánco espáy. = Apretar. *Estrechar*. = Al véntre de módo que no puga espèllir el escrement. *Estreñir*. = Posar los fusters alguna péssa al estreñedor. *Encarcelar*. = Es corrèys: economisar el gâto. *Estrecharse*. = De pássos á un: posarlo en un apréto. *Apretarle las empulgueras*.
Estreñirse. *v. r.* Ferse més estrèt, apññarse, apretarse. *Estrecharse*. = Es véntre. *Estreñirse*.
Estrèt, ta. *p. p.* de estreñer. = *adj.* De pòca amp'ária. = Apretád. = Aváro, cric, rígid. *Estrecho*, cha. = De véntre. *Estreñido*, da.
Estrèt. *m.* El brás curt de mar per ahónt se comunican dos mars, v. g. el de Gibaltar. = Espáy curt y pòc ample entre dos parátges. = Apréto ô apriéto. *Estrecho*. = Entre duas muntánias. *Angustura*.
Estreta. *f.* *Apreton*.
Estretíssim, ma. *sup.* Molt estrèt. *Estrechísimo*, ma.
Estretíssimamént. *adv. sup.* *Estrechísimamente*.
Estretxès. *f.* Pòca estéusió, de pòc témps. = Austeridát de vida. *Estrechez*.
Estrevengúd, da. *p. p.* de estrevenirse. *Acaciado*, da.

Estrevenirse. *v. n.* Socceir. *Acaecer.*
Estria. *f.* Canàl en columna. *Estria.*
Estriad, *da. p. p.* de estriar. *Estriado, da.*
Estriar. *v. a.* Fer canàls en columna, etc. *Estriar.*
Estribad, *da. p. p.* de estribar. *Estribado, da.*
Estribar. *v. n.* Descansar, apoyarse una còsa de-
 munt àltra. = Fundarse en alguna còsa. *Estri-
 bar.*
Estribor. *m.* El costat dret de vaxèll. *Estribor.*
Estrígol. *m.* Instrumént de fèrro para fregar al
 bestiar gròs y llévarli sa pols. *Almohaza.* = Fre-
 garlo ab lo estrígol. *Almohazar.*
Estrínsec, *ca. adj.* Exterior. *Extrinseco, ca.*
Estrínsecamént. *adv.* Esteriormént. *Extrinseca-
 mente.*
Estrivillo. *m.* Cobleta curta que se repetèix al
 principi ò fi de poesia. = Expressió que se repe-
 tèix sovint en ua discurs. *Estribillo.*
Estro. *m.* Entusiàsme ò acaloramént de poeta. *Es-
 tro.*
Estrófa. *f.* Estància de vers. *Estrofa.*
Estroncád, *da. p. p.* de estroncar, *se.* *Estrancado,
 de ò restañado, da.*
Estroncar. *v. a.* Aturar el curs de alguna còsa, ma-
 jormént de la sàng. *Estrancar ò restañar.*
Estroncarse. *v. n.* Aturarse el curs de àygo, etc.
Estrancarse. = De la sàng. *Estrancarse ò resta-
 ñarse.*
Estropeyád, *da. p. p.* de estropeyar. *Estropeado,
 da ò lisiado, da.*
Estropeyar. *v. a.* Llévar el us de algún mèmbr. *Es-
 tropear.*
Estruendo. *m.* Renòu gròs. *Estruendo.*
Estrúmbol. *m.* Hòmo no bó per res, inútil. *Cachi-
 vache, cascariuelas.*
Estrupada. *p. p.* de estrupar. *Estrupada.*
Estrupador. *m.* El qui estrupa. *Estrupador ò es-
 tuprador.*
Estrupar. *v. a.* Desverjar una vèrge fèntli violèn-
 cia. *Estrupar y estuprar.*
Estrupo. *m.* Violència fèta á una vèrge. *Estupro ò
 estrupo.*
Estucád, *da. p. p.* de estucar. *Estucado, da.*
Estucar. *v. a.* Emblanquinar ab estuco. *Estucar.*
Estuco. *m.* Composició ò mescla de càls, gnix ò
 màrmol blànc picád, àygo cuyta, etc. *Estuco.*
Estudi. *m.* Aplicació, trabáy de esperít ò entenim-
 mént. = Quàrto ahónt se estudia. = Diligència,
 cuydado para fer alguna còsa. = Llòc ahónt se
 ensèña. = El àcte de aprènder la doctrina á que
 se aplica. *Estudio.* = Generál: universidat. *Es-
 tudio general.* = Ab estudi: ab enydado. *Con
 estudio.* = Fer estudi de alguna còsa: obrar ab
 àrt, y reflexió. *Hacer estudio de alguna cosa.*

= Donar estudi á un: enviarlo á escòla. *Dar es-
 tudio d uno.* = Estudis menors: gramàtica, re-
 tòrica, etc. *Estudios menores.* = Majors: la filo-
 sofia, teologia. *Mayores.*
Estudi. *m.* Quàrto de bàix de una càsa. *Entre-
 suelos.*
Estudiád, *da. p. p.* de estudiar. *Estudiado, da.*
Estudiador, *ra. m. f.* El qui estudia molt. *Estu-
 diador, ra.*
Estudiánt. *m.* El qui estudia ò el qui vâ á escòla,
Estudiante. = De la sopa. *Sopista ò sapon.* =
 El qui se fâ explicar sa lissó per un àltre. *Pa-
 saturo.* = Hòmo astút, viu, belitre. *Pua,* =
 ; Quin estudiánt! *Qué linda pua!*
Estudiantás. *m.* El qui estudia molt. *Estudianton.*
 = El qui es tengúd per grán estudiador. *Estu-
 diantazo.*
Estudiantèt. *m.* Estudiánt petít. *Estudiantico, illo.*
 = El qui estudia pòc. *Estudiantillo.*
Estudiantíl. *adj.* Lo pertañent á estudiánt. *Estu-
 diantil.*
Estudiantòt. *m.* El já de edat qui vâ á escòla. *Es-
 tudianton.*
Estudiar. *v. a.* Aplicar lo entenimént para aprèn-
 der. = Anar á escòla. = Aprènder de còr ò de
 memòria. = Procurar, *v. g.* agradar. *Estudiar.*
Estufa. *f.* Màquina para encalentir quàrtos. =
 Quàrto en los bàños para fer suar es maláts.
Estufa.
Estufád, *da. p. p.* de estufarse. *Ahuecado, da.* =
Crecido, da ò cundido, da. = *Pavoneado, da.*
Estufád, *da. adj.* Presumida. *Pavoneado, da, en-
 diosado, da ò enquillotrado, da.*
Estufarse. *v. r.* El vestit, etc. *Ahuecarse.* = En-
 diòt, pàgo, etc. *Pavonearse.* = Blát y demás
 gràns. *Creceer ò cundir.* = El hòmo. *Pavonearse,
 endiosarse, enquillotarse.* = Sas allòtas es vestit
 rodant, y acotarse en tèrra. *Hacer pompa.* =
 Còm uu endiòt. *Como gallo de cortijo.*
Estufat. *m.* Guisat. *Estofado.*
Estufèra. *f.* Vanidat. *Penacho.* = De àbres, plàn-
 tas. *Frondosidad.* = Vísia jova de un àny. *Greña.*
Estugós, *sa. adj.* Equilimoso, *sa.*
Estulticia. *f.* Tontería. *Estulticia.*
Estulto, *ta. adj.* Tontos. *Estulto, ta.*
Estupèndo, *da. adj.* Admiráble, assombrós. *Es-
 tupendo, da.*
Estupidès. *f.* Tontería. *Estupidez.*
Estúpido, *da. adj.* Nècio, tonto. *Estúpido, da.*
Esturí. *m.* Estoreta en forma redona. *Redor ò va-
 leo.* = Pelúd. *Peludo.* Para cuir fèms. *Cogedor
 de basura.*
Esturió. *m.* Pèix. *Esturion.*
Esturmia. *f.* Assiéuto de pàuma ò espàrt redó y ple

de páya. *Posadero* ó *poson* = Para figas, pân-sas, etc. *Cofin*.
Estutxa. *f.* El agregât de âs de bâsto, de espâsa, y de marilla. *Estucha*.
Estuviád, da. *p. p.* de estuiar. *Endurado*, da ó *economizado*, da.
Estuviador, ra. *m. f.* El qui estuviá. *Endurador*, ra.
Estuiar. *v. a.* Moderar el gâsto. *Endurar*. = *Parâulas*. *Ahorrar palabras*.
Estuiarse. *v. r.* Plâñerse en sa feyna. *Ahorrase*.
Esvauvâd, da. *p. p.* de esvauvarse. *Arrebatado*, da.
Esvauvarse. *v. r.* Secarse en sec el sembrât. *Arrebatarse*.
Esveíd, da. *p. p.* de esveir. *Exterminado*, da ó *extinguido*, da.
Esveir. *v. a.* Llêvar del tot una còsa, v. g. sas xin-xas de una câsa. *Exterminar* ó *extinguir*. = Llêvar lo véy de âbres. *Desvahar*.
Esventâd, da. *p. p.* de esventar. *Aventado*, da.
Esventar. *v. a.* Tirar una còsa al vént, v. g. el blât quând se fâ net. *Aventar*.
Esvergar. *v. a.* Donar, v. g. una bofetada, còp, etc. *Dar un bofetón*, etc.
Esvergarse. *v. r.* Posarse: v. g. á riurer. *Echarse á reir*, etc. = Menjar. *Echar al coieto*.
Esvôrt. *m. V.* Abôrt. *Aborto*. = *Aborton*.
Esvortar. *v. a.* V. Abortar. *Abortar*.
Eszofâda. *f.* Mërda gròssa á llòc públic. *Privada*.

NOTA,

Tots ets articles mallorquins qui coménsan per es y el seu corresponent espanhòl per ex, també si escrivan, y el qui losy vòl escriurer encâre lo pòt fer.

ET.

Étcétera. Expressió llatina qui vòl dir quey há més que dir. *Etcétera*. = Y per abreviació sòlamént se pòsa etc. *Etc*.
Eteològia. *f.* Tractât des costúms. *Eteologia* ó *etio-logia*.
Eteopèya. *f.* Pintura des costúms. *Eteopea*.
Èter. *m.* Flúido molt sutil qui umpl lo espây abónt están los âstros, y los môu segóns los físics. = Licor molt esperitós trêl del esperit de vi y de ôli de vidriòl. *Èter*.
Etéreo, rea. *adj.* Pertañent al cêl ó al èter. *Etéreo*, rea.
Etêru, na. *adj.* Sense principi ni fi. = De llârga durâda. *Eterno*, na.
Eternâl. *adj. ant.* Etêru. *Eternal*.
Èterquâlmént. *adv.* Pòc usâd. *Eternalmente*.
Èternamént. *adv.* Sense principi ni fi. = Durânt

molt de témps. *Eternamente*.
Eternidât. *f.* Duració sense principi ni fi. = Llârga duració de témps. *Eternidad*.
Eternisâd, da. *p. p.* de eternisar. *Eternizado*, da.
Eternisar. *v. a.* Fer durar una còsa per molt de témps. = Donar fâma molt duradêra. *Eternizar*.
Eteromância. *f.* Fabulós ârt de endevinar per el cânt y vòl de las âves. *Eteromancia*.
Ètic, ca. *adj.* Pertañent á la ètica. *Ètico*, ca.
Ètica. *f.* Ciència de los costúms, filosofia morâl. *Ètica*.
Etimologia. *f.* Orígen de las parâulas, la sêua derivació. *Etimologia*.
Etimològic, ca. *adj.* Pertañent á etimologia. *Etimològico*, ca.
Etimologista. *m.* El qui se dedica á cercar el orígen de las parâulas. *Etimologista*.
Etiologia. *f.* Proposició qui pròva á una âltra. *Etiologia*.
Etiope. *adj.* El de la Etiòpia provincia de África. *Etiope*.
Etiqueta. *f.* Ceremònia de estil. *Etiqueta*.
Etjofagarse. *v. r.* Alenar de cansâd. *Jadear*.
Ets. *Article plural*. Lo matéix que *els* ó *los*, y sòlamént se pòsa devânt el nôm qui coménsa per vocâl ó per h. *Los*.
Ets. Segona persona de indicatíu de ser. *Eres*.
Etzâ. *m.* Desgràcia. *Azar*.
Etzahâra. *f.* Espècie de pita. *Aloes* ó *zâbila*.
Etzêl. *m.* Sustância metâlica blanquinosa. *Zinc*.
Etzeròla. *f.* Fruyta. *Aserola*.
Etzerolêra. *f.* Âbre fruytâl. *Aserolo*.
Etzibar. *v. a.* Pégar. *Dar* ó *echar*.
Etzibarse. *v. r.* Menjar. *Calar* ó *calarse*.

EU.

Euballó. *m. V.* Auballó. = El de entrâda de câsa grân. *Sumidero*.
Euhòlia. *f.* Virtút qui ajuda á parlar axí còm convé. *Eubolia*.
Eucaristia. *f.* El santíssim Sagramént de lo Altar. *Eucaristia*.
Eucarístic, ca. *adj.* Pertañent á la Eucaristia. = Se diu de tota òbra tant en pròsa còm en vèrs, cuyo objècte ó assunto es de donar grâcias. *Eucarístico*, ca.
Eucològi. *m.* Llibre de oraciòns para los diumenges y fêstas. *Eucologio*.
Eufenisme. *m.* Trôpo para dulcificar las expressions. *Eufenismo*.
Eufònia. *f.* Dolsa pronuncia. *Eufonia*.
Eufòrbi. *m.* Arbusto de Mauritània. *Euforbio*.
Eufràssia. *f.* Hêrba bona per los uys. *Eufrasia*.

EVA

257

EX

Eufrosina. *f.* Una de las fabulosas grácias. *Eufrosina.*
Eulógias. *f. pl.* Còsas de menjar beneídas. *Eulogias.*
Eumênides. *f.* Furia del infèrn. *Euménides.*
Eunuco. *m.* Hòmo senál. = Antigamént en el Oriént el favorito del réy. *Eunuco.*
Eura. *f. pl.* *Yedra.* = Forastéra. *Enredadera.*
Euritmia. *f.* Simetría y hòu orde de las pártas de un edifici. *Euritmia.*
Éuro. *m.* Vént de llevánt. *Euro.*
Euròpa. *f.* Una de las quátres pártas del mon. *Euro-pa.*
Európéo, *és. adj.* El naturál de Euròpa y lo pertañént á ella. *Europeo, ca.*
Entérpe. Una de las musas. *Euterpe.*
Entiquiá, *na. adj.* El qui seguèix la heregia de Entiques. *Entiquiano, na.*
Eutropèlia. *f.* Virtút qui modéra los devertiménts. *Eutropelia.*
Eutropèlic, *ca. adj.* El qui es moderád en los devertiménts. *Eutropèlico, ca.*

EV.

Evacuació. *f.* Buydamént, desocupació. *Evacuacion.*
Evacuád, *da. p. p.* de evacuar. *Evacuado, da.*
Evacuar. *v. a.* Buydar, desocupar. = Estrèurer, fer surtir. *Evacuar.* = Evacuar un negòci ò diligència: acabarlos, terminarlos. *Evacuar un negocio ò diligencia.* = Evacuar un escrit ò llibre, etc.: estrèurer de élls lo que se necessita. *Evacuar un escrito, etc.* = Evacuar los humors: trèurerlos del còs. *Evacuar los humores.*
Evacuatiu, *va. adj.* Lo qui sà evacuar. *Evacuativo, va.*
Evacuatióri, *ria. adj.* Lo qui té virtút para fer evacuar. *Evacuatorio, ria.*
Evangèli. *m.* Bòna nòva. = La història de N. S. Jesucrist contenguda en los quátres llibres de los quátres evangelistas. = Lo que en sa missa se llitx de algún de aquèsts llibres después de la epístola. *Evangelio.*
Evangèlic, *ca. adj.* Pertañént al evangèli. *Evangelico, ca.*
Evangèlicamént. *adv.* Conforme al evangèli, *Evangelicamente.*
Evangèlis. *m. pl.* Llibrèt qui conté pàrt dels evangèlis y que duen penjáds del vestit los nins. *Evangelios.*
Evangelista. *m.* El qui compongué los evangèlis. = El qui lo cànta. *Evangelista.* = El destinád para cartarlo per ofici. *Evangeliero.*

Evaporáble. *adj.* Lo que se pòt evaporar. *Evaporable.*
Evaporació. *f.* Ecshalació, elevació de los vapors. *Evaporacion.*
Evaporád, *da. p. p.* de evaporar, se. *Evaporado, da.*
Evaporar. *v. a.* Reduir un líquido á vapors. = Despedir de sí vapors. *Evaporar.*
Evaporarse. *v. r.* Ecshalarse. *Evaporarse.*
Evaporatòri, *ria. adj.* Lo qui té virtút para fer evaporar. *Evaporatorio, ria.*
Evaporisád, *da. p. p.* de evaporisar. *Evaporizado, da.*
Evaporisar. *v. a.* Evaporar. *Evaporisar.*
Evassió. *f.* Escapatòria, surtida. *Evasion.*
Eventuál. *adj.* Se diu de los emolumentés que se prenen á més de la dotació fissa. *Eventual.*
Eversió. *f.* Ódi. *Aversion.* = Destrucció totál. *Eversion.*
Evicció. *f. cur.* Seguretát de respòndrer del prèa de lo venúd, pagád ò déxád. *Eviccion.*
Evidència. *f.* Certesa clàra, demostració de una còsa. *Evidencia.* = Morál: la certitud de una còsa de qui es temeridát judicar lo contrári. *Moral-Evidenciád,* *da. p. p.* de evidenciar. *Evidenciado, da.*
Evidenciar. *v. a.* Fer patént, manifestá y notòria alguna còsa. *Evidenciar.*
Evidént. *adj.* Clar, manifest, notòri. *Evidente.*
Evidentíssim, *ma. sup.* Molt evidént. *Evidentissimo, ma.*
Evidentíssimamént. *adv. sup.* Evidentíssimamente.
Evidéntmént. *adv.* Clàramént. *Evidentemente.*
Evitáble. *adj.* Lo que se pòt evitar. *Evitable.*
Evitád, *da. p. p.* de evitar. *Evitado, da.*
Evitar. *v. a.* Fugir de los dañós, desagradáble. *Evitar.*
Evitèrn, *na. adj.* Lo qui no tendrà si encàreque hája tengúd principi. *Eviterno, na.*
Eviternidát. *f.* La duració de las còsas qui no téneu fi ò del témps sense térme. *Eviternidad.*
Évo. *m. V.* Eviternidát. *Evo.*
Evocació. *f.* El ácte y effecte de evocar. *Evocacion.*
Evocád, *da. p. p.* de evocar. *Evocado, da.*
Evocar. *v. a.* Cridar á algú en son aussili y favor. = Entre los gentils invocar los mòrts. *Evocar.*
Evolució. *f.* Maniòbra de las tròpas ò armádas en formació. *Evolucion.*

EX.

Ex. *adv.* Qui es estád, v. g. éxgenerál qui vòl dir que es estád generál. *Ex.*

Exám. *m.* Multitud de beyas jovas.—Còpia de áltas còsas. *Enjambre.*

Examàd, *da. p. p.* de examar. *Enjambrado, da.*

Examar. *v. a.* Fer axáms sas beyas. *Enjambrar.*

Éxe; *sa. so. ant.* Pronòm demostratíu: aqúest, ta, axò. *Este, ta, to.*

Exid, *da. p. p.* de exir. *Salido, da y ant. exido, da.*

Exida. *f.* Surtida. *Salida, y ant. exida.*

Exir. *v. n.* Surtir. *Salir, y ant. exir.*

EY.

Ey. Interjecció para cridar á algú. *Ola.*

Eyma. *f.* Judici, prudència. *Tino.*—Pèrder s'eyma. *Perder el tino.*

Eyna. *f.* Instrument de qui se servèix para fer obrar ò trabayar alguna còsa. *Trebejo.*—Eynas: el agregát de éllas. *Apero.*—Las necessàrias para fer alguna còsa. *Amaños.*—De càmp. *Haberto.*

FAC

F. La sèsta lletra del alfabéto mallorquí y la quárta de las consonánts. *F.*

Fà. *m.* El quárt punt de sòlfa. *Fa.*—Tercéra persona del singular del presént de indicatíu de fer. *Hace.*

Fabiòl. *m. V.* Fubiòl.

Fabordó. *m.* Mòdo de cantar ab tota igualdat. *Fabordon.*

Fàbrica. *f.* La acció de fabricar.—Edifici suntuós. Llòc ahónt se fabrica.—Idèa, imaginació. *Fabrica ò fabricacion.*

Fabricád, *da. p. p.* de fabricar. *Fabricado, da.*

Fabricador, *ra. m. f.* El qui fabrica.—Autor, càu-sa. *Fabricador, ra.*

Fabricánt. *p. a.* de fabricar. El qui fabrica. *Fabricante.*

Fabricánt. *m.* El qui té alguna fàbrica. *Fabricante.*

Fabricar. *v. a.* Construir, edificar.—Idear, imaginar, inventar. *Fabricar.*

Fabril. *adj.* De menestrál. *Fabril.*

Fábula. *f.* Cuénto, rondáya, ficció morál, novèlla.—Argument de un poema èpic. *Fábula.*

Fabuleta. *f.* Fábula petita. *Fabulilla, ita.*

Fabulista. *m.* El qui conte, escriu ò compón fábulas. *Fabulista.*

Fabulós, *sa. adj.* Fingíd. *Fabuloso, sa.*

Fabulosamént. *adv.* Fingidamént. *Fabulosamente.*

Facció. *f.* Acció militar.—Parcialidat, partít. *Faccion.*

Faccionári, *ria. adj.* Partidári, aderíd á algún partít. *Faccionario, ria.*

Facciós, *sa. adj.* Partidári.—Perturbador de la tranquilidad. *Faccioso, sa.*

Faceto, *ta. adj.* Alegre, divertíd, xistós. *Chiste-so, sa, y ant. faceto, ta.*

FAC

Fácil. *adj.* Bò de fer.—Inconstánt, mudáble.—Frágil, juger, de pòca consistència. *Fácil.*

Facilidat. *f.* Pòca ò ninguna dificultat.—Pronatítat en el obrar.—Indulgència ò condescendència excessiva. *Facilidad.*—De adormirse. *Dormideras.*

Facilèt, *ta. adj.* Un pòc fácil, y se diu de una còsa molt dificultosa, per ironía. *Facilillo, illa.*—Un pòc fácil en veritat. *Facilito, ita.*

Facilíssim, *ma. sup.* Molt fácil. *Facilísimo, ma.*

Facilíssimamént. *adv. sup.* Ab molta facilitat. *Facilísimamente.*

Facilitád, *da. p. p.* de facilitar. *Facilitado, da.*

Facilitar. *v. a.* Fer fácil. *Facilitar.*

Fácilment. *adv.* Sense péna ni trabáy. *Fácilmente.*

Facinerós, *sa. adj.* Dolénts, crimínals, málvads. *Facineroso, sa.*

Factible. *adj.* Lo qui se pòt fer. *Factible.*

Facticio, *cia. adj.* Artificial, fèt per art. *Facticio, cia.*

Factor. *m.* El encarregád de comprar, vèndrer, etc. de los mercaders.—El multiplicáudo y el multiplicador. *Factor.*

Factoria. *f.* Empléyo del factor.—Llòc ahónt son los factors de la compañía de comèrs. *Factoria.*

Factura. *f.* Estát del prèu, de la calidat, etc. de una mercadería. *Factura.*

Fáculas. *f. pl.* Tàcas lluminosas en el sòl. *Fáculas.*

Facultat. *f.* Podèr, virtút.—Resistència, fòrsa.—Ciència, art.—Cuérpo de catedràtics de una universidat.—Llecència, permissió. *Facultad, y ant. facultat.*

Facultatíu, *va. adj.* Pertañént á art, ciència.—Qui dependèix de la facultat ò permissió otorgáda. *Facultativo, va.*—Acte facultatíu: acció que se pòt fer ò notar. *Acto facultativo.*

Facultatiu. *m.* Professor de una ciència, de una facultat, de un art. = *Métge. Facultativo.*
Facultativament. *adv.* Segons regla de una facultat. *Facultativamente.*
Facundia. *f.* Elegància, elocuència, afuència de paraules, gràcia, bon dir. *Facundia.*
Facundo, *da*. *adj.* Elocuent, qui parla bé y ab facilitat. *Facundo, da.*
Fad, *da*. *adj.* Faltó de la sal corresponent. = *Hòmo pòc pariant. Soso, sa ò zonso, za.*
Fada. *f.* Bruxa. *Hada.*
Fadri, *na*. *m. f.* El qui no se es casad y já es casador. *Soltero, ra.* = *Veyardos. Solteron, na.* = *Fadrina garruda qui já té mólts d'any. Doncellueca.*
Fadrinatge. *m.* El estat de fadri. *Solteria.*
Fadrinèt, *ta*. *m. f.* Fadrins joves. *Solterito, ta.*
Fadrinot, *ta*. *m. f.* Allot, ta grans qui já pòden fer feyna y estiman més jugar que fennè. *Zanagarullon, na.*
Faèl. *adj.* Lleal, qui guarda fe. = *m.* El cristià catòlic. *Fiel.*
Faig. *m.* Àbre. *Haya.* = *El seu fruyt. Hayuco.*
Falguer, *ra*. *adj.* Cariños, stractiu, adulator. *Halagüeno, ña.*
Falagadura. *f.* Cariño, atractiu, jòcs, festas. *Halago.* = *Fer falagaduras. Halagar.*
Falange. *f.* Tròs de infanteria macedònia. = *Los tres ordes dels óssos des dits de màns y pèus. Falange.*
Falca. *f.* Tescó. *Cuña*, y en Aragó. *Falca.*
Falcada. *f.* El manat de segad que el segador se pòsa dins sa mà. *Manada ò tramo.*
Falcidia. *f. cur.* Dret de completar un herenatge ò la quarta part de los béus heredats. *Falcidia.*
Falcó. *m.* Àve de rapisa. *Halcon.* = *Antiga péssa de artilleria. Falcon.*
Falconèt. *m.* Falcó petit. *Halconcito.* = *Petita péssa de artilleria. Falconete.*
Falda. *f.* La part del vestit desde sa cinta fins á baix. = *La part de muntània desde baix de tot fins á mitjan còsta. Falda.* = *De vestit desde sa cinta fins als jonóys. Regazo ò seno.*
Faldá. *m.* Espècie de faldetas curtes que duyen los soldats vestits de fòrt y que duen es cossiers. *Faldar.* = *De camia. Faldon ò pañal.* = *El de devant. Pañal delantero, y el de derrera. Pañal trasero.*
Faldada. *f.* Lo que se du ò càb dins sa fàlda. *Haladada.*
Faldetes. *f. pl.* Vestidura de dòna. *Basquiñas.* = *Biancas per dur devall. Faldillas.*
Faldons. *m. pl.* Faldetas. *Basquiñas.*

Falguera. *f. pl.* Elecho.
Fallàcia. *f.* Engany, mentida. *Falacia.*
Fallàs. *adj.* Engañador, embustero, mentider. *Fallaz.*
Fallibilitat. *f.* Calidat qui constituëix fallible. *Fallibilidad.*
Fallible. *adj.* El qui se pòt enganar ò errar. *Fallible.*
Fals, *sa*. *adj.* Enganyós, incert, fingid, mentider, simulad, còntrefèt. = *Falto de lléy. Falso, sa.*
Falsa. *f.* Falta de consonància en la música. *Falsa.*
Falsabràga. *f.* Òbra de fortificació. *Falsabraga.*
Falsament. *adv.* Ab falsedat. *Falsamente.*
Falsari, *ria*. *adj.* Falsificador de instruments públics, axò es escrits. = *Mentidera. Falsario, ria.*
Falsedat. *f.* Falta de veritat, de uniformidat. = *Engany, mentida. Falsedad.*
Falsèt, *ta*. *adj.* Diminutiu de fals. *Falsito, ta.*
Falsèt. *m.* Mòdo de cantar. *Falsete.* = *Cantar de falsèt. Cantar en falsete.*
Falsetjad, *da*. *p. p.* de falsetjar. *Falseado, da.*
Falsetjar. *v. a.* Corrompre, còntrefer, adulterar. *Falsear.* = *v. n.* No dir una còrda de instrument músic. *Cerdear.*
Falsificació. *f.* Adulteració, corrupció. *Falsificacion.*
Falsificad, *da*. *p. p.* de falsificar. *Falsificado, da.*
Falsificador, *ra*. *m. f.* El qui falsifica. *Falsificador, ra.*
Falsificar. *v. a.* Adulterar, corrompre escripturas, monedas, etc. *Falsificar.*
Falsíssim, *ma*. *sup.* Molt fals. *Falsísimo, ma.*
Falsíssimament. *adv. sup.* Falsísimamente.
Falta. *f.* Defecte, privació de alguna còsa. = *Culpa, pecat.* = *Cessació de la regla en una dòna en cinta. Falta.* = *Càurer en falta. Caer en falta.* = *Una fadrina. Manchar su honor.* = *Fer falta: faltar una còsa de que se necessita ò no trobarse en un llòc al temps quey devía esser. Hacer falta.* = *Per falta de... Por falta de... Seus falta. Sin falta.*
Faltad, *da*. *p. p.* de faltar. *Faltado, da.*
Faltar. *v. n.* No tenir una còsa lo que deu tenir ò necessita. = *Acabarse, consumirse.* = *Estar ausent, no comparèxer.* = *No tenir. Faltar.* = *No faltar cap grà á sa dobla: havery tot lo necessari y encàre més. No faltar chichota ò no faltar ni un cabello.*
Falteta. *f.* Falta petita. *Faltilla.*
Falto, *ta*. *adj.* Defectuós, destituíd de lo que se há de tenir. *Falto, ta.*
Falua. *f.* Càsta de barco. *Falua.* = *Hòmo qui se pòsa devant un y altre y li fa ombra. Sombrajo.*

Faluca. *f.* Bârca petita de sis remes. *Falluca.*
Falzia. *f.* Hérba. *Culantrillo, culantro, adrianto, brenga.*—Áve. *Vencejo* ò *arrejaco.*
Falla. *f.* Fálta. *Falla.*
Fallad, *da. p. p.* de fallar. *Fallado, da.*
Fallada. *f.* Fálta de cârta de la pinta de la que se juga. *Fallada.*
Fallar. *v. n.* No tenir cârta de la pinta de la que se juga.—*v. a.* Fer sentència un tribunál. *Fallar.*
Fallo. *m.* Fálta de cârta, etc.—Determinació, sentència. *Fallo.*
Falló, *nà. adj.* Desconténts. *Malguisado, da.*
Fâm. *f.* Grân gâna de menjar.—Fálta de víveres, majorment de blât.—Grôs desítz de alguna còsa. *Hambre.*—Cauina: qui no se espâssa per molt que se menj. *Canina* ò *caninez.*—Á tota hòra. *Hora estudiantina.*—Qui âlsa. *Cazuza.*—Sa fâm sâ discórrer. *Mas discorre un hambriento que cien letrados.*—Sa fâm gòsa á nes jèurer. *El hambre desecha sueño.*
Fâma. *f.* Veu comuna, bôn nòm, reputació. *Fama.*
Famèlla. *f.* La dôna y el animál qui pôt parir. *Hembra.*—De prénsa, tornillo, etc. *Hembra* ò *tuerca.*—Hòmo cobârd. *Marica.*—Hòmo qui oòm á dôna se cuyda molt de anar bèn vestid, pen-tinád, etc. *Ninfa.*
Famèllid. *adj.* Hòmo delicád, de pòc esperít. *Maricon.*
Família. *f.* Tota la gént qui habita en una câsa bâix de un câp.—Tots es criáds y criádas de una câsa.—El enérpo de religiosos.—Collecció de tots los animáls ò de totas sas plântas qui ténen relació naturál entre sí.—Parentèlla. *Familia*
Familiar. *adj.* El qui trâcta frecuentmént ab algú.—Casolar, frecuent, de us comú.—El estil y parâulas que se usan en la conversació ò en las cârtas entre amígs. *Familiar.*
Familiaridât. *f.* Amistât, trâcto frecuent. *Familiaridad.*
Familiarisâd, *da. p. p.* de familiarisar, se. *Familiarizado, da.*
Familiarisar. *v. a.* Fer comuna una còsa. *Familiarizar.*
Familiarisarse. *v. r.* Acomodarse al trâcto familiar de algú. *Familiarizarse.*
Familiarment. *adv.* Ab familiaridât. *Familiarmente.*
Famós, *sa. adj.* Célebre, distingíd, escellént, illustre.—Bô, perfét. *Famoso, sa.*
Famosamént. *adv.* Escelléntmént. *Famosamente.*
Famosísim. *ma. sup.* Molt famós. *Famosísimo, ma.*
Fâmula. *f.* Criáda. *Fûmula.*

Fanâl. *m.* Llantêrnia gròssa. *Fanal* ò *farol.*
Fanalèt. *m.* Fanâl petít. *Fanalito* ò *farolito.*
Fanâtic, *ca. adj.* Obstinád en defensar errors en matèria de religió.—Entusiasmád per alguna còsa, *v. g.* per música. *Fandtico, ca.*
Fanatisme. *m.* Obstinació ò entusiasmisme de fanâtic. *Fanatismo.*
Fandângo. *m.* Tocáda ò ball. *Fandango.*—Ballar un bôn fandângo.
Fanêga. *f.* Mesura de duas barcêlas pòc més ò méuos. *Fanega.*
Fanfârria. *f.* Arrogância, vânaglòria, etc. *Fanfarrria.*
Fâng. *m.* Còsa coneguda. *Lodo* ò *cieno.*—Á fons de âygo. *Fango.*—De mòro: mescla de câls y grâva. *Mortero.*—Blân, y en qui, si algú pâssa per demúnt, sy afoua. *Tremadal* ò *tremadal.*—Que déxa s'âygo embâssada. *Lama.*
Fangós, *sa. adj.* Ple de fâng. *Lodoso, sa* ò *fangoso, sa.*
Fanguer. *m.* Llòc de molt de fânc. *Lodazal* ò *fanguar.*—Fânc apégád á bâxos de vestít. *Cascarrias.*
Fantasia. *f.* Imaginació.—Presunció.—Vanidât.—Ficció. *Fantasia.*
Fantasiós, *sa. adj.* Nets, pulcros. *Ascado, da.*
Fantâsma ò **fantârma.** *f.* Visió, ombra. *Fantasma.*—Per fer pò. *Fantasma* ò *marimanta.*—Hòmo molt grân. *Estantigua* ò *jayan.*
Fantâstic, *ca. adj.* Imaginád, quimêric.—Entouâd, presuntuós, vâ. *Fantástico, ca.*
Fantâsticamént. *adv.* De un módo fantâstic. *Fantásticamente.*
Farramâlla. *f.* Moltes còsas juntas. *Retahila.*
Farcid, *da. p. p.* de farcir. *Relleno, na.*—*Plagado, da.*
Farcimént. *m.* El efècte de farcir. *Relleno.*
Farcir. *v. a.* Umplir una âve, carabassó, etc. de câru picáda, mellas, y âltres ingrediénts. *Rellenar.*—De pòys, roña, etc. *Plagar de...*
Farcirse *sa pânxa:* umplírlase de menjar. *Atestar el panzo* ò *la andorga.*—Farcirse de pòys, etc. *Plagarse de piojos, etc.*
Fârd. *m.* Bolíc de rôba, càrrega. *Fardo.*
Fardèt. *m.* Fârd petít. *Fardillo, ito.*
Farést, *ta. adj.* Lo qui câusa pò. *Torvo, va, horrendo, da.*
Farina. *f.* El grâ reduíd á pols. *Harina.*—Estufâda. *Abalada.*—Sa flôr de farina. *Lo flor de la harina.*—Fer bôna ò mâla farina: bé ò mál. *Hacer buena* ò *mala harina.*—Fer sa farina blâna, humiliarse, subjectarse. *Besar la correa.*
Farinetas. *f. pl.* Còrt aguiât de fariua. *Gachas* ò *puches,* y en Aragó. *Farinetas.*

Farisàic, ca. *adj.* Pertanyent a farisèu. *Farisàico*, ca.
Farisèu. *m.* Cert sectari entre los judios. = Hòmo de mal natural. *Fariseo*.
Faristòl. *m.* Pulpit de altar. *Atril*. = De còr para posar es llibres o el de cantar epístolas, etc.
Facistol. = Hòmo qui està devànt àltre. *Pantalla*.
Farmacèutic. *m.* Potecàri. *Farmacèutico*.
Farmàcia. *f.* La ciència de potecàri. *Farmacia*.
Farmacopèa. *f.* Tractat de la preparació de los medicaments. *Farmacopea*.
Fàro. *m.* Torre qui té un gràn fanàl para fer llam als navegants. *Faro*.
Faró. *m.* Flama de llumí. *Llama*.
Faròl. *m.* Fanàl. *Farol*.
Farolèt. *m.* Faròl petit. *Farolico*, *illo*, *ito*.
Farràtge. *f.* El sembrat verd que se dona al bestiar gròs. *Alcedel*, *alceder* o *herren*. = El terrèu ahont està sembrada. *Herrenal*.
Farrútx. *m.* Escudella de ordi. *Farro*.
Fàrsa. *f.* Comèdia. = Agregad de comediants. *Farsa*. = Burla. *Burla*.
Farsant, ta. *m. f.* Comediants. *Farsante*, ta.
Fàrt, ta. *adj.* Ple de menjar. = Anutjàd, disgustad. *Harto*, ta.
Fàs. *m.* Pàuma. *Palma*. = Sas matinas de los últims tres dias de la semmana santa. *Tinieblas*. = De lleña: atupada ab bastó, verga, etc. *Tunda de palos*. = Donar un fàs de lleña. *Tundir d palos*. = Per fàs o per nefas. Frase adverbial. Justament o injustament. *Por fas o por nefas*. = La santa fàs: la imatge que dexà de la seua càre estampada Cristo en el vel de la Verònica o còpia de ella. *La santa Faz*.
Fàsces. *f. pl.* La insignia del cònsul romà qui se componia de una destràl ab un manadèt de vergas. *Fasces*.
Fàsòl. *m. pl.* Y fruyt. *Frisol* o *judihuelo*. = Fàsòl judío. *Fusol de carreta*. = Tènre, però massa véy. *Cascarrudo* o *zapatudo*.
Fàsse. *f.* La diferent aparició de alguns planèts. *Fase*.
Fasser. *m.* Àbre. *Palma* o *palmera*.
Fassèt. *m.* Nòm que en alguns llòcs donan a sa xapeta. V. *Xapeta*.
Fastidi. *m.* Disgúst, àsco, enfado, repugnància. *Fastidio*.
Fastidiad, da. *p. p.* de fastidiar, se. *Fastidiado*, da.
Fastidiar. *v. a.* Causar fastidi. *Fastidiar*.
Fastidiarse. *v. r.* Prènder fastidi. *Fastidiarse*.
Fastidiós, sa. *adj.* Lo qui causa fastidi. *Fastidioso*, sa.
Fastidiosament. *adv.* Ab fastidi. *Fastidiosamente*.

Fastidiosíssim, ma. *sup.* *Fastidiosísimo*, ma.
Fastidiosíssimament. *adv. sup.* *Fastidiosísimamente*.
Fàstitx. *m.* Àsco. *Hastio* o *fastidio*. = Causar fàstitx. *Fastidiar* y *ant. hastiar*.
Fàstos. *m. pl.* Calendari o prouòstic dels romans ahont estavan notads los dias de festa o de audiència. = Registres públics qui contenen accions grans y memorables. *Fastos*. = Consulars: taulas cronològicas dels cònsuls de Roma. *Consulares*.
Fatàl. *adj.* Desastrós, funést, infélis. = Casuàl. *Fatal*.
Fatalidat. *f.* Desastre, desgràcia, etc. *Fatalidad*.
Fatalíssim, ma. *sup.* Molt fatàl. *Fatalísimo*, ma.
Fatalíssimament. *adv. sup.* *Fatalísimamente*.
Fatalisme. *m.* Opinió falsa, errònea y herética de los fatalistas. *Fatalismo*.
Fatalista. *m.* El qui se pensa que tot succeïx per casualidat. *Fatalista*.
Fatàlment. *adv.* Infèlismènt. *Fatalmente*.
Fatallarà. *f.* Cosa de pòca entidat. *Frustreria*.
Fatiga. *f.* Cansament, trabáy. *Fatiga*. = Dret que se paga al señor quand se ven algun immòble qui era de ell. *Fadiga*.
Fatigad, da. *p. p.* de fatigar. *Fatigado*, da.
Fatigar. *v. a.* Cansar, molestar, enfadar, etc. *Fatigar*.
Fatigarse. *v. r.* Cansarse. *Fatigarse*.
Fàtuament. *adv.* Nèciamènt. *Fatuamente*.
Fatuidat. *f.* Tontedat, ximplessa, necedat. *Fatuidad*.
Fàtuo, ua. *adj.* Nècios, tontos, ximples. *Fatuo*, tua.
Fàtx. *m.* Àbre. *Haya*. = Mòdo de estar un barco. *Facha*. = Estar en fàtx. *Estar en facha*.
Fatxàda. *f.* Enfrònt de edifici. = Presència, figura de algú. *Fachada*.
Fatxènda. *adj.* Vá, presuntuós. *Fachenda*. = Fer de fatxènda. *Fachendear*.
Fatxenderia. *f.* Mál mòdo de obrar. *Fechoria*.
Fàtxo. *m.* Presència de sa càre. *Facciones*.
Fàuces. *f. pl.* Sa gargamèlla. *Fauces*.
Fàuno. *m.* El déu de los camps entre los gentils. *Fauno*.
Fàus. *f.* Instrument tòrt y ab dents para segar. *Hoz*. = Còm la que pintan a la mòrt. *Guadaña*.
Fausó. *m.* Faus petita. *Hocina*.
Fàusto. *m.* Ostentació, vanidat. = Orgüllo. *Fausto*.
Faustós, sa. *adj.* Vá, orgüllós. *Faustoso*, sa.
Fautor, ra. *m. f.* El qui oferèix partit. = El qui amaga un malfactor o un rùbo. *Fautor*, ra.
Fautoría. *f.* La acció de afavorir un partit, etc. *Fautoría*.
Fàva. *f.* Llegum ben conegud. *Haba*. = Bultèt en

la càrn de un còs. *Haba* ò *roncha*. = Son fàvas contadas: la còsa es clàra. *Son habas contadas*.
Favar. *m.* Terréno sembrad de fàvas. *Habar*.
Favària. *f. pl.* *Favaria*.
Favéra. *f. pl.* *Haba*.
Faveria. *f. pl.* *Siempre viva*.
Favó. *m.* Fàvas de càsta menuda. *Habon*.
Favolí. *m.* Fàva menuda. *Habita*.
Favor. *m.* Ajuda, bènèfici, gràcia, protecció. *Favor*.
Favoràble. *adj.* Conveniènt, útil, profitós. *Favorable*.
Favoràblemènt. *adj.* *Favorablemente*.
Favorito, *ta.* *m. f.* Estimads ab preferència. *Favorito*, *ta*.
Fàxa. *f.* Còsa coneguda. *Faja*. = Gròssa y àmpla.
Fajon. = De punt para faxar nins. *Fajero*.
Faxad, *da.* *p. p.* de faxar. *Fajado*, *da*.
Faxad, *da.* *adj.* Arquitectura qui té fàxas. *Fajado*, *da*.
Faxamènt. *m.* El àcte de faxar. *Fajamiento*.
Faxar. *v. a.* Fermar ò lligar ab fàxas. *Fajar*.
Faxeta. *f.* Fàxa petita. *Fajuela*.
Faxina. *f.* Pàrapèto para defensarse. *Fajina*.
Faxòta. *f.* Fàxa gròssa. *Fajon*.
Faxúg, *ga.* *adj.* Qui pésa molt. = Enfadós, molést. *Pesado*, *da*.
Fàys. *f.* Mauat de brins de càrritx ò de espàrt para fer llum. *Hacho*.
Fayzá. *m.* Àve. *Faisan*.

FE.

Fe. *f.* Virtut tèologal ab que firmamènt creym las veritats reveladas per Déu. = Confiànsa, y deym: ténc fe ab el mètge. = Cteyència. = Paràula, promessa. = Testimòni. = Seguretát. *Fe*. = À fe. *À fe*. = En bona fe; ab ingenuidat. *À la buena fe*. = À fe de hòmo, de cristià, etc. *À fe de hombre, de cristiano, etc.* = Crèurer ab sa fe des carboner: sense volèr sàber més que Déu lo hà revelad. *Creer con la fe del carbonero*. = Donar fe: testificar. *Dar fe*. = Fer fe: testimòni. *Hacer fe*.
Féaldat. *f.* Deformidat, fàlta de simètria. = Acció dolènta. *Fealdad*.
Fébeo, *ea.* *adj.* Pertañènt á Fébo. *Fébeo*, *ea*.
Fébo. *m.* El sòl. *Febo*.
Fébra. *f.* Malaltia. *Fiebre* ò *calentura*. = Curòlla. *Afan*. = Cucurèlla: fingida. *Calentura de pollo para comer gallina*.
Febráda. *f.* Fébra àlta de punt. *Calenturon*.
Febrer. *m.* El segóu més del àny. *Febrero*.
Febreta. *f.* Fébre petita. *Calenturilla*.

Febrós, *sa.* *adj.* El qui té fébra. *Febricante* ò *calenturiento*, *ta*.
Fecundad, *da.* *p. p.* de fecundar. *Fecundado*, *da*.
Fecundamènt. *adv.* Copiosamènt. *Fecundamente*.
Fecundar. *v. a.* Fer produir. *Fecundar*.
Fecundidat. *f.* Abundància, fertilitat. *Fecundidad*.
Fecundisad, *da.* *p. p.* de fecundisar. *Fecundizado*, *da*.
Fecundisar. *v. a.* V. Fecundar. *Fecundizar*.
Fecundíssim, *ma.* *sup.* Molt fécundo. *Fecundísimo*, *ma*.
Fécundo, *da.* *adj.* Abundant, copios, fèrtil. *Fecundo*, *da*.
Fefaciènt. *adj.* Lo qui fà fe. *Fefaciente* ò *fefaciente*.
Fefaut. *m.* Nòta musicál. *Fefaut*.
Fèl. *f.* Líquido molt amarg. *Hiel*. = Amargura, disgust. *Hiel*. = No tenir fèl: ser pacífic. *No tener hiel*.
Félicitat. *f.* Ditxa, ventura. *Felicidad*.
Félicíssim, *ma.* *sup.* Molt fèlís. *Felicitísimo*, *ma*.
Félicíssimamènt. *adv. sup.* Ab molta félicitat. *Felicitísimamente*.
Félicitació. *f.* La acció de félicitar. *Felicitacion*.
Félicitad, *da.* *p. p.* de félicitar. *Felicitado*, *da*.
Félicitar. *v. a.* Donar la enhòrabòua. *Felicitar*.
Felipnèri. *m.* Individuo de la congregació de san Felip Nèri. *Filipense*.
Fèlís. *adj.* Ditxós, venturós. *Feliz*.
Félicismènt. *adv.* Ab ditxa. *Felizmente*.
Felonía. *f.* Infidelidat, trahició. *Felonía*.
Fèlpa. *f.* Ròba. *Felpa*.
Felpeta. *f.* Cordó de seda ab pel. *Felpilla*.
Femad, *da.* *p. p.* de femar. *Estercolado*, *da*.
Femáda. *f.* Engrexamènt de sa tèrra per mèdi des fèms. *Estercuero*.
Femar. *v. a.* Posar fèms á sa tèrra. *Estercolar*.
Fembra. *f. ant.* Femèlla. *Fembra*.
Femèlla. *f.* La dòua y el animál del sècso femení. *Hembra*. = Còfre: axò es la péssa ahònt entra sa redòlta de prénsa. *Hembra* ò *tuerca*. = Hòmo cobàrd. *Marica*.
Femèllud. *adj.* Hòmo ab accions de dòua. *Maricon*. = Vá, fantástic en so vestir. *Ninfa*.
Femenilmènt. *adv.* De un mòdo efeminad. *Femenilmente*.
Femer. *m.* Liòc para posar fèms. *Basurero* ò *muladar*. = Munt de fèms. *Estercolero*.
Femeter, *ra.* *m. f.* El qui aplega fèms. *Basurero*, *ra*.
Fèms. *m. pl.* Escremènt de tot animál, còsa podrida, etc. *Estiercol*. = De agranad. *Basura* ò *burredura*. = De colóm. *Palomina*. = De càbra

ò xòt. *Sirle* ò *sirria*.

Fenàs. m. Hérba. *Heno*.

Fener, ra. m. f. El qui viu de fer feyna. *Obrero, ra.*—El qui fà molta feyna. *Laborioso, sa* ò *oficioso, sa*.

Fènica. f. Àve fabulosa. *Fénix*.

Fènna. f. Mèrda. *Excremento*.

Fénómeno. m. Còsa digna de admiració.—Tot lo qui sosprèn per la seua raresa ò novédât. *Fénómeno*.

Fesedor. m. Pòst para sèñer. *Hintero*.

Fèñer. v. a. Fer es pàns. *Heñir, gramar* ò *sobar*.

Fer. v. a. Produir, fabricar, efectuar, causar, ocasionar, agniar, comprendre, etc. etc. *Hacer, y ant. fer.*—Fer almòyna á rics. *Llevar agua al mar, hierro d Biscaya, leña al monte* ò *dar por Dios al que tiene mas que vos.*—Fer anar y venir al qui demàna alguna còsa. *Traerle como pallo de barquillero.*—Fer s'adormid. *Hacer del dormido.*—Fer àsco ò òy. *Hacer asco.*—Fer àygo per provisió. *Hacer agua* ò *aguada*: un bàrco, entrarny. *Hacer agua*: sa bàrca: trempoletjar ò estar apretád un. *Estar con el agua d la boca.*—Fer aliotádas. *Hacer muchachadas.*—Fer axecar sa càssa. *Levantat la caza.*—Fer axecar màssa dematí. *Dar un madrugon.* Fer la bàrba: afaytar. *Hacer la barba.*—Fer la barbeta: jócs á sa càre. *Hacer la mamola* ò *la mamona.*—Fer bèllunas: ombra. *Hacer sombrajos.*—Fer benas de sa ròba: espeñaria á bossíns. *Hacer giras la ropa* ò *arparla.*—Fer bàñias á algú acalánt dos dits de sa mà. *Hacer cuernos.*—Fer bossinets de un aguiát. *Bocadear.*—Fer es benèyt. *Hacer el bendito.*—Fer hèrbas. *Chancear.*—Fer boca: menjar alguna còsa àntes de bèurer. *Hacer boca.*—Gñiar un. *Hacer brecha con...*—Fer bossa es vesàit. *Hacer bolsa, buches* ò *bolsear.*—Fer bossa comuna algúns. *Juntar meriendas.*—Fer hosseta: aplegar dòbbés. *Hacer bolsillo.*—Fer el hòtx. *Loquear.*—Fer bruxerías. *Brujear.*—Fer tròssos. *Hacer trozos.*—Fer botifàrra: llàrg en sobrar y xerrar. *Tirar largo.*—Fer bulto. *Hacer número.*—Fer càbra y anveya: sas duas pàrts bónas. *Comer d dos carrillos:* càbras jugánt. *Echar cabras.*—Fer es cà, gáll, es cègo, mud, etc. *Remedar el perro, gallo, el ciego, etc.*—Fer sa cabeyéra á un: adularlo. *Hacerle la mamola.*—Fer càp. *Hacer cabeza.*—Fer es sèu càp envànt. *Ir su camino.*—Fer la càpa: anar derréra el qui vâ ab àltres. *Hacer cola* ò *soga*: en processó. *Hacer el preste:* arribar es derrér. *Traer las llaves.*—Fer capellèt ò Inca:

tànt per hòm. *Echar un guante.*—Fer càre: resistir. *Hacer cara* ò *frente*: edificis: estar enfrónt. *Hacer fachada.*—Fer càrn los animàls, v. g. càns. *Hacer carne*: el carnicer: vendrèn. *Hacer carniceria.*—Fer càsa. *Hacer casa.*—Fer la càsa: anar de càsa en càsa sens motíu. *Andar de votarro en cotarro.*—Fer càsa sànta: durseuhó tot. *Levantarse con el santo y la limosna.*—Fer càsa limpia: no déxar res. *No dejar estaja en la pared* ò *irse con la boca y los bodigos.*—Fer cént nuus á un dòbbé. *Echar otro nudo d la bolsa.*—Fer càllar màlas lléngos. *Dar un tapa bocas.*—Fer canóns per texir. *Encanillar, encañar* ò *encañonar.*—Fer càla buyda. *Dar en vacío.*—Fer càma mēga: no cumplir lo promès. *Volver el pié atras.*—Fèr ceyas: màla càre. *Poner ceño.*—Fer càma d'aràña: plouéut molt prim. *Cerner* & *chispear.*—Fer caguéra, sòn: cantánt, xerránt, etc. *Jacarear.*—Fer càl-sa ò calseta: robar en el empleyo. *Pringarse.*—Fer carbó. *Carbonear.*—Fer còp: causar admiració. *Dar choz* ò *golpazo.*—Fer sa corema: predicarla. *Predicar la cuaresma* ò *cuaresmar.* Dejunar. *Hacer la cuaresma.*—Fer córrer un delinquéut. *Hacerle pasear las calles.*—Fer córrer la veu. *Echar la voz.*—Fer coblas á un. *Echarle coplas.* Fer del còs: cagar. *Hacer del cuerpo* ò *hacer campos.*—Fer cossigóyas endús á un: apretarlo. *Apretarle las clavijas.*—Fer compàres y comàres: pàrts y quàrts. *Partilizar.*—Fer corràls los estudiànts. *Hacer corrales* ò *novillos.*—Fer de còtxer. *Cochear.*—Fer sas còsas en biàx. *Sosleat.*—Fer sas còsas murmuránt. *Orejeat.*—Fer es contes á sa bossa. *Contar con la bolsa.*—Fer eucs per sa boca, cul, etc. *Arrojar gusanos por la boca, etc.*—Fer es cuc de s'oreya malàit. *Atronar* ò *aturdir los oidos.*—Fer ciquias. *Acequiar.*—Fer de cavàller. *Caballerear.*

Fer el desentès. *Hacer la disimulada.*—Fer el desmenjàd en taléut. *Hacerse de pencas.*—Fer dòl: servirlo. *Hacer duelo.*—Fer màl dòl. *Dar duelo.*—Fer el dos de bàsto: morir-se el hòmo. *Doblar la servilleta* ò *estirar la pierna:* morir-se animál. *Estirar la pierna.*—Fer dòbbés el qui ven. *Hacer dineros* ò *cuartos.*—Fer es delicád. *Afènicarse.*—Fer es doctor. *Doctorear.*—Fer discursos al àyre. *Hacer calendarios.*—Fer durar una còsa: estuviarla. *Endurar.*

Fer èco. *Hacer eco.*—Fer encàul. *Almonedear.*—Fer empagair. *Sonrojar.*—Fer escaydàys. *Hacer aspavientos.*—Fer esclafits en bassetja, etc. *Chasquear.*—En sos dits ò ets aglàns, castàñas dins es fòc. *Castañetear:* de riurer. *Dar carcajadas.*—Fer de Esperitsànt: dir á un lo que hà

de dir ô fer. *Soplar*. = Fer esperdeñas. *Hacer alpargatas* ô *alpargatear*. = Fer emblevíns. *Cocar*. = Fer s'estèrn. *Estrañarse*. = Fer s'astugós. *Hacer melindres*. = Esfòrsos para surtir de aprétos. *Arañar la cubierta*. = Fer es llit sas partéras. *Echar las pares*.

Fer sâstitx. *Fastidiar*. = Fer sa farina blâna. = *Blanclear*. = Fer semer de alguna còsa: tenirne molta. *Rebosar de...* = Fer fèndi: sntjectarse. *Darse ô rendirse*. = Fer fer. *Mandar hacer*. = Fer feyna. *Trabajar*: còm un mòro: molta. *Como un negro*. = Fer sas feynas. *Hacer las faenas*. Fery sas feynas: surtir màlamente de funció, etc. *Salir por el albañal* ô *por el abollon*. = Fer fèredât. *Dar ô causar grima*. = Fer fèstas: jòcs. *Hacer fiestas*. = Fer fetxida ô figa ârma de fòc. *Dar higa*. = Fer figas sas câmas. *Bambolear*. = Fer figas en sa mà. *Dar higas*. = Fer fiânsa. *Salir fiador* ô *garante*. = Fer fils los licors. *Hacer madejas*. = Fer fòc. *Encender fuego*: ârma de fòc: tirar ab élla. *Hacer fuego*: per sa boca de ràbia. *Hacer fuego por la boca* ô *echar chispas* ô *espumarrajos por la boca*. = Fer fira. *Feriar*: mostrar lo que se du amagâd. *Hacer palacio*. = Fer finèstra: agoytar per élla. *Ventanear* ô *hacer ventana*. = Fer feyna en sa nit. *Lucubrar*. = Fer fortuna después de misèria. *Salir de capa rajada*. = Fer fusca. *Hacer obscura*: còm á tenébras. *Hacer obscura como boca de lobo*. = Fer manâdas. *Manotear*: fexèta. *Amanojar*. = Fer fugir: arruxar. *Ojear*: sa sòn. *Espantar el sueño*. = Fer frânc á algú: àlberarlo de donar ô pagar. *Franquear*.

Fer gâla. *Hacer gala*: de còsa mâla. *Hacer gala del san benito*. = Fer de sa gârra pôta. *Hacer de las tripas corazon*. = Fer sa gâta pâlda: fer de hipòcrit, fer còm qui no sâber alguna còsa. *Hacer la gata ensogada* ô *muerta*. = Fer carangòlas á pôst, etc. *Ruñar*. = Fer sas còsas á grapâdas. *Farfullar*: á puntâdas de pèu: màlamente. *Hacerlas con la pesuña*. = Fer glópâdas de sâng. *Hacer boconadas de sangre*. = Fer gitar sâng viva. *Hacer echar la hiel*. = Fer de guâpo: de malèyt. *Guapear*.

Fer hòmpo á un. *Hacerle hombre*. = Fer més que hòm. *Hacer mas que hombre*. = Fer de hortolâ per devertimènt. *Hortelanear*.

Fer el ignorânt. *Hacer el zorro*. = Fer es jâs. *Hacer la cama*: ahònt se vuya. *Hacer la rosca del galgo*. = Fer en Juân gentíl: el ignorânt. *Hacerse el zorro*. = Fer de jove el véy. *Garzonear*. = Fer jugar el bastó: donar bastonâdas. *Hacer andar el palo*.

Fer es lôco. *Loquear*. = Fer sa llagrimeta, *Hacer*

pucheros ô *pucheritos*. = Fer llâmps. *Relampaguear*. = Fer llârg: ponderar mâssa. *Tirar largo*: en so bèurer. *Cargar delantero*. = Fer llâstima. *Dar ldstima*. = Fer llâta. *Hacer pleita*. = Fer bôna ô mâla lliga ab âltri. *Hacer buenas* ô *malas migas*. = Fer lléüa. *Leñear*. = Fer es llit. *Hacer la cama*. = Las partéras. *Echar las pares*. = Fer llit: estar malâlt. *Hacer cama*. = Fer llòc. *Hacer plaza*: estreñèntse. *Dar lugar*: para posary còas. *Hacer lugar*. = Fer llòc á gént apiñâla. *Hacer calle*. = Fer lluént. *Enlucir*. = Fer llum. *Alumbrar*. = Ferla d'âse y seca. *Hacerla cerrada*.

Fer mâ de mètge. *Untarse las manos*. = Fer magarrufas. *Echar dado falso*. = Fer mâla càre es llum. *Entremorir*. = Fer màlbé una còsa. *Echarla d perder*: sa hasiènda. *Disiparla*: vestít. *Gastarlo*. = Fer mâla funció. *Hacer mal recado*. = Fer es sèus mèmèntos. *Hacer sus mementos*. = Fer manâdas, v. g. de ferrâtge. *Mangear*. = Fer manâdas ô manotâdas. *Manotear*. = Fer màmbâlletas. *Hacer palmadas* ô *palmotear*. = Fer marrâdas. *Hurtar el cuerpo*. = Fer es malâlt. *Hacerla de rengo*. = Fer mâl de câp. *Marear*. = Fer mêl sas beyas. *Enmelar*. = Fer una mërda ô merdâla: desbarât ô mâla acció. *Echar un chafarrinon*. = Fer menjar pols: tirar en tèrra. *Tender por tierra*. = Fer es molinèt: jòc de al-lòts. *Remolinarse*. = Fer es mòro: es desentès. *Hacerse el sueco*. = Fer mescla de câls, etc. *Estropear*. = Fer moxonías. *Popar*. = Fer morros. *Estar de hocico*. = Fer es mòrt. *Hacer la mortetina*. = Fer moneyâdas. *Hacer muecas*. = Fer es mossâtge. *Picar la berza*. = Fer es mud en una convèrsa. *Estar en muda*. = Fer mâl á la visita llum, sòl, etc. *Quebrar los ojos*. = Fer morir á las hèticas: mortificar á pôc á pôc y ab porfia. *Matar con cuchillo de palo*. = Fer moxonías ab sutilesa. *Engatusar*. = Fer màig: causar grân dâñy. *Dar una mazada*. = Fer net. *Limpiar*: una còsa fregânt. *Acicalar*: plâta ô pédras preciosas. *Sedear*. Acabar. *Dar finiquito*: á s'èra. *Abalear*. = Fer ninâdas. *Hacer ninadas*. = Fer es niu las âves. *Anidar* ô *nidificar*. = Fer nôsa. *Hacer obstáculo* ô *estorbar*.

Fer olor. *Oler*: de escaufâd. *Oler d encerrado*: de herétge, etc. *Oler d herege*, etc.: de fum. *Oler d humo*: de hòm. *Oler hombruno*: de câbra. *Oler d chotuno*: de sacorrím. *Oler d chamusquina* ô *d socorrina*: de xèlla. *Oler d sobaquina*. = Fer ôus. *Huevar* ô *poner huevos*. = Fer ets ôus en tèrra: no lograr lo que se pensâva, etc. *Poner los huevos en la ceniza* ô *hacerse las narices*. = Fer ofèrtas de barrâl buyd: promèter lo

que no se té. *Bien rezar, pero mal ofrecer.* = Fer olor de mòrt. *Encarcavinar.* = Fer oració per torn al Santíssim. *Velar.* = Fer orejas de mercader: no volèr escoltar. *Hacer orejas de mercader* ò *de consul.* = Fer òscas á sa tãya. *Tarjar.* = Fer s'orbèt. *Hacerse de nuevas.* = Fer òy. *Dar asco.*

Fer la pãla: adular. *Hacer la mamola.* = Fer pãnxa parèt. *Hacer barriga.* = Fer partiús. *Hacer rajas.* = Fer partit, v. g. un mètge. *Abonarse.* = Fer paper en nua fuució, etc. *Hacer papel.* = Fer pãtis y quãrts. *Parcializar.* = Fer passar per un cos de guya: apretar á un. *Meter en un zapato.* = Fer passar sas péuas del infèrn: mortificar molt. *Infernar:* sas del purgatóri. *Hacer pasar las penas del purgatorio.* = Fer prènder còs. *Dar cuerpo.* = Fer pèrder el color. *Robar el color.* = Fer patarrèlles. *Hacer pucheros.* = Fer es perxàngo: es màlfener. *Haraganear.* = Fer peròls: xerrar. *Garlar.* = Fer pèu de muràda. *Relejar.* = Fer sa plorejeta. *Hacer la guaya.* = Fer pò: atemorisar. *Poner miedo:* causar admiració. *Asonbrar:* als animàls: arruxarlòs. *Ojear.* = Fer de pastor. *Pastorear.* = Fer còm qui plo-rar. *Lloriquear.* = Fer de pàremèstre. *Marstrear.* = Fer paràdas per sembrar. *Erar.* = Pòca vía un bàrco. *Trincar.* = Fer pets á algú per búrba ò burla. *Echarle pedos.* = Fer paraletas. *Hacer aspavientos.* = Fer pols: axecaruc. *Levantat polvo:* destruir una còsa. *Hacerla ceniza.* = Fer portèlles en parèt. *Aportillar:* en eczèrcit. *Hacer claros.* = Fer un pegát á un bànc: trabayar supèrfluamènt ò en vã. *Hacer una raya en el agua* ò *coger agua en cesto.* = Fer plers á bèstias. *Echar agua al mar.* = Fer un pet. *Echar un pedo* ò *un cuesco.* = Fer bòn paper una còsa deimúnt àltra. *Ser miel sobre hijuelas.* = Fer plát en la tàula. *Hacer plato.* = Fer parlar: incitar á àltre á que pãrl, lo que no sería si no fos provocád. *Sacar d pasear.* = Fer es pòbre gume-gànt. *Llorar pobreza* ò *echar la bribia.* = Fer una pixeràda. *Hacer una meada.* = Fer posar pèll á una llàga. *Encorecer.* = Fer un pregó: publicarió. *Echar un pregon:* xerrar ò dir alguna còsa. *Dar un cuarto al pregonero.* = Fer procurador. *Nombrar procurador.* = Fer un pròpi. *Despachar un propio.* = Fer perque lo sãn ets àltres. *Irse tras el hilo de la gente.* = Fer pòcas pussas: estar pòc en un llòc. *No calentar el asiento:* no torbarse. *No tardar.* = Fer punt el mèstre de escòla. *Dar punto.* = Fer punta á alguna còsa. *Apuntar:* oposarse. *Hacer punta.* = Fer es porúg. *Hacer la temblona.*

Fer que, que, que las perdíus. *Agear.* = Fer quec-

querequèc los galls. *Hacer quiquiriquic.*

Fer el rànxo: guiar de menjar. *Hacer el rancho:* aturarse para descansar ò menjar. *Asentar el rancho.* = Fer rãsgos ab ploma. *Hacer rasgos* ò *rasguear.* = Fer rãsgos, retxas, figuras juguetetjànt. *Borraquear.* = Fer redolar pèdras de llòc amúnt per devertimènt. *Echar galgas.* = Fer redolar la àygo, vént alguna còsa. *Arro-llar.* = Fer renòn. *Hacer ruido:* menjànt còsas duras. *Roznar:* á viudos qui se tornan casar. *Dar cencerrada:* sas rullãnas de jonòys: fer esclafits. *Castañetear:* ab sa boca. *Mistar.* = Fer ripúnts. *Pespuntar.* = Fer ríurer al diàble: fer una còsa màla. *Dar de comer al diablo.* = Fer un roy: una pixeràda. *Hacer una meada.* = Fer roy de alguna còsa: gastarne molta. *Rebosar de boquera.* = Fer rollèt la gènt. *Hacer la ciaboga.* Fer sabonèra per sa boca de ràbia ò escupir salivèra. *Echar espumarajos.* = Fer sàcos: robar los de càsa. *Hacer galima:* prenint las dònas es dòbbès de dedíns sa butxàca del marit quãnd dòrm. *Tocar maitines* ò *d maitines.* = Fer salád: bèurer màssa. *Cargar delantero.* = Fer salivãdas ò salivèra. *Echar espuma.* = Fer el sãnto bãxo. *Besar la correa.* = Fer sãntos el qui diu missa. *Alzar á Dios:* pégarse á los pits. *Golpearse los pechos.* = Fer un sãyo mál tayád. *Hacer un corte.* = Fer s'ase per no pagar s'hostalãtge. *Hacer el memo.* = Fer el sèu sementer. *Hacer su hecho.* = Fer sa sèus. *Hacer la suya.* = Fer de sas sèuas. *Hacer de las suyas.* = Fer seña ab sa boca de volèr mamar el recièunãd. *Paladear.* = Fer seregàys la pluja. *Arroyar.* = Fer òn: molestar cantànt, etc. *Jacarear.* = Fer la sièsta. *Hacer la siesta* ò *sestear.* = Fer as caminãnt. *Hacer ss* ò *xx.* = Fer surtir es fètge: molestar molt. *Devunar las tripas.* = Fer suar. *Hacer sudar.* = Fer surtir es fum de algú llòc. *Desahumar.*

Fer tafarra: escedir en so obrar ò parlar. *Tirar largo.* = Fer tãstã los nins, malãlts ò véys. *Hacer pinos* ò *pinicos.* = Fer tec tec el còr. *Dar latidos* ò *latir:* bofí, llàga. *Latir* ò *entrepunzar.* = Fer testimoni. *Hacer testigo* ò *atestiguar.* = Fer títol de capèllã. *Constituir patrimonio.* = Fer es tonto. *Hacerse el tonto.* = Fer tornar vermèy: empagair. *Sonrosear:* al metáll. *Caldear.* = Fer tornar véy los trabàys. *Avejentar.* = Fer tornas el qui barãta. *Hacer tornas:* resistir. *Hacer frente.* = Fer tornar mòll: ablanir. *Enmo-lecer.* = Fer tòrt: trèurer un uy. *Entortar.* = Fer la tòrta: aclucar un uy. *Guiñar.* = Fer á tots jugànt. *Triunfar.* = Fer tant per hòm. *Echar un guante.* = Fer tràus en ròba. *Ojalar.* = Fer sa traveta para fer càurer. *Dar sancadilla:* para

engañar. *Armar sancadilla.* = Fer es traydor. *Hacer la de rengo.* = Fer trompadas. *Andar al morro.* = Fer tróssos de càrn para salar. *Atasjar.* = Fer tufo. *Hacer tufo.* = Fer tumbéssolas. *Dar tumbas.* = Fer trubs y beldufas. *Hacer mangas y cabezones.* = Fer trabáys: cagar es nins. *Hacer campos.* = Fer un trô plorânt. *Asparse d gritos.* = Fer tempestât. *Hacer tempestad ô tempestear.* = Fer un trenc. *Hacer una grieta.*

Fer bots. *Dar brincos ô saltos:* es qui duen gríl-lóns. *Saltar de tronca.* = Fer un brándis. *Hacer un brindis:* correspondrer al que se há fét. *Hacer la razon.* = Fer una coca de alguna còsa: esclafarla. *Hacer una tortilla.* = Fer una creu quând un s'envá de algún llòc per no tornary. *Dar la bendicion.* = Fer una déxa. *Hacer una manda.* = Fer un eshorránc. *Hacer un desgarron.* = Fer una fàrsa. *Hacer una burla.* = Fer un flác servèy. *Hacer un flaco servicio.* = Fer una música á algú. *Dar una música.* = Fer un nuu. *Hacer un nudo.* = Fer un pâm de morros. *Estar con tanta geta.* = Fer una passáda fênt cãsa. *Echar una vuelta:* jugânt. *Echar una mano.* = Fer uy el témps: aclarirse. *Abrirse:* una còsa: pèrderse. *Undirse.* = Fer uyèt ab la vista. *Hacer del ojo.* = Fer uyèts en ròba. *Ojetear.*

Fer el vâgo ô vâgamundo. *Harganear.* = Fer vâsa jugânt. *Hacer baza:* autoridât. *Hacer autoridad.* = Fer véga. *Hacer gira:* de alguna còsa: agradarse de élla. *Gustar de ella.* = Los estndiânts: faltar á escòla. *Hacer novillos.* = Fer ventosidâts: pets. *Ventearse.* = Fer vèurer ets estèls ab un còp ô tòc. *Hacer ver las estrellas.* = Fer vèurer carena á un: apretarlo. *Aturullar d uno.* Fer vía. *Aviar.* = Fer venir es colors á sa càre á un: emp-gairlo. *Sacarle los colores.* = Fer visât-ges: gèstos. *Hacer visages.* = Fer una vòlta. *Dar una vuelta.* = Fer voltèra para arribar á un llòc. *Rodear:* para alcansar algún fi. *Andar por las mdrgenes.* = Fer voretas: vorèllar. *Orillar.* = Fer vòuverin ôu. *Arrullar.*

Fer xangleta de algú: burlarse de éll. *Hacer chacota.* = Fer xep á xep: parlar de menudas. *Cuchichear:* los qui sestetjan. *Estar en locutorio.* = Fer es ximple. *Hacerse el simple.* = Fer xocolâte los xocolaters. *Labrar chocolate:* bül-lir-ló per prènder. *Hacer chocolate.* = Ferhó pagar al primer qui vé devânt. *De rabia matar la perra.*

Fer res á senendrèt. *No hacer cosa d derechas.* = No fer bond: sa obligació. *Morder el freno.* = No fer càs de gastar un. *No dolerle el gasto.* = No fer pàrts ni quárts. *Echar el cordel.* = No fer tòrt á nîgú: semblar á la càsta. No

despintar de la casta.

Ferse. v. r. ô n. *Hacerse.* = Ágre. *Agriarse.* = Ferse hòsc, garriga un terréno. *Embosquecer.* = Ferse curt: enfadarse. *Tomar cabra ô cabrito.* = Ferse espassar sa fâm. *Matar la hambre.* = Ferse estèrn. *Estrañarse.* = Ferse fòrt á nes ôros. *Hacer hincapié.* = Ferse fosc. *Caerse las tejas.* = Ferse de nit. *Hacerse de noche ô anochecer.* = Ferse sa llét: aprènderse. *Cuajarse.* = Ferse frâre ô múnja. *Meterse fraile ô monja.* = Ferse es dogâl: cansarse un per sí matèix es mál. *Labrarse el dogal.* = Ferse una còsa repugnânt. *Hacerse cuesta arriba.* = Ferse un nuu á sa gargamèlla. *Atravesarse un nudo.* = Ferse pererós. *Hacerse perezoso ô criar molleca.* = Ferse sas plântas naturálmént. *Nacer.* = Provar en algún llòc. *Venir.* = Ferse pregar. *Hacerse de rogar.* = Ferse robeta. *Salir de capa rajada.* = Ferse pregar per prènder lo que se desitja. *Regodearse.* = Ferse sefias los enamorâds. *Hacerse cocos.* = Ferse séu á un: gofiarlí sa voluntât. *Haverle cortado el ombligo.* = Ferse mál-bé un. *Echarse d perder:* espefiarse una còsa. *Gastarse.* = Ferse á tot. *Hacerse d todo.* = Ferse sopas dins sa escudèlla. *Ensopar.* = Fersy sopas: estar mássa en una visita. *Calentar el asiento:* en dir ô fer una còsa. *Saborearse en ella.* = Ferse s'esclafit: publicarse alguna còsa oenlta. *Rebentar la mina.* = Ferse señor. *Hacerse señor.* = Ferse târd. *Hacerse tarde.* = Ferse tróssos. *Hacerse trozos:* trahayar ab eficácia. *Hacerse costillas ô pizcas:* bârca pégânt á ròca ô seca. *Fracasar.* = Ferse una coca: aplanarse una còsa. *Hacerse una tortilla.* = Ferse es vèspre. *Anochecer.*

Feredât. f. Horror. 'Grima.

Ferést, ta. adj. Horrorós. *Torvo, va, horrendo, da.*

Fèria. f. Quálsevòl dia de la semmâna fòre diumenge y dissâpte. = El dia que no se résa de sânt ni de mistèri. *Feria.* = Curòlla. *Afan.*

Feriâd, da, adj. Los dias en qui estân tancâds los tribunâls ô las escòlas. *Feriado, da.*

Feriâl. adj. Qui pertâny á fèria. *Ferial.*

Feríd, da, p. p. de ferir. *Herido, da.*

Ferida. f. L'âga, posida, tòc. = Ofèusa. *Herida.*

= Quést. *Rastro ô pista.* = No's ferida mortâl: es mál no es tânt grâve, que no ténga cura. *No es mancha de judto.* = Per sa ferida. *Por el rastro.* = Manxar sa ferida. *Resollar por la herida.*

Ferir. v. a. Pègar, donar tòcs. = Agraviar, ofènder. = Tocar una còsa á àltra. *Herir.* = Sas llettras: pronunciarlas: fer fòrsa las consonânts en las vocâls para formar las síllabas. *He-*

rir las letras.—Ferir la dificultât: ferse capàs de élla, entendrerla. *Herir la dificultad.*—No ferir al llòc: parlar inconsecuent. *No dar palotada.*

Ferm. adv. Molt. Mucho.

Ferma. f. Rivèt. Ribete.

Fermád, da. p. p. de fermar. Atado, da.

Fermadora. f. La pàrt ahònt se ferma. *Atadero.*—Sa bàula quey há en las entrádas de càsa ahònt se fermau sas bistias. *Arrendadero.*

Fermâusa. f. Térme de Llumajor. *Ferías.*—Comprar sa fermâusa: comprar còsas á sas firas, y regalarlas, majormént á sa euamoráda. *Dur ferías.*

Fermar. v. a. Unir una còsa ab áltra. — Impedir ô llévar es movimént. — Lligar una còsa ab áltra.

Atar.—Una bistia derréra áltra. *Reatar.*—Per sa coua. *Rabiatar.*—Sa carretáda. *Ratigar.*—Sas vetas ô cordóus de sabátas. *Majolar.*—Sas màns: impedir á un el obrar. *Atar las manos.*

Ferment. m. Lo qui fá fermentar. — Es llévât para pastar. *Fermento.*

Fermentád, da. p. p. de fermentar. Fermentado, da.

Fermentar. v. n. Tovar sa pâsta. — Bullir es vi, suc de hérbas, etc. *Fermentar.*

Feró. m. Flamáda. *Llama.*—Claror. *Resplandor.*

Ferocidât. f. Crueldât, fiersa. *Ferocidad.*

Férós, sa. adj. Cruèl, fiéro, brutál. *Feroz.*

Férosissim, ma. sup. Molt sérós. *Ferocissimo, ma.*

Ferrád, da. p. p. de ferrar. Herrado, da.

Ferráda. f. Espècie de ribèll ált y tân ample de dàlt còm de hàix ahònt càu sa llét quând se muñy. *Herrada, colodra ô taro.*

Ferradura. f. Planxeta de fèrro en figura de mitja lluna que se cláva á pòta de bistia. *Herradura.*—Mostrar sas ferraduras: tirar còssas ô fugir el hòmo. *Mostrar las herraduras.*

Ferramenta. f. Los iustrumènts de fèrro ab que trabáyan los menestráls. — El fèrro que se pòsa á una còsa, v. g á càrro. *Herramienta ô herrage.*

Ferrar. v. a. Posar sas ferraduras á bistia. — Fer fòrta una còsa ab lèrro. *Herrar.*

Ferrâssa. f. Péix. *Pastinaca.*—*m.* Hòmo codiciós. *Arpia.*

Ferrátge. f. V. Farrátge.—Mescla de còsas confus. *Forrage.*

Ferrer. m. El qui trabáya el fèrro. *Herrero.*—Grosser: el qui fá còsas bàstas. *Herrero chupucero.*—Dolént, el qui no sàb bé el sèu ofici. *Herreron.*—Estar còm un ferrer sense carhó: no tenir feyna que fer. *Estar de vagar.*

Ferreria. f. La botiga de ferrer. — El ofici de fe-

rrer. — El càrrer ahònt hey há molts de ferrers *Herreria.*—Ferreria des llums: carrer ahònt se fân y venen òbras de calderer. *Caldereria.*

Ferrerèt. m. Ferrer qui sàb pòc el sèu ofici. *Herreron.*

Ferrerico. m. Aucèllèt petit. *Herrezuelo, holleca.*

Ferritja. f. Àygo en qui se há apagád fèrro, y servèix per medicina. *Agua errada.*

Fèrro. m. Metáll molt conegúd. — Quàlsevòl iustrumènt de fèrro. *Hierro.*—Flamatjànt. *Hierro albando.*—Fus. *Hierro calado.*—Qui aguánta lo que se planetja. *Corchete.*—Voltád para posary sas cortinas para no tocar ca tèrra. *Alzapau.*

Fèrroparèt. m. Uua planxeta de fèrro para entra-ry el piu de pàny. *Cerradero.*

Fèrros de cuyna. m. pl. Un triàngulo de fèrro ab càmas ahònt se pòsan òllas, caldéras para escaufar àygo, etc. *Trébedes.*—Los qui aguántan balcó per bàix. *Cartelas.*

Ferrugineyo, neya. adj. Lo qui té fèrro ô las sèusas qualidâts. *Ferrugineo, nea, ferrugiento, ta ô ferruginoso, sa.*

Fèrtil adj. Abundânt, qui produéix molt. *Fèrtil.*

Fertilidât. f. Abundàucia. *Fertilidad.*

Fertilisád, da. p. p. de fertilisar. Fertilizado, da.

Fertilisar. v. a. Fer fèrtil. *Fertilizar.*

Fertilissim, ma. sup. Molt fèrtil. *Fertilissimo, ma.*

Fèrula. f. Sas paumetas de corretjas de mèstre de escòla. *Fèrula.*—Estar hàix de la fèrula de algu: hàix de la sèua correcció. *Estar bajo la fèrula de alguno.*

Feruto, ta. adj. El qui fá màla càre. *Ceño-so, sa.*

Fèrvido, da. adj. Ardént. *Fèrvido, da.*

Fervor. m. Ardor, vivacidât. — Movimént de la ànima devòta. *Fervor.*

Fervorisád, da. p. p. de fervorisar. Fervorizado, da.

Fervorisar. v. a. V. Enfervorisar. *Fervorizar.*

Fervorós, sa. adj. El qui té fervor: calént, animád, devòt. *Fervoroso, sa.*

Fervorosamént. adv. Ab fervor. *Fervorosamente.*

Fervorosissim, ma. sup. Ab molt de fervor. *Fervorosissimo, ma.*

Fes, sa. adj. Rompúd, xapád. *Cascado, da.*—No há rompúd càp plât fes. Se diu per ironia del qui há fèt un màl. *No ha rompido un plato.*

Fesòl. m. V. Fasòl.

Fèsta. f. Solemnidât de la Iglesia. — Alegria, diversió. — Recréyo públic del pòble. *Fiesta y ant. festa.*—Colènda: en qui no se pòt trabayar. *Colènda.*—Dè precepte ô de guardar: colènda.

De precepto ò *de guardar*.—Llévada: en qui se hà de oir missa, y se pòt trabayar. *Media fiesta*.—Del patró de un pòble. *Fiesta mayor*.—Fer fèsta: no trabayar en dia fener. *Hacer fiesta*.—Fèstas. *f. pl.* Jòcs, caricias. *Fiestas*. De Cincogema. *Pascuas del Espiritusanto* ò *de Pentecostes*: de Nadál. *Pascuas de Navidad*: de Pásco. *Pascuas de Resurreccion*.—Donar sas bõnas fèstas. *Dar las pascuas*.—No estar per fèstas: no estar de humor. *No estar para fiestas*.

Fester. m. Instrument de fèrro ahònt se pòsa teya per fer llum. *Tedero*.—Para pescar de nit. *Candelero*.

Festetjád, da. p. p. de festetjar. *Festejado, da, y ant. festeado, da*.

Festetjador, ra. m. f. Los qui festetjan. *Festejador, ra*.

Festetjamént. m. La acció de festetjar. *Festejo* ò *festeo*.

Festetjar. v. a. Còsa sabuda.—Fer jòcs ò fèstas. *Festear* ò *ant. festear*.—Cercar lograr una còsa. *Galantear*.—Festetjar los enamoráds de petitas. *Estar en locutorio*.

Festinació. f. Diligència, prèssa, velocidat. *Festnacion*.

Festiu, va. adj. El dia de fèsta.—El hòmo alegre, divertid, xistós. *Festivo, va*.

Festivamént. adv. Alégramént. *Festivamente*.

Festividat. f. Fèsta. *Festividad*.—Alegría, contén-to.—Agudesa en so mòdo de parlar. *Festividad*.

Fét, ta. p. p. de fer, se. *Hecho, cha*.—Sa llét. *Cuajada*.

Fétge. m. Pàrt de sa frexura. *Higado*.—Paxànsa. *Flema* ò *Sorna*.—Tenir un fétge de hòu: ser tàrd en sas còsas, paciént, atropèllarse pòc. *Pasedrale el alma por el cuerpo*.

Fetgèt. m. Fétge petit. *Higadillo*.

Fetidès. f. Pudor. *Fetidez*.

Fètido, da. adj. Pudént. *Fétido, da*.

Fetjúd, da. adj. El qui té catxàssa. *Flemático, ca, pando, da* ò *panza en gloria*.

Féto. m. El infànt ò animál dins sas entràñas de sa màre. *Feto*.

Fetor. m. Pudor. *Hedor* ò *hediondez*.

Fétxa. f. El dia y àny que se pòsa en carta, etc. *Fecha*.—Posar sa fétxa. *Poner la fecha* ò *fechar*.—De la creu fins á sa fécha: desde el principi fins á la fi. *Desde la cruz hasta la fecha*.

Fetxoria. f. Mál acció, mál mòdo de obrar. *Fechoria* ò *fechuria*.

Feudál. adj. Pertañént á féudo. *Feudal*.

Feudalidat. f. Qualidat de féudo. *Feudalidad*.

Feudar. v. a. ant. V. Enfeudar. *Feudar*.

Feudatári, ria. adj. El qui posseïx un féudo. *Feudatario, ria*.

Feudista. m. cur. El versád en la matèria del féudo. *Feudista*.

Féudo. m. Contrácte en qui concedèix un señor el domini útil de un immòble ò de còsa honorífica á un, prometentli aquést ab juramént fidelidat y obsèqni personál para ell ò para los seus successors. *Feudo*.—De càmara. Renda en diner que el feudatári hà de pagar càda àny. *Feudo de camara*.—De franc: El qui no està subjècte á vassallatge ni á servici personál. *Franco*.—Impròpi: aquell á qui falta alguna condició. *Impropio*.—Pròpi: el qui té totas las condicions de féudo. *Propio*.—Rècte: el qui obliga á vassallatge y al servici personál. *Recto*.

Féix. m. Porció de algunas còsas fermádas. *Haz*.—Es pécàts que no hà de confessar al confessor. *Tulega*.—Empléyo, dignidat. *Carga*.—De lleña: atupáda. *Carga de lleña*. Donar no féix de lleña. *Cargar de lleña*.—Féix de lleña menuda. *Fagote*.—De tot fà féix: tot heu aplega. *Salga pez, salga rana d la capacha*.

Fexèt. m. Féix petit. *Hacecillo*.—De lleña menuda. *Ramujos*.

Feyna. f. Traháy de màns. *Faena*.—De càp. *Oficio de cabeza*.—Fexuga, v. g. sa de ferrer. *Reventadero*.—Sa den Jofà, qui fà y desfà. *La tela de Penélope*.—Còrrer sa feyna: haverny que fer. *Correr el oficio*.—Donar feyna que fer. *Dar obra*.

Fèyo, ya. adj. Llétx. *Feo, ea*.

FI.

Fi. m. Acabamént, térme, consumació de alguna còsa.—Càp, estrém. *Fin*.—Fi del mitx dia ò de mitjanit. *Hilo de medio dia* ò *de media noche*.—Al fi. *adv.* Últimamént. *Al fin*.—Donar fi: acabar. *Dar fin*.

Fi, na. adj. Delicad, esquisid, de bõna calidat. —Astút, ingenios. *Fino, na*.

Fiád, da. p. p. de fiar. *Fiado, da*.

Fiád, da. adj. Aquell de qui se pòt fiar. *Fiado, da*.

Fiador, ra. m. f. El qui fia. *Fiador, ra*.—Surtir fiador: fer fiànsa. *Salir fiador*.

Fiador. m. Trena, cordó ab que se afiànsa ò se assegura una càpa. *Fiador*.

Fiàmbre. m. Lo qui después de cuyt ò rostid se menja fret. *Fiambre*.—Fer fiàmbre. *Fiambrear*.

Fiànsa. f. Obligació de fer hòna ò assegurar una còsa ò persona. *Fianza*.—Fer fiànsa *Dar fianza*.

Fiar. *v. a.* Confiar una còsa á àltri. = Confiar de algú, fer confiança de éll. *Fiar.* = Qui no fia no es fiad. *Quien no se fia no es de fiar.* = No li fiaria un dòbbé de safrá: no tenir jéns de confiança de algú. *No le fiaria un saco de alacranes.* = Not fias de un borrháxo. *De persona beoda no fies tu bolsa.*

Fiarse. *v. r.* Tenir confiança. *Fiarse.*

Fiastre, *tra. m. f.* El fíy ó fia que qualsevól de los casáds du al segón, tercer, etc. matrimóni. *Hijastro, tra, alnado, da ó antenado, da.*

Fiát. *m.* Térme llatí usad còm á sustantíu, ab que se manifesta el consentimént de que se fàsse una còsa. *Fiat.*

Fibla. *f.* Conducte per aygo. *Conducto ó canal.*

Fib'ad, *da. p. p.* de fiblar. *Sobado, da.*

Fiblar. *v. a.* Atupar. *Sobar.*

Fibló. *m.* El pic ab que pican beyas, etc. *Aguijon.* = Pluja impetuosa qui tot s'enhodú. *Turbion.*

Fibra. *f.* Uns còm á filèts qui anexen unas parts del còs ó de plánta. *Fibra.*

Fibrós, *sa. adj.* Qui té fibras. *Fibroso, sa.*

Fic. *m.* Dureyó càllós. *Arruga.*

Ficád, *da. p. p.* de ficar. *Fijado, da.*

Ficar. *v. a.* V. Aficar. *Fijar.*

Ficció. *f.* Falsedat, fábula, invenció. = Apariència. *Ficcion.*

Ficsad, *da. p. p.* de ficsar. *Fijado, da.*

Ficsar. *v. a.* Posar la vista demunt una còsa. = Aficar cartells, etc. *Fijar la vista, carteles, etc.*

Ficsarse. *v. r.* Posarse es mal en alguna part y permanèxer en élla. *Fijarse.*

Ficso, *sa. adj.* Constant, immutáble. = Determinad, difinid. *Fijo, ja.*

Ficticio, *cia. adj.* Fabulós, fingid. *Ficticio, cia.*

Fidecomís. *m.* Disposició del qui en el testamént vincla la hasiènda. *Fidecomiso ó fideicomiso.*

Fidecomissad, *da. p. p.* de fidecomissar. *Vinculado, da.*

Fidecomissar. *v. a.* Vinclar sa hasiènda. *Vincular.*

Fidecomissari. *m.* La persona á qui se fá el fidecòwis. *Fidecomisario.*

Fidecomissos. *m. pl.* Assuntos, negòcis. *Quehaceres.*

Fidedigue, *na. adj.* Digne de fe. *Fidedigno, na.*

Fidelidat. *f.* Lealtat. = Eczaetitút en servir sa paràula ó en lo que se té encarregad. *Fidelidad.*

Fidelíssim, *ma. sup.* Molt faèl. = Sobrenòm dels réys de Portugál. *Fidelísimo, ma.*

Fidelíssimamént. *adv. sup.* Ab molta fidelidat. *Fidelísimamente.*

Fidèu ó fidèus. *m. pl.* Pasta de farina en forma de cordèlilua. *Fideo ó fideos.*

Fideuer. *m.* El qui fá fidèus. *Fabricante de fideos.*

= El qui los ven y non fá. *Vendedor de fideos.*

Fiéra. *f.* Bèstia sauvátge, animál sérós, carnicer. *Fiera.*

Fiéramént. *adv.* Ab fieresa. *Fieramente.*

Fieresa. *f.* Crueldat, inhumanidat. = Orgüllo, altívès. = Feroçidat dels animáls. *Fiereza.*

Fiéro, *ra. adj.* Crúel, inhumá. = Orgüllós, intrac-táble. = Férós. *Fiero, ra.*

Fierosíssim, *ma. sup.* Molt fiéro. *Fierosísimo, ma.*

Figa. *f.* El fruyt de la figuera. *Higo, ant. figo.* = Flór. *Breva.* = De móro. *Higochumbo, de pala ó de tuna.* = Primerenca. *Higo temprano.* = Crivèllada. *Higo regañado.* = Secayona. *Higo avellano.* = Aubacó ó aubacosa. *Macoca.* = Qui té lletrada. *Higo en leche.* = La de vidre para xupar un nin. *Chupador:* el segregat: cascavells, eordó y vidre. *Solito.* = Sa figa encáre no es madura: encáre no es témps. *Ese pero no es maduro.* = Sen figas d'altre sostre. *Es otro cantar, es harina de otro costal ó es remiendo de otro paño.* = Vèndrer figas per llantèrnas. *Vender gato por liebre.*

Figa, *f.* Burla que se fá á un ab sa mà y el dit grós posad entre es dos immediáds. *Higa.* = Figas pes métege. *Higas al médico.*

Figó. *m.* Figa ántes de madurar. *Higo por madurar.* = Hòmo benèyt. *Bendito.*

Figuera. *f.* Àbre molt conegúd á Mallòrca. *Higuera,* y *ant. figuera.* = De móro. *Nopal ó higuera de pala, de chumba ó de tuna.* = Borda. *Silvestre ó pagana.* = Qui fá figas flòrs. *Breval.*

Figuerál. *m.* Terréno plantad de figueras. *Higueral,* y *ant. figueral.*

Figuereta. *f.* Figuera petita. *Higuerita.*

Figueta. *f.* Figa petita. *Higuico, illo, ito.*

Figura. *f.* Disposició, forma. = Estátua, imatge. = Espáy taucad de molt de costats. = Mòdo de parlar lòre del us comú. = Hòmo fèyo y de màla tràssa. *Figura.* = La que se pôsa á edificis, v. g. de cà. *Mascaron.*

Figurad, *da. p. p.* de figurar, se. *Figurado, da.*

Figuradamént. *adv.* Ab mòdo figurad. *Figuradamente.*

Figurar. *v. a.* Formar, donar figura á alguna còsa. = Representar. *Figurar.*

Figurarse. *v. r.* Imaginarse, pensar, creurer. *Figurarse.*

Figureta. *f.* Figura petita. *Figurita.*

Figuratíu, *va. adj.* Lo qui figura àltra còsa. *Figurativo, va.*

Figurativamént. *adv.* De un mòdo figuratíu. *Figurativamente.*

Figurí. *m.* Dòna de bulto para mòdas. *Figurin.*

Figurón. *m.* Figura gròssa. = Hòmo fastástic y en-

tonad. = El personatge principal, ridículo y extravagante en algunas comedias. *Figuron*.
 Figurôta. *f.* Figura gròssa ò lletja. *Figuron*.
 Fil. *m.* Lo filad. *Hilo*. = De càrn. *Hebra* ò *brizna*.
 = Encerolad ò obrad para pescar. *Sedal*. = El tày de espasa. *Hilo*. = De fèrro ò de llautó. *Alambre*. = De licors. *Hebra*. = Mál filad. *Hilaza*. = Mál torsúd. *Hilolen*. = Prim de llautó. *Doradillo*. = D'emplomar. *Bramante*, *hilo de plomar* ò *guita*.
 De òr ò plàta mesclad ab seda. *Hilo briscado*. = Flux de sabater. *Hilo laso*. = Càda passada que se fà ab sa llansadora. *Lucha*. = El qui aguanta al canó dins sa llansadora. *Broca* ò *hembrilla*. = Fil per randa. *B por b y c por c*. = A fil de espasa. *A hilo de espada*. = A dret fil. *A hilo*. = Pèrder es càp des fil: olvidarse de lo que se anava á dir. *Perder el hilo*. = Posar fil á sa guya: posarse á trabayar, etc. *Poner mano d' la obra*.
 Fila. *f.* Orde, continuació de còsas. = La línea que forman los soldats de front. *Fila*.
 Filad, da. *p. p.* de filar. *Hilado, da*.
 Filada. *f.* Orde de pédras, mitjans, retjòlas ab que se pòsan en fer parèt. *Hilada* = La derrera. *Verdugo*.
 Filadís. *m.* Seda bàsta. *Filadiz*.
 Filadora. *f.* La qui fila. *Hiladora*. = Pédra para esmolar rahors. *Afiladera*.
 Filament. *m.* La rël prima y delicada de plànta. *Filamento*.
 Filanera. *f.* La qui fila. *Hilander*.
 Filantropía. *f.* Amor envés de los hòmos. *Filantropía*.
 Filántropo, pa. *m. f.* Amadors dels hòmos. *Filántropo, pa*.
 Filar. *v. a.* Reduir càsiom, llana, lli, etc. á fil. = Fer sas cucas ets amellóns. *Hilar*. = Filar rahors. *Afilar*. = Filar sa seda: llévarla dels amellóns. *Hilar en verde*. = Filar prim: discórrer ab sutilesa. *Hilar delgado*.
 Filassa. *f.* Fil gruxad y desigual. *Hilaza*.
 Filáts. *m. pl.* Cosa coneguda. *Red* ò *redes*. = Rôba clara. *Red de pájaros*. = Para cassar gualleras. *Trasmallo*. = Prims para cassar aucells. *Arañuelo*. = Que se pòsan á costât de barco. *Filarete*.
 Filegrès, sa. *m. f.* El qui pertàny á determinada parròquia. *Feligres, sa*.
 Filegressia. *f.* El térme ò jurisdicció de una parròquia. *Feligresia*.
 Filempúa. *f.* Rôba. *Estopilla*.
 Filéra. *f.* Orde, fila. *Hilera*. = Cerilla. *Cerilla*. = Ganas de hilar. *Ganas de hilar*.
 Filèt. *m.* Diminutiu de fil. *Hilete, ico, illo, ito*.
 Filète. *m.* Mollurá delicada. *Filete*.
 Filèts y fileyóns. *m. pl.* Bossinets de fil que pòsan

á llagas. *Hilas*. = Fileyóns qui se apégan á vestit. *Hilitos*. = Qui pèñjan de vestit espenhàd. *Hilacha*. = Los de bàix de cadira, tàula, etc. *Tamo*. = Los de bàix de taléssos. *Caedura*.
 Filiació. *f.* Descendència. = Dependència de una iglesia de altra. = Adopció. = Admissió del soldat al retgiment. *Filiacion*.
 Filiad, da. *p. p.* de filiar. *Filiado, da*.
 Filiál. *adj.* Pertañent á fiys. *Filial*.
 Filiar. *v. a.* Prènder sa filiació á un. *Filiar*.
 Filicomís, etc. *V.* Fidecomís, etc.
 Filigrana. *f.* La obra formada de fils de òr ò plàta unids y saldàds ab perfecció. *Filigrana*.
 Filipèndula. *f. pl.* *Filipèndula*.
 Filología. *f.* Coneximent de totas las cièncias majorment de la crítica. *Filologia*.
 Filològic, ca. *adj.* Pertañent á filologia. *Filològico, ca*.
 Filològica. *f.* *V.* Filologia. *Filològica*.
 Filólogo. *m.* El qui ensenya ò estudia la filologia. *Filólogo*.
 Filosóf. *m.* El qui ensenya ò estudia filosofia. *Filósofo*.
 Filosofar. *v. a.* Parlar, discórrer en matèrias filosóficas. *Filosofar*.
 Filosofastro. *m.* El qui pretén de filosof y nou es. *Filosofastro*.
 Filosofia. *f.* Amor de la sabiduria. = Ciència de las còsas naturals. *Filosofia*. = Morál: la qui tracta de las virtuts y viciis. *Moral*. = Racional: la lògica. *Racional*.
 Filosófic, ca. *adj.* Pertañent á la filosofia. *Filosófico, ca*.
 Filosóficament. *adv.* Al mòdo de los filosofs. *Filosóficamente*.
 Filosofisme. *m.* Sècta ò opinió de los filosofs. *Filosofismo*.
 Filona. *f.* Cosa coneguda. *Rueca*.
 Filouada. *f.* Tòc ab sa filona. *Ruecazo*.
 Filtració. *f.* El acte de filtrar. *Filtracion*.
 Filtrád, da. *p. p.* de filtrar. *Filtrado, da*.
 Filtrar. *v. a.* Colar. *Filtrar*.
 Fill, lla. *m. f.* *V.* Fiy, ya més usad. *Hijo, ja*.
 Fin. *m.* Térme, estremidat, acabament. *Fin*. = En fin: finalment. *En fin*. = Per fin, finalment. *Por fin*.
 Final. *adj.* Lo qui acaba á una cosa, el fi de ella. = Pertañent á fi. *Final*.
 Finalisad, da. *p. p.* de finalisar. *Finalizado, da*.
 Finalisar. *v. a.* Acabar á una cosa. *Finalizar*.
 Finalisar. *v. n.* Acabarse una cosa. *Finalizar*.
 Finalment. *adv.* Per últim. *Finalmente*.
 Finca. *f.* Terra ò altra cosa demunt de qui se hipotèca una renda. *Finca*.

Finesa. *f.* Bondat, perfecció, puresa de alguna cosa. = Amor. = Dàdiva, do, present, regalo. = Gràcia, favor. *Fineza.*

Finestra. *f.* Cosa coneguda. *Ventana.* = Ab una columna al mitx. *Ajimez.* = Finestra portál. *Puertaventana.* = Demunt teulada ab teuladeta apoyada á sa parèt. *Buharda:* cuya teuladeta está enfòre de parèt, còm la de tafona. *Guardacalada.* = Estreta de part de fòre, y àmpla de part de dins. *Saetera.*

Finestreta. *f.* Finestra petita. *Ventanilla, ita.*

Finestrol. *m.* Finestreta. *Ventanico, illo.* = De porta ó finestra. *Quarteron.*

Fingid. *da. p. p.* de fingir. *Fingido, da.*

Fingid. *da. adj.* El qui fingèix, fals, postís. *Fingido, da.*

Fingidament. *adv.* Ab fioció. *Fingidamente.*

Fingidor. *ra. m. f.* El qui fingèix. *Fingidor, ra.*

Fingiment. *m.* La acció de fingir. *Fingimiento.*

Fingir. *v. a.* Contrefèr, disfarçar. = Forjar, inventar. = Idear, imaginar-se, figurar-se lo que noy hà. *Fingir.* = Fingir-se malalt. *Fingir-se enfermo* ó *encojar.* = Fingir, tenir pò para ferne á àltri. *Hacer la temblona.*

Finid. *da. p. p.* de finir. *Finido, da.*

Finir. *v. a.* Acabar, finir. = Morir. *Finar* ó *fencer.*

Finissim. *ma. sup.* Molt fi. *Finissimo, ma.*

Finítim. *ma. adj.* Confinant, contiguo. *Finítim, ma.*

Fius. Preposició qui denòta el térme de llòc y acció de témps. *Hasta.*

Finura. *f.* Bòna oalidat de una cosa. = Perfecció, elegància. *Finura.*

Fiol. *la. m. f.* Aquell de qui un es padrí en baptisme ó confirmació. *Ahijado, da.* = Bri de blát, òrdi, etc, qui sort tard de sas rèls. *Hijo.*

Fiola. *f.* Eyna de fuster. *Chapa.*

Fioleta. *f.* Pèssata de ròba quadrada ab que se tãpa es cãlis. *Hijuela.*

Fira. *f.* Mercat ahont se ven y barãta. *Feria.* = Del bestiar: el llòc ahont està á sa fira. *Rodeo.* = Bòna: de molt de concèrt. *Feria socorrida.*

Firar. *v. a.* Vendrer ó comprar en la fira. *Feriar.*

Firer. *m.* El qui ven en la fira. *Feriero.* = El qui compra. *Feriador.*

Firma. *f.* Nòm y llinatge posads á baix de un escrit ó imprès. *Firma.* = Mitja firma: aquella en qui solament se pòsa el llinatge. *Media firma.*

Firmad. *da. p. p.* de firmar. *Firmado, da.*

Firmament. *m.* El cèl de las estrèllas. = El cèl de los béueventurads. *Firmamento.*

Firmar. *v. a.* Posar sa firma. *Firmar* ó *suscribir.*

= Bèurer. *Refrendar.* = No estar para firmar: estar borrátxo. *No estar para firmar.*

Firmarse. *v. r.* *Firmarse.*

Firme. *adj.* Segurs, constànts, fòrts, perseverants. *Firme.*

Firmament. *adv.* Ab firmesa. *Firmemente.*

Firmesa. *f.* Constància, perseverància, fortaleza. seguratat. *Firmesa.*

Firmissim. *ma. sup.* Molt firme. *Firmissimo, ma.*

Firmissimament. *adv. sup.* Ab molta firmesa. *Firmissimamente.*

Firó. *m.* Fira petita. *Ferietà.*

Fisc. *m.* El erari reyál. *Fisco.*

Fisca. *f.* V. Frontissa. *Fija.* = Burla. *Fisga.*

Fiscál. *adj.* Lo pertañent al fisc. *Fiscal.*

Fiscál. *m.* Ministre de la audiència. = El qui critica las opèracions de àltri. *Fiscal.*

Fiscalia. *f.* El ofici y empleyo del fiscál. *Fiscalia.*

Fiscalisad. *da. p. p.* de fiscalisar. *Fiscalizado, da.*

Fiscalisar. *v. a.* Fer el ofici de fiscál. = Criticar, censurar las accions de àltri. *Fiscalizar.*

Fiscó. *na. adj.* El qui se burla de àltri. *Fisgon, na.*

Fisic. *ca. adj.* Pertañent á la fisica. *Fisico, ca.*

Físic. *m.* El filosòf qui enseña la fisica. = El barber de bàrco. *Fisico.*

Física. *f.* Ciència de las cosas naturals. *Fisica.*

Fisicament. *adv.* Reyálmént, corporálmént. *Fisicamente.*

Fisiología. *f.* Tractat del còs humà estant bõ. *Fisiologia.*

Fisonomia. *f.* Trassa, aspècte particular de la càre. *Fisonomia.*

Fisonòmic. *ca. adj.* Pertañent á la fisonomia. *Fisonómico, ca.*

Fisonomista. *m.* El qui conjectura lo que hà de succeir á un per la figura de la càre. *Fisonomista.*

Fisónomo. *m.* V. Fisonomista. *Fisónomo.*

Fístola. *f.* Llaga fonda y càllosa. *Fistola.*

Fístula. *f.* Fístola. *Fistula.*

Fístular. *adj.* Pertañent á fístula. *Fistular.*

Fistulós. *sa. adj.* Se diu de las llagas en qui se forman fistulas ó lo qui se parèix á ellas. *Fistuloso, sa.*

Fita. *f.* Pédra que se pòsa para dividir sas térras ó sàber sa partió de ellas. *Mojon* ó *hito.* = Posar fitas. *Amojonar* ó *mojonar.* = Posar fita: aturarse. *Pararse.*

Fitora. *f.* Eyna de pescar. *Fiura* ó *figa.*

Fitorad. *da. p. p.* de fitorar. *Fisgado, da.*

Fitorar. *v. a.* Aficar sa fitora. *Fisgar.*

Fito. *fito. adj.* Sense remanar ets uys. *De hito en hito.*

Fiy, ya. *m. f.* El engenrad de mãsele y famella respècte de sos pãres. *Hijo, ja.* = Bastãrds ò bords. Els engenrãds quãud sos pãres no se porían casar. *Bastardo, da* ò *borde.* = Fiy llegítim ò de bëndició: el nãd de llegítim matrimòni. *Hijo legitimo* ò *de bendicion.* = De sa càsa grã: de qui no conexen sos pãres. *De la inclusa* ò *de la piedra.* = Fiy del hòmo: Jesucrist. *Hijo del hombre.* = Naturál: el de pãres no casãds. *Natural.* = Fiy de sos pãres: no conegúds. *Hijo de sus padres.* = Fiy major: el qui vã néxer el primer. *Mayorazgo.* = Espurio: el qui no té pãres conegúds ni se pòden conèxer perque sa mãre tengué àcte ab molts. *Espurio.* = Espirituál: quãlsevòl persona respècte del seu confessor. *Espiritual.* = Fiy llegãd: quãlsevòl fòre es major. *Segundon.* = Fiy de sa pòlla rossa. *Hijo de gallina blanca.* = Fiy de dõna pública. *Mancel* ò *mancer.*

Fiyèt, ta. *m. f.* Fiys petíts. = Expressió de ternura. *Hijico, ca, ito, ita, hijuelo, la.*

FL

Flác, ca. *adj.* Mãgre, prim, de pòcas càrns, macilènt. = Dolènt, mãlvãd. = Sense vigor, sense fòrsas. = Frãgil, subjècte à pècar. = Defectuós parlãnt de discurs. = Mãgre, estèril parlãnt de tèrras. = Dèbil, fluxa parlãnt de la memòria. *Flaco, ca.* = Flác de càp, de memòria: el qui té es càp, la memòria flàca. *Flaco de cabeza, de memoria.* = Fer un flác servici: obrar en perjuy de àltri. *Hacer un flaco servicio.*

Flàca. *f.* Principál defècte de passió dominãnt de una persona. *Feble* ò *flaco.* = Afinar sa flàca à un. *Hallarle el feble* ò *el flaco.*

Flacura. *f.* La calidat de estar ò ser flác. *Flacura.*

Flamãda. *f.* La pãrt del fòc qui puja amunt. *Llama.* = Las que se fãu per S. Antòni de Viãna ò los soldãts acampãds. *Fogata.*

Flamãnt. *adj.* Llúent y resplandènt. *Flamante.*

Flamatjãnt. *p. a.* de flamatjar. *Centellante.*

Flamatjar. *v. n.* Fer espiras. *Centellar* ò *centellejar.*

Flamènc, ca. *adj.* El naturál de ò lo pertañent à Flãndes. = La lléngo flamenca. *Flamenco, ca.* = Parlar flamènc: no donarse entèndrer. *Hablar en griego, en gringo* ò *en guirigay.* = ¿Qué parl flamènc? *Lo he de decir cantado* ò *rezado?*

Flamènc. *m.* Àve. *Flamenco* ò *fenicoptero.*

Flãneo. *m.* Vel de color de fòc que duyan en àltre témps las novias. *Fidmæg.*

Flãuc. *m.* Pãrt de bestió de murãda. = Costat de quãlsevòl còsa. *Flanco.*

Flanèlla. *f.* Ròba. *Flanela.*

Flanqueyãd, da. *p. p.* de flanqueyar. *Flanqueado, da.*

Flanqueyãnt. *p. a.* de flanqueyar. *Flanqueante.*

Flanqueyar. *v. a.* Defensar una fortificació per una àltra: se diu tãmbé de una fortificació cunya artilleria arriba à una ciutãt, etc. *Flanquear.*

Flanqueyarse. *v. r.* Defensarse unas à las àltras parlãnt de las òbras de fortificació. *Flanquearse.*

Flao. *m.* Panãda de brossãt y òus. *Flaon.*

Flaqueça. *f.* Magror, estenuació. = Fragilitat, inclinació al mãl. = Fãlta de poder. = Fãlta de fòrsa y de vigor en las còsas de la ànima. *Flaqueza.* = Dolentia. *Maldad, ribalderia.*

Flaquèt, ta. *m. f.* Diminutíu de flác. *Flaquillo, illa, ito, ita.*

Flaquetjar. *v. n.* Decãurer de ànimo. *Titubear.* = Cedir sens resistència. Pèrder la actividat, el ardor. *Desistir.* Debilitarse. *Flaquear.*

Flaquissim, ma. *sup.* *Flaquissimo, ma.* Molt dolènts. *Nefario, ria.*

Flãsko. *m.* Botèila quadrãda ò quadrilonga ò plãna y ab so còll estrèt. *Frasco.*

Flasquéra. *f.* Caxó ab estãncias para posar flãscos. *Flasquera.*

Flasquèt. *m.* Flãsko petít. *Frasquillo, ito.*

Flassãda. *f.* Còsa coneguda. *Manta, frazada* ò *vellida.*

Flassador. *m.* Flassãda prima. *Frazadilla.*

Flastomãd, da. *p. p.* de flastomar. *Imprecado, da.*

Flastomador, ra. *m. f.* El qui flastoma. *Imprecador, ra.*

Flastomar. *v. a.* Dir flastomias. *Imprecar.*

Flastomia. *f.* Maldició. *Imprecacion.*

Flãto. *m.* Vènt qui surt del còs. = Vapors ò àyre ficsad en alguna pãrt del còs. *Flato.* = Capritxo. *Mania* ò *rabanillo.* = Pègar es flãto de... *Darsele d uno el rabanillo de...*

Flatós, sa. *adj.* El qui té ò càusa flãtos. *Flatoso, sa.*

Flatulènt, ta. *adj.* Lo qui càusa flãtos ò el qui los té. *Flatulento, ta.*

Flãnta. *f.* Instrument músic y de buf. *Flauta.*

Dolsa. *Dulce.* = Travassèra. *Traviesa.*

Flautãt. *m.* Registres de flãntas en òrga. *Flautado.*

Flauteta. *f.* Flãnta petita. *Flautilla.*

Flautista. *m.* El qui fã, ven ò toca flãntas. *Flautista* ò *flautero.*

Flebotomia. *f.* El àrt de sangrar. = La sangria. *Flebotomia.*

Flebotomiã. *m.* El qui sangra. *Flebotomiano.*

Flecsible. *adj.* Fãcils de doblegar. *Flexible.*

Flecsió. *f.* El àcte de doblegar, se. *Flexion.*

Flesca. *f.* Eyna de vidrier. *Puntel.*

Fletãl, da. *p. p.* de fletar. *Fletado, da.*

Fletador, ra. m. f. El qui fléta. *Fletador, ra.*
 Fletar. v. a. Llogar una barca. *Fletar.*
 Fléte. m. El prèu de anar en bàrco ò de llogarló.
Flete.
 Flétxa. f. Àrma. *Flecha.*—De campanar, torre, etc.
Veleta.—Cobleta que se diu anant en missió.
Sacilla.—Jugueta de allòts. *Rehilete.*
 Fletxàd, da. p. p. de fletxar. *Flechado, da.*
 Fletxar. v. a. Tirar, ferir ab flétxas. *Flechar.*
 Fletxer. m. El qui fà, ven ò tira flétxas. *Flechero.*
 Flèuma. f. Un dels humors qui compònen sa màssa
 de sa sàng. — Saliva espessa que se trèu per sa
 boca. *Fluma.*—Hòmo impertinent. *Mosca.*
 Fléix. m. Àbre ver. *Fresno.*
 Flòbia de neu. f. Partícula de neu qui cau del cèl.
Copo de nieve.
 Flòc. m. Veta de seda àmpla y de vários colors.
Fleco ò flueco.—Porció de cabèis ò llana. *Me-*
chon, mecha, vedija.—De auveyas, càbras,
 etc. *Atajo de...*—De capèll. *Cintillo.*—Llis. *Ra-*
pajejo.—Flòcs y banderetas. *Carambainas, al-*
fileres.
 Flocadura. f. Espècie de textid de ahont pèujan file.
Flocadura.—De càp de bistia. *Quitapon.*
 Flocar. v. n. Estar alegre, contènt. *Estar en sus*
glorias.—Crèixer, augmentar. *Florece.*
 Flòcs. m. pl. Aquèlla espècie de flòcs que se fàn
 ab sa plàua quánd se planetja. *Acepilladuras ò*
virutas.
 Floquet. m. Flòc petít. *Fluequecito.*—Plànta. *Ni-*
caragua.
 Flòr. f. Còsa coneguda. *Flor.*—De tot l'àny. *De*
mano.—De cotonèra. *Empeine.*—De d... *Flor.*
 —De guitèrra. *Rosa.*—Don Josà. *Nenufar, gol-*
fan ò ninfea.—De s'òlla: lo millor des cunyàt.
Cabeza de olla.—Des safrà. *Flor ò rosa.*—De
 gavarrèra. *Gavanza.*—De sa farina. *Flor.*—De
 sefiorida. *Epitimo.*—Estar en flòr los àbres, sem-
 bràts, etc. *Estar en flor ò en cierne.*—Trèu-
 rer sa flòr de sa fariua. *Florear la harina.*
 Flòra. f. Entre los gentils la diosa de las flòrs.
 —Tractàt de las plàntas de un país. *Flora.*
 Floréra. f. Adorno que se pòsa en altar, y se
 compòm de pèssetas de tálco. *Ramilletero.*
 Florésta. f. Terréu poblàd de àbres y plàntas
 de flòr. —Collecció de cuéntos gustosos. *Flo-*
resta.
 Florèt. m. Lo mes esquisit de una còsa. *Flor.*
 —Àrma. *Florete.*
 Floreta. f. Flòr petita. *Florezilla.*—Acusació. *Chis-*
me ò soplo.—Escoltar floretas. *Dar oído d*
chismes.—Portar floretas: murmurar ò acusar.
Chismear.
 Floretjàd, da. p. p. de floretjar. *Floreado, da.*

Floretjar. v. a. Adornar ab flòrs. *Florear.*
 Floríd, da. adj. De càre. *Fresco, ca.*—Qui té flòrs.
Florecido, da.—Pà, formátge, etc. corrompud.
Florecido, da.—Lléña. *Carcomido, da.*
 Floridura. f. Corrupció. *Moko.*
 Florir. v. n. Trèurer los àbres y plàntas sas flòrs.
 —Prosperar, trobarse en felicitàt. —Eczistir en
 témps determinad. —Resplandir ab las prèndas
 de ingèni. *Florece.*
 Floriss. v. n. corromprese pà, formátge, etc.
Floreerse ò enmohecerse.
 Florí. m. Moneda. *Florin.*
 Florista. m. f. El qui fà flòrs ò en ven. *Florista*
 ò *florero, ra.*
 Flòrlisàda. adj. Se diu de la creu cuyos bràsos
 acabàn en flòrs de lis. *Florlisada.*
 Fioró. m. Flòr en arquitectura. *Floron.*
 Floronco. m. Bosy. *Divieso.*
 Flòs retòricas. f. pl. Gràcias, adornos de un
 discurs, sermó, etc. *Flores retòricas.*
 Flòs santòrum. m. Llibre qui referèix vidas de
 sànts. *Flos sanctorum.*
 Flòta. f. Escuàdra de bàrcos já mercànts, ja de
 guèrra. —Multitud de gent ò de còsas de una
 matèxa càsta. *Flota.*
 Flotar. v. n. Aguantarse un còs demunt àygo sen-
 se nadar. *Flotar.*
 Flucs y reflucs del mar. m. Pujàda y devallàda de
 las séuas àygos, etc. *Flujo y reflujo del mar.*
 Fluxió. f. Hnmor que espellèix el còs. *Fluxion.*
 —Del nàa. *Blemorrea.*
 Fluctuació. f. Irresolució, dubte. —Movimènt de
 sas onas. *Fluctuacion.*
 Fluctuànt. adj. Irresolud, duptós. *Fluctuante.*
 Fluctuar. v. n. Estar en dubte en las resolucions.
 —Estar á perill de pèrderse en el mar. *Fluc-*
tuar.
 Fluid, da. p. p. de fluir. *Fluido, da.*
 Fluidès. f. Calidat qui constituèix fluída á alguna
 còsa. *Fluides.*
 Flúido, da. adj. Tot còs líquido, cuyas pàrts fà-
 cilmènt se desunexen. *Fluido, da.*
 Fluir. v. n. Destillar ò sartir humor, licor. *Fluir.*
 Fluvial. adj. Pertañent á riu. *Fluvial.*
 Flux, xa. adj. Pòc estiràd, pòc apretad. —De pò-
 ca actividat y fortaleza. —Afeminad, cohàrd,
 mudàble. *Flojo, ja.*—De boca: xerrador. *Bo-*
quirotto, ta ò blando de boca: animàl. *Blando*
de boca.—De càp. *Casquivano, na.*—De ori. *In-*
continente de orina.
 Fluxedat. f. Debilitat, flaqueza. *Flojedad.*—De
 ori. *Incontinencia de orina.*—De nirvis. *Per-*
lesia ò paralisis.
 Fluxeljar. v. n. No estar fòrt. *Estar flojo.*

FO.

Fòc. m. Un dels elements físics calent, qui fa llum y resplendèix. = La matèria encesa, com un caliu. = Càsa, y axí deym en tal poble, heyà tants de fòcs, axò es tantes càsas. = El bull de la sang ab senjals exteriors, com grans, vermeyó etc. = El ardor de las passións. = Lo empèñad y viu de las accións y disputas. = Las flamadas que fan las torres. *Fuego*. = De san Antóni: malaltia. *Gangrena*. = Fátuo: el llumeneret de san Antelm. *Fatuo*. = Lento: pòc fòc. *Lento*. = A fòc y a sang. *A sangre y fuego*. = Pegar fòc: incendiar. *Pegar fuego*. = Posar fòc: discòrdia. *Levantar fuego*. = Encèndrer es fòc: fomentar discòrdias, bregas, riñas. *Añadir fuego al fuego*. = Fer fòc per sa boca: estar enfurid. *Echar fuego por la boca o por los ojos*. = Tocar per fòc. *Tocar d fuego*. = Estar dins un fòc: dins una gran inquietut. *Estar en ascuas*. = Fer fòc: desparar armas de fòc. *Hacer fuego*.

Foco. m. El punt ahont se rehunxen los rāyos des sòl en un vidre ustòric. *Foco*.

Focòt. m. Espulsió en el còs. *Sahorno*.

Fogar. m. El llòc ahont se fa fòc en una càsa. = La càsa o el domicili de un. *Hogar*. = No tenir càsa, ni fogar: ser molt pòbre. *No tener casa, ni hogar*. = No estar en càsa, ni fogar: estar màssa a fòre càsa. *Ser huésped en su casa*.

Fogarada. f. Muntèt de llèña encesa. *Fogata o lumbrarada*.

Fogassa. f. Péssa de formátge. *Queso*.

Fogasser. m. Mòllo o càñom ab que se fa la péssa de formátge. *Encella*.

Fogasseta. f. Fogassa petita. *Quesito*.

Fogó. m. Llòc ahont se fa fòc. *Fogon*. = Qualsevòl dels qui están demunt es llòc ahont nyhá molts. *Hornilla*. = Ahont se créman los sentenciads. *Brasero*. = Movidis. *Anafe*. = Prènder de fogó una còsa: no lograse. *Salir fuera*. = Fer figa la arma de fòc. *Dar higa o marrar*.

Fogonèt. m. Fogó petít. *Fogonillo*.

Fogós, sa. adj. Encès, demasiad viu. *Fogoso, sa*.

Fogossidat. f. Ardor, demasiada vivess. *Fogosidad*.

Foguer. m. Fèrro para treurer fòc. *Eslabon*.

Foguer, ra. adj. Laciús. *Braguetero, ra*. = Pròntes, atropèllads. *Pimienta*.

Foguesjar. v. a. Fer es formátge. *Encellar*. = El qui foguessa. *Ropero*.

Foguetjad, da. p. p. de foguetjar. *Fogueado, da*.

Foguetjad, da. adj. Experimentad, mal de enganar. *Toro corrido*.

Foguetjar. v. a. Acostumar als hòmos o als animals al fòc de àrma. *Foguear*.

Fòl. m. Fuya de llibre o escrit. *Folio*. = De àutos, procés. *Folio o foja*.

Folgar. v. a. Devertirse, juguetetjar. *Holgar, y ant. folgar*.

Foliad, da. p. p. de foliar. *Foliado, da*.

Foliar. v. a. Posar el nombre a las fuyas de escrits, etc. *Foliar*.

Follèto. m. Paper imprès de pòcas fuyas. *Folleto*.

Foment. m. Calor, abrigo, aussili, protecció, medicament. *Fomento*.

Fomentad, da. p. p. de fomentar. *Fomentado, da*.

Fomentador, ra. m. f. El qui fomenta. *Fomentador, ra*.

Fomentar. v. a. Abrigar, donar calor, escitar, promòurer, protegir. *Fomentar*.

Fòmes. m. Lo qui mōu a fer una còsa, majorment pecaminosa. *Fómes*.

Fona. f. Amplària. *Huelgo, holgura o vuelo*.

Fonad, da. adj. Qui té molta fona. *Holgado, da o trefe*.

Fonda. f. Càsa ahont se dona alocament, hèurer y menjar. *Fonda*.

Fondària. f. Profundidat. *Hondura*. = Midar sa fondària. *Hondear o fondear*.

Fonder. m. El qui té fonda o es enyda de ella. *Fondista*.

Fondeyad, da. p. p. de fondeyar. *Fondeado, da*.

Fondeyar. v. a. Aturar una bàrca diss es mòl o en àltre llòc. *Fondear*.

Fondista. m. V. Fonder. *Fondista*.

Fondo. m. Lo més principal y essencial de una còsa. = El espáy en que se forman los soldats pit ab espalla. = El caudal de una persona, junta o corporació. = Abundancia de alguna còsa no material, v. g. de sabiduria. *Fondo*. = Donar fondo: posar sas àncoras para assegurar una bàrca. *Dar fondo*. = Examinar a fondo. *Examinar d fondo*. = Cavar fondo: discòrrer molt. *Hilar delgado*.

Fondo, da. adj. Profundo. = Molt en dins. = Terrèno baix. *Hondo, da*.

Fondrer. v. a. Cera, néu, etc. *Derretir*. = metalls. *Fundir*. = La hacienda. *Disipar*.

Fondrer. v. r. Pèrder la solidèx, la consistència. *Deshacerse, derretirse*. = Sa néu. *Desnevär, derretirse*. = Un desitjant o esperant alguna còsa. *Consumirse, quemarse o estar mascando retama*. = Envençarse una còsa: pèrderse. *Undirse*. = La hacienda sense saber com, o pèrder sas càrns un. *Comerse de polilla*. = Es paper: travessarlo sa tinta. *Calar*. = Una còsa en sas màns de àltri. *Rehundirse*. = Àtxas, ciris.

Correrse.—Còm una candela: aviât la hasiën-da, caudâls, etc. *Hacerse sal y agua.*
Fonéll. m. El tãp de buc de beyas. *Cobija.*—Els foradèts para surtir y entrar sas beyas. *Piquera.*
Fonemént. m. El principi de un edifici. —La rahó ab que se assegura ò se prôva una còsa. —Orígen ò rèl de còsa no materiál. *Fundamento.*—Posar los foneménts de un edifici. *Fundamentar, cimentar* ò *echar los fundamentos.*
Fonóy. m. pl. Hinojo ò maratró. —Fonóy marí. *Hinojo marino.*
Fons. m. Fondària en aygo. *Hondura.*—La pãrt de devãnt de bota. *Ondillon.*—De derréra. *Sobanda.*—Anar á fons una bárca: afonarse. *Irse á fondo:* tirarláy. *Echar á fondo.*
Fòat. f. Aygo qui surt demunt sa tãrra. *Fuente.*—Principi, orígen de una còsa. *Fuente.*—Del bràs. *Sangradura.*—En el còs paraque surtan es màls humors. *Fuente* ò *cauterio.*—Lloc ahónt se guárda aygo para beurer, emprar, etc. *Cisterna.*—Del pèu. *Alma del pié.*—À s'ay de sa fònt. *Al origen de la fuente.*
Fontanâl. adj. Pertañent á fònt. *Fontanal.*
Fontanèlla. f. Fonteta. *Fuentecita.*
Fontener. m. El qui fã los conductes de las aygos. *Fontenero.*
Fonteta. f. Fònt petita. *Fontezuela, fuentecica.*
Foquét. m. Fòc petit. *Fueguesillo.*
Fòr. m. Lléy municipâl. —Podèr, jurisdicció. —Privilègi, eczenció. *Fuero.*
Foradád, da. p. p. de foradar. *Agugereado, da, horadado, da.*
Foradar. v. a. Fer forát. *Agugerear* ò *horadar.*
Foradèt y foradí. m. Forát petit. *Agugerito, illo.*—En ròba. *Piquete.*
Forâl. adj. Pertañent á fòr. *Foral.*
Foranías, f. pl. Es contòrns de població. *Los afueras* ò *alrededores.*
Forester, ra. adj. La persona ò còsa qui no es de la tãrra ahónt se trôba. *Forastero, ra.*
Forát. m. Còsa coneguda. *Agugero, y si travessa de pãrt á pãrt.* *Horado.*—Forát de àrma. *Apolilladura.*—De cortí, corteró, etc. *Piquera.*—De bàñariquer. *Tueca, tueco.*—En corretja fèt apòsta para assegurarla. *Punto.*—De barrina. *Barreno.*—Para passar gàts. *Gatera.*—Para fer aius es colóms. *Hornilla.*—Para posar sa bastiménta en edifici. *Mechinal.*—Para tirar sas càrtes en la càsa del corrèu. *Buzon.*—Des rentador. *Canalon* ò *ventedero de fregadero.*—Des tròns: des cul. *Sieso* ò *taza de fuente.*—Ahónt està el vògamarí. *Madriz.*
Forc. m. La distància del dit gròs al índice axam-

pláds. *Geme.*—De àys, cebas. *Horca, horco.* ò *ristra de ajos, cebollas.*

Forca. f. Instrument de fust en forma de una n ahónt pénjan los sentenciáds. *Horca* ò *ene de palo.*—Pálo qui acába en duas puntas. *Horca.*—De ventar. *Aventador.*

Forcád, da. adj. Fèt en figura de forca. *Horcado, da.*

Forcât. m. La pãrt dels àbres ahónt se dividexen las bràncas. *Horcadura.*—De entre sas cuxas. *Entrepierñas.*—De calsóns. *Bragadura.*—Ab que se comensa bárco. *Singlon.*—De jou: lo tòrt de éll qui se pôsa á nes còll de la bistia. *Came-lla* ò *gamella.*

Forcó. m. Forca petita. *Horquilla.*—De forca ò forqueta de menjar. *Pua* ò *diente.*

Forcòta. f. Forca gròssa ò estaló para aguantar àbres. *Horcon.*

Fòre. adv. *Fuera.*—À fòre. *A fuera.*—De fòre: esteriorment. *De fuera.*—Per fòre. *Por fuera.*—Per sa pãrt de fòre. *Por la parte de fuera.*—Fòra de sí. *Fuera de sí.*—Mànco, ménos, escépte, á escepció. *Fuera.*

Fòre. Expressió ab que se engéga á un. *Oxte.*—Para fer fugir càns. *Za.*—Para fer fugir gàts. *Zape.*—Fòre dimòni. *A redro vayas demonio.*—Fòre témps. *Fuera de tiempo.*

Fòremida. adv. Innuméràble. *Sobremedida.*

Foréuse. adj. Pertañent á fòr ò á tribunâl. *Forense.*

Forjád, da. p. p. de forjar. *Forjado, da.*

Forjador, ra. m. f. El qui fôrja. *Forjador, ra.*

Forjadura. f. La acció de forjar. *Forja.*

Forjar. v. a. Donar la priméra forma á lo que se fã. —Inventar, fingir. *Forjar.*

Forma. f. Lo qui determina la matèria. —Figura, disposició esterior. —Mòdo de fer alguna còsa. —Hòstia para dir missa. *Forma.*—Para fer sabátas. *Horma.*—En forma. *En forma.*—En tota forma: cumplidament. *En toda forma.*—Posar en forma: véncer á un en disputa. *Dar caperuza.*

Formàble. adj. Lo que se pòt formar. *Formable.*

Formació. f. El àcte y èfècte de formar, se. *Formacion.*

Formád, da. p. p. de formar, se. *Formado, da.*

Formador, ra. m. f. El qui forma. *Formador, ra.*

Formâl. adj. Pertañent á la forma. —Sèrio, puntuâl, eczàcte. —Precís, determinád, esprés. *Formal.*

Formalidât. f. Eczactitút, puntualidât. —Seriadât de algún àcte. *Formalidad.* —Formalidât escolástica: el mòdo de argumentar en forma. *Formalidad escolastica.*

Formalisád, da. p. p. de formalisar. *Formalizado, da.*

Formalisar. *v. a.* Donar la forma, la perfecció. *Formalizar.*
Formalisarse. *v. r.* Oféndrerse, picarse. = Posarse sério. *Formalizarse.*
Formálmént. *adv.* Espréssamént, sèriamént. *Formalmente.*
Formánt. *p. a.* de formar. El qui forma. *Formante.*
Formar. *v. a.* Donar forma. = Compòndrer una còsa de moltes àltras. = Arretglar, posar en orde. = Produir, donar el sèr. = Enseniar, instruir, criar. *Formar.*
Formarse. *v. r.* Posarse en orde, instruirse, etc. *Formarse.*
Formátge. *m.* Llét apresa y preparáda paraque se consér. *Queso.* = Brescád. *Ojoso* ò *esponjoso.* = Tènre. *Fresco.* = De fasser ò garbayó. *Cogollo* ò *palmito.* = Tot es hù formátge ò quèssó. *Olivo y aceituno todo es uno.*
Formatjada. *f.* Dulce de formátge. *Quesadilla.*
Formatjar. *v. a.* Fer formátge. *Encellar* ò *quesear.*
Formént. *m. ant.* Blát. *Trigo.*
Formicánt. *adj.* Se diu des pòls báix y dèbil. *Formicante.*
Formiga. *f.* Insècto. = Malaltia. *Hormiga.* = La qui té las álas patènts. *Aluda.* = En pota de bistia. *Hormiguillo, illa.*
Formigner. *m.* Llòc ahónt se críen sas formigas ò habitan: llòc ahónt se mòu molta gént. = Munt de lléua tapád de terròssos y tèrra. *Hormiguero.*
Fórmula. *f.* Eczepliar, nòrma, mòdo establíd para esplicar alguna còsa. *Fórmula.*
Formulári. *m.* Llibre qui conté fórmulas. *Formulario.*
Forn. *m.* Fàbrica para còurer pà y àltras còsas. *Horno.* = Gràn y gròs. *Hornazo.* = De càls. *Horno de cal* ò *calera.* = Per còurer retjòlas. *Horno de ladrillos* ò *ladrillal.* = Llòc molt calént. *Chicharero.*
Fornáda. *f.* Lo que se còu en una vegáda. *Hornada* ò *cochura.*
Fornál. *f.* El fogó dels menestráls qui trabáyan es metáls. *Fragua.* = De argentera. *Forja.* = La de cunya. *Fogon.*
Fornar. *m.* El qui fà y còu pà, etc. *Hornero* ò *panadero.* = De forn de càls. *Calero.* = Qui fà el pà para alguna comunitat. *Arrobero.*
Fornéra. *f.* La dòna de forner ò la qui té forn. *Hornera* ò *panadera.*
Fornèt. *m.* Forn petít. *Hornillo.* = De fèrro para fer xocoláte. *Fornelo.*
Fornicació. *f.* El àcte carnál entre dos qui no son casáds. *Fornicacion.*
Fornicád. *da. p. p.* de fornicar. *Fornicado, da.*
Fornicador, ra. *m. f.* Los qui fornican. *Fornica-*

Fornicar. *v. a.* Tènr àcte carnál dos qui no son casáds. *Fornicar.*
Fornicári, ria. *adj.* Los qui fornican. *Fornicario, ria.*
Forníd. *da. p. p.* de fornir. *Provetdo, da.* = *Plagado, da.*
Fornir. *v. a.* Abastar. *Proveer.* = Umplir de pòys, pussas, rofia. *Plagar de...*
Fornitura. *f.* La porció de lletra qui compléta una fundició. = El correátge del soldát. *Fornitura.*
Forqueta. *f.* Forca petita. *Horquilla.* = Para menjar. *Tenedor, y ant. forqueta.*
Forrád. *da. p. p.* de forrar. *Forrado, da.*
Forrád. *da. adj.* Rics. *Holgado, da.*
Forradura. *f.* Pèll. *Badana.*
Forrar. *v. a.* Posar fòrro. *Forrar* ò *aforrar.*
Forrarse. *v. r.* Enriquirse. *Enriquecer.* = Robàr en el empleyo que se té. *Pringarse.*
Forreyát. *m.* Instrument para tancar. *Cerrojo.* = De dàlt á báix de pòrta. *Falleba.*
Fòrro. *m.* La ròba que se añaðeix á lo interior de vestít. = La cubèrta que se pòsa á pilòta ò á àltra còsa. *Forro.*
Forróy. *m.* Verga de fèrro ò tió de lléua torsáda á un càb para atiar y trèurer fòc. *Hurgon* ò *ti-zonero.*
Fòrsa. *f.* Robustès, vigor. = Violència. = Virtút natural de las còsas. = La pàrt més principal y més fòrta de una còsa, *v. g.* de un eczèrcit. = Precisió, necessidat. = Fortalesa. *Fuerza.* = Res li fà fòrsa. *Nada le hace fuerza* ò *todo lo convierte en sustancia.* = Á fòrsa de bràssos, diners, trabáys, etc. *A fuerza de brazos, dinero, etc.* = Á viva fòrsa: sense perdonar trabáys, diligència. *A viva fuerza.* = Per fòrsa: ab violència. *Por fuerza.* = Per fòrsa pàre: expressió ab que se diu que se fà una còsa per fòrsa y no de hòn grát. *Al buey traba el arado, pero no de su grado.* = De grát ò per fòrsa. *De grado* ò *por fuerza.* = Trèurer fòrsas de flaqueza. *Sacar fuerzas de flaqueza.* = Ab tota sa fòrsa. *Con toda la fuerza* ò *d raja tabla.*
Forsád. *da. p. p.* de forsar. *Forzado, da.*
Forsador. *m.* El qui fòrsa, qui fà violència. *Forzador.*
Forsagúd. *da. adj.* Fòrt, robúst, qui té molta fòrsa. *Forcejado, da* ò *forzudo, da.*
Forsar. *v. a.* Fer violència. = Rendir á fòrsa de àrmas. = Ocupar per fòrsa alguna còsa. = Precisar á fer alguna còsa. *Forzar.* = Una pòrta: tirarla en tèrra ò obrirla sense cláu. *Forzar una puerta.*
Forsatjar. *v. a.* Fer esfòrs para defensarse, escapar, fugir, etc. *Forcejar.*
Forsós. *sa. adj.* Necessári, inescusáble. *Forzoso, sa.*

Forçosa. f. Certa jugada en el jò de dâmas. *Forzosa.*

Forçosament. adv. Per fôrça. *Forzosamente.*

Forçud, da. adj. El qui té molta fôrça. *Forzudo, da.*

Fôrt, ta. adj. Lo qui té fôrça y resistència. = Robust, valerós. = Animad, animós. = Dur, qui es mal de obrar. = Excessiu, grâve, rigurós. = De mala condició. = Actiu, picant, v. g. vinagre. = Vehement, fiéro. *Fuerte.* = De câmas: el qui camina molt. *Perneador, ra.* = Côm á bronzo ó cer. *Como roble.* = Ferse fôrt. *Hacerse fuerte.* = Aguantar. *Tenerse fuerte.* = Fôrt y not mógas. *Tieso que tieso.*

Fôrt. m. Llòc fortificad, v. g. castèll. *Fuerte.* = Para assentar los foneménts de edifici. *Légame.*

Fortalesa. f. Vigor, constància, firmesa, resistència. = Virtut cardinâl. = Llòc fortificad. *Fortaleza.*

Fôrtepiâno. m. Instrument músic. *Fuertepiano ó piano.*

Fortí. m. Petít fôrt. *Fortin.*

Fortificació. f. El âcte y effecte de fortificar. = Tot lo qui servèix de defèssa. = El ârt de fortificar. *Fortificación.*

Fortificad, da. p. p. de fortificar. *Fortificado, da.*
Fortificant. p. a. de fortificar. Lo qui fortifica. *Fortificante.*

Fortificar. v. a. Donar fôrça, vigor. = Fer ôbra de fortificació. = Fer fôrt y constant. *Fortificar.* = Ab bossins de còrda es costats de bàrco qui hà patid detriment. *Atortorar.*

Fortificarse. v. r. Cobrar fôrça. = Fer fortificacions para defensarse. *Fortificarse.*

Fortinèt. m. Fortí petít. *Fortinillo.*

Fortíssim, ma. sup. Molt fôrt. *Fortísimo, ma.*

Fortíssimament. adv. sup. Ab molta fôrça. *Fortísimamente.*

Fortó de témps. m. *Fortaleza de tiempo.*

Fortúitament. adv. Casualment. *Fortuitamente.*

Fortúito, ta. adj. Casual, impensad. *Fortuito, ta.*

Fortuna. f. Casualidat, accident. = Bôna sôrt, felicitat, ventura. = Borrâsca, tempestat en mar ó en terra. = Una diosa del paganisme. *Fortuna.* = Córrer fortuna: perill de pèrderse una embarcació. *Correr fortuna.* = Fer fortuna: adquirir béns, empleyes, etc. *Hacer fortuna.* = Bufar la fortuna bé á un: venirli bé sas còsas. *Soplarle la fortuna.* = Provar fortuna: arriscarse. *Probar fortuna.* = Per fortuna: per felicitat. *Por fortuna.* = Fortuna major: planèt de Júpiter. *Fortuna mayor.* = Menor: planèt de Vênus. *Menor:* per aspècte: planèt de Mèrcurio. *Por aspecto.*

Fortuneta. f. Fortuna petita. *Fortuniella.*

Fosc, ca. adj. Sense claror. *Oscuro, ra.* = De color. *Fosco, ca ó hosco, ca.* = Ferse fosc. *Oscurecer.*

Fosca. f. Fálta de claror. *Oscuridad.* = Anar á las foscas: sense llum. *Ir d oscuras:* tenir pôc concèrt. *Andar de pié quebrado.* = Fosca côm á tenébras. *Oscuro como boca de lobo.* = Fer fosca: ser de nit. *Hacer oscuro.*

Foscândo ó entre duas foscas. adv. Al comensar á fer fosca. *A boca de noche ó entre dos luces.*

Foscra. f. Pò, fantasma. *Sombra.*

Fosfòric, ca. adj. Lo qui dona claror á las foscas. *Fosfórico, ca.*

Fósforo. m. Matèria qui fàcilment se encén. *Fósforo.*

Fosquetjar. v. a. Comensar á ferse fosc. *Anochecer.*

Fôssa. f. Clòt. *Hoyo.* = Clòt para enterrar. *Fuesa.* = Llit de mòrt. *Andas ó féretro.*

Fossar. m. Cementèri. *Fosal.*

Fôssó. m. Vâll de mnrada. *Foso.*

Fotessa. f. Còsa de pòca entidat. = Dit ó fèt de pòca sustància. *Chilindria, musaranya, pamplina, telaraña.* = Atórrase en fotesses. *Coger las musarañas.*

Fôlja. f. Àve auíbia. *Foja, cerceta, zarceta, zarceto.*

FR.

Fr. m. Abreviadura de *frâre* y de *frây*. *Fr.*

Frâ. m. Contracció de *frâre*. *Fray.*

Fracâs. m. Infortuni, succés llastimós. *Fracaso.*

Fracció. f. Divisió de una còsa en pàrts. = Nombre quebrat. *Fraccion.*

Fraccionâri. adj. El quebrat. *Fraccionario.*

Fractura. f. Trencadura. *Fractura.*

Fracturad, da. p. p. de fracturar. *Fracturado, da.*

Fracturar. v. a. Fer una fractura. *Fracturar.*

Fragància. f. Olor suâve. *Fragancia ó fragancia.*

Fragânti (In). adv. Al matèix instant de comètrer el delict. *In fragante.*

Fragâta. f. Certa bàrca. *Fragata.*

Fragateta. f. Petita fragâta. *Fragatin.*

Frâgil. adj. Fâcil de rómprer. = Débil para resistir á las tentacions, majorment de deshonestidat. *Frdgil.*

Fragilidat. f. Facilitat de rómprerse ó de càurer en las tentacions. *Fragilidad.*

Fragilíssim, ma. sup. Molt frâgil. *Fragilísimo, ma.*

Frâgilment. adv. Ab ó per fragilidat. *Frdgilmente.*

Fragment. m. Tròs ó bossí. *Fragmento.* = Frag-

ménts: tróssos ó bossíns de llibre. *Fragmentos*.
 Franc. *m.* Nòm pròpi de hòmo. = Moneda francesa: pesseta de 54 dòbbés. *Franco*.
 Franc, ca. *adj.* Desembarassád, eczént, privilegiád. = Ingénno, senzill. *Franco, ca.* = De franc.
adv. Sense pagar res. *De balde*.
 Francamént. *adv.* Ab franquesa. *Francamente*.
 Francés, sa. *adj.* El naturál de ó lo pertañent á Frànca. = *m.* El idioma ó la lléngua francesa.
Frances, sa.
 Francèsch. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Francisco, farruco, frazco, curro, franchó ó paco*.
 Francesquét. *m.* Diminutiu de Francèsch. *Frasquito*.
 Francesilla. *f. pl. y flór.* *Francesilla*.
 Frància. *f.* Rèyne de Euròpa. *Francia*.
 Francina. *f.* Nòm pròpi de dòna. *Francisca, curra ó frazca*.
 Francináyua. *f.* Nòm pròpi de dòna. *Francisca-Ana*.
 Francisca. *f.* V. Francina. *Francisca*.
 Franciscàno, na. *m. f.* Religiós, sa de san Francèsch. = *adj.* Partañent á la religió de san Francèsch. = *adj.* *Franciscano, na*.
 Francisco. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Francisco de Paula*.
 Franèlla. *f.* Ròba. *Franela*.
 Frànge. *m.* La divisió del escút de àrmas fèta en duas diagonàls qui se táyan en el céntro. *Frangé*.
 Franquea. *f.* Llibertát, eczenció. = Ingenuidát, senzillès. *Franqueza*.
 Franqueyád, da. *p. p.* de franqueyar. *Franqueado, da*.
 Franqueyar. *v. a.* Fer fràno de drets, tribúts, etc. = Donar ó déxar alguna còsa á àltri. *Franquear*.
 Franquicia. *f.* Eczenció de drets; etc. *Franquicia*.
 Frànca. *f.* V. Frància. *Francia*.
 Fraràda. *f.* Acció còtra el orde. *Frailada*.
 Fràre. *m.* Religiós. = El doblèg per amúnt que se fà en vestít. = El bossí de paper qui no quéda ben estampád. *Fraille*. = Insecto negre que se pòsa al blát. *Mordihut*. = Fràre de breviári: el religiós qui no següeix sa carrèra de las lletres. *Fraille de misa y alla*. = De ràpa ó de cloveya de fàva que fàn ets allòts. *Frailcito*.
 Frarer, ra. *adj.* El qui es amíg de fràres. *Frailero, ra*.
 Frarèt. *m.* Fràre petít ó allòt vestít de fràre que deym de prometènsa. *Frailito*.
 Fraròt. *m.* Fràre grán ó de màla conducta. *Frailon, y per lo segón. Frailote ó frailucho*.

Fràse. *f.* Bréu y elegant disposició de las partulas. *Frase*.
 Fratèrna. *f.* Correcció ó reprensió àspra. *Fraterna*.
 Fraternal. *adj.* Pròpi de germàns. *Fraternal*.
 Fraternalmént. *adv.* Còm á germàns. *Fraternalmente*.
 Fratèrnidat. *f.* Amor, unió entre germàns. *Fratèrnidad*.
 Fratèrno, na. *adj.* Pertañent á germàns. *Fratèrno, na*.
 Fraticida. *adj.* El qui màta á germá. *Fraticida*.
 Fraticidi. *m.* Mòrt violèta de nu causáda per un germá seu. *Fraticidio*.
 Fráu. *m.* Engany, malícia. *Fraude*.
 Fraudulència. *f.* Falsedát, màla fe. *Fraudulencia*.
 Fraudulént, ta. *adj.* Enganyador, maliciós, de màla fe. *Fraudulento, ta*.
 Fràula. *f.* Froyta. *Fresa*. = Gròssa. *Freson*.
 Fràulas. *f. pl.* El terréno sembrád de fràulas. *Fresal*.
 Fre. *m.* Instrumént de fèro para subjectar y governar á la bestia el qui enátca. = Subjecció. *Freno*. = No tenir fre á sa lléngua: parlar atreviment. *No tener freno ó potilla en la lengua*.
 Frecuència. *f.* Repitició, continuació, reiteració. *Frecuencia*.
 Frecuént. *adj.* Reiterád. *Frecuente*.
 Frecuént. *adv.* Sovínt. *Frecuente*.
 Frecuentació. *f.* V. Frecuència. *Frecuentacion*.
 Frecuentád, da. *p. p.* de frecuentar. *Frecuentado, da*.
 Frecuentador, ra. *m. f.* Qui frecuenta. *Frecuentador, ra*.
 Frecuentar. *v. a.* Repetir sovínt algún acte. = Assistir ab frecuència. = Visitar espesas vegádas, v. g. una càsa. *Frecuentar*.
 Frecuentatiu. *adj.* Se diu del verb qui en la seua significació denòta frecuència de son primitiu. *Frecuentativo*.
 Frecuentmént. *adv.* V. Frecuént. *adv.* *Frecuentemente*.
 Fred, da. *adj.* Lo qui té fálta de calor. = Lo qui dona ó càusa fret. = El qui per naturafesa es impotént para engenrar. = Indiferént. = Sense gràcia ni agudesa. *Frio, ia*. = Quina còsa tán freda, insulsa! *Qué cosa tan fria!*
 Fredolég, ga. *adj.* El qui sént molt el fret. *Friolento, ta*.
 Fredor. *f.* Fret. *Frio, y ant. fredor*.
 Freg no freg. *adv.* Si arriba no arriba. *Ras con ras*.
 Fregád, da. *p. p.* de fregar. *Fregado, da*.

Alcofado, da.

Fregá. a. f. La acció y efecte de fregar. *Fregado* ô *fregadura*. = Qui sâ tâca. *Raboseada*. = Demunt demunt. *Rozadura* ô *roce*. = Para fer neta alguna cõsa. *Limpion*. = Sobre algún assunto. *Refregon*. = Fôrta rentânt. *Jabon de piedra*.

Fregar. v. a. Cõsa sabuda. *Fregar*. = De pãssõ, v. g. el qui caminânt topa ab âltre. *Rozar*. = Per el cõs. *Frotar*. = Sas faldetas, câpa, etc. per sas câmas. *Ludir*. = Ab sos dits ô unglas. *Rascar*. = Es trispõl de retjõlas. *Alcofisar*. = Una cõsa ab âltra para ferla neta. *Estregar*. = Fregar sa morena á un. Adularlo. *Lagotear*. = Bãrcas. *Afretar*. = Parêts ab fregây. *Estropajear*. *Fregarse. v. r.* Ab sos dits ô unglas. *Rascarse*. = Â âbre, parêt á cãusa de picor: ets uys para fer fugir sa sôn. *Estregarse*. = Los ojos.

Fregây. m. Manadêt de espãrt sense picar y fermãd para escurar. *Fregador* ô *estropajo*. = Entre mariners. *Fregajo*. = De cuyna: el hõmo qui sõlamênt escura. *Galopin*: dôna. *Fregona, fregata* ô *fregatiz*. = Bossinêt de estora enrodillãda para fregar bestiar grõs. *Espartilla*.

Fregid, da. p. p. de fregir. *Frito, ta*.

Fregir. v. a. Cõurer dins sa pella. *Freir*. = Es sôl: ferlo fõrt. *Freir* ô *curtir*. = Fregirse de calor. *Freirse*.

Frenesí. f. Malaltia, deliri furiõs, arrastamênt de una passiõ. *Frenesí, y ant. frenesia*.

Frenêtic, ca. adj. Acomès de frenesí. *Frenêtico, ca*.

Fresc, ca. adj. Mèdiãnamênt fred. = Recênt, nõu. = Alêgre, devertid. = De bõn color. *Fresco, ca*. = Quêdar fresc: no lograr lo que se espêrãva. *Quedar fresco*.

Fresca. f. Ayre, tẽmpo mès freds que calênts. *Fresco* ô *frescura*. = Fer fresca. *Hacer fresco* ô *fresca*. = Prẽnder la fresca. *Tomar la fresca* ô *el fresco*. = Posarse á la fresca: desferse guãrdepits, gipõ ô llêvarse rõba. *Desalforjarse*.

Fresca. f. Tonterça, impertinência. *Fresca*. = Surtir ab la fresca de... *Salir con la fresca de...*

Frescál. adj. No del tot fresc parlânt de peix. *Frescal*.

Frescor. m. Frescura. *Frescor*.

Frescura. f. V. Fresca. = Aménidãt de algún llõc. = Respõsta fõre de propõsit. = Tranquilidãt de ânimo. *Frescura*.

Fresquêt, ta. adj. Un põc fresc. *Fresquécito, ta* ô *fresquillo, illa, ïto, ïta*.

Fressa. f. Desfressãd, da. *Mdscara*.

Fressa. f. El escrement dels animals, las gratãdas que fãn en tẽrra y las potãdas quey sefian. *Frezza*.

Fret. m. Qualidãt oposãda al calor. *Frio*. = Estargelãd de fret. *Estar helado de frio*. = Estãr enravanãd de fret. *Estar aterido*. = Enravanarse de fret. *Aterirse*. = Fer fret. *Hacer frio*. = Tenir fret. *Tener frio*. = Tremolar de fret. *Tiritar*. = Fer fret qui trapãna. *Hacer frio que corta*.

Frêu. m. Estrêt. *Frêo*.

Frexura. f. Fétge, llêu, etc. *Asadura* ô *corazonada*. = Aguiãt ô frit de frexura. *Chanfaina*.

Frey. m. Trãcto que se dona á los cavãllers de las ordes militars. *Frey*.

Fricandó y fricasser. m. Aguiãts francesos. *Fricando y fricaser*.

Friêga. f. Fregãdas ab rãm de fil ô rõba crua en el cõs per mèdicina. *Friêga*.

Frigidês. f. Fãlta de calor. = Descuyt en so obrar. = Põc interês, fluxedãt. *Frigidez* ô *frialdad*.

Friolêra. f. Cõsa de põca entidãt. *Friolera*. = Aturarse en friolêras. *Pararse en frioleras*.

Fris. m. Adorno de arquitectura. *Friso*. = De castilla. *Cenefa*.

Frisó, na. adj. Cavãll ô êgo de Frissia. *Frison, na*.

Frissar. v. n. Anar ô dur prêssa. *Ir* ô *andar* ô *llevar prisa*, y ant. *acuciar*.

Frissor. m. Prêssa. *Priesa* ô *prisa*.

Frit, ta. p. p. de fregir. *Frito, ta*.

Frit. m. El agregãt de cõsas fritas. *Frito*. = De frexura. *Chanfaina*. = De frexura de confy. *Ca-chuela*. = De pebres y domãtigas. *Pisto*.

Fritãda. f. V. Frit. *Fritada* ô *fritura*.

Frívol, la. adj. Vã, inútil, de põca sustãncia. *Frívolo, la*.

Frívolamênt. adv. De un mõdo frívol. *Frívolamente*.

Frivolidãt. f. Carãcter de lo qui es frívol. *Frivolidad*.

Frondós, sa. adj. El qui té moltas brãncas y fuyas. = Abundãnt, copios. *Fronroso, sa*.

Frondosidãt. f. El fuyãtge de âbre. = Abundãncia de parãulas. *Frondosidad*.

Frondosíssim, ma. sup. Molt frondós. *Frondosísimo, ma*.

Front. m. Lo âlt de sa càre entre ceyas y cabêys. = La fatxãda principal de edifici ô âltres cõsas. = Estensió de la càre de un batãllõ. *Fronte* ô *fronte*. = De animãl. *Testuz*. = Durhõ escrit á nes front de que es, v. g. dolênt. *Traer en la frente el sobrescrito de que es, etc*.

Fronteris, ssa. adj. Lo qui estã enfrõnt de âltra cõsa. = Lo qui estã á sa fronterã ô á sa rãya. *Fronterizo, sa*.

Frontêra. f. Rãya de un rãyne, etc. *Frontera*.

Frõntis. m. Càre de edifici. *Frõntis, fronte* ô *frontispicio*.

ontissa. *f.* Dues planxetas de ferro enlassadas ab un passador qui sosténen pórtas. *Bisagra.*
 uctífero, *ra. adj.* Qui dona fruyt. *Fructífero, ra.*
 uctificació. *f.* El acte de fructificar. *Fructificacion.*
 uctificad, *da. p. p.* de fructificar. *fructificado, da.*
 uctificador, *ra. m. f.* El qui fructifica. *Fructificador, ra.*
 uctificar. *v. a.* Produir ó donar fruyt. = Produir utilidat. = Donar bõn exèmple, edificar. *Fructificar.*
 ructuós, *sa. adj.* Convenient, útil, qui dona fruyt. *Fructuoso, sa.*
 ructuosament. *adv.* Ab fruyt. *Fructuosamente.*
 ructuosíssim, *ma. sup.* Molt fructuosos. *Fructuosísimo, ma.*
 rugál. *adj.* Párco en so menjar y vestir, qui de pòc se conténta. *Frugal.*
 rugalidat. *f.* Moderació en so menjar, vestir, etc. *Frugalidad.*
 rugalíssim, *ma. sup.* Molt frugála. *Frugalísimo, ma.*
 rugalmént. *adv.* Ab frugalidat. *Frugalmente.*
 ruició. *f.* Possessòri del bé desitjad. *Fruicion.*
 ruitín, *va. adj.* Lo qui dona gòig, satisfacció, possessòri del bé desitjad. *Fruitivo, va.*
 ruementici, *cia. adj.* Qui pertány á blát. *Fruementicio, cia.*
 rustad, *da. p. p.* de frustar, *se.* *Frustado, da.*
 rustáneo, *nea. adj.* Vá, inútil. *Frustáneo, nea.*
 rustar. *v. a.* Privar de una cõsa deguda ó esperada. *Frustar.*
 rustarse. *v. r.* Målograrse, succeir una cõsa al contrári de lo que se esperáva. *Frustarse.*
 ruyt. *m.* Lo que produèix ábre, plánta fõre flõr y fuya. = Producció de la tẽrra y dels animals, y en general quánt es útil y profitós. *Fruto.* = De bẽdició: infánt nãd de llegítim matrimoni. *Fruto de bendicion.* = Fruyts: las produccions de la tẽrra de que se fã cuíta. *Fruitos.* = Donar fruyt. *Dar fruto.* = Trẽner fruyt. *Sacar fruto.* = Aplegar es fruyts. *Recoger los frutos.*
 ruyts. *f.* El fruyt de ábres y plántas que se pòt menjar. *Fruta.* = Del tẽmps, *v. g.* cadárn en el ivèrn. *Del tiempo.* = Ágra. *Agria.* = Novèlla. *Nueva.* = Primerenca: qui prést madura. *Temprana.* = Tardána: qui madura tãrd. *Tardia.* = Madura. *Madura.* = Passada: mãssa madura. *Pasada de madura.* = Copetjada. *Macada.* = Sense piñól. *Sin hueso.*
 ruytál. *adj.* El ábre qui fã fruyta. *Frutal.*

Fruyter, *ra. adj.* Qui dona fruyt. *Fructífero, ra.* = Qui en dona molt. *Esquimeño, ña.*
 Fruytera. *f.* Plát para trẽner sa fruyta. *Frutera.* = Fruyts pintadas en quãdra, parèt, etc. *Frutera ó frutero.*
 Fruyteta. *f.* Fruyta petita. *Frutilla.*

FU.

Fu. Interjecció de enfado. *Fu.*
 Fúa. *f.* Envestida atropellada que dona, *v. g.* es falcó á colóms. *Calada ó falsada.*
 Fuáda. *f.* Lo filad y posad á mes fus. *Husada ó mazorca.*
 Fuátge. *m.* El agregat de fuyas en ábre, plánta ó en escultura. *Follage.*
 Fubiól. *m.* Espèce de flauteta de que usen molt es pastors. *Torloroto.* = Registre de órga. *Favio.*
 Fuéll. *m.* La péssa de carruatge á cuyos eábs están sas rôdas. *Eje.* = Posar fuéll á carruatge. *Echar eje ó enejar.*
 Fuéll. *m.* Aucéll. *Chorlito.*
 Fuéro. *m. V. Fôr.* *Fuero.*
 Fuéros. *m. pl.* Bravátas. *Fieros.* = Fer fuéros. *Hacer ó echar fieros.*
 Fugacidat. *f.* Põca duració de una cõsa. *Fugacidad.*
 Fugás. *adj.* Lo qui fãcilment futx, de põca duració. *Fugaz.*
 Fugasíssim, *ma. sup.* Molt fugás. *Fugacísimo, ma.*
 Fugir. *v. n.* Apartarse prõnte y ab temor de algún llõc, escaparse. *Huir.* = Los aucélls del nia ó el hõmo que vãn á cercar ó prẽnder. *Saltar del nido.* = Es conly: lo que se anáva á dir. *Raerse de la memoria.* = Fugir de quãtres: ab tota préssa. *Huir d escape ó d carrera abierta.* = Fugir per pò de s'esquena. *Salir por la pueria de los perros.* = Fugir una cõsa de sa memòria. *Irse de la memoria:* no fugir de ella. *No despintarse.* = Fugir el licor: tornar ágre ó fõrt. *Despuntarse.* = Á fugir tõcan: avís paraque se fuja. *A huir que azotan.* = Fugir la áygo del llõc que se réga. *Sorregar.*
 Fugir. *v. a.* Evitar, abstenirse. *Huir.*
 Fugitfu, *va. ajd.* Fuyt, escapad. = Lo qui pása prést. = El qui futx. *Fugitivo, va.*
 Fuláno, *na. m. f.* Paráula qui suplèix el nòm de tota persona. *Fulano, na.* = Fuláno y sutáno: personas indeterminadas. *Fulano y zutano.*
 Fulgént. *adj.* Brillánt, resplandént segõns los poetas. *Fulgente.*
 Fulgor. *m.* Lluentor, resplandor. *Fulgor.*
 Fulgurar. *v. a.* Lluir, resplandir segõns los poetas. *Fulgurar.*

Fal·gi·nes, *m. pl.* Vapors fuliginosos qui surten del globo des sòl. *Ful·gi·nes*.

Fuliginós, *sa. adj.* De naturalesa ò de color de sutja. *Fuliginoso, sa*.

Falla, *f. ant.* Fuya. *Hoja*.

Fallèt, *m.* Un dimòni ab qui, còm fàlsamént crea la gènt, té tràcto y lo té dins un paper, anèll, etc. *Familiar*.

Fulletjar y àltres. *ant. V.* Fuyetjar, etc.

Fulminació, *f.* El àcte de fulminar. *Fulminacion*.

Fulminad, *da. p. p.* de fulminar. *Fulminado, da*.

Fulminador, *ra. m. f.* El qui fulmina. *Fulminador, ra.* = *m.* Sobrenòm de Júpiter. *Fulminador*.

Fulminant, *p. a.* de fulminar. El qui fulmina. *Fulminante*.

Fulminar, *v. a.* Tirar pèstas y missas. *Fulminar*. = Una escomunió: posarla. *Fulminar una escomunion*.

Fum, *m.* Vapor negre que despedèix lo qui se crema, bull ò està calént. = Vanidat, presumció. *Humo*. = De aguiat dins òlla, plát, etc. *Vaho*. =

Fum de formatjada: còsa de pòca entidat, de pòc valor. *Dos de queso*. = Convertirse en fum una còsa: desvanèxer, desaparèxer. *Irse en humo*. = Fums de ventrèy. *Vapores*.

Fumad, *da. p. p.* de fumar. *Fumado, da*.

Fumad, *da. adj.* Negres. *Negro, gra.* = Emperadrs. *Picado, da*.

Fumada, *f.* Lo que se fuma ab una vegada, lo que càb dins sa pipa ò se empra per un xigarro. *Fumada ò fumarada*.

Fumant, *p. a.* de fumar. Lo qui fà fum segòs los poètas. *Fumante*.

Fumador, *m.* El qui fuma molt. *Cigarrista*.

Fumar, *v. a.* Despedir ò fer fum. = Gastar tabac en pipa ò en xigarro. *Fumar*. = Lo aguiat. *Vahar ò vahear*.

Fumarada, *f.* El fum qui surt ab un pic. *Fumarada*.

Fumaral, *m.* El forat de forn, etc. per ahont surt es fum. *Bravera ò respiradero*.

Fumària, *f. pl.* *Fumaria*.

Fumassa, *f.* Molt de fum y espès. *Humazo ò humarazo*.

Fumèt, *m.* Fum petit. *Fumito*.

Fumigació, *f.* La acció de fumigar. *Fumigacion*.

Fumigar, *v. a.* Reduir, segòs los químcics, alguna sustància a fum ò a gas. *Fumigar*.

Fumigatòri, *ria. adj.* Pròpi a produir fum. = Se diu dels instrumènts para introduir fum dins el còs. *Fumigatorio, ria*.

Fumoròls, *f. pl.* Cavidats de ahont surt fum de sofre. *Fumorolas*.

Fumós, *sa. adj.* Lo qui fà fum. *Fumoso, sa ò humoso, sa*.

Fumosidat, *f.* La matèria des fum. *Fumosidad*.

Funàmbulo, *la. m. f.* Los qui ballan demunt corda. *Fundnibulo, la*.

Funció, *f.* Eczerfici de un empleyo, ofici. = Solemnidat, ceremònia pública. = Agregat de gènt en una càsa para una festa, etc. = Compliment, polítics. = Acció, combát. *Funcion*. = Funcions. *f. pl.* Accions ò movimènts dels esperits vitals. *Funciones*.

Funda, *f.* Estóix para pistòlas, etc. *Funda*.

Fundació, *f.* La acció de fundar. = Establiment, institució. = Fondos dexads para una obra pia-dosa. = Créació de una renda. *Fundacion*.

Fundad, *da. p. p.* de fundar. *Fundado, da*.

Fundador, *ra. m. f.* El qui fonda. *Fundador, ra*.

Fundament, *m.* Fonament de un edifici. = Principál apoyo. = Principi ò rèl de còsa no material. = Càusa, motiu. *Fundamento*.

Fundamentad, *da. p. p.* de fundameptar. *Fundamentado, da*.

Fundamentál, *adj.* Lo qui servèix de fundament. *Fundamental*. = Línea fundamental: línea, qui dividida en parts iguals, servèix para la divisió de àltres líneas del compàs de proporció. *Línea fundamental*. = Pèdra fundamental. *V. Pèdra Piedra fundamental*.

Fundamentálmènt, *adv.* En fonament. *Fundamentalmente*.

Fundamentar, *v. a.* Edificar, fabricar, posar los fonaments. = Fer firme una còsa, assegurarla. *Fundamentar*.

Fundar, *v. a.* Erigir, establir, instituir. = Edificar. = Apoyar ab rahòns alguna còsa. *Fundar*.

Fundarse, *v. r.* Apoyarse demunt una còsa. *Fundarse*.

Fundible, *adj.* Lo qui se pòt fòndrer ò ser fus. *Fundible*.

Fundibulo, *m.* Màquina antiga para tirar pèdras. *Fundibulo*.

Fundició, *f.* El àcte de fòndrer es metalls. = El art de fòndrerlos. = La oficina ahont los foven. = El conjunt de mòllo y lletras necessàris para una impressió. *Fundicion*.

Fundidor, *m.* El qui fon es metalls. *Fundidor*.

Fundilari, *m.* El soldat romà qui peléva ab bassetja. *Fundilario*.

Fúnebre, *adj.* Pertañent a funeral. = Funèst, trist, lamentable. *Fúnebre*.

Funerál, *m.* Ecsèquias, entèrro. *Funeral*.

Funerària, *f.* Ecsèquias. *Funeraria*.

Funèst, *ta. adj.* Melancòlics, trists. = Cruèl, perjudiciál, fatál. *Funesto, ta*.

Funestidat. f. Melancolia, tristor. *Funestidad.*
Funestissim, ma. sup. Molt funést. *Funestisimo, ma.*
Funicular. adj. Compòst, segòns los físics, de còr-
das. *Funicular.*
Fura. f. Animal para trèurer la càssa des càu.
Hurona.—Hòmo qui cerca averiguarlo tot. *Hu-
ron.*
Furar. v. a. Posar sa fura dins càu paraque surta,
v. g. es confy. — Cercar el hòmo sàber tot quánt
se pàssa. *Uronear.*
Furbo, ba. adj. Morretosos. *Cenudo, da, torvo, va.*
Furént. adj. Furiós segòns los poétas. *Furente.*
Furia. f. Furor, ira, ràbia. — Violència, actividat
de las còsas inanimadas, còm de màr, vent. —
Prèssa ab que se fa una còsa. — Dòna furiosa. —
Diosa de las venjansas entre los gentils. *Furia.*
Furibundo, da. adj. Furiós. *Furibundo, da.*
Furiós, sa. adj. Frenètic, privad de judici, lòco,
endimoniad. — Violént, impetuós. — Colèric, ra-
biós, etc. *Furioso, sa.*
Furiosament. adv. Ab furor. *Furiosamente.*
Furiosissim, ma. sup. Molt furiosos. *Furiosissi-
mo, ma.*
Furiosissimament. adv. sup. *Furiosissimamente.*
Furor. m. Mania, frenesi. — Ira, ràbia. *Furor.*
Furòt. m. El màscle de la fura. *Huron.*
Farier. m. El comissionad de los alocaments, de
nombrar el servici y distribuir el pà y raciones.
Furier.
Furiéra. f. El empleyo de los encarregads de las
claus del palácio reyál. *Furiera.*
Furt. m. Ròbo. *Hurto.* — Trobar en so furt en sa
mà: al matèix instant que fa una còsa. *Hallar con
el hurto en la mano ò con las manos en la
pasta.*
Furtad, da. p. p. de furtar. *Furtado, da.*
Furtar. v. a. ant. Robar. *Furtar.*
Furtiu, va. adj. Ocúlt, de amagad. *Furtivo, va.*
Furtivament. adv. Ocultament. *Furtivamente.*
Fus, sa. p. p. de fòndrer. *Derretido, da.* — *Fundi-
do, da.* — *Disipado, da.*
Fus. m. Instrument para filar. *Huso, y ant. fuso.*
— De torn de filar. *Huso ò husaño.* — De tósser.
Huso torcedor.
Fusa. f. Lo fus de un pic. *Fundicion.* — Nòta mu-
sical. *Fusa.*
Fusell. m. Àrma de fòc bés coneguda. *Fusil.* — Pa-
ra fer rànda. *Palillo.*
Fusellad, da. p. p. de fusellar. *Fusilado, da.*

Fusellada. f. Tir de fusell. *Fusilazo.*
Fusellar. v. a. Matar á fuselladas. *Fusilar.*
Fuseller. m. El soldat de infanteria qui no es gra-
nader ni cassador. *Fusilero.*
Fust. m. Tota còsa de llèña. *Madera.* — El que té
sa pinta entre púas y púas. *Forzal.* — Bossi ò trós
de fust: hòmo torpe. *Pedazo de madera.*
Fusta. f. Fust. *Madera.* — Para posar licors: el
agregat de botas, carratòls, corderòlas, etc.
Vasija ò piperta. — Para edificis. *Maderamen.*
Fustayna. f. Ròba. *Fustan.*
Fuster. m. El menestral qui trabáya el fust. *Fus-
tero ò carpintero.* — De càrros, arádas, camèllas,
etc. *Aperador.* — Grosser. *Carpintero de carre-
tas.* — El qui fa cotxos. *Maestro de coches.*
Fusterèt. m. Fuster de pòcas màfias. *Maderero.*
Fusteretjar. v. a. Fer feyna de fuster ò el fuster.
Carpintear ò carpinterear.
Fusteria. f. Botiga de fuster ò llòc ahont trabáya
es fuster. *Carpinteria.*
Fútil. adj. De pòca importància. — Vá. *Fútil.*
Futilidat. f. Pòca ò ninguna importància de una
còsa. *Futilidad.*
Fútilment. adv. Indútilment. *Fútilmente.*
Futur, ra. adj. Lo qui há de venir. *Futuro, ra.*
Futura. f. Dret á la successió de algún empleyo.
Futura.
Futurari, ria. adj. El qui té la futura. *Futura-
rio, ria.*
Futuro. m. El tèmpe 'del verb qui significa lo
qui há de venir. *Futuro.*
Fuy. m. de paper. *Pliego.* — En metáil. *Hoja.* — En
táy. *Pelo.* — En pasta. *Hoja.*
Fuya. f. Còsa coneguda. De àbre ò de paper. *Ho-
ja.* — De càrt. *Penca.* — De ganivèt, espasa, etc.
Hoja. — De pàmpol. *Palmpana.* — De pi. *Pinocha.*
— Girar fuya: mudar de convèrsa. *Volver la ho-
ja.* — Fuyas blàncas que se pòsan devánt y de-
rrera de lo estampad en llibres. *Guardas.*
Fuyaca. f. Multitud de fuyas caygudas de àbre. —
Tota còsa de pòca sustància. *Hojasca ò se-
roja.*
Fuyatge. m. La abundància de fuyas en los àbres,
plàntas y en escultura. *Follage.*
Fuyetjar. v. a. Girar fuyas. *Ojear.*
Fayeta. f. Fuya petita. *Hojica, illa, ita, juea.*
Fuyós, sa. adj. Qui té molts fuyas. *Hojoso, sa ò
ojudo, da.*
Fuyt, ta. p. p. de fugir. *Huido, da.*
Fuyta. f. El àcte y efecte de fugir. *Huida ò fuga.*

GAL

Go. *f.* La sèptima letra del alfabéto mallorquí y una de las consonántas. *G.*
Gabélla. *m.* Compañero. *Camarada* ó *compinche*.
Gabélla. *f.* El llóc ahónt se ven sa sál en gròs. *Alfoli* ó *salin*.
Gábia. *f.* Màquina para tenir aucells. *Jaula*.—De b́arco. *Gavia*.—Para los lócos. *Gavia* ó *jaula*.—De oráts: càsa ahónt hey há renóu. *Casa de locos*.—La que ténen es menescals para el bestiar. *Potro*.—Engasadora. *Pajarrera*.—De sèrro ahónt se pòsa pàrt del còs de sentenciád. *Linterna*.—Sa presó. *Caponera* ó *casa de tia*.
Gabecina. *f.* Àrma autiga. *Gabecina*.
Gabier. *m.* El qui fà ó ven gábias. *Jaulero*.—De b́arco. *Gaviero*.
Gabieta. *f.* Gábia petita. *Jaulica*, *ila*, *illa*.
Gabiòta. *f.* Gábia gròssa. *Jaulon*.
Gabrièl. *m.* Nòm de àngel y de hòmo. *Gabriel*.
Gaditá. *na. adj.* De Càdis. *Gaditano*, *na*.
Gaetà. *na. adj.* De Gaetà. *Gaetano*, *na*.
Gáfa. *f.* Planxeta de sèrro para lligar ó unir duas còsas. *Grapa*.—Refòrs de edifici. *Gafa*.—Gáfas. *f. pl.* Sas polsèras de nyéras. *Gafas*.
Gafarró. *m.* Aucell. *Verdecillo*.
Gafèt. *ta. m. f.* Còsa bastánt coneguda. *Corchete*, *ta*, en Aragó. *Gafete*, *ta*.
Gála. *f.* Bisarria, gárbo, gràcia en dir ó fer alguna còsa.—Fèsta á la cort ó de alegria pública.—Hábit ó vestít de fèsta. *Gala*.—Fer gála de alguna còsa: gloriarse. *Hacer gala*: y si la còsa es màla. *Hacer gala del sanbenito*.
Gála. *f.* Un còm á tumor que se cria en tronc ó en fuya de àbre, y de que se fà tinta. *Agalla*.
Galamó. *m.* La càrn qui créix y abulta deváll sa barra. *Papada*.
Galan. *na. adj.* Bén vestíds.—*Galan*, *na* ó *galano*.—*m.* El hòmo ayrós.—El qui festetja.—El primer actor de comèdia, òpera, etc. *Galan*.
Galanamént. *adv.* De bona gràcia. *Galanamente*.
Galanga. *f.* Rèl que duen de la Xina. *Galanga*.
Galanía. *f.* Adorno, compostura. *Galanura*, y *ant. galanta*.
Galaníssim. *ma. sup.* Molt galáts. *Galantísimo*, *ma*.
Galanteria. *f.* Obsèqui, bisarria. *Galanteria*.
Galentetjador. *m.* El qui obsequia ó festetja dónas. *Galanteador*.
Galentetjar. *v. a.* Fer la cort á dónas. *Galantear*.
Galatèa. *f.* Ninfa del màr ó poema. *Galatea*.

GAL

Galèra. *f.* B́arco, càrro de quátre ròdas.—Tira de llits al mitx de una sála de hospitál.—Tàula para prenaar els llibres en las imprentas. *Galerá*.—De áve. *Caballetc*.—Vida pènosa. *Renco*.—Estar en galèras: tenir molt que sufrir. *Estar en galeras*.
Galeráda. *f.* Carretáda en galèra. *Galerada*.
Galerer. *m.* El qui mena sa galèra. *Galerero*.
Galería. *f.* *Galeria*.
Galetjar. *sa ven. v. a.* *Jugar la voz*.
Gália. *f.* La Frànsa.—Instrument para fer orinar. *Galia*.
Gálic. *m.* Mál francès. *Gálico*.
Galicá. *na. adj.* Pertañént á Frànsa. *Galicano*, *na* ó *gálico*, *ca*.
Galicisme. *m.* Expressió ó construcció afrancesáda. *Galicismo*.
Galima. *f.* Ròbo de gènt de càsa. *Galima*.
Galina. *f.* Àve molt coneguda. *Gallina*.—De àygo. *Gallina de rio*.—De Faraó. *Gallina indiana*.—Orba: jòc de allòts. *Gallina ciega*.—Hòmo cobárd, tímido. *Gallina*.—Colgarse ab sas galinas: de jòru. *Acostarse con las gallinas*.
Galindó. *m.* El òs del nexemént del dit gròs des pèu. *Juanete*.
Galiner. *m.* El llóc ahónt jènen sas galinas.—Pànera para dur galinas. *Gallinero*.—Gábia de fust para dur galinas. *Gallinero* ó *alcahas*.—No arribar á galiner: no médrar un allòt ó morirse prèst. *No llegar á granazon*.
Gallánda. *f.* Corona de flòrs naturáls ó artificiáls. *Guirnalda*.
Gallánda. *f. pl.* *Contueso*, *guirnalda*, *amaranto* ó *flor de amor*.
Galiòta. *f.* B́arca. *Galeota*.—Hòmo pàupa. *Pachon*.
Gálic. *m.* Mál francès. *Gálico*.
Galicá. *na. adj.* Pertañént á Frànsa. *Galicano*, *na*.
Galicád. *da. adj.* El qui té mál francès. *Galicado*, *da* ó *picado*, *da del alacran*.
Galó. *m.* Faxeta fòrta de òr, plàta ó de fil. *Galon*.
Galòp. *m.* Andadura de caváll. *Galope*.
Galopar. *v. n.* Anar á galòp. *Galopar* ó *galoppear*.
Galotxáda. *f.* Empagaimént. *Sonrojo*.
Gálta. *f.* Pàrt de la càre. *Mejilla*.—Gáltas de pà torrád: gròssas. *Carrillos de monja boba* ó *mosletes*.—Primas. *Mejillas caídas*.
Galtáda. *f.* Tòc á sa gálta. *Bofeton* ó *cachete*.—Ab lo de demúnt sa mà. *Tornuscon*.

Galtatjàd, da. *p. p.* de galtatjar. *Abofetado, da.*
 Galtatjar. *v. a.* Donar ò pégar galtadas. *Abofetear.*
 Galtôt. *m.* Pàrt de sa càre de pôrc. *Carrillada.*
 Galtúd, da. *adj.* El qui té sas gáltas gròssas. *Carrilludo, da* ò *mosfetudo, da.*
 Galzar. *v. a.* Térme de fuster. *Echar una muestra.*
 Galze. *m. ant.* Cális. *Cdliz.*—Canàl en fust treballad. *Rebajo.*
 Galzador. *m.* Eyna de fuster. *Juntera.*—De boter. *Argallera.*
 Gáll. *m.* Àve bèn coneguda. *Péix.*—El mandón en un pòble. *Gallo.*—D'indi: endiòt. *Gallo de Indias.*—Ferse es gáll, voler mandar. *Hacerse el gallo.*—Ser es gáll: fer autoridat. *Ser el gallo.*—Es gáll sànta, y fà quecquerequeo. *El gallo canta, y hace quicquiriquic.*
 Gállèt. *m.* Gáll petit. *—El qui en un pòble fà de mandón. Gallito.*
 Galleta. *f.* Panèt petit y bescuytad. *Galleta* ò *biscocho.*
 Gallina. *f.* V. Galina més usad. *Gallina.*
 Gallófa. *f.* V. Directòri para resar. *Gallofa.*
 Gallòpa. *f.* Eyna de fuster. *Garlopa.*
 Gàna. *f.* La famèlha de gamo. *—La escaleta dels punts de sòlfa. Gama.*
 Gàmba. *f.* Péix. *Camaron* ò *salicote.*
 Gambàda. *f.* Movimènt violènt de càma. *Pernada.*
 Gambaner. *m.* Cércol ab filats. *Nasa.*—À mòdo de mànega. *Garlito.*—Càurer dins es gambaner: en la tràmpa que se ly hà parád. *Caer en el garlito.*—Enclòurer dins es gambaner: agafar á un. *Cogerle en el garlito.*
 Gambatjar. *v. a.* Mòurer sas càmias ab violència. *Pernear.*—Andoyar. *Callejear.*
 Gàna. *f.* Apètit de menjar. *—Desitx de alguna còsa. Gana.*—De menjar á tota hòra. *Hora estudiantina.*
 Ganància. *f.* Profit, utilidat. *Ganancia.*—Sa ganància de na péix frit: un qui fà una còsa per àltri, y tot lo pòsa de lo sèu. *El sastre del portillo, que cosia de balde, y ponía el hilo.*—Bòna ganància es aquéxa; y es molt dolènta ò pèrdua. *Buena ganga es esa.*—Béns gananciàls, *cur:* los que se adquirexen durànt el matrimoni. *Bienes gananciales.*
 Gandúa. *f.* Hòmo àlt y esquerd. *Gambalúa.*
 Gànga. *f.* Espècie de àve des Pirinèus. *—Còsa no hòna á res. Ganga.*
 Gangàya. *f.* Tròs de ferradura. *Casco de herradura.*
 Gànguïl. *m.* Bàrco. *Gdnguïl.*—Gambaner. *Garlito.*
 Ganivèt. *m.* Còsa coneguda. El qui se tànca.

Navaja.—El qui no se tànca. *Cuchillo.*—Ab mòlla. *Navaja con gozne.*
 Ganiveta. *f.* Ganivèt llarg y àmple. *Cuchilla.*—Para matar al bestiar que se hà de menjar. *Gifero.*
 Ganivetàda. *f.* Possida ab ganivèt ò ganiveta. *Cuchillada.*—Pégar ganivetadas. *Dar cuchilladas* ò *acuchillar*
 Gånso, sa. *adj.* Rústica. *Ganso, sa.*
 Ganxèt. *m.* Gånxo petit. *Ganchillo.*—Clàm fàlç. *Ganzda.*
 Gånxo. *m.* Fèrro ò bastó torsud á un càb qui serveix para agafar, etc. *Gancho* ò *garfio:* y si es tòrt per amunt en forma de mitx círculo. *Garabato.*—Para cuir figas, etc. *Descolgadero.*
 Gàña. *f.* La pàrt exterior de sa gargamèlha. *Branca.*—La interior. *Agalla.*—Tenir á un per sa gàña: tenirlo fermad moràlmènt. *Tenerle de la oreja.*
 Gàques. *m. pl.* Emolumènts. *Gages, percances.*
 Garangòla. *f.* Canaleta que se fà á dogà. *Gargol.*
 Garànte. *m.* El príncipe qui assegura un tractat de páu. *Garante.*
 Garantía. *f.* Fiànsa. *Garantia.*
 Garavàna. *f.* Multitud de personas qui viátjan juntes per seguretát. *—El nombre de cavallers que destinàva el gràn Mèstre de Málta per anar en cos. Garabana.*—Fer sas garavanas: anar tres àfys en cos los novicis maltesos. *Correr las garabanas.*
 Gàrba. *f.* Féix de lo segad. *Gavilla.*—De càñom ò lli. V. Mòstra. *Maña.*
 Garbatjàd, da. *p. p.* de garbatjar. *Garbado, da, garbeado, da, sacado, da* ò *barcinado, da.*
 Garbatjar. *v. a.* Dar sas gàrbas á s'èra. *Garbar, garbear, sacar* ò *barcinar.*
 Garbéll. *m.* Màquina para porgar. De plegamf. *Criaba:* de espàrt ò joncs. *Garbillo, zaranda.*
 Garbéllèt. *m.* Garbéll petit. *Cribillo* ò *zarandillo.*—Para porgar escayòla. *Alpistero.*
 Garbéra. *f.* Munt llarg y en disminució de gàrbas. *Hacina, meda* ò *facina.*—Compòndrer garbéras. *Hacinar* ò *medar.*
 Garbeyó. *m.* Arbusto de cuyas fuyas se fan capèlles, senàyas, etc. *Palmito* ò *margallon.*
 Gàrbo. *m.* Generosidat, bisarria, hermosura, etc. *Garbo.*
 Garbó. *m.* Manat de serménts lligadas. *Mostela* ò *capon.*
 Garboner. *m.* Llòc ahònt se pòsan es garbóns. *Mostelera.*
 Garbós, sa. *adj.* Ayrós, bèn dispòst, dadivós. *Garboso, sa.*
 Garbosamènt. *adv.* Ab gàrbo. *Garbosamente.*
 Garbosidat. *f.* Bòn àyre, lliberalidat. *Garbosidad.*

Garbüll. *m.* Confusió de persones mesclades woss ab áltres, v. g. de allòts qui vau á ferrapülla.
Garbullo.
Gargamella. *f.* La part exterior y interior des cõll. *Garganta.*
Gargay. *m.* Etíma. *Gargafo.* = *Grõs. Flemón.*
Garnátxa. *f.* Cep y vi. *Garnacha.*
Garra. *f.* La part de la càma unida al teló. *Garron.* = Fer de sa garra pòta. *Hacer de las tropas corasque.*
Garrâfa. *f.* Espècie de botella. *Garrafa.* = *Grõsa. Garrafon.*
Garrâil. *adj.* Qui escedèix los tèrmes ordinària. *Garrafal.*
Garrâma. *f.* Tribüt entre mòros. = *Rõba. Garrama.*
Garrid, *da.* *adj.* Hermosos. *Garrido, da.*
Garridèt, *ta.* *adj.* Hermosito, *ta.*
Garriga. *f.* Llòc de àbres y arbustos. *Salva è soto.*
Garrigá. *m.* Garriga, petita. *Sotillo.*
Garriguer. *m.* El guardiá de garrigas y bòscs, etc. *Guardabosque.*
Garrigueta. *f.* V. Garrigó. *Sotillo.*
Garró. *m.* La estremidat des peu qui mira al ventre de sa càma. *Calcañul è calcañar,* y en Aragó. *Garron.*
Garrôt. *m.* Bastó de una gruxa mèdiana, y llarg á proporció. = Pena de mòrt qui consistèix en sufegar al sentenciád ab una argülla de ferro. *Garrote.* = Mando. *Baston.* = Llarg y gruxád. *Fa-ral è varejon.* = Qui servèix de gayáto. V. Gayáto. = El que pòsan al cõll de cà paraque no cás. *Transgallo.* = Donar vòlta de garrôt: matar etc. *Dar garrote.*
Garrotáda. *f.* Tòc donád ab garrôt. *Garrotazo.* = Bén donáda. *Fuella de podenco.* = Donar garrotádas. *Dar de garrotazos.*
Garrotád, *da.* *p. p.* de girrotar. *Agarrotado, da.*
Garrotadeta. *f.* Garrotáda petita. *Pasa-Gonzalo.*
Garrotar. *v. a.* Estrèñier sa còrda ab que està fermáda alguna còsa per mèdi de un garrôt. *Agarrotar.*
Garrôva. *f.* El fruit de garrover. *Algarroba, garroba è garrofa.*
Garrover. *m.* Àbre bén conegúda á Mallòrca. *Algarrobo è algarrobera.* = Del diáble. *Palo hediondo.*
Garrovéra. *f.* Llòc ahónt pòsan sas garrôvas. *Lugar, etc.*
Garroverâl. *m.* Terréno de molts de garrovers. *Algarrobal è garrobal.*
Garroveta. *f.* Garrôva petita. *Algarrobilla, ita.* = Pésseta de ferro que se pòsa á grillóns paraque no los se puga trèurer el qui los du. *Chaveta.*

Garroví. *m.* Sà llevar de garrover. *Pepita de algarrobo.* = Sa flor de garrover. *La flor de algarrobo.* = Sas garrovetas fòre de flor. *Garrobillas.*
Garroví. *m.* Espècie de carabasseta de cõll para prènder tabac de pols. *Fusique è tabaquera.*
Garrúd, *da.* *adj.* Já de edát. *Talludo, da.*
Garsa. *f.* Àve. *Garza.* = *Rõba. Gasa.*
Garseta. *f.* Cabeyèta. *Cabellera.*
Garsón. *m.* El ajudant de guárdias de corps. *Garrison.*
Gás. *m.* El còs qui combinád ab el calòrie pren forma de àyre. *Gas.*
Gasetta. *f.* Imprès de noticias. *Gaceta.*
Gasater. *m.* El qui fa sa gasetta. *Gacetero.*
Gasetí. *m.* Gasetta petita. *Gacetilla.*
Gassendista. *m.* El qui següèix la opinió de Gassendi. *Gassendista.*
Gaseós, *sa.* *adj.* De la naturalesa de gás segóns los químics. *Gaseoso, sa.*
Gasómetro. *m.* Instrument para ficsar la cantidat de gás empleyád en una opèració. *Gasómetro.*
Gást. *m.* El àcte y efecte de gastar. *Gasto.*
Gastáble. *adj.* Lo que se pòt gastar. *Gastable.*
Gastád, *da.* *p. p.* de gastar. *Gastado, da.*
Gastador, *ra.* *m. f.* Los qui gástan màssa. *Gastador, ra.*
Gastador. *m.* Lo que té un para gastar è vòl gastar. *Gastadero.*
Gastar. *v. a.* Empleyar el diner. = Consumir, arruinar, destruir. *Gastar.* = Bón è mál humor. *Gastar buen è mal humor è pisar buena è mala yerba.* = Lòcamènt. *Dilapidar.*
Gastarse. *v. r.* Destruirse una còsa per lo us. *Gastarse.* = Les dónas en cinta: parir ántes de hòra. *Malparir.*
Gasto: *m.* Lo que se gasta y lo que se há gastád. *Gasto.* = Excessu per ostentació. *Barrumbada.* = Gastos de sa presó. *Cancelage.*
Gástric, *ca.* *adj.* Estomacál. *Gástrico, ca.*
Gastrites. *f.* Inflamació del ventrèy. *Gastrites.*
Gastrocele. *f.* Hèrnia del ventrèy. *Gastrocele.*
Gastronomía. *f.* Tractát, escrit sobre el bòn menjar y bèurer. = El menjar y bèurer bé. *Gastronomía.*
Gastrónomo. *m.* El qui se agráda de menjar y bèurer bé. *Gastrónomo.*
Gastrorafia. *f.* El àrt de cusir el ventre. *Gastrorafia.*
Gastrotomía. *f.* Ubèrta, xáp, forát fét á nes ventre. *Gastrotomía.*
Gát, *ta.* *m. f.* Animáls bén conegúds. *Gato, ta.* = Fer sa gáta pàrda: de hipòcrit. *Hacer la*

gata parda ò *ensogada* ò *muerta*.—Gât sau-
vâtge. *Gato montes* ò *de clavo*.—Fogoner: el
hòmo qui sèmpre està á rân des fòc. *Torrez-
nero*.

Gât, ta. *adj.* Privâds de judici per haver begûd
mâssa licor, vi, âygordént, etc. *Boracho*, cha-
—Gât de ràbia. *Borracho*.—Gât còm una sopa
molt. *Borracho como una sopa, hecho un cesto*,
ò *una equis*.—Agafar un gât. Emborratzarse, Co-
ger ò pillar un mono, un lobo, un cerntgalo ò
un zorro. —Escorxar es gât de bèurer. *Desollar
el mono, el lobo, etc.*

Gatâda, f. De bèurer. *Borrachera*. —Burrâda.
Borricada.—Desbaratâda. *Garrafaton*.

Gatêra, m. El qui té el vici de engatarse. *Odre*,
odrina ò *pellejo*.

Gateria, f. El costûm ò vici de engatarse. *Borra-
cheria*. —Reunió de gâts animâls. *Gateria*.

Gatêt, ta. m. f. Gâts petits. *Gatico*, ca, illo, illa,
ito, ita. —De bèurer. *Borrachuelo*, la.

Gatifiâd, da. p. p. de gatiñarse. *Picoteado*, da.
Gatiñarse. v. r. Barayarse de parâulas. *Pico-
tearse*.

Gató, m. Péix. *Mielga*.

Gatôt, ta. m. f. Gâts gròssos. *Gatazo*, za. —De
bèurer. *Borrachon*, na ò *pellejon*, na.

Gatova, f. pl. Espinosa. *Gatuna*, *gatuña*, *asna-
cho* ò *asnallo*.

Gâts, m. pl. Plânta. *Amor de hortelano*.

Gatzóll, m. Ganivèt ab sa fuya y màneg tòrt.
Corvillo ò *falce*. —De ecsequeyador. *Mdrcola*.

Gatzoneta. (À la) *adv.* Mòdo de estar assegûd sen-
se tocar á ningûn llòc sas âncas. *En cuclillas*.
—Posarse á la gatzoneta. *Ponerse en cuclillas*
ò *acurrucarse*.

Gâudeâmus, m. Véga, festa. *Gaudeamus*.

Gaudíd, da. p. p. de gaudir. *Gozado*, da.

Gaudir. v. a. Posseir, tenir, ser âmo de una cò-
sa. *Gozar*.

Gaufó, m. El sèrro sobre de qui se môu una pòr-
ta. *Gorron*.

Gavâig, m. Una espècie de bossa que ténen las
âves baix del còll y ahónt pòsan es menjar.
—El còr de hòmo considerâd còm á depositâ-
ri de los secrèts. *Buche*. —De capîlla: aquèlla
musseta que té devânt. *Muceta*. —No sâber te-
nir res dins es gavâig: no sâber càllar sas cò-
sas. *No saber tener nada en el estómago*.

Gavâtx, xa. *adj.* Francesos. *Gavacho*, chu.

Gavèlla, f. Manâda de lo segâd. *Manejo*. —No en-
trar ò no voler entrar en gavèlla: en rahó. *No
entrar ò no querer entrar por vereda*.

Gaverrêra, f. Arbusto semblânt á roser. *Escara-
mujo*, *gavanzo*, *tapaculo*, *zarza-perruna*.

Gaveta, f. Clotèt quadrât para sembrary cep,
âbres. *Gavia*. —Pastereta para donar menjar á
galinas, pòrcs, etc. *Dornajo*: para escurar.

Arteson: para pistar guix ò dar mescla. *Cuczo*.

Gavetâda, f. *Dornajo*. —*Arteson*. —*Cuczo*.

Gaveteta, f. Gaveta petita para escurar. *Arteson-
cillo*.

Gavina, f. Àve del mar. *Gavinu* ò *gaviota*.

Gavinòt, m. *Gavina*. *Gavinu* ò *gaviota*.

Gâya, f. Bossí de ròba triangular que se cus á la
pèssa principâl para donar més fona á vestit, etc.
Nesga ò *sesga*. —De càmp. *Lengueta*.

Gayârd, da. *adj.* Hermosos. *Gallardo*, da.

Gayardèt, ta. *adj.* Hermosets. *Gallardito*, ta.

Gayardèt, m. Bandêra llârga y estreta. *Gallar-
dete*.

Gayatâda, f. Tòc ab gayâto. *Garrotazo*.

Gayatêt, m. Gayâto petít. *Oyadillo*.

Gayâto, m. Garròt torçûd que usâvan' en âltre
tèmps los pastors. *Cayada*, y *cayado*. —Garròt
para afiansarse. *Baston*. —De càña de India ò jonc.
Bengala. —Sense llevorar. *Lata*. —El què du an
cêgo. *Tienta*.

Gayó, m. Gayeta petita que se pòsa á càñons. *On-
dillo*.

Gâyre, *adv.* Pòc, no molt, y se usa ab la né-
gativa, v. g. No ténc gâyre saldt. *No tengo
mucha salud*. *Poco*, no mucho.

Gâyta, f. Alegria, hòn humor, conténto. *Gaita*.
—Estar de gâyta: contént, etc. *Estar de gai-
ta* ò *de chungu*.

GE.

Gé, f. El nòm de la letra g. *Ge*.

Gefûd, da. *adj.* Còsa màlfèta ò de màl vèurer.
Ruin.

Gegânt, ta. m. f. Persona de altâria molt supe-
rior á las âltres, que fingiren los poëtas. *Gigan-
te*, ta. —El hòmo molt més âlt que los regu-
lars grâns. *Gigante* ò *filisteo*. —De bulto. *Gigan-
ton*.

Gegantí, na. *adj.* Pertañent ò semblânt á gegânt.
Gigantesco, ca.

Gèl, m. La âygo convertida en còs sòlido per el
fret. —La gelâda. —Fredor en los atèctes. *Hielo*.
—Estar còm á gèl: molt fred. *Estar hecho un
hielo*.

Gelâd, da. p. p. de gelar, se. *Helado*, da.

Gelâd, da. *adj.* De color entre blânc y negre. *Ru-
cio*, cia.

Gelâda, f. La roâda ò serena gelâda. *Helada*, es-
carcha ò *rosada*.

Gelar, v. n. Càurer la roâda ò serena gelâda.

Gen. *a.* Fer el fret sòlido á alguó líquido. = **Passar** suspèndrer á un. = **Acobardar**, desanimar. *Helar.*

Gelarse. *v. r.* Posar-se molt freda una còsa. = **Aprèndérse** un líquido á causa del fret. *Helarse.*

Gelât. *m.* Aygo, formátge, llet que se han refredad ab gel ó neu. *Helado.*

Gelatina. *f.* Medicina ó confitura gelada. *Jaletina* ó *gelatina.*

Gelós, sa. *adj.* Sospitos de que la persona amada ly sia infael. *Zeloso, sa.*

Gelosía. *f.* Sospita de que, etc. *Zelos.* = Porta de llistóns entreversad. *Celosa.*

Gemég. *m.* La acció de gemegar, crit llastimós. *Gemido.*

Gemegád, da. *p. p.* de gemegar. *Gemido, da.*

Gemegador, ra. *m. f.* El qui geméga. *Gemidor, ra.*

Gemegar. *v. a.* Fer crits llastimosos, plaut dolorós. *Gemir.* = Ahucar alguns animals com qui fer geméga. *Gemir.* = Gemegar molt fort per ser-lo el dolor. *Poner los gritos al cielo.*

Gemeguèt. *m.* Gemég. petít. *Gemidico.*

Géminis. *m.* El tercer signe. = Cèrta emplàsta. *Géminis.*

Genciána. *f. pl.* *Genciana.*

Gendárma. *m.* Hòmo de armas. = Soldát de cavall de la guárdia reyál de França. *Gendarma.*

Gendarmasía. *f.* El cuérpo de los gendármas. *Gendarmeria.*

Genealogía. *f.* Sèrie de los antepassáds de una familia, y el escript qui la conté. *Genealogia.*

Genealógic, ca. *adj.* Pertañent á la genealogía. *Genealógico, ca.* = Abre genealógic: de parentesc. *Árbol genealógico.*

Genealogista. *m.* El qui estudia, sáib ó compón genealogías. *Genealogista.*

Generáble. *adj.* Lo que se pòt engendrar, produir. *Generable.*

Generació. *f.* La acció de engendrar. = Producció. = Gènere, espècie. = Nació, pòble. = Càda descendència de páres á fíys. = Posteridát. *Generacion.*

Generador. *m.* Lo qui movént produèix una línea, una superfície. *Generador.*

General. *m.* El cap de un exèrcit. = El cap de una religió. *General.*

General. *adj.* Universál, comú á tots: comú á una espècie, á una comunidát: qui convé al més grós nombre. = Universál en totes las cièncias. *General.* = En general. *adv.* En comú, indistintamént, sense espècificació particular. *En general.*

Generála. *f.* La dòna del general. = Cèrt tòc de

tambó. *Generala.*

Generalât. *m.* El ofici y ministèri del general. *Generalato.*

Generalidât. *f.* Universalidât. *Generalidad.*

Generalisació. *f.* El acte de generalisar. *Generalizacion.*

Generalisád, da. *p. p.* de generalisar. *Generalizado, da.*

Generalisar. *v. a.* Fer general ó comuna á alguna còsa. *Generalizar.*

Generalíssim. *m.* El qui té el mândo superior al del general de un exèrcit ó armada. = El general de las religions. *Generalissimo.*

Generalíssim, ma. *sup.* Molt general. *Generalissimo, ma.*

Generalíssimamént. *adv. sup.* Ab molta generalidât. *Generalissimamente.*

Generalmént. *adv.* Ab generalidât. *Generalmente.*

Generatíu, va. *adj.* Lo qui té virtút para produir ó engendrar. *Generativo, va.*

Genèric, ca. *adj.* Comú, general. *Genérico, ca.*

Genèricamént. *adv.* Generalmént. *Genéricamente.*

Gènere. *m.* Lo qui es comú á moltes còsas ó en comprèn moltes. = Naturalesa, calidât, classe. = Mòdo ab que se fa una còsa. = La divisió dels nòms segons el seu sècsu ó terminació. = Mercadería. *Género.*

Generós, sa. *adj.* Nòble, franc, dadivós. *Generoso, sa.* = Enravenád, estirád. *Tieso, sa.* = Anar generós: estirád. *Andar tieso.*

Generosamént. *adv.* Ab generosidât. *Generosamente.*

Generosidât. *f.* Noblesa, desinterés, esfòrs, valor. *Generosidad.*

Generosíssim, ma. *sup.* Molt generós. *Generosissimo, ma.*

Gènesis. *m.* Generació. = El primer libre del antig Testament. *Génesis.*

Geneta. *f.* Espècie de gât dafós á galinas, coloms, etc. *Geneta, fuina, garduña.* = Hòmo belitfe, astút, viu. *Zorro, ra* ó *trasgo.*

Genetíu, va. *adj.* Lo qui té virtút para engendrar. *Genitivo, va.*

Genetíu. *m.* El segón cas del nòm. *Genitivo.* = No sáber dos genetíus: ser molt torpe. *No saber las declinaciones.*

Genetliác, ca. *adj.* Pertañent á la genetliaca. *Genetliaco, ca.*

Genetliaca. *f.* La ciència fabulosa y supersticiosa de dir ó pronosticar sa hòna ó màla planeta per el dia ó hòra en que néix un. *Genetliaca.*

Gengibre. *m. pl.* *Gengibre.*

Gèni. *m.* Naturál, esperít, inclinació, disposició, ingènè, capacidât. = Gust, humor. = Àngel hò ó

mál. *Genio*.—Gèni dolént. *Genio avieso*.—Tenir gèni para alguna cosa. *Tener genio para*...—Mál gèni. *Mal genio*.—Gèni y figura fins á la sepultura. *Genio y figura hasta la sepultura*.
Geniál. *adj.* Conforme al gèni, al gust, á la inclinació. *Genial*.
Genialidat. *f.* Costúm, hàbit conforme al gèni. *Genialidad*.
Geniálmént. *adv.* Segóns el gèni. *Genialmente*.
Genibró. *m.* Ábre. *Enebro* ó *junpero*.
Genissaro, *ra*. *adj.* Nàtís de un pare y de una mare de diferénts nacions. *Genizaro*, *ra*.
Genissaro. *m.* Soldat de infanteria turca, y de la guárda del grán Turc. *Genizaro*.
Génit. *V.* Gèni. *Genio*.
Genitráls. *m. pl.* Los señáls del hòmo. *Testiculos*.
 —*Signe*. *Escorpion*.
Gènre. *m.* El casád ab una fya de un. *Hierno*.
Genolí. *m.* Pásta de un gròg clar para pintar. *Genoli*.
Géns. *adv.* No res. *Nada*.—Pòc ó molt pòc. *Nada*.
Gént. *f.* Pluralidat de personas.—Nació, pòble.—Los soldáts.—Familia, parentèlla. *Gente*.—Báxa. *Gente baja*: de la escòria del pòble. *Gente bahuna*.—De bállá: joves qui no pensen sinó en divertirse. *Gente del bronce*.—De cápa ròtja, pagesos. *Gente de capa parda*.—Comuna ó vulgar. *Comun* ó *vulgar*.—Gént jova. *Gente mosa*.—Gént de plássa: los qui la frecúentan. *Gente de plaza*.—Gént rica. *Gente rica*, *de pelo* ó *de pelusa*.—De la temperantána, de mála vida. *De la hampa*.—De divertirse. *Del bronce*.—De l'ungla: lládre. *De la garra*.—Gént principal: de distinció. *Principal*.—Fer gént: reolutar soldáts. *Hacer gente*.
Genteta. *f.* El pòble báix.—La despreciáble. *Gentevilla* ó *gentusa*.
Gentil. *m.* El qui no es batiád. *Gentil*.—Fer en Juán *Gentil*. *V.* Fer.—Vivir còm un gentil: á lo bruto. *Vivir á lo gentil* ó *gentilizar*.
Gentilesa. *f.* Gárbo, bizarría, elegància, actividat, magnificència, etc. *Gentileza*.
 • *Gentilhòmo*. *m.* El hòmo nòble, ben nàd.—El criád qui en las càsas nòbles acompanya á una persona. *Gentilhombre*.—De boca: el criád qui servèix á la táula del réy. *De boca*.—De cámara: criád del réy de molta distinció. *De camara*.—De mànega: El criád qui servèix á las personas reyáls quánd son petites. *De manga*.
Gentílico, *ca*. *adj.* Pertañent á los gentils. *Gentílico*, *ca*.
Gentilici, *cia*. *adj.* Pertañent á las génts ó llinátge. *Gentilicio*, *cia*.
Gentilidat. *f.* La fálta religiós de los gentils, y el

conjunt de tots ells. *Gentilidad*.
Gentilisar. *v. a.* Observar los ritos dels gentils.
Gentilizar.
Gentilisme. *m.* Gentilidat. *Gentilismo*.
Gentilmént. *adv.* Al móde dels gentils. *Gentilmente*.
Gentío. *m.* Grán concúrs de gént. *Gentío*.
Gentóta. *f.* Gént dolénta. *Gentualla* ó *gentusa*.
Genuflexió. *f.* El ácte de ajonayarse. *Genuflexion*.
Genúino, *na*. *adj.* Pur, natural, vertader, sense mescla. *Genúino*, *na*.
Geocéntric, *ca*. *adj.* Pertañent á un planeta vist de la tèrra. *Geocéntrico*, *ca*.
Geoda. *f.* Una pédra que dinen que se tròba en el niaró de àguila y sòna còm un cascavell. *Geoda*.
Geodesia. *f.* La ciència de midar y dividir sas tèrras. *Geodesia*.
Geodésic, *ca* y *geodètic*, *ca*. *adj.* Pertañent á la geodesia. *Geodésico*, *ca*, *geodético*, *ca*.
Geografía. *f.* Ciència qui trácta de la posició de las regions terrèstres. *Geografía*.
Geográfico, *ca*. *adj.* Pertañent á geografia. *Geográfico*, *ca*.
Geográficamént. *adv.* Segóns la geografia. *Geográficamente*.
Geógrafo. *m.* El qui sáb geografia y el qui fa mapas. *Geógrafo*.
Geología. *f.* Ciència de la naturalesa y de la producció de las párts de la tèrra. *Geología*.
Geomància. *f.* Árt fabulós de endevinar per punts fets per casualidat en la tèrra. *Geomancia*.
Geomántic. *m.* El qui practica la geomància. *Geomántico*.
Geomántic, *ca*. *adj.* Pertañent á la geomància. *Geomántico*, *ca*.
Geómetra. *m.* El qui sáb la geometría ó la practica. *Geómetra*.
Geometría. *f.* Ciència qui ensenya á midar la extensió. *Geometría*.
Geomètric, *ca*. *adj.* De geometría. *Geométrico*, *ca*.
Geomètricamént. *adv.* Segóns las rétgles de geometría. *Geomètricamente*.
Georgiá, *na*. *adj.* De Geòrgia. *Georgiano*, *na*.
Geòrgica. *f.* Óbra litterària qui trácta de agricultura. *Geòrgica*.
Geostática. *f.* Pàrt de la mecànica qui trácta del equilibri dels còssos sólidos. *Geostática*.
Gép. *m.* Bulto que alguns hòmos ténen en el pit ó á s'esquena. *Giba*, *gibo* ó *corcova*.—En cosa inanimáda. *Curvatura*.
Gépar. *v. a.* Fer estòrs para pujar amunt. *Upar*.
Geperúd, *da*. *m. f.* Los qui ténen gép. *Gibado*, *da*, *giboso*, *sa* ó *corcovado*, *da*.—Ab so gép grós. *Regibado*, *da*.
Geranio. *m. pl.* *Geranio*.

Gerarquia. *f.* Orde entre los còrps dels àngels y de los diversos gràus de la Iglesia. *Gerarquia.*
Geràrquic, *ca. adj.* Pertañent á gerarquia. *Geràrquico, ca.*
Germà, *sa. m. f.* El qui es fíy de uns matèxos pàres. = El donat entre los religiosos. = El cristià y el religiós respècte de los àltres en la seua classe. = El participant ò qui participa de los privilègis y gràcias de alguna religió. = Una còsa respècte de àltra semblant. *Hermano, na.* = Bò, na: los qui ténen uns matèxos pàres. *Carnal.* = De llet: el fíy de la dida respècte del alletat. *De leche ò collazo, za.* = De la tercera rètgle. *Tercero, ra ò terciario, ria.* = Segón, tereer, etc. *Segundo, na.* = Polític, *ca:* eniàds. *Político, ca.*
Germanastre, *tra. m. f.* Los fíys de un matèix pàre, però de diversa màre. *Mediohermano, na.* = De una matèxa màre, però de distint pàre. *Ugerino, na.*
Germandat. *f.* Relació de parentesc entre germàns. *Hermanidad ò hermanazgo.* = Iglesia de los germàns de la tercera rètgle. *Iglesia de los terceros.*
Germània. *f.* Alemanià. *Germania.*
Germania. *f.* El agregat de comuneros en temps del emperador Càrlos V. *Germania.*
Germànic, *ca. adj.* Alemaniys. *Germánico, ca.*
Gèrmen. *m.* Llevor. = Orígen, principi. *Gérmén.*
Germinació. *f.* Térme botànic. *Germinacion.*
Germinar. *v. n.* Comeusar á demostrarse ò néxer sa plàuta. *Germinar.*
Gerosant. *m.* Sacerdot de Elèusis. *Gerosante.*
Gerolífic. *m.* Figura qui conté un sentit misteriós còm sa pàuma qui significa victòria. = Las figuras que usàvan los egipcios y megicàns en lloc de lletres, y las qui en el dia contènen un sentit amagat. *Gerolífico.*
Gerolífic, *ca. adj.* Qui pertàny á gerolífic. *Gerolífico, ca.*
Geroni, *nia. m. f.* Nòms pròpis de hòmo ò de dòna. *Gerónimo, ma ò Geromo, ma.*
Gerònim, *ma. m. f.* Individuos del orde de san Geròni. *Gerónimo, ma ò geronimiano, na.*
Gèrra. *f.* Còsa bastant coneguda. *Cdntaro.* = Para mesurar. *Cdntara.* = Somaral: molt grán ò gròssa. *Zalona.* = Vinatèra. *Belhez.*
Gerrer. *m.* El qui fà gèrras, plàts, esudèllas, etc. *Alfarero ò barrero.*
Gerrer. *m.* Pedris ahont se pòsan gèrras para bèurer ò emprar aygo. *Cantarera ò safariche.*
Gerrèra. *f.* La dòna de gerrer. *Alfarera.*
Gerreria. *f.* El lloc ò la càsa ahont se fà obra de tèrra. *Alfar.*
Gerrèt. *m.* Peix. *Caramel.* = Moc. *Mocarro.* = Po-

sar es gerrèt, enganar. *Poner los cuernos.*
Gerreta. *f.* Gèrra petita. *Cantarilla.*
Gerricó. *m.* *Cantarillo.*
Gèrs. *m. pl.* Arbusto y el seu fruyt. *Fambuesa ò sambueso.*
Gerundiada. *f.* Expressió ridícula para demostrar erudició. *Gerundiada.*
Gerundio. *m.* El qui diu ò fà gerundiadas. *Gerundio.*
Gerundiu. *m.* Un dels mòdos del verb. *Gerundio.*
Gessòlrèut. *m.* El primer signe musicál. *Gesolreut.*
Gèsta. *f.* Càrç, semblant. = Gèsto. *Catadura.*
Gèsto. *m.* Moviment ridícul de sa càrç, màns y á vegadas de tot el còs. *Gesto.* = Para fer riurer á allòs. *Coquito.* = El que se fan los enamoràds. *Amoricon.* = Fer gèstos. *Hacer gestos.* = El qui en fà. *Gestero, ra.*

GL

Gilmestre. *m.* El qui fà de majoral en el govèrn de las bistias qui tiran á canóns ò morters. *Gilmaestro.*
Gilobàlzem. *m.* La lleña del àbre qui destila esbàlzem. *Girobalsamo.*
Gimnassi. *m.* Lloc de ensenansa pública. *Gimnasio.*
Gimnástica. *f.* Àrt de eczercitar el còs para fortificarlo. *Gimnastica.*
Gimnica. *f.* La ciència dels pròpis eczercicis de los athlètas. *Gimnica.*
Gimnico, *ca. adj.* Pertañent á gimnica. *Gimnico, ca.* = Jòcs gimnics: jòcs públics ahont los athlètas pelèavan tot despuyàds. *Juegos gimnicos.*
Gimnopedià. *f.* Bàll religiós, majorment en Lacedemònia. *Gimnopedià.*
Gimnosofista. *m.* El antig filosòf de la India orientál. *Gimnosofista.*
Ginebra. *f.* Ciutat. = Cèrt jòc de càrtas. = Renou confús de molts qui parlan y no se entènen. *Ginebra.*
Ginebrada. *f.* Espècie de tortada ò de gató. *Ginebrada.*
Ginebrès, *sa. adj.* De Ginebra. *Ginebres, sa.*
Ginebrí, *na. adj.* Ginebrès. *Ginebrino, na.*
Ginebró. *m.* Àbre. *Enebro, junípero, y ant. ginebro.*
Ginecocràcia. *f.* Estát, réyne ahont pòden governar sas dònas. *Ginecocràcia.*
Ginèsta. *f.* Arbusto. *Ginesta, hiniesta, escorbera, y més usual. Retama.*
Ginibró. *m.* V. Genibró.
Ginjol. *m.* Fruyt de ginjoler. *Azufaifa, ginja, ginjol, ginjo ò yuyuwa.*

Ginjòl. *m. pl.* Lirio cardenò.

Ginjoler. *m.* Abre qui produèix ginjols. *Azufaifo, ginjo, ginjolerò ò sebesten.*

Ginfa. *f.* El senyal ò aquèlla eiquieta que fa en tèrra la ròda de carruàtge. *Carril ò rodada.*—Sa còrda fermada á sa càña de pescar y ab qui està fermad s'am. *Seda.*

Ginfiad, da. *p. p.* de ginfiar. *Doblado, da.*

Ginfiar. *v. a.* Fer fer á un lo que se li demana ò se vòl de éll. *Doblar.*—Casi per fòrsa. *Traer d la gamella.*

Giniva ò geniva. *f.* La càrn ahont están sas dents. *Encia.*

Ginòl. *m.* Lás para agafar aucells. *Lazo ò oncejera.*

Ginòla. *f.* Còrda para tirar líneas los fusters. *Cordel.*—Para fer los picapedrers las ábras en línea rëcta. *Tendel.*—Fét á ginòla. *Hecho d cordel.*

Gipó. *m.* Vestidura de òna. *Jubon.*—Sense manegas. *Justillo ò coletillo.*—Atupada per sas ancas. *Jubon, zurra, pages, azotes: sùrt. Azotazo.*—Donar un gipó: arregañar. *Dar un jubon.*

Gipouët. *m.* Gipó petit. *Juboncico, ito, illo.*

Gipouët. *m.* Gipó gròs. *Jubonazo.*

Gira. *f.* Adorno en vestit. *Vuelta.*

Girad, da. *p. p.* de girar. *Vuelto, ta.*—*Rompido, da.*—*Revuelto, ta.*

Girada. *f.* Vòlta. *Vuelta.*—Jugant. *Volteta.*—De mercaderias. *Giro.*—De peráyre. *Girada.*—De pèu. *Torcedura.*

Girant. *m.* Lluna nòva. *Girante, luna nueva ò novilunio.*

Girar. *v. a.* Donar una vòlta.—Posar una còsa de un costat en àltre ò lo de devall demunt. *Volver.*—Camí, rumbo. *Volver ò torcer el camino, el rumbo.*—Carre, sa clau. *Doblar la calle, la llave.*—Carruàtge: tombarló. *Volcar:* ferló mudar de direcció. *Volver.*—De costat. *Torcer de lado.*—Es càyre á sa pèdra: mudar de pensament, etc. *Mudar de bisesto.*—Cantó. *Doblar la esquina.*—Demunt devall. *Volver de arriba d bajo ò trasegar.*—Una càxa, *v. g.* descompòndrer sa ròba. *Revolver.*—Càp en coua. *Volver el hopo.*—S'esquena: anarsèn. *Volver las espaldas.*—Llaurant. *Alzar ò romper.*—Fer mudar de parèr, partit, etc. *Volcar.*—Pèu. *Recalcar el pic.*—En redó. *Volver el hopo.*—Es tày á gani-vèt, etc. *Torcer el filo.*—Ets uys en blauc. *Poner los ojos en blanco.*—Es ventrèy, *v. g.* vèurer vomitar. *Estomagar ò levantar el estómago.*—Sas còsas: prènderlas al revés. *Trocar los frenos.*

Girarse. *v. r.* *Volverse.*—Sa casaca: passarse al partit contràri. *Volver casaca.*—De allà ahont vé

es vènt: al partit qui guàfia. *Mudarse d todo aire.*—Mudar de parèr. *Mudarse.*—De una part á la àltra. *Revolverse.*—Es vènt. *Cambiar ò mudarse:* de repente. *Saltar.*—Es trunfos ò sa truyta: es partit á sas còsas. *Volverse la tortilla.*—Es ventre. *Revolverse el estómago.*—No sàber ahont girarse de feynas: tenirne molts. *No poderse rodear.*—No poderse girar per massa gènt ò pèr ser es llòc massa estrèt. *No poder revolverse.*

Giras. *f. pl.* Las de càpa, capòt, etc. *Becas.*

Girgola. *f.* Producció esponjosa de la tèrra. *Seta.*

Giro. *m.* Moviment circular. — Circulació de lletras de canvi. *Giro.*

Giscar. *v. a.* Cèrt mòdo de gemegar los hòmos. *Dar alaridos.*—Los aucells. *Chillar ò chirriar.*—Los conys. *Chillar.*—*v. n.* Molins, pòrtas, ròdas. *Chillar, gruñir, rechinar.*—Càxas y tot fust per sentir tèmps. *Chasquear.*—Lo que se fritx. *Chillar ò chirriar.*

Gisco. *m.* Crit llastimós. De hòmo. *Alarido.*—De animal ò aucell. *Chillido.*

Gitad, da. *p. p.* de gitar. — *adj.* Hòmo màgre. *Vomitado, da.*

Gitada. *f.* El acte y efecte de gitar. *Vòmito.*

Gitanada. *f.* Acció pròpia de gitànos. *Gitanada.*

Gitano, na. *m. f.* Càsta de gènt vágamunda, qui regularment se ocupa en vèndrer ò baratar bestiar gròs, en llegir sa planeta, y per lo comú es gènt dolènta y llàdra. *Gitano, na.*

Gitar. *v. a.* V. Vomitar. *Vomitar, lanzar, y ant. gitar.*—Gitar es fètge: gitar molt. *Echar las entrañas.*—Fer gitar es fètge á un: molestarlo molt. *Hacerle echar la hiel.*

GL.

Glaciál. *adj.* Gelad, fred en estrém. *Glacial.*

Gladiador. *m.* El qui en los jòcs públics y bàrbaros de los románs peléava sòlament ab espasa. *Gladiador.*

Gladiator. *m.* V. Gladiador. *Gladiator.*

Glándula. *f.* Vèrtola. *Glandula.*

Glandulós, sa. *adj.* Lo qui té glándulas. *Glanduloso, sa.*

Glàs. *m.* Gèl. *Hielo.*

Glàssa. *f.* Ròba. *Glase.*—Goma. *Grasa.*

Glassad, da. *adj.* Helado, da.

Glassarse. *v. n.* V. Gelarse. *Helarse.*

Glausió. *f. pl.* Glausion.

Gleva. *f.* Terròs ò grum. *Gleba.*—Tèrra texida de hèrbas y rèls. *Césped.*—De sang. *Grumo.*

Globèt. *m.* Globo petit. *Globulillo ò glòbulo.*

Globo. *m.* Còs redó. *Globo.*—Para tenir sas hòs-

tias consagradas. *Copon.*

Globós, *sa. adj.* Fét en forma de globo. *Globoso, sa.*

Globalós, *sa. adj.* Compòst de petits globos. *Globuloso, sa.*

Glop, *m.* La porció de líquido que se pren dins sa boca ab una vegada. *Sorbo: gròs. Sorbeton.* Desgràcia. *Trago.* Mála notícia. *Pildora.* Lo qui càb dins sa boca. *Boconada.* À càtia bossinada un glop. *Tras cada pregon azote.* À glops. *A sorbos ò d pistos.*

Glopáda, *f.* Tot lo que se beu de licor de una tirada. *Buchada ò gorgoratada.* Vomitada de sang ò àltre licor qui surt de la boca. *Espadada.* De pluja. *Aguacero, chaparron ò chubasco.* Fòrta de aygo y vent. *Grupada.*

Glopèt, *m.* Glop petit. *Sorbillo, ilo.*

Glopetjar, *v. r.* Rentarse sa boca ò sas dents. *Enjuagar.* Bèurer á glops. *Sorber.*

Glòria, *f.* Fàina, hermosura, reputació. La béneventuransa etèrna. *Gòig, gust, plèr.* Majestàt, resplandor. *Pintura* ahónt hey há àngels, resplandors, etc. *Gloria.* Estar en la glòria: á demés del sentit rècte de estar en el cèl, vòl dir: estar bé en aquést mon. *Estar en la gloria.* Estar en sas séuas glòrias: alègre, content. *Estar en sus glorias.*

Glòriam amamus. Expressió llatina qui vòl dir que un té el matèix defècte que acumula á àltre. *Todos la matamos.*

Glòriapàtri, *m.* Oració curta; però la més adecuada para alabar á la santíssima Trinitat. *Gloriapatri.*

Glòriapàtri, *m.* El grà més gròs de rosàri ò corona. *Gloriapatri, diez, padre nuestro, agallon.*

Gloriar-se, *v. r.* Fer glòria, avanarse, tenir vanidat de alguna còsa. *Gloriarse.* Tenir la séua glòria, el seu deléyte, alegrarse molt. *Gloriarse.* Gloriar-se en el Señor: dirigir á Déu el bé que se fà. *Gloriarse en el Señor ò en Dios.*

Glorieta, *f.* Glòria petita. *Gloriecilla.*

Glorieta, *f.* Llòc en hòrt ò jardí ab retxáts de fust en forma de mitja tarònja y cubèrts de hérbas. *Glorieta.*

Glorificació, *f.* El àcte de glorificar. *Glorificacion.*

Glorificád, *da. p. p.* de glorificar. *Glorificado, da.*

Glorificador, *m.* El qui glorifica. *Glorificador.*

Glorificar, *v. a.* Fer gloriós á un. Donar Déu la glòria. Alabar. *Glorificar.*

Gloriós, *sa. adj.* El qui gòsa de Déu en el cèl. Honorós, famós, digne de honra y alabansa. El qui se vanagloria. *Glorioso, sa.*

Gloriosamént, *adv.* Ab honor. *Gloriosamente.*

Gloriosíssim, *ma. sup.* Molt gloriosos. *Gloriosísimo, ma.*

Glòsa, *f.* Explicació. Amplificació del sentit de alguns versos posant al fi el que se glòsa. Variació sobre uns matèxos punts de sòlfa. *Glosa.*

Glòsa, *f.* Cansó, *Poesia.*

Glosád, *da. p. p.* de glosar. *Glosado, da.* Poetizado, *da.*

Glosador, *m.* El qui explica, interpreta. *Glosador.*

Glosador, *ra. m. f.* El qui fà cansóns. *Poeta, poetiza.*

Glosar, *v. a.* Explicar, interpretar. *Glosar.* Fer cansóns. *Poetizar.*

Glosári, *m.* Diccionári qui explica sas paráulas. *Glosario.*

Gloseta, *f.* Glòsa petita. Caràcter de lletra de impressió. *Glosilla.*

Glosografia, *f.* Descripció de la lléngua. *Glosografia.*

Glosologia, *f.* Us de la lléngua. *Glosologia.*

Glosotomia, *f.* Dissecció de la lléngua. *Glosotomia.*

Glót, *na. m. f.* Los qui menjan y beuen en demasia. *Gloton, na.*

Glotoneria, *f.* Demasia en menjar y bèurer. *Glotoneria.*

Glotonetjar, *v. a.* Menjar molt de préssa ò menjar y bèurer en demasia. *Glotonear.*

Glotonòt, *ta. m. f.* Grans glotóns. *Glotonazo, za.*

Glúten, *m.* Sustància blàna y elàstica. Tot lo qui unèix còm betúm, aygocuyta, pasteta, etc. *Glúten.*

Glutinós, *sa. adj.* Viscós, apégáds. *Glutinoso, sa.*

GN.

Gnomón, *m.* Busca de rèllòtge de sòl. *Gnomon.*

Gnomònic, *ca. adj.* Pertañent á la guomònica. *Gnomónico, ca.*

Guomònica, *f.* Àrt de fer rèllòtges y de conèixer la diversidat dels climas y dels polos. *Gnomonica.*

GO.

Gocèt, *m.* Péssa del antig vestít de fòrt qui correspon al morrió, capèl ò gorra. *Gocete.*

Gòcia, *f.* Província de Suècia y la tèrra de los godos. *Gocia ò Gotia.*

Godo, *da. adj.* El de ò lo pertañent á la Gòcia. *Godo, da.* Ser de los godos: de noblesa antiga. *Ser de los godos.* Ferse de los godos: gloriarse de nòble. *Hacerse de los godos.*

Gòig, *m.* Alegria, complacència. *Gozo.*

Gojós, *sa. adj.* Alègre, content. *Gozoso, sa.*

Gojosamént, *adv.* Ab gòig. *Gozosamente.*

Gojosíssim, *ma. sup.* Molt gojosos. *Gozosísimo, ma.*

Gola, *f.* Apetít desordenad de menjar y bèurer. *Gula.*

Gola. *f.* Plànxa de llautó en forma de mitja lluna que alguns oficials de infantaria duen pròp des còll estant de guàrdia. *Gola.*

Goláfre. *adj.* Menjadoròts. *Golafre.*

Goleta. *f.* Gola petita. *Gulita.*—Bàrca. *Goleta.*

Golf. *m.* Bràs de mar qui entra grán trétxo dintre tèrra del continent. — Extensió del mar distànt de tèrra. *Golfo.*

Golós, *sa.* *adj.* El qui està posseïd de la gola. — El qui se agrada molt de còsas dolsas y de menjars més gustosos que útils. *Goloso, sa.*

Golosament. *adv.* Ab gola ò golosina. *Golosamente.*

Golosina. *f.* El menjar qui servèix més per gust que per sustentó. — Desltx de aquést menjàr ò de qualsevòl altre. — Qualsevòl còsa més agradàble que útil. *Golosina.*

Golosíssim, *ma.* *sup.* Molt golosos. *Golosísimo, ma.*

Golosòt, *ta.* *adj.* *Golosazo, za.*

Golpe. *m.* Tòc, desgràcia, ferida ab qualsevòl instrument. — Admiració, sorpresa, impressió. *Golpe.* — De golpe. *adv.* Prést. *De golpe.* — D'un golpe: de una vegada. *De golpe.*

Golpetjàd, *da.* *p. p.* de golpetjar. *Golpeado, da.*

Golpetjador, *ra.* *m. f.* El qui golpetja. *Golpeador, ra.*

Golpetjar. *v. a.* Donar tòcs. *Golpear.*

Golla. *m. pl.* Tumor á sa gargamèlla. *Lamparones ò papera.*

Gom en gom. (De). *adv.* Lo qui està molt ple, v. g. un camí tot ple de gent. *De bote en bote.*

Goma. *f.* Suc viscos que destilan alguns àbres. *Goma.* — Àràbica. *Arábica.* — De màta. *Elemi.* — La que se pòsa al paper paraque no se fonga. *Grassilla.*

Gombóy. *m.* Escòlta para dur ab seguretát alguna còsa. — La matèxa còsa. *Convoy.*

Gomós, *sa.* *adj.* Lo qui té goma. *Gomoso, sa.*

Gonèlla. *f.* Faldetas. *Basquiñas.* — Hòmo benèyt. *Bendito.* — Á qui se dóna comànda. *Gurumino.*

Gonèllas. *f. pl.* *Basquiñas.* — Aquèlla espècie de devantàl que per decència pòsan á Sànt-Christo. *Pañetes.*

Gonorrèya. *f.* Fluxedàt de sèmen. *Gonorrhea.*

Gofiad, *da.* *p. p.* de gofiar. *Ganado, da.*

Gofiar. *v. a.* Adquirir, aumentar. — Conquistar. — Vènsen en fòrsas. *Ganar.* — Sa voluntát, lo amor, etc. *Captar la voluntad, etc.* — D'esquena sas... *Ganar por su cuerpo.* — Tenir més fòrsa. *Vencer.*

Gofiar-se. *v. r.* Lo amor, voluntát, etc. *Captarse el amor, etc.* — La vida cavànt, escrivint, etc. *Ganar la vida d cavar, etc.*

Gorá. *m.* El àse àlt y gròs y determinad regularment para páre. *Garañon.* — Hòmo torpe. *Goyo.*

— Lacía, luesuriós. *Garañon.*

Gorét. *m.* La tèrra llaurada para sembrarla á son tèmpe. *Barbecho.*

Goretád, *da.* *p. p.* de goretar. *Barbechado, da.*

Goretar. *v. a.* Llaurar se tèrra para sembrarlai en venir el tèmpe. *Barbechar,*

Gorg. *m.* Clòt fondo y ple de aygo. *Pozo.*

Görga. *f.* Sa gargamèlla exterior ò de part desfòre. *Gorja.*

Gorgorá. *m.* Cèrta ròba de seda. *Gorgoran.*

Gorguéyo. *m.* Cèrt mòdo de cantar. *Gorgeo.* — Fer gorguéyos. *Gorgear.*

Gòrigòri. *m.* Veu qui imita el cànt de los entèrros. *Gorigori.*

Gorilla. *f.* Còll ab mòllo que lduyan los jutges, missèrs, nancios de bisbe, etc. — *m.* El qui du gorilla. *Golilla.* — Es cabèys llàrgs á nes clotèll. *Cabellera.*

Gornició. *f.* Brodàt, adorno, engàst, defènsa que se pòsa á àrma para defensar la mà. — La tròpa qui està en un llòc. — El correàtge de cavalls ò mulas qui tiran á caruatge. *Guarnicion.*

Gornid, *da.* *p. p.* de gornir. *Guarnecido, da.* — *Emplumecido, da ò emplumado, da.*

Gornir. *v. a.* Adornar ab gornicions. — Engastar. — Posar tròpas en algún llòc. — Posar sas gornicions á sas mulas, etc. *Guarnecer.*

Gornir. *v. n.* Comensar á trèurer plomas los aucèlls y los pòllèts. *Emplumar ò emplumecer.*

Gorra. *f.* Barrèt de diferents mòdos para cubrir es càp. — Gorrero. *Gorra.* — Gròssa. *Gorron.* — Anar ò viurer de gorras: convidarse á menjar. *Andar ò vivir de gorra.*

Gorràda. *f.* Cortesía ab sa gorra. *Gorrada ò gorretada.* — Tòc ab sa gorra. *Gorretazo.*

Gorradura. *f.* Espulsió ab granèts qui sòl surtir en el còs en tèmpe de calor. *Salpullido ò sarpullido.*

Gorrer, *ra.* *m. f.* El qui fà gorras. *Gorrero, ra.*

Gorréro, *ra.* *m. f.* El qui fà ò viu de gorras. *Gorrero, ra.*

Gorreta. *f.* Gorra petita. *Gorrilla, ita.*

Gorretáda. *f.* V. Gorràda.

Gorrió. *m.* Aucèll conegud. *Gorrion.* — Barbarisco. *Barbaresco.*

Gorrionèt. *m.* Gorrió petít. *Gorrioncico, illo, ito.*

Gorrista. *m.* V. Gorréro. *Gorrista.*

Gorro. *m.* Barrèt llàrg ò bèca. *Gorro.*

Gos, *ssa.* *m. f. ant.* Cà, cussa. *Perro, ra.*

Gosád, *da.* *p. p.* de gosar. *Gozado, da.* — *Vencido, da.*

Gosar. *v. a.* Tenir, posseir. *Gozar.* — Tenir més fòrsa, ciència, habilitát, etc. vèncer. *Vencer ò sobrepujar.* — Atrevir-se. *Osar.*

Gòt. *m.* Diccio presa del anglès. *Vaso.*

Gota. *f.* Part petita ò mínima de qualsevol licor.

—Gràn escassès de alguna cosa quând se usa ab negació. *Gota.*—Gota á gota. *Gota d gota.*

—No dar una gota d'aygo: ser molt aváro. *No dar una gota de agua.*—No veurèy gota: gèns.

No ver gota.—Gotas. *pl.* Adornos de arquitectura en forma de campanetas. *Gotas.*—Gròssa.

Goteron.—De ciri, etc. *Perdon.*

Gota. *f.* Malaltia. *Apoplegia*—Gota coràl. *V.* Epilepsia. *Gota coral.*—Gota serèna: privació tota de la vista sens conèxer-se en los uys. *Gota serena.*

Gota. *f.* De moc qui pènja del nàs. *Moquita.*—Qui cau de llàm. *Perdon.*

Gotèra. *f.* Petit forat per ahont degota la pluja per baix de tenlada, la aygo qui degota, y el senyal que dexa.—El qui continuament demana ò heu molt de licors. *Gotera.*

Gotereta. *f.* Gotèra petita. *Goteroncillo.*

Goteròta. *f.* Gotèra gròssa. *Goteron.*

Goteta. *f.* Gota petita. *Gotica, illa.*

Gòtic, ca. *adj.* Trassa de arquitectura introduïda per los godos.—El qui ò lo qui vé de élla. *Gòtico, ca.*

Gotòta. *f.* La gròssa de quând plou. *Goteron.*

Govèrn. *m.* Manètx, conducta, direcció.—Administració, estat, jurisdicció, mândo. *Gobierno.*—Béns. *Caudal.*

Governació. *f.* Govèrn. *Gobernacion.*

Governad, da. *p. p.* de governar. *Gobernado, da.*

Governador, ra. *m. f.* El qui dirigèix.—El qui mana en una població, castell, etc. *Governador, ra.*

Governadora. *f.* La dona del governador. *Gobernadora.*

Governant. *p. a.* de governar. El qui govèrna. *Gobernante.*

Governar. *v. a.* Regir ab autoridat.—Dirigir, guiar, conduir.—Reynar. *Gobernar.*

Governarse. *v. r.* Dirigirse á sí mateix, y dirigir sas séuas còsas. *Gobernarse.*

Governatiu, va. *adj.* Pertañent á govèrn. *Gobernativo, va* ò *gubernativo, va.*

Gòx. *m.* Bri de qui en son surtids àltres. *Macolla.*

Goxad, da. *p. p.* de goxar. *Amacollado, da.*

Goxar. *v. r.* Treurer uys los brins en sas rèls. *Amacollar, se.*

Gòxo, xa. *adj.* Gròssos.—Gordo, da.

Gòy. *m.* Vèrsos. *Gozo.*

GR.

Grà. *m.* El fruyt y llevar del blât y de algunas àltres plântas.—Pes.—Porció petita de qualsevol cosa, còm grà de arena, anís, etc.—Espècie de gràva gròssa que se trôba en las pédras ab qui fâ còs.—Tumorèt qui nêx en algunas parts del còs.—El foradèt de àrma de foc per ahont se ly péga foc, etc. *Grano.*—Grà á grà. *Grano d grano.*—Grà del àny passad: grâns: blât, òrdi, etc. que encàre no se hân venúd. *Suelos.*—Grà de rosàri. *Cuenta.*—Passar es grà. *Rezar el rosario, corona, etc.*

Gracèjo. *m.* Xiste, gràcia en so dir. *Gracejo.*

Gràcia. *f.* Do de Déu ordenad á lograr la glòria.—Do natural qui fâ agradàble al qui lo té.—Afabilitat, benevolència.—Bèllesa, hermosuras etc. *Gracia.*—Gràcia efica, suficient. *Eficaz, suficiente.*—Gràcia gràtis dàta: la que se dona para utilidat del pròxim. *Gracia gratis data.*—Originâl: la que infundí Déu á Adâm y Èva en el estat de la innocència. *Original.*—Confirmad en gràcia: preservad de pécar. *Confirmado en gracia.*—Càurer de la gràcia: de la amistat ò estimació. *Caer de la gracia.*—Gràcia pesada. *Gracia mohosa.*—La gràcia de Déu: es pà. *La gracia de Dios.* Gràcias: heu agrayesc. *Gracias.*—Donar gràcias: agrair. *Dar gracias.*—Donar gràcia á alguna cosa: ferla agradàble. *Dar gracia.*

Graciàble. *adj.* Afàble, graciós, benefactor.—Fàcil en donar.—Qui pòt ser perdonàble. *Graciable.*

Gracieta. *f.* Gràcia petita. *Gracietita.*

Graciòla. *f. pl.* *Graciola.*

Graciós, sa. *adj.* Agradàble, qui té gràcia.—Àlègre, divertid, xistós.—Bènefactor, inclinad á fer bé.—Gratúito.—Ridículo, impertinent. *Gracioso, sa.*

Graciós. *m.* Es bòvo de comèdia. *Gracioso.*

Graciosamént. *adv.* Ab gràcia. *Graciosamente.*

Graciosèt, ta. *m. f.* Diminutiu de graciós: lo que se diu de un nin qui té gràcia, hermosura, etc. *Graciocico, illo, ito.*

Graciosidat. *f.* Agrado, bèllesa, perfecció.—Gràcia en lo que se diu ò fâ. *Graciosidad.*—¡Quina graciosidat! expressió para denotar una paràula impertinent, una proposició estravagant. ¡Qué gracia!

Graciosíssim, ma. *sup.* Molt graciós. *Graciosismo, ma.*

Graciosíssimamént. *adv. sup.* Ab molta gràcia. *Graciosissimamente.*

Gradació. *f.* Pujada de gráu en gráu. *Gradacion.*
Gradatim. *adv.* Paramént llatí. Per gráus, pòc á pòc. *Gradatim.*
Graduació. *f.* El acte y efecte de graduar. = Divisió en gráus. = Dignidat, condecoració de una persona. = El gráu que té cada individuo. *Graduacion.*
Graduad, *da.* *p. p.* de graduar. *Graduado, da.*
Graduad. *adj.* El qui no té en propietat el empleyo que correspón al gráu que gosa. *Graduado.*
Graduál. *m.* Versets que se diuen acabada sa epístola. *Gradual.*
Graduál. *adj.* Dividíd en gráus, posad per gráus. = Pertañent á gráu. *Gradual.*
Graduálmént. *adv.* Per gráus. *Gradualmente.*
Graduando. *m.* El qui há de rèbrer algún gráu. *Graduando.*
Graduar. *v. a.* Donar á una còsa el gráu que li correspón, y en la milícia donar el gráu, y no la propietat. = En las universidats donar el gráu de doctor. *Graduar.*
Graduarse. *v. r.* Rèbrer el gráu de doctor. *Graduarse.*
Grafila. *f.* Sa voreta de una part y altra de sa moneda. *Grafila.*
Gráfico. *m.* Eyna de daurador. *Grafio.*
Grafómetro. *m.* Instrument matemàtic. *Grafómetro.*
Gràlla. *f.* Àve. *Graja*, y el màscle. *Grajo.*
Gràm. *m.* Hórba, y medicinál. *Grama.*
Gramaticál. *adj.* Fertañent á gramàtiga. *Gramatical.*
Gramaticálmént. *adv.* Segóns rètgles de gramàtiga. *Gramaticalmente.*
Gramàtig. *m.* El qui ensenya ó el qui estudia gramàtiga. *Gramático.* = Pur gramàtic: el qui sòlamént há estudiad gramàtiga. *Gramaticon* ó *gramatista.* = Partida de gramàtigs: partida de àses. *Asneria.*
Gramàtiga. *f.* Àrt de parlar y escriurer corrècte. = El llibre qui conté dit àrt. *Gramtica.*
Gramanerà. *f.* Insècto. *Gorgojo.*
Grampó. *m.* Cláu ab guías. *Tornillo.*
Gràn. *adj.* Àlt, àmple, sumptuós, magnífic, molt vehemént. = Primer ó principál en alguna classe, còm Gràn-Turc. *Grande:* però pèrd la síllaba de devànt sustantíu, y sòlamént se diu: *Gran*, v. g. *Gran soldado.*
Gràna. *f.* Páño de color vermèy, el color ab que se tiñy es páño; y segóns los poètas el color vermèy des morros y gáltas. *Grana.*
Granád, *da.* *p. p.* de granar. *Granado, da.*
Granád, *da.* *adj.* Fòrt. *Repleto, cia.* = Já de edat.

Crecido, da. = Gràs. **Gordo, da.** = Ser màs granád para aprènder sas còsas. *Tener ya dura la mollera.*
Granáda. *f.* Bomba petita. *Granada.*
Granader. *m.* El soldat de la priméra compaña de retgimént. = Hòmo àlt. *Granadero.*
Granadéra. *f.* Bossa que en àltre tèmpe duyan es granaders para dur sas granádas. *Granadera.*
Granadillo. *m.* Àbre, y la stua llèña. *Granadillo.*
Granar. *v. n.* Umplirse el grà en las espigas. *Granar.* = No granará: lo que se diu de un alòt, v. g. qui vá malaltís. *No llegard á granazon.*
Granáta. *f.* Pédra preciosa. *Granate.*
Granátxa. *f.* Cep y vi. *Granàcha.*
Gràn bèstia. *f.* Animál. *Gran bestia.*
Gràncauon. Gráu de lletre. *Grancduon.*
Grandària. *f.* Altària ó amplària, el tamáñy de las còsas. *Grandor* ó *grandeza.*
Grànde, *sa.* *m. f.* Los señors principáls de un réyue. *Grande, za.* = Grànde d'Espàña: señor á qui el réy dona aquést títol, y pòren parlar ab éll capéll posad. *Grande de España.*
Grandesa. *f.* El tamáñy de alguna còsa respècte de àltra de la matèxa càsta. = Autoridat, magestát, poder. = La dignidat de grànde d'Espàña. *Grandeza.*
Grandesas. *f. pl.* Gàstos escasíus. *Barrumbada.* = Fer grandesas: gastar molt. *Echar barrumbadas.*
Grandèt, *ta.* *adj.* *Grandeciso, ca, illo, illa, ito, ita.*
Grandiós, *sa.* *adj.* Gràn, magnífic. *Grandioso, sa.*
Grandiosamént. *adv.* Ab grandesa. *Grandiosamente.*
Grandiosidat. *f.* Grandesa, magnificència. *Grandiosidad.*
Grandíssim, *ma.* *sup.* Molt gràn. *Grandisimo, ma.*
Grandíssimamént. *adv. sup.* Ab molta grandesa. *Grandisimamente.*
Grandolàs, *ssa.* *adj.* Molt gráus. *Grandillon, na.*
Grandòt, *ta.* *adj.* Molt gráus. *Grandon, na.*
Grauer. *m.* Llòc para posar grà. = País fèrtil en gráus y qui en proveèx á àltres. *Granero* ó *troje.* = Grauer de tafona ahónt se pòsa sa oliva que se cuy. *Algorin* ó *truja.*
Granéra ó **garnéra.** *f.* Còsa coneguda. *Escoba.* = Ab màneg de fust, de fornál de ferrer ó per fer nets bassins, etc. *Escobon.* = De forn. *Barredero.*
Graneràda. *f.* Agranànt. *Escobada.* = Tòc ab granéra. *Escobazo.*
Grànereta. *f.* Granéra petita. *Escobilla.*

Granerôta. *f.* Granera grôssa. *Escobon.*
Granêt. *m.* Grâ petit. *Granillo, ito.*—En rôba.
Mota.—Dins cascavell ab que sôna. *Escrupulli.*
llo.—Qui surt demunt sa coua de aucell. *Grani-*
to ô culero.
Grangéna. *f.* Fôc de san Antôni. *Gangrena.*
Grangenâd, *da. p. p.* de graugenarse. *Gangre-*
nado, da.
Grangenarse. *v. n.* Posarse fôc de san Antôni.
Gangrenarse.
Grangéyo. *m.* Ganância. *Grangeo ô grangeria.*
Granguârdia. *f.* La trôpa de cavalleria apostâda
 distânt del eozêrcit. *Granguardia.*
Granôt. *m.* Animâl de âygo. *Rana.*
Granotêt. *m.* Granôt petit. *Ranilla.*
Grâns. *m. pl.* Los qui câuen porgânt. *Suelos.*
Grâñâl. *adj.* No bèn madur ô no bèn sec. *Cero-*
llo, lla ô ceroyo, ya.
Grapâda. *f.* La acció de agafar ab sas mâns. *Gra-*
jada.—Lo que câb dins una mâ. *Puñado ô*
manada: lo que câb dins sas duas. *Almorza-*
da, almuerza ô puñera.—Â grapâdas. *A puña-*
das.—Côsa fêta á grapâdas: mâlamént. *Cosa*
hecha con los piés ô con la pezuña.
Grâpas. *(De) adv.* Ab sos pêus y mâus pen têrra.
A gatas.—Anar de grâpas. *Andar d gatas*
ô gatear.—Pujar de grâpas. *Gatear ô trepar.*
Grapât. *m.* Tânt côm sa mâ tancâda pôt conte-
nir.—Petît número de, etc. *Puñado.*
Graponetjar. *v. a.* Tocar ab sas mâus. *Mano-*
sear.
Grâs, esa. *adj.* Qui té molt de gréix. *Graso, sa*
ô gordo, da.—Côm un pôrc: molt grâs. *Ato-*
cinado, da.—Grâs qui esclâta. *Gordo que*
hiende.—Qui no's pôt etjofagar. *Obeso, sa.*—
 Estar grâs côm un pôrc. *Estar como ruin*
puerco.
Grâsa. *f.* Finêstra ab retxâts de convént de môn-
jas. *Reja.*
Graseta. *f.* Grâsa petita. *Rejilla.*—Rôba. *Griseta.*
Grât, ta. *adj.* Agradâble, gustôs, agraíd, bèn re-
búd. *Grato, ta.*
Grât. *(De) adv.* Gustosamént, de bôna voluntât.
De grado.—De grât ô per fôrça. *De grado ô*
por fuerza.—Més per fôrça que de grât. *Mas*
por fuerza que de grado.—De mâl grât. *A re-*
gaña perro ô d regañadientes.
Gratâda. *f.* La acció de gratar, se. *Rascadura ô*
rascamiento.
Gratar. *v. a.* Fregar á sa pèll regularmént ab sas
 unglas. *Rascar.*—Sa consciência: remordir; sas
 galinas, confys, etc. en têrra. *Escarbar.*—Â sa
 pôrta. *Arañar la puerta.*
Gratarse. *v. r.* Rascarse.—Sa butxâca. *La falrique-*

ra.—Sa pânxa: estar sense fer res. *Rascarse la*
panza.
Grâtamént. *adv.* Ab agrâdo. *Gratamente.*
Grâtas. *f. pl.* Eyna de plater. *Gratas.*
Gratêlla. *f.* Picor qui escita á gratarse. *Rascazon.*
Gratificació. *f.* Regâlo, recompêssa, bënëfici. *Gra-*
tificacion.
Gratificâd, *da. p. p.* de gratificar. *Gratificado, da.*
Gratificador, *ra. m. f.* El qui gratifica. *Gratifi-*
cador, ra.
Gratificar. *v. a.* Recompensar, remunerar.—Com-
 plâner. *Gratificar.*
Gratfl. *m.* Côrda para las velas de bârco. *Relinga.*
Grâtis. *adv.* De frânc. *Gratis.*
Grâtisdâd, *da. adj.* Donâd, da de grâcia sens nin-
 gún mêrit. *Gratisdado, da.*
Gratitût. *f.* Agramént de bënëfici rebúd. *Grati-*
tud.
Gratditamént. *adv.* De frânc. *Gratuitamente.*
Gratûito, *ta. adj.* Donâd de frânc. *Gratûito, ta.*
Gratulâtôri, *ria. adj.* Cânt ô discurs en qui se do-
 na la nhôrabôna. *Gratulatorio, ria.*
Grâu. *m.* Nôm prôpi de hómo. *Gerardo.*
Grâu. *m.* Clâsse, estât, graduació, puêsto.—Títol
 y honor que se dona al qui se gradúa.—Câda
 una de las 360 pârts en que se dividêix la cir-
 cunferência del círculo ô rôllo. *Grado.*—Grâus
 menors: las quâtre ordes menors. *Grados me-*
nores.
Grâu. *m.* Plâja qui servêix de desembarcadéro ô
 côsta entre dos plâus. *Grao.*
Grauo. *m. ant.* Escaló. *Grada, do ô escalon.*
Grâva. *f.* Têrra côm á arena, sinó que es rôtja.
Arena.—Grôssa. *Arena gruesa ô sablon.*
Gravâd, *da. p. p.* de gravar. *Grabado. da.*—Nie-
lado, da.
Gravâd, *da. adj.* El qui té clotêts que li fêu sa
 pigôta á sa câre. *Hoyoso, sa.*
Gravador. *m.* El qui grâva. *Gravador.*
Gravâmen. *m.* Cârreg, obligació.—Molêstia, pé-
 sadura. *Gravâmen.*
Gravar. *v. a.* Carregar, molestar.—Fer lâminas
 en metâll, pédras ô fust.—Imprimir en la âni-
 ma, en la memôria. *Grabar.*—Demunt ôr ô plâ-
 ta. *Nielar.*
Gravât. *m.* El efêcte de gravar. *Grabado.*—De-
 munt ôr ô plâta. *Niel.*
Gravatû, *va. adj. V.* Gravôs en la primera es-
 cepció. *Gravativo, va.*
Grâve. *adj.* Pésâl, intollerâble, molést.—De
 molta entidât, ârduo, difícil, grôs.—Sêrio.
Grave.—Fer de pâre grâve: mostrar gravedât.
Hacer del grave.
Gravedât. *f.* Pésâdes de los côssos.—Compostu-

ra, modèstia, seriedat. = Austeridat, severidat. *Gravedad*.
 Gràvemént. *adv.* Ab escés. *Gravemente*.
 Gravíssim, *ma. sup.* Molt gràve. *Gravísimo, ma. Gravísimament. adv. sup. Gravísimamente*.
 Gravitació. *f.* El acte de gravitar. *Gravitacion*.
 Gravitat. *v. n.* Prestar un còs demunt àltre. *Gravitar*.
 Gravós, *sa. adj.* Pésad, molést, intolleràble. *Gravoso, sa.* = Qui té gràva. *Arenoso, sa* ò *arenisco, ca.*
 Gráy. *m.* La flauta de xeremias. *Flauta de gaita*.
 Gréba. *f.* Péssa del vestít de fòrt desde es jonóys fins demunt es pèu. *Greba*.
 Gréc. *m.* El vent y espáy entre llevant y tremuntàna. *Griego*.
 Gréca. *f.* Fàxa de líneas paralélas. *Greca*.
 Grécia. *f.* Regió de Euròpa. *Grecia*.
 Grecisme. *m.* Expressió pressa del grég. *Grecismo*.
 Grég, *ga. adj.* El naturál ò pertañent á la Grécia. *Griego, ga, greciano, na* ò *greco, ca.* = *m.* La lléngua gréga. *Griego*. = Usar de paràulas grégas. *Grecisar*.
 Gregál. *m.* El vent grég. *Gregal*.
 Gréll. *m.* De llimón, tarónja, etc. *Casco*. = De ceba. *Cebolleta*. = El efecte de gréllar los grans ò llevors. *Grillo*. = De nou. *Pierna*. = No pujar un gréll d'ou : ser de pòca entidat. *No montar un camino*.
 Gréllad, *da. p. p.* de gréllar. *Grillado, da* ò *entallecido, da*.
 Gréllar. *v. n.* Trèurer los grans ò llevors. *Grillar* ò *entallecer*.
 Gréllas. *f. pl.* Còsa coneguda. *Parrillas*.
 Gréllat. *m.* Es fèrros de fornál, de fogóns, etc. *Enrejado*.
 Grèmi. *m.* Cuèrpo de personas qui ténen un matèix ofici ò llèys. = El cuèrpo de los faèls qui ténen per cap al Pàpa. *Gremio*.
 Gremiál. *m.* Un dels ornáménts aglesiàstics. *Gremial*.
 Grén. *m.* Dolor, pesar. *Dolor, pesar*. = Sàber gréu: tenir pesar de haver dit ò fèt alguna còsa. *Saber mal* ò *dolerse*.
 Gréix. *m.* Còsa coneguda. *Gordura* ò *grasa*.
 Grexós, *sa. adj.* Qui té gréix. *Graso, sa*,
 Grexina. *f.* *Grasura*. = De sa tèrra. *Légamo*.
 Grexonéra. *f.* Còsa de tèrra qui servèix para aguiar que menjar. *Cazo*.
 Gri. *m.* Insecto. *Grillo*.
 Grifált. *m.* Culebrina petita, arma de fòc. *Gri-falle*.
 Grisar. *v. r.* Estar violent en algún llòc ò no poder dir ò fer alguna còsa. *Desvirse, consumir*

se ò *quemarse*: esperant alguna còsa. *Estar mascando retama*.
 Grifo. *m.* Animal fabulós mitx àguila y mitx leó. *Grifo*.
 Grifó. *m.* Canó de bronzo ò llautó que se pòsa á bota, etc para trèurer vi, etc. *Grifon* ò *espita*. = Posar grifó á bota. *Espitar*. = Anar còm un grifó: tenir cagarèlla ò càmbra. *Ir como una canilla*.
 Grilló. *m.* Espècie de anèlla que se pòsa á pèu de delincent. *Grillete*.
 Grillóns. *m. pl.* Tràvas de fèrro para aturar als hòmos. *Grillos*. = Gròssos. *Grillones*.
 Grimpola. *f.* Insignia militar antiga y triangular. = Cèrta bandèra de que actualmént se usa. *Grim-pola*.
 Grinàlda. *f.* Màquina antiga de fòcs artificials. *Gri-nalda*.
 Grínjol. *m.* Gemég de cá. *Gañido*.
 Grinjolar. *v. a.* Gemegar los cans. *Gañir* ò *bau-vear*.
 Grisól. *m.* Grínjol. *Gañido*.
 Grisolar. *v. a. V.* Grinjolar. *Gañir* ò *bauvear*.
 Gripia. *f.* Sa menjadora. *Pesebre*. = Tenir bona gripia: molt que menjar. *Tener buen pesebre*.
 Gris. *m.* Color mesclad de blanc y negre. *Gris*.
 Gris, *sa. adj.* El qui té el color gris. *Ceniciento, ta*.
 Gris, *sa. adj.* El qui té es cabèys grisos. *Entre-cano, na*.
 Grisól. *m.* Espècie de llumanéra. *Felon*. = De canalòbre. *Arandela* ò *cazoleta*. = Para fòndrer. *Crisol*.
 Grisoláda. *f.* Lo qui cab dins grisól. *Crisolada*.
 Gròg. *m.* El color gròg. *Amarillo*.
 Gròg, *ga. adj.* Lo qui té el color gròg. *Amarillo, lla*.
 Gròga. *f.* Dobra de vint. *Ojo de buey*.
 Grogor. *f.* El color gròg. *Amarillez*.
 Groguènc, *ca. adj.* Qui tira á gròg. *Amarillento, ta*.
 Groguèt, *ta. adj.* Un pòc gròc. *Amarillejo, ja* ò *amarillito, ta*.
 Groguetjar. *v. n.* Tirar á gròg. = Tenir el color gròg. = Tornar gròg. *Amarillear*,
 Grüller, *ra. adj.* Mal vestíds. *Zarrapostoso, sa*. = En so fer feyna. *Fargallon, na*.
 Grop. *m.* Nuu de àbre. *Nudo*.
 Gròs, *ssa. adj.* Corpulent, abultad. *Grueso, sa*. = En gròs. *adv.* En grueso, por mayor ò en gros.
 Gròssa. *f.* Dotze dotzenas. = Cèrta distribució en las catedrals. *Gruesa*.
 Grosser, *ra. adj.* Malfèt, básto. = Impolític, des-

cortès. *Grosero, ra.*
Grosseria, f. Falta de cortesia, rusticidat. *Gros-
 ria.*
Grossissim, ma. sup. Molt gròssos. *Grotsimo, ma.*
Grúa, f. Àve. *Grulla.*
Grufàd, da. p. p. de grufar. *Hozado, da* ò hoci-
 jado. *da.*
Grufàda, f. El clòt que fa el animál grufant. *Ho-
 zadura.*
Grufar, v. a. Alsar sa tèrra ab el morro. *Hozar* ò
hocicar. = Busquetjar, inquirir el hòmo. *Uro-
 near.*
Grùila, f. Àve. *Grulla.*
Grum, m. Porció de líquido après. *Grumo.*
Grumèt, m. Grum petit. *Grumillo.*
Grumete, m. Allòt de bàrco. *Grumete* ò *gurumete.*
Grumeyó, m. Grum. *Grumo, y si es petit. Grumi-
 llo.* = Anar s'arròs à grumeyóns: la còsa màla-
 ment ò còmsevuya. *Ir al retortero.*
Grufy, m. La veu del pòrc y la del hòmo quánd
 regatetja y parla entre déuts. *Gruñido.*
Grufidor, ra. m. f. El qui grufy. = El hòmo qui
 recapitola ò arregaña. *Gruñidor, ra.*
Grufir, v. a. Formar el pòrc el sò de la seua veu.
 = Quexarse el hòmo entre déuts ò arregañar.
Gruñir. = El cà mostrant sas déuts. *Regañar.* =
 Porcellí. *Guañir.*
Grupo, m. El conjunt de còssos apiñáds. *Grupo.*
Gruta, f. Còva naturál ò artificiál. *Gruta.*
Gruix, m. El còs de alguna còsa. = Mida, v. g. el
 gruix de un dit, duro, etc. *Gruoso.*
Gruixád, da. adj. Corpulent, abultád. = Torpe, ru-
 do. *Gruoso, sa.*
Gruixària, f. Corpulència. *Gruoso.*

GU.

Guacamayo, m. Llòro de càsta gròssa. *Guaca-
 mayo.*
Guadaquil, f. Cacáu inferior al de Carácas. *Gua-
 daquil.*
Guàllera, f. Àve coneguda. *Codorniz.*
Guànt, m. Còsa coneguda. *Guante.* = De fèrro. *Ma-
 nopla.* = Posarse es guànts. *Ponerse* ò *calzarse*
los guantes. = Llévarse es guànts. *Quitarse* ò *des-
 calzarse* los guantes.
Guàñy, m. Profit. *Ganancia, lucro.*
Guañar, v. a. V. Gofiar. *Ganar.*
Guápamént, adv. Guapamente.
Guapíssim, sup. ma. Molt guápos. *Guapisimo, ma.*
Guapíssimamént, adv. sup. Guapissimamente.
Guápo, pa. adj. Garrids. *Bello, lla.* = Valént, ani-
 mós. *Guapo.* = Malèyt. *Guapeton.*
Guápo, adv. Guapamente.

Guàrda, m. f. El qui guàrda. *Guarda.*
Guàrda, m. De la rénda. *Dependiente.*
Guàrda, f. Agregât de animáls, de desbaráts, de
 mentides, etc. *Huto.* = De bestiar de llàna. *Ma-
 nada.* = De ases ò soméras. *Borricada.* = De
 anèlla. *Corderada.* = De bistias de tragi. *Recua.*
 = De boccs. *Muchada.* = De hòus. *Boyada.* = De
 bràus. *Torada.* = De cavalls. *Caballada.* = De
 égos. *Yeguada.* = De endiòts. *Pavada.* = De lò-
 cos, pícaros, tontos, etc. *Hato de locos, etc.* =
 De moltóns. *Carnerada.* = De muls ò muias. *Mu-
 letada.* = De poltros. *Potrada.* = De pòrcs. *Pia-
 ra* ò *vecera.* = De poyes. *Ganado de piojos.* = De
 vadèlls ò vadèllas. *Novillada.* = De xòts. *Mana-
 da* ò *hato.* = De càus de càssa. *Muta* ò *recova.*
 = De animáls qui no arriban à cincuenta. *Rebu-
 jal.* = De aucèlls. *Bundada* ò *nubada.*
Guàrda-brás, m. Pàrt del vestít de fòrt qui de-
 fensáva al brás. *Guarda-brazo.*
Guàrda-càre, m. La péssa del vestít de fòrt qui
 guardáva sa càre fins à sa bàrra. *Guarda-cara.*
Guàrda-còstas, m. Bàrco qui guàrda sas còstas de
 mar paraque no se introduesca còntrahàndol.
Guarda-costas.
Guàrda-costàts, m. Baràua de pònt. *Guarda-lado.*
Guàrda-cufiys, m. El qui se cuyda des cufiys y de-
 més eynas en càsa de fer moneda. *Guarda-cu-
 ños.*
Guàrda-dàmas, m. Empléyo de càsa reyál, y el qui
 lo tenia hevía de anar al costât del cotxo de
 las dàmas paraque ningú se acostàs à éllas, y
 àre ha de desembarassar la sàla de la réyna en
 dia de funció. *Guarda-damas.*
Guàrda-dòna, m. La criáda de la réyna qui se se-
 guía después de la dàma de honor. *Guarda-mu-
 ger.*
Guàrda-jòyas, m. El qui las guàrda y el llòc ahònt
 se guàrdan. *Guarda-joyas.*
Guàrda-mà, f. La guarnició de espàsa qui tàpa sa
 mà. *Guarda-mano.*
Guàrda-magatzèm, m. El qui lo guàrda. *Guarda-
 almacén.*
Guàrda-materiàls, m. El qui compra los materiàls
 en càsa de moneda. *Guarda-materiales.*
Guàrda-menjar, m. El llòc ahònt se guàrdan los
 menjars en càsa reyál. *Guardamangel* ò *guarda-
 mangier.*
Guàrdapèus, m. pl. Vestidura de dòna. *Guarda-
 piés* ò *brial.*
Guàrdapèts, m. pl. Vestidura de hòmo. *Chaleco.*
Guàrda-pòls, m. La péssa qui està unida à bota
 y càu demunt es pèu. = *m. pl.* Los fèrros de
 cotxo qui van des balancí al fuèll. *Guarda-
 polvo.*

Guàrda-sellos. *m.* El qui los guàrda. *Guarda-sellos.*
Guàrda-timóms. *m.* Los canóms que se pôsan á cada costât de timó. *Guarda-timones.*
Guàrda-vela. *f.* Còrda qui estrèny sas velas de sa gàbia de bàrco. *Guarda-vela.*
Guàrda de vista. *m.* El qui guàrda un pres devòre ell. *Guarda de vista.*
Guardád, *da. p. p.* de guardar. *Guardado, da.*
Guardar. *v. a.* Cuydar, estojar, cumplir, etc. *Guardar.* = Bestiar. *Apacentar* ò *guardar.* = S'esqueua: anar alèrta. *Guardar la ropa.* = Sas espàllas á un: defensarlo. *Guardar las espaldas.* = Guardar molt de secrèt: esplicarse pòc ò no géns. *Tener mas conchas que un galdpago.* = Guàrda es ble: vé's alèrta. *Guarda la gamba.* = Men guardaré pròu: no diré ò feré tál còss. *Guarda pablo,* ò *no entiendo de graja pelada.* *Guardèu per tu:* refuar lo que se dona per trobar que no merèix es prènder. *Arrópate con ello.*
Guardarse. *v. r.* Cuydarse de st, etc. *Guardarse.* = De s'aygo còm plòu. *Asubiar.*
Guàrdas de pàny. *Guardas.*
Guardeta. *f.* Guàrda menuda de bestiar. *Hatajo.*
Guardí. *m.* La còrda qui sospén la pòrta de la artilleria de bàrco. *Guardín.*
Guàrdia. *f.* Centinèlla. *Guardia.* = De corps: el soldât qui fà guàrdia á la persona reyál. *De corps.* = Reyá!: soldât de cèrt retgimènt de distinció. *Real.* = De la réuda. *Dependiente.*
Guardiá ò gordiá. *m.* El superior locâl de convènt de S. Francèsch. *Guardian.* = El qui guàrda alguna còsa. *Guarda.* = El qui guàrda es sembráts. *Meseguero.*
Guardianta. *f.* El ofici, el territòri de la jurisdicció del guardiá y el témps que dura. *Guardianta.*
Guarentigi, *gia. adj. cur.* Axò se diu de la escriptura ab que se dona podèr á la justícia para fer cumplir algún contràcte. *Guarentigio, gia.*
Guarisme. *m.* Nombre. *Guarismo.*
Guarnició y àltres. *V.* Gornició, etc.
Guáspa. *f.* Péssa de sàrro ò llantó que se pôsa á gayáto. *Birola.*
Guayábs. *f.* Fruyta del guayábo. *Guayaba.*
Guayábo. *m.* Àbre de Amèrica. *Guayabo.*
Gubèllèt. *m.* Dulce. *Cubelete.*
Gubernatiu, *va. adj.* Pertañent á govèrn. *Gubernativo, va.*
Gubernativamènt. *adv.* Per via de govèrn. *Gubernativamente.*
Gubía. *f.* Eyna de fuster. *Gubia.*
Guèlla. *f. pl.* *Aguja de pastor* ò *peine de Venus.*

Guèrra. *f.* Rompemènt de la pèu entre duas ò més nacióms. = Oposició, contrarietât. = Dissensióms.
Guerra. = Civil: la que se fà entre los de un matèix réyne, etc. *Civil.* = De entenimènt: contrarietât de opinióms, de parèrs, etc. *De entenimiento.* = Interior: combât de las passióms còntre la rahó. *Interior.* = Fer la guèrra. *Hacer la guerra* ò *guerrear.*
Guerrer. *m.* Inclinád á la guèrra. *Guerrero.* = El qui festetja una allòta que àltre festetja. *Rival.*
Guerretjar. *v. a.* Fer la guèrra. *Guerrear.* = Festetjar. *Festejar* ò *galantear.*
Guerrilla. *f.* Partida de tròpa separáda de eczèrcit. *Guerrilla.*
Guerriller. *m.* El soldât qui vá en guerrilla. *Guerrillero.*
Guillérmo. *m.* Eyna de fuster. *Guillame.*
Guía. *f.* El qui enseña el camí á àltre, qui dirigèix en el estudi, perfecció, etc. = El despàtx de trasportar gèneros. *Guia.* = De forasters ò eglésiástica: llibrèt ab los nòms de los qui compònen los tribunáls, estat militar ò eglésiàstic. *De forasteros* ò *eclesiástica.*
Guiád, *da. p. p.* de guiar. *Guiado, da.*
Guiadéras. *f. pl.* Aquèllas duas pòsts entre las quâls está sa biga de tafona paraque no se tòrsa á cap costât. *Viaderas* ò *virgenes.*
Guiador, *ra. m. f.* El qui guía. *Guiador, ra.*
Guiar. *v. a.* Anar devànt mostrànt el camí. = Encaminar, dirigir en algún negòci. *Guiar.*
Guias. *f. pl.* Bossí de sèrro quadrád que se pôsa dins canó de àrma de fòc. *Dados.* = De grampó, redòlta. *Muesca espiral.* = De famèlla de redòlta, etc. *Rosca.*
Guillotina. *f.* Càstig ab que se tàyá es cap á sentenciád. = El tayànt ab que se tàyá y la màquina abònt se tàyá. *Guillotina.*
Guillotinád, *da. p. p.* de guillotinar. *Guillotinado, da.*
Guillotinar. *v. a.* Tayar es cap ab guillotina. *Guillotinar.*
Guinèya. *f.* Moneda inglesa qui equivál á sis duros de plàta ò un pòc més. = Grán país de Àfrica. *Guinea.*
Guió. *m.* La creu que se du devànt en funció eglésiástica. = La retxa que se pôsa á la fi de la tira quând se dividèix una paràula en lo escript ò estampád. = El punt de sòlfa posád á la fi de la retxa para denotar el punt que se seguèix. *Guion.*
Guisád, *da. p. p.* de guisar. *Guisado, da.*
Guisadèt. *m.* Un aguiát petít. *Guisadillo.*
Guisadòt. *m.* Aguiát màl, dolènt. *Guisote.*
Guisar. *v. a.* Aguiar el que menjar en el fòc. *Guisar.*

Guitèrra. *f.* Instrument músic de còrdas. *Guitarra* ò *migüela*.—Estar ben ò mal trampàda sa guitèrra: á demés del sentit natural, vòl dir: estar de bon ò mal humor el hòmo. *Estar bien ò mal templada la guitarra.*
Guiterrèr. *m.* El qui fa ò ven guitèrras. *Guitarre-ro*.—El qui la tòca. *Guitarrista.*
Guiterrèta. *f.* Guitèrra petita. *Guitarrita.*
Guiterró. *m.* Guiterrèta de sò alt y viu. *Discante, guitarro, guitarrillo, tiple.*
Guix. *m.* Certa pedra. *Yeso*.—Cruu y sense picar. *Aljez*.—Tròs de guix llevad de parèt. *Yeson*.—Guixmad. *Yesomate*.—De mirayèt. *Espejuelo*.—Donar guix el manòbre. *Alzar*.—Pastar guix. *Amasar*.—Axugarse es guix, secarse. *Fraguar.*
Guixa. *f.* Llegüm. *Alnorta, guija ò diente de muerto*.—Hòmo tropèll, colèric. *Alquitran*.—Ser una guixa: colèric, etc. *Ser un alquitran.*
Guixer. *m.* El qui té quixeria, el qui trabàya en ella ò el qui trèu es guix de sa pedrera. *Yesero.*
Guixera. *f.* La dòna del guixer. *Yesera.*
Guixeria. *f.* Llòc ahont se mòl guix ò se ven.—El llòc de ahont se trèu. *Yeseria.*
Guixòt. *m.* Hérba y la séua llevor. *Alverja.*
Gümera. *f.* Còrda gruixada y llarga para las áncoras, etc. *Gümena.*
Gushèu (De). *adv.* *Recostado, da.*
Gusmán. *m.* El nòble qui en àltre tèmps servia de distingid en la marina ò en eczèrcit. *Guzman.*
Gust. *m.* Un dels cinc sentits corporals.—El sabor dels menjars y begudas.—Plèr, deléyte, alegría de alguna còsa.—Complacència, voluntat pròpia.—Capritxe, diversió.—Finura, conexement. *Gusto*.—Pòbre: estravagant. *Gusto ratero*.—Dolèpt: per ser el menjar passad ò pudent. *Tasto*.—Resabi. *Resabio*.—De aràm, ferro, etc. *Rumbre*.—A gust de tot hòm ò de tot el mon. *En haz y en paz*.—Donar gust. *Dar gusto*.—Prènder gust. *Tomar gusto*.—Prènder molt de gust en alguna còsa. *Saborearse.*

Gustàble. *adj.* Lo digne de ser gustad. *Gustable.*
Gustad, da. *p. p.* de gustar. *Gustado, da.*
Gustar. *v. a.* Provar, tastar, sentir el sabor de las còsas.—Tenir complacència en una còsa, desitjarla, volèria.—Agradar una còsa ò agradarse de ella. *Gustar.*
Gustèt y gustillo. *m.* Gust petit. *Gustillo.*
Gustós, sa. *adj.* Agradàble, saberós.—Devertid, xistós. *Gustoso, sa.*
Gustosament. *adv.* Agradàblement.—De bona voluntat. *Gustosamente.*
Gustosíssim, ma. *sup.* Molt gustosos. *Gustosísimo, ma.*
Gutagamba. *f.* Certa goma medicinal y que se emplèya en vernissos. *Gutagamba.*
Gutamba. *f.* Àltra goma. *Gutamba.*
Gutiambar. *m.* El àbre qui produèix la gutagamba. *Gutiambar.*
Gutturál. *adj.* Pròpi de ò pertaiént á la gargamèlla. *Gutural.*
Gutturálmènt. *adv.* Ab pronuncia de gargamèlla. *Guturalmente.*
Guya y ant. agulla. *f.* Instrument ab que se cus.—Piràmide.—Péix. *Aguja*.—De cap. *Alfiler*.—De baster, esparter, etc. *Aguja de bastero, etc.*—De matalasser ò de fer coxins. *Aguja de ensalmar*.—De enllardar. *De mechar*.—De fer càlca. *De hacer media*.—Qui sostén edifici. *Machon*.—De navegar. *De marear*.—Saquera. *Saquera.*
Guyada. *f.* Picada de guya de cap. *Alfilerazo*.—De guya de cusir. *Agujazo.*
Guyeta. *f.* Guya petita. *Agujita*.—Es piu de pàfy ahont entra sa clau. *Macho*.—Jòc de allòts. *Alfileres ò crucillo*.—Donar per guyas, regalar alguna còsa á dónas. *Dar alfileres.*
Guyer ò guyeter. *m.* El qui fa ò ven guyas. *Agujetero.*
Guyòta. *f.* Guya gròssa. *Agujon.*

HA

H. *f.* La octáva lletra del alfabéto mallorquí, encàrque molts de gramàtics diuen que no es lletra, sinó sòlamènt una espiració. *H.*
¡Há! Interjecció para expressar vários afectes, v. g. ¡há infelís de mí! *Ha!*
Há. Tercèra persona del singular del indicatíu de

HAB

haver. *Hay.*

Há, há, há. Interjecció de riàya. *Ha, ha, ha.*

Hàbil. *adj.* Dèstre, capàs, inteligent, sàbi, á propòsit.—Fi, ingeniós, sutíl. *Hàbil.*

Habilitat. *f.* Capacidat, disposició.—Destresa, mà-
sa, Habilidad.—Destresa en fer sas còsas ab la

major perfecció. *Filis*.
Habilíssim, *ma. sup.* Molt hàbils. *Habilísimo, ma.*
Habilíssimament, *adv. sup.* Ab molta habilitat. *Habilísimamente*.
Habilitació, *f.* El acte de habilitar. *Habilitacion*.
Habilitat, *da. p. p.* de habilitar. *Habilitado, da.*
Habilitado, *m.* Oficial qui se cuyda de los inter-
 ssos del retgiment. *Habilitado*.
Habilitador, *ra. m. f.* El qui habilita. *Habilita-
 dor, ra.*
Habilitar, *v. a.* Declarar á un per hò y capàs per
 un empleyo. *Habilitar*.
Hàbilment, *adv.* Ab destresa. *Hdbilmente*.
Habiòt, *m.* Hàbit de ròba gruxada. *Hdbito gro-
 sero*.
Hàbit, *m.* Vestít de los eglesiàstics, majorment re-
 gulars. = Costúm, habituació. = La insignia ab
 que se diferencian las ordes militars. *Hdbito*. =
 Pettít. *Habitico, ito*. = Déxar ets hàbits el no-
 vici ò el qui no té sòrdia. *Colgar los hábitos*.
 = Prènder el hàbit. *Tomar el hábito*.
Habitàble, *adj.* Lo qui se pòt habitar. *Habitable*.
Habitació, *f.* Llòc ahònt se habita. *Habitacion*.
Habitat, *da. p. p.* de habitar. *Habitado, da.*
Habitador, *ra. m. f.* El qui habita en algún llòc.
Habitador, ra.
Habitant, *p. a.* de habitar. = *adj.* El vesí de algún
 llòc ò casa. = El qui habita en algún llòc. *Ha-
 bitante*.
Habitar, *v. a.* Viurer, residir en algún llòc. *Ha-
 bitar*.
Habitat, *da. p. p.* de habitar, *se.* *Hbitado, da.*
Habitat, *adj.* Lo que se fà, patèix ò succeïx ab
 frequència ò per costúm. *Hobitua*.
Habitatament, *adv.* Ab frequència, per costúm.
Habitualmente.
Habituat, *v. a.* Fer que un se acostúm á alguna
 còsa. *Habituat*.
Habituarse, *v. r.* Acostumar-se á alguna còsa. *Ha-
 bituarse*.
Habitut, *f.* Relació que una còsa té á àltra. *Habi-
 tud*.
Hátxe, *f.* El nòm de la lletra *h*. *Hache*.
Hàdo, *m.* Destino, sòrt y tot lo que succeïx con-
 forme á lo dispòst per Déu. *Hado*.
Halágo, *m.* Carícia, carifio. = Adulació. *Halago*.
Hálito, *m.* Lo alè, el àyre que respira el animál.
 = El vapor que despedèix qualsevól còsa. *Hd-
 lito*.
Hálo y hálou, *m.* Ròllo qui aparèix per la redó del
 sòl y lluna de colors molt bàxos. *Halo y halon*.
Harmonia, *f.* La consonància de veus ò instrumènts,
 etc. *V.* Armonia. *Harmonia*.
Harmoniós y àltres, *V.* Armoniós, etc.

Hasendad, *da. adj.* El qui té molta hasiènda, ric.
Hacendado, da.
Hasiènda, *f.* Béns, tèrras, riquesas. *Hacienda*.
Hasiendeta, *f.* Hasiènda curta. *Hacendeja, hacen-
 dilla ò hacenduela*.
Hassàña, *f.* Fét ò acció heròics. *Hazaña*.
Hásta, *f.* Vára, v. g. de tálamo. *Vara*.
Hátxa, *f.* Ciri molt gròs. *Hacha ò antorcha*.
Hatxéro, *m.* El soldat destraler. *Gastador*.
Haver, *verb. auxiliar.* Succeir, sobrevenir, ser ò
 eczistir. *Haver*. = Pòc hà. *Poco ha*. = Havía molt:
Havia mucho. = Hagué molt. *Huvo mucho*. = Ha-
 verlas ab algú. *Haverlas con alguno*. = Haverlas
 ab sas dònas: frecuentarlas. *Doñar*. = Haver
 mester sas hèrbas de S. Juán: costar molt de
 trabáy fer fer alguna cosa á un. *Haver menes-
 ter la cruz y los ciriales*. = Haver topad ab la
 ronda: haver aplegad màl francès. *Estar picado
 del alacran*. = Haver de mester curador. *Haver
 menester tutor*.
Havery carabassotadas, estiràdas, escripts y es-
 cròps en eleccions, juntas, etc. *Haver cañas y
 toros*. = Havery molt que esterrossar: molta di-
 ficultat que supèrar ò molta feyna que fer. *Ha-
 ver mucho que heñir*. = Havery mòros: estar
 barayada. *Estar descompadrados*. = Havery un
 sánquintín, brega gròssa. *Haverla de S. Quin-
 tin ò la de mozagos*. = En haveny que pillar
 tuthòm acudèix. *Al llamado del que le piensa
 viene el bucy d la melona*. = En no haveny que
 pillar tuthòm se decanta. *Quitose el culo al cesto
 y acabose el parentesco*. = Havery mòll: màssa
 àygo para trabayar en el càmp. *Estar pesados
 los campos*.
Haverny per vèndrer: demés. *Haver tela de que
 cortar*. = Haverny sèt canas demés. *Sobrar tela
 de que cortar*. = Haverny per sa màre y sa Bèt y
 sèt de cà séua. *Haver para dar garrote*.
No haver manester menar per sa mà: tenir já es-
 periència de sas còsas. *Poder comer pan con cor-
 teza*. = No haveny pá partíd: ser molt amígs.
No haver pan partido. = No haveny tu ni vòssa
 mercè: no servir respècte á ningú. *No ahorrar-
 se con nadie, ni con su padre*. = Noy hà res de
 axò. *Nada hay de eso ò no hay tales carne-
 ros*.
Havessos, *m. pl.* Béns. *Haberes*. = Eynas para fer
 una còsa. *Amaños*.

HE

He, Expressió ab que se demòstra cansament, sen-
 timènt, etc. *He*.
 ¿He? Lo matèix que: que dius, diu, etc.? *He?*

Hebràic, *ca. adj.* Pertanyent a los hebreos. *Hebràico, ca.*
 Hebràic, *m.* La llengua hebreà. *Hebreo.*
 Hebraisme, *m.* La professió de la llei de Moisés. = Idiòtisme dels hebreos. *Hebraismo.*
 Hebrêo, *èa. adj.* Judíos. *Hebreo, ca.*
 Hebrêo, *m.* La llengua hebràica. = El text hebrêo de la sagrada Escripura. *Hebreo.*
 Hécate, *m.* Nòm poètic de sa lluna. *Hécate.*
 Hecatomba, *f.* Sacrifici de cent víctimas. *Hecatomba y hecatombe m.*
 Hecatonfomia, *f.* Sacrifici de cent hòmos. *Hecatonfomia.*
 Hectàrea, *f.* Mida de superfície, etc. *Hectàrea.*
 Hectògrama, *m.* Pes de tres unzas, duas dràgmas y dotze grans. *Hectògrama.*
 Hectolitre, *m.* Mida de dos pès, etc. *Hectolitre.*
 Hectómetro, *m.* Mida de 307 pès, etc. *Hectómetro.*
 Heczácordo, *m.* El conjunt de sis còrdas. *Hexá-cordo.*
 Heczáedro, *m.* Còs de sis superfícies plànas. *Hexá-edro.*
 Heczágono, *m.* Figura plana terminada per sis costats. *Hexágono, na.*
 Heczámetro, *m.* Vers llatí de sis pès. *Hexámetro.*
 Heczápeda, *f.* Mida de sis pès francesos, y de set castellans. *Hexápeda.*
 Hedommadàri, *ria. m. f.* La persona qui en las comunidats regulars està de setmana per torn para cantar el ofici o fer la doma en el còr. *Hedomadario, ria.*
 Hegira, *f.* Època desde ahont comèssen a contar los ànys los mahometans, qui comensa 522 ànys después del nexament de Cristo. *Hegira.*
 Helena, *f.* Nòm pròpi de dona. = Metéoro qui sol aparèxer demunt alguns còssos después de tempestat. *Helena.*
 Helenisme, *m.* Tò, pronuncia grèga. *Helenismo.*
 Helenista, *m.* Judío grèc de Alecsandria. = Grèg fèt judío. *Helenista.*
 Helice, *f.* La ura major. = Línea curva a mòdo de caragòl o espiral. *Helice.*
 Heliómetro, *m.* Instrument para midar el diàmetre del sol. *Heliómetro.*
 Helioscòpi, *m.* Trompa ab vidres colorads para observar al sol. *Helioscopio.*
 Heliotròpi, *m. pl.* Girassòl. = Cèrta pedra preciosa. *Heliotropio.*
 Helvècia, *f.* La Suissa. *Helvecia.*
 Helvètic, *ca. adj.* De la Suissa. *Helvético, ca, y helvecio, cia.*
 Hematites, *f.* Pedra mineral de ferro de color

regularment de sang. *Hematites.*
 Hemicicle, *m.* Mitx círculo. *Hemicicle.*
 Hemisfèri, *m.* Mitja esfèra. *Hemisferio.*
 Hemistiqui, *m.* Mitx vers. *Hemistiquio.*
 Hemorragia, *f.* Fluxedat de sang, unajormènt del nas. *Hemorragia.*
 Hemorroida, *f.* Morenas, malaltia. *Hemorroida o hemorride.*
 Hepàtic, *ca. adj.* El qui té es fètge malalt o lo pertanyent a fètge. *Hepàtico, ca.*
 Hepàtica, *f. pl.* Linquen. = Nòm d e algunas herbas qui tenen virtut para curar las malalties del fètge. *Hepatica.*
 Heptacordo, *m.* La sèptima espècie compresa en el diapasson. *Heptacordo.*
 Heptàgono, *na. adj.* Lo qui té set àngulos y set costats. *Heptàgono, na.*
 Heràld, *m.* Rey d'armas. *Heraldo.*
 Heràldica, *f.* El art qui tracta dels escuts de armas. *Heràldica.*
 Herba, *f.* Nòm genèric de las plantas menudas. *Yerba.* = De bethlèm. *Brusco.* = De cent fuyas. *Poligono.* = De cinc venas. *Llanten menor.* = Colèra. *De cuajo.* = Cuquera. *Yerba cuquera.* = De fràre. *Tartago.* = De san Juàn. *De san Juan.* = De lòcos. *Estramonio.* = De poys. *Piojera.* = De pussas. *Pulguera o zaragatona.* = De renegad. *Algodosa.* = Sabonera. *Jabonera.* = Deu Joff. *Nenufar o golfan.* = De ventrèy. *Solano.*
 Herbas, *f. pl.* Verduras cuytas. *Yerbas.* = Àltres herbas: àltres còsas. *Otras yerbas.*
 Herbassana, *f. pl.* Yerba buena o menta. = Borda. *Alcino, mastranzo o sandalo.*
 Herbàtge, *m.* El conjunt de herbas de un camp. *Herbage.*
 Herbatjar, *v. n.* Comensar a néxer herbas. *Herbecer.*
 Herbeta, *f.* Herba petita. *Yerbecica, lla, ta.*
 Herbolari, *m.* Botànic. *Herbario.* = El qui cerca herbas para potecàris. *Herbolario.*
 Herbós, *sa. adj.* Abundant, ple de herbas. *Herboso, sa.*
 Herbòta, *f.* Yerba.
 Heredàd, *da. p. p.* de heredar. *Heredado, da.*
 Heredar, *v. a.* Ser herèu de algú. *Heredar.*
 Hereditari, *ria. adj.* Pertanyent a la herència o lo que correspon per ella. *Hereditario, ria.*
 Heregia, *f.* Error voluntari y pertinàs contrari en part a la fe catòlica. *Heregia.*
 Herència, *f.* Successió en los bens de algú difunt. *Herencia.*
 Heresiàrca, *m.* Autor, cap de heregia. *Heresiarca.*
 Heretát, *f.* Porció de terrenó. *Heredad.*
 Herétge, *m. f.* El batiad qui nega algú article ale

fe. Herege. = Càra d'herétge: lletja. *Cara de herege.*
Herètic, ca. adj. Pertàhent á heregia. *Herético, ca.*
Hereticál. adj. V. Herètic. *Heretical.*
Heretjòt, ta. m. f. Herétge gròs. *Herejazo, sa.* = Obstináds. *Herejote, ta.*
Herèu, va. m. f. Aquells á qui pertàny una herència. *Heredero, ra.* = Forzosos: los descendents y ascendents qui sense càusa llegalítima no pòden ser esclúds de la herència. *Forzoso, sa.*
Heretátge. V. Herència. *Herencia, y ant. heredage.*
Hermafodrita. m. Hòmo, animal, planta qui té el sèco de màscle y de femella. *Hermafodrita.*
Hermàno. m. El subjècte qui du hàbit religiós, habita entre religiosos, y no es novici, ni profès. *Hermano ó donado.*
Hermàs. m. Terrèno sense cultivar. *Erial ó vago.*
Hermetícament. adv. Tapád vidre ab tãp de vidre. *Herméticamente.*
Hermós, sa. adj. Garríf, vistós, bèn fèt, agradàble. *Hermoso, sa.*
Hermosament. adv. Ab hermosura. *Hermosamente.*
Hermosèt, ta. adj. Diminutiu de hermós. *Hermosito, ta.*
Hermoseyád, da. p. p. de hermoseyar. *Hermoseado, da.*
Hermoseyador, ra. m. f. El qui hermoseya. *Hermoseador, ra.*
Hermoseyar. v. a. Adornar, fer hermós. *Hermosear.*
Hermosíssim, ma. sup. Molt hermosos. *Hermosísimo, ma.*
Hermosíssimament. adv. sup. Ab molta hermosura. *Hermosísimamente.*
Hermosura. f. Bèllesa, proporció de las pàrts de un tot. *Hermosura.*
Hèrnia. f. Trencadura de botó. *Hernia.*
Héroe. m. Hòmo illustre per las séuas proesas, y digne de fama. *Héroe.*
Heròic, ca. adj. Famós per las séuas proesas ó virtúts. *Heróico, ca.*
Heròicament. adv. Ab heroicitat. *Heróicamente.*
Heroicitat. f. Acció famosa. *Heroicidad.*
Heroína. f. Dòna de grã esperit y valor. *Heroína.*
Heroisme. m. Las proesas qui fan héroe á un. *Heroismo.*
Hérpes. m. Espulsió cutànea qui termina en cros-tèras. *Herpes.*
Herpètic, ca. adj. El qui té hérpes. *Herpético, ca.*
Hespèria. f. Antíg nom de Espàña. *Hesperia.*
Hespérides. f. pl. V. Pléyadas. *Hespérides.*
Héspero. m. La estrellà Vènus ó de s'áuba quãnd

surt á ponent al càlvéspre. *Héspero.*
Hespèri, ria. adj. De la Hespèria. *Hesperio, ria.*
Heteròclit. adj. Lò qui se apàrta de las rètglas de la analogia gramaticál. *Heteròclito.*
Heterodocsa. f. Oposició á la fe catòlica, á la ver-tadèra doctrina. *Heterodoxia.*
Heterodocsa, sa. adj. Contràri á la fe catòlica, etc. *Heterodoxo, xa.*
Heterogeneidat. f. Mescla de còsas de distinta naturalessa. *Heterogeneidad.*
Heterogèneo, nea. adj. Compòst de pàrts de dis-tinta naturalessa. *Heterogéneo, nea.*
Hètig, ca. adj. El qui vá á màla malaltia ó el qui té fèbra lenta. *Hético, ca.*
Hètig, ga. adj. El molt flac per malaltia. *Hético, ca.*
Hètiga. f. Màla malaltia ó fèbra lenta. *Hética.* = Fer morir á las hètigas. V. Morir.
Hetiguès. f. Hètiga. *Hetiguez.*
Hetxura. f. Persona qui deu á una àltra sa fortuna, etc. *Hechura.*
Heu. Lo matèix que lo; v. g. heu diu. Lo dica. Lo.
Hey. He.

HI.

Hi, hi, hi. Expressió de riáya. *Hi, hi, hi.*
Hiádas. f. pl. Sèt estrellas ficas en es càp de Tàuro. *Hiadas ó hiades.*
Hiato. m. Encontráda desagradàble de duas vo-càls. *Hiato.*
Hicocérvo. m. Animal fabulós mitx boc y mitx céro. *Hicocervo.*
Hidálgo, ga. f. Nòble. = Generós, frãnc, dadivós. *Hidalgo, ga.*
Hidalguet, ta. adj. De noblesa dubtosa. *Hidalguejo, ja.* = Diminutiu de hidalgo. *Hidalguillo.*
Hidalguita. f. Noblesa. = Generositat, franquesa. *Hidalguita.*
Hidalgutíssim, ma. sup. Molt hidálgo. *Hidalgutísimo, ma.*
Hidra. f. Espècie de sèrp de áygo. = Mòstruo fabulós en sèt càps. = Desorde qui parèix augmentarse al matèix tèmpe que lo destrúen. = Constellació austrál. *Hidra.*
Hidrágogo. m. Medicament qui purga las áygos de un còs. *Hidragogo.*
Hidràulic. m. El professor de hidràulica. *Hidráulico.*
Hidràulic, ca. adj. Pertàhent á la hidràulica. *Hidràulico, ca.*
Hidrànica. f. Ciència qui ensèña de conduir y fer pujar las áygos. *Hidrànica.*
Hidria. f. Espècie de aubaieta. *Hidria.*
Hidrocefalo. m. Infú des càp. *Hidrocefalo.*

Hidrodinàmica. *f.* Ciència de los fluids. *Hidrodinàmica.*
Hidrofilaci. *m.* Cavitat subterrànea plena de aygo. *Hidrofilacio.*
Hidrofòbia. *f.* El mal de ràbia. *Hidrofobia.*
Hidrofobo, *ba.* *adj.* El qui té el mal de ràbia. *Hidrofobo, ba.*
Hidroftalmia. *f.* Infló de uy. *Hidroftalmia.*
Hidrógeno. *m.* Sustància simple y un de los principals constitutius de la aygo y ayre atmosfèric. *Hidrógeno.*
Hidrogogia. *f.* Art de lliuellar las aygos. *Hidrogogia.*
Hidrografia. *f.* Descripció de los mars. — Art de navegar. *Hidrografia.*
Hidrogràfic, *ca.* *adj.* Pertañent a la hidrografia. *Hidrogràfico, ca.*
Hidrógrafo. *m.* El qui sàb la hidrografia. *Hidrógrafo.*
Hidromància. *f.* Art fabulós de endevinar per mèdi de la aygo. *Hidromància.*
Hidromàntic, *ca.* *adj.* Lo pertañent a la hidromància. *Hidromàntico, ca.*
Hidromètra. *m.* El qui sàb ó professa la hidrometria. *Hidromètra.*
Hidrometria. *f.* Art de midar las diferents propietats de los fluids. *Hidrometria.*
Hidrómetro. *m.* Instrument para pesar los fluids. *Hidrómetro.*
Hidropesia. *f.* Malaltia causada per un depòsit de aygo dins el còs. *Hidropesia.*
Hidròpic, *ca.* *adj.* Los qui estan inflats. *Hidròpico, ca.*
Hidrostatic, *ca.* *adj.* Pertañent a la hidrostatica. *Hidrostatico, ca.*
Hidrostatica. *f.* Ciència de la pressió y equilibri de los fluids, y de los sólidos posats en los fluids. *Hidrostatica.*
Hidrostaticament. *adv.* Segons la hidrostatica. *Hidrostaticamente.*
Hidrotècnia. *f.* Ciència de las màquines hidràulicas. *Hidrotècnia.*
Hiemal. *adj.* Cosa de ivèrn. *Hiemal.*
Hiéna. *f.* Animal carnicer. — Gròs péix. *Hiéna.*
Higrometia. *f.* Ciència qui tracta de conèixer la quantitat de aygo quey há en la atmosfera. *Higrometia.*
Higròmeto. *m.* Instrument para conèixer la humitat y sequedat del ayre. *Higròmeto.*
Himeneo. *m.* Casament. — Déu de las nòssas segons los poetas. *Himeneo.*
Himne. *m.* Cant en alabansa de algú, majorment de Déu y de los sants. *Himno.*
Himnógrafo. *m.* Compositor de himnes. *Himnógrafo.*

Himnologia. *f.* Cant ó reso de himnes. *Himnologia.*
Hipàlage. *f.* Figura retòrica. *Hipàlage.*
Hipèrbaton. *m.* Trasposició de paraulas. *Hipèrbaton.*
Hipèrbola. *f.* Figura geomètrica. *Hipèrbola.*
Hipèrbole. *m.* Figura retòrica qui pondéra augmentant ó disminuint ab escés. *Hipèrbole.*
Hipèrbolic, *ca.* *adj.* Pertañent a hipèrbola ó a hipèrbole. *Hipèrbolico, ca.*
Hipèrbolicament. *adv.* Ab ponderació. *Hipèrbolicamente.*
Hiperdulia. *f.* El culte que se dona a Maria Santissima. *Hiperdulia.*
Hipermètria. *f.* Divisió de una paraula en el vèr. *Hipermètria.*
Hipermètro. *m.* Vèrs de una sílaba demés. *Hipermètro.*
Hipnàl. *m.* Sèrp qui mossegant causa un sòmit mortàl. *Hipnàl.*
Hipo. *m.* Ràbia contra un. *Hipo.*
Hipocentauro. *m.* Mòstruo flogit mitx hòmo y mitx cavall. *Hipocentauro.*
Hipocondria. *f.* Malaltia. *Hipocondria.*
Hipocòndric, *ca.* *adj.* El qui té hipocòndria ó le pertañent a ella. *Hipocòndrico, ca.*
Hipocòndrios. *m. pl.* Part del còs baix de sas costèllas falsas. *Hipocòndrios.*
Hipocràtic, *ca.* *adj.* Pertañent a Hipòcrates ó a la seua doctrina. *Hipocràtico, ca.*
Hipocréne. *f.* Font del Parnasso. *Hipocréne.*
Hipocrénides. *f. pl.* Nòm de las mussas del Parnasso. *Hipocrénides.*
Hipoeresia. *f.* Falsa apariència de virtut. *Hipoeresia.*
Hipòcrit, *ta.* *adj.* El qui aparenta lo que no es. — Beyatos falsos. *Hipòcrita ó hipòcrito, ta.*
Hipòcritament. *adv.* Fingidament. *Hipòcritamente.*
Hipocritèt, *ta.* *adj.* *Hipocritillo, illa.*
Hipocritòt, *ta.* *adj.* *Hipocriton.*
Hipogàstro. *m.* Part inferior del baix-ventre. *Hipogastro.*
Hipoglossa. *f.* Llorer alecsandrino. *Hipoglossa.*
Hipògrif. *m.* Animal fabulós ab alas. *Hipògrifo.*
Hipòmanes. *m.* Célebre verí dels antígs. *Hipòmanes.*
Hipopotàmo. *m.* Cavall marí. *Hipopotamo.*
Hipòstasis. *f.* Persona. *Hipòstasis.*
Hipostàtic, *ca.* *adj.* Personal. *Hipostàtico, ca.*
Hipostàticament. *adv.* Personalment. *Hipostàticamente.*
Hipotèca. *f.* Alàca, finca obligada a fer renda ó a pagar dentes. *Hipoteca.* — Nin. *Muñeco, ca.* — Hòmo petit. *Arrancapinos.*
Hipotecable. *adj.* Lo que se pòt hipotecar. *Hipotecable.*

Hipotecad, da. *p. p.* de hipotecar. *Hipotecado, da.*
 Hipotecar. *v. a.* Donar al·oca, fura per fiansa. *Hipotecar.*
 Hipotecari, ria. *adj.* Pertañent a la hipoteca. *Hipotecario, ria.*
 Hipotenussa. *f.* Costat de un triàngulo oposad al àngulo dret. *Hipotenusa.*
 Hipòtesis. *f.* Suposició. = Questió particular. *Hipòtesis.*
 Hipotètic, ca. *adj.* Fundad demunt una hipòtesis. *Hipotético, ca.*
 Hipotipòsis. *f.* Descripció de una cosa ab energia, y vivesa. *Hipotiposis.*
 Hisòp. *m. pl.* *Hisopos.*
 Hispalense. *adj.* De Sevilla. *Hispalense.*
 Hispànic, ca. *adj.* De España. *Hispánico, ca.*
 Hispanisme. *m.* Mòdo de parlar espanyol qui se aparta de las r·eglas de gramàtica. *Hispanismo.*
 Històric. *m.* Mál de màre ó falta de mèstruo. *Histórico.*
 Històric, ca. *adj.* El qui té històric. *Histórico, ca.*
 Història. *f.* Narració de cosas passadas. = Cuènto, fábula. = Brega, disputa, pendència. *Historia.*
 = Natural: descripció de las cosas de la naturalesa. *Natural.* = Déxarse de històrias: anar a lo sustanciál. *Dejarse de historias.*
 Historiad, da. *p. p.* de historiar. *Historiado, da.*
 = Llibre historiad: qui té estampas relatives a lo de que tracta. *Libro historiado.*
 Historiador, ra. *m. f.* El qui escriu història. *Historiador, ra.*
 Historiál. *adj.* Pertañent a història. *Historial.*
 Historiar. *v. a.* Compòndrer, escriurer, contar històrias. *Historiar.*
 Històric, ca. *adj.* Pertañent a història. *Histórico, ca.*
 Històricament. *adv.* Ab mòdo històric. *Históricamente.*
 Historieta. *f.* Història petita. = Cuènto, fábula de poca importància. *Historieta.*
 Historiògrafo. *m.* Historiador. *Historiógrafo.*
 Histrió, na. *m. f.* Comediants. *Histrion, na.*

HO.

Ho. Article lo matèix que lo, y se pèsa derrera verb. *Lo.*
 Hola. Interjecció qui servèix de cridar a algú. = Qui denota la sorpresa, la admiració. *Hola.*
 Holgassá, na. *m. f.* Malfener, pererós, desenfeyuad, v·agamundo, ociós. *Holgazan, na.*
 Holgassanería. *f.* Peresa, malfeneria, etc. *Holgazaneria.*
 Holland a. *f.* Ròba. *Holanda.*

Hollandès, sa. *adj.* De Hollànda reyne de Euròpa. *Holandés, sa.*
 Hollandès. *m.* La llèngua holandesa. *Holandés.*
 Hollandeta. *f.* Ròba. *Holandeta ó holandilla.*
 Holocàusto. *m.* Sacrifici en qui se consumia tota la víctima per el foc. = La matèixa víctima. *Holocausto.*
 Hòm. *m.* Abreviadura de hòmo. *Hombre.* = Tot·hòm: tots. *Todos ó todo hombre.* = Fer tant per hòm: pagar cada hu. *Echar un guante.*
 Hombria de bé. *f.* Honradès. *Hombria de bien.*
 Hòme. *m.* Hòmo. *Home.*
 Homenatge. *m.* Respècte, summissió, veneració. *Homenaje.* = Prestar homenatge: fidelitat. *Prestar homenaje.*
 Homenetjar. *v. a.* Fer de hòmo el jove. *Hombrear.*
 Homèniquen. *m.* Hòmo molt petít. *Arrancapinos.* y si té sa càre y tràssa mál. *Hominicaco.*
 Homicida. *m. f.* El qui comèt homicidi. = *adj.* Lo qui dona ó causa la mòrt. *Homicida.*
 Homicidi. *m.* Mòrt injusta y violenta que un dona ó causa a àltre. = Cert tribut antig. *Homicidio.*
 Homilia. *f.* Sermó, plàtica qui esplica las cosas de la religió. *Homilia.*
 Homiliari. *m.* El llibre de las homilias. *Homiliario.*
 Hòmo. *m.* El animal racional. = El marít. = El qui já es arribad a la edat varonil. *Hombre.* = De lo antig. *De lo antiguo.* = De duas càres. *De dos caras ó de dos haces.* = Descarad: sense vergòsia. *Faroton.* = Despreciàble per el seu porte. *Drope.* = Burro y de lloguerèt. *Paleta.* = No hò per res. *Badulaque.* = F·t: acabad. *Hecho.* = De bé, de còr, de esperiència, etc. *De bien, de corazon, etc.* = De búlla: alegre, divertid. *De bur-las.* = De g·ayta. *Gaitero.* = Ple, científic. *Lleno.* = Mál f·t. *Contrahecho.* = Gròs y llètx. *Amondongado.* = Bòn hòmo: hòmo hò; però de pocas màñas. *Buen hombre; pero mal sastre.* = De fondo: qui sàb molt. *De fondo.* = De mostàtxos: constant. *De bigotes.* = De mál gèni: intractàble. *De mala digestion.* = De negòci: qui mercadetja. *De negocio.* = De pèt xo: valént, constant. *De pecho ó de pelo en pecho.* = De pòc més ó menos. *De poco mas ó menos.* = De punt. *De punto.* = De un sigle: sàbi. *De un siglo.* = Menud: apocad. *Menudo.* = Llis: ingènuo. *Liso.* = De retxa. *De chapa.* = De bé a totas passadas. *A macha martillo.* = Flux. *Badea.* = General: sàbi en tots es rams. *De todas sillas.* = Àlt y màgre. *Galavardo.* = Sec: de pocas paràulas. *Seco.* = Prim. *Pilongo.* = molt àlt y prim. *Cirial.* = Ri-

diculo, embustéro. *Cachivache*. = Qui tot heu sofrèix para lograr es seu fi. *Soga*. = Qui vâ de câsa en câsa sense fer res. *Comadrero*. = Miraclós: qui se guârdâ mâtssa per pô de malaltia. *Licenciado Vidriera*. = De cartó ô pâya. *Musarraña*. = Un nouêns. *Echacantos ô echacuer-vos*. = Mitx hõmo. *Medio hombre*. = Ser hõmo de parâula. *Ser hombre de palabra*. = Ser hõmo per tot. *Ser hombre para todo*. = No es hõmo de bûlla. *No es hombre de burlas*. = No es hõmo per malaïda la cõsa: no bõ per res. *No es hombre para maldita la cosa*. = No êts hõmo per axò: para fer ô dir una cõsa. *No eres hombre para ello*. = Es el primer hõmo del mon: ponderaciõ del qui es molt escelênt en alguna cõsa. *Es el primer hombre del mundo*. = Jõc. *Hombre*. Grân, sâbi. *Hombron*.

Homofagia. *f.* Us de viâudas cruas. *Homofagia*.

Homofonia. *f.* Concêrt de molts veus qui cântan uníssonas. *Homofonia*.

Homogeneidât. *f.* Qualidât de lo qui es homogêneo. *Homogeneidad*.

Homogêneo, nea. *adj.* De sa matêxa naturalesa. *Homogêneo*, nea.

Homólogo, ga. *adj.* Semblânts ab el nòm. *Homólogo*, ga. = Homólogos. [*pl.* Térmes iqui significa un matêix nòm, segõns los llõgics. *Homólogos*.

Homonêt. *m.* Hõmo petit. *Hombrecito*, ico, illo ô *hombrecueto*.

Homonêu. *m.* V. *Homonêt*. *Hombrecito*, etc.

Homônim. *adj.* Del matêix nòm ab distînt significât. *Homónimo*.

Homonôt. *m.* Hõmo de grõssa corpulência. *Hombracho ô hombron*.

Honêst, ta. *adj.* Conforme al honor, á la virtút. = Câsto, just, virtuós. *Honesto*, ta.

Honêstamênt. *adv.* Ab decência. *Honestamente*.

Honestidât. *f.* Compostura, decência, modêstia. = Castedât. *Honestidad*.

Honestíssim, ma. *sup.* Molt honêst. *Honestísimo*, ma.

Honestíssimamênt. *adv. sup.* Ab molta honestidât. *Honestísimamente*.

Honor. *m.* Respêcte que se dona á algú. = Concêpte, crêdit, reputaciõ. = Estimaciõ, sâma. = Castidât. = Aplâuso, obsêqni. = Dignidât. *Honor*. = Honors, *pl.* Títol honorífic sense funció ni emolumênts. *Honores*.

Honor. *m.* Títol que se dona als âmos. *Honorable*.

Honorabilíssim, ma. *sup.* Molt honorâble. *Honorabilísimo*, ma.

Honorâble. *adj.* Digne de honra y respêcte. *Honorable*.

Honorâblemênt. *adv.* Ab honor. *Honorablemente*.

Honorâri, ria. *adj.* Lo qui enclõu y dona honor. = *m. f.* El qui té los honors y no la propiedât de algú empleyo. *Honorario*, ria.

Honorêt. *m.* Honor petit. *Honorcillo*.

Honorífic, ca. *adj.* Lo qui enclõu ô dona honor. *Honorífico*, ca.

Honorificamênt. *adv.* Honrádamênt. *Honoríficamente*.

Honorificência. *f.* El âcte y efêcte de honrar. *Honorificencia*.

Honra. *f.* Esplendor, llustre, dignidât. = Estimaciõ, aprêci, obsêqui. = Honestidât y recâto. *Honra*. = Honras. *pl.* Escêquias. *Honras*.

Honrád, da. *p. p.* de honrar. *Honrado*, da.

Honrád, da. *adj.* Respectâd, condecorâd. = El qui té bõn proceimênt. *Honrado*, da.

Honrádamênt. *adv.* Ab honra. *Honradamente*.

Honradês. *f.* Bondât, rectitút. *Honradez*.

Honradíssim, ma. *sup.* Molt honráds. *Honradísimo*, ma.

Honradíssimamênt. *adv. sup.* Ab molta honra. *Honradísimamente*.

Honrador, ra. *m. f.* El qui honra. *Honrador*, ra.

Honrar. *v. a.* Respectar, vénérar. = Afavorir, protegir. = Il·lustrar, fer honor. = Condecorar. = Alabar, aplaudir. *Honrar*.

Honrós, sa. *adj.* Decênt, honêst, nòble, virtuós. = Zelós del sên honor. *Honroso*, sa.

Honrosamênt. *adv.* Ab honra. *Honrosamente*.

Honrosíssim, ma. *sup.* Molt honrosos. *Honrosísimo*, ma.

Honrosíssimamênt. *adv. sup.* Honrosísimamente.

Hõra. *f.* Una delas vint y cuitre pârts del dia. = El témps determinâd para alguna cõsa. = Espây de camf. *Hora*. = Hõra bâxa: á la fi des câpvêspres. *Sobre tarde*. = Hõra bâxa de tot. *Á la caída de la tarde*. = Hõra canónica: câda pârt en que estâ dividid el ofici divino. *Canónica*: major: matinas y láudes ô vêspres. *Mayor*: menor: las âltras cinc. *Menor*. = Á l'hõra d'âre: en aquêst momênt. *Á la hora de ahora*. = Á bõn'hõra: á bõn témps. *Á buena hora*. = Per hõra: câda hõra. *Por hora*. = Ferse hõra, *v. g.* de fer una cõsa. *Hacerse hora*. = En bõn'hõra: bé. *En hora buena*. = De hõra en hõra. *De hora en hora*. = Tâl hõra t'axêcs demâ. *Á tal hora te amanesca*. = Arribar s'nõra: morir-se. *Llegar ô llegarse la hora*. = Hõra: aquêlla en qui un se es obligâd á fer oraciõ per torn al Santíssim. *Vela*. = Hõra quiêta: la hõra de la nit en qui tot estâ en siênci y quietut. *Conticinio*. = Á las hõras. *adv.*: per las hõras y desde las hõras: en aquêl témps. *Entonces*, *por entonces* y *desde entón-*

ces. = De mitj'hôra passà: dolént en son ofici. *De media tijera.*

Horàri. m. La busca de rüllòtge de sòl. *Horario.*

Horàri, ria. adj. Pertañent á hòras. *Horario, ria.*

Hôrfe, fa. adj. Allòts cuyos pâres y mâres son môrts. *Huérfano, na.*

Horfendât. f. El estât de la persona hôrfa. *Horfandad.*

Horissontâl. adj. Paralélo al horissonte. *Horizontal.*

Horissontâlmént. adv. *Horizontalmente.*

Horissonte. m. Un dels grâns círculos de la esféra. = Pârt de la tèrra ò del cêl que descubrèix la vista per la redó de nosâltres. *Horizonte.*

Hornabêca. f. Fortificació exterior. *Hornabeque.*

Horóscopo. m. La estrèlla que se déxa vèurer al tèmps de néxer un en el horissonte, y per élla fâlsamént se pretén endevinar lo que succeirà al reciént nâd. *Horóscopo.*

Horréndo, da. adj. Horrorós, espantós, farést. = Prodigios. *Horrendo, da.*

Horréndamént. adv. Ab horror. *Horrendamente.*

Horrendíssim, ma. sup. Molt horréndo. *Horrendísimo, ma.*

Horribilitât. f. La calidât de lo horréndo. *Horribilidad.*

Horribilíssim, ma. sup. Molt horrible. *Horribilísimo, ma.*

Horrible. adj. Espantós, fiéro, terrible, lléx. *Horrible.*

Horriblemént. adv. Ab espânt, etc. *Horriblemente.*

Horripilació. f. Terme médic. Càlfrèts. *Horripilacion.*

Horripilatú, va. adj. Lo qui dona càlfrèts. *Horripilativo, va.*

Horror. m. Pò, temor. = Aversió, avorrimént. *Horror.*

Horrorisâd, da. p. p. de horrorisar, se. *Horrorizado, da.*

Horrorisar. v. a. Atemorisar, fer pò. *Horrorizar.*

Horrorisarse. v. r. Espantarse, tenir pò. *Horrorizarse.*

Horrorós, sa. adj. Lo qui càusa horror. = Molt fèyo. *Horroroso, sa.*

Horrorosamént. adv. Ab horror. *Horrorosamente.*

Hôrt. m. Càmp ahónt se sembran verduras, âbres fruytâls, llegúms. *Huerto.*

Hôrta. f. Llòc de molts d'hòrts. *Huerta.*

Hortâl. m. Péssa de tèrra tancâda de parèt y pròp de las càsas de possessió. *Cortinal.*

Hortèt. m. Hôrt petit. *Huertecico, illo, ito.*

Horteta. f. Hôrta petita. *Hortezuela.*

Hortolâ. m. El qui se cuyda de hòrt. *Hortelano.*

= Fer de hortolâ per devertimént. *Hortolancar.*

Hortolâna. f. La dôna de hortolâ ò la qui se cuyda de hòrt. *Hortelana ò hortolana.*

Hortolissa. f. Las hêrbas que se menjan cruas ò cuytas. *Hortaliza.*

Horténse. adj. Còsa qui se cría en hòrt. *Hortense.*

Horxâta. f. Beguda fêta ab es suc de llevor de meló, etc. *Horchata.* = De suc de ôrdi. *Hordiate.* = De suc de sivâda. *Avenate.*

Hospédâd, da. p. p. de hospèdar. *Hospedado, da.*

Hospèdar. v. a. Alojjar, donar posâda. *Hospedar.*

Hospèdarse. v. r. Alojarse. *Hospedarse.*

Hospédâtje. m. El alojamént que se dona á un. *Hospedaje ò hospedamiento.*

Hospeder. m. El qui se cuyda de sas hôstas. *Hospedero.*

Hospederia. f. Càsa petita de religiosos shónt se hospèdan los religiosos del matéix orde quând vâ de camí. = Apartamént destinâd en un convent para hospèdar á los estêrns. *Hospederia.*

Hospici. m. Càsa para hospèdar los viatjers pòbres. *Hospicio.* = La misericòrdia. *Casa de beneficencia.*

= Pòbre qui està á la misericòrdia. *Hospiciano, na.*

Hospitâl. m. Càsa fundâda para curar á los malâts pòbres. *Hospital.* = De sâng: el siti que se destina para la priméra cura de los feríds en campâña. *Hospital de la sangre ò de la primera sangre.* = Ser un hospitâl una càsa: havery molts de malâts. *Ser un hospital.* = Anar al hospitâl á cercar pedâssos: demanar á âltre lo que el há mester. *Ir al hospital por hilas ò por mantas.*

Hospitalâri, ria. adj. Las religions cuyo institút es la hospitalidât. *Hospitalario, ria.*

Hospitaler, ra. m. f. El qui se cuyda de hospitâl. = La persona caritatiua qui hospèda. *Hospitalero, ra.*

Hospitalidât. f. Caridât que se usa ab los pòbres pèssatjers. = Bòn acüllimént que se dona á los estrânyes. *Hospitalidad.*

Hospitâlmént. adv. Ab hospitalidât. *Hospitalmente.*

Hôspite insâlutâto. Locució llatina qui se diu de una persona qui entra ò surt de una càsa sense dir âse ni bèstia. *Hôspite insalutato.*

Hôsta. f. El qui se hospèda ò es hospédâd en càsa estêrna. *Huésped.* = Nôsa. *Estorbo ò obstâculo.* = Nôsa á sa tâula. *Pegote.*

Hostâl. m. Càsa ahónt se dona alojamént, menjar y beurer. En poblât. *Hosteria, meson y hostal;* però pòc usâd. = En despoblât. *Venta.* = Ab porxâda para carruâtge. *Parador.*

Hostâlâtge. m. Lo que se pâga de estar á hostâl. *Hostalage.*

Hostaler, m. f. Ámos de hostâl. *Mesonero, ra.*

= *Ventero, ra.*
Hostalèt. *m.* Hostál petít. *Mesoncillo.* = Eu despo-
 blát. *Ventorillo* ò *ventorro.*
Hòstia. *f.* La víctima que se oferèix en sacrifici. =
 La forma de pá que se consàgra en la missa.
Hostia.
Hostiàri. *m.* El qui està ordenád de hostiariát. *Hostiario.*
Hostiariát. *m.* La priméra orde menor. *Hostiariado.*
Hostier. *m.* El qui fá hòstias. *Hosiero.* = Càtsa pa-
 ra tenir hòstias sense consagrar. *Hostiario.*
Hostil. *adj.* Inimíg, contrári. *Hostil.*
Hostilidát. *f.* Dáñy que en témps de guèrra se fá
 als inimígs. *Hostilidad.*
Hostilisád, *da. p. p.* de hostilisar. *Hostilizado, da.*
Hostilisar. *v. a.* Comètrer hostilidáts. *Hostilizar.*
Hostilmént. *adv.* Ab hostilidát. *Hostilmente.*
Hoyhoy. *m.* Lo que diuen es nins al mál que té-
 nen, v. g. á ferida, llága, etc. *Buba, hupa* ò
pupa.
Hôy. *m.* Fàstítz, gánas de vomitar. *Asco* ò *ndusea.*

HU.

Hu. *m.* Nombre, y millor unidát. *Uno.*
Huéco, *ca. adj.* Españoíl y adoptád en mallorquí.
Buyd per dedíns. *Hueco, ca.*
Huerfanèt, *ta. adj.* Petíts òrfes. *Huerfanico, ica,*
illo, illa, ito, ita.
Huérfano, *na. adj.* V. Órfe, *fa. Huérfano, na.*
Hule. *m.* Ròba enceráda ò envernissáda. *Hule.*
Humá, *na. adj.* Pertañént al hòmo. = Afáble, bé-
 uigne, suáve. *Humano, na.*
Humanád. *p. p.* de humanar. *Humanado.*
Humánamént. *adv.* Ab humanidát. *Humanamente.*
Humanar. *v. a.* Trasformar en hòmo segóns los
 poéts. *Humanar.*
Humanarse. *v. r.* Ferse hòmo parlánt de Cristo. =
 Ferse més afáble, més tractáble. *Humanarse.*
Humanidát. *f.* Naturalesa humana. = Amor envés
 dels hòmos. = Corpulència. = La fragilidát de la
 càrn, inclinació á la lucsuria. = Afabilidát, bon-
 dát. *Humanidad.*
Humanidáts. *f. pl.* Las lletres humanas, còm la
 història, la poesia y áltres. *Humanidades.*
Humanísim, *ma. sup.* Molt humans, suáves, etc.
Humanísimo, ma.
Humaníssimamént. *adv. sup.* Ab molta humanidát.
Humanísimamente.

Humanisád, *da. p. p.* de humanisar. *Humaniza-
 do, da.*
Humanisarse. *v. r.* V. Humanarse. *Humanizarse.*
Humanista. *m.* El instruíd en las lletres humanas.
Humanista.
Humíd, *da. adj.* Bafád un pòc. *Húmedo, da.* = Te-
 rrèno humíd. *Humedal.*
Humíl. *adj.* El qui té humildát. = Obscur, de báix
 nexemént. = Músculo del uy. = Estíl báix. *Hu-
 milde.*
Humildát. *f.* Virtút. = Condió, nexemént báix.
Humildad. = Fingida, afectáda, falsa. *Humildad
 de garabato.*
Humiliació. *f.* Abatimént, sumissió. = Grán y pro-
 fundo abatimént devánt de Déu. *Humillacion, y
 ant. humiliacion.*
Humiliád, *da. p. p.* de humiliar. *Humillado, da.*
Humiliador, *ra. m. f.* El qui humilla. *Humilla-
 dor, ra.*
Humiliar. *v. a.* Abâtrer, baxar, inclinar, v. g. es
 cáp. = Llevar el orgüllo. *Humillar.*
Humiliarse. *v. r.* Fer áctes de humildát. = Subjee-
 tarse. = Déxar el orgüllo. *Humillarse.*
Humilíssim, *ma. sup.* Molt humíla. *Humildísi-
 mo, ma.*
Humilíssimamént. *adv. sup.* Ab molta humildát.
Humildísimamente.
Humilmént. *adv.* Ab humildát. *Humildemente, y
 ant. humilmente.*
Humílt m. y humitát. *f.* La calidát de lo humíd.
Humedad, y ant. humedad.
Humor. *m.* Suc de alguna còsa. = Gèni, naturál,
 caràcter. = Dulsura del gèni. = Substància tênua
 y fídida. = La bõna disposició para fer alguna
 còsa. *Humor.* = Salád y qui pica. *Icor.* = Estar
 de humor: alégre, devertíd. *Estar de humor,*
 = Gastar bõn humor: ser devertíd. *Gastar buen
 humor.*
Humoráda. *f.* Bõn humor, gèni festiu. = Mòdo agra-
 dáble de parlar ò de obrar. = Capritxo, fantasia,
 ridículos. *Humorada.*
Humorál. *adj.* Pertañént á humor. *Humoral.*
Humorèt. *m.* Diminutíu de humor. *Humorico,
 illo, ito.*
Humorós, *sa. adj.* Plens de humor. *Humoroso, sa.*
Humorosidát. *f.* Abundància de humors. *Humoro-
 sidad.*
Humorôt. *m.* Aumentatíu de humor. *Humorazo.*
Huracán. *m.* Ventáda fòrta. *Uracan* ò *huracan.*

IDE

I. *f.* La novena lletra del alfabeto mallorquí y la tercera de las vocáls. *I.*
Ibèria. *f.* España. *Iberia.*
Ibèric, *ca. adj.* Español. *Ibérico, ca.*
Ibero, *ra. adj.* Español. *Ibero, ra.*

IC.

Iconografia. *f.* Plá de un edifici. *Iconografia.*
Iconogràfic, *ca. adj.* Pertañent á iconografia. *Iconográfico, ca.*
Iconología. *f.* Representació de las còsas moráls baix de formas sensibles. *Iconologia.*
Iconoclàsta. *m.* Destruidor de imátges. *Iconoclasta.*
Iconología. *f.* V. Iconología. *Iconologia.*
Iconómaco. *m.* V. Iconoclàsta. *Iconomaco.*
Icor. *m.* Matèria pudrida de llága. = Humor ágre de sa sang. *Icor.*
Icorós, *sa. adj.* Lo qui té icor. *Icoroso, sa.*
Icosaèdro. *m.* Còs regular de vint càres. *Icosaedro.*
Ictericia. *f.* Malaltía: sa fél sobrexida. *Ictericia.*
Ictericiad, *da. adj.* El qui té sa fél sobrexida. *Ictericiado, da.*

ID.

Idem. Paràula llatina: lo matéix. *Idem.* = Idem per idem. Lo matéix es una còsa que áltra. *Idem per idem.*
Idèntic, *ca. adj.* Lo que en la essència es lo matéix que áltra còsa. *Idéntico, ca.*
Identidad. *f.* La calidat qui constituèix idèntica una còsa. *Identidad.* = De persona. *cur.* Ficcio de dret per la qual lo herèu se té per una matèxa persona que el testador en las accions activas y passivas. *De persona.*
Identificad, *da. p. p.* de identificar. *Identificado, da.*
Identificar. *v. a.* Fer que duas ò més còsas aparescan una matèxa. *Identificar.*
Identificarse. *v. r.* Se diu de aquéllas còsas que la rahó mira còm á diferents, encáreque en reyalidat sían una matèxa. *Identificarse.*
Idelogía. *f.* Tractát de las idèyas. *Idelogia.*
Idèya. *f.* Percepció, representació de un objècte en la ànima. = Memòria, recòrt de lo que mos há succedid. = Mira, plá, projècte que se té dins es cap. = Objècte, si que se propòsa. = Visió,

IGL

imaginació. *Idea.* = Idèyas platònicas: vânas imaginacions. *Ideas platónicas.*
Ideyad, *da. p. p.* de ideyar. *Ideado, da.*
Ideyál. *adj.* Lo qui no té sèr sinó en la imaginació. *Ideal.*
Ideyálmént. *adv.* En la idèya. *Idealmente.*
Ideyar. *v. a.* Formar la idèya de alguna còsa. *Idear.*
Idilio. *m.* Poéma curt y pastoríl. *Idilio.*
Idilio-elèctric, *ca. adj.* Sustància qui pòt ser electrizada en so fregar. *Idilio-eléctrico, ca.*
Idioma. *m.* La llengo vulgar. = Manéra de parlar de cèrts estats, còm de la cort, de la audiència, etc. *Idioma.*
Idiopatia. *f.* Malaltía pròpia á una part del còs. *Idiopatia.*
Idiopàtic, *ca. adj.* Pertañent á idiopatia. *Idiopático, ca.*
Idiòta. *m.* Ignorant, nècio. *Idiota.*
Idiotisme. *m.* Construcció contrària á las règlas, però usada en algún llòc. = Cuèrpo de los idiotas ò la ignorància matèxa. *Idiotismo.*
Idó. Preposició. *Puis. Pues.*
Ídol. *m.* Figura, estàtua de una falsa divinidad ò de un fals déu. = Objècte amad ab molta passió. *Idolo.*
Ídólatra. *adj.* Adorador dels ídols. = El qui áma ab escés. *Idólatra.*
Ídólatrad, *da. p. p.* de idolatrar. *Idolatrado, da.*
Ídólatrar. *v. a.* Adorar los ídols. = Amar ab escés. *Idolatrar.*
Ídólatría. *f.* Culto dels ídols. = Amor excessiu. *Idolatría.*
Ídolèt. *m.* Ídol petít. *Idolejo, idólico, illo.*
Ídoneidat. *f.* Aptitud, capacidat, habilitat, proporció, suficiència. *Idoneidad.*
Ídóneo, *nea. adj.* Àpte, capàs, etc. *Idóneo, nea.*
Ídunéo, *méa. adj.* De Iduméa. *Idumeo, mea.*
Ídus. *f.* El dia quinze de márs, máig, juriól, y octubre, y el dia tretze de los áltres mèsos. *Idus.*

IG.

Iglesia. *f.* Congregació de los faèls. = Estát del cléro. = Domini temporál del pápa. = Témple consagrad á Déu. *Iglesia.* = Militant: la congregació de los faèls en la tèrra. *Militante.* = Purgant: la congregació dels faèls qui se purifican en el purgatóri. *Purgante.* = Triunfant: la congregació de los sànts en el cèl. *Triunfante.* = Prender

iglesia: retirarsy un delincent. *Retraerse* ó *tomar sagrado*.

Ígneo, *nea. adj.* Lo qui es de foc. *Ígneo, nea.*

Ignició. *f.* Aplicació des foc á los metalls fins que sían vernièys. *Ignición.*

Iguífero, *ra. adj. poétic.* Lo qui conté ó despedeix foc. *Ignifero, ra.*

Ignipotént. *adj.* El qui té podèr sobre el foc, es axò un epíteto que los poétas donan á Vulcàno. *Ignipotente.*

Ignívomo, *ma. adj. poétic.* Lo qui vomita foc. *Ignívomo, ma.*

Ignominia. *f.* Deshonor, deshonra, infàmia. *Ignominia.*

Ignominios, *sa. adj.* Infamios, deshonros. *Ignominioso, sa.*

Ignominiosament. *adv.* Ab deshonor. *Ignominiosamente.*

Ignoràd, *da. p. p.* de ignorar. *Ignorado, da.*

Ignorància. *f.* Fàlta de conexement, de ciència, de experiència. = *Descúyt*, inadvertència. *Ignorancia.* = *Crassa*: la que se vòl tenir. *Crassa.* = *Supina*: la qui vé de peresa de sprèndrer sas còsas. *Supina.* = *De dret*: la del qui ignòra la lléy. *De derecho.* = *De fét*: la que se té de algún fét. *De hecho.* = *Invençible*: la qui no se pòt no tenir. *Invençible.*

Ignorànt. *p. p.* de ignorar. El qui ignòra. *Ignorante.*

Ignorànt. *adj.* El qui ignòra. = *Nècio*, tonto, idiòta, ximple. *Ignorante.* = *Fer s'ignorànt.* V. *fer.* = *El qui no'u es y el fà.* *Morlaco, ca, ó morlon, na.*

Ignorantíssim, *ma. sup.* Molt ignorànts. *Ignorantísimo, ma.*

Ignoràntmént. *adv.* Ab ignorància. *Ignorantemente.*

Ignoràntòt, *ta. adj.* Molt ignorànts. *Ignoranton, na.*

Ignorar. *v. a.* No saber. *Ignorar.*

Iguál. *adj.* Semblànt. = *Qui té sas matèxas propiedats ó qualidats.* = *Plà*, llis. = *Uniforme*, sèmpre lo matèix. *Igual.*

Iguál. *adv.* V. Iguálmént. *Igual.*

Iguàla. *f.* Eyna de picapedrer para conèxer lo plà de tàpia ó trispòl. *Iguale.*

Igualació. *f.* El àcte y efècte de igualar. = *Ecuació.* *Igualacion.*

Iguàlad, *da. p. p.* de igualar. *Iguulado, da.* = *Retundido, da.* = *Enrasado, da.*

Iguàlador, *ra. m. f.* El qui iguàla. *Iguador, ra.*

Igualar. *v. a.* Fer una còsa iguál á àltra. = *Aplanar*, posar á llivèl. = *Judicar sens fer pàrts ni quàrts.* *Igualar.* = *Marès ó pédra posáds já en sa parèt.* *Retundir.* = *Posar plà y llis ó fer que dos edifi-*

cis téngan sa matèxa altària. *Enrazar.*

Igualarse. *v. r.* Ferse iguál. *Igualarse.*

Igualdát. *f.* Conforimidat, correspondència, preporció, semblànsa. = *Cotètx.* *Igualdad.*

Iguàlèt. *m.* Diminutín de ignál. *Igualeto, llo, to.*

Igualidát. *f. ant.* *Igualdad.*

Iguálmént. *adv.* Ab igualdát. = *Tàmbé*, axí còm. *Iguálmemente.*

Iguàua. *f.* Reptil de Amèrica molt bò per menjar. *Iguana.*

IL.

Iléo. *m.* El tercer budéll. *Ileo.*

Il·lació. *f.* Consecució. *Ilacion.*

Illegát. *adj.* Còntre lléy. *Illegal.*

Illegalidát. *f.* Fàlta de legalidát. *Illegalidad.*

Illegálmént. *adv.* Sense legalidát. *Illegalmente.*

Il·legible. *adj.* Lo que no se pòt llegir. *Illegible.*

Il·legítim, *ma. adj.* Contràri á la lléy ó á la réigla. = *Fingíd.* = *Bord.* *Illegitimo, ma.*

Il·l·legitimád, *da. p. p.* de il·legitimar. *Illegitimado, da.*

Il·l·legitimamént. *adv.* Sense il·legitimidát. *Illegitimately.*

Il·l·legitimar. *v. a.* Privar de il·legitimidát. *Illegitimizar.*

Il·l·legitimidát. *f.* Fàlta de il·legitimidát. *Illegitimidad.*

Il·lès, *ssa. adj.* No dañád, no feríd. *Illeso, sa.*

Il·l·liberitá, *na. adj.* De Il·l·liberi, ciutát que en àltre tèmpe havia á las immèdiacions de Granáda. *Il·l·beritano, na.*

Il·l·licit, *ta. adj.* Injúst, prohibíd. *Illicito, ta.*

Il·l·licitamént. *adv.* Còntre lléy. *Illicitamente.*

Il·l·limitád, *da. adj.* Lo qui no té límites. *Il·l·limitado, da.*

Il·l·lúid, *da. adj.* Lo qui no està passád en conte. *Il·l·luido, da.*

Il·l·litterát, *ta. adj.* Ignorànt. *Il·l·literato, ta.*

Il·l·luminació. *f.* El àcte de il·luminar. = *Adorno de molts de llums ordenáds.* = *La tintura de colors que se dona á pintura.* *Il·luminacion.*

Il·l·luminád, *da. p. p.* de il·luminar. *Il·luminado, da.*

Il·l·luminador, *ra. m. f.* El qui il·lumina. *Il·luminador, ra.*

Il·l·luminar. *v. a.* Donar llum. = *Adornar ab llums ó ab colors.* = *Il·lustrar lo entenimént ab estudi, ciència, etc.* *Il·luminar.*

Il·l·luminatíu, *va. adj.* Lo qui té virtút para il·luminar. *Il·luminativo, va.*

Il·l·lús, *sa. adj.* Enganáds. *Il·l·luso, sa.*

Il·l·lúsió. *f.* Fàlta imaginació. *Il·l·lusion.*

Il·l·lússíu, *va. adj.* Apparent, fàls. *Il·l·lússivo, va.*

Il·l·lússòri, *ria. adj.* Lo qui es capàs de enganar. = *cur.* Nullo, de ningú efècte, ni valor. *Il·l·lússorio, ria.*

Il·lustració. *f.* El acte y efecte de ilustrar. *Ilustración.*

Il·lustrad, da. *p. p.* de ilustrar. *Ilustrado da.*

Il·lustrador, ra. *m. f.* El qui ilustra. *Ilustrador, ra.*

Il·lustrar. *v. a.* Aclarir, explicar, illuminar, adornar.—Ennoblir, honrar, fer illustre á persona ó á cosa.—Inspirar Déu á la criatura ab lum sobrenatural. *Ilustrar.*

Il·lustre. *adj.* Famos, distingid, nòble, magnífic, insigne, célebre.—Títol de dignidat. *Ilustre.*

Il·lustremént. *adv.* Ab un módo illustre. *Ilustremente.*

Il·lustrissim, ma. *sup.* Molt illustres.—Títol que se dona á bisbes y á áltres personas. *Ilustrissimo, ma.*

ILL.

Ílla. *f.* Terra rodada de mar. *Isla.*—Bàrrio de un pòble. *Isla ó manzana.*

Íllada. *f.* Pàrt del còs. *Ijada.*

Ílleta. *f.* Isla petita. *Illita.*—Ílla de pòble. *Manzana ó isla.*

Íllot. *m.* Ròca gròsa dins mar y qui surt defòre de s'aygo. *Islote.*

IM.

Imaginàble. *adj.* Lo que se pòt imaginar. *Imaginable.*

Imaginació. *f.* La facultat qui representa las imàtges á la ànima.—La matèxa cosa imaginada.—Fàls judici, opinió. *Imaginacion.*

Imaginad, da. *p. p.* de imaginar. *Imaginado, da.*

Imaginar. *v. a.* Ideyar, formar espècies, pensar.—Iaventar, fingir, maquinar. *Imaginar.*

Imaginàri, ria. *adj.* Fingid. *Imaginario, ria.*

Imaginària. *f.* Guàrda nombrada para suplir la qui guàrda el cortar si surt de éll. *Imaginaria.*

Imaginatiu, va. *adj.* El qui càsi continuamént imagina. *Imaginativo, va.*

Imaginativa. *f.* La facultat ó potència de imaginar. *Imaginativa.*

Imàn. *m.* Pédra qui atrèn al fèrro.—Misto qui fa lo matèix. *Iman.*

Imàtge. *m. y f.* Figura, representació.—Estàtua, estàmpa de sànts.—Semblansa.—Descripció, idèya. *Imágen.*

Imatgèt. *m.* Imàtge petit. *Imagencica, illa, ita.*

Imbècil. *adj.* Dèbil de esperit ó de gèni. *Imbécil.*

Imbecilidat. Dehilitat de esperit. *Imbecilidad.*

Imbuïd, da. *p. p.* de imbuir. *Imbutido, da.*

Imbuir. *v. a.* Instruir, persuadir. *Imbuir.*

Imitàble. *adj.* Lo que se pòt imitar. *Imitable.*

Imitació. *f.* El acte y efecte de imitar. *Imitacion.*

Imitad, da. *p. p.* de imitar. *Imitado, da.*

Imitador, ra. *m. f.* El qui imita. *Imitador, ra.*

Imitar. *v. a.* Far alguna cosa á eczèmp·le ó semblansa de àltra.—Retrètar, representar. *Imitar.*

Imitatiu, va. *adj.* Lo qui té virtut para imitar. *Imitativo, va.*

Immaculad, da. *adj.* Net, pur, sense màcula. *Inmaculado, da.*

Immaculadament. *adv.* Sens màcula. *Inmaculadamente.*

Immanént. *adj.* La acció cuyo térme no surt de la càusa qui la produèix, còm lo acte del entenimént. *Inmanente.*

Immercessible. *adj.* Lo qui no se pòt mustiar, ni corrompre. *Inmarcesible.*

Immaterial. *adj.* Lo qui no cònecta de matèria. *Immaterial.*

Immaterialidat. *f.* La calidat de lo immaterial. *Immaterialidad.*

Immatur, ra. *adj.* No madur.—Demasiad primerenc. *Inmaturo, ra.*

Immèdiació. *f.* Cercania. *Inmediacion.*

Immèdiat, ta. *adj.* Pròp, contigue. *Inmediato, ta.*

Immèdiatament. *adv.* Al istant, luego. *Inmediatamente.*

Immedicàble. *adj.* Lo qui no se pòt curar. *Inmedicable.*

Immemoriàl. *adj.* Antig, y de qui no se sàh el principi ó comensamént. *Inmemorial.*

Immèns, sa. *adj.* Infuïd. Déu y los seus atributs.—Enorme, fondo, grán, àlt, baix. *Immenso, sa.*

Immènsament. *adv.* Ab immensidat. *Inmensamente.*

Immensidat. *f.* Infuïdat: atribut unicament de Déu.—Profundidat, enormidat, multitud, estensió grán. *Inmensidad.*

Immensuràble. *adj.* Lo que no se pòt midar. *Inmensurable.*

Immeritòri, ria. *adj.* Lo qui careix de mèrit. *Immeritorio, ria.*

Immersió. *f.* El acte de tirar dins aygo. *Inmersión.*

Imminént. *adj.* Pròp á succeir. *Inminente.*

Immòble. *adj.* Lo que no se pòt mòurer.—Constant, invariàble. *Inmoble.*

Immoderació. *f.* Fàlta de moderació. *Inmoderacion.*

Immoderad, da. *adj.* Deseretglad.—Ecessu. *Inmoderado, da.*

Immoderadament. *adv.* Sense moderació. *Inmoderadamente.*

Immodést, ta. *adj.* Descarad, laciu. *Inmodesto, ta.*

Immodéstament. *adv.* Seuse modèstia. *Inmodestamente.*

Immodèstia. *f.* Descaro, lacivia. *Inmodestia.*
Immolació. *f.* Sacrifici de víctima. *Inmolacion.*
Immolad, da. *p. v.* de immolar. *Inmolado, da.*
Immolar. *v. a.* Sacrificar. *Inmolar.*
Immoral. *adj.* Dolent, laciu. *Inmoral.*
Immoralidat. *f.* Dolentia, lacivia. *Inmoralidad.*
Immortal. *adj.* Lo qui no pòt morir. = Lo qui dura moltíssim de temps. *Immortal.*
Immortalidat. *f.* Eternidat. = Perpetuidat, duració molt llarga de una cosa. *Immortalidad.*
Immortalisad, da. *p. p.* de immortalisar. *Immortalizado, da.*
Immortalisar. *v. a.* Fer durar una cosa en la memòria dels hòmos. *Immortalizar.*
Immortalment. *adv.* Para sempre. *Immortalmente.*
Immortificació. *f.* Falta de mortificació. *Immortificacion.*
Immortificad, da. *adj.* No mortificad. *Immortificado, da.*
Immovible. *adj.* Immòble. *Immovible.*
Immutàble. *adj.* Immòble. *Inmutable ò immutable.*
Immutàblement. *adv.* Perpètuament. *Inmutablement ò immutablyment.*
Immundicia. *f.* Brutó, porqueria. = Impuresa. *Immundicia.*
Immundo, da. *adj.* Brut, asquerós. = Impur. *Immundo, da.*
Immune. *adj.* Eczent, libre, qui gosa de immunitat. *Immune.*
Immunitat. *f.* Eczenció, privilègi. = Seguretat. = El privilègi de algunes iglesias paraque no se pogan trèurer de ellas á los qui s'y retiran. *Immunidad.*
Immutabilitat. *f.* Constància, firmesa, perpetuidat. *Immutabilidad.*
Immutàble. *adj.* V. Immutàble. *Immutable.*
Immutàblement. *adj.* *Immutablement.*
Immutació. *f.* Alteració, variació, transformació. *Immutacion.*
Immutar. *v. a.* Alterar, transformar, variar. *Immutar.*
Impaciència. *f.* Falta de sufriment. = Moviment repenti de ràbia. *Impaciencia.*
Impaciént. *adj.* El qui no té paciència. *Impaciente.*
Impaciéntad, da. *p. p.* de impacientar. *Impacientado, da.*
Impacientar. *v. a.* Enfadar. *Impacientar.*
Impacientarse. *v. r.* Enfadarse. *Impacientarse.*
Impalpàble. *adj.* Lo que no se pòt tocar. *Impalpable.*
Impar. *adj.* Desiguál, lo qui no té igual. = El nombre cuya mitat conté quebrat, com 5 cuya mitat es dos y mitx. *Impar.*
Imparcial. *adj.* Indiferent. *Imparcial.*

Imparcialidat. *f.* Indiferència, neutralidat. *Imparcialidad.*
Imparcialment. *adv.* Sense parcialidat. *Imparcialmente.*
Impartible. *adj.* Lo que no se pòt partir. *Impartible.*
Impassibilitat. *f.* Incapacitat de patir. *Impassibilidad.*
Impassible. *adj.* Qui no pòt patir. *Impasible.*
Impàvido, da. *adj.* El qui no té pò ni temor. *Impavido, da.*
Impécabilitat. *f.* Impossibilitat de pecar. *Impeccabilidad.*
Impécàble. *adj.* El qui no pòt pecar. *Impecable.*
Impedid, da. *p. p.* de impedir. *Impedido, da.*
Impediment. *m.* Embaràs, obstàcle. *Impedimento.*
 = Impediént: el qui fa el matrimoni illícit, però no nullo. *Impediente.* = Dirimént: el qui fa nullo el matrimoni. *Dirimente.* = Entre espadrí y sa fiola. *Impedimento de catecismo.*
Impedir. *v. a.* Embarassar. = Detenir. = Oposarse. = Incomodar. = Suspèndrer. *Impedir.*
Impeditiu, va. *adj.* Lo qui pòt impedir. *Impeditivo, va.*
Impellént. *adj.* Lo qui dona impuls, qui incita, mou, induèix, etc. *Impelente.*
Impellid, da. *p. p.* de impellir. *Impelido, da.*
Impellir. *v. a.* Incitar, estimular, mouer, donar impuls. *Impelir.*
Impenetrabilitat. *f.* Propiedat del còs qui impedeix que un estiga en el lloc que ocupa un altre. *Impenetrabilidad.*
Impenètràble. *adj.* Lo que no se pòt pènetrar. = Ahont no se pòt entrar = Lo que no se pòt entèndrer. *Impenetrable.*
Impenitència. *f.* Obstinació en el pecat. *Impenitencia.* = Final: perseverància en el pecat fins á la mòrt. *Final.*
Impenitènt. *adj.* Obstinad en el pecat. *Impenitente.*
Impentad, da. *adj.* Lo que succeïx sense pensar-ho. *Impensado, da.*
Impensadament. *adv.* De improvís. *Impensadamente.*
Impérant. *p. a.* de impèrar. El qui unanda. *Imperante.*
Impératiu, va. *adj.* El qui manda. *Imperativo, va.*
Impératiu. *m.* Un dels mòdos del verb. *Imperativo.*
Impèrativament. *adv.* Ab impèri. *Imperativamente.*
Impèratòri, ria. *adj.* Pertañent á emperador. *Imperatorio, ria.*
Imperceptibilitat. *f.* La calidat de lo imperceptible. *Imperceptibilidad.*
Imperceptible. *adj.* Lo que no se pòt percèber. *Imperceptible.*

Imperceptiblement. De un mōdo imperceptible.
Imperceptiblemente.

Imperdonable. *adj.* Lo qui no merèix perdó. *Imperdonable.*

Imperfecció. *f.* Defecte, falta de perfecció. *Imperfection.*

Imperfét, *ta. adj.* Fálto de perfecció. = No acabád. *Imperfecto, ta.*

Imperfèctament. *adv.* Ab imperfecció. *Imperfectamente.*

Impèri. *m.* Mādo. = Principát, señóto. = Los estáts subjèctes al emperador. = Domini. *Imperio.*

Imperiál. *adj.* Pertañent al impèri y al emperador. *Imperial.*

Impèricia. *f.* Ignorància. *Impericia.*

Imperiós, *sa. adj.* Altíu, supèrbo. *Imperioso, sa.*

Imperiosament. *adv.* Ab altivés, ab orgüillo. *Imperiosamente.*

Imperito, *ta. adj.* Ignorant, qui no té habilitát. *Imperito, ta.*

Impermutáble. *adj.* Lo qui no se pòt baratar. *Impermutable.*

Impersonál. *adj.* El vérb qui no té més que la tercera persona. = El mōdo de parlar á un inferior sens donar títol algú. *Impersonal.*

Impersonálmént. *adv.* De un mōdo impersonál. *Impersonalmente.*

Impersuassible. *adj.* Lo qui no se pòt persuadir. *Impersuasible.*

Impertiúència. *f.* Dit ò fét estravagant. = Moléstia, importunidát. *Impertinencia.*

Impertinént. *adj.* Importuno, incòmodo, molést. *Impertinente.* = Circunstàncias impertinénts: dit ò fét qui no ténen res de comú ab el fondo de la càusa. *Circunstancias impertinentes.*

Impertinént. *m. f.* El cansád en demanar còsas havèntne rebudas já. *Estregador, ra de la corteia.* = Ser impertinént en demanar una còsa després de haverne rebuda àltra. *Estregar la corteia.*

Impertinéntmént. *adv.* Ab impertiúència. *Impertinentemente.*

Impertinentíssim, *ma. sup.* Molt impertinénts. *Impertinentismo, ma.*

Imperturbáble. *adj.* Inalteráble. *Imperturbable.*

Impétra. *f. cur.* Consecució de los despátxos para un béuífici qui està en plét ab conòrt des perills y gástos. *Impetra.*

Impétració. *f.* Consecució ab pregàrias de alguna còsa. *Impetracion.*

Impétrád, *da. p. p.* de impétrar. *Impetrado, da.*

Impétrador, *ra. m. f.* El qui impétra. *Impetrador, ra.*

Impétrar. *v. a.* Alcansar ab pregàrias. *Impetrar.*
Ímpetu. *m.* Violència, movimént atropellád. = Estímulo. = Violència de las passións, de los vénts, etc. *Impetu.*

Impétuós, *sa. adj.* Furiós, vehemént, violént. *Impetuoso, sa.*

Impétuosament. *adv.* Ab ímpetu. *Impetuosamente.*

Impétuosidát. *f.* V. Ímpetu. *Impetuosidad.*

Impiamént. *adv.* Ab impiedát. *Impiamente.*

Impiedát. *f.* Irreligió. = Fálta de piedát. *Impiedad.*

Ímpio, *ia. adj.* Cruél, inhumá. = Sense religió, dolént. *Ímpio, ta.*

Implacáble. *adj.* Qui no se pòt aplacar. *Implacable.*

Implacáblemént. *adv.* Ab ira. *Implacablemente.*

Implacticáble. *adj.* El qui no admèt conversació, ni trácto. *Implacticable.*

Implicació. *f.* Contradicció de los térmes entre sí. *Implicacion.*

Implicád, *da. p. p.* de implicar. *Implicado, da.*

Implicància. *f.* V. Implicació. *Implicancia.*

Implicánt. *p. a.* de implicar. El qui implica. *Implicante.*

Implicar. *v. a.* Embrollar, enredar, confóndrer las còsas. *Implicar.*

Implicar. *v. n.* Oposarse los térmes entre sí. *Implicar.*

Implicarse. *v. r.* Enredarse, confóndrerse un en lo que diu ò fà. *Implicarse.*

Implicatòri, *ria. adj.* Lo qui inclòu implicància. *Implicatorio, ria.*

Ímplicit, *ta. adj.* Lo que se inclòu en una còsa sens espressarse, sobrentès, *sa. Ímplicito, ta.*

Ímplicitamént. *adv.* Ab un mōdo ímplicit. *Ímplicitamente.*

Imploració. *f.* Pregària humíl. *Imploracion.*

Implorád, *da. p. p.* de implorar. *Implorado, da.*

Implorar. *v. a.* Demanar ajuda, ausèlli, favor. *Implorar.*

Implume. *adj.* Sense plomas. *Implume.*

Ímpolític, *ca. adj.* Descortesos. *Ímpolítico, ca.*

Ímpolítica. *f.* Descortesía. *Ímpolítica.*

Imponderáble. *adj.* Lo que no se pòt ponderar. *Imponderable.*

Importància. *f.* Lo qui fà importánt, utilidát, conveniència. *Importancia.*

Importánt. *p. a.* de importar, y *adj.* Lo qui importa. *Importante.*

Importántamént. *adv.* Útilmént. *Importantemente.*

Importantíssim, *ma. sup.* Molt importánts, *Importantissimo, ma.*

Importar. *v. n.* Convenir, interessar, = Valèr, muntar, fer un tot. *Importar.*

Importe. *m.* Lo que val una cosa comprada o vendida. = El total de un conte. *Importe.*
Importunació. *f.* Peticio, súplica porfiada. = *Molestia. Importunacion.*
Importunad, da. *p. p.* de importunar. *Importunado, da.*
Importunadament. *adv.* V. *Importunament. Importunadamente.*
Importunament. *adv.* Ab importunació, fóre témps, fóre de propòsit. *Importunamente.*
Importunar. *v. a.* Cansar, molestar ab supplics repetidas. *Importunar.*
Importunidat. *f.* Témps importuno. *Importunidad.*
Importuníssim. *ma. sup.* Molt importunos. *Importuntísimo, ma.*
Importuno. *ma. adj.* Imperficient, molest. = Fóre de ocasió, fóre témps. *Importuno, na.*
Impòst, da. *p. p.* de imposar. *Impuesto, ta.*
Imposar. *v. a.* Acusar falsament. = Instruir, instruir. = Causar respècte. *Imponer.*
Imposarse. *v. r.* Instruirse, instruirse. *Enterarse.*
Imposició. *f.* El acte y efecte de posar càrreg, contribució, tribút, etc. *Imposicion.* = De bestiar grós. *Quatropes.* = De mans: cerimònia eclesiástica. *Imposicion de manos.*
Impossibilitat. *f.* Falta de possibilitat. *Imposibilidad.* = Física: la absoluta repugnància quey há para eczistir o verificarse una cosa en el orde natural. *Física.* = Metafísica: la qbi enciòu contradicció, v. g. ser y no ser. *Metafísica.* = Moral: la inverosimilitut de que puga succeir o ser alguna cosa. *Moral.*
Impossibilitat, da. *p. p.* de impossibilitar. *Imposibilitado, da.*
Impossibilitar. *v. a.* Llévar la possibilitat de fer o de lograr alguna cosa. *Imposibilitar.*
Impossible. *adj.* Lo que no pòt ser, ferse o succeir. *Impossible.*
Impossiblement. *adv.* Imposiblemente.
Impòst, ta. *p. p.* de imposar. *Impuesto, ta.*
Impòsta. *f.* La última pedra demunt de qui se comença alzar un arc. *Imposta.*
Impostor, ra. *m. f.* Embusteros, engañadora. *Impostor, ra.*
Impostura. *f.* Calumnia, fals testimonio. *Impostura.*
Impotència. *f.* Falta de poder, debilitat, flaqueza. *Impotencia.*
Impotent. *adj.* Falto de poder, de fòrmas, débil. = Incapás de engrundrar. *Impotente.*
Impracticable. *adj.* Lo que no se pòt practicar. *Impracticable.*
Imprecació. *f.* Maledicció, flastomia. *Imprecacion.*
Imprecad, da. *p. p.* de imprecicar. *Imprecado, da.*

Impreçar. *v. a.* Flastomar, malair. *Impreçar.*
Imprecatòri, ria. *adj.* Lo que se fa ab imprecació. *Imprecatorio, ria.*
Impregnació. *f.* El acte y efecte de impregnarse. *Impregnacion.*
Impregnarse. *v. r.* Rèbrer un cós dins es seus pòrrs las pàrt y virtuts de un altre. *Impregnarse.*
Imprenta. *f.* El art de estampar. = La oficina del estampador o impressor. *Imprenta.*
Imprés, sa. *p. p.* de imprimir. *Impreso, sa.*
Imprés, sa. *adj.* Señalad per fòrsá. = Marcad ab fòc. = Ficsad en lo enteniment, memòria o voluntat. *Impreso, sa.*
Imprescindible. *adj.* Lo que no se pòt prescindir. *Imprescindible.*
Imprescriptible. *adj.* Lo que no se pòt prescriure. *Imprescriptible.*
Impressió. *f.* El acte y efecte de estampar o de impresionar. = El seña de sello, petjada, etc. = Qualsevol obra estampada = La alteració que causa en un cós un altre estrany, v. g. fret, calor, etc. = El moviment que fan las cosas espirituales en la ànima. *Impresion.*
Impressionad, da. *p. p.* de impresionar. *Impresionado, da.*
Impressionar. *v. a.* Persuadir alguna cosa a un. *Impresionar.*
Impressionarse. *v. r.* Persuadirse vivament alguna cosa. *Impresionarse.*
Impressor. *m.* El qui estampa o es el dueño de la imprenta. *Impresor.*
Impressora. *f.* La dona del impressor. *Impresora.*
Imprevíst, ta. *adj.* No prevíst. *Imprevisto, ta.*
Imprimad, da. *p. p.* de imprimir. *Imprimado, da.*
Imprimador. *m.* El qui imprima. *Imprimador.*
Imprimadora. *f.* Ganiveta que usan los pintores para imprimir las telas que han de pintar. *Imprimadora.*
Imprimir. *v. a.* Donar sa primerra mà a las telas que se han de pintar. *Imprimir.*
Imprimid, da. *p. p.* de imprimir. *Imprimido, da.*
Imprimir. *v. a.* Estampar. = Infundir en la ànima algún afecte. *Imprimir.*
Improbabilidad. *f.* Falta de probabilidad. *Improbabilidad.*
Improbable. *adj.* Lo que no se pòt provar. *Improbable.*
Improbablement. *adv.* Improbablemente.
Improbidad. *f.* Dolentia, maldad. *Improbidad.*
Improbo, ba. *adj.* Malvad. *Improbo, ba.* = Pénos. *Id.*
Improperad, da. *p. p.* de improperar. *Improperado, da.*
Improperar. *v. a.* Injuriar a la càre. *Improperar.*

IMP

Impropèri, *m.* Injuria á la càre. *Impropèria*.
Impròpi, *pià*. *adj.* Lo qui no es pròpi ò qui no es del càs ò no convé. *Impropio*, *pià*.
Inpròpiament, *adv.* *Impropiamente*.
Impropiedat, *f.* Fàlta de propiedat. *Impropiedad*.
Improporció, *f.* Fàlta de proporció. *Improporcion*.
Improporcionad, *da*. *adj.* Lo qui careix de proporció. *Improporcionado*, *da*.
Impròpiament, *adv.* *Impròpiament*. *Impropiamente*.
Impropriedat y altres. *V.* *Impropiedad*, etc.
Improrogàble, *adj.* Lo que no se pèt prorogar. *Improrogable*.
Impròvidament, *adv.* Sense previsió, sense prudència. *Impròvidamente*.
Improvís, *ssa*. *adj.* Imprevist, no pensat, repentí. *Improvisto*, *sa*. = De *improvís*, *adv.* De *improvís*.
Improvísament, *adv.* Sense previsió. *Improvísamente*.
Improvíst, *ta*. *adj.* *V.* *Improvís*. *Improvisto*, *ta*.
Imprudència, *f.* Fàlta de prudència. *Imprudencia*.
Inprudént, *adj.* Inconsiderat, indiscret, sense reflexió. *Imprudente*.
Imprudentíssim, *ma*. *sup.* Molt imprudent. *Imprudentísimo*, *ma*.
Imprudentíssimament, *adv. sup.* Ab molta imprudència. *Imprudentísimamente*.
Imprudéntment, *adv.* Sense prudència. *Imprudéntemente*.
Impudència, *f.* Descàro, desvergoia, atreviment. *Impudencia*.
Impudent, *adj.* Atrevit, descarat. *Impudente*.
Impúdic, *ca*. *adj.* Dishonest, impur. *Impúdico*, *ca*.
Impudicament, *adv.* Sense vergoia. *Impudicament*.
Impudícia, *f.* Descàro, dishonestidat. *Impudicia*.
Impugnàble, *adj.* Lo que se pèt impugnar. *Impugnabile*.
Impugnació, *f.* Contradicció, oposició. *Impugnacion*.
Impugnàd, *da*. *p. p.* de impugnar. *Impugnado*, *da*.
Impugnador, *ra*. *m. f.* El qui impugna. *Impugnador*, *ra*.
Impugnar, *v. a.* Contradir, oposarse. *Impugnar*.
Impuls, *m.* Escitament, moviment, fòrsa, sèmpenta. *Impulso*.
Impulsió, *f.* Encontrada. = Moviment causat per encontrada quand dos còssos se topan. *Impulsion*.
Impulsiu, *va*. *adj.* Qui obra per impulsio. *Impulsivo*, *va*.

INA

Impulsor, *ra*. *m. f.* Lo qui dona la impulsio. *Impulsor*, *ra*.
Impune, *adj.* Qui quèda sense càstig. *Impune*.
Impunement, *adv.* Sense càstig, sense perill. *Impunemente*.
Impunidat, *f.* Fàlta de càstig, llibertat, seguretat. *Impunidad*.
Impur, *ra*. *adj.* Dishonest, laciu. = Lo qui no es pur. *Impuro*, *ra*.
Impurament, *adv.* Torpement. *Impuramente*.
Impureza, *f.* Dishonestidat, laciua. *Impureza*.
Impurificació, *f.* Reprohació. *Impurificacion*.
Impurificad, *da*. *p. p.* de impurificar. *Impurificado*, *da*.
Impurificar, *v. a.* Reprovar, condemnar. *Impurificar*.
Impuríssim, *ma*. *sup.* Molt impura. *Impurísimo*, *ma*.
Imputabilitat, *f.* *V.* *Imputació*. *Imputabilidad*.
Imputàble, *adj.* El qui ab justícia pèt ser acusat. *Imputable*.
Imputad, *da*. *p. p.* de imputar. *Imputado*, *da*.
Imputador, *ra*. *m. f.* Falsos acusadors. *Imputador*, *ra*.
Imputar, *v. a.* Acomular, atribuir falsament per lo ordinari una còsa á altre. *Imputar*.

IN

In, Preposició llatina qui se anteposa á alguna paraula, y aquesta á las hòras significa lo contrari de lo que significa sens ella, com inacció qui significa no acció. *In*.
Inacabàble, *adj.* Lo qui no se pèt acabar. *Inacabable*.
Inaccessibilitat, *f. ant.* La calitat de lo inaccessible. *Inaccessibilidad*.
Inaccessible, *adj.* Abont no se pèt acostar ò arribar. = La persona ab qui es difícil de parlar. *Inaccessible*.
Inacció, *f.* Cessació de tota acció. *Inaccion*.
Inadactàble, *adj.* Lo que no se pèt adaptar. *Inadactable*.
Inadecuad, *da*. *adj.* No adequat. *Inadecuado*, *da*.
Inadmissible, *adj.* Lo que no se pèt admetre. *Inadmissible*.
Inadvertència, *f.* Fàlta de advertència. *Inadvertencia*.
Inadvertit, *da*. *adj.* El qui no repàra en lo que deu. = Lo que no se advertèix. *Inadvertido*, *da*.
Inadvertidament, *adv.* Sense advertència. *Inadvertidamente*.
Inafectad, *da*. *adj.* No afectat. *Inafectado*, *da*.
Inagotàble, *adj.* Lo qui no se pèt esugar. *Inagotable*.

Inaguantable. *adj.* Lo que no se pôt sufrir, tollerar. *Inaguantable.*

Inalienable. *adj.* Lo que no se pôt alienar. *Inalienable.*

Inalterable. *adj.* Lo qui no se pôt alterar. *Inalterable.*

Inalterablement. *adv.* *Inalterablemente.*

Inalterabilitat. *f.* *Immutabilitat.* *Inalterabilitat.*

Inalterad, da. *adj.* No alterad. *Inalterado, da.*

Inamissible. *adj.* Lo que no se pôt pèrder. *Inamissible.*

Inamovible. *adj.* Lo que no se pôt llèvar ni canviar. *Inamovible.*

Inanició. *f.* Grán debilitat per falta de aliment. *Inanicion.*

Inanimad, da. *adj.* Lo qui carèix de ànima. *Inanimado, da.*

Inapagable. *adj.* Lo que no se pôt apagar. *Inapagable.*

Inapèable. *adj.* Lo que no se pôt concèber. *Inapèable.*

Inapèllable. *adj.* Sentència de qui no se pôt apèllar. *Inapèllable.*

Inapetència. *f.* Desgana. *Inapetencia.*

Inapetent. *adj.* El qui no té gana. *Inapetente.*

Inaplicació. *f.* Falta de aplicació. *Inaplicacion.*

Inaplicad, da. *adj.* El qui no se aplica. *Inaplicado, da.*

Inapreciable. *adj.* Lo qui per el seu valor ò mèrit no se pôt apreciar axí còm se deuria. *Inapreciable.*

Inaptitud. *f.* Incapacitat. *Inaptitud.*

Inarticulad, da. *adj.* No articulad. *Inarticulado, da.*

Inasequible. *adj.* Lo qui no se pôt alcansar. *Inasequible.*

Inaudit, ta. *adj.* No oïd, nòu. *Inaudito, ta.*

Inauguració. *f.* Conjectura.—Eczaltació de un sobèrano al tròno. *Inauguracion.*

Inaugurad, da. *p. p.* de inaugurar. *Inaugurado, da.*

Inaugural. *adj.* Se diu del discurs que se diu en la abertura dels estudis. *Inaugural.*

Inaugurar. *v. a.* Volèr endevinar per el cant y vòl de las àves. *Inaugurar.*

Inaveriguable. *adj.* Lo que no se pôt averiguar. *Inaveriguable.*

Incausable. *adj.* Difícil de cansar. *Incausable.*

Incausablement. *adv.* *Incausablemente.*

Incantable. *adj.* Lo que no se pôt cantar. *Incantable.*

Incapacitat. *f.* Insuficiència.—Torpesa de ànimo, rudesia. *Incapacidad.*

Incapte. *adj.* El qui no té capacitat.—Torpe,

rudo. *Intapaz.*

Incardinació. *f.* Renda que un percèb de una iglesia que administra sense tenir la propietat. *Incardinacion.*

Incarnació. *f.* El sagrad mistèri de la incarnació del Vèrbo divino. *Encarnacion.*

Incassable. *adj.* El qui no se vòl ò no pôt casar. *Incassable.*

Incàsto, ta. *adj.* El qui no es càsto. *Incasto, ta.*

Incàutament. *adv.* Sense precaució. *Incautamente.*

Incàuto, ta. *adj.* El qui no té cantèla. *Incauto, ta.*

Incèndi. *m.* Fòc grós qui crema casas, ciutats, etc.

—Calor excessiu.—Lo que encén las passions de amor, ira, etc.—Turbació, renòu. *Incendio.*

Incendiad, da. *p. p.* de incendiar. *Incendiado, da.*

Incendiar. *v. a.* Pègar fòc maliciosament. *Incendiar.*

Incendiar-se. *v. r.* Pègar-se fòc. *Incendiarse.*

Incendiari, ria. *m. f.* El qui maliciosament pèga fòc. *Incendiario, ria.*

Incendiària. *f.* Àve de màla ombra entre los atígs, y cuyo nòm se ignòra. *Incendiaria.*

Incensurable. *adj.* Lo que no se pôt censurar. *Incensurable.*

Incentiu. *m.* Estímulo, impuls.—Foment de una passió. *Incentivo.*

Incèrt, ta. *adj.* No cèrt, duptós.—Inconstant, irresolút, no fíco. *Incierto, ta.*

Incèrtament. *adv.* Ab incertitud. *Inciertamente.*

Incertitud. *f.* Falta de certitud.—Irresolució. *Incertidumbre, y ant. incertitud.*

Incessable. *adj.* Continuo, qui no cessa. *Incessable.*

Incessablement. *adv.* Sense cessar. *Incesablemente.*

Luces-ant. *adj.* Qui no cessa. *Incesante.*

Incessantament. *adv.* Continuament. *Incesantemente.*

Incèsto. *m.* Pecat de la càrn entre parènts. *Incesto.*

Incèstuos, sa. *adj.* El qui comèt incèsto. *Incestuos, sa.*

Incestuosament. *adv.* *Incestuosamente.*

Incidència. *f.* Succés casual, accessòri á lo principal.—Comensament de un eclipse.—Cayguda de una línea ò de un còs demunt un pla. *Incidencia.*

Incident. *m.* V. Incidència. *Incidente.*

Incident. *adj.* Qui dependèix de la questió principal. *Incidente.*

Incidentment. *adv.* Per incidència. *Incidentemente.*

Incidir. *v. n.* Incórrer, càurer en alguna còsa. *Incidir.*

Incineració. *f.* Reducció de los vegetals á cènra. *Incineracion.*

Incinerar. *v. a.* Reduir los vegetals á cènra. *Incinerar.*

Incipient. *adj.* El qui comença. *Incipiente.*

Incircuncís, sa. *adj.* No circuncidada. *Incircunciso, sa.*

Incircuncisió. *f.* *Incircuncision.*

Incircunscrit, ta. *adj.* Il·limitad. *Incircunscrito, ta.*

Incisa. *f.* Petita frase. *Incisa.*

Incisió. *f.* Tây. *Incision.*

Incissiu, va. *adj.* Prôpi para tayar. *Incisivo, va.*

Incisôri, ria. *adj.* Lo qui tâya ô pôt tayar. *Incisório, ria.*

Incitació. *f.* Provocació. *Incitacion.*

Incitad, da. *p. p.* de incitar. *Incitado, da.*

Incitador, ra. *m. f.* El qui incita. *Incitador, ra.*

Incitament. *m.* Incitació. *Incitamento y incitamiento.*

Incitar. *v. a.* Escitar, avivar, provocar, solicitar á alguna cosa. *Incitar.*

Incitatu, va. *adj.* Lo qui incita, provôca, etc. *Incitativo, va.*

Incitativa. *f. cur.* Orde de un tribunâl superior á un inferior de fer justicia á una pârta qui demana. *Incitativa.*

Incivil. *adj.* Impolític, rudo, rústic. *Incivil.*

Inclemència. *f.* Rigor, crueldat. = Rigor de las estaciones del témps. *Inclemencia.* = A la inclemencia. *adv.* Al descubêrt, al serê. *A la inclemencia.*

Inclement. *adj.* Rigurós, cruêl, âspre. *Inclemente.*

Inclinació. *f.* El estat de lo qui está inclinad ô la acció de inclinarse. = Reverência acalant es cap ô es cós. = Afició á alguna persona ô cosa. = Oblivuidat de una lúea demunt una âltra. *Inclinacion.*

Inclinad, da. *p. p.* de inclinar, se. *Inclinado, da.*

Inclinador, ra. *m. f.* El qui inclina. *Inclinador, ra.*

Inclinar. *v. a.* Doblegar, tôrser, môurer, persuadir. *Inclinar.*

Inclinarse. *v. r.* Tôrserse, doblegar, acalar es cap ô cós per reverência, aficionarse á alguna persona ô cosa. *Inclinarse.*

Inclinatu, va. *adj.* Lo qui inclina. *Inclinativo, va.*

Inclito, ta. *adj.* Célebre, illustre, nôble. *Inclito, ta.*

Inclós, sa. *p. p.* de inclôurer. *Incluso, sa.*

Inclôurer. *v. a.* Comprênder, contenir. *Incluir.*

Incluid, da. *p. p.* de incluir. *Incluido, da.*

Incluir. *v. a.* V. Inclôurer. *Incluir.*

Inclusió. *f.* El âcte y êffete de incluir. *Inclusion.*

Inclusiu, va. *adj.* Lo qui inclôu. *Inclusivo, va.*

Inclusivament. *adv.* Ab inclusió. *Inclusivamente.*

Inclusive. *adv.* Ab inclusió. *Inclusive.*

Incluyent. *p. a.* de incluir. Lo qui inclôu. *Incluyente.*

Incoatiu, va. *adj.* Lo qui denôta el comensament

de una acció. *Incoativo, va.*

Incoabrâble. *adj.* Lo qui no se pôt ô es molt difícil de cobrar. *Incoachable.*

Incôgnit, ta. *adj.* No conegúds. *Incôgnito, ta.* = De incôgnit. *adv.* Sense ser conegúds. *De incôgnito.*

Incôgnita. *f.* La lletra qui en âlgebra representa una cantidat no coneguda. *Incôgnita.*

Incognoscible. *adj.* Lo qui no se pôt conèixer. *Incognoscible.*

Incoherència. *f.* Desunió. *Incoherencia.*

Incoherént. *adj.* Fâlto de unió. *Incoherente.*

Incombustibilitat. *f.* La calidat de lo incombustible. *Incombustibilidad.*

Incombustible. *adj.* Lo qui no se pôt cremar. *Incombustible.*

Incomerciâble. *adj.* Lo que no se pôt comerciar. *Incomerciable.*

Incomodad, da. *p. p.* de incomodar. *Incomodado, da.*

Incômodament. *adv.* Ab incomodidat. *Incômodamente.*

Incomodar. *v. a.* Enfadar, molestar. *Incomodar.*

Incomodarse. *v. r.* Enfadarse. *Incomodarse.*

Incomodidat. *f.* Moléstia, trabây, etc. *Incomodidad.*

Incômodo, da. *adj.* Molést, enfadós, impertinent. *Incômodo, da.*

Incomparâble. *adj.* Lo qui no té comparació. *Incomparable.*

Incomparâblement. *adv.* Sense comparació. *Incomparablemente.*

Incompassible. *adj.* El qui no té compassió. *Incompassible.*

Incompatibilitat. *f.* La repugnância de una cosa para unir-se á âltra. *Incompatibilidad.*

Incompatible. *adj.* Repugnânt á unir-se ab âltre. = Qui no se pôt lograr ô no se pôt concordar. *Incompatible.*

Incompatiblement. *adv.* *Incompatiblemente.*

Incompetència. *f.* Fâlta de podêr, de autoridat. *Incompetencia.*

Incompetent. *adj.* Qui no es competent. = Fôre propôsit, mál á propôsit, fôre témps y ocasió. *Incompetente.* = Jutge incompetent: el qui no té podêr para judicar. *Juez incompetente.*

Incompetentment. *adv.* Sens jurisdicció. *Incompetentemente.*

Incomplêcs, sa. *adj.* Simple, no compôst. *Incomplexo, xa.*

Incomplêt, ta. *adj.* Imperfêt, no campld. *Incompleto, ta.*

Incomplêtament. *adv.* Imperfêctament. *Incompletamente.*

Incomponible. *adj.* Lo que no se pôt compôndrer.

Incomponible.

Incomportable. adj. Lo qui no es sufridor, intolerable. *Incomportable.*

Incomposició. f. Fálta de composició. *Incomposicion.*

Incomprensibilitat. f. La impossibilitat ò la summa dificultat de comprendre ò ser comprès. *Incomprensibilidad.*

Incomprensible. adj. Lo que no se pòt concèber ò entèndrer. *Incomprensible.*

Incomprimible. adj. Lo que no se pòt comprimir. *Incomprimible.*

Incomunicabilitat. f. La condició de lo incomunicable. *Incomunicabilidad.*

Incomunicable. adj. Lo que no se pòt comunicar. *Incomunicable.*

Incomunicació. f. Fálta de comunicació. *Incomunicacion.*

Incomunicad, da. adj. Privats de comunicació. *Incomunicado, da.*

Inconcebible. adj. Lo que no se pòt concèber. *Inconcebible.*

Inconciliable. adj. Lo que no se pòt conciliar. *Inconciliable.*

Inconcús, sa. adj. Cèrt, constant. *Inconcuso, sa.*

Inconcusament. adv. Cèrtament. *Inconcusamente.*

Inconducent. adj. Lo qui no es á propòsit para algún fi. *Inconducente.*

Inconfés, sa. adj. El réyo qui no confessa el seu delict. *Inconfeso, sa.*

Inconfidència. f. Desconfiança. *Inconfidencia.*

Inconfident. adj. Infaèl, de qui no se pòt fiar. *Inconfidente.*

Incongruament. adv. Ab incongruència. *Incongruamente.*

Incongruència. f. Fálta de conformidat, de proporció. *Incongruencia.*

Incongruent. adj. Desproporcionad, pòc convenient. *Incongruente.*

Incongruentment. adv. V. Incòngruament. *Incongruentemente.*

Incòngruo, grua. adj. V. Incongruent. *Incongruo, grua.*

Incommensurable. adj. Qui no té nombre. *Incommensurable.*

Inconnècs, sa. adj. Fálto de unió. *Inconnexo, xa.*

Inconnexió. f. Fálta de relació, de unió. *Inconnexion.*

Inconquistable. adj. Lo que no se pòt ò es difícil de conquistar. *Inconquistable.*

Inconsequència. f. Fálta de consecucència en lo que se diu ò fa. *Inconsecuencia.*

Inconsequent. adj. Lo que no té consecucència. *Inconsequente ò inconsiguiente.*

Inconsideració. f. Inadvertència imprudència. *Inconsideracion.*

Inconsiderad, da. adj. Imprudent, temerari, sense seny. *Inconsiderado, da.*

Inconsideradament. adv. Sense reflexió. *Inconsideradamente.*

Inconsolable. adj. El qui no se pòt consolar. *Inconsolable.*

Inconsolablement. adv. Sense consòl. *Inconsolablemente.*

Inconstància. f. Jugeresa en los sentiments. = Movibilitat de las còsas humanas. *Inconstancia.*

Inconstant. adj. Variàble, fàcil en mudar. *Inconstante.*

Inconstantment. adv. Sense firmesa. *Inconstantemente.*

Inconstruible. adj. Lo que no se pòt construir. *Inconstruible.*

Inconútil. adj. Lo qui no té costura, v. g. la túnica que dnyà Cristo en la tèrra. *Inconútil.*

Incontable. adj. Lo que no se pòt comptar. *Incontable.*

Incontaminad, da. adj. Pur, sense tàca. *Incontaminado, da.*

Incontestable. adj. Cèrt, manifest. *Incontestable.*

Incontinència. f. Destemplansa, luxuria. *Incontinencia.* = De orina: fluxedat. *De orina.*

Incontinent. adj. El qui seguèix sas passions, majorment las de la càrn. *Incontinente.*

Incontrastable. adj. Lo qui no se pòt impugnar ab rahóns sólidas. = El qui no se déxa vénsen. *Incontrastable.*

Incontravertible. adj. Lo qui no admèt dubte ni disputa. *Incontravertible.*

Inconvensible. adj. El qui no se déxa vénsen per sa rahó. *Inconvencible.*

Inconveniència. f. Cònatémps, incomoditat, impropriedat. *Inconveniencia.*

Inconvenient. adj. Dafiós, lo qui no convé. *Inconveniente.*

Inconvenient. m. Dafiý, perjuy. *Inconveniente.*

Inconversable. adj. Intractable. *Inconversible.*

Inconvertible. adj. Lo qui no se pòt ò es molt difícil de convertirse. = Imudable. *Inconvertible.*

Incòrdi. m. Mula de mál francès. *Incordio.*

Incorporació. f. Agregació, mescla de unas còsas ab áltres. = Cuérpo de personas. *Incorporacion ò incorporo.*

Incorporad, da. p. p. de incorporar, se. *Incorporado, da.*

Incorporal. adj. Qui no té còs. *Incorporal.*

Incorporalmént. adv. Sense còs. *Incorporalmente.*

Incorporar. v. a. Mesclar una còsa ab áltra para fer un còs. *Incorporar.*

corporarse. *v. a.* Agregar-se una ò moltas personas para fer un cuérpo. *Incorporarse.* = Ampararse de algú. *Ampararse.*

corporeidat. *f.* Carència de còs. *Incorporeidad.*
corpóreo, rea. *adj.* Qui no té còs. *Incorpóreo, rea.*

correcció. *f.* Fálta de correcció. *Incorreccion.*
corregibilidat. Obstinació. *Incorregibilidad.*
corregible. *adj.* Incapàs de correcció. *Incorregible.*

corregúd, da. *p. p.* de incórrer. *Incurrido, da.*
= *adj.* Empagáids. *Corruído, da.*

córrer. *v. a.* Càurer en culpa, fálta, òdi, péna, etc. *Incurrir, y ant. incorrir.*

corrupció. *f.* Estát de lo qui no se corrómp. = Puresa, santedat de costúms. *Incorrupcion.*

corruptamént. *adv.* Sens corrupció. *Incorruptamente.*

corruptibilidat. *f.* Calidat de lo incorruptible. *Incorruptibilidad.*

corruptible. *adj.* Lo qui no se corrómp. *Incorruptible.*

corrupto, ta. *adj.* Sencèr, preservád de corrupció. = No corrómpud en los costúms ò vida. *Incorrupto, ta.*

corrupta. *f.* La dòna vèrge. *Incorrupta.*

crassád, da. *p. p.* de incrassar. *Incrasado, da.*

crassánt. *p. a.* de incrassar. = *adj.* Lo qui fà espès la sáng a los humors. *Incrasante.*

crassar. *v. a.* Espesir la sáng los humors. *Incrasar.*

creád, da. *adj.* Lo qui eczistèix sens ser creád. Déu. *Increado, da.*

credebilidat. *f.* Lo qui fà una còsa increible. *Incredibilidad.*

credulidat. *f.* Repugnància en creurer. = Fálta de fe catòlica. *Incredulidad.*

crédulo, la. *adj.* El qui no creu. *Incrédulo, la.*

creible. *adj.* Lo que no se pòt ò es difícil de creurer. *Increible.*

cremént. *m.* Aumént. = Aumént de sillabas en el cás de nòm. *Incremento.*

repació. *f.* Arregáuy, repreusió sòrts. *Increpacion.*

repád, da. *p. p.* de increpar. *Increpado, da.*

repador, ra. *m. f.* El qui increpa. *Increpador, ra.*

repánt. *p. a.* de increpar. El qui increpa. *Increpante.*

repar. *v. a.* Arregañar, reprènder sòrt. *Increpar.*

ruént. *adj.* Sense derramamént de sáng: axò se diu del sacrifici de la missa. *Incruento.*

ruéntmént. *adv.* Sens derramamént de sáng. *In-*

cruentemente.

Incrustació. *f.* Adorno que se fà á pédra dura y esmoláda. *Incrustacion.*

Incrustád, da. *p. p.* de incrustar. *Incrustado, da.*

incrustar. *v. a.* Adornar ab pédras duras y esmoládas. *Incrustar.*

Incubo. *adj.* Se diu del dimóni qui en forma de hòmo té segóns el vulgo tráctos ilícits ab dònas. *Incubo.*

Inculcació. *f.* El ácte de inculcar. *Inculcacion.*

Inculcád, da. *p. p.* de inculcar. *Inculcado, da.*

Inculcar. *v. a.* Repetir moltas vegádas una matèxa còsa. = Enseñar. = Juntar mássa sas lletres unas á áltres estampánt. *Inculcar.*

Inculpáble. *adj.* Sense culpa. *Inculpable.*

Inculpáblemént. *adv.* Sense culpa. *Inculpablemente.*

Inculpació. *f. cur.* El ácte de inculpar. *Inculpacion.*

Inculpád. da. *p. p.* de inculpar. *Inculpado, da.*

Inculpádamént. *adv.* Sense culpa. *Inculpadamente.*

Inculpar. *v. a. cur.* Culpar, acusar. *Inculpar.*

Incult, ta. *adj.* No cultivád. = Grosser, tosco. *Inculto, ta.*

Incultamént. *adv.* Grosseramént. *Incultamente.*

Incultiváble. *adj.* Lo que no se pòt cultivar. *Incultivable.*

Incultora. *f.* Fálta de cultivo ò de cultura. *Incultura.*

Incumbència. *f.* Encàrreg, obligació de fer alguna còsa. *Incumbencia.*

Incumbir. *v. a.* Tenir incumbència. *Incumbir.*

Incuráble. *adj.* Qui no té cura, esména ò remèy. *Incurable.*

Incuria. *f.* Descuyt, pòc cuydado. *Incuria.*

Incuriós, sa. *adj.* Descuydád. *Incurioso, sa.*

Incursió. *f.* Entráda de trôpa dins país inimíg. *Incurcion.*

Indagació. *f.* Averiguació, informació. *Indagacion.*

Indagád, da. *p. p.* de indagar. *Indagado, da.*

Indagador, ra. *m. f.* El qui indaga. *Indagador, ra.*

Indagar. *v. a.* Cercar sáber, informarse. *Indagar.*

Indebidamént. *adv.* Ilícitamént. *Indebidamente.*

Indecència. *f.* Fálta de decència. *Indecencia.*

Indecént. *adj.* Dishonést. *Indecente.*

Indecéntmént. *adv.* Ab indecència. *Indecentemente.*

Indecible. *adj.* Lo que no se pòt dir. *Indecible.*

Indeciblemént. *adv.* De un mòdo indecible. *Indeciblemente.*

Indecís, sa. *adj.* Dubtós, indeterminád, neutrál. *Indeciso, sa.*

Indecisió. *f.* Indeterminació, irresolució. *Indecision.*

Indeclináble. *adj.* Lo qui no se pòt declinar. = El nòm qui no té sinó un cás. *Indeclinable.*

Indecorós, sa. adj. Indecent, deshonest. *Indecoroso, sa.*

Indecorosa-ment. adv. Ah indecència. *Indecorosamente*

Indefectibilitat. f. Impossibilitat de faltar. *Indefectibilidad.*

Indefectible. adj. Lo que no pòt dexar de ser. *Indefectible.*

Indefectiblement. adv. *Indefectiblemente.*

Indefens, sa. adj. Lo qui carèix de defènsa ò el qui no se defènsa essent acomès. *Indefenso, sa.*

Indefensàble. adj. Lo qui no se pòt defensar. *Indefensible.*

Indeficiént. adj. Lo qui no pòt faltar. *Indeficiente.*

Indefinible. adj. Lo que no se pòt definir. *Indefinible.*

Inlefinid, da. adj. Universal, indeterminad. = No definid. = Lo qui no té térme conegud en la àlgebra. *Indefinido, da.* = Soldat qui té sa lleccència indeterminada. *Indefinito.*

Inlefinít, ta. adj. V. *Indefinid.* *Indefinito, ta.*

Indeleble. adj. Lo que se no pòt borrar. *Indeleble.*

Indegud, da. adj. Il·lícit. *Indebido, da.*

Indegudament. adv. Il·lícitament. *Indebidamente.*

Indeliberació. f. Irreflecció. *Indeliberacion.*

Indeliberad, da. adj. Lo fèt sense reflexió. *Indeliberado, da.*

Indeliberadament. adv. Sense reflexió. *Indeliberadamente.*

Indemne. adj. Eczen- de dany, de pèrdua, de perjuy. *Indemne.*

Indemnidat. f. Eczen- ció de dany, etc. *Indemnidad.*

Indemnisació. f. Reparació del dany causad. *Indemnizacion.*

Indemnisad, da. p. p. de indemnisar. *Indemnizado, da.*

Indemnisar. v. a. Reparar el dany ocasionad. *Indemnizar.*

Independència. f. El estat del qui no està subjècte, ni dependèix de àltri. *Independencia.*

Independént. adj. Qui no dependèix de altre. *Independente ò independiente.* = Fersej independent: llèvarse la dependència de àltri. *Hacerse independiente.*

Independéntment. adv. Sense dependència. *Independientemente ò independientemente.*

Independénts. m. pl. Sectáris qui despreciávan la autoridat sobèrana. *Independientes.*

Independèntisme. m. La sècta de los independénts. *Independientismo.*

Indescifràble. adj. Lo que no se pòt descifrar. *Indescifrabable.*

Indescribible. adj. Lo que no se pòt definir. *Indescribible.*

Indestructibilitat. f. La calidat de lo que no se pòt destruir. *Indestructibilidad.*

Indestruible. adj. Lo que no se pòt destruir. *Indestructible.*

Indetermináble. adj. Lo que no se pòt determinar. = El qui no se determina. *Indeterminable.*

Indeterminació. f. Irresolució. *Indeterminacion.*

Indeterminad, da. adj. Indefinid. = No resòlt. = Vag. = El qui no sàb quia partit hã de prènder. *Indeterminado, da.*

Indevoció. f. Falta de devoció. *Indevocion.*

Indevòt, ta. adj. El qui no té devoció. *Indevoto, ta.*

Indevòtament. adv. Sense devoció. *Indevotamente.*

Indi. m. Pasta feta de sas fuyas y troncs de una planta de las Indias ab que se tify de blau. *Anil, indico, indigo, jigalet.*

India. f. Gràn país de la Assia. *India.*

Indias. f. pl. La Amèrica. *India occidental ò Indias.* = Riquesa. *India.*

Indiàno, na. adj. Pertañent á las Indias. *Indiano, na.*

Indiàno. m. Hòmo qui snã á las Indias y es tornad á Espàña. *Indiano.*

Indicació. f. El acte de indicar. *Indicacion.*

Indicad, da. p. p. de indicar. *Indicado, da.*

Indicador. m. El músculo del dit índice. *Indicador.*

Indicaut. p. a. de indicar. = *adj.* El qui indica. *Indicante.*

Indicaut. m. Síntoma en una malaltia. *Indicante.*

Indicar. v. a. Demostrar, mostrar, señalar, explicar, denotar. *Indicar.*

Indicativ, va. adj. Lo qui indica. *Indicativo, va.*

Indicativ. m. El primer módo del verb. *Indicativo.*

Indicció. f. Convocació para junta sinodal ò conciliar. = Còmputo de quinze en quinze anys, y que se usa en las bullas del Pàpa. *Indiccion.*

Índice. m. Táula de los capítols de un libre ò de las cosas més notables de ell. = La busca de rellotge. = El dit según de las mãos. *Índice.* = Índice expurgatòri: llista de los libres prohibids ò que se hã de espurgar. *Índice expurgatorio.*

Indici. m. Anuncio, avís, señal, nòta qui indica lo ocúlt. = Sospita. *Indicio.*

Indiciad, da. p. p. de indiciar. *Indiciado, da.*

Indiciador, ra. m. f. El qui indicia. *Indiciador, ra.*

Indiciar. v. a. Descubrir per indicis á algún delinquént. *Indiciar.*

Indiferència. f. Disposició de la ànima qui no se inclina á una part ni á la àltra. = Estat de una persona indiferént. = Libertat de escullir entre dos objètes oposads. *Indiferencia.*

Indiferént. adj. El qui no està determinad á una

pàrt ni á la áltra. = Lo qui no impòrta que es-
tiga de un módo ò de áltre. = Pòc interessànt.
= Lo qui en sí no es hò ni màl. *Indiferente*.
Indiferentmént. adv. Ab indiferència. *Indiferen-
temente*.
Indígena. adj. El naturál del llòc de qui se pàr-
la ò tràcta. *Indígena*.
Indigència. f. Escassès, misèria, pobresa. *Indi-
gència*.
Indigént. adj. Necessitàd, pòbre. *Indigente*.
Indigést, ta. adj. Màl de pair. = Màl paid. *Indi-
gesto, ta*.
Indigestible. adj. Lo que no pòt còurer el vèntre.
Indigestible.
Indigestió. f. Cruesa de ventrèy. *Indigestion*.
Indiget. m. El nòm de los héroes, de los sèmi-
déus de un país. *Indigete*.
Indignació. f. Enútx, ràbia, enfado. *Indignacion*.
Indignád, da. p. p. de indignar, se. *Indigna-
do, da*.
Indignamént. adv. Infamiosamént. *Indignamente*.
Indignar. v. a. Enfurir, enrabiar. *Indignar*.
Indignarse. v. r. Enfurirse, enrabiar. *Indig-
narse*.
Indigne, na. adj. El qui no té mèrit para alguna
còsa. = Lo qui no correspòn á la calidat del sub-
jècte. = Despreciable, vil, *Indigno, na*.
Indignidat. f. Fálta de mèrit. = Baxesa, vilesa. *Indi-
gnidad*.
Indigníssim, ma. sup. Molt indigne. *Indignissi-
mo, ma*.
Indigníssimamént. adv. sup. Ab fálta de mèrit. *Indi-
gníssimamente*.
Indiligència. f. Pòc enyàdo. *Indiligencia*.
Índio, dia. adj. Pertañent á las Indias. *Índio, dia*.
Indirècta. f. Mèdi que se usa para dir ò fer alguna
còsa distinta de lo que aparèix á primèra vie-
ta. *Indirecta*.
Indirèctamént. adv. Al revés. = Ab dissimulo. *Indi-
rectamente*.
Indirècte, ta. adj. Qui no vâ tot dret al fi. *Indi-
recto, ta*.
Indirècte. adv. V. Indirèctamént. *Indirecte*.
Indisciplinàble. adj. Incapàs de disciplina. *Indisci-
plinable*.
Indisciplinád, da. adj. Qui no té disciplina. *Indis-
ciplinado, da*.
Indiscreció. f. Inconsideració, imprudència, torpe-
sa. *Indiscrecion*.
Indiscret, ta. adj. El qui no té discreció. *Indiscre-
to, ta*.
Indiscretamént. adv. Sense discreció. *Indiscreta-
mente*.
Indisculpàble. adj. Impossìble ò molt difícil de dis-

culpar, *Indisculpable*.
Indisolubilitat. f. Calidat de lo indisoluble. *Indi-
solubilidad*.
Indisoluble. adj. Qui no se pòt dissòlre. *Indisoluble*.
Indisolublemént. adv. Indisolublemente.
Indispensàble. adj. Lo que no se pòt dispensar. = Lo
qui es necessari. *Indispensable*.
Indispensàblemént. adv. Precisamént. *Indispensa-
blemente*.
Indispòndrer. v. a. Privar de la disposició con-
veniént. = Posar discòrdia, desunió. *Indisponer*.
Indispòndrerse. v. r. Posarse indispòst. = Desave-
nir. *Indisponerse*.
Indisposició. f. Fálta de disposició. = Malaltia ló-
ve. *Indisposicion*.
Indispòst, ta. p. p. de indispòndrer, se. = Un pòc
malalt. *Indispuesto, ta*.
Indisputàble. adj. Lo qui per cèrt no admèt dis-
puta. *Indisputable*.
Indisputàblemént. adv. Sense disputa. *Indisputa-
blemente*.
Indissoluble y áltres. V. Indisoluble, etc.
Indistínt, ta. adj. Confús, mesclád. = Lo que no
se pòt distingir. = Lo que no se pòt percèber
clàramént. *Indistinto, ta*.
Indistíntamént. adv. Confusamént. *Indistintamente*.
Individuació. f. Abstrát del individu. *Individua-
cion*.
Individuál. adj. Pertañent al individu. = Lo més
particular y pròpi de nua còsa. *Individual*.
Individualitat. f. La calidat particular, per la qual
una còsa se distingèix de áltra. *Individualidad*.
Individualisád, da. p. p. de individualisar. *Indi-
vidualizado, da*.
Individualisar. v. a. Tractar de càda còsa en par-
ticular, especificar. *Individualizar*.
Individuàlemént. adv. Distíntamént. *Individual-
mente*.
Individuamént. adv. Distíntamént. *Individuamente*.
Individuar. v. a. V. Individualisar. *Individuar*.
Individuo. m. El sèr de càda còsa. = Persona. *Indi-
viduo*. = Cuydar del individu: de sa persona.
Cuidar del individuo.
Individuo, dua. adj. Indivisible, inseparable. *Indi-
viduo, dua*.
Indivís, sa. adj. No dividíd. *Indiviso, sa*.
Indivisamént. adv. Sense divisió. *Indivisamente*.
Indivisibilitat. f. La incapacidat de poderse dividir
una còsa. *Indivisibilidad*.
Indivisible. adj. Lo que no se pòt dividir. *Indivi-
sible*.
Indivisiblemént. adv. Sens divisió. *Indivisible-
mente*.
Indòcil. adj. Difícil de enseñar, de governar. *Indò-
cil*.

Indocilitat. *f.* Torpesa de gèni, duresa de cap. *Indocilidad.*
Indòcte, *ta. adj.* Ignorant, poc instruïd. *Indocto, ta.*
Indoctíssim, *ma. sup.* Molt indòcte. *Indoctissimo, ma.*
Índole, *m.* Natural, gèni, caràcter. *Índole.*
Indolència, *f.* Ineusableitat a las còsas. = Estupides. *Indolencia.*
Indolént, *adj.* Insensible a las còsas. *Indolente.*
Indoléntment, *adv.* Ab indolència. *Indolentemente.*
Indomàble, *adj.* Lo que no se pòt subjectar. *Indomable.*
Indoméstic, *ca. adj.* No domesticad. *Indoméstico, ca.*
Indomesticàble, *adj.* Lo que no se pòt domesticar. *Indomesticable.*
Indòmit, *ta. adj.* Intractàble, fiéro. = Hòmo desenfrenad, dissolút. *Indòmito, ta.*
Indotació, *f.* Fálta de dotació. *Indotacion.*
Indotád, *da. adj.* Sense dót. *Indotado, da.*
Indubitàble, *adj.* Lo que no se pòt dubtar. *Indubitable.*
Indubitàblemént, *adv.* Sense dubte. *Indubitablemente.*
Inducció, *f.* Persuassió, escitació. = Arguènt oratòri. *Induccion.*
Induït, *da. p. p.* de induir. *Inducido, da.*
Induidor, *ra. m. f.* El qui indueix. *Induidor, ra.*
Induir, *v. a.* Escitar, mōurer, persuadir. *Inducir.*
Indulgència, *f.* Condescendència, benignitat. = Per dó que dona la Iglesia de las penas degudas per los pecats. *Indulgencia.* = Parciál, plenària. *Parcial, plenaria.*
Indulgént, *adj.* Benigne, fácil en dissimular y perdonar. *Indulgente.*
Indultád, *da. p. p.* de indultar. *Indultado, da.*
Indultar, *v. a.* Perdonar. = Eczimir de alguna lleý. *Indultar.*
Indulto, *m.* Per dó, gràcia. = Eczenció. *Indulto.*
Industria, *f.* Máfia, artifici, destresa, habilidat. = Feyna, comèra. *Industria.* = De industria: apòsta. *De industria.*
Industriád, *da. p. p.* de industriar. *Industriado, da.*
Industriál, *adj.* Produïd per la industria ò pertañent a élla. *Industrial.*
Industriar, *v. a.* Enseñar, instruir. *Industriar.*
Industriós, *sa. adj.* Qui té industria, máfia, etc. *Industrioso, sa.*
Industriosamént, *adv.* Ab industria. *Industriosamente.*
Ineczácte, *ta. adj.* Imperfét, fálta de eczactitut.

Inexacto, *ta.*
Ineczactitut. *f.* Fálta de eczactitut. *Inexactitud.*
Ineczistént, *adj.* Lo qui eczistèix en áltre. *Inexistente.*
Ineczoràble, *adj.* Incapás de tenir piedat. *Inexorable.*
Inèdia, *f.* Dieta més que regular. *Inedia.*
Inèdit, *ta. adj.* Escrit però no publicad ò estampad. *Inédito, ta.*
Inefabildat. *f.* Dificultat de ser esplicada una còsa. *Inefabilidad.*
Inefàble, *adj.* Inesplicàble. *Inefable.*
Inefàblemént, *adv.* Inefablemènt.
Ineficàcia, *f.* Fálta de eficàcia, de fòrsa. *Ineficacia.*
Ineficás, *adj.* Qui no produèix efècte. *Ineficaz.*
Ineficasmént, *adv.* Sense eficàcia. *Ineficazmente.*
Inelegànt, *adj.* Fálta de elegància. *Inelegante.*
Inèpcia, *f.* Absurdo, necedat. *Inepcia.*
Inèptamént, *adv.* Nèciamént. *Ineptamente.*
Inèpte, *ta. adj.* Incapás, inútil, sense máfia. *Inepeto, ta.*
Ineptitut. *f.* Incapacidat. *Ineptitud.*
Inèrcia, *f.* Propriedat dels còssos de quèdar en el seu estat de quietut ò de movimènt. = Fálta de actividat. *Inercia.*
Inérme, *adj.* Desarmad, sense armas. *Inerme.*
Inerràble, *adj.* Lo qui no pòt faltar. *Inerrable.*
Inerrànt, *adj.* Fisco, parlant de ástros y estréllas. *Inerrante.*
Inérte, *adj.* Sense actividat. *Inerte.*
Inescuratàble, *adj.* Lo que no se pòt pènétrar. *Inescrutable.*
Inescusàble, *adj.* Qui no té excusa. *Inescusable.*
Inescusàblemént, *adv.* Sense excusa. *Inescusablemente.*
Inesperád, *da. adj.* Imprevíst. *Inesperado, da.*
Inesperiência, *f.* Fálta de esperiência. *Inesperiencia.*
Inespèrt, *ta. adj.* Fálta de esperiência. *Inesperto, ta.*
Inespíàble, *adj.* Qui no té perdó. *Inespiable.*
Inesplicàble, *adj.* Lo que no se pòt esplicar. *Inesplicable.*
Inespugnàble, *adj.* Lo que no se pòt conquistar. *Inespugnable.*
Inestèns, *sa. adj.* Lo qui no té estenció. *Inestenso, sa.*
Inestimabilidat. *f.* La condició de lo inestimàble. *Inestimabilidad.*
Inestimàble, *adj.* Lo qui no té preu. *Inestimable.*
Inestimád, *da. adj. cur.* No estimad. *Inestimado, da.*
Inestingible, *adj.* Lo que no se pòt estingir ò apagar. *Inestingible.*

Inevitable. *adj.* Lo que no se pòt evitar. *Inevitable.*

Inevitablement. *adv.* Precisament. *Inevitablemente.*

Infacundo, da. *adj.* Fálto de elocució, qui no se sàb explicar. *Infacundo, da.*

Infàel. *adj.* Desleal. = Gentil, pagà. *Infel.*

Infàelment. *adv.* Sense fe, sense fidelidat. *Infelmente.*

Infalibilitat. *f.* Impossibilitat de enganarse y de enganar. *Infalibilidad.*

Infalible. *adj.* Qui no pòt enganarse ni enganar. *Infalible.*

Infaliblement. *adv.* Cèrtament. *Infaliblemente.*

Infamació. *f.* El acte de infamar. *Infamacion.*

Infamàd, da. *p. p.* de infamar, se. *Infamado, da.*

Infamador, ra. *m. f.* El qui infama. *Infamador, ra.*

Infamant. *p. a.* de infamar. = *adj.* Qui càusa infàmia. *Infamante.*

Infamar. *v. a.* Llèvar la fàma, disminuir la estimació, la reputació. *Infamar.*

Infamarse. *v. r.* Llèvarse la fàma. *Infamarse.*

Infamatíu, va. *adj.* Lo qui infama. *Infamativo, va.*

Infamatòri, ria. *adj.* Qui deshaura. *Infamatorio, ria.*

Infàme. *adj.* De màla fàma, sense honor, sense crèdit. = Infamàd per la llèy. *Infame.*

Infamement. *adv.* Sens honor. *Infamemente.*

Infàmia. *f.* Deshonra, descrèdit, afronta, indignidat, etc. *Infamia.*

Infamios, sa. *adj.* Qui deshaura. *Infamatorio, ria, y ant. infamoso, sa.*

Infamiosament. *adv.* Ab infàmia. *Infamosamente.*

Infància. *f.* La edat del hòmo fins a 7 ànys. *Infancia.*

Infàndo. *adj. ant.* Indigne de dirse. *Infando.*

Infànt, ta. *m. f.* Tot hòmo qui no es arribad a la edat de 7 ànys. = Los fíys y fíyas, escèpte el major, de los réys de Espàña y Portugál. *Infante, ta.*

Infantat. *m.* El territòri destinad para la manutenció dels infànts reyàls. *Infantado.*

Infanteria. *f.* Tròpa a peu. *Infanteria.*

Infanteria. *f.* Multitud de allòts. *Muchacheria.*

Infantèt, ta. *m. f.* Nins petíts. *Infantico, ca, illo, illa, ito, ita.*

Infanticida. *m. f.* Matadors de infànts. *Infanticida.*

Infanticidi. *m.* Mòrt violènta de infànt. *Infanticidio.*

Infantó. *m. f.* V. Infantèt. *Infantico, etc.*

Infantíl. *adj.* Cosa de infànts. *Infantil.*

Infatigable. *adj.* Que no se pòt cansar. *Infatigable.*

Infatigablement. *adv.* Sense cansarse. *Infatigablemente.*

Infatuació. *f.* El acte y efecte de infatuar. *Infatuacion.*

Infatuàd, da. *p. p.* de infatuar, se. *Infatuado, da.*

Infatuar. *v. a.* Fer tornar fàtuo. *Infatuar.*

Infatuarse. *v. r.* Tornar fàtuo. *Infatuarse.*

Infàustament. *adv.* Infelismènt. *Infautamente.*

Infàusto, ta. *adj.* Funést, infélis. *Infauto, ta.*

Infecció. *f.* Corrupció, contàtge. *Infeccion.*

Infectad, da. *p. p.* de infectar. *Infectado, da.*

Infectar. *v. a.* Comunicar malaltia, pèste, etc. *Infectar.*

Infècte, ta. *adj.* Corrompúds, pudríds. *Infecto, ta.*

Infectíu, va. *adj.* Lo qui infècta. *Infectivo, va.*

Infecundidat. *f.* Esterilidat. *Infecundidad.*

Infecundo, da. *adj.* Estèril. *Infecundo, da.*

Infelicitat. *f.* Desdítia, desventura. *Infelicidad.*

Infélis. *adj.* Desgraciad, desventurad, calamitós, miserable. *Infeliz.*

Infelismènt. *adv.* Ab màl succés. *Infelizmente.*

Inferid, da. *p. p.* de inferir. *Inferido, da.*

Inferior. *adj.* Lo qui està devall, lo qui es méns que àltre: subjècte a àltri. *Inferior.*

Inferioridat. *f.* La condició de lo inferior. *Inferioridad.*

Inferir. *v. a.* Concluir, deduir. = Treurer una cosa de àltra. *Inferir.*

Inferirse. *v. r.* *Inferirse.*

Infèrn. *m.* El llòc de los condemnàds. = Discòrdia, renou y el llòc abònt ny há. *Inferno.*

Infèrnal. *adj.* Lo qui es del infèrn. = Molt màl, dañós, perjudiciàl. *Inferral.*

Infestació. *f.* El acte de infestar. *Infestacion.*

Infestad, da. *p. p.* de infestar. *Infestado, da.*

Infestar. *v. a.* Contagiar. = Arruinar, destruir. *Infestar.*

Inficció. *f.* V. Infecció. *Inficion.*

Inficionad, da. *p. p.* de inficionar. *Inficionado, da.*

Inficionar. *v. a.* Contagiar, empestifèrar. = Corrompre, viciar, pervertir. *Inficionar.*

Infidelidat. *f.* Deslealtat, perfidia, trahició. = Fàlta de fe catòlica. = El agregat de los gentils. *Infidelidad.*

Infidelíssim, ma. *sup.* Mòlt infàel. *Infidelísimo, ma.*

Infidència. *f.* Fàlta de confiànsa. *Infidencia.*

Infident. *adj.* Desleal, infàel. *Infidente.*

Infiguràble. *adj.* Lo qui no pòt tenir figura corporal. *Infigurable.*

Ínfim, ma. *adj.* Lo més bàix, lo qui es méns que àltre, lo més despreciàble en qualsevol línea. *Ínfimo, ma.*

Infinitat. *f.* Lo qui no té fi. = Gran nombre o multitud de cosas. *Infinidad.*

Influit, ta. *adj.* Lo qui no té fi. = *Excessiu*, seuse nombre. *Influito*, ta.
Infinítament. *adv.* Sense fi. *Infinítamente*.
Infinítu. *m.* El módo del vérb qui no denôta témps, ni uombre, ni persona. *Infinítivo*.
Infinítíssima. *f.* Pârt infinítament petita segons los matemàtics. *Infinítésima*.
Infinítessimâl. *adj.* Se diu en matemàtica de una pârt infinítament petita. *Infinítesimal*.
Infirmâd, da. *p. p.* de *infirmar*. *Infirmado*, da.
Infirmar. *v. a. cur.* Declarar nullo, invàlid. *Infirmar*.
Inflâd, da. *p. p.* de *inflar*. *Inflado*, da ò *hinchado*, da. = *Abotagado*, da.
Inflamâble. *adj.* Fâcil de encéndrer. *Inflamable*.
Inflamació. *f.* El âcte y efecte de inflamar ò encéndrer. = *Infló* en còs de animâl. *Inflamacion*.
Inflamâd, da. *p. p.* de *inflamar*. *Inflamado*, da.
Inflamar. *v. a.* Encéndrer alguna còsa. = *Acalorar* sas passións. *Inflamar*.
Inflamarse. *v. a.* Abrasarse. = *Inflarse* alguna pârt del còs posântse de un color eucès. *Inflamarse*.
Inflar. *v. a.* Bufar, umplir de vént ò âyre. *Inchar* ò *inflar*. = Sas gâltas. *Inflar*, *hinchar* ò *abofellar los carrillos*. = Lo que fân los allòts quând un iufia sas gâltas, y un âltre las desinfia ab un tòc. *Hacer el buz*.
Inflarse. *v. r.* Umplirse de âyre. ò âygo dins es còs ò de matèria un boñy, tumor, etc. *Inflarse* ò *hincharse*. = Còm una bota: molt. *Abotagarse*. = Sa pânxa bevênt molta âygo. *Encharcarse de agua*. = *Ensuperbirse*. *Inflarse*, *hincharse*.
Inflatiu, va. *adj.* Lo qui iufia. *Inflativo*, va.
Inflexibilitât. *f.* Impossibilitât que té una còsa de doblegarse. = *Constància* y *firmesa* de ânimo. *Inflexibilidad*.
Inflexible. *adj.* Lo qui no se déxa doblegar ò tórser. = *Constânt*, *firme*. *Inflexible*.
Inflexió. *f.* Dobleg, torsedura. = *Variació* de la veu. = *Declinació* del nôrm ò *conjugació* del vérb. *Inflexion*.
Infló. *m.* Tumor, inflamació. *Hinchazon*.
Inflonèt. *m.* Infló petit. *Hinchazoncico*, *illa*, *ita*.
Inflúcs. *m.* V. *Influència*. *Influjo*.
Influència. *f.* El âcte de influir, acció de una còsa qui ajuda á produir. *Influencia*.
Influent. *adj.* ò *p. a.* de *influir*. El qui influèix. *Influente*.
Influid, da. *p. p.* de *influir*. *Influido*, da.
Influir. *v. a. ò n.* Causar cèrts efectes un còs en âltre. = *Ohrar* per una virtut secreta. = *Comunicar* Déu algún do de la séua gràcia. *Influir*.
Inforciât. *m.* La segona pârt de las pandéctas de Justiniâ. *Inforciado*.

Informació. *f.* Averiguació, inquisició. *Informacion*.
Informâd, da. *p. p.* de *informar*, se. *Informado*, da.
Informâl. *adj.* Fâlto de formalidât. *Informal*.
Informalidât. *f.* Carència de formalidât. *Informalidad*.
Informânt. *m.* El comissionâd para prènder las informacions de algú. *Informante*.
Informar. *v. a.* Donar noticia de alguna còsa. = Donar sa primèra forma. *Informar*.
Informarse. *v. r.* Eczaminar, inquirir, preguntar. *Informarse*.
Informe. *m.* Noticia, instrucció. = *adj.* Tosco, sense forma. *Informe*. = *Prènder* ets informes. *Tomar las informaciones*.
Informidât. *f.* Calidât de lo qui es informe. *Informidad*.
Infortificâble. *adj.* Lo qui no se pôt fortificar. *Infortificable*.
Infortuna. *f.* La mâla influència de los âstros. *Infortuna*. = Major ò primèra: Saturno. *Mayor* ò *primera*. = Segona: Màrte. *Segunda*.
Infortunâd, da. *adj.* Desgraciâd, infélis. *Infortunado*, da.
Infortunâdamént. *adv.* Infélismént. *Infortunadamente*.
Infortuni. *m.* Calamidât, desgràcia. *Infortunio*.
Infracció. *f.* Rompement. = *Transgressió* de lléy, pàcte, etc. *Infraccion*.
Infractor, ra. *m. f.* El qui romp lléy, etc. *Infractor*, ra.
Infraescrit, ta. *adj.* Los abâix firmâds. *Infraescrito*, ta.
Infrangible. *adj.* Lo qui no es frâgil. *Infrangible*.
Infrâoctâu, va. *adj.* Algún de los dias de una octâva. *Infraoctavo*, va.
Infrâoctâva. *f.* Los sis dias compresos entre el dia de la fèstividât y el câp de la octâva de alguna fèsta. *Infraoctava*.
Infrucció. *f. ant.* Tribút que se pagâva per el tràst de càsa. *Infruccion* ò *insurcion*.
Infructifero, ra. *adj.* Lo qui no dona fruyt, profit ò utilidât. *Infructifero*, ra.
Infructuós, sa. *adj.* Qui no dona fruyt = *Inútil*, sense profit. *Infructuoso*, sa.
Infructuosamént. *adv.* Inútilmént. *Infructuosamente*.
Infula. *f.* Mitra, turbânt. = *Altivès*, presuoció. *Infula*.
Insuadâd, da. *adj.* Lo qui no té fonemént. *Insuadado*, da.
Insuâcible. *adj.* Lo qui no se pôt fôndrer. *Insuâdible*.

Infundir. *v. a.* Comunicar, inspirar. = Donar ànim, valor, etc. *Infundir.*

Infús. *sa. p. p.* de infundir. *Infuso, sa* ò *infundido, da.*

Infús. *sa. adj.* Se diu de la sabiduría ò ciència que Déu infundèix en la ànima. *Infuso, sa.*

Infusió. *f.* El acte de infundir. = El módo ab que Déu infundèix en nosàltres la sèna gràcia. = Preparació de una còsa para adquirir las propietats de una àltra. = La acció de tirar la àygo demunt es càp del que batían. *Infusion.*

Ingeneràble. *adj.* Lo qui no pòt ser engendrât. *Ingenerable.*

Ingèni. *m.* La facultat ab que el hómo discorre. =

Industria, màña, capacidât, habilitât, sutilesa. = Qualsevòl màquina en la mecànica. = Mòlt de sucra. *Ingenio.*

Ingeniós. *sa. adj.* Industriós, hàbil, sutil, fi. *Ingenioso, sa.*

Ingeniosament. *adv.* Agudament. *Ingeniosamente.*

Ingeniosidât. *f.* Sutilesa de esperit. *Ingeniosidad.*

Ingeniosíssim. *ma. sup.* Mòlt ingeniosos. *Ingeniosísimo, ma.*

Ingénit. *ta. adj.* No engendrât, naturâl, innâd. *Ingénito, ta.*

Ingènuament. *adv.* Ab ingenuidât *Ingenuamente.*

Ingenuidât. *f.* Senzillès, veracidât, honradès. *Ingenuidad.*

Ingènuo. *nua. adj.* Vèràs, honràd, senzill. *Ingenuo, nua.*

Ingles. *m.* La llèngo inglesa. *Ingles.*

Ingles. *sa. adj.* El naturâl de ò lo pertañent à Inglatèrra. *Ingles, sa.*

Inglesa. *f.* Casâca curta. *Inglesa.*

Ingleseta. *f.* Casaqueta. *Ingleseta.*

Inglet. *m.* La línea qui dividèix en duas parts el àngulo dret del càrtabò. *Inglete.*

Ingovernàble. *adj.* Qui no pòt ser governâd. *Ingovernable.*

Ingrât. *ta. adj.* Desagraid, desatent à los bènèfics rebúds. = Incòmodo, molést à los sentits. = Terrèno estèril. *Ingrato, ta.*

Ingrátament. *adv.* Ab ingratitude. *Ingratamente.*

Ingratitud. *f.* Desagraiment, olvido de los bènèfics rebúds. *Ingratitud.*

Ingrediènt. *m.* Qualsevòl dròga qui entra en la composició de un medicament. *Ingrediente.*

Ingrés. *m.* Entrâda. = Principi, comensament. *Ingreso.*

Inhàbil. *adj.* Incapàs, inútil para alguna còsa. = Fâlto de habilitât. *Inhàbil.*

Inhabilitât. *f.* Fâlta de habilitât. = Obstàcle qui impedèix el eczercici ò el lògro de algún empleyo. *Inhabilidad.*

Inhabilitésim. *ma. sup.* Mòlt inhàbils. *Inhabilitísimo, ma.*

Inhabilitació. *f.* El acte y efecte de inhabilitar. *Inhabilitacion.*

Inhabilitâd. *da. p. p.* de inhabilitar. *Inhabilitado, da.*

Inhabilitar. *v. a.* Donar per inhàbil à algú. = Impossibilitar à un para alguna còsa. *Inhabilitar.*

Inhabilitarse. *v. r.* Ferse inhàbil. *Inhabilitarse.*

Inhabitâble. *adj.* Lo que no se pòt habitar. *Inhabitable.*

Inhabitâd. *da. adj.* Lo que no se habita. *Inhabitado, da.*

Inherència. *f.* Unió del accident à la sustància. *Inherencia.*

Inherent. *adj.* Unid inseparàblement. *Inherente.*

Inhesió. *f.* Unió. *Inhesion.*

Inhibició. *f. cur.* Prohibició del conexement de una càusa. *Inhibicion.*

Inhibid. *da. p. p.* de inhibir. *Inhibido, da.*

Inhibir. *v. a.* Prohibir el conexement de una càusa. *Inhibir.*

Inhibitòri. *ria. adj. cur.* Lo qui prohibèix à un jutge el conexement de una càusa. *Inhibitorio, ria.*

Inhonést. *ta. adj.* Deshonést, indecènt. *Inhonesto, ta.*

Inphonéstament. *adv.* Indecèntment. *Inhonestamente.*

Inhonestidât. *f.* Deshonestidât. *Inhonestidad.*

Inhospitalidât. *f.* Fâlta de hospitalidât. *Inhospitalidad.*

Inhumâ. *na. adj.* Bàrbaro, cruèl, fièro, tigre. *Inhumano, na.*

Inhumànament. *adv.* Ab inhumanidât. *Inhumanamente.*

Inhumanidât. *f.* Crueldât, fieressa. *Inhumanidad.*

Inhumaníssim. *ma. sup.* Mòlt inhumânos. *Inhumanísimo, ma.*

Inhumaníssimament. *adv. sup.* Ab molta inhumanidât. *Inhumanísimamente.*

Iniciació. *f.* El acte y efecte de iniciar. *Iniciacion.*

Iniciâd. *da. p. p.* de iniciar. *Iniciado, da.*

Iniciâl. *adj.* Se diu de la lletra majúscula ab que se comènsa capítol, parâula después de punt, etc. *Inicial.*

Iniciar. *v. a.* Admètrer à un à los secrets y mistèris de una religió ò de una sècta absurda. *Iniciar.*

Iniciarse. *v. r.* Instruirse en los mistèris, etc. *Iniciarse.*

Iniciatíu. *va. adj.* Lo qui comènsa, y servèix de comensament à una còsa. *Iniciativo, va.*

Luico, ca. *adj.* Dolénts, málvads, injústs. *Inicuo*, *cua*.

Luicuamént. *adv.* Injustamént. *Inicuamente*.

Luicuo, *cua*. *adv.* V. luico.

Inimagináble. *adj.* Lo que no se pôt imaginar. *Inimaginable*.

Inimitáble. *adj.* Lo que no se pôt imitar. *Inimitable*.

Inintelligible. *adj.* Lo que no se pôt enténdrer. *Ininteligible*.

Iniquidát. *f.* Injusticia, dolentía, maldát. *Iniquidad*. = Sa iniquidát el se menja. *Se come de iniquidad*.

Iniquíssim, *ma*. *sup.* Molt inico. *Iniquísimo*, *ma*.

Iniquíssimamént. *adv. sup.* Ab molta iniquidát. *Iniquísimamente*.

Injecció. *f.* El efècte y ácte de posar sas màns. *Inyeccion*.

Injuria. *f.* Agrávi, afronta. impropèri. = Acció de qui se seguèix dâñy, afronta. *Injuria*. = Sòlamént de parâula. *Denuesto*.

Injuriád, *da*. *p. p.* de injuriar. *Injuriado*, *da*. = De parâula. *Denostado*, *da*.

Injuriador, *ra*. *m. f.* El qui injuria. *Injuriador*, *ra*. = De parâula. *Denostador*, *ra*.

Injuriar. *v. a.* Dir ô fer alguna còsa qui càuza dâñy, afronta á algú. *Injuriar*, *denostar*.

Injuriós, *sa*. *adj.* Qui càuza injuria. *Injuriioso*, *sa*.

Injuriósamént. *adv.* Ab injuria. *Injuriosamente*.

Injúst, *ta*. *adj.* Contrári á justicia ô còtra rahó. *Injusto*, *ta*.

Injustamént. *adv.* Còtra justicia. *Injustamente*.

Injusticia. *f.* Acció còtra justicia, lley, rahó. *Injusticia*.

Injustíssim, *ma*. *sup.* Molt injúst. *Injustísimo*, *ma*.

Injustíssimamént. *adv. sup.* Ab molta injusticia. *Injustísimamente*.

Inllegible. *adj.* Lo que no se pôt llegir. *Inlegible*.

Ilícit, *ta*. *adj.* Ilícito, *ta*.

Innát, *ta*. *adj.* Connatural. *Innato*, *ta*.

Innavegáble. *adj.* Lo que no se pôt navegar. = Bârco véy ô espeñád. *Innavegable*.

Innegáble. *adj.* Lo que no se pôt negar. *Innegable*.

Innòble. *adj.* No nòble. *Innoble*.

Innocència. *f.* Bondát, pureza, eczenció de tota culpa. = Estréma simplicidát. *Inocencia*. = Estat de la innocència, aquèll en qui fone créad el primer hòmo. *Estado de la inocencia*.

Innocént. *adj.* Eczént de tota culpa. = Benèyt en extrém. = Allòt qui no arriba á sèt aïys. *Inocente*.

Innocéntmént. *adv.* Sense malicia. *Inocentement*.

Innocentíssim, *ma*. *sup.* Molt innocénts. *Inocentísimo*, *ma*.

Innocentíssimamént. *adv. sup.* Ab molta innocècia. *Inocentísimamente*.

Innòcuo, *cua*. *adj.* Qui no es dâñós. *Innocuo*, *cua*.

Innominád, *da*. *adj. cur.* Se diu de un contrácte qui no té uòm particular. *Innominado*, *da*.

Innovació. *f.* Alteració, mudâusa. *Innovacion*.

Innovád, *da*. *p. p.* de innovar. *Innovado*, *da*.

Innovador, *ra*. *m. f.* El qui innòva. *Innovador*, *ra*.

Innovar. *v. a.* Introduir alguna còsa nòva. = Prosseguir un procès. *Innovar*.

Innovarse. *v. r.* *Innovarse*.

Innumerabilidát. *f.* Immensidát, infinidát, multi-tút excessiva. *Innumerabilidad*.

Innumeráble. *adj.* Lo qui no se pôt contar, dir ô señalar el seu nombre. *Innumerable*.

Innumeráblemént. *adv.* Sens nombre. *Innumerablemente*.

Inobediència. *f.* Fálta de obediència. *Inobediencia*.

Inobediént. *adj.* El qui no obedix. *Inobediente*.

Inobserváble. *adj.* Lo que no se pôt observar. *Inobservable*.

Inobservància. *f.* Fálta de observància. *Inobservancia*.

Inobservánt. *adj.* El qui no observa. *Inobservante*.

Inoculació. *f.* Empèlt de sa pigòta. *Inoculacion*.

Inoculád, *da*. *p. p.* de inocular. *Inoculado*, *da*.

Inoculador. *m.* El qui empèlta sa pigòta. *Inoculador*.

Inocular. *v. a.* Empeltar sa pigòta. *Inocular*.

Inofès, *sa*. *adj.* No agraviád. *Inofenso*, *sa*.

Inoficiós, *sa*. *adj. cur.* Fòre témps. *Inoficioso*, *sa*.

Inoïd, *da*. *adj.* No oïd. *Inaudito*, *ta*.

Inopináble. *adj.* Lo que no se pôt concèber, qui no se pôt prevèurer. = Increible. *Inopinable*.

Inopinád, *da*. *adj.* Impensád. *Inopinado*, *da*.

Inopinádament. *adv.* De improvís. *Inopinadamente*.

Inordenád, *da*. *adj.* Desordenád, confús. *Inordenado*, *da*.

Inordenádament. *adv.* Sense orde. *Inordenadamente*.

Inordinád, *da*. V. Inordenád. *Inordinado*, *da*.

Inquièt, *ta*. *adj.* Commogúd, perturbád. = Qui no té sossèg. *Inquieto*, *ta*.

Inquietád, *da*. *p. p.* de inquietar, se. *Inquietado*, *da*.

Inquietador, *ra*. *m. f.* El qui inquièta. *Inquietador*, *ra*.

Inquietar. *v. a.* Enfadar, molestar, irritar, môurer. *Inquietar*.

Inquietarse. *v. r.* Enfadarse, irritarse. *Inquietarse*.

Inquietíssim, *ma*. *sup.* Molt inquièta. *Inquietísimo*, *ma*.

Inquietíssimamént. *adv. sup.* Ab molta inquietút.

Inquietissimamente.
Inquietut. *f.* Eufado, pena, sentiment. *Inquietud.*
Inquilinidat. *f. cur.* El dret que inquirèix el llogater. *Inquilinidat* ò *inquilinato.*
Inquilino, na. m. f. El qui té alguna casa llogada. *Inquilino, na.*
Inquirid, da. p. p. de inquirir. *Inquirido, da.*
Inquiridor, ra. m. f. El qui inquirèx. *Inquiridor, ra.*
Inquirir. v. a. Investigar, cercar ab cuydado. *Inquirir.*
Inquisició. f. Investigació, averiguació. = *Tribunal* qui castiga los impíos y infuèls. = *La casa* ahont se judica. *Inquisicion.*
Inquisidor, ra. m. f. El qui inquirèix. *Inquisidor, ra.*
Inquisidor. m. El individuo del tribunal de la inquisició. *Inquisidor.*
Inquitáble. adj. Lo que no se pòt quitar. *Inquitáble.*
Insabible. adj. Lo que no se pòt saber. *Insabible.*
Insaciabilitat. f. Fam, sed qui no se pòt apagar. *Insaciabilidad.*
Insaciáble. adj. El qui no se assacia. *Insaciable.*
Insaciáblemént. adv. Sense saciedat. *Insaciáblememente.*
Insania. f. Locura, frenesi. *Insania.*
Insano, na. adj. Lúeo, insensad. *Insano, na.*
Inscribir. v. a. Gravar, posar una inscripció. = *Compondrer* una figura dins altra. *Inscribir.*
Inscripció. f. Títol, rótulo en memòria de algún succés. = *Escriptura* en sepulcre, pédra, estàtua, etc. *Inscripcion.*
Insecto. m. Tot animal qui no té ossos, com llimac, sérp, etc. *Insecto.*
Insensescència. f. Calidat de lo qui no torna véy. *Insensescencia.*
Insensad, da. adj. Fátuo, nêcio, tonto. *Insensato, ta.*
Insensatès. f. Fatuidat, falta de seny. *Insensatez.*
Insensibilitat. f. Falta de sensibilitat. = *Duresa* de cor. = *Fatuidat.* *Insensibilidad.*
Insensible. adj. El qui no sent. = *Privad* de sentits per algún accidént. = *Lo* que no se percéb per los sentits. = *Qui* res li fa fórsa. *Insensible.*
Insensiblement. adv. Pòc á pòc. *Insensiblemente.*
Inseparabilitat. f. Calidat de lo inseparable. *Inseparabilidad.*
Inseparable. adj. Lo qui no se pòt ò es molt difícil de separar. *Inseparable.*

Inseparáblemént. adv. Sense separació. *Inseparáblememente.*
Insepult, ta. adj. No enterrad. *Insepulto, ta.*
Inservició. f. Introducció de una còsa dins altra. *Inservicion.*
Insertad, da. p. p. de insertar. *Inserto, ta.*
Insertar. v. a. Introduir una còsa dins altra. *Insertar.*
Insidia. f. Emboscada, trampa. *Insidia.*
Inservible. adj. Lo qui no pòt servir. *Inservible.*
Insidiad, da. p. p. de insidiar. *Insidiado, da.*
Insidiador, ra. m. f. El qui insidia. *Insidiador, ra.*
Insidiar. v. a. Posar tràmpan, llassos para sorprend. = *Trahir*, enganar. *Insidiar.*
Insidiós, sa. adj. Engafós, falsari. *Insidiosò, sa.*
Insidiosament. adv. Ab engafy. *Insidiosamente.*
Insigna. f. Sena. *Seña.*
Insigne. adj. Célebre, illustre, famós, singular. *Insigne.*
Insignement. adv. Famosament. *Insignemente.*
Insignia. f. Distintiu, bandera, penó qui servèix de distintiu. *Insignia.*
Insignificació. f. Ninguna significació. *Insignificacion.*
Insignificant. adj. Lo qui no significa res. *Insignificante.*
Insinuació. f. El acte y efecte de insinuar. = *La acció* del orador de introduir en el ánimo dels oyénts. = *cur.* Presentació de una escriptura paraque el jutge interpós en ella la sena autoridat. *Insinuacion.*
Insinuad, da. p. p. de insinuar. *Insinuado, da.*
Insinuar. v. a. Apuntar, tocar de pèssu alguna espècie. *Insinuar.*
Insinuarse. v. r. Introduir en el orador ab suavidat en el ánimo de los oyénts. *Insinuarse.*
Insipidès. f. Falta de sabor. *Insipidez.*
Insipido, da. adj. Sense sabor, sense gust. = *Sense* gràcia, sense vivesa. *Insipido, da.*
Insipiència. f. Ignorància. *Insipiencia.*
Insipiént. adj. Ignorant. *Insipiente.*
Insistència. f. Porfia. *Insistencia.*
Insistir. v. a. Porfiar, continuar, repetir. *Insistir.*
Ínsito, ta. adj. Natural. *Ínsito, ta.*
Insociabilitat. f. Falta de sociabilitat. *Insociabilidad.*
Insociáble. adj. Contrari á la sociedad. *Insociable.*
Insolència. f. Descaro, desvergoña. = *Acció* mala. *Insolencia.*
Insolént. adj. Descarad, sense vergoña. = *Atrevíd,*

superbo, dolent. *Insolente*.
Insolídum. *adv.* Tots per sí, y un per tots. *Insólido*.
Insólit, *ta.* *adj.* No acostumad. *Insólito*, *ta.*
Insoluble. *adj.* Lo que no se pôt pagar. *Insoluble*.
Insolvència. *f.* Impossibilitat de pagar. *Insolvencia*.
Insolvent. *adj.* El qui no té de que pagar. *Insolvente*.
Insòmni. *m.* Desvellament, vigília. *Insomnio*.
Insondeyable. *adj.* Lo qui no se pôt midar ô saber á fondo. *Insondeable*.
Insoportable. *adj.* Lo que no se pôt ô es mal de sufrir. *Insoportable*.
Inspecció. *f.* Observació cuydada. = Càrreg de alguna cosa. = La oficina del inspector. *Inspeccion*.
Inspeccionad, *da.* *p. p.* de inspeccionar. *Inspeccionado*, *da.*
Inspeccionar. *v. a.* Observar ab cuydado. *Inspeccionar*.
Inspector, *ra.* *m. f.* El qui inspecciona. *Inspector*, *ra.*
Inspector. *m.* Quéfe militar qui vella sobre la trôpa que té á son càrreg. *Inspector*.
Inspiració. *f.* El acte y efecte de inspirar. *Inspiracion*.
Inspirad, *da.* *p. p.* de inspirar. *Inspirado*, *da.*
Inspirad, *da.* *adj.* Ple del esperit de Déu. = Il·luminad divinament. *Inspirado*, *da.*
Inspirar. *v. a.* Enviar-se el ayre estèrn. = Dictar alguna cosa. = Mòurer Déu interiorment á un. *Inspirar*.
Inspiritu, *va.* *adj.* Lo qui inspira. *Inspirativo*, *va.*
Instabilitat. *f.* Inconstància, jugeresa. *Instabilidad*.
Instable. *adj.* Inconstant, poc firme, vario. *Instable*.
Instalació. *f.* El acte y efecte de instalar. *Instalacion*.
Instalad, *da.* *p. p.* de instalar. *Instalado*, *da.*
Instalar. *v. a.* Posar en possessôri. *Instalar*.
Instància. *f.* Peticó efíca. = Impugnació de la respôsta al argument. *Instancia*.
Instància. *f.* Acusació. *Acusacion*.
Instànt. *m.* El més curt espáy del témps. *Instante*. = Á cada instànt. *adv.* Molt sovint. *À cada instante*. = Al instànt: al punt, luégo. *Al instante*. = En un instànt: molt prest. *En un instante*. = Per instànts: continuament. *Por instantes*.
Instànt. *p. a.* de instar. = *adj.* Urgent, qui do-

na préssa. *Instante*.
Instantaneidat. *f.* Eczistència momentànea. *Instantaneidad*.
Instantáneo, *nea.* *adj.* De molt poca duració. *Instantáneo*, *nea.*
Instar. *v. a.* Demanar ab instància, persistir, importunar. = Impugnar la respôsta. *Instar*.
Instauració. *f.* Renovació. *Instauracion*.
Instaurad, *da.* *p. p.* de instaurar. *Instaurado*, *da.*
Instaurador, *ra.* *m. f.* El qui instaura. *Instaurador*, *ra.*
Instaurar. *v. a.* Renovar, restablir. *Instaurar*.
Instauratiu, *va.* *adj.* Á propòsit para restaurar. = Qui repára sas fôrças. *Instaurativo*, *va.*
Instigació. *f.* Escitació, eshortació vehemént. *Instigacion*.
Instigad, *da.* *p. p.* de instigar. *Instigado*, *da.*
Instigador, *ra.* *m. f.* El qui instiga. *Instigador*, *ra.*
Instigar. *v. a.* Escitar, estimular, tentar. *Instigar*.
Instilació. *f.* Destilació. *Instilacion*.
Instilar. *v. a.* Vessar gota á gota. *Instilar*.
Instint. *m.* Impuls, moviment interior de Déu. = Inclínació que la naturalesa, axò es Déu, há donada á los animals para governarse en sas séuas operacions. *Instinto*.
Institució. *f.* Establiment, fundació. = Educació, ensenansa. *Institucion*.
Instituïd, *da.* *p. p.* de instituir. *Instituido*, *da.*
Instituïdor, *ra.* *m. f.* El qui instituëix. *Instituïdor*, *ra.*
Instituir. *v. a.* Establir, fundar. = Ensenar, instruir. *Instituir*.
Institút. *m.* Establiment, mōdo de vida. = Propòsit, intènt. *Instituto*.
Instituta. *f.* Principis del dret romà. *Instituta*.
Instituyent. *p. a.* de instituir. El qui instituëix. *Instituyente* ô *instituyente*.
Instrucció. *f.* Ensenansa. = Orde que se dona á algú. *Instruccion*.
Instructiu, *va.* *adj.* Lo qui instruëix. *Instructivo*, *va.*
Instructivament. *adv.* Para instrucció. *Instructivamente*.
Instruïd, *da.* *p. p.* de instruir. *Instruido*, *da* ô *instructo*, *ta.*
Instruïdor, *ra.* *m. f.* El qui instruëix. *Instructor*, *ra*, y *ant.* *instruïdor*, *ra.*
Instruir. *v. a.* Ensenar. = Informar, donar instruccions. *Instruir*. = Un procés: formalisarlo. *Instruir un proceso*.
Instrument. *m.* Tot lo qui servëix para fer una cosa. = Mēli. = Escrit qui fā fe. *Instrumento*. = Música: màquina qui sōna. *Músico*. = De but: el

qui para sonar necessita vent. *De viento*. = Astronòmic, el qui servèix para observar los àstros, etc. *Astronómico*. = Ab que los gerrers perfeccionan la òbra. *Alaria*. = Ab que se fan los grampòns. *Terraja*. = Fer parlar un instrument mdsic: tocarlo bé. *Hacer hablar un instrumento*. = Instrument: hòmo sense mñas. *Mordrego*. = Instruments para trèurer fòc: pédra, esca y foguer. *Lumbres*.

Instrumental. *adj.* Pertañent á instrument. *Instrumental*.

Instrumentalmént. *adv.* Á manéra de instrument. *Instrumentalmente*.

Instrumentista. *m.* Músic qui tòca instrument. *Instrumentista*.

Insuàve. *adj.* Desagradàble. *Insuave*.

Insubsistència. *f.* Inconstància, pòca solidès. *Insubsistencia*.

Insubsistent. *adj.* Inconstànt, pòc segur. *Insubsistente*.

Insubstanciàl. *adj.* De pòca entidat ò valor. *Insubstancial*.

Insoficiència. *f.* Incapacitat, inaptitud. *Insuficiencia*.

Insoficiènt. *adj.* Qui no basta. *Insuficiente*.

Insoficièntmènt. *adv.* Ab insoficiència. *Insuficientemente*.

Insufrible. *adj.* Lo que no se pòt sufrir ò tollerar. *Insufrible*.

Insufriblemènt. *adv.* De un mòdo intolleràble. *Insufriblemente*.

Insular. *adj.* Pertañent á ò de isla. *Insular*.

Insúls, *sa*. *adj.* Fàd, sense sàl. = Sense gràcia, sense vivesa. *Insulso*, *sa*.

Insulès. *f.* Fàlta de gràcia. *Insulsa*.

Insulsamènt. *adv.* Sense gràcia, sense vivesa. *Insulsamente*.

Insultàd, *da*. *p. p.* de insultar. *Insultado*, *da*.

Insultador, *ra*. *m. f.* El qui insulta. *Insultador*, *ra*.

Insultànt. *p. a.* de insultar. El qui insulta. *Insultante*.

Insultar. *v. a.* Fer bèsa y burla, ofèndrer, irritar á algú. *Insultar*.

Insultarse. *v. r.* Accidentarse segons los mètges. *Insultarse*.

Insulto. *m.* Bèsa, burla, ofèusa, irrisió. = Atac repentí de malaltia. *Insulto*.

Insupèrable. *adj.* Lo que no se pòt vèuser. *Insuperable*.

Insupuràble. *adj.* Qui no pòt supurar. *Insupurable*.

Insurgènt. *adj.* Rebellàd. *Insurgente*.

Insurrecció. *f.* Rebellió, sublevació. *Insurreccion*.

Insustanciàl. *adj.* Lo qui té pòc mèrit ò valor. *Insustancial*.

Intàcto, *ta*. *adj.* Sencèr, pur, no espeñad. *Intacto*, *ta*.

Integèrrim, *ma*. *sup.* Molt sencèr. *Integérrimo*, *ma*.

Integració. *f.* La acció de integrar en la matemàtica. *Integracion*.

Integràl. *adj.* Se diu de las pàrts qui compònen la integridat de un tot. *Integral*.

Integràlmènt. *adv.* De un mòdo integràl. *Integralmente*.

Integramènt. *adv.* Entèramènt. *Integramente*.

Integrànt. *p. a.* de integrar. El qui integra. *Integrante*.

Integrar. *v. a.* Trobar la integràl de una cantidat diferenciàl en la matemàtica. *Integrar*.

Integridat. *f.* Estát de un tot qui té totas las pàrts. = Puresa de costúms. = Virginidat. *Integridad*.

Íntegro, *gra*. *adj.* Sencèr, complèt, á qui res fàlta. = Rêcte, irrepreensible. = Qui no se dexa corrompre per empèños, regàlos, etc. *Integro*, *gra*.

Intellecció. *f.* La acció de comprendre, de entèndrer. *Inteleccion*.

Intellectiu, *va*. *adj.* Pertañent á la intel·lecció. *Intelectivo*, *va*.

Intellectiva. *f.* La facultat de entèndrer. *Intelectiva*, ò *intelectivo m.* ò *intelectualidad*.

Intellectuàl. *adj.* Pertañent al entenimènt. = Immaterial. *Intelectual*.

Intellectuàlmènt. *adv.* Per operació sola del entenimènt. *Intelectualmente*.

Intelligència. *f.* Facultat intel·lectiva. = Comprensió, conexemènt. = Pràctica de un ofici. = El sentit de un dit, de una expressió. = Destreza, experiència. = Tracto secrèt. = Sustància espiritua·l. = Concòrdia, unió. = *Inteligencia*. = En intelligència: ben entès. *En inteligencia*.

Intelligenciàd, *da*. *adj.* Qui entén el fèt de una còsa. *Inteligenciado*, *da*.

Intelligent. *adj.* Dòcte, hàbil, sàbi. = El qui té intelligència. *Inteligente*.

Intelligible. *adj.* Fàcil de ser entès. = Lo que se òu claramènt. = Lo que solamènt eczistèix en nòstron entenimènt. *Inteligible*.

Intelligiblemènt. *adv.* Claramènt. *Inteligiblemente*.

Intemperància. *f.* Vici oposad á la temperància. *Intemperancia*.

Intemperànt. *adj.* Destrempad. *Intemperante*.

Intempèrie. *f.* Mál disposició dels humors del còs. = Destemplàusa del témps. *Intemperie*.

Intempestiu, *va*. *adj.* Fòre témps ò lòre propòsit. *Intempestivo*, *va*.

Intempestivament. *adv.* Fòre témps. *Intempestivamente.*

Intenció. *f.* Pensament, designi, ànimo, voluntat.

Intencion. = Primera intenció: el prosseir clar y ab ingenuidat. *Primera intencion.* = Segona intenció: el prosseir solopad, y fallas. *Segunda intencion.*

Intencionad, da. *adj.* El qui té intenció. *Intencionada, da.*

Intencionadament. *adv.* Ab intenció. *Intencionadamente.*

Intencionâl. *adj.* Pertañent á la intenció. *Intencional.*

Intencionâlmént. *adv.* De un modo intencionâl. *Intencionalmente.*

Intendânt. *m.* El primer director de la reyâl hacienda en una provincia ò en un ezêrcit. *Intendente.*

Intendanta. *f.* La dona del intendânt. *Intendenta.*

Intendència. *f.* Cuydado, direcció, govèrn de alguna cosa. = El ofici ò despâtx de intendânt. *Intendencia.*

Intèus, sa. *adj.* Fòrt, vehemént. *Intenso, sa.*

Intèusament. *adv.* Ab vehemència. *Intensamente.*

Intensió. *f.* Estòrs, actividat, eficàcia. *Intension.*

Intensiu, va. *adj.* Vehemént. *Intensivo, va.*

Intensíssim, ma. *adj. sup.* Molt veheménts. *Intensísimo, ma.*

Intensíssimament. *adv. sup.* Ab molta intensió. *Intensísimamente.*

Intént. *m.* Intenció, fi, mira, designi. *Intento.* = Àrduo, temerâri. *Intentona.* = De intént: apòsta. *De intento.*

Intentâd, da. *p. p.* de intentar. *Intentado, da.*

Intentar. *v. a.* Pretenir, provar, procurar alguna cosa. *Intentar.*

Intercadència. *f.* Desigualdat en la conducta, en el estâ ò en el pols. = Inconstància en los afèctes. *Intercadencia.*

Intercadént. *adj.* Desiguâl, inconstânt. *Intercadente.*

Intercadéntmént. *adv.* *Intercadentemente.*

Intercalació. *f.* Collocació de una cosa entre âltres. *Intercalacion.*

Intercalâd, da. *p. p.* de intercalar. *Intercalado, da.*

Intercalar. *adj.* Posad entre âltres. *Intercalar.* = Dia intercalar: el dia que se afiix al febrer en el âny de bixést. *Dia intercalar.*

Intercalar. *v. a.* Posar una cosa entre âltres. *Intercalar.*

Intercedid, da. *p. p.* de intercedir. *Intercedido, da.*

Intercedir. *v. a.* Demanar, pregar, suplicar para

âltre. *Interceder.*

Interceptâd, da. *p. p.* de interceptar. *Interceptado, da.*

Interceptar. *v. a.* Prènder una cosa ântes de arribar al seu destino. *Interceptar.*

Intercessió. *f.* Médiació, pregària. *Intercesion.*

Intercessor, ra. *m. f.* Médiadors. *Intercesor, ra.*

Intercessôri, ria. *adj.* Qui intercedeix. *Intercessorio, ria.*

Intercolumni. *m.* El espây entre columna y columna. *Intercolumnio.*

Intercostâl. *adj.* Lo qui està entre sas costèllas. *Intercostal.*

Intercutâneo, nea. *adj.* Lo qui està entre càrn y coyro. *Intercutáneo, nea.*

Interdicció. *f.* Prohibició. *Interdicción.*

Interés. *m.* Comodidat, utilidat. = Ganància, lucro, profit. = Lo qui interessa. = Profit demunt lo que se hà dexad. *Interes.* = Donar ò prènder á interés. *Dar ò tomar d interes ò d daño.*

Interessâd, da. *p. p.* de interessar. = *adi.* Avâro, demasiadament apégad á los seus interessos. *Interesado, da.*

Interessadament. *adv.* Ab interés. *Interesadamente.*

Interessadíssim, ma. *sup.* Molt interessâds. *Interesadísimo, ma.*

Interessalidat. *f.* Lo qui dona interés, profit. *Interesalidad.*

Interessânt. *adj.* Útil, còmodo. *Interesante.*

Interessar. *v. n.* Ser útil alguna cosa, ser convenient. *Interesar.*

Interessarse per algú. *v. r.* Prènder interés para ell. *Interesarse.*

Interessència. *f.* Assistència personal. *Interesencia.*

Interessèt. *m.* Interés petít. *Interesillo.*

Interim. *adv.* Entretânt. *Interim ò interin.*

Interinament. *adv.* Provisionâlmént. *Interinamente.*

Interinidat. *f.* El témps en que un servèix per âltre. *Interinidad.*

Interino, na. *adj.* El qui servèix interinament. *Interino, na.*

Interior. *adj.* Lo qui està á sa part de dedins. *Interior.*

Interior. *m.* Lo de dedins. *Interior.*

Interioridat. *f.* Lo de dedins de una cosa. *Interioridad.*

Interiorment. *adv.* En lo interior. *Interiormente.*

Interjecció. *f.* Part de la oració gramaticâl ab que se esplican vários afèctes de la ànima. *Interjección.*

Interlinéad, da. *p. p.* de interlinear. *Interlineado, da ò entrerenglonado, da.*

Interlineal. *adj.* Lo escrit entre las retzas escritas.
Interlineal.
Interlinear. *v. a.* Escriure entre sas retzas escritas. *Interlinear* ò *entrerenglonar*.
Interlocució. *f.* Interrupció de una plática per interposició de altra. = Plática alternada entre duas ò més personas. *Interlocucion.*
Interlocutor, ra. *m. f.* El qui parla en nòm de altre. = Cada una de las personas qui parlan en un diàlogo. *Interlocutor, ra.*
Interlocutòri, ria. *adj.* Se diu de la sentència que se dona antes de la definitiva. *Interlocutorio, ria.*
Interluni. *m.* El témps en qui no se ven sa lluna. *Interlunio.*
Intermedi. *m.* El espáy de una còsa ò de una acció á altra. *Intermedio.*
Intermedi, dia. *adj.* Lo qui està al mitx. *Intermedio, dia.*
Interminable. *adj.* Lo qui no té térme. *Interminable.*
Intermissió. *f.* Interrupció. *Intermission.*
Intermitència. *f.* Cessació de, *v. g.* fébra qui torna. *Intermitencia.*
Intermitent. *adj.* Lo qui cessa y torna. *Intermitente.*
Intèrn, na. *adj.* Interior, ocúlt, de la pàrt de dedíns. *Interno, na.*
Internació. *f.* El ácte de internar, *se.* *Internacion.*
Internad, da. *p. p.* de internar, *se.* *Internado, da.*
Intèrnament. *adv.* Interiorment. *Internamente.*
Internar. *v. a.* Entrar endíns. *Internar.*
Internarse. *v. r.* Entrar endíns. = Profundisar en alguna matèria. *Internarse.* = Dins hòsc, garri-ga. *Ensotarse.*
Internunci. *m.* Interlocutor, intérprete. = Ministre del Pàpa qui fà de nuncio. *Internuncio.*
Interpellació. *f.* Entima, avís, citació. *Interpellacion.*
Interpellad, da. *p. p.* de interpellar. *Interpellado, da.*
Interpellar. *v. a.* Implorar aussili y ampáro de átri. = *cur.* Citar, instar sobre el cumpliment de a lgún mandáto. *Interpelar.*
Interpollació. *f.* Collocació de unas còsas entre áltres. = Cessació. *Interpolacion.*
Interpollad, da. *p. p.* de interpollar. *Interpollado, da.*
Interpollar. *v. a.* Collocar unas còsas entre áltres. *Interpollar.*
Interposad, da. *p. p.* de interposar. *Interpuesto, ta.*
Interposar. *v. a.* Posar per intercessor á algú. = Posar al mitx. *Interponer.* = La séua autoridát; *cur.* Corro hòrar el jutge ab el séu decret algú

instrument. *Su autoridad.*

Interposició. *f.* Intervenció, médiació. = Espáy qui média de un témps á áltre. = Posició de unas còsas entre áltres. *Interposicion.*
Interpòsta persona. *f.* El qui fà una còsa per áltre. *Interpòsta persona.*
Interpretació. *f.* Declaració, explicació. = Secretaria qui té á son càrreg traduir los papers es-crits en áltre idioma. *Interpretacion.*
Interpretad, da. *p. p.* de interpretar. *Interpretado, da.*
Interpretador, ra. *m. f.* El qui interpreta. *Interpretador, ra.*
Interpretar. *v. a.* Declarar, explicar. = Traduir de un idioma á áltre. *Interpretar.*
Interpretatiu, va. *adj.* Lo qui servèix para interpretar. *Interpretativo, va.*
Interpretativament. *adv.* *Interpretativamente.*
Intérprete. *m.* El qui interpreta. *Intérprete.*
Intèrregne. *m.* El témps sense réy. *Interregno.*
Interrogació. *f.* Pregunta. = Figura retòrica. *Interrogacion.*
Interrogad, da. *p. p.* de interrogar. *Interrogado, da.*
Interrogador, ra. *m. f.* El qui interròga. *Interrogador, ra.*
Interrogant. *p. a.* de interrogar. = El qui fà sas preguntas jurídicas. = El púnt de interrogació axí: ? *Interrogante.*
Interrogar. *v. a.* Preguntar. *Interrogar.*
Interrogatiu, va. *adj.* Lo pertañent á interrogació ò lo qui servèix para preguntar. *Interrogativo, va.* = El punt interrogant. *Punto interrogativo.*
Interrogatòri. *m.* Sèrie de preguntas. = Eczámen del réyo ò dels testimònis. *Interrogatorio.*
Intèrrómpre. *v. a.* Aturar, impedir de continuar, sospèndre. *Interrumpir, y ant. interromper.*
Intèrrómpud, da. *p. p.* de intèrrómpre. *Interrumpido, da.*
Interrupció. *f.* Descontinnaçió per algú témps. *Interrupcion.*
Intersecad, da. *p. p.* de intersecarse. *Intersecado, da.*
Intersecarse. *v. r.* Estar en creu, entrevesarse duas líneas. *Intersecarse.*
Interstici. *m. pl.* El espáy de témps que média entre una còsa y áltra, còm entre orde y orde sagrádas. *Intersticios.*
Interválo. *m.* Espáy, distància de llòc y témps ò de una veu á áltra. *Intervalo.*
Intervenció. *f.* El ácte y efecte de intervenir. = *cur.* La assistència del nombrad para conèxer en algú negòci. *Intervencion.*

Intervengú, da. p. p. de intervenir. *Intervenido, da.*

Intervenir. v. a. Assistir, estar present. = Médiar. *Intervenir.*

Interventor, ra. m. f. El qui intervé. *Interventor, ra.*

Interjacént. adj. Intermèdi, dia. *Interyacente.*

Intestád, da. adj. Mòrta sense haver fét testamént.

Intestado, da. = Ab intestáto. *adv.* Sense haver fét testamént. *Ab intestato.*

Intestinâl. adj. Pertañent á budéll. *Intestinal.*

Intestino. m. Budéll. *Intestino.*

Íntim, ma. adj. Interior, intèrn. = Se diu de la amistât y del amig de molta confiânsa. *Íntimo, ma.*

Íntimamént. adv. Ab confiânsa. *Íntimamente.*

Intimidád, da. p. p. de intimidar. *Intimidado, da.*

Intimidar. v. a. Fer pô. *Intimidar.*

Intimidât. f. Gròssa amistât. *Intimidad.*

Intitulâd, da. p. p. de intitular. *Intitulado, da.*

Intitular. v. a. Posar títol. = Donar ô posar títol á una còsa ô persona. *Intitular.*

Intocâble. adj. Lo que no se pôt tocar. *Intangible.*

Intollerâble. adj. Lo que no se pôt sufrir. *Intolerable.*

Intollerância. f. Fâlta de tollerância. *Intolerancia.*

Intollerânt. adj. Qui no tolléra. *Intolerante.*

Intonso. adj. poétic. El qui no està afaytâd. = Ignorânt. *Intonso.*

Intrámuros. adv. Dins la ciutât ô dins âltre llòc. *Intramuros.*

Intransitâble. adj. Lo que no se pôt tranzitar, còm camí espeñâl, garriga espessa. *Intransitable.*

Intransitív. adj. Se diu del vérb cuya acció no pás-sa á âltra còsa, còm morir, néxer. *Intransitivo.*

Intrasmutâble. adj. Lo que no se pôt trasmutar. *Intrasmutable.*

Intrèpidamént. adv. Ab intrepidès. *Intrèpidamente.*

Intrepidès. f. Valor. = Atravimént. *Intrepidez.*

Intrèpido, da. adj. Animós, qui de res se espân-ta. *Intrèpido, da.*

Intriga. f. Manètx ocúlt para lograr alguna còsa ô para engauar. *Intriga.*

Intrigânt. p. a. de intrigar. El qui intriga. *Intrigante.*

Intrigar. v. a. Maquinar ocultamént. *Intrigar.*

Intrincâd, da. adj. Embrôllâd, embuyâd, confús, mál de averiguar. *Intrincado, da.*

Intrincâdamént. adv. Confussamént. *Intrincadamente.*

Intrinsec, ca. adj. Interior, intèrn. *Intrinseco, ca.*

Intrinsecamént. adv. Interiorment. *Intrinsecamente.*

Introducció. f. El ácte de introduir ô fer entrar. = Principis de alguna ciència. = Eczôrdi, preparació. *Introduccion.*

Introduíd, da. p. p. de introduir, se. *Introducido, da.*

Introductor, ra. m. f. El qui introduèix. *Introductor, ra.*

Introduir. v. a. Enviar, posar dedíns. = Condoir, trasportar. = Fer admètrer en una càsa ô llòc. = Fer entrar. = Usar de una còsa, v. g. mòda. = Donar principi á una còsa. *Introducir.*

Introduirse. v. r. Entrarse una còsa dins âltra. = Entrar una mòda, un costúm, etc. *Introduirse.*

Introduirse. v. r. Posarse allá ahònt nol demánan. *Introduirse ô ingerirse.*

Intròit. m. La priméra còsa que llix en el missâl el qui diu missa. = Entráda de alguna còsa ô principi de élla. *Intróito.*

Intrús, sa. adj. El qui té alguna dignidât, v. g. de réy, bisbe, etc. sense tocarl. *Intruso, sa.*

Intrusamént. adv. Ab intrusió. *Intrusamente.*

Intrusió. f. Usurpació. *Intrusion.*

Intuició. f. Visió beátífica de Déu. *Intuicion.*

Intuitú, va. adj. Pertañent á la intuició. *Intuitivo, va.*

Intuitivamént. adv. Ab visió beátífica. *Intuitivamente.*

Intúito. m. Miráda, uyáda. *Intúito.*

Intumescència. f. Infló. *Intumescencia.*

Intumíd, da, y âltres. V. Entumíd, etc.

Inúlt, ta. adj. Sense el degúd càstig. *Inulto, ta.*

Inundació. f. Multitút excessiva de âygo ô de quál-sevòl âltra còsa. *Inundacion.*

Inundád, da. p. p. de inundar. *Inundado, da.*

Inundar. v. a. Negar la pluja ô la âygo de riu ô torrent qui treucan á los câmps. = Umplir un país de gènt ô de âltres còsas. *Inundar.*

Inundarse. v. r. *Inundarse.*

Inurbá, na. adj. Descortesos, impolítics, incúlts. *Inurbano, na.*

Inurbánamént. adv. Incultamént. *Inurbanamente.*

Inurbanidât. f. Rusticidât, impolítica. *Inurbanidad.*

Inusitâd, da. adj. Lo qui já no se usa. *Inusitado, da.*

Inusitâdamént. adv. Fòre del us. *Inusitadamente.*

Inútil. adj. Lo qui no servèix de res. *Inútil.*

Inutilidât. f. Condiçió de lo inútil. *Inutilidad.*

Inutilíssim, ma. sup. Molt inútils. *Inutilísimo, ma.*

Inutilíssimamént. adv. sup. Ab molta inutilidât. *Inutilísimamente.*

Inútilmént. adv. En vâ. *Inútilmente.*

Inutilisad, da. *p. p.* de inutilisar. *Inutilizado*, da.
Inutilisar, v. *a.* Fer inútil. *Inutilizar*.
Invadeable, *adj.* La part de riu, torrent que no se pòt passar. *Invadeable*.
Invadid, da. *p. p.* de invadir. *Invadido*, da.
Invadir, v. *a.* Acomètrer, assaltar, entrar á la fòrsa. *Invadir*.
Invàlid, m. El soldat qui já no pòt servir. *Invàlido*.
Invàlid, da. *adj.* Nullo, de ningún valor. *Invàlido*, da.
Invalidació, *f.* Anullació. *Invalidacion*.
Invalidad, da. *p. p.* de invalidar. *Invalidado*, da.
Invalidamènt, *adv.* De un mòdo nullo. *Invalidamente*.
Invalidar, v. *a.* Anullar. *Invalidar*.
Invàlids, m. *pl.* Retiro, sòn que se dona á los soldats invàlids. *Invàlidos*.
Invariabilitat, *f.* Condiçió de lo invariàble. *Invariabilidad*.
Invariàble, *adj.* Constant, firme, que no se pòt variar. *Invariable*.
Invariàblemènt, *adv.* Firmemènt. *Invariablemente*.
Invasió, *f.* Assalt, acometement. *Invasion*.
Invassor, ra. *m. f.* El qui acomèt á la fòrsa. *Invassor*, ra.
Invectiva, *f.* Declamació, discurs vehemènt còntre algú. *Invectiva*.
Invençió, *f.* La acció de inventar. = Ficció, mentida, cònto alegre, fabulós. = La còsa inventada. *Invention*.
Invendible, *adj.* Lo que no se pòt vèndrer. *Invendible*.
Invisible, *adj.* Lo que no se pòt vènsar. *Invisible*.
Invisiblemènt, *adv.* Sense poderse vènsar. *Invisiblemente*.
Inventad, da. *p. p.* de inventar. *Inventado*, da.
Inventador, ra. *m. f.* V. Inventor. *Inventador*, ra, *ant.* inventor, ra.
Inventar, v. *a.* Imaginar. = Trobar, fer una còsa de nou. = Compòndrer. = Fingir. *Inventar*.
Inventàri, m. Llista de los mòbles. *Inventario*.
Inventariad, da. *p. p.* de inventariar. *Inventariado*, da.
Inventariar, v. *a.* Prènder inventàri. *Inventariar*.
Inventiu, va. *adj.* El qui té inventiva. *Inventivo*, va.
Inventiva, *f.* La disposició para inventar. *Inventiva*.
Inventor, ra. *m. f.* El qui invènta. *Inventor*, ra.
Inverecundo, da. *adj.* Descaràds, deshonèsts. *Inverecundo*, da.
Inverossimil, *adj.* Lo qui no té apariència de veritat. *Inverosmil* ò *inverosimil*.

Inverossimilitut, *f.* Falta de verossimilitut. *Inverosimilitud* ò *inverosimilitud*.
Invèrs, sa. *adj.* Girad al revés. *Inverso*, sa.
Inversió, *f.* El àcte y efecte de invertir. *Inversion*.
Invertid, da. *p. p.* de invertir. *Invertido*, da ò *inverso*, sa.
Invertir, v. *a.* Mudar, trastornar las còsas. = Mudar los tèrmes de una proposició, axò es de los consecúents fer antecedènts. *Invertir*.
Investid, da. V. Envestir. *Investido*, da.
Investidura, *f.* V. Envestidura. *Investidura*.
Investigable, *adj.* Lo que no se pòt cercar: amagad, impènétrable. *Investigable*.
Investigació, *f.* Pesquisa, diligència, cerca ab molt de cuydado. *Investigacion*.
Investigad, da. *p. p.* de investigar. *Investigado*, da.
Investigador, ra. *m. f.* El qui investiga. *Investigador*, ra.
Investigar, v. *a.* Cercar ab cuydado. *Investigar*.
Investir, v. *a.* V. Envestir. *Investir*.
Inveterad, da. *adj.* Antíg, véy. *Inveterado*, da.
Inveteradamènt, *adv.* Ab mòdo inveterad. *Inveteradamente*.
Inveterarse, v. *n.* Ferse véy. *Inveterarse*.
Invictamènt, *adv.* Invensiblement. *Invictamente*.
Invicto, ta. *adj.* No vensúds. *Invicto*, ta.
Invigilar, v. *a.* Atèndrer molt á una còsa. *Invigilar*.
Inviolabilitat, *f.* Condiçió de lo inviolàble. *Inviolabilidad*.
Inviolàble, *adj.* Pur, incorrupto. *Inviolable*.
Inviolàblemènt, *adv.* Inviolablemente.
Inviolad, da. *adj.* Incorrupto, sencèr. *Inviolado*, da.
Invisibilitat, *f.* Condiçió de lo invisible. *Invisibilidad*.
Invisible, *adj.* Lo que no pòt ser vist. *Invisible*.
Invisiblemènt, *adv.* Ab un mòdo invisible. *Invisiblemente*.
Invitatòri, m. La antífona del comensament de matínas. *Invitatorio*.
Invocació, *f.* El àcte y efecte de invocar. *Invocacion*.
Invocad, da. *p. p.* de invocar. *Invocado*, da.
Invocador, ra. *m. f.* El qui invòca. *Invocador*, ra.
Invocar, v. *a.* Cridar demanant ajuda. *Invocar*.
Invocatòri, ria. *adj.* Lo qui servèix para invocar. *Invocatorio*, ria.
Involuntàri, ria. *adj.* Lo contràri á la voluntat. *Involuntario*, ria.
Involuntàriamènt, *adv.* Per fòrsa. *Involuntariamente*.
Involuntariedat, *f.* La acció de fer per fòrsa, còntre son gust. *Involuntariedad*.

Invulnerable. *adj.* Qui no pôt esser ferid. *Invulnerable.*

Isigo. *m.* Ignâci nôm prôpi de hōmo. *Isigo.*

IP.

Ipalage. *f.* Figura de parâulas. *Ipalage.*

Ipecacuana. *f. pl.* Medicinâl. *Ipecacuana.*

Ipercatalêctic. *ca. adj.* Se diu del vérs qui té sillabas de més. *Ipercatalêctico, ca.*

Ipocentâuro. *m.* Mōstruo fabulós mitx hōmo y mitx cavall. *Ipocentauro.*

Ipsófâcto. *adv.* Per el matêix fêt. *Ipsofacto.*

Ipsojure. *adv.* Per el matêix dret. *Ipsojure.*

IR.

Ira. *f.* Râbia, furor. *Ira.*

Iracundia. *f.* Hâbit viciós inclinâd á la ira. *Iracundia.*

Iracundo, *da. adj.* Inclinâd á la ira. = Enfurid. *Iracundo, da.*

Irascible. *adj.* Pertañent á la ira y el qui se déxa dominar de élla. *Irascible.*

Irenârca. *m.* Magistrât entre los româns qui se cnydâva de la tranqulidât pública. *Irenarca.*

Iris. *m.* S'ârc de S. Martí. = El rôllo de vários colors immédiât á sa nineta del uy. = El qui pôsa pâu entre los barayâds. *Iris.*

Irlandès, *sa. adj.* El naturâl de ô lo pertañent á Irlanda. *Irlandes, sa.*

Ironía. *f.* Figura retôrica ab que se diu lo contrâri de lo que es, com dir gegânt á un nân. *Ironia.*

Irônic, *ca. adj.* Lo que se diu al contrâri de lo que es. *Irónico, ca.*

Irônicamént. *adv.* Ab ironía. *Irónicamente.*

Irracionâl. *adj.* La calidât qui diferencía los brutos de los hōmos. = Lo qui carêix de rahó ô câusa. = Lo oposâd á sa rahó. = Lo que en aritmética no se pôt explicar ab nombre cêrt. *Irracional.*

Irracionalidât. *f.* La propiedât de lo qui carêix de rahó. *Irracionalidad.*

Irracionâlmént. *adv.* Sense rahó. *Irracionalmente.*

Irradiaciô. *f.* El âcte y efêcte de irradiar. *Irradiacion.*

Irradiâd, *da. p. p.* de irradiar. *Irradiado, da.*

Irradiar. *v. a.* Illuminar ab râyos de llum. *Irradiar.*

Irrahonâble. *adj.* Lo qui no es rahonâble. *Irrazonable.*

Irreconciliâble. *adj.* El qui resistêix á la reconciliaciô. *Irreconciliable.*

Irreconciliâblemént. *adv.* *Irreconciliablemente.*

Irrecuperâble. *adj.* Lo que no's pôt recobrar. *Irrecuperable.*

Irrecusâble. *adj.* Inevitâble. *Irrecusable.*

Irredemible. *adj.* Lo que no se pôt redimir. *Irredimible.*

Irreduible. *adj.* Lo que no se pôt reducir. *Irreducible.*

Irreformâble. *adj.* Lo que no se pôt reformar. *Irreformable.*

Irrefragâble. *adj.* Lo que no se pôt cōtradir, refutar. *Irrefragable.*

Irregular. *adj.* Fôre de rétgle. = Extraordinâri. = Cōtra rahó. *Irregular.*

Irregular. *m.* El qui té impedimént para ordenarse ô usar de la potestât de las ordes. *Irregular.*

Irregularidât. *f.* calidât qui constituêix irregular á una cōsa. = Impedimént canônic qui impediêix el prènder ordes ô eczercitar las presas. *Irregularidad.*

Irregularmént. *adv.* Fôre de rétgle. *Irregularmente.*

Irreligiô. *f.* Impiedât, desprêci de la religiô. *Irreligion.*

Irreligiôs, *sa. adj.* Impíos. *Irreligioso, sa.*

Irreligiosamént. *adv.* Impiamént. *Irreligiosamente.*

Irreligiosidât. *f.* Impiedât. *Irreligiosidad.*

Irremediâble. *adj.* Lo que no se pôt remédial. *Irremediable.*

Irremediâblemént. *adv.* Sense remèy. *Irremediabilmente.*

Irremissible. *adj.* Lo que no se pôt perdonar. *Irremisible.*

Irremissiblemént. *adv.* Sense remissió. *Irremissiblemente.*

Irremunerâd, *da. adj.* No premiâd. *Irremunerado, da.*

Irreparâble. *adj.* Lo que no se pôt reparar. *Irreparable.*

Irreparâblemént. *adv.* Sense adób. *Irreparablemente.*

Irrepreñsible. *adj.* Lo qui no merêix repreñsiô. *Irrepreñsible.*

Irrepreñsiblemént. *adv.* Sense culpa. *Irrepreñsiblemente.*

Irresistible. *adj.* Lo que no se pôt resistir. *Irresistible.*

Irresistiblemént. *adv.* De un mōdo irresistible. *Irresistiblemente.*

Irresôlt, *ta. adj.* No resôlts, dubtosos. *Irresuelto, ta.*

Irresoluble. *adj.* El qui no sâb deteminar-se. *Irresoluble.*

Irresoluciô. *f.* Incertitût de ânimo. *Irresolucion.*

Irresolût, *ta. adj.* Dubtôs, indeterminâd. *Irresoluto, ta.*

luto, ta ó *irresuelto, ta*.

Irreverència. *f.* Fálta de reverència y 'de respecte. *Irreverencia*.

Irreverént. *adj.* El qui fálta á la reverència. *Irreverente*.

Irreveréntmént. *adv.* Sense reverència. *Irreverentemente*.

Irrevocabilitát. *f.* Calidát de lo irrevocáble. *Irrevocabilidad*.

Irrevocáble. *adj.* Lo que no se pôt revocar. *Irrevocable*.

Irrevocáblemént. *adv.* Sense revocació. *Irrevocablemente*.

Irrisió. *f.* Bèsa, desprèci. *Irrision*.

Irrissóri, ria. *adj.* Lo qui provôca á irrisió. *Irrisorio, ria*.

Irrissóriamént. *adv.* Per môdo de irrisió. *Irrisoriamente*.

Irritabilitát. *f.* Facilitát de irritarse. *Irritabilidad*.

Irritáble. *adj.* Fácil de irritarse. = Lo que se pôt auullar. *Irritable*.

Irritació. *f.* Ira, ràbia. = Anullació. = Movimént violént dels humors. *Irritacion*.

Irritád, da. *p. p.* de irritar, se. *Irritado, da*.

Irritador, ra. *m. f.* El qui irrita. *Irritado, ra*.

Irritamént. *m.* Irritació. = Anullació. = Movimént violént dels humors. *Irritamiento*.

Irritamént. *adv.* *Irritamente*.

Irritar. *v. a.* Enfurir, picar, escitar á ira. *Irritar*.

Irritarse. *v. r.* Enfurirse. *Irritarse*.

Írrito, ta. *adj.* Nullo, inválid, vá. *Írrito, ta*.

Irrupció. *f.* Acometement violént y impensád. *Irrupcion*.

IS.

Isla. *f.* Tèrra rodáda de áygo. *Isla*.

Islád, da. *p. p.* de islar. = Un edifici tot sòl. *Islado, da*.

Islar. *v. a.* Circuir per totes pàrts de áygo. *Islar*.

Islas balears. *f. pl.* Mallórca, Menórca y Ervissa. *Islas balears* ó *pituhisas*.

Isléño, ña. *adj.* El naturál de ó pertañént á isla. *Isleño, ña*.

Isleta. *f.* Isla petita. *Isleta, ica, ita*.

Isquión. *m.* El ós sácro. *Isquion*.

Israël. *m.* Sobrenóm del patriárca Jacób y de tot el pòble descendént de éll. *Israel*.

Israelita. *adj.* Naturál del pòble de Israël ó lo pertañént á éll. *Israelita*.

Israelític, ca. *adj.* Pertañént á los israelitas. *Israelítico, ca*.

Issa. *adv.* Ab ánimo, vámos. *Issa*.

Issád, da. *p. p.* de issar. *Issado, da*.

Issagoge. *f. ant.* Introducció, principi. *Isagoge*.

Issagógic, ca. *adj.* Pertañént á la issagoge. *Isagógico, ca*.

Issar. *v. a.* Alsat una còsa en un bárco, v. g. sas velas, vergas, etc. *Izar*.

Issógono, na. *adj.* Equiángulo. *Isógono, na*.

Issometría. *f.* Reducció de quebráts á un matéix denominador. *Isometria*.

Issopérimetro, tra. *adj.* Se din de las figuras qui ténen circumferèncias iguals. *Isoperímetro, tra*.

Issopléuro, ra. *adj.* Equilaterál parlánt de un triángulo. *Isopleuro, ra*.

Issóceles. *adj.* El triángulo qui té dos costáts iguals. *Isóceles*.

Istme. *m.* Estrèt de mar. *Istmo*.

Istria. *f.* Cavál ó mitja càña en arquitectura. *Istria*.

Istriád, da. *p. p.* de istriar. *Istriado, da*.

Istriar. *v. a.* V. Estriar. *Istriar*.

IT.

Italiá, na. *adj.* El naturál de ó lo pertañént á Itàtia. *Italiano, na*.

Italiá. *m.* La lléngo italiána. *Italiano*.

Itálic, ca. *adj. ant.* V. Italiá, na. *Itálico, ca*.

Itálica. *f.* Una ciutat quey havía pròp de Sevilla. *Itálica*.

Ítèm. *adv.* Més, també. *Ítem*. = Per dos ítèm: per dos motíus. *Por atun y ver al duque*.

Itinerári. *m.* Relació de un viátg. = Llista de los pòbles del trànsit. *Itinerario*.

Itinerári, ria. *adj.* Pertañént á camí. *Itinerario, ria*.

Itzeta. *f.* La lletra z. *Zeta* ó *zeda*.

IV.

Ivèrn. *m.* La estació més freda del ány qui comença dia 22 de desémbre y acaba dia 22 de márs.

Invierno.

Iveruáda. *f.* El témps del ivèrn. *Invernada*.

Ivernar. *v. n.* Passar lo ivèrn en algún llóc. = Ser ivèrn. *Invernar*.

Ivernenc, ca. *adj.* Còsa de ivèrn. *Ivernizo, za*.

Ivernetjar. *v. n.* Fer témps de ivèrn. *Ivernar*.

JAS

J. *f.* La desena lletra del alfabeto mallorquí y consonant. *J.*
Já. *adv.* Conjunció, interjecció. *Ja.*
Jác. *m.* Vestidura de hòmo. *Chaqueta*. — Llarg. *Jaqueton* ò *jaqueta*.
Jác. *m.* Eyna de foster. *Garlopa*.
Jácera. *f.* Biga gròssa qui aguanta las petitas. *Jácena*. — Hòmo molt àlt. *Varal* ò *peranton*.
Jacinto. *m.* Nòm pròpi de hòmo. — Pèdra y plànta. *Jacinto*.
Jactància. *f.* Vanidat, orgullo, ostentació. *Jactancia*.
Jactanciós. *sa.* *adj.* Orgullós, vè, vanaglòriós. *Jactancioso, sa*.
Jactanciosament. *adv.* Ab jactància. *Jactanciosamente*.
Jactura. *f.* Dany, pèrdua. *Jactura*.
Jaculatòri. *ria.* *adj.* Brèu y fervorós. *Jaculatorio, ria*.
Jaculatòria. *f.* Oració brèu y fervorosa. *Jaculatoria*.
Jalèca. *f.* Guàrdepits. *Chaleco*.
Jalatina. *f.* Confitura. — Brèu espèa de várias càrns mescladas ab hàña de céro y sucra per medecina. *Jaletina*.
Jàmáy. *adv.* *Jamas* ò *nunca*. — Jàmàymés. *Nunca jamas*. — Jàmáy para sèmpre: etèrnamènt. *Por siempre jamas*.
Jàmbic. *ca.* *adj.* Pertañent a jàmbo. *Jambico, ca*.
Jàmbo. *m.* Cèrt vers. *Yambo*.
Janer. *m.* El primer més del àny. *Enero*.
Jansenisme. *m.* La heregia de Jàménio. *Jansenismo*.
Jansenista. *m.* El qui seguèix la heregia de Jàménio. *Jansenista*.
Jaquet. *m.* V. *Jác*. *Chaqueta* ò *sayo*.
Jaramí y jaraminer. *m.* Arbusto. *Jazmin*.
Jàrcia. *f.* Los ormèys de bàroo. *Jarcia*.
Jardí. *m.* Hortèt de recreyo. — El llòc comú de bàroo. *Jardin*.
Jardiner. *m.* El qui per ofici se cuyda de un jardí. *Jardinero*.
Jardinèria. *f.* El art de cuydar ò de cultivar jardins. *Jardineria*.
Jardinèt. *m.* Jardí petít. *Jardinito*.
Jás. *m.* Segona persona del impèratiu irregular de prènder. *Toma*.
Jás. *m.* El llit de cony ò llèbra. *Cama*. — De hòmo. *Yacica*. — Fer es jás. V. *Fer*.

JO

Jáspe. *m.* Pèdra de vários colors. *Jaspe*.
Jaspéad. *da.* *p. p.* de jaspéar. *Jaspeado, da*.
Jaspéar. *v. a.* Pintar imitant el jáspe. *Jaspear*.
Ján. Segona persona plural del impèratiu irregular de prènder. *Tomad*.
Jáy, ya. *m. f.* Hòmo molt vèy. *Vejanson; na*. — Jáy yerd: el qui ostenta juvenut. *Verde* ò *potrilla*.
 — Xerúc: el qui já fa cadufos. *Noño, ña*. — Nòm que donám a un més vèy que nòltros encàreque no sia jáy. *Abuelo; la*. — De san Tèm. *Anciano del gremio de los marcanes*.
Jayót. *ta.* *m. f.* Nòm que donám a los vèys per burla. *Carcamal*.

JE

Jerossolimità. *na.* *adj.* Natural de ò pertañent a Jerusalem ciutat de Palestina. *Jerosolimitano, na*.
Jesucrist. *m.* El fill de Déu fèt hòmo. *Jesucristo*.
Jesúta. *m.* El individuó de la compaña de Jesús. *Jesuita*.
Jesútic. *ca.* *adj.* Pertañent a los jesúitas. *Jesuitico, ca*.
Jesús. *m.* Nòm angúst del fill de Déu fèt hòmo. *Jesus*. — Jesús! Expressió de admiració ò de espant. *¡Jesus!*
Jesús. *m.* La figura de Jesús que en àltre témps se posáva en la càrta de aprènder sas lletres. *Christus*. — No saber es Jesús: ser molt ignorànt. *No saber el Christus*.
Jesusèt. *m.* Diminutiu de Jesús. *Jesusito*.
Jesusetjar. *v. n.* Dir moltes vegadas Jesús. *Jesusear*. — En un dir Jesús. *adv.* En un instant. *En un decir Jesus*.
Jèurer. *v. a.* No estar dret ni assegut. *Yacer*. — En es llit. *Yacer* ò *estar en cama*. — Per malàlt. *Hacer cama*.
Jèurerse. *v. a.* Acostarse. — Ahónt seunya. *Tender la raspa*. — Absas galinas: dejorn. *Acostarse con las gallinas*. — Los sembrats. *Echarse* ò *encamarse*.
Jeya. *f.* Llit. *Yacica*. — Tenir màla jeya: remanar-se dins es llit. *Ser de mala yacica*.

JO

Jò. Pronòm de la primèra persona. *Yo*. — Jò el réy: mòdo de firmar el réy de Espàña. *Yo el rey*. — Jò no som jò: excusa de no haver fèt alguna

côsa. *De mis viñas vengo.*

Jòc. *m.* Diversió, entreteniment, passatèmps, recreyo. = El nombre de còsas qui téuen relació entre sí, v. g. un jòc de càlculs. = El conjunt de bones càrtas en jugar. = El llòc ahont se juga. = La acció de jugar. *Juego.* = Jòc de allòts: proxeimènt sense formalidat. *Juego de niños.* = De baldosa. *De peonza.* = De bòllas. *De bochas.* = De càrtas. *De cartas ó de naipes:* el conjunt de totes èllas. *Baraja ó cuaderna.* = De dàmas. *De damas.* = De flascada. *Monteamiento.* = De màus: la sutilesa ab que se fan vèurer còsas al parèixer impossibles. *De manos.* = De nins. *De niños.* = De nòlits. *De tula.* = De pastanagas. *De tablas reales.* = De pilòta; jugant á las llargas. *De pelota:* tirant á sa parèt. *Ple.* = Á la barra de nòm. *Mamola ó mamóna:* fèntlos pègar sas dents unas á las àltres. *Cascarileta.* = En qui los allòts se pessigan sas màns. *Pizpirigaña.* = Carteyad: sense envidar. *Carteado.* = Fer jòc: dir una còsa ab àltra. *Hacer juego.* = Fer jòcs: fèstas. *Hacer fiestas.* = Dir el jòc: tenir bona sòrt jugant. *Acudir el juego.* = Dir bé ó mal el jòc. *Dar bien ó mal el juego.* = Vèurer el jòc mal parat: conèixer el mal estat de una còsa. *Ver el juego mal parado.*

Jòcs. *m. pl.* Fèstas. *Juegos ó garalusa:* = De àygos. *De aguas.*

Jocós, *sa. adj.* Alègre, festiu, xistós. *Jocoso, sa.* Jocosament. *adv.* Alègramènt. *Jocosamente.*

Jocosidat. *f.* Xiste. *Jocosidad.*

Jonc. *m. pl.* *Junco.*

Joncar. *m.* Llòc de jonqueras. *Isaga.*

Jònic. *adj.* Un dels ordres de arquitectura. *Jónico.*

Jonóy. *m.* Còsa coneguda. *Rodilla.*

Jonoyada. *f.* Còp que se dona ab so jonóy. = La postura des jonóy en tèrra. *Rodillada ó rodillazo.*

Jonoyera. *f.* Llaga ó seüal de llaga en jonóy. *Rodillera.*

Jonquera. *f. pl.* *Junquera.*

Jòrdi. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Jorge.* = Jò som en Jòrdi: prender àyres de superioridat. *Tener mucho gallo.*

Jorn. *m. ant.* Dia. *Dia.*

Jornada. *f.* El camí de un dia. = Espedició militar. = Qualsevòl part en que se dividèix la comèdia. = El tèmps de vida del hòmo. *Jornada.*

Jornadeta. *f.* Jornada petita ó curta. *Jornadica, lla, ta.*

Jornal. *m.* Sa feyna que fa un jornalier ó sa paga que se li dona per haverla feta. *Jornal.* = De parèy. *Yugala, huebra ó obrada.* = Tornar el jornal: correspondrer un á lo que se li ha fèt.

Pagar la peonada. = Anar á jornal. *Trabajar d jornal.*

Jornaler, *ra. m. f.* El qui trabàya á jornal. *Jornalero, ra.* = Llogar jornalera. *Ajornalar.*

Jòta. *f.* El nòm de la lletra j. = Còsa molt petita.

Jota. = Sens faltar una jòta: sense faltar res. *Sin faltar una jota.*

Jou. *m.* Péssa de fust ab que se jufy al bestiar al càrro, arada. = El matrimoni. = Opressió, tirania, servitut. = Qualsevòl càrrega pesada. *Yugo.* = Posar es jou. *Acoyundar ó echar el yugo.* = Trèurerse el jou á cossas: sostreurerse de la opressió. *Sacudir el yugo.*

Jovada. *f. ant.* Poreió de tèrra. *Jovada ó juvada.*

Jove, *va. adj.* El qui està en la edat de la juventut. parlant de personas. *Joven.* = De més de catorze ànyys. *Mozo, za.* = Àbre, plànta. *Joven ó nuevo, va.*

Jovenet, *ta. m. f.* Diminutiu de jove. *Jovenillo, lla, llo, ta, y* en estil pòetic. *Jovenete.*

Jovensà, *na. adj.* Casads de pòc tèmps. *Recien-casado, da, y ant. manton, na.*

Joviàl. *adj.* Alègre, divertit de hòu humor. *Jovial.*

Joviàlidat. *f.* Bòu humor. *Jovialidad.*

Jòya. *f.* Alàca, adorno preciós, majormènt de dòna. = Prèmi de habilitat, destresa, v. g. el de córrer més que àltre. *Joya.* = Góñar sa jòya. *GANAR LA JOYA ó LA PRENDA.*

Joyeta. *f.* Jòya menuda. *Joyel.*

JU.

Juàq, *na. m. f.* Nòm pròpi de hòmo ó de dòna. *Juan, na.*

Juanáyna. *f.* Nòm pròpi de dòna. *Juana-Ana.*

Juanèt, *ta. m. f.* Diminutiu de Juàn, *na. Juani-to, ta.*

Juanèts. *m. pl.* Espànts ab accions y veus descompassadas. *Aspavientos.* = Fer juanèts. *Hacer aspavientos.*

Juanillo. *m.* Reym primerenc. *Sanjuanero.*

Juba. *f.* Vestidura de hòmo. *Chupa.*

Jubilació. *f.* Descans, retiro. *Jubilacion.*

Jubilad, *da. p. p.* de jubilar. *Jubilado, da.*

Jubilar. *v. a.* Retirar del trabáy, de algún empleyo ab retenció dels honors. *Jubilar.*

Jubilat. *m.* El lector en las religions qui há cumplid sa carréra. *Jubilado.*

Jubilèu. *m.* Indulgència plenària ab cèrtas facultats. = Fèsta pública que celebravan los judios cada cinquanta ànyys. *Jubileo.*

Jábilo. *m.* Alegria, gòig. *Júbilo.*

Jubó. *m.* Juba petita. *Chupeta, illa, ita.*

Jucla. *f.* Un des sèt punts que los árabes pòsan demunt sas lletras para reemplassar sas nôstras vocâls. *Jucla.*

Judâic, *ca. adj.* Pertañent á los judíos. *Juddico, ca.*

Judaísant. *p. a.* de judaísar. El qui judaísar. *Judaizante.*

Judaísar. *v. a.* Practicar las ceremonias de los judíos. *Judatzar.*

Judaïsme. *m.* La religió de los judíos. *Judaïsme.*

Júdas. *m.* Lo apóstol que trahí á Cristo. = Hòmo traydor, alevós. = Figura ridícula de hòmo que se pénja en carrer y se créma al dissapte de Pâsoo. *Júdas.* = De sas tayaduras de Júdas: dolént. *De la piel del diablo.*

Juderia. *f.* El bário de los judíos. *Juderia.*

Judiáda. *f.* Acció dolénta. *Judiada.*

Judicád, *da. p. p.* de judicar. *Juzgado, da.*

Judicador, *ra. m. f.* El qui judica. *Juzgador, ra.*

Judicar. *v. a.* Pensar, créuer. = Fer judici. = Donar el séu dictámen, parèr. = Sentenciar. *Juzgar.*

Judicatura. *f.* El eczercici de judicar. = La diguidat y jurisdicció de jutge. *Judicatura.*

Judici. *m.* La facultat de la ànima de judicar. = Sana rahó contrária á la locura. = Averignació, eczâmen. = Dictâmen, parèr. = Tribunál ahont se judica. = Combinació de duas idêas. = Bóna conducta, cordura, prudència, etc. *Juicio.* = Fer pèrder es judici á un: trastornarló. *Volver el juicio d uno.* = Entrar en judici: conèxer sa rahó. *Entrar en juicio.* = Comparèxer á judici. *Parecer en juicio.* = Tenir es judici en es clotèl: tenir pòca reflexió. *Tener el juicio en los talones.* = No tenir es judici assentâd. *No tener el juicio sentado.*

Judiciâl. *adj.* Pertañent á judici, justícia ò á jutge. *Judicial.*

Judiciâlmént. *adv.* En judici. *Judicialmente.*

Judiciâri, *rri. adj.* Pertañent á la astrologia judiciâria. = *m. f.* Els astròlegs judiciâris. *Judiciario, ria.*

Judiciós, *sa. adj.* Prudent, de bòn judici. *Juicio-so, sa.*

Judiciosamént. *adv.* Prudentmént. *Juiciosamente.*

Judío, *día. m. f.* El qui seguèix la lléy de Moysès. = Parâula de desprèci. *Judio, día.*

Judièt, *ta. m. f.* Diminutiu de judío. *Judihuelo, la.*

Judiôt, *ta. m. f.* Aumentatiu de judío. *Judiazoz, za.*

Juôn, *ua. m. f. ant.* Judíos. *Judio, día.*

Juêns. *m. pl.* Gístos. *Monadas.*

Juevèrt. *m. pl.* *Peregil.* = Mòta de juevèrt. *Mata de peregil.*

Jugâd, *da. p. p.* de jugar. *Jugado, da.*

Jugâda. *f.* La acció de jugar. = Acció màla y no esperâda cònta algú. *Jugada.* = Mâl fèta jugânt. *Jugareta.*

Jugador, *ra. m. f.* El qui juga. = El qui es hàbil en so jugar. = El qui té el vici de jugar. *Jugador, ra.* = Jugador de mitj'òra passar: qui en sâb pòc. *Chambon, na ò zaramplo, pla.* = De ofici. *Tahur.* = Qui fâ embúys jugânt. *Fullero, ra.*

Jugar. *v. a.* Devertirse, entretenirse en algú jòc. = Botar, córrer, saltar, etc. = Tirar la càrta. = Mòurerse una màquina. *Jugar.* = Al bot del mòro. *Al fil derecho.* = Á càrt ò creu. *A cara ò cruz.* = Á conions amagâds. *Al escondite ò d escondecucas.* = Á gallina òrba. *A la gallina ciega.* = Á estira cabèys. *A la greña.* = Á càrta destapâda. *A naípe visto.* = Á cavallèra pòrta. *A pares ò nones.* = Á la flassâda. *Mantear ò d manteamiento.* = Á màcs sas allòtas. *A los cantitos.* = Al diâble delòre. *Ande la rueda y cox con ella.* = Á la òlla. *Al inferndculo.* = Á peñoras. *A prendas.* = Á péxos: muyarse un un dit de saliva y pègar ab ell demunt es puñy de àltre. *A sardinetas.* = Á las quâtro pòsts. *A quebrantahuesos.* = Á sabât sabât. *A batanes.* = Á nòlits. *A la talu ò al pùo.* = Á tòcs. *A las bonitas.*

Jugar bé ò màl una péssa: manetjarse bé ò màl. *Jugar bien ò mal el lance.* = Fòrt ò gròs: molta cautidat. *Jugar fuerte ò grueso.* = Net: sense fer embúys. *Jugar limpio.* = Per pur devertimént: sens interès. *Jugar d las bonicas.* = Per riurer: per pásatèmps. *Jugar los años.* = La missa los sacerdlòts: axò es, la caridat de élla. *Jugar los kiries.* = Jugaría sas clâus de san Pére: per dir que un jugaría quânt té. *Jugaria hasta la camisa.* = Jugârhó tot: tot quânt té on. *Jugar el sol dntes que nazca.* = Jugar sa veu: cantar bé, fer lo que se vòl de sa veu. *Jugar la voz.* = Jugar tres cònta un para robarlí es dôbbés. *Jugar tres al mohino.*

Jugar. *v. a.* Botar, córrer los allòts ò el bestiar. *Jugar, retozar.* = Los allòts ab sas sènas juguetas. *Trebejar.*

Juger, *ra. adj.* Àgil, prònte, vélós. = De pòc pes. = Inconstânt, variâble. *Ligero, ra.* = De càp. *Casquivano, na.*

Jugeresa. *f.* Inconstància. = Agilitat, prontitud, velocità. = Facilitat en créuer, en parlar, en fer una còsa. *Ligereza.*

Jugeríssim, *ma. sup.* Molt jugers. *Ligerísimo, ma.* **Jugeríssimamént.** *adv. sup.* Ab molta jugeresa. *Ligerísimamente.*

Jugueta. *f.* Aquèlla còsa en que se entretènen es nins. = Burla, xânsa. = Devertimént de pòc mo-

ment. = Cosa pòca. *Juguete*. = Nins. *Jugueton, na*.
Juguetetjar. v. a. Botar, saltar, etc. *Juguetear*. =
 =Hòmos ab dónas passetjantse, puñfintse, fèntse
 còssigas, etc. *Retozar*.
Juliól. m. El setè més del àny. *Julio*.
Jumént. m. Bistia majorinént àse. = Hòmo ignorant.
Jumento.
Jumentál y jumentíl. adj. Pertañent á jumént. *Ju-
 mental, jumentil*.
Jumentèt. m. Jumént petít. *Jumentillo*.
Jumentòt. m. Jumént gròs. *Jumentazo*.
Junquillo. m. pl. flòr. *Junquillo*.
Junsa. f. Hérba. *Juncia*.
Junt. adv. Pròp, á un matèix témps. *Junto*.
Junt, ta. adj. Pròp, aferrád, uníd. *Junto, ta*.
Junta. f. Concurrència de personas. = Unió de cò-
 sas. = El tot que formau las còsas unidas. = Con-
 gregació, concili, tribunál. *Junta*. = Entre ret-
 jòla y retjòla, etc. *Degolladura*. = Molts de pa-
 rèys qui llàuran dins un matèix càmp. *Abesana*.
Juntád, da. p. p. de juntar. *Juntado, da*. = *Lucha-
 do, da*.
Juntador, ra. m. f. El qui junta. *Juntador, ra*. =
Luchador, ra.
Juntamént. m. V. Junta. *Juntamiento*. = *Lucha*.
Juntamént. adv. Ab compaña, ab unió, tot junt.
Juntamente.
Juntar. v. a. Agregar, unir unas còsas á áltas. =
 Acopiar. *Juntar*. = Aferrarse dos para veurer ó
 provar qui té més fòrsa. *Luchar*.
Juntéra. f. Eyna de fuster. *Juntera*.
Juntura. f. La pàrt per ahónt se unexen, v. g. dos
 òssos. *Juntura*. = Còrda para jusir los animals.
Coyunda.
Jusíd, da. p. p. de jusir. *Uncido, da*, y ant *uní-
 do, da*. = *Gisád*. *Doblado, da*.
Jusir. v. a. Posar el bestiar á càrro, etc. *Uncir*,
enyugar, y ant. *unir*. = *Gisnar*. *Doblar*.
Jusiy. m. El sisè més del àny. *Junio*. = En es jusi-
 sa fàus en es puñy. *En junio hoz en puño*.
Júpiter. m. Un de los sét planèts. = El estáfey se-
 gòus los quíemics. = El cèl segòus los poétas. =
 Déu segòus la fábula. *Júpiter*.
Jura. f. Juramént. = El àcte solèrne de jurar fide-
 lidát al sobérano. *Jura*.
Jurád, da. p. p. de jurar. *Jurado, da*.
Jurador, ra. m. f. El qui jura. = El qui flastoma.
Jurador, ra.
Juraduría. f. El ofici y dignidát del jurát. *Juradu-
 ria*.
Juramént. m. Afirmació ó negació de una còsa po-
 sant á Déu per testimoni de la veritat. *Jura-
 mento*.

Juramentád, da. p. p. de juramentar. *Juramen-
 tado, da*.
Juramentar. v. a. Prènder á juramént. *Juramen-
 tar*.
Juramentarse. v. r. Prestar juramént. *Juramen-
 tarse*.
Jurar. v. a. Assegnrar ab juramént. = Promèter
 ab juramént. = Flastomar. *Jurar*. = Còm un ca-
 rrater: flastomar molt. *Como un carretero*.
Jurát. m. ant. Retgidor. *Jurado*.
Juratòri. m. El instrument en qui còsta haver
 jurád. *Juratorio*.
Juratoria. f. Lámينا de pláta shónt está el evangè-
 li sobre de qui pòsa sas màns el qui jura en Ara-
 gó. *Juratoria*.
Jurídic, ca. adj. Conforme á las lléys. *Jurídico, ca*.
Jurídicamént. adv. En forma de judici. *Jurídica-
 mente*.
Juriól. m. V. Juliól. *Julio*.
Jurisconsulto. m. Doctor en lléys. *Jurisconsulto*.
Jurisdicció. f. Autoridát, facultát, poder. = Sefio-
 rio, domini. = Térme de un pòble ó provincia.
Jurisdicción. = Declinar la jurisdicció: allegar
 no ser competént el jutge. *Declinar la jurisdic-
 ción*. = Prorrogar la jurisdicció: subjectarse al
 jutge competént. *Prorrogar la jurisdicción*. =
 Resumir la jurisdicció: suspèndrerla al qui la te-
 nia donáda. *Resumir la jurisdicción*. = Refóndrer
 ó refóndrerse la jurisdicció: rectorer en un la
 que tentan molts. *Refundir ó refundirse la ju-
 risdicción*.
Jurisdiccional. adj. Pertañent á jurisdicció. *Ju-
 risdiccional*.
Jurispérito. m. El sábi en la jurisprudència. *Juris-
 perito*.
Jurisprudència. f. Ciència dels drets. *Jurispruden-
 cia*.
Jurista. m. El qui há escrit sobre matèrias del
 dret. = Doctor de lléys. = El estudiant en dret.
Jurista.
Just, ta. adj. Equitatíu. = Qui té la proporció
 conveniént. = Curt, estrèt. = Igual. = Digne, de-
 gúd. = Fàel observador de las lléys y de la reli-
 gió. *Justo, ta*.
Just. m. Innocént, sense pecát. *Justo*.
Just. adv. Estretamént. *Justo*. = Just just. *Si al-
 canza no llega*. = Just y cabál. *Por sus cabales*. =
 Just en cláu: adequadamént. *Pié con bola*. = Tot
 just: tot dret. *En derecho*.
Justacòro. m. ant. Espècie de casaca. *Justacor*.
Justamént. adv. Ab justicia. = Ab justa proporció.
Justamente.
Justicia. f. Virtút. = Atribút de Déu. = Equidát,
 rectitút. = Péna pública. = El tribunál qui fá

justicia.—El ajuntament. *Justicia*.
Justicier, ra. *m. f.* El qui castiga ab rigor los delictes. — El qui ab rigor fà observar ô obsérva la justicia. *Justiciero*, ra.
Justifét. *adj.* Molt semblant. *Pintiparado*, da.
Justificació. *f.* Descàrreg de la acusació. — Escusa del culpád. — Prôva convincént de alguna còsa. — Rectitút. — Santificació del hòmo per la gràcia, etc. *Justificacion*.
Justificád, da. *p. p.* de justificar. — *adj.* Just. *Justificado*, da.
Justificádamént. *adv.* Ab equidát, ab rectitút. *Justificadamente*.
Justificadíssim, ma. *sup.* Molt justificáds. *Justificadíssimo*, ma.
Justificadíssimamént. *adv. sup.* Ab molta justificació. *Justificadíssimamente*.
Justificador. *m.* El qui justifica. *Justificador*.
Justificánt. *p. a.* de justificar. El qui justifica. *Justificante*.
Justificar. *v. a.* Fer justa una còsa. — Provar judicialmént ab rahóns conviucénts. — Declarar inno-

cént á algú. — Santificar Déu á algú donántli la seua gràcia. *Justificar*.
Justificarse. *v. r.* Disculparse de una acusació. *Justificarse*.
Justificatiu, va. *adj.* Lo qui servèix para justificar. *Justificativo*, va.
Justillo. *m.* Vestidura. *Justillo*.
Justíssim, ma. *sup.* Molt justs. *Justísimo*, ma.
Justíssimamént. *adv. sup.* Ab molta justicia ô rectitút. *Justísimamente*.
Jutge. *m.* El qui está posád para administrar justicia. — Persona capás para judicar una còsa. *Juez*.
Jutipiri. *m.* Bêfa, burla. *Escarnio*. — Fer jutipiris. *Escarnecer*.
Juvenil. *adj.* Pertañént á la juventút. *Juvenil*.
Juventút. *f.* La edát entre la niñès y la viríl. — Multítud de joves. *Juventud*.
Juy. *m. ant.* Judici per el tribnnál. *Juicio*.
Juy. *m.* Hérba dolénta qui se cria entre los sembráts. *Borrachuela*, zizaña.

KAO

K. *f.* La onzena lletra del alfabéto mallorquí y sòlamént usáda en paráulas estrangéras. *K*.
Ká. *f.* El nóm de la lletra k. *Ka*.
Kán. *m.* El sobérano entre los tártaros. *Kan*.
Kaolí. *m.* La tèrra de que fan los xinos la òbra fina. *Kaolin*.

KIR

Keratoglóssis. *m.* Part de la lléngo. *Keratoglosis*.
Kérnes. *m.* In-ècto qui servèix para teñir de carmesí. *Kérnes* ô *kdrnes*.
Kirieleisson. *m.* Paráula gréga qui vól dir: Señor, tenís misericòrdia de nosáltres. *Kirieleison*.
Kiris. *m. pl.* *Kiries*.

LAB

L. *f.* La dotzena lletra del alfabéto mallorquí, consonánt y numéral qui vál 50 en los nombres románs. *L*.
La. Article femení qui se pôsa devánt los nòms femeníns. — Acusatíu singular del prouòm personal élla. *La*.
Lá. *m.* El sisè punt de sòlfa. *La*. — Estar en lá: en el áyre. — En pôca consistència, solidès ô seguretát. *Estar en vilo*. — Estar en lá còm sa jáya Miquèla: ni fer ni desfer. *Estar como el alma de Gariway*.
Lábaro. *m.* Baudéra ricamént brodáda que doyan á campània los emperadors románs. *Ldbaro*.
Lábériuto. *m.* Llòc de diferénts caminòys, creu-

LAB

ers de ahónt es difícil es artritir. — Còsa confusa y enredáda. — Vérsos, qui de qualsevól manéra que se llijan, forman un sentít. — Una cavidát de s'oreya. *Laberinto*.
Làbia. *f.* Gràcia en so dir, bòn parlar. *Labia*.
Labiád, da. *adj.* Botánic. *Labiado*, da.
Labiál. *adj.* Pertañént á los morros. — Qui se pronuncia ab sos morros tancáds. *Labial*.
Lábio. *m. ant.* Morro. *Labio*.
Laboratiu, va. *adj.* Fener, trabayador. *Laborativo*, va.
Laboratòri. *m.* Llòc ahónt ténen es fogóns los químics. *Laboratorio*.
Labràusa. *f.* El art de pagès. *Labranza*.

Lâca. *f.* Goma encarnada. *Laca.*
Lacáyo. *m.* Criad de llibrèya. *Lacayo.*
Lacetá, *na. adj.* Los habitants del territòri de Lèrida. *Lacetano, na.*
Lácio. *m.* La campiña de Roma. *Lacio.*
Laciú, *va. adj.* Lucusorios. *Lacivo, va.*
Lacivia. *f.* Lucuria. *Lacivia.*
Lacònic, *ca. adj.* Bréu, compendiós. *Lacónico, ca.*
Lacònicament. *adv.* Brèvemént. *Lacònicamente.*
Laconisme. *m.* Mòdo de parlar concís, qui ab pòcas paràulas se dinen molts còsas. *Laconismo.*
Lâcra. *f.* Cèrta pàsta para imprimir sèllos, tapar botèllas, etc. *Lacre.*
Lacrád, *da. p. p.* de lacrar. *Lacreado, da.*
Lacrar. *v. a.* Tapar botèllas, etc. *Lacrear.*
Lacsant. *adj.* Lo qui afluxa el vèntre. *Lacsante* ò *laxante.*
Lâcso, *sa. adj.* Relacsad. *Laxo, xa.*
Lactància. *f.* El tèmps en que un infànt màma. *Lactancia.*
Lacticini. *m.* Sa llét ò menjar compòst de llét. *Lacticinio.*
Lacticinis. *m. pl.* Llét, òus, formátge, mantéga. *Lacticinios.*
Ladillo. *m.* Péssa movedissa de buc de cotxo. *Ladillo.*
Lâdo. *m.* La persona qui afavorèix, defènsa á àltra, etc. *Lado.*
Lagart. *m.* Espècie de dragó, però molt més gròs. *Lagarto.*
Lâgo. *m.* Estàfiy de Aygo. *Lago.*
Laicâl. *adj.* Pertañent á los llècs. *Laical.*
Lâma. *m.* El sacerdot entre los tártaros. *Lama.*
Lâma. *f.* Tela ab fils de òr ò plâta. = Espècie de xòt. *Lama.*
Lamedor. *m.* Medecina para ablanir el pit. *Lamedor.*
Laménto. *m.* Gemég, plòr, quèxa. *Lamento.*
Lâmia. *f.* Mòstruo fabulós ab càre de dòna y còs de drâg. *Lamia.*
Lâmina. *f.* Plànxa de arâm ò fust en que està gravád algún dibúx. *Lamina.*
Lamineta. *f.* Lâmina petita. *Lamineta.*
Lampiño. *m.* El hòmo qui no té bârba. *Lampiño.*
Lampiño, *ña. adj.* Lo qui té pòc pel. *Lampiño, ña.*
Lanar. *adj.* Cubèrt de llâna ò de pel. = Còsa fèta de llâna. = Bestiar de llâna. *Lanar.*
Lânce. *m.* Succés, sòrt, casualidât. = Ocasíó crítica. *Lance.*
Lancéro. *m.* El soldât qui usa de llânsa. *Lancero.*
Lângrâve. *m.* Jutge de una provincia en Alemânia. *Langrave.*
Langraviât. *m.* El territòri ahónt té la jurisdicció el lângrâve. *Langraviado.*

Languidès. *f.* Debilitât, flaquesa. *Languides.*
Lânguido, *da. adj.* Dèbil, flâc. *Lânguido, da.*
Lanifici. *m.* El àcte de obrar sa llâna. *Lanificio.*
Lanilla. *f.* Rôba de llâna fina. *Lanilla.*
Lápida. *f.* Pédra en que se pòsa alguna inscripció. *Lapida.*
Lapidâri. *m.* El qui trabâya ò trâcta en pédras preciosas. *Lapidario.*
Lapidâri, *ria. adj.* Pertañent á pédras preciosas. *Lapidario, ria.*
Lápideo, *ea. adj.* Lo qui es de pédra ò té sas sènas propiedâts. *Lápideo, dea.*
Lâpis. *m.* Minerâl negre qui servèix para dibuxar ò retxar. *Lapis.*
Lâpislâssuli. *m.* Pédra preciosa blâva ab diferents retxas. *Lapidsuli.*
Lapissèra. *f.* Canonèt ple de lâpis para dibuxar ò retxar. *Lapicero.*
Lâquèssis. *f.* Una de las tres pârcas. *Ldquesis.*
Lâres. *m. pl.* Los déus de las câsas entre los antics. *Lares.* = Péuâts: los déus de la ciutat de Roma. *Penates.*
Lâs. *m.* Instrumént para cassar ò agafar animals. *Lazo.*
Lâstre. *m.* Sorra de bârco. *Lastre.*
Laterâl. *adj.* Pertañent á costât. = Lo qui està al costât de àltra còsa. = Lo qui no vé línea rëcta. *Lateral.*
Laterâlmént. *adv.* De costât. *Lateralmente.*
Laticlâvi, *m.* ò laticlâvia. *f.* Vestít talar de los senadors del antig pòble româ. *Laticlavio* ò *laticlavia.*
Latitút. *f.* Amplària, estensió. = La distància quey hà de un llòc al ecuâdor. *Latitud.*
Latitudinâl. *adj.* Lo que se estén á lo àmple. *Latitudinal.*
Latria. *f.* La adoració sòlamént deguda á Déu. *Latria.*
Latrocini. *m.* Furt, rôbo. *Latrocinio.*
Lazaréto. *m.* Llòc ahónt se fâ fer corentena á los qui vénen de llòc apéstad ò sospitós de pèste. *Lazareto.*
Laudâble. *adj.* Digne de alabânsa. *Laudable.*
Lâudano. *m.* Estrât de òpit. *Lâudano.*
Laudatòria. *f.* Elògi. *Laudatoria.*
Laudatòri, *ria. adj.* Qui alâba. *Laudatorio, ria.*
Lâudes. *f. pl.* Pàrt del ofici divino. *Laudes.*
Laureâd, *da. p. p.* de laurear. *Laureado, da.*
Laureâdo. *m.* El qui està en vigilia de ser agraðuâd en una universidât. *Laureando.*
Laurear. *v. a.* Coronar de llover. = Agraduâr en una universidât. = Honrar. *Laurear.*
Lauréola. *f.* Corona de llover. = Corona de râys que se posa á còp de sâ t. = Plâta: espècie de

mirabajà. *Lauréola*.
Láuro. *m.* Glòria, honor, trioufo. *Lauro*.
Láus. *m.* Alabansa. *Lauda* ò *laude*.
Láva. *f.* Matèria fusa qui surt dels volcàns. *Lava*.
Lávabo. *m.* La cerimònia de rentarse es dits el sacerdot en la missa. *Lavatorio*.
Lavativa. *f.* Ajuda, cervical. *Lavativa*.
Lavatòri. *m.* Pica de aygo para rentarse sas màns los sacerdots ántes y después de sa missa. = La cerimònia de rentar es pèus que se fà en el di-jous sànt. *Lavatorio*.

LE.

Leâl. *adj.* Faèl. *Leal*.
Lealmént. *adv.* Ab lealtat. *Lealmente*.
Lealtat. *f.* Fidelidat, hombría de bé. *Lealtad*.
Leccionári. *m.* El llibre de còr qui conté las lliçons de matinas. *Leccionario*.
Leccionista. *m.* El mètstre qui vá á donar llió á sas cásas particulars. *Leccionista*.
Lector, *ra*. *m. f.* El qui lliu. *Lector*, *ra*.
Lector. *m.* El qui té el ofici de enseñar filosofia ò teologia en las religions. = El qui está ordenad del orde de lectorat. *Lector*.
Lectoral. *m.* Cauònge qui té obligació de explicar la sagrada Escripura. = El canonicat. *Lectoral*.
Lectorat. *m.* Orde eglesiástica. *Lectorado*.
Lectoria. *f.* El ofici de lector. *Lectoria* ò *lectura*. = Respòsta importuna. *Bachilleria*, *letraderia*.
Lectura. *f.* El ácte de lletgir. = De enseñar públicament. = Carácter de lletra de estampa. *Lectura*. = El ofici de lector. *Lectura* ò *lectoria*.
Legacia. *f.* El empleyo del embaxador. *Legacia*.
Legad. *m.* Embaxador. *Legado*. = Á lâtere: embaxador extraordinari del Pàpa. *Áldere*.
Legál. *adj.* Posad per sa lléy = Fidedigne, puntual, faèl en cumplir las obligaciones. *Legal*.
Legalidat. *f.* Conformidat ab sa lléy. = Puntualidat y rectitut en cumplir las obligaciones. *Legalidad*.
Legalisació. *f.* Certificació de la llegitimidat de una escriptura. *Legalizacion*.
Legalisad, *da*. *p. p.* de legalisar. *Legalizado*, *da*.
Legalisar. *v. a.* Certificar ab fe pública la llegitimidat de una escriptura. *Legalizar*.
Legalíssim, *ma*. *sup.* Molt legál. *Legalísimo*, *ma*.
Legálmént. *adv.* Segons lléy. *Legalmente*.
Legió. *f.* Cuérpo de milicia entre los antígs románs. = Grán nombre de personas ò de esperíts. *Legion*.
Legionári. *m.* Soldat de la legió. *Legionario*.
Legionári, *ria*. *adj.* Pertañent á una legió. *Legionario*, *ria*.

Legislació. *f.* Dret de fer lléys. = El còs de las lleys. *Legislacion*.
Legislador, *ra*. *m. f.* El qui fà ò establèix lléys. *Legislador*, *ra*.
Legislar. *v. a.* Fer lléys. *Legislar*.
Legislatiu, *va*. *adj.* Se diu del podèr ò potestat de fer lléys. *Legislativo*, *va*.
Legislatura. *f.* El cuérpo legislatiu y el témps de la séua duració. *Legislatura*.
Legisperito. *m.* Sàbi en lléys. *Legisperito*.
Legista. *m.* Advocat, missèr. *Legista*.
Lelili. *m. pl.* Los crits que fan es mòros en las séuas festas ò péléant. *Lelili*.
Lélo, *la*. *adj.* Fátuo, xotxo. *Lelo*, *la*.
Léma. *m.* Argument posad ántes de poema, etc. = Proposició cuya demostració es necessària para una altra qui se segueix. *Lema*.
Lenidat. *f.* Blandura, snavidat. *Lenidad*.
Lenitu. *m.* Medicina para mitigar el dolor. *Lenitivo*.
Lenocini. *m.* Alcabotaria. *Lenocinio*.
Léntamént. *adv.* Pòc á pòc. *Lentamente*.
Lénte. *m.* Vidre redó. *Lente*.
Lentitut. *f.* Tardansa, espáy. *Lentitud*.
Lénto, *ta*. *adj.* Tàrd, pererós. *Lento*, *ta*.
Lénto. *adv.* Á pòc á pòc. *Lento*.
Lentor. *m.* Humor crás y viscós. *Lentor*.
Leoncia. *f.* Pédra preciosa. *Leoncia*.
Lepidi. *m.* Hérba còtra escorbuto. *Lepidio*.
Lepídates. *f.* Pédra preciosa qui imita sas escátas de péix. *Lepidotes*.
Lépra. *f.* Malaltía. *Lepra*. = Blànca: taca blànca en sa pell. *Lepra blanca*.
Leprós, *sa*. *adj.* El qui té lépra. *Leproso*, *sa*.
Lérdo, *da*. *adj.* Pàupa, rudo, torpe. *Lerdo*, *da*.
Lerdó. *m.* Infló, tumor en jonóy de bistia. *Lerdon*.
Lesió. *f.* Ferida, dañy, ofensa, perjuy. *Lesion*.
Lessiu, *va*. *adj.* Daños, ofensiu, etc. *Lesivo*, *va*.
Léste. *m.* Vént de llevant. *Leste*.
Letál. *adj.* Mortál, qui càusa la mòrt. *Letal*.
Letárgic, *ca*. *adj.* Pertañent á letárgo. *Letárgico*, *ca*.
Letárgo. *m.* Sopor profundo y còtra naturalesa. = Torpesa de entenimént. *Letargo*.
Léte. *m.* Un fingid riu del infèrn. *Lete*.
Létéo, *ea*. *adj. poétic.* Pertañent al léte. *Leteo*, *ea*.
Leticia. *f. ant.* Alegría. *Leticia*.
Letífero, *ra*. *adj.* Qui càusa la mòrt. *Letifero*, *ra*.
Letificad, *da*. *p. p.* de letificar. *Letificado*, *da*.
Letificant. *p. a.* de letificar. El qui letifica. *Letificante*.
Letificar. *v. a. ant.* Alegrar. *Letificar*.
Letxicó. *m.* Dicionári. *Lexicon*.
Letxicógráfo. *m.* Autor de un dicionári. *Lexicógrafo*.

Léve. *adj.* De pòc pes, de pòca importància, petít. *Leve.*

Lévedát. *f.* Jugeresa: pòc pes. *Levedad.*

Lévemént. *adv.* Veniálmént. *Levemente.*

Lévissim, *ma. sup.* Molt léve. *Levísimo, ma.*

Levissimamént. *adv. sup.* Ab molta lévedát. *Levissimamente.*

Levita. *m.* De la tribu de Leví. = El diàca. *Levita.*

Levita. *f.* Casàca. *Levita.*

Levític. *m.* Un llibre de la sagrada Escripura. *Levítico.*

Léxa. *f.* Déxa, llegát. *Legado.*

Lexád, *da. p. p.* de lexar. *Legado, da.*

Lexar. *v. a.* Fer alguna déxa ò llegát en el testamént. *Legar.*

Leyénda. *f.* Lo que se lliu. = Historieta ò vida de sànts. *Leyenda.*

LI.

Li. Càs oblicuo del pronòm masculí y femení de la tercera persona. *Le.*

Libació. *f.* Derramamént de vi ò de àltre licor que los antiga feyan en honor de los seus déus fàlssos, y los judíos en honor del Déu vertader. *Libacion.*

Libâmen. *m. ant. V.* Libació. *Libdmen.*

Libar. *v. a.* Fer una libació. *Libar.*

Libéla. *f. ant.* Moneda romàna qui valia un dób-bé mallorquí. *Libela.*

Libelar. *v. a. cur.* Presentar peticions. *Libelar.*

Libello. *m.* Memoriál, peticio. *Libelo.* = Infamatori: escrit injuriós. *Infamatorio, porque.* = De repudi: la escriptura ab que el marit repudiava á sa muller. *De repudio.*

Libidinós, *sa. adj.* Lucuriósos. *Libidinoso, sa.*

Libidinosamént. *adv.* *Libidinosamente.*

Libitum. (*Ad*) À voluntát. *Ad libitum.*

Libració. *f.* Engrousamént de un còs fins que estiga en equilibri. *Libracion.*

Libre. *adj.* El qui pòt fer y desfer. = El qui no es nàd escláu. = El qui no dependèix de àltri. = El qui no està pres. = El qui no es casád. *Libre.*

Libremént. *adv.* Ab llibertát. *Libremente.*

Licéo. *m.* Lòc de ensenansa. *Liceo.*

Lícit, *ta. adj.* Permès per sa llei. *Lícito, ta.*

Lícitamént. *adv.* *Lícitamente.*

Licor. *m.* Sustància flúida y líquida. *Licor.* = Qui té mál gust. *Pistrage.*

Licorós, *sa. adj.* Esperitós. *Licoroso, sa.*

Lictor. *m.* Esgotzi qui anàva devànt los magistrats româns ab un garròt llarg ab una espècie de

destrál y un fexèt de vergas. *Lictor.*

Lignum-crucis. *m.* Reliquia de la creu de Cristo. *Lignum-crucis.*

Lila. *f.* Ròba de llana de vârios colors. *Lila.*

Lilàyla. *f.* Ròba de llana molt prima, clara y estre'a. *Lilàila.*

Limitació. *f.* El àcte de posar límites. = Coartació. *Limitation.*

Limitád, *da. p. p.* de limitar. *Limitado, da.*

Limitar. *v. a.* Posar límites, fitas, térme. = Coartar. *Limitar.*

Límite. *m.* Térme, fi, tàssa, frontèra. *Límite.*

Limítrofe. *adj.* Confinant, confrontant. *Limítrofe.*

Lince. *m.* Animál. *Lince.*

Lincuri. *m.* Pédra preciosa que se treu del cor del lince. *Lincurio.*

Lindesa. *f.* Hermosura. *Lindesa.*

Lindo, *da. adj.* Hermosos. *Lindo, da.*

Línea. *f.* Longitúd sense àltra dimensió. = Brànca de parentesc. = Cordó militar. = Retxa, tira. = Formació de trôpa en forma de batàlla. = La dotzena part de una pulgada. = El equador. *Linea.* = Tirar sas seüas líneas para lograr algún fi. *Echar ò tirar lineas.*

Lineád, *da. p. p.* de linear. *Lineado, da.*

Lineál. *adj.* Pertañent á línea ò fèt ab línea. *Lineal.*

Linear. *v. a.* Fer ò tirar líneas. *Linear.*

Linsa. *f.* Humor aygolós del còs. = La àygo segòs los poetas. *Linsa.*

Linfàtic, *ca. adj.* Pertañent á ò abundant de linsa. *Linfático, ca.*

Línquen, *m. pl.* *Línquen.*

Lipiria. *f.* Fébra maligna ab calor intèrn y al matèix témps ab fret estèrn. *Lipiria.*

Lipogramàtic, *ca. adj.* Se deya de una òbra abòst noy havia alguna de las lletres del alfabeto. *Lipogramático, ca.*

Lipotimía. *f.* Desmây, espàuma. *Lipotimia.*

Liquefacció. *f.* Mutació de un còs qui se fà líquido. *Liquefaccion.*

Liquidació. *f.* La acció de ajustar un conte. = Fasió, derritació. *Liquidacion.*

Liquidád, *da. p. p.* de liquidar. *Liquidado, da.*

Liquidamént. *adv.* Clàramént. *Liquidamente.*

Liquidar. *v. a.* Fòndrer, derretir. = Aclarir sa basienda ò un conte. *Liquidar.*

Liquidarse. *v. r.* Pèrder el seu sò una lletra per rahó de la qui la antecedeix. *Liquidarse.*

Líquido, *da. adj.* Lo qui té sas parts flúidas y qui fàcilment se separen. = Net, clar parlant de béns ò de conte. = La lletra qui muda de sò per la unió ab la lletra qui la precedeix. *Líquido, da.*

Lira. *f.* Instrument de música.—Constellació septentrional.—Casta de poesia. *Lira.*
Líric, ca. *adj.* Pertanyent a la lira.—Poesia lírica: la que se pot cantar. *Poesia lírica.*
Liró. *m.* Espècie de rata. *Liron.*
Litarge y litargiri. *m.* Mescla de plom, terra y aram quey ha en sa plata antes de purificarla. *Litarge y litargirio.*
Litigant. *m.* El qui pletetja. *Litigante.*
Litigar. *v. a.* Pletetjar, altrecar, disputar. *Litigar.*
Litigios, *sa.* *adj.* Lo qui està en plét.—El afectat de pletetjar. *Litigioso, sa.*
Litiscorsorte. *m. f.* El qui està unid ab altre para pletetjar. *Litiscorsorte.*
Litiscorsortació. *f.* Respòsta a la demanda. *Litiscorsortacion.*
Litiscorsortas. *f. pl.* Los gastos de un plét. *Litiscorsortas.*
Litiscorsortencia. *f.* El estat de un plét corrent. *Litiscorsortencia.*
Litocola. *f.* Betum fet de polvos de marmol, pega, y blanc de ou. *Litocola.*
Litófago. *m.* Menjador de pedra. *Litófago, ga.*
Litografía. *f.* Part de la història natural qui té per objecte la descripció de las pedras. *Litografía.*
Litógrafo. *m.* Naturalista qui se aplica a la litologia. *Litógrafo.*
Litologia. *f.* Ciència de las pedras. *Litologia.*
Litólogo. *m.* V. Litógrafo. *Litólogo.*
Litotriptic. *m.* Remey para el mal de pedra. *Litotriptico.*
Litotomia. *f.* La operació para treurer sas pedras de dedins sa bufeta. *Litotomia.*
Litotomista. *m.* Cirugià qui en particularidat se aplica a la sobredita operació. *Litotomista.*
Litótomo. *m.* Instrument a propòsit para fer dita operació. *Litótomo.*
Litteral. *adj.* Conforme a la lletra del tésito. *Litteral.*
Litteralmént. *adv.* Segons el sentit de la lletra. *Litteralmente.*
Litterari, ria. *adj.* Pertanyent a las lletres, a cièncias, estudis. *Litterario, ria.*
Litterat. *m.* Dòcte, erudit, dedicad a las lletres. *Litterato.*
Litteratura. *f.* Doctrina, erudició, conexemént de las lletres, cièncias, etc. *Litteratura.*
Lituo. *m.* Instrument antig de música. *Lituo.*
Liturgia. *f.* La forma y módo de celebrar los divinos ofis. *Liturgia.*
Litúrgic, ca. *adj.* Pertanyent a liturgia. *Litúrgico, ca.*

Livià, na. *adj.* Laciu, impúr.—Juger, de pès pes.—Inconstant. *Liviano, na.*
Liviàment. *adv.* Ab liviandát. *Livianamente.*
Liviandát. *f.* Lacivia.—Jugeresa, pès pes de una còsa.—Inconstància de ànimo.—Incontinència. *Liviandad.*
Lívido, da. *adj.* De mal color. *Lívido, da.*

LO.

Lo. Pronòm relatiu qui se antepòsa ô pospòsa a les verbs, v. g. lo amar, amarlo. *Lo.*
Lo. Article masculí y neutre qui se antepòsa a los nòms masculíns y a los adjectius sustantivads, v. g. lo blanc.—Antes de nòm qui comensa per vocal ô atxe, se déxa la o, y la l fa síllaba en la vocal del nòm, y axí: lo amor, lo honor, se pronuncian còm si estassen escrits *lamor, lhonor*: y a vegadas no se escriu *lo*, sinó solament la éle ab una coma demunt axí: *L' el* parlant de nòm, y *lo* parlant de adjectiu sustantivad. *El, Lo.*
Loa. *f. ant.* Alabansa. *Loa.*
Loa. *f.* Pròleg de péssa de teàtro, axò es de comèdia, etc. *Loa.*
Loable. *adj.* Digne de alabansa. *Loable.*
Loablement. *adv.* Ab alabansa. *Loablemente.*
Load, da. *p. p.* de loar. *Loado, da.*
Loador, ra. *m. f.* El qui alába. *Loador, ra.*
Loar. *v. a.* Alabar. *Loar.*
Lóbrego, ga. *adj.* Fosc, oscúr, tenebrós.—Melancòlic, trist. *Lóbrego, ga.*
Lobreguès. *f.* Oscuridat. *Lobreguez.*
Lobuno, na. *adj.* Pertanyent a llop. *Lobuno, na.*
Locació. *f. cur.* El contracte de arrendamént. *Locacion.*—Locació y conducció: el acte de donar ô prènder arrendamént. *Locacion y conduccion.*
Local. *adj.* Pertanyent a llòc. *Local.*
Localidat. *f.* Calidat, circumstància qui fica sas còsas a un llòc determinad. *Localidad.*
Lòcamént. *adv.* Ab locura.—Fòre mida. *Locamente.*
Locando, da. *adj.* El qui òbra ô parla còm un llòc. *Alocado, da.*
Loció. *f.* El acte y efecte de rentar. *Locion.*
Lòco, ca. *m. f. adj.* Fálto de judici, fàtuo, insensat.—Inconsiderad, qui òbra sense reflexió.—Abundant, fèrtil. *Loco, ca.*—Lòco acabad. *Loco rematado.*—Lòco fermador. *Loco de atar.*—Lòco furios. *Loco furioso.*—Lòco de alegrí, gòig, etc. *Loco de alegría, etc.*—Tornar lòco. *Bolverse loco.*—Fer tornar lòco a un: confondre ab espècies, etc. *Volver loco a uno.*
Loco-moció. *f.* Mutació de llòc. *Loco-mocion.*

Locució. *f.* Mòdo de parlar, estil. = Expressió, frase. *Locucion.*

Locura. *f.* Privació de judici, fatuidat. = *cur.* Acció extravagant, inconsiderada. *Locura.* = Fer locuras, en un excés de gòig ò de aflicció. *Hacer locuras.*

Locureta. *f.* Locura petita. *Locurilla.*

Locutòri. *m.* El parlador de couvent de mònjas. *Locutorio.*

Logaritme. *m.* Nombre pres en una progressió aritmètica corresponent á altra, pres en una progressió geomètrica. *Logaritmo.*

Logarítmic, *ca. adj.* Pertanyent á logaritmes. *Logarítmico, ca.*

Logaritmotècnia. *f.* Ciència de los logaritmes y el art de fer sas séuas taulas. *Logaritmotecnia.*

Logógrif. *m.* Eudeuinàya qui consisteix en la mutació de las síllabas de un mot. *Logógrifo.*

Logràd, *da. p. p.* de lograr. *Logrado, da.*

Lograr. *v. a.* Alcansar, conseguir. *Lograr.*

Lograrse. *v. r.* Arribar als séus fins. *Lograrse.*

Logrer, *ra. m. f.* Usurers. *Logrero, ra.*

Logreria. *f.* Usura. *Logreria.*

Logro. *m.* Ganància, profit, consecució. = *Usura.* *Logro.*

Lona. *f.* Ròba molt atapida y fòrta. *Lona.*

Longa. *f.* Nòta musicál. *Longa.*

Longanimitat. *f.* Constància, firmesa de ànimo en las adversidats. *Longanimitad.*

Longànimo, *ua. adj.* Constànt, firme, paciènt en los trabàys. *Longànimo, ma.*

Longimetria. *f.* Àrt de midar las líneas. *Longimetria.*

Longitudinál. *adj.* Pertanyent á la longitud. *Longitudinal.*

Longitudinàlmént. *adv.* Á lo llarg. *Longitudinalmente.*

Longitúd. *f.* Extensió á lo llarg. = La distància de un llòc respècte del primer mèridiàno. = La distància quey há entre duas estrèllas. *Longitud.*

Longobàrdo, *da. adj.* Naturál de ò pertanyent á Lombardía. *Longobardo, da, lombardico, ca ò lombardo, da.*

Loquacitat. *f.* Vici de xerrar molt. *Locuacidad.*

Loquás. *adj.* Molt xerrador. *Locuas.*

Loquacíssim, *ma. sup.* Molt xerradors. *Locuacissimo, ma.*

Loquèla. *f.* El mòdo particular de parlar cadahú. *Locuela.*

Loquer, *ra. m. f.* Los qui guàrdan es lòcos. *Loquero, ra.*

Loqueria. *f.* V. Locura. *Locura.*

Loquèt, *ta. adj.* Diminutiu de lòco. *Loquillo, lla, ò, ta.*

Loquetjar. *v. n.* Dir ò fer extravagàncias. = *Devertirse.* *Loquear.*

Lòrd. *m.* Señor. *Lord.*

Lorquí, *na. adj.* De Lòrca. *Lorquino, na.*

Lossànge. *f.* Certa figura en escút de àrmas. *Lossange.*

Losania. *f.* Verdor, frondositat dels àbres y plantes. = Robustès en los hòmos y animals. *Lozania.*

Lossàno, *na. adj.* El qui té lossania. *Lozano, na.*

Loteria. *f.* Rifa. = Jòc ab nombres posats á cartóus. *Loteria.*

LU.

Lúbric, *ca. adj.* Lucuriós. *Lúbrico, ca.*

Lubricitat. *f.* Lucuria. *Lubricidad.*

Lucense. *adj.* De Lugo. *Lucense.*

Lucéro. *m.* El estèl de la àuba: Vènus. = Tota estrèlla resplandent. *Lucero.*

Lucífero, *ra. adj. poètic.* Resplandent. *Lucifero, ra.*

Lucífugo, *ga. adj.* Qui futz de sa claror. *Lucífugo, ga.*

Laco. *m.* Sumptuositat escésiva. *Lujo.*

Lucratíu, *va. adj.* Lo qui dona ganància. *Lucrativo, va.*

Lucro. *m.* Ganància, profit, utilitat. *Lucro.*

Lucuria. *f.* El pecat de la càrn. *Lujuria.*

Lucuriós, *sa. adj.* Laciú, impúr. *Lujurioso, sa.*

Lucurosamént. *adv.* Impuramént. *Lujurosamente.*

Luctuós, *sa. adj.* Trist, llamentàble. *Luctuoso, sa.*

Luctuosamént. *adv.* Deploràblemént. *Luctuosamente.*

Lucubració. *f.* Óbra qui há costat moltes velladas. *Lucubracion.*

Ludibri. *m.* Escàrnio. *Ludibrio.*

Luègo. *adv.* Prònte, al istant. = De seguida, després. = Poés, per consecuent. *Luego.*

Lúgubre. *adj.* Funést. *Lugubre.*

Lumbrera. *f.* El còs qui despedeix llum. = La persona qui ab la séua virtut ò doctrina illumina á àltras. *Lumbrera.*

Luminar. *m.* Tot estèl qui de sí despedeix llum. *Luminar.*

Lunària. *f.* Pédra preciosa ab la figura de lluna plena y de color de cendra. *Lunaria.*

Lupanar. *m.* Càsa de prostitució. *Lupanar.*

Lussità, *na. adj.* Portaguesos. *Lusitano, na.*

Lussitània. *f.* Portugál. *Lusitania.*

Lústric, *ca. adj.* Pertanyent á lustro. *Lústrico, ca.*

Lustro. *m.* Espay de cinc anys. *Lustro.*

Lustrós, *sa. adj.* Lo qui té llustre. *Lustroso, sa.*

Lustrosamént. *adv.* Ab llustre. *Lustrosamente.*

Luterà, na. *adj.* El qui segueix a Lutéro. *Lutera-*
no, na.
Luteranisme. *m.* La heregia de Lutéro. *Lutera-*

nismo.

Lútria. *f.* V. Nútria. *Lutria.*

LLA

Lle. *f.* La tretzena lletra del alfabeto mallorquí, doble en la figura, però senzilla en el valor, per lo que no se separa a lo últim de la retxa. *Ll.*
Llacor. *m.* Sustància grassa de sa tèrra. *Légamo.*
Lladélla. *f.* Espècie de poy redó. *Ladilla.*
Lladó. *m.* El fruyt de lladoner. *Almeza, almecina* ó *aloton.*
Lladoner. *m.* Àbre ben conegud. *Almez, almecino, ledon* ó *aligenero.*
Llàdr. *m.* Sa veu del cà. *Ladrudo*, y si es continuu. *Ladra.*
Lladrador, ra. *m. f.* El qui llàdra. *Ladrador, ra.*
Lladrar. *v. a.* Forinar sa seua veu es cà. *Ladrar.*
Llàdre. *m.* El qui rôba. *Ladron.* = Astút, sutil. *Galafate.* = De còsas menudas. *Ladron ratero.* = De escrit que àltre hà compòst. *Plagiario.* = Fi. *Caco.* = Véy, qui hà molt que rôba. *Bailon.* = De xòts. *Abigeo* ó *apartador de ganado.* = Llàdres, llàdres: avís de quey hà llàdres. *Ladrones, ladrones.*
Lladrèt. *m.* Llàdre petít. *Ladroncillo, illa.*
Lladriçla. *f.* Instrument de tèrra ahónt los allòts guàrdan es dòbbés. *Alcancia, huchà* ó *ollaciega.*
Lladró. *m.* Llàdre petít. *Ladroncillo.*
Lladrona. *f.* Dóna qui rôba. *Ladrona.*
Llàga. *f.* Còsa coneguda. = Malaltia de ànima, mál spirituál. *Llaga.* = A sas càmars per haverse encontrád. *Alcanzadura.* = Fèta per esperó. *Espleadura.* = En es taló. *Espolon.*
Llagád, da. *p. p.* de llagar. *Llagado, da.*
Llagar. *v. a.* Fer ó causar llagas. *Llagar.*
Llagàña. *f.* Humor dels uys qui se espessèix en el llagrimar. *Lagaña, legaña, pitaña* ó *pitarra.*
Llagaños, sa. *adj.* El qui té llagàñas. *Lagañoso, legañoso, pitañoso* ó *pitarroso, sa.*
Llagóst. *m.* Insècto. *Langostino, salton.*
Llagosta. *f.* Llagóst gròs y qui vòla. = Péix. *Langosta* ó *matacandil.* = Verda. *Langoston.*
Llagôt. *m.* Acusació, instància. *Lagoteria* ó *chisme.* = Escoltar llagòts. *Dar oído a chismes.* = Portar llagòts. *Lagotear, chismear* ó *malsinar.*
Llagoter, ra. *m. f.* Los qui pòrtan llagòts. *Lagotero, ra, chismoso, sa, malilla, correvedile* ó *mal sin.*

LLA

Llàgrima. *f.* Gota de humor qui surt del uy. = Petita porció de licor. = Suc que destilan sas pàrras, etc. *Ldgrima.* = De rosàri. *Cuenta.* = De viu. *Ldgrima de David* ó *de Job.* = Llàgrimas de cocodrillo: fingidas. *Ldgrimas de cocodrilo.* = Llàgrimas de la aurora: gotas de roada segóns los poètas. *Ldgrimas de la aurora.* = Plorar llàgrimas de sang: estar escèssivament afligid. *Llorar ldgrimas de sangre.* = Surtirlí sas llàgrimas. *Saldrsele las ldgrimas.* = Do de llàgrimas. *Don de ldgrimas.*
Llagrimer. *m.* Gròs àngulo del uy. *Lagrima.*
Llagriméra. *f. pl.* *Ldgrima de David* ó *de Job.*
Llagrimeta. *f.* Llàgrima petita. *Lagrimilla.* = Fer sa llagrimeta. *Hacer pucheros.*
Llagrimetjar. *v. n.* Plorar. *Lagrimar.*
Llagueta. *f.* Llaga petita. *Laguilla.*
Llamàda. *f.* Señal en los escrits para cridar la atenció. = Tòc de tambor para convocar sa trôpa. = Movimènt para enganar. *Llamada.*
Llamaràda. *f.* Vermeyó repenti y momentáneo de sa càre. *Llamarada.*
Llambrox. *m.* Eyna para llevar sa pòta de bistia. *Pujavante.*
Llambroxar. *v. a.* Llevar sa pòta de bistia para ferrarla. *Despalmar* ó *destalonar el casco.*
Llamentàble. *adj.* Digne de compassió ó de ser plorád. *Lamentable.*
Llamentació. *f.* Gemég, crit de plôr. = El trist càntic de Jeremías. *Lamentacion.*
Llamentád, da. *p. p.* de llamentarse. *Lamentado, da.*
Llamentador, ra. *m. f.* El qui se llamenta. *Llamentador, ra.*
Llamentarse. *v. r.* Queixarse, suspirar de dolor. = Compartirse. *Llamentarse.*
Llamentó. *m.* Gemég, plôr, suspir. *Llamento.*
Llamentós, sa. *adj.* El qui se llamenta. *Llamentoso, sa.*
Llàmp. *m.* Metéoro igneo. *Relmpago.* = Ab vergas. *Rayo.*
Llampagar y llampatjar. *v. n.* Fer llàmps. *Relampaguear.*
Llampuga. *f.* Péix. *Lampuga.*

Llana. *f.* El pel de xòt. *Lana.* = Bruta: axí còm se ton. *Sucia* ò *en puerco.* = Sens obrar. *En barro.* = Mitja llana: ròba. *Telon.* = Cardar sa llana á un: arregaliarlo fòrt. *Cardarle la lana.*
Llanada. *f.* Espècie de granera para fer netas las pèssas de artillería. *Lanada.* = Para donar alquitrà á bárca. *Pincel.*
Llanceta. *f.* Eyna de barber. *Lanceta* ò *escalpelo.* = De menescál. *Fleme.*
Llancetada. *f.* Puñida de llanceta. *Lancetada* ò *lancetazo.*
Llанда. *f.* Péssa de ferro per lo redó de ròda. *Llantas.*
Llandera. *f.* Còrda prima de càñom. *Cordel.* = De corretjadas. *De ldtigo.* = De singla. *Latiguera.*
Llanderada. *f.* Tòc ab llandera. *Cordelazo.*
Llanderina. *f.* Llandera prima. *Cordelejo, ico, ito, illo.*
Llanegada. *f.* La acció de llanegar. *Resbalon.* = Es senhal que queda de haver llanegad. *Resbaladura* ò *resbalamiento.*
Llanegadis, ssa. *adj.* Lo qui fàcilment llanega ò el llòc ahònt es fàcil llanegar. *Resbaladero, ra* ò *resbaladizo, za.*
Llanegador, ra. *m. f.* El qui llanega. *Resbalador, ra.*
Llanegador. *m.* Llòc ahònt se llanega. *Resbaladero.*
Llanegar. *v. n.* Donar una pássea falsa. *Resbalar.* = Escapar. *Resbalar* ò *escurrirse.* = De sas màns. *Escabullirse.*
Llanegay. *m.* V. Llanegador. *m.* *Resbaladero.*
Llauesa. *f.* Senzillès, bona fe. *Llaneza.*
Llanguid, da. *adj.* Persona ò còsa llarga y estreta. *Languaruto, ta.*
Llanilla. *f.* Ròba. *Lanilla.*
Llano, na. *adj.* Ingènnos. *Llano, na.*
Llansa. *f.* Àrma ofensiva. *Lanza.*
Llansad, da. *p. p.* de llansar. *Lanzado, da.*
Llansada. *f.* Puñida de llansa. *Lanzada.* = Vomitada. *Gargantada.*
Llansador, ra. *m. f.* El qui llansa. *Lanzador, ra.*
Llansador. *m.* Pòrta de fust para aturar ò amollar la àygo en molt d'àygo. *Paradera.*
Llansadora. *f.* Espècie de barqueta ab que se pássea es fil texint. *Lanzadera* ò *jugadera.*
Llansadorada. *f.* Passada de llansadora. *Lucha.* = Tòc ab llansadora. *Lansaderazo.*
Llansadoreta. *f.* Llansadora petita para entreteixir flòrs en lo que se tix. *Espolin.*
Llansament. *m.* El àcte de llansar. *Lanzamiento.*
Llansar. *v. a.* Fer olor. *Oler.* = Acabussar càns. = Tirar. = Vomitar. *Lanzar.*
Llansarse. *v. r.* Acomètrer. *Lanzarse.*
Llant. *m.* Plòr. *Llanto.*

Llanta. *f.* V. Llанда. *Llantas.*
Llantèrna. *f.* Espècie de fanal. = Ròda petita de molí en qui entran las dents de la gròssa. *Linter-na.* = La que du la trópa en la retréta. *Marmota.* = Gota de moc qui pénja del nàs. *Moca* ò *mocarro.* = Màgica: la qui per mèdi de vidres pintads representa vârios objectes. *Mágica.*
Llantarner. *m.* El qui fà llantèrnas. *Llinternero.* = El qui fà obra de llanna. *Hojalatero.*
Llanterneta. *f.* Llentèrna petita. *Llinternilla.*
Llanternòta. *f.* Llantèrna gròssa. *Llinternon.*
Llantia. *f.* Còsa coneguda. *Llmpara.*
Llantieta. *f.* Llántia petita. *Lamparilla.*
Llantiòta. *f.* Llántia gròssa. *Lampion.*
Llantó. *m.* Instrument de vidre ahònt se crema oli para fer llum. *Llmpara.*
Llanxa. *f.* Barqueta de rema. *Lancha.*
Llanxada. *f.* El carregament que du sa llanxa. *Lanchada.*
Llapassa. *f. pl.* *Lampazo.*
Llapissós, sa. *adj.* Lo apégad y mal de anarèa. *Pegajoso, sa.*
Llârg, ga. *adj.* Lo qui té longitud. = Dilatad, de molta duració. = Eccessu. *Largo, ga.* = De llengo: xerrador imprudent. *De lengua.* = De màns: atrevíd. *De manos.* = De ungles: lladre. *De uñas.* Á lo llârg. *adv.* Á lo largo. = De llârg á llârg: de càb á càb. *De largo á largo.* = Á las llârgas: á pòc á pòc. *Á la larga.* = Passar de llârg: no aturarse. *Pasar de largo.*
Llârg y redó. *adj.* *Rollizo, za.*
Llârgament. *adv.* Molt de tèmpe. *Largamente.*
Llargària. *f.* Lo llârg de una còsa. *Larguesa, y ant. largaria.*
Llargarúd, da. *adj.* *Largo, ga.*
Llargòt, ta. *adj.* *Largon, na.*
Llarguesa. *f.* Libersolidat. *Larguesa.*
Llarguèt, ta. *adj.* Diminutiu de llârg. *Larguito, ta.*
Llarguissim, ma. *sup.* Molt llârgs. *Larguísimo, ma.*
Llarguissimament. *adv. sup.* De molta llarg. *Larguissimamente.*
Llâs. *m.* V. Lâs. *Lazo.*
Llâstima. *f.* Compassió, pietât. *Ldstima.* = Fer llâstima. *Hacer ldstima.* = Tenir llâstima. *Tener llâstima.*
Llastimad, da. *p. p.* de llastimar, se. *Lastimado, da.*
Llastimar. *v. a.* Dañar ò fer mal. *Lastimar.*
Llastimarse. *v. r.* Ferse mal. *Lastimarse.*
Llastimarse. *v. r.* Queixarse, donar senhals de dolor. = Compartir. *Lastimarse.*
Llastimós, sa. *adj.* Digues de llâstima. *Lastimoso, sa.*
Llastimosament. *adv.* De un mòde llastimós. *Lastimosamente.*

Llastimosíssim, ma. *sup.* Molt llastimosos. *Lastimosísimo, ma.*
Llat. m. La veu de cá. *Ladrado.*
Llàta. f. Espècie de fàxa de espàrt ò de pàumas. *Pleita.* = Estreta de espàrt cuyt y bafiad. *Cresneja.* = Fer llàta. *Hacer ò tejer pleita.*
Llatí. m. La lléngo llatina. *Latin.* = Anar llatí: consecuent. *Ir consiguiente.*
Llatinidat. f. El llatí. *Latinidad.*
Llatinisad, da. p. p. de llatinisar. *Latinizado, da.*
Llatinisar. v. a. Donar la terminació llatina a las paràulas de àltra lléngo. *Latinizar.*
Llatinot. m. Mál llatí. *Latinajo.*
Llàuna. f. Plànxa de fèrro molt prima y blàuca. *Hoja de lata.*
Llauner. m. El qui fà òbras de llàuna. *Hojalatero.*
Llaurad, da. p. p. de llaurar. *Arado, da.*
Llaurada. f. Terréno llaurad. *Arada.*
Llauradí, sa. *adj.* Lo qui es apte para ser llaurad. *Labrantito, tia.*
Llaurador, ra. m. f. El qui llaura. *Arador, ra.* = m. El parayer. *Yugero.*
Llaurar. v. a. Remenar sa tèrra ab la arada. *Arar.* = Demunt demunt: pòc fondo. *Arañar.* = No llaurar plegado: no ser amígs. *No pararse los coches.*
Llaüt. m. Bàrco petít. *Laud.*
Llavó y llevósas. *adv.* En aquell témps, en aquèlla ocasió. *Entonces.* = Después. *Despues.* = Desde llavó. *Desde entonces.* = Per llavó. *Por entonces.*
Llavorad, da. p. p. de llavorar. *Labrado, da.* = *Arreglado, da ò arregazado, da.* = *Azolado, da.*
Llavorar. v. a. Obrar còsa de fust. *Labrar.* = Durar sa tèrra la àygo quònd plou. *Arreglar ò arregazar.* = Obrar fust ab àxa. *Azolar.*

LLE

Lleal. *adj.* Fàcl. *Leal.*
Llealment. *adv.* Ab fidelidat. *Lealmente.*
Llealtat. f. Fidelidat. *Lealtad.*
Llebètx. m. Vént ò el espáy entre ponent y mitjórn. *Lebeche ò sudoeste.*
Llebetxada. f. Ventada tòrta de llebètx. *Ventarron de lebeche.*
Llébra. f. Còsa coneguda. *Liebre.* = Correguda: màla de agafar. *Matacan:* hòmo astút. *Liebre corrida.* = Cremar es cul a sas llébras: ser molt calent es sòl. *Asarse las pajaritas.*
Llebrer. m. Cà a propòsit para cassar llébras. *Galgo.* = Hòmo astút. *Lebraston.*
Llebréra. f. La faméila de cá llebrer. *Galga.*

Llebrera. f. Llébra jova. *Lebrato.*
Llebrétó, na. m. f. Llébra petita. *Lebratico, ca.*
Llebrót, ta. m. f. Llébras gròssas. *Lebron, na.*
Lléc, ca. *adj.* El qui no té orde clerical. = El religiós, sa, qui no son vestids para el còr. *Lego, ga*
Llecència. f. Facultat, permís, llibertat. *Licencia.* = En blànc: demasiada llibertat. *Licencia abierta.* = Poètica: llibertat que prenen los poètas de usar fràses, figuras ò paràulas no usadas ò contràrias a las règlas gramaticals. *Licencia poetica.*
Llecenciad, da. p. p. de llecenciar. *Licenciado, da.*
Llecenciad. m. El graduad en alguna facultat. *Licenciado.*
Llecenciado. m. El estudiant qui yá vestid de capellà. *Licenciado.*
Llecenciar. v. a. Donar llecència. = Despedir ab llecència. *Licenciar.*
Lledànias. f. pl. Lletànias. *Ledanias.*
Llegad. m. Déxa. *Legado.* = Llegat pto: fèt a còsa de la Iglesia. *Legado pto.*
Llegats. m. Qualsevòl fíy de una familia fòre es major. *Segundon.*
Llegatari. m. La persona a qui se fà el llegat. *Legatario.*
Llegenda. f. Història. *Leyenda.*
Llegible. *adj.* Lo qui se pòt llegir. *Legible.*
Llegid, da. p. p. de llegir. *Leido, da.*
Llegidor, ra. m. f. El qui llig. *Lector, ra.* = El qui se agrada de llegir. *Leedor, ra.* = El qui llig en el refetor. *Lector, ra de mesa.*
Llegir. v. a. Pronunciar lo escrit ò mirarlo sense pronunciarlo. = Ensenyar en públic. = Pénètrar sa intenció de jàltri. *Leer.* = Atropellad. *Despavilar.* = A premudas. *Leer d trapezones ò macullando.* = Sa planeta a algú. *Decir la ventura.*
Llegítim, ma. *adj.* Just, conforme a rahó ò a lléy. = Cèrt, vertader. *Legítimo, ma.*
Llegítima ò lligítima. f. La part de la hasienda de sos pares que tòca a un. *Legítima.*
Llegitimad, da. p. p. de legitimar. *Legitimado, da.*
Llegitimam. v. a. Fer lligítim lo que no lo es. = Justificar una còsa conforme lléy. *Legitimar.*
Llegitimar. v. a. Demanar sa lligítima. *Pedir ò tomar la legítima.*
Llegitimidat. f. La calidat qui fà lligítima una còsa. *Legitimidad.*
Llégo. f. Mida de los camíns diferents entre las nacions. La espanhòla còsta de vint mil pòas. *Legua.* = De una llégo. *adv.* *De legua.*
Llegost y èltres. v. l. Llagost, etc.
Llégua. f. Llégo. *Legua.*
Llegim. m. Nòm genèric de las llevors que se menjan. *Legumbre.* = Es cuynad. *Potageria.* = Gròs. *Granos mayores.* = Menud. *Granos menores.*

Lléma. *f.* Ou de pay. *Liendre.*
Llemós, *sa. adj.* El qui té llénas. *Lendroso, sa.*
Llemosí. *m.* La lléngo llemosina. *Lemosin.*
L'éuca. *f.* Bossí llarg y estrèt. *Tira.*—La pàrt petita qui botèx de pédra quánd la pican. *Roca-lla.*
Llengátge. *m.* El idioma de càda nació. —El módo de parlar de càdahú. *Lenguage.*
Llengo. *f.* El principál órga ò membre del gust dels animals y també del parlar en los hòmos. —El llengátge ò idioma. *Lengua.* —De bòu: *pl. De buey ò buglosa.* —De cà: *pl. De perro.* —De escorpi: murmuradors. *De escorpion.* —Làrga: xerradors. *Largo, ga de lengua.* —Matèrna: la de allà ahont se néix. *Materna.* —Mórta: La qui já no se pàrta en càp nació, v. g. la llatina. *Muerta.* —Viva: la que se pàrta en càda nació. *Viva.* —Sànta: la hebrèa. *Santa.* —De vívora: murmuradors. *Lengua viperina.*
Llengo de pedàs: el qui pronuncia màlamént sas paráulas. *Lengua de trapo.* —Málas lléngos: els murmuradors. *Malas lenguas.* —Mitja lléngo: el qui pàrta baldusènc. *Media lengua.* —Ab un pàm de lléngo: ab sa lléngo defòre. *Con la lengua de un palmo.* —Destravar sa lléngo. *Destravar la lengua.* —Fermar sa lléngo: aturar de parlar. *Ajar la lengua.* —Mossegarse sa lléngo: detenirse en so parlar. *Morderse la lengua.* —Fer-se lléngos de alguna còsa: alabarla. *Hacerse lenguas de...* —Prènder lléngos: informarse. *Tomar lengua.* —Tenir sa lléngo gruxáda los borràtxos. *Tener la lengua gorda.* —Bé está sa lléngo dins sa boca: es bõ es càllar. *Al buen callar llaman Sancho.*
Llenguèrd, *da. adj.* Atrevíds en so parlar. *Lenguera.*
Llengueta. *f.* Lléngo petita. —El gánxo del àm de àncora, etc. *Lengueta ò lenguzuela.* —De bàlansas. *Lengua, lenguetta ò fiel.* —De instrument de buf. *Lengueta ò estrangul.*
Llengueta. *f.* Llénca petita. *Tirica, lla.*
Llensòl. *m.* Còsa coneguda. *Sabana.*
Llensolèt. *m.* Llensòl petit. *Sabanilla.*
Llentia. *f. pl.* y fruyt. *Lenteja.*
Llentrisca. *f.* La llevor de màta. *Bayas de lentisco.*
Lléña. *f.* La despuya dels àbres, màtas, arbustos que se empran per fòc. *Leña.* —Menuda. *Fusta.* —Tota còsa de fust. *Madera.* —Qui té fils. *Repeloso, sa.* —Donar lléña: atupar. *Cargar de lleña.*
Lleñám. *m.* La pàrt sòlida dels àbres. —La que se òbra. —Tió. *Madero.* —Obrád já. *Beneficiado.* —Còrt. *Arqueado.* —Para bàrcas. *Maderage.*

Lleñám. *m.* Multitud de bigas; tíons, etc. *Maderada.* —Biga qui descansa demunt àltra. *Durmiente.*
Lleñamèt. *m.* Lleñám petit. *Maderuelo.*
Lleñater. *m.* El qui tàya sa lléña. *Leñador.* —El qui la du ò la ven. *Leñero.* —El qui la du para fornars. *Hornijero.*
Lleñer. *m.* Llòc para posàry lléña. *Leñera.*
Lleó. *m.* Animal el més fòrt de tots. —Un dels signes. *Leon.* —Fer es lleó: vomitar. *Vomitare.*
Lleona. *f.* La famèlla del lleó. *Leona.*
Lleonèt. *m.* Lleó petit. *Leoncico, llo, ito.*
Lleonòt. *m.* Lleó gròs. *Leonazo.*
Lleonòta. *f.* *Leonaza.*
Lleopàrdo. *m.* Animal molt fèròs. *Leopardo.*
Llépa. *m.* Adulador. *Zalamero, ra.* —Gorrer. *Gorrero, ra.*
Llepàd, *da. p. p.* de Llepar. *Limido, da.*
Llepàda. *f.* La acció de llepar. Ab sos morros. *Lametada.* —Ab sa lléngo. *Lengueta ò lenguetada.* —Fregàda. *Rozadura ò roce.*
Llepador, *ra. m. f.* El qui llepa. *Lamedor, ra.*
Llepaplàts. *m.* Mál nòm que se dona a los criáda. *Lameplatos.*
Llepar. *v. a.* Tocar un pòc ab sa lléngo. —Fregar càsi la còsa ò un pòc. *Lamer.* —Llepar es cul: adular. *Popar, zalamear, hacer carantoñas.* —Aviàt y ab gust. *Lamiscar.*
Lleparse es morros. *v. r. Relamerse.* —Lleparsèn es dits: trobar molt gustosa una còsa. *Comerse las uñas tras de ella.*
Llepàssa. *f.* En ròba: petit neu. *Mota.*
Llepassàd, *da. p. p.* de Llepassar. *Carmenado, da ò escarmenado, da.* —*Alijado.*
Llepassar. *v. a.* Sa lléña. *Carmenar ò escarmenar.* —El cotó: llevarly sas llevors. *Alijar.*
Llépol, *la. adj.* Golosos. *Goloso, sa.*
Llepolía. *f. V.* Golosina. *Golosina.*
Lléscà. *f.* Porció llàrga y prima que se tàya des pà y de àltra còsa de menjar. *Rebanada.* —Frita. *Picatoste.*
Llescàd, *da. p. p.* de Llescar. *Rebanado, da.*
Llescar. *v. a.* Fer llescas. *Rebanar.*
Llesqueta. *f.* Lléscà petita. *Rebanadilla.* —Llesquetas per malàlt. *Sopas.*
Llést, *ta. adj.* Sábis. *Sabio, bia.* —Acabàd. —Prònte, diligent. *Listo, ta.*
Llestesa. *f.* Prontitud. *Ligereza.*
Llét. *f.* Licor blànc de los pits de las famèllas ab que crían a sos fiys. —La primèra enseñansa. *Leche.* —Nuàda. *Palo.* —De somèra. *De burra.* —Dels véys: el vi. *De los viejos.* —De mella. *Almendrada.* —Animal de llét. *Animal de leche ò lechal.* —Estar ab sa llét a los morros: no ser es-

perimentad. *Estar con la leche d los labios.*—Mamar alguna cosa en sa llét: aprèndentla de petit. *Mamarla con la leche.*—Tenir encàre sa llét en es morros: tenir pòca esperiència. *Tener aun la leche en los labios ó apenas haver salido del escarón.*

Lletania. *f.* Rogativa, súplica. — Enfilay de còssas.

Letania. — Lauretana: de la màre de Déu. *Lauretana.*

Lleter, *ra. m. f.* El qui ven llét. *Lechero, ra.*

Lleteròlas. *f. pl.* Algunes pàrts de sa frexura. *Lechecicas, llas.*

Llétja. *adj.* De màla vista ó de màl vèner. *Fea.*

Lletjesa. *f.* Disformidat. *Fealdad.*

Lletjòt, *ta. adj.* Molt fèyos. *Feazo, za.*

Lletjnra. *f.* Feyaldat, tàca. *Fealdad.*

Lletós, *sa. adj.* Lo qui té suc blànc còm á llét. *Lechoso, sa.*

Lletra. *f.* Cifra, caràcter del alfabéto. — El sonido ó sò de cada cifra. — La forma particular de escriure de cada un. — El sentit gramaticál de cada fràse, sentència ó paràula, etc. *Letra.* — De casament: escriptura qui dona facultat de casar. *Letra matrimonial.* — De canvi: escriptura que se dona á un para cobrar diner á pàrt estràña. *De canbio.* — Cursiva: la estampada semblant á la manuscrita. *Cursiva ó bastardilla.* — Dominicál: la qui en el còmputo egleiàstic senhala al diumenge. *Dominical.* — Espessa: la qui està molt junta. *Metida.* — De estampa. *De molde.* — Majúscula: la gròssa. *Mayúscula.* — Minúscula: la petita. *Minúscula.* — Floretjada: la majúscula ab adornos. *Florida.* — Historiada: la majúscula ab figuras. *Historiada.* — Consonant: la qui per sí sola no pòt formar síllaba. *Consonante.* — Redona. *Redonda.* — Vocál: la qui per sí sola pòt formar síllaba. *Vocal.* — Sèmi-vocál: la qui para pronunciarla se necessita de una vocál apteposada á ella. *v. g. ef. Semivocal.* — Líquida: la qui pèrd el seu sonido per càusa de la precedent. *Líquida.* — Inicial: la qui sola vòl dir una paràula, *v. g. S. per sant.* *Inicial.* — Muda: la consonant, cuya pronunciació no comença per vocál, còm B, C, D. etc. *Muda.* — Letra menuda: La astucia de algú. *Letra menuda.* — Saber molta lletra menuda: ser astút. *Tener mucha letra menuda.* — Lletres divinas: la sagrada Escripura. *Letras divinas.* — — Humanas: las no divinas. *Humanas.* — Sagradas. *V. Divinas. Sagradas.* — Bellas lletres: las cièncias. *Bellas letras.* — Testimoniáls: las qui donan fe de lo que diuen. *Testimoniales.* — Patènts: las qui se despátzan ab sèllo de superior. *Patentes.* — Á la lletra: segons la significa-

ció de la paràula. *Á la letra.* — Al peu de la lletra: axí còm sòna. *Al pie de la letra.* — Lletra per lletra: paràula per paràula. *Letra por letra.* — Á lletra vista: luégo que se presenta la lletra de canvi. *Á letra vista.*

Lletrada. *f.* El suc blànc que ténen alguns àbres, plàntas y fruytas no bèn maduras. *Leche.* — Tenir lletrada. *Estar en leche.*

Lletraferid, *da. adj.* Astút, traïdor, viu. *Matre-ro, ra.*

Lletrera. *f. pl.* *Lechetreznas, titimalo.*

Lletréro. *m.* Rètol, inscripció. *Letrero.*

Lletreta. *f.* Lletra petita. — Composició poètica. *Letrilla.*

Lletrid, *da. adj.* Dòctes, sàbis. *Letrado, da.*

Llèts. *m. pl. V.* Lleteròlas. *Lechecicas, llas.*

Lletsó. *m.* Hérba. *Cerajas ó sonco.*

Lletuga. *f. pl.* Béa coneguda. *Lechuga.* — Acopada. *Repolluda.* — Reülla. *Rizada.*

Lletugueta. *f.* Lletuga petita. *Lechugica, lla, ita.*

Llètx. *adj.* Desagradable á la vista, disforme, dolent. *Feo.* — El Hòmo de sa càre: *Carantamaula.* — Cavall. *Gurrufero.*

Llén. *m.* Pàrt de sa frexura. *Bofes ó livianos.*

Llèner. *v. n.* Tenir tèmps per fer alguna cosa. *Tener tiempo.*

Lléva. *f.* Surtida de bàrco de pòrt. — Aplèg de ociosos, etc. *Leva.* — Péssa de lléva, canonada qui avisa que el bàrco vá á partir. *Pieza de leva.*

Llevad, *da. p. p.* de llevar. *Quitado, da.*

Llevadís, *ssa. adj.* Lo qui se pòt llevar. *Levadizo, za.*

Llevadora. *f.* La dòna qui assisteix á las dònas qui vàn de pàrt. *Partera, comadre, matrona.*

Llevamá. *m.* Hérba. *Calendula ó flor de todos meses.*

Llevánt. *m.* La pàrt de ahont surt es sòl. — Véut qui vé des llevánt. *Levante.* — Se menjaría un llevánt: expressió qui denòta que un menja molt. *Comeria un elefante.*

Llevantetjar. *v. n.* Fer véut de llevánt. *Orientar.*

Llevar. *v. a.* Apartar, separar, suprimir, privar de alguna cosa, etc. *Quitar.* — Lo auherdà ó es bàst á bistia. *Desenalbardar.* — Sas brossellas á sa llét. *Desnatar.* — De éra. *Alzar ó levantar de era.* — La crisma: amenassa. *Descrismar.* — Sas gornicions al bestiar. *Desguarnecer.* — Fals testimoni. *Levantar falso testimonio.* — Sas llevors des cotó. *Alijar.* — Sas àrnas. *Desapolillar.* — Sa àrna des càp. *Descaspar.* — Sa floridura.

Desenmohecer. = Es gréix. *Desengrasar.* = Es gust de una còsa menjàntne una altra. *Desen-sebar.* = Es lleusòls des llit. *Desensabanar.* = Es sèllo. *Desellar.* = Lo qui tãpa á una còsa para-que la vejan. *Safaldar.* = Es caramúll. *Descol-mar.* = Sa péll: robar. *Quitar el pellejo.* = Sa péll des cul: atupar fòrt. *Quitar el culo d azo-tes.* = Sa tèrra de pròp de la sòca de àbre y de-xary un clotèt. *Alumbrar.* = Lo sec dels àbres. *Desvabar.* = Sas rèls véyas. *Resuñar.* = Sas venas. *Desvenar.*

Llévar es brots y fuyas inútils dels àbres. *Desfolar.* = Es mèl de sa càre: amenàssa de atupar. *Quitar la cara.* = Ets amellòns de sas botxas. *Desembojar.* = Es gausòns, frontissas. *Desgoz-nar.* = Lo òli á passio ab argilla y sebó àntes de posarló al molí. *Escurar.* = Pàrt de tèrra de montàña ò pàrt de una ròca. *Peinar.* = Lo mustíy de plàntas. *Desvaliar.* = Sa peresa. *Des-emperezar.* = Sa ràpa de réym. *Descobajar.* = Sa teuláda. *Destejar.* = Sa traginada. *Des-techar.*

Llévarse. v. r. Apartarse, separarse, treuerse vestít, sabátas, etc. *Quitarse.* = Es bàst á co-sas: alliberarse de càrrega, subjecció, tiranía, etc. *Quitarse el yugo.* = Axecarse del llit. *Le-variantse de la cama.* = Dejòrn. *Levantarse tem-prano.* = Dematí. *Madrugar.* = Llévarse sa màs-cara: pèrder sa vergòña. *Quitarse la mascara.* = Sas buscas de devànt: escusarse. *De mis viñas vengo.* = Es capèll, gorra, etc. *Descaperuzarse.* No llévar mà: continuar lo comensád. *No dejar de la mano.* = Ni'n lléva, ni'n dona: me es indi-ferént. *No me da frio, ni calor.*

Llevát. m. Pàsta que se guárda para tornar pas-tar. *Fermento, levadura ò recentadura.* = Po-sar llevát para pastar *Recentar.* = Médis para lograr algún fi. *Tirar medidas.*

Llevar. f. El grá de la plànta qui en conté una nòva desa matèxa càsta. = Quàlsevòl còsa qui es càusa de que se prodnesca una altra de sa matèxa espècie. *Semilla ò simiente.* = De càñom. *Caña-mon.* = De genibró. *Encbrina.* = De lli. *Linaza ò gárgola.* = De náb. *Mabiza.* = De ràve. *Ra-baniza.* = Quédar ò no quédar per llevar de esparreguèra. *Quedar ò no quedar para simien-te de rdbanos.* = Duas, tres, etc llevors: axò se diu del sembrát qui há retúdt al doble, tri-plo, etc. de sa llevar que se sembrà. *Dos, tres, etc. semillas.*

Llevoreta. f. Llevar petita. *Sementilla.*

Lléxa. f. Llegát. *Legado.*

Llexád, da. p. p. de llexar. *Legado, da.*

Llexar. v. a. Déxar llegáts fént testamént. *Legar.*

Llexia. m. Àygo bállida en cènra. *Legia.* = De capitèll: molt fòrt. *Metido.*

Llexiváda. f. Àygo qui hà servíd para rentar. *La-vacias ò lavazas.*

Lléy. f. Orde, rétgla, estatút. = Quilát del òr ò de la plàta. = Conformidát de una còsa féta segòns lo arretglamént que se hà establíd. *Ley.* = An-tiga ò de Moisès: la donáda per Déu en la mon-tàña de Siná. *Antigua ò de Moises.* = De Déu: los déu manaménts. *De Dios.* = De gràcia ò evangèlica: el nòu Testamént. *De gracia ò evan-gèlica.* = Escrita: escrita per la mà de Déu de-múnt las tàulas de la lléy. *Escrita.* = Naturál: la que dicta la naturalesa. *Natural.* = En tota lléy: segòns totas las lléys. *A toda ley.* = Donar la lléy: comandar ab autoridát. *Dar la ley.* = = Lléys. *pl.* El còs del dret civil. *Leyes.*

LII.

Lli. m. pl. = Ròba de lli. *Lino.*

Lliberád, da. p. p. de lliberar. *Librado, da.*

Lliberador, ra. m. f. El qui llibèra. *Librador, ra.*

Lliberál. adj. Bénèfic, dadivós, almoynar, cari-tatíu. *Liberal.* = Àrt lliberál: el qui no se fà ab las màns, sinó ab lo entenimént. *Arte liberal.* *Lliberalidát. f.* Llarguesa, bénèficència. *Libera-lidad.*

Lliberalíssim, ma. sup. Molt lliberál. *Liberalísimo, ma.*

Lliberalíssimamént. adv. sup. Ab molta lliberali-dát. *Liberalísimamente.*

Lliberálment. adv. Ab lliberalidát. *Liberalmente.*

Lliberar, y millor alliberar. v. a. Preservar ò treuer a algú de dáñy, perill, etc. *Librar.*

Lliberarse. v. r. *Librarse.*

Llibèrt, ta. adj. El qui no està pres ni subjecte. = El qui no té que fer. *Libre.* = El qu' àntes éra escláu. *Liberto, ta.*

Libertát. f. Facultát, podèr de fer ò no fer. = La condició del qui no es escláu, del qui no es-tá pres ni subjecte á ningu. *Libertad.*

Libertí, na. adj. El qui viu ab llibertát desen-frenáda ò no té religió. = El fíy y fíya del qui éra escláu. *Libertino, na.*

Libertinátge. m. El mòdo de víurer desenfrenád. = Fálta de religió. *Libertinage.*

Llibrànsa. f. Lletra, orde paraque se pág alguna cantidát de dinèr. *Libranza.*

Libre. m. Porció de plegs escrits y ensáds junts. = Una de las pàrts en que se dividexen las òbras escrites. = Óbra escrita. *Libro.* = Becerro en qui se nótan las determinacions de una comuni-dát. *Becerro.* = De coránta fuyas: las càrtes de

jugar. *De las cuarenta hojas.* = En qui los mercaders assàntan lo que deuen y lo que se los deu. *Bilance.* = Mèstre: en qui se nòta la entrada y gásto de una càsa. *Maestro.* = De òbits: en qui se assànta á los qui mòren. *Libro mortuario ò de fallecimientos.* = Historiád: el qui té estampas per mitx relatives al assunto de que trácta. *Historiado.* = De memòria: en qui se nòta lo que impòrta tenir present. = *De memoria.* = Verd: en qui se nòtan las particularidats de un país, de una família. *Verde.* = In fòlio: en qui los plegs no ténen sinó duas fuyas. *In folio.* = In quárto, in octavo: en qui los plegs ténen quatre, vuyt fuyas. *In cuarto, in octavo.* = De cavallèrias: en qui se referexen las imaginàrias proesas de cavallers andàntes. *De cavallerias.* = De còr: en qui está escrit lo que se cànta en el còr. *De coro.* = De la vida: en qui están escrits los nòms de los predestinàds. *De la vida.* = De recéptas: aquell ahònt se assànta lo que ordèna es métege. *Recetario.* = Es llibre m'ho há dit: que se diu als allòts, donàntlos entenent que témen los qui diuen un llibre qui tot heu endevina. *Me lo ha dicho el escardillo.* = No posarse en llibres de cavallèrias: allà ahònt no tòca. *No meterse en libros de caballerias.* = Tòc ab llibre. *Librazo.*
Llibremént. adv. Ab llibertát. = Ab ingenuidat. = Ab atrevimént. *Libremente.*
Llibremént. m. V. Llibrànsa. *Libramiento.*
Llibreria. f. La càsa ahònt se venen llibres. *Libreria.* = De comunidat ò pública. *Biblioteca.* = Del còr: ahònt están los llibres del còr. *Verstcala.*
Llibrèt. m. Llibre petít. *Librito, librete.*
Llibreta. f. Llibre petít. *Librito, librete, librejo.* = Axò no està á sa llibreta: lo que se diu de una còsa màlamént dita ò dolénta. *Eso no está en el mapa.*
Llibreter. m. El qui ven llibres y en compra per vèndrer. *Librero.*
Llibròt. m. Llibre gròs. *Librazo ò librote.* = Despreciàble ò dolént. *Librote.*
Llicència y àltres. V. Llecència.
Llicor. m. V. Licor. = Para rentar sa boca ò sas dénts. *Enjuage.*
Lliga. f. Aliànsa. = La porció de àltre metáll que se mescla á lo òr y á la plàta. *Liga.*
Lligád, da. p. p. de lligar, se. *Ligado, da.* = *Caponado, da.* = *Trabado, da.* = *Enredado.*
Lligador. m. Quartèt para vestir-se. *Tocador.*
Lligám. m. Còsa ab que se lliga. *Ligadura, ligavilla.* = Para fermar cèrcols. *Liaza.*
Lligar. v. a. Fermar, embauar. = Fer gárbas els

segadors. *Ligar.* = Per sas màns. *Manietar:* sas màns: no déxar obrar. *Atar las manos.* = Sas viñas. *Caponar.*
Lligarse. v. r. Unirse alguns para algún fi. *Ligarse.* = El licor: espessirse. *Trabarse.* = Cà y cussa. *Enredarse.*
Llim. m. Fànc. *Limo ò cieno.* = Matèria. *Materia ò podredumbre.* = Bàva espessa. *Limazo.*
Llima. m. Eyna de ferrer y de àltres menestràls. *Lima.* = Redona. *Limaton.* = Sorda: la qui cubèrta de plom fà pòc renòu. *Sorda.* El hòmo qui al parèxer es un aturád y no déxa de fer lo possible para lograr el seu fi. *Mosca muerta.*
Llimád, da. p. p. de llimar. *Limado, da.*
Llimaduras. f. pl. Sas micas que càuen de lo que se llima. *Limadura.* = De òr ò de plàta. *Escobilla.*
Llimác. m. Insècto. *Babosa, caracol baboso ò limazo.*
Llimar. v. a. Fregar ab llima. = Palir, corretgir á rústics. *Limar.*
Llimicós, sa. adj. Viscoso, sa.
Llmit. m. Mòdo. *Limite.* = No tenir llmit. *No tener llmite.*
Llimona. f. Còsa coneguda. *Limon.* = De S. Jeròni. *De S. Gerónimo.*
Llimonáda. f. Beguda. *Limonada.*
Llimonéra. f. El àbre qui fà llimonas. *Limonero ò limon.*
Llimpiád, da. p. p. de llimpiar. *Limpiado, da.*
Llimpiar. v. a. Fer net, llèvar sa brutó. *Llimpiar.*
Llimpiesa. f. Netedat, asséyo, hermosura. *Llimpieza.* = De sang: no tenir tàca de infàmia. *De sangre.* = De còr: sinceridat, rectitdt. *De corazon.*
Llimpio, pia. adj. Pur, sense tàca. = Asseyád, curios. = Clar. *Limpio, pia.* = En llimpio. *En limpio.*
Llims. m. pl. El llòc ahònt vàn los nins qui mòren sense batisme. *Limbo.* = Estar en els llims: dubtós, incèrt. *Estar en el limbo.* = Á las foscas. *Estar en oscuras.*
Llinar. m. Terréno sembrád de lli. *Linar.*
Llinària. f. pl. Medicinál. *Linaria.*
Llinda de portál. m. Péssa de fust ò de pédra posáda de través: la de bàix. *Umbral:* la de dalt. *Lintel ò dintel.*
Lliquidació y àltres. V. Lliquidació, etc.
Lliri. m. pl. y flor. *Lirio.* = Bláu. *Lirio cárdeno.*
Llis. m. Blát y xéxa. *Cereales.* = Guix. *Yeso.*
Llis, sa. adj. Àllisád, plá, sense nuus. *Liso, sa.* = Llis còm es càll de sa mà. *Liso como la palma de la mano.*
Llissó. f. Lo que diuen los estudiànts càla dia á la escòla. = Porció de escriptura, de vida de sànt,

etc, que se diu després de cada nocturn de matinas.—Lo que diu el qui fa oposicions. *Leccion* ò *licion*.—De semmâns: desafio litterari. *Ejercicios de sdbado*.—Donar lliçó: asseñalar lo que se hà de estudiar. *Dar* ò *echar leccion*.—Prènder lliçó: ferla dir. *Tomar lecion* ò *leccion*.

Llissoneta. *f.* Lliçó curta. *Leccioncica*, *illa*, *ita*.
Llista. *f.* Bossí de paper escrit.—Anomenament de personas en alta ven. *Lista*.—Passar llista.
• *Pasar lista*.

Llista. *f.* Rôba. *Listado* ò *listeadó*.—Texir llista.
Varetear.

Llister. *m.* El qui fa rôba de llista ò en ven. *Lencero*.

Llistó. *m.* Bossí de fust llarg, estrèt y obrad. *Liston*.—Llistóns de bandolâts. *Barrandal*.—De serra. *Codales*.

Llistonèt. *m.* Llistó petít. *Listoncico*, *illo*, *ito*.

Llit. *m.* Cosa coneguda. *Lecho* ò *cama*.—De càmp: àmpla para jèurey dos. *De matrimonio*.—De corriòla. *Carriola*.—De infànt dins es ventre de sa màre. *Secundinas*.—De bàncs y pòsts. *Tarima*.—De mòrt. *Andas* ò *féretro*.—De bràncas, garbóns, etc. *Cadalecho*.—De tela. *Catre*.—De tisora. *De tijera*.—Dolént. *Camastro*.—Fer es llit: कंपóndrèl para dormir. *Hacer la cama*.—Fer llit: jèurer per estar malàlt. *Hacer cama*.—Fer es llit sas partéras. *Echar las pares*.—Desfer es llit. *Deshacer la cama*.

Llitera. *f.* Espècie de silla de mànos. *Litera*.—Per jèurer. *Echadero*.

Llitàt. *m.* Llit petít. *Camita*, *illa*.

Llitjéra. *f.* Eyna de texidor para posar es fils al urdidor. *Pulidero*.

Lliura. *f.* Pes de divèrs nombre de unsas segóns los réynes ò provincias.—Signe.—Moneda de distínt valor segóns las nacions. *Libra*.—Carnicera: de 36 unsas. *Carnicera*.—De sètze unsas. *Arrate*.—De xocolâte. *Ladrillo de chocolate*.

Lliurad, *da*. *p. p.* de lliurar. *Librado*, *da*.

Lliurar. *v. a.* Acabar de encantar. *Librar*.

Llivàña. *f.* Xàp en rôca, en tàp de la tèrra. *Hendedura* ò *grieta*.

Llivèll. *m.* Instrument para ecziminar las inclinacions de un plà.—La igualdat del terréno. *Nivel*.—De aygo ò de ayre. *De agua* ò *de aire*.—A llivèll. *A nivel*.

Llivèllació. *f.* El àcte de llivèllar. *Nivelacion*.

Llivèllad, *da*. *p. p.* de llivèllar. *Nivelado*, *da*.

Llivèllar. *v. a.* Posar a llivèll. *Nivelar*.

Lloba. *f.* Vestidura de eglesiàstic sense mànegas. *Loba*.—Cáu de lloba. *Llave de loba*.

Llòc. *m.* Puéstó, siti, parátge, població. —Motiu, ocasió, témps. —El siti que uu ocupa. —Autoridat, tésto de algún autor. *Lugar*. —Bò para trobar contys, llébras, perdíus, etc. *Achaquiento de conejos*, etc. —Comú: bàssas. *Comun*, *privada* ò *secreta*. —Sembrad de càñom. *Cañamar*. —De lli. *Linar*. —Ahónt hey hà coscòys. *Carrascal*. —Ahónt hey hà espàrt. *Esparizal*. —Ahónt està sa brúxula en bårco. *Escandalar*. —Ahónt se créma sa barrèlla. *Barrillar*. —Ahónt fàn es viu sas gnàlleras. *Madriz*. —Para sembrar planter. *Almajara*. —Tancad de arbustos còm pita, romaguers, etc. *Repajo*. —Para tenir frescas càrn, fruytas, etc. *Sibil*. —Donar llòc: axò es motiu de fer alguna cosa. *Dar lugar*. —Fer llòc: apartarse, axamplarse. *Hacer lugar*. —En ningún llòc: en ninguna part. *En ningun lugar*. —En llòc de. *En lugar de*. —Noy hà llòc: *cur*. *No hay lugar*. —En primer llòc: primèramént. *En primer lugar*.

Llòca. *f.* La galiua qui vòl covar ò qui hà covad, y mena pòlls. *Clueca*. —Alcabòta. *Cobertura*. —Posar llòcas. *Echar gallinas*.

Llocada. *f.* El agregat des pòlls que hà trèts una llòca. *Pollada*.

Llòctinent. *m.* El qui fa de sustitút de àltre. *Lugartiniente*.

Llogad, *da*. *p. p.* de llogar, se. *Alquilado*, *da*, y *ant. logado*, *da*.

Llogadís, *ssa*. *adj.* Qui pòt ser llogad. *Alquiladizo*, *za*.

Llogar. *v. a.* Arrendar. *Alquilar* y *ant. logar*. —Jornalers. *Ajornalar*. —Estar per llogar. *Estar de alquilar*.

Llogarse. *v. r.* Ajustarse per un cèrt trabáy y per un cèrt prèu. *Alquilarse* y *ant. logarse*.

Llògia. *f.* El llòc ahónt ténen sas juntas los eclesiàris ò la matèxa junta. *Logia*.

Llògic, *ca*. *adj.* Pertañent a la llògica. *Lógico*, *ca*. —*m.* El qui ensèña ò estudia llògica. *Lógico*.

Llògica. *f.* La primèra part de la filosofia. *Lógica*.

Llògicàlmént. *adv.* Segóns rètgles de llògica. *Lógicamente*.

Llogística. *f.* La àlgebra. *Logística*.

Lloguer. *m.* El prèu de lo que se llòga. *Alquiler*.

Lloguerèt. *m.* Població petita. *Aldea*.

Llogueretó. *m.* Lloguerèt petít. *Aldehuela*, *aldeorrio*, *aldehorro*.

Llogueter, *ra*. *m. f.* El qui té lo llogad. *Inquilino*, *na*. —El qui dona lo llogad. *Alquilador*, *ra*.

Llom. *m.* Part inferior de sa esquena. = Esquena ò gruxària de llibre. *Lomo.*
Llombrícol. *m.* El forat que tenim al mitx del ventre. *Ombigo.*
Llomillo. *m.* Diminutiu de llom. *Lomillo.*
Llongo. *m.* Salt, passa llarga. *Tranco.*
Llonja. *f.* Edifici para juntas de mercaders y altres còsas. *Lonja.*
Llop, *pa. m. f.* Animál carnícers. *Lobo, ba.* = Péix. *Llovarro.*
Llopèt, *ta. m. f.* Llops petits. *Lobillo, la.* = Recentyáds. *Lobato, ta.*
Llorer. *m.* Àbre. *Laurel.*
Lloriga. *f.* Péssa de ferro de càrro. = Armadura antiga. *Loriga.*
Lloriguera. *f.* Siti ahont se retiran los animáls. = Los hòmos de mála vida. *Madriguera.* = De coníys. *Gazapera.*
Llòro. *m.* Àve. = Hòmo xerrador. *Loro.*
Llòsa. *m.* Aceró. *Boca.*
Llòsa. *f.* Pédra posáda para agafar animáls y àves. *Losa.* = Pédra quadráda para enretjolar. *Baldosa ò losa.*
Llosar. *v. a.* Afagir ferro á punta de cãveg, de xáda, etc. *Echar boca.*
Llosco, *ca. adj.* El qui hey ven pòc. *Cigarrita.*
Llòsa. *f.* Paleta redona para escumar óllas. *Espumadera.* = Para partir el menjar en los convents. *Paleta.*
Llòt. *m.* Fàuc bláu y pudént. *Cieno.* = De safarètx, cistèrna. *Tarquin.* = De torrènt. *Légamo.*
Llotós, *sa. adj.* Lo qui té llòt. *Cenagoso, sa.*
Llourer. *(A) adv.* Ab llibertát. *Suelto, ta.*

LLU.

Lluc. *m. ant.* Bòsc espès. *Luco.* = Nòm pròpi de hòmo. *Lúcas.*
Llucifer. *m.* El príncipe de los dimònis. *Lucifer.*
Lluciférino, *na. adj.* Pertañent á Llucifer. *Luciferino, na.*
Lluént, *ta. adj.* Brillànt, resplandént. *Luciente.* = Animál ò es seu pel qui lluu. *Lucio, cia.*
Lluentó. *m.* Resplandor. *Brillo.*
Lluèrna. *f.* Insècto qui á las foscas despedeix llum ò claror. *Lucièrnaga, lucerna ò noctiluca.* = Péix. *Lucerna.* = Nin. *Muñeco, ca.*
Lluíd, *da. p. p.* de lluir. = *adj.* Resplandént, magnífic. *Lucido, da.* = Surtir lluid: hé de alguna funció. *Salir airoso.*
Lluimént. *m.* Esplendor, magnificència. *Lucimiento.*
Lluir. *v. n.* Resplandir, despedir llum. = Manifestar lo adelantamént. *Lucir.* = Es pel. *Relucir.*

La àygo del mar en sa nit. *Relampaguear.*
Lluirse. *v. r.* *Lucirse.*
Lluís. *m.* Moneda francesa qui pòc més ò ménos vái sèt lliuras mallorquinas. *Luis.*
Lluísa ò luíssa. *f. pl.* *Luisa.*
Llum. *f.* Claror, resplandor, lo qui ilumina los objectes. = Conexemént, capacidat. *Luz.* = Donar á llum: publicar algùn escrit ò parir. *Dár d luz.* De pòcas llums: de pòca capacidat. *De pocas luces ò de pocos alcances.*
Llum. *m.* Instrumént de ferro ò de llàuna conegud. *Candil.* = Tòc ab so llum. *Candilazo.* = Llum de teya per fálta de òli. *Candelero.*
Llumanera. *f.* Còsa coneguda. *Velon.*
Lluminària. *f.* Llàntia qui créma dia y nit devánt el Santíssim. = Iluminació per fèsta pública. *Luminaria.* = Molts de llums. *Iluminacion.*
Lluminós, *sa. adj.* Clar, lluent. *Luminoso, sa.*
Lluna. *f.* El plauèt més pròp de la tèrra y qui ilumina en la nit. = Péix. *Luna.* = De miráy. *De espejo.* = Nòva. *Nueva.* = Véya. *Llena.*
Llunáda. *f.* Péix. *Martillo ò cijena.*
Llunació. *f.* Sas llunas de càda més. *Lunacion.*
Llunar. *adj.* Pertañent á sa lluna. *Lunar.*
Llunári. *m.* Pronòstic perpètuu. *Lunario.*
Lluuària. *f.* Pédra preciosa en forma de mitja lluna. *Lunaria.*
Lluuas. *f. pl.* Intervállos de locura. *Lunas.* = Tenir llunas. *Tener lunas.*
Llunàtic, *ca. adj.* Lòcos á intervállos. *Lundico, ca.*
Lluneta. *f.* Diminutiu de lluna. *Lunica, ita, illa.* = Cèrt llòc en el teàtro. *Luneta.*
Lluneto. *m.* Cèrta vòlta en edifici. *Luneta.*
Lluñy. *adj.* Apartád. *Lejano, na.* = *adv.* Enfòre. *Léjos.* = De lluny. *De léjos.* = En lluny: avia paraque se fàssen enfòre. *Fuera ò oxe.*
Llupí. *m. pl.* y fruyt. *Altramuz.*
Llupia. *f.* Tumor. *Lupia ò lobanillo.*
Llúpol. *m. pl.* *Lúpulo ò hombrecillos.*
Lluquèt. *m.* Còsa coneguda. *Luquete ò pajucla.*
Llur, *llurs.* Pronòms recíprocs. *ant.* *Su, sug.*
Llus. *m.* Péix. *Pescada.*
Llustració. *f.* Purificació per mèdi de sacrifici. *Lustracion.*
Llustrád, *da. p. p.* de llustrar. *Lustrado, da.*
Llustrál. *adj.* Pertañent á llustració. *Lustral.*
Llustrar. *v. a.* Purgar, purificar ab sacrificis y aspèrsions. *Lustrar.*
Llustre. *m.* Lluentó de las còsas-bruhidas. = Glòria, honor. = Noblesa de sàng. *Lustre.* = Donar llustre. *Dar lustre.*
Llustrós, *sa. adj.* Lo qui té llustre. *Lustroso, sa.*
Llustrósamént, *adv.* Ab llustre. *Lustrosamente.*

MAN

M. *f.* La catorsena lletra del alfabéto mallorquí, consonánt y en los nombres románs vál mil. *M.* *Ma.* Pronòm possessiu semení. *Mi.* *Má.* *f.* Párt del brás. = Passáda de color, vernís, etc. = Podèr, impèri, mándo. = Favor, patrociní. = El primer qui há de jugar. = 25 fuys de paper. *Mano.* = De apòstol: gróssa. *De zopo.* = Má dreita. *Mano derecha, drecha.* = Esquèrra. *Izquierda* ò *manca.* = Á má dreita, á má esquèrra: al costát dret ò esquèrra. *A mano derecha, d mano izquierda.* = Á má: pròp, avinent. *A mano* ò *d la mano.* = Derréra má: el qui há de jugar derrer. *Pié.* = Segona má. *Tras mano.* = Per segona má: per mèdi de áltre. *Por segunda mano.* = Á derréra má: á repèl. *A tras pelo.* = De má en má. *De mano d mano.* = Bòna má: destresa, habilitát. *Buena mano.* = Déxád de la má de Déu: el olvidád de las obligacions de cristiá. *Dejado de la mano de Dios.* = Cort de máns: de pòca habilitát. *Corto de manos.* = Llárg de máns: lládre. *Largo de uñas.* = Alsar la má: déxar de fer una còsa. *Alzar* ò *levantar la mano.* = Apretar la má: castigar fòrt. *Aprestar la mano.* = Donar la má á un: ajudarli. *Dar la mano d uno.* = Donar sa derréra má: acabar una còsa. *Dar la última mano.* *Arribar á sas máns:* atuparse los qui se baráyan de paràula. *Llegar d las manos.* = Dur entre máns: aplicarse á alguna còsa. *Traer entre manos.* = Estar en sas máns plegádas: sense fer res. *Estar mano sobre mano* ò *con los brazos cruzados.* = Estar en má fòrta una còsa: ser difícil de trèurerla de qui la té. *Estar en papo de buitre.* = Estar en ta, etc. má: podèr fer la còsa de que se trácta. *Estar en tu, etc. mano.* = Tornar en sas máns buydas. *Bolver con las manos vacías.* = Mudar de má. *Mudar de mano.* = Posarse sa má en es pit. *Meterse la mano en el pecho* ò *seno.* = Remenar sas máns: trabayar aviát. *Menear las manos.* = Tenir sa má trencáda á una còsa: avesáda. *Tener la mano suelta d...* *Máns.* *f. pl.* El trabáy de fer alguna còsa. *Manos* ò *hechura.* = Máns buydas: el qui no du res en sas máns. *Manivactio, cia.* = Foradádas: el qui gasta mássa. *Bolsa rota.* = Càurer en bònas máns: se diu de un negòci confiád á una persona inteligént ò de una còsa perduda y trobáda per un hòmo de bé. *Caer en buenas manos.* = Untar sas

MAD

máns: fer regálos. *Untar las manos.* = Ferar sas máns á un: impedirli el obrar. *Atar las manos.* = Prènder ab sas duas máns: ab molt de gust. *Tomar con dmbas manos.* = Tenir sas máns báubas. *Tener las manos pasmadas* ò *arrecidas.* = Tenir bònas máns: habilitát, destresa. *Tener buenas manos.* = Posar sas máns demúnt un: agafarlo. *Meterle la mano.* = Déu lo ténga de la séua má: lo guiy. *Téngale Dios en su mano.* *Má.* *m.* Nòm que donan los nins á los qui los servan. *Niñero.* = Es má y sa teta: dos qui sèmpre vãn plegádas. *La maza y la mona.* *Mábre.* *m.* Mármol. *Mármol.* *Mác.* *m.* Pedreta. *China.* = Dins sabáta. *Escripu-lo.* = De torrènt, mar llis y pelád. *Peladilla.* = Qui per descúyt ò casualidát quèda dins pàsta de fer retjólas ò teulas y se convertèix en càli. *Calice.* = Mács: jòc de allòtas. *Cantitos, chinas, pitas* ò *pitos.* *Mác.* *m.* Glob de áygordènt. *Sorbo* ò *trago.* = De fràre: gròs. *Sorbeton.* *Mácàdéro, ra.* *adj.* *Macadero, ra.* *Macàna.* *f.* Àrma ofensiva de indios. *Macana.* *Macarró.* *m.* Fidèu llárg, gruxád y buyd dedina. *Macarron.* *Macarrònic, ca.* *adj.* Pertañént á macarronisme. *Macarrónico, ca.* *Macarronisme.* *m.* Composició burlésca ab paráulas de diferénts lléngos. *Macarronismo.* *Maceració.* *f.* Mortificació. *Maceracion.* *Macerád, da.* *p. p.* de macerar. *Macerado, da.* *Macerar.* *v. a.* Mortificar el còs ab penitèncias. *Macerar.* *Macerina.* *f.* Plát ab assiénto al mitx para posary sa xícara. *Macerina.* *Macilènt, ta.* *adj.* Dèbil, fiac, malaltís. *Macilento, ta.* *Macís, sa.* *adj.* Clòs, sólido. *Macizo, za.* *Macisamènt.* *adv.* Ab solidès. *Macizamente.* *Máco, ca.* *m. f.* Xixibèyos. *Majo, ja.* *Mácula.* *f.* Culpa, tàca. *Mácula.* *Maculád, da.* *adj.* *Maculado, da.* *Maculí.* *m.* Mac petít. *Chinita.* = Dins sabáta. *Escripulo.* *Maculináda.* *f.* El agregát de mács quey há en torrènt, á voréra de mar y ááltras pártis. *Casajo.* *Madima.* *f.* Dàma, señora. *Madama.* *Madástra.* *f.* La dòna casáda ab viudo qui já tenia

infants. *Madrastra*.

Madís, *m.* Las costéllas de bárco. *Costilla*.

Madô, *f.* Abreviadura de madôua. *Madona*.

Madôua, *f.* La dôna de âmo, la qui té hasiênda séua ô llogâda. = Señora. *Madona*, *ama*.

Madramonier, *m.* El qui intervé en el casamént de âltre. *Casamentero*.

Madramoniéra, *f.* La qui intervé en... etc. *Casamentera*.

Madrépora, *f. pl.* *Madrépora*.

Madrigâl, *m.* Poesia. *Madrigal*.

Madrillêño, *ña*, *adj.* El naturâl de Madrît la capitâl y la cort del réy de España. *Madrillêño*, *ña*.

Madur, *ra*, *adj.* Lo qui há acobâd de ser verd. = Véys. *Maduro*, *ra*. = Judiciosos. *Maduro*, *ra* ô *machucho*, *cha*.

Maduració, *f.* El âcte de madurar. *Maduración*.

Madurâd, *da*, *p. p.* de madurar. *Madurado*, *da*.

Maduramént, *m.* V. *Maduració*. *Maduramiento*. = Venir á maduramént boñy, etc. *Madurar*. = *adv.* Ab madurès. *Maduramente*.

Madurar, *v. n.* Déxar de ser verd el fruyt, la fruyta. = Déxar de estar entumid boñy, tumor.

Madurar. = Mâssa prést la fruyta. *Asolanarse*.

Maduratiu, *m.* Remèy lenitiu. *Madurativo*.

Maduratiu, *va*, *adi.* Lo qui fâ madurar tumors. *Madurativo*, *va*.

Madurès, *f.* El estât perfét de las fruytas. = Gravedât, judici, prudência. *Madurez*.

Maestrânsa, *f.* Orde de cavâllería. = El llôc ahónt se trabáyan los materiâls para bârcos. *Maestranza*.

Maestrânte, *m.* El individuo de la maestrânsa. *Maestrante*.

Maestrângo, *m.* La dignidât de maestre en las ordes militars. *Maestrazgo*.

Maestre, *m.* El superior en las ordes militars. *Maestre*.

Magâña, *f.* Còp en la càrn del còs. *Magulladura* ô *magullamiento*. = En fruyta. *Maca*.

Magafiâl, *da*, *p. p.* de magañar. *Magullado*, *da*. = *Macado*, *da*.

Magañar, *v. a.* Copetjar. *Magullar*. = Á sa fruyta sa pédra ô calabruix. *Magullar* ô *macar*.

Magafiarse, *v. r.* *Magullarse* ô *macarse*.

Magarrufa, *f.* Trâmpa. *Maula*, *treta*.

Magatatjóns, (De). De secrêts. *Con tapillos* ô *con tapucos*.

Magatzèm, *m.* Llôc para posar mercadurías y âltres còsas. *Almacen*.

Magestât, *f.* Grandesa, ostentació. = Gravedât. = Títol que se dona á Déu y á los réys. *Magestad*.

Magestuós, *sa*, *adj.* Ple de magestât. *Magestuoso*, *sa*.

Magestuósamént, *adv.* Ab magestât. *Magestuósamente*.

Magestuositât, *f.* La calidât de lo magestuós. *Magestuositad*.

Mágia, *f.* Ârt ab que se fân còsas admirâbles. *Mágia*. = Artificial: la qui per industria fâ còsas qui parexen impossibles. *Artificial*. = Blanca ô natural: la qui per aplicació de còsas naturâls fâ efêctes qui parexen sobrenaturâls. *Blanca* ô *natural*. = Negra: la qui per invocació del dimôoi ôbra còsas admirâbles, y muda, côm fâlsamént creu el vulgo, divêrsas formas. *Negra*.

Mágic, *ca*, *m. f.* Bruxa y bruxôt. *Mágico*, *ca*.

Mágic, *ca*, *adj.* Pertañéut á la mágia. *Mágico*, *ca*.

Magistêri, *m.* Enseñâusa. = Grâu ô títol de mêtstre. = Presidência. = Preparació química. *Magisterio*.

Magisteriâl, *adj.* Pertañéut á magistêri. *Magisterial*.

Magistrâl, *adj.* Pertañéut á mêtstre. = Un de los quâtre caonicâts de ofici. *Magistral*.

Magistrâl, *m.* El canônge qui té el canonicât magistrâl y la obligació de predicar en còrts dias. = Beguda cònta el mâl francès. *Magistral*.

Magistrâlmént, *adv.* Ab tô de mêtstre. *Magistralmente*.

Magistrât, *m.* Persona qui té càrreg civil y públic côm retgidor. = La dignidât del magistrât. = Tot consèy ô tribunâl. *Magistrado*.

Magistratura, *f.* Càrreg ô empléyo públic en lo civil. *Magistratura*.

Magnânimamént, *adv.* Ab magnanimidât. *Magnânimamente*.

Magnanimidât, *f.* Grandesa de ânimo. *Magnanimidad*.

Magnânim, *ma*, *adj.* De grân còr. *Magnânimo*, *ma*.

Magnâte, *m.* Persona principâl. *Magnate*.

Maguêssia, *f.* Têrra absorbéut. *Magnesia*.

Magnêtic, *ca*, *adj.* Pertañéut al imân. = Lo qui té virtút de atrêurer. *Magnético*, *ca*.

Magnetisâd, *da*, *p. p.* de magnetisar. *Magnetizado*, *da*.

Magnetisar, *v. a.* Comunicar el magnetisme. *Magnetizar*.

Magnetisme, *m.* Virtút del imân. *Magnetismo*.

Magnífic, *ca*, *adj.* Illustre, pompós, suntuós. = Títol de honor. *Magnífico*, *ca*.

Magnificâd, *da*, *p. p.* de magnificar. *Magnificado*, *da*.

Magnificamént, *adv.* Suntuósamént. *Magnificamente*.

Magnificar. *v. a.* Alabar, exaltar. *Magnificar.*
Magnificat. *m.* El cántic de la Mãre de Déu que se diu á véspas. *Magnificat.*
Magnificência. *f.* Pompa, esplendor. *Magnificência.*
Magnificentissim, *ma. sup.* de magnific. *Magnificentissimo, ma.*
Magnitud. *f.* Cantidad que se pôit calcular ô medir, objéct de la matemática. = La corpulência de las côsas. = Escellência, dignidat. *Magnitud.* = De un eclipse: la párt obscura del sôl ô de la lluna. *De un eclipse.* = Irracional: la qui no se pôit medir. *Irracional.*
Mágnio, *na. adj.* Epíteto, *v. g.* Alébrto Mágnio, Alecsândro Mágnio. *Magno, na.*
Mágo. *m.* Nôm dels autígs sâbis orientâls. *Mago.*
Mágo, *ga. adj.* El qui vâ de mágia. *Mago, ga.*
Magrána. *f.* El fruyt del magraner. = Bombeta. *Granada.* = Ágradolsa. *Agridulce ô cajon.* = Aubâ. *Albar.* = Ágra. *Agria.*
Magraner. *m.* Ábre qui fâ magránas. *Granado.* = Bort. *Silvestre ô pagano.*
Mágre. *m.* Càrn sense gréix. *Magro.*
Mágre, *gra. adj.* Dêbil, flâc', macilént, prim. *Magro, gra.* = Pôc concêrt. *Escaso, sa.*
Magrèt, *ta. adj.* Diminutiu de mágre. *Magrico, ca, illo, lla, ito, ita.*
Magror y magrura. *f.* La calidat de lo mágre. *Magrez ô magrura.*
Maguéy. *m.* Ábre de América. *Maguey.*
Mahometâ, *na. adj.* El qui professâ el mahometisme ô lo qui li pertâñy. *Mahometano, na.*
Mahomêtic, *ca. adj. ant.* Mahometâ, *na. Mahomético, ca.*
Mahometisar. *v. a.* Seguir el mahometisme. *Mahometizar.*
Mahometisme. *m.* La sêcta de Mãhoma. *Mahometismo.*
Mahometista. *m.* V. Mahometâ. *Mahometista.*
Mahonès, *sa. adj.* De Mahó. *Mahones, sa.*
Mâig. *m.* El quint més del âñy. *Mayo.* = Fer mâig: causar grân dâñy. *Dar una mazada.*
Major. *adj.* Més grân. = Superior. = El qui há cumplid la edât establida para usar des sêus drets. = Priméra proposició de un silogisme. = Lo qui escedêix á âltre. *Mayor.* = De guárdias de corps. *Garzon.* = Majors. *pl.* Antepassâds. = Los de la priméra clâsse en la escôla de gramática. *Mayores.* = Alsarre á majors: ensuperbirse. *Levantarse á mayores.*
Majora. *f.* La dôna del major. *Mayora.*
Majorâl. *m.* El qui se cuyda de alguna hasiênda. *Cachican.* = El qui té esmént á trabayadors. *Sobrestante.*

Majorála. *f.* La dôna del majorâl de hasiênda. *Cachicana.*
Majorâgo. *m.* El agregât de béns vinclâds. = Dret del fíy major de una família. *Mayorazgo.*
Majordôm. *m.* El qui se cuyda del govêrn econômic de una cása. *Mayordomo.* = Sobreposât de confraria. *Prohombre.*
Majordôma. *f.* La dôna del majordôm de cása. *Mayordoma.*
Majorèt. *m.* Diminutiu de major. *Mayorcico, llo, ito.*
Majoría. *f.* Escellência, preeminência. = El major nombre ô la major párt. *Mayoria.*
Majoridat. *f.* Majoría. *Mayoridad.*
Majormént. *adv.* Principálmént. *Mayormente.*
Majúscula. *f.* Lletra de sas grôssas. *Mayúscula.*
Mâl. *m.* Dâñy, desgrácia, trabáy. = Dolor malaltia. = Culpa, delicté, vici. *Mal.* = De cap. *De cabeza:* cuydâdo, ânsia. *Quebradero de cabeza:* enfâdo. *Desazon:* del qui está gelós. *Martelo.* = De câurer. *Caduco ô epilepsia.* = De caxâl. *Dolor de muelas.* = De ceya. *Jaqueja.* = De côr. *De corazon.* = De costât. *De costado.* = Francês. *Mal frances.* = De mãre. *De madre.* = De san Pâu. *Mal caduco ô epilepsia.* = De parir. *Dolores de parto.* = De uys. *Mal de ojo.* = De vèntre. *Dolor de vientre, de tripas ô torozon.* = De ventrèy. *De estômagô.* = Fer mâl. *Hacer mal.* = Posar en mâl. *Poner ô meter en mal.*
Mâl. *adv.* De la mauéra que no hauría de ser. *Mal.*
Mâl, *la. adj.* Lo qui no té la bondât corresponent. = Viciós, dolént, corrompud, mâlvâd. = Culpâd, delincuênt. *Malo, la.*
Mâlagradós, *sa. adj.* Ofensiu á la vista. *Desagradable.*
Mâlágana. *f.* Malaltia. *Desazon.*
Malâlt, *ta. adj.* Qui no té salut. *Enfermo, ma.* = Dels uys. *Trasijado, da.* = De sa mêtla. *Esplénico, ca.* = Fer es malâlt per no fer feyna. *Hacer la de rengo.*
Malaltia. *f.* Mâl, indisposició, fâlta de salut. *Enfermedad.*
Malaltis, *ssa. adj.* El qui gôsa de pôca salut. *Enfermizo, za, enteco, ca, maluco, ca ô encenque.*
Mâlámént. *adv.* Mâl al revés de lo que correspon. *Malamente.*
Mâlapareyâd, *da. p. p.* de mâlapareyar. *Malparado, da.*
Mâlapareyar. *v. a.* Mâltractar de ôbra. *Malparar.*
Mâlapestê. ! Espêcie de flastomia. *Pésete! pesia á tal! ascuas!*
Mâlbaratâd, *da. p. p.* de Mâlbaratar. *Malbara-*

tado, da.

Málbaratador, ra. m. f. El qui málbaráta. *Malbaratador, ra.*

Málbaratar. v. a. Descompôndrer, desordenar. = Málgastar los béus. *Malbaratar.*

Málcas. m. Acció dolénta. *Malcaso.*

Málcasád, da. p. p. de málcasar, se. *Malcasado, da.*

Málcasar. v. a. Casar málamént. *Malcasar.*

Málcasarse. v. r. Casarse málamént. *Malcasarse.*

Málcompôst, ta. adj. Sense orde. *Malcompuesto, ta.*

Málcontént, ta. adj. Disgustád. *Malcontento, ta.*

Málcórátge. m. Hérba medicínal. *Malcorage.*

Málcrióád, da. adj. Fálto de criánsa. *Malcriado, da.* = Qui no vól obeir. *Malmandado, da.*

Málcriadésa. f. Dolentía. *Malhecho.*

Málcrióar. v. a. No donar criánsa. *Malcriar.*

Málcuyñát. m. Acció mála. *Malguisado.*

Maldát. f. Crímen, delicté, pécat. *Maldad.*

Máldemént. adv. Que pás, que se fásse. *Pase, transeat.*

Maldició. f. Imprecació, flastomía. *Maldicion.* = De Déu: cástig que envía. *De Dios.*

Máldicéncia. f. Murmuració. *Maledicencia.*

Máldicént. adj. Murmurador. *Maldiciente.*

Máldicéncia. f. Inclinació á fer mál. *Maledicencia.*

Malefici. m. Ecsís para fer dáñy y el matéix dáñy. = cur. Crímen de haver donád verí. *Maleficio.*

Maleficiád, da. p. p. de maleficiar. *Maleficiado, da.*

Maleficiar. v. a. Dañar, eocsisar. *Maleficiar.*

Maleid, da. p. p. de malair. *Maldecido, da* ó *mal-dito, ta.*

Maleid, da. adj. Dolént, pervers, noningú. *Mal-dito, ta* ó *malddadoso, sa.* = Noningú. *Maldito, ta.*

Malaidor, ra. adj. Mála lléngo, satírica. *Maldecidor, ra* ó *malddiciente.*

Malair. v. a. Entregar á la ira de Déu. = Flastomar. *Maldecir.*

Málaveugú, da. adj. Oposáda. *Desavenido, da.*

Málaventura. f. Desgràcia, desventura. *Malaventura.*

Malenád, da. adj. Desgraciáda, inféllica. *Maharon, na.* = Malenád, da de mí! *Infeliz de mí!*

Málinténdrer. v. n. No oír bé. *Trasoir.* = Enténdrer málamént la còsa. *Malentender.*

Málintenént. adj. Torpe, rudo. *Malentendedor, ra.*

Málintèts, sa. p. p. de málinténdrer. *Malentendido, da.* = *Trasoldo, da.*

Maleza. f. Dolentía, maldát. *Maleza.*

Malèt, ta. adj. Dolentèts. *Malitio, lla, ito, ta.*

Maleta. f. Bossa gròssa de péll para dur ròba.

Maleta. = Para dur càrtas. *Malija, y la qui vé de Frànsa. Mala.*

Málevolència. f. Mála voluntát, òdi. *Malevolencia.*

Málévolo, la. adj. Inclínad á fer mál. *Malévolo, la.*

Malèyt, ta. adj. De mál gèni. *Aspero, ra.* = Breguista. *Bravo, va.*

Málfaxád, da. adj. Mál vestíds. *Desaliñado, da.*

Málfector, ra. m. f. El qui comèt delictes. *Malhechor, ra.*

Málfener, ra. m. f. El qui no vól fer feyna. *Haragon, na, holgazan, na, remolon, na.*

El qui cerca pretéstos para no fernè. *Zanguango, ga.* = El qui tot lo dia se passetja. *Sobrancero, ra.* = El traydor qui se excusa de fernè.

Sobon, na.

Málfenerádo, da. m. f. Málfeners. *Galbanero, ra.* V. Málfener.

Málfenería. f. Aversió á sa feyna. *Haraganeria* ó *holgazaneria.*

Málfét, ta. adj. Mál formád. *Malecho, cha.* = Indispòst. *Malguisado, da.*

Málfét. m. Acció mála. *Malhecho.*

Málgást. m. La acció de málgastar. *Malgasto.* = Lo que se concedèix á un para el seu gásto particular. *Gastos particulares.*

Málgastád, da. p. p. de málgastar. *Malgastado, da.*

Málgastar. v. a. Fóndrer es séus béns. *Malgastar.*

Málháya. Espècie de flastomía. *Malhays.*

Málmorád, da. adj. Atxaós. = Displícént, trist. *Malhumorado, da.*

Malicia. f. Astucia, maldát, picardía. = Mála interpretació = Inclinació á lo mál. *Malicia.* = Ódi.

Hincha. = Prènder malicia: enrabiar-se. *Irruarse.* = Boñy, llága. *Enconarse* ó *indignarse.*

Maliciád, da. p. p. de maliciar. *Maliciado, da.*

Maliciáda. f. Indignació. *Irritacion.* = Aversió, òdi. *Encono.*

Maliciar. v. a. Resselar, sospitar. *Maliciar.*

Malicieta. f. Malicia petita qui dura pòc. *Fanfurriña.*

Maliciós, sa. adj. El qui òbra ab malicia. = Astút, traydor. *Malicioso, sa.*

Maliciosemént. adv. Ab malicia, ab traydoría. *Maliciosamente.*

Maligne, na. adj. Pervers, mál intencionád. = Nocíu, perjudiciál. *Maligno, na.*

Malignamént. adv. Ab mála intenció. = Ab perjudici. *Malignamente.*

Malignánt. adj. Se diu en llógica de la negació

formal de una proposició. *Malignante*.
Maliguidat. *f.* Måla vol'untåt. = Perjudici. *Malignidad*.
Malíssim, *ma. sup.* Molt dolénts. *Malísimo*, *ma.*
Malíssimamént. adv. sup. Ab molta maldåt, etc. *Malísimamente*.
Mållevåd, *da. p. p.* de mállevar. *Tomado*, *da. em-*
prestado, *da.*
Mållevåd, *da. adj.* Qui no es naturål, v. g. cona
qui no es des cabèys de la qui la du. *Postizo*,
za.
Mållevar. v. a. Prènder una còsa para usarla al-
gún témps. *Tomar emprestado*. = Mållevar á no
tornar. *Petardear*, *trampear*. = Mållevar y no
toruar. *Pegar un parche* ò un *parchazo*.
Målmanåd, *da. p. p.* de málmanar. *Sobajado*, *da.*
Målmanar. v. a. Måltractar una còsa manucletjant-
la ab sas màns. *Sobajar*.
Målmenjåd, *da. adj.* Pòc alimentåds. *Malcomido*,
da.
Målnoòm. m. *Malnombre*. = Per burla. *Apodo*.
Mållogråd, *da. p. p.* de mållograr, *se. Malogrado*,
da.
Mållograr. v. a. Pèrder, no aprofitar, desconcertar
los projèctes, etc. *Malograr*.
Mållograrse. v. r. Pèrderse las esperånsas, los pro-
jèctes per morirse un. *Malograrse*.
Målparåd, *da. p. p.* de málparar. *Malparado*, *da.*
Målparar. v. a. Dispòndrer málamént sas còsas.
Malparar.
Målparir. v. a. Parir åntes de hòra. *Malparir*.
Målparlåd, *da. y málparlåt. adj.* Qui pårlan mál-
lamént. *Malhablado*, *da.*
Målpart. m. *Esvòrt. Malparto*.
Målquist, *ta. adj.* Målvist, avorrid dels åltres.
Malquisto, *ta.*
Målquiståd, *da. p. p.* de málquistar, *se. Malquis-*
tado, *da.*
Målquistar. v. a. Posar discòrdia. *Malquistar*.
Målquistarse. v. r. Posarse málvist, ferse odiós.
Malquistarse.
Målzá, *na. adj.* Nocfa, perjudiciål á la salut. *Mal-*
sanq, *na.*
Målsonånt. adj. Ofensu á los oídos piadosos. *Mal-*
sonante.
Målsofríd, *da. adj.* Qui prést se enfåda. *Malsu-*
frido, *da* ò *escolimoso*, *sa.*
Maltès, *sa. adj.* De Målta. *Maltes*, *sa.*
Måltèrs. m. Perjudici. *Maltercio*.
Måltractåd, *da. p. p.* de måltractar. *Maltratado*,
da.
Måltractar. v. a. Afligir, injuriar, atormentar,
mortificar. = Destruir, desordenar. *Maltratar*,
y ant. maltractar.

Måltråcto. m. Dolént tråcto. = La acció de depor-
denar ò descompòndrer manuclånt. *Maltracto*.
Malura. m. Impertinent, enfadós. *Flema*.
Målvád, *da. adj.* Pervèrs, pòlissa, vil. *Malvado*,
da.
Malvådament. adv. Vilment. *Malvadamente*.
Malvådíssim, *ma. sup.* Molt malvåds. *Malvådissi-*
mo, *ma.*
Målvesåd, *da. p. p.* de málvesar, *se. Malvezado*,
da.
Målvesar. v. a. Målacostumar. *Malvezar*.
Malvesarse. v. r. Målacostumarse. *Malvezarse*.
Målviåtge. m. Imprecació. *Pesia d tal*. = Enviar
á málviåtge: despedir, engegar ab råbia. *Enviar*
d la dula.
Målloquí, *na. adj.* Naturål de ò pertañent á Mål-
lòrca isla del mèditerråneo. *Mallorquin*, *na.*
Måma. f. Nòm que los nins donan á sa mamèlla.
Mama.
Mamå. f. Nòm ab que los nins anomenan á sa mã-
re. *Mamå*.
Manåd, *da. p. p.* de mamar. *Mamado*, *da.*
Mamar. v. a. Xupar sa llèt de sa mamèlla. *Mamar*.
= Donar mamar. *Dar de mamar* ò *amamantar*.
Månarrucas. m. f. Nòm que se dona als nins qui
månau, majorment mes témps que el regular.
Mamon, *na.*
Mamây. f. V. Mamå. *Mamay*.
Måmbålletas. f. pl. Tòcs ab una mã á la åltra.
Palmadas. = Fer mambålletas. *Palmorear*.
Mameluco. m. Soldåt de la milicia de Egipte. *Ma-*
meluco.
Mamilar. adj. Pertañent á sa mamèlla. *Mamilar*.
Mampåra. f. Antepòrta. *Mampara*.
Mamussar. v. a. Prènder un infånt sa mamèlla,
dèxarla y tornarla prènder vårias vegådas. *Ma-*
mujar ò *mamular*.
Manacòr. m. Instrument músic de còrdas y ab
téclas. *Monacordio*.
Manacorí, *na. adj.* De Manacòr la vila de mã
gént de Målloerca. *Manacorino*, *na.*
Manåd, *da. p. p.* de manar. *Mandado*, *da.*
Manåda. f. Lo que abråssa sa mã. = Fexèt petít,
v. g. de aufåus. *Manada* ò *manajo*. = De espí-
golåt. *Moraga*.
Manådas. f. pl. Remenament de sas màns para de-
mostrar algun afècte del ånimo. *Manoteo* ò *ma-*
noteado.
Mauament. m. Orde, precèpte. *Mandamiento*.
Manar. v. a. Governar ab autoridåt, ordenar, do-
nar ordes, fer fer alguna còsa. *Mandar*. = Å
cossas: ab rigor. *Mandar d coces*.
Manåt. m. V. Manåda. *Manajo*. = De auveyas, cà-
bras, etc. *Manada de...* = De cabèys & pàya.

Mellon. = De plomas. *Plumageria* ò *plumeria*.
Mancád, da. p. p. de mancar. *Faltado, da.*
Mancar. v. n. Faltar. *Faltar.* = No mancar cap grà á sa dobla: no faltar res, áus bé havery demés. *No faltar chichota.*
Mânco, ca. adj. Estropeáda de brás ò de mà. *Manco, ca.*
Mânco. adv. Escepte, fôre. *Ménos.* = En mânco. *En ménos.* = Per mânco. *Por ménos.* = Venir á mânco: decáurer de son estat. *Venir d ménos.*
Mânco. m. La més pôca còsa. *Ménos.* = Lo mânco que puc fer, es, etc. *Lo ménos que puedo hacer, es, etc.*
Mâncomunád, da. p. p. de mâncomunarse. *Mancomunado, da.*
Mâncomunadament. adv. Ab unió. *Mancomunadamente.*
Mâncomunarse. v. r. Ajuntarse ò unir-se duas ò més personas para algún fi. *Mancomunarse.*
Mâncomunidát. f. Unió de personas para algún fi. *Mancomunidad.*
Mandád, da. p. p. de mandar. *Mandado, da.*
Mandar. v. a. Decretar, ordenar, governar. *Mandar.*
Mandarí. m. Governador entre los xinos. *Mandarín.*
Mandatári. m. Comissionád. = El qui comissiona. = Aquél á qui se déxa algún llegát. *Mandatorio.*
Mandáto. m. Manáment, orde. = La cerimônia eclesiástica de rentar es pèus al dijòus sánt. *Mandato.*
Mandíl nla. f. Sa dentadura, es barrám. *Mandíbula.*
Mandíl. m. Taveyóla fina de seda que se pòsan al còll el sacerdot ò diáca para dur el Santíssim, y el subdiáca para dur sa patena. *Superhumeral.*
Mádo. m. Autoridát, poder, superioridát. *Mando.*
Mandón, na. m. f. El qui mána ab autoridát y més de lo que deu. *Mandon, na.*
Mandràgora. f. pl. *Mandrágora.*
Mandurria. f. Instrument músic de còrdas. *Mandurria.*
Mánec. m. Cáb de un instrument ò de eyua per abónt se agáfan para manetjarlós. *Mango.* = De eyua de menestral. *Mango ò maceta.* = De creu. *Asta.* = De guitèrra. *Mango ò mdsil.* = De ganyivet. *Mango ò cacha.* = De granéra. *Palo de escoba:* y si no té páumas. *Escobon.* = De romána. *Astil.* = De bomba de trèurer aygo, de esquitzador, etc. *Embolo, manubrio.* = De xeringa. *Mango ò palo de la ayuda.*
Mánega. f. La part del vestít qui tápa es brássos. *Manga.* = De xèrxa: lo derrer de élla qui té sas máyas molt estretas. *Mangas ò copo.* = La

partida de cassadors qui forman línea para dur la càssa á cèrta part. *Manga.* = Mássa llàrga. *Mangarro.* = Mássa àmpla y llàrga. *Mangote.* = Penjánt fôre des brás. *Manga perdida.*
Manégôt. m. Mitja mânega que se pòsa demunt sa mânega. *Manguito ò miton.*
Manegôta. f. Mânega gròssa. *Mangote.*
Maneguí. m. Espècie de parfalá que sa duya en àltre témps als pussèts de sa camía. *Puño.* = Gira bláva que duyan los inquisidors. *Bolillo.*
Maneguí. m. Nòm que donan en algunas parts al manégôt. *Manguito ò miton.*
Manéra. f. Mòdo, forma de fer alguna còsa. *Manera.* = De manéra. *De manera.* = De màla manéra: màlamént. *Mal y de mala manera.* = De manéra que. *De manera que.*
Mânes. m. pl. Ombra ò la ànima dels mòrts. *Manes.*
Menescál. m. El qui per ofici cura al bestiar. *Albeitar.*
Manescalfa. f. El art de curar bestiar. *Albeiteria ò veterinaria.*
Maneta. f. Mà petita. = Nòta en forma de mà que se posa en los llibres. *Manecica, illa, ùta, y manexuela.* = De culássa de campána ò de torn. *Manija ò cigüena.* = De mantí de aráda. *Manija.*
Manetjád, da. p. p. de manetjar. *Manejado, da.*
Menetjadís, sa. adj. Lo qui es fàcil de manetjar. *Manejable.*
Menetjar. v. a. Dur entre màns algún negòci. = Governar, dirigir. *Manejar.* = Menetjar es dòb-bés ò sas doblas á cossas: tenirne molts. *Apalecar los doblones.*
Manetjarse. v. r. Conduirse, portarse bé. = Recobrar el movimént lo qui lo tenia impedid. *Manejarse.*
Manètx. m. Direcció, govèrn. *Manejo.*
Manganesa. f. Metál. *Manganesa.*
Manganeta. f. Engàñy, màula, sutilesa de màns. *Manganilla.*
Manguito. m. Espècie de cilindro de péll para posar sas màns para no tenir las fredas. *Manguito ò estufilla.*
Mania. f. Espècie de locura. = Desítz estravagant. = Capritxo. *Mania.* = Antipatía. *Tema.*
Maniàtic, ca. adj. El qui té manía. *Manidtico, ca.*
Manifectura. f. Fabricació de cèrtas òbras. = El llòc abónt se fabrican. *Manifectura.*
Manifest. m. Escríit en qui se justifica alguna còsa. *Manifesto.*
Manifest: ta. adj. Clar, declarád, patént. *Manifesto, ta.*
Manifestació. f. Declaració. = Aparició. *Manifestacion.*
Manifestád, da. p. p. de manifestar. *Manifestado,*

da ò *manifesto*, *ta*.
Manifestament. *adv.* Clàrament. *Manifestamente*.
Manifestar. *v. a.* Declarar, descobrir, fer veurer.
 = Presentar, fer aparèixer. *Manifestar*.
Manifestarse. *v. r.* Descobrirse, ferse patent, dexarse veurer. *Manifestarse*.
Manillas. *f. pl.* Grillons para sas màns. *Manillas* ò *esposas*.
Maniobra. *f.* Obra de màns. = Evolució de la trôpa. = El art de menetjar las embarcaciôns. = Los armèys de un bàrco. *Maniobra*.
Maniobrâd, *da*. *p. p.* de maniobrar. *Maniobrado*, *da*.
Maniobrar. *v. a.* Trabayar ab sas màns. = Dirigir las embarcaciôns. = Cercar mèdis para lograr alguna còsa. *Maniobrar*.
Maniobrista. *m.* El hàbil en la maniobra de embarcaciô. *Maniobrista*.
Maniple. *m.* Pàrt del vestít sacerdotâl. *Manipulo*.
Manípulo. *m.* Compañia de dèu soldâts entre los româns. *Manipulo*.
Maniqueisme. *m.* La heregia de Maniquèu. *Maniqueisme*.
Maniquèu, *èa*. *adj.* El qui admèt dos principis de las còsas, un bô y un mál. *Maniqueu*, *ea*.
Maniquí. *m.* Figura movable qui servèix de modello á los pintors. *Maniquí*.
Manida. *p. p.* de manir. *Manida*.
Manir. *v. a.* Atupar sa càrn paraque sia blâna. *Manir*.
Manirroto, *ta*. *adj.* Gastador, pròdig. *Maniroto*, *ta*.
Manuâ. *m.* La roâda ab que Déu alimentâ als israelitas en el desèrt. = Sustància gomosa y medicinal. *Mand*. = Còpia, abundància. *Bendicion*.
Mano màno, *adv.* Á brassèt. = Den un en un. *Mano mano*.
Manobre. *m.* El qui pâsta guix y el dona al pica-pedrer. *Manobre* ò *peon de albañil*.
Manôta. *f.* Mâ gròssa. *Manaza*.
Manotâda. *f.* Tòc ab sa mâ. *Manotada* ò *manotazo*. = Manotâdas. *f. pl.* Acció demasiâda de màns. *Manoteo*.
Manotetjar. *v. a.* Mòurer molt sas màns. *Manotear*.
Manisió. *f.* Aturâda, detenció. = Habitació. *Manision*.
Maniula. *f.* Tòc ò còp. *Sotana*, *manta*.
Manuso, *sa*. *adj.* Apacible, benigue, tractâble. = Domesticâd, ximple parlânt de animâl. *Manuso*, *sa*.
Manuetât. *f.* Virtút. = Afabilitât, beniguidât. *Mansuetud*.
Manuta. *f.* Vestidura de dôna. *Mantilla*. = Tapa-dura para bestiar. *Manta*, *mantilla* ò *grupera*.

= Á mânta de Déu: ab abundància. *A manta de Dios*. = Passetjar sa mânta: endoyar sas dônas. *Mantear*.
Mantéga. *f.* La sustància grâssa y oleosa de sa llét, y per semblânsa la de cacáu, mella, etc. *Manteca*.
Mantegós, *sa*. *adj.* Lo qui té mantéga ò gréix. *Mantecoso*, *sa*.
Manteguedilla y millor mantegadilla. *f.* Cèrta pâsta frita. *Mantecado*.
Mantell. *m.* Vestidura que en âltre tèmps duyan sas dônas y que encâre duen algunas figuras de la mâre de Déu. *Manto* ò *pendil*.
Mantengúd, *da*. *p. p.* de mantenir, se. *Mantenido*, *da*.
Manteniment. *m.* Aliment, menjar. *Mantenimiento*.
Mantenir. *v. a.* Alimentar, proveir lo necessari á la subsistència ò vida. = Sosténir, defensar, continuar, etc. *Mantener*. = La seua parâula. *Su palabra*.
Mantenirse. *v. r.* Alimentarse. = Persistir en una opinió, en una empresa ò en un matèix estat. = Defensarse, etc. *Mantenerse*.
Manteta. *f.* Rebosillo. *Rebocino*.
Mantèu. *m.* Càpa. *Manteo*.
Mantí. *m.* El màneg de arâda. *Esteva*, *estevon* ò *mancera*.
Mânto. *m.* La càpa de alguns religiosos. *Manto*. = Capítular: càpa de cerimònia des cavallers de orde militar. *Manto capítular*. = Reyâl: càpa de cerimònia de réys. *Manto real*. = Ducâl. *Ducal*.
Manuâl. *m.* Llibre qui conté las cerimònias de la administració dels sacraments, etc. *ea* qui se comprèn lo més sustancial de alguna matèria ò en qui assantan los mercaders el càrreg y des-càrreg. *Manual*.
Manuâl. *adj.* Lo que se fâ ab las màns, fâcil de fer ò de manetjar. *Manual*.
Manuclâd, *da*. *p. p.* de manuclar. *Manoseado*, *da*.
Manuclar. *v. a.* Tocar molts vegâdas una còsa ab sas màns. *Manosear*.
Manuèlla. *f.* Eyna para fer el forât de barrobí. *Barreña*. = De timó. *Pinzote*.
Manufactura. *f.* V. Manufactura. *Manufactura*.
Manumissió. *f.* El âcte y efecte de manumitir. *Manumission*.
Manumissor, *ra*. *m. f.* El qui manumitèix. *Manumisor*, *ra*.
Manumitíd, *da*. *p. p.* de manumitir. *Manumiso*, *sa*.
Manumitir. *v. a. cur.* Donar llibertât á los esclâs, posar en llibertât. *Manumitir*.
Mâns-Christi. *m.* Medicina para confortar es ventrèy ò emplâsta resolutiva. *Manus-Christi* ò *manus-Dei*.

MAQ

364

MAR

Mànuscrit. *m.* Escrit de mà. *Manuscrito.*
Mànuscrit, *ta. adj.* Escrits, no estampàds. *Manuscrito, ta.*
Manutenció. *f.* El acte y efecte de mantenir, se. = Conservació. *Manutencion.*
Manutenir. *v. a. cur.* Mantenir un dret. *Manutener.*
Mànxa. *f.* Tàca, culpa. *Mancha.*
Mànxa. *f.* Instrumént para bufar al sòc ò para donar vent al òrga. *Fuelle.* = De fornàl de ferrer. *Barquin ò barquinera.* = Hòmo qui escita. *Fuelle.*
Manxador, *ra. m. f.* El qui mànxa en botiga de ferrer. *Fueller, ra.* = Para tocar òrga. *Entonador, ra.* = El qui escita, instiga. *Fuelle.*
Manxar. *v. a.* Donar vent ab mànxa. *Ajollar.* = À òrga. *Ajollar ò entonar.* = Instigar. *Soplar.*
Manxeta. *f.* Mànxa petita. *Fuellecico.*
Manxó. *m.* Manxeta. *Fuellecico.*
Manxòl, *la. adj.* V. Mânco. *adj.* *Manco, ca.*
Maña. *f.* Destresa, habiilitat, industria. = Astúcia, artífici. *Maña.*
Mañà. *m.* Dolént treballador. *Chapucero.*
Mañèlla. *m.* El eutremétido. *Mequetrefe.* = Andador de grèmi. *Andador ò mullidor.*
Mañeta. *f.* Petita màña. *Mañuela.*
Maños, *sa. adj.* Industriós, hàbil. = Fét ab àrt y màña. *Mañoso, sa.* = Astút, traydor. *Mañero, ra.*
Màpa. *m.* El paper ò altra còsa qui representa la situació de diferents réynes, ciutats, terrenos, etc. *Mapa.*
Màpamundi. *m.* Màpa de los dos hemisfèris de la tèrra. *Mapamundi.*
Maquiavèlic, *ca. adj.* Relatíu á Maquiavélo, als seus principis ò màximas. *Maquiavèlico, ca.*
Maquiavelisme. *m.* Sistèma de Maquiavélo. *Maquiavelismo.*
Maquiavelista. *m.* Partidàri del sistèma de Maquiavélo. *Maquiavelista.*
Màquina. *f.* Enginy, instrumént á propòsit para fer mòures, etc. = Edifici sumptuós. = Invenció, intriga, astilesa de entenimént. = El orde de las parts del univèra. = Agregát de mòlles de pèssas para algúu fi. *Màquina.* = Hidràpica: la qui servèix para la conducció de las àygos y de ferlas pujar. *Hidráulica.* = Elèctica, neumàtica, etc. *Elèctica, neumàtica, etc.*
Maquinació. *f.* Tràma, ardít, conspiració. *Maquinacion.*
Maquinador, *ra. m. f.* El qui màquina. *Maquinador, ra.*
Maquinàlmént. *adv.* *Maquinalmente.*
Maquinànt. *p. a.* de màquinar. El qui màquina. *Maquinante.*

Maquinar. *v. a.* Projectar. = Tramar, conspirar. *Maquinar.*
Maquinària. *f.* Ciència de las màquinas. *Maquinaria ò maquinica.*
Maquinista. *m.* Inventor ò fabricant de màquinas. *Maquinista.*
Mar. *m. y f.* tant en mallorquí còm en espanyòl. Gràu agregát de àygo salada. = Abundància de còsas. *Mar.* = Adriàtic, atlàntic, vermèy, etc. *Adriàtico, atlàntico, vermejo, etc.* = Estar el ò la mar còm òli: molt quiét. *Estar el ò la mar en leche.*
Maràña. *f.* Embúy, engàñy. *Maraña.* = Defècte. *Defecto.*
Maràsme. *m.* Magror excessiva. *Marasmo.*
Maravedí. *m.* Moneda en el dia imaginària: pués no ny hà càb en pèssa. El seu valor varià en àltre témps; però vuy en dia 34 fan un reyál de velló espanyòl, y 36 un reyál de non dòbbés mallorquins; per lo que un maravedí en Mallòrca val la quàrta part de un dòbbé ò una màya. *Maravedí.*
Maravilla. *f.* Miràcle, prodigi, succés admiràble. = Plànta. *Maravilla.*
Maravillós, *sa. adj.* Admiràble. *Maravilloso, sa.*
Maravillosamént. *adv.* Admiràblemént. *Maravillosamente.*
Maravillosíssim, *ma. sup.* Molt maravillosos. *Maravillosísimo, ma.*
Màrc. *m.* Pes de vuyt onzas. *Marco.*
Màrca. *f.* Nòta, senàl. *Marca.* = De aduàna. *Marchamano.* = De màrca: notàble. *De marca.* = De màrca major: sobressaliént. *De marca mayor.*
Marcàd, *da. p. p.* de marcar. *Marcado, da.* = *Marchamado, da.*
Marcàd, *da. adj.* Ab sa màrca de sa fàbrica ahónt se fá sa ròba. *Tuvellado, da.*
Marcador, *ra. m. f.* El qui pòsa sa màrca. *Marcador, ra.* = En aduàna. *Marchamero.*
Marcar. *v. a.* Posar sa màrca. *Marcar.* = En aduàna. *Marchamar.*
Marciál. *adj.* Pertañént á gnèrra. *Marcial.*
Mardà. *m.* El moltó pàre. *Morueco.* = Hòmo rudo. *Zote.* = Hòmo laciú. *Garañon.*
Màre. *f.* La famèlla qui hà paríd. = Títol que se dona á las religiosas. = La part ahónt se concèb y se alimenta el fèto. *Madre.* = Màssa indulgént. *Madraza.* = Anar axicòm se màre l'hà fét: tot nuu. *Ir d la cordovana.* = Surtir de màre riu, torrènt: trencar. *Salir de madre.*
Marepèrta. *f.* Péix en cuya conxa se crien sas pèrlas. *Madreperla.*
Marépora. *f.* Còs marí de naturalesa de pèdra. *Marépora.*

Marès. *m.* Mitjà. *Piedra suave* ò *arenisca*.
 Mareta. *f.* Diminutiu de màre. *Madrecilla*, *ita*.
 Mareta. *f.* Maró petita del mar. *Mareta*.
 Maretjàd, da. *p. p.* de maretjar, se. *Mareado*, da.
 Maretjada. *f.* Maró. *Marejada*.
 Maretjar. *v. a.* Causar vòmit ò bàscas. *Marear*.
 =Enfadar, molestar. *Marear*.
 Maretjarse. *v. r.* *Marearse*.
 Márlega. *f.* Cosa ben coneguda. = Dòna gruxada.
 = Sa pànxa. *Jergon*, *maregon* y *márfega* en Aragó. = Umplir ò buidar sa márlega: menjar ò cagar. *Llenar* ò *vaciar el jergon*. = Prensar sa márlega: jèurer molt. *Pisar el sapo*.
 Mârfil. *m.* Dènt de elefânt. *Marfil*. = Cosa fèta de mârfil. *Marfileño*, *ña*.
 Margalida. *f.* Nòm pròpi de dòna. *Margarita*. = De estepa. *Hipocistide*, *hipocisto* y *ant. hipocistidos*.
 Margalideta. *f. pl.* *Bellorita*.
 Mâрге. *m.* Parèt de una càre fèta á llòc ròst pa-raque la pluja no sen duga sa tèrra. *Horma*.
 Mâрге. *m.* Lo blânc que se déxa á âlt y bàix y als costâts de un escrít. = Motiu, ocasió. *Mâr-gen*.
 Mârgrave. *m.* Títol de dignidât en Alemaniá. *Mar-grave*.
 Margraviât. *m.* La dignidât y territòri del mâr-grave. *Margraviato*.
 Maria. *f.* Nòm de la Mãre de Déu. = *Maria*. = Nòm de dòna. *Maria*, *mari* ò *marica*.
 Mariâl. *m.* Llibre qui conté alabânsas de Maria Santíssima. *Marial*.
 Mariâl. *adj.* Pertañent á Maria Santíssima. *Mar-rial*.
 Mariâno, na. *adj.* V. Mariâl. *Mariano*, *na*.
 Mariâyna. *f.* Doble nòm de dòna. *Maria-Ana*.
 Maridad, da. *p. p.* de maridar, se. *Maridado*, da.
 Maridar. *v. a. ant.* Casar. *Maridar*. = Donzella á maridar. *Doncella d maridar*.
 Maridarse. *v. r.* Casarse. *Maridarse*.
 Maridâtge. *m.* Casament. *Maridage*.
 Maridèt. *m.* Marít despreciâble. *Maridillo*.
 Maridèt. *m.* Caxouèt ab fòc para escaufarse es pèus las dònas. *Maridillo*, *estufa* ò *estufilla*.
 Marieta. *f.* Diminutiu de Maria. *Marihuela*. = Llâ-grima de rosâri. *Cuenta*: de viu. *Ldgrima de David* ò *de Job*.
 Marilla. *f.* Jòc. *Malilla*. = Ciri blânc que se pòsa demunt de tot el candeléro des fâs de la sem-mâna santa. *Maria*.
 Marina. *f.* Terréno junt ò pròp del mar. = El ârt de navegar. *Marina*.
 Marinènc. *adj.* Pertañent á marina. *Marinesco*, *ca*. = Hòmo torpe, rudo. *Artebalero*, *ra*, *mâ-*

zorral, *palurdo*, *da*, *charro*, *rra*.
 Mariner. *m.* El qui vâ eu bârca de ofici. *Marinero*.
 Marineria. *f.* El agregât de mariners. *Marine-ria*.
 Marinetjar. *v. n.* Fer olor de mar el péix. *Oler d marisco*.
 Marino, na. *adj.* Pertañent al mar ò á la armâda. *Marino*, *na*.
 Mariòllo. *m.* Jâc de punt. *Eldástico* ò *elastica*.
 Marisc. *m.* Tot péix menud qui está dins clòscas, còm caragolèt, pegèllida. *Marisco*.
 Mariscâl. *m.* Oficial major que es brigadier. *Ma-riscal*.
 Marít. *m.* El espòs. *Marido*.
 Maritâl. *adj.* Pertañent á marít ò á matrimòni. *Marital*.
 Marítim, ma. *adj.* Pertañent al ò estar pròp del mar. *Marítimo*, *ma*.
 Marjada. *f.* Penjânt de côsta. *Ribazo*. = Dins hòrt. *Bancal*.
 Marjâl. *m.* Llòc pantanós. *Marjal*. = De sa marjâl: rústic. *De las Batuecas*.
 Marmassor, ra. *m. f.* Encarregâds de cumplir las òbras pias. *Albacea*.
 Mârmol. *m.* Pédra coneguda. *Mârmol*. = Cosa de mârmol. *Marmóreo*, *rea*.
 Marmolista. *m.* El qui trabâya en mârmol. *Marmolista*.
 Marmôta. *f.* Animâl. *Marmota*. = Hòmo pàupa. *Pa-chon*.
 Mâro. *m.* Hérba olorosa. *Maro*.
 Maró. *f.* Moviment del mar. *Marejada*.
 Maroreta. *f.* Maró petita. *Mareta*.
 Marôta. *f.* Aumentatíu de màre. *Madraza*. = La qui cria los fiys vaciâds. *Madrona*.
 Marquès. *m.* Títol de honor. *Marques*.
 Marquesa. *f.* La dòna de marquès ò la qui té mar-quesât. *Marquesa*.
 Marquesât. *m.* La dignidât y el territòri del tí-tol de marquès, sa. *Marquesado*.
 Marrâco, ca. *adj.* El qui fuig del tràcto de la gént. *Huraño*, *ña*.
 Marrâda. *f.* Astucia de sa càssa qui se acota, dé-xa passar es câns, y torna arréra. *Gatada*.
 Marraner, ra. *m. f.* El qui fâ fèstas, jòcs y ca-ricias. *Mego*, *ga*. = El qui en fâ para enganar. *Maulero*, *ra*.
 Marrâñys. *m.* Fosse. *Sepulturero*.
 Mârro. *m.* Jòc de allòts. *Castro*.
 Marroquí. *m.* Pèll de boc ò de càbra adobâda. *Marroquin*.
 Marrôta. *f.* Dòbbés. *Gato* ò *hucha*.
 Marrucatjar. *v. a.* Fer los colóms, tórteras y tu-dóns un sò ab sa gargamèlla. = Festejar. *Arru-*

Uar. = Cercar, desitjar alguna còsa. *Galantear.*
Màra. m. El tercer més del any. *Marzo.*
Màrt. m. Ànimàl sauvatgi. *Marta.*
Màrte. m. Un de los sèt planèts. = El fingid deu de la guèrra. = El sòc segons los quíemics. *Marte.*
Martèll. m. Instrument bèn conegud. *Martullo.* = Para tayar fèrro calènt. *Cortadera.* = Para tayar fèrro fred. *Cortafrio.* = Martèll ab mordàlas. *Martillo con orejas.*
Martèllada. f. Tòc ab martèll. *Martillada.*
Martèllatjar. v. a. Pègar martèlladas. *Martillar.*
Martèllèt. m. Martèll petít. *Martillejo.* = Para trempar instruments músics. *Martillo ò templador.* = Para fer sonar símbol, manacòr. *Martinete.*
Martí, na. m. f. Nòm pròpi de hòmo ò de dòna. *Martin, na.*
Martí pescador. m. Péix. *Martin pescador.*
Martinèt. m. Martèll que la àygo fà picar en algunas màquinas. *Martinete.*
Màrtir. m. f. El qui mòr per la fe de Jesucrist. = El qui patèix molt. *Màrtir.*
Martiri. m. Mòrt, tormènt patida per la fe. = Péna llàrga. *Martirio.*
Martirisad, da. p. p. de martirisar. *Martirizado, da.*
Martirisador, ra. m. f. El qui martirisa. *Martirizador, ra.*
Martirisar. v. a. Matar ò atormentar per la fe. = Atormentar, afigir. *Martirizar.*
Martiriològi. m. Catàlogo de los màrtirs. = Sa calènda. *Martirologio.*
Màrxa. f. El àcte de partir. = Cèrt tòc de tambó. *Marcha.*
Marxàd, da. p. p. de marxar. *Marchado, da.*
Marxàndo, da. m. f. El qui ven ròbas, flòcs guyas, etc. *Murchante.* = De panèra. *Buhonero, ra.*
Marxar. v. a. Caminar. = Partir, partirse. *Marchar.*
Màs. m. Fexèt. *Mazo.* = De tabàc. *Rollo.*
Màscara. f. Caròta de cartó ò àltra còsa ab quese tàpa sa càre un desfressad. *Màscara.* = Llèvar-se sa màscara, axò es, sa vergoña. *Quitarse la màscara.*
Mascàra. f. Quàlsevòl còsa qui mascàra, còm subjà. *Tizne.*
Mascarad, da. p. p. de mascarar, se. *Tiznado, da.* = *Atezado, da.*
Mascarada. f. Tàca de mascàra. *Tiznon.*
Mascarar. v. a. Soyàr de mascàra. *Tiznar.*
Mascararse. v. r. Soyarse de mascàra. *Tiznarse.* = Apòsta sa càre per no ser coneguda, còm làn es. *llàdris. Ateurse.*
Màscle. m. El qui té el sèco mascuclí: hòmo. *Fa-*

ron. = Animàl. *Macho.* De grifó. *Llave.* = Tornillo. = Valènt. *Macho.* = De tinó. *Patilla.*
Masclet. m. Uu màscle petít. *Machuelo.*
Mascleta. f. Ròba. *Mezclilla.*
Mascuclí, na. adj. Pertañent a màscle. *Masculino, na.* = El primer gènere del nòm. *Masculino.* = Masculí. *pl.* Epitèto que los astròlegs donan a alguns planetas y a alguns signes. *Masculinos.*
Masculinidat. f. cur. Calidat, caràcter de màscle. *Masculinidad.*
Masclí, lla. adj. ant. Leprosos. *Leproso, sa.*
Masclís. m. pl. ant. Hospital dels leprosos. *Leprosaria.*
Masmorra. f. Presó subterrànea ahont es mòros tàncan ets esolàus. *Mazmorra.*
Màssa. f. Instrument para picar. = Redona de molí paperer ò de pólvora. *Maza.* = En forma de martèll ò de molt draper. *Mazo.* = Per estèllar. *Almadrena, almadrena y almadrina.* = De morter. *Mano.* = De sa sang: el agregat de élla en uu còs. *Masa sanguinaria.* = Hòmo rudo. *Mazo.* = Sord còm una màssa: moltíssim. *Sordo como una tapia.*
Màssa. adv. Ab escés. *Demasiado.*
Màssabéns. m. pl. Excessiva abundància de béns. *Demases.*
Massada. f. Tòc ab màssa. *Muzada.*
Màssapà. m. Pàsta, dulce. *Mazapan.*
Masser. m. El qui du sa massòta de ajuntament. *Macero ò pertiguero.*
Massèt. m. Porció de lli per filar. *Mazillo.*
Masseta. f. Màssa petita. *Mazillo.* = Para fer cordó. *Bolillo.* = Para fer ràuda. *Palillo ò majaderillo.* = De tambor. *Baqueta.*
Massó. m. Sectàri. *Mason.*
Massòla. adj. Rudo, torpe. *Botarate.*
Massòlas. f. pl. Instrument de que se servèix en la semmana santa en llòc de campànas. *Matraca.* = Las que se tòcan dins la iglesia. *Carraca.*
Massòt. adj. Rudo, torpe. *Mazorral.*
Massòta. f. Màssa gròssa. *Mazon.* = De ajuntament, de mayòl ò de virèll. *Maza ò pèrtiga.* = Para fer llum: garròt ab estopa empegada a un càb. *Hachon.* = Para pègar. *Porra.* = Espigó de pita. *Pitaco y plton.*
Mastegad, da. p. p. de mastegar. *Mascado, da.* = *Ajado, da, apanuscado, da, sobajado, da ò sobado, da.*
Mastegar. v. a. Roegar. *Mascar ò masticar.* = Llèvar el llustre a ròba, paper, etc. *Ajar, apanuscar, sobajar, sobar ò perculdir.* = Mastegar fasòls: no explicar-se del tot. *Mascar.*
Mástig. m. Goma. *Alméciga.*
Máta. f. Arbusto y a vegadas àbre. *Lentisco, mas-*

ta, mata ô *charnoca*.
Matá. m. Llòc de moltes màtas. *Lentiscal*.
Màtacristsians. m. Llòc penós ô trabây grâve. *Matadero*.
Matadéro. m. El llòc ahont se màta el bestiar para menjar. *Matadero* ô *rastro*.
Matador, ra. m. f. El qui llêva la vida á persona humana. *Matador, ra.* = De pôres, xòts, etc. *Jifero*. = En el inatadéro. *Matarife*.
Màtasfòcs. m. Màquina para apagar incêndis. *Matafuegos*.
Matânsa. f. Mortandât. *Matanza*.
Matânsas. f. pl. De pôrc. *Matanza*.
Mâtapóll. m. Herba. *Matapallo*.
Mâtapóy. m. Hérba. *Albarraz* ô *yerba piojera*.
Matar. v. a. Llêvar la vida, donar la môrt. = Molestar, atormentar. *Matar*. = Los acreedores á un qui los den, 'ô sas pussas picar molt á un. *Acribillar* ô *matar*. = Matar de enfâdos. *Matar d' pesares*. = Ni màta, ui espânta. *Ni mata, ni sana*. = Las màta cällândo. *Mátalas callando*.
Matarse. v. r. Donarse la môrt. = Afligirse per no lograr lo que vòl. = Trabayar ab escés. *Matar-se*. = Desitjar molt alguna còsa. *Matar-se por...* = De fâm: plâñerse el menjar per avaricia. *Matar-se de hambre*.
Mâtarrâtas. m. El qui ajuda al botxí en fer funció. *Vigolero*.
Mâtasânos. m. Mâl nôm que per irrisió se dona als mètges dolènts y als curandéros. *Matasanos*.
Matalás. m. Còsa coneguda. *Colchon*.
Matalasser, ra. m. f. El qui fâ matalássos. *Colchoner, ra*.
Matemàtic, ca. adj. Pertañent á la matemâtiga. *Matemático, ca*.
Matemàticamént. adv. Segòns rètgias de matemâtiga. *Matemáticamente*.
Matemâtiga ô matemâtica. f. Ciència de la cantidât. *Matemática*.
Matêria. f. Principi, qui determinâd per la forma, constituèix un sèr. = Sustância estesa y impenêtrâble. = Assunto, objêcte. = Lo que un catedràtic, lector, etc. dicta ô dona als dexebls. = Modèllo per escripturer. = Còsa sensible ab que se fân los sacramènts. = Motín, ocasió para tractar de alguna còsa. = Sâng ô humor del còs corrompúd. *Materia*.
Materiâl. m. Ingrediènt. = Lo que se necessita para fer una òbra. *Material*.
Materiâl. adj. Lo qui còsta de matêria. = Lo pertañent á matêria. = Lo oposâd á esperít. = Grosser. = Litterâl. *Material*.
Materialidât. f. Calidât de lo qui es matêria. = Acció fêta sense conexemént y sense llibertât.

Materialidad.

Materialisme. m. Error de aquèlles qui no vòlen que la ànima racional sia esperít. *Materialismo*.
Materialista. m. El qui néga la espiritualidât de la ànima. *Materialista*.
Materiâlmént. adv. Grossèramént, etc. *Materialmente*.
Maternâl. adj. Pertañent á mãre. *Maternal*.
Maternâlmént. adv. Ab asêcte de mãre. *Maternalmente*.
Maternidât. f. La calidât de mãre. *Maternidad*.
Matèrno, na. adj. Pertañent á mãre. *Materno, na*.
Matèix, xa. Pronòm personâl. *Mismo, ma* ô *mesmo, ma*. = Lo matèix que. *Lo mismo que*. = Es lo matèix que. *Es lo mismo que*. = Á un matèix tèmps. *A un mismo tiempo*. = Per lo matèix. *Por lo mismo*.
Matèxa. f. Ballâda. *Danza*.
Matí. m. El tèmps del dia desde que fâ claror fins á mitx dia, ô desde mitja nit fins á mitx dia. *Mañana*. = De dematí fins al véspre. *Desde la mañana hasta la noche*. = Desde dematí fins al càpvéspre. *Desde la mañana hasta la tarde*. = Vuy dematí. *Hoy por la mañana*.
Matinâda. f. Bén dematí. *Madrugada*.
Matinâl. adj. Pertañent al matí. *Matutino, na*.
Matinas. f. pl. La pârt principal del ofici divino. *Maitines*.
Matiner, ra. m. f. El qui se axêca molt dematí. *Madrugador, ra*.
Matís. La unió de divèrsos colors en la deguda proporció. *Matiz*.
Matissâd, da. p. p. de matissar. *Matizado, da*.
Matissar. v. a. Unir vârios colors ab la proporció deguda. *Matizar*.
Matjencâd, da. p. p. de matjencar. *Binado, da* ô *majencado, da*.
Matjencar. m. El tèmps de matjencar. *Binazon*.
Matjencar. v. a. Cavar segona vegâda sas plântes. *Binar* ô *majencar*. = Sas vífias. *Binar, majencar, hedrar* ô *rendar*.
Matràcas. f. pl. Instrument qui servèix de campâna en la semmâna sânta. *Matraca*.
Matricida. m. El qui màta á sa mãre. *Matricida*.
Matricidi. m. El crímen de matar á sa mãre. *Matricidio*.
Matricula. f. Empadronamént, llista de persons. = Àllistamént de mariners. *Matricula*.
Matriculâd, da. p. p. de matricular. *Matriculado, da*.
Matriculador. m. El qui matricula. *Matriculador*.
Matricular. v. a. Àllistar. *Matricular*.

Matricularse. *v. r.* *Alistar-se.* = Ferse mariner. *Matricularse.*

Matrimòni. *m.* Casament. = Marit y muyer. *Matrimonio.* = Clandestí: el qui se celebra sense la presència del rector y testimoni. *Clandestino.* = Consumad: en qui ja se ha tengut acte carnal. *Consumado.* = Fingid: unió de dos mascle y famella qui se fingexen casads. *Fingido* ó *por detrás de la iglesia.* = Rato: antes de tenir acte carnal. *Rato.* = De coneixença: el qui se celebra sense las solemnidads acostumadas. *De conciencia.*

Matrimonial. *adj.* Pertañent á matrimòni. *Matrimonial.*

Matrimonialment. *adv.* Segons costum de los casads. *Matrimonialmente.*

Matrona. *f.* Dona majorment de respecte per las sevas bóas qualidats. *Matrona.*

Matutino, na. *adj.* Pertañent al matí. *Matutino, na.*

Máxima ó máxima. *f.* Rètgle, intenció, sentència, principi. = Nôta musical. *Máxima.*

Máximo, ma. *adj.* Lo més grán en la seua especie. *Máximo, ma.*

Matzinad, da. *p. p.* de matzinar. *Envenenado, da* ó *atosigado, da.*

Matzinad, da. *adj.* Dolents. *Perverso, sa.*

Matzinador, ra. *m. f.* El qui dona matzinas. *Envenenador, ra* ó *atosigador, ra.*

Matzinar. *v. a.* Donar matzinas. *Envenenar* ó *atosigar.* = Á la árgo, *v. g.* de safarètx ab baladre ó altra còsa para entorpir los péxos. *Embarbarascar.*

Matzinas. *f. pl.* Verí. = Còsa nociva á la salut. = Certa medicina. = Mál gust de aguiat. *Veneno* ó *tósigo.*

Mátxo. *m.* Burro. *Machó.*

Mán. *m.* La ven de gât. *Mau* ó *mau.*

Máula. *f.* Engañy, polissonada. = *m.* El engañador. *Maula.*

Maurar. *v. a.* Sa pasta. *Sobar.*

Mausoleo. *m.* Sepulcre magnífic. *Mausoleo* ó *mausolo.*

Mávia. *f.* La mãre de sos pares. = Dona véya. *Abuela.*

Máy. *m.* Martell grós de ferrer. *Macho* ó *acotillo.*

Máy. *adv.* En ningún témps, en ninguna ocasió. *Jamas* ó *nunca.* = Máymés ó pus. *Nunca jamas.*

= Máymés para sèmpre. *Por siempre jamas.*

Máya. *f.* Mouèda: la mitat de un diner. *Meaja.* = De brou ó d'òli, etc. *Ojo.* = De filats, punt deré, etc. *Malla.*

Máyna. *f.* Abundància. *Diluvio* ó *bendicion.*

Maynad, da. *p. p.* de maynar. *Menguado, da.*

Maynar. *v. n.* Cessar. *Menguar.*

Mayòl. *m.* Viua jova. *Majuelo.* = El cep. *Majuelillo.*

Mayòl. *m.* El viréll de universidat. *Bedel.* = El qui se cuyda de la tranquilidad de un temple. *Celador.*

ME.

Me. Cás irregular del pronòm *jó.* *Me.*

Mé. *m.* Xòt ó afèll en alguns llòcs. *Carnero* ó *cornero.*

Mè. *m.* Cà para cassar el qui càssa de escopeta. *Perro perdiguero* ó *pachon.*

Méar. *v. a.* Orinar. *Mear.*

Meato. *m.* Conducta, via segons los métges. *Meato.*

Mecanic. *m.* El qui professa la mecànica. *Mecdnico.*

Mecanic, ca. *adj.* Industriós. = Pertañent á la mecànica. = Còsa despreciàble. *Mecdnico, ca.* = Aváro. *Mezquino, na.*

Mecànica. *f.* Part de la matemátiga. = La òbra de màns ó de ingèni, ó despreciàble. = Acció indecorosa. *Mecdnica.* = Avaricia. *Mezquindad.*

Mecanisme. *m.* La compostura de un còs segons las lléy de la mecànica. *Mecanismo.*

Mécenas. *m.* El protector de las lletas y de los sàbis. *Mecenas.*

Mecòni. *m.* El primer escremènt de los infànts recién nads. = Suc de cascáy. *Meconio.*

Medalla. *f.* Péssa redona ó ovalada de metall ab alguna figura ó inscripció. *Medalla.*

Medalléta. *f.* Medalla petita. *Medallica.*

Medalló. *m.* Medalla gròssa. *Medallon.* = Bàix relléu ahont està representad el cap de un príncipe, etc. en arquitectura. *Medalla* ó *medallon.*

Medallôta. *f.* Medalla gròssa. *Medallon.*

Mèdi. *m.* Acció, tràssa para lograr algún fi. = Aussili, camí. = El térme ab que se compàran los estréms de un silogisme. *Medio.*

Médiació. *f.* El acte y efecte de mediar. *Mediacion.*

Médiad, da. *p. p.* de mediar. *Mediado, da.*

Médiador, ra. *m. f.* El qui média. *Mediador, ra.*

Médianamènt. *adv.* Ni màssa molt ni màssa pòc. *Medianamente.*

Médianer, ra. *adj.* El qui média. *Medianero, ra.*

Médianía. *f.* Moderació. = El mitx de un bárco. *Medianta.*

Médiàno, na. *adj.* Ni grán ni petít, ni grós ni menud. *Mediano, na.* = Còsa mitx figa, mitx réym: axò es ni bona bona, ni despreciàble.

Entre merced y señoria. = Médiànos. *pl.* La quarta classe de gramátiga. *Medianos.*

Médiànt. *p. a.* de mediar. El qui média. *Mediante.*

Médiànt. *adv.* Per mèdi. *Mediante.*

Médjar. *v. a.* Intercedir = Estar al mitx. *Mediar.*

Mediastí. *m.* Cèrta membràna. *Mediastino*.
Médiatament. *adv.* *Mediatamente*.
Mèdiator. *m.* Jòc. *Mediator*.
Mèdic, *ca. adj.* Pertaiént á medicina. *Médico, ca.*
Mèdicable. *adj.* Que se pòt curar ò medicar. *Medicable*.
Mèdicad, *da. p. p.* de medicar. *Medicado, da ò medicinado, da*.
Mèdicament. *m.* Remèy. *Medicamento*.
Mèdicar. *v. a.* Aplicar medicinas. *Medicar ò medicinar*.
Medicina. *f.* El art de curar malalties. = Remèy. *Medicina*.
Mèdical. *adj.* Lo qui té virtút para curar, lo pertaiént á medicina, lo que servèix de medicina. *Medicinal*.
Medid, *da. p. p.* de medir. *Medido, da*.
Medida. *f.* El nombre de sillabas de que se compòn un vers. *Medida*.
Mediocre. *adj.* Médiànò. *Mediocre*.
Mediocridat. *f.* Mediania. *Mediocridad*.
Mèdir. *v. a.* Arretglar. *Medir*. = Midar los vérsos per las séuas sillabas. *Escandir*.
Mèdirse. *v. r.* Conténirse, moderarse. *Medirse*.
Mèditació. *f.* El acte de mèditar. = Oració mentál. *Meditacion*.
Mèditad, *da. p. p.* de mèditar. *Meditado, da*.
Mèditar. *v. a.* Pensar ab atenció, espècular, reflexionar, cabillar. = Fer oració mentál, *Meditar*.
Mèditatfu, *va. adj.* Lo qui explica el desítz y no el acte. *Meditativo, va*.
Mèditerràneo, *nea. adj.* Qui està en mitx de tèrras ò circuld de tèrras. *Mediterraneo, nea*.
Mèdra. *f.* Progrés, aument. *Medra*.
Mèdrad, *da. p. p.* de mèdrar. *Medrado, da*.
Mèdrar. *v. a.* Crèxer, aumentar, fer progrésos. *Medrar*.
Mèdrós, *sa. adj.* Porúg, tímido. *Medroso, sa*.
Mèdrosament. *adv.* Ab temor. *Medrosamente*.
Mèdulla. *f.* La sustància principál de una còsa. = Mòll de òs ò sustància mòlla dins els àbres. *Médula*.
Mèdullar. *adj.* Pertaiént á mèdulla. *Medular*.
Mèdullós, *sa. adj.* Qui té mèdulla. *Meduloso, sa*.
Mèl. *f.* Licor dols que sas beyas aplegan de sas flòrs. = El licor que destilan las càñamèls en la segona culta. *Miel*. = Déxar á un ab sa mèl en es morros: privarlo de lo que comensáva á gus-tar ò disfrutar. *Dejar d uno con la miel en los labios*.
Mèl y brossat. *m.* Color de càrn. *Carne de don-cella*.
Melancolía. *f.* Un dels humors del còs. = Tristor. *Melancolia*.

Melancòlic, *ca. adj.* El qui té melancolía. *Melan-cólico, ca*.
Melancolisad, *da. p. p.* de melancolisar. *Melanco-lizado, da*.
Melancolisar. *v. a.* Causar tristor. *Melancolisar*.
Melautèrja. *f.* Espècie de pedra negra carregada de vidriòl. *Melanteria*.
Mèlissa. *f.* Las solátges ò escuma de sa mèl. *Me-laza*.
Mèlciòn, *na. m. f.* Nòm pròpi de hòmo ò de dòsa. *Melchor, ra*.
Melindro. *m.* Pàsta ab sucra. *Melindro*.
Mèlicotó. *m.* Fruyta del mèlicotoner. *Melocoton*. = Tènre. *Membrilla*.
Mèlicotoner. *m.* Àbre. *Melocoton*.
Mella. *f.* Fruyta bèn coneguda. *Almendra*. = Mò-llar: ab sa cloveya fluxa. *Mollar*. = Tènra. *Allo-za*. = Hòmo rudo, ignorant. *Camueso*.
Mèllet. *m.* Torreta ò torreyó demunt edifici. *Al-mena*.
Mèlissuidat. *f.* Dulsura, suavidat. *Melissuidad*.
Mèlissuo, *ua. adj.* Lo qui té mèl. = El qui es dols en so parlar ò en so escríver. *Melissuo, ua*.
Mèlisselada. *f.* Confitura de codóñy. *Mermelada*.
Meló. *m.* Còsa coneguda. *Melon*. = Aygòds. *Ba-dea*. = Carabàssa: verd. *Calabaza ò vaharera*.
Mèlodia. *f.* Dulsura, suavidat. *Melodia*.
Mèlodràma. *m.* Diàlogo en música. *Melodrama*.
Melonar. *m.* Terréu sembrad de melonéras. *Melo-nar*.
Melonera. *f. pl.* *Melonera*.
Melonèt. *m.* Meló petit. *Meloncete*.
Mèlós, *sa. adj.* Lo qui té mèl ò participa de la sé-ua propiedat. = Suàve. *Meloso, sa*.
Mèlossidat. *f.* Dulsura, suavidat. *Melosidad*.
Mèlrosat. *m.* Axaròp. *Mielrosada*.
Mèlrubi. *m. pl.* *Marrubio*.
Mèlisa. *f.* Pàrt interior del còs de animál. *Bazo ò melsa*.
Mèlva. *f.* Péix. *Melva*.
Mèlvasia. *f.* Cep y vi. *Malvasia*.
Mèlvi. *m. pl.* *Malvavisco, altea, corroma ò acalia*.
Membràna. *f.* Pèll delicada. *Membrana*.
Membranas. *f. pl.* Pàrts nirviosas del còs. *Mem-branas*.
Membranós, *sa. adj.* Cubèrt de membranas. *Mem-branoso, sa*.
Mèmbre. *m.* Pàrt del còs de animál para alguò us. = El individu de algùn cuèrpo. *Miembro*. = Vi-ril: el de la generació. *Viril*.
Membrud, *da. adj.* Nirviós, robúst. *Membrudo, da*.
Mèmento. *m.* La pàrt de la missa en qui se explica y se oferèix el sacrifici ò se pèga para algu.

Memento. Fer en seus mementos reflectir eàriament alguna cosa. *Hacer sus mementos.*
Memorable. adj. Digne de memòria. *Memorable.*
Memòria. f. Una de las tres potències de la ànima.
 = Fama, glòria. = Testimoni de amistat. = Comendacions. = Llibre de apuntaments. *Memoria.*
 D'ase: gràn. *Memorion.* = De gall: petita, flà.
 ò fluxa. *Memoria de gallo ò de grillo.* = De memòria: de eòr. *De memoria.* = Fer memòria. *Hacer memoria.*
Memoriàl. m. Escrit en qui se demàna alguna cosa. = Pèticció, súplica. = Llibreta de apuntaments. *Memorial.*
Memorialista. m. El qui fa memoriàls. *Memorialista.*
Memòrias. f. pl. Comendacions. *Memorias.*
Memoriàssa y memoriòta. f. Memòria gràn. *Memorion.*
Mèna. m. Mentider. *Echacuervos.* = f. Mentida. *Mentira.* V. Mentida.
Mèna. f. La famèlla de cà mè. *Perra perdiguera ò pachona.*
Menador. m. El qui fa voltar torn. *Menador.*
Menar. v. a. Conduir, guiar. *Conducir.* = Menar xòta. *Aballar.* = Pes cabresto à bistia. *Llevar del cabestro, del diestro ò de diestro.* = Sas doblas à palàdas: tenir molt de diner. *Apalear los doblones.*
Menar. v. a. Rodar torn. *Menar.*
Mencáb. m. Diminució. *Menoscabo.*
Mencabar. v. a. Disminuir. *Menoscabar.*
Menció. f. Commemoració, recordànsa. *Mencion.*
 = Fer menció. *Mencionar.*
Mencionad, da. p. p. de mencionar. *Mencionado, da.*
Mencionar. v. a. Fer menció. *Mencionar.*
Mèdicació. f. Acàpta. *Mendicacion.*
Mèdicant. adj. El qui acàpta per ser pòbre. *Mendicante.* = *Mèdicants.* pl. Las religions qui per el seu institut demànan almòyna. *Mendicantes.*
Mèdigo, ga. m. f. El qui acàpta de pòrta en pòrta. *Mèdigo, ga ò pordiosero, ra.*
Mèdiguès. f. Pobresa qui precisa à acaptar. *Mèdiguez.*
Menester. m. Fàlta, necessidat de alguna cosa. *Menester.*
Menestràl. m. El qui fa òbra de màns. *Menestral, artesano, oficial.*
Menestràla. f. La dòna de menestràl. = La qui fa òbra de màns. *Oficiala.*
Menèt, ta. m. f. Mèas petíts. *Pachonico, illo, ito.*
Mèngua. f. Diminució. = Defècte, fàlta. = Pobresa. = Dishonor. *Mengua.*
Menguad, da. p. p. de menguar. *Menguado, da.*

Menguant. m. La disminució de sa lloa. *Menguante.*
Menguar. v. a. Disminuirse una cosa. *Menguar.*
Menjad, da. p. p. de menjar. *Comido, da.*
Menjada. f. La acció de menjar. *Comida.*
Menjador. m. El llòc ahònt se menja. *Comedor ò comedero.* = En hòrt. *Cenador.*
Menjador, ra. m. f. El qui menja. *Comedor, ra.* = El qui menja molt. *Comilon, na.*
Menjador, ra. adj. Lo qui està à punt de porèr-se menjar. *Comedero, ra.* = La hèrba, pastura, etc. hòna já para dar al bestiar. *Pacedero, ra.*
Menjador, ra. m. f. De càrn humana. *Antropófago, ga.*
Menjador. m. Tassonèt, caxonèt, etc. ahònt se pòia el menjar à los aucèls. *Comedero.*
Menjadora. f. El llòc ahònt menja el bestiar en la estàbla. *Pescbre.*
Menjagegants. m. Brevetjador de malèyt. *Tragahombres.*
Menjar. m. Lo que se menja. *Manjar.* = À uf: molt. *Manjorrada.* = El que se dona als aucèls petíts. *Cebo.*
Menjar. v. a. Esmenussar lo alimènt dins sa boca y posarló al vèntre. = Gastar, fòndrer sa hasiènda. = Destruir, y axí se diu que el rovèy se menja al fèrro, etc. = En el jòc de aquedrés y de dâmas gofiar una pèssa al contràri. *Comer.* = Menjar à la bàrba de àltri. *Comer de mogollon.* = Bé: molt. *Bien ò ser de buen comer.* = Bledas: ponderar. *Tirar largo.* = Ab duas caxalàdas: de préssa. *Con dos bocados.* = À esclàta butzas: moltíssim. *A la rebentona.* = Ab dos esquexos: fer sas duas pàrts hònas. *A dos carrillos.* = Una bossinada de préssa. *Dar un tiento à la vida.* = Gegants: brevetjar de valènt. *Tragar hombres.* = Una cosa para llèvar el gust de àltra que se hà menjad ò begúd. *Desensebar.* = À inés no porèr. *A tente bonete.* = Pòc para anar bén vestit. *Vanidad y pobreza todo en una pieza.* = Aviàt. *Zampar ò zambujar.* = Una espàlla à algú: la seua hasiènda. *Comerle un lado.* = Còm un elefànt ò còm un trabúc: molt. *Comer como un sañaon, como una gomia, como un buitre ò como un descosido.* = Còm un ropit: molt pòc. *Como un gorrion.* = Tèrra: ser mòrt. *Estar comiendo tierra ò hacer bodoques.* = Dins un matèix plát: ser molt amígs. *Morder en un confite.* = La misèria, poys à un. *Comerse de miseria, de piojos, etc.* = À uf: molt. *A pasto.* = Ab la vista. *Con los ojos.* = À volèr. *A pasto.* = Menjar y plorar. *Comer y gruñir.* = No menjar boc: no ser benèyt. *No ser rana ò no mamar se el dedo.* = No nudar de menjar: sèmpie lo matèix. *Azotes y galeras.* = Jù en menjarla demunt

es cap de un tiñós i espresió per denotar le molt que agrada lo que se menja. *Lo comenja sobre la cabena de un tiñós.*

Menjarblanc. *m.* Un compost de farina de arròs, llét y sucre. *Manjarblanco.*

Menjarse. *v. r. Comerse.* = Són paraules: no pronunciarlas bé. *Las papablas.* = Sas ungles: no tenir que menjar. *Comerse los codps de hambre.*

= Gruà á un altre: ser més sàbi, valent, etc. *Sorberse d uno.* = Sas pedras, metalls, etc.: destruirse. *Escomerse.* = Los animals ets d'ys des brots. *Ramonear.* = Sa última vocat de mot. *Ellidir.* = Uns als altres: tenir enveja, discòrdia. *Comerse unos d los otros.*

Menjim. *m.* y **menjaia.** *f.* Còsas de menjar. *Buqólica.*

Menjuf. *m.* Certa goma. *Menjut ó benjut.*

Menològi. *m.* El calendari ó martirelògi grég. *Menologio.*

Menor. *adj. comparatiu.* Inferior, més petit. = Lo qui té máuco eós. = El fuy de familia qui no té 25 añys. = La segona proposició de silogisme. = El fratre de san Francés. = Tò de sòlfa. *Menor.*

Menoria. *f.* Inferioridat. *Menoria.*

Menoridat. *f.* Edat menor. *Menoridad.*

Menorista. *m.* El estudiànt de gramátiga de la última ciásse. *Minorista.*

Menorquí, *na.* *adj.* De Menòrca la segona ísla balear. *Menorquin, na.*

Menors. *m. pl.* Las ordes menors. *Menores.* = Clérigs menors: los Cayetános. *Clérigos menores.*

Ménos. *adv. V. Máuco, Ménos.* = Al ménos. *A lo ménos.* = Molt ménos. *Mucho ménos.* = Ni més ni ménos. *Ni mas ni ménos.* = Per lo ménos. *Por lo ménos.* = Pòc més ó méas. *Poco mas ó ménos.* = En ménos. *En ménos.* = Venir á ménos. *Ir d ménos.*

Ménoscáb. *m. V. Mencáb. Menoscabo.*

Ménoscabàd, *da.* *p. p.* de ménoscabar. *Menoscabado, da.*

Ménoscabar. *v. a. V. Mencabar. Menoscabar.*

Ménosprèci. *m.* Desprèci, pòc aprèci, pòc cás. *Menosprecio.*

Menospreciàd, *da.* *p. p.* de menospreciar. *Menospreciado, da.*

Menospreciador, *ra.* *m. f.* El qui menosprecia. *Menospreciador, ra.*

Menospreciar. *v. a.* Despreciar, no fer cás. *Menospreciar.*

Menospruciarse, *v. r.* No estimarse á sí matéix. *Menospruciarse.*

Ménsa. *f.* El conjunt de réndas egleziásticas. *Mesa.*

Ménstruació. *f.* Buydamént de la sang ménstruál. *Menstruacion.*

Ménstruada. *p. p.* de ménstruar. *Menstruada.*

Ménstruál. *adj.* Relatiu á ménstruo. *Menstrual.*

Ménstruálmént. *adv.* Cada més. *Menstrualmente.*

Ménstruànt. *p. a.* de ménstruar. *Menstruante.*

Ménstruar. *v. n.* Tenir la rétgla la dóna. *Menstruar.*

Ménstruo. *m.* La rétgla de las dónas. *Menstruo.*

Ménstruo, *na.* *adj.* De cada més. *Menstruo, trua.*

Ménstruosa. *adj.* La qui té el ménstruo segons los mérges. *Menstruosa.*

Mensual. *adj.* Lo que se fá ó succeïx cada més. *Mensual.*

Mensualmént. *adv.* Cada més ó tots los méso. *Mensualmente.*

Mensura. *f.* Mida. *Mensura.*

Mensurable. *adj.* Lo que se pòt mensurar ó midar. *Mensurable.*

Mental. *adj.* Pertañent al entenimént. *Mental.*

Mentalmént. *adv.* Fét per lo entenimént. *Mentalmente.*

Mentecateria. *f.* Tooteria. *Mentecateria.*

Mentecato, *ta.* *adj.* Fátuo, tonto. *Mentecato, ta.*

Mentida. *f.* Dit ó fét oàtra lo que sent lo entenimént. *Mentira.* = Ab una mentida volèr afinar una veritat. *Decir mentira por sacar verdad.*

Mentidas. *pl.* Mentiras ó bernardinias.

Mentider, *ra.* *adj.* El qui diu mentidas. *Mentiroso, ra.*

Mentiderèt, *ta.* *adj.* Diminutiu de mentider. *Mentiroso, ta.*

Mentideròt, *ta.* *adj.* Molt mentiders. *Embustero, ra.*

Mentidòta. *f.* Mentiron.

Mentir. *v. n.* Dir ó fer còtra lo que sent lo entenimént. = Fingir, desfressar. *Mentir.* = Á cada pàssa: molt. *Mentir mas que de partir.* = Á cada paràula: á cada mot. *Mentir mas que de partir, mentir sin suelo.* = Més que no donan per amor de Déu. *Mentir mas que no dan por Dios.*

Mentor. *m.* Guía, consayor. *Mentor.*

Méntres ó méntrea. *adv.* Entretànt, en témps ó ocasió que. *Mientras.*

Menú, *da.* *adj.* Petit, de pòca consideració. *Menudo, da.* = *m.* Moneda de còurer. *Menudo.* = Á la menuda. *adv.* En pòca cantidat. *Por menor.*

Menudáy. *m.* Dráps, fàxas, etc. para vestir los reciéntuàds. *Canastilla ó fajas.*

Menudencia. *f.* Còsa petita ó pòca. *Menudencia.*

Menudèt, *ta.* *adj.* Diminutiu de menúd. *Menudico, ca, llo, lla, to, ta.*

Menudíssim, *ma.* *sup.* Molt menúds. *Menudísimo, ma.*

Menúts. *m. pl.* Dóbbés. *Menudos.* = Menudas parts de dedíns una áve. *Menudillos.* = De pòrc, *Menudencias.*

Mequetrefe. *m.* El qui se pôsa en tot y no fá res. *Mequetrefe.*

Méramént. *adv.* Paramént, simplemént. *Méramente.*

Mercadál. *m.* V. Mercât. *Mercado.*

Mercader, *ra.* *m. f.* Comerciant, negociant. *Mercader, ra.* = De blât. *Triguero, ra.* = De còsas menudas. *Mercero, ra.* = De tràstos véys. *Chamarillero, ra.*

Mercaderèt, *ta.* *m. f.* El qui mercadetja en pòc. *Mercaderillo, lla.*

Mercaderiôt, *ta.* *m. f.* El qui mercadetja molt y en molt. *Mercaderazo, za.*

Mercadetjàd, *da.* *p. p.* de mercadetjar. *Mercaledo, da.*

Mercadetjar. *v. a.* Comerciar, tractar en mercaderías. *Mercadear.*

Mercaduria. *f.* Comèrs, tràfic, negòci. = Tot gènero en que se comercia. *Mercaderia y mercaduria.*

Mercâl. *m.* Moneda del témps de san Fernâdo. *Mercal.*

Mercancia. *f.* Tràfic de comprar y vèndrer. *Mercancia.*

Mercânt. *m.* Mercader. *Mercante.* = Bàrca. *Mercante ò merchante.*

Mercantil. *adj.* Pertañent al comèrs. *Mercantil.*

Mercât. *m.* Fira. = Llòc destinâd para vèndrer y comprar. *Mercado.*

Mercè. *f.* Dâdiva, gràcia. = Títol de cortesia. *Mercè.* = La religió reyâl y militar. *La Merced.*

Mercenâri. *m.* Jornaler. *Mercenario.*

Mercenâri, *ria.* *m. f.* Religios, sa de la Mercè. *Mercenario, ria ò mercedario, ria.*

Mercuri. *m.* Argént viu. = El planèt més pròp des sòl. = Déu de los gentils. = Periòdic. *Mercurio.*

Mercuriâl. *adj.* Pertañent á mercuri. = Hérba. *Mercurial.*

Mêrda. *f.* Escremént. *Mierda.* = De bôu. *Boñiga.* = De câ. *Canina.* = De colom. *Palomina.* = De galina. *Gallinaza.* = De xòt. *Sirle ò sirria.* = Fer mërda: surtir màlamént de alguna funció. *Salir por el abollon.*

Mêrdacaner, *ra.* *m. f.* El qui aplega sa mërda de câ para adobar cuyros, etc. *Caninero, ra.*

Merdós, *sa.* *adj.* Soyâds de mërda. *Merdoso, sa.* = Allòts. *Muñeco, ca.*

Merénga. *f.* Dulce. *Merengue.*

Merescúd, *da.* *p. p.* de merèxer. *Merecido, da.*

Merescút. *m.* El càstig de que es digne uu. *Merecido.*

Meretrici, *cia.* *adj.* Relatíu á dónas públicas. *Meretricio, cia.*

Meretris. *f.* Dòna pública. *Meretriz.*

Merexedor, *ra.* *m. f.* El qui merèix. *Merecedor, ra.*

Merexemént. *m.* V. Mèrit. *Merecimiento.*

Merèxer. *v. a.* Ser digne, ser acreyador. *Merecer.*

Mergây. *m.* Hérba. *Vallijo.*

Meridiàna. *f.* Línea rècta de sa tramuntàna al mitjorn. = Línea para conèxer el mitxdia. *Meridiana.*

Meridiàno. *m.* Un de los grâns círculos de la esfera. *Meridiano.* = Primer meridiàno: aquèll de ahòut se comènsa á contar los grâns de longitút. *Primer meridiano ò meridiano primero.*

Meridiàno, *na.* *adj.* Pertañent al mitjorn. *Meridiano, na.*

Meridional. *adj.* Pertañent al mitjorn ò lo que li està al costât. *Meridional.*

Mèrit. *m.* En las personas es lo qui las fâ agradâbles, y en las còsas lo qui las fâ bônas y escelènts. = Lo qui fâ nô-tras òbras dignas de prêm; ò de càstig de pàrt de Déu. *Mérito.* = Mèrits. *pl.* Los efectes de la gràcia. *Méritos.*

Mèritíssim, *ma.* *sup.* Ab molt de mèrit. *Meritísimo, ma.*

Mèritíssimamént. *adv. sup.* Meritísimamente.

Mèritòri, *ria.* *adj.* Digne de prèmi ò de càstig. *Meritorio, ria.*

Mèllara. *f.* Aucèll. *Merla, mierla, mirla ò mirlo.* = Glop. *Trago.*

Merxândo, *da.* *m. f.* El qui ven flòcs, guyas, ròbas, etc. *Marchante.* = De panéra. *Buhonero, ra.* = El qui plâuta sa tén-da á quâsevòl pàrt ò passetja sa mercaderia per la campàña. *Merchifle.*

Més. *m.* Càda una de las dotze pàrts del âny. = El nombre de dias fins á trenta. = El mèstruo de las dónas. *Mes.* = *pl.* *Meses.*

Més. *adv.* *Mas.* = Á lo més. *A lo mas.* = Més que uny. *Mas que nunca.* = Per més que. *Por mas que.* = Seus més ni més. *Sin mas ni mas.* = Sens més ni ménos. *Sin mas ni ménos.* = De més á més. *De mas d mas.* = Á més d'axò. *A mas de esto.* = De pòc més ò ménos: qui no vâl molt. *De poco mas ò ménos.* = Noy hà més: axò es tot. *No hay mas.*

Mésâda. *f.* El espây de un més. *Mes.* = Pâga. *Mesada.* = De capítol: el més en qui tòca á capítol donar las prebèndas eglesiàsticas. *Mes ordinario ò del obispo.* = Del réy: en qui tòca al réy donar las ditas prebèndas. *Mes de rey ò apostólico.*

Mescla. *f.* Mistura de una còsa ab âltra. *Mezcla.* = De còsas desbaratâdas. *Mescolanza.* = De diferènts vins. *Calabriada.* = Para fer òbra. *Mescla ò forja.* = Fer mescla para fer òbra. *Forjar.*

Mesclad, da. *p. p.* de mesclar. *Mezclado, da.*
 Mesclador, ra. *m. f.* El qui mescla. *Mezclador, ra.*
 Mescladura. *f.* *Mezcladura.*

Mesclar. *v. a.* Ajuntar unas còsas ab àltras. = Con-
 fòndrer una còsa ab àltra. *Mezclar.* = Còls en
 caragòls. *Mezclar berzas con capachos.* = Sas càr-
 tas de jugar. *Barajar ò mezclar.* = Es pòys: ets
 interéssos. *Juntar meriendas.*

Mesclarse. *v. r.* Posarse entre àltres. = Casarse. *Mez-
 clarse.* = En assunto, negòci, etc. sense dema-
 narlèy. *Venirse con sus once ovejas.* = Ab gènt
 bàxa. *Adocenarse.*

Mescleta. *f.* Mescla petita. *Mezclilla.*

Mesclilla. *f.* Ròba. *Mezclilla.*

Mésclient. *m.* El qui diu més en encànt. *Pujador.*

Mésilla. *f.* Pàga. *Mesilla.*

Mesó. *m.* V. Masó. *Mason.*

Mesquí, na. *adj.* Desditzad, inféls, miseràble,
 rut. = Petit. *Mezquino, na.* = Mesquina de mi!
 Interjecció de dolor. *Infeliz de mi!*

Mesquita. *f.* El tèmple des mòros. *Mesquita.*

Méssa. *f.* La pédra consagrada de altar. *Mesa.*

Messàna. *f.* Àbre y vela de bàrco. *Mesana.*

Méssas. *f. pl.* La pàga del trabáy, v. g. del segar.
Vendimia.

Messentèri. *m.* El entreví. *Mesenterio.*

Messentèric, ca. *adj.* Pertañent á messentèri. *Me-
 sentérico, ca.*

Messias. *m.* Jesucrist. *Mestas.*

Messions. *f. pl.* Lo que se pòsa entre dos y molts
 en una disputa, etc. *Apuesta ò postura.* = Posar
 messions. *Apostar.*

Mestáy. *m.* Mescla de blât y ôrdi, etc. *Mezcladi-
 zo, ò mestura* en Aragó y Galicia.

Mestayad, da. *p. p.* de mestayar. *Mesturado, da.*

Mestayar. *v. a.* Mesclar. *Mesturar ò mezclar.*

Mèstra. *f.* La dòna qui ensenya. *Maestra.*

Mestrál. *m.* El vént entre tramuntàna y ponént.
Maestral, maestro ò noroeste.

Mestrál. *m.* El espáy entre tramuntàna y ponént.
Maestral.

Mestraletjada. *p. p.* de mestraletjar. *Maestralizada.*

Mestraletjar. *v. n.* Girarse sa búxula al mestrál.
Maestralizar.

Mestrátje. *m.* El ofici y dignidat de mètre. *Maes-
 tria.* = Dignidat de grán mètre de orde militar.
Maestrazgo.

Mètre. *m.* El qui ensenya. = El qui està eczaminad
 en algú ofici. = El qui està graduad en algu-
 na universidat. *Maestro.* = D'áxa: el qui adoba
 ò fà bàrcos. *Carpintero de ribera.* = El qui
 acompaña allòts. *Ayo ò pedagogo.* = Del sàcro
 palàcio: empleyad en el palàcio del Pàpa para
 eczaminar los llibres que se hân de estampar.

Del sacro palacio. = Grán mètre: el superior de
 los extingfids maltesos. *Gran-maestro.* = El supe-
 rior de las ordes militars. *Maestre.*

Mèstreescòla. *m.* Dignidat eglesiástica. *Maestres-
 cuela ò maestrescuela.*

Mèstrecolía. *f.* La dignidat. *Maestrecolia.*

Mestressa. *f.* La dòna de mètre. *Muestra.* = La
 dòna ab qui un péca. *Matresa.*

Mèstruo. *m.* V. Mènstruo. *Ménstruo.* = El primar
 después del párt. *Mesillo.*

Mesura. *f.* Instrument ab que se mesura, còm bar-
 cèlla, quartéra, etc. *Medida.*

Mesura. *f.* Compostura, gravèdât, modèstia. *Me-
 sura.*

Mesurad, da. *p. p.* de mesurar. *Medido, da.*

Mesurador. *m.* El qui mesura. *Medidor.*

Mesurar. *v. a.* Umplir las medidas para donar lo
 corresponent, etc. *Medir.*

Metacârpo. *m.* Es cáll de sa mà, segóns anatòmies.
Metacarpo.

Metacronisme. *m.* Relació de un fét en témps an-
 terior á aquél en que succeí. *Metacronismo.*

Metafísic. *m.* El qui estudia metafísica. *Metafísico.*

Metafísic, ca. *adj.* Pertañent á la metafísica. = Di-
 fícil de ecxecutar, de posar en òbra. = Molt su-
 til. *Metafísico, ca.*

Metafísica. *f.* Ciència qui trácta de los primers
 principis, de las idèyas universals y de los sèrs
 espirituals. = El mòdo de discórrer ab sutilesa y
 las còsas axí discorregudas. *Metafísica.*

Metafísicament. *adv.* Ab sutilesa. *Metafísicamente.*

Metàfora. *f.* Traslació de una còsa pròpia á una no
 pròpia. *Metáfora.*

Metafòric, ca. *adj.* Lo qui conté metàfora. *Meta-
 fórico, ca.*

Metafòricament. *adv.* Traslativament. *Metafòrica-
 mente.*

Metaforisar. *v. a.* Usar de metàforas. *Metaforizar.*

Metagoge. *f.* Figura per la qual se atribueix sentit
 á las còsas qui no en ténen, v. g. es càmps ri-
 uen. *Metagoge.*

Metalèpsis. *f.* Figura. *Metalépsis.*

Metáll. *m.* Nòm genèric de diferents minerals, còm
 fèrro, òr, etc. = El sonido de la ven. *Metal.*

Metállic, ca. *adj.* Pertañent á metáll ò es de me-
 tàll. *Metálico, ca.* = *m.* El diner en espècie ò efec-
 tiv. *Metálico.*

Metállica. *f.* Ciència de beneficiar los metalls. *Me-
 tállica.*

Metállista. *m.* El qui trabàya en metáll. *Metalista.*

Metalurgia. *f.* V. Metállica. *Metalurgia.*

Metalúrgic, ca. *adj.* Pertañent á metállica. *Meta-
 lúrgico, ca.*

Metamòrfossis. *f.* Transformació de una còsa en

Àltra. = La mudansa de formas que se obsérva en las cucas de seda, papayóns, etc. *Metamorfosis*.

Métáuea. *f.* Figura retòrica. Correcció. *Metáuea*.

Metaplásme. *m.* Figura gramaticál. *Metaplasmo*.

Métastàsis. *f.* Mutació de una malaltia en àltra. *Metastasis*.

Métátessis. *f.* Figura gramaticál: trasposició de lletres. *Metátessis*.

Métempsicosis. *f.* Pàs ò tránzit fabulós de la ànima de un còs á àltre. *Metempsicosis*.

Météoric, ca. *adj.* Pertañeut á météoro. *Météorico, ca.*

Météorista. *m.* Intelligént en los météoros. *Meteorista*.

Météoro. *m.* Còs ò fenómeno qui se forma en el àyre, còin eszalació, llàmp, néu, etc. *Météoro*.

Météorologia. *f.* Ciència qui trácta de los météoros. *Meteorologia*.

Meteorològic, ca. *adj.* Pertañeut á la meteorologia. *Meteorológico, ca.*

Métge. *m.* El professor de medicina. *Médico*, y *ant. mege* ò *meye*. = Espirituál: el qui dirigèix sa consciència de algú. *Espiritual*. = De càsa: el qui per lo regular assistèix als malalts de una càsa. *De cabecera*. = De consulta: el qui se crida per consulta. *De apelacion*. = De mitj'òra passá, no mossa bò. *De media tijera*. = Doléut. *Medicastro*.

Metgessa. *f.* La dòna de métge. *Doctora*.

Metjòt. *m.* Ignorànt en la medicina. *Medicastro*.

Métòdic, ca. *adj.* Pertañeut al mètode. *Metódico, ca.*

Métòdicament. *adv.* Ab mètode. *Metódicamente*.

Mètode. *m.* Àrt, mòdo, orde de dir, eusefiar, obrar. *Método*. = Analític: el qui proceèix del fi á los mèdis. *Analítico*. = Sintètic: el qui proceèix de lo més fàcil á lo mes difícil. *Sintético*.

Métonomia. *f.* Figura per la qual se pren la càusa per el efecte, el continént per el contengú y el autor per la seua òbra. *Metonomia*.

Metràlla. *f.* Munició de gnèrra de bālas menudas, bossius de fèrro, etc. *Metralla*.

Metréta. *f.* Mesura antiga. *Metreta*.

Mètric, ca. *adj.* Pertañeut á vérs. *Métrico, ca.*

Métrica. *f.* El àrt de fer vérsos. *Métrica*.

Mètricament. *adv.* Eu vérs. *Métricamente*.

Métro. *m.* Vérs. *Metro*.

Métròpoli. *f.* Capitál, càb de provincia ò de réyne. = Iglesia arcabishál. *Metròpoli*.

Métrapolità, na. *adj.* El arcabisbe respècte á los seus sufragāucos. = La iglesia arcabishál. *Metro-politano, na.*

Metxa. *f.* Còrda encesa. *Mecha*.

Metxó. *m.* El canonèt alióut se pòsa es ble en lli-manéra, el ciri en canalòbre y el bec de llum. *Mechero*.

Méu, ua. Pronòm possessiu. *Mio, ia*.

Mèu. *m.* La veu del gât. *Mau* ò *miau*. = Borràtxo. *Mono*.

Meyâm. Expressió ab que se demāna vèurer alguna còsa. *A ver*.

MI.

Mi. Cās irregular y oblíquo del pronòm *jó*. *Mi*.

Mi. *m.* Punt de sòlfa. *Mi*.

Mia. Pronòm. Méua. *Mia*.

Miàsme. *m.* Vapor maligne. *Miasma*.

Mica. *f.* Part molt petita de qualsevòl còsa. *Miaja, miga y migajada*. = Ab negació. *Gota* ò *pisca*. = À micas. *A migajadas*. = Fer micas de una còsa: reduirla á petitas porcions. *Migar*.

Mico. *m.* Monèya ab coua llàrga. *Mico*.

Micòmetro. *m.* Trompa para observar sas estrèllas. *Micómetro*.

Microcosmos. *m.* Petít mon, y axò se diu del hòmo. *Microcosmos*.

Micrófono. *m.* Instrument para aumentar sa veu. *Micrófono*.

Microscòpi. *m.* Vidre qui aumentá molt los objèctes. *Microscopio*.

Mida. *f.* Instrument para midar. *Medida*. = Flòe beneid, y de la llargària de alguna estàtua de sànt. *Medida* ò *estadal*. = De cént y vint brāsas usada entre marinos. *Cable*.

Midàd, da. *p. p.* de midar. *Medido, da*.

Midador, ra. *m. f.* El qui mida. *Medidor, ra*.

Midar. *v. a.* Ecziminar la altura, amplària, llargària de las còsas. = Prènder mida. *Medir*. = Midar, *v. g.* una parèt: càurer de élla. *Medir*.

Midó. *m.* Còsa coneguda. *Almidon*.

Midoner, ra. *m. f.* El qui fà ò ven midó. *Almidonero, ra*.

Mieta. *f.* Diminutiu de María. *Marihuela*.

Mil. *adj.* Dèu vegādas cént. *Mil*.

Milá. *m.* Péix. *Milano*.

Milāna. *f.* Àve. *Milano*. = *adj.* Hòmo māl vestid, dèxād. *Madeja, panara*.

Milanar. *m.* El agregāt de còsas qui compònen el nombre de mil. *Millar*. = À milanars. *A millares* ò *a millaradas*.

Milanès, sa. *adj.* De Milán. *Milanes, sa*.

Milānta. *f.* Cantidāt indefuïda. *Milenta*.

Milfuyas. *m.* Hérba. *Mil en rama*.

Milhombres. *m.* Ilòino petít. *Arrancapinos*.

Milicia. *f.* Àrt militar. = El servici de las àrmas. *Milicia*.

Miliciàno. *m.* Soldat de milícias. *Provincial.*
 Milícias. *f. pl.* (el regiment de.) *Provinciales.*
 Militant. *adj.* Se diu de la congregació de los
 fàels cristians. *Militante.*
 Militant. *p. a.* de militar. El qui milita. *Mili-
 tante.*
 Militar. *m.* El soldat. = *adj.* Pertanyent a la mili-
 cia. *Militar.*
 Militar. *v. n.* Servir en la milícia. *Militar.*
 Militarment. *adv.* A lo militar. *Militarmente.*
 Mil·lenàris. *m. pl.* Herétges qui ensenyan que des-
 pués del judici final havem de estar mil anys
 en aquest mon. *Milenarios.*
 Mil·lca. *f.* Estel de paper que fan volar los allòts.
Cometa. f. Birlocha, milocha. = Hòmo dèxàd.
Madeja.
 Mil·lrd. *m.* Títol, dignidat en Inglatèrra. *Milor.*
 Milla. *f.* Mida de camí de mil pàsas geomètri-
 cas. *Milla.*
 Millar. *m.* Nombre de mil. *Millar.*
 Milló. *m.* Dèu vegadas cent mil. *Millon* ó *cuento.*
 Millonàri, ria. *adj.* El qui posseeix un milló de
 béns. *Millonario, ria.*
 Millonèsim, ma. *adj.* Qui completa un milló.
Millonésimo, ma.
 Millor. *adj.* Lo qui escedeix a altra cosa, lo qui
 es més convenient, més útil. *Mejor.*
 Millor. *adv.* Més perfet. *Mejor.*
 Millora. *f.* Aument, progrés. *cur.* = Ventatja que
 se dona en testament a un dels fiys, ó augment
 de producte, de valor. *Mejora.* = En hacienda.
Mejora ó *perfecto.*
 Millorad, da. *p. p.* de millorar. *Mejorado, da.*
 Millorar. *v. a.* Aumentar, bonificar. = Fer més
 bona una cosa. = Aventatjar a un per testament.
Mejorar.
 Millorar. *v. n.* Anar millor un malalt. = Posar-
 se bé el temps. *Mejorar.*
 Millorarse. *v. r.* Arribar a un puésto més consi-
 derable. *Mejorarse.*
 Milloria. *f.* Aument, adelantament. = Diminució
 de malaltia. = Superioridat, ventatja. *Mejoria.*
 Mimarse. *v. r.* Percèber renda. *Comer.*
 Mimèssis. *f.* Figura retòrica: imitació de los cos-
 túms de altri. *Mimesis.*
 Mímic, ca. *adj.* Pertanyent a los mimos. *Mimi-
 co, ca.*
 Mimo. *m.* Entre los antics espècie de comèdia
 ahont se imitava ó escarnia ab impudència las
 accions y mòdos de alguna persona coneguda. =
 El actor qui representava ó qui la componia.
Mimo.
 Mina. *f.* Lliura y moneda antiga grèga, romana, etc.
Mina.

Mina. *f.* Conducte subterràneo atacad de pólvora
 para volar las fortificacions. = Llòc subterràneo
 de ahont se treuen los metalls y minerals. *Mina.*
 Minad, da. *p. p.* de minar. *Minado, da.*
 Minador. *m.* El qui fa minas. *Minador.*
 Minador, ra. *m. f.* El qui mina. *Minador, ra.*
 Minâl. *adj.* Pertanyent a mina. *Minal.*
 Minar. *v. a.* Fer minas. = Descavar per baix. = Es-
 plorar. = Destruir, trastornar los fonemènts de
 un estat, etc. *Minar.*
 Miner. *m.* El qui trabaya en sas minas. *Minero.*
 Minerâl. *m.* Còs sólido que se treu de sas minas.
 = Surtida de aygo. = El llòc de ahont se treuen
 es minerals. *Mineral.*
 Minerâl. *adj.* Pertanyent als minerals. = Lo qui par-
 ticipa de minerals, com aygo minerâl, etc. *Mine-
 ral.*
 Mineralisació. *f.* El acte y efecte de mineralisar.
Mineralizacion.
 Mineralisad, da. *p. p.* de mineralisar. *Mineraliza-
 do, da.*
 Mineralisar. *v. a.* Combinar el sofre ab el arsènic.
Mineralizar.
 Mineralogía. *f.* Ciència qui tracta dels minerals.
Mineralogia.
 Mineralógic, ca. *adj.* Pertanyent a mineralogía. *Me-
 neralógico, ca.*
 Mineràlogo. *m.* Professor de mineralogía. *Minera-
 logo.*
 Minérva. *f.* La fabulosa diosa de la sabiduria, etc.
Minerva.
 Minestra. *f.* Aguiat de herbas. *Menestra.*
 Mini. *m.* Matèria vermeya que se estrèu de la
 càls de plom. = Vermeyó. *Minio.*
 Miniatura. *f.* Pintura en petit. *Miniatura.* = Pin-
 tar miniaturas. *Miniar.*
 Miniaturista. *m.* El qui pinta miniaturas. *Minia-
 turista.*
 Mínim, ma. *adj.* El menor de tots. = El religiós,
 sa de san Francisco de Pàula. *Minimo, ma.*
 Mínima. *f.* Nòta musicâl. *Minima.*
 Ministèri. *m.* Empléyo, ofici. = Ocupació manüal.
 = El govèrn del estat baix de la autoridat del
 sobérano. = Servici, mediació. *Ministerio.*
 Ministeriâl. *adj.* Pertanyent a ministèri. *Ministe-
 rial.*
 Ministrad, da, dor, ra, ar. *V.* Administrar. *Minis-
 trado, da, dor, ra, ar.*
 Ministre. *m.* El qui serveix. = El qui administra.
 = El qui té càrreg públic. = El superior de al-
 gunas religions. *Ministro.* = Ministres. *pl.* Dia-
 cõ y subdiaca. *Ministerio* ó *vestuario.*
 Ministre. *m.* Esgotzi. *Esbirro* ó *minestril.*
 Minoració. *f.* Diminució. *Minoracion.*

Minorad, da. *p. p.* de minorar. *Minorado*, da.
Minorar, *v. a.* Acursar, disminuir, reducir á mánco. *Minorar*.
Minoratíu, va. *adj.* Lo qui minora. *Minorativo*, va.
Minoridat, *f.* Menor edat. *Minoridad*.
Mipotáuro, *m.* Môstruo fabulós mitx hōmo y mitx bōu. *Minotauro*.
Minucia, *f.* Menudēcia. *Minucia*.
Minuēt, *m.* Báll ô composició musical. *Minuete* ô *minué*.
Minúscula, *f.* Lletra petita. *Minúscula*.
Minút, *m.* La sexantena pàrt de una hōra. = *Instant*. *Minuto*. = En ô dins un minút: *prést. En un minuto*.
Minuta, *f.* Borrador, llista ahónt se nōta alguna cōsa. *Minuta*.
Minutera, *f.* La busca de rēlōtge qui senala es minúts. *Minutero*.
Miñó, na. *m. f.* Nin, na. *Niño*, ña.
Miñonèt, ta. *m. f.* Ninèt, ta. *Niñito*, ña.
Miñóns, *m. pl.* Jōc de allōts. *Pan ô vino*.
Miope, *adj.* Curt de vista. *Miope*.
Miopia, *f.* Estát del miope. *Miopia*.
Miquel, la. *m. f.* Nōm de hōmo ô de dōna. *Miguel*, *Micaela*.
Miquelèt, ta. *m. f.* Diminutíu de Miquel, la. *Miguelito*, *Micaelita*.
Miquelèt, *m.* Soldát. *Miquelete*.
Miqueta, *f.* Mica petita. *Migajuela*.
Mira, *f.* Advertēcia, fi, intenció, repáro. *Mira*. = Estar á la mira. *Estar á la mira*. = Posar sa mira. *Poner la mira*.
Mirabajá, *m. pl.* *Don-diego-de-noche*.
Mirabolá, *m. pl.* Medicinál. *Mirabolano*.
Miracle, *m.* Efecte superior al orde naturál. = Succés extraordinári y maravillós. *Milagro*. = Viurer per miracle. *Vivir de milagro*.
Miraclos, sa. *adj.* Espantós, temotég. *Cogijoso*, sa.
Miraculós, sa. *adj.* El qui fa miracles. = Lo qui escedēix al orde naturál. = Admiráble, maravillós. *Milagroso*, sa.
Miraculosamént, *adv.* Per miracle. = Maravillosamént. *Milagrosamente*.
Mirad, da. *p. p.* de mirar. *Mirado*, da.
Miráda, *f.* Uyáda. *Mirada*. = Siti para mirar. *Miradero*. = Ab una miráda. *De una mirada*.
Mirador, *m.* Puéstó, siti para mirar. *Miradero*.
Mirador, ra. *m. f.* El qui mira. *Mirador*, ra.
Miramént, *m.* Atenció, respēcte. *Miramiento*.
Miranda, *f.* V. Mirador. *m. Miradero*.
Mirar, *v. a.* Posar los uys en alguna cōsa, tenirla per objēcte ô fi, estar ella situáda enfrónt de áltra, considerarla ab cuydádo. = Observar la conducta de algú. *Mirar*. = Mirar bisco: ab sos

uys tōrts. *Mirar bisco*. = Ab sa boca badáda y embembád. *Estar en babia*. = De coua d'uy. *De reajo*. = Demúnt demúnt. *Por encima*. = Fito fito. *De hito en hito*. = Á la biōrxa. *Bisquear*. = Al devánt. *Mirar con anteojos de larga vista*. = Ab bōn ô mál uy á algú. *Mirar con buenos ô malos ojos*. = Mirar de mál uy á algú: tenirlí aversió. *Mirarle de rabo de ojo*. = De través. *De través*. = De traydor. *Al soslayo*. = Sas cártas á pōc á pōc el qui juga. *Brujulear*. = Á la xorbélla: á la biōrxa. *Bisquear*. = Sas cártas al jugador contrári. *Merendar*. = Distrēt: állá ahónt no se deu. *Mirar d las musarañas*. = De llōc ált á baix. *Otear*. = Mirar y cállar. *Mirar, oír y callar*. = Mirar, cállar, y cuir pédras. *Mirar, callar y piedras apañar*. = Mirēm y non tōcs. *Miradme y no me toquéis*. = No mirar cap ni coua: no sērvár respēcte á ningú. *No ahorrarse con nadie*. = No mires el do, sinó el bōn amor. *No mires la obra, sino la voluntad con que se hace*.
Mirarse, *v. r.* *Mirarse*. = En fer alguna cōsa. *Esmerarse*. = Cōm es fasóle: estar barayáds. *Estar de esquina*. = Es sēa gēp: es sēus defēctes. *Darse una vuelta ô ponerse una piedra en la manga*.
Miráy, *m.* Cōsa coneguda. *Espejo*.
Miráyèt, *m.* Miráy petít. *Espejico*, llo, to ô *espejuelo*.
Miró, na. *m. f.* El qui mira ab curiosidat. *Miron*, na.
Mirra, *f.* Goma olorosa y el ábre qui la produēix. *Mirra*.
Miscelánea, *f.* Mescla de várias cōsas. = Escríu qui trácta de divērsas matērias. *Miscelánea*.
Miseráble, *adj.* Desdixád, infélís, pōbre. *Miserable*.
Miseráblemént, *adv.* Ab misēria. *Miserablemente*.
Misérêrê, *m.* Sâlm. *Miserere*.
Miseretjar, *v. a.* Plâñerse el menjar. *Miserear*.
Misēria, *f.* Estát infélís, estrēma necesidat. = Avāricia. = Cōsa de pōc valor. *Miseria*. = Anar ah misērias. *Miserear*. = Morirse de misēria: no tenir que menjar, etc. *Comerse de miseria*.
Misericórdia, *f.* Compassió, piedat. = Grácia, perdó. *Misericordia*.
Misericordiós, sa. *adj.* El qui té misericórdia. *Misericordioso*, sa.
Misericordiosamént, *adv.* Ab misericórdia. *Misericordiosamente*.
Misericordiosíssim, ma. *sup.* *Misericordiosísimo*, ma.
Misericordiosíssimamént, *adv. sup.* *Misericordiosísimamente*.
Missa, *f.* Sacrifici del cōs y sâng de Jesucrist.

Missa. = Missa hâxa. *Misa rezada* = Còs present. *De cuerpo presente.* = Nòva; la primèra que diu el nòu sacerdot. *Nueva.* = De partèra. *De parida.* = De rèquiem. *De requiem.* = De mòrt. *De difuntos.* = Des gall: la que se diu passad mitja nit el dia de Nadâl. *Del gallo.* = Solèrne: la cantada. *Solemne.* = Conventuâl: el ofici major. *Conventual.* = Seca: en la que no se consagra. *Seca* ò *en seco.* = Missa primèra: axò es las batayadas que se tòcan per sa primèra. *Apelde.* = Dir missa nòva. *Cantar missa.* = Venir á missas ditas: târd. *Venir al ite missa est* ò *al atar de los trapos.* = Missas: flastomías còtra nòltros. *Mizas de salud;* y axò se diu irònicamént. = Servir ò ajudar missa, *Ayudar d missa.*

Missadiént. m. El qui diu missa nòva. *Misacantano.*

Missâl. m. El llibre qui conté el mòdo y orde de

dir missa. = Grâu de lletra de imprènta. *Misal.*

Missantropia. f. Aversió y òdi als hòmos. *Misantropia.*

Missàutropo, pa. adj. El qui avorrèix als hòmos. *Misàutropo, pa.*

Missatge. m. El enviad. *Mensagero.* = El llogad para trabayar en el càmp. *Gañan* ò *mozo de labranza.* = De forner, etc. *Mazo de...*

Missèr. m. El advocat. *Abogado* ò *vocero.* = Lletraferid. *Letrado.* = Xerrador. *Abogado.*

Misseria. f. El ofici de missèr. *Abogacia,* y per burla. *Abogadil.* = Doctoria. *Bachilleria.*

Missió. f. El acte de enviar. = Predicació. = El llòc ahòut se predica als infèls. *Mision.*

Missionad, da. p. p. de missionar. *Misionado, da.*

Missionar. v. a. Predicar missió. *Misionar.*

Missioner. m. El qui predica missió. *Misionero* ò *misionario.*

Missionista. m. Missioner. *Misionista.* = El indviduo de la congregació de S. Vicens de Paul. *Paul.*

Missu, va. adj. Lo que se envia. *Misivo, va.*

Mistèri. m. Lo quey hà més secrèt en una religiò. = Arcâno, còsa oculta, dificultosa de comprènder, de endevinar. *Misterio.* = Fer mistèri de alguna còsa: tenir en secrèt. *Hacer misterio.*

Misteriós, sa. adj. Amagad, enigmàtic, secrèt. *Misterioso, sa.*

Misteriosamént. adv. Ocultamént. *Misteriosamente.*

Mistic, ca. adj. Pertañéut á mística. = Devòt. *Mistico, ca.*

Mística. f. Teologia de la vida espiritual. *Mistica.*

Misticamént. adv. Segòns el sentit mistic. = Espiritualmént. *Misticamente.*

Misticón, na. m. f. Mistics. *Misticon, na.*

Mistifori. adj. Se diu de las causas que pòt difinir

tânt el jutge eglesiàstic, còm el secular. *Mistifori.*

Mistilíneo, ea. adj. Compòst de líneas rēctas y de tōrtas. *Mistilíneo, nea.*

Misto. m. Còs compòst de diferents còsas. *Misto.*

Mistura. f. Mescla. *Mistura.*

Misturad, da. p. p. de misturar. *Misturado, da.*

Misturar. v. a. Mesclar. *Misturar.*

Mitât. f. Una de las duas pàrts iguâls en que se divideix un tot. *Mitad* ò *metad.* = Mitât per mitât.

Mitad por mitad. = Engauar, se de la mitât. *Engañar, se en la mitad.*

Mitigació. f. Càlma, disminució de alguna còsa, v. g. de dolor. *Mitigacion.*

Mitigad, da. p. p. de mitigar. *Mitigado, da.*

Mitigador, ra. m. f. El qui mitiga. *Mitigador, ra.*

Mitigar. v. a. Aplacar, calmar, suavisar. = Awan-sar. *Mitigar.*

Mitigarse. v. r. Aplacarse, etc. *Mitigarse.*

Mitigatió, va. adj. Lo qui mitiga. *Mitigativo, va.*

Mitja. f. La mitât de una còsa. *Media.* = Á mitjas. adv. Á tânt perhòim. *Á medias.* = Á mitjes costuras. *Á medias.*

Mitjà. m. Maçès. *Piedra arenisca* ò *suave.* = Per enretjolar. *Baldosa.* = Garrigó. *Selvita.*

Mitjacàna. f. La mitât de una càna. *Vara.* = Mol-lura, llima, vaseta. *Mediacana.*

Mitjalluna. f. Eyna de cayna. *Medialuna.*

Mitjacárn. adj. Ni gràs, ni màgre. *Entreverado, da.*

Mitjallàna. f. Ròba de fil y làna. *Telon.*

Mitjan. (A). adv. Al mitx. *Á la mitad* ò *d mediados.* Còm á mitjan escàla. *Á la mitad de la escalera:* á mitjan july. *Á mediados de junio.*

Mitjanada. f. Parèt prima qui sepàra los aposé-tos ò los quàrtos, etc. *Tabique* ò *acutara.* = Gruxada. *Tabicon.*

Mitjanallòc. m. La mitât, v. g. de camí. *Mediana.*

Mitjanser, ra. adj. V. Mediano, na. *Mediano, na.*

Mitjorn. m. La pàrt oposada á la tramuntana, el véut qui vé de élla. *Mediodia, austro, sur.*

Mitologia. f. Història de los déus de la fàbula. *Mitologia.*

Mitológic, ca. adj. Pertañéut á la mitologia. *Mitológico, ca.*

Mitologista. m. El qui sâb ò escriu de mitologia. *Mitologista.*

Mitólogo. m. Mitologista. *Mitólogo.*

Mitra. f. Ornamént que duen al càp los bisbes. = Bisbat, dignidat de bisbe. *Mitra.*

Mitrâd, da. adj. El qui té dret de dur mitra. *Mitrado, da.*

Mitrar. v. n. Ser elegid bisbe. *Mitrar.*

Mitx. adj. Mitât. *Medio.* = Á mitx camí. *Á me-*

dio camino. = Mitx mon. *Medio mundo.* = Mitx témps. *Medio tiempo.* = En mitx de... *En medio de...* = Llevar des mitx : alluñar ô matar. *Quitar de en medio.* = Posarse pes mitx : ser médiador en una brega. *Ponerse por ô en medio.* = Mitx fi ; na. *Entrefino, na.* = Mitx blanc y mitx negre. *Entrecano, na.* = Mitx tayád, da : no tayád de tot. *Entrecortado, da.* = Mitx tayar. v. a. no tayar de tot. *Entrecortar.* = Mitx ubèrt, ta. *Entreabierto, ta.* = Mitx obrir. *Entreabrir.* Mitx. m. Punt igualnént distánt de los estréms. *Medio.* = El mitx, v. g. de Mallorca. *Comedio.* Miulador, ra. m. f. Gât qui no fá sinó miular. *Miulador, ra.* Miular. v. a. Formar el gât el sô de la séua veu. *Mauillar.* Mialo. m. La veu del gât. *Maido, maullido ô mauullo.* Mixouer, ra. adj. Crics. *Cicatero, ra.* Mixonería. f. Avaricia, misèria. *Cicateria.* = Anar ab mixonerías : donar ô gastar pòc. *Cicatear.*

MO.

Mo. Lo matéix que *ma* pronôm possessiu. *Mi.* Moatre. m. Contracte illeít. *Moatra ô mohatra.* Moblád, da. p. p. de moblar. *Moblado, da.* Moblar. v. a. Alacar ab mòbles. *Moblar.* Mòble. m. Utensili de càsa, còm cadira, llit, tàula, etc. *Mueble.* = Béns mòbles. V. Béns. Moc. m. Humor qui surt del nàs. *Moco.* = El qui pénja des nàs per fálta de amocarse. *Mocarro :* per càusa del fret. *Moca.* = De endiôt : espècie de carnôt que té demúnt es béc. *Moco de pavo.* Moca. f. Cafè de Moca. *Moca.* Mòca. f. Las entràñas de péix. *Entrañas.* = Trèuer sa mòca : esmocar. *Desentrañar ô destripar.* Mocador. m. Bossí de ròba para amocarse, torcarse sa suor, etc. *Pañuelo, mocadero, mocador ô sonadero.* = Qui servèix de manta. *Manton.* = Petít para uins. *Moquera.* = Qui aguanta bràs maláit. *Cabestrillo.* = Para dur al còll. *Gregorillo.* = Prim que en àltre témps duyen sas dônas al pit. *Pañoleta ô bufanda.* Mecedât. f. La edât desde catorce àñys fins á vint y cinc. *Mocedad.* Moció. f. Movimént. = Inspiració de Déu en las ànimas. *Mocion.* Mocós, sa. adj. Ple de moc. = Pòc esperimentád. = Presumíd. *Mocoso, sa.* = Bistia qui té moc. *Muermoso, sa.* Mocossidât. f. Humor mocós ô viscós. *Mocosidad.* Mòda. f. Costúm de vestir, us. *Moda.* Modâl. adj. Lo qui té mòdo. *Modal.*

Modâls. m. pl. El mòdo de las acciós estèrnas. *Modales.* Modelád, da. p. p. de modelar. *Modelado, da.* Modelar. v. a. Formar de matèria blána alguna figura ô adorno. *Modelar.* Modèllo. m. Ecemplar. = Plánta de una òbra. = Figura de cera ô de fàng. *Modelo.* Moderació. f. Mòdo, modèstia, parsimònia, tem-plànsa. *Moderacion.* Moderád, da. p. p. de moderar. = adj. Pârco, modést, templád. *Moderado, da.* Moderádamént. adv. Ab moderació. *Moderadamente.* Moderar. v. a. Aplacar, sossegar. = Governar. *Moderar.* Moderarse. v. r. Contenírse. *Moderarse.* Moderatiu, va. adj. Lo qui modéra. *Moderativo, va.* Modèrn, na. adj. Nòu, recént. *Moderno, na.* Modèrnamént. adv. Nòvamént. *Modernamente.* Modést, ta. adj. Decént, honést, recatád. *Moderato, ta.* Modéstamént. adv. Ab modèstia. *Modestamente.* Modèstia. f. Decència, honestidât, recâto. *Modestia.* Modestíssim, ma. sup. Molt modésts. *Modestísimo, ma.* Modestíssimamént. adv. sup. Ab molta modèstia. *Modestísimamente.* Modèt. m. Diminutiu de mòdo. *Modillo.* = De arquitectura. *Modillon.* Mòdi. m. Mesura antiga. *Modio.* Modificació. f. El àcte y efècte de modificar. *Modificacion.* Modificád, da. p. p. de modificar. *Modificado, da.* Modificador, ra. m. f. El qui modifica. *Modificador, ra.* Modificar. v. a. Limitar, reformar, restrèñer. *Modificar.* Modificatiu, va. adj. Lo qui modifica. *Modificativo, va.* Modisme. m. Mòdo de parlar qui se apârta de las rétgla de gramátiga. *Modismo.* Modista. m. f. El qui vâ de mòdas ô las invénta. *Modista.* Mòdo. m. Minéra, orde, rétgla. = Cortesía, urbanidât. = Forma particular de fer una còsa = La diferència de la conjugació del vèrb. *Modo.* = Del matéix mòdo. *Del mismo modo.* = De ningún mòdo. *De ningun modo.* Modorra. f. Espècie de vèssa, de sòn. = Malaltía de xòts. *Modorra.* Modorro, ra. adj. El qui patèix modorra. *Modorro, ra.* = El qui fá morros. *Cenudo, da.*

Modulació. *f.* Armonia del cant. = Variedat de la veu. *Modulacion.*

Modulad, *da. p. p.* de modular. *Modulado, da.*

Modulador, *ra. m. f.* El qui modula. *Modulador, ra.*

Modulant. *adj.* Lo qui modula. *Modulante.*

Modular. *v. a.* Cantar ab dulsura. *Modular.*

Mòdulo. *m.* Mida para arretglar las proporcions en arquitectura y de diferenciar la veu. *Mòdulo.*

Mofa. *f.* Burla y irrisió. *Mofa.* = Fer mofa. *Mofar.*

Mogú, *da. p. p.* de mōurer, *se. Movido, da.* = Famella de animál. *Calentada* ò *en zelo.*

Mòla. *f.* Pédra redona para mōlrer, esmolar, etc.

Muela. = La de bàix de molí. *Solera:* la de dàlt.

Corredera, galga ò *volandera.* = De xicolater.

Silleta. = De mōlrer colors. *Piedra de batir colores* ò *moleta.*

Mòle. *adj.* Blán. = *f.* Corpulència. *Mole.*

Molécula. *f.* Pàrt molt petita qui ab àltras entra en la composició de algùn còs. *Molécula.*

Molést, *ta. adj.* Enfadós, impertinent, pesàd, penós, trabajós. *Molesto, ta.*

Molestad, *da. p. p.* de molestar. *Molestado, da.*

Molestador, *ra. m. f.* El qui molésta. *Molestador, ra.*

Moléstament. *adv.* Ab molèstia. *Molestamente.*

Molestar. *v. a.* Afligir, donar péna, inquietar. *Molestar.*

Molèstia. *f.* Enfado, incomodidat, péna. *Molestia.*

Molestíssim, *ma. sup.* Molt molést. *Molestísimo, ma.*

Moleta. *f.* Mòla petita. *Moleta.*

Molí. *m.* Màquina para mōlrer, esmenussar ò aprimar. *Molino.* = De aubó: jugueta de nins.

Rehilandera, religera ò *gallo.* = De aygo. *Aceña* ò *molino de agua.* = Draper. *Batan.* = Pape-

rer. Molino papeler. = De sang. *Tahona, molino de sangre* ò *de bestia.* = De vent. *De viento.*

Molibdato. *m.* Sâl de ácido molibdic. *Malibdato.*

Molibdèna. *f.* Pédra minerâl. *Molibdena.*

Molibdic, *ca. adj.* Ácido qui té per bässe la molibdèna. *Molibdico, ca.*

Molinada. *f.* Cantidat de blât, de olivas, etc. que se mōl ab un pic. = La acció de mōlrer. *Molien-*

da. = De carbó. *Cisco.* = De tafona: sa aygo ab

que se hà prensad las olivas. *Oleaza.*

Molinar. *m.* Agregat de molíns. *Molineria.* = El llòc ahont hey hà molts de molíns. *Molinar.*

Moliner. *m.* El qui té ò se cayda de molí. *Moliner.*

= De molí de aygo. *Aceñero.* = De molí draper.

Batanero.

Molinera. *f.* La dòna de moliner ò la qui té molí. *Moliner.* = *Aceñera.* = *Batanera.*

Molinèt. *m.* Molí petit. *Molinete* ò *molinillo.* = El que fap los allòts rodant. *Remolino.* = Allòt ò hò-

mo qui mây està aturad. *Molino:* xerradors. *Taravilla.* = Fer es molinèt: rodar los allòts. *Remolinarse.*

Molítja. *f.* Molèstia. *Molestia.*

Mòllo. *m.* Instrument ab qui ò en qui se fâ ò forma una còsa. *Molde.* = De fer retjólas. *Gradilla.* = De fer teulas. *Galdpago.* = De fer tortádas. *Tortera.*

Mollura. *f.* Adorno de arquitectura. *Moldura.*

Moló. *m.* Espècie de barreta de pédra ab que se mōl es cacáu. *Mano.* = Moleta ab que se mōlen es colors. *Moleta.*

Mōlrer. *v. a.* Reduir á farina los grâns. = Engrarnar olivas. = Reduir á pols, *v. g.* al guix, sâl, etc. = Cansar, molestar. *Moler.* = Á bassadas el molí de aygo. *De represa.* = Còm un cadellèt: xerrar molt. *Como una taravilla.*

Mòlsa. *f.* Brutó que du torrènt. *Brosa.* = De fruyta. *Carne.*

Molt. *adv.* En grân cantidat. = Excessivament. *Mucho.*

Molt, *ta. adj.* Abundant, numerós. *Mucho, cha.*

Mòlt, *ta. p. p.* de mōlrer. *Molido, da.*

Moltíssim, *ma. sup.* *Muchísimo, ma.*

Moltó. *m.* El màscle de la auveya. *Carnero.* = De cinc corters. *De cinco cuartos.* = De llevar: per câsta. *De cimiente.* = Picad. *Castrado.* = Cercar cinc pèus de moltó: bregas. *Andar buscando tres piés al gato, y el tiene cuatro.*

Moltonènc. *adj.* Pertañent ò semblant á moltó. *Carneruno, na.*

Mòll. *m.* La sustància que té no òs dedins. *Tuf-tano.* = Péix. *Salmonete, barbo, mulo, trigla* ò *trilla.* = Llòc para estar bàrcas. *Muelle.* = Massa aygo en los càmpos. *Pesades de los campos.* = *Ha-*

very mòll. Estar pesados los campos.

Mòll, *lla. adj.* Blán. *Muelle.* = Flux. = Flojo, *ja.* = Hèmo fàcil de girar, inconstant. *Mollar.*

Mòlla. *f.* Lo de dins es pâ. *Molledo, miga y en*

Murcia. Molla. = Llèvada sa cròsta. *Migajon.* = De ganivèt, pâny, etc. *Muelle* ò *resorte.* = De réym sense prensar. *Orujo* ò *pie:* prensada. *Car-*

ca ò *bagazo.*

Mòllar. *adj.* Fàcil de rómprer, flux. *Mollar.*

Mòllas. *f. pl.* Instrument para prènder fòc. *Tenazas.*

Mòllatge. *m.* Dret de pòrt de mar. *Ancorage.*

Mòlleta. *f.* Mòlla petita de pâ. *Migajucla.*

Mòlletas. *f. pl.* Mòllas petites. *Tenacillas.* = Para atiar es llum. *Despaviladeras.*

Mòlló. *m.* Mòlleta de pâ. *Migajucla.*

Momèlla. *f.* Còsa coneguda. *Teta.* = De animál. *Teta* ò *ubre.* = Sense contar es mugaró. *Mamilla.*

Momèlleta. *f.* Momèlla petita. *Tetilla,* majorment la de hòmo.

Momèlló. *m.* Bròc. *Pico.*
Momèllú, *da. adj.* El qui té sas momèllas gròssas-
Teton, na.
Momént. *m.* Iustánt. = Importància. *Momento.* = A
câda momént: sense cessar. *A cada momento.*
= Al momént: al iustánt, pròute. *Al momen-*
to. = Per moménts: á câda momént. *Por mo-*
mentos. = Còsa de pòc momént: de pòca enti-
dât ô sustància. Cosa de poco momento.
Momentàneamént. *adv.* De pòca durâda. *Momen-*
tdneamente.
Momentàneo, *nea. adj.* Lo qui dura pòc. *Momen-*
tdneo, nea.
Momôc, *ca. adj.* Bèâtes fàlsos. *Gasmoño, ña ô*
camandulero, ra.
Mou. Pronòm possessiu. *Mi.*
Mon. *m.* El agregât de cêl y têrra y de tot lo
contingú en éls. = La esfèra celèstre. = Sa hòlla
que du el miñouèt Jesús en sa mà ô que té éll
bâix des pèus ô la Puríssima. = El mûdo de
vida ô tràcto dels hòmos. *Mundo.* = Per tot
quânt hey há en el mon: para ninguna còsa. *Por*
todos los haberes del mundo. = Encàre que el
mon se fonga: vénga lo que vénga. *Húndase*
el mundo ô aunque se hundiera el mundo. =
El mon vâ á senrevés. *Anda el mundo al re-*
ves. = Desde que el mon es mon: de témps im-
memoriâl. Desde que el mundo es mundo. = El
nôu mon: la Amèrica. *El nuevo mundo.* = El
àltre mon: la vida futura. *El otro mundo.* =
No ser de aquést mon: estar retirâd. *No ser*
de este mundo. = Segóns el mon: de un mûdo
mundâ. *Segun el mundo.* = Tot el mon es mon:
tots els hòmos son ignâls. *Todo el nundo es*
pais. = Viurer al càb del mon: á los estréins de
poblaciò. *Vivir al cabo del mundo.* = Promèter
el mon y la mona. *Prometer el oro y el moro.*
Monacâl. *adj.* Pertañent á los múnjos. *Monacal.*
Monacât. *m.* El estat de múnjo. *Monacato.*
Mouaquisme. *m.* La professió del monacât. *Mona-*
quismo.
Monárca. *m.* Réy, sobérâno. *Monarca.*
Monarquía. *f.* Govèrn en qui mânda un tot sòl.
Monarquía.
Monárquic, *ca. adj.* Pertañent á monárca ô á
monarquía. *Monárquico, ca.*
Monástic, *ca. adj.* Pertañent á la vida dels mún-
jos. Mondstico, ca.
Monásticamént. *adv.* *Mondsticamente.*
Monastir. *m.* Convènt. *Monasterio.*
Monâvi. *m.* El pàre de sou pàre. = Hòmo véy.
Abuelo.
Moneda. *f.* El diner. *Moneda.* = Qui no té cordó.
Moneda macuquina. = Qui no té el pes corres-

ponént. *Flebe.* = Corrént: la qui pàssa en el dia.
Corriente. = Fer moneda. *Hacer ô batir moneda.*
= Pagar ab sa matèxa moneda: tornar es jor-
nâl. *Pagar con la misma moneda.*
Monetâri. *m.* Col·lecció de monedas y medâllas de
divèrsos témps y llòcs. = El llòc ahòut se consér-
van. *Monetario.*
Mouèya. *f.* Animâl conegú. El màscle. *Mono* y
la famèlla. *Mona.* = El hòmo qui fâ gèstos ô es-
carnèix lo que fân els àltres. *Mono.* = Borrâtzo.
Mona. = Nin. *Monuelo.*
Moneyâda. *f.* Gèsto, figura afectâla. *Monada.*
Moneyeta. *f.* Monèya petita. *Monilla, ita.*
Moneyòt, *ta. m. f.* Monèya gròssa. *Monazo, za.*
Monitor. *m.* El qui avisa, amonèsta. = Periòdic.
Monitor.
Monitòri, *ria. adj.* Lo qui servèix para avisar.
Monitorio, ria.
Monitòria. *f.* Letra para forsar á comparèxer á
tribunâl. *Monitoria ô monitorio.*
Monitoriâl. *adj.* Lo qui servèix para avisar. *Mo-*
nitordial.
Mónja. *f.* Religiosa. *Monja.* = Llèca: la qui no es
vestida para el còr. *Lega.*
Monjeta. *f.* Múnja jova. *Monjita.*
Monjeta. *f. pl.* Y el sèu fruyt. *Abichuela ô judia:*
Monjetéra. *f. V.* Monjeta. *pl. Abichuela ô judia.*
Monjista. *m.* El qui se agrâda de tractar ab mún-
jas. *Devoto de monjas.*
Mônjo. *m.* Religiós solitâri. *Monge.*
Monnóm. *m.* El qui té el matèix nòm que àltres.
Colombroño ô toçayo.
Monoceròt. *m.* Animâl qui no té sinó una bàña.
Monocerate.
Monòculo, *la. adj.* Tôrts, qui no téneu sinó un
uy. *Monòculo, la.*
Monòculo. *m.* En òptica un antéco sòlamént per
un uy y en cirugia bendâtge para sistola la-
crimâl. *Monòculo.*
Mouogâmia. *f.* Casamént ab una sòla dôna. *Mono-*
gamia.
Monógamo. *m.* El casâd ab una sòla dôna ô qui
no se es casâd sinó una vegâda. *Monógamo.*
Monogrâma. *m.* Cifra qui enclôu el nòm. *Mono-*
grama.
Monólogo. *m.* Drâma que representa un sòl actor.
Monólogo.
Monomàquia. *f.* Desafio particular de un en un.
Monomaquia.
Monopâstos. *m.* Corriòla simple. *Monopastos.*
Monopòli. *m.* Convèni secrèt entre mercaders para
pujar ô devèllar el preu de las mercadurías.
Monopolio ô monopolio.
Monopolista. *m.* El qui fâ monopòli. *Monopolista*

δ *monopodista*.
 Monoptèri. *m.* Tèmple redó demunt columnas. *Monopterio*.
 Monosillàbic, *ca. adj.* Lo qui té totes sas parâulas de una sôla sillaba. *Monosilábico, ca.*
 Monosillábo, *ba. adj.* De una sôla sillaba. *Monosillabo, ba.*
 Monóstrofe. *m.* Vérs de una sôla estrôfa. *Monóstrofe*.
 Monotonía. *f.* Uniformidat fastidiosa. *Monotonía*.
 Monótono, *na. adj.* El qui té uniformidat en la conversació ò en el tò de la ven. *Monótono, na.*
 Monseñor. *m.* Títol de honor. *Monseñor*.
 Mousiur. *m.* Señor. *Monsiur*.
 Môstruo y âltres. *V. Môstruo*.
 Monta. *f.* La suma de várias partidas.—Estimació y valor intrínsecs de las còsas.—Sefiâl para muntar á cavall. *Monta*.
 Montád, y montar. *V. Muntád y muntar*.
 Montánt. *m.* Espâsa âmpla. *Montante*.
 Montaña. *f.* Puig.—Emharâs difícil de supérar.—Cordilléra de puy. *Montaña*.
 Montañés, *sa. adj.* Pertañent á montaña.—El qui es nâd en la montaña. *Montañes, sa.*—Grosser, rústic. *Montaraz*.
 Montañós, *sa. adj.* Terréno de montañas. *Montañoso, sa.*
 Montéra. *f.* Gorra de diferents formas para es câp. *Montera*.
 Montería. *f.* Câsta de animals gròssos, côm llopes, oncos, etc. *Monteria*.
 Montuós, *sa. adj.* Abundant de puy. *Montuoso, sa.*
 Montura. *f.* Ets arrêus de cavall de soldat de cavalleria. *Montura*.
 Monument. *m.* Óbra pública para memòria y recordânsa.—Sepulcre y aquell en que se pòsala hòstia consagrâda en el dijós sant.—Bossí de història de còsas passâdas. *Monumento*.
 Moño. *m.* Cèrta postura des cabèys des câp. *Moño*.
 Mora. *f.* La fruyta del morer.—Pâusa, tardânsa. *Mora*.—De batzer. *Zarzamora*.
 Morabatí. *m.* Moneda antiga qui valia vuyt sòus. *Morabatino*.
 Morabito. *m.* Ermitá entre los môros. *Morabito*.
 Morád, *da. adj.* De color morád. *Morado, da.*—Bâix. *Moracho, cha.*
 Moráda. *f.* Càsa, habitació, posâda. *Morada*.
 Moradènc, *ca. adj.* Qui tira á morád. *Amoradado, da.*
 Morador, *ra. m. f.* Habitant, vesí. *Morador, ra.*
 Moradúx. *m.* Hérba. *Almoradux, amaraco, mejorana ò sampsuco*.
 Morál. *m.* Ciència qui trâcta de las accions hu-

manas en quant á lo lícit ò illícit. *Moral*.
 Moralidat. *f.* Condió de los costúms. *Moralidad*.
 Moralista. *m.* El qui enseña ò escriu morál.—El qui lo estudia. *Moralista*.
 Moralisád, *da. p. p.* de moralisar. *Moralizado, da.*
 Moralisar. *v. a.* Explicar alguna còsa ab relació als hòus costúms. *Moralizar*.
 Morálmént. *adv.* Segóns régtlas de morál ò del comú sentir dels hònos. *Moralmente*.
 Morar. *v. n.* Habitar ò viurer en algún llòc. *Morar*.
 Moratòri, *ria. adj.* Lo qui servèix para retardar. *Moratorio, ria*.
 Moratoria. *f.* Concessió de tèmps para pagar es deutes. *Moratorio*.
 Môrbo. *m.* Malaltia. *Morbo*.
 Morbós, *sa. adj.* Malât, màlsâ. *Morbozo, sa.*
 Morcas. *f. pl.* Solâtjas de ôli. *Morga*.
 Mordacidat. *f.* Acrimònia, picor.—Asprura de la fruyta.—Murmuració. *Mordacidad*.
 Mordálas. *f. pl.* Dents ò ungles ab que alguns animals prenen sas còsas. *Tenazas*.—De martél. *Orejas*.
 Mordant. *m.* Eyna de estampador. *Mordante*.
 Mordás. *adj.* Corrosiu, âpre, picant.—Murmurador, satíric. *Mordaz*.
 Mordâssa. *f. V. Bos.* *Mordaza*.
 Mordént. *adj.* Lo qui pica. *Mordicante*.
 Morélla. *f.* Hérba: roquera. *Parietaria, cañarroya ò helgine*.—Vera. *Yerbamora ò halicacubo*.
 Morena. *f.* Péix. *Morena*.
 Morenas. *f. pl.* Malaltia. *Almorranas*.
 Morenèl. *m.* Instrument de pescar. *Carriego*.
 Morenèt, *ta. adj.* Diminutia de moreno. *Morenillo, illa, ito, ita*.
 Moreño, *na. adj.* Qui tira á negre. *Moreno, na*.
 Morer. *m.* Àbre. *Moral ò morera*.
 Morèt, *ta. m. f.* Môros petits. *Morillo, illa*.
 Moribundo, *da. adj.* El qui està para morir. *Moribundo, da*.
 Morigeració. *f.* Moderació. *Morigeracion*.
 Morigerád, *da. adj.* Moderâds, de hòus costúms. *Morigerado, da*.
 Morigerar. *v. a.* Moderar los âfèctes y costúms. *Morigerar*.
 Morir. *v. n.* Acabar de viurer el qui té vida, hòmo, àbre, plânta.—Cessar qualsevòl còsa inanimâda, côm âyre, calor, vent, etc. *Morir*.—En el jòc de ôca arribar á la caseta de la môrt. *Morir*.—Apagarse el fòc ò llum. *Morir ò morirse*.—Morir côm á moscas: molta. *Morir como chinches*.
 Morirse. *v. r.* *Morirse*.—De amor, fâm, sed, etc.

Morir-se de amor, hambre, etc. = De riñas. *De risa*. = Sense dir Jesús: repentinament. *Sin decir Jesus*. = De pô: tenirne molta. *De miedo*. = Al mon: renunciarlo. *Al mundo*. = Per algú: amarlo ab estrém. *Por alguno*. = Per alguna còsa: desitjarla molt. *Morir-se ô finir por...*

Morisc, ca. adj. Pertañent á los môros. *Morisco, ca.*

Morisco. m. pl. Los môros betiáds qui quéjáren en Espáña. *Moriscos.*

Morisme. m. La sècta de Máhoma. = Multítud de môros plegâls. *Morismo.*

Morma. f. Còp ô tõe ab sa mã. *Enves.*

Môro, ra. m. f. El naturál de Mauritânia. = El qui seguedix la lléy de Máhoma. *Moro, ra.* = Vi pur qui no té áygo. *Vino moro*. = Môro de feyna: el qui en fã molta. *Burro para el trabajo*. = Fer es môro: es desentès. *Hacerse el sueco*. = Havery môros: estar barayáds. *Haver moros y cristianos.*

Morús, sa. adj. Pàupa, tård. *Moroso, sa.*

Morosament. adv. Ab pàusa. *Morosamente.*

Morosidat. f. Tardansa. *Morosidad.*

Morrâda. f. Tõe de càp. *Morrada*. = Tõe que se dona als morros. *Moquete*. = La que dona el cà á la càssa. *Hocicada.*

Morrâl. m. Instrument de espárt, de fèrro ô de pell que se pôsa als morros de animál perque no mossèg ô no pastur. *Bozal, y ant. badal.*

Morralet. m. Morrâl petit. *Bozalejo*. = Per fara. *Prisuelo.*

Morratjàd, da. p. p. de morratjar. *Asqueado, da.*

Morratjar. v. a. Despreciar alguna còsa. *Asquear.*

Morrâubò, ba. adj. El qui fã morros, trist. *Cenudo, da.*

Morrió m. Armadura para el càp. *Morrion*. = Para donar ô menjar el bestiar. *Morral.*

Morrissa. m. pl. *Mastuerzo*. = De la réyna. *Capuchina.*

Morro. m. La part de la boca qui tãpa sas dents. = Sa voréra de gèrra, tassó, etc. *Labio*. = De animál. *Hocico*. = De peña. *Morro*. = Gròs de hòmo. *Morro*. = Xapád. *Labio hendido*. = Mossegarse es morros: mostrar sentiment. *Morderse los labios*. = Pégar de morros: càurer de càp. *Dar de hocicos*. = Morros de trompeter: gròssos. *Carrillos de trompetero.*

Morrotós, sa. adj. Eniádád, trist. *Amorrado, da.*

Morrúd, da. adj. El hòmo qui té es morros gròssos. *Bezudo, da*. = El animál. *Hocicudo, da.*

Môrt. m. El cadáver humà. *Muerta*. = Còin de un môrt á un viu: molt distínt. *Como de lo vivo d lo pintado*. = Fer es môrt: fingir-se môrt. *Hacer la mortecina*. = Nedar sense vogar. *Flotar.*

Môrt. f. El fi de la vida. = Separació de la ànima del còs. = El esqueleto humà. = Enfado, trabáy molt pénós. *Muerte*. = Hòmo molt màgre: *Gata parida.*

Môrt, ta. p. p. de morir. *Muerto, ta*. = De matar. *Muerto, ta ô matado, da.*

Mortâl. adj. Capás de morir. = Lo qui màta ô càusa la môrt. = Lo qui desitja matar, còm ôdi mortâl. *Mortal.*

Mortalidat. f. Capacidat de morir. *Mortalidad.*

Mortâlmént. adv. Gràvemént. *Mortalmente.*

Mortandât. f. Môrt de molts en una epidèmia, guèrra, etc. *Mortandad.*

Mortâya. f. El llensòl ab que se vést á un môrt. *Mortaja.*

Morter. m. Instrument para picar sál y àltras còsas. = Péssa de artillería para tirar bombas. *Mortero*. = De còurer. *Almirez.*

Morterâda. f. Lo que càh dins el morter. = Lo que se pica de una vegâda. *Mortorada.*

Morterèt. m. Morter petit. *Morteruelo, ico, illo, ito.*

Mortífero, ra. adj. Lo qui càusa ô pôt causar la môrt. *Mortifero, ra.*

Mortificació. f. El acte y efecte de mortificar. = Aflicció, molèstia, trabáy. = Virtút qui ensèña de moderar sas passions. *Mortificacion.*

Mortificâd, da. p. p. de mortificar. *Mortificado, da.*

Mortificânt. p. a. de mortificar. El qui mortifica. *Mortificante.*

Mortificar. v. a. Moderar las passiones. = Afligir, molestar. = Castigar ab penitèncias es còs. = Alterar la organisació de un còs. *Mortificar.*

Mortificarse. v. r. Privarse del gust y de lo que demâna la inclinació naturál. *Mortificarse.*

Mortuôri. m. Entèrro, funerâl. *Mortuario.*

Mortuôri, ria. adj. Pertañent á los môrts. *Mortuario, ria.*

Môrula. f. Petita tardansa. *Mórula.*

Moruno, na. adj. Pertañent á môro. *Moruno, na.*

Mos. Pronòm personal. *Nos.*

Mosâic, ca. adj. Pertañent á Moysès. = Óbra embutida de pédras de vários colors. *Mosâico, ca.*

Mosca. f. Insècto qui vòla y bèn conegúd. *Mosca*. = Hòmo impertinent, importuno, pésád. *Mosca ô moscardon*. = Constellació celèste. *Mosca*. = De âse. *De burro, de mula*. = De bòu. *Tdbano*. = Gròssa. *Moscon*. = Dur mosca: estar enfadâd ô sentíd. *Andar con mosca*. = Picar sa mosca: se qüia del hòmo qui en el enteniment té alguna còsa qui lo molèsta. *Picar la mosca*. = Prènder mosca: enfadarse, sentirse. *Tomar cabra ô cabrito*. = Moscas blâncas. *pl.* Flòvias de néu. *Moscas blancas.*

Moscardéra. *f.* Cortina de rôba molt clâra para alliberarse des moscârts y de moscas. *Mosquite-ra* ô *mosquiteiro*.

Moscârt. *m.* Insêcto volátil y molt conegüd. *Mosquito*. = De taverna: el hómo qui la frequêta molt. *Mosquito*, *guinda*, *pilar* ô *poste de taberna*.

Moscatêll. *m.* Cep y vi. *Moscatel*.

Mosqner. *m.* Multitüd de moscas. *Diluvio* ô *bandada de moscas*. = Manâd de hérbas penjâd para agafar moscas. *Mosquero*.

Mosquéra. *f.* Mâta féta âbre. *Lentisco*.

Mosquít. *m.* Moscârt. *Mosquito*.

Mossa. *f.* Allôta grân. *Moza*. = Criâda. *Moza*. = Eyna de fuster. *Picadero*.

Môssa. *f.* Ôsca. *Muesca*.

Mossâtge. *m.* El témps en qui un aprèn algún ofici. *Aprendizaje*. = Fer es mossâtge. *Picar la berza*.

Mossegâd. *da. p. p.* de mossegar. *Mordido*, *da.* = *Ratonado*, *da.*

Mossegâda. *f.* El âcte y efêcte de mossegar. *Dentellada*, *mordedura*, *mordisco*. = El trôs que se llêva de alguna còsa. *Bocado* ô *mordisco*. = Â mossegâdas. *Â dentelladas* ô *â mordiscos*. = Pégar una mossegâda: menjar uu pôc á câusa de anar de préssa. *Dar un tiento*.

Mossegadeta. *f.* Mossegâda petita de menjar. *Bocadito*.

Messegador. *ra. m. f.* El qui mossega. *Mordedor*, *ra.*

Mossegar. *v. a.* Aferrar ab sas dénts, aficarlas en alguna còsa. = Picar, ser corrossü, âspre al gust, al tâcto. *Morder* ô *tarascar*. = Ser câra una còsa. *Tener mucha pimienta*. = Sas râtas una còsa. *Ratonear*.

Mossegar-se. *v. r.* *Morderse*. = Es dits: enrabiar-se per no podèr fer lo que se voldria. *Morderse los dedos* ô *las manos*. = Sa lléngo per no podèr parlar. *La lengua*: per no demostrar la ràbia, sentiment. *Tascar el freno*. = Es morros per no riarer. *Los labios*.

Mosseña. *m. ant.* Señor. *Señor*.

Mossèt. *ta. m. f.* Jovenèt. *Mozito*, *ta.* = Mossèt de pastor. *Zagalito*.

Mosso. *m.* Jove. *Mozo*. = El qui segnèix algún ofici. *Aprendiz*. = De barber. *Mancebo de cirujano*. = De mercader: el qui li du sa botiga. *Hortera*. = De forner. *Mozo de hornero*, y el qui vâ á las câsas á dur es pâ cruu y ley torna cuyt. *Anacalo*. = De pastor. *Zagal*. = De pèu: el qui á pèu acompâña al qui quâlca. *Espolista*.

Mossón. *m.* Señor. *Señor*. = Reteñüds: señor pôhre. *Pelagatos*. = El criâd de collègi ô siminâri. *Fd-mulo*.

Most. *m.* El vi ântes de bullir. *Mosto*. = Molt espès. *Mostazo*.

Mostâssa. *f. pl.* *Mostazo*. = Sa séua llevar. *Mostaza*. = Perdigóns petïts. *Mostaza* ô *mostacilla*.

Mostassâf. *m.* Empléyâd qui en âltre témps se cuydâva dels pesos, mesures y de âltras còsas. *Almotacen*.

Mostatxéra. *f.* Espêcie de bosseta ahónt se posîvan es mostâttxos paraque no se desfêssen. *Bigotera*.

Mostâttxo. *m.* El pel y majormént el qui se dêxa llârg demünt es morro de dâlt. *Bigote* ô *mostacho*. = Tâca que se fâ á un. *Mostacho*. = Hómo de mostâttxos: constânt. *Hombre de bigotes*. = Tenir mostâttxos: ser constânt. *Tener bigotes*.

Mostatxüd. *da. adj.* El qui da ô té mostâttxos. *Mostachoso*, *sa*.

Mostèl. *m.* Animâl. *Comadreja*.

Mostela. *f.* Bofagueta. *Vejiga*.

Môstra. *f.* Señâl, prôva, indici de alguna còsa. = Porció petita de alguna còsa para vèner si agrâda. = Modèllo. *Muestra*. = Llêña per fora. *Hornija*. = Bossî de fil paraque se en fil de germâ. *Grueso de la hilaza*. = Fèix de câñom ô de lli de cêrt nombre de manâdas. *Maña*.

Mostrâble. *adj.* Lo qui se pôt mostrar ô es digne de ser vist. *Mostrable*.

Mostrador. *m.* El taurèll de botiga. *Mostrador*.

Mostrador. *ra. m. f.* El qui môstra. *Mostrador*, *ra.*

Mostrar. *v. a.* Enseñar, manifestar, descubrir, donar entèndrer, señalar. = Dissimular, fingir. = Provar, convénsen. *Mostrar*. = Sas âncas ô escul: surtir mâlamént de alguna funció. *Salir por el albañal* ô *por el abollon*. = Êgo á cavâll paraque despuès prenga soméra. *Recelar*. = Sas ferraduras: fugir. *Mostrar las herraduras*. = Sa filâssa: lo que es un. *Mostrar la hilaza*. = Los pits ab indecència. *Echar la pechuga al aire*. = Lo que se pensa dur amagâd. *Hacer palacio*. = No mostrar sas dénts: ferse tènner. *Mostrar colmillos*.

Mostrarse. *v. r.* Manifestarse. *Mostrarse*. = Agrâid, favorâble, humâ, etc. *Mostrarse agradecido*, favorable, etc.

Mostrènc. *ca. adj.* Lo qui no té duèño conegüd y pertâny al fisc. *Mostrenco*, *ca.*

Mot. *m.* Parâula. *Palabra*. = No sâbrer mot, y. s. de llegir. *No saber palabra de...*

Môta. *f.* Branqueta, y. g. de juevèrt. *Mata*. = Capital. *Capital*.

Motar. (No). No parlar. *No chistar*.

Motèt. *m.* Diminutü de mot. *Palabrita*. = Ni un motèt. *Ni una palabrita*.

Motèt. *m.* Composició musicâl curta para cantar

en la iglesia. *Motete*.
Motetjád, da. p. p. de motetjarse. *Sonado*, da.
Motetjarse. v. n. Comensarse a dir una còsa oculta. *Sonarse*.
Motí. m. Alboròt. *Motin*. = Cáp de motí. *Cabeza de motin*.
Motiu. m. Càusa, rahó, impúls, pretésto. *Motivo*.
Motiu, va. adj. Lo qui mōu. *Motivo*, va.
Motivád, da. p. p. de motivar. *Motivado*, da.
Motivar. v. a. Donar motiu para fer una còsa. = Donar es motiu de haverse fèta. *Motivar*.
Motor. m. El qui mōu, *Motor*.
Motris. adj. Lo qui mōu. *Motriz*.
Mòtupròpio. Expressió llatina: de son arbitri. *Motupropio*.
Mòurer. v. a. Fer que un còs deix el llòc que ocupa, donar moviment, remenar. = Causar, ocasionar, y se usa ab la partícula d. = Com-mòurer, escitar, incitar, etc. *Mover*. = Broma ò picina. *Levantar cantera*. = Càssas qui dórmen. *Despertar al que duerme*. = Sa càssa: fer-la axecar. *Levantar la caza*. = Incitar a un còntra àltre. *Concitar*.
Mòurerse. v. r. Passar de un llòc a àltre, remenarse. *Moverse*. = Fret, vent, etc. *Levantarse frio*, viento, etc. = Sas faméllas dels animals: desitjar masele. *Calentarse*. = Engronsantse: de una part a àltra. *Blandearse*. = No mòurer un pèu: no fer càp diligència. *No dar pie ni parada*. = Sense mòurer càp pèu: de aturad. *A pie quedo*. = Nis mōu, nis mena. *Ni al vado*, ni d la puente.
Movedís, ssa. adj. Fàcil de mòurer ò ser mògd. = Lo qui no està aterrad ò unfd. = Lo que vā y vé. = Fàcil de mudar de dictamen ò parèr. *Movedizo*, za.
Movént. p. a. de mòurer. El qui mōu. *Moviente*.
Movible. adj. Lo qui se pòt mòurer: = Lo qui vā y vé. = Inconstant, vário. *Movible*.
Mòvil. adj. Lo qui se mōu ò se pòt mòurer. *Móvil*. = Primer mòvil. El primer motor ò càusa de nna còsa ò aquèlla esfèra superior qui se considèra més àlta que el firmament. *Primer móvil*.
Movilidad. f. Potència, facilitat de mòurerse. = Inconstància, instabilidad. *Movilidad*.
Movimént. m. Pàs de un llòc a àltre, remenada. = Alteració, commoció, inquietut. = El acte y efecte de mòurer, se. = El impetu de alguna passió. *Movimiento*. = Accelerad: qui vā sempre en aument. *Acelerado*. = Igual, sempre el matèix. *Igual ò ecuable*. = Misto: compòst de dos simples. *Mixto*. = Natural: la inclinació del còs grāve al cèntro de la tèrra. *Natural*. = Violent:

el qui aparta un còs del cèntro de la tèrra. *Violento*. = Retardad: qui sempre se vā disminut. *Retardado*. = Primer moviment: la primera impulsio ò impuls de una passió. *Primer movimiento*.
Mox, xa. m. f. V. Gât. *Micho*, cha ò mozo, za. = Mox mox, xa xa. Paràulas ab que cridan es moxos. *Miz miz*, za za.
Mox, xa. m. f. Borràtxos. *Mono*, na. = El qui tē el vici de engatarse. *Odrina*. = Moxos. pl. La hèrbā cicuta ò fonoyàssa. *Cicuta*.
Moxegàngá. f. Fèsta de desfressads. = Còsa ridícula. *Moxiganga*.
Moxèt, ta. m. f. Gàts petíts. *Mozito*, ta.
Moxeta. f. Àve de rapissa. *Mochete*.
Moxina. f. Bassí molt àlt. *Servicio ò tito*. = Capell de moxina. *Sombbrero redondó*.
Moxó. m. Gât petít. *Mozito*. = Pélx. *Ciento en boca*. = Dòbbés. *Gato ò mosca*.
Moxonía. f. Caricias, halágo. *Garatusá*. = Per enganar. *Marrulleria*.
Moya. adj. Páupa. *Tardon*, na.

MU.

Mu. m. El bremul del bòu. *Mu*.
Mud, da. adj. El qui no pòt parlar per tenir impedida sa llengo. = El qui pòt parlar y càlla. *Mudo*, da. = Lletra muda: la qui no comensa per vocal, còm b, c. *Letra muda*. = Estar ò fer es mud: no parlar en una tertulia, etc. *Estar en muda*.
Muda. f. El acte y efecte de mudar, se. = El témps en que los animals mudan es pel y las àves sas plomas. *Muda*.
Muda. f. Tronquèt verd de àbre para empeltar. *Espiga ò pua*.
Mudàble. adj. Inconstant, vário. *Mudable*.
Mudàblement. adv. Ab inconstància. *Mudablemente*.
Mudád, da. p. p. de mudar, se. *Mudado*, da.
Mudáda. f. Lo agregat de ròba que se muda en un pic. *Muda*.
Mudament. adv. Sense parlar. *Mudamente*.
Mudàusa. f. Mutació, alteració, inconstància, variació. = Pàs de un llòc a àltre. *Mudanza*. = En la sòlfa. *Mudanza ò mutanza*.
Mudar. v. a. Alterar, baratar, canviar, variar. = Trastornar, convertir en àltra còsa. = Donar ò prènder àltre ser. = Déxar la còsa que se té ò se usa per una àltra. = Apartar de un llòc, de empléyo. *Mudar*. = Sas bràgas ò bragetas als nins sense desfaxàrlós. *Entrometer*. = Mudar de color, condició, de mà, etc. *Mudar de color*,

condicion, mano, etc. = De convèrsa. *De plidtica.* = Los joves sa ven. *Estar de muda.* = Sa corrént los rius, torrénts. *Sorregar.* = Clapers: mallévar á un para pagar á áltre. *Trampear* ó *trampa adelante.* = Los qui duen, v. g. un mórt. *Revezar.* = Sa márca. *Tresñalar.* = Als nins para estar compixáds ó concagáds. *Poner en seco.* = Trástos. *Trastear.*

Mudarse. v. r. Variar de opinió. = Déxar el módo de vida. = Posarse áltra rôba. = Déxar el llóc, eása y posarse en áltre. *Mudarse.* = Per estar bañáds. *Ponerse en seco.* = El témps, vént. *Mudarse.* = El vént de repénte. *Saltar.* = Mudem de convèrsa. *Pdrrafo d parte.*

Mudès. f. Privació de parlar. *Mudex.*

Mué. m. Rôba. *Mué* ó *muer.*

Mugueró. m. La punta de la momélla per ahónt xupan sa llét los qui màman. *Pezon.*

Mújol. m. Péix. *Muyol* ó *mugil.*

Mújol. adj. El qui cälla ó pârla pôc. *Cazurro, rra.*

Mul. m. Animál conegúd. *Mulo* ó *macho.* = Egni: fíy de égo y áse, *Castellano.* = Somerí: fíy de soméra y de caváll. *Burdégano, mohino* ó *romo.* = Qui màma. *Lechuzo.* = De tragi. *Acémila.*

Mula. f. La famélla del mul. *Mula.* = Eguina. *Castellana.* = Somerina. *Roma, burdegana* ó *mohina.* = Qui màma. *Lechusa.* = Véya y doléuta. *Candonga.* = La tercera y qui tira devánt á carruátge. *Reata.*

Mula. f. Tumor ocasionád per mál francès. *Encordio* ó *incordio.*

Mulát. m. El mul de un ó dos áfys. *Muleto.*

Mulát. ta. adj. Fíy de hòmo blánc y de dôna negra ó al revés. *Mulato, ta.*

Muler, ra. m. f. El qui se cuyda de muls. *Mulatero, ra* ó *muletero, ra.*

Mulèt. ta. m. f. El mul y mula joves. *Muleto, ta.*

Muli y áltres. V. *Molí,* etc.

Multa. f. Péna pecuniária. *Multa.*

Multád, da. p. p. de multar. *Multado, da.*

Multar. v. a. Coudemnar á péna pecuniária. *Multar.*

Multiforme. adj. De molts formas ó figuras. *Multiforme.*

Multilátero, ra. adj. De molts de costáts. *Multilatero, ra.*

Multinómi, adj. Cantidát algebráica de molts de térmes. *Multinomio.*

Multiplicál le. adj. Lo qui se pôt multiplicar. *Multiplicable.*

Multiplicació. f. Aumént. = El producte de dos nombres un per áltre y la rétgla de multiplicar. = Repitició de una matèxa còsa. *Multiplicacion,* ó *multiplico* per el producte.

Multiplicád, da. p. p. de multiplicar. *Multiplicado, da.*

Multiplicador. m. El nombre per qui se multiplica. *Multiplicador.*

Multiplicador, ra. m. f. El qui multiplica. *Multiplicador, ra.*

Multiplicádo. m. El nombre que se multiplica per un áltre. *Multiplicando.*

Multiplicar. v. a. Aumentar. = Prènder un nombre tãntas vegádas quãntas unidáts té on áltre per qui se multiplica. *Multiplicar.*

Multiplicar. v. n. Aumentar per vía de generació. *Multiplicar.*

Multiplicarse. v. r. Aumentarse. *Multiplicarse.*

Multiplice. adj. De molts manéras. *Multiplice.*

Multiplicitát. f. Quantidát de còsas divèrsas. *Multiplicitad.*

Multitút. f. Pluralidát, grán nombre. *Multitud.*

Multura. f. Lo que se pága en grá per el mólrer. *Mquila.*

Multurád, da. p. p. de multurar. *Maquilado, da.*

Multurar. v. a. Pagar en grá ó en farina el mólrer. *Maquilar.*

Mundá, na. adj. Pertañént al mon, = Qui áma las venidáts del mon, qui segnèix el mon. *Mundano, na.* = Dôna mundána: prostituta, puta. *Muger mundana.*

Mundauál. adj. ant. *Mundanal.*

Mundanalidát. f. ant. Calidát de las còsas del mon. *Mundanalidad.*

Mundificád, da. p. p. de mundificar. *Mundificado, da.*

Mundificar. v. a. Netetjar, purgar, purificar segóns los métges. *Mundificar.*

Mundificatíu, va. adj. Lo qui netetja, etc. *Mundificativo, va.*

Mundinóvi. m. Càxa en qui per uns vidres graduáds se veuen vários objèctes multiplicáds ó aumentáds. *Mundinovi.*

Munició. f. Provisió de las còsas necessárias á un eczèreit, á un castéll, etc. = Sa càrrega de una arma de sòc. *Municion.* = Municións de guèrra ó de boca. *Municiones de guerra* ó *de boca.*

Municionád, da. p. p. de municionar. *Municionado, da.*

Municionar. v. a. Proveir de municions. *Municionar.*

Municipál. adj. Pertañént al dret ó costúms de un pòble ó país. *Municipal.* = Cuérpo municipal: el agregát de los retgidors de un pòble ó ciutát. *Cuerpo municipal.*

Municipalidát. f. Ajuntamént de una població. = El districte de la jurisdicció del ajuntamént de la població. *Municipalidad.*

Municipi. *m.* Ciutât qui se govèrna per sas séuas lléys y costúms, y entre los románs la qui gosáva de la llibertât romána. *Municipio.*
Munífic, *ca. adj.* Caritatiu, generós. *Munífico, ca.*
Munificência. *f.* Caridât, generosidât. *Munificencia.*
Munitória. *f.* El ârt de fortificar una plâssa. *Munitoria.*
Munt. *m.* Caramüll. = Junta de gént. *Montón* ô *rimero*. = De arena. *Medano* ô *medaño*. = De bálas. *Baleria*. = De târra que fâ la corrént de torrênt, etc. *Torrentero.*
Muntâd, *da. p. p.* de muntar. *Montado, da.*
Muntâda. *f.* Pujâda. *Subida.*
Muntâña. *f.* V. *Montâña*. *Montaña*. = Prênder muntâña: retirarse á sa muntâña per pô. *Amon-tarse.*
Muntânt. *m.* De pôrta. *Jamba*. = Pujâda de puig. *Subida.*
Muntar. *v. a.* Pujar. = Importar. *Montar*. = La guârdia, la plâssa, etc. *Montar la guardia, etc.*
Muñida. *p. p.* de muñir. *Ordeñada.*
Muñidor, *ra. m. f.* El qui muñy. *Ordeñador, ra.*
Muñir. *v. a.* Trêurer ab sos dits sa llét de sa mô-méla. *Ordeñar*. = Regalar. *Untar el carro.*
Murâda. *f.* Patêr qui tâuca una ciutât. *Muralla.*
Murâl. *adj.* Pertañent á murâda. *Mural.*
Murgó. *m.* Sermênt no tayâda des cep y sembrâda. *Murgon* ô *provena.*
Múrice. *m.* Marisc de qui los antígs treyan el color de púrpura. *Múrice.*
Murir. *v. n. V.* Morir. *Morir.*
Murirse. *v. n. V.* Morirse. *Morirse.*
Murmüllo. *m.* Renôu confús de molts en sessât de aprobaciô ô vitupêri. = El renôu que fâ la âygo qui corre ô las fuyas de âbre mogudas per el âyre. *Mermullo.*
Murmuraciô. *f.* El âcte y effêcte de murmurar. *Murmuracion.*
Murmurâd, *da. p. p.* de murmurar. *Mormurado, da* ô *murmurado, da.*
Murmurador, *ra. m. f.* El qui murmura. *Murmurador, ra.*
Murmurar. *v. a.* Dir mâl de algú. = Fer renôu la âygo qui corre ô las fuyas de âbre mogudas per el âyre. = Parlar entre dénts. *Mormurar* ô *murmurar.*
Murria. *f.* Melancolía. *Murria.*
Murrió. *m. V.* Morrió. *Morrion.*
Murta. *f.* Los brots ô fuya de murtéra. *Murta* ô *mirto.*
Murter. *m. V.* Morter.
Murtéra. *f.* Arbusto y á vegâdas âbre. *Arrayan.*
Murterâ. *m.* Terrêno de molts murtéras. *Arra-*

yanal ô *murtera.*

Murtilla. *f.* Âbre de Xile. *Murtilla* ô *murtiña.*
Murtó. *m.* El fruyt de la murtéra. *Murton* ô *murtiño.*
Musclérâ. *f.* Refôrs que se pôsa á camia. *Hombri-
llo.*
Musclétjar. *v. a.* Remenar es musclos per câusa de picor. *Concomerse.*
Musclo. *m.* Pârt del còs humâ coneguda. *Hombro.*
 = Dur demúnt es musclos alguna còsa. *Llevar al hombro.* = Artufar es musclos: espressió para denotar que una còsa no té remèy ô no se pôt fer. *Encoger los hombros.*
Muscosidât. *f.* Floridura ô rovèy que se trôba en el ventrèy de animâl qui remuga. *Muscosidad.*
Muscular. *adj.* Pertañent á musclo. *Muscular.*
Músculo. *m.* Pârt del còs compòsta de fibras carnosas, nirvis, tendóns, etc. *Músculo.*
Musculós, *sa. adj.* Ple de músculos. *Musculoso, sa.*
Músic, *ca. m. f.* El qui sâb de música. *Músico, ca.*
Música ô *musica.* *f.* El ârt y ciència de cantar ab compâs. = El âcte de cantar. = Agregât de músics qui cântan. = Los papers de sôlfa. *Música.* = De quâtre gâts: dolênta. *Música ratonera.* = El remôu de los ferrers dematinâda. *Quebrantasue-
ño.* = Ab bôna música t'en véns. *Con buena mú-
sica te vienes.* = No me empâtx de músics. *No
entiendo de música.*
Musical. *adj.* Pertañent á música. *Musical.*
Mussa. *f.* Diosa de la fâbula. *Musa.* = De bisbe ô canônge. *Muceta.* = De doctor. *Capirote.*
Mussarâbe. *adj.* La missa y el réso que usâvan los cristiâns quând estâvan mesclâds ab los môros y que encâre se usa en una capélla de la catedral de Tolêdo. *Muzarabe* ô *muzabe.*
Musserôla. *f.* Corretja de brilla. *Muserola.*
Musséo. *m.* Acadêmia de ârts y ciências. = Mone-târi. *Museo.*
Mussôl. *m.* Âve nocturna. = El hómo retirâd. *Bu-
ho.* = Anar tot sôl côm un mussôl. *Ir como un
duende.*
Mussôla. *f.* Péix. = *Cazon*, nioto ô niotu.
Mussolina. *f.* Rôba *Muselina.*
Musulmân, *na. adj.* Môros. *Musulman, na.*
Mustiâd, *da. p. p.* de mustiar, *sa. Mustiado, da,
marchito, ta.*
Mustiar. *v. a.* Fer pèrder sa verdor á plântas, flôrs, etc. *Marchitar* ô *mustiar.*
Mustiarse. *v. r.* *Marchitarse* ô *mustiarse.*
Mustly, *ya. adj.* Grôg, sâlto de fôrsas. = Indis-pòst. *Mustlo, tia.*
Mutabilidât. *f.* Inconstância. *Mutabilidad.*
Mutaciô. *f.* Mudâusa. *Mutacion.*
Mutillaciô. *f.* El âcte de mutilar. *Mutilacion.*

MUX

Mutilad, da. *p. p.* de mutilar. *Mutilada, da.*
Mutilador, ra. *m. f.* El qui mutila. *Mutilador, ra.*
Mutilar. *v. a.* Tayar un membre de cós viu. *Mu-tilar.*
Mútu, tua. *adj.* Igual en la correspondència. *Mutuo, tua.*
Mútu, m. *Contracte.* *Mutuo.*
Mutuamént. *adv.* Recíprocamént. *Mutuamente.*
Mutxilla. *f.* Talég en que los soldáts duen sa rôba. *Mochila.*
Muxéll. *m. Copo.* Para filar al torn. *Copo para hilanderas.*

384

MUY

Muxina. *f. V.* Moxina.
Muxinada. *f.* Bacinada.
Muxiner. *m.* El qui buyda sas muxinas. *Casiler.*
Muya. *f.* Carn. *Falda.*
Muyád, da. *p. p.* de muyar. *Mojado, da.*
Pringado, da.
Muyar. *v. a.* Bañar. *Mojar.* De suc de pôre, etc. *Pringar.*
Muyát. *m.* De suc de pôre, etc. *Pan pringada*
ô pringada de pan.
Muyer. *f.* Dôna. *Muger y ant. muyer.*

NAN

N. *f.* La quinzena lletra del alfabeto mallorquí y consonánt. Usáda sólament ab un puet exti: *N.* supleix el nôm que no se sáb ô no se vól dir. *N.*
Na. Article femení en singular y se antepôsa al nôm prôpi de dôna, côm na María. *La, y ant. na.*
Nâb. *m. pl.* *Nabo.* Petít. *Nabiza.* Redó. *Rapo.*
Nâbs. pl. Negació. *Naranjas.*
Nacéla. *f.* La mollura cóncava que se fâ al peu de columna. *Nacela.*
Nació. *f.* Collecció de habitants de un país, réyne. *Nacion.*
Nacionál. *adj.* Pertañent á nació. *Nacional.*
Nacionalidât. *f.* Propiedât, afecció particular de una nació. *Nacionalidad.*
Nâd, da. *p. p.* de néxer. *Nacido, da.*
Nâd, da. *adj.* Ápte, bô, á propôsit para alguna còsa. Decendént, oriundo. *Nacido, da.*
Bén nâd: de bôn llinatge. Bien nacido.
Nadâl, m. Nôm prôpi de hómo. *Emanuel ô Nat- tal.* El dia en que vâ néxer el bôn Jesús. *La natividad ô navidad del Señor.*
Nâdir. *m.* El puet de la esféra celéste háix de nô- tros pèus. *Nâdir.*
Nadís. *m.* El animál jove del bestiar. *Cria.* Mul ô mula. *Lechuzo, za.*
Nâfra. *f.* Llâga. *Llaga.* En bestiar. *Matadura.*
Nafrád, da. *p. p.* de nafrar. *Llagado, da.*
Limpiado, da.
Nafrar. *v. a.* Fer llâgas. *Llagar.* Robar. *Lim- piar.*
Nâsta. *f.* Cêrt betám. *Nasta.*
Nâu, ua. *m. f.* Demasiadamént petít. *Enano, na,*

NAS

Napèt, ta. *m. f.* Nâs joves. *Enanito, ta.*
Napolitâ, na. *adj.* Nateral de ô pertañent á Na- pols. *Napolitano, na.*
Napolitâna. *f.* El coujunt de âs, dos y tres de sa matèxa pinta en el jôc de tretsèti. *Napoli- tana.*
Narcís. *m.* Nôm de hómo, de una fiôr y de la plânta qui la produèix. *Narciso.*
Narcôtic, ca. *adj.* Lo qui té virtút para adormi- ssar. *Narcótico, ca.*
Nârd, m. *pl.* *Nardo.*
Narració. *f.* Relació, la acció de referir alguna cò- sa. Una de las pârts del discûrs oratôri. *Na- rracion.*
Narratíu, va. *adj.* Pertañent á narració. *Narrati- vo, va.*
Narrativa. *f.* La destresa y habilitât de referir sas còsas. *Narrativa.*
Nâs, m. El ôrga del olfâto. El sentít del olfâto. El béo de alambi. *Nariz.* De càrro. *Pertigo, timon.* Grôs. *Narigon:* el qui ley té. *Narigon, narigante,* y en estíl familiar. *Naricismo, ma,*
Plâ, y el qui ley té. *Chato, ta* ô macho, *cha.*
El sentít que té el cá para trobar sa càssa. Sa- gacidad. De xoriguer: tòrt. *Nariz encorvada.*
Tenir bôn nâs: pénétrar ô prevèurer sas cò- sas. Tener largas narices ô tener narices de pe- rro perdiguero. Posar es nâs per tot. *Meter las narices en todo.* El qui no té nâs. *Desna- rigado, da.*
Nassâda. *f.* Tòc al nâs. *Moquete ô papirote.* Pègar nassâdas. *Moquetear ô dar papirotes en las na- rices.*
Nassaréno. *m.* Àbre. *Nazareno.* La figura de

Cristo ab la túnica moráda. *Nazareno*. = Judío consagràd á Déu. *Nazareno* ô *nazareo*.
Naseatjar. v. n. Fer ab so nâs una espècie de grufy. *Refunfunar*.

Nassèt. m. Nâs petit. *Narigueta* ô *nariguilla*.

Nâsso. m. El nâs. *Naso*.

Nassôt. m. Nâs grôs y el qui ley té. *Narigon*.

Nassúd, da. adj. El qui té es nâs grôs. *Narigudo*, da.

Natál. adj. Pertañent al nexemént. *Natal*.

Natalici, cia. adj. Pertañent al dia del nexemént. *Natalicio*, cia.

Natío, va. adj. Natural, innâd, nâd ab nosâltres. = Prôpi, conforme á la naturalesa de una còsa. = Allá ahont se néix. *Nativo*, va.

Natividât. f. Nexemént, majormént el de Jesús y de María. *Natividad*.

Nâto, ta. adj. Anêcs á alguna dignidât, côm secretâri nâto. *Nato*, ta.

Natró. m. Sâl alcáli natural. *Natron*.

Natura. f. ant. V. *Naturalesa*. = Mòdo natural de la música sense béuòlls, ni bécuâdros. *Natura*.

Natural. m. Gêni, inclinació prôpia, compleció de cada un. *Natural*.

Natural. adj. Pertañent á la naturalesa. = Conforme la naturalesa y propiedâts de una còsa. = Oriundo de un llòc. = No alterâd. = Qui succeïx de ordinâri, conforme al curs ordinâri de la naturalesa. = Ingênuo, senzill. *Natural*. = Al natural: sens ârt, ni composició. *Al natural*.

Naturalesa. f. La essència de las còsas. = El agregât y disposició de todas las entidâts qui compònen el mon. = Gêni, instint y inclinació de las còsas, la sêua propiedât y virtút. = El origen de un del llòc ahont es nâd. = El orde de todas las còsas criâdas. = El sêcso majormént en las faméllas. *Naturaleza*.

Naturalidât. f. El origen que té un ô que hà adquirid en una població ô réyne. = Ingenuidât, senzillès. *Naturalidad*.

Naturalisació. f. Admissió del estranger per natural. *Naturalizacion*.

Naturalisâd, da. p. p. de naturalisar. *Naturalizado*, da.

Naturalisar. v. a. Admètrer côm á natural al estranger. *Naturalizar*.

Naturalisarse. v. r. Acostumarse á alguna còsa. *Naturalizarse*.

Naturalisme. m. Sistéma de irreligió qui tot lo atribuëix á la naturalesa. *Naturalismo*.

Naturalista. m. El qui se dedica á conèxer y ecziminar las còsas naturâls. = El sectâri del naturalisme. *Naturalista*.

Naturalmént. adv. Segóus la naturalesa. = Sens ârt

sinó ab un mòdo natural. *Naturalmente*.

Nâu. f. Bàrca. *Nao*. = Pârt de ig'esia. *Nave*.

Naufragânt. p. a. de naufragar. El qui naufrâga. *Naufragante*.

Naufragar. v. n. Pèrderse una embarcació dins la mar. *Naufragar*.

Naufrâtx. m. Pèrdua de embarcació. = Desgràcia, desâstre, destrucció. *Naufragio*.

Nâufrago, ga. adj. El qui hà patid naufrâtx. *Ndufrago*, ga.

Naumâquia. f. Fingid combât navâl. *Naumaquia*.

Nâusea. f. Vòmit ô gâuas de vomitar. *Nausea*.

Nâutic. m. Mariner, marino. *Nautico*.

Nâutic, ca. adj. Pertañent á navegació. *Nautico*, ca.

Nâutica. f. Ârt de navegar. *Nautica*.

Navâda. f. Nâu de iglesia. *Nave*.

Navâl. adj. Pertañent á bàrco, á la marineria. *Naval*.

Navârro, ra. adj. De Navârra. *Navarro*, rra.

Navegâble. adj. Lo qui pôt aguantar bàrcos qui navegan. *Navegable*.

Navegació. f. El âcte y effècte de navegar y el témps que dura el navegar. *Navegacion*.

Navegânt. p. a. de navegar. El qui navega. *Navegante*.

Navegar. v. n. Anar per mar ab bàrca. = Comerçar de una pârt á âltra. *Navegar*.

Navío. m. Bàrco grôs. *Navío*.

Naxer. v. n. V. Néxer. *Nacer*.

Nâya. f. Pònt de un carrer á âltre. *Puente*.

NE.

Ne. Partícula relativa qui se pôs sêmpre despés del verb y unida á ell, y significa la còsa de que se pârla, v. g. en Pére es á cercar esclâtassângs, y en durnè en menjarèin. *Pedro es á buscar hongos, y en trayéndolos los comerémos. Los, las*.

Nebód, da. m. f. Fiys de germâ ô de germâna. *Sobrino*, na.

Neboder, ra. m. f. Fiys de nebód ô de neboda. *Resobrino*, na.

Necedât. f. Tonteria, beneytura, imprudència. *Necedad*.

Necessâri, ria. adj. Precís, indispensable. *Necesario*, ria.

Necessâriamént. adv. Precisamént. *Necesariamente*.

Necessârias. f. pl. Llòc comú. *Necesaria*, ô *letrina*.

Necessarissim, ma. sup. Molt necessâris. *Necessarissimo*, ma.

Necessidât. f. Precisió. = Pobreza, fâlta de las còsas precisas. *Necesidad*. = Major: caguéra. *Mayor*. = Menor: pixéra. *Menor*. = Sa necessidât fâ

trabayar. *La necesidad hace d la vieja trotar.*
 —Sa necessitat no té lléy. *La necesidad carece de ley ó tiene cara de herege.*

Necessitat, da. p. p. de necessitar. = *adj.* Pòbre. *Necesitado, da.*

Necessitar. v. a. Precisar. = v. n. Tenir falta de alguna cosa. = Ser pòbre. *Necesitar.*

Necessitat. f. V. Necessitat. *Necesidad.*

Nèciamént. *adv.* Ab necedat. *Neciamente.*

Nècio, cia. *adj.* Burro, fàtuo, ignorànt, ximple. *Necio, cia.*

Necíssim, ma. *sup.* Molt nècios. *Necísimo, ma.*

Necrològi. m. Llista de la data de la mòrt dels bisbes. *Necrologio.*

Necrologia. f. Llista de mòrts. *Necrologia.*

Necrològic, ca. *adj.* Pertanyent á necrologia. *Necrológico, ca.*

Nèctar. m. Beguda dulcíssima de los déus de la fàbula. = Per analogia se diu de tot licor dols y agradable. *Nèctar.*

Nedada. f. La acció de nedar. *Nado ó nadadura.*

Nedador. m. El qui neda ó es hàbil en nedar. *Nadador.*

Nedar. v. n. Servarse demunt la aygo los animals per sos moviments. = Servarse demunt la aygo las àltres còsas. *Nadar.* = Ab s'aygo: estar dins la abundància. *Nadar.* = Devall aygo. *Bucear, chapusar ó sumurmuja.* = Passar riu, torrent, tròs de mar nedant. *Pasar d nado.*

Nefandamént. *adv.* Abominàblemènt. *Nefandamente.*

Nefandíssim, ma. *sup.* Molt nefàndo. *Nefandísimo, ma.*

Nefandíssimamént. *adv. sup.* *Nefandisimamente.*

Nefàndo, da. *adj.* Dolént, indigne, abominàble. *Nefando, da.* = Pècât nefàndo: sodomia. = Bès-tialidat. *Pecado nefando.*

Nefàri, ria. *adj.* Dolentíssims. *Nefario, ria.*

Néfas. *adv.* Usad sòlamènt en aquèsta fràse *per fàs ó per néfas*: qui vòl dir: ab rahó ó sense rahó, just ó injustamènt. *Néfas.*

Nefrític, ca. *adj.* Se diu del màl de pédra. *Nefrítico, ca.*

Negàble. *adj.* Qui de sa séua naturalesa se pòt negar. *Negable.*

Negació. f. El àcte de negar. = La partícula negativa. *Negacion.*

Negad, da. p. p. de negar, se. *Negado, da.* = *Anegado, da.*

Negador, ra. m. f. El qui nega. *Negador, ra.*

Negànt. p. a. de negar. El qui nega. *Negante.*

Negar. v. a. Dir que una cosa no es vera, no convenir. = No concedir lo que se demàna. = Amagar. *Negar.* = Es hòn dia. *Negar el habla.*

Negar. v. a. Aufegar dins aygo ó àltre líquido. *Anegar.*

Negarse. v. r. No volèr fer alguna cosa. = Fer dir que no està en càsa. *Negarse.*

Negarse. v. r. Aufegarse dins aygo ó àltre líquido. *Anegarse.* = En pòca aygo: embarassarse en pòca dificultat. *Tropezar en una china ó en un garbanzo.* = Negarse càmp, sembrat. *Agua-charse.*

Negatiu, va. *adj.* Qui nega. = Lo qui denòta negació. *Negativo, va.* = Argument negatiu: trèt del silènci de un autor, etc. *Argumento negativo.* = Precèpte negatiu: qui sèmpre y en tot tèmps obliga, el qui prohibèix. *Precepto negativo.*

Negativa. f. Negació, repulsa. *Negativa.*

Negativamént. *adv.* Ab negació. *Negativamente.*

Negligència. f. Descuyt, omissió, falta de atenció. = Peresa. *Negligencia.*

Negligènt. *adj.* Descuydad, omís, pererós. *Negligente.*

Negligèntmènt. *adv.* Ab negligència, descuyt, etc. *Negligentemente.*

Nègo. m. Paràula llatina qui servèix de negació. *Nego.*

Negòci. m. Térme genèric qui se sustitueix per los tèrmes pròpis y particulars de càda cosa. = Agència, dependència, pretenció. = Assunto, empleyo, ocupació. = Hasienda. = Interés, utilidat que se trèn del comèrs. *Negocio ó negociado.*

Negociació. f. Comèrs, manètx, tràfeg. *Negociacion.*

Negociad, da. p. p. de negociar. *Negociado, da.*

Negociador, ra. m. f. El qui negocia. *Negociador, ra.*

Negociànt. p. a. de negociar. El qui negocia. *Negociante.*

Negociànt. m. V. Negociador. *Negociante.*

Negociar. v. a. Comerciar, trafegar. = Manètxar dependèncias y negòcis. *Negociar.*

Negocièt. m. Negòci petít. *Negozuelo.*

Negociós, sa. *adj.* Cuydadós de los séus negòcis. *Negocioso, sa.*

Negre. m. El color més obscur de tots. *Negro.*

Negre, gra. *adj.* El color més obscur de tots. El qui té aquèst color. *Negro, gra.* = Com un còrp: molt negre. *Como un tizon ó como una endrina.*

Negrènc, ca. *adj.* Lo qui tira á negre. *Negral ó negrusco, ca.*

Negrèt, ta. *adj.* No molt negre. = m. f. Negres petíts. *Negrillo, illa, ito, ita ó negrecillo, illa.*

Negrèt. m. Antig depòsit de dòbbès, de òr ó plata amagad y de qui no se sàb el duèño. *Tesoro.* = Ferir es negrèt: acertar ó endevinar lo ocúlt,

la dificultât. *Acertar en el blanco ô dar en el hito*
 Negretjant. *p. a.* de negretjar. Lo qui negretja. *Negregueante.*
 Negretjar. *v. n.* Tirar á negre. = Parèxer negre. *Negrear ô negreguear.*
 Negreyó. *m.* En el sembrât. *Neguilla.*
 Negrór. *f.* Negrura. *Negrura y ant, negror.*
 Negrura. *f.* Calidât qui fâ negre. *Negregura ô negrura.* = Eu el cêl. *Cerrazon.*
 Nel. Article en llòc de *el.* *El.*
 Néma. *f.* El sêllo de la cârta ô el effècte de clòurer-la. *Nema.*
 Némeo, *ea. adj.* De Némea. *Némeo, ea.* = Jòcs némeos: los qui se feyan pròp de la garriga de Némea. *Némeos.*
 Nemeônic. *m.* El qui goñáva en dits jòcs. *Nemeónico.*
 Némine discrèpante. *adv. llatí.* Ab tots es vòts, sense contradicció. *Némine discrepante.*
 Némona. *f. pl.* y la séua flôr. *Némona.*
 Nén. Article en llòc de *d ô al,* y las més vegâdas es redundânt, axò es, no neccessári. *v. g.* Vétèn á neu Pére, qui se podia sòlamente dir: Vétèn á Pére. *A ô al.*
 Néuias. *f. pl.* Causóns tristas que en alabansa de los môrts se cantâvan per ploradoras llogâdas. *Nenias.*
 Neôfit, *ta. m. f.* El nôu convertíd. *Neôfito, ta.*
 Neografisme. *m.* Môdo nôu de escriurer contrâri á la usuâl ortografia. *Neografismo.*
 Neógrafo. *m.* El qui escriu ab nôu môdo y contrâri á la usuâl ortografia. *Neógrafo.*
 Neología. *f.* Invenció de térmes nôus ô us de véys en sentít nôu. *Neología.*
 Neològic, *ca. adj.* Pertañent á la neologia. *Neológico, ca.*
 Neologisme. *m.* Cerca de térmes nôus ô us de véys en sentít nôu. *Neologismo.*
 Neólogo. *m.* El qui cerca térmes nôus ô usa de véys en sentít nôu. *Neólogo.*
 Neomênía. *f.* El dia dos girânt. *Neomenia.*
 Népote. *m.* Parâula italiâna qui significa el parént seu que declâra el Pâpa ab aquést títol. *Népote.*
 Neptuno. *m.* El fabulós déu del mar y de las âygos. *Neptuno.*
 Nêquâquâm. *adv.* Expressió llatina qui vòl dir de ninguna manera. *Nequaquam.*
 Neréidas. *f. pl.* Las fabulosas ninfas del mar. *Nereidas.*
 Nêrvi. *m.* V. Nirvi. *Nervio.*
 Nerví. *adj.* Se diu del unguént fêt ab ôli y saim. *Nervino.*

Nes. Article en llòc de *al,* *v. g.* *puja en es puig,* en llòc de dir: *puja al pug.* *Al.*
 Nesciència. *f.* Fâlta de ciència, ignorância. *Nesciencia.*
 Nesciént. *adj.* Ignorânt. *Nesciente.*
 Néspla. *f.* Fruyt de nespléra. *Nispera, nispero ô nispola.*
 Nespléra. *f.* Ábre fruytâl. *Nispera, nispero.*
 Nét, *ta. m. f.* Fiys de fuy ô de fiya. *Nieto, ta.*
 Net, *ta. adj.* Sense brutó. *Limpio, pia.* = Lo que quèda líquido en la suma, prèu ô valor de una còsa. *Neto, ta.* = Net côm una plâta. *Limpio como un espejo.* = Fer neta alguna còsa. *Limpia:* fregânt. *Acicalar.* = Plâta ô pédras preciosas. *Sedear.* = Acabar. *Dar finiquito.* = Es grâ dâlt la éra, llévâda sa pâya. *Abalear.*
 Netedât. *f.* Asséyo, hermosura. *Limpieza.*
 Netèt, *ta. m. f.* Nêts petíts. *Netezuelo, la.*
 Netetjád, *da. p. p.* de vetetjar. *Limpiado, da.*
 Netetjar. *v. a.* Llêvar sa brutó, rentar, purificar. *Limpia.* = Sas cucas de seda: llévârlas sa brutó. *Deslechar.*
 Nêtsia. *f.* Procréació de animâls. *Cria.*
 Nêu. *f.* Vapor qui se gêla en el âyre y câu en têrra. *Nieve.* = Blânc côm la nêu. *Blanco como la nieve.* = Blânc côm la tofa de la nêu. *Blanco como el ampo de la nieve.*
 Nêu. Partícula negativa. *Nieve.*
 Néula. *f.* Hôstia. *Suplicacion.* = Ensucráda. *Barquillo.* = Còll en môllo. *Valona.*
 Neunêlla. *f.* Pârt de sa boca. *Campanilla ô gallilo.*
 Neulers. *m. pl.* Instrument para fer néulas. *Barquillero.*
 Nêuma. *f.* Figura retórica per la quâl se expréssa lo que se pensa més ab g'istos y señas que ab parâulas. *Neuma.*
 Neumátic, *ca. adj.* Lo qui ôbra ô se môu per mēdi del âyre. = Pertañent al âyre. *Neumático, ca ô pneumático, ca.*
 Neurisme. *m.* Tumor per haverse rompuda una artêria. *Aneurisma ô neurisma.*
 Neutrál. *adj.* Indiferént, el qui no es de una pârt ni de la âltra. *Neutral.*
 Neutralidât. *f.* Indiferència, indeterminació. *Neutralidad.*
 Néutre, *tra. adj.* Los nôms qui no son masculíns ni femeníns en el llatí y los vérbs qui no significan acció ni passió. *Neutro, tra.* = Néutre, tra. Hômo burro. *Zote.*
 Nevâda. *f.* La nêu que câu ô es cayguda. *Nevada, nevazo, nevisca.* = Ab vént. *Nevasca.*
 Nevar. *v. n.* Càurer nêu. *Nevar.*
 Neveter, *ra. m. f.* El qui ven nêu. *Nevero, ra.* = La câsa ahónt se ven nêu. *Neveria.*

Nevós, sa. adj. Cubèrt de néu. *Nevozo, sa.*
Nexement. m. El acte de néxer. = Càsa, família, sang. = El llòc ahònt se néix. = La càusa, origen ò principi de alguna còsa. *Nacimiento.*
Nexént. p. a. de néxer. Lo qui néix. *Naciente.*
Néxer. v. n. Surtir del vèntre de sa màre. = Surtir y aparèxer de nòu. = Dependir, venir. = Produir-se, engenrar-se. = Criar-se una còsa en àltra. = Comensar á aparèxer los ástros. *Nacer.* = Es polls. *Salir del huevo.* = Sas llevors sense sembrar-las: grèllar. *Nacerse.* = Néxer de péus: sortir bé las còsas á un, ser ditzós. *Nacer de piés.*

NL

Ni. Partícula ab que se négan los estréms. = Con-junció ab que se néga absolutamént alguna còsa.
Ni. = Ni per aquéxa. *Nipor esas.*
Niál. adj. Se diu del òu qui no produèix poll. *Hue-ro.* = Estar niál el hòmo: indispòst: mál-fét. *Estar malguisado ò mustio.*
Niál. m. El òu que se pòsa en el niaró demúnt de qui pòn una galina. *Nidal ò ponedero.*
Niaráda. f. Llocáda ò el agregát de aucèllèts qui surten de un niaró. *Nidada.*
Niaró. m. Aquélla espècie de senayó tån artificios en que las áves fàn sas séuas crías. *Nido.* = Para pòndrer sas galinas. *Ponedero.*
Nicociàna. f. pl. Tabaquéra. *Nicociana.*
Nictalope. m. El qui hey veu més en sa nit que de dia. *Nictalope.*
Nictalopía. f. Malaltía qui fà nictalope al hòmo. *Nictalopia.*
Niél. m. Rèlléu que se fà en metáll que se òbra. *Niel.*
Nielád, da. p. p. de nielar. *Nielado, da.*
Nielar. v. a.. Fer rèlléus en metáll. *Nielar.*
Nig, ga. adj. Colèrics. *Vidrioso, sa.*
Nigromància. f. Àrt supersticiós de endevinar ò fer còsas estráñas per invocació del dimòni. *Nigromancia.*
Nigromàntic, ca. adj. El qui usa de nigromància. = Pertañéut á nigromància. *Nigromántico, ca.*
Nigua. f. Insècto de Amèrica. *Nigua.*
Niguláda. f. Multitút de niguláts. *Nubada ò nublado.*
Niguladèt. m. Nigulát petít. *Nubecica, la, ta.*
Nigulát. m. Núbe. *Nube.* = Gròs y separád dels àltres. *Nubarron.* = Multitút de còsas, v. g. de estornèlls. *Nubada ò nube.*
Nimiamént. adv. Ab desmasía. *Nimiamente.*
Nimiedát. f. Desmasía, superfluidát. *Nimiedad.*
Nímio, mia. adj. Desmasiád, llargarúd, excessiu. *Nimio, mia.*

Nin, na. m. f. Allòts qui no arriban á sèt ànys.
Niño, niña. = De pedás, cartó, jugueta de ni-nas. *Muñeco, ca.* = Hòmo qui òbra ab pòca re-flecció, còm á nin. *Niño, ña de la rollona.* = Nin de momèlla: qui màma. *De teta.* = Fer es nin: ninádas. *Hacer el niño.* = Desde nin: des-de petít. *Desde niño.* = No stas nin. *No seas ni-ño.* = Já no's nin. *Ya no es niño.* = Còm á nin: sense judici. *Como niño.*
Nináda. f. Fét ò dit pròpi de nins. *Niñada.* = Fer ninádas. *Hacer niñadas.*
Niner, ra. adj. El qui se agráda de servir nins, ferlos jócs y jugar ab élls. *Niñero, ra ò niñon, na.*
Ninèt, ta. adj. Diminutiu de nin, na. *Niñito, ta, chichorrotin, chichorrotico, ica, llo, illa, ito, ita, ò nene.*
Nineta. f. Aquélla espècie de táca qui parèix ne-gra al mitx del uy. *Niña, niñeta, niñita.*
Ninetjar. v. n. Obrar còm á nins, fer ninádas. *Ni-ñear.*
Ninfa. f. Fabulosa diosa de las áygos, bòscs, garri-gas. = El iusècto qui, después de haver viscut còm á tál, se convertèix en papeyó. = La dòna jova. *Ninfa.*
Ninfo. m. El jove qui da vanidat en el vestir còm las dònas. *Ninfa.*
Ningú, na. adj. Nocáp. *Ninguno, na.* = De ningu-na manera. *De ninguna manera.*
Ningún. adj. Lo matèix que ningu, y no se pòsa sinó devánt sustantius masculíns. *Ningun.* = De ningún mòdo. *De ningun modo.*
Niní. m. Ninèt petít. *Nene.*
Ninxo. m. Concavidat dins parèt ò capèlla para po-sáry alguna estàtua. *Nincho.*
Niquél. m. Cuyro mineralisád ò cèrta sustància mi-nerál. *Niquel.*
Nirvi. m. Pàrt orgànica del còs qui servèix para los movimènts. = La pàrt més fòrta de qualsevol còsa. = La fòrsa de un argument, discurs, etc. = Los fils de las fuyas de las plàntas. *Nervio.*
Nirvièt. m. Nirvi petít. *Nervecillo.*
Nirviós, sa. adj. Ple de nirvis. = Fòrt, sòlido, enèrgic. *Nervioso, sa ò nervoso, sa.*
Nirviosidat. f. La fòrsa des nirvis. = La de un argu-mènt, de un discurs. = Flecsibilitat de los me-talls. *Nervosidad.*
Nirviúd, da. adj. El qui té bòns nirvis. = Fòrt, rò-búst en los nirvis. *Nervudo, da.*
Nit. f. La pàrt del dia en que el sòl està baix de nòstro horissonte. *Noche.* = Del dissapte ò Na-dál. *Noche buena.* = De mòros: la que se passa sense porèr dormir, encàreque se vulga. *Tole-dana.* = Nit y dia: sense cessar. *Noche y dia.*

En sa nit: en el temps de la nit. *En la noche.*
—Entrada de nit: comensament de la nit. *Entrada ô boca de noche.*—**À priméra nit:** desde que comença sa nit fins á mitjanit. *A primera noche.*—**Fer nit en algún llòc:** romàndrèy en la nit. *Hacer noche.*—**Ferse de nit.** *Hacerse de noche ô anochecer.*
Nitido, da. adj. poétic. Brillant, pur, net. *Nuido, da.*
Nitrál. m. El llòc ahont se forma el nitro. *Nitral ô nitreria.*
Nitrát. m. químic. Sál formáda per la combinació del ácido nítric ab áltra sustància. *Nitrato.*
Nitro. m. Espècie de sál. *Nitro.*
Nitrós, es. adj. Qui té nitro. *Nitroso, sa.*
Niu. m. Aucell de cásta menuda. *Pájaro.*
Niu. m. Niaró. Nido.—De lladres, etc. *Nido de ladrones, etc.*—La càsa ô habitació de un. *Nido.*—De xinxas. *Chincharrero.*—**Niu buyd:** còsa de ninguna sustància. *Badea.*—**Compòndrer ô fer es niu los aucells.** *Hacer el nido ô nidificar.*
Ninét. m. Aucellèt. *Pajarito, ta, llo, lla.*—**Niaronèt. Nidito.**
Niy. Partícula relativa. *Hay.*

NO.

No. adv. negatiu ô partícula negativa. *No.*
Nobiliári. m. Catálogo de las cásas nòbles. *Nobiliario.*
Nobilíssim, ma. sup. Molt nòble. *Nobilísimo, ma.*
Nòble. adj. El qui gòsa de noblesa per son nexement, etc. —Distingid, illustre en son gènero. —Estimáble, honoráble. *Noble.*
Nòblemént. adv. de un módo nòble. *Noblemente.*
Noblesa. f. Calidat per la qual un es nòble. —Elevació de las idèyas, de los sentiments. —Tot el cuérpo de los nòbles. *Nobleza.*
Noció. f. Conexement, idèya de una còsa. —Intelligència de un mot. *Nocion.*
Nocional. adj. Pertaiént á noció. *Nocional.*
Nociu, va. adj. Dasiós, perjudiciál. *Nocivo, va.*
Noctambulisme. m. Malaltía del noctàmbulo. *Noctambulismo.*
Noctàmbulo, la. adj. El qui camina de dormid. *Noctàmbulo, la.*
Noctiluco, ca. adj. El qui dona, despedeix llum en sa nit. *Noctiluco, ca.*
Noctivágo, ga. adj. poétic. El qui vâ de nits. *Noctivago, ga.*
Nocturlábi. m. Instrument para prènder la altura de las estréllas. *Nocturlabio.*
Noctúrn, na. adj. Lo qui se fá ô succeèix en sa nit.

Nocturno, na.—**Áve nocturna:** la qui vâ en sa nit còm mussòl. *Ave nocturna.*—**En hòra nocturna. cur.** En sa nit. *En hora nocturna.*
Noctúrn. m. Part de matinas. *Nocturno.*
Nocturnál. adj. V. Noctúrn, na. *Nocturnal.*
Nocturnamént. adv. En sa nit. *Nocturnamente.*
Nodació. f. Tumor dur demunt sas junturas des nirvis. *Nodacion.*
Nodo. m. Tumor dur demunt ets òssos. *Nodo.*
Noéma. f. Figura retòrica per la qual se fá entèndrer una còsa distinta de lo que se diu. *Noema.*
Noguer. m. Àbre. *Nogal, noguera ô nocedal.*
Noguerar. m. Terréno de molts de noguers. *Nogueral.*
Nolició. f. Àcte de la voluntat en que no se vòl una còsa. *Nolicion.*
Nolietjád, da. p. p. de nolietjar. *Fletado, da.*
Nolietjar. v. a. Llogar una bàrca. *Fletar.*
Nòlimetàngere. m. Llaga maligna, v. g. crànc, qui si la tòcan es pitjor. —Quàlsevòl còsa molt delicáda. *Nolimetàngere.*
Nòlits. m. pl. Lo que se pága de embarcar alguna còsa ô de embarcarse. *Flete.*—Los dos bastóns ab que se juga al jòc de nòlits y el jòc. *Tala.*
Nòltros. Pronòm personál y priméra persona del plural. *Nosotros.*—**Nòltros llaurám digué es mescart al hòu.** *Aramos dijo la mosca al buey.*
Nòm. m. La paràula ab que se anomenan las còsses. —Crèdit, fàma, opinió. —La priméra part de la oració gramaticál. *Nombre.*—**Apellatió:** el qui significa còsa comuna á molts, còm réy. *Apelativo.*—**Adjectiu:** el qui no pòt estar tot sòl en la oració. *Adjetivo.*—**Sustantíu:** el qui pòt estar tot sòl. *Sustantivo.*—**De batisme. De pila.**—**Defectíu:** el qui carèix de alguns casos. *Defectivo.*—**Pròpi, còm Juán, Juàna, etc.** *Propio.*—**Màl-nòm.** *Mal nombre,* y si es per burla y irrisió. *Apodo.*
Nombrád, da. p. p. de nombrar. *Nombrado, da.*
Nombrádamént. adv. Espréssamént. *Nombradamente.*
Nombramént. m. Elecció. —Cédula, despátx. *Nombramiento.*
Nombrar. v. a. Destinar, elegir. *Nombrar.*
Nombradís. f. Fàma, opinió. *Nombradía.*
Nombre. m. Agregát de unitáts. —Quàlsevòl cifra numérica. —Cantidat determináda de personas en un ràm ô en una comunidat, y axí se diu: procurador, jubilat de número. —La propiedat del nòm qui se declina, y se dividèix en singlar qui significa un, y en plural qui significa molts. —Un dels sàgráds llibres. *Número.*—**Compòst:** el número de còsses de diferent espècie, còm lliuras, sòus y diners. *Compuesto.*—**Quadrád:**

el qui se produèix multiplicàntlo per éll matéix una vegada. *Cuadrado*. = Cubic: el qui se produèix multiplicàntlo per éll matéix duas vegadas. *Cúbico*. = Denominad. V. Compòst. *Denominado*. = Impar: el qui no té mitât justa. *Impar*. = Pâr: el qui té mitât justa. *Par*. = Sencèr: el qui no es quebrât. *Entero*. = Quebrât: el qui es pâr de un sencèr, v. g. un têts. *Quebrado ò fraccion*.

Nomenclatura. f. Llista de nòms. *Nomenclatura*.
Nômina. f. Fâma. *Nombradia*.
Nominació. f. La acció de anomenar per el nòm. *Nominacion*.
Nominador. m. El nombre de demúnt el quebrât qui indica las pârts que se prenen del sencèr. *Nominador*.
Nominâl. adj. Pertañent á nòm. *Nominal*.
Nominatíu. m. El primer cás del nòm. *Nominativo*.
Non. Abreviadura de *no* y *en*. *No*.
Nona. f. Una de las párcas. = Una de las hòras en que los româns dividían el dia, qui corresponia á las tres de la târde. = Una de las hòras del résó eglesiástic. *Nona*. = *Nonas*. pl. La segona pârts del més entre los româns. *Nonas*.
Nonâl, da. adj. El qui es nâd per haver xepâd el vèntre de sa mãre. *Nonato*, ta.
Nonagèssim, ma. adj. Lo qui cumplèix el nombre norânta. *Nonagésimo*, ma.
Nonagonâl. adj. Pertañent al nombre 9. *Nonagonal*.
Nonâgono. m. Figura plana de nou ângulos y nou costâts. *Nondgono*.
Nonó. m. Cantèt para adormir als nins. *Nand*. = Fer nouó. *Hacer nand*. = Anar á fer nouó: á dormir los nins, *Ir d ia mu ò d la roró*.
Nônplusultra. adv. *Ilatí*. Para pouderar las còsas. *Non-plus-ultra*.
No-obstânt. adv. Ab tot axò. *No obstante*.
Nopâl. m. Figüera de las Iudiss, figüera de môro. *Nopal*.
Nôra. f. La dôna del fíy. *Nuera*. = Pârts de sa frexura. *Cuajar*.
Nôrahôna. f. Félicitació. *Norabuena*.
Nôramâla. f. *Noramala*. = Vètèn á nôramâla. *Vete d noramala*.
Norânta. adv. Nou vegâdas dèu. *Noventa*.
Norantí, na. adj. El qui té norânta âûys. *Noventon*, na.
Nôrd. m. El vènt de tramuntâna. *Nord*.
Nordèste. m. El vènt de grég. *Nordeste*.
Nordestear. v. n. Inclinar-se sa búxula al llevânt. *Nordestear*.
Nordoueste. m. El mestrâl. *Nordoueste*.
Nordovestear. v. n. Inclinar-se sa búxula al pouént. *Nordovestear*.

Norès. m. El no ser. = Ninguna còsa. = Pòe ò molt pòe. *Nada*. = Hòmo. *Juan Palomo*.
Nôrma. f. Llèy, rétgla. *Norma*. = Pâga de anar escòla. *Salario*.
Normândo, da. adj. De Normandia. *Normando*, da.
Norte. m. La tramuntâna y el vènt. = Direcció, guâ. *Norte*.
Noruèste. m. Es. mestrâl. *Norueste*.
Nos. Pronòm personâl. *Nos*.
Nôsa. f. Embaràs, impedimènt. *Obstacula*. = El qui en fâ. *Obstante*, *obstáculo*. = Fer nôsa. *Obstar*.
Nosâltres, tras. Pronòm. V. Nôltros. *Nosotros*, tras.
Noser, ra. adj. El qui fâ nôsa. *Obstante*. = Á sa tâula. *Pegote*.
Nôssas. f. pl. Casamènt ò la sèua lèsta, *Boda*. = De pòbre; de pòc concèrt. *Bodas de hongos*.
Nossomântica. f. Art de curar per encantamènt. *Nosomântica*.
Nostalgia. f. Gânas fòrtas de tornar y vèurer sa sèua pàtria. *Nostalgia*.
Nostrâmo. m. Abreviadura de nôstro âmo. *Nuestramo*.
Nôstro, tra. adj. Lo que nos es pròpi ò nos pertâny. = m. f. El qui es del nôstro partít, etc. *Nuestro*, tra.
Nôstron. adj. Lo matéix que nôstro. *Nuestro*.
Nôta. f. Márca, señâl. = Observació, repâro de las accions de los âltres. = Apuntació de algunas còsas. = Tâca de infâmia. = La cifra musical. *Nota*.
Notâble. adj. Digne de atenció. = Grâve. *Notable*.
Notâblemènt. adv. Señalâdamènt. *Notablemente*.
Notació. f. ant. *Nôta*. *Notacion*.
Notâd, da. p. p. de notar. *Notado*, da.
Notar. v. a. Apuntar, marcar, censurar, criticar, observar, señalar, etc. *Notar*.
Notâri. m. Escrivâ en qui residèix la fe pública. *Notario*.
Notaría. f. El ofici ò la oficina del notâri. *Notaria*.
Notariâtge. m. El nombramènt de notâri. *Notariato*.
Nôtas. f. pl. Las escripturas de notâri. *Notas*.
Noteta. f. Petíta nôta. *Notilla*.
Noticia. f. Ciència, conexemènt. = Avis. = Novèdât. *Noticia*. = De botigó. *De horno*. = Grossa y coneguda per fâlsa. *Pajarota* ò *pajarota* a. = Volânt. *De calle*. = Bôua noticia: lo que se diu quând se avisa para menjar. *Santa palabra*. = Axò es sa primèra noticia. *Ahora lo oigo*.
Notiâd, da. p. p. de noticiar. *Noticiado*, da.
Noticiar. v. a. Avisar, fer á sâber. *Noticiar*.
Noticier. m. El qui cerca noticias. *Paradisiere*.
Noticiós, sa. adj. Instruïd, informâd. = Erudit, sâ-

hi, qui té molts de conexeménts. *Noticioso, sa.*
Notificació. f. El ácte de notificar. *Notificacion.*
Notificád, da. p. p. de notificar. *Notificado, da.*
Notificar. v. a. Donar noticia de alguna còsa. =
cur. Fer á saber. Notificar.
Notíssim, ma. sup. Molt conegúd. *Notissimo, ma.*
Notòri, ria. adj. Evidént, manifest. *Notorio, ria.*
Notòriamént. adv. Manifestamént. *Notoriamente.*
Notoriedát. f. Conexemént públic, evidència de un
fét generalmént reconegúd. *Notoriedad.*
Nou. Abreviadura de *no*, y heu, qui vòl dir *no*,
lo. No, lo, v. g. *Nou sé. No lo sé.*
Nôu. f. El frayt del nogner. *Nuez:* cova: la qui
no té bassó ò lo té pudrid. *Vana.* = La de ciprer.
Muez ò galbulo. = De se gargamèlla. *Nuez ò la-*
ringe. = Moscàila. *Moscada.*
Nôu. m. El agregát de nôu unidáts. = La cifra 9.
Nueve = Nôucénts, nôu mil, etc. *Nuevecientos,*
nueve mil, etc.
Nôu, va. adj. Fresc, recént, qui coménsa á ser,
á aparèxer, fét de pôc, que se veu ò se òu per
se priméra vegáda. = Refét, renovád. = Princi-
piánt, novici, etc. *Nuevo, va.* = Quey há' de
nôu ? *Qué hay de nuevo?* = Venir de nôu una
còsa: causar admiració ò novédát. *Coger de*
nuevo.
Nôva. f. Noticia, novédát. *Nueva.*
Nôvamént. adv. Recéntmént, de pôc témps. *Nue-*
vamente.
Novació. f. cur. Barát de un contrácte en áltre.
= Renovació de contrácte ò de obligació. *No-*
vacion.
Novád, da. p. p. de novar. *Novado, da.*
Novar. v. a. Renovar la obligació contrêta. *No-*
var.
Novè, na. adj. Lo qui conté el nombre nôu y lo
qui lo compléta. *Noveno, na.*
Novè. m. Una de las nôu párts en que se dividèix
un tot. *Noveno.*
Novédát. f. Estát de las còsas recént sétas, disco-
rregudas ò nôvamént oídas ò vistas ò la séua
mutació. *Novedad.*
Noveléro, ra. adj. Curiós, amíg de novédáts. =
Vário en el séu proceir. *Novelero, ra.*
Novelista. m. Escriptor de novèllas. *Novelista ò*
novelador.
Novèlla. f. Història fingida. = Ficcíó, mentida. =
Quàlsevòl lléy nôva de los emperadors asagida
al còdig de Justiniano. *Novela.*
Novèll, lla. adj. Nôu, principiánt. *Novel.*
Novèlláda. f. Partida de animáls joves. *Cria.*
Novembre. m. El onzè més del ány. *Noviembre.*
Novena. f. Espáy de nôu dias dedicáds á Déu ò á
algún de los séus sánts. = El llibrèt qui conté las

oracions de la novena. *Novena.*
Novenári. m. Lo matéix que novena. *Novenario.*
Noviánsas. f. pl. Bodas.
Novici, cia. adj. Nôu, principiánt. = El qui es-
tá á pròva en las ordes religiosas. *Novicio, cia.*
Noviciát. m. El témps de estar á pròva y el llòc
ahónt están los novicia. *Noviciado.*
Noviluni. m. El giránt. *Novilunio.*
Novíssim, ma. adj. El últim en el orde de las cò-
sas. *Novísimo, ma.*
Novíssimamént. adv. Molt recént. *Novísimamente.*
Novíy, ya. m. f. Recént casáds. *Novio, via.*
Noy. Abreviadura de *no* y *hey. No.*
Nôy, ya. m. f. Terme catalá. Allòts. *Muchacho,*
cha.

NU.

Nuád, da. p. p. de nuar. *Anudado, da.* = En-
redado, da.
Nuar. v. a. Ajustar, unir sént nuus. *Anudar.*
Nuarse sa veu. No podèr parlar. *Anudarse.* = Qa y
cussa, etc. *Enredarse.*
Nube. f. Agregát de vapors pujáds de la tèrra y
mar al áyre. *Nube.*
Nuca. f. La párt superior de las espállas. *Nuca.*
Nudríd, da. p. p. de nudrir. *Nurido, da.*
Nudrir. v. a. Alimentar, criar, mantenir. *Nutrir*
y ant. nudrir.
Nullidát. f. Defècte, tátxa, vici. *Nulidad.*
Nullo, la. adj. Inválid, de ningún valor. *Nulo, la.*
Numantí, na. adj. De Numància voy en dia Sô-
ria. *Numantino, na.*
Númen. m. Fálssa divinidad del paganisme. = D'u.
= Gèni poètic, ardor, fòc de la poesia. *Nít-*
men. = Númen tutelar: àngel custòdi. *Númen*
tutelar.
Numeráble. adj. Lo que se pôt contar per nom-
bres. *Numerable.*
Numeració. f. El ácte y efècte de contar per nom-
bres. *Numeracion.*
Numerád, da. p. p. de numerar. *Numerado, da.*
Numerador. m. El nombre qui está demunt de
un quebrát. *Numerador.*
Numerál. adj. Qui denòta un nombre. *Numeral.*
Numerar. v. a. Contar per el orde dels nombres.
Numerar. = Posar nombres á los fòls ò páginas.
Numerar ò foliar.
Numerári, ria. adj. Pertañent á los nombres. *Nu-*
merario, ria.
Numerári. m. Diner efectiu. *Numerario.*
Numeráta pecunia. adv. llati. Dóbbés contánts. *Nu-*
merata pecunia.
Numèric, ca. adj. Individuál, pròpi al individuo.
= Relatiu al nombre. *Numérico, ca.*

Numéricament. *adv.* Individuàlmént. *Numérica-mente.*

Número. *m.* V. Nombre. *Número.* = Número àureo: espáy de dénou àfys. *Número dureo* ó *decem-novenal.*

Numéros, *sa.* *adj.* Copiós, qui es en grán nombre. = Harmoniós. *Numerozo, sa.*

Numérosament. *adv.* En grán nombre. = Abcadència; ab harmonía. *Numerosamente.*

Numérosidat. *f.* Grán cantidat. *Numerosidad.*

Numérosíssim, *ma.* *sup.* Molt en número. *Numerosísimo, ma.*

Numisma. *m.* Moneda. *Numisma.*

Numismàtic, *ca.* *adj.* Pertañent á las monedas y medallas antigas. *Numismático, ca.*

Numismàtica. *f.* Descripció de las monedas y medallas antigas. *Numismática.*

Numismatografia. *f.* Numismàtica. *Numismatografía.*

Numulári. *m.* El qui comerciá ab el diner. *Numulario.*

Nunci. *m.* Enviad, missatge. = Embaxador del Pápa. *Nuncio.*

Nunciatura. *f.* Empléyó, dignidat de nunci. = El tribunal ó casa de la nunciatura. *Nunciatura.*

Nuncio. *m.* V. Nunci. *Nuncio.*

Nuncupatiu, *va.* *adj.* Se diu del testamént no escrit, sinó de paràula devánt testimonis. = Lo qui té el nóm de una còsa y no la reyalidat.

Nuncupativo, *va.*

Nuncupatòri, *ria.* *adj.* Dedicatòria: parlant de una obra, etc. *Nuncupatorio, ria.*

Nundinàls. *f. pl.* Las vuyt priméras llettras del alfabeto. *Nundinales.*

Mupciál. *adj.* Pertañent á matrimoní. *Nupcial.*

Nupcias. *f. pl.* Matrimoní, nòssas. *Nupcias.* = De priméras, segonas, etc. nupcias: infants del primer, según, etc. matrimoní. *De primeras, segundas, etc. nupcias.*

Nutació. *f. botànic.* Direcció de la plànta del costat des sòl. *Nutacion.*

Nutra y nutria. *f.* Animál amfibio. *Nutra, tria.*

Nutrició. *f.* Operació per la qual es còs es nudreix. *Nutricion.*

Nutrimént. *m.* Alimént. *Nutrimiento.*

Nutriméntal. *adj.* Qui alimenta. *Nutritional.*

Nutritiu, *va.* *adj.* Qui nudreix. *Nutritivo, va* ó *nutricio, cia.*

Nuu. *m.* Lligadura, vínculo. = Dificultat, doble. = Grop de àbre. = De sa gargamèlla. *Nudo.* = Corredor. *Lazo corredor.* = Dels dits. *Artejo* ó *nudillo.* = De duas bàgas. *Lazada.* = Que se fà á còrda paraque no se desfàsse. *Trancahilo.* = De tejedor. *De tejedor.* = Que ell matèix se fà al fil casint. *Oqueruela.*

Nuu, *ua.* *adj.* Despuýad. *Nudo, da.*

Nuèt. *m.* Nuu petit. *Nudillo.*

Nuós, *sa.* *adj.* Lo qui té molts de nuus. *Nudoso, sa.*

ÑÑ

Ñ. *f.* Llettra sètzena del alfabeto. *Ñ.*

Ñão. *m.* Tây ó ferida gròssas, *Grande incision.*

ÑÑ

Ñic-ñac. *m.* Disputa, contienda, brega curta. *Ñic-rasc.*

Ñôñ, *m.* Pòrc. *Gocho* ó *guarra.*

OBC

Ó. *f.* Llettra dècima tèrcia y la quàrta de las vocals. *O.*

Ó. Interjecció. = Partícula disjuntiva. = Cifra aritmética qui significa zèro. *Q.* = La màre de Déu de la Ó: de la Espèrànça. *Nuestra señora de la O.*

Obcecació. *f.* Ceguedat. *Obcecacion.*

Obcecád, *da.* *p. p.* de obcecar, *se.* *Obcecarlo, da.*

Obcecar. *v. a.* Cegar, emluernar. *Obcecar.*

OBE

Obcecar-se, *v. r.* Cegarse. *Obcecar-se.*

Obduració. *f.* Duresa, obstinació. *Obduracion.*

Obediència. *f.* Subjecció á la voluntat de àltri. = La docilidat ab que los animáls se subjeñtan al hòmp. = Orde per escrit que un superior dona á un religiós para mudar de couvènt. = El superior de la escola de Cristo. *Obediencia.*

Obedienciál. *adj.* Pertañent á la obediència. *Ober*

dencial.

Obedient. *adj.* El qui obedeix. = Puntual, summis. *Obediente.*

Obedientissim, *ma. sup.* Molt obediénts. *Obedientissimo, ma.*

Obedir, *da. p. p.* de obeir. *Obedecido, da.*

Obedidor, *ra. m. f.* El qui obedeix. *Obedecedor, ra.*

Obeir. *v. a.* Cumplir, fer lo que se mana. = Déxarse menar los animals. = Cedir las cosas inanimadas. *Obedecer.*

Obelisco. *m.* Espècie de piràmida. = Señal ab que se nota alguna cosa en el marge de un escrit. *Obelisco.*

Obessidat. *f.* Demasiad greix del cos huma. *Obesidad.*

Óbi. *m.* Tió en forma de canál para hèner animals. *Ganella.*

Óbice. *m.* Embaràs, impediment. *Óbice.*

Óbit. *m.* Fe de mòrt. *Fe de muerte ó de entierro.*

Objecció. *f.* Argument en contràri. = Acusació. *Objecion.*

Objectad, *da. p. p.* de objectar. *Objetado, da.*

Objectar. *v. a.* Refutar, replicar, acusar. *Objectar.*

Objècte. *m.* Lo que se presenta á la vista y lo que se percèb per qualsevol sentit. = Fi y térme de las potèncias. = Intént á qui se dirigèix alguna cosa. = La matèria de que tracta una ciència. *Objeto.*

Objectiu, *va. adj.* Pertañent á objècte. *Objetivo, va.*

Objectivament. *adv.* En quant al objècte ó per rahó de ell. *Objetivamente.*

Ob'ació. *f.* Sacrifici, ofèrta. *Oblacion.*

Oblata. *f.* La hòstia y vi oferids en la missa ántes de la consagració. *Oblata.* = Áltra cosa oferida. *Oblada.*

Oblèya. *f.* Pasta de hòstia teñida. *Oblea.*

Oblicuament. *adv.* Ab oblicuidat. *Oblicuamente.*

Oblicuidat. *f.* Direcció de través ó de costat. *Oblicuidad.*

Oblicuo, *cua. adj.* Lo qui está ab oblicuidat. *Oblicuo, cua.*

Obligació. *f.* Deute, precisió, vínculo. = Correspondència que se deu al benèfici rebud. *Obligacion.*

Obligad, *da. p. p.* de obligar, se. *Obligado, da.*

Obligant. *p. a.* de obligar. El qui obliga. *Obligante.*

Obligar. *v. a.* Forsar, precisar, violentar. = Empeñar, goñar la voluntat de algu. *Obligar.*

Obligarse. *v. r.* Posarse obligació. *Obligarse.*

Obligat. *m.* Cert cant ó tocada. *Obligado.*

Obligatòri, *ria. adj.* Lo qui obliga. *Obligatorio, ria.*

Oblocracia. *f.* Govern popular. *Oblocracia.*

Oblongo, *ga. adj.* Molt llarg. *Oblongo, ga.*

Obnòcsi, *sia. adj.* Esposad á... *Obnoxio, xia.*

Óbra. *f.* Qualsevol cosa feta per un agent. = Escrit, llibre, tractat. = Feyna de menestral. = Edifici que se vá fent. = Qualsevol acció moral qui se encamina al profit de la ànima. *Obra.* = Feta á grapadas: comsevuya. *Hecha con los piés ó con la pezuña.* = Fina de València. *Loza.* = De gerrrer: escudellas: plats, etc. *Terralla.* = De iglesia. *Fabrica.* = De passamaner. *Pasamaneria.* = De réy: llarga ó costosa. *De romanos ó del Escorial.* = Posar en obra: ezeutar una cosa. *Poner en obra.* = Ni obra bona ni paraula dolenta. *Ni obra buena ni palabra mala.*

Obrad, *da. p. p.* de obrar. *Obrado, da.*

Obrador, *ra. m. f.* El qui obra. *Obrador, ra.*

Obrar. *v. a.* Fer, construir, edificar, produir. = Fer elècte un remey ó medicina. *Obrar.* = Los gerrers. *Plasmar.* = Obrar ab molt de secret. *Andar con zapatos de fieltro.* = Obrar bé y dexar fer á Déu. *Obrar bien que Dios es Dios.*

Óbraspias. *f. pl.* Llegats piadosos. *Mandapia.*

Obrat. *m.* Rôha en qui hey há fils qui sobrepujan á àltres. *Brochado.*

Obrecció. *f.* Narració ó súpplica en qui se cälla un fet vertader. *Obreccion.*

Obrectici, *cia. adj.* Lo que se llogra ab obrecció. *Obrecticio, cia.*

Obrecticiament. *adv.* Ab obrecció. *Obrecticiamente.*

Obrer, *ra. m. f.* El qui fa feyna. = El qui se cuyda de cosa de iglesia. *Obrero, ra.*

Obreria. *f.* El càrreg dels obrers. *Obreria.*

Obreta. *f.* Óbra petita. *Obrilla.*

Obrir. *v. a.* Posar descubèrt y patènt lo qni està va tancad. = Destapar. = Xapar. *Abrir.* = Brètxa, camí, pas, es cap, etc. *Abrir brecha, paso, camino, la cabeza, etc.* = Un animal después de mòrt. *Despanzurrar.* = El cor á algu: esplicarse ab ell, etc. *Abrir el corazon.* = Es grifó de bota paraque ràtx. *Espitar.* = Ets uys com un saler: mirar ab molta curiosidat. *Aguzar la vista.* = Un pam d'oreya: escoltar ab molta atenció. *Aguzar las orejas.* = La escôrxa del àbre que se empèlta para posáry sa muda. *Despegar la corteza.* = Sa pórtia: donar motiu y ocasió para fer lo matèix. *Abrir la puerta.*

Obris. *adj.* Se diu del òr molt fi y pur. *Obrizo.*

Obscenament. *adv.* Deshonèstament. *Obscenamente.*

Obscenidat. *f.* Deshonèstidat. *Obscenidad.*

Obsceno, *na. adj.* Brut, deshonèst. *Obsceno, na.*

Obscur y àltres. *V. Obscur, etc.*

Obsecuent. *adj.* Obedient, summis. *Obsecuente.*

Obsèqui. *m.* Obediència, summissió. = Condescendència, bòn ofici, servèy. *Obsequio.*
 Obsequiád, da. *p. p.* de obsequiar. *Obsequiado, da.*
 Obsequiadór, ra. *m. f.* El qui obsequia. *Obsequiador, ra.*
 Obsequiánt. *p. a.* de obsequiar. = *adj.* El qui obsequia. *Obsequiante.*
 Obsequiar. *v. a.* Cortetjar, fer la cort, procurar agradar, servir. *Obsequiar.*
 Obsequiós, sa. *adj.* Cortetjador, summiss. *Obsequioso, sa.*
 Obsequiosamént. *adv.* Ab obsèqui. *Obsequiosamente.*
 Observáble. *adj.* Lo qui pòt ser observád. *Observable.*
 Observació. *f.* Nòta, reflexió, repáro. = *Observância.* *Observacion.*
 Observád, da. *p. p.* de observar. *Observado, da.*
 Observador, ra. *m. f.* El qui obsérva. *Observador, ra.*
 Observador. *m. V.* Observatòri. *Observador.*
 Observância. *f.* Compliment ecrácte. = El antíg' estat de las religiós á diferència de la reforma. *Observancia.*
 Observánt. *p. a.* de observar. El qui obsérva. *Observante.*
 Observánt. *m.* El religiós de san Francèsc de la Observância. *Observante.*
 Observantíssim, ma. *sup.* Molt observánt. *Observantísimo, ma.*
 Observar. *v. a.* Advertir, espècular, mirar ab reflexió, notar, reparar. = Cumplir y guardar lo que se múnia ò està manád. *Observar.*
 Observatòri. *m.* Llòc alt y destinád para observar las estréllas. *Observatorio.*
 Obsés, sa. *adj.* Atormentád esteriormént per los esperíts malignes. *Obseso, sa.*
 Obsessió. *f.* Assistència exterior del dimòni en un còs. *Obsesion.*
 Obsidionál. *adj.* Pertañént á siti de una plássa. *Obsidional.*
 Obstácle. *m.* Embarás, impedimént. = Oposició. *Obstáculo.*
 Obstánt. *p. a.* de òstar. Lo qui òsta. *Obstante.*
 = No obstánt: encáreque. *No obstante.*
 Obstar. *v. n.* Embarassar, impedir: = Oposarse. *Obstar.*
 Obstinació. *f.* Pertinàcia, porfía, tenacitát. *Obstinacion.*
 Obstinád, da. *adj.* Contumás, pertinàs. *Obstinado, da.*
 Obstinadamént. *adv.* Ab contumàcia. *Obstinadamente.*
 Obstinadíssim, ma. *sup.* Molt obstináds. *Obstina-*

disimo, ma.

Obstinarse. *v. r.* Persistir, porfiar. *Obstinarse.*
 Obstrucció. *f.* Tapamént de las vías del còs causád per los humors. *Obstruccion.*
 Obstruíd, da. *p. p.* de obstruir, se. *Obstruido, da.*
 Obstructíu, va. *adj.* Lo qui càusa obstruició. *Obstructivo, va.*
 Obstruir. *v. a.* Tapar los humors las vías del còs. *Obstruir.*
 Obstruirse. *v. r.* Taparse las vías del còs. *Obstruirse.*
 Obtenció. *f.* Consecució, lògro. *Obtension.*
 Obtengúd, da. *p. p.* de obtenir. *Obtenido, da.*
 Obtenir. *v. a.* Alcansar, conseguir, lograr. *Obtener.*
 Obtént. *m.* Renda eglesiástica qui servèix de congrua. *Obtento.*
 Obtestació. *f.* Amenàssa, protèsta. *Obtestacion.*
 Obtús, sa. *adj.* Escocád, espuntád. *Obtuso, sa.*
 Obtussàngulo, la. *adj.* Lo qui té un àngulo obtús. *Obtusángulo, la.*
 Obuè. *m.* La trompa de càsea. *Obuè.*
 Obús. *m.* Cèrta pèssa de artillería. *Obus.*
 Obvenció. *f.* Profit casual qui sobrevé al principi. *Obvencion.*
 Obviád, da. *p. p.* de obviar. *Obviado, da.*
 Obviar. *v. a.* Evitar, fugir, apartar de lo que pòt ser contrári. *Obviar.*
 Óbvio, via. *adj.* Lo qui se pòsa ò se tròha devánt els uys. = Clar, patént, qui no té dificultat. *Óbvio, via.*

OC.

Óca. *f.* Àve. *Oca, ansar ò pato.* = Jòc. *Oca.*
 Ocalá. Interjecció. Vulga Déu. *Ojald.*
 Ocasíó. *f.* Témps. = Càusa, motiu. *Ocasion.*
 Ocasionád, da. *p. p.* de ocasionar. *Ocasionado, da.*
 Ocasionador, ra. *m. f.* El qui ocasiona. *Ocasionador, ra.*
 Ocasional. *adj.* Lo qui dona ocasió ò sobrevé per accidént. *Ocasional.*
 Ocasionalmént. *adv.* Per accidént. *Ocasionalmente.*
 Ocasionar. *v. a.* Donar ocasió. = Mòurer, escitar. = Posar en perill. *Ocasionar.*
 Ocasioneta. *f.* Diminutíu de ocasió. *Ocasioncilla, ita.*
 Occéano. *m.* El mar grán. *Océano.*
 Occidént. *m.* Es ponént. *Occidente.*
 Occidentál. *adj.* Pertañént al occidént. *Occidental.*
 Occipici. *m.* Es clotèll. *Occipicio.*
 Occipitál. *adj.* Pertañént al òs des clotèll. *Occipital.*
 Occurrència. *f.* Succés casual. = Espècie que vé á la imaginació. *Ocurrencia.*
 Occurrént. *p. a.* de ocurrir. Lo que succeïx. *Ocurrente.*

Occurríu, da. *p. p.* de ocurrir. *Occurrido, da.*
 Ocurrir. *v. n.* Succeir. = Venir á la memòria ò al pensament. *Ocurrir.*
 Óci. *m.* Ociosidat. *Ocio.*
 Ocios, sa. *adj.* Málfeuer, pererós, el qui no fa res. *Ocioso, sa.*
 Ociosament. *adv.* Sense fer res. *Ociosamente.*
 Ociosidat. *f.* Málfeueria. *Ociosidad.*
 Ócra. *f.* Tèrra gròga. *Ocre.*
 Octàedro. *m.* Un dels cinc còssos regulars qui còsta de vuyt triàngulos equiláteros. *Octaedro.*
 Octagonal. *adj.* Pertaiént al octàgono. *Octagonal.*
 Octàgono. *m.* Figura de vuyt costats. *Octàgono.*
 Octàgono, na. *adj.* Lo qui còsta de vuyt costats. *Octàgono, na.*
 Octant. *m.* Instrument para prènder la altura del sòl y para àltres observacions. *Octante.*
 Octàpla. *f.* Biblia en vuyt idiomas. *Octapla.*
 Octáu, va. *adj.* Lo qui enclòu el nombre 8. *Octavo, va.*
 Octáu. *m.* La octáva pàrt de nn tot. *Octavo.*
 Octáva. *f.* Espáy de vuyt dias en que la Iglesia celebra la fésta de algún mistèri ò de algún sànt. = Composició de vuyt versos. = Llibre qui conté el réso de una octáva. = La veu qui completa el diapassón. *Octava.* = Privilegiada: la qui no dona llòc á àltre sànt. *Cerrada.*
 Octavád, da. *p. p.* de octavar. = *adj.* Lo qui té vuyt costats. *Octavado, da.*
 Octavar. *v. a.* Fabricar en forme octaváda. *Octavar.* = Formar las octávas en instrument de còrdas. *Octavar.*
 Octavári. *m.* La fésta qui se fa en los vuyt dias de la octáva. *Octavario.*
 Octentèssim, ma. *adj.* La vuytantena pàrt de vuytanta. *Octentésimo, ma.*
 Octogènari, ria. *adj.* El qui té vuytanta àñys. *Octogenario, ria.*
 Octogentèssim, ma y octogèssim, ma. *adj.* La vuytantena pàrt de un tot. *Octogentésimo, ma.* = *Octogésimo, ma.*
 Octosillàbic, ca. *adj.* Compòst de vuyt síllabas. *Octosilábico, ca.*
 Octosillabo, ba. *adj.* De vuyt síllabas, parlant de vers. *Octosilabo, ba.*
 Octostil. *m.* Edifici de vuyt colúmnas de front. *Octostilo.*
 Octuogèssim, ma. *adj.* V. Octogèssim. *Octuagésimo, ma.*
 Octubre. *m.* El desè més del àny. *Octubre.*
 Octuplicar. *v. a.* Multiplicar per 8. *Octuplicar ò octuplar.*
 Óctuplo, pla. *adj.* Lo qui conté vuyt vegádas. *Óctuplo, pla.*

Ocular. *adj.* Pertaiént als uys. = El qui veu ab sos pròpis uys. *Ocular.* = Testimòni ocular ò de vista: el qui hà vist la còsa per sos pròpis uys. *Testigo ocular.*
 Ocularment. *adv.* Visiblement. *Ocularmente.*
 Oculista. *m.* Cirugiá para mál de uys. *Oculista.*
 Ocúlt, ta. *adj.* Amagád, ignorád, secrèt, retirád. *Oculto, ta.*
 Ocultació. *f.* El àcte y efecte de ocultar. *Ocultacion.*
 Ocultád, da. *p. p.* de ocultar, se. *Ocultado, da.*
 Ocultador, ra. *m. f.* El qui oculta. *Ocultador, ra.*
 Ocultament. *adv.* De amagád. *Ocultamente.*
 Ocultar. *v. a.* Amagar, encubrir, cállar. *Ocultar.*
 Ocultarse. *v. a.* Amagarse. *Ocultarse.*
 Ocupació. *f.* Assunto, feyna, negóci. = Cuydado: traháy, etc. *Ocupacion.*
 Ocupát, da. *p. p.* de ocupar. = *adj.* Distrèt, empléyád, impedíd. *Ocupado, da.*
 Ocupador, ra. *m. f.* El qui ocupa. *Ocupador, ra.*
 Ocupar. *v. a.* Umplir un espáy ò llòc. = Donar feyna que fer. *Ocupar.*
 Ocuparse. *v. r.* Empléyarse en alguna còsa. *Ocuparse.*
 Occurrència y àltres. V. Occurrència, etc.
 Ocxávo. *m.* Moneda equivalent á un diner mallorquí. *Ochavo.* = No vâl un ocxávo: norès. *No vale un ochavo.*

OD.

Óda. *f.* Càsta de poema líric. *Oda.*
 Odalisca. *f.* Dòua de serrall. *Odalisca.*
 Odeó. *m.* Teàtro de Atenas. *Odeon.*
 Ódi. *m.* Avorrimént, màta voluntat. *Odio.*
 Odiád, da. *p. p.* de odiar. *Oliado, da.*
 Odiar. *v. a.* Tenir òdi, avorrir. *Odiar.*
 Odiarse. *v. r.* Ferse odiós. *Odiarse.*
 Odiós, sa. *adj.* Avorrible. *Odioso, sa.*
 Odiosament. *adv.* Ab òdi. *Odiosamente.*
 Odiosíssim, ma. *sup.* Molt odiosos. *Odiosísimo, ma.*
 Odisséa. *f.* Poéma de Homéro. *Odisea.*
 Odométro. *m.* Instrument para sáber lo que se hà caminád. *Odometro.*
 Odontalgia. *f.* Mál de hárrias. *Odontalgia.*
 Odontálgic, ca. *adj.* Se diu dels remèys para curar el mál de hárrias. *Odontálgico, ca.*
 Odoráble. *adj.* Qui fa hòu olor. *Odorable.*
 Odoriferíssim, ma. *sup.* Lo qui despedèix molt de olor. *Odoriferísimo, ma.*
 Odorífero, ra. *adj.* Lo qui despedèix hòu olor. *Odorifero, ra.*
 Odre. *m.* Pell de boc cusida para dur òli, etc. *Odre ò pellejo, y en Aragó. Boto.* = Pell de hòu cusida còu un odre. *Odrina.*

Odrer. *m.* El qui fa odres. *Obrero.*
 Odrèt. *m.* Odre petit. *Odresillo* ò *odrezuelo.* =
 Para dur vi. *Botillo.*
 Oèste. *m.* El ponént y el vént de ponént. *Oeste.*

OF.

Ofèndrer. *v. a.* Desagradar, fer dâny, injuriar, violar. *Ofender.*
 Ofèndrerse. *v. r.* No càurer bé una còsa, picarse. *Ofenderse.*
 Ofenú. *m.* Pasta de sucra pastada ab òli de mellas dolsas. *Alfeñique.* = Més b'ân que un ofení. *Mas blando que alfeñique.*
 Ofènsa. *f.* Agrâvi, dâny, disgúst, injuria. = Culpa, pécat. *Ofensa.*
 Ofensió. *f.* Ofènsa. *Ofension.*
 Ofensiu, *va. adj.* Lo qui ofén, qui servèix per ofèndrer. *Ofensivo, va.*
 Ofensiu. *m.* Tot lo qui servèix per defensar. *Ofensivo.*
 Ofensivament. *adv.* De un mòdo ofensiu. *Ofensivamente.*
 Ofensor, *ra. m. f.* El qui ofén. *Ofensor, ra.*
 Oferént. *m. f.* El qui oferèix. *Oferente.*
 Oferíd, *da. p. p.* de oferir. *Ofrecido, da.*
 Oferidor, *ra. m. f.* El qui oferèix. *Ofrecedor, ra.*
 Oferiment. *m.* La acció de oferir. *Ofrecimiento.*
 Oferir. *v. a.* Promèter. = Presentar. = Dedicar, consagrar á Dén. = Posar prèu. *Ofrecer.* = Per pura cerimònia. *Por pura ceremonia* ò *ofrecer con la boca chica.*
 Oferirse. *v. r.* Entregar-se per fer lo que àltre vuya. = Venir alguna còsa á la imaginació. *Ofrecerse.*
 Ofèrta. *f.* Oferiment. *Oferta.* = Donatín á Dén y á los sânts en sufrâgi de los difûnts. = Lo que se oferèix en el ofertòri de la missa. *Ofrenda.*
 Ofertòri. *m.* El àcte de oferir. = Pàrt de la missa en que el sacerdot oferèix el pâ y el vi, y la antífona que se diu ântes. *Ofertorio.*
 Ofès, *sa. p. p.* de ofèndrer, se. *Ofendido, da.*
 Ofici. *m.* Càrreg, empleyo, ministèri, ocupació. = Serviç, favor. = Professió de algún ârt. *Oficio.* = Pèndrer bòn ofici: un ofici qui trèu. *Aprender buen oficio.* = Passar ofici: comunicar ordes. = *Pasar oficio.* = De ofici: ab formalidat. *De oficio.* = Fer bõns ofics: bõns servèys. *Hacer buenos oficios.* = Fer es seu ofici: cumplir es seu càrreg. *Hacer su oficio.* = Sense ofici ni bènèfici. Se diu de un pererós qui no té mèdis per viurer, ni vòl trabayar. *Sin oficio ni beneficio* ò *¿qué oficio teneis? Este que veis.*
 Ofici. *m.* Pàrt de breviâri qui se diu cada dia. *Oficio.* = De difûnts. *De difuntos.* = Pârvo: ofi-

ci de la Mãre de Dén. *Parvo.*

Ofici. *m.* La missa conventuâl, la cantada. *Missa conventual, cantada.* = Major: la qui se diu ab més solemnidat que las àltras. *Mayor.* = Desgâl. *Misa del gallo.* Solemne: ab ministres. *Solemne.*
 Oficial. *m.* El militar de alféres en amúnt. = El empleyad en alguna oficina. *Oficial.* = El sâtz. *Oficial sache.*
 Oficialèt. *m.* Oficial menú. *Oficialico, llo, to.*
 Oficialia. *f.* El empleyo de oficial de oficina. *Oficialia.*
 Oficialidat. *f.* El agregat de oficials de retgimènt ò de exèrcit. *Oficialidad.*
 Oficiant. *m.* El diâca ò subdiâca qui assistexen al sacerdot en funció. *Ministro del altar.* = Tot dos. *Vestuarios.*
 Oficiar. *v. a.* Ajudar á la celebració de los ofics divinos, fer la doma en éls. *Oficiar.*
 Oficina. *f.* Botiga. = El llòc destinad para el trabáy en alguna secretaría. *Oficina.* = Oficinas, *pl.* Los quârtos bâxos de una càsa. *Oficinas.*
 Oficiós, *sa. adj.* Serviçiènts. *Oficioso, sa,*
 Oficiosament. *adv.* Oficiosamente.
 Oficiosidat. *f.* Aplicació al trabáy. *Oficiosidad.*
 Oficiosísim, *ma. sup.* Molt oficiosos. *Oficiosísimo, ma.*
 Oftalmia. *f.* Malaltia dels uys. *Oftalmia.*
 Oftálmic, *ca. adj.* Pertañent als uys ò á las sevas malaltias. *Oftálmico, ca.*
 Oftalmografia. *f.* Tractât sobre los uys. *Oftalmografia.*
 Ofuscació. *f.* Turbació de la vista. = Ceguedat de esperit, confusió de idèas. *Ofuscacion.*
 Ofuscad, *da. p. p.* de ofuscar. *Ofuscado, da.*
 Ofuscar. *v. a.* Perturbar, fer ombra. *Ofuscar.*
 Oguer. *m.* El qui guârda égos *Yegero.*

OI.

Oíd, *da. p. p.* de oir. *Oído, da.*
 Oído. *m.* El sentit de oir. = La oreya. = El foradèr per ahónt se comunica el fòc á la pólvora en ârma de fòc. *Oído.* = Al oído: junt á sa oreya. *Al oído.* = Tenir bòn oído: entèndrer bé. = Distingir bé la consonància y dissonància de la música. *Tener oído.*
 Oidor, *ra. m. f.* El qui òu. *Oidor, ra.*
 Oidor. *m.* jutge ò conseyer. *Oidor.*
 Oir. *v. a.* Percèbrer ab el oído, escoltar. *Oir.*

OL.

Ola. *f.* Interjecció. *Ola.*

Olfato. *m.* El sentit de olorar. *Olfato.*

Óli. *m.* Licor que se estréu de olivas, plántas, animals. *Aceite.* = De olivas: el que se tréu dels baxos del óli. *De hojuela.* = De cornets. *De balsamina.* = De genibró. *De énebro* ó *miera.* = De líl. *De linaza* ó *de arder.* = De mellas, uñus, etc. *De almendras, nueces, etc.* = Des torrós de olivas no maduras. *Infancino.* = Vèrge: el qui surt sense preñar. *Virgen.* = Per estremuniar. *Óleo.*

Óliba. *f.* Àve nocturna. = El hòmo qui vâ de nits. *Lechuza.*

Oliéra. *f.* Càtse per tenir ets òlis beneïds. *Oliera.*

Oligarquia. *f.* Govèrn de pòcs. *Oligarquia.*

Olimpiada. *f.* Espây de quatre ànyas. *Olimpiada.*

Olimpic, *ca. adj.* Pertañent a los jòcs olímpics de los grègs. *Olimpico, ca.*

Olimpo. *m.* Puig altíssim de Tessàlia ahont, segons los poètas, habitan las Musses ó el cèl. *Olimpo.*

Olios, *sa. adj.* Lo qui té òli. *Oleoso, sa.* = Rêba a qui no se hà llevâd bé s'òli. *Juadoso, sa.*

Oliva. *f.* El fruyt de olivera. *Aceituna* ó *oliva.* = Blava. *Moracha.* = Massanilla. *Mansanilla.* = Morisca: gròssa. *Sevillana.* = Pansida. *Arrugada* ó *avellanada.* = Sabatèra. *Zapatera.*

Olivar. *m.* Terréno de oliveras. *Olivar.*

Olivarda. *f. pl.* *Olivarda.*

Olivera. *f.* Àbre qui fâ sas olivas. *Olivera, olivo* ó *aceituno.*

Olivó. *m.* El fruyt del uyâstre. *Acebuchina.*

Olor. *m.* La sensació que percèb el olfâto. *Olor.* = De santidat: bona fama. *De santidad.* = De malâlt ó de brutó de hòmo. *Cochambre.* = De hòmo. *Olor hombruno.* = De càbra. *Chotuno* ó *de macho de cabrio.* = De rescús. *Olor d encerrado* ó *d humedad.* = De sacorrin. *Chamusquina* ó *socorrina.* = De xèlla. *Sobaquina.* = Fer olor. *Oler.* = De fum, de heretge, de judío, de rescús, de, etc. *Oler d humo, herege, judío, d encerrado, etc.* = La càrn: ser passâda. *Oliscar.* = Pudir. *Heder.*

Olorâd, *da. p. p.* de olorar. *Olâdo, da.* = *Olusado, da.*

Olorar. *v. a.* Ensumar. = Inquirir, conjecturar. *Oler.* = Cercar ab lo olfâto. *Oliscar.*

Olorèt. *m.* Olor petit. *Olorcillo.*

Oloreta. *f.* Olorèt. *Olorcillo.*

Olorós, *sa. adj.* Lo qui fâ olor. *Oloroso, sa.*

Olvidâd, *da. p. p.* de olvidar, se. *Olvidado, da.*

Olvidadís, *ssa. adj.* El qui fâcilment se olvida. *Olvidadizo, sa.*

Olvidar. *v. a.* Pèrder la memòria de las còsas. *Olvidar.*

Olvidarse. *v. n.* Fugir de la memòria las còsas. *Olvidarse.* = Entèrament de una còsa y no saber donar claricia de élla. *Perder los memoriales.*

Olvido. *m.* Fâlta de memòria. *Olvido.*

Ólla. *f.* Còsa coneguda. *Olla.* = De arâm. *De cobre.* = Ab tapadora. *Marmita.* = De caragòis: el pit de malâlt. *Hervidero.* = Coléra. *Saladero.* = De cistèrns. *Calderilla.* = Ab so oèll llarg y estrèt. *Pucia.* = Podrida: cunyâd de várias còsas. *Pudrida.* = Jòc de allòts. *Inferndculo.*

Óllada. *f.* Lo quey hà dins sa òlla. *Olla.* = Tòc ab òlla. *Ollazo.*

Óller. *m.* El qui fâ ò ven òlles. *Ollero.*

Óllería. *f.* El llòc ahont se fân òllas. *Ollería.*

Ól'eta. *f.* Ólla menuda. *Ollica, lla, ta.*

Óllòta. *f.* Ólla grân. *Ollaza.*

OM.

Om. *m.* Àbre. *Olmo.*

Ombra. *f.* La foscura que càusa un còs qui atura sa claror. *Sombra.* = Fer ombra. *Sombrear.*

Ombrivol. *adj.* Lo qui fâ ombra. *Sombrio, ia.*

Omèga. *f.* La ò llarga de los grègs. *Omega.*

Omènt. *m.* La tela qui cubréix es budèlles. *Omento.*

Omentâl. *adj.* Pertañent al omènt. *Omental.*

Ómicron. *f.* La ò brèu de los grègs. *Omicron.*

Omís, *ssa. adj.* Descuydâd; pererós, pòc cuydâds. *Omiso, sa.*

Omissió. *f.* El âcte de omitir. = Descuyt, peresa. *Omission.*

Omitid, *da. p. p.* de omitir. *Omitido, da.*

Omitir. *v. a.* Déxar de fer sas còsas. = Càllar, passar per âlt alguna còsa. *Omitir.*

Omnipotént. *adj.* El qui tot lo pòt. *Omnipotente,* y sòlamènt es Déu.

Omnipotència. *f.* Podèr infinid, atribut sòlamènt de Déu. *Omnipotencia.*

Omniscio. *adj.* El qui tot lo sâb, y sòlamènt es Déu. *Omniscio.*

ON.

Ona. *f.* Movimènt de las âygos y dels semhrâts.

Ola ó *onda.* = En vestit. *Ola* ó *aguas.* = Gròssa.

Olcada. = La qui se romp y fâ sabonèra. *Cachon.* = Fer onas. *Ondear.*

Onclo. *m.* Jermâ de son pàre ó de sa màre. *Tio.* = Señor onclo: es cal. *Salvokonor.*

Onfalocèla. *f.* Hèrnia al llombrícol. *Onfalocela.*

Onique. *m.* Pédra preciosa. *Onique.*

Onirocràcia. *f.* Fâls ârt de endevinar los sòmits.

Onirocracia.

Onirocricia. *f.* Explicació dels sòmits. *Onirocricia.*

Onirocrítica. *f.* Fals art de endevinar lo que signifiquen los sòmits. *Onirocrítica*.
Onocrátulo. *m.* Àve de estàty. *Onocrátulo*.
Onomància. *f.* Fals art de llegir sa planeta per el nòm de un. *Onomància*.
Onomàstic. *ca. adj.* Lo qui se compòn de nòms. *Onomàstico, ca.*
Onomatopéya. *f.* Figura retòrica per la qual se inventan nòms para las còsas qui no en ténen ò lo ténen impròpi. *Onomatopéya*.
Onotáuro. *m.* Fiy de bòu y de soméra. *Onotáuro*.
Óns. *f. pl.* Sèt antífonas qui comènsan per ó y se cantan ántes del dissapte de Nadál una càda dia. *O, O*.
Onsèt. *ta. m. f.* Onsos joves. *Osesno, na*.
Onso. *m.* Quàdrupèdo fiéro. *Oso*. = Hòmo molt gràs. *Cachigordo*.
Onze. *adj.* Nombre cardinál. *Once*. = Fer las onze: beurer licor ántes de dinar. *Hacer ó echar las once*.
Onzè. *m.* Una pàrt de onze. *Onzavo*.

OP.

Opacament. *adv.* Oscurament. *Opacamente*.
Opacidat. *f.* Fálta de trasparència. *Opacidat*.
Opáco. *ca. adj.* Qui no es trasparént. *Opaco, ca*.
Opálo. *m.* Pédra preciosa. *Opalo*.
Opció. *f.* Llibertat de elegir ò triar y la matèxa elecció. *Opcion*.
Ópera. *f.* Representació còmica ab música. = La pèssa que se representa. *Opera*.
Opéràble. *adj.* Lo qui pòt ser opèrad. *Operable*.
Opéració. *f.* La acció de obrar. = El efècte de los medicaments. = Actes del enteniment. = Acció hòna ò màla. = Ubèrta de alguna pàrt del còs sèta per mèui de instrument. *Operacion*. = Opèració cessàrea: incisió que se fà bàix des llombrigol de dòna preñada para treurer un infànt. *Operacion cesàrea*.
Opérant. *p. a. de opèrar*. = *adj.* El qui opéra. *Operante*.
Opèrar. *v. a.* Obrar, majormént parlant de un remèy. *Operar*.
Opérari. *m.* Jornaler, menestral, trabayador. = Predicador del evangèli. *Operario*.
Opératfu. *va. adj.* Lo qui òbra y fà son efècte. *Operativo, va*.
Opérista. *m. y f.* El qui representa la òpera. *Operista*.
Opérós. *sa. adj.* Pénós, qui còsta molt de trahay. *Operoso, sa*.
Opiàta. *f.* Medicament. *Opiata*.
Opilació. *f.* Embaràs en las vías del còs, obstruc-

ció. *Opilacion*.
Opilád. *da. p. p.* de opilar. *Opilado, da*.
Opilar. *v. a.* Tapar los conductes del còs de animal. *Opilar*.
Opilatfu. *va. adj.* Lo qui còusa opilació. *Opilativo, va*.
Opinàble. *adj.* Qui se pòt defensar per una pàrt y per la contrària. *Opinable*.
Opinànt. *p. a.* de opinar. = El cabesut en sa seua opinió. *Opinante*.
Opinar. *v. n.* Ser de parèr. *Opinar*.
Opinativ. *va. adj.* Inclinat á seguir opinions extravagants. *Opinativo, va*.
Opinió. *f.* Judici, parèr, conjectura. = Fama, reputació. *Opinion*. = Fer opinió: fer autoritat en una matèria. *Hacer opinion*.
Opinioneta. *f.* Opinió màl fundada, de pòc pes. *Opinioncilla, ita*.
Opíparo. *ra. adj.* Abundant, copios, espléndido, parlant de convite. *Opíparo, ra*.
Ópit. *m.* Suc de cabesas de castay. *Opio*.
Opitulació. *f. poètic.* Ajuda, ausèli. *Opitulacion*.
Opobàizem. *m.* El bàizem par, y líquido. *Opobalsamo*.
Oportunament. *adv.* Á hòn témps, en hòna ocasió. *Oportunamente*.
Oportunidat. *f.* Témps á propòsit. *Oportunidad*.
Oportuno. *na. adj.* Fét á témps. *Oportuno, na*.
Oposád. *da. p. p.* de oposar. = *adj.* Contrari, inimig. *Opuesto, ta*.
Oposar. *v. a.* Impedir. = Posar una còsa contrària á la àltra, posarla al enfrónt, en comparació. *Oponer*. = Algún delict ò fálta á un. *Imputar, y ant. oponer*.
Oposarse. *v. r.* Fer contrari, resistir. = Ser una còsa contrària á àltra. = Donar nòm para fer oposicions. *Oponerse*.
Oposició. *f.* Contrarietat, repugnància: resistència. = Concúrs litterari. *Oposicion*.
Opositor. *ra. m. f.* El qui se opòsa. = El qui fà oposicions litteràrias. *Opositor, ra*.
Opressió. *f.* El acte y efècte de oprimir. *Opreston*.
Opressivament. *adv.* Ab opressió. *Opressivamente*.
Opressor. *ra. m. f.* El qui oprimèix. *Opresor, ra*.
Oprimíd. *da. p. p.* de oprimir. *Oprimido, da ò opreso, sa*.
Oprimir. *v. a.* Apretar, comprimir, violentar. *Oprimir*.
Opròbi. *m.* Afronta, injuria. *Oprobio ò oprobrio*.
Oprobiós. *sa. adj.* Afrontós, deshonorós. *Oprobioso, sa*.
Ops. *f.* La fabulosa dòna de Saturno. *Ops*.
Optantfu. *m.* Un dels mòdos del verb. *Optativo*.
Óptic. *ca. adj.* Pertañent á la òptica. *Óptico, ca*.

Óptica. *f.* Ciència de la llum y de les rètglas de la visió. *Óptica.*

Óptim, *ma. sup.* Molt hò. *Óptimo, ma.*

Óptimamént. *adv.* Molt bé. *Óptimamentè.*

Optimismo. *m.* Sistéma de filòsòfs qui creuen que tot es hò en summo gráu. *Optimismo.*

Optimista. *m.* Secuà del optimismo. *Optimista.*

Opugnació. *f.* Atac, assalt, contradicció. *Opugnación.*

Opugnàd, *da. p. p.* de opugnar. *Opugnado, da.*

Opugnador, *ra. m. f.* El qui opugna. *Opugnador, ra.*

Opugnar. *v. a.* Oposarse ab violència. = Atacar, assaltar. = Contradir, repugnar. *Opugnar.*

Opulencia. *f.* Abundància de béns, riquesa. *Opulencia.*

Opulént. *adj.* Ric, poderós. *Opulento, ta.*

Opuléntamént. *adv.* Ab abundància. *Opulente-mente.*

Opulentíssim, *ma. sup.* Molt opulént. *Opulentísimo, ma.*

Opusculèt. *m.* Opúsculo petít. *Opusculico, llo, ito.*

Opúsculo. *m.* Escriít bréu y compéndiós. *Opúsculo.*

Oquerissa. *f.* Òdi, rencor, mála voluntat. *Ojeriza.*

OR.

Ór. *m.* El metáll més preciós y més apreciàd. *Oro.*

= Datúd: en planxilla. *Batido.* = Barberí: planxilla de llautó. *Oro barbarisco* ò *oropel.* = Bru-

fid. *Bruído.* = Sense bruïr. *Oro mate.* = Fals. *Falso.* = Còm un òr. *Como un oro.* = Valèr á pes d'òr. *Valer tanto oro como se pesa.* = Bulla de

òr: constitució del emperador Càrlos IV. *Bula de oro.* = No es tot òr lo qui llua. *No es todo oro lo que reluce.* = Òr fulminant: fus precipi-

tad dins áygo règia: *Oro fulminante.* = Òr coronari: fi y pur. *Oro coronario.*

Oració. *f.* Discúrs, sermó. = Deprecació, peticó, súpplica. = Expressió qui, ab algunas paráulas

còm á part sèua, fa sentít perfét. *Oración.* = Dominicál: el Pàre nòstro. *Dominical.* = Per

torn al santíssim Sagramént. *Vela.* = Jaculatòria: bréu y fervorosa. *Jaculatoria.* = Mental:

elevació de la ànima á Déu. *Mental.* = Vocál: la que se fa ab paráulas. *Vocal.* = La que diuen

los curandéros. *Ensalmo.* = Fúnebre: el sermó que se fa de un difunt. *Fúnebre.* = De las àni-

mas. *De las animas.* = Oracions: las que se en-

senan als allòts, el Pàre nòstro, etc. *Oraciones.* = Fer oració per torn al Santíssim. *Velar.* =

Rómprer sas oracions: interrómprer una con-

versà ab fotesas. *Romper las oraciones.*

Oracional. *m.* Llibre compòst de oracions. *Oracional.*

Oràculo. *m.* Respòsta que dona Déu per sí ò per los séus ministres. = Pretenguda respòsta de los

déus del paganisme y la estátua qui los representa. = Veritat enuncíada en la sagrada Escrip-

tura. = La persona recomendáble per el seu sà-

ber. *Oráculo.*

Oràd, *da. adj.* Malèys. *Aspero, ra.*

Oràda. *f.* Péix. *Orada.*

Orador. *m.* El qui harenga en públic. = Predicador. = El qui té oració, el qui supplica. *Orador.*

Oradora. *f.* *Oradora.*

Orar. *v. a.* Fer oració. = Supplicar. = Parlar en públic. *Orar.*

Orâte. *m.* Lòco, insensàd. *Orate.*

Orátge. *m.* Ventèt. *Oreo.*

Oratjàd, *da. p. p.* de oratjar. *Oreado, da.*

Oratjar. *v. a.* Esposar al áyre. *Orear.*

Oratjarse. *v. r.* *Orearse.*

Oratòri. *m.* Llòco destinàd en una càsa para dir missa. = Espècie de composició dramática. *Oratorio.* = Iglesia en despoblàd. *Santuario.*

Oratòri, *ria. adj.* Pertañent al orador. *Oratorio, ria.* = Estíl oratòri: nòble. *Estilo oratorio.*

Oratòria. *f.* La retòrica. *Oratoria.* = Sagrada: elo-

cuència que se usa en la tròna. *Sagrada.*

Oratòriamént. *adv.* De un mòdo oratòri. *Oratoriamente.*

Órb, *ba. adj.* Cègos. *Ciego, ga.* = Sense pàre ni màre. *Huérfano, na.*

Órbe. *m.* El mon. *Orbe.* = Cègo. *Ciego.*

Orbicular. *adj.* Circular, redó. *Orbicular.*

Orbicularmént. *adv.* De un mòdo circular. *Orbicularmente.*

Órbita. *f.* Línea qui fa un planèt per el seu movimént pròpi. *Órbita.*

Orca. *f.* Péix gròs. *Orca.*

Orco. *m.* El infèrn segóns los poètas. *Orco.*

Orde. *f.* Disposició, distribució. = Mòdo, rètgle de fer las còsas, sèrie, successió de éllas. = El sisè

sagramént de la Iglesia. = Manamént, precepte, lléy. = La religió aprobada per el Pàpa. *Orden.* = Ab, en, per, sense orde. *Con, en, por, sin orden.*

Ordenació. *f.* Disposició, orde, providència. = Collació de las ordes eglesiásticas. *Ordenación.*

Ordenàd, *da. p. p.* de ordenar. *Ordenado, da.*

Ordenàdamént. *adv.* Ab orde. *Ordenadamente.*

Ordenador, *ra. m. f.* El qui ordèna ò dona ordes. *Ordenador, ra.*

Ordenàndo. *m.* El qui hà de prènder ordes eglesiásticas. *Ordenando* ò *ordinante.*

Ordenànt. *p. a.* de ordenar. El qui ordèna. *Ordenante.*

Ordenant. *m.* El bisbe qui consagreaix las ordes. *Ordenante.*
Ordenansa. *f.* Llèy, estatut, manament. — El soldat qui està a la porta de comandant per rebre y donar sas ordes. *Ordenanza.* — *Ordenansas.* *pl.* Llèys militars. *Ordenanzas.*
Ordenar. *v. a.* Arretglar, dispòndrer, posar en orde. — Establir, encaminar, dirigir. — Manar. — Donar ordes, el bisbe. *Ordenar.*
Ordenarse. *v. r.* Prendre sas ordes egleziàstiques. *Ordenarse.*
Órdi. *m.* Grà. *Cevada*, y *ant.* *ordio.* — El sembrat de òrdi. *Cevadal.*
Ordinació. *f.* V. Ordenació. *Ordinacion.*
Ordinal. *adj.* Pertanyent a orde. — Nombre ordinal: el qui indica orde. *Ordinal.*
Ordinar. *v. a.* *ant.* V. Ordenar. *Ordinar.*
Ordinàrj. *m.* El gást de cada dia. — El bisbe. *Ordinario.*
Ordinàri, *ria.* *adj.* Comú, frecuent, qui succeïx sovint. — De pòc valor, de pòca consideració. *Ordinario, ria.* — De ordinàri, per lo ordinàri: per lo regular. *De ordinario* ò *por lo ordinario.* — Vía ordinària: curs regular de un plèt, etc. *Via ordinaria.*
Ordinàriament. *adv.* Comunment, regularment. *Ordinariamente.*
Ordinàrissim, *ma.* *sup.* Molt ordinàris. *Ordinàrissimo, ma.*
Ordinatiu, *va.* *adj.* Pertanyent al orde. *Ordinativo, va.*
Orenga. *f. pl.* *Orégano.*
Oreya. *f.* Còsa coneguda. — El oïdo. *Oreja.* — De arada ò de barrèt. *Orejera.* — De llebra: herba. *Oreja de liebre.* — De sabata. *Oreja de zapato.* — De ranta: herba. *Pelosilla.* — Estar ab tanta oreya: escoltar ab atenció. *Estar con tanto oïdo.* — Fer oreya de còsul: fer es sord. *Hacer* ò *tener oïdos de mercader.* — Anar oreya baxa; trist. *Andar con las orejas caidas.* — Estirar sas oreyas: arragafiar fòrt: lo qui se diu al qui vè a confessarse ò ecziuntarse. *Poner las orejas coloradas.* — Tenir sas oreyas floridas de alguna còsa: estar ja enterat de ella. *Tener los oïdos podridos.* — Tenir a algú pe s'oreya: tenirlo lligat. *Tenerle de la oreja.* — Taparse sas oreyas: no volèr escoltar. *Taparse los oïdos.*
Oreyana. *f.* Certa pasta frita. *Oreja de abad, de fraile* ò *lasaña.*
Oreyeta. *f.* Oreya petita. *Orejica, ita, illa.* — Fer oreyeta el bestiar. *Amuzgar.*
Oreyota. *f.* Oreya gròssa. *Orejon.*
Oreyud, *da.* *adj.* El qui té sas oreyas gròssas. *Oreyudo, da.* — Capessuda. *Capzudo, da,*

Órle, *fa.* *adj.* El qui no té pare ni mare. *Huerfano, na.*
Orfandat y orfanidat. *f.* El estat dels òrfes. *Orfandad, orfanidad.*
Órga. *m.* Instrument músic. — Part del còs qui serveix a la sensació. *Órgano.*
Orgànic, *ca.* *adj.* Pertanyent a instruments mecànics y a los òrgas del còs. *Orgánico, ca.*
Organisació. *f.* Composició de las parts. *Organizacion.*
Organisat, *da.* *p. p.* de organisar. *Organizado, da.*
Organisar. *v. a.* Arretglar, compòndrer, ordinar. *Organizar.*
Organista. *m. f.* El qui toca el òrga, majorment per ofici. *Organista.*
Orguer. *m.* El qui fa òrgas. *Organero.* — El qui el toca. *Organista.*
Orguèt. *m.* Órga petit. *Organillo.*
Orguets. *m. pl.* Órgas petits qui se pòden dur de un lloc a àltre. *Realejo.*
Orgull. *m.* Presunció, supèrbia, vanidat. *Orgullo.*
Orgülls, *f.* Presunció, etc. *Orgulla y ant, orgulleza.*
Orgullo. *m. V.* Orgull. *Orgullo.*
Orgüllós, *sa.* *adj.* Presumit: supèrbo, v. *Orgulloso, sa.*
Orgüllosamente, *adv.* Ah orgullo. *Orgullosamente.*
Orient. *m.* El nexament de alguna còsa. — Es llevant. *Oriente.*
Orientat, *adj.* Pertanyent a orient. *Oriental.*
Orifici. *m.* Boca, forat, obertura. — El forat dels tròns. *Orificio.*
Origen. *m.* Càusa, principi. — Motiu, ocasió. — El lloc ahont neix un. — La ascendència ò familia. — La etimologia de las paraulas. *Origen.*
Originat, *da.* *p. p.* de originar, se. *Originado, da.*
Originat, *m.* Modèllo, patró. — Escrit qui no es còpia ò copiàd. *Original.*
Originat. *adj.* Pertanyent al origen. — Lo qui es primer y nou en la seua espècie. — Participat per via de nexament. *Original.*
Originàlment. *adv.* Segons lo originat. *Originalmente.*
Originar. *v. a.* Causar, ser principi y origen de una còsa. *Originar.*
Originarse. *v. r.* Provenir de alguna còsa. *Originarse.*
Originari, *ria.* *adj.* Descendent. *Originario, ria.*
Orina. *f.* Fixat. *Orina.*
Orinat, *da.* *p. p.* de orinar. *Orinado, da.*
Orinuat. *m.* Instrument ahont se orina. *Orinal,* y si es de terra. *Orinal* ò *potro.* — Del cel: ahont plou molt, com deyem a Pollensa. *Orinal del cielo.*

Orinar. *v. n. ò a.* Pixar. *Orinar.*
 Oringue. *m.* Càb fermad á âncora, etc. *Oringue.*
 Orió. *m.* Constellació meridional. *Orion.*
 Oriundo, *da.* *adj.* Descendent. *Oriundo, da.*
 Ormetjád, *da.* *p. p.* de ormetjar, *se.* *Armado, da.*
 Ormetjar. *v. a.* Dispòndrer. *Armar.*
 Ormetjar-se. *v. r.* Proveirse de las còsas. *Armarse.*
 Ormèys. *m. pl.* Eynas de trabayador de qualse-
 vòl còsa. *Apero ò arneses.* = De càsa. *Ajuar.* =
 De cuyna majorment de arám. *Bateria.* = De pes-
 car. *Arneses ò jarcia.*
 Ornahêca. *m. V.* Hornabêca. *Ornabeque.*
 Oruád, *da.* *p. p.* de ornar. *Ornado, da.*
 Ornádament. *adv.* Ab ornament. *Ornadamente.*
 Ornament. *m.* Adorno, compostura. *Ornamento ò*
ornamiento. = Ornaments: vestiduras sacerdo-
 tals. *Ornamentos.*
 Ornamentád, *da.* *p. p.* de ornamentar. *Ornamen-*
tado, da.
 Ornamentar. *v. a. V.* Adornar. *Ornamentar.*
 Ornar. *v. a. V.* Adornar. *Ornar.*
 Ornato. *m.* Ornament, compostura. *Ornato.*
 Ornitologia. *f.* Història natural de las âves. *Orni-*
tologia.
 Ornitologista. *m.* El qui té conexement de las âves.
Ornitologista.
 Ornitonomància. *f.* Àrt fahnlós de endevinar per
 el vòl de las âves. *Ornitonomancia.*
 Oronêla. *f. V.* Aronêla.
 Oronôl. *m.* Péix. *Hirundo.*
 Oropêudula. *f.* Àve. *Oropêndula ò oriol.*
 Óros. *m. pl.* Pinta de càrta de jugar. *Oros.*
 Órpiment. *m.* Espècie de arsènic. *Oropimiento.*
 Orquèsta. *f.* El llòc ahònt estàn es músics en el
 teàtro = Entre los grégs éra el llòc destinad pa-
 ra el bàll, y entre los romàns lo que deym llune-
 ta. *Orquesta ò orchestra.*
 Orquestografia. *f.* Àrt y descripció del bàll. *Or-*
questografia.
 Orsar. *v. n.* Posar un bàrco de borina. *Orzar.* = À
 brsa: de borina. *Arza.*
 Ortiga. *f. pl.* Ortiga.
 Ortigar. *v. a.* Azotar con ortigas.
 Ortíu, *va.* *adj.* Astronòmic. Orientál. *Ortivo, va.*
 = Amplitud ortiva: ârc del horissonte en que
 puja un âstro y entre el oriéut vertader. *Am-*
plitud ortiva.
 Órto. *m.* Surtida de un âstro sobre el horissonte.
Orto.
 Ortodocsia. *f.* Calidat de lo ortodoxo. *Ortodoxia.*
 Ortodoxo, *sa.* *adj.* Conforme á la sana doctrina
 en matèria de religió. *Ortodoxo, xa.*
 Ortodromia. *f.* Ruta en línea dreta de un bàrco.
Ortodromia.

Ortogòni. *adj.* Se diu de un triàngulo qui té un
 ângulo rëcte. *Ortogonal.*
 Ortografia. *f.* Àrt de escriurer corrëcte. *Ortogra-*
fia.
 Ortogrâfic, *ca.* *adj.* Pertañent á la ortografia. *Or-*
togrâfico, ca.
 Ortógraso. *m.* El intelligent en ortografia. *Ortó-*
graso.
 Ortologia. *f.* El Àrt de pronunciar bé. *Ortologia.*
 Ortopèdia. *f.* Àrt de corretgir las diformidats del
 còs de los infànts. *Ortopedia.*
 Ortópnea. *f.* Opressió qui impedeix alear. *Ortóp-*
nea.
 Oruga. *f.* Insècto. *Oruga.*
 Orxàta. *f.* Beguda compòsta de sucre y âltres in-
 grediènts. *Orchata.*

OS.

Ôs. *m.* La part més dura y sòlida del còs de ani-
 màl. *Hueso.* = De sa càma. *Canilla ò espinilla.* =
 De sa cuxa. *Babada.* = De sa espinada. *Vertebra*
ò nabato. = Del escarpó. *Hueso sacro.* = Des ta-
 lló. *Zancarron.* = Des turmèll. *Hueso del tobillo.*
 = No dexar ôs sencèr á algú: murmurar de élls
 manifestant tots es seus defèctes. *No dejar d uno*
hueso sano = Desenterrar ôssos mòrts: murmu-
 rar de los difunts de una familia. *Desenterrar*
los huesos de alguno. = Sàc d'ôssos: hòmo véy
 já no hò per res. *Costal de huesos.* = No tenir si-
 mó sa péll y ets ôssos: estar magríssim. *Estar*
en los huesos ò en la espina.
 Ôsca. *f.* Tayèt en espàsa, fuya de ganivèt, etc.
Mella. = En fus. *Huesca.* = En tàya. *Muesca.*
 Oscád, *da.* *p. p.* de oscar. *Mellado, da.* = Tarja-
 do, da.
 Oscar. *v. a.* Fer ôscas en espàsa, etc. *Mellar.* = En
 tàya. *Tarjar.*
 Oscilació. *f.* Movimènt de una còsa qui vá y vé
 còm la pèndola de rèllòtge. *Oscilacion.*
 Oscilant. *p. a.* de oscilar. Lo qui té movimènt de
 anada y venguda. *Oscilante.*
 Oscilar. *v. n.* Mòurerse anant y venint. *Oscilar.*
 Oscilatòri, *ria.* *adj.* Se diu del movimènt de aná-
 da y venguda. *Oscilatorio, ria.*
 Ósculo. *m.* Besada. *Ósculo.*
 Ocur, *ra.* *adj.* Lo qui no té claror. = Confús, di-
 fícil, embròllad, intrincad, mál de entèndrer.
 = Pòc conegud, de bàix nexement. = Cási negre.
Oscuro, ra.
 Ocurament. *adv.* Á las foscas. *Oscuramente.*
 Ocuridat. *f.* Fálta de claror. = Baxesa de nexe-
 ment. = Fálta de intelligència. = Ombra espessa
 de hòsc, garriga, etc. = Fálta de orde en un es-

OTO

402

OYO

crit, etc.=Confusió, dificultat, ignorància, etc.
Oscuridad.
Oscurissim, ma. *sup.* Molt oscur. *Oscurtsimo*, ma.
Óssa, f. El conjunt dels òssos de un còs. *Osamenta.*
Ossám, m. La óssa. *Osambre.*
Osséra, f. Sepultura. *Osar*, *osario* y *osero.*
Ossèt, m. Ós petit. *Huecico*, *illo*, *ito.*
Ossúd, da. *adj.* Qui té molts de òssos. *Osudo*, da.
 = Qui té òssos ó es de naturalesa de ós. *Oso-*
so, sa.
Ostensió, f. Manifestació. *Ostension.*
Ostensiu, va. *adj.* Lo qui servéix para mostrar.
Ostensivo, va.
Ostentació, f. La acció de mostrar, de fer véurer.
 = Vánaglòria, vanidat. *Ostentacion.*
Ostentád, da. *p. p.* de ostentar. *Ostentado*, da.
Ostentador, ra. *m. f.* El qui osténta, fà véurer.
Ostentador, ra.
Ostentar, v. a. Mostrar, fer véurer. = v. n. Vána-
 gloriarse, tenir vanidat. *Ostentar.*
Ostentatíu, va. *adj.* El qui fà ostentació de algu-
 na còsa. *Ostentativo*, va.
Ostentosament, adv. Ab ostentació. *Ostentosamente.*
Osteografía, f. Pàrt de la anatomía qui té per ob-
 jecte la descripció dels òssos. *Osteografía.*
Osteología, f. Pàrt de la anatomía qui tracta dels
 òssos. *Osteología.*
Osteotomia, f. La acció de fer anatomía dels òssos.
Osteotomia.
Ostiári, m. El qui té el orde del ostiariát. *Ostia-*
rio.
Ostiariát, m. Un dels quatre ordes menors. *Ostia-*
riato.
Ostiátim, adv. *lutt.* De pòrta en pòrta. *Ostiatim.*
Óstra, f. Péix de copíia. *Ostra.*
Ostracisme, m. Espècie de destèrro per dèu ànys
 entre los atenienses. *Ostracismo.*
Oxipèlla, f. Malaltia. *Erisipela.*

OT.

Otomá, na. *adj.* Del impèri del Grán-Turc. *Oto-*
mano, na.
Otoñál, *adj.* Pertañent al otoño. *Otoñal.*
Otoño, m. El témps desde 21 de setembre fins á
 21 de desembre. *Otoño* ó *otoñada.*

Otorgád, da. *p. p.* de otorgar. *Otorgado*, da.
Otorgador, ra. *m. f.* El qui otorga. *Otorgador*, ra.
Otorgamént, m. Concessió. *Otorgamiento.*
Otorgar, v. a. Concedir, condescendir, consea-
 tir. *Otorgar.*

OU.

Ou, Interjecció para fer aturar al bestiar. *Cho*
 ó *jo.*
Óu, m. Còsa ben coneguda. *Huevo*. = Bállid. *Passado*
por agua. = Del dia, fresc, frit. *Del dia*, *fres-*
co, *frito*. = De fura. *Duro*. = Niál: perdud. *Hue-*
vo huero. = El que se déxa en el niaró: *Ponedo-*
ro, y si es de guix. *Falso*. = Pöllád: en qui já
 hey há poll. *Empollado*. = Menád. *Rebuelto*. = Es-
 trellád. *Estrellado*. = Mòll: batud en sucre. *Mo-*
le. = Sense clòsca. *Sin edscara*. = El agregát de
 óus de péix. *Hueva*. = Blànc d'ou. *Blanco* ó *cla-*
ra de huevo. = Vermey d'ou. *Yema de huevo.*
 = Fer óus las àves, insèctos y péxos. *Ovar* ó *po-*
ner huevos. = Fer ets óus en tèrra. V. Fer.
Onéra, f. El llòc ahónt ténen ets óus las àves. *Hue-*
vera, *ovario* ó *madrecilla.*
Ouèt, m. Ou petit. *Huevecico*, *illo*, *ito*, ó *ovezuela.*

OV.

Ovació, f. Triunfo. *Ovacion.*
Ovada, f. La famèlla qui té óus. *Ovada.*
Ovál, *adj.* Lo qui té figura de ou. *Oval.*
Ovánt, *adj.* Triunfánt, victoriós. *Ovante.*
Óvalo, m. Figura plana en forma de ou. *Óvalo.*
Ovári, m. El llòc ahónt ténen còm apiñáds los
 ouèts las àves. *Ovario.*
Oveya, f. V. Auveya.
Ovíparo, ra. *adj.* Se diu del animal qui pón óus.
Ovíparo, ra.

OY.

Óy, m. Ásco ó fástix. *Asco* ó *hastio*. = Ganas de vo-
 mitar. *Nausea.*
Oyóy, m. Ab que anomenan los nins á una llaga;
 táy, etc. *Buba*, *hupa* ó *pupa.*
Oyént, *adj.* El qui escolta. *Oyente.*
Oyós, sa. *adj.* El qui per brut càusa ásco. *Asque-*
roso, sa.

PAC

P. *f.* Lletra dècima octáva del alfabeto mallorquí y consonant. Tota sola ab un punt servèix de abreviatura y significa páre y també pèus parlant en cortesia. *P.*

Pà. *m.* Farina pastada y cuyta al forn. *Pan.* = Axúd: tot sol sense res més que menjar. *Seco.* = Bofegad. *Olivado.* = Brescad. *Esponjoso* ó *ojo-so* = Creuad. *De orejas.* = Cuyt al caliu. *Jallullo.* = De blát de las Indias. *Pan de maiz* ó *borona.* = Fermentad: ab llevat. *Fermentado.* = Empedreid: ben clós. *Apelmazado.* = Florid. *Mohoso.* = De figas. *De higos.* = Mestayad. *Mistura.* = Moll. *Tierno.* = Negre. *Moreno.* = De nòssas: el bon tracto que el marit dona á sa dona los primers dias después de casads. *De la boda.* De porc. *pl.* *Porcino.* = De recornud. *De soma.* = De segó per los cans. *Perruna.* = Ássimo: sense llevat. *Ázimo* ó *sin levadura.* = Recolad. *De flor.* = De sant Estéva: pedra. *Lágrima de san Pedro.* = Fét en casa. *Casero.* = Tou. *Leudo.*

Pà y áygo: penitència. *Pan y agua.* = Pà y mèl: trabays petits respècte de altres qui pòden sobrevenir. *Tortas y pan pintado.* = Pà, pá: péix, péix: ingenuidat. *Pan, pan y vino, vino.* = Pà y cállemos: respòsta que se dona quánd se demana lo que no se vol dir. *Pan y callares* ó *cortapicos y callares.* = Des seu pá ferá sopas. *Con su pan se lo coma.* = No havery pá partid: ser molt amígs. *No haver pan partido.* = No li vé á un pá y un trós: tenir riquesa. *Tener barro d mano.* = Es pá dur vol bones dents. *A pan duro diente agudo* ó *hambre de tres semanas.*

Pábulo. *m.* Alimént, menjar. = Mantenimént de las cosas inanimadas, com sa lleña des foc. *Pábulo.*

Pacció. *f.* Pácte. *Paccion.*

Paccionad, *da.* *p. p.* de paccionar. *Paccionado, da.*

Paccionar. *v. a.* Fer un pácte. *Paccionar.*

Paciència. *f.* Costància en sufrir, coratge en soportar la adversidat, los mals, etc. = Catxassa. *Paciencia.* = Paciència: es precis tenir paciència. *Paciencia.* = Ab sa paciència se guanya el cel: se alcansa un fi. *Con la paciencia se gana el cielo.* *Pèrder sa paciència:* enquietarse. *Perder la paciencia.* = Fer pèrder sa paciència á un sant: al més paciént. *Hacer perder la paciencia d un santo.* = Provar la paciència á un: tentar-lo para veurer si té paciència. *Probar* ó *tentar la paciencia d uno.* = Tén paciència: no te enquiets.

PAD

Ten paciencia.

Paciént. *adj.* El qui té paciència. = El qui reb la impressió de un agent físic. = El qui sufrèix una operació dolorosa. *Paciente.* = El qui fa sas cosas ab paciència. *Pacienzudo, da.*

Pacientíssim, *ma. sup.* Molt paciént. *Pacientísimo, ma.*

Pacientíssimamént. *adv. sup.* Ab molta paciència. *Pacientísimamente.*

Pacientamént. *adv.* Ab paciència. *Pacientemente.*

Pacífic, *ca. adj.* Quiét, sossegad, qui vol pau. *Pacífico, ca.*

Pacificació. *f.* Restabliment de la pau. = Pau, repós, tranquilidat. *Pacificacion.*

Pacificad, *da. p. p.* de pacificar, *se.* *Pacificado, da.*

Pacificador, *ra. m. f.* El qui pacifica. *Pacificador, ra.*

Pacificamént. *adv.* Ab tranquilidat. *Pacificamente.*

Pacificar. *v. a.* Aquietar, posar pau, reconciliar, sossegar. *Pacificar.*

Pacificarse. *v. r.* Aquietarse, sossegar-se hómo, mar, vent, etc. *Pacificarse.*

Páco. *m.* Espècie de moltó del Perú. *Paco.*

Pacotilla. *f.* Petita cantidat de mercaderia que un embarca para sí. *Pacotilla.* = Franca: el dret de embarcar para ell. *Pacotilla franca.*

Pactad, *da. p. p.* de pactar. *Pactado, da.*

Pactar. *v. a.* Fer pácte. *Pactar.*

Pácte. *m.* Convèni, concèrt, tractat. *Pacto.*

Pachorra. *f.* Feljud, paupa. *Pachorra.*

Padastre. *m.* El casad ab la seua mare y no es son pare. *Padastro.* = Bossinèt de pell alsada devore sas unglas de dit. *Padastro* ó *respingon.*

Padrí. *m.* El qui serva un nin quánd lo batian ó confirman. = El qui afavorèix y patrocina. = El qui assistèix al qui se gradúa. = Persona escollida en un desafio para cada desafiador para acompañarlo. *Padrino.*

Padrí. *m.* El pare de son pare ó de sa mare. = Persona véya. *Abuelo.*

Padrina. *f.* En batisme, confirmació. *Padrina* ó *madrina.* = La mare de son pare ó de sa mare. = Que deym á una dona véya. *Abuela.*

Padrinatge. *m.* El acte de fer de padrí. = El càrreg del padrí. *Padrinazgo.*

Paduá, *na. adj.* De Pàdua. *Paduano, na* ó *pata-vino, na.*

Passó. *m.* Terme de arquitectura. *Passon*.

Pága. *f.* La acció de pagar. = Satisfacció de un delict, etc. per una pena proporcionada. = Cantidat que se pága. = Prè, són de militar. = Agraïment ab que se pága un benefici. *Paga*. = Pága gròssa. *Paga alta*.

Pága. *f.* Sa famélla del págo. *Pava real*.

Pága. *f.* Lo que se pága para donar cavall ó gorá á égo ó á soméra. *Caballage*.

Pagá, *na.* *adj.* Gentil. *Pagano, na*.

Pagád, *da.* *p. p.* de pagar. *Pagado, da*. = **Pagád,** *da* desí matéix. *adj.* Presuntuós, vá. *Pagado, da* de sí.

Pagador, *ra.* *m. f.* El qui pága. = El oficiál qui té la incumbència de pagar. *Pagador, ra*. = Lo que se há de pagar á cert témps ó lo que se pót pagar ab facilitat. *Pagadero, ra*. = Bó ó mal pagador. *Buen ó mal pagador ó buena ó mala paga*.

Pagaduría. *f.* Tresoreria. *Pagaduria*.

Pagament. *m.* Pága. *Pagamento y ant. pagamiento*.

Paganisme. *m.* Las naciós paganas. = La superstició de los gentils. *Paganismo y ant. pagania*.

Pagar. *v. a.* Satisfes lo que se deu. = Agrair un benefici, favor, etc. = Patir sa pena de un delict, etc. *Pagar*. = De contánts. *De contado*. = A cumpliment. *Por entero*. = En doble. *Doble ó al doble*. = Es seu pecat. *Su pecado*. = A cossas. *A coces*. = Sa festa: es gástos, v. g. de una véga. *La fonda*. = El refrèsc, etc, per haver sét á un canónge, rector, retgidor, etc. *El poseso*. El páto: el castig que áltre merexia. *El pato*. = De sa séua bossa. *De su bolsillo*. = Ab usura: correspondrer á un benefici ab un áltre major. *Con usura*. = En pagará. *Ne se irá alabando*. = Já há pagád. *Ya lleva su merecido*. = Pagar-hó ab sa péll: morirse. *Pagarlo con el pellejo*. = Me la pagarás: amenassa. *Me la pagarás*. = No pagar s'axécar den térra: ser de póc apréci una còsa. *No valer las coplas de la zarabanda*.

Pagarse. *v. r.* De sí matéix. *Pagarse de sí mismo*. = Per sas séuas màns: de lo que se manetja. *Por su mano*.

Pàgtra. *f.* Péix. *Pagre*.

Páge. *m.* Allòt criad de príncipe, etc. *Page*.

Pagell. *m.* Péix. *Pagel ó besuguete*.

Pagell. *m.* Mátca. *Marco*. = En pesos ó mesures. *Pote*. = En meló ó síndria. *Cala*.

Pagellád, *da.* *p. p.* de pagellar. *Marcado, da*. = *Potado, da*. = *Calado, da*.

Pagellador. *m.* *Marcador*. = De pesos y mesures. *Potador*. = Del réy. *Real*.

Pagellar. *v. a.* Pesos y medidas: posarlos es pagell. *Marcar ó potar*. = Meló ó síndria: llévarlos una tayadeta. *Calar*.

Pagellida. *f.* Marisc. *Almeja*. = De duas copias. *Tellina*.

Pagès, *sa.* *m. f.* No ciutadà. *Aldeano, na, labriego, ga, pages, sa ó rústico, ca*. = El qui trabáya en el càmp. *Labrador, ra*.

Pagès. *m.* Instrument de fust para penjar es llum, etc. *Velador*.

Pagesia. *f.* *Aldeania*.

Pagesèt. *m.* El pagès qui té pòca térra que conrar. *Labrantin*.

Pagèt. *m.* Páge petít. *Pagecico, llo, to*.

Página. *f.* Plána de paper, fuya, fòl. *Página*.

Págo. *m.* Pága, entréga de diner que se deu. = Prèmi, recompensa. *Pago*. = De carta girada. *Ake*.

Págo, *ga.* *m. f.* Ave. *Pavon, na ó pavo, va real*.

Paíd, *da.* *p. p.* de pair. *Digerido, da*. = *Tragado, da*.

Pair. *v. a.* Consumir el ventre al menjar. *Digerir*. = Sufrir. *Tragar*. = Parirhó tot: no fer cas de res. *Convertirlo todo en sustancia*.

País. *m.* Regió, térra, clima. = Pintura qui representa ábres, cásas, ciutats, etc. *Pais*.

Pála. *f.* Instrument compóst de una fuya plána y màneg. *Pala*. = La de imprènta. *Volandera*. = La de cuir féms. *Cogedor de basura*. = La de ventar. *Pala ó aventador*. = Fer la pála: adular. *Hacer carantoñas*.

Palabréro, *ra.* *adj.* Xerradors. *Palabrero, ra*.

Palaciégo, *ga.* *adj.* Pertaiént á palácio: El qui servèix en palácio. *Palaciego, ga*.

Palácio. *m.* Càsa reyál. = Qualsevól càsa suntuosa. *Palacio*.

Paláda. *f.* Lo de dins sa pála. *Palada*. = Tòc ab pála. *Palazo*. = De guix, mescla, etc. *Pellada*. = En duas paládas: prést. *En dos paletas*.

Paladar. *m.* La part cóncava interior y superior de sa boca. = El gust. *Paladar*. = Enretjolád, fòrt. *Boca empedrada*. = Aferrarse sa lléngo á sa paladar: tenir molta sed ó sa boca molt seca. *Pegarse la lengua al paladar*. = A gust del paladar. *Al sabor del paladar*.

Palamenta. *f.* El agregát dels remes de una embarcació. *Palamenta*.

Palánca. *f.* Barra de ferro ó de fust para alzar ab facilitat molt de pes. *Palanca ó manuela*.

Palancáda. *f.* Tòc ab palánca. *Palancada*.

Palangàna. *f.* Bacina. *Palangana*.

Palanqueta. *f.* Palánca petita. *Palanqueta*.

Palanquí. *m.* Còrda gròssa para issar sas velas. *Palanquin*.

Palatinat. *m.* Dignidat, títol de alguns príncipes de Alemaña. *Palatinado.*

Palatino. *m.* Títol de dignidat corresponent a virrey o capitá general. *Palatino.*

Palatjád, *da. p. p.* de palatjar. *Apaleado, da* o *paleado, da.*

Palatjar. *v. a.* Remenar blát, órdi, etc; ab pála. *Apalecar* o *palecar.*

Pálas. *f.* La fingida diosa dels pastors, pasturas y bestiar. *m.* El fingid majoral de Júpiter. *Pd-las.*

Paláu. *m.* La casa de bisbe. *Palacio del obispo* o *obispalla.*

Pálco. *m.* Quárto o escalonada para vènerer féstas. *Palco.*

Paleografia. *f.* Art de llegir escripturas antigas. *Paleografia.*

Palestina. *f.* La terra santa. *Palestina.*

Palestino, *na. adj.* De Palestina. *Palestino, na.*

Paléstra. *f.* Certámen en que se eczercitan las fórsas del còs y del ingèni. *m.* Lloc públic ahont se defènsan conclusions, se donan gráus, etc. *Paléstra.*

Palestrins. *m. pl.* De Palestrina ciutat del Lácio. *Palestrinos y palestrina.*

Paleta. *f.* Pála petita. *Paleta.* *m.* De braser. *Paleta* o *badil.* *m.* De picapedrer. *Paleta, palustre* o *plana.*

Paletillas de rallòtge. *f. pl.* *Paletillas.*

Paletó. *m.* Palefa petita. *Paletilla.*

Paliació. *f.* Dissimulo, pretésto. *Paliacion.*

Paliád, *da. p. p.* de paliar. *Paliado, da.*

Paliar. *v. a.* Dissimular, tapar. *Paliar.*

Paliatíu, *va. adj.* Lo qui palia. *Paliativo, va.*

Paliatòri, *ria. adj.* Paliatíu. *Paliatorio, ria.*

Palidès. *f.* Grogor. *Palidez.*

Pálido, *da. adj.* Descolorid, esblanqueid. *Pálido, da.*

Paliéra. *f.* Lloc para posar es pàlis. *Frontalera.*

Palièts. *m. pl.* Pàlis petíts. *Frontalete.*

Palilogía. *f.* Figura retòrica. *Palilogia.*

Palinòdia. *f.* Retractació de lo que se há dit. *Palinodia.*

Pàlio. *m.* Ornament enviád per el Pápa a los arcabisbes. *m.* Espècie de dosset para dur devall' ell el Santíssim o estàtua de sant. *Palio.*

Pàlis. *m.* Adorno que se pòsa devant altar. *Frontal.*

Pálm. *m.* V. Pám. *Palmo.*

Pálma. *f.* La capital de Mallòrca. *Palma.*

Pálma. *f.* V. Páuma. *Palma.*

Pálo. *m.* Bastó llarg y gruixád. *Palo.* *m.* El que se pren per terciánas. *Quina, quina quina.* *m.* Campetxe: ábre. *Campeche* o *del Brasil.*

Paló. *m.* Espècie de bandèra en esdít de armas. *Palon.*

Palometa. *f. pl.* *Esquela de caballero.*

Palomida. *f.* Péix. *Palometa.*

Palomina. *f. pl.* *Palomilla.*

Palònia. *f.* Nòm de dòna. *Apolonia.*

Palòt. *m.* Retxa perpendicular que fan los qui comèusan escriurer. *Palote.*

Palpáble. *adj.* Lo que se pòt tocar ab sas màns. *m.* Clar, evident, patènt. *Palpable.*

Palpàblement. *adv.* Claramènt. *Palpablemente.*

Palpitació. *f.* Movimènt continuu del còr y artèrias o intèrn, y involuntari y trémulo de part del còs. *Palpitacion.*

Palpitar. *v. n.* Mòurerse ab palpitació. *Palpitar.*

Pállardería. *f.* Málfenería, ociosidat. *Holgazaneria.*

Pállardo, *da. m. f.* Ociosos, málfeners. *Holgazan, na.* *m.* Málvestids, pòc nets. *Fargallon, na.*

Pálleringo. *m.* Bossinèt de ròba esquinçada qui pènja del vestít. *Andrajo, arapo, arrapiezo, giron.*

Pállissa. *f.* Pèll de càbra ab que se 'abrigan pastors, etc. *Pellico.* *m.* Atupáda. *Paliza.* *m.* Donar una pállisa: atupar. *Dar una paliza.* *m.* Espolsar sa pállisa a un: atuparló. *Sacudir el bdlago.*

Pám. *m.* La distància de la punta del dit gròs fins a la punta del dit petít estant sa mà axampláda. *m.* Mida. *Palmo.* *m.* De pám en pám. *De palmo en palmo.* *m.* Sèt páms de terra en es fossar. *Siete palmos de tierra.*

Páua. *f.* Vèllut de cotó. *Pana.*

Panáda. *f.* Còsa coneguda. *Empanada.*

Panadeta. *f.* Panáda petita. *Empanadilla.*

Panalis. *m.* Mál en el dit. *Panadizo.*

Panárrro, *ra. adj.* El qui menja molt de pá. *Pan-niego, ga.*

Panastátge. *m.* La persona qui se pòsa devant altra y li fa ombra o nòsa. *Pantalla.* *m.* Dins sa cuyna devòre es fòc. *Torreznero.*

Páncaritát. *m.* Pá beneid. *Pan de caridad.* *m.* Véga. *Gira.*

Pandéctas. *f. pl.* Títol de los cincúante llibres de la collecció que sèn fer el emperador Justiní de las llèys del dret romá. *Pandectas.*

Pandéro. *m.* Instrument músic compòst de un circulo de fust y un plegamí y màueg. *Pandero.* *m.* En bònas màns está es pandéro. *Está el pandero en manos que le sabrán tocar.* *m.* Tòc ab so pandéro. *Panderada* o *panderazo.* *m.* Tocar es pandéro. *Panderetear.*

Pandéro, *ra. adj.* Málfeners. *Pelafustan.* *m.* Páupa en sa feyna. *Remolon, na.* *m.* Fer es pandéro: no fer feyna. *Holgazanear.*

Pándol. *adj.* Páupa, tård. *Pando, da.*

Pandòla. *adj.* Páupa. *Panfílo, la.*

Panegíric. *m.* Alabansa, elogi. *m.* Sermó. *Panegirico.*

PAN

406

PAP

Panegíric, *ca. adj.* Pertanyent a panegíric. *Panegíric*, *ca.*
Panell, *m.* Manadèl de plomas para saber de ahont vé es vént. *Catavientos.*
Paner, *m.* Cosa coneguda. *Cesta*. = Gràn, *Cesto*.
Paner, *ra. adj.* El qui menja molt de pâ. *Panugo*, *ga.*
Panera, *f.* Paner gròs *Cesta*. = Des pâ, *Panera*. = Para der gällinas, òus, etc. *Banasta*. = La de marxando. *Cajon.*
Panerada, *f.* Lo que se du ò està dins paner, *Cestada*.
Panerer, *m.* El qui fâ ò ven paners. *Cestero.*
Panerèt, *m.* Paner petit. *Cestico.*
Panereta, *f.* Panera petita. *Cestica*, *lla.*
Panèt, *m.* Pâ petit. *Panecillo.*
Pànic, *ca. adj.* Se diu de un temor repentí y sense sonament. *Pánico*, *ca.*
Pania, *m.* Càsta de grâ. *Panizo.*
Panrás, *m.* Escudella. *Panetela* ò *panotela.*
Pàusa, *f.* Grâ de réym escaldad ab llexia. *Pasa*. = Vêrge; el hòmo ximple. *Bendito.*
Pansid, *da. p. p.* de pansirse. *Arrugado*, *da*, *avellanado*, *da.*
Pansirse, *v. r.* Quarse, secarse. *Arrugarse* ò *avellanarse.*
Pantalóns, *m. pl.* Calsóns ab sas câmas llârgas fins demunt ò câsi demunt es pèns. *Pantalones* y *ant. calzacalson.*
Pantâx, *m.* Respiració causada y violenta. *Resuello.*
Pantâno, *m.* Còpia de âygo aturada. *Pantano.*
Pantanós, *sa. adj.* Lo qui abunda de pantânos. *Pantano*, *sa.*
Pantéra, *f.* Fiera. *Pantera.*
Panteyón, *m.* Tèmple de la antiga Roma consagrada a tots los seus déus. = Sepultura para los príncipes, *Panteon.*
Pantómetra, *m.* Instrument de geometría. *Pantómetra.*
Pantomima, *f.* Representació ab gèstos y visâtges sense parlar. *Pantomima.*
Pantomimo, *ma. adj.* El qui representa pantomima. *Pantomimo*, *ma.*
Pantomina, *f.* Fotesa, friolera. *Pata de gallo.*
Pânxa, *f.* El ventre de animâl, de parèt, bota, gèrra, etc. *Panza* ò *barriga*. = La del hòmo en estíl familiar. *Andorga*, *bandullo*, *baul*, *jergon*, *pancho*, *sacristia*. = La de animâl qui remuga. *Ventruz*. = Pânxa vergonhant: el qui menja a còsta de âltri convidantse él. *Panza al trote* ò *estómago aventurero*. = Pânxa al âyre: de esquena. *Panza* ò *barriga arriba*. = De pânxa; ajeçad ò acalad. *De* ò *a Bruce*. = Fer pânxa una parèt: perdre sa direcció. *Hacer panza* ò *barriga.*

Panxada, *f.* Còp que se dona ab sa pânxa. = La acció de menjar molt, de dormir molt, de estudiar molt, etc. *Panzada*. = De réyms al matí. *Perrada*. = Pègar panxada de menjar, de dormir, de estudiar, etc. *Darse una panzada de comer*, *dormir*, etc. = Pègar panxada de mossón: menjar molt. *Atacar bien la plaza.*
Panxeta, *f.* Pânxa petita. *Barriguilla.*
Panzó, *m.* Panxada. *Panzada.*
Panxôta, *f.* Pânxa gròssa. *Panson*. = *m.* El hòmo qui té sa pânxa gròssa. *Tripon*, *na.*
Panxud, *da. adj.* Lo qui té molta pânxa. *Panudo*, *da.*
Pânxy, *m.* Plânxa de ferro ò de âltre metall ab divèrsas pèssas que servexen para tancar y obrir pòrtas, etc. *Cerradura*. = Part de càpa. *Cama da*, *camba* ò *canto*. = De clâustro, parèt, etc. *Lienzo* ò *jastial*. = De ârma de fòc. *Llave*. = De maleta. *Candado*. = De còp. *De golpe*. = De òr ò plâta para daurar. *Pan de oro* ò *de plata.*
Pânô, *m.* Rôba de llâna molt atapida. *Pâno*. = Lo qui sôbra es pânô. *Sobra tela de que cortar.*
Pânôs, *m. pl.* Calsóns âmples y curts. *Bañetes.*
Pâpa, *m.* El supmo pontífice de los fâels catòlics y el càp visible de la Iglesia. *Papa.*
Papâ, *m.* Nòm que donau es nins a son père. *Papâ.*
Papagây, *m.* Àve y plânta. *Papagayo*. = Hòmo zerrador. *Loro*. = Dòna. *Cotorra.*
Papagâya, *f.* La famèlla del papagây. *Papagaya.*
Papâl, *adj.* Pertanyent al Pâpa. *Papal.*
Papâlmènt, *adv.* Ab autoridad papâl. *Papalment.*
Papârra, *f.* Insècto. *Garrapata.*
Paparró, *m.* Re insècto. *Rezo.*
Papâs, *m.* Nòm que en las còstas de Àfrica donau als sacerdots cristians. *Papaz.*
Papât, *m.* La dignidat de Pâpa y el tèmps que dura. *Papado* y *papazgo.*
Papây, *m.* V. Papâ. *Papay.*
Papayó, *m.* Insècto volàtil. *Mariposa*. = De blât, òrdi, etc. *Palomica.*
Papayona, *f.* *Mariposa*. = Pintada. *Vambara.*
Papeléra, *f.* Escriptóri. *Papelera.*
Papeleta, *f.* Esquela, paper de avis. *Papeleta.*
Paper, *m.* Cosa molt eeneguda. = Escrit qui serveix para avisar y per âltre fi. *Papel*. = Blânc el qui no té res escrit. *Blanco*. = Blâu. *Azul*. = Daurad, platayad ò pintad que se pôsa a ârxa ò ciri. *Feullar*. = Destrâssa. *De estraza* ò *de anefa*. = De mâ major. *De marca mayor*. = De mâ mitjana. *De marquilla*. = De florèt: fi, *De florete*. = De càb. *Papel costero*. = De seda: molt trasparènt. *De seda* ò *de culebrilla*. = Qui serveix de moneda. *Papel moneda*. = Que se pôsa a pèssa de rûba ab el nombre de câms que

tira. *Membrete*. = Que se pòsa demunt lo escrit paraque no se esborr. *Teleta*. = Dur es papers basfads: donar noticias falsas ó afirmar còsas sense fonament. *Traer los papeles mojados*. = Embrutar paper: esclurer fotesas ó còsas inútils. *Embarrar papel*. = Fer paper: fer figura ó representació. *Hacer papel*. = Fer es seu paper. *Hacer su papel*. = Papers, figuras, gèstos, etc. *Papeles*. = Fer papers: gèstos, etc. *Hacer papeles*.

Paperèt. m. Bossi de paper. *Papelillo*, to.

Paperista. m. El qui manetja papers y es intelligent en el manetx de ells. *Papelista*. = El qui se agrada de fer funció. *Papelón*.

Paperòt. m. Escrit llarg. *Papelon*.

Papisme. m. Nòm odiós que los protestants donan á la religió catòlica. *Papismo*.

Papista. m. f. Nòm que donan los protestants á los catòlics. *Papista*.

Papo. m. El gavàtx. *Papo*.

Pápula. f. Tumor á sa gòrga. *Pápula*.

Pápuya. adj. El qui per cortedat ó debilitat de la vista há de aclarar un pòc ets nys para véuter. *Cegarrita*.

Paquebòt. m. Càsta de bárco. *Paquebote*.

Paquèt. m. Agregat de papers, cartas, etc. *Paquete*.

Par. m. Títol de dignitat en Fransa. *Par*.

Par (Á la). adv. Juntament, en un matèix temps, igualment, sense distinció. *Á la par*. = De par en par: pòrta, finestra ubertas del tot. *De par en par*.

Para. Preposició qui indica el motiu, la càusa final, la destinació. *Para*. = Para sempre. *Para siempre*. = Sens que, ni para que: sense motiu, sense rahó. *Sin que, ni para que*. = ¿Para que? per quina rahó? *Para que?*

Parabànda. f. De carruatge. *Ladera*. = De pònt. *Guarda-lado*.

Parabé. m. Eshòrabòna. *Parabien*. = El qui el dona. *Parabienero*, ra.

Paràbola. f. Cuénto qui enclou alguna moralidat. = Figura geomètrica. *Parabola*.

Parabolá. m. El qui parla ab paràbolas. *Parabolano*.

Parabòlic, ca. adj. Pertañent á la paràbola geomètrica. = Lo qui enclou alguna paràbola. *Parabólico*, ca.

Paracronisme. m. Còmputo errat de temps. *Paracronismo*.

Parád, da. p. p. de parar. *Parado*, da.

Paráda. f. Aturada, detenció. = Reunió de la tròpa qui munta la guàrdia. = La porció de diner que se pòsa en el jòc de envit. *Parada*. =

Correguda. *Carrera*. = Para verdura. *Era*. = Sembrada de raves. *Rabanal*. = Fer paradas para verdura. *Erar*.

Paradèlla. f. pl. Romana.

Paradèra. f. Pòst para aturar ó amollir la aygo de un moll. *Paradera*.

Paradéro. m. Llòc ahont se para ó se vá á parar. = Fi y terme de una còsa. *Paradero*.

Paradeta. f. Aturadeta. *Paradilla*. = Corregudeta. *Corredica*.

Paradetas. f. pl. Espants. *Aspavientos*.

Paradís. m. El cel. = Llòc de deléytes y delicias. *Paraiso*. = Paradís terrèstre: jardí deliciós ahont Déu posá á Adám. *Paraiso terrestre* ó *terrenal*.

Paradoca. f. Proposició ó sentència contrària á la opinió comuna. *Paradoja*.

Paradògic, ca. adj. Qui conté paradoca ó el qui áma las paradocas. *Paradójico*, ca.

Paradogisme. m. Figura retòrica qui consisteix en reunir demunt un matèix subjécte atributs, qui, á primèra vista, pareixen contradictòris. *Paradojismo*.

Paradora. f. Tauleta para servici de la taula. *Aparador*.

Parafernals. adj. Los béns que la casada se reserva á demés del dót. *Parafernales* ó *parafernales*.

Parafrasead, da. p. p. de parafrasear. *Parafraseado*, da.

Parafrasear. v. a. Explicar una còsa ab estensió y de divèrsos mòdos. *Parafrasear*.

Paráfrassi. f. Explicació més estesa que el tèsto. *Paráfrasi*.

Paráfraste. m. El qui explica una còsa ab paráfrassi. *Parafraste*.

Paráfrastic, ca. adj. Pertañent á la paráfrassi. *Paráfrástico*, ca.

Paráfrasticament. adv. Ab paráfrassi. *Parafrásticamente*.

Parágo. f. Addició de una síllaba á la fi de un mot. *Paragoge*.

Paragráf. m. Divisió de un discurs, de un capítol, etc: qui se nòta ab aquest senyal §. *Paragrafo* ó *pdrafo*.

Paralàcse ó *paralàcsis*. f. Diferència entre el llòc vertader y el apparént de una estrèlla. *Paralaje* ó *paraldis*.

Paralàctic, ca. adj. Pertañent á paralàcse. *Paraláctico*, ca.

Paralépidédo. m. Figura geomètrica. *Paralepípedo*.

Paralelisme. f. Estát de duas líneas paralèlas. *Paralelismo*.

Paralèlo, la. adj. Se diu de duas líneas igualment distants en tots es seus punts. = Semblant, corresponent. *Paralelo*, la.

Paralelo. m. Comparació. *Paralelo.*
Paralelógramo. m. Figura de quatre costats respectivament paral·lels. *Paralelógramo.*
Paralelógramo, ma. adj. Fet en paralelógramo. *Paralelógramo, ma.*
Paralipómenon. m. Un dels llibres de la Bíblia. *Paralipómenon.*
Paralísis. f. Malaltia per la qual se afluxen es nervis, perden sa força, es moviment y la sensació. *Paralísis.*
Paralític, ca. adj. Acomès de paralísis. *Paralítico, ca.*
Paralíticad, da. adj. Se diu de las parts tocadas de paralísis. *Paralítico, da.*
Paralogisme. m. Discurs fallat apoyat en rahons aparents. *Paralogismo.*
Paralogissad. da. p. p. de paralogissar. *Paralogizado, da.*
Paralogissar. v. a. Persuadir ab discursos falsos. *Paralogizar.*
Parámetro. m. Línea invariable qui entra en la formació de una curva. *Parametro.*
Paramént. m. Adorno, alaca, trasto. *Paramento.*
Paraménts sacerdotals. m. pl. Las vestiduras sagradas. *Paramentos sacerdotales.*
Parangó. m. Comparació, semblansa. *Parangon.*
Parangona. f. Caràcter de lletra de estampa. *Parangona.*
Paraninífic. adj. Se diu del orde de arquitectura en la que, en lloc de columnas, se empleyan figuras de ninfas. *Paraninfico.*
Paraninfo. m. Entre los romans el qui acompanyava sa novia á cas noví. = Portador de bones noves. *Paraninfo.*
Paranomásia. f. Figura retórica, y se fa quan se usa de paràules de unas matexas lletres; però de diferent significació. *Paranomasia.*
Parany. m. Lloc, siti. *Parage.* = El lloc ahont està el cassador qui aguayta sa càssa. *Paranza.* = Mèdi para engauar. *Armadijo.* = Estar ben parats es parany, axò es béu posats es mèdis para lograr algú fi. *Estar bien puestos los bolos.*
Parapétad, da. p. p. de parapétarse. *Parapetado, da.*
Parapétarse. v. r. Posarse derrera parapeto. *Parapetarse.*
Parapeto. m. Munt de terra ó de pedras qui supera la fortificació para estar á cubert la trôpa. *Parapeto.*
Paraplegia. f. Gota en totas las parts del còs desde es coll en avall. *Paraplegia.*
Parapluya. m. Paraygo. *Paragua.*
Parar. v. a. Aturar, detenir, impedir el moviment

ó accions de altri. = En el joc de envit señalar la cantidat que se pôsa. = Reduirse una cosa en altra. = Anar á algú lloc ó fi. = Aturarse el cà estant pròp de la càssa. = Al qui futx. *Parar.* = Ab capell, devantal, mans, etc. *Aparar.* = Botiga de menestral. *Poner tienda:* de vendre. *Abrir tienda.* = Esmént: atèndrer. *Parar mientes.* = Llâsos. *Parar armadijos.* = Còsas fortes, v. g. nôns. *Pelar.* = Còsas fluxas. *Pelar ó mondar.* = No parar. *No parar.*
Parar. v. n. Arribar á un terme. = Càurer ó tornar en algú una cosa después de haver passat per moltes mans. = Succeir de altre mòdo de lo que se pensava. *Parar.* = Parar ja mal: acabar en mal fi. *Parar en mal ó parar en tragedia.*
Pararse. v. r. Aturarse, detenirse. *Pararse.*
Pararayos. m. Màquina qui atrêu es llâmps. *Pararayos.*
Parasol. m. Paraygo. *Parasol ó quitasol.*
Parasseléne. f. Imatge de sa lluna figurada en un nigulat. *Paraselene.*
Parassisme. m. El temps més dolorós de una malaltia. *Paracismo.*
Paratge. m. Lloc, siti. *Parage.* = Paratges estraviats sôre de camí. *Ankurriales.*
Parâula. f. Expressió, vocable, veu pronunciada. = Promesa, seguretât. = El fill de Déu. *Palabra.* = De casament. *De matrimonio.* = Bruta. *Sucia.* = Deshonesta, torpe. *Deshonesta, torpe.* = Gruçada. *Dura.* = Cariñosa. *Cariñosa ó caroca.* = De dos sentits. *Ambigua.* = Picant. *Picante ó pulla.* = De réy: inviolable. *De rey.* = Preñada. *Preñada.* = De Déu ó divina: el evangeli, la doctrina cristiàna, etc. *Palabra de Dios ó divina.* = Parâula per parâula: mot per mot. *Palabra por palabra.* = Á sa primera parâula. *Á la primera palabra.* = De parâula: á viva veu. *De palabra.* = En una parâula: últimament. *En una palabra.* = Donar parâula: promèter. *Dar palabra:* de casament. *Dar palabra y mano.* = Dur en parâulas: enguad. *Traer en palabras.* = Estouviat sas parâulas: no pèrder es temps xerrant. *Ahorrrar palabras.* = Déxar en sa parâula á sa boca: interrompre, no voler escoltar. *Dejar con la palabra en la boca.* = Menjarse sas parâulas. *Comerse las palabras.* = Faltar á la parâula: no cumplir lo promès. *Faltar á la palabra.* = Faltar parâulas: termes, expressions. *Faltar palabras.* = No tenir parâula: no cumplir-la. *No tener palabra.* = Tenir parâulas ab algú: barayarse. *Tener palabras.* = Escapar una parâula. *Irse ó escapar una palabra.* = Pèndrer sa parâula: parlar. *Tomar la palabra.* = Tractar mal de parâula. *Tratar mal de palabra.* = Parâulas

· majors: injuriosas. *Palabras mayores.* = Mitjas paràulas: màl pronunciàdas. *Medias palabras.* = Paràulas de sànt y fèts de dimòni. *Palabras de santo y uñas de gato.* = De sa mèua paràula en pòden tirar un àcte. *Mi palabra es prenda de oro.*
Paraulada. f. Paràula indecènt. *Palabrada.*
Parauleta. f. Paràula petita. *Palabrita.*
Paraulòta. f. Paràula deshonestà, indecènt. *Palabrada.*
Pàrtygo. m. Còsa coneguda. *Paragua.*
Pàrca. f. Entre los pagàns diosas qui presidían a la vida del hòmo. = Segòns los poètas la mòrt. *Parca.*
Pàrcamènt. adv. Ab moderació. *Parcamente.*
Pàree. m. Billetèt de perdó en las escòlas. *Parce* ò *parco.*
Parciàl. adj. Qui fà pàrt de un tot. = El qui se-gnèix el partit de àltri. *Parcial.*
Parcialidat. f. Facció, partit. = Estàt de una pàrt respècte del tot. *Parcialidad.*
Parciàlmènt. adv. *Parcialmente.*
Parcidat. f. Economia. *Parcidad.*
Parcimònia. f. Moderació. *Parcimonía.*
Parèssimamènt. adv. sup. Ab molta economia. *Par-cisimamente.*
Pàrco, ca. adj. Moderàd en el us de las còsas. = *Cric. Parco, ca.*
Pàrdo, da. adj. De color rotjènc qui tira en negre. *Pardo, da.*
Pàre. m. El qui hà engendràd a àltre. = La primè-ra persona de la santíssima Trinidad. = El qui fà ofici de pàre. = El religiós sacerdot en senyal de respècte. *Padre.* = De ànimas: el rector. *De al-mas.* = De concili: el bisbe qui assistèix a un con-cili. *De concilio.* = De la Iglesia: los mèstres y doctors de ella. *De la Iglesia.* = De familia. *De fa-milia.* = Espirituàl: el confessor. *Espiritual.* = Del desèrt: hermità. *Del yermo* ò *desierto.* = Sànt: el Pàpa. *Santo.* = Putattu: el qui se té per pàre y no'u es. *Putativo.* = Mássà hò, axò es qui no corretjèx axí còm se deu als frys. *Padrazo* ò *padron.* = Pàre nòstro: la oració dominicàl ò el religiós qui es estàd provinciàl ò té los ho-nors de serhó estàd. *Padre nuestro.*
Pàre y fuy. m. Hérba. *Yerba estrellada.*
Paredàd, da. p. p. de paredar. *Cercado, da, tabi-cado, da.*
Paredar. v. a. Tapar finéstras, etc. *Tabicar.* = Tan-car de parèt, càmp, etc. *Cercar.* = Fer parèt. *Hacer pared.*
Parelia ò *parelio. m.* Figura del sòl en un nigulat. *Parelia* ò *parelio.*
Parénessis. f. Avís, ecshortació, arregàfiy. *Paré-nesis.*

Parèntic, ca. adj. El qui eczhòrta. *Parèntico, ca.*
Parènt, ta. adj. El qui pertàfiy a una familia per qualsevòl línea. *Pariente.* = De Júdas: ròig. *Pe-lo de Júdas.* = Semblànt. *Pariente.*
Parentació. f. Ecsèquias, fuèral. *Parentacion.*
Parentèla. f. Tots es parènts. *Parentela.*
Parentèsc. m. Unió, vènculo de sàng ò de las còsa entre si. *Parentesco.* = Espirituàl: afinidat entre padrins y padrinas y fiòls y fiòlas. *Espiritual.*
Parèntesis. m. Interposició de paràulas en un pè-ríodo qui lo interròmp, però no el muda. = Aquèst senyal ( ). *Paréntesis.*
Parèr. m. Dictàmen, opinió, sentència, vòt. *Pa-recer.*
Parèt. f. Còsa coneguda. *Pared.* = De cantóns. *De silleria.* = Ab mescla. *De mamposteria.* = Mèstra. *Maestra.* = Mitjèra. *Medianera.* = De pèdra qua-drada. *De piedra labrada.* = Romàsa caygúd lo edifici. *Paredon.* = Seca: sense mescla ni sànc. *Seca* ò *albarrada.* = Qui tànca càmp, viña, etc. *Cerca.*
Pareta. f. Nòm pròpi de dñna. *Petronila.*
Pareteta. f. Parèt petita. *Paredilla.*
Paretòta. f. Parèt gròssa. *Paredon.*
Parèxer. v. n. Semblar. *Parecer.* = Sa plàssa: fer renòu molts qui xèrran molt. *Parecer una carniceria.* = Parèix que lo encàlsan: que se diu del qui camina aviàt. *Parece que ha comido ca-zuela.* = Parèix que li hán de fer llòc: que se diu del qui vá estufàd. *Parece que come asa-dores.* = Parèix que hà vist ànimas: que se diu de un dèbil y molt màgre. *Parece que ha co-mido alejijas.* = Parèxer 'un sautèt el qui n'ou es. *Parece que no enturbia el agua.* = Al parè-xer: segòns la apariència. *Al parecer.*
Parèy. m. El conjúnt de duas còsas de una matè-xa càsta. *Par.* = Dos animals jufids a un matèix jou. *Par* ò *yunta.* = A parèys: de dos en dos. *A pares.*
Parèys. m. pl. El conjúnt de los qui llàuran. *Yunteria.*
Pareya. f. Agregat de duas còsas semblànts. = Duas càrtas del matèix nombre, dos réys, etc. *Pare-ja.* = Pareyas. Jòc. *Parejas.*
Pareya. f. Flòr de olivèra. *Flor* ò *rapa.*
Pareyer. m. El qui fà feyna ab parèy de bestiar. *Yugero.*
Paridat. f. Comparació. = Igualdat de una còsa ab àltra. *Paridad.*
Paridora. adj. La famèlla qui parèix molts vegá-das. *Paridera.*
Parir. v. a. Donar a llum la famèlla el fèto que ha-via concebú. = Pòndrer las àves y los pèxos. = Produir una còsa a àltra. *Parir.* = Més màscles

que faméllas. *Machear.*—Més faméllas que más-cles. *Hembrear.*

Parissiense. *adj.* De París. *Parisiense.*

Parlâd, da. *p. p.* de parlar. *Hablado*, da.—*Parlado*, da.

Parlador. *m.* Llòc destinâd para parlar en los convents de múnjas. *Locutorio* ò *libratorio.*

Parlador, ra. *m. f.* El qui parla embarrassâd ò ab escés. *Parlador*, ra.

Parlament. *m.* Oració ò discurs que se fa en junta ò congrés.—Las cors de Inglâtêrra. *Parlamento.*

Parlamentâd, da. *p. p.* de parlamentar. *Parlamentado*, da ò *parlamentado*, da.

Parlamentâl. *adj.* Pertañent á parlament. *Parlamental.*

Parlamentar. *v. a.* Conversar uns ab âltres.—Tractar de ajúst.—Enviar parlamentâris. *Parlamentar* ò *parlamentear.*

Parlamentâri. *m.* El enviâd para tractar de ajúst. *Parlamentario.*

Parlar. *v. a.* Dir, articular las parâulas.—Tractar, explicar el seu sentit.—Conversar ab âltri. *Hablar.*—Algúns animals: imitar la veu del hómo. *Parlar* ò *hablar.*—Parlar á bôlcs. *A chorretadas.*—Á bulto. *A bulto.*—Arrogant. *De papo.*—Al âyre. *Al âyre.*—Atropellâd. *De hilvan.*—Derrera. *Por detras.*—Derrera âltre: dir lo que âltre hà dit. *Por boca de ganso.*—Bâix. *Bajo*, *paso* ò *quedo.*—Embuyâd el qui hà begúid massa. *Tropezar en las erres.*—Ab el diâble: expressió para indicar que un sâb moltíssim. *Con el diâblo.*—Clar, fôrt, grôs. *Claro*, *fuerte*, *gordo.*—De deveras: formâl. *De véras.*—Desbaratâd. *Hablar por esos trigos* ò *echar á trompa y talega.*—De famélla. *Afeminado.*—Entre déuts. *Entre dientes* ò *mascular y musitar.*—Espès. *A borbotones.*—Flamenc ò morisc: donarse entèndrer pòc ò nojéus. *En griego*, *gringo* ò *en guirigay.*—Ab sas mâns: manetjarlas molt parlant. *De manos.*—Pes colzos: xerrar moltíssim. *Por los codos.*—Per regâlos: ferlos á aquèl á qui se hà de parlar. *Con lengua de plata.*—Per riurer. *De burlas* ò *de chansa.*—Á s'oreya. *Cuchichear.*—Petit los enamorâds. *Estar en locutorio.*—Xâmporrâd. *Champorrar.*—Parlar per parlar. *Hablar por hablar.*—No parlar: estar mud. *Estar sin habla* ò *en muda.*—No parlar ni motar. *No hablar ni pablar.*—Non parlèm pos. *Cepos quedos.*—¿Que pârl flamenc? *Lo he de decir cantado* ò *rezado?*—Parlar de càb de nâs. *Gan-guear.*

Paròdia. *f.* Imitació burlésca en vérs de una obra sèria de litteratura. *Parodia.*

Paròdic, ca. *adj.* Pertañent á la paròdia. *Paródico*, ca.

Paròla. *f.* Espèdició ò escés en so parlar. *Parola* ò *parla.*

Paronomàssia. *f.* Semblansa de parâulas per el sonido y ortografia ab diferents significats. *Paronomasia.*

Paròtiga ò *paròtida.* *f.* Malaltia. *Paròtida.*

Parotsismâl. *adj.* Pertañent á parotsisme. *Parotsisme.* *m. l.*

Parotsisme. *m.* Accident câsi mortâl en qui el malâl perd la acció y sentit. *Paroxismo* ò *paroxismo.*

Parpâl. *m.* Bàrra de fèrro para alçar còsa de molt de pes. *Alza prima* ò *palanca.*

Pârra. *f.* Còsa coneguda. *Parra.*—Borda. *Parriza* ò *parron.*—Suc de pârra: el vi. *Zumo de parras* ò *de cepas.*

Parrâl. *m.* Armament qui sostén pârras. *Parral.*

Parreta. *f.* Parra petita. *Parrilla*, ita.

Parricida. *m.* El qui mâta á sos pâres. *Parricida.*

Parricidi. *m.* El delictè de matar á sos pâres. *Parricidio.*

Pârroco. *m.* El rector de parròquia. *Pârroco.*

Parròquia. *f.* Iglesia ahont se administran sacraments y es administrâda y regida per rector.—La jurisdicció y el territòri del rector. *Parroquia.*—Tavèrna en estil bâix. *Hermita de Baco.* Cumplir ab la parròquia: confessar y combregar per á Pâsco. *Cumplir con la parroquia:* fer una visita, v. g. de obligació ò de cumpliment. *Hacer su deber.*

Parroquiâ, na. *adj.* El qui està dins es districte de una parròquia.—El qui ordinàriament compra en una matèxa câsa ò se servèix de un matèix menestrâl. *Parroquiano*, na.

Parroquiâl. *adj.* Lo qui es de ò pertâny á la parròquia. *Parroquial.*

Parroquialidât. *f.* Dret parroquiâl. *Parroquialidad.*

Parsimònia. *f.* Moderació, economia. *Parsimonia.*

Pârt. *f.* Porció de un tot.—Lo que tòca á un en fer partions.—Llòc, siti.—Costât.—Divisió de un llibre.—Persona interessâda en un negòci, etc.—El qui pledetja còntre un âltre.—Facció, partit.—Se diu del tèmps present respècte al passâd, v. g. de vuyt dias en aquèsta pârt.—Los òrgas de la generació. *Parte.*—Alicòta: la qui es mida cabâl de un tot. *Alicota.*—Alicuanta: la qui multiplicâda per qualsevòl nombre no fa el seu tot, còm 2 respècte de 9. *Alicuanta.*—Essencial: la qui constituèix la essència del seu tot. *Esencial.*—Integrâl ò integrant: necessari á la integridât de un tot; però no á la seua essència. *Integral* ò *integrante.*—De lleuâam llevorâd qui quèda ab escòrxa. *Gema.*—De pârt á pârt: de

bànda á bànda. *De parte d parte.* = En ninguna pàrt: en ningun llòc. *En ninguna parte.* = Per totes pàrts. *Por todas partes.* = Donar pàrt: avisar. *Dar parte.* = Prender per àltra pàrt: per àltre camí ó via. *Echar por otra parte.* = Prender pàrt en negòci, assunto, etc. *Tomar parte.* = Entrar en pàrt. *Entrar en parte.*

Pàrt. *m.* El àcte de parir. = Qualsevòl producció física. *Parto.* = Anar de pàrt la dòna preñada. *Estar de parto.* = Bòna pàrt. *Feliz parto.* = Pàrt entrevesad. *Parto revesado.*

Partera. *f.* La qui hà pòc que hà partid. *Parida.*

Parterátge. *m.* El tèmpe que se segueix immediàment al pàrt. *Sobreparto.*

Parteta. *f.* Pàrt petita. *Partecica, lla, ita.*

Partible. *adj.* Lo que se pòt partir. *Partible.*

Partició. *f.* Divisió, repartimènt. *Particion.*

Particip. *m.* Una pàrt del verb qui té las propietats del nòm, perque se declina còm el, y perque participa de un y àltre se anomena axí. Se dividèix en actiu y passiu. *Participio.*

Particip. *adj.* El qui té pàrt en alguna còsa. *Particionero, ra, participe.* = El màncomunad ab àltres para un interés comú. *Aparcero, ra.*

Participàble. *adj.* Lo que se pòt participar. *Participable.*

Participació. *f.* El àcte de participar. = Avís, notícia, pàrt. *Participacion.*

Participad, *da. p. p.* de participar. *Participado, da.*

Participant. *p. a.* de participar. El qui participa. *Participante.*

Participar. *v. a.* Donar avís, donar pàrt, comunicar. = *v. n.* Tenir pàrt, rèbrer alguna còsa de un àltre, ferlase pròpia. *Participar.*

Participiàl. *adj.* Pertañent al particip. *Participial.*

Partícula. *f.* Pàrt molt petita. = Nòm que se dona á las pàrts de la oració indeclinables. *Particula.*

Particular. *adj.* Singular, peculiar, pròpi. = Singular, oposad á universál. = Extraordinari, pòcas vegadas vist. = El qui no té títol qui lo distinguesca de los àltres. = *m.* Algun punt ó matèria de que se tracta. *Particular.*

Particularidat. *f.* Individualidat, singularidat. *Particularidad.*

Particularisad, *da. p. p.* de particularisar, se. *Particularizado, da.*

Particularisar. *v. a.* Expressar una còsa ab totes sas séuas circumstàncias. *Particularizar.*

Particularisarse. *v. r.* Distingirse en alguna còsa. *Particularizarse.*

Particularíssim, *ma. sup.* Molt particular. *Particularísimo, ma.*

Particularíssimamènt. *adv. sup.* Ab molta particu-

laridat ó epecialidat. *Particularissimamente.*

Partícula mènt. *adv.* Espècialmènt. *Particularmente.*

Partid, *da. p. p.* de partir. *Partido, da.*

Partida. *f.* La acció de partir ó sortir. = La nòta de batisme, etc. qui quèda en los llibres parroquiàls. = La cantidat de nombres en los contes. = La cantidat que se pòsa en el joc y el nombre de jugadors. *Partida.* = De gramàtics, axòes, de àses. *Asneria.* = De gènt qui fà grán renòu. *Tabla de la vaca.* = Partidas. *pl.* Col·lecció de las lleys de Castilla fèta en tèmpe de san Fernàndo y de son foy D. Alonso el sàbi. *Partidas.*

Partidari. *m.* El qui segueix el partit de àltre. *Partidario.*

Partideta. *f.* Porció petita. *Porcioncilla.*

Partidor, *ra. adj.* El qui partèix. *Partidor, ra.*

Partidor. *m.* El nombre per el qui se partèix en los contes. *Partidor ó divisor.* = El llòc de la cuyua ahònt se distribuèix el menjar. *Pitanceria.*

Partió. *f.* Ràya de càmp, réyne, térme, etc. *Confin, linde, lindero.* = Repartimènt. *Particion, division.*

Partir. *v. a.* Dividir en pàrts, dividir un nombre per àltre, separar una còsa de àltra. *Partir.* = Còsa pòca á molts. *Hacer el caldo tajadas.* = El menjar en el partididor. *Pitar.* = Pes mitx en dues mitàts. *Por en medio.*

Partir. *v. n.* Posarse en camí, enarsèn. *Partir.* = De càp còm es bous: sense reflexió. *Partir de carrera ó de ligero.*

Partirse. *v. r.* Anarsèn. *Partirse.* = Prender alguna pàrt de un tot. *Repartirse.*

Partit. *m.* Bando, facció, tracto, convèni. = Marit. *Partido.*

Partitu, *va. adj.* Lo que se pòt partir. *Partitivo, va.* = El verb qui significa partició. *Partitivo.*

Parturiènt. *adj.* La qui vâ de parir. *Parturiente.*

Parúlis. *m.* Tumor pituitós baix de sa lléngua ó á sas givivas. *Parullis.*

Parva. *f.* Pòca cantidat de alimènt que se pren al matí en dia de dijuni. *Parva.*

Parvedat ó parvidat. *f.* Poquedat. *Parvedad ó parvidad.*

Parvulo, *la. m. f.* Nin, na. *Parvulo, la.*

Pàs. *m.* El módo de caminar. = La acció de passar de un llòc á àltre. = El moviment còmodo del bestiar gròs. = El llòc per ahònt se passa de una pàrt á àltra. = La diligència que se fà en sollicitut de una còsa. = Llecència de poder passar per algun llòc. = El succés més notàble de la passió del hòu Jesús, y aquèlla espècie de tabernacle en

que duen la seua figura en la processó del dijous sant. = Cláusula de un escrit. = Conducta, módo de vida. = El trãnzit de la mórt. *Paso*. = A pás de bou: a pôc a pôc. *A paso de buey*. = A bou pás: aviât. *A buen paso*. = Pás estrèt en camí. *Desfiladero*. = Pás de riurer. *Paso de comedia*. = Mál pás que té el bestiar qui trôta. *Paso de la madre* ô *pasitrote*. = Al pás que. *Al paso que*. = Atropellar ô apretar el pás: caminar aviât. *Atropellar* ô *apretar el paso*. *Pásco*. *f.* La fésta més soléenne de los judíos. = El día que ressucitá Cristo. *Pascua*. = Florida. *Florida* ô *de flores*. = Granâda. *Del Espiritu Santo*. = Contént côm un pásco. *Contento como una pascua*. *Pasmad*, *da*. *p. p.* de pasmar, *se*. *Pasmado*, *da*. *Pasmar*. *v. a.* Atolondrar, aturdir, umplir de admiració. *Pasmar*. *Pasmarse*. *v. r.* Atolondrarse, aturdirse, umplirse de admiració. *Pasmarse*. *Pásmo*. *m.* Atolondramént, grân admiració y el objécte qui lo causa. *Pasmo*. *Pasmós*, *sa*. *adj.* Lo qui causa pásmo. *Pasmoso*, *sa*. *Pasmosamént*. *adv.* Ab admiració. *Pasmosamente*. *Pasquál*, *la*. *m. f.* Nôm prôpi de hómo ô de dóna. *Pascual*, *la*. *Pasquál*. *adj.* Pertañént a pásco. *Pascual*. *Pasquí*. *m.* Paper satíric ô injuriós aficad a parèt, etc. *Pasquin*. *Pasquinada*. *f.* Ditxo agúd y satíric. *Pasquinada*. *Pás*. *f.* El espáy que un péu adelánta al áltre. *Paso*. = Curta. *Paso corto*: el qui lay té. *Pasicorto*. = Llârga. *Largo*: el qui lay té. *Pasilargo*. = Geomètrica: mida de ciuc péus geomètrics. *Paso geométrico*. = A cada pás: ab frecuençia. *A cada paso*. = En duas pásas: prést. *En dos zancadas*. = A pocas pásas: prôp. *A pocos pasos*. = Costar molts pásas: molta diligència. *Costar muchos pasos*. = Tornar sa pás: arréra. *Volver paso atras*. = No donar una pás: no fer cáb diligència. *No dar paso* = No podèr donar pás: no podèr caminar. *No poder dar un paso*. *Pás*. *f.* Espècie de epidèmia. *Constelacion*. = Haver y pás, *v. g.* de cadârn. *Correr constelacion de...* *Pás*. *f.* Malaltia de cà. *Moquillo*. *Passable*. *adj.* Lo qui se pôt passar. *Passable*. *Passad*, *da*. *p. p.* de passar. *Passado*, *da*. *Passad*, *da*. *adj.* Corrompúd, pudríd, anterior. = Atravessad. *Passado*, *da*. = Lo passad, passad: non parlèm pus. *Lo pasado*, *pasado*. *Passada*. *f.* Trãnzit de una part a áltra. *Passada*. = Fént càl. *Vuelta*. = Fént átxas, ciris, etc.

Baño. = Emblanquinant, referint parèts, etc. *Capa*. = Mál passada: acció fèta en perjuy de áltre. *Mala pasada*. = De passada: de pásco. *De pasada*. *Passadema*. *m.* El dia sigüent a demá. *Passado mañana* ô *trasmñana*. *Passadís*. *m.* Travessia. *Passadizo*. *Passador*, *ra*. *adj.* Ni bó, ni mál. = Lo que se pôt sufrir y tollerar. *Passadero*, *ra*. *Passadora*. *f.* Cada pèdra grôssa que se pòsa a torrént, ciquia para passar. *Passadera* ô *passadero*. *Pásasfôre*. Interjecció. Parâula para fer fugir es càns. *Za*. = Dir pásasfôre. *Zacear*. *Pásamâ*. *m.* Còrda, bàrra de fèrro ô de fust para afiansarse pujânt escâlas. = Còrt galó. *Pasamano*. *Pásamaner*, *ra*. *m. f.* El qui fá obra de botons, peras, borlas, etc. *Pasamanero*, *ra*. *Pásamaneria*. *f.* El ofici y feyna y la càsa de pásamaner. *Pasamaneria*. *Passante*. *adj.* Ni bó, ni mál. *Passadero*. *Pásapòrt*. *m.* Llecència escrita para passar de un llòc a áltre. *Pasaporte*. *Passar*. *v. a.* Trasladar-se ô trasladar una còsa de un llòc a áltre. = Anar dins algú llòc. = Mudar de un estat a áltre. = Pujar de un empleyo al áltre: de clâsse inferior a superior. = Fugir es témps. = Esténdrerse la pèste, etc. de un llòc a áltre. = Cessar, calmar. = Còrrer sa moneda. = Llegir el qui aprèn de llegir. = No jugar en cèrts jòcs ô tenir més punts de los precisos para goñar. = Entrar una còsa dins áltra. = Escedir, supèrar. = Déxar de ser. = Sofrir, tollerar, etc. *Passar*. = Devânt a un caminant, corrént. *Tomar la delantera*: escedirlo en ciència, etc. *Echarle la pierna encima*: fer ô lograr primer una còsa. *Ganar por la mano*. = Un bàrco devânt un áltre. *Rebasar*. = Ayre. *Correr ayre*. = Contes. *Ajustar cuentas*. = Per demúnt. *Por encima*. = De llârg ô de llis: no aturar-se. *De largo*. = Pe sa garrôva a un: murmurar de éll. *Hacerle la barba*. = Péna. *Penar*: pe'l dimòni: axò se dia dels hòmos y majormént de las dônas qui pásan péna para anar bèn vestidas. *Passar cochura por hermosura*. = Las penas del purgatori: molts de trabâys. *Las penas del purgatorio*. = Na bláva: el mar. *El charco*. = Sa ploma per demúnt escrit: esborrarlo. *Tildar*. = Pòrcs a aglanar. *Cerdos d montanera*. = La trôpa revista. *Revista*: per un pás estrèt. *Desfilar*. = Rabors. *Afilas navajas*. = A mál viâtge. *Embiar d la du-la*. = Sa bugâda. *Sacar*. = El bestiar a sa montâfia al estiu. *Trashumar*. = Sa ràya. *De raya*. = Una nit de môros: no dormir estânt al lit. *No*

che toledana.—Sa rasadora igual: no fer parts ni quarts. *Passar* ó *medir por un raseró.*—El rosari y áltres devocións ó obligaciós mássa aviát. *Passar cuentas.*—Sas tristas: tenir miséria. *Estar d la estaca.*—Per aygo: rentar. *Lavar de remojo.*—Rius, torrénts per el llócahont hey há máncó aygo. *Vadear.*—Passar y traspasar per un matéix llóc. *Zarcear.*—Perdy: estondrase. *Undirse.*—Passarhó tot á fòc y á sang: destruirhó tot. *No dejar piante ni mamante.*—Já passarás per cá ména: Amenássa que se fáu los allòts. *Somos arrieros y en el camino nos encontraremos.*—Já passarém contes: amenássa. *Al dar la cuenta me lo diréis.*—Passém á áltre assunto. *Alon que pinta la uva.*—Fer passar á un per un cos de guya: apretarlo molt. *Meter en un zapato.*—Passarhó bé ó mal. *Passarlo bien ó mal.*

Passar. v. n. Morirse. *Passar.*

Passarse. v. r. Corromprese, pudrirse.—Al partit contrári. *Passarse.*

Pásatempa. m. Devertimént, entretenimént, recreyo. *Pasatiempo.*

Pasátge. m. El qui du, v. g. una carta. *Portador.*—Facultat de passar. *Paso.*

Passatger, ra. m. f. El qui vá de camí. *Pasagero, ra.*

Pásavolant. m. Espècie de cotxo. *Silla volante.*—Péssa de artilleria. *Pasavolante.*

Pásaxòt. m. El xòt destinád para anar devánt y guiar als áltres. *Mansó ó julo.*

Pásse. m. Permis. *Pase.*

Pássera. Aucell. *Pájaro solitario.*

Passarèll. m. Aucell. *Pardilla ó pardillo.*—Reyal: ab so pit vermèy. *Pechicolorado.*—Hòmo astút. *Zorral ó pájaro.*—;Quin estornèll; *Qué zorral ó pájaro!*

Passèt. m. Péssa de tránzit estreta y curta. *Pasillo.*—Caminóy estrèt. *Coladero.*

Passetjàd, da. p. p. de passetjar, se. *Paseado, da.*—*Pregonado, da.*

Passetjada. f. El acte y efecte de passetjar, se. *Paseo.*—Llarga. *Caminata.*

Passetjador, ra. m. f. El qui se passetja molt. *Paseador, ra.*

Passetjador. m. Llóc para passetjarsey. *Paseo.*

Passéante. p. a. de passetjarse. El qui se passetja. *Paseante.*—En corte: desenfeynád, qui no té empleyo. *Paseante en corte.*

Passetjar. v. n. Caminar ab el fi de fer eczerici ó recreyarse.—v. a. Trèurer á passetjar á un nin, á un convalacént, etc. *Pasear.*—Sa cápa els hòmos. *Tener la capa en el hombro.*—Sa manta ó manteta sas dónas: andoyar. *Mantear.*

—Sa gallanda: endoyar. *Correr la gandaya.*—Alguna còsa que vèudrer. *Pregonar.*

Passetjarse. v. r. V. *Passetjar.* v. n. *Pasearse.*—Per no tenir res que fer. *Barzonear.*—*Passetjèt:* enjegar ab enlâdo. *Anda d pasear.*

Passèt. m. La acció de passetjarse y el llóc. *Paseo.*

Pàssia. f. La part del evangeli qui referèix la passió y mòrt de Cristo. *Pasion ó pasia.*

Passibilitat. f. Capacidat de patir. *Passibilidad.*

Passible. adj. Capàs de patir. *Passible.*

Passier. m. El qui canta la pàssia. *Pasionero.*

Passig. m. Aquell adorno de pasta torsuda que se pòsa á panáda, pastaló, etc. y ab que se afianssa sa tapadora. *Repulgo.*

Passigád, da. p. p. de passigar. *Pelliscado, da.*—*Repulgado, da.*

Passigáda. f. El acte y efecte de passigar.—Porció, molt petita que se pren ó se lléva de alguna còsa. *Pellizco.*

Passigar. v. a. Apretar ab sos dits gròs y según una part del còs de módo que causa dolor. *Pellizcar.*—Fer es passics á panáda, etc. *Repulgar.*—v. n. Ser càra una còsa. *Tener pimienta.*

Passió. f. Afècte, movimént, perturbació de ànima.—El acte de patir.—Los tormentos y mòrt que patí Cristo.—Desitx, afició, amor, inclinació.—Afició vehemént á alguna còsa, v. g. á cantar.—El dolor de la part del còs qui patèix malaltia, desorde. *Pasion.*—De riurer. *Pujos de risa.*—Tenir passió á alguna còsa. *Tener passion d...*

Passió. f. La flòr de passionera y la passionera. pl. *Pasionaria ó granadilla.*

Passionera. f. Arbusto. *Pasionaria, pañoncilla.*

Passu, va. adj. Qui reb la acció del agent físic. *Passivo, va.*

Passiva. f. Inflecció dels verbs consideráds còm objècte de la acció. *Passiva.*—Ven passiva: capacidat de ser elegid. *Voz pasiva.*

Passivamént. adv. Sens acció.—En sentit passiu. *Passivamente.*

Passive. adv. llatí. Passivamént. *Passive.*

Páso (De.) adv. Sense aturarse. *De paso.*—Áve de páso: la qui se embârca. *Ave de paso.*

Pássos. m. pl. Módo de obrar, de conduirse.—Diligèncias. *Pasos.*—Per sos pássos contáds: según son curs naturál y ordinári. *Por sus pasos contados.*

Pássos. m. pl. Estaciós contemplánt el camí que fèu Cristo al calvári y el llóc que se camina. *Viacrucis ó viasacra.*

Pást. m. Alimént para snténto. *Pasto.*—Espirituál: la ensenansa que se dona á los faèls. *Es-*

piritual. = De bõn pâst: mânso, de bõn gêni el hòmo. *Buena masa ò pasta.*

Pâsta. *f.* Quâlsevõl cõsa sêta de cõsas pulverisâdas y mesclâdas ab âygo. = Tot metâll fûs. *Masa ò pasta.* = De cênra cuyta ab mõiis de òssos y âltres ingrediênts para afinar sa plâta. *Cendra.* = Para fer hòstias. *Batido.* = Para fer pîndolas. *Trocisco.* = Frita. *Fruta de sarten.* = De sobressâda, etc. *Chacina.* = En pâsta: llibre encodernâd de pélls bruñidas y pintâdas. *En pasta.*

Pastâd, da. *p. p.* de pastar. *Amasado,* da. = *Tramado,* da.

Pastador, ra. *m. f.* El qui pâsta. *Amasador,* ra.

Pastador. *m.* El llõc ahónt se pâsta. *Amasijo,* *cer-nadero ò panaderia.*

Pastaló. *m.* Panâda grõssa. *Pastajon.*

Pastanâga. *f.* Hérba. *Zanaoria,* *pastinaca.* = Lla-gosta verda. *Langoston.*

Pastanâgas. *f. pl.* Jõc. *Tablas reales.* = Es cazó ahónt se juga. *Tublero.*

Pastar. *v. a.* Mesclar farina, guix, fer mescla. *Amasar.* = En pâ dor: tenir dôbbés molts. *Tener barro d mano.* = Pastar es gerrers y òllers sa têrra. *Escarchar.* = Enviar á pastar á algú: despedirló ab desprêci. *Enviarle d escardar,* *d fregar ò d pasear.* = Pastar: maquinari en secrèt alguna intriga. *Tramar.*

Pastarâda. *f.* Lo que se pâsta ò se há pastâd en una vegâda. *Amasijo.*

Pastéll. *m.* Péssa de fêrro para tancar. *Pestillo.*

Pastéra. *f.* Instrumênt ahónt se pâsta. *Artesa ò amasadera.* = Grõssa y grân. *Masera.* = De cinia. *Artesilla de noria.* = En jardí ò hòrt. *Arriate.*

Pastereta. *f.* Pastéra petita. *Artesilla y artesuela.*

Pasteta. *f.* Pâsta para aficar imátges, unir papers, etc. *Engrudo.*

Pastilla. *f.* Una unsa de pâsta de xocolâte. *Pastilla.* = *Gargáy,* *Gargajo.*

Pastís. *m.* Cocorróy. *Pastel de hierbas.* = Dulce. *Pastel.*

Pastisser. *m.* El qui fâ dulces de pâsta. *Pastelero.*

Pastissèt. *m.* Pastís petít. *Pastelejo,* *pastelerito y pastelillo,* *to.*

Pastor, ra. *m. f.* El qui guârda xòts. *Pastor,* ra. ò *ovejero,* ra. = El qui guârda sa bassiva. *Vaciero,* ra. = El qui fâ es formátge. *Ropero.* = Es major. *Mayoral.* = Segón. *Rabadan.* = El mosso de pastor: bergantéll. *Zagal.* = Allòt, ta. *Zagalito,* ta.

Pastor. *m.* Quâlsevõl prelâd eglesiâstic qui té cuydâdo de ânimas. *Pastor.* = Universâl: el Pâpa. *Universal ò sumo.* = El bõn Pastor: Jesu-críst. *El buen Pastor.* = La divina Pastora: Ma-

ria puríssima. *La divina Pastora.*

Pastorâl. *adj.* Pertañent á los pastors, major mént eglesiâstics. *Pastoral.* = Cárta pastorâl: escrit en que un prelâd eglesiâstic eczhórta á sos súbdits. *Carta pastoral.*

Pastorella. *f.* Cànt, tocâda al mòdo de los pastors. *Pastorela.*

Pastorells. *m. f.* Cànt ò tocâda alegres y á la mòde des pastors. *Pastorela.*

Pastorèt, ta. *m. f.* Pastors petíts. *Pastorcico,* ca, llo, lla, to, ta ò zagalito, ta.

Pastorici, cia. *adj. V.* Pastoril. *Pastorcio,* cia.

Pastoril. *adj.* Pertañent á pastor de bestiar. *Pastoril.*

Pastorilmént. *adv.* Al mòdo de pastors de bestiar. *Pastorilmente.*

Pastors. *m. pl.* El agregât de pastors. = El seu ofici. *Pastoria.*

Pastós, ca. *adj.* Blân, suâve al tâcto còm la pâta. *Pastoso,* sa.

Pastosidât. *f.* Blanura. *Pastosidad.*

Pastura. *f.* El pâst del bestiar. *Pastura.* = El llõc ahónt està el dit pâst. *Dehesa,* *pacedura,* *pastura.* = El llõc ahónt pastura el bestiar. *Pasturage.* = Tenir bõna pastura los hòmos: tenir bõn menjar y bõn bèurer. *Estar en montanera.*

Pasturâd, da. *p. p.* de pasturar. *Apacentado,* da. = *Pacido,* da.

Pasturar. *v. a.* Menjar los animâls en pastura. *Pacer ò pastar.* = Gordarlós. *Apacentar ò pastorear.*

Pasturatge. *m.* La hérba. = La pâga de pasturas en algú llõc. *Pasturage.*

Patâ, na. *adj.* Rústic, torpe, toscó. *Patan,* na.

Patanâda. *f.* Tonteria. *Panateria.*

Patâca. *f.* Espêcie de medâlla. *Pataca.*

Patacó. *m.* Moneda de plâta. *Patacon.* = *adj.* Al-lòts. *Meñique.*

Pataplâf. *m.* Tôc. *Zaparrazo.*

Patarâta. *f.* Cõsa ridícula y despreciâble. *Patarata.*

Patarater, ra. *m. f.* El qui usa de patarâtas. *Pataratero,* ra.

Patâta. *f.* Cõsa conegeña. *Patata ò batata.* = El hòmo. *Patate.*

Patateta. *f.* Patâta petita. *Patatin.*

Pataví, na. *adj.* De Pâdua. *Patavino,* na.

Pâte. *f.* La creu de escút de ârmas cuyas estremidâts se axâmplian un pòc. *Pate.*

Patena. *f.* Espêcie de medâlla que se du, v. g. á rosâri. *Medalla.* = La qui cubrèix el cális. *Patena.* = Mèrda en devanter de camí. *Palomina.*

Patént. *f.* Cárta en que los prelâds avisan, eczhórtau ò mânan alguna cõsa. = Despâtx para poder sortir un lûrco, *Patente.*

Patént. *adj.* Clar, manifest, perceptible, visible.
Patente.

Paténtmént. *adv.* Claramént. *Patentemente.*

Pátera. *f.* Bacina ampla y póc fonda que antigament se usáva en los sacrificis. *Patera.*

Paternál. *adj.* Pertañent á páre. *Paternal.*

Paternálmént. *adv.* Ab amor de páre. *Paternalmente.*

Paternidát. *f.* La calidat y afecte de páre y la relació que diu al fíy. = Títol que se dona als religiosos. *Paternidad.*

Patérno, na. *adj.* Pertañent á páre. *Paterno, na.*

Pátèrnòster. *m.* La oració dominicál que se diu en la missa y en el ofici divino. *Paternoster.*

Patètic, ca. *adj.* Lo qui môu los asectes y passions. *Patético, ca.*

Patèticamént. *adv.* De un módo patètic. *Patéticamente.*

Páti. *m.* Llòc descubért en las cásas, clásta ò entráda. *Patio.*

Patíbulo. *m.* Forca ò cadaflá para ajusticiar. *Patibulo.*

Patíd, da. *p. p.* de patir. *Padecido, da.*

Patiet. *m.* Páti petit. *Patin.*

Patilla. *f.* La porció de pel desde es polsos abáix. = Cèrta postura dels dits en el màneg de guítèrra. *Patilla.*

Patir. *v. a.* Pénar, sufrir, tollerar. = Sentir los agrávis, injurias. = Estar posseíd de, v. g. equivocació, error. *Padecer.* = Per áitri. *Lastrar.*

Patología. *f.* La párt de la medicina qui trácta de la naturalesa de las malalties. *Patología.*

Patològic, ca. *adj.* Pertañent á la patologia. *Patológico, ca.*

Patotxada. *f.* Despropòsit. *Patoxada.*

Patràña. *f.* Falsodát, mentida. *Patraña.*

Pàtria. *f.* País, llòc ahónt un néix. *Patria.* = Celestial: el cèl. *Celestial.*

Patriárca. *f.* Cáp de una numérosa familia. = Títol de dignidat de alguns bisbes. = Los fundadors de las religions. *Patriarca.* = Estar ò viurer còm un patriárca: tenir hòna vida. *Estar ò vivir como un patriarca.*

Patriarcál. *adj.* Pertañent á patriárca. *Patriarcal.*

Patriarcát. *m.* La dignidat, jurisdicció y territòri del patriárca. *Patriarcado.*

Patricio, cia. *adj.* Nòble entre los románs. = De una matéxa pátria. *Patricio, cia.*

Patriquessa. *f.* Práctica. *Pergeño.*

Patrimòni. *m.* Béns heredáds ò adquiríds. *Patrimonio.*

Patrimoníal. *adj.* Pertañent á patrimòni. *Patrimonial.*

Patrimonialidát. *f.* El dret que un té de alcansar

alguna còsa de la pátria. *Patrimonialidad.*

Pátrio, tria. *adj.* Pertañent á páre ò la pátria. *Patrio, tria.*

Patriòta. *adj.* El qui áma la pátria y mira para son bé. *Patriota.*

Patriòtic, ca. *adj.* Pertañent á pátria y á pat riòta. *Patriótico, ca.*

Patriotisme. *m.* Amor de la pátria. *Patriotismo.*

Patrò, na. *m. f.* Protector, defensor, advocád. = El sánt titular de una iglesia. = El qui té el dret de donar, v. g. un benéfici. = El ámo de la cása ahónt está alojád un soldát. El qui govèrna una bàrca. *Patron ò patrono.* Modèllo sobre de qui sa trabáya. *Patron,* y si es fét ab pics de guya. *Patron picado.*

Patrona. *f.* La dóna del patrò. *Patrona.*

Patrocinád, da. *p. p.* de patrocinar. *Patrocinado, da.*

Patrocinar. *v. a.* Afavorir, defensar, protegir. *Patrocinar.*

Patrocini. *m.* Ampáro, auxili, deffensa, protecció. *Patrocinio.*

Patronát. *m.* El dret de donar un benéfici. = Fundació de una obra pia. *Patronado ò patronazgo.*

Patronímic. *m.* Nòm trèt del nòm del páre. *Patronímico.*

Patronímic, ca. *adj.* Del nòm patronímic. *Patronímico, ca.*

Patrúlla. *f.* Partida de soldáts qui fan ronda. = Quadrílla de gént. *Patrulla.*

Patrúllar. *v. a.* Fer la ronda. *Patrullar.*

Patuá. *m.* Llengátge incúlt de algún llòc particular. *Patuá.*

Patxorra. *f.* Pésadès, tardànsa. *Pachorra.*

Patxucád, da. *p. p.* de patxucar. *Acribillado, da.*

Patxucar. *v. a.* Molestar los acreedors, sas passas, etc. *Acribillar.*

Páu. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Pablo.* = Nòm de emperador ò de Pàpa. *Paulo.*

Páu. *f.* Quietút. = Concòrdia. = Ajúst de estáts después de una guèrra. = La imátge que se dona á besar en la missa. *Paz.* = La plánxa ahónt está la imátge que se dona á besar. *Portapaz.*

Páula. *f.* Nòm pròpi de dóna. *Paula.*

Paulina. *f.* Escomunió para descubrimént de còsas amagádas ò robádas. *Paulina.*

Páuma. *f.* La brànca ò fuya de fasser ò de garbayó. = La insaigua de la victòria y de perpétua virginitat. *Palma.* = Dur en páumas d'òr: donar gust en tot á algú. *Llevar ò traer en palmas.* = Dur la páuma: merèxer el apláusso general. *Llevarse la palma.*

Paumetas. *f. pl.* Bossí de fust redó y ab foráts y màneg corresponént ab que los mèstres castigan

als dexebles en las máns. = El tóe ab éllas. *Palmeta*.

Páupa. *adj.* Pésad, tård. *Pelmazo*, *za*. = En so fer feyna. *Remolon*, *na* ó *zorronglon*, *na*.

Paupád, *da*. *p. p.* de paupar. *Palpado*, *da*. = *Manoseado*, *da*. = *Sondado*, *da*.

Paupáda. *f.* La acció de paupar. *Palpadura*. = *Manoseo*.

Paupamént. *m.* *Paupáda*. *Palpamiento*.

Paupar, *v. a.* Tocar ab sas máns. *Palpar*. = *Manuclar*. *Manosear*. = *Sondroyar* á algú paraque se esplic. *Sondar*. = El qui noy ven y cerca. *Buscar d tiento*. = Anar á póc á póc. *Andar de espacio*. = Obrar ab lentitút. *Remolonear*. = ; Que páupas xêc! Se diu para explicar el gust que se té de véurer que áltre se ha fêt mál. *Sór-bete ese huevo*.

Paupánt. *adv.* Á las foscas. *Á tientas*.

Paupôta. *adj.* *Tardon*, *na*.

Páusa. *f.* Interrupció, repôs, tardánsa. = Bréu témps en qui se interrômp la ven. *Pausa*. = Fer páusa. *Pausar*.

Páuta. *f.* Instrument para retxar paper. *Paula*.

Pavélló. *m.* Espêcie de ténda en punts. = Cortinâtge de lilit. = Bandéra posáda al ábre mêtstre de bárco. *Pabellon*.

Pavimént. *m.* Pis de cása ó iglesia. *Pavimento*.

Paúra. *f.* Pô. *Pavura*.

Páya. *ant.* Páll. *f.* Côsa coneguda. *Paja*. = De blât. *Trigaza*. = De ôrdi. *Cevadaza*. = Llârga: de ôrdi qui se romp y no se bāt de tot. *Larga*. = No pésar una páya: ser molt juger. *No pesar una paja*. = No valèr una páya. *No importar una paja*. = Tot es páya: son parâulas sense sustân-cia. *Todo es paja*.

Payer, *m.* Munt grôs y ált de páya que se fá en es câmp. *Almear* ó *almiar*, y si dins el cêntro hey há grâ. *Niara*.

Payéra. *f.* Lloc, sárria, etc. para tenir páya avinent dins estâbla. *Pajera*.

Payeta. *f.* Páya petita. *Pajita*. = Hérba ab que se tiñ de grôg. *Gualda*. = Para fer xegárros. *Tusa*.

Payetjar. *v. n.* Tenir fuyas secas los sembrâta. *Pajear*.

Payáso. *m.* El bôvo de titeréros. *Payaso*.

Páyo, *ya*. *adj.* Hômo del câmp. = Ignorânt, torpe. *Payo*, *ya*.

Payôl. *m.* Térme náutic. *Planchada*.

Payús. *m.* Lo que déxa de sa páya el bestiar. *Pajuzo* ó *pajaza*. = La páya dolénta de éra. *Tamo*.

Payzá, *na*. *adj.* El qui es de un matéix país. = El qui no es militar. *Paisano*, *na*.

Paysanâtge. *m.* La gêt qui no es militar. *Paisanage*.

PE.

Pé. f. El nôm de la lletra *p. Pe*.

Pe. Abreviadura de *per*. *Por* ó *para*.

Péaña. *f.* Pedestrál de estatua. *Peana* ó *peaña*. = De ôrga: técla que se tóca ab los pèus per tãrra. *Contra*.

Péâtge. *m.* Lo que se pága de dur una còsa. *Porte*.

Pécâble. *adj.* Capás de pécar. *Pecable*.

Pécád. *p. p.* de pécar. *Pecado*.

Pécador, *ra*. *m. f.* El qui péca. *Pecador*, *ra*. = *Pécador de mí! áy de mí! Pecador de mí!*

Pécadora. *f.* Oració que se diu ántes de confessar-se y en áltres ocasions. *Confiteor*. = Dôna pública. *Pecadora*.

Pécadorêt, *ta*. *adj.* Diminutiu de *pécador*, *ra*. *Pecadorcillo*, *lla*, *ito*, *ta*.

Pécadorôt, *ta*. *m. f.* Grâns *pécadors*. *Pecadorazo*, *za*.

Pécaminós, *sa*. *adj.* Exposád á pécar. = Lo qui conduèix á pécar. *Pecaminoso*, *sa*.

Pécaminosamént. *adv.* De un módo criminal. *Pecaminosamente*.

Pécânt. *p. a.* de pécar. *Pecante*. = Humor *pécânt*, el qui domina. *Humor pecante*.

Pécar. *v. a. ó n.* Rômpre la lléy de Déu. = Faltar á la obligació. = Faltar á las rétgias en quál-sevôl línea, *v. g.* péca per mássa grân- *Pecar*.

Pécât. *m.* Dit, fêt, pensamént còntre la lléy de Déu. = Quálsevôl còsa qui se apárta de lo just. = El escés en quálsevôl línea. = Cêrt jôc de cartas. *Pecado*. = Mortâl: la trasgressió de la lléy de Déu en còsa grâve. *Mortal*. = Veniâl: trasgressió en còsa léve. *Venial*. = Personal: el que comet la voluntât del agént. *Personal*. = Originâl: el qui vé de Adám. *Original*. = *Pécât petit*; però abultád per los áltres. *El pecado de la lentaja*. = Pes *pécâta véys*. *Por penitencias no cumplidas*.

Pécâtêt. *m.* *Pécât menúd*. *Pecadillo*.

Pécâtôt. *m.* *Pécât grôs*. *Pecadazo*.

Pêcora. *f.* Astút, viu. *Pêcora*. = Dolént. *Mala pêcora*.

Péctorâl. *m.* La creu que per insignia duen los bisbes y áltres prelâds en el pit. = *adj.* Pertañent ó profitós al pit. *Pectoral*.

Péculât. *m.* Rôbo del diner públic fêt per el matéix á qui está confiád. *Peculado*.

Peculi. *m.* Caudâl. = El que el páre permèt al fuy para son us. = El diner que particularmént té cádalhú. = El capitâl posád á interés. *Peculio*.

Péculiar. *adj.* Particular, prôpi. *Peculiar*.

Péculiarment. *adv.* Particularmént. *Peculiarmente*.

Pécunia. *f.* El diner. *Pecunia.* = Pécunia numérata. *cur.* El diner efectiu ò de contànts. *Pecunia numerata.*
Pécuniàri, ria. *adj.* Pertàñent á diner. *Pecuniarío, ria.*
Pédagog. *m.* Mèstre majorment de joves. *Pedagogó.*
Pédáneo. *adj.* El jutge de jurisdicció limitada. *Peddneo.*
Pédante. *m.* El mèstre de gramàtica qui la ensenya en las càsas. = El qui brevetja de sabúd y no'u es. *Pedante.*
Pédantear. *v. a.* Manifestarse sábi y no rerló. *Pedantear.*
Pédantería. *f.* Afectació de sabiduría. *Pedantería.*
Pédantesc. *ca. adj.* Pertàñent á los pédantes, el seu estil y módo de parlar. *Pedantesco, ca.*
Pédantisme. *m.* V. Pédantería. *Pedantismo.*
Pedás. *m.* Bossí, trós de una còsa. *Pedazo.* = Para axugar pláts. *Albero.* = Para fregar trispòl. *Alcofisa.* = Para posar es pel afeytant. *Navajero.* = Véy. *Trapo.* = Adób. *Remiendo.* = Mál custó ò aficád. *Chafallo.* = Ab unguént. *Empadrado.* = De tambó ahónt se embústa lo que se há de brodar. *Proprienda.* = Posar còm un pedás brut: arregasíar, reprènder fòrtament. *Poner como trapo.* = Fer pedássos de alguna còsa: esquezarla. *Hacer peduzos.*
Pedasser; ra. *m. f.* El qui cerca y compra pedássos véys. = El qui comercia en axó. *Trapero, ra.*
Pedassèt. *m.* Pedás petit. *Pedazito.*
Pedassòt. *m.* Pedás grós. *Trapazo.*
Pedestrál. *m.* Pèu de columnas, de estàtua, de Sànt Cristó. *Pedestral.*
Pedestre. *adj.* Qui vá á pèu ò li pertàñy. *Pedestre.*
Pédiment. *m.* Pétició. *Pedimento.*
Pédra. *f.* Còsa coneguda. *Piedra.* = De àrc. *Dobela.* = De aronélla. *Alidona.* = Bòne de obrar. *Franca ò suave.* = De cantonada. *R-canton ò trascanton.* = De escopeta. *De escopeta ò de lumbré.* = Filosofal: ab que algúns preténen convertir en òr los metáls. *Filosofal.* = Fita: malaltia eu pòta de bistia. *Clavadura ò escarza.* = Foguera. *Pedernal.* = Fundamentál: tot lo qui es fònt, principi de ahónt dimána alguna còsa. *Fundamental.* = De escàndol: el qui es molt escàndolós. *De escàndalo.* = De brànca de portál. *Tranquero.* = Imán: la qui atrèu al fèrro. *Iman.* = Inferuál: un compòst de pláta fusa ab àcido nítric. *Infernal.* = Lípis: un compòst de arám y àcido sulfúric. *Lipis.* = Llisa de ciquia, torrènt, etc. *Guijarro.* = Preciosa: la qui es brillant, dura y trasparént. *Preciosa,* y si es falsa fòta de

pedássos. *Doblete.* = De llum. *Alabastrina.* = Picàda. *Labrada.* = De sepultura ò qualsevòl qui ténga epitáfí ò inscripció. *Lápida.* = Tosca. *Piedra pómez.* = De verí: la qui lo atrèu. *Bezar, bezaar ò bezoar.* = La qui cau del cèl: calabruix. *Piedra.* = La qui se pòsa á bàix de hota. *Combo ò poino.* = La qui despedèix el volcàn. *Lava.* = La matèria dura qui se cria en el còs, majorment en roñó ò buseta. *Piedra.* = Fer plorar sas pédras: mórur a molta compassió y llástima. *Ablandar ò enternecer las piedras.* = No dexar pédra sobre pédra: arrasarlo ò destruirlo tot. *No dejar piedra sobre piedra.* = Picar pédra de moll. *Picar la piedra paraque nuela:* pédra para fèr òbra. *Picar ò labrar piedra.* = No dexar pédra sense mórur: posar tots es mèdis. *No dejar piedra por mover.* = Posar sas pédras fènt parèt. *Asentar las piedras.*
Pedrada. *f.* Tòc que dona sa pédra tirada, es seüal que dexa y la acció de tirarla. *Pedrada.* = De calabruix. *Pedrada ò pedrizco.*
Pedraí. *m.* Pédra qui servèix de àncora. *Potala.*
Pedregar. *m.* Lloc ple de pédras: menudas. *Pedregal:* gròssas. *Pedregoso.*
Pedreñy. *m.* *Piedra.* = De marès. *Piedra arenisca.*
Pedreía. *f.* Lloc de ahónt se trèuen pédras ò mitjàns. *Cantera ò pedrera.* = De pédras de guix. *Yesera, yezal ò yezar.*
Pedreta. *f.* Pédra petita. *Piedrecita.* = Dins sa sabàta. *Escripulo.*
Pedris. *m.* Banc de pédra arrambad á sa parèt para sènerer. *Poyo.*
Pedruí. *m.* Pédra petita. *China.*
Pedruinèt. *m.* Pedruí petit. *Chinita.*
Pedrusca. *f.* Jòc de allòts. *Uneta.*
Pedruscada. *f.* Agregat de pedretas quey há en ciquia, torrènt, etc. *Casajo ò guijo.* = Que se pòsan á caní quánd lo adoban ò fan nou y á altres parts. *Casquijo.*
Pega. *f.* Composició que se fa ab réyna de pi. *Pez.* = Gréga. *Griega.* = Negació. *Nones.*
Pégad, da. *p. p.* de pègar. *Pegado, da.*
Pegadèt. *m.* Pegat petit. *Pegadillo ò parchito.*
Pegador. *ra. m. f.* El qui péga. *Pegador, ra.* = El qui péga molt, v. g. mèstre. *Cascador, ra.*
Pègar. *v. a.* Donar tòcs. *Pegar.* = Una bofetada, sempenta, etc. *Dar un bofetón, empujon, etc.* = De cap. *Dar de cabeza:* no considerar lo que fa. *Partir de ligero.* = Cossas. *Cocear:* á alguna còsa: dexar de ferla. *Arrimarla ò darle libelo de repudio.* = Demúnt: ancalçar. *Ir al alcance:* ríurarse de un. *Molejar.* = Al bestiar paraque caníu. *Avíspar.* = Fòc: incendiar. *Fuego:* atropèllar alguu assunto. *Meter ò poner fuego.* = Bé-

câdas de sôn. *Dar cabezadas*. = Bots ô sâls de alegria. *Brincar ô saltar de alegria*. = Bots bôtânt y al matéix témps pégarse al pêu ô á sa sabâta. *Dar zapatetas*. = Câbets á hùlla jugânt. *Bollar*. = Colzáda. *Dar de codo*. = Coláda ô de cul: câurer. *Sentarse*: pèrder. *Dar de culo*. = Euvestida. *Embestir*. = Una envestida, arregâny. *Una repasata*: créxer. *Dar un estiron*. = De fogó una còsa: no lograr-se. *Salir huera*. = Fer figa la ârma de fôc. *Dar higa*. = De morros: câurer de câre. *Dar de hocicos*. = Grapâda á alguna còsa. *Echar mano d...* = Tirâda fôrta de bri-lla ô de cabreste. *Sofranar*. = Un esclât: caygu-da fôrta. *Dar batacazo*. = Fôrt. *Fuerte ô dar con aire ô de buen aire*. = Petit. *Darle con que beva y tres con que coma*. = Panxâda: menjar. *Darse panzada*. = De mossón: menjar molt. *Lle-narse como un cesto*: una panxâda de estudiar, llegir, etc. *Dar una panzada de estudiar, etc.* = Resquillâdas. *Dar traspies*. = Sepegâdas. *Dar tropezones*. = Una còsa á âltra, v. g. es sôl al rëllôtge. *Dar d...* = Es vestit pe sas câmas. *Ludir*. = Pégarla á un: abusar de sa sêua confiân-sa. *Pegarla d uno*. = Pégarla en estudiar, llegir, etc. *Dar en estudiar, etc.*

Pégarse. v. r. *Barayarse*, donarse tòcs. *Pegarse*. = Pes câp: per no sâber lo que se desitja. *Darse de calabazadas ô una palmada en la frente*. = Pe sa parèt: apurarse per no asertar ab lo que se voldria. *Darse por las paredes*. = Cádahú per allá ahónt li péga. *Cada loco con su tema*.

Pegasso. m. Cavâll fingid ab âlas. *Pegaso*.

Pegât. m. Emplâsta. *Pegado ô parche*. = De confôrt. *Bizma*. = De pega. *Pegote*. = Per tiña. *Cas-quete*.

Pel. m. Còsa coneguda. = Xapèt llârg que sôlen tenir los metalls, vidre, etc. = Un filèt quey há á vegâdas en el xâp de ploma qui embarâssa es-críurer. = Filèt de llâua, de seda, de pãño, rò-ba. = Espèce de cotó que ténen algunas fruytas. *Pelo*. = Còsa de pòca importâcia. *Pelo ô pelo de cabra*. = Blânc, blauquinos, ròig, ros. *Blanco, blanquecino, rojo, rubio*. = Rucâ. *Bozo*. = Castâño. *Castâño*. = De conly per capèlla. *Conejuna*. = De Júdas: nôm de burla del qui es ròig. *Pelo de Jú-das ô de cofre*. = En pel: despuýad. *En pelo*. = Es un pòc de pel: un norès. *Es pelo de ca-bra*. = Aferrarse ab un pel, valèrse de un pre-tèsto léve. *Agarrarse de un pelo*. = Dézar en pel: robarhó tot á un. *Dejar en cueros*. = Es pel li lluu: estâ grâs. *Le reluce el pelo*. = Pel obrât para pescar. *Pelo*.

Pel. Abreviatura de *per* y *el*, v. g. axô es pel mès-tre, en llòc de dir per el mèstre. *Pura ô por*.

Pelâd, da. adj. El qui no té cabèys ô pels. = Ter-rèno sense âbres ni arbustos. *Pelado, da*. = El qui estâ pòbre. *Pelon*.

Pelâd, da. p. p. de pelar. *Pelado, da*. = *Mondado, da*. = *Descortezado, da*.

Peladura. f. Lo que se há llévâd pelânt. *Cdscara, peladura ô corteza*.

Pelagiâ, na. adj. El qui seguèix la heregia de Pe-lâgio herétge del sigle IV. *Pelagiano, na*.

Pelagianisme. m. La heregia de Pelâgio. *Pelagianismo*.

Pelar. v. a. Arrancar, llévar, tayar es cabèys ô pels. = Gofiar tots es dôbbés á un: robarli. *Pe-lar*. = Fruyta: llévarli sa cloveya ô sa péll. *Mon-dar ô pelar*. = Âbres, bastóns, etc. *Descortezar ô pelar*.

Pelar. v. n. y pelarse. v. r. Pèrder es cabèys ô pels. *Pelarse*. = Pelarse sa bârba: estar molt enfurid. *Pelarse las barbas*: estar enfadâd per haver perdud una hòna ocasió. *Quedarse pelando las barbas*.

Pelâtge. m. La calidât des pel ô de sa llâna. *Pe-lage*.

Pelâya. f. Péix. *Platija*.

Peldefebre. m. Ròba de llâna y de pel de câbra. *Peldefebre*.

Peléa. f. Barâya, batâlla, combât, contiènda, ri-sia. = Barâya entre animâls. = Combât interior de las passións, etc. = Trabây, péna, fatiga. *Pelea*.

Peléâd, da. p. p. de peléar. *Peleado, da*.

Peléador. m. El qui peléa. *Peleador*.

Peléar. v. a. *Barayarse*, batâllar, refir. = Traba-yar para vénser sas passións. *Pelcar*.

Pelegrí, na. adj. El qui viâtja á país estranger. = El qui per devoció vá á visitar algún santuári. = El qui estâ en aquést mon. = Còsa estrâña y pòcas vegâdas vista. *Peregrino, na*. = Fer ou pe-legrí los mariners de bârco qui hân patit tor-mènta: enviar algún de élls á visitar algún sânt. *Echar un romero*.

Pelegrinació. f. Viâtge á país estranger. = Per de-voció á santuári = La habitació del hòmo en aquést mon. *Peregrinacion*.

Pelegrinamént. adv. Estrordinâriamént. *Peregrinamente*.

Pelegrinânt. p. a. de pelegrinar. El qui pelegrina. *Peregrinante*.

Pelegrinar. v. a. Viatjar á país estèrn. = Anar per devoció á algún santuári. = Habitar en aquést mon. *Peregrinar*.

Pelegrinidât. f. Calidât de lo qui es ràro. *Per-grinidad*.

Pelèt. m. Pel petit. *Pelillo, ito*.

Pellicâ. m. Eyua de barber. *Pelicano*. = Àve. *Ono*.

erdtulo ò *pelicano*.
Pelodella. *f. pl.* Oreja de raton.
Pela. *m. pl.* Los de pipella. *Pestana*. = No tenir pels á sa llengo: dir clarament lo que se pensa. *No tener pelillo* ò *polilla en la lengua*.
Pelú, *da*. *adj.* El qui té molt de pel. *Vellós*, *sa* ò *peludo*, *da*. = De pits. *Cerdoso*. = El qui es pòbre y no té res. *Pelon*, *na*. = Animál. *Peliagudo*, *da*.
Pelusa. *f.* Pel curt y snáve de fruyta. *Pelusa*. = De ábre. *Pelusa*. = De ciuró de ábre. *Vello*. = De piásta. *Lanosidad*, *pelusa*, *vello*. = La part de pel qui se cepára de rōba. *Borrilla* ò *pehusa*.
Pell. *f.* Cōsa coneguda: aferrada á sa càrn. *Piel* ò *pellejo*: desferrada. *Pelleja*. = Ab sa llana. *Pellica*. = De aúell. *Corderuna*. = De cabrit. *Cabritilla*. = Adobada y fōre llana. *Curtida*: ab sa llana. *Zalea*: adobada y molt blāna. *Baldes*. = Daurada. *Guadamacil*. = Para espotar. *Zorro*. = Ab que los gerrers alisan la òbra. *Alpanata*. = Qui separa los grāns de magrana. *Carozó*. = De fruyta. *Pellejo*. = Moix: boctraxeria. *Mona*. = De tambó. *Parche*. = Déxar sa pell: morir-se. *Dejar el pellejo*. = No càber en pell: estar molt grā. *No caber en pellejo*. = No tenir sinó sa pell y ets òssos: estar molt mágre. *No tener mas que el pellejo*. = La pell qui pēja de sa gōrga. *Perigallo*. = De sa pell del diable: dolent, málvād. *De la piel del diablo*.
Pella. *f.* Cōsa coneguda. *Sarten*. = Para servici de malalt. *Silleta*.
Pellada. *f.* Lo qui en una vegada se cōu ò fritx. *Sartenada*. = Tōc ab sa pella. *Sartenazo*.
Peller. *m.* El qui fá ó adoba pellas. *Calderero*. = Espellissad, mál vestit. *Fargallon* ò *guinapo*.
Pellerena. *f.* Bossl de càrn mágre abont noy há sinó pell. *Piltraça* ò *piltrafa*.
Pelleringo, *m.* Bossl de rōba qui pánja de vestit véy. *Arambel*, *arapiezo*, *arapo* ò *argamandel*.
Pelleta. *f.* Pell petita y prima. *Pellejina*. = Para trèurer sōc. *Yasca*.
Pelleta. *f.* Pella petita. *Sarteneja*, *sartenica*, *lla*, *ita*.
Pelletero. *m.* El qui compōn pells ò comercia en ellas, y son finas. *Peletero*, y si son comunes. *Pellejero*.
Pelletaria. *f.* El ofici de pelletero y la botiga en que se venen las pells finas. *Peleteria*. = Las comunes. *Pellejeria*.
Pelissa y altres. *V.* Pállissa.
Pellissa. *f.* Adorno de pells finissimas que en el dia duen sas dōnas. *Paletina*.
Pellōfa ò *pellorōfa*. *f.* La pell prima de fruyta, majorment de grā de réym. *Hollejo*, y *ant*. *holleja*.

Pellucad, *da*. *p. p.* de *pellucar*. *Rebuscado*, *da*.
Pellucador, *ra*. *m. f.* El qui *pelluca*. *Rebuscador*, *ra*.
Pellucar. *v. a.* Cercar las olivas que hān dexad las cuidoras. *Rebuscar*.
Pellucayas. *f. pl.* El efecte de *pellucar*. *Rebusca* ò *rebusco*.
Pen. Abreviatura de *per* y *en*. *V.* *Per*. *Por* ò *pard*.
Pena. *f.* Aflicció, dolor, pesar, sentiment, torment. *Pena*. = Capital: la de mōrt. *Capital*. = De dāny: la etèrna privació de la càre de Déu en la altra vida. *De dāno*. = De sentit: la qui atormenta el cōs de los condemnads. *De sentido*. = Ordinaria: *cur*. La de mōrt. *Ordinaria*. = Pecuniaria: munta. *Pecuniaria*. = Del tállo: del tant per tant. *Del talion*. = Baix de pena de... *Sopena de...* = Ni pena ni glōria: ser insensible. *Ni pena ni gloria*. = Pena sense profit. *A remo y a sueldo*. = Not don pena axó. *No te dé pena eso*. = Pasar sas penas del purgatori: molts de tmbāys. *Pasar las penas del purgatorio*.
Pénad, *da*. *p. p.* de *penar*. *Penado*, *da*.
Pénal. *adj.* Lo qui pertány á la pena ò la inclōu. *Penal*.
Pénalidat. *f.* Capacidat de passar pena. = Sufriment actual de una pena. = Fatiga, torment. *Penalidad*.
Pénant. *p. a.* de *penar*. = *adj.* El qui pásaa pena. *Penante*.
Penar. *v. a.* Passar pena. = Desitjar ab ardor alguna cōsa. *Penar*.
Pénates. *m. pl.* Los singls déus de una casa. *Pénates*.
Pendència. *f.* Brega, disputa, rissa. *Pendencia*.
Pendént. *adj.* Lo qui pēja. *Pendiente*.
Péndola. *f.* Pes á un cab de vergueta de ferro qui arrétgla los moviments de relòtge. *Péndola*.
Pèndrer. *v. a.* *V.* *Prènder*.
Pèndula. *f.* *V.* *Péndola*. *Péndola*.
Penedid, *da*. *adj.* El qui té pesar de haver fēt alguna cōsa. *Pesaroso*, *sa*.
Penedirse. *v. r.* *V.* *Empenedirse*.
Pénetrabidat. *f.* Capacidat de ser un cōs pénétrable per un altre. *Penetrabilidad*.
Pénetrable. *adj.* Lo qui se pōt travessar. = Lo qui fàcilment se comprèn. *Penetrable*.
Pénetració. *f.* Introducció. = Conexément, intelligència. *Penetracion*.
Pénetrád, *da*. *p. p.* de *péntrar*. *Penetrado*, *da*.
Pénetrador, *ra*. *m. f.* El qui pénétra. *Penetrador*, *ra*.
Pénetrant. *p. a.* de *péntrar*. El qui pénétra. *Penetrante*.
Pénétar. *v. n.* Entrar dedins, introducir, passar

enviànt. = Passar, atravessar per... = Ferse sentir alguna còsa, v. g. es fret. = Comprènder, entèndrer bé las còsas. *Penetrar*.
Péntratlu, va. *adj.* Lo qui pénétra. *Penetrativo*, va.
Península. *f.* Tèrra rodada de áygo fòre de una pàrt. *Peninsula* ò *penisla*.
Penitència. *f.* Virtút qui consistèix en el dolor sobrenatural de haver pecad. = Un de los sèt sacraments de la Iglesia. = Qualsevòl mortificació. = La péna que pòsa el confessor. = El càstig que se dona á un per el mál que há fèt. *Penitencia*.
Penitenciàd, da. *p. p.* de penitenciar. *Penitenciado*, da.
Penitenciál. *adj.* Pertañent á penitència. *Penitencial*.
Penitenciar. *v. a.* Imposar càstig ò péna á los delinquentes. *Penitenciar*.
Penitenciàri. *m.* El cardenal president de la penitenciària de Roma. *Penitenciario*.
Penitenciària. *f.* Tribunál eglesiàstic en Roma para despatxar las dispensas en matèria de confessió. = La capellanía que pòsa al qui la poseeix la obligació de confessar. = La dignidat ò càrreg del penitenciàri. *Penitenciaria*.
Penitencier. *m.* El canonge qui té la obligació de confessar. *Penitenciario*.
Penitènt, ta. *adj.* El qui se arrependèix, el qui fa penitència y el qui se confessa ab un sacerdot. *Penitente*, ta.
Penjád, da. *p. p.* de penjar. *Colgado*, da ò *ahorcado*, da.
Penjád, da. *adj.* Astút, belitre. *Taimado*, da.
Penjador. *m.* Instrument para penjary còsas. *Percha*. = Ahont se pòsan los plega nóvamént impresos. *Colgador*.
Penjador, ra. *adj.* Dolènts. *Ganforro*, ra, *digno*, na de horca ò ant. *ahorcadizo*, za.
Penjàut. *p. a.* de penjar. = *m.* Còsta, ròst de alguna altura. = Recada. *Pendiente*.
Penjar. *v. a.* Posar alguna còsa qui no tòc en tèrra. = Estèndrer lo imprès. *Colgar*. = En la força. *Ahorcar* ò *colgar*. = De un fil: estar para càurer, pòc firme. *Pender de un hilo*.
Penjar. *v. n.* Estar penjád. *Colgar*. = Una còsa, v. g. somada á una pàrt. *Cabecear*.
Penjarse. *v. r.* *Colgarse*. = Para matarse. *Ahorcarse* ò *colgarse*. = Állá ahont cau: afagir trabáys al qui en té. *A la borrica arrodillada doblarle la carga*. = Contradirse: allegar lo contràri á lo que vòl provar. *Contradecirse*.
Penjóy. *m.* Réyms, pomas, etc. penjáds para conservariós. *Colgajo* ò *cuella*. = Hòmo penjád. *Racimo*.

Pennáda. *f.* Cossa. *Coz* ò *pernada*.
Penó. *m.* Bandèra llarga ab maneg groxád y llarg que se du en las processóus. *Pendon*. = Hòmo ò dòna áls. *Pendon* ò *peranton*.
Penoner. *m.* El qui du es penó. *Confalonier*.
Pénós, sa. *adj.* Lo qui dona péna, torment, trahá, molt que fer. *Penoso*, sa.
Pénosament. *adv.* Ab péna. *Penosamente*.
Pénosíssim, ma. *sup.* Molt pénós. *Penosísimo*, ma.
Pensád, da. *p. p.* de pensar. *Pensado*, da. = Cà pensád: premeditád. *Caso pensado*. = De pensád: de intènt. *De pensado*. = De càs pensád: sense motiu ni fi. *De caso pensado*.
Pensador, ra. *m. f.* El qui pensa. *Pensador*, ra.
Pensament. *m.* El acte de pensar. = Consideració, atenció, meditació. = Intenció, projecte. = Opinió, parèr, sentència. = Prentitút estréma. *Pensamiento*. = En ò áhnt un pensament: moltíssim prést. *En un pensamiento*. = Mál pensament. *Mal pensamiento*. = Ni per pensament: no encare pensád. *Ni por pensamiento*.
Pensar. *v. a.* Considerar, contemplar, discórrer, imaginar, reflectionar. = Indicar, meditar, projectar, etc. *Pensar*. = Donar que pensar. *Dar en que pensar*. = Donar mál que pensar. *Dar espina*. = Sense pensary. *Sin pensarlo*.
Pensatlu, va. *adj.* El qui pensa profundament. *Pensativo*, va.
Pensió. *f.* Pága anual. = Cuydado, molèstia, trahá que du ab sí un empleyo, etc. *Pension*.
Pensionád, da. *p. p.* de pensionar. *Pensionado*, da.
Pensionar. *v. a.* Donar, fer pensió ò posaria. *Pensionar*.
Pensionári. *m.* El qui pága ò á qui se pága una pensió. *Pensionario*.
Pensionista. *m.* El qui còbra ò pága pensió. *Pensionista*.
Péntagono. *m.* Figura geométrica de cinc costats. *Pentagono*.
Péntagono, na. *adj.* Lo qui té cinc costats. *Pentagono*, na.
Péntagrama. *m.* Las cinc retxes en qui se escria los punts de sòlfa. *Pantagrama*.
Péntametro. *m.* Vérs llatí de cinc pèus. *Pentámetro*.
Péntatèuco. *m.* Los cinc primers llibres de la biblia. *Pentateuco*.
Péntecòstes. *m.* Cincogema. *Pentecóstes*.
Pentinád, da. *p. p.* de pentinar, se. *Peinado*, da. = *Rastillado*, da.
Pentinád. *adj.* Se diu del hòmo famállud qui se vést ab vaidat. *Peinado*.
Pentiuáda. *f.* El acte y efecte de pentinar, se. = Los cabéis que se arráncau ab sa pinta. *Peina-*

da ô peinadura.

Pentinador, ra. m. f. El qui pentina. *Peinador, ra.* = El qui pentina cásiom ô lli. *Rastrillador, ra.*

Pentinador. m. Tavayôla que se pôsa al còll para pentinar, se. *Peinador.* = Puât. *Rastrillo.*

Pentinar. v. a. Arretglar, compôndrer es cabèys ab una pinta, el pel ô llana dels animals. *Peinar.* = Cànôm ô lli. *Rastrillar*, y si el puât es de púas primas. *Asedar.* = Sa perruca á un: arregañarlo fôrt. *Cardarle la lana.*

Pentínô. m. La llana qui quèda en los pintes, trèt lo estâm. *Entrepeines.*

Pénúltim, ma. adj. Immediád ántes del derrer. *Penúltimo, ma.*

Penumbra. f. Petita omhra que se obsérva ántes de omhra totâl en los eclipses. *Penumbra.*

Pénuria. f. Fálta, necesitât, pobresa. *Penuria.*

Peña. f. Rôca grossíssima ô pédra viva qui surt de sa tèrra. *Peña.* = De montáña. *Peñasco.* = Tanyâda. *Tajada.* = De voréra del mar. *Acantillado.*

Peñâl. m. Montáña plena de peñas. *Peñascal.*

Peñón. m. Montáña molt álta. *Peñon.*

Peñora. f. La còsa que se dona para assegurar el págô que se ha de fer. *Prenda.* = Donar peñora. *Dar prenda* = Prènder peñora. *Hacer ô tomar prenda.*

Peñorâd, da. p. p. de peñorar. *Apremiado, da.*

Peñorar. v. a. Obligar per justicia á pagar ô fer áltra còsa. *Apremiar.*

Peó. m. El qui vá á pèu. = Soldât de infanteria. = Pèu de véra. = Péssa de aquedrés ô del jôc de dâmas. *Peon.*

Peônia. f. pl. y sa flôr. *Peonia.*

Pêp. m. Abreviadura de Josêp. *Pepe.*

Pêpa. f. Abreviadura de Josêpa. *Pepa.*

Pêpê. Térme ab que los nins anomenan sa mèrda. *Pu ô pua.*

Pepèt, ta. Diminutiu de Pêp y de Pêpa. *Pepito, ta.*

Per. Preposició causâl ô finâl, moltíssimas vegâdas se usa en llôc de *para*. *Por ô para.* = Si después de *per* se seguèix en auteposâd á nôu, se suprimeix la *r* de *per* y la *e* de *en* y se pronuncia *pen*. *Por ô para.* = *Per axô ô per esô.* *Por esto ô por esô.* = De *per st.* *De por st.* = *Per devânt.* *Por delante.* = *Per menjar.* *Para comer, etc.*

Pera. f. Fruyta coneguda y ny há de várias câstas.

Pera. = Ôbra de pássamauer. *Perilla.*

Perá. m. Llôc de molts paréras. *Peraleda.*

Peráyre. m. El qui de llana fâ estâm. *Pelair.*

Perayría. f. La botiga de peráyre. *Pelairia.*

Perbóc. m. Aceró. *Calce.* = Punta. *Boca.*

Perbocar. v. a. Posar aceróns es ferrera. *Calzar.*

= Fer sa punta á alguna còsa los fusters. *Echar boca.*

Perböllida. f. Bôfega. *Postilla.*

Percebèr. v. a. Rèber, disfrutar. = Comprènder, estèndrer. *Percibir.*

Percebúd, da. p. p. de percebèr. *Percebido, da.*

Percepció. f. Comprensió, intelligència. *Percepcion.*

Perceptible. adj. Lo qui se pôt percebèr. *Perceptible.*

Perceptiblemént. adv. De un môdo perceptible. *Perceptiblemente.*

Perceptiu. m. El qui té facultât de percebèr. *Perceptivo.*

Percinta. f. Un bossí de péll llárg y estrèt para ajustar sa cinta. *Cinto.*

Percuciént. adj. El qui fer. *Percuciente.*

Percussió. f. Tòc violént, el ácte de ferirse un còs ab áltre. *Percusion.*

Pecussor. m. Percuciént. *Percusor.*

Pèrder. v. a. Déxar de tenir lo que se posseja. = Abandonar, despreciar, málgastar. = No lograr lo que se desitjáva. = Corrómprer, destruir en lo físic y morâl, etc. *Perder.* = Es hòus: es judici. *Perder la chaveta ô los estribos.* = Es câb des fil: no recordarse de lo que se volía dir. *Perder el hilo.* = Es confy. V. es câb des fil. = Es cazâls en alguna còsa: ocuparse molt en élla. *Envejecer en ella.* = Sas manâdas pes rostóy. *Perder el ripio.* = Sas pássas: sas diligèncias que se fâu. *Gastar la pólvora en salvas.* = Es rumbo un bârco. *Perder el rumbo, desgarrar ô desgarrarse.* = S'âse y sas magránas: estar mâssa en un llôc. *Hacer humo.* = Es sâc y sas peras: tòt. *El rocin y las manzanas.* = El témps en vá: no aprofitarió. *Gastar almacén.* = El témps y sa lleyó. *Ordeñar los castrones, coger agua en cesto ô harnero, andar d caza con huron muerto.* = Es corbâm: es béns, majormént per sa sèua culpa. *Dar de culo ô con el culo en las goteras.* = El témps en fotesas. *Andar d picos pardos.* = Sa vergoña. *Perder la vergüenza ô echar la capa al toro.* = El témps en pretenir alguna còsa. *Andar d caza de gangas.*

Pèrderse. v. r. Acabarse, destruirse, pudrirse. = Espeñarse. = Entregarse á los vicia. = No usarse já una còsa. = No trobar per ahónt surtir de hòsc, câsa, etc. = Pèrder es caní. = Desapcrèxer la âygo de fôut, torrènt, etc. = Olvidarse, borrar-se de la memòria. = Déxar de tenir estimació, etc. *Perderse.* = Per es sèu xerrar. *Perderse por el pico.*

Pèrdició. f. Dâny morâl, rufna. = Desarrètglo de los costúms. = La câusa qui ocasiona algún dâny.

PER

422

PER

— Amor desenfrenad. — Málgaſt de los béus. — Condemnació etèrna. — Perjúy notáble. *Perdicion*. — Es una pérdició: un gròs dáñy. *Es una perdicion*.

Perdigáya. *f.* *Perdiu* joſa. *Perdigon* ó en aragònès. *Perdigana*.

Perdigó. *m.* Bòlleta petita de plom. — Esquít de ſaliva. *Perdigon*.

Perdiu. *f.* Àve. *Perdiz*. — *Perdiu* per bárba. *adv.* Per cap ó persona. *A perdiz por barba*.

Perdiuer, *ra*. *m. f.* Mèus. *Perdiguero*, *ra*.

Perdiueta. *f.* *Perdiu* petita. *Perdigoncico*, *cillo*, *cito*.

Perdiuòta. *f.* *Perdiu* gròssa. *Perdigon*.

Perdó. *m.* Gràcia, remissió de culpa, de deute, de injuria, etc. — Indulgència. *Perdon*.

Perdonáble. *adj.* Lo digne de perdó. *Perdonable*.

Perdonád, *da*. *p. p.* de perdonar. *Perdonado*, *da*.

Perdonador, *ra*. *m. f.* El qui perdona. *Perdonador*, *ra*.

Perdonánt. *p. a.* de perdonar. El qui perdona. *Perdonante*.

Perdonar. *v. a.* Fer gràcia. — Esceptar, esceptuar, dispensar. *Perdonar*. — No perdonar á mēco: no mirar respēctes. *No ahorrarse con nadie, ni con su padre*. — *Perdona*, *perdon* vòstè, *perdonáu*. *Perdona*, *perdone usted*, *perdonad*. — Déu tho perdón. *Dios te lo perdone*.

Perdonavidas. *m.* Bravetjador de valént. — Breguista. *Perdonavidas*.

Pèrdua. *f.* Privació de lo que se posseía. — Dáñy, detriment, destrucció, mēcáb, ruina. *Pèrdida*.

Perdúd, *da*. *p. p.* de pèrder, se. *Perdido*, *da*.

Perdúd, *da*. *adj.* Arruinád, desesperád. — El qui hà málgaſtád los séus béus. — El qui està entregád á los viciſ. *Perdido*, *da*. — Vágamundo. *Pan perdido*. — Málſener. *Galfarro*, *ra*. — El qui acápata para no fer feyna. *Galloſero*, *ra*. — El qui està perdúd per llibres: qui los desitja ó los lliix molt. *Bibliomanidtico*. — Gént perduda: de mála vida. *Gente perdida*. — Dóna perduda: prostituta. *Muger perdida*. — Còsa perduda: hòmo entregád á los viciſ, incorretgible, etc. *Cosa perdida* ó *perdida cosa*. — Estar perdúd per una dóna. *Estar perdido por* ó *amartelado de una muger*. — *Perdúd* dálí per perdúd. *A juego perdido cabe le digo*.

Perdulári, *ria*. *adj.* El qui se descuyda de la séua persona y de las séuas còsas. *Perdulario*, *ria*, — *Perdúds*. *Perdido*, *da*.

Perduráble. *adj.* Etèrn, perpètuu. — Lo qui dura molt de témps. *Perdurable*.

Perduráblemēt. *adv.* Etèrnámēt. *Perdurablemente*.

Pére. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Pedro* ó *Pedrucho*. — En *Pére Cresta*: hòmo nn norès, un nonès. *Juan Lanas*.

Peregrí y áltres. *V.* *Pelegrí*. etc.

Peremaſier. *m.* Àbre. *Peral de san Miguel*.

Pérematèu: eſtraſolári. *Estafalarío*.

Perendenga. *f.* Fotesa. *Friolera*. — Adorno de dóna. *Perendengue*.

Pérénnal. *adj.* *V.* *Péréanne*. *Perennal*.

Pérénnalmēt. *adj.* *V.* *Pérénnemēt*. *Perennalmente*.

Péréanne. *adj.* Continu, perpètuu, ſens intermiſsió. *Perenne*.

Perénnemēt. *adv.* Continuamēt. *Perennemente*.

Pérénnidát. *f.* Continua duració. *Perennidad*.

Perentòri, *ria*. *adj.* Decissíu, terminánt. *Perentorio*, *ria*.

Perentòriamēt. *adv.* Decissivamēt. *Perentoriamente*.

Peréra. *f.* Àbre. *Peral*. — Borda. *Peruelano*.

Pererós, *sa*. *adj.* Málſener, tård en obrar. — El qui es mál de fer axecar des lliit, de cadira, etc. *Perezoso*, *sa*.

Pererosamēt. *adv.* Ab peresa. *Pererosamente*.

Pererosíssim, *ma*. *sup.* *Pererosísimo*, *am*.

Peresa. *f.* Descúyt, lentitúdt, negligència. — Fálta de atenció, de vigilància. — Dificultát de axecarse des lliit, etc. *Pereza*. — Sa peresa el roega. *Se come de pereza*.

Perèt. *m.* Diminutíu de *Pére*. *Perico*.

Pereta. *f.* Nòm pròpi de dóna. *Petronila*. — Pera petita. *Perilla*.

Perfecció. *f.* El àcte de perfeccionar. — Cumplimēt. — El gráu de bondát á que pòt arribar una còsa. — La virtút en ſumo gráu. — Conclusió, ſa derréra mǎ que se dona á una còsa. *Perfeccion*. *Perfeccionád*, *da*. *p. p.* de perfeccionar. *Perfeccionado*, *da* ó *perficionado*, *da*.

Perfeccionador, *ra*. *m. f.* El qui perfecciona. *Perfeccionador*, *ra*.

Perfeccionar. *v. a.* Acabar, donar ſa derréra mǎ. *Perfeccionar* y *ant.* *perficionar*.

Perlét, *ta*. *adj.* Acabád, cumplíd, bèn trabajád. — Bèn formád, hermós, pulíd. — El qui té el gráu ált de virtút cristiána ó el major de bondát. *Perfecto*, *ta*.

Perfèctamēt. *adv.* Ab perfecció. *Perfectamente*.

Perfectíssim, *ma*. *sup.* Molt perfèts. *Perfectísimo*, *ma*.

Perfectíssimamēt. *adv. sup.* Ab molta perfecció. *Perfectísimamente*.

Perfectíu, *va*. *adj.* Lo qui perficiona. *Perfectivo*, *va*.

Perficiént. *adj.* Lo qui perfecciona. *Perficiente.*
Perficionád, *da. p. p.* de perficionar. *Perficionado, da.*
Perficionar. *v. a. ant.* Perfeccionar. *Perficionar.*
Pêrfidamént. *adv.* Ab perfidia. *Pêrfidamente.*
Perfidia. *f.* Deslleialtat, trahició. *Perfidia.*
Pêrfido, *da. adj.* Deslleial, infaèl, traydor. *Pêrfido, da.*
Perfil. *m.* La línea de una figura. = Adorno sutil y delicad que se pôsa á voréra de qualsevòl còsa. = El rásgo ab que acában sas lletras. = La vista de una figura miráda de costát. *Perfil.*
Perfilád, *da. p. p.* de perfilar. *Perfilado, da.*
Perfiladura. *f.* La acció de perfilar. = El matéix perfil. *Perfiladura.*
Perfilar. *v. a.* Trêurer es perfil á una còsa. = Dibuxar simplement. *Perfilar.*
Perfilarse. *v. r.* Presentarse de costát. *Perfilarse.*
Perfúm. *m.* Matèria olorosa. = El olor y fum que despedexen los aromas. *Perfume.*
Perfumád, *da. p. p.* de perfumar. *Perfumado, da.*
Perfumador, *ra. m. f.* El qui perfuma. *Perfumador, ra.*
Perfumador. *m.* Ólla, peròl, etc. en que se pôsan al fòc los perfúms. *Perfumador ò perfumadera.*
Perfumar. *v. a.* Donar fum de bônas olors á una còsa. = Donar olor já bô, já mál. *Perfumar.*
Perfumería. *f.* La càsa ahònt se fân ò venen perfúms. *Perfumeria.*
Perfumista. *m.* El qui fâ ò ven perfúms. *Perfumista.*
Perfuntòri, *ria. adj.* Lo qui fâ pôca impressió en el ànimo. *Perfuntorio, ria.*
Perfuntòriamént. *adv.* Superficialmént, de pàsso. *Perfuntoriamente.*
Periámbo. *m.* Pèu de vérs de duas bréus. *Periambo.*
Pericárdio. *m.* Bossa qui cubrèix el còr. *Pericardio.*
Pericàrpio. *m.* La taleta qui cubrèix el fruyt de una plànta. *Pericarpio.*
Pèrcia. *f.* Practiquesa, conexemént, habilitát. *Pericia.*
Pericráneo. *m.* Membrána espessa qui cubrèix el càsco des càp per defòre. *Pericrdneo.*
Perifèria. *f. V.* Circunferència. *Periferia.*
Pèrifollos. *m. pl.* Adornos de dòuas. *Perifollos.*
Perifraseád, *da. p. p.* de perifrasear. *Perifraseado, da.*
Perifrasear. *v. a.* Usar de rodéos para espressar lo que se poria dir en pòcas paràulas. *Perifrasear.*
Perifrassi y perifrasis. *f.* Figura retòrica, y se fâ quánd per adornó se afitx á la oració fràse ò pa-

ráula no necessàrias. *Perifrasi y perifrasis.*
Perigéo. *m.* La situació més pròp de un ástro á la tèrra. *Perigeo.*
Perihélio. *m.* El punt en que un planèt está més pròp des sòl. *Perihelio.*
Perill. *m.* Dány, riésgo. *Peligro.* = Estar de perill. *Estar en peligro.* = De càurer del empleyo, etc. *Estar en balanza.* = Estar fòre de perill. *Estar fuera de peligro.*
Perillar. *v. n.* Estar en perill, esposád á rèbrer, dány. *Peligrar.*
Perillo. *m.* Canouèt ahònt afiànsan una guya las qui fân càlsa. *Palillo ò daguilla.*
Perillós, *sa. adj.* Esposád, dubtós. *Peligroso, sa.*
Perillosamént. *adv.* Ab perill. *Peligrosamente.*
Perímetro. *m.* Circunferència. *Perimetro.*
Perinéo. *m.* El espáy entre el àno y las pàrts naturáls. *Perineo.*
Perineumonía. *f.* Pulmonía. *Perineumonia.*
Perineumòtic, *ca. adj.* El qui té pulmonía. *Perineumótico, ca.*
Pèriòdic. *m.* Diàri. *Periódico.*
Pèriòdic, *ca. adj.* El qui té el séus pèríodos. *Periódico, ca.* = Fébra pèriòdica: intermittént. *Calentura periódica.*
Pèriòdicamént. *adv.* Ab pèríodo. *Periódicamente.*
Pèriodista. *m.* El qui compón ò publica pèriòdics. *Periodista.*
Pèríodo. *m.* Revolució de un ástro. = Espáy de témps. = El punt més àlt de elevació de un ástro ò el gráu més àlt de fortuna, glòria, etc. = Revolució de las fébras intermitténts. = La clàusula sencera y perfèta de la oració gramaticál. *Pertodo.*
Periostío. *m.* Membrána qui cubrèix ets òssos. *Periostio.*
Peripatètic, *ca. adj.* El qui seguèix la filosofia de Aristóteles. = Ridículo y estrevagant en sas séuas opiniús. *Peripatético, ca.*
Peripáto. *m.* La doctrina de Aristóteles. *Peripato ò peripatetismo.*
Peripeçia. *f.* Impensáda mudánsa de bôna ò málá fortuna á lo contrári; majormént en los personátges del dràma, del poéma líric y de un románce. *Peripezia.*
Periplo. *m.* La navegació que los antigs feyan còsta còsta y de qui se té noticia. *Periplo.*
Periptèri. *m.* Edifici ab sis columnas isládas á defòre. *Peripterio.*
Periscios. *m. pl.* Habitánts de sonas fredas, qui ténen es sòl ò sa fosca un ò més dias sencèrs. *Periscios.*
Perisología. *f.* Figura retòrica. *V.* Redundància. *Perisologia.*

Peristáltic, ca. *adj.* Se diu del moviment de los budells quând se axâmpla y se estrefien para espellir el escremènt. *Peristáltico, ca.*

Peristíl. *m.* Galeria cubèrta sostenguda per columnas. *Peristilo.*

Perístrofe. *f.* Figura retòrica ab que convertim á favor nòstro la proposició del contràri. *Perístrofe.*

Péritíssim, ma. *sup.* Molt périto. *Peritísimo, ma.*

Perito, ta. *adj.* Práctics, esperimentáds, dòctes, sábis. *Perito, ta.*

Peritóneo. *m.* Membrána qui cubrèix interiorment la pàrt inferior del vèntre abónt estân sas pàrts deshonestas. *Peritóneo.*

Perjudicád, da. *p. p.* de perjudicar. *Perjudicado, da.*

Perjudicador, ra. *m. f.* El qui perjudica. *Perjudicador, ra.*

Perjudicar. *v. a.* Causar ò domar dâny. *Perjudicar.*

Perjudici. *m.* Dâny, mençab, pèrdna. *Perjuicio.*

Perjudiciál. *adj.* Lo qui càusa perjudici. = *cur.* La acció ò escepció qui ántes de tot deu ser examináda. *Perjudicial.*

Perjudicialíssim, ma. *sup.* Molt perjudiciál. *Perjudicialísimo, ma.*

Perjudicialíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de perjudici. *Perjudicialísimamente.*

Perjudiciálmént. *adv.* Ab perjudici. *Perjudicialmente.*

Perjarád, da. *p. p.* de perjurar, se. *Perjurado, da.*

Perjurador, ra. *m. f.* El qui jura fâls. *Perjurador, ra.*

Perjurar. *v. n.* Jurar fâls. = Jurar molt. *Perjurar.*

Perjurar-se. *v. r.* Faltar á la fe promesa en el juramént. *Perjurar-se.*

Perjuri. *m.* Juramént fâls. *Perjurio.*

Perjuro, ra. *adj.* El qui jura fâls. *Perjuro, ra.*

Perjúy. *m.* Lo matéix que perjudici. *Perjuicio.*

Pèrla. *f.* Sustància dura y blànca qui se forma dins la conxa de cèrt marisc. = Dènt molt blànca segóns los poetas. = Lo qui té sa forma y la trasparència de pèrla. *Perla.* = Taqueta blànca en el uy. *Granizo.* = De pèrlas. *Perfèctamént. De perlas.*

Pèrla. *f.* La qui no es redona. *Barrueco ò be-rrueco.*

Perlessia. *f.* Malaltia qui priva de moviment y de sentít. *Perlesia.*

Perleta. *f.* Pèrla petita. *Perlezuela.*

Perllongád, da. *p. p.* de perllongar. *Prolongado, da.*

Perllongar. *v. a.* Dilatar, retardar. *Prolongar.*

Permanència. *f.* Costància, duració firme, establidat, perseverància. *Permanencia.*

Permanént. *adj.* Lo qui permanèix. *Permanente.*

Permanescúd, da. *p. p.* de permanèixer. *Permanecido, da.*

Permanèixer. *v. n.* Continuar, perseverar, mantenir-se en sa séua opinió. = Durar sense mudar-se. = Detenir-se, estar llarg témps, romàndrer. *Permanecer.*

Permès, sa. *p. p.* de permètrer. *Permitido, da ò permiso, sa.*

Permètrer. *v. a.* Condescendir, sufrir, tollerar. = No impedir lo que se pòt. = Déxar passar en las escolas una còsa fâlsa còm si fos vera. *Permitir.*

Permis. *m.* Concessió, facultat, llecència. *Permiso.*

Permissió. *f.* Permis. = Figura retòrica per la qual el orador concedèix algunas rahóus contràrias. *Permission.*

Permissiu, va. *adj.* Lo qui enclou permís, etc. *Permisivo, va.*

Permissivamént. *adv.* Ab permís. *Permisivamente.*

Permistió. *f.* Mescla majorment de còsas líquidas. *Permission.*

Permòdol. *adj.* Aturáds. *Estafermo, ma.* = *m.* Còsa de arquitectura. *Can ò modillon.*

Permuta. *f.* Barât, càuvi. = Barât de bènèfici. *Permuta.*

Permutació. *f.* Permuta. *Permutacion.*

Permutád, da. *p. p.* de permutar. *Permutado, da.*

Permutar. *v. a.* Baratar, canviar. *Permutar.*

Pèrn. *m.* Clavilla de fèrro. *Perno.* = Instrument de fèrro ab que se táucan y òbrin pòrtas, finèstras, etc. *Piern.* = Del mon: línea rècta que se concèb passar per el cèntro de la tèrra y terminarse á los polos. *Eje del mundo.* = De hipèrbolle, parábola, de cilindre, etc. *Eje de hipèrbolle, etc.* = De ròda de carruátge. *Pezonera.*

Pèrna. *f.* Càma. *Pierna.* = Ventar la pèrna, passetjarse. *Estirar las piernas.*

Pèrnèt. *m.* Pèrn petit. *Pernete.*

Pèrnetjar. *v. a.* Mòurer ab violència sas càmas.

Pernear. = Tirar cossas. *Coccar ò pernear.*

Pèrniciós, sa. *adj.* Fatál, perjudiciál, dañós. *Pernicioso, sa.*

Pèrniciósamént. *adv.* Fatálment. *Perniciosamente.*

Pèrniciósíssim, ma. *sup.* Molt pèrniciosos. *Perniciosísimo, ma.*

Pèrnoctar. *v. a.* Passar tota sa nit vellánt ò fènt alguna còsa. *Pernoctar.*

Però. Conjunció adversativa ab que un estrem de la oració se còntropòsa al àltre moderànt ò destruint el séu sentít. *Pero.*

Peròl. *m.* Espècie de caldèra. *Perol.* = Para escar-

far àygo. *Escalfador*. = De llautó de que usen los potecàris. *Caceta*. = Para torrar cacáu ó cafè. *Paila*.

Perolèt. *m.* Peról petit. *Perorillo*.

Perone. *m.* Un ós petít baix del ós de sa càma. *Perone*.

Péroració. *f.* Recopilació, última pàrt del discurs en que el orador mōu los oyénts. *Peroracion*.

Pérorar. *v. a.* Concluir el orador la oració. = Demanar ab eficàcia. = Parlar en públic. *Perorar*.

Pérrot. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Pedro-Odon*. = Pera gròssa. *Peraza*.

Peròta. *f.* Pera gròssa. *Peraza*.

Perpendicular. *adj.* Dret de dalt á baix. *Perpendicular*.

Perpendicularment. *adv.* Á plom. *Perpendicularmente*.

Perpendículo. *m.* El plom para llivellar. *Perpendículo*.

Pérpétració. *f.* El acte de pérpétrar. *Perpetracion*.

Pérpétrar. *v. a.* Comètrer algún delict. *Perpetrar*.

Perpétua. *f.* Plànta, y la séua flòr. *Perpetua*.

Perpétuació. *f.* El acte de pérpétuar. *Perpetuacion*.

Perpétuad, *da*. *p. p.* de pérpétuar. *Perpetuado, da*.

Perpétuament. *adv.* Para sèmpre. *Perpetuamente*.

Pérpétuar. *v. a.* Fer perpétua una còsa. = Eternisar. *Perpetuar*.

Perpétuidat. *f.* Duració etèrna ó moltíssim llarga. *Perpetuidad*.

Perpétuo, *ua*. *adj.* Etèrna. = Continuo, no interrompud. = Durader. *Perpetuo, ua*.

Perplècs, *sa*. *adj.* Confús, dubtós, incèrt. *Perplejo, ja*.

Perplecidat. *f.* Dubte, irresolució, obscuridat. *Perplejidad*.

Perque. Conjunció qui indica la càusa, motiu ó rahó de una còsa. = La matèxa càusa, etc. *Porque*.

Perquènes. Expressió ab que se indica no volèr dir el motiu perque se diu ó se fà una còsa. *Por penitencias mal cumplidas ó nitos*.

Per quíns ciuc sòus? Per quin motiu? Por qué carga de agua?

Pérreria. *f.* Injuria, paràula picànt. *Perreria*. = Dir ó dirse sas mil pérrerías. *Decir ó decirse las mil perrerias*.

Perruca. *f.* Cabeyéra postissa = Arragàny. *Peluca*. = El qui en du. *Pelucon*. = Donar una bona perruca: arregar. *Echar una peluca*. = Fer sa perruca á un: adularlo. *Popar*. = Pentinar sa perruca á un: murmurar de éll. *Roerle los zancajos*.

Perrucòta. *f.* Perruca gròssa. *Pelucon*.

Perruquer. *m.* El qui per ofici pentina, fà ó ven perrucas. *Peluquero*.

Perruqueta. *f.* Perruca petita. *Peluquin*.

Pèrsa. *adj.* De Pèrsia. *Persa*.

Persecució. *f.* El acte de perseguir. = Los trahàys y molèstias de la ànima, del còs. = Los torments que donàvan los emperadors pagàns als cristiàns. = Importunidat continua y pesada. *Persecucion*.

Perseguid, *da*. *p. p.* de perseguir. *Perseguido, da*.

Perseguidor, *ra*. *m. f.* El qui perseguèix. *Perseguidor, ra*.

Perseguint. *m. V.* Persecució. *Persegimiento*.

Perseguir. *v. a.* Ancalsar al qui futz. = Cercar á un per totes pàrts. = Atormentar, donar que sufrir, que patir, etc. *Perseguir*. = De mòrt á un. *Perseguirle hasta la mata*.

Perséo. *m.* Costellació boreyál. *Perseo*.

Persevânt. *m.* Oficial inferior al réy de àrmas. *Persevante*.

Perseverància. *f.* Continuació, duració, permanència. *Perseverancia*. = Final: costància en la virtut fins á la mòrt. *Final*.

Perseverad, *da*. *p. p.* de perseverar. *Perseverado, da*.

Perseverânt. *p. a.* de perseverar. El qui persevera. *Perseverante*.

Perseverar. *v. a.* Manténir-se firme y constant. = Continuar, durar. *Perseverar*.

Persà, *na*. *adj.* De Pèrsia. *Persiano, na*.

Persiana. *f.* Espècie de gelosia. *Persiana*.

Pèrsic, *ca*. *adj.* De Pèrsia. *Persico, ca*.

Persicària. *f. pl.* *Persicaria*.

Persignarse. *v. r.* Señarse ab el señál de la creu. *Persignarse*.

Persistència. *f.* Permanència. *Persistencia*.

Persistént. *p. a.* de persistir. El qui persistèix. *Persistente*.

Persistir. *v. n.* Durar llarg témps. = Perseverar en la séua opinió. *Persistir*.

Persona. *f.* Individuo de la naturalesa humana. = Qualsevòl hòmo ó dòna cuyo nòm se ignòra. = La disposició ó figura del còs. = Hòmo distingid en la república. = Qualsevòl de las tres personas de la santíssima Trinidat. *Persona*. = En persona: per sí matèix. *En persona*.

Personua. *f.* Qualsevòl nòm ó pronòm ab qui concèrta el vérb. *Persona*.

Personat. *m.* Dignidat eglesiàstica sens jurisdicció ni ofici. = El qui posseèix tál dignidat. *Personado*.

Personál. *adj.* Lo qui es pròpi de la persona. ó li pertàny. *Personal*.

Personalidat. *f.* La diferència qui constituïx la distinció de personas. *Personalidad.*
ersonalmént. *adv.* En persona. *Personalmente.*
Personatge. *m.* Subjècte de distinció. = Persona oculta ab algún desfrès. = Estranger ò no conegud. *Personage.*
Parsonéro. *m.* El síndic del ajuntament y el procurador del pòble. *Personero.*
Personeta. *f.* Persona petita. *Personilla.*
Personôta. *f.* Persona gròssa. *Personaza.*
Perspectíu. *m.* El qui professa la perspectiva. *Perspectivo.*
Perspectiva. *f.* Una de las parts de la òptica. = Pintura qui representa objectes de lluy. = Objecte vist de lluy. = La apariència fallàs de las còsas. *Perspectiva.*
Perspicàcia. *f.* Bondat, sutilesa de la vista. = Agudesa, ingèni, vivesa. *Perspicacia.*
Perspicacidat. *f.* V. Perspicàcia. *Perspicacidat.*
Perspicacíssim. *ma. sup.* Molt perspicàces. *Perspicacissimo, ma.*
Perspicàs. *adj.* El qui té la vista bona. = El qui té agudesa, ingèni, etc. *Perspicaz.*
Perspicuidat. *f.* Claredat, netedat, transparència. *Perspicuidat.*
Perspicuo. *cua. adj.* Clar, net, transparent. *Perspicuo, cua.*
Persuadíd. *da. p. p.* de persuadir. *Persuadido, da.*
Persuadidor. *ra. m. f.* El qui persuadèix. *Persuadidor, ra.*
Persuadir. *v. a.* Aconsejar, determinar á créurer, á fer. *Persuadir.*
Persuadirse. *v. r.* Créurer, imaginarse. *Persuadirse.*
Persuassible. *adj.* Lo que se pòt persuadir. *Persuasible.*
Persuassió. *f.* Consèy, eczhortació. = Firme creència. *Persuasion.*
Persuassiu. *va. adj.* Lo qui persuadèix. *Persuasivo, va.*
Persuassiva. *f.* Destresa, gràcia en so persuadir. *Persuasiva.*
Pertañent. *adj.* Lo qui pertàny, se referèix ò toca. *Perteneciente.*
Pertáñer. *v. a.* Tocar, ser de la obligació de algú. = Referirse, dir relació una còsa á altra. *Pertenecer.*
Pertenència. *f.* Dret de propiedat. = Territòri qui pertàny per títol de propiedat ò de jurisdicció. = Dependència, accessòri á lo principal. *Pertenencia.*
Pertengúd. *da. p. p.* de pertáñer. *Pertenecido, da.*
Pertinàcia. *f.* Obstiuació, contumàcia. *Pertinacia.*
Pertinacíssim. *ma. sup.* Molt pertinàces. *Perti-*

nacissimo, ma.

Pertinàs. *adj.* Obstinad, contumàs, tércio. *Pertinaz.*
Pertinásment. *adv.* Ab obstinació. *Pertinazmente.*
Pertinència. *f.* V. Pertenència. *Pertinencia.*
Pertocád. *da. p. p.* de pertocar. *Pertenecido, da.*
Pertocar. *v. n.* V. Pertáñer. *Pertenecer.*
Pertrét. *m.* Municions para la defèsa de una plàssa. = Armament de un bárco de guerra. *Pertrech.*
Pertréts. *pl.* Mèdis, instrumènts para una opèració. = Cantidat de còsas divèrsas para algún fi. *Pertrechos.* = Donar es pertréts de un edifici per el trabáy de tomarlo. *Dar despojos por derrribos.*
Pertretxád. *da. p. p.* de pertretxar. *Pertrechado, da.*
Pertretxar. *v. a.* Abastar, reforsar de àrmas y de soldàts. *Pertrechar.*
Pertretxarse. *v. r.* Prevenirse de defensius. *Pertrecharse.*
Perturbàble. *adj.* Que se pòt perturbar. *Perturbable.*
Perturbació. *f.* Confusió, desorde, trastòrn. = Espànt, consternació. = Movimènt vehemènt del ànimo. *Perturbacion.*
Perturbád. *da. p. p.* de perturbar. *Perturbado, da.*
Perturbador. *ra. m. f.* El qui perturba. *Perturbador, ra.*
Perturbar. *v. a.* Alborotar, desconcertar, alterar la tranquilidat, trastornar. *Perturbar.*
Perturbarse. *v. r.* Alterarse, trastornarse, etc. *Perturbarse.* = Parlànt. *Atarugarse, perturbarse.*
Péruano. *na. adj.* Del Pérd. *Peruano, na ò perulero, ra.*
Pérussí. *na. adj.* De Pérussa. *Perusino, na.*
Pervèrs. *sa. adj.* Endiablád, málvåd, molt dolènt. *Perverso, sa.* = Pervèrsamènt. *Perversamente.*
Perversidat. *f.* Dolentia, malignidat. *Perversidad.*
Perversió. *f.* La acció de pervertir, corrupció de costúms. *Perversion.*
Pervertíd. *da. p. p.* de pervertir. *Pervertido, da.*
Pervertidor. *ra. m. f.* El qui pervertèix. *Pervertidor, ra.*
Pervertir. *v. a.* Trastornar el orde de las còsas. = Corrómpre los costúms, fer tornar dolènt, se-
 duir. *Pervertir.*
Pervertirse. *v. r.* Tornar dolènt, entregarse á los vici. *Pervertirse.*
Pèrxa. *f.* Bastó llàrg qui se pènja de càda càb para penjary còsas. *Percha.* = La de sinia. *Mayal.*
 = La de truy. *Bigarra.* = Hòmo molt àlt. *Varal.*
Perxád. *da. p. p.* de perxar. *Cascado, da.*

Perxàda. f. Atupàda. *Cascadura.*
Perxar. v. a. Atupar ab garròt. *Cascar*, y fer anar de càyre al atupàd. *Cimbrar.*
Perxangaria. f. Màlfeneria. *Haraganeria.*
Perxàngo, ga. adj. Màlfener, ociós. *Haragan, na.*
 = Qui acàptan per no fer feyna. *Guiton, na.*
 Fer es perxàngo. *Haraganeur*: acaptànt. *Guitonear.*
Perxangòt, ta. m. f. Moltissim perxàngos. *Haraganazo, za.*
Perxeràt. m. Llistó. *Liston.* = De pinta de taléssos. *Perchado.*
Pes. Preposició qui, posàda àntes de còsa singular, es abreviadura de *per* y *el* ò de *per* y *es*. *Por el.*
 = Posàda àntes de plural, es abreviadura de *per* y *els* ò *los*. *Por, los.*
Pes. m. La gravetat de los còssos. = Còs gràve ab que se pésa alguna còsa. = Autoridat, crèdit, estimació, importància. = Gravàmen, càrreg que té un á son cuydado. = Llòc ahónt se pésa alguna còsa, còm carbó. *Peso.* = De rèllòtge de parèt, etc. *Pesa.* = Del réy. *Contraste.* = A pes d'òr: caríssim. *A peso de oro.* = Ab pes y mesura. *Con peso y medida.* = Dur en pes: en el àyre. *Llevar en peso.* = De pes: el que deu tenir la còsa. *De peso.*
Pésad, da. p. p. de pesar. *Pesado, da.*
Pésad, da. adj. Enfadós, impertinent, molést, ofensiu, etc. etc. *Pesado, da, chinchoso, sa, maza, zo, mazacote.* = En so parlar ò xerrar. *Arrendador, ra del plomo, machaca, machacon, na.*
Pésada. f. La cantidat que se pésa de una vegada. *Pesada.*
Pésades. f. El pes de una còsa. = Des càp, còs y uys. *Pesadez.* = De las potèncias. *Entorpecimiento ò torpeza.*
Pésadilla. f. Opressió del còr de un qui dòrm. *Pesadilla.*
Pésadíssim, ma. sup. Molt pésad, enfadós, etc. etc. *Pesadísimo, ma.*
Pésadíssimamént. adv. sup. Ab molt de enfado. *Pesadísimamente.*
Pésador, ra. m. f. El qui pésa. *Pesador, ra.* = *m.* Del réy. *Contraste.*
Pésadumbre. f. Aflicció. *Pesadumbre.*
Pésadura. f. Impertinència. *Gravámen.*
Pésame. m. Expressió ab que se demòstra el sentiment que un té de la aflicció de un àltre. *Pésame.*
Pésar. m. Dolor de haver fét alguna còsa, majorment de haver ofès á Déu. *Pesar.* = A pesar del qui no'u vòl. *Mus que le pese.*
Pésar. v. a. Examinar lo que pésa una còsa. = Con-

siderar ab reflexió. = Donar á pes. = Tenir dolor interiorment. *Pesar.* = No pésa una cerra: es molt juger: una páya: de pòc valor. *No pesa una paja.*
Pesca. f. La acció, el àrt y el ezcèrci de pescar. = El péix que se hà pescad. *Pesca.*
Pescàda. f. La acció de pescar, y el péix que se hà agafad pescant. *Pesca.*
Pescador, ra. m. f. El qui pesca. *Pescador, ra.*
 = El qui ven péix. *Pescadero, ra.* = El Pàpa á càusa de san Pére, de qui es successor. *Pescador.* = Anell del Pescador: el sèllo del Pàpa. *Anillo del Pescador.* = Pescador de toüinas. *Atunero.* = De gámbas. *Camaronero.*
Pescant. m. El assiénto del cotxer en el cotxo. = Contrapès qui fà mòurer las decoracions del teàtro. *Pescante.*
Pescar. v. a. Procurar agafar péix. = Aferrar ò prènder. = Cercar ò lograr lo que se cercàva. *Pescar.* = Á la eucesa: ab fester. *Pescar con candelerio.* = No sàber lo que se pesca: no sàber lo que un fà. *No saber lo que se pesca.*
Pescateria. f. El llòc públic ahónt se ven el péix. *Pescaderia.*
Pèsol. m. Plànta y fruyt. *Pèsol.* = De olor. *De olor.*
Pesquera. f. Llòc ahónt se pesca. *Pesquera.*
Pesquissa. f. Averiguació, informació, inquisició. *Pesquisa.* = Fer pesquisa. *Pesquisar.*
Péssa. f. Porció de un tot. = Part de una cása. = Lo que se tix de una vegada. = Quàlsevòl alàca artificial, còun de òr, plàta, etc. = Quàlsevòl òbra pertañent á àrt ò ofici y quàlsevòl còsa sobresaliént en magnitút, hermosura, etc. *Pieza.* = De àutos: el agregat de papers pertañent á un plèt. *De autos.* = De ezcàmen: òbra perfècta y bén acabada. *De exámen.* = De lléva: canonada que tira un bárco para indicar que està para partir. *De leva.* = De artilleria: quàlsevòl canó. *De artilleria.* = De ordit posada en forma de cadena. *Cadena.* = La qui junt ab àltras compon es taló de sabàta. *Tapa.* = La que se pòsa á càlsa. *Soleta* = De teàtro: comèdia, òpera, etc. *De teatro.* = De tèrra: càmp. *Pieza ò haza.* = La que se pòsa á sabàta. *Picaño.* = Bòna péssa: el hòmo astút. *Buena ò gentil pieza.* = Quina péssa! *Qué pieza!* = Péssa per péssa: part per part. *Pieza por pieza.* = Jugar una hòna péssa á un. *Jugarle una pieza.* = Quèdar de una péssa: immòbil de espànt. *Quedar de una pieza.*
Pésseta. f. Péssa petita. *Piezecita.*
Pesseta. f. Moneda: sis sòus. *Peseta.*
Pessig y àltres. V. Passig, etc.
Pessigóyas. V. Còssigas. *Cosquillas.*

Pèssim, ma. *adj.* Malíssim, ma. *Pèsimo*, ma.
Pèssima:neut. *adv.* Molt málament. *Pèsimamente*.
Pestanàga. *f. pl.* Zanahoria. = Borda. *Pestínaca errdica*.
Pestàña, *f.* Els pels dels nys. *Pestaña*.
Pèste. *f.* Contàtge, epilèmia, malaltia qui se apèga. = Qualsevòl malaltia qui càusa moltes mòrts. = Qualsevòl còsa de màla calidat qui pòt ocasionar gràves dafys. = Corrupció de costúms. = Abundància de salut. *Peste*. = Pèste dolenta que se diu á un allòt. *Mal bicho*.
Pèste. *m.* Espècie de flastomia. *Pèsete* ò *pesia d tal*.
Pèstes. *f. pl.* Paràulas de amenassa ò de enutx. *Pestes*. = Tirar pèstes. *Echar pestes*.
Pestaronà. *f.* Nin. *Bichillo*.
Pestèll. *m.* Instrument ab que se òbri y tãnca una pòrta. *Pasador*.
Pestífero, ra. *adj.* Lo qui càusa ò pòt causar pèste ò gràve dafy. *Pestifero*, ra.
Pestilència. *f.* V. Pèste. *Pestilencia*.
Pestilenciàl. *adj.* V. Pestífero. *Pestilencial*.
Pestilenciàlmént. *adv.* Ab mòdo molt mál. *Pestilencialmente*.
Pestilenciós, sa. *adj.* Pestilenciàl. *Pestilencioso*, sa.
Pestilént. *adj.* Pestífero. *Pestilente*.
Pestilentíssim, ma. *sup.* Molt pestilént. *Pestilentísimo*, ma.
Pet. *m.* Vént qui surt del còs per derrera ab renòu. *Pedo* ò *pluma* en estil familiar. = De bistia. *Pedorrera*. = Que se fà ab sa boca. *Pedorrera*. = De diàble ò de mònja: bolèt. *Pedo de lobo*. = Que fà el carbó ò lléua en es fòc. *Estallido*. = Que fà es fust en sentir témps. *Chasquido*. = Que fà lo que se fritx. *Chillido*. = Aglà, castàfia dins es fòc. *Castañetazo*.
Pétalo. *m.* Sa fuya de flòr. *Pétalo*.
Petar. *v. n.* Fer pets. *Peer* ò *soltar pedos*.
Peter, ra. *m. f.* El qui fà pets. *Pedorro*, rra. = Qui té cul no pòt dir peter á un àltre. *Quen beve vino no diga borracho al otro*.
Petetjador, ra. *m. f.* El qui ab frequència fà pets. *Pedorrero*, ra ò *pedorro*, rra.
Petetjar. *v. n.* Fer pets. *Peer*. = Ab sa boca. *Pedorrrear*. = Carbó ò lléua en el fòc. *Peterrear*. = ò *chisporrear*. = El fust per sentir témps. *Chasquear*. = Lo que se fritx. *Chillar*, *chicharrear* ò *chirriar*. = Aglà ò castàfia dins fòc. *Castañetear*.
Pètieió. *f.* Súplica. *Peticion*.
Pétrimètre. *m.* El qui vést de mòda. *Petimetre*.
Petit, ta. *adj.* Curt, limitat, estrèt. = Bàix, de pòca edat ò de pòca cantidat. = Bréu. *Pequeño*, na. = Ab veu bàixa. *Bajo* = Fer més petit. *Achicar*.

Petitèt, ta. *adj.* Diminutiu de petit. *Pequeñito*, ta, *chiquito*, ta.
Petitó, na. *adj.* *Chiquitillo*, *lla*. = Lo que se dia á nins para ferlos jòcs. *Chacho*, cha.
Petitonèt, ta. *adj.* Que se dia dels nins, etc. *Chachito*, ta.
Petjada. *f.* El senyal que déxa es peu. *Pisada*, *huella*. = El renòu que fà el peu del qui camina. *Pataleo*. = Seguir sas petjadas. *Seguir las pisadas* ò *huellas*. = No fer petjada bona: no fer còsa á senendrèt. *No hacer cosa d derechas*.
Pétje. *m.* Còsta àspra y curta. *Reventon*.
Péto. *m.* Armadura para al pit. *Peto*.
Pétràlia. *f.* Màquina dels antígs para tirar pedras gròssas. *Petralia*.
Pétreo, ea. *adj.* Lo qui té calidat de pedra. *Pétreo*, ea.
Pétrificació. *f.* El acte y efecte de petrificar, se. *Petrificacion*.
Pétrificad, da. *p. p.* de petrificar, se. *Petrificado*, da.
Pétrificar. *v. a.* Convertir en pedra. *Petrificar*.
Pétrificarse. *v. r.* Convertirse en pedra. *Petrificarse*.
Petróleo. *m.* Betúm líquido y minerál. *Petróleo*.
Pétrusiucuntis. *m.* El qui fà de sàbi. *Petrusiucuntis*.
Pétulància. *f.* Descàro, desvergonia, insolència. *Petulancia*.
Pétulant. *adj.* Atravíd, descarad, desvergonid, insolént, v. *Petulante*.
Pétxad, da. *p. p.* de pétzar. *Gravado*, da.
Pétzar. *v. a.* Oprimir, importunar. *Gravar*.
Pétxo. *m.* Tribút. *Pecha*, cho. = Opressió. *Gravamen*. = Corátge. *Pecho*. = Hòmo de valor. *Hombre de pecho*.
Petxucad, da. *p. p.* de petxucar. *Acribillado*, da.
Petxucar. *v. a.* Atropèllar, instar, molestar, v. g. los acreedors, sas pussas, etc. *Acribillar*.
Pèu. *m.* La pàrt inferior del animal. = El assiénto demunt de qui se mantén una còsa material, v. g. columna. = Mida. = Sílaba en la poeta llatina y vérs en la castellàna. = Càusa, motiu de fer alguna còsa. = Us, estil. = La pàrt oposada á lo que se diu cap, còm los pèus des lliit. *Piè*. = De càbra ò de pòrc: instrument. *De cabra*. = De gall: cèrta jugada en el jòc de dâmas. *De gallo*. = De llèbra: *pl.* *De liebre*. = De llumenéra. *Plato de velon*. = De montàfia: lo bàix de élla. *De monte*. = De murada: parèt qui puja en diminució. *Relex*. = De enclúa. *Tronco*, *tajo*, *cepo de yunque*. = De crist. *pl.* *Cinco en rama*. = De floréra. *Maceta*. = Xapad. *Hendido*. = Á peu: no colcant. *Á pie* ò *pisando hormigas*. = Á peu axud:

senso bafarlos ò senso trabáy. *A pié enjuto.* = À pèu fíto. *A pié quedo.* = À pèu plà: senso pujar escalóns ò ab facilitat. *A pié llano.* = À pèu coix. *Pedicox, recanquilla ò d la pata coja ò galana.* = Al pèu de la lletra: ab puntualitat. *Al pié de la letra.* = De càp á pèus. *De piés d cabeza.* = En pèu: dret. *En pié.* = Un pèu devánt s'altre. *Un pié delante ò detras del otro ò por piés.* = Sense càp ni pèus: en desorde. *Sin piés ni cabeza.* = Tenir es pèus á sa sòssa: ser molt véy ò estar molt maláit. *Tener el pié en la josa.* = Estar ab un pèu áit ò al áyre: dispòst para fer alguna còsa. *Tener el pié en el estribo ò haldas en cinta.* = No tocar en sos pèus en tèrra: anar molt aviád. *No poner los piés en el suelo.* = Rossegar es pèus: ser véy. *Arrastrar los piés.* = No tenir càp ni pèu una còsa: no tenir orde. *No tener piés ni cabeza.* = Posar es pèus pláns: obrar en tiéuto. *Caminar con piés de plomo.* = Posar es pèu fíto. *Hincar el pié:* á sa parèt: determinar-se sense mirar en dificultats. *Poner piés en pared.* = Donar pèu: motín. *Dar pié.* = Pèus al áyre. *Patas arriba.* = Néxer de pèus: ser fíls. *Caer ò nacer de piés.* = Trènrer ab sos pèus devánt: dur á enterrar. *Sacar con los piés delante.* = Lo demínt des pèu. *Empeine.* = El buyt de báix. *Alma del pié.* = Pèus: los que se venen en la carneria. *Manos.* = Gròssos: el qui losy té. *Paton ò patudo, da.* = Forcáds: el qui losy té. *Patimazizo, za.* = Tòrts: el qui losy té. *Patituerto, ta.* = Pelúds: la áve qui té plomas en los pèus. *Calzado, da.* = Xapáds: el animal qui losy té. *Patihendido, da.*

Peuèt. m. Pèu petít. *Piececito ò pecezuelo.* = **Peuèt:** Axò se diu per ironia del qui té es pèus gròssos. *Patica.*

Péix. m. Còsa coneguda. *Pez ò pescado.* = **Pelúð ò de táy.** *De cuero.* = Nòm que se dona al qui sábn nedar molt. *Hijo del mar.* = Menjar de péix. *Comer de pescado.*

Pexèt. m. Péix petít. *Pececillo ò pecezuelo.*

Pexí. m. Nòm que donan los nins al menjar. *Chicha.*

Pexòt. m. Péix gròs. *Pescadazo.* = **Dolént. Malo.**

Peyás. m. Clòt para fery sas feynas majors. *Cagadero ò cagatario.*

Peyta. f. Afagldura. *Ribete.*

PI.

Pi. m. Ábre. *Pino.* = Barraquer. *Pincarrasco.* = Hòmo áit. *Varal.* = Ver. *Doncel.*

Pia. f. Amor, estimació. *Amor, estimacion.* = Tenir la pia á un. *Amarle.*

Piadós, sa. adj. Bénigue, devòt, misericordiós. = Lo qui móu á piedat. *Piadoso, sa.*

Piadosamént. adv. Ab piedat. *Piadosamente.*

Piadosíssim, ma. sup. Molt piadosos. *Piadosísimo, ma.*

Piadosíssimamént. adv. sup. Ab molta piedat ò ab creyència. *Piadosísimamente.*

Piamáter. f. Membrana exterior qui cubrèix es cervél. *Piamater.*

Piaméut. adv. V. Piadosamént. *Piamente.* = Creuer piamént. *Creer piadosamente.*

Piáno. m. V. Fòrtepiáno. *Piano.*

Piáuo. adv. Ab veu báxa. *Piano.*

Piatánsa. f. La porció de càrn bullida que se dona en las comuuidats. *Pitanza.*

Pic. m. La punta ab que pican las beyas, vèspas, etc. *Aguijon.* = Ferida ò puñida. *Picada.* = De pussa, mosca, etc. El senál que déxan en la càrn. *Salpullido ò sarpullido:* en ròba. *Cagada de mosca, etc.* = De guya de càp. *Alfilerazo.* = De guya de cusir. *Agujazo.* = De oposicióne. *Punto.* = De pigòta. *Hoyo.* = Taqueta. *Pinta.* = Vegáda. *Vez.* = Ab un pic. *De una vez.* = À pic de escodra, de martéll, etc. *A golpe de escodra, de martillo, etc.*

Pica. f. Péssa ò moltas péssas de pédra ònidas qui san un buyt al mltx para posary áygo, òli, etc. *Pila.* = De bròllador. *Pilon.* = De áygo beneyta. *Pila de agua bendita.* = Ahónt rátjan los esportíns báix de sa biga de tafona. *Alquerque.*

Picáid, da. p. p. de picar. *Picado, da.*

Picáda. f. Ferida ò puñida. *Picada, picadura ò punzada.* = De áve. *Picotazo.* = De guya. **V. Pic.** = Lo picad de una vegáda. *Molienda.* = Petita porció de sál, tabác, etc. *Polvo ò polvillo.* = De lo que se menja. *Pellizco.*

Picador, ra. m. f. El qui pica. *Picador, ra.*

Picador. m. El qui enseña bistias. *Picador.* = El llòc ahónt se ensenian. *Picadero.*

Picánt. p. a. de picar. = **adj.** Lo qui pica al gust. = Ofensiu. = El qui ò lo qui pica. = La acrimònia de las còsas. *Picante.*

Picapedrer. m. El qui pica pédras. *Picapedrero.* = El qui fá cásas ò edificis. *Albahil.*

Picapórta. m. Piu para tancar pôrtas de còp. *Picaporte.*

Picar. v. a. Ferir ab instrumént puntagüd. = **Mo-** asegar áve, animal, iusècto ò el péix la esca. = Causar picor. = Ser una còsa desagradáble al gust per la séua calidat picánt. = Enntjar. = Causar molta calor el sòl. = Fer tróssos ò reduir á pols á una còsa. *Picar.* = Áys, mellas, etc. *Majar.* = Ets áys: persistir. *Revolver el ajo ò el caldo.* = Las áves en ábres, en tèrra, etc. *Aputo-*

nar: á algu. *Pictear*.—Bous; móltóns, etc. *Caytrar d golpe*.—Ab mássa. *Masear*: hérbas para medecina. *Macerar*.—Para oposicions. *Tomar puntos*.—Ab martell. *Martillar*.—Câñom ô lli para trèurer sa llevor. *Desbagar*.—Pédras, mitjâns para fer ôbra. *Aplantillar*.—Sas pussas. *Sarpullir*.—Trispôl fét de nðu. *Pisar*.—Côm hortigas los hômos. *Ser unas hortigas*.—Los ferrers. *Machacar*.

Picarse. v. r. *Oféndrerse*.—Los grâns: comensar á dañarse. *Picarse*.—Picarse on sêse motiu de lo que un âltre diu. *Saltar como granito en albarda*.

Picardía. f. Acció dolénta, vil.—Astucia perjudiciâl. *Picardía*.

Picardio. m. Tela prima côm una bossa qui cabrêix es côr. *Picardio*.

Pícaro, ra. adj. Descarâd, dolént, maliciós.—Astút, traydor, tunânte. *Alégre, xistós. Pícaro, ra*.

Picarôl. m. Espêcie de campaneta de fêrro. — Sa campâna. *Cencerro*.—Del pássaxôt. *Cencerro, zumbon ô arrancadera*.—Tocar es picarôl, axô es, sa campâna. *Tocar el cencerro*.

Picarolâda. f. Sô de picarôl. *Cencerrada*.—Panxâda de âygo, vi, etc. *Espolada de agua, etc*.

Picâssa. f. Instrument de fêtro para esclafar pédras. *Almadana*.

Picât. m. Guisât. *Picadillo*.

Pico. m. La boca del hômo. — La punta ô cruya de capéll. *Pico*.—Fons. *Pique*.

Picó. m. Instrument de fêrro para picar pédras. *Pico*.—De fust para aplanar y picar trispôl. *Pison*.

Piconâl. da. p. p. de piconar. *Apisonado, da*.

Piconar. v. a. Aplanar y picar ab so picó. *Apisonar*.

Piconía. f. Engâñy, falsedât. *Perfidia*.

Picor. f. Sensació molésta que câusa lo qui pica. *Picor, picazon, escozor ô comazon*.—Donar picor. *Escocer*.

Piedât. f. Amor de Déu, devoció.—Compassió, misericôrdia, llástima. *Piedad*.

Pífol. m. Flauteta que usan los retgiménts. — El qui el tôca. *Pifano y pifaro*.

Pífoler. m. El qui tôca per ofici el pífol. *Pifano y pifaro*.

Piga. f. Taqueta que sôl surtir en la péll, majorment á sa câre. *Peca*.—En flôrs. *Pinta*.—De pigôta. *Hoyo ô peca*.

Pigârd, da. adj. El qui té pigas. *Pecoso, sa*.—Clavéll ô âltra flôr. *Disciplinado, da*.—Retâd de pigôta. *Hoyoso, sa ô pecoso, sa*.

Pigardós, sa. adj. El qui té pigas. *Pecoso, sa*.

Pigmêyo, ya. adj. De molt bâxa estatura. *Pigmeo, mea*.

Pigôta. f. Malaltía coneguda. *Viruelas*.—Borda. *Viruela loca*.—De pôrc. *Lepra*.

Pigoter, ra. adj. El qui té pigôta. *Virolento, ta*.

Piisim, ma. sup. Molt piadós. *Piisimo, ma*.

Piissimamént. adv. sup. Ab molta piedât. *Piissimamente*.

Pila. f. Caramúll, multitud. *Pila*.—De batisme: ahont estâ la âygo ab que batian. *Pila bautismal*.—La de estoríns bâix de la préusa de tafôa. *Encapachadura, noque ô pilon*.

Pilar. m. Columna. *Pilar*.

Pilarêt. m. Pilar petít. *Pilarejo*.

Pilâstra. f. Columna quadrâda. *Pilastra*.

Pilastreta. f. Pilâstra petita. *Pilastrilla*.

Pilastrôta. f. Grôssa pilâstra. *Pilastron*.

Piló. m. Tronc ô sôca de âbre ahont se tâya sa cârn. *Tajo*.—Dur á piló. *Llevar al degolladero*.

Pilôt. m. El qui govêrna y conduêix un bârco. *Piloto*.

Pilôt. m. Porció de pâsta ô de sânc redona ô tirânt á redona. *Pella*.—De sâng, sucra, etc. *Gleba ô grumo*.—De cârn informe que á vegâdas se cria en vêntre de famélla. *Mola*.

Pilôta. f. Côsa coneguda. *Pelota*.—De cârn. *Pilotilla*.—Tornar sa pilôta: refutar lo que âltre diu. *Bower la pelota*.—No tocar pilôta: no acertar en lo que diu. *No dar pelotada*.

Pilotâda. f. Còp de pilôta. *Pelotazo*.

Pilotâtge. m. El ârt de conduir bârcos. *Pilotage*.

Piloter. m. El qui fâ pilôtas. *Pelotero*.

Pilotêra. f. Brega, contiênda, disputa. *Pelotera*.

Pilotêt. m. Pilôt petít que se fâ en llâna, pâsta. *Gorrullo*.

Piloteta. f. Pilôta petita. *Pelotilla*.

Pilotetjar. v. a. Jugar á la pilôta sêse formalidât de las rétgilas. *Pelotear*.

Pilotetjarse. v. r. Barayarse, disputar, refir. *Pelotearse*.

Pilotilla. f. Pilôta de cârn. *Pilotilla*.

Pilotôta. f. Grôssa pilôta. *Peloton*.

Pillâd, da. p. p. de pillar. *Pillado, da*.

Pillâda. f. La acció de pillar. — Rôbo. *Pillage, y en aragonès. Pilla*.

Pillador, ra. m. f. El qui pilla. *Pillador, ra*.

Pillar. v. a. Robar, prènder, durâen. — Agafar á un. *Pillar*.

Pillo, lla. adj. Dolént, pícaro, vil. *Pillo, lla*.

Pimpinêlla. f. Hérba. *Pinpinela ô sanguisobra*.

Pimpôllo. m. Hômo âlt y bèn fét. *Pimpollo*.

Pinar. m. Terréno de molts de pins. *Pinal ô pinar*.

Pinarêt. m. Pinar petít. *Pinarejo*.

Pinco. *m.* Cèrt bàreo. *Pinco, filibote y filibote* ó *pingüe*.

Píndola. *f.* Bòlleta medicinal: = *Eufádo*, mála nó-
va. *Píldora*.

Pinotéll. *m.* Pi petít. *Pinico*.

Pinsá. *m.* Aucéll. *Pinson*.

Pinsas. *f. pl.* Eyua de barber, etc. *Pinzas*. = No li
treurán una paráula ab unas pinsas. *No lo saca-
rán ni con pinzas*.

Pinta. *f.* Instrument para pentinar. = Eyua de pe-
ráyre. = Instrument antig de sèrro para donar
cástig. *Peine*. = De càrta de jugar. *Pinta*. = Pa-
ra dur al càp. *Peineta*. = Para eslleamar. *Len-
drera*. = De taléssos. *Lisos*. = De xamanèya. *Cam-
pana*.

Pintácl, *da. p. p.* de pintar. *Pintado, da.* = *Colo-
rado, da.* = *Alcoholizado, da*.

Pintád, *da. adj.* Tacád de pigas. *Pintado, da*.

Pintamonéyas. *m.* Pintor dolént. *Pintamonas*.

Pintar. *v. a.* Representar ab colors, etc. = Fingir,
imaginar, ponderar. = *Pintar*. = Ab alcoholí. *Al-
coholizar*. = De un sòl color. *Colorar*. = Al fresc.
Al fresco. = Al òli. *Al óleo*. = Al trémpo. *Al tem-
ple*. = No podèr vèner a un ni pintád: no po-
dèrlo sufrir ó vèurer ni en pintura: avorrrirlo. *No
poder ver d uno pintado*.

Pintarse. *v. r.* Posarse colors á sa càre. *Pintarse*.

Pintor, *ra. m. f.* El qui sáa pintar. *Pintor, ra*.

Pintorèsc, *ca. adj.* Se diu de las còsas qui presén-
tan figura digas de ser pintáda. *Pintoresco, ca*.

Pintorèt. *m.* Pintor de pòca habilidát. *Pintorzuelo*.

Pintoretjar. *v. a.* Pintar sense àrt. *Pintarrajar* ó
pintorrear.

Pintura. *f.* El àrt de pintar. = Òbra de pintura,
quádro, retráto, etc. = Viva descripció de algu-
na còsa. *Pintura*. = Còsa hermosa, v. g. dòna.
Pintura. = En ròba. *Pintura de aguazo*. = En
porcellána. *Pintura de porcelana*. = De pedretas
de vários colors. *Pintura embutida*. = En òbra
fina de València. *Pintura figulina*. = Teixida ó
brodada. *Pintura tejida*. = Densint vidre. *Pin-
tura vitrea*. = De colors trempáds ab áygo. *Pin-
tura d la aguada*. = Al fresc, al òli, al trémpo:
Pintura al fresco, al óleo, al temple.

Pintureta. *f.* Pintura petita. *Pinturilla, ita*.

Pinturòta. *f.* Mála pintura. *Pintarrajo*.

Pínulas. *f. pl.* La planxeta de arám que se pòsa á
los estréms de una slidáda ó rétgla movable para
midar ángulos. *Pínulas*.

Pinxar. *v. a.* Prènder tabác de pols. *Fungar*.

Pinzéll. *m.* Instrument ab que se pinta. *Pincel*.

Pinzélláda. *f.* Tòc de pinzéll. *Pincelada*.

Pinzéllèt. *m.* Pinzéll petít. *Pincelillo*.

Pinzéllòt. *m.* Pinzéll grós. *Pincelote*.

Piña. *f.* El fruyt del pi. = Una fruyta de las In-
dias molt semblánt á la del pi. *Piña*. = De blát
de las Índias. *Mazorca*. = De còliferi. *Pella de
coliflor*. = El nás. *Naso*.

Piñó. *m.* La llevor del pi. = Una péssa de réllòtge,
de escopeta, fuséll, etc. *Piñon*.

Piñól. *m.* La llevor de ábre: el fòrt, còm es de pru-
na. *Hueso*: el flux, còm es de meló. = *Pepita*.
= De mólla de réyq. *Granuja*. = De mólla de
oliva. *Pinuelo, la* ó *bonijo*. = De dátíl ó de gar-
bayó. *Hijuela de palma* ó *de palmito*.

Piñonát. *m.* Pásta de bassó de mella mescláda en
sacra. *Piñonada* ó *piñonata*.

Piñonèt. *m.* Piñó petít. *Piñoncico, llo, ito*.

Piñóta. *j.* Nás grós. *Narigon*. = El qui ley té. *Na-
ricismo, ma*.

Pfo, pla. *adj.* Devòt, piadós. *Pto, pia*.

Piòtxa. *f.* Bèrba. *Chanza*. = Convèrsa. *Conversa-
cion, confabulacion*.

Pipa. *f.* Bota y instrument para fumar. *Pipa*. =
Barrál ab bróc. *Garrafa*.

Pipáda. *f.* El tabác que càb dins sa pipa ó que se
fuma ab una vegáda. *Fumarada*.

Pipar. *v. a.* Fumar. *Pipar*.

Pipélla. *f.* La càrn ahónt están sas pestáfias. *Pdr-
pado*. = Encusida ó cusida á càusa de humor.
Pdrpado encolado. = Descusirla. *Desencolarlo*.

Pipelletjar. *v. n.* Remanar sas pipéllas. *Parpadear*.

Pipida. *f.* Malaltía. *Enfermedad*. = Bafiadura. *Mo-
jadura*. = Malaltía de áve, majormént de gali-
na. *Pepita*.

Piquèt. *m.* Taqueta. *Puntillo*. = En endiána. *Pinta*.
= Partida de soldáts. *Piquete*. = Petit. *Piquilla*.

Piqueta. *j.* Pica petita. = *Pilica* ó *pileta*. = Per
áygo boneyta. *Pileta*.

Pirágua. *f.* Embarcació de una péssa y ab carena.
Piragua.

Piràmida. *f.* Columna qui acába en punta. *Pirá-
mide*. = Cònica: cono. *Cónica*. = Óptica: la qui
té per bási el objècte illuminád y per es càb el
cèntro del uy. *Óptica*.

Piramidál. *adj.* Còsa fèta en forma de piràmida.
Piramidal.

Piramidálunéat. *adv.* En figura de piràmide. *Pira-
midalmente*.

Piráta. *m.* L'àdre en el mar. = Inhumá, cric. *Pi-
rata*. = Fer de piráta: robar en el mar. *Piratear*.

Pirásta. *m.* Insècto qui viu en el fòc per algún
tèmps. *Pirasta*.

Piretaría ó piratería. *f.* El ofici de piráta. *Pirate-
ria*.

Piretología. *f.* Tractát de las sèbras. *Piretologia*.

Píritas. *m.* Càsta de minerál. *Píritas*. = Calcináds:
la escòria del bronzo. *Píritas calcinadas*.

Pirofilaci. *m.* Depòsit de foc subterràneo. *Pirofilacio.*
Piróforo. *m.* Compòst qui se encén en el ayre. *Piróforo.*
Piromància. *f.* Fals art de endevinar per el foc. *Piromancia.*
Piromàntic, *ca. adj.* El qui pretén endevinar per mèdi des foc. *Piromàntico, ca.*
Pirómetro. *m.* Instrument para midar los gráus des foc. *Pirómetro.*
Pironomía. *f.* Ciència qui ensenja á arretglar es foc en las operaciós químicas. *Pironomia.*
Pirotècnia. *f.* Art de compòndrer focs artificials. *Pirotecnia.*
Pirotècnic, *ca. adj.* Pertañent á la pirotècnia. *Pirotècnico, ca.*
Pirriquio. *m.* Pèu de vérs compòst de duas bréus. *Pirriquio.*
Pirris. *m.* Jòc de cartas. *Mutarratas.*
Pirrònic, *ca. adj.* El qui tot lo dubta. *Pirrónico, ca.*
Pirronisme. *m.* La sècta de Pirrón qui dubta de tot y res afirma. *Pirronismo.*
Pis. *m.* Àlt de càsa. *Piso.*—À pis. *Al mismo piso.*
Pisca. *f.* Glop. *Sorbo.*
Piscina. *f.* Estàny petit ó viver. —El llòc ahont se tira la aygo ab que se réntan los dits del qui dona la comunió y ab que se réntan los purificadors, etc. *Piscina.*—Disputa. *Disputa.*—Mòurer piscina, dissenció, etc. *Mover una cantera.*
Piscis. *m. pl.* Pèus: signe. *Piscis.*
Piscòt. *m.* Glop gròs. *Sorbeton.*
Pissarra. *f.* Espècie de pedra. *Pizarra.*
Pistil. *m.* La pàrt femenina de una flòr. *Pistilo.*
Pistòla. *f.* Àrma curta de foc. *Pistola.*—De butxaca. *Cachorro.*
Pistolatada. *f.* Tir de pistòla ó el efecte que causa. *Pistoletazo.*
Pistoleta. *f.* Pistòla petita. *Pistoleta.*
Pit. *m.* La pàrt anterior del animal desde sa gargamella fins á sa pàuxa. —Sa mamèlla en las donas —El interior del hòmo. —Costància, esfòrs, valor. —Confiança, estimació. —Calidat de la ven. *Pecho.*—Pelud. *Cerdoso ó velloso.*—Càurer, estar ó posarse de pits. *Caer, estar ó echarse de pecho.*—Donar es pit: mamar. *Dar el pecho.*—Obrir es pit á algú: explicar-se ab éll. *Abrir el pecho d alguno.*—Prènder el pit un infant: sa mamèlla. *Tomar el pecho.*—Posarse sa mà á nes pit: mirar-se á éll. *Meter la mano en el pecho.*
Pita. *f.* Plànta de Amèrica. *Pita.*
Pitagòric. *m.* El qui seguèix á Pitàgoras, el primer qui se anomená filòsòf. *Pitagórico.*

Pitagòric, *ca. adj.* Pertañent á Pitàgoras. *Pitagórico, ca.*—Tàula pitagòrica: para multiplicar ab facilitat. *Tabla pitagórica.*
Pitja. *f.* *Aprieto.*—Dàli pitja: apretèl. *Apretale.*
Pitjad, *da. p. p.* de pitjar. *Apretado, da.*—*Atestado, da ó recalcado, da.*
Pitjar. *v. a.* Comprimir. *Apretar.*—Sa mà, castigar fòrt. *Apretar la mano.*—Atapir perque ni càpia més. *Atestar ó recalar.*—Demunt un: perseguirlo. *Acosar.*—Caminar aviad. *Apretar de soleta.*—Sa càrn: atupar. *Zurrar la badana.*
Pitjor. *adv.* Més malament. *Peor.*
Pitjor. *adj.* Més mal. *Peor.*—Pitjor està que no estáva. *Peor està que estava.*—Pitjor que mouro. *Peor que judío.*—Pitjor que pitjor. *Peor que peor.*—Lo pitjor es que. *Lo peor es que.*—Lo pitjor: lo dolent. *Lo peor.*
Pitjora. *f.* Detrimènt, mençab. *Peoria.*
Pitjorad, *da. p. p.* de pitjorar. *Empeorado, da, y ant. peorado, da.*
Pitjorar. *v. n.* Auar més mal. *Empeorar, y ant. peorar.*
Pito. *m.* Flauteta. *Pito.*—No se me dona un pito: no en fàs càs. *No se me da un pito.*—No val un pito: no val res. *No vale un pito.*
Pitón. *m.* Misto qui servèix para pègar foc á escopeta. *Piton.*
Pitouissa. *f.* Encantadora, bruxa. *Pitonisa.*
Pitòt ó pitòts. *m.* Pits gròssos. *Pechazo.*—Bòn pitòt: hòmo humà, màns, senzill. *Buen Juan ó Juan de buena alma.*
Pitràda. *f.* Còp de puñy á nes pits ó que se dona á élls en càurer, etc. *Pechugazo ó pechugon.*
Pitràda. *f.* Còsta àspre. *Rebenton.*
Pitràl. *m.* Corretja qui cènèix el pit de bistia. *Petràl ó pretal.*
Pitxer. *m.* Tassó àlt y redó regularment de tèrra: sense bròc. *Jarro.*—Per donar aygo màns. *Agua-man-l.*—De estàny y ab tapadora. *Pichel.*—Per posar flòrs. *Florero ó maceta.*
Pitxéras. *f. pl.* Perfalà que se dnya en àltre temps en es puñy de camfa y en el pit. *Chorrera.*
Piu. *m.* Péssa de pàny per ahont entra sa clau. *Macho.*—Para taucar de cap. *Picaporte:* que se agáfa ab sa mà para obrir. *Pestillo ó pasador.*
Piula. *f.* Misto para fer tròns. *Tronera.*—Risso. *Rizo.*—Fer-se sas piulas: es rissos. *Rizarse.*
Piular. *v. n.* Espècie de gemegar ó cridar los polls y aucèlls. *Piar, pipiar.* *Gorrió. Chillar, cherriar.*
Piulo. *m.* Crit de poll, etc. *Piada ó pio.*—De gorrió. *Chillido.*
Piupiu. *m.* Patàula ab que cridan es polls. *Piopio.*
Pixa. *f.* El membre genitral. *Pija ó minga.*

Pixacá. *m. pl.* *Meaperros.*—No val un pixacá: no res. *No vale un bledo.*

Pixád. *p. p.* de pixar. *Meado* ó *pisado.*

Pixador. *m.* Llòc para pixary. *Meadero.*

Pixador, *ra, adj.* El qui pixa molt, *Meon, na.*

Pixar. *v. a.* Orinar. *Mear* ó *pisar.*—Aygo beneyta: fer de hipòcrit, *Mear agua bendita.*—A retjolins: á miquetas. *A meaditas.*

Pixát. *m.* *Meado.*—Lo que daym quánd bevèm aygo y la trobám calénta. *Potage.*

Pixéra. *f.* *Ganas de meqr.*

Pixeráda. *f.* La acció de pixar. —La cantidat de orina que se trèu de una vegáda ó el pixát en terra. *Meada,*

Pixeredeta. *f.* Pixeráda petita. *Meadita* ó *meadura,*

Pixerella, *f.* Licor flux. *Aguachirle* ó *repiso.*

PL,

Plá. *m.* Dibúx, idèya, plánta, etc. *Plan.*—Demunt muntáña, *Mesa.*—Inclinad, *v. g.* una pòst ab un cab ált, *Planq inclinado,*—Terreno sense còstas. *Llano,*

Plá, *na, adj.* Igual, còntroposad á còsta. —Fácil, lliç. *Llano, na,*

Pláca. *f.* Insignia reyál que se du brodáda al pit, —Moneda antiga qui valia un quárto. *Placa.*

Placabilidat. *f.* Facilitat de aplacarse. *Placabilidad,*

Placáble, *adj.* V. Aplacáble, *Placable,*

Placenta. *f.* Pásta mólla qui cubrèix el feto. *Plan-centa.*

Placenter, *ra, adj.* Alegre, gojós, gustós, *Placentero, ra,*

Plàcia á Déu; vulla Déu. *Quiera Dios.*

Plática. *f.* Sermonet. *Pldica.*

Plafó. *m.* El plá inferior de la corona de gornisa. *Plafon.*

Plágo. *f.* Calamidat grán, còm pèsta, fàm, etc.—Còntratémp, infortuni, trabáyo.—Abundancia de còsas pocivas, *v. g.* de moscárta.—Cada una de las quátres pártas en que se considèra dividid el horizonte. *Plaga.*

Plági. *m.* Rêbo de las óbras litterárias de áltre. *Plagio.*

Plagiári, *ria, adj.* El qui rôba las óbras de áltre, —Entre los románs antígs el qui compráva ab conexement un hómo llibre y el tenía escláu, *Plagiarío, ria.*

Plagueta. *f.* Llibre petít, majorment manuscrit, *Plagueta.*—Para resar. *Añalejo, burrito, opaceta, opacilla, gallofa.*

Plája. *f.* Ribera de mar ó de rin. *Playa.*

Plána. *f.* La càre de una fuya de paper. *Llana* ó

plana.—Eyna de fuster. *Cepillo:* llárga, *Cepillo bocel.*—De boter, *Deladera.*—Plána major de retgimènt: el estat major. *Plana mayor* ó *primera plana.*—Plána per plána: copiar un escript just axí còm está en el originál. *A plana renglon.*—Plána llárga de fuster para trèurer es perfil en gròs. *Repasadera.*

Planèt. *m.* Astro qui no té llum pròpia y el seu moviment es periòdic. —Casalla molt curta de devànt. *Planeta.*

Planeta. *f.* Bòna ó mála ventura. *Estrella.*—Llegir sa planeta. *Leer la estrella.*

Planetári, *ria, adj.* Lo qui pertáfy á planet ó lo qui trácta de élla, *Planetario, ria.*

Planetjád, *da, p. p.* de planetjar. *Cepillado, da,*

Planetjar, *v. a.* Állisar ab sa plána. *Cepillar.*

Planicie. *f.* Planura. *Planicie.*

Planimetria. *f.* Párt de la geometría qui trácta de las còsas pláns. *Planimetria.*

Planisfèri. *m.* Descripció geogràfica de los dos hemisfèris, —Mápa generál qui los representa en dos rôllos. *Planisferio,*

Planometria. *f.* V. *Planimetria.* *Planometria.*

Plánoplano. *m.* La quárta potència de un nombre ó un nombre multiplicad tres vegádas per sí mateix. *Planoplano.*

Plánosòlid. *m.* La quinta potència ó el producte de un nombre multiplicad quátres vegádas per sí mateix. *Planosòlido,*

Plánt. *m.* Plór, llamentó, quèxa. *Planto* ó *plañido,*

Plánta, *f.* Nòm genèric qui comprèn ábres, arbustos y hérbas.—Dibúx ó idèya para la fábrica de un edifici.—El punt del plá geomètric demunt de qui cau la perpèndicular. *Planta,*—Del pèu lo de debáix. *Planta del pié.*—De cabessa. *De cabeza.*—Fer plánta: *Paracer bien:* fer funció, *Hacer papel.*

Plantació. *f.* El acte de plantar. *Plantacion.*

Plantád, *da, p. p.* de plantar, se. *Plantado, da.*

Plantador, *ra, m. f.* El qui plánta. *Plantador, ra.*

Plantar, *v. a.* Posar una plánta dins sa terra.—Abandonar, dexar á un, —Donar còps ó tòcs. *Plantar.*—A la castellána qui per cada párt fà tira. *Comarcar.*—Viñas sense orde. *Poner d al-manta.*

Plantarse. *v. r.* Aturarse.—Arribar ab manco tèmpe que el ordinári.—Posarse en pèu firme.—No volèr pus cartas el jugador. *Plantarse.*

Plantátge. *m. pl.* *Lanten,* y en Murcia. *Plantage.*

Planter. *m.* Plántas joyas para posar á áltre llòc. *Plantel y plantaria,*—De gént jova. *Plantel,*—De ceba. *Cebollina.*—De col, *Colino.*—De lletuga, *Lechugon.*—De pòrro. *Porrino.*—De ráve. *Rabaniza.*

Planteta. *f.* Plânta petita. *Plantecica* y *plantilla*.
Plantificació. *f.* El acte de plantificar. *Plantificacion*.
Plantificad, da. *p. p.* de plantificar. *Plantificado, da*.
Plantificar. *v. a.* Eczecutar un plâ, un projecte. *Plantificar*.
Plantilla. *f.* Soleta prima que se pôsa á sabâta. *Plantilla*.
Planto. *m.* Lo que diu el qui no vòl pus cârtas en jugar. *Cuco*.
Plantó. *m.* El soldât qui per càstig fâ més guârda de la acostumâda. *Planton*.—Estar de plantó: estar de guârdia per càstig més de lo acostumâd. *Estar de planton*.
Plâuxa. *f.* Fuya de metâll.—Instrument para âllisar rôba. *Plancha*.
Plauxad, da. *p. p.* de planxar. *Planchado, da* ô *aplanchado, da*.
Plauxada. *f.* El agregât de sa rôba que se hà de planxar ô que já está planxada. *Aplanchado*.
Planxar. *v. a.* Âllisar y estirar sa rôba ab la plâuxa calênta. *Aplanchar* ô *planchar*.
Planxeta. *f.* Plâuxa petita. *Planchica*, *illa*, *ita* ô *planchuela*.—Instrument matemâtic. *Plancheta*.
Planxilla. *f.* De llautó. *Oropel*.
Plâñer. *v. a.* Tenir compassió. *Compadecerse*.—Ser avâro ô no castigar. *Ahorrar*.—Ser de plâñer. *Ser digno de ldstima*.
Plâñerse. *v. r.* Fer pôca feyna. *Ahorrase*.
Plâsma. *f.* Pédra preciosa de color verd. *Plasma* ô *prasio*.
Plâssa. *f.* Llôc âmple dins poblât ahónt se compra y ven.—Llôc fortificad para defensarse del inimsg.—Empléyo, ministêri, ofici. *Plaza*.—Môrta: el soldât qui no còbra sôu. *Plaza muerta*.—Fer plâssa: vèndrer en públic. *Plócear*.—Sentar plâssa: âllistarse per soldât. *Sentar plaza*.
Plasser, ra. *adj.* El qui ven á sa plâssa.—El ociós qui frecuenta la plâssa sense tenir câp feyna en élla. *Placero, ra*.
Plasseta. *f.* Plâssa petita. *Placeta* ô *plazuela*.
Plasseteta. *f.* Plasseta petita. *Placetilla* ô *place-tuela*.
Plâsso. *m.* Témps donad para respòndrer, etc. *Plazo*.
Plât. *m.* Còsa coneguda. *Plato*.—El menjar que se pôsa dius es plât. *Plato*.—Fondo. *Hondo*.—Grân en qui se trêu el menjar. *Grande* ô *fuenta*: en qui se menja. *Grande* ô *cuenco*.—Soper: en qui se menja sa escudêlla. *Fuente* ô *hondo*.—Fer plât: distribuir el menjar. *Hacer plato*.—Axò es el méu plât: lo que me agrâda molt. *Eso es mi plato*.—No hà rompúd câp plât fes:

lo que se diu irònicament del qui brevetja ô se gloria de no haver sét res mál sét. *No ha quebrado un plato*.
Plâta. *f.* Metâll bèn conegud. *Plata*.—Sa plâta: mòbles de plâta de una iglesia ô cuêras, forquetas, etc. para menjar en tâula. *La plata* ô *plata labrada*.
Platâda. *f.* Lo quey hà dius un plât. *Plato*.—Tôc ab plât. *Platazo*.
Plâtaforma. *f.* Ôbra de fortificació.—Mâquina para fer péssas de rèllôtge. *Plataforma*.—*adj.* Qui no té sinó la apariència. *Superficial*.
Platanâl. *m.* Llôc sembrad de plâtanos. *Platanal*.
Platanar. *m.* V. Platanâl. *Platanar*.
Plâtano. *m.* Âbre. *Plâtano*.
Plater. *m.* El qui trabâya en ôr y plâta. *Plateró*.
Plateria. *f.* Botiga de plater, el sên ofici y el carrer de molts de platers. *Plateria*.
Platèt. *m.* Plât petit.—Murmuració. *Platillo*.—Fer platèt: murmurar. *Hacer platillo*.
Plateyad, da. *p. p.* de plateyar. *Plateado, da*.
Plateyar. *v. a.* Tapar alguna còsa ab pâûys de plâta. *Platear*.
Plateyó. *m.* Planxeta petita y redona de metâll per adorno. *Lantejuela* ô *lentejuela*.
Plâtica. *f.* Sermó, eczhortació.—Convêrsa. *Plâtica*.
Platina. *f.* Metâll blânc més pêsad que el ôr. *Platina* ô *platino*.
Platònic, ca. *adj.* Lo qui pertâny á la escòla, á la filosofia, al sistéma de Platón. *Platónico, ca*.
Platònicament. *adv.* Decèntment, honéstament. *Platónicamente*.
Platonisme. *m.* El sistéma de Platón. *Platonismo*.
Plâurer. *v. a.* Agradar. *Placer*.—Si Déu plâ: si Déu vòl. *Si d Dios place*.
Plaussibilitât. *f.* Aplâusso. *Plausibilidad*.
Plaussible. *adj.* Digne de aplâusso. *Plausible*.
Plaussiblement. *adv.* De un môdo plaussible. *Plausiblemente*.
Plâustro. *m.* poët. Cârro ô las doas ursas. *Plâustro*.
Ple. *m.* La total illuminació de sa lluna. *Lleno* ô *plenilunio*.—Agregât de canóns de ôrga qui no es trompeteria. *Lleno*.
Ple, na. *adj.* Abundânt, carregad, fèrtil, so buyd. *Lleno, na*.—De càre. *Carilleno*.—Fârt. *Harto* ô *lleno*.—De llémas. *Lendroso, sa*.—De terròssos un câmp. *Terregoso, sa*.—De ple: entèrament, totalment. *De* ô *en lleno*.
Pleamar. *f.* La major altura de la crexent del mar. *Pleamar*.
Plêbe. *f.* La gènt ordinària del pòble. *Plebe*.
Plêbeyo, ya. *adj.* De la plêbe. *Plebeyo, ya*.

Plèbiscito. *m.* Decrèt del antig pòble romà. *Plèbiscito.*

Pleca. *f.* Tèrme de impressor. *Pleca.*

Pléctro. *m.* Arc de instrument músic de còrdas. = La poesia segòns los poètas. *Plectro.* = Petit. *Pectrillo.*

Pledetjád, *da. p. p.* de pledetjar. *Pleiteado, da.*

Pledetjador, *ra. m. f.* El qui pladetja. *Litigante.* = El qui se agráda de pledetjar. *Pleiteante, pleiteista* ò *pleiteador, ra.*

Pledetjar. *v. a.* Dur plèt ab algú. *Pleüear.*

Pleg. *m.* Paquet de fuyes de paper. = Càrtas clòsas baix de una cubertilla. = Càrta orde. *Pliego.* = Sèllad. *Plica.*

Plegád, *da. p. p.* de plegar. *Plegado, da.*

Plegadéra. *f.* Instrument para plegar y tayar es paper. *Plegadera.*

Plegador, *ra. m. f.* El qui aplega. *Plegador, ra.*

Plegar. *v. a.* Posar en doble una ò moltes vegádas. *V. Aplegar. Plegar.*

Plenamar. *f. V.* Plenamar. *Plenamar.*

Plenamént. *adv.* Entèramént. *Plenamente.*

Plenári, *ria. adj.* Ple, sencèr, absolut. *Plenario, ria.* = Indulgència plenària: perfèta, y engra. *Indulgencia plenaria.*

Plenàriamént. *adv. cur.* Ab totas las formalidats del dret. *Plenariamente.*

Pleniluni. *m.* El ple de sa lluna. *Plenilunio.*

Plenipotència. *f.* Podèr illimitad. *Plenipotencia.*

Plenipotenciári. *m.* Embaxador ab podèr illimitad. *Plenipotenciario.*

Plenissim, *ma. sup.* Molt ple. *Plenísimo, ma.*

Plenissimamént. *adv. sup.* Ab grán abundància. *Plenissimamente.*

Plenitút. *f.* Abundància eccessiva de humors. = Abundància de gràcia, de podèr, etc. *Plenitud.* = Del bestiar de llana. *Basquilla.*

Pleonàsimo. *m.* Abundància de paràulas qui significan una matèxa còsa. *Pleonasmo.*

Pleonàsto. *m.* Pédra de Ceylàn. *Pleonasto.*

Plèr. *m.* Alegria, contènto, deléyte, gust. *Placer.* = Á plèr: ab gust ò ab satisfacció. *Aplacer.* = Fer plèr á bèstias: á desagradats. *Echar agua al mar.* = Estar ò viurer á plèr: en quietút. *Estar ò vivir á placer.*

Plèt. *m.* Càusa judiciál. = Contienda, disputa. *Pleito.*

Pleta. *f.* Garriga. *Selva.* = Fer pleta de alguna còsa: no fer càs de gastar-la. *Gastar sin duelo.* = Gastarne molta. *Gastar sin duelo.*

Plétora. *f.* Abundància eccessiva de humor y sang. *Plétora.*

Plètòric, *ca. adj.* Replè de humors. *Pletórico, ca.*

Plèura. *f.* Meu.bràna qui gornèix interiorment los

costats. *Pleura.*

Pleuressia. *f.* Mál de costát. *Pleuresia.*

Pleurètic, *ca. adj.* Pertañent á la plèura. *Pleurético, ca.*

Pleurític, *ca. adj.* El qui té mál de costát. *Pleurítico, ca.*

Pleuropneumónia. *f.* Inflamació de la plèura y del pulmó. *Pleuropneumonia.*

Plom. *m.* Metáll. = Bossí de plom. = Bossí de plom para xèrxa de pescar. = Bala de fuséll. *Plomo.* = Á plom: perpendicularment. *A plomo.* = Plom. Línea perpendicular al plá del horissonte. *Plomo.* = Plom curt: plom mesclad ab arsènic. *Plomo corto.* = Plom pláta: mina de plom qui té pláta. *Plomo plata.* = Plom pàre: mina de plom sense mescla de pláta. *Plomo padre.* = Sucra de plom: sál de Saturno. *Azúcar de plomo.*

Ploma. *f.* Lo qui vést á las áves. = Qualsevòl instrument ab que se escriu. = El escriptòr. *Pluma.* Bòna ploma: el qui fà hòna letra ò el qui escriu ab hòu estil. *Buena pluma.* = Bòna ploma: el qui es astút, tunáute. *Buena ò linda pua.* = ¡Quina ploma! *Què linda pua.*

Plomád, *da. p. p.* de plomar. *Plomado, da.* = *Desplumado, da.*

Plomáda. *f.* La acció de escriurer. *Plumada.* = Bossí de plom posad á un cab de còrda para midar es sòus del mar. *Plomada, ò plomo,* si es per prènder es plom, *v. g.* de parèt. *Id.*

Plomar. *v. a.* Llèvar ò arrancar sas plomas á las áves. = Prènder ò gofiar á un lo que té. *Desplumar.* = Pèrder sas plomas las áves mudántlas. *Desplumarse.* = Plomar el ditxo. *Coger la palabra.*

Plomar. *v. a.* Sèllar ab sèllo de plom. *Plomar.*

Plomas. *f.* Las llárgas de ala de áve de rapiña. *Cuchillos.*

Plomátxo. *m.* Adorno de plomas per capèll, morrió, etc. *Plumage, plumero, plumon ò penacho.* = Es pupút de áve. *Penacho.*

Plombagina. *f.* Mina de plom. *Plombagina.*

Plomer. *m.* El qui trabáya en plom. *Plomero.*

Plometa. *f.* Ploma petita. *Plumica, lla, ita.*

Plomissó. *m.* Pelèt de las áves ò plometa molt petita. *Plumon ò plumion.* = El fruyt del garbayó. *Palmito ò hijuela de palmito.*

Plomista. *m.* Escrivá, notári, advocád, etc. *Plumista.*

Plór. *m.* Llaménto ab llágrimas. *Llanto ò lloro.* = De nin de momèlla. *Vagido.* = De nin rabiós. *Berrencin.*

Plorád, *da. p. p.* de plorar. *Llorado, da.*

Plorador, *ra. adj.* El qui plòra molt ò es fácil en

so plorar. *Lloron*, na. = Nin de mamar. *Begín*, na.

Plorador. m. El qui en fà en los entèrros. *Plañidero*. = El qui en fà al costat de túmulo. *Enlutado*.

Ploradora. f. Dóna que en àltre tèmpe llogàvan para plorar en los entèrros. *Plañidera*.

Plorar. v. n. Derramar llàgrimas. = Llamentarse ab llàgrimas, àys, gemégs ò crits. = Fingir ò demostrar ser pòbre, miseràble. = Destilar el licor gota á gota. = Degotar es suc los ábres ò pàrras y ceps. *Llorar*. = Cási de continuo. *Gimotear*. = Ab llàgrimas de sang: estar pénétrád de un grán sentimént. *Llorar ldgrimas de sangre ò d ldgrima viva*. = Plorar la aurora: càurer roáda. *Llorar la aurora*, segóns los poéas. = Heu plorará. *No llorará sus duelos* = Fingir plorar. *Lloriquear*.

Ploràya. adj. V. Plorador. adj. *Lloron*, na.

Plorayeta. f. Gésto, visatge de volèr plorar. *Puchero*. = Fer sa plorayeta. *Hacer pucheros*.

Plorós, sa. adj. El qui derràma llàgrimas. *Lloroso*, sa.

Plourer. v. n. Càurer àygo del cèl. *Llover*. = Moràl, moràl: en pòca cantidat. *Cerner ò llover suave*. = Á portadoras: fòrt. *Llover d càntaros*. = Sobre bafàd: venir una desgràcia demúnt una àltra. *Llover sobre mojado*. = Per molt que plòga no plourá dins tèrra méua: se diu para espresar la estréma pobresa. *No tener sobre que Dios me llueva*.

Plourer ò plover. adj. Abundànt de pluja. *Lluvioso*, sa.

Pluitjar. v. n. Plourer mentú y pòc. *Lloviznar*.

Pluja. f. Àygo qui càu del cèl. *Lluvia*.

Plumífero, ra. adj. poétic. Lo qui té plomas. *Plumífero*, ra.

Plural. adj. Lo qui párla de molts. *Plural*.

Pluralidat. f. El major nombre de las còsas. *Pluralidad*. = Á pluralidat de vòts: per es major nombre. *Á pluralidad de votos*.

Pluspeticio. f. cur. Demànda de més de lo degúd. *Pluspeticion*.

Pluviàl. adj. Pertañent á la pluja. *Pluvial*. = Càpa pluviàl: càpa de còr. *Capa pluvial*. = Àygos plaviàls: de pluja. *Aguas pluviales*.

PN.

Pneumàtic, ca. adj. Pertañent al àyre, al vent y á tot lo qui té movimént per la sèua acció. *Pneumático*, ca. = Máuquina neumática. *Máquina pneumática*. = Instrumente pneumàtics: instrumente músics de buf ò de vent. *Instrumentos*

pneumáticos.

Pneumatocèla. f. Fàlsa hèrnia del escroto. *Pneumatocela*.

Pneumatologia. f. Pàrt de la anatomía, qui te per objécte la descripció del pulmó. *Pneumatologia*.

Pneumatomía. f. Opéració anotòmica del pulmó. *Pneumotomia*.

PO.

Pò. f. Perturbació del ànimo origináda de la aprensió de algún fracàs ò perill que se tem ò rescla. = Aprensió vehemént de que una còsa succeyesca al contrári de lo que se desitja. *Miedo*. = Gròssa. *Miedo cervical*. = La que se fà als nims. *Coco ò marimanta*. = Lo que diuen que surt. *Duendes*. = Fer pò. *Amedrentar*. = Fer còm que tenir pò per ferne als àltres. *Hacer la temblona*. = Tenir pò de morir vestid. *Tener miedo de morir calzado*. = No téngas pò: no temas. *No hayas miedo*.

Poàl. m. Instrument para trèurer àygo. *Poal*. = De aràm. *Caldero*. = Para dur àygo beneyta. *Acetre*, *caldereta ò calderilla*.

Poàl. m. Poàl petit. *Calderillo*.

Poaletjàd, da. p. p. de poaletjar. *Batido*, da.

Poaletjar. v. a. Trèurer molts y espèssas vegàdas àygo ab so poàl. *Batir el agua*.

Poas. f. pl. Càbs de còrda formáds á la relinga de las velas. *Poas*.

Població. f. La acció de poblar. = Habitació. = El nombre dels habitants de una ciutát, vila, etc. *Poblacion*. = De barràcas ò téndas. *Aduar*.

Poblád, da. p. p. de poblar. *Poblado*, da.

Pobladísim, ma. sup. Molt pobláda. *Pobladísimo*, ma.

Poblador, ra. m. f. El qui pobla. = Fundador de una colònia. *Poblador*, ra.

Poblar. v. a. Establir en alguna pàrt una multitud de habitants. = Engenrar molt. *Poblar*.

Poblát. m. Ciutát, vila, etc. *Poblado*.

Pòble. m. Ciutát, vila. = La gènt qui habita en dits llòcs. = La gènt ordinària á distinció de los nòbles. *Pueblo*. = Bàix: la gènt comuna. *Pueblo bajo*. = Grán. *Poblachon ò poblazo*. = Ven del pòble: opinió comuna. *Voz del pueblo*.

Poblèt. m. Pòble petit. *Pueblecico*, llo, iio ò *poblesuelo*.

Pòbre. adj. El qui no té béns. = Á qui fàlta alguna còsa, lo que se diu de un idioma. = Dolént en son gènero. = Necessitád, miseràble. = El qui careix de habilitat, de industria, de ànimo, de esperit. *Pobre*. = Mèndicant: el qui acápta. *Pobre mendigo*, ga ò *pordiosero*, ra. = De esperit: el qui està desapégad de los béns de aquèst

mon. *Pobre de espíritu.* = De mèrits: hòmo de pòca habilitat. *Corto sastra.* = De solemnitat: El qui no té béns alguns. *De solemnidad.* = Vergonçant: el qui per rahó del seu estat acépta, no en públic, sinó en secret. *Pobre vergonzante.* = Pòbre miserable. *Pobre infelís.* = Pòbre diable: hòmo sense mèrit. *Pobre diablo.* = Peláyo: el qui no té béns, ni mèlla. *Pelon, na.* = Més pòbre que Liàtan. *Mas pobre que Job.* =; Pòbre de mí! infelís de mí! *Pobre de mí!* = No siam pòbres y tontos. *No veamos pobres y tontos.* Pòbremént. *adv.* Pobremente.

Pobresa. *f.* Mèria, necessitat, falta, defècte. = Cortedat de ànimo. *Pobresa.* = Voluntària: renúncia dels béns de aquèst mon. *Voluntaria.* = Sa pobresa no es vilosa: no es algun vici. *La pobresa no es vilosa.*

Pobrèt, *ta. adj.* Desgraciad, infelís. = Hòmo de hòu naturál; però qui no es hò por res. *Pobrete.* = Pobrèts y alegrèts: se diu de un hòmo qui olvida sa misèria en una festa, en un devertimént. *Pobrete y alegrète.*

Pobrèt, *ta. adj.* Diminutiu de pòbre. *Pobrecico, ca, llo, lla, llo, ta* ò *pobrezuelo, la.* = Diminutiu de pobrèt. *Pobretillo, lla.*

Pobretjar. *v. n.* Donar pòe. *Escasear.* = Fer es pòbre. *Elorar pobresa.*

Pobrèys. *f.* Multitud de pòbres. *Pobreria* ò *pobreteria.* = El cuèrpo enter des pòbres. *Pobrisimo.*

Pobríssim, *ma. sup.* Molt pòbre. *Pobrisimo, ma.*

Pobríssimamént. *adv. sup.* Ab molta pobresa. *Pobríssimamente.*

Pòc, *ca. adj.* Curt, uocòs, limitad, en petita cantitat. *Poco, ca.* = Bén pòc. *Bien poco.* Un pòc. *Un poco.*

Pòc. *adv.* de témps. Brevemént, en pòc témps. *Poco.* = Pòc hà. *Poco hace* ò *hà.* = De aquí un pòc. *De aquí un poco.* = Un pòc àntes ò despuès. *Un poco antes* ò *después.* = À pòc á pòc. *Poco d poco:* interjecció: moderèt. *Poco d poco.* = Pòc més pòc menos. *Poco mas* ò *menos.* = Per pòc: càsi. *Por poco.* = Pòc sà pòc llà: ab pòca diferència. *Poco mas* ò *menos.* = Per pòc que. *Por poco que.* = À pòc falta. *Ainas.*

Pòculo. *m.* Beguda. *Pòculo.*

Podad, *da. p. p.* de podar. *Podado, da.*

Podador, *ra. m. f.* El qui poda. *Podador, ra.*

Podadora. *f.* Eyna para podar. *Podadera* ò *podon.*

Podar. *v. a.* Tayar sas sarménts de cep ò pàrra. = Liévar sas brànques ò brots supèrfluos de àbre. *Podar.* = Mèssa llarg. *Chapodar.*

Podar. *m.* El témps de podar. *Poda* ò *podazon.*

Podotàri. *m.* El qui té podèr para procurar per

altre. *Podetario.*

Podèr. *m.* Capacitat, facultat, fòrsa, potestat de fer alguna còsa. = Fòrsas de un sobérano: tròpas que pòt posar en pèu. = Escríit en qui un dona facultat para obrar en nòm de la seua persona. = Possessòri actual. *Podèr.* = De podèr absolut: ab autoritat. *De poder absoluto.*

Podèr. *v. a.* Tenir facultat, potestat de fer alguna còsa. = Tenir domini, autoritat. = Tenir fòrsa para obrar, resistir, sufrir. = Tenir témps ò llòc para fer alguna còsa. *Podèr.* = À més no podèr: forasatamént. *À mas no poder.* = No podèr pus. *No poder mas.* = No podèr gissar á un paraque fissa alguna còsa. *No poder recabar con uno.* = No poderhó dur, v. g. la càrrega de empleyo. *Acodillar con la carga.*

Podèrhavént. *m.* El qui té el podèr de obrar para àltri. *Poder habiente.*

Poderío. *m.* Podèr, autoritat, potestat. = Béns, riquesas. *Poderio.*

Poderós, *sa. adj.* El qui té podèr. = Acomodad, pndiént, ric. = Grán, magnífic en son gènero. = Actiu, eficàs parlant de remèy, etc. *Poderoso, sa.* = Tot poderós: Déu. *Todo poderoso.*

Poderosament. *adv.* Ab fòrsa, ab potestat. *Poderosamente.*

Poderosíssim, *ma. sup.* Molt poderosos. *Poderosísimo, ma.*

Poderosíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de podèr. *Poderosíssimamente.*

Pòdi. *m.* Cert pedestral. *Podia.*

Podrid y àltres. *V.* Pudrid, etc.

Pòema. *m.* Óbra de poesia de certa estensió. *Poema.*

Poesia. *f.* Ciència de fer versos ò glòsas. = Composició en vers. = Qualsevòl óbra qui abunda de figuras, ficcions ò imátges. *Poesia.*

Poèta. *m.* El qui fà versos ò glòsas. *Poeta.*

Poètic, *ca. adj.* Lo qui pertàny á la poesia ò al poèta. *Poético, ca.*

Poètica. *f.* El art de la poesia. *Poetica.*

Poèticamént. *adv.* Al módo de los poètas. *Poeticamente.*

Poetisar. *v. a.* Fer glòsas ò versos. *Poetizar.*

Poetissa. *f.* La qui fà glòsas ò versos. *Poetiza.*

Pogúd. *p. p.* de podèr. *Podido.*

Poláco, *ca. adj.* De Polònia. *Polaco, ca.*

Polar. *adj.* Lo qui pertàny á los polos. *Polar.*

Polèmic, *ca. adj.* Se diu de la disputa escrita, sia en matèria de religió ò sia en matèria de literatura. *Polémico, ca.*

Polèmica. *f.* La teología dogmática. = El art de defensar y sitiàr una plàssa. *Polémica.*

Polèscòpi. *m.* Trompa de mirar lluny de qui se usa

en la guerra. *Polescopio*.
Poliantéa. *f.* Col·lecció de várias cōsas posadas per á, b, c. *Poliantea*.
Poliarquia. *f.* Govèrn de molts. *Poliarquia*.
Poliarquic, ca. *adj.* Lo qui pertány á la poliarquia. *Poliarquico*, ca.
Polícia. *f.* Orde establíd en una ciutát, etc.==Bōna criansa, civildát, cortesía. *Policta*.
Policipida. *f.* Cèrt marisc. *Policipida*.
Politicació. *f. cur.* Promesa fèta á Déu ó al estat. *Politicacion*.
Policrest, ta. *adj.* Lo qui serveix para vários usos. *Policresto*, ta.
Polid, y áltres. *V.* *Pulid*, etc.
Poligamia. *f.* Casamént de un hòmo ab molts dōnas ó de una dōna ab molts de hòmos en un mateix temps.==El estat de un hòmo qui successivament há tengúd várias dōnas. *Poligamia*.
Poligamo, ma. *adj.* El qui té ó há tengúd moltes dōnas ó la dōna molts de marits en un mateix temps ó successivament. *Poligamo*, ma.
Poligóta. *f.* La biblia impresa en várias lléngos. *Poligota*.
Poligono. *m.* Figura plana qui té més de quatre costats. *Poligono*.
Po'ligono, na. *adj.* Lo qui té molts de costats. *Po'ligono*, na.
Poligôt, ta. *adj.* Lo qui està escrit en várias lléngos. *Poligoto*, ta.
Poligrafia. *f.* Art de escripturar ab diversos mòdos secrets ó ab cifras.==Art de descifrar lo escrit en cifras. *Poligrafia*.
Polígrafo. *m.* Autor qui há' escrit sobre moltes matèrias. *Polígrafo*.
Políedro. *m.* Cōs sólido de moltes cāres. *Políedro*.
Polimatia. *f.* Ciència estesa y variada. *Polimatia*.
Polimita. *f.* Se diu de una pessa texida de fils de vários colors. *Polimita*.
Polinomo. *m.* Cantidat algebráica compōsta de mots de termes distingüds per los signes més ó menos. *Polinomo*.
Polipétalo, la. *adj. botánic.* Se diu de las flōrs qui téuen moltes fuyas. *Pelipétalo*, la.
Polipòdi. *m. pl.* *Polipodio*.
Poliptoton. *m.* Figura retòrica. *Poliptoton*.
Pòlissa. *f.* Dolénts. *Picaro*, ra, *pillo*, *lla*.==Astúts, traydors, vius. *Artero*, ra.
Pòlissa. *f.* Billèt para cobrar. *Pòliza*.
Polissardo, da. *m. f.* Dolénts. *Brivon*, na.
Polisseta. *f.* Diminutia de pòlissa. *Brivoncito*, ta.
Polissillabo, ba. *adj.* De moltes sillabas. *Polissillabo*, ba.

Polisindeton. *m.* Abundància de conjuncions en un discurs. *Polisindeton*.
Polissó, na. *m. f.* Dolénts. *Brivon*, na.
Polissonada. *f.* Dolentia. *Picardia*, tunantada, *brivoneria*.==Vivesa de allòt. *Picardigüela*.==Atucia. *Arteria*.
Polissonèt, ta. *m. f.* *Brivoncillo*, *lla*.
Polissòta. *f.* Molt dolénts. *Brivonazo*, za.
Politeisme. *m.* Opinió qui admet molts de déus. *Politeismo*.
Politeista, m. *f.* El qui admet molts de déus. *Politeista*.
Polític, ca. *adj.* Lo qui pertány á la política. *Política*, ca.
Política. *f.* El art de governar un estat, etc.==Bōna criansa, cortesía. *Política*.
Politicament. *adv.* Ab política. *Politicamente*.
Polítiga. *f. V.* Política. *Política*.
Polítja. *f.* Ròta sense bréndolas. *Rodaja*.
Politzó. *m.* Estaca ó estaló per arbres, viñas. *Rodrigo*.==Ajuda, ampáro. *Padrino*.==Posar politzons. *Rodrigo*.
Polució. *f.* Taca corporal qui asfya.==Efusió de semen. *Polucion*.
Polluir, se. *v. a. y r.* *Poluir*, se.
Polo. *m.* El estrém de la esfèra, del mon, punt de la búxula qui mira als polos. *Polo*.==Artic: el de la tramuntana. *Artico*.==Antártic: el del mitjórn. *Antártico* ó *austral*.==De polo á polo: á una distància immensa. *De polo á polo*.
Pols. *m.* Part menudíssima de las cōsas molt secas y desfetas. *Polvo*.==Auar per sa pols: no tenir valimént. *Estar á los piés de los caballos*.==Fer pols de una cōsa: destruírla. *Hacerla ceniza* ó *cenizas*.==De farina. *Harija*.==Aplegar sa pols regant. *Matar el polvo*.
Pols. *m.* El batèg de la vena ó artèria. *Pulso*.==Des càp. *Sien*.==Quiét. *Sentado* ó *sesegado*.==Tocar es pols el mètge ó àltri. *Tomar el pulso*.==Aquietarse es pols. *Sentarse*.
Polsad, da. *p. p.* de polsar. *Pulsado*, da.
Polsar. *v. a.* Tocar es pols el mètge ó àltri. *Pulsar*.
v. n. Tocar es pols: bategar. *Pulsar*.
Polsegada. *f.* Pàya molt menuda mesclada ab pols de la era. *Tamo*.
Polsegüera. *f.* Espècie de bōyra de pola. *Polsegüera*.
Polséra. *f.* Part de la càre. *Pulsera*.
Polséras. *f. pl.* Armament de uèras. *Gafas*.
Polsèt. *m.* Pols fina. *Polvico*, *llo*, *to*.==El que téuen sas flōrs. *Amago*.
Polseta y *Polsina*. *f. V.* *Polsèt*. *Polvico*, *llo*, *ito*.==*Amago*.
Polós, sa. *adj.* Plens de pols. *Polveroso*, sa.

Poltra. *f.* Égo qui no passa de quatre àiys. *Poltra.*
Poltrèt, *ta. m. f.* Diminutiu de poltro, tra. *Poltrico, ca.*
Poltro. *m.* Cavall qui no passa de quatre àiys. *Potro.*
Poltró, *na. adj.* Málteners, ociosos, pererosos. *Poltron, na.*
Poltroneria. *f.* Aversió á sa feyna, peresa. *Poltroneria.*
Poltronetjar. *v. r.* Fer el poltró. *Poltronear, ha-*
cerse poltron ó *criar molleca.*
Pólvora. *f.* Compòst de carbó, salitre y sofra. = Hò-
 mo colèric. *Pólvora.* = Sorda: lo qui no fa tró.
Sorda.
Polvorí. *m.* Pólvora fina ó comuna que se pòsa á
 sa caseleta de arma de fòc. = La carabasseta ó
 àltra còsa en que se pòsa. *Polvorin.*
Polvorisàble. *adj.* Lo qui se pòt reduir á pols.
Polvorizable.
Polvorisació. *f.* Reducció á pols. *Polvorizacion.*
Polvorisád, *da. p. p.* de polvorisar. *Polvoriza-*
do, da.
Polvorisar. *v. a.* Reduir á pols. *Polvorizar.*
Polvos. *m. pl.* Los que se pòsan als cabèys. *Pol-*
vos.
Poll. *m.* Còsa coneguda. *Pollo.* = De àguila. *Agui-*
lucho. = De ànatz. *Anadino.* = De óca. *Gansa-*
ron. = Malaltís. *Galpito.*
Poll. *m.* Àbre. *Alamo.*
Pòlla. *f.* Galina jova qui encàre no pòn. = Alòta
 jova. = El diner que pòsa càda jugador. *Polla.* =
 Eucetar sa pòlla: comensar una còsa. *Echar* ó
poner la primera piedra. = Fiy de sa pòlla ro-
 ssa. *Hijo de gallina blanca.*
Pollád. *p. p.* de pòllar, se. *Pollado.* = *Empo-*
llado.
Pòllada. *f.* Niarada de polls. *Pollada.*
Pòllar. *m.* Terréno sembrád de polls. *Pobeda.*
Pòllar. *v. n.* Sas beyas. *Pollar.*
Pòllarse. *v. n.* Tenir já poll ets óus. *Empollarse.*
Pòllastre. *m.* Gáll jove. *Pollastro.*
Pòlleguéra. *f.* La pàrt de pòrta en qui entra es
 gausó. *Quicio.* = Trèurer de pòlleguéra: trèu-
 rer una pòrta des gausóns ó una còsa del curs
 ó estat naturál. *Sacar de quicio.* = Trèurer á un
 hòmo fòre de sí, fèntlo enrabiar. *Sacar de*
quicio, de sus casillas ó *de madre.*
Pòllèt. *m.* Poll petit. *Pollico ito* ó *polluelo.*
Pòlleta. *f.* Pòlla petita. *Pillica, illa, ita* ó *polluela.*
Pòllí, *na, etc.* V. *Püllí,* etc.
Pom. *m.* Còsa redona ab mànec. De cadíra, bal-
 cóns, etc. *Manzanilla.* = De càrt y catxófa. *Ca-*
beza. = De espàsa. *Pomo.* = De gayáto. *Puño.* =

De pòrta, calaix, etc. *Boton* ó *manecilla.* = De
 còstòri. *Pella.* = De romàna. *Pilon.* = Còm un
 pom d'òr: hermos, net. *Como un oro* ó *como mil*
oros.
Poma. *f.* Fruyta ben coneguda. *Manzana* ó *poma.*
Pomáda. *f.* Unguent olorós. *Pomada.*
Pomerál. *m.* Terréno plantád de poméras. *Man-*
zanar, manzanal y pomar.
Pometa. *f.* Potra petita. *Manzanica, illa, ita.*
Pomiferó, *ra. adj. poétic.* Qui té pomas. *Pomife-*
ro, ra.
Pompa. *f.* Aparáto de fèstas públicas. = Magnifi-
 cència, ostentació. = Grandesa, vuidat. *Pompa.*
Pompós, *sa. adj.* Magestuós, magnífic. = Iustád,
 vá. *Pomposo, sa.* = Àbre. *Fronroso, sa.*
Pomposament. *adv.* Ab pompa. *Pomposamente.*
Poncèlla. *f.* Bejóca en qui está sa flór. *Boton* ó *ca-*
pullo. = Mitx badáda. *Pimpollo.*
Ponci. *m.* Fruyt del poncier. *Ponci, poncidre y*
poncil. = Confitura de ponci. *Acitron.*
Ponciner. *m.* Àbre fruytál. *Cidro.*
Pondéra. *adj.* El qui pondéra. *Ecsagerador, ra* ó
ponderador, ra.
Ponderàble. *adj.* Digne de ponderació. *Pondera-*
ble.
Ponderació. *f.* El acte de ponderar. *Ponderacion.*
Ponderád, *da. p. p.* de ponderar. *Exagerado, da*
ó ponderado, da.
Ponderador, *ra. m. f.* El qui pondéra. *Exagera-*
dor, ra ó *ponderador, ra.*
Ponderar. *v. a.* Abultar, amplificar, engrossir ó
 disminuir sas còsas. *Exagerar* ó *ponderar.* = Es
 seus accidents ó mals. *Hacer la guaya.*
Ponderar. *v. a.* Pésar, considerar ab atenció, ecza-
 minar. *Ponderar.*
Ponderatíu, *va. adj.* El qui pondéra. *Ponderati-*
vo, va.
Pòndrer. *v. a.* Fer óus las galinas. *Poner.*
Pòndrerse. *v. r.* Passar el sòl, lluna, etc. de un
 emisfèri al àltre. *Ponerse.*
Ponedor (No romándrer): destruirlo tot. *No que-*
dar roso ni belloso.
Ponedora. *adj.* La galina qui pòn molt. *Ponedera.*
Ponént. *m.* La pàrt del horissonte ahont se pòn es
 sòl. = El vent qui vé de aquèlla pàrt. *Poniente* ó
Oeste.
Ponénte. *m.* El prelád encarregád de relatar los
 asuntos en los tribuàls eglestístics de Roma.
Ponente.
Pòns. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Poncio.*
Ponsoña. *f.* Verí. *Ponzoña.* = Sentiment. *Encono.*
Ponsofiós, *sa. adj.* Verinós. = Perjudiciál á la sa-
 lút espirituál. *Ponzoñoso, sa.*
Pònt. *m.* Fàbrica para passar de una pàrt á àltra.

—Estância de barco ahont se pòsan es canóns. *Puente*.—De s'ase: dificultat gròssa. *Puente de los asnos*.—De fust. *Puente de palo*.—Llevadís. *Puente levadiza*.

Pontatge. *m.* Lo que se paga de passar per un pònt. *Pontage* ò *pontazgo*.

Ponterró. *m.* Pònt petit. *Pontecilla* la, *puentezuela*.

Pontèt. *m.* Pònt petit. *Puentecilla* y *puentezuela*.—*Pontèt* de guitèrra, violí, etc. *Puentecilla*.—¿Tòquem es pontèt? enfadèm. *Enójame*.

Pontificál. *m.* El llibre qui contá las ceremónias pontificias.—Los ornamentals qui servexen al bisbe quând celebra. *Pontifical*.—Fer de pontificál: celebrar el bisbe ah grán ceremònia. *Pontificar*.

Pontificál. *adj.* Lo qui pertáhy al pontificát. *Pontifical*.

Pontificalmént. *adv.* Á módo de bisbe. *Pontificalmente*.

Pontificát. *m.* Dignidat de pontífice y el témpa que dura. *Pontificado*.

Pontífice. *m.* Bisbe. *Pontífice*.—Confessor pontífice: el sánt qui fone bisbe. *Confesor pontífice*.—Confessor no pontífice: el sánt qui no fone bisbe. *Confesor no pontífice*.—Summo pontífice: el Pápa. *Sumo pontífice*.

Pontifici, *cia*. *adj.* Lo qui pertáhy á pontífice y á la seua dignidat. *Pontificio*, *cia*.

Pop. *m.* Péix. *Pulpo*.—Bañadura. *Mojadura*.

Popa. *f.* Càrn sense ossos. *Pulpa* ò *carne momia*.—De fruyta. *Pulpa*.—Lo millor de una còsa. *Meollo*.

Popa. *f.* La part de derrera de un barco. *Popa*.—De popa á proa: totalment. *De popa á proa*.—Vént en popa: vént favorable: favor, prosperidat. *Viento en popa*.

Popís. *m.* El cab des dit oposad á la ungla. *Pupajo*.—El de la naturalesa de dòna. *Clitoria*.

Popular. *adj.* Lo qui pertáhy al pòble. *Popular*.—Áura popular: favor del pòble. *Aura popular*.

Popularidat. *f.* Crèdit, estimació entre el pòble. *Popularidad*.

Popularment. *adv.* Á módo del pòble. *Popularmente*.

Populátxo. *m.* El pòble baix. *Populacho* ò *populazo*.

Populêyo. *m.* Cert unguent. *Populeo*.

Populós, *sa*. *adj.* Molt poblád de gent. *Populoso*, *sa*.

Populosíssim, *ma*. *sup.* De grán nombre de gent. *Populosísimo*, *ma*.

Poquedat. *f.* Pòc, petita quantidat.—Falta de ani-

mo, de coratge. *Poquedad*, y *ant.* *poquedumbre* y *poquesa*.

Poquet, *ta*. *adj.* Diminutiu de pòc. *Poquillo*, *lla*, *poquitico*, *ca* y *poquite*, *ta*.

Poquíssim, *ma*. *sup.* Molt pòc ò en pòca cantidat. *Poquísimo*, *ma*.

Pòr. *f.* V. *Pò*. *Miedo*.

Pòrc. *m.* Animal molt conegud. *Puerco*, *cerdo*, *gecho* ò *guara*.—Eapt. *Puerco espin*.—Singlã. *Javalí*.—Engrexad. *Cebon*.—El qui já es hò para tancar y engraxar. *Cerdo de muerte*.—El qui encare no lo es. *Cerdo de vida*.—Còm un pòrc á sa solt. *Como ruin puerco*.—Posar còm un pòrc: soyar molt. *Acomodar de ropa limpia*.—Apretar ò arregañar firt. *Poner de oro y azul*.—Posar pòrcs aa es bàco; á aglanar. *Poner cerdos d montanera*.

Pòro, *ca*. *adj.* Hòma brut. —Mál educad, impolit. *Puerco*, *ca*.

Pòrcament, *adv.* Brutalmént. *Puercamente*.

Porcell, *lla*. *m. f.* Pòrcs aa pòc gròssos y joves. *Lechon*, *na* ò *porcino*, *na*.

Porcellèt, *ta*. Diminutiu de porcell. *Lechoncillo*, *lla*, *ita*, *ta*.—Rostís. *Corcuelo*, *la*.

Porcellí, *na*. Diminutiu de porcellèt. *Porquesuelo*, *la*.—De llet: els qui encare mamen. *Cachinilla de leche*.—Es caganís de una ventrada: el qui vá néxer es derrer. *Quarín*.

Porció. *f.* Part. *Porción*.

Porcioneta. *f.* Porció petita. *Porcioncica*, *lla*, *ta*.

Porciuncula. *f.* La indulgència dels Àngels. *Porciuncula*.

Porcòt. *m.* Pòro gròs. *Porcachon*, *porcalton*.

Porcòt, *ta*. *adj.* Hòma brutòt. *Cochinote*, *porcachon*, *na*, *porcalton*, *na*.

Porèr. *v. a.* Més ordinari y usad que podèr. *V. Poder*. *Poder*.

Porfia. *f.* Disputa de paràulas, altercació obstinada. —Obstinació, capritxe.—Importunidat, instància. *Porfia*.—Á porfia: á qui porá més. *À porfia*.

Porfiad, *da*. *p. p.* de porfiar. —*adj.* Cabessad, obstinat. —Rebèllo, qui no cedèix segons es mètges. *Porfiado*, *da*.

Porfiadament. *adv.* Obstinadament. *Porfiadamente*.

Porfiadíssim, *ma*. *sup.* Molt porfiad. *Porfiadísimo*, *ma*.

Porfiadíssimament. *adv. sup.* Ab molta porfia. *Porfiadissimamente*.

Porfiador, *ra*. *m. f.* El qui porfia. *Porfiador*, *ra*.

Porfiar. *v. a.* Disputar ah obstinació, importunar ah sas instàncias. —Obstinarse. *Porfiar*.

Pòrvido. *m.* Càsta de mármo. *Pórfida*.

Porgad, *da*. *p. p.* de porgar. *Aechado*, *da*, *cri*

bado, da ô garbillado, da.
Porgador, ra. m. f. El qui porga. *Porgador, ra, cribador, ra, zarandador, ra.*
Porgar. v. a. Fer net el grâ ab garbéll. *Aechar, cribar, garbillar, zarandar y zarandear.*
Porguéras. f. pl. Desperdici de lo que se porga. *Aechaduras ô granzas.*
Pôro. m. Foradèt imperceptible del còs per ahónt eczálan los humors ô entre las pártas sólidas de quálsevôl còs. *Poro.*
Porós, sa. adj. Lo qui té pôros. *Poroso, sa.*
Pórosidát. f. Qualidát del còs porós. = El agregát dels pôros. *Porosidad.*
Porquénny, fia. adj. Lo que pertáñy á pôrc. *Porcino, na ô porcuno, na.*
Porquer, ra. m. f. El qui guárda pôrcs. *Porquero, ra, porquerizo, za, y en estil familiar. Rey.*
Porquería. f. Brutó, inmundicia. = Impuresa. = Grosseria, acció indecént. *Porquería.*
Porquét. m. Pôro petít. *Porquezuelo.*
Porra. f. Garrôt auós y molt gruxad per baix. *Porra. = Vessa. Galbana. = Vétèn á la porra: despedida furiosa. Anda ô vete á la porra.*
Porrada. f. Tôc ab porra. *Porrada ô porrazo.*
Porrassa. f. pl. Gomon ô asfodeo.
Porrassar. m. Llôc de molts porrassas. *Gamonal.*
Porreguéll. m. Pôro bord. *Puero silvestre.*
Porretéll. m. Boñy en bistia. *Alifafe.*
Pôrro. m. pl. *Puero. = Fi. Sello. = Arrancar es pôrro: acabar, v. g. de segar. Poner el sello. = Posar es pôrro: donar xásco, enganar. Poner los cuernos ô darchasco.*
Porró. m. Mesura. *Porron.*
Pôrt. m. Llôc de refugi para bárcos. *Puerto. = Lo que se pága per anar ô dur una còsa en bárco. Flete ô puerto. = De duria per têrra. Porte. = Prènder pôrt: refugiarse los bárcos al pôrt y los hómos á algú llôc. Tomar puerto.*
Pôrta. f. Entráda, 'nhêrta per ahónt se entra y eurt. = Máquina qui tánca portál. *Puerta y antiporta. = La pôrta: la cort del grân Turc. La Porta. = La pôrta principál de edifici. Puerta principal ô delantera. = Segona. Porton. = Escul. Puerta trasera. = De pôrta en pôrta: acaptánt. De puerta en puerta. = Donar sa pôrta pets uys á algú: tancarli sa pôrta engañántlo. Darle con la puerta en los hocicos. = Estar á sa pôrta: estar para entrar en dignidát, empléyo, etc. Estar al embocadero ô al saltadero. = Tancar sa pôrta: negarse ô déxar de concedir, donar, etc. Cerrar la puerta. = Obrir sa pôrta: donar motíu, ocasió de fer alguna còsa semblánt á la fêta. Abrir la puerta. = Prènder sa pôrta: auarsên. Tomar la puerta. = Á áltra pôrta en do-*

nan dos. Á otra puerta, que esta no se abre. = Á las pôrtas de la môrt: prôcsim á morir. Á las puertas de la muerte.
Pôrta-contes. m. Llibre de contes. *Libro de caja.*
Pôrta-carabina. f. Bossa qui pénja de sa sêlla para dur sa carabina. *Porta-carabina.*
Pôrta-cárta. f. Bossa para dur cárta. *Porta-cartas.*
Pôrta-contes. m. Llibre ahónt se assánta lo entrád y gastád. *Libro de caja.*
Portád, da. p. p. de portar. *Llevado, da ô traído, da.*
Portáda. f. Còp de pôrta qui se tánca ô sa tánca ab lôrsa. *Portazo. = De pôrta de finêstra. Portazo ô ventanazo.*
Portador, ra. m. f. El qui pôrta. *Portador, ra. = De málas nôvas. Mezclador, ra. = De floretas: acusador. Chismoso, sa ô embolismador, ra.*
Portadora. f. Instrument para dur còsas. *Aportadera, portadera ô comporta.*
Pôrta-estandárt. m. El qui du lo estandárt de cavallêria. *Porta-estandarte, y ant. corneta.*
Pôrta-fuséll. f. Corretja asseguráda ab duas anêllas des fuséll para penjarlo á sa esquena. *Porta-fusil.*
Pôrta-guió. m. El qui du es guió. *Porta-guion.*
Portál. m. La priméra péssa de una cása per ahónt se entra á las áltas. *Portal ô puerta. = De corrál. Pernicho. = De cotxeria. Puerta cochera. = Forá. Puerta delantera. = Redó de cása. Puerta redonda.*
Pôrta-llêña. f. Tronêra. *Portaleña.*
Portalá. m. El guárda de pôrtas de una ciutát, etc. *Portalero.*
Portaláda. f. Adorno en fróntis de edifici, etc. *Portada.*
Portalêra. f. La pôrta de cotxe. *Postigo.*
Portalét. m. Portál petít. *Portalico, illo, ilo ô portalejo.*
Portamahó. m. Rôba. *Mahon.*
Portánte. m. Pás atropéllád. *Portante. = Prènder es portánte: fugir. Tomar el portante.*
Portañóla. f. Tronêra de bárco. *Portañola.*
Portar. v. a. V. Dur vérb. *Llevar ô traer. = Es cás sa cás. Traer d mano. = Floretas: acusar. Chismear ô mezclar.*
Portarse. v. r. Conduirse, governarse, manetjarse. *bé ô inál en quálsevôl còsa. Portarse.*
Pôrtas. f. pl. Béns adventicios de la Iglesia. *Derechos de estola ô pié de altar.*
Portátíl. adj. Lo que se pôt dur fácilment. *Portátil.*
Porte. m. Conducta, môdo de governarse. = La major ô menor decência ab que un se trácta. *Porte.*

Portell, m. Uhërta en parèt, märke.—Esbréc en gërra, plát, etc.—Mèdi para alcansar nôstros fins. *Portillo*.—Fer portell. *Aportillar*.
Portella, f. Tronéra de bárco. *Portañola*.—De carruátge. *Barrera*.
Portelló, m. Mitja pôrta en una gròssa. *Portillo* ô *compuerta*.
Porténto, m. Mirácle, prodigi ô lo qui cåusa admiració ô terror. *Portento*.
Portentós, sa, adj. Estráñy, prodigiós, singular. *Portentoso, sa*.
Portentosamént, adv. Ab un môdo pro ligiós. *Portentosamente*.
Portentosíssim, ma, sup. Molt portentosos. *Portentossimo, ma*.
Portentosíssimamént, adv. sup. *Portentossimamente*.
Porter, ra, m. f. El qui guárda la pôrta. *Portero, ra*.
Porterèt, m. Allòt qui ajuda á guardar la porteria. *Porterejo* ô *porterillo*.
Porteria, f. La pôrta ô portál principál de convent. *Porteria*.
Porteta, f. Pôrta petita. *Puertecica, cilla, ita y puertezuela*.—De confesionári. *Rejilla*.
Portetjád, da, p. p. de portetjar. *Porteado, da*.
Portetjar, v. a. Empèñer ab fôrça á pôrta.—v. n. Fer renôu sas pôrtas á cåusa de vent. *Portear y cencerrear*, parlânt de pôrtas.
Portitxól, m. Pôrt petit. *Puertezuelo*.
Porxáda, f. Tauláda qui surt fôre de sa parèt. *Covertizo*.—Teuladeta demúnt balcó, finestra. *Sobradillo*.—Demúnt parèt. *Caballote*.
Pôrxo, m. La estância més álta de una cåsa. *Desvan*.—Dolént: qui já no sy pôt habitar. *Desvan gatero*.—Donar pôrxo: engegar. *Despachar*.—No creûrer alguna cõsa. *No creer*.
Põsa, f. Descåns y sólamént se usa en aquêsta deprecació para los difúnts: bõua põsa y bõn remèy ténga la séua ánima. *Buen poso tenga su alma. Poso*.
Posád, da, p. p. de posar. se. *Puesto, ta*.—*Posado, da*.
Posáda, f. Aturáda. *Parada*.—Cåsa y del qui vá carregád. *Posada*.
Posader, ra, m. f. El qui se cuyda de una posáda. *Posadero, ra*.
Posador, ra, m. f. El qui põsa. *Ponedor, ra*.—De fãlso testin.õuis. *Testimoniero, ra*.
Posar, v. a. Collocar, aficar, causar, establir, empleyar, plantar, situar, etc. etc. *Poner*.—Sas åncoras. *Poner el ancla* ô *las anclas* ô *anclar*.—S'aráda devánt es bõus. *Poner el carro delante los bueyes*.—Áygo al vi: fer amarát. *Merar*.—

Sas bånas: tenir la dôna de un ácte carnál ab åltri. *Poner los cuernos* ô *encornudar*: enganar. *Poner los cuernos*.—Sa balåsa á la fin fi. *Poner en equilibrio* ô *abalanzar*.—Botiga de menestrál. *Poner tienda*: de vendrer. *Abrir tienda*.—Sa builla. *Embrillar*.—Dius es báll. *En la danza*: dius un bõn báll. *En buen berengenal*.—Baleas á gipó, etc. *Embalenar*.—Botóus, gasèts, etc. *Echar botones, etc.*—Bos á algú: un bastonèt ô ôs á sa boca de un per haver xerrád quånd devía cåillar ô haver paríad mãlamént. *Ponerle mordaza* ô *enmordazarle*.—Bréndolas á rôda. *Enrayar*.—Bossús de rôba en juntas de fast. *Enlenzar*.—Posar es cabreste á bustia. *Encabestrar*: demúnt s'esquena á un: dexarlo per incorregible. *Soltarle las riendas*.—Cáll, v. g. en sa feyna. *Criar callos*.—Cåru: engrexar. *Tomar carnes*: cõs. *Echar cuerpo*.—Calceta á un. *Echarle calceta*.—Es cascavél á nes gât. *Poner el cencerro al gato*.—Á carreró qui no pãssa: apretar á un. *Meterle en callejuela sin salida*.—Sa cåma demúnt á un: emprènderse. *Llevar al pylon*.—Sas cåmas dius las de åltre: encozar. *Entrepernar*.—Cålus á cân de õlla. *Sobrazar*.—Cåñas á plântas paraque estigan dretas. *Encañar*.—Pes camí: obligar á un á obrar bé. *Meter en camino* ô *ajustarle la golilla*.—Cordóns, v. g. á bossa. *Encordonar*.—Cõsas dius bånas. *Embulsar*: dius serró. *Enzurronar*.—Cõrda estiráda per õbra paraque sia ignál y no tórta. *Acordejar*.—Cércols. *Enarcar*.—Á cõhro. *En cobro*.—Costáts. *Engrasar*.—Es cuyros dius es safarèix. *Apelunbrar*.—Cõm un Cristo ô cõm un Llåtzer. *Como un Cristo*.—Cõm una magràna: atupar fòrt. *Como un pulpo*.—Es colzo demúnt un malált y matarló, lo que se dia per bërba. *Apretar* ô *hincar el codo*.—Posar cul á parèt para defõnsa. *Acularse*.—Posar es dits de una mã dius los de åltra en señál de dolor. *Ensartar las manos*.—Un dit de grèix. *Regodearse* ô *bañarse de agua rosada*.
Posar s'esquena á bõn llòc: gordarse. *Guardar la ropa*: esquena á parèt para defensarse. *Cerrarse de espalda contra la pared* ô *poner pie en pared*.—Estalóus á åbres. *Ahorquillar*.—Fitas. *Amojonar*.—Fonamènts á edifici. *Cimentar*.—Fuél á carruátge. *Echar el eje* ô *enejar*.—En forma: véncer en disputa. *Dar en caperuza*.—Es gerrèt, es mè, etc.: donar xásco. *Dar chasco*: enganar á un. *Poner los cuernos* ô *arrimarle el clavo*.—Grillóns. *Echar grillos*.—Gruza: engrexar. *Tomar carnes*.—Gáltas. *Echar carrillos*.—Grifó á hota. *Espitar*.—Llèvat. *Recentar*.—Llòcas. *Echar gallinas*.—Mã á feyna. *Mano á*

la obra. = Sa mà: correfgir. *La mano.* = Sa mà á espàsa, etc. *Poner ó echar mano á la espada, etc.* = Sa mà diu es sào per sorteyar. *Meter la mano en còntaro* = Sas màns demunt un: fer-li jòcs. *Popar:* agafarló. *Pesarle el coleteo:* dur-sen una còsa. *Meter la mano en ella.* = Mâneg á eyna. *Echar mango.* = En màl. *En mal.* = Al mon: engenrar. *Al mundo.* = Al nùtx des bàll. *Meter en la danza.* = Es morro, per tot. *El locica en todo.* = De bôna manéra: boyar molt. *Aconodar de ropa limpia.* = Tots es mèllis. *Todos los medios ó echar todo el trapo.* = Mesidus. *Poner, apostar ó postar.* = Es nàs per tot. *Meter las narices en todo.* = Nins diu el bres. *Poner en la rina ó encénar.* = Ó i á sa llàna para cardarix. *Enconrear.* = Á s'ombra: á sa presó. *Meter d la sombra.*

Posar pàu ó en pàu. Poner paz ó en paz. = Un pedàs. *Echar un remiendo:* màl posàd. *Un chafallo:* còm un pedàs brut. *Como un trapo.* = Pèdras á ròla de carrinatge: travatlo. *Calzar.* = Es pèu á sa parèt. *Piés en pared.* = Es pèu fito. *Hincar el pié.* = Es pèus plàus: oícat en reflexió. *Caminar con piés de plomo.* = Sas pèdras fèut parèt. *Asentar las piedras.* = Politxous. *Rodrigar.* = Pòres á aglanir. *Poner cerdos á montanera.* = Posteta á càma rompada, v. g. *Entabletear ó entabillar.* = A sa presó. *Meter en la cárcel ó encarcelar.* = Si pàuxa á plom: menjar molt. *Atacar bien la plaza.* = Pèll una llàga. *Encorar.* = Sa pòrta dins es gaulòns. *Enquiciar.* = Pàsta clàra ó ferina á lo que se hà de fregir. *Enabardar.* = Pasteta ó midó para aficar papers, etc. *Engrudar.* = Pè-sas á càlsas. *Soletar y soletear.* = Eu corantena ó quarantena. *En cuarentena.* = Pontàl. *Apuntalar.*

Posar sa reya á aràda. Poner la reja ó enrejar. = Rebasseta: acabar de créxer y quedarse hàxos los hòmos y àbres. *Anudarse.* = Demunt la ròda: contribuir á la fortuna de un. *Poner en zancos.* = En remdy. *En remojo.* = Es señy en es càp. *Ponerle en razon.* = Es ruc al pòrxo: for-sarlo á cumplir sa paràula, etc. *Ponerle las peras á cuatro ó á ocho ó meterle las cabras en el corral.* = Sàl, òli, espicias. *Echar sal, etc.* = Rivets. *Ribetear.* = Á sa serena. *Al sereno ó serenar.* = Tota sa càrn á s'òla: anary tot. *Poner toda la carne en el asador.* = Totas sas velas un bàrco. *Echar todo el trapo.* = Sisàña: discòrdia. *Poner zizana.* = Tèrra á sa escudèlla á un: lo-grar lo que ell preténis. *Jugársela de codillo.* = De través. *Atravesar.* = Sas unglas demunt una còsa: durlassèn. *Echar la garra ó la zarpa.* = VÍ novèll á vey. *Mostear ó remostar.* = La vista

demunt alguna còsa. *Poner los ojos sobre....* = Reble dins parèt. *Enlpiar.* = Posaré tots es mèdis. *Pondré todos los medios ó estraré la barba.*

Posar. v. n. Alojarse en una càsa, hostàl, etc.

Almaxar las àves y posarse en tèrra. = Liévarse es fèix para descansar següent. *Posar.*

Posarse. v. r. Dedicarse á alguna còsa. *Ponerse.*

= Las àves. *Posar ó posarse.* = Alégre bevènt li-cors. *Achispase.* = Alà abònt no'l demànan.

Meterse en camisa de once varas, de cuña, en libros de cavalleria ó en la renta del escusado.

= En còsas que no li tòcan. *Meter la hoz en mies agena.* = Axancàd colcànt, á brècmetà ó á bècòll.

Ahorcarse. = De àygo, sòl ó vènt. *Meterse en agua, sol ó en viento.* = Sas àimas al còll: á córrer.

Echarse á correr. = En camí, á nes càp, á còbro. *En camino, en la cabeza, en cobro.* = Corrént: desendeutarse. *Redondearse.*

= De colzor en sa mà á nes càp. *Recodar.*

= Còm una càña, còm un fil, etc.: amagrirse. *Ponerse en huesos.*

= En còsas fondas, dificultosas. *Ponerse en honduras.*

= Sa cresta dreta las àves. *Encrestarse.*

= En còsas de àltri. *Mangonear.*

= En lo que fàn els àltres. *Ponerse en vidas agenas.*

= A Dén devànt. *A Dins delante los ojos.*

= Al devànt: surtir fiador. *Responder por otro.*

= De dòna demunt bistia. *A mugeriegas.*

= A dormir. *Echarse á dormir.* = Dòl. *Ponerse luto.*

= Dret: alsarse. *Ponerse en pié:* adressarse lo tòrt.

Enderesarse. = Duras sas momèlas per màssa llét. *Rebosarse.*

= Á la fresca: prènderla. *Tomar el fresco:* de embotonarse guàrdapits, etc.

ó llévarse ròba. *Desalforjarse.*

Posarse sas galinas: volèr covar. *Aclocarse ó enclocarse.*

= Gràve, sèrio, trist, etc. *Grave, serio, etc.*

= En llòc de àltri. *En lugar de otro.*

= Per el mètx. *De por medio:* posar pàu entre los qui se baràyan.

Meter la mano. = Á mosso. *Asentar con maestro.*

= Mustíy, trist. *Ponerse lacio ó enlaciarse.*

= Á la negativa: no volèr donar ó concedir una còsa. *A la negativa ó llamarse antana.*

= Dins al pit á un. *Meterle en el corazon.*

= Còm un pòrc: embrutarse. *Ponerse de oro y azul:* menjar molt. *Como un tiempo.*

= Devàll na paluda: colgar-se. *Ponerse entre dos sábanas.*

= De puntas para parèxer més àlt ó veurèy millor. *Empinarse.*

= De quàtres: ab sos pèus y màns en tèrra. *En veinte uñas ó de gatas.*

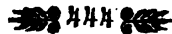
= Còm unas xeremias: menjar molt. *Como un trampo.*

= Xopo: basfàd fins á sa pèll. *Haterse una zarpa.*

= Posarhó tot en esponèra los àbres y fer pòc fruyt. *Viciarse.*

= Pòsa brins: que se diu al qui pondèra màssa. *Achica, com-padre, y llevaréis la gala ó mas alla hay posa-*

POS

POS

da. = No posar en còsas que no li tòcan. *No meterse en dibujos ó en libros de caballería.*
Posarse. v. r. Assentar-se, cobrar judici, se'ny. *Posarse.*
Posavergas. f. pl. Péssas llàrgas de fust qui en àltre tèmps porjan servir de verga ó àbre de messàna. *Posavergas.*
Posdata. f. Lo que se afitx á una càrta después de firmáda. *Posdata.*
Posició. f. Assiénto, positura, situació. *Posicion.*
Positiu, va. adj. Cèrt, sense dubte. = Afirmatiu. = El nòm adjectiu. *Positivo, va.*
Positivament. adv. Espréssament, sense dubte. *Positivamente.*
Positura. f. Disposició, mòdo de estar, situació. *Positura.*
Posposad, da. p. p. de posposar. *Pospuesta, ta.*
Posposar. v. a. Posar una còsa después de àltra. = Fer més càs de élla que de una àltra. *Posponer.*
Posseid, da. p. p. de posseir. *Poseldo, da.*
Posseidor, ra. m. f. El qui posseïx. *Poseldor, ra.* = De bona fe: el qui posseïx una còsa de àltre y sa pensa que es séua. *De buena fe.* = De mala fe: el qui té una còsa y sàh que no es séua. *De mala fe.* = Tercer posseidor. *cur. Tercer poseidor.*
Posseir. v. a. Tenir en son podèr alguna còsa. = Sàber bé alguna ciència, idioma, etc. *Poseer.*
Possessió. f. El àcte de posseir. *Posesion.* = Tèrras ab cásas. *Alquería, casa de campo, cortijo, predio, quinta, masada.*
Possessional. adj. Lo que pertàny á possessió. *Possesional.*
Possessiu, va. adj. Se dïa del pronòm qui indica possessió, còm méu, téu, séu, etc. *Posesivo, va.*
Possessôri. m. Possessió. *Posesion.* = Donar ó prender possessôri. *Dar ó tomar posesion.*
Possessôri, ria. adj. Lo qui pertàny á possessió. *Posesorio, ria.*
Possibilitat. f. Capacidat que ténen sas còsas de eczistir. = Los béns, caudáls ó mèdis de un. *Possibilidad.*
Possibilitad, da. p. p. de possibilitar. *Possibilitado, da.*
Possibilitar. v. a. Fer possible una còsa difícil ó facilitar la eczecució. *Possibilitar.*
Possible. adj. Lo qui se pòt fer ó succeir. *Posible.* = Fer tot lo possible. *Hacer todo lo posible.*
Possiblement. adv. Ab possibilitat. *Possiblemente.*
Possibles. m. pl. Béns, caudáls. *Possibles.*
Pòst. f. Péssa de fust àmpla, llàrga y prima. *Tabla.* = Llàrga para servir al refetor. *Tabla: redona.*
Portador. = Planetjada y llèsta. *Tablero.* = Despit. *Tabla ó seno.* = De pastar: ahont se pòsa en

pá antes de enforuar. *Estrado.* = Ahont se pènjau casserdas, peròls, etc. en cuyna. *Espetera.* = Para fer corbadas. *Galdpago.* = Ahont càu la àygo qui fà rodar la ròda de molí. *Aleta.* = Que se pòsa á balcó paraque no se vejan las càmars del quiy està. *Rodapiè.* = Ab que esterròssan. *Atabladera.* = Dur sa pòst á nes forn: pagar paraque àltres se devertescan. *Pagar la fonda:* costar més al qui pòsa sas estováyas en una véga. *Pierde el que viene, pero mas el que los manteles tieade.* = Pòsts: las que trèu un tió que sèrran. *Tablage.*
Pòsta. f. El llòc ahont estàn los cavàlles para mudar. = El qui fà el corréu. *Posta.* = El pòndrerse el sòl y àltres àstros. *Puesta.* = Á pòsta de sòl. *adv. Apuesta del sol.* = Acabar sa pòsta: acabar de fer òns sas galinas. *Desponerse:* no sàber més els hòmos. *Estar á lo último del latín.*
Postada. f. El pá cruu que se há posad demunt sa pòst de pastar. *Tendido.*
Postéma. f. Tumor qui já té matèria. *Postema.*
Postemós, sa. adj. Ple de postémas. *Postemoso, sa.*
Postergació. f. El àcte y effècte de de postergar. *Postergacion.*
Postergad, da. p. p. de postergar. *Postergado, da.*
Postergar. v. a. Dèxar atrassada alguna còsa. *Postergar.*
Posteridat. f. Descendència, generació futura. *Posteridad.*
Posterior. adj. Lo qui vé después. *Posterior.*
Posteriorment. adv. Después. *Posteriormente.*
Posteta. f. Pòst petita. *Tableta ó tabilla.*
Postilla. f. Nòta que se pòsa á llibre para entèndrer millor el tèsto. *Postilla.*
Postillador. m. El qui pòsa postillas. *Postillador.*
Postillar. v. a. Posar postillas. *Postillar.*
Postís, ssa. adj. Agregad, fingid, imitad, matllèvad. *Postizo, za.*
Postmeridià, na. adj. Lo qui vé ó se fà después de mitxdia. *Postmeridiano, na.*
Postor, ra. m. f. El qui diu al encànt. *Postor, ra.*
Postració. f. El àcte y effècte de postrar, se. = Humiliació. *Postracion.*
Postrad, da. p. p. de postrar, se. *Postrado, da.*
Postrar. v. a. Humillar, subjectar. *Postrar.*
Postrar-se. v. r. Ajonoyarse, acalarse en tèrra en senàl de respècte y veneració, etc. *Postrar-se.*
Pòstres. m. pl. Tot lo que se trèu á sa tàula al fi del menjar, còm fruyta, confitura, etc. *Pastre.*
Postrimerías. f. pl. Los fins del hòmo. V. Novissims. *Postrimerías.*
Postulació. f. El àcte y effècte de postular. *Postulacion.*
Postulad, da. p. p. de postular. *Postulado, da.*

Postulador. m. El capitular qui dona el vòt a subjècte qui no pòt ser elegid. = El qui solicita la beatificació ò canonisació de algùn venerable.

Postulador.

Postular. v. a. Demanar ò elegir per bisbe, etc. subjècte qui no pòt ser elegid. *Postular.*

Postulát. m. Principi evident qui no necessita de demostració. *Postulado.*

Pòsthumo, ma. adj. Nád después de la mòrt de son pàre. *Pòsthumo, ma.* = Óbra pòsthumina: escrit: imprès después de la mort de son autor. *Obra pòsthumina.*

Postura. f. El mòdo en que està una persona ò còsa. = El prèu que el comprador pòsa al encànt.

Postura.

Postureta. f. Diminutiu de postura. *Posturica, illa, ita.*

Pòt. m. Instrument de tèrra ò vidre para posar y còsas. *Potè ò bote.* = Para confituras. *Tarro.*

Pòta. f. El pèu del animal. *Pata.* = Xapàda. *Pata hendida.* = Fer de sa garra pòta: dissimular el sentiment interior. *Hacer de las tripas corazon.*

Potàble. adj. Lo que se pòt bèurer. *Potable.*

Potàda. f. Còp donad ab la pòta de animal ò ab el pèu del hòmo. *Patada.* = El senhal que dexa en tèrra la pòta ò pèu. *Patada ò huella.* = El remou dels pèus. *Pataleo.*

Potàssa. f. Sal alcali. *Potasa.*

Potecàri. m. El qui per ofici compòn las medicinas. *Boticario.* = D'uu pòt: potecàri de mitjòra passar, pòc instruid. *Boticario de media tijera.* = Pòbre de mèrits. *Corto sastre.*

Potecaría. f. La botiga de potecàri. *Botica.*

Potència. f. Capacidat de ezeccutar alguna còsa, de produir algùn efecte. = Impèri, rèyme. = Memòria, enteniment y voluntat de la ànima. *Potencia.* = Numèrica. V. **Potestát.**

Potenciál. adj. Lo que pertàny a potència. *Potencial.*

Potencialidat. f. Calidat de la potència considerada independent del acte. = Facultat de reemplaçar. *Potencialidad.*

Potencialment. adv. Ab equivalència, virtualment. *Potencialmente.*

Potént. adj. Qui té autoridat, fòrsa, poder. *Potente.*

Potentát. m. Sobèrauo de un estat poderós. *Potentado.*

Potentíssim, ma. sup. Molt poderosos. *Potentissimo, ma.*

Potentíssimament. adv. sup. Ab molt de poder. *Potentissimamente.*

Poténtment. adv. Ab eficàcia y vigor. *Potentemente.*

Poténtsa. f. Bastó en forma de creu en escút de armas. *Potenza.*

Potèrna. f. Pòrta en fortificació major que el portelló, y menor que la pòrta principal. *Poterna.*

Potestát. f. Autoridat, poder, sobèrania, etc. = Producte de un nombre multiplicad per ell mateix. *Potestad.* = Racional: de qui se pòt trèurer la rèl en los nombres. *Racional.* = Irracional: de qui no se pòt trèurer la rèl eczàcta. *Irracional ò sorda.*

Potestatú, va. adj. cur. Qui està en la potestát de algú. *Potestativo, va.*

Potestáts. f. pl. El quàrt còr dels àngels. *Potestades.*

Potèt. m. Pòt petít. *Botecillo.*

Potetjád, da. p. p. de potetjar. *Pateado, da.* = *Hollado, da ò pisado, da.*

Potetjar. v. a. Pègar ab sos pèus en tèrra. = Donar tòcs ab sos pèus. = Anar aviad, córrer. = Fer molts diligèncias para un negòci. *Patear.* = Trepitjar: posar es pèus demunt los de àltri ò demunt àltra còsa. *Hollar ò pisar.* = Àygo ò fàuc per haverny y per fòrsa. *Guachapear:* apòsta per esquitxar. *Chapotear ò patullar.*

Potíssim, ma. adj. Espèciál, principal. *Potissimo, ma.*

Potó. m. La ungla ò lo qui tàpa la ungla de pèu forcad. *Cernicòl ò zapatilla.*

Potnyar. v. a. Anar aviad. *Patear.*

Potra. f. Bossòt que en àltre tèmps se duya a sa parruca. *Talega.* = Trancadura de hòmo. *Potra.*

Potranca. f. Ègo de tres ànys en amunt fins que la hajan donada a cavall ò àse. *Potranca.* = Projècte. *Proyecto.* = Desfer sa potranca a algú: desbaratarli sas intencions, es projèctes, etc. *Cortar el revesino.*

Pou. m. Clòt fondo y redó fèt para trèurer àygo. = Tot lo fondo en son gènere: pou de ciència. *Pozo.*

Pouèt. m. Pou petít. *Pozuelo.*

Poy. m. Insèto conegúd. *Piojo.* = Aplegadís. *Pegadizo.* = De plàntas. *Piojuelo ò pulgon.* = En baldufa. *Cachada.* = Mòrt de fàm: hòmo molt pòbre. *Piojo pobre.* = Matador de poyas. *Piojicida.* = Umplir de poyas. *Plagar de piojos.*

Poyáda. f. Còpia de poyas. *Piojeria.* = En baldufa. *Cachada.*

Poyèt. m. Poy petít. *Piojillo ò piojuelo.*

Poyós, sa. adj. El qui té poyas. = El qui té misèria. *Piojento ò piojoso, sa.*

PP. Abreviadura de pàres y de padres. *PP.*

PR.

Pràctic, ca. *adj.* D'estre, experimentat, intelligent en alguna cosa. = Pertanyent a pràctica.
Pràctico, ca ò **plàtico**, ca. = Hòmo hàbil en un art més per pràctica que per especulativa. *Practicon*, na.
Pràctic, m. Pilòt de còstas. *Pràctico*.
Pràctica, f. Eczerceci de un art, etc. = Costúm, us. *Practica* ò *plàtica*.
Practicàble, *adj.* Lo qui se pòt practicar. *Practicable* ò *platicable*.
Pràcticament, *adv.* Ab pràctica, ab eczerceci, etc. *Pràcticamente* ò *p'cticamente*.
Practicant, p. a. de practicar. El qui practica. = m. El qui vâ de barber ò metge y se eczercita hàix la direcció de un barber ò metge. *Practicante*.
Practicar, v. a. Posar en pràctica. = Fer moltes vegadas una cosa. = Eczerceitar los principiànts alguna facultat hàix la direcció de algún mestre. *Practicar* ò *platicar*.
Prado, m. Passetx públic plantat de àbres. *Prado*.
Pragmàtic, m. cur. El autor jurista qui interpreta las lleys de la nació. *Pragmatico*.
Pragmática, f. Estatut, lley, orde. *Pragmatica*.
Prat, m. Terreno pà y incult en qui se déxa créixer la herba y arbustos. *Prado*.
Pratè, m. Prat petit. *Pradico*, illo, ito.
Pravidat, f. Corrupció de costúms, malignidat. *Pravidud*.
Pre, Preposició llatina qui entra en la composició de moltes paraulas. Algunas vegadas aumenta la seua significació, com en *preescels*, y avegadas denota la anterioridat, com en *preocupació*. *Pre*.
Prè, m. El salari ordinari de los soldats. *Pre*.
Prèambulo, m. Eczerdi, prefaci. = Digressió, rodéo. *Præmbulo*.
Prehe, m. Cosa coneguda. *Pimiento*. = De basfeta. *De cornetilla*. = Bò. *Pimienta*. = Bord. *Pimenton* ò *pimiento picante*. = De cirereta. *De las Indias*. = Petit y couent moltíssim. *Axi*.
Prebènda, f. Dignidat eglesiàstica, com capiscolat, etc. *Prebenda*.
Prebendat, m. El qui posseïx prebènda. *Prebendado*.
Preber, m. pl. Cosa coneguda. *Pimiento*.
Preberà, m. ò **prebers**, m. pl. Terreno plantat de prebers. *Pimental*.
Prebost, m. El oficial qui durant la campanya cuida de perseguir y castigar a los malfectors y de que se observen las ordes del general. *Preboste*.
Precari, ria. *adj. cur.* Lo que se posseïx durant

la voluntat de son dueño y com a matillevad.
Precario, ria.

Precàriament, *adv.* De un mòdo precari. *Precariamente*.

Precaució, f. Cautèla, prevenció. *Precaucion*.

Precaucionat, da. *adj.* Cautelosos, prevenguda. *Precaucionado*, da.

Precaucionarse, v. r. Guardarse, prevenirse. *Precaucionarse*.

Préec, m. Àbre y fruyt. *Pèrsigo*.

Precedència, f. Superioridat, majoria. = Preferència en el assiento y àctes honorífics. = Anterioridat de témps. *Precedencia*.

Precedent, *adj.* Anterior. *Precedente*.

Precedir, v. a. Anar ò estar devant. = Ser primer ò anterior. *Preceder*.

Preceguer, m. Àbre. *Pèrsigo*.

Precepte, m. Manament, orde, instrucció. *Precepto*. = Afirmatiu: el qui mana alguna cosa, com el de oir missa. *Afirmativo*. = Negatiu: el qui prohibeix alguna cosa y obliga sempre y para sempre, com el de no mentir. *Negativo*.

Preceptiu, va. *adj.* Lo qui en sí inclou precepte. *Preceptivo*, va.

Preceptivament, *adv.* Ab mòdo preceptiu. *Preceptivamente*.

Preceptor, ra. m. f. El qui ensenya. *Preceptor*, ra.

Prèces, f. pl. Oracions trètas de la sagrada Escritura, antifonas, versets. *Preces*.

Precessió, f. fig. ret. Interrupció repentina y fèta apòsta. *Precesion*.

Preciarse, v. r. Vauagloriarse de alguna cosa. *Preciarse*.

Preciós, sa. *adj.* Digne de estimació, escellat, esquisit. *Precioso*, sa.

Preciosament, *adv.* Escellentment. *Preciosamente*.

Preciosidat, f. El valor de una cosa. *Preciosidad*.

Preciosíssim, ma. *sup.* Molt preciosos. *Preciosismo*, ma.

Preciosíssimament, *adv. sup.* Ab molta preciosidat. *Preciosisimamente*.

Precipici, m. Lloc fondo hàix de na molt àlt. = Cayguda ràpida y violenta. = Gràn desgràcia, gròssa desdita. *Precipicio*.

Precipitació, f. Apressurament inconsiderat. = Cayguda ràpida. = Cayguda de las parts més dolentas de un licor en el fons del instrument ahout està. *Precipitacion*.

Precipitat, da. p. p. de precipitar. = *adj.* Arrocat, qui obra sense prudència, ni reflexió. = Es bàxos de líquidos qui cauen en es fons per mèdi de opèratió química. *Precipitado*, da.

Precipitadament, *adv.* Sense reflexió. *Precipitadamente*.

Precipitadíssim, ma. *sup.* Mol precipitáds. *Precipitadísimo*, ma.

Precipitadíssimamént. *adv. sup.* *Precipitadíssimamente*.

Precipitánt. *p. a.* de precipitar. = *adj.* Lo qui precipita. *Precipitante*.

Precipitar. *v. a.* Tirar dins un precipici. = Fer caurer el líquido bâix del seu dissolvent. *Precipitar*.

Precipitarse. *v. r.* Tirarse dins un precipici. = Obrar ab màssa pressa y sense consideració. = Anar al fons las partícules més crâssas de líquido. *Precipitarse*.

Precís, sa. *adj.* Indispensáble, necessari. *Preciso*, sa.

Precisád, da. *p. p.* de precisar. *Precisado*, da.

Precisamént. *adv.* Indispensáblemént. *Precisamente*.

Precisar. *v. a.* Forsar, obligar. *Precisar*.

Precisió. *f.* Fôrsa, necessidât qui precisa á fer alguna còsa. = Determinació. = Separació mentâl de duas còsas reyálmént identificâdas, en virtút de la quâl una sa concèb distinta de la âltra. *Precision*.

Precognició. *f.* Conexemént anterior. *Precognition*.

Preconisació. *f.* Alabânsa, elôgi. *Preconizacion*.

Preconisád, da. *p. p.* de preconisar. *Preconizado*, da.

Preconisador, ra. *m. f.* El qui preconisa. *Preconizador*, ra.

Preconisar. *v. a.* Alabar, elogiar, publicar los mèrits de algú. = Fer relació en el consistòri de Roma de los mèrits del elegíd para bisbe. *Preconizar*.

Precursor, ra. *m. f.* El qui precedeix ô vá devânt. *Precursor*, ra.

Predecessor, ra. *m. f.* Antecessor, antepassád. *Predecesor*, ra.

Predéfinició. *f.* Determinació de Déu paraque existescan sas còsas en el témps á que las destina. *Predefinicion*.

Predéfiníd, da. *p. p.* de predéfinir. *Predefinido*, da.

Predéfinir. *v. a.* Determinar las còsas al témps en que hân de eczistir. *Predefinir*.

Predestináciá. *m.* El herétge qui néga la predestinació. *Predestinacion*.

Predestinació. *f.* Anterior destinació. = Ordenació de la voluntât de Déu ab que ab etèrno té elegíds á los qui, médiânt la séua grâcia, hân de gosar de la séua glòria. *Predestinacion*.

Predestinád, da. *p. p.* de predestinar. *Predestinado*, da.

Predestinar. *v. a.* Destinar ab anticipació. = Ele-

gir Déu ab etèrno á los qui per mèdi de la séua grâcia hân de lograr la glòria. *Predestinar*.

Predeterminació. *f.* La determinació anterior. *Predeterminacion*.

Predeterminád, da. *p. p.* de predestinar. *Predeterminado*, da.

Predeterminar. *v. a.* Resòldrer ab anticipació alguna còsa. *Predeterminar*.

Prediál. *adj.* Lo qui pertâny á possessió. *Predial*.

Prédica. *f.* Predicació. *Predicacion*. = La predicació de los herétges al pòble. *Prédica*.

Predicáble. *adj.* Lo que se pòt predicar. *Predicable*.

Predicació. *f.* El âcte y efècte de predicar. *Predicacion*.

Predicád, da. *p. p.* de predicar. *Predicado*, da.

Predicadéra. *f.* Cânas de predicar. *Deseo de predicar*.

Predicadéras. *f. pl.* El estíl, habilitât ô el mòdo de predicar. *Predicaderas*.

Predicador. *m.* El qui predica. *Predicador*. = El diâble predicador. V. Diâble. *El diablo predicador*.

Predicamént. *m.* Càda una de las clâsses á que se reduxen totas las còsas qui son sustância, cantidât, etc. *Predicamento*.

Predicamentâl. *adj.* Lo qui pertâny al predicamént. *Predicamental*.

Predicânt. *m.* El herétge qui predica alguna herègia. *Predicante*.

Predicar. *v. a.* Anunciar la parâula de Déu en públic. = Divulgar, publicar. = Reprènder de algú desfècte ô vici. = Arregañar. *Predicar*. = Eu desèrt: á los qui no vòlen escoltar. *En desierto*. = Á un mòrt: al qui fâ es sord á la correció ô avís que se li dona. *Tocar la lira d un sordo ô ladrar d la luna*.

Predicarse. *v. r.* Afirmarse ô negarse una còsa de âltra en la preposició llògica. *Predicarse*.

Predicât. *m.* Lo que se afirma ô néga del subjècte de una preposició llògica. *Predicado*.

Predicció. *f.* Auuncio, profecia, pronòstic. *Prediccion*.

Predilecció. *f.* Preferència de una persona á âltra en el amor. *Predileccion*.

Predilècto, ta. *adj.* Més amád que âltre. *Predilecto*, ta.

Prèdio. *m.* Possessió. *Predio*.

Predít, ta. *adj.* Lo dit de ântes. *Antedicho*, cha. = Anunciâd de ântes. *Predicho*, cha.

Predita. *f.* La enamorâda. *Dama*.

Predominació. *f.* Fôrsa, podèr dominânt. *Predominacion*.

Predominád, da. *p. p.* de predominar. *Predominado*, da.

Predominant. *p. a.* de predominar. *Predominante.*
Predominar. *v. a.* Tenir més força o poder. = Ser més alta una cosa que altra. = Prevalèixer uns humors del cos als altres. *Predominar.*
Predomini. *m.* Impèri, poder, superioridat. = Qualitat dels humors del cos humà qui prevalen als altres. *Predominio.*
Preescels. *sa. adj.* Illustre, sublime. *Preescelso, sa.*
Preexistència. *f.* Eczistència anterior. *Preexistència.*
Preexistènt. *p. a.* de preexistir. = *adj.* El qui eczistèix ántes de un altre. *Preexistente.*
Preexistir. *v. n.* Eczistir ántes. *Preexistir.*
Preeminència. *f.* Eczeució, preferència a los altres. *Preeminencia.*
Preeminènt. *adj.* Superior als altres, sublime. *Preeminente.*
Préfaci. *m.* Introducció, preàmbulo, pròleg. = Part de la missa. *Préfacio.*
Préfaciènt. *m.* Preàmbulo petit. *Préfacioncilla.*
Préfecte. *m.* Director, governador, president. = Títol de dignitat entre los autigs romans. *Préfecto.*
Prefectura. *f.* Càrreg, ofici o dignitat del préfecte. *Prefectura.*
Preferència. *f.* Ventatja que té una cosa sobre altra. *Preferencia.*
Preferènt. *p. a.* de preferir. El qui preferèix. *Preferente.*
Preferible. *adj.* Digne de ser preferid. *Preferible.*
Preferid. *da. p. p.* de preferir. *Preferido, da.*
Preferir. *v. a.* Donar la preferència. *Preferir.*
Preferirse. *v. r.* Oferirse voluntàriament para alguna empresa. *Preferirse.*
Prefiguració. *f.* Representació anterior: modèllo. *Prefiguración.*
Prefigurad. *da. p. p.* de prefigurar. *Prefigurado, da.*
Prefigurar. *v. a.* Fer el modèllo de una estàtua, etc. ántes de ferla. *Prefigurar.*
Préfinició. *f.* La acció de préfinir. *Préfinición.*
Préfinid. *da. p. p.* de préfinir. *Préfinido, da.*
Préfinir. *v. a.* Determinar temps, terme. *Préfinir.*
Préfulgènt. *adj.* Molt resplandènt. *Préfulgente.*
Pregad. *da. p. p.* de pregar. *Rogado, da.*
Pregar. *v. a.* Demanar, supplicar. *Rogar.* = ¡Preg a Déu! *Quiera Dios!*
Pregarias. *f. pl.* Súplicas. = Rogativas. *Pregarias* o *plegaria.*
Pregó. *m.* Bàndol, publicació a sò de tambor o de trompeta. *Pregon.* = Fer un pregó. *Echar un pregon.* = Dir lo que se deuria callar. *Dar dos*

cuartos al pregonero.
Pregonad. *da. p. p.* de pregonar. *Pregonado, da.*
Pregonador. *m.* El qui pregonar. *Pregonador.*
Pregonar. *v. a.* Publicar a sò de tambor o trompeta. = Descubrir lo que se deuria callar. *Pregonar.*
Pregoner. *m.* El oficial públic qui pregonar, en Mòll. *Pregonero.*
Pregoner. *ra. adj.* El qui publica lo que se ignorava. *Pregonero, ra.*
Pregunta. *f.* Demanda. = Questió, interrogació. *Pregunta.*
Preguntad. *da. p. p.* de preguntar. *Preguntado, da.*
Preguntador. *ra. m. f.* El qui pregunta. *Preguntador, ra.* = El molést en preguntar. *Preguntador, na.*
Preguntant. *p. a.* de preguntar. El qui pregunta. *Preguntante.*
Preguntar. *v. a.* Demanar, fer preguntas. *Preguntar.* = El nòm a un, com se anomena. *Pedirle su gracia.*
Prelacía. *f.* La dignitat de prelád. *Prelacia.*
Prelád. *m.* El superior eglesiástic, bisbe, abád, etc. = El superior de un convént. *Prelado.* = Prelád domèstic: eglesiástic de la familia del Pápa. *Prelado domèstico.*
Prelada. *f.* La superiora de convént de mónjas, abadessa, priora, etc. *Prelada.*
Preliminar. *adj.* Qui antecedeix a la matèria principal y qui servèix a esplicarla. *Preliminar.*
Preludi. *m.* Lo qui antecedeix, qui servèix de entrada, de preparació. = Comensament de un asunto, de un discurs, etc. *Preludio.*
Pre-mánibus. *adv. llati.* A mà, en sas mans o entre sas mans. *Pre-mánibus.*
Prelusió. *f.* Acció qui anuncia el objècte principal. *Prelusion.*
Prematur. *ra. adj.* Primerenc, qui vé ántes del temps regular. *Prematuro, ra.* = *cur.* La allòta qui no es arribada a la edat de admètrer macle. *Prematura.*
Premeditació. *f.* Reflexió de àntemano. *Premeditación.*
Premeditad. *da. p. p.* de premeditar. *Premeditado, da.*
Premeditadament. *adv.* Ab premeditació. *Premeditadamente.*
Premeditar. *v. a.* Reflexionar una cosa ántes de ferla. *Premeditar.*
Prémer. *v. a.* Apretar. *Apretar.* = Azetar. *Estrujar.* = Empèñer. *Empujar.*
Prémi. *m.* Mercè, recompensa, remuneració. *Premio.*

Premiàd, da. p. p. de premiar. *Premiado*, da.
Premiador, ra. m. f. El qui premia. *Premiador*, ra.
Premiar, v. a. Remunerar, donar prèmi. *Premiar*.
Premissa, f. Qualsevòl de las duas priméras preposicions del silogisme. Indici per ahont se vé en conexemént de alguna còsa. *Premisa*.
Premoció, f. Moció anterior qui inclina á algún effècte. *Premocion*.
Premorir, v. n. cur. Morir primer que áltre. *Premorir*.
Premòrt, ta. p. p. de premorir. *Premuerto*, ta.
Premúd, da. p. p. de prémer. *Apretado*, da. *Estrujado*, da. *Empujado*, da.
Premuda, f. El ácte y effècte de prémer. *Apreton*. *Estrujon*. *Empujon*. *Ab una premuda*: de una tiráda. *De un empujon*. *Ab una áltra premuda arribarém*. *Con otro ea llegarémos á la aldea*.
Premura, f. Apuro, opressió. *Premura*.
Prénda, f. Qualsevòl aláca de càsa. Lo que se dona en demostració de amistát, servici. *Objècte molt amád*. *Perfecció ò qualidat naturál de la ànima ò del còs*. *Prenda*. *Hòmo de préndas*: de estimació, de lluns, etc. *Hombre de prendas*.
Prendád, da. p. p. de prender. *Prendado*, da.
Prendadíssim, ma. sup. Molt prendáda. *Prendadísimo*, ma.
Prendar, v. n. Gofiar la estimació y voluntat de algú. *Prendar*.
Prendarse, v. r. Enamorarse, prènder afició. *Prendarse*.
Prènder, v. a. Acceptar, admètrer, ocupar, pillar, rèbrer, robar, etc. *Tomar ò coger*. *Bàrcas*. *Apresar*. *Barràca*, v. g. quánd plou. *Abarra-carse*. *En hònas págas*: á bé. *Tomar á bien*. *Cárta*: introduir-se. *Mezclarse*. *Es camí*. *Tomar el camino ò la rauta*. *Áltre camí para ferlo pèrder un als qui vau ab éll*. *Desmentir el camino*. *Color es fruyts*. *Pintar*: los réyms. *Emberar*. *Còva*: amagarsy ò arraconarsy. *Encovarse*. *Es cul en sas duus màns y anarsèn*. *Alzar velas ò tomar su alillo*. *De còr*: de memòria. *De coro*. *Es deunhle*: es tròt. *El trote*: anarsèn aviád. *Tomar el pendil*. *Ets atapins*: anarsèn. *Tomar el alillo*. *Á espèra*. *Tomar al fiado ò sobre tarja*. *Sa figa pes capóll*: enfadar-se. *Amostarse*. *Sas àrmas*: partít, pèu, còs. *Las armas*, partido, pié, cuerpo. *Despararse sas àrmas*. *Prender*. *Á málas págas*: á mál. *Tomar á mal*. *Mania á un*. *Tomar tema con uno*. *Mida*. *Medida*. *Lléngos ò veus*: informar-se. *Tomar lengua ò voz*. *Sa ploma*: posarse á es-

criurer. *Tomar la pluma*. *Puntar los licors*: comensar á pèrder-se. *Apuntarse*. *Per ríurer sas còsas*. *Tomar de burlas*. *Un relòrs*: menjar. *Dar un remiendo á la vida*. *Es sòl*: assolèar-se. *Tomar el sol*. *Tufo*. *Atufarse*. *Vici llèfia*, parèt, etc.: pèrder sa direcció. *Combarse ò ladearse*. *El vici de dir ò fer alguna còsa*: es costúms de... *Tomar el chorrillo de hacer*, etc. *Sa voláda mossa ála*: es pont. *Poner los puntos muy altos*. *Mosca*: enfado. *Tomar cabra ò cabrito*. *Muntàfia*. *Amontarse*. *Llargas màns*: mossa llibertát. *Tomar ensanchus ò ensanches*.
Prènder de fogó: no despararse una àrma: fer figa. *Dar higa*. *No lograr lo que se intentàva*. *Volar golondrino ò salir la galga capada*. *Sa pòrta ò el portànte*: anarsèn. *Tomar la puerta ò el portante*. *La vida perxànga*: no fer res. *Holgazanear*: acaptar per no fer feyna. *Guilbnear*. *Sas uncions per mál frances*. *Tamar las unciones ò la manta*. *Una còsa per áltra*. *Trocar los frenos*. *Sas séuas midas bé*. *Atar bien su dedo*. *En sas duus màns una còsa*: ab molt de gust. *Tomarla con un canto d pechos*. *Per cucú*: no refuar res. *Hacer d pluma y d pelo*. *Sas còsas en catxàssa*. *No matar el ganado*. *El estil elevád*. *Tomar el estilo elevado ò calzar el coturno*. *Molt de gust en una còsa*. *Saborearse*. *Malicia una llàga*. *Enconarse*. *Pòrt un bàrco ò posarse á llòc segur los hòmos*. *Tomar puerto*. *Ràbia*: enfurir-se. *Tomarse de la cólera*. *El àyre*, vent. *Tomar el aire*, viento. *La fresca*. *Tomar el fresco*. *Sagrát*: retirar-se á la iglesia. *Tomar sagrado*. *Llissó*. *Tomar licion*. *Tabàc*. *Tomar tabaco*. *El trabáy*, la mortificació de... *Tomar el trabajo*, la mortificación de... *Es ràve pe sas fuyas*: sas còsas al revés. *Tomar el rabano por las hojas*. *Pren aquèxa y torna per una áltra*. *Toma esa y vuelve por otra*.

Prenoció, f. Conexemént anterior. *Prenocion*.
Prenotád, da. p. p. de prenotar. *Prenotado*, da.
Prenotar, v. a. Notar de àntemàuo. *Prenotar*.
Prénsa, f. Màquina para apretar, àllisar, donar llastre, estampar. *Prensa*. *De fer formátge*. *Entremiso*. *Donar á la prénsa*: fer estampar. *Dar á la prensa*. *Estar en prénsa*: estar fènt una còsa. *Estar con las manos en la masa*.
Prensád, da. p. p. de prensar. *Prensado*, da.
Prensáda, f. Lo que se prénsa ò se há prensád en una vegáda. *Prensadura*.
Prensador, ra. m. f. El qui prénsa. *Prensador*, ra.
Prensar, v. a. Apretar ab sa prénsa. *Prensar*.
Prensar sa máfaga: jèurer molt. *Pisar el sapo*.
Prensát, m. El vi que se há trèt de sa mòlla de

réyms. *Torcedura*.

Prenunciád, da. *p. p.* de *prenunciar*. *Prenunciado, da.*

Prenunciar. *v. a.* Anunciar, pronosticar. *Prenunciar.*

Prepuncio. *m.* Anuncio, senál de una còsa futura. *Prepuncio.*

Preñád, da. *adj.* Carregád, ple. = Lo qui inclòu alguna còsa qui no se demòstra. *Preñado, da.* = La famélla en cinta. *Preñada.*

Preñát. *m.* El estát de la famélla en cinta y el témps que dura. *Preñado.*

Preñès. *V.* Preñát. = Dificultat inclòsa en una còsa qui de algùn mòdo lo dona á conèxer. *Preñez.*

Preñys. *adv.* *V.* Preñát. *Preñado, da.*

Preocupació. *f.* La acció de apoderarse de alguna còsa de àntemàno. = La priméra impressió que fà una còsa en el ànimo de un mòdo que no li permet admètrer àltras espècies. *Preocupacion.*

Preocupád, da. *p. p.* de *preocupar*. *Preocupado, da.*

Preocupadíssim, ma. *sup.* Molt preocupáds. *Preocupadísimo, ma.*

Preocupadíssimamént. *adv. sup.* Ab molta preocupació. *Preocupadíssimamente.*

Preocupar. *v. a.* Ocupar àntes. = Prevenir ab anticipació el ànimo de algú. *Preocupar.*

Preordinació. *f.* Disposició de la voluntát de Déu ab que ab ètèrno determiná totas las còsas paraque tenguéssan efecte á son témps. *Preordinacion.*

Preordinád, da. *p. p.* de *preordinar*. *Preordinado, da.*

Preordinar. *v. a.* Dispòndrer Déu ab ètèrno que totas sas còsas tenguéssan efecte á son témps. *Preordinar.*

Preparació. *f.* Disposició, prevenció, el àcte de preparar, se. *Preparacion.*

Preparád, da. *p. p.* de *preparar*, se. *Preparado, da.*

Preparador, ra. *m. f.* El qui prepára. *Preparador, ra.*

Preparamént. *m.* *V.* Preparació. *Preparamento y preparamiento.*

Preparar. *v. a.* Apareyar, dispòndrer, prevenir. *Preparar.*

Prepararse. *v. r.* Apareyarse, dispòndrerse, prevenirse. *Prepararse.*

Preparatíu. *m.* Prevenció, la còsa preparáda. *Preparativo.*

Preparatíu, va. *adj.* Lo qui prepára. *Preparativo, va.*

Preparatòri, ria. *adj.* Lo qui prepára. *Preparatorio, ria.*

Preparatòriamént. *adj.* Ab prèvia preparació. *Preparatoriamente.*

Preponderància. *f.* El major pes de una còsa respècte de àltra. *Preponderancia.*

Preponderar. *v. n.* Pésar més una còsa respècte de àltra. *Preponderar.*

Preposád, da. *p. p.* de *preposar*. *Prepuesto, ta.*

Preposar. *v. a.* Preferir, estimar més. *Preponer.*

Preposició. *f.* Pàrt indeclináble de la oració. *Preposicion.*

Prepòsit. *m.* Superior de alguna comunidat, junta ó comissió. *Prepósito.*

Prepositíu, va. *adj.* Qui servèix per estar posád àntes ó al principi de una paràula. *Prepositivo, va.*

Prepositura. *f.* Dignidat y empléyo del propòsit. *Prepositura.*

Preposteració. *f.* Trastòrn del orde. *Preposteracion.*

Preposterád, da. *p. p.* de *preposterar*. *Preposterado, da.*

Preposterar. *v. a.* Trastornar el orde. *Preposterar.*

Prepotència. *f.* Potència superior. *Prepotencia.*

Prepotént. *adj.* Molt poderós. *Prepotente.*

Prepuci. *m.* La pell qui cubrèix es cap del membre viril. *Prepucio.*

Prerogativa. *f.* Eczenció, gràcia, privilegi. *Prerogativa.*

Pres, sa. *p. p.* de *prènder*. *Tomado, da.* = Per la justícia. *Preso, sa.* = Bàrco. *Apresado, da.* = Pres y penjád: al instant, sense dilació. *Dicho y hecho ó aquí te cojo y aquí te mato.*

Pres. *f.* El àcte y efecte de *prènder*. *Presa.* = De bròu, castèll, ciutat, etc. *Toma ó presa.* = Fer presa: *prènder alguna còsa.* *Hacer presa.*

Presbiterát. *m.* La dignidat, ofici, el orde de sacerdot. *Presbiterado y presbiterato.*

Presbiterál. *adj.* Sacerdotál. *Presbiteral.*

Presbitèri. *m.* El plá del altar major. *Presbiterio.*

Presbiterià, na. *adj.* Protestánt de Inglatèrra qui no regonèix la autoridat episcopál. *Presbiteriano, na.*

Presbítero. *m.* Sacerdot. *Presbítero.*

Presciència. *f.* Conexemént de lo futur. *Presciencia.*

Prescindible. *adj.* De qui se pòt prescindir. *Prescindible.*

Prescindir. *v. a.* Dividir, separar. = Separar ab lo entenimént. *Prescindir.*

Prescripció. *f.* El àcte y efecte de *prescriure*. = *cur.* Mòdo de adquirir el domini de una còsa per la pacífica possessió de élla durant cèr témps determinád per las llèys. *Prescripcion.*

Prescriptible. *adj.* Lo qui se pôt prescriur. *Prescriptible.*

Prescrit, *ta. p. p.* de prescriur. *Prescrito, ta.*

Prescriur. *v. a.* Ordeñar, manar, donar lléys. = Adquirir dret de prescripció. *Prescribir.*

Presència. *f.* La assistència personál. = Disposició, trassa del cós. = La actual memòria ò recordança de una espècie. *Presencia.* = De Déu: consideració que se está devánt ell y que ven totas las nôstras opèraciones. *De Dios.* = De ánimo: costància, firmeza. *De ánimo.* = De esperit: tranquilidat de la ànima. *De espíritu.*

Presencial. *adj.* Lo qui pertáñy á presència. *Presencial.*

Presencialment. *adv.* En persona, personalment. *Presencialmente.*

Présent. *m.* Regálo que se fà de alguna còsa. *Presente.* = El que se fà per las fèstas de Nadál. *Aginaldo.* = Que se fà á novia. *Redoma.* = Que se fà al qui fà fèsta. *Cuelgua.* = Que se fà al que diu missa nôva. *Ofrenda.* = Fer un présent al qui fà fèsta. *Colgarle.*

Présent. *adj.* Lo qui está á la vista. = El qui se trôba en persona en un llòc. = Un de los témps del vèrb. *Presente.* = Al présent. *adv.* Àre. *Al presente.* = Per los presents: per aquést instant. *Por las presentes.* = Fer présent: manifestar. *Hacer presente.* = Tenir présent: recordarse bé de una còsa. *Tener presente.*

Presentació. *f.* El àcte y efècte de presentar. = Propòsta de subjècte para bènèfici, etc. = La fèsta que celèhra la Iglesia de la Presentació de Maria santíssima al tèmple. *Presentacion.*

Presentad, *da. p. p.* de presentar. *Presentado, da.*

Presentad. *adj.* El teòleg en algunas religions qui há acabád sa carréra y espéra el gráu de màstre. *Presentado.* = De pùlpit: el predicador qui há acabád sa carréra. *De pùlpito.*

Presentador, *ra. m. f.* El qui presenta para algún bènèfici. *Presentador, ra ò presentero, ra.*

Presentar. *v. a.* Manifestar, posar á la vista. = Ofèrir. = Proposar para algún bènèfici. *Presentar.*

Presentarse. *v. r.* Comparèxer, posarse á la vista, sortir en públic. *Presentarse.* = Se pôt presentar ahònt se vuya ò al réy: ser molt hò un vi. *Poder arder en un candil.*

Presentàya y ant. presentàlla. *f.* Figura de cera, de plàta, cròssa, bena, etc. que se oferèix á Déu y á los sànts y se pénjan á capèlla, etc. *Presentalla.*

Presentiòt. *m.* Regálo petit. *Presentillo.*

Présentment. *adv.* Al présent. *Presentemente.*

Presentid, *da. p. p.* sentir. *Presentido, da.*

Presentiment. *m.* Movimènt interior qui avisa.

Presentimiento.

Presentir. *v. a.* Conjecturar, presumir, prevèurer. *Presentir.*

Preservació. *f.* El àcte y efècte de preservar y de ser preservád. *Preservacion.*

Preservád, *da. p. p.* de preservar, se. *Preservado, da.*

Preservador, *ra. m. f.* El qui presérva. *Preservador, ra.*

Preservar. *v. a.* Evitar que una còsa cáyga en perill ò dány. *Preservar.*

Preservarse. *v. a.* Alliberarse de perill ò dány. *Preservarse.*

Preservatiu. *m.* Lo qui presérva. *Preservativo.*

Preservatiu, *va. adj.* Lo qui presérva. *Preservativo, va.*

Preservativament. *adv.* Ab preservació. *Preservativamente.*

Presidári. *m.* El condemnád á presidir. *Presidario.*

Presidència. *f.* El àcte y efècte de presidir. *Presidencia.*

Président. *m.* El qui presidèix. *Presidente.*

Presidi. *m.* Llòc destinád para càstig de los delinquents. = El matèix càstig. = La gornició de soldats qui custodían un puèsto y el matèix puèsto. *Presidio.*

Presidid, *da. p. p.* de presidir. *Presidido, da.*

Presidir. *v. a.* Tenir el primer puèsto en juntas, etc. *Presidir.*

Presioner. *m.* El soldát pres del inimig. = El qui está còm á catíu de un afècte ò de una passió.

Prisionero, ra.

Presó. *f.* Càsa pública ahònt se asseguran los delinquents. *Cárcel.* = Gàstos de sa presó: lo que pàgan los qui surten de élla. *Carcelage.* = Posar á sa presó. *Meter en la cárcel, encarcelar,* y en estil familiar. *Meter en casa de tia.*

Préssa. *f.* Agilitat, atropèllement, prontitut. *Prisa ò priesa.* = À tota préssa. *A toda prisa.* = De préssa. *De prisa.* = Donar y donarse préssa. *Dar ò darse prisa.* = Tenir molta préssa una còsa: molt de despátz ò molta feyna un menestrál. *Tener prisa.*

Pressági. *m.* Anuncio, señal ò signe. *Presagio.*

Pressagiád, *da. p. p.* de pressagiar. *Presagiado, da.*

Pressagiar. *v. a.* Anunciar, pronosticar. *Presagiar.*

Présseg. *m.* Fruyta. *Persigo.*

Presseguer. *m.* Àbre. *Persigo.*

Pressió. *f.* La acció de prémer segòns los filosòfs. *Presion.*

Prést. *adv.* Prònte, dins pòc témps. *Presto.*

Prestar. *v. n.* Péssar, *v. g.* lo que se du. *Apesgar.* = Mássar. *Agobiar.*

Préste. *m.* El sacerdot qui dia lo ofici ò fà la càpa. *Preste.*

Préste-Juán. m. Títol del emperador de los abissinos, qui en sa séua lléngo vòl dir réy. *Preste-Juan.*

Prestesa. f. Agilitat, diligència, prontitud. *Presteza.*

Prestigi. m. Apariència, engany, illussió. *Prestigio.*

Prestigiador, ra. m. f. El qui engana ab jòcs de màns ò ab fàlsas prediccions. *Prestigiador, ra.*

Prestigiar. v. a. Enganar ab prestigis. *Prestigiar.*

Presumible. adj. Lo que se pòt presumir. *Presumible.*

Presumid, da. p. p. de presumir. *Presumido, da, ò presunto, ta.*

Presumid, da. adj. Altu, supèrbo, vâ. *Presumido, da.*

Presumidèt, ta. adj. Diminutiu de presumid. *Presumidico, ca, illo, lla, ito, ta.*

Presumir. v. a. Conjecturar, sospitar. = *v. n.* Fer demasiad aprèci de sí matéix, ser vâ. *Presumir.*

Presunció. f. Conjectura, sospita. = Orgüllo, supèrbia. = *cur.* La sospita qui originada de los autos ajuda al jutge en la formació del judici. *Presuncion.* = De dret y de fèt: la sospita fundada en tals conjecturas, que sobre ellas estableix sa lléy lo que se deu observar, y de ella no se admèt probansa. *De derecho y hecho.* = De hòmo ò de jutge: sospita qui de si no fâ plena probansa. *De hombre ò de juez.* = De lléy ò de sòl dret: la sospita fundada en conjecturas legals. *De ley ò de solo derecho.* = Violenta: la sospita fundada en conjecturas tan vehemènts que no dexan rahó de dubtar. *Violenta.*

Presunta. f. Presunció. *Presunta.*

Presuntamént. adv. Ab presunció. *Presuntamente.*

Presuntiu, va. adj. Lo que se pòt presumir. *Presuntivo, va.*

Presuntivamént. adv. Ab presunció. *Presuntivamente.*

Presuntuós, sa. adj. V. Presumid. *adj. Presuntuoso, sa.*

Presuntuosamént. adv. Ab altivès, orgüllo, etc. *Presuntuosamente.*

Presuntuosidat. f. Presunció. *Presuntuosidad.*

Presuntuosíssim, ma. sup. Molt presumida. *Presuntuosísimo, ma.*

Presuntuosíssimamént. adv. sup. Ab molta presunció. *Presuntuosísimamente.*

Pressuposad, da. p. p. de pressuposar. *Presupuesto, ta.*

Pressuposar. v. a. Donar per suposada una còsa. *Presuponer.*

Pressuposició. f. El àcte y el ècte pressuposar. = Càusa, motiu, pretèsto de fer alguna còsa. *Pre-*

suposicion ò presupuesto.

Pretendènt. p. a. de pretenir. *Pretendiente.*

Pretendènt, ta. adj. El qui pretén ò aspira a alguna còsa. *Pretendiente, ta.*

Pretengud, da. p. p. de pretenir alguna còsa. *Pretendido, da.*

Preteur. v. a. Procurar, sollicitar alguna còsa. *Pretender.* = Estufarse. *Pavonearse.*

Pretensió. f. Sollicitut para lograr una còsa. = Competència. = Designi. *Pretension.*

Preterició. f. Figura retòrica ab que el orador fingèix que no diu ò no vòl dir lo que està dient. *Pretericion.* = *cur.* Omisió del qui tenint fys no fâ menció de élls en el testamént. *Pretericion.*

Preterir. v. a. cur. Déxar de fer herèus en el testamént a los fys. *Preterir.*

Prèterit. m. El tèmps del verb qui significa lo passad. *Préterito.*

Prèterit, ta. adj. Lo qui já há passad. *Préterito, ta.*

Praternatural. adj. Lo qui no es natural ò està fòre del estat que naturalmènt li correspón. *Praternatural.*

Praternaturalisad, da. p. p. de preternaturalisar. *Praternaturalizado, da.*

Praternaturalisar. v. a. Trèurer una còsa del seu estat natural, trastornar el orde de las còsas. *Praternaturalizar.*

Praternaturalmènt. adv. De un mòdo sobrenatural. *Praternaturalmente.*

Prèsta. f. Vestit de púrpura brodád de los antigs româns. *Pretexta.*

Pretestad, da. p. p. de pretestar. *Pretextado, da.*

Pretestar. v. a. Servirse de pretèstos. *Pretextar.*

Prèsto. m. Càusa, motiu, excusa, rahó apparent. *Pretexto.* = Allegar pretèstos. *Pretextar.*

Pretor. m. Governador entre los antigs româns. *Pretor.*

Prètòri. m. Llòc abónt el pretor feya justícia. *Pretorio.* = *adj.* Lo que pertáñy a pretor. *Pretorio, ria.*

Pretoria. f. Càrreg, ofici, dignidat del pretor. *Pretoria.*

Pretoriá, na. adj. Lo que pertáñy al pretor. *Pretoriano, na.* = Pretoriâns. *m. pl.* Soldats de la guàrdia dels emperadors româns. *Pretorianos.*

Pretoriál. adj. Lo que pertáñy al pretor. *Pretorial.*

Pretorièuse. adj. Pretoriál. *Pretoriense.*

Pretura. f. V. Pretoria. *Pretura.*

Prèu. m. Estimació, valor de las còsas. = Paga, salari, sou. *Precio.* = Deicóurer en forn. *Hornaque.* = A qualsevòl prèu, v. g. compra la còsa. *A cualquier precio ò de haldas ò de mangas.*

Prevalescud, da. p. p. de prevalèxer. *Prevalecido, da.*

Prevalèxer. v. n. Avantatjar-se, porèr més, ser superior. *Prevalecer.*
Prevaricació. f. El acte y efecte del prevaricar, se. *Prevaricacion.*
Prevaricad, da. p. p. de prevaricar, se. *Prevaricado, da.*
Prevaricador, ra. m. f. el qui prevarica. *Prevaricador, ra.*
Prevaricar. v. n. Faltar á la fe, paràula, confiansa, á la obligació. *Prevaricar.*
Prevaricarse. v. r. Faltar á la seua obligació. *Prevaricarse.*
Prevericát. m. Fálta de missèr ò procurador á la fidelidat. *Prevaricato.*
Prevenció. f. Preparació de lo que se há de fer ò dir. = Provisió de manteniménts. = Conexemént anticipad del jutge en una causa qui portá pertàñer á vários. = Avis, advertència. = La guárdia del corte qui zela el orde de la trópa. *Prevencion.*
Prevençul, da. p. p. de prevenir. *Prevenido, da.*
Prevenir. v. a. Apareyar, dispòndrer, preparar. = Advertir, avisar, etc. *Prevenir.*
Prevenirse. v. r. Apareyarse, prepararse. *Prevenirse.*
Prevençul, da. p. p. de prevenir, se. *Prevenido, da.*
Prevere. m. Sacerdòt. *Presbítero.*
Prevéurer. v. a. Conèxer, conjecturar de àntemàno. *Prever ò barruntar.* = Es perill. *El peligro ò oler el poste.*
Prèvio, via. adj. Lo qui precedèix. *Previo, via.*
Previsió. f. Conexemént, judici de lo futúr y la precaució de éll. *Prevision.*
Previsor, ra. m. f. El qui prevèn. *Previsor, ra.*
Previst, ta. p. p. de prévéurer. *Previsto, ta.*
Priapéya. f. Poéma deshonest qui tractáva de las còsas del fingid déu Priapo. *Priapeya.*
Priapisme. m. Certa malaltia. *Priapismo.*
Prim, ma. adj. Dèbil, flac, no gruxad, sutil. = Agúcl, ingenios. = Escàs, pòc. = Terréno de poca sustància. *Delgado, da.* = Còm un jonc: molt prim. *Delgado como un junco.* = Estar prim: perillós de caurer. *Estar caedizo.* = Filar prim: discòrrer ab sutilesa. *Hilar delgado.* = Venir: faltar pòc á... *Faltar poco d...*
Prima. f. Las tres priméras hòras del matí en que los antigs romàns dividían el dia ò pàrt de la nit desde las vuyt fins á las onze. = Una de las hòras canònicas. = La còrda més prima de los instruménts músics de còrdas. *Prima.*
Primacia. f. Preeminència, primer llòc, superioridat que una còsa té sobre una àltra. *Primacia.*
Primaciál. adj. Lo que pertàñy al primát. *Primacial.*

Primád. m. Prelad qui té jurisdicció sobre los arcabisbes. *Primado.*
Primál. adj. Assèll ò cabrit de un àñy. *Primal.*
Primamént. adv. En perfecció. *Primamente.*
Primári, ria. adj. Primer, principál. *Primario, ria.*
Primària. f. La calidat de lo prim de una còsa. *Delgadeza.*
Primát. m. La dignidat ò jurisdicció del primát. *Primado.*
Primavéra. f. La estació del témps desde 21 de màrs fins á 21 de jufy. = El témps en que una còsa està en son major vigor y fòrsa. *Primavera.*
Primer. adv. En primer llòc, al principi. *Primer.* = Primer que. *Primer que.* = Primer morir que confessar: axò es dir una còsa. *Primer mdrtur que confesor.* = Primer en capolarán que no feré tál còsa. *Quiero que me emplumen que no haré tal cosa.* = Primer morir que fer vileza. *Comer arena dntes que hacer vileza.* = Primer dexaré de ser lo que som, que no feré tál còsa. *Primer me borraré el nombre que tengo que no haré tal cosa.* = Primer es sa pèl que no sa ròba. *Primer es la carne que la camisa.* = Primer moriré que no li demanaré res. *Antes pegaré la boca d la pared que pedirle nada.*
Primer, ra. adj. Lo qui precedèix á àltra còsa en llòc, orde ò témps. = El principál en dignidat. = Antig. *Primer, ra.* = El qui primer comensa una còsa. *Inceptor, ra.* = Sa priméra hòna que hé fèta vuy: lo que se dia quánd un té desgràcia, v. g. de ròmprer un plát. *La primera, y esa en tierra.* = De priméras: en àltre témps. *Primer.* = Per priméras: desde luégo. *De buenas d primeras.* = No es sa priméra que há fèta. *No es la primera zorra que ha desollado.*
Priméra. f. Jòc de càrtas. *Primera.*
Priméramént. adv. En primer llòc. *Primeramente.*
Primerènc, ca. adj. Lo qui es ò vé primer que àltre. = Lo qui néix ò se cria primer. = Lo qui madura àntes del témps ordinári. *Primerizo, za.* Parlánt de lo qui es ò vé primer que àltre. *Temprano, na ò temprano, ra.* = Àbre qui fà el frayt més prést que los àltres. *Tempranal.*
Primería. f. V. Primacia. *Primeria.* = Á la priméria. *adv.* Al principi, en àltre témps. *De primeras.*
Primèt, ta. adj. Molt prim. *Delgadito, ta.*
Primeter, ra. adj. El qui fà sas cosas en perfecció ò en primor. *Primoroso, sa.*
Primetjar. v. n. Havery pòc de una còsa. *Escacear.*
Primetzer. m. El cantor per ofici en las iglesias. *Primicerio.*
Primetxòl, la. adj. Primèts. *Delgadito, ta.*

Primicia. *f.* El fruyt primer de qualsevól còsa. = Los primers fruyts que se ofereixen á Déu. *Primicia.* = La que ténen los rectors, etc. *Temporalidades.*

Primissim, *ma. sup. Delgadísimo, ma.* = Molt primorós. *Primísimo, ma.*

Primitiu, *va. adj.* Lo qui es primer en la sèua línea: lo qui no se deriva de àltre. *Primitivo, va.*

Primogènit, *ta. adj.* El qui néix el primer. *Primogénito, ta* ò *primigenio, na.*

Primogenitura. *f.* El dret y prerogativa del primogènit. *Primogenitura.*

Primòprimus. *m. llatí.* Movimént indeliberád. *Primoprimus.*

Primor. *m.* Destresa, habilitat en dir ò fer sas còsas. = El matéix artifici y hermosura de la còsa fèta ab perfecció. *Primor.*

Primordiál. *adj.* Se diu del principi fundamèntal ò primer de qualsevól còsa. *Primordial.*

Primorós, *sa. adj.* Escellènt, perfèt, béufèt. = El qui diu ò fa sas còsas ab perfecció. *Primoroso, sa.*

Primorosamént. *adv.* Ab primor. *Primorosamente.*

Primorosíssim, *ma. sup.* Molt primorosos. *Primorosísimo, ma.*

Primorosíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de primor. *Primorosísimamente.*

Princesa, *f.* Fiya, dòna de príncipe ò la qui té algú principát. *Princesa.*

Principál. *adj.* Lo més consideráble, lo més important. = Distingí per el sèu nexemént, dignidat, etc. = Fundamèntal, essenciál per oposició á accessòri. = Capitál de una suma, censál, etc. *Principal.*

Principál. *m.* El cuérpo de guàrdia que hey há ordinàriamént en el céntro de una plàssa de àrmas. *Principal.*

Principaliad. *f.* La calidat de principál. *Principalidad.*

Principalíssim, *ma. sup.* Molt principál. *Principalísimo, ma.*

Principalíssimamént. *adv. sup.* *Principalísimamente.*

Principálmént. *adv.* Majormént, sobretót. *Principalmente.*

Principát. *m.* Dignidat de príncipe, autoridat del qui govèrna, la sèua jurisdicció y el territòri. *Principado.*

Príncipe. *m.* Cáp de alguna orde ò sècta. = El primer, el més escellènt, el superior en alguna còsa. = El sobérano. = El fuy major de réy. = Títol que donau los réys. = Qualsevól grànde de nu réyno. *Príncipe.* = De Asturias: el fuy major del réy de Espàña. *De Asturias.* = Del Bra-

sil: el fuy major del réy de Portugal. *Del Brasil.* = De Gàles: el fuy major del réy de Inglatèrra. *De Gales.* = De la sàng: el qui es de la familia reyál de Frànsa. *De la sangre.*

Principi. *m.* Càusa, comensamént, fonamént, origen de una còsa. = Aguiat á demés del bàllit. Qualsevól còsa de las qui entran en la composició de un còs. *Principio.* = Principi més: el aguiat extraordinàri que en alguns dias ténen los religiosos. *Platillo, antipodia, y antipodio.*

Principiád, *da. p. p.* de principiar. *Principiado, da.*

Principiador, *ra. m. f.* El qui principia. *Principiador, ra.*

Principiánt. *p. a.* de principiar. = *adj.* El qui comensa aprènder alguna còsa. *Principiante.*

Principiar. *v. a.* Comensar. *Principiar.*

Prior. *m.* Superior en algunas religions. = Dignidad eglesiástica en algunas collegiàtas y catedràs. = El cáp en consulat. *Prior.*

Priora. *f.* La superiora en alguns convents de mónjas. *Priora y priora.*

Priorál. *adj.* Lo qui pertàny á prior. *Prioral.*

Priorat. *m.* Dignidat, empléyo, ofici de prior ò de priora, el témps que dura el empléyo y el districte de la sèua jurisdicció. *Priorato.*

Prioridat. *f.* Anterioridat de una còsa á àltra en témps y en orde. *Prioridad.*

Priscilianisme. *m.* La heregia de Prisciliàno. *Priscilianismo.*

Priscilianista y Priscilià, *na. adj.* *Prisciliano, na* ò *priscilianista.*

Prisma. *m.* Figura geomètrica. = Péssa de vidre en forma de prisma. *Prisma.*

Prismàtic, *ca. adj.* Lo qui té forma de prisma. *Prismático, ca.*

Pristino, *na. adj.* Antíg, primer, primitiu. *Pristino, na.*

Privació. *f.* El acte de separar á algú de alguna còsa ò puést, etc. y de prohibir. = La ausència del bé que se desitja. = Fálta de una còsa. *Privacion.*

Privád, *da. p. p.* de privar. *Privado, da.*

Privád. *m.* El qui es afavoríd de algú sobérano. *Privado.*

Privádamént. *adv.* En particular, familiarmént. *Privadamente.*

Privador, *ra. m. f.* El qui merèix ser privád. *Digno, na de privacion.*

Privar. *v. a.* Llévar, prohibir. *Privar.*

Privarse. *v. r.* Abstenirse voluntàriamént de alguna còsa gustosa ò interessánt. *Privarse.*

Privatíu, *va. adj.* Lo qui càusa privació. = Pròpi y particular. *Privativo, va.*

Privativament. *adv.* Ab exclusió. = Singularment. *Privativamente.*

Privilègi. *m.* Excepció, immunitat, prerogativa.

Privilegio. = Del cànon: el que gosan los egle-siàstics. *Del cànon.* = Del tòr: el que ténen los egle-siàstics de ser judicads per tribunál egle-siàstic. *Del fuero.* = Favorable: el qui afavorèix al privilegiad sense perjuy de àltri. *Favora-ble.* = Graciós: el que se concedèix sense atén-drer als mèrits. *Gracioso.* = Locâl: el que se con-cedèix a llòc determinad. *Local.* = Odiós: el qui perjudica a tercer. *Odioso.* = Personâl: el que se concedèix a un y no passa als successors. *Per-sonal.* = Reyâl: el que se concedèix al empleyo y no al empleyad. *Real.* = Remuneratòri: el que se concedèix atenent al mèrit. *Remuneratorio.*

Privilegiad, *da. p. p.* de privilegiar. *Privilegia-do, da.*

Privilegiar. *v. a.* Concedir privilègi. *Privilegiar.*

Privilegiatiu, *va. adj.* Lo qui inclou privilègi. *Privilegiativo, va.*

Prò. *m.* Favor, profit. *Pro.* = En prò: en favor. *En pro.* = En prò y en còtra: en favor y al contrari. *En pro y en contra.*

Proa. *f.* La part de devant de una embarcació. *Proa.* = Posar sa proa demunt un: sa mira. *Po-ner la proa.*

Probabilitat. *f.* Veressimilitut. *Probabilidad.*

Probabiliorisme. *m.* La sentència de los qui en matèria morâl defensen que se hà de seguir la opinió més probable. *Probabiliorismo.*

Probabiliorista. *m.* El qui seguèix el probabilio-risme. *Probabiliorista.*

Probable. *adj.* Lo que se pòt provar. = Lo qui se funda en rahó prudent. *Probable.*

Probablement. *adv.* Probablemente.

Probidat. *f.* Bonlat, honradès, rectitut. *Probidad.*

Problèma. *m.* Preposició, qüestió qui se pòt de-fensar en prò y en còtra. = La propòsta que se fà de investigar alguna veritat desconeguda. *Problema.*

Problemàtic, *ca. adj.* Dubtós, disputable. *Proble-mático, ca.*

Problemàticament. *adv.* Ab rahons per una part y àltra. *Problemáticamente.*

Procacitat. *f.* Atreviment, desvergonya, insolència. *Procacidad.*

Procàs. *adj.* Atrevíd, desvergofid, insolent. *Pro-cas.*

Procedent. *p. a.* de proceir. = *adj.* Lo qui procedèix. *Procedente.*

Proceíd, *da. p. p.* de proceir. *Procedido, da.*

Proceiment. *m.* El acte y efecte de proceir. = Mòdo de portarse. *Procedimiento.*

Proceir. *v. n.* Seguir unas còsas derrera de àltras.

= Originarse. = *v. a.* Obrar bé ò mal. = Engen-rar el Pare Etern a son Fill y amàntse el Pare y el Fill produir al Esperit Sant. *Proceder.* = Continuar lo comensad. *Proceder.*

Proceir. *m.* Mòdo de vida. *Proceder.*

Proceleusmàtic. *m.* Pèu de vèrs de quàtre síllabas brèus. *Proceleusmatico.*

Prócer. *adj.* Eminent, grànde, señor. *Prócer.*

Proceridat. *f.* Eminència, elevació. *Proceridad.*

Procés. *m.* Instància, el agregat de autos y demés escripturas de una càusa. = Plét, demanda en justícia. *Proceso.*

Processad, *da. p. p.* de processar. *Procesado, da.*

Processar. *v. a.* Formar processos. *Procesar.*

Processió. *f.* El acte y efecte de originarse una cò-sa de àltra. = La acció ab qui el Pare Etern en-génra al Fill y ab que sas duas divinas personas produexen al Esperit Sant. *Procesion.*

Processionâl. *adj.* Lo qui pertàny a la processió ò a la processó. *Procesional.*

Processionâlmént. *adv.* Procesionalmente.

Processó. *f.* El acte religiós de anar ab orde inol-tas personas egle-siàstics y seculars de una part y àltra duhent alguna figura ò reliquia de sant. = El agregat de personas qui van seguint unas a las àltras. *Procesion.* = En processó. *Procesio-nalmente.*

Proció. *f.* Una estrèlla. *Procion.*

Proclàma. *f.* Notificació pública. *Proclama.*

Proclamació. *f.* Publicació de algún bánd ò lléy. = Alabansa pública y comuna. *Proclamacion.*

Proclamad, *da. p. p.* de proclamar. *Proclama-do, da.*

Proclamador, *ra. m. f.* El qui proclàma. *Pro-clamador, ra.*

Proclamar. *v. a.* Anunciar al públic en àlta veu, publicar. *Proclamar.*

Proclive. *adj.* Inclinaad, penjant, ròst. *Proclive.*

Proclividat. *f.* Inclinació. *Proclividad.*

Procònsul. *m.* Governador de provincia ò generâl extraordinari de eczèrcit dels antigs romans. *Procónsul.*

Proconsular. *adj.* Lo qui pertàny al procònsul. *Proconsular.*

Proconsulat. *m.* Dignidat del procònsul y el tèmps que duràva. *Proconsulado.*

Procreació. *f.* Generació, producció. *Procreacion.*

Procread, *da. p. p.* de procrear. *Procreado, da.*

Procreador, *ra. m. f.* El qui procrea. *Procrea-dor, ra.*

Procrear. *v. a.* Engenrar, produir, multiplicar al-guna càsta. *Procrear.*

Pròcim. *m.* V. Prohisme. *Prójimo.*

Pròxim, ma. *adj.* Pròp. *Pròxim*, ma.
Pròximament. *adv.* Recèntmènt, últimamènt. *Pròximamente* ò *pròximamente*.
Proximidat. *f.* Vesiudat. *Proximidad*.
Proconisme. *m.* Error de cronologia. *Proconismo*.
Procura. *f.* Comissió, podèr que un dona á àltre paraque en nòm seu fassa alguna còsa. *Procura*.
 =La oficina del procurador. *Procuraduria*.
Procuració. *f.* V. *Procura*. =El àcte y efècte de procurar. =Empléyo y ofici de procurador. =Contribució que pàgan las iglesias als visitadors. *Procuracion*.
Procurad, da. *p. p.* de procurar. *Procurado*, da.
Procurador, ra. *m. f.* El qui procura. *Procurador*, ra.
Procurador ò *precurador*. *m.* El encarregad dels negòcis de àltri. =El qui per ofici se cuyda dels plèts que àltri té. *Procurador*. =El músic qui se cuyda de cobrar para tots. *Festero*.
Procurar. *v. a.* Fer diligèncias, solicitar alguna còsa. =Fer de procurador. =Aprofitarse de la ocasió. *Procurar*.
Procurrènt. *m.* Bossi de tèrra qui entra y se estén dins la mar. *Procurrente*.
Prodició. *f.* Trahissió. *Prodicion*.
Pròdig, ga. *adj.* Gastador ab demasia. *Pròdigo*, ga.
Prodigad, da. *p. p.* de prodigar. *Prodigado*, da.
Prodigalidat. *f.* Gást excessiu. =Abundància. *Prodigalidad*.
Pròdigament. *adv.* Ab prodigalidat. *Pròdigamente*.
Prodigar. *v. a.* Gastar ab escés. *Prodigar*.
Prodigi. *m.* Miràcle, succés extraordinari y fòre del orde naturál. =Còsa rara, especiál y primorosa en la sèna línea. *Prodigio*.
Prodigiós, sa. *adj.* Miraculós, raro, extraordinari. =El qui fà prodigis. =Mostruós, portentós, fòre del orde naturál. *Prodigioso*, sa.
Prodigiosament. *adv.* Ab prodigi. *Prodigiosamente*.
Prodigiosidat. *f.* Calidat qui fà prodigiosa una còsa. *Prodigiosidad*.
Prodigiosíssim, ma. *sup.* *Prodigiosísimo*, ma.
Prodigiosíssimament. *adv. sup.* *Prodigiosísimamente*.
Proditor. *m. ant.* Traydor. *Proditor*.
Proditori, ria. *adj.* Ló qui conté trahissió. *Proditorio*, ria.
Producció. *f.* El àcte y efècte de produir. *Produccion*.
Producènt. *p. a.* de produir. *Produce*. =Contraproducentem. Paràula llatina de qui se serveix para dir que lo que alléga un ò cita es precisamènt lo contràri de lo que vòl provar.

Contraproducentem.

Producibilidat. *f.* La capacidat de una còsa para ser-produida. *Producibilidad*.
Producible. *adj.* Lo que se pòt produir. *Producible*.
Producte. *m.* El caudal ò ganància de lo que se trèu de alguna còsa. =El resultat de la multiplicació. *Producto*.
Productiu, va. *adj.* Lo qui té virtut de produir. *Productivo*, va.
Produid, da. *p. p.* de produir. *Producido*, da.
Produir. *v. a.* Criar, engenrar, ocasionar, trèarer, etc. =*cur.* Allegar en justícia lo qui apoya la pretenció. =Presentar los instrumènts conveniènts. *Producir*.
Proel. *m.* Mariner posad á sa proa. *Proel*.
Proemi. *m.* Pròleg. *Proemio*.
Proemiàl. *adj.* Lo que pertàny á proemi. *Proemial*.
Proesa. *f.* Acció valerosa. *Proeza*.
Profà, na. *adj.* Lo qui no es sagrad. =Moltretregad á las còsas del mon. =El qui viu desaretglad, llibertino. *Profano*, na.
Profanació. *f.* El àcte y efècte de profanar. *Profanacion*.
Profanad, da. *p. p.* de profanar. *Profundado*, da.
Profanador, ra. *m. f.* El qui profana. *Profanador*, ra.
Profanamènt. *m.* Profanació. *Profanamiento*.
Profànament. *adv.* Ab profanació. =De un mòdo mundà. *Profanamente*.
Profanar. *v. a.* No tenir respècte á las còsas sagradas, abusar de ellas. =Convertir en us comú lo sagrad. =Deshonrar, embrutar. *Profanar*.
Profanidat. *f.* El abús de las còsas sagradas. =Escés en el luco. *Profanidad*.
Profecia. *f.* Anuncio de las còsas futuras. =Do sobrenaturál ab qua per inspiració divina se conexen las còsas qui hân de succeir. *Profecia*. =El àcte y efècte de professar alguna religió. *Profesion*.
Proferid, da. *p. p.* de proferir. *Proferido*, da.
Proferir. *v. a.* Dir, pronunciar. *Proferir*.
Profés, sa. *adj.* El qui hà fèt la sèna professió. *Profeso*, sa.
Professad, da. *p. p.* de professar. *Profesado*, da.
Professar. *v. a.* Fer los tres vòts solèmnes de obediència, pobresa y castedat per tota sa vida en alguna religió. =Enseñar en públic algún art ò ciència. *Profesar*.
Professió. *f.* El àcte y efècte de professar en alguna religió. =Art, ofici, mòdo de vida de cada un. =Confessió pública de alguna còsa, v. g. de la fe. *Profesion*.

Professor. *m.* Mèstre qui ensenya públicament.

Professor.

Proféta. *m.* El qui té el do de profecia. = El qui per alguns signes conjectura, anuncia alguna cosa futura. *Profeta.* = De mal àny: el qui anuncia coses funestas. *Correo ó portador de malas nuevas.*

Profetá. *adj.* Lo qui pertány á proféta y á profecia. *Profetal.*

Profétic, *ca. adj.* Profetál. *Profético, ca.*

Proféticament. *adv.* Ab esperit profétic. *Proféticamente.*

Profetisa. *f.* La qui té esperit de profecia. *Profetisa.*

Profetisad, *da. p. p.* de profetisar. *Profetizado, da.*

Profetisar. *v. a.* Anunciar lo futur ó endevinar lo ocult. = Conjecturar el èxit de alguna cosa per signes. *Profetizar.*

Proficiént. *adj.* El qui se aprofita en alguna cosa. *Proficiente.*

Proficuo, *cua. adj.* Profitós. *Proficuo, cua.*

Profidiatjar. *v. a. V.* Porfiar. *Porfiar.*

Profidiós, *sa. adj.* El qui profidiatja. *Porfiado, da.*

Proffit. *m.* Bénéfici, ganancia, utilidat. *Provecho.*

Profitós, *sa. adj.* Qui dona profit. *Provechoso, sa.*

Pròfol. *adj.* Fugitiu. *Prófugo, ga.*

Prófugo, *ga. adj.* Pròfol. *Prófugo, ga.*

Profundament. *adv.* Ab profundidat. *Profundamente.*

Profundidat. *f.* Fondària. = Impenetrabilidat. *Profundidad.*

Profundo, *da. adj.* Fondo. = Grán, estrém en son gènere. = Molt humil parlant de reverència. = Mèlencòlic, trist. = Dificultat de comprendre y de entendre. *Profundo, da.*

Profús, *sa. adj.* Abundant, copiós. = Excessiu. *Profuso, sa.*

Profusament. *adv.* Ab profusió. *Profusamente.*

Profusió. *f.* Gást excessiu. = Loco. *Profusion.*

Progènia. *f.* Càsta, descendència, generació, família. *Progenie.*

Progenitor. *m.* Pare, procreador. *Progenitor.*

Progenitura. *f.* La diguidat y dret de foy major. *Progenitura.*

Progimnásm. *m.* Principi ó ensayo de alguna acció ó exercici. *Progimnasma.*

Prográma. *m.* La dicció ó diccions que se destinen paraque, permutant las lletres, se form altra ó altres diccions. *Programa.*

Progrés. *m.* Adelantament, increment. *Progreso.*

Progressió. *f.* Adelantament. = Figura de paraulas. = Série de nombres en proporció continua. *Progesion.*

Progressiu, *va. adj.* Lo qui se vá adelantant. *Pro-*

gresivo, va.

Progressivament. *adv.* Ab progressió. *Progresivamente.*

Prohibént. *p. a.* de prohibir. Lo qui prohibeix. *Prohibente.*

Prohibició. *f.* El acte y efecte de prohibir. *Prohibicion.*

Prohibíd, *da. p. p.* de prohibir. *Prohibido, da.*

Prohibir. *v. a.* Impedir, vélar. *Prohibir.*

Prohibitiu, *va. adj.* Lo qui prohibeix. *Prohibitivo, va.*

Prohisme. *m.* Qualsevol criatura capás de gosar de la béneventuransa. *Prójimo.*

Projecció. *f.* Dilatació. *Proyeccion.*

Projectad, *da. p. p.* de projectar. *Proyectado, da.*

Projectar. *v. a.* Formar projectes. *Proyectar.*

Projecte. *m.* Designi, empresa, intent. = La plánta ó disposició que se forma para algu tractat ó ecxecució de alguna cosa. *Proyecto.*

Projectista. *m.* El qui fa projectes. *Proyectista.*

Prolació. *f.* Pronuncia. *Prolacion.*

Pròle. *f.* Càsta, los frys. *Prole.*

Pròleg. *m.* Eczòrdi, introducció. *Prólogo.*

Proleguista. *m.* El escriptor de pròlegi. *Proleguista.*

Prolegómeno. *m.* Tractat preliminar en qui se establexen los fonaments generals de lo que se vá á tractar. *Prolegómeno.*

Prolèpsis. *f.* Figura retòrica ab que el orador preven las objeccions del contrari. *Prolèpsis.*

Prolonga. *f.* Còrda ab que los artillers ferman sas curéssas para passar un mal pás. *Prolonga.*

Prolongació. *f.* Dilació, tardansa en la ecxecució de una cosa. *Prolongacion.*

Prolongad, *da. p. p.* de prolongar. *Prolongado, da.*

Prolongar. *V.* Perllongar. *Prolongar.*

Pròlòqui. *m.* Axioma, principi, sentència. *Proloquio.*

Prolusió. *f. V.* Preludi. *Prolusion.*

Pròm. *m.* Majordóm de confraria. *Mayordomo.*

Promèria. *f.* El agregat des pròms. *Mayordomos.*

Promès, *sa. p. p.* de promèter. *Prometido, da.*

Promesa. *f.* Ofèrta, oferiment, paraula donada. *Promesa.*

Prometèssa. *f.* Promesa. *Promesa.*

Promèter. *v. a.* Donar, oferir, empèñar sa paraula. = Assegurar una cosa ab amenassa. *Prometer.* = Promèter y no atàsser. *Apuntar y no dar.* = Promèter molt y donar pòc. *Mandar potros y dar pocos.* = Promèter molt y no donar res. *Cacarear y no poner huevo.* = Promèter el mon y la mona. *Prometer el oro y el moro.*

Promèterse. *v. r.* Obligarse, oferirse. *Prometerse.* = Para casarse. *Prometerse, dar palabra y ma-*

no ó contraer esponsales.

Prominència. *f.* Elevació de una còsa sobre de altra qui està al rededor ó per el redó. *Prominencia.*

Prominént. *adj.* Lo qui sobrepuja. *Prominente.*

Promiscuad. *p. p.* de promiscuar. *Promiscuado.*

Promiscuamént. *adv.* Ab igual us, de una còsa ó altra equivalent. *Promiscuamente.*

Promiscuar. *v. a.* Menjar de càrn y peix en una matèxa menjada. *Promiscuar.*

Promiscuo, cua. *adj.* Mesclad. = Lo qui té dos sentits ó significads ó se pòt usar de un mòdo y altre. *Promiscuo, cua.*

Promissió. *f.* El acte y efecte de promèter. *Promision.* = Terra de promissió: la Palestina. = Abundant, fèrtil, la qui dona molt de fruyt. *Tierra de promision.*

Promissòri, ria. *adj.* Lo qui en sí inclou promesa. *Promisorio, ria.*

Promoció. *f.* El acte y efecte de promòurer. *Promocion.*

Promogú, da. *p. p.* de promòurer. *Promovido, da.*

Promontòri. *m.* Altura consideràble de tèrra ó punta de ella qui entra dins el mar. = Qualsevól còsa qui fà massa bulto. *Promontorio.*

Promotor, ra. *m. f.* El qui promòu. *Promotor, ra ó promovedor, ra.*

Promotor. *m.* El fiscal de curia eglesiàstica. *Promotor.*

Promòurer. *v. a.* Collocar á dignidat, empleyo, etc. = Procurar que una còsa arribi á la seua perfecció. *Promover.*

Promovendo. *m.* El qui està para ser promogú. *Promovendo.*

Promulgació. *f.* Publicació. *Promulgacion.*

Promulgád, da. *p. p.* de promulgar. *Promulgado, da.*

Promulgador, ra. *m. f.* El qui promulga. *Promulgador, ra.*

Promulgar. *v. a.* Publicar ab solemnidad. *Promulgar.*

Pronòm. *m.* Uua de las pàrte de la oració gramaticál qui se pòsa en llòc de nòm. *Pronombre.*

Pronòstic. *m.* Anuncio de lo futúr. *Pronóstico.* = El calendari. *Pronóstico, almanaque ó calendario.* = El qui fà de astròleg. = *Astrólogo.* = El qui fà de Pére-Matéu. *Bachiller.*

Pronosticació. *f.* Predicció de lo futúr. *Pronosticacion.*

Pronosticád, da. *p. p.* de pronosticar. *Pronosticado, da.*

Pronosticador, ra. *m. f.* El qui pronostica. *Pronosticador, ra.*

Pronosticar. *v. a.* Anunciar lo futúr. *Pronosticar.*

Prontamént. *adv.* Prést. *Prontamente.*

Prònte, ta. *adj.* Actiu, àgil, diligent, vélós, viu. *Pronto, ta.*

Prònte. *adv.* Prést. *Pronto.* = De prònte. *De pronto.*

Prontitút. *f.* Velocidat, prestesa. = Vivesa de imaginació, de ingèni. *Prontitud.*

Prontuári. *m.* Apuntamént, resúmen. *Prontuario.*

Pronuncia. *f.* La expressió de las paràulas feta ab la ven. = Pàrt de la retòrica qui ensenya la acció y mòdo de parlar. = El acte de anomenar sas lletres quánd se apreuen. = *cur.* Publicació. *Pronunciacion.*

Pronunciació. *f.* V. Pronuncia. *Pronunciacion.*

Pronunciád, da. *p. p.* de pronunciar. *Pronunciado, da.*

Pronunciador, ra. *m. f.* El qui pronuncia. *Pronunciador, ra.*

Pronunciar. *v. a.* Dir ó expressar las lletres ó paràulas ab la veu. *Pronunciar.*

Pròp. *adv.* No lluny, cási. *Cerca.*

Propagació. *f.* Multiplicació per generació. = Extensió de una còsa. *Propagacion.*

Propagád, da. *p. p.* de propagar. *Propagado, da.*

Propagador, ra. *m. f.* El qui propàga. *Propagador, ra.*

Propagar. *v. a.* Multiplicar per via de generació. = Estèndrer, dilatar. *Propagar.*

Propagatíu, va. *adj.* Qui propàga. *Propagativo, va.*

Propalád, da. *p. p.* de propalar. *Propalado, da.*

Propalar. *v. a.* Divulgar, publicar. *Propalar.*

Propassád, da. *p. p.* de propassar. *Propasado, da.*

Propassar. *v. a.* Passar més envànt de lo que se deu. = Passar més enllá de... *Propasar.*

Propassarse. *v. r.* *Propasarse.*

Propèns, sa. *adj.* Inclinat, afecte á una còsa. *Propenso, sa.*

Propensió. *f.* Inclinació, afecte á... *Propension.*

Propèntic. *m.* Poéma en honor del qui se ausenta en que se li desitja un fèlís viatge. *Propéntico.*

Propèt. *adv.* Diminutiu de pròp. *Cerquito.*

Pròpi. *m.* Enviád. *Propio.* = Fer un pròpi: enviar á algú. *Mandar un propio.*

Pròpi, pia. *adj.* Pèculiar, privatíu. = Ajustád, conveniént, útil. = Natural. = Molt semblant, lo mateix. = Segóns los filosòfs el accident qui se segueix necessàriament y es inseparable de la essència de las còsas, y segóns los gramàtics se aplica al mon qui dona á conèxer un individuo de qualsevól espècie. *Propio, pia.*

Pròpiamént. *adv.* Ab propietat. *Propiamente.*

Propici, cia. *adj.* Favoràble, benigüe. *Propicio, cia.*

Propiciació. *f.* La acció ab que Déu se mou á piedat y misericòrdia. = Sacrifici paraque Déu nos sia benigne, piados, etc. *Propiciacion.*
Propiciad, da. *p. p.* de propiciar. *Propiciado, da.*
Propiciador, ra. *m. f.* El qui propicia. *Propiciador, ra.*
Propiciamént. *adv.* Bénignamént. *Propiciamente.*
Propiciar. *v. a.* Aplacar la ira de algú. *Propiciar.*
Propiciatòri, ria. *adj.* Lo qui fa propici. *Propiciatorio, ria.*
Propiciatòri. *m.* Tàula de òr demunt la arca de aliànsa. = Los tèmple, sànts, etc., tot lo qui servèix para fer á Déu propici. *Propiciatorio.*
Propiedat. *f.* Naturalesa, calidat, virtut pròpia y particular. = Domini. = Béns immòbles, hasiènda. = Vici oposad á la pobresa religiosa. = La deguda proporció ab que se usa ò se parla de alguna còsa. *Propiedad.*
Propietari, ria. *adj.* El qui té dret de propiedat. = El religiós qui péca còtra el vòt de pobresa. *Propietario, ria.*
Propina. *f.* Cantidat que se dona. *Propina.*
Propincuo, cua. *adj.* Parénts. *Propincuo, cua, y ant. propinco, ca.*
Propincuidat. *f.* Cercania y majormént parentèsc. *Propincuidad.*
Pròpis. *m. pl.* Béns de ciutat, vila, etc. *Propios.*
Propòleos. *m.* El betúm ab que sas beyas bñian los bucs ántes de comensar sas brescas. *Propòleos.*
Proponent. *p. a.* de proposar. El qui propòsa. *Proponente.*
Proporció. *f.* Relació que té una còsa á àltra. = Correspondència deguda de las pàrts de un tot. = Capacidat para qualsevòl còsa. = Simetria de una còsa ab àltra. = Ecactitut en las òhras de arquitectura. = La ignaldat de duas rahóns, v. g. de quàtre á dos ò de dos á quàtre. = La rahó quey há entre dos nombres. *Proporcion.* = Aritmètica, geomètrica, dupla, etc. *Aritmética, etc.*
Proporcionable. *adj.* Àpte, conveniént para lo que se fa ò se necessita. *Proporcionable.*
Proporcionad, da. *p. p.* de proporcionar, se. *Proporcionado, da.*
Proporcionad, da. *adj.* Àpte, conveniént para lo que se necessita. *Proporcionado, da.*
Proporcionadamént. *adv.* Ab proporció. *Proporcionadamente.*
Proporcionál. *adj.* Lo qui pertáñy á proporció ò lo qui la inclòu. *Proporcional.*
Proporcionaldat. *f.* V. Proporció. *Proporcionalidad.*
Proporcionalmént. *adv.* Ab proporció. *Proporcionamente.*

Proporcionar. *v. a.* Acomodar, dispòndrer, preparar una còsa para el fi á que se destina. = Conformar una còsa á àltra. *Proporcionar.*
Proporcionarse. *v. r.* *Proporcionarse.*
Proposad, da. *p. p.* de proposar. *Propuesto, ta.*
Proposar. *v. a.* Consultar, declarar, dir, esposar, fer propòsit. = Presentar á algú para algú empleyo. *Proponer.*
Proposarse. *v. a.* Discórrer, resòldrer alguna còsa en el entenimént. *Proponerse.*
Proposició. *f.* El acte y efecte de pròposar. = Axioma, màcsima, principi, sentència. = Nòm general que se dona á qualsevòl conclusió de la ciència que se propòsa para provarla per sas principis. = Assunto de un discurs, sermó, etc. = Conclusió. *Proposicion.*
Propòsit. *m.* Fi, intenció. = Resolució firme de fer ò no fer alguna còsa. *Propósito.* = À propòsit: proporcionadamént. *A propósito.* = De propòsit: de intènt. *De propósito.* = Fòre propòsit: no venir al càs, fòre de tèmps. *Fuera propósito.*
Propòsit. *m.* Superior en algunas congregaciòns. *Propósito ò prepósito.*
Propòst, ta. *p. p.* irregular de proposar. *Propuesto, ta.*
Propòsta. *f.* Consulta, presentació para algú empleyo. *Propuesta.*
Propretor. *m.* Governador romá ab facultat de pretor. *Propretor.*
Pròpri y àltres. V. Pròpi. *Proprio, etc.*
Propuguàculo. *m.* Fortificació y qualsevòl còsa qui defènsa á àltra. *Propugnaculo.*
Propulsa. *f.* La acció y efecte de apartar lo qui ofén. *Propulsa.*
Pròraga. *f.* Continuació de alguna còsa. *Próroga.*
Proràta. *f.* Lo que tòca á un de lo que se partèix entre molts. *Prorata.*
Proratear. *v. a.* Partir á proporció alguna còsa entre molts. *Proratear.*
Proratéo. *m.* Repartimént de un tot entre molts á proporció. *Prorateo.*
Prorogable. *adj.* Lo que se pòt prerogar. *Prorogable.*
Prorogació. *f.* El acte y efecte de prorogar. *Prorogacion.*
Prorogad, da. *p. p.* de prorogar. *Prorogado, da.*
Prorogar. *v. a.* Perllongar, continuar. *Prorogar.*
Prorrómpre. *v. n.* Surtir ab ímpetu. = Proferir ab fòrsa alguna paràpula, suspir ò còsa qui demòstr algú afecte de ànimo. *Prorrumpir.*
Pròsa. *f.* Discurs qui no està lligad á pèus de vérs. = La secuència de la missa. *Prosa.*
Prosàic, ca. *adj.* Lo qui està en pròsa ò li pertáñy. *Prosáico, ca.*

Proscripció. *f.* El acte y efecte de proscriure.
Proscripcion.

Proscrit, ta. *p. p.* de proscriure. *Proscrito, ta.*

Proscriure. *v. a.* Condemnar á mort ó desterrar ab confiscació de béns. = Cridar mort ó viu á algú donant facultat á qualsevol de entregarlo viu ó mort. *Proscribir.*

Prosòdia. *f.* Art de la pronuncia, del accént y tó de cada paràula. = La locuacitat de paràulas afectadas. *Prosodia.*

Prospècte. *m.* Bréu esposició que se fa sobre alguna obra ó escrit. *Prospecto.*

Prospérád, da. *p. p.* de prosperar. *Prosperado, da.*

Pròsperament. *adv.* Fèlismént. *Prósperamente.*

Prosperar. *v. a.* Afavorir, fer fèlis. = *v. n.* Tenir prosperidat. *Prosperar.*

Prosperidat. *f.* Felicitat, fortuna, bon succés.
Prosperidad.

Prospérissim, ma. *sup.* Molt prospérads. *Prosperissimo, ma.*

Prospérissimament. *adv. sup.* *Prosperissimamente.*

Próspero, ra. *adj.* Afortunad, fèlis, ditxós. *Próspero, ra.*

Prossàpia. *f.* Càsts, generació. *Prosapia.*

Prossapodòsis. *f.* Figura retòrica. *Prosapodosis.*

Prosecució. *f.* Continuació. *Prosecucion.*

Prosséid, da. *p. p.* de prosseir. *Proseguido, da.*

Prosseir. *v. a.* Continuar, seguir lo comensad.
Proseguir.

Prossélito. *m.* El recént convertit. *Proselito.*

Prossista. *m.* El qui escriu en pròsa. *Prosista.*

Prossopografia. *f.* Figura retòrica ab que se fa descripció de la figura y gèstos de una persona ó animál. *Prosopografia.*

Prossopopèya. *f.* Figura retòrica ab que se fa parlar á los ausents ó cosas inanimadas. = Afectació en un discurs, etc. *Prosopopeya.*

Prostafèressi. *f.* La diferència entre el llò ó moviment mèdi y el vertader ó aparent de una estrèlla. *Prostaféresi.*

Prostitució. *f.* El acte y efecte de prostituir, se. = El estat de las prostitutas. *Prostitucion.*

Prostituíd, da. *p. p.* de prostituir, se. *Prostituido, da.*

Prostituir. *v. a.* Fer que un se entreg á los vici, majorment deshonest. *Prostituir.*

Prostituirse. *v. r.* Abandonarse, entregarse á tot vici, majorment deshonest y carnal. *Prostituirse.*

Prostitút, ta. *p. p.* irregular de prostituir, se.
Prostituto, ta.

Prostituta. *f.* Dòua pública qui se entrega á tot el mon. *Prostituta.*

Protàssis. *f.* La primera part de un poema dramàtic. *Protasis.*

Protecció. *f.* Defènsa, favor, patrocini. *Proteccion.*

Protector, ra. *m. f.* Defensor, padrí, el qui auxilla. = El qui per ofici se cuida de los interèsos de una comunitat. *Protector, ra.*

Protecuria. *f.* El empleyo de protector. *Protecuria.*

Protegí, da. *p. p.* de protegir. *Protegido, da.*

Protegir. *v. a.* Defensar, patrocinar. *Proteger.*

Protèrvsmént. *adv.* Pèrtinàsmént. *Protervamente.*

Protèrvia. *f.* Pertinàcia. *Protervia.*

Protèrvo, va. *adj.* Pèrtinàs. *Protervo, va.*

Protèsta. *f.* Prevenció que se fa para no perjudicar al dret que té un. *Protesta.*

Protestació. *f.* Declaració de ànimo que un té en orde de ezeccutar alguna cosa. = *cur.* Protèsta. *Protestacion.*

Protestád, da. *p. p.* de protestar. *Protestado, da.*

Protestánt. *adj.* El qui seguèix la falsa reformatió de la religió. *Protestante.*

Protestantisme. *m.* La sècla de los protestants. *Protestantismo.*

Protestar. *v. a.* Confessar, declarar el ànimo que se té. = Assegurar ab eficàcia. = Confessar públicament la fe que se té y en que se vol morir. = *cur.* Declarar violència paraque no se li venga perjuy en lo que se ezeccuta. *Protestar.*

Protestatíu, va. *adj.* Lo qui protèsta, declara, dona testimoni de alguna cosa. *Protestativo, va.*

Proto. Paràula grèga, qui vol dir primer, y serveix en composició de àltres paràulas de alguns idiommas. *Proto.*

Protocòl. *m.* Llibre en qui los notàris y escrivans guardan los registres de las escripturas que fan. *Protocolo.*

Protocolád, da. *p. p.* de protocolar. *Protocolado, da.*

Protocolar. *v. a.* Posar en el protocòl. *Protocolar.*

Protomàrtir. *m.* El primer màrtir. *Protomartir.*

Protomèdic. *m.* El primer mètge. *Protomédico.*

Protomedicát. *m.* Tribunál qui entén en los eciamens de los mètges. *Protomedicato.*

Protonotàri. *m.* El primer notàri. *Protonotario.*

Protótipo. *m.* Originál, modèllo, primer ecemplar. *Prototipo.*

Protrèptic. *m.* Poèma qui conté avisos, consèys y preceptes. *Protréptico.*

Pròu. *adv.* Bastant ó molt. *Bastante ó mucho.*

Pròva. *f.* El acte y efecte de provar. = Rahó, instrument ab que se pròva y se fa patént alguna cosa. = Esperiência, indici, mòstra, justificació feta per declaració y testimoni. = La petita cautidat ab que se ezeamina la bondat ó dolència de

un gènere. = Comprobació de un conte. = La primera plana que se tira en la impremta. *Prueba*. = Eyna de barber. *Tienta*. = Eyna para empletar. *Abridor*. = A prova de bomba. *adv.* Perfectionament. *A prueba de bomba*.
Provàble. *adj.* Lo que se pòt provar. *Probable*.
Provád, da. *p. p.* de provar. *Probado*, da.
Provar. *v. a.* Examinar la qualitat de una cosa. = Confirmar ab rahons o instrumens alguna cosa, justificarla, ferla veurer. = Tostar. = Abres, plàntas, etc, en algún lloc. *Probar*. = Sa paciència a un. *Probar la paciencia*. = Las armas, las fòrsas. *Probar las armas, las fuerzas, etc.* = Provar a un de quants de punts sa càlta: axò es: si es llést, valént, etc. *Tentarle las corazas*. = No provar a un una tèrra, clima, etc. trobarse mal en la mutació de aires, de clima. *No probar la tierra*.
Proveid, da. *p. p.* de proveir, se. *Provedo*, da y *provisto*, ta.
Proveid, da. *adj.* Prevengud de lo necessari. *Provedo*, da y *provisto*, ta.
Proveidor, ra. *m. f.* El qui proveeix. *Proveidor*, ra.
Proveidura. *f.* El càrreg del proveidor. *Proveedur*.
Proveiment. *m.* El acte y efecte de proveir. *Proveimento*.
Proveir. *v. a.* Juntar, prevenir, tenir prònte los manteniments o lo necessari para algún fi. = Donar dignitat, empleyo, etc. = *cur.* Despatzar algún auto. *Proveer*.
Proveirse. *v. r.* Armarse, prevenirse de las cosas. = Fer del còs, cagar. *Proveerse*.
Provelt. *m.* Decret o sentència de jutge. *Provelto*.
Provengud, da. *p. p.* de provenir. *Provenido*, da.
Provenir. *v. n.* Néixer, prender principi, originarse, venir de alguna cosa. *Provenir*.
Provensál. *adj.* De Provènsa o llemosí, na. *Provencal*.
Provèrbi. *m.* Adagi, refrany. *Proverbio*. = Provèrbis. *m. pl.* Un llibre de la sagrada Escriptura. *Proverbios*.
Proverbiador. *m.* Collecció de provèrbis, sentències, etc. *Proverbiador*.
Proverbiál. *adj.* Lo qui pertàny a provèrbi. *Proverbial*.
Proverbiálmént. *adv.* A módo de provèrbi. *Proverbialmente*.
Proverbiar. *v. a.* Usar de provèrbis. *Proverbiar*.
Proverbista. *m.* El qui fa o escriu provèrbis. *Proverbista*.
Próvidament. *adv.* Ab cuydado o diligència. *Próvidamente*.

Providència. *f.* La acció de prevenir, de prender precaucions. = Mèdi para remèdiar algún molest accident. = La sabiduría de Déu en la conducta de todas las cosas. = Estát; orde actual de las cosas. *Providencia*. = Auto de providencia: sentència provisionál. *Auto de providencia*.
Providenciál. *adj.* Lo qui pertàny a la providencia o a la previsió. *Providencial*.
Providenciálmént. *adv.* Ab providencia. *Providencialmente*.
Providenciar. *v. a.* Empléyar sas medidas. *Providenciar*.
Providént. *adj.* Actiu, avisád, prudent. *Providente*.
Providéntissim, ma. *sup.* Molt providents. *Providentissimo*, ma.
Próvido, da. *adj.* Atént, cauto, cuydadós, prudent. *Próvido*, da.
Provincia. *f.* Part de un réyne o estat. = En las religions el nombre de convents qui compón el districte del provinciál. *Provincia*.
Provinciál. *adj.* Lo qui pertàny a provincia. = *m.* El superior de los convents qui compónen una provincia. *Provincial*.
Provincialát. *m.* La dignitat de provinciál y el témps que dura. *Provincialato*.
Provisió. *f.* La prevenció de manteniment o de altres cosas, las matèxas cosas prevengudas. = Precaució, prudència. = Collació de bènèfici o ofici. = El despátx que en nom del sobérano expeden alguns tribunals. = El títol de bènèfici o de ofici. *Provision*.
Provisionál. *adj.* Interino. *Provisional*.
Provisionálmént. *adv.* Interinament. *Provisionalmente*.
Provisor, ra. *m. f.* El qui proveeix. *Provisor*, ra.
Provisor. *m.* El vicari general de un bisbe. *Provisor*.
Provisorát. *m.* La dignitat del vicari general. *Provisorato*.
Provisoría. *f.* Provisorát. = El lloc abónt se gnardan y distribuxen las provisiones. *Provisoría*.
Provocació. *f.* Iucitació o càusa porque se provòca. = Dessafio. *Provocacion*.
Provocád, da. *p. p.* de provocar. *Provocado*, da.
Provocador, ra. *m. f.* El qui provòca. *Provocador*, ra.
Provocánt. *p. a.* de provocar. El qui provòca. *Provocante*.
Provocar. *v. a.* Escitar, insultar, tentar. = Irritar. = Desafiar. = Vomitar. *Provocar*. = A un a dir o fer lo que no diria o feria si no fos provocád. *Poner en el disparador*. = A lacivia las dõ-

nas ab gèstos, mirádas ò mèdas deshonèstas.
Halconear.
 Provocatíu, va. *adj.* Lo qui provòca. *Provocatívo, va.*
 Pruàga. *f.* Malaltia. *Gota.*—En las màns. *Giraga.*—En los pèns. *Podraga.*
 Pruagós. *adj.* El qui té pruàga. *Gotoso.*
 Prudència. *f.* Una de las virtúts cardinals. —Cor-dura, moderació, reflexió. —Sabiduría, *Prudencia.*
 Prudenciál. *adj.* Lo qui pertáñy á prudència. *Prudencial.*
 Prudenciálmént. *adv.* Ab prudència. *Prudencialmente.*
 Prudent. *adj.* Cáuto, judiciós, qui óbra ab reflexió, sábi. *Prudente.*
 Prudentmént. *adv.* Ab prudència. *Prudentemente.*
 Prudentíssim, ma. *sup.* Molt prudent. *Prudentísimo, ma.*
 Prudentíssimamént. *adv. sup.* Ab molta prudència. *Prudentísimamente.*
 Puir. *v. a. ò n.* Desitjar excessivamént. —Picar. —Sas dénts á uu alguna còsa. *Bullirsele una cosa ò tenérselas.*
 Pruittja. *f.* Picor. *Comezon ò picazon.*
 Pruna. *f.* Fruyta coneguda. *Ciruela ò pruna.* —No podèr dir pruna: no podèr trencar s'alè. *No poder echar el aliento: estar gât còm una sopa. Estar hecho un cesto.* —Escaldáda. *Ciruela pasa.*
 Prunéra. *f.* Àbre qui fà sas prunas. *Ciruelo.*
 Prunereta. *f.* Prunéra jova. *Ciruelito.*
 Pruneta. *f.* Pruna petita. *Ciruelito.*
 Pruñó. *m.* Pruna silvéstre. *Endrina.*
 Pruñoner. *m.* Prunéra silvéstre. *Endrino.*
 Prussiá, na. *adj.* De la Prussia. *Prusiano, na.*

PU.

Pu. Interjecció. Lo que se diu quánd se sent pudor! *Pu.*
 Pua. *f.* Quálsevòl còsa qui acába en punta. *Pua.* —De taléssos de llana. *Peine.* —De taléssos de lli. *Canal.* —Fer sas puas á pinta. *Apunchar.*
 Puát. *m.* Eyna para pentinar càsiom ò lli. *Rastri- llo.*
 Pubertát. *f.* La edát en que sa lléy permèt el ca- sarse. *Pubertad.*
 Púbes. *m.* Pàrt cubèrta de pel demúnt sas pàrts naturáls. *Púbes.*
 Pubescència. *f.* V. Pubertát. *Pubescencia.*
 Publí, la. *m. f.* Fiy ò fya únics. *Único, ca.*
 Públic, ca. *adj.* Manifest, notóri, patént. —Comú, vulgar. —Lo pertañent á tot el pòble. *Público, ca.*
 Públic. *m.* El comú de pòble. *Público.*

Publicá. *m.* Recaudador de drets. *Publicano.*
 Publicació. *f.* El ácte y efecte de publicar. *Publicacion.*
 Publicád, da. *p. p.* de publicar. *Publicado, da.*
 Publicáda. *f.* V. Publicació. —Amonestació para casarse ò ordenarse. *Publicación.* —La certifi- cació de haverse publicád. *Publicata.*
 Publicador, ra. *m. f.* El qui publica. *Publica- dor, ra.*
 Públicamént. *adv.* En públic. *Públicamente.*
 Publicar. *v. a.* Divulgar, fer patént y notóri. — Escampar noticia, etc. *Publicar.* —Sas séatas en la iglesia. *Echar las fiestas.*
 Publicarse. *v. r.* Divulgarse, córrer la veu. *Pub- licarse.*
 Publicidad. *f.* La calidát ò estát de las còsas pú- blicas. *Publicidad.*
 Publicista. *m.* El qui escriu de dret públic. *Pub- licista.*
 Pudént, ta. *adj.* El qui pud. *Hediondo, da.* —Co- lèric, cul destrempád. *Vidrioso, sa.*
 Púdic, ca. *adj.* Cásto, houést, vergoñós. *Púdi- co, ca.*
 Pudicicia. *f.* Virtút qui enseña á guardar hones- tidát en las accions y paráulas. *Pudicicia.*
 Pudiente. *adj.* Ric. *Pudiente.*
 Pudir. *v. n.* Fer mál olor. —Enfadar, oansar. *He- der.* —S'alè. *Heder la boca.* —Una còsa de véya, v. g. noticia. *Traer muletas.* —Lo estudiar, v. g. *Heder ò empalagar.* —Á vèntre: ser jove. *Apé- nas haver salido del cascaron.*
 Pudor. *m.* Vergoña, honestidát, modèstia. *Pudor.*
 Pudor. *m.* Mál olor. *Hedor.* —De maláit ò de hòmo brut. *Cochambre ò percoz.*
 Pudríd, da. *p. p.* de pudrir, se. *Pudrido, da.* — *Carcomido, da.* — *Cariado.*
 Pudríd, da. *adj.* Hòmo molt maláit y atxaóa. *Pu- drigorio, ra.*
 Pudridura. *f.* Lo pudríd. *Pudridura.* —De dént. *Neguijon.*
 Pudrir. *v. a.* Alterar, corrómprer. *Pudrir.*
 Pudrirse. *v. r.* Corrómprerse. *Pudrirse.* —Los ósos. *Cariarse.*
 Puericia. *f.* La edát entre la infància y la adoles- cència. *Puericia.*
 Pueril. *adj.* Lo qui pertáñy á la puericia. *Pueril.*
 Puerilidát. *f.* Còsa pròpia de allòts ò de pòca enti- dát. *Puerilidad.*
 Puerilmént. *adv.* Á mòdo de allòts. *Puerilmente.*
 Pués. Conjunció. *Pues.*
 Puést. *m.* Empléyo, estát, llòc. *Puesto.*
 Puigó. *m.* Grà. *Granito morado.*
 Puig. *m.* Muntàña. *Monte.*
 Puigxèt. *m.* Puig petit. *Montecillo, ito.* —De tèrra

y no de pédra. *Terremontero*.
 Pujád, da. *p. p.* de pujar. *Subido, da* ò *montado, da*.
 Pujáda. *f.* El acte y efecte de pujar. = Pás de un llòc baix á un ált. = Llòc ròst de una còsta. = Aument que pren una malaltia. = La elavació de las còsas en quánt á son estat ò prèu. *Subida*. = En eucànt. *Puja*.
 Pujador. *m.* El llòc per ahónt se puja. *Subidero*. = Colcador. *Montadero*.
 Pujador, ra. *adj.* Instrument qui servèix para pujar á ált. *Subidero, ra*.
 Pujar. *v. a. ò n.* Passar de un llòc á áltre més ált, alzar la veu, créixer rius, torrènts, fer més ált a una còsa, adressarla, etc. etc. *Subir*. = Sa càrn á una llàga. *Encarnar*. = Demunt sa pàrra: irritarse. *Subir d la parra*. = Escálas sense tocar alguns escalons. *Atrancar escalones*. = El menjat. *Venirse d la boca ò repetir*. = Alguna còsa ab còrda. *Guindar*. = La gnèrdia. *Montar la guardia*. = Sa mosca á un: enfadarse. *Subirse la mostaza d las narices*. = Amunt las àves. *Remontar*. = De gràpas á llòc escabros. *Trepar*. = Es suc, vi, etc. á nes càp. *Subirse d predicar*. = Los texidors lo ordit. *Montar la urdimbre*. = No pujar un cabèy, una pàya, un grèll d'òu, un diner de fil: ser de pòca entidat. *No montar un cabello, un comino, una paja*.
 Pujol. *m.* Puigxèt. *Altozano*.
 Pujolèt. *m.* Puigxèt molt petít. *Altozanillo*.
 Pulcritut. *f.* Hermosura. *Pulcritud*.
 Pulcro, cra. *adj.* Assèyad, hermós. *Pulcro, cra*.
 Pulicà. *m.* Eyna para arrancar caxàls. *Pulican*.
 Pulid, da. *p. p.* de pulir. *Pulido, da*. = *adj.* Hermós. *Bello, lla*.
 Pulidament. *adv.* Ab pulidès. *Pulidamente*.
 Pulidès. *f.* Assáyo, compostura, pulcritut. *Pulidez*.
 Pulidor. *m.* Eyna para pulir. *Pulidor*.
 Pulir. *v. a.* Állisar, brufir, civilisar, perfeccionar, etc. *Pulir ò pulimentar*.
 Pulirse. *v. r.* Civilisarse, instruirse en el trácto civil: *Pulirse*.
 Pulmó. *m.* Es lléu. *Pulmon*.
 Pulmonària. *f.* Hérba. *Pulmonaria*.
 Pulmonia. *f.* Malaltia en es lléu. *Pulmonia*.
 Pulmoniàc, ca. *adj.* Lo que pertàny á los pulmóns. *Pulmoniaco, ca*.
 Pulmóns. *m. pl.* Las venas més gròssas del lléu y del pit. *Pulmones*.
 Pulpit. *m.* Instrument para posary llibres. *Atril*. = De còr ò de cantar epístolas. *Pulpito ò facistol*. = Sa tròna. *Pulpito*.
 Pulverisació. *f.* Reducció á pols. *Pulverizacion*.
 Pulverisád, da. *p. p.* de pulverisar. *Pulverizado, da*.

Pulverisar. *v. a.* Reduir á pols. *Pulverizar*.
 Püllaca. *f.* Cèrt bárco. *Polacra*.
 Püllí, na. *m. f.* Cavall ò égo joves. *Pollino, na*, encàreque pròpriament es ruc ò ruca.
 Pundonor. *m.* Állò en que se fà consistir el honor. *Pundonor*.
 Pundonorós, sa. *adj.* El qui té pundonor ò lo inclòu. *Pundonoroso, sa*.
 Pundonorosament. *adv.* Ab pundonor. *Pundonorosamente*.
 Punible. *adj. cur.* Qui merèix ser castigád. *Punible*.
 Punició. *f.* Càstig. *Punicion*.
 Púnic, ca. *m. f.* De Cartágo. *Púnico, ca*.
 Ponsí. *m. V.* Poncí.
 Punsiner. *m. V.* Ponciner.
 Púnt. *m.* El principi de la magnitút, el térme de una línea. = El asunto de que se trácta. = Fi principal de un asunto. = Instánt. = Estimació, luco, oportunitat, vagància, etc. *Punto*. = Cèntric: el fi á que se dirigèix una còsa. *Céntrico*. = De consistència: el de major elevació de un còs tirád al áyre. *De consistencia*. = Equinocciál: el qui en la eclíptica táya el equador. *Equinoccial*. = En líquido. *Cuerpo*. = Escapád de càlsa. *Trabilla*: de fadrina. *Desliz ò mancha del honor*. = Á senrevés de càlsa. *Nudillo*. = Á punt: á propòsit, á témps. *A punto*. = Á mál punt: fòre de témps. *A punto crudo*. = Al punt: al instánt. *Al punto*. = En punt de. *En punto de*. = Punt per punt. *Punto por punto*. = Punt en boca: callèm. *Punto en boca*. = Alsarse de punt. *Levantarse de punto*. = Estar á punt. *Estar d punto*. = Fer punt. *Dar punto*. = Pujar de punt. *Subir de punto*. = No tocar es punt. *No tocar el punto*.
 Punta. *f.* Càb agúd de qualsevòl còsa, estrém. = Bossí de tèrra qui entra dins mar. = Sabor ágre de alguna còsa qui se comensa á corrompre. *Punta*. = De S'aua. *Albarada*. = De càveg, xàda, etc. *Punta ò boca*. = De càña de pescar. *Rabiza*. = De puig. *Picacho ò pico*. = Á punta del dia. *Al apuntar ò rayar el dia*. = Fer punta: oposarse. *Hacer punta*. = Prènder punta los licors: corromprese. *Despuntarse*. = Doblegar una punta algún bárco. *Doblar la punta*.
 Puntacorrént. *m.* Eyna de fuster, etc. *Formon, y si es de càyre. Formon de punta corriente*.
 Puntáda. *f.* Punt cusint. *Puntada*.
 Puntáda de pèu. *f.* Tòc ab sa punta des pèu. *Puntapié, puntillazo ò puntillon*.
 Puntagúd, da. *adj.* Lo qui acába en punta. *Puntigudo, da*.
 Puntál. *m.* Tió qui aguanta lo qui amenassa ruína.

Puntal ò *tentemozo*.
Punter. *m.* Eyna de sabater ab que pren mida. *Marco*.
Punteria. *f.* La acció de dirigir alguna arma á punt determinád. *Punteria*.
Puntèt. *m.* Punt petít. *Puntillo*, *ito*, *ico*.
Punteta. *f.* Punta petita. *Puntica*, *illa*.
Puntetjád, *da*. *p. p.* de puntetjar. *Punteado*, *da*.
Puntetjar. *v. a.* Cusir, posar punt, módo de tocar instrumén, v. g. guitèrras. *Puntear*.
Puntonas. *f. pl.* Presidi. *Presidio*. = *Bárca*. *Pon-ton*.
Puntuós, *sa*. *adj.* Lo qui té moltes puntas. = *Delicád* sobre el punt de honor. *Puntuoso*, *sa*.
Puntuació. *f.* Collocació de las nôtas de la ortografía. *Puntuacion* ò *puntasion*.
Puntuál. *adj.* Eczácte, prònte. *Puntual*.
Puntuáldát. *f.* Eczaetitút. *Puntualidad*.
Puntuálsád, *da*. *p. p.* de puntuálsar. *Puntuáliza-do*, *da*.
Puntuálsar. *v. a.* Gravar, posarse eczáctamént dins sa memòria alguna còsa. = *Donar* sa derre-ra má, perfeccionar. *Puntuálsar*.
Puntuálíssim, *ma*. *sup.* Molt puntuáls. *Puntuálís-simo*, *ma*.
Puntuálíssimamént. *adv. sup.* *Puntuálíssimamente*.
Puntuálmént. *adv.* Eczáctamént, ab rigor. *Puntuálmamente*.
Puntuar. *v. a.* Posar los punts y comas en lo escrit. *Puntuar*. = *Para* oposicions. *Tomar puntos*.
Punxa. *f.* Còsa qui acába en punta. *Puncha*.
Punxád, *da*. *p. p.* de punxar. *Punzado*, *da*.
Punxada. *f.* Puñida ab punxa. *Punzada* y *puntura* ò *punzadura*.
Punxador, *ra*. *m. f.* El qui punxa. *Punzador*, *ra*.
Punxánt. *p. a.* de punxar. *Punzante*.
Punxar. *v. a.* Puñir ab punxa. *Punzar*.
Punxó. *m.* Instrument para fer foráts. *Punzon*. = *Eyna* de ferrer. *Rompedera*.
Puñada. *f.* Tòc que se dona ab so puñy estrèt. *Puñada*. = *Á* sa càre. *Mogicon*. = *Al* nás. *Soplamos*. = *Á* puñádas. *Á* puñádas.
Puñál. *m.* Arma bláuca. *Puñal*.
Puñálada. *f.* Ferida de puñál. *Puñalada*.
Puñalèt. *m.* Puñál petít. *Puñaleco*, *puñalico*, *llo*, *ito*.
Puñát. *m.* Lo que se pòt prènder ab una má ab un pic. *Puñado*.
Puñèt. *m.* El pedás de ròba uníd á mànega de camia. *Puño*.
Puñíd, *da*. *p. p.* de puñir. *Punzado*, *da*. = *Aguijoneado*, *da*.
Puñíd, *da*. *adj.* El qui prèst se enfáda. *Cosquillo-so*, *sa*.

Puñida. *f.* Ferida, picáda, sentiment interior. *Pun-tura*, *punzada*. = *De* espása. *Estocada*. = *Á* bestiar paraque camín. *Aguijonazo*. = *De* boñy, etc. qui no está madúr. *Entrepanzadura*. = *De* mal de vèntre. *Retortijon*. = *Á* bota per trèurer vi. *Sangria*.
Puñidor, *ra*. *m. f.* El qui puñy. *Punzador*, *ra*.
Puñidor. *m.* Punxa para puñir. *Aguijada*, *agui-jon*, *guincho* ò *pincho*.
Puñir. *v. a.* Picar ab punxa. *Punchar* ò *guinchar*. = *Al* bestiar paraque camín. *Aguijonear*. = *Á* bota para trèurer vi. *Sangrar*. = *Caminar* aviad. *Aguijar*. = *Para* que se fásse una còsa. *Aguijonear* ò *espolear*.
Puñy. *m.* La má clòsa. = *Lo* qui unèix la má al brás. = *Pòca* còsa. *Puño*. = *En* so puñy estrèt. *Á* puño cerrado. = *Còm* es puñy: petít. *Como un puño*.
Puñys. *m. pl.* Beguda. *Ponche*.
Pupíl, *la*. *m. f.* Infánt báix la conducta de un cu-rador. *Pupilo*, *la*.
Pupilar. *adj.* Lo que pertáñy á pupíl. *Pupilar*.
Pupís. *m.* V. *Popís*.
Pupút. *m.* Ave. *Abubilla*, y ant. *putput* ò *ubispa*. = *De* cap. *Penacho* ò *moño*. = *Vèssa*. *Gulbana*.
Pupúd, *da*. *adj.* Ave qui té pupút demúnt es cap. *Moñoso*, *sa*.
Pur, *ra*. *adj.* Clar, cásto, honést, net, sense tã-oa. = *Eczent* de imperfecció y de mescla. *Puro*, *ra*. = *Benèyts*. *Bendito*, *ta*.
Puramént, *adv.* Sense mescla. = *Cástamént*. *Puramente*.
Puresa. *f.* Castedát, eczaetitút en la elecció de pa-ráulas, innocència, limpiesa, ximpleza. *Pureza*.
Purga. *f.* Medicina para evacuar el vèntre. *Purga*. = *Desgrácia*. *Trago*. = *Mála* nòva. *Pildora*.
Purgáble. *adj.* Lo qui se pòt purgar. *Purgable*.
Purgació. *f.* El ácte y efecte de purgar, se. = *La* acció de obrar la purga medicínal. = *La* justifi-cació de un delicté oposád. *Purgacion*. = *Por-gaeió* de sang: evacuació después del pãrt. *Pur-gaciones de sangre*. = *Purgacions*. *f. pl.* El mèstruo. *Purgaciones*.
Purgád, *da*. *p. p.* de purgar, se. *Purgado*, *da*.
Purgánt. *p. a.* de purgar. = *m.* Lo qui té virtút para purgar. *Purgante*.
Purgar. *v. a.* Netetjar, purificar. = *Borrar* las culpas. = *Satisfèr* la péna que merèix la culpa ò en aquest mon ò en el Pargatori. = *Desvanè-xer* los indicis quey há cònta un. *Purgar*.
Purgar. *v. n.* *Aminvarse* ò *disminuirse* una còsa. *Menguar* ò *mermar*.
Purgarse. *v. r.* *Justificarse* ò *prènder* purga. *Pur-garse*.

PUR

465

PUY

Purgatiu, va. *adj.* Lo qui té virtut de purgar.
Purgativo, va.
Purgatòri. *m.* El llòc ahont las ànimas de los qui mòren en gràcia se purifican de las reliquias del pecàt. = Llòc ahont se pàssa la vida ab trabáy.
Purgatorio.
Puriflàt. *f.* V. Puresa. *Puridad*.
Purificació. *f.* El àcte y efecte de purificar. = La festa de la Màre de Déu del Candelèr. = El àcte de anar las judías después del pàrt al tèmple. = El àcte de purificar el càlis, globo. *Purificacion*.
Purificad, da. *p. p.* de purificar. *Purificado*, da.
Purificador, ra. *m. f.* El qui purifica. *Purificador*, ra.
Purificador. *m.* Tavayoleta ab que se purifica el càlis en la missa. *Purificador*.
Purificar. *v. a.* Netetjar. = Llévar tota imperfecció á còsa no material. = Netetjar Déu á las ànimas per mèdi de las afliccions. *Purificar*. = Per mèdi des sòc al òr, plàta y àltres metalls. *Acen-drar*.
Purificarse. *v. r.* Presentarse la judía después del pàrt al tèmple. = Netetjarse, justificarse. *Purifi-carse*.
Purificatòri, ria. *adj.* Lo qui serveix para purifi-car. *Purificatorio*, ria.
Puriòl. *m.* Hérba. *Poleo*.
Purisme. *m.* Vici del qui molt afecta la puresa del llengátge. *Purismo*.
Puríssim, na. *sup.* Molt pur. *Purísimo*, ma.
Puríssima. *f.* La vèrge Maria ò la séua figura bàix el titol de la séua immaculada concepció. *Puri-sima*.
Purista. *adj.* El qui molt afecta la puresa del llen-gátge. *Purista*.
Puritá. *m.* Presbiteriá rígidu de Inglatèrra. *Puri-tano*.
Puritanisme. *m.* La sècta de los puritans. *Purita-nismo*.
Púrpura. *f.* Cèrt caragòl marí de qui se trèu el color de púrpura. = La ròba tènida de púrpura. = La dignidat de réy y de cardenál. *Púrpura*.

Purparad, da. *p. p.* de purparar. *Purpurado*, da.
Purputad. *m.* Cardenál. *Purpurado*.
Purparar. *v. a.* Tènir de púrpura. *Purparar*.
Purpúreo, rea. *adj.* Lo qui té color de púrpura. = Lo pertañent á púrpura y á la dignidat de cardenál. *Purpúreo*, rea.
Purúg, ga. *adj.* El qui té pò. *Espantadizo*, za ò *asombradizo*, za.
Purulència. *f.* Còpia de matèria corrompuda. *Pu-rulencia*.
Purulént, ta. *adj.* Plens de matèria corrompuda. *Purulento*, ta.
Pus. Preposició. *Més. Mas.* = *adv. Jamas*.
Pus. *m.* Matèria pudrida. *Pus*.
Pussa. *f.* Insècto bèn conegú. *Pulga*.
Pusseta. *f.* Pussa petita. *Pulguilla*, ca, ta.
Pussillànimu. *adj.* Fàito de ànimo, de esperit, de valor. *Pusilánimo*.
Pussillanimidat. *f.* Fálta de ànimo, de etc. *Pusila-nimidad*.
Pústula. *f.* Petít tumor demúnt sa pell. *Pústula*.
Putà. *f.* Dòna perduda y pública. *Putà*, y en estil familiar. *Cellenca*, *manfla*, *pelanduzca*, *peliso-rra*, *pelleja*, *pobreta*, *tusona*, *zorra*.
Putatiu, va. *adj.* Reputad, tengú per tál. *Putati-vo*, va.
Puteria. *f.* La vida de las dónas públicas y la séua càsa. *Puteria*.
Putéro. *m.* El qui vá de putas. *Putero* ò *putaño*.
Puteta. *f.* Puta petita. *Putica*, lla, ta y *putuela*.
Putím. *m.* El agregat ò professió de las putas. *Putaismo* ò *putanismo*.
Puto. *m.* Sodomita passiu. *Puto*.
Putòta. *f.* Gràn puta. *Grande puta* ò *zurriota*.
Putredinál. *adj.* Lo qui té virtut de corrompre. *Putredinal*.
Putrefacció. *f.* Corrupció. *Putrefaccion*.
Putrefactiu, va. *adj.* Lo qui pòt causar putrefac-ció. *Putrefactivo*, va.
Pútrido, da. *adj.* Corrompú. *Pútrido*, da.
Puu. *m.* Pexèts petíts qui serveixen per esca de pescar. *Xaramugo*.
Puys. Conjunció. *Pues*.

QU

QUA

Q. *f.* Lletra dècima octáva del alfabéto mallor-quí y consonant. *Q*.
Qu. *f.* El nòm de la lletra *q*. *Qu*.
59

Quadèrn. *m.* V. Codèrn. *Cuaderno*.
Quadèrna. *f.* Térme náutic. *Cuaderna*.
Quadernál. *m.* Térme náutic. *Cuadernal*.

Quàdra. *f.* Una de les principals pèssas de una càsa. *Cuadra.*
Quadràul, *da.* *adj.* Cabàl, perfèt. *Cuadrado, da.*
Quadràul, *da.* *adj.* Lo qui té quàtre costàts. *Cuadrado, da.*
Quadrangular. *adj.* Lo qui té quàtre àngulos. *Quadrangular.*
Quadràngulo. *m.* Figura quadrangular. *Cuadràngulo.*
Quadràngulo, *la.* *adj.* Lo qui té quàtre àngulos. *Cuadràngulo, la.*
Quadrànt. *adj.* Lo qui quàdra. = La quàrta pàrt del círculo. = Instrumént matemàtic. *Cuadrante.*
Quadrar. *v. a.* Formar en quàdro. = Multiplicar un nombre per sí matèix. = Avenirse. = Agradar. *Cuadrar.*
Quadràt. *m.* Figura de quàtre costàts iguals. = El producte de la multiplicació de un nombre per sí matèix. *Cuadrado.* = En imprènta. *Cuadratin.*
Quadrati. *m.* *Cuadratin.*
Quadratura. *f.* La reducció de alguna figura a quàdro. = El aspècte quadràd de sa lluna ab el sól. *Cuadratura.*
Quadrèt. *m.* Quàdro petít. *Cuadrete, illo, ito.*
Quadrènnal. *adj.* De quàtre ànys. *Cuadriennal.*
Quadrènni. *m.* Tèmps de quàtre ànys. *Cuadriennio.*
Quadriforme. *adj.* Qui té quàtre formas. *Cuadriforme.*
Quadrilàtero, *ra.* *adj.* Lo qui té quàtre costàts. *Cuadrilàtero.*
Quadrilongo. *m.* Figura qui còsta de àngulos rèctes y de costàts desiguals. *Cuadrilongo.*
Quadrilongo, *ga.* *adj.* Lo qui té figura de quadrilongo. *Cuadrilongo, ga.*
Quadrilla. *f.* Junta de vàrias personas. *Cuadrilla.* = De amigs qui se passetjan. *Gurrullada.* = De màla gènt. *Jabardo* ò *lechigada.* = De gènt bàxa y dolènta. *Bahorrina.* = De pícaros. *Picaresca.*
Quadrissílabo, *ba.* *adj.* Qui té quàtre síllabas. *Cuadrissílabo, ba.*
Quàdro. *m.* Figura de quàtre costàts iguals. = Tela ò còsa semblànt de pintura. = La forma de partida de soldàts en forma quadràda. *Cuadro.* = De altar. *Retablo.*
Quadrupèdal. *adj.* Lo qui té quàtre pèus. *Quadrupèdal.*
Quadrúpedo, *da.* *adj.* Animàl de quàtre pèus. *Cuadrúpedo, da.* = Hòmo bèstia. *Bestiara.*
Quadruplicació. *f.* Multiplicació per quàtre. *Quadruplicacion.*
Quadruplicàd, *da.* *p. p.* de quadruplicar. *Cuadruplicado, da.*
Quadruplicar. *v. a.* Multiplicar per quàtre. *Cua-*

druplicar.

Quàdruplo, *pla.* *adj.* Lo qui es quàtre vegàdas més que el séu simple. *Cuadruplo, pla.*
Quàl. *adj.* Relatiu qui declàra la qualidat de una còsa. *Cual.*
Quàlcú, *na.* *adj.* Persona indeterminàda. *Alguno, na.*
Qualidat. *f.* V. Calidat. *Cualidad.*
Quàlque. *adj.* Una còsa entre moltas. *Alguno, na,* y *ant.* *qualque.*
Quàlsevòl. *adj.* Quàlcú indeterminàd. *Cualquier* devànt un sustantiu y *cualquiera* devànt els altres.
Quàmquàm. *m.* Sermonèt que se fá en alabansa del qui se agrada. *Oracion laudatoria.*
Quàn. *adj.* Ponderació. *Cuan.*
Quànd. *adv.* Determinació de témps. *Cuando.* = De quànd en quànd. *De cuando en cuando.* = ¿Fins quànd? *Hasta cuando?* = De quànd ensà? *De cuando acá?* = Quànd ménos so pensan. *Cuando ménos se cata.*
Quànt, *ta.* *adj.* Numèral qui significa cantidat indeterminàda. = Excessiu en quàlsevòl línea. = Tot ò tot lo que. *Cuanto, ta.*
Quantidat. *f.* V. Cantidat. *Cantidad.*
Quantios, *sa.* *adj.* Gràn en cantidat de nombre. *Cuantioso, sa.*
Quàrt. *m.* La quàrta pàrt de un tot. = Moneda. *Cuarto.* = Crexent de sa lluna ò el menguant. *Cuarto creciente* ò *menguante.* = De rectoria. *Préstamo.* = 15 minúts. *Cuarto.*
Quàrta. *f.* La quàrta pàrt de un tot. = La pàrt que pertàny al rector, etc. = La divisió de los véts en la navegació. *Cuarta.* = Mesura. *Porron.* = Falsidia y trebelliàna. *cur.* *Falsidia y trebelliàna.* = Afagir la quàrta a lo lliurad. *Cuartear.*
Quartèt. *m.* Quàrto petít. *Cuartito.*
Quartilla. *f.* Cobla de quàtre versos. *Cuartilla.*
Quàrto. *m.* La quàrta pàrt. = Aposento de una càsa. = Moneda. *Cuarto.* = De escút de armas. *Cuartel.* = No tenir un quàrto: cab dòbbé. *No tener un cuarto.*
Quaternàri, *ria.* *adj.* Lo qui inclòn el nombre de quàtre. *Quaternario, ria.*
Quaternidat. *f.* La junta de quàtre còsas. *Quaternidad.*
Quaterniò. *m.* Quaternidat. *Quaternion.*
Quatràlbo, *ba.* *adj.* El bestiar gròs qui té sas quàtre càmas blàncas. *Cuatralbo, ba.*
Quàtre. *adj.* Nombre. *Cuatro.* = Més de quàtre: nombre gròs de còsas. *Mas de cuatro.*
Quàtre cantóns. *m. pl.* Lloc ahont se junten quàtre carrers. *Encrucijada.*
Quàtre pòts. *f. pl.* Jòc de allòts. *Quebranta huesos.*

QUE

467

Quàtres. *m. pl.* Carta de jugar. *Cuatro.* — La pa-
reya de quàtres en el jòc de pestanagas. *Cua-
derna.* — Córrer de quàtres: molt aviàd. *Correr
d'escape.* — Posarse de quàtres: en sas màns y
pèus en tèrra. *Ponerse en veinte uñas.*

NÓTA.

Tots los precedents articles tant en mallorquí com
en espanyol se pòden escriurer tant per c, com
per q; puys antigament en espanyol se escrivián
en q.

QUE.

Que. Pronòm relatiu ò interrogatiu. *Que.*
Quebràd, da. p. p. de quebrar. *Quebrado, da.*
Quebrar. v. n. Fer hancarròta. *Quebrar.*
Quebrát. m. Una de las parts en que se considera
partid un senser, v. g. un ters, un quàrt, etc.
Quebrado. — *Quebrát de quebrát:* una part de
àltre quebrát, v. g. un ters de un sinè. *Quebra-
do de quebrado.* — *Quebrát compòst:* quebrát
de quebrát. *Quebrado compuesto.*
Quèda. f. Tòcs de campàna paraque càdahú se re-
tir á cà séua. *Queda.* — Al tòc de la quèda. *Al
toque de la queda.* — Tocar la quèda. *Tocar d
la queda.*
Quèdàd, da. p. p. de quèdar. *Quedado, da.*
Quèdàda. f. La acció de quèdar en algún llòc. *Que-
dada.*
Quèdar, v. n. Detenirse en algún llòc. — *Restar.* —
Faltar á fer. — *Romàndrer alguna còsa.* — *Durar,*
permanèxer. — *Herèu, pòbre,* lo que se há en-
cantàd á un. *Quedar.* — *Astoràd:* embambàd.
Embazarse. — *Bé ò mal.* *Quedar bien ò mal.* —
Ab sa creu al front: pòbre. *Quedar en cruz y
en cuadro.* — *In àlbis:* no lograr lo que se pre-
tènta. *In albis.* — *Eu blauc.* *En blanco.* — *Sas
campànas:* aturarse de tocarlas. *Parar.* — *Dejù
de alguna còsa:* no enténdrerla. *En ayunas.* —
Eurèra en camí, estudi, etc. *Quedar atras ò
resegarase.* — *À las foscas:* sense claror ò pèrder-
lò tot. *Quedar d'escuras ò d'obscuras:* no lo-
gar lo que se desitjàva. *Quedar d'la luna de
Valencia.* — *Fresco:* burlàd. *Fresco.* — *Fins á la
fi* para aplegar lo que los àltres hán dexàd. *Que-
darse d'la espiga.* — *Fret:* sorprès. *Frio.* — *Còm
en gât escaldàd:* encorregùd. *Quedarse hecho
un mico ò un mono.* — *Còm es gât den paracà-
fas.* *Quedarse al son de buenas noches.* — *En
là còm sa jàya Miquèla:* espantàd. *Como el al-
ma de Garibay.* — *Lluíd:* sortir hé de alguna
funció. *Quedar airoso.* — *Al mitx del carrer:*
pèrdèrlo tot. *Quedar en la calle.* — *De pédra:*

QUI

espantàd. *Quedar de una pieza.* — *Per llevar
de espareguèra:* no morir-se. *Para simiente
de rabanos.* — *Sa tia ò ab sa creu dels subàte:*
no casarse una fadrina. *Para tia ò para vestir
indgenes.* — *Eu es siti:* vensùd. *En la estocada.*
— *Espantàd es sembrát.* *Arrebatarse.* — *Axuxi*
la dificultàt: sense resòlter. *Quedar en pié.* —
Penjàd: enganàd. *Colgado.* — *Sense una màys:*
sense càb dòbbé. *Sin blanca.* — *Al serè.* *Al ra-
so.* — *Totsòl el qui anàva ab àltre.* *Quedar de
non.*

Quèdarse. v. r. Romàndrer en algún llòc. *Quedarse.*
— *Sense polsos:* espantàd. *Quedarse sin pulsos.*

Quèdiràn. m. El respècte á la opinió pública *Que-
diràn.*

Quefer. m. Negòci, ocupació. *Quehacer.*

Quèrn. m. Agregàt de quàtre còsas. *Cuatro.*

Quèrnèt. m. Jòc. *Chirinola.*

Quèst. m. El ràsto que dexa el animàl. *Rasto ò
pista.*

Questió. f. Pregunta para averiguar la veritat dis-
putànt. — *Brega, alboròt, pendència.* — *Matèria*
de disputa ò de discùrs. — *Dificultàt.* *Cuestion.*

Questionetjar. v. a. Disputar, altercar. *Cuestionar.*

Questioneta. f. Disputa de pòca importància. *Cues-
tioncilla.*

Quèxa. f. Veu llastimosa qui esprèssa algún dolor
ò péna. *Queja ò querella.* — *Devànt algún jutge.*
Querella.

Quexàd, da. p. p. de quexarse. *Quejado, da.*

Quexarse. v. r. Explicar el dolor ò péna: llemen-
tarse. — *Testificar el sentiment de una injuria.*

Quejarse. — *Devànt jutge.* *Querellarse ò que-
jarse.* — *Fént es pòbre y ser ric.* *Escupir sangre
en bacin de oro.* — *Per pòc mal.* *Ser muy de-
licado para el infierno.* — *Per vici.* *De vicio.*

Quexós, sa. adj. El qui se quèxa. *Quejoso, sa.* —
El qui fàcilment se quèxa. *Quejicoso, sa.*

Quèma. f. Plàt dols. *Crema.*

Quèrmes. m. Sas gálas que fan es coscóys. — *Mi-
neràl.* *Quermes ò kermes.*

Quèrnites. f. Pédra semblànt á màrmol. *Quèrnites.*

Querubí. m. Esperit angèlic del segón còr. *Ge-
rubin.*

QUI.

Qui. Relatiu. Si es persona agent ò paciènt, tant
singular còm plural. *Que.* — Si es genetiú de po-
ssesió ò datiu de adquisició ò interrogació. *Quiens
quienes.*

Quici. m. La part de pòrta ahònt entran ò estàn
es gaulòns ò pèrns. *Quicio.* — *Trèurer de qui-
cios:* irritar molt. *Sacar de quicios.*

Quicotàda. f. Acció ridícula. *Quijotada.*

Quicote. *m.* La celebríssima novella composta per Cervantes. = Hòmo ridículo. *Quijote.*

Quicoteria. *f.* Porte ridículo de una persona. *Quijoteria.*

Quidam. *m.* Subjècte indeterminad. *Quidam.*

Quiddidat. *f.* Essència ò predicat essenciàl de una còsa. *Quiddidad.*

Quiddidatu. *va. adj.* Pertañent á la quiddidat. *Quiddidativo, va.*

Quidproquò. *m.* Una còsa per àltra en equivalència. *Quidproquò.*

Quiét. *ta. adj.* Fálto de movimént. = Pacífic, sossegad. *Queto, ta.*

Quiétamént. *adv.* Ab quietut. *Quietamente.*

Quietut. *f.* Fálta de movimént. = Descans, repòs. = Ociosidat. *Quietud.*

Quilát. *m.* Gráu de perfecció y puresa del òr, etc. *Quilate.*

Quilatád. *da. p. p.* de quilatar. *Quilatado, da.*

Quilatador. *m.* El qui quilata. *Quilatador.*

Quilatar. *v. a.* Determinar el quilat. *Quilatar.*

Quilificació. *f.* La acció de formar, ferse el quilo. *Quilificacion.*

Quilificar. *v. a.* Ferse quilo del alimént. *Quilificacion.*

Quilo. *m.* Sostància blànca en que se convertèix el alimént. *Quilo.*

Quimera. *f.* Capritxo, imaginació. = Disputa, pendència, riua. *Quimera.* = Tirria. *Ojeriza.* = Desitx. *Golondro.*

Quimèric. *ca. adj.* Fabulós, fingid. = Imaginatu. *Quimérico, ca.*

Químia. *f.* V. Quí mica. *Químia.*

Químic. *ca. adj.* Pertañent á quí mica. *Químico, ca.*

Químico. *m.* El qui professa la quí mica. *Químico.*

Química. *f.* Art de preparar, purificar, sòndrer, etc. metalls, minerals y plantas. *Química.*

Quin. *na.* Pronòm relatiu. = Un entre molts. *Quien.*

À quin. *de quin.* *À quien ò de quien.* = Ab admiració. *Que, v. g.* ; *Quin homo!* *Qué hombre!*

Quina. *f.* El pàlo de medicina. *Quina ò quinaquina.*

Quinàri. *m.* Nombre de cinc unidats. = Antiga moneda de los romans. *Quinario.*

Quinas. *f. pl.* Las armas de Portugal. = Des cincs en el jòc de pestanugas. *Quinas.*

Quinète. *m.* El qui cuálca á cavall. *Ginete.*

Quincalla. *f.* Còsas de aràm, fèrro, etc. que se venen. *Quincalla.*

Quincarió. *m.* El comandant de cinc soldats. *Quincurion.*

Quindèni. *m.* Espáy de quinze àllys. *Quindenio.*

Quingentèsim. *ma. adj.* Cinc centenars. *Quingentésimo, ma.*

Quino. *m.* El àbre de pàlo. *Quino.*

Quinolas. *f. pl.* Jòc. *Quinolas ò quinollas.*

Quinolead. *p. p.* de quinolear. *Quinoleando.*

Quinolear. *v. a.* Preparar sas cartas per el jòc de quinolas. *Quinolear.*

Quinquagenari. *ria. adj.* Lo qui consta del nombre de cincuenta ò lo inclou. *Quincuagenario, ria.*

Quinquagèsima. *f.* El diumenge ántes de la corema. *Quincuagésima.*

Quinquènni. *m.* Espáy de cinc àllys. *Quingenio.*

Quint. *m.* Una part de cinc. = Dret. *Quinto.*

Quint. *ta. adj.* Lo qui completa el nombre cinc. = Lo qui se fa en quint dia, llòc, etc. *Quinto, ta.*

Quinta. *f.* La acció de quintar. = Còrda de instrument músic de còrdas. = Tò en la música. *Quinta.*

Quintád. *da. p. p.* de quintar. *Quintado, da.*

Quintar. *m.* Pes de cent lliuras. *Quintal.* = De tafona. *Cuesco, libro, pilon.*

Quintar. *v. a.* Treurer un de cada cinc. = Sortear para soldats. *Quintar.*

Quintessència. *f.* Lo més fi y més purificad de una còsa. *Quintaesencia.*

Quintilla. *f.* Cobla de cinc versos. *Quintilla.*

Quinto. *m.* El soldat quintad. *Quinto.*

Quintuplo. *pla. adj.* La cantidat qui inclou cinc vegadas á àltra. *Quintuplo, pla.*

Quinze. *m.* Nombre. *Quince.*

Quinzè. *na. adj.* Una part de quinze. *Quince, no, na.*

Quinzena. *f.* Un registre de òrga. *Quincena.*

Quinzenari. *m.* Espáy de quinze dias dedicads á algún sant. = Llibret. *Quincenario.*

Quinzèt. *m.* Jòc de cartas. *Quince.*

Quiraga. *f.* Pruaga á sas mans. *Quiraga.*

Quirinál. *adj.* Lo qui pertàny á Rómulo anomenad Quirino después de mòrt ò á una de las montañas de Roma. *Quirinal.*

Quirites. *m. pl.* Nòm que se doná á los romans y sabinos. *Quirites.*

Quirógrafo. *m.* Escriu de la pròpia mà del autor. *Quirógrafo.*

Quiromància. *m.* Falsa adivinació per las retzas de sas mans. *Quiromancia.*

Quiromàntic. *ca. adj.* Lo qui pertàny á quiromància. = Los qui usen de quiromància. *Quiromántico, ca.*

Quissó. *na. m. f.* Càns petits y joves. *Perrito, ta.*

Quissonèt. *ta. m. f.* *Perrillo, lla.* = Nads de pòc. *Perrezno, na.*

Quist. *adj.* Vist. *Quisto.* = Bé ò mál quist. *Bien ò mal quisto.*

Quista. *f.* Acápta. *Questua.*

Quistó. *m.* El qui acápta para sant. *Quistor.* = De

QUO

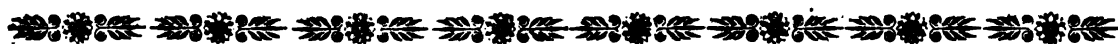
469

QUO

van Antòni ò de san Llàtzer. *Mampostero*.
 Quitable. *adj.* Lo qui se pòt quitar. *Redimible* ò *quitable*.
 Quitad, *da. p. p.* de quitar. *Redimido, da* ò *quitado, da*.
 Quitar. *v. a.* Pagar el capitál de censál, renda, etc. y llevarse la obligació de élla. *Redimir* ò *quitar*.
 Quociént. *m.* El resultát del partir un nombre per

áltre. *Quociente*.

Quòta. *f.* La cantidat ò part que tòca á cadahú en un repartimént. *Cuota*.
 Quotidiá, *na. adj.* Lo que se fa ò succeïx cada dia. *Cotidiano, na*.
 Quoresma, *f. V.* Corema. *Cuaresma*.
 Quoresmer. *m. V.* Coremer. *Cuaresmero*.
 Quotidiànamént. *adv.* Cada dia. *Cotidianamente*.
 Quotidie. *adv. Itali.* Quotidiànamént. *Quotidie*.

RAB

RAC

R. *f.* Lletra dècima nòna del alfabéto mallorquí y consonant semivocál. *R*.
 R. Abreviatura de reverént, de reyál y de repro-vál. *R*.
 Rabassa. *f.* La part de la sòca de ábre qui está dins sa tèrra. *Cepa*.—Hòmo torpe. *Tronco*.
 Rabasseta. *f.* Rebassa petita. *Cepita*.—De llum. *Seta*.
 Rabassó. *m.* Rabasseta. *Cepita*.
 Rabassòt. *m.* Lo que quèda dins sa tèrra de ábre que se tàya. *Tocon*.
 Rabassòta. *f.* Rabassa gròssa. *Cepon*.
 Rabassúd, *da. adj.* Hòmo petit y gruxad. *Reconcho, cha* ò *repolludo, da*.
 Rabbí. *m.* Mèstre entre los judíos. *Rabino*.
 Rabetjàd, *da. p. p.* de rebetjar. *Enjuagado, da*.
 Rabetjàda. *f.* El ácte y efecte rebetjar. *Enjuagadura*.
 Rabetjar. *v. a.* Rentar pláts, etc. y ròba. *Enjuagar*.
 Ràbia, *f.* Ira, furia, locura. — Malaltía. *Rabia*. — Gonént còm á ràbia: molt couént. *Picante que rabia*.
 Rabiar. *v. n.* Irritarse. — Desitjar ab ànsia. *Rabiar*.
 Rabietà. *f.* Ràbia petita. *Rabietà*.
 Rabinic, *ca. adj.* Pertañent á rabbí. *Rabínico, ca*.
 Rabinisme. *f.* Doctrina de los rabbíns. *Rubinismo*.
 Rabinista. *m. f.* El qui seguèix ò estudia la doctrina de los rabbíns. *Rabinista*.
 Rabiós, *sa. adj.* El qui té ràbia ò el seu mál. — Escassu. *Rabioso, sa*.
 Rabiosamént. *adv.* Ab ràbia. *Rabiosamente*.
 Rabiosíssim, *ma. sup.* Molt rabiosos. *Rabiosísimo, ma*.
 Rabiosíssimamént. *adv. sup.* Ab molta ràbia. *Rabiosísimamente*.
 Rabí. *m.* Los fils que se pàssan ab sa llansadora. *Trama*.

Rablí, *da. p. p.* de rablir. *Tramado, da*. — *Ataquizado, da*.
 Rablir. *v. a.* Passar es fil en sa llansadora. *Tramar*. — Posar es ceps ò ábres que faltan en viña, olivar, etc. *Ataquizar*.
 Raboa. *f.* Animál astút. El màscle. *Zorro* ò *raposo*: la samèlla. *Zorra* ò *raposa*.
 Raboeta. *f.* *Zorrita, raposillo, lla, to, ta*.
 Racálas. *f.* Penjànt de oreya. *Arracada*.
 Racamént. *m.* Agregát de bòllas enfiladas que se pòsan al redó de ábre de bàrco. *Racamento*.
 Racaménta. *f. V.* Racamént. *Racamenta*.
 Racció. *f.* Porció arretglada de víveres, etc. — Prebènda eglesiástica. *Racion*. — Mitja racció: mitja prebènda. *Media racion*. — Racció de fàm: empleyo, renda qui no bàsta para mantenirse decèntmént. *Racion de hambre*.
 Raccioneta. *f.* Racció petita. *Racioncilla*.
 Raciocinació. *f.* El ácte de raciocinar. *Raciocinacion*.
 Raciocinar. *v. a.* Discórrer, inferir. *Raciocinar*.
 Raciocini. *m.* Argument, discúrs. *Raciocinio*.
 Racionabilitat. *f.* Facultat de discórrer, de judicar ab conexemént. *Racionabilidad*.
 Racionál. *adj.* Pertañent á la rahó. — El qui discorre, judica, inferèix. *Racional*.
 Racionál. *m.* Propiedat essenciát qui distingèix el hòmo del bruto. — Bossí de ròba que el summo sacerdot de los judíos duya á nes pit. — El contador major de la càsa reyál de Aragó. *Racional*.
 Racionalidat. *f.* Conformidat de las còsas ab la rahó. — Diferència essenciál qui distingèix el hòmo del bruto. *Racionalidad*.
 Racionalíssim, *ma. sup.* Molt racionals. *Racionalísimos, ma*.
 Racionalmént. *adv.* Conforme á la rahó. *Racionalmente*.

Racioner. *m.* Prebendat egleſiàſtic. *Racionero.*—El qui no té ſinó mitja prebenda. *Medio racionero.*

Racionista. *m.* El qui gôſa de una penſiô. *Racionista.*

Râda. *f.* Espây de mar prôp de côſtas al abrigo des vénts. *Rada.*

Radiació. *f.* El âcte y eſſecte de radiar. *Radiacion.*

Radiant. *adj.* Lo qui despedeix râyos de llum. *Radiante* ô *radioso*, *sa.*

Radiar. *v. n.* Despedir râyos de llum. *Radiar.*

Radicació. *f.* El âcte y eſſecte de posar rêls.—Llârga duració de costúm, môda, us. *Radicacion.*

Radicâd. *da. p. p.* de radicar. *Radicado, da.*

Radicâl. *adj.* Pertañent â rêls.—Fundamentâl en la sêna línea. *Radical.*

Radicâlmént. *adv.* De rêl. *Radicalmente.*

Radical. *v. n.* Relar, posar rêls. *Radical.*

Radicalſe. *v. r.* Posar rêls en alguna virtút ô vici. *Radicalſe.*

Râdio. *m.* Línea rêcta desde el cêntro del círculo â la circunſcrência, côm una brêndola de rôda. *Radio.*

Radiômetro. *m.* Instrument para midar las alturas. *Radiometro.*

Râſa. *f.* Pédra para assegurar las parêts. *Raſa.*

Râſêl. *la. m. f.* Nôm de un ângel ô de hómo ô dôna. *Rasael, la.*

Rahó. *f.* Facultad intellectiva, potência de diſcôrrer.—âcte de dita facultât.—Moderació en so comprar y vêndrer.—Cálculo, conte.—Orde, mêtodo.—Argument, prôva.—Relació entre duas cantidades ô nombres.—Satisfacciô â pregunta, pretensiô, injuria.—Cânsa, môtiv, fonamênt, etc. *Razon.*—De desigualdât, de mayor ô menor desigualdât. *De desigualdad, de mayor ô menor desigualdad.*—Foradâda: de ningún valor. *De pie de banco.*—Donar rahó. *Dar razon.*—Rahó de 'estât: consideració, mácsima, política. *Razon de estado.*—â rahó de... *â razon de...*—En rahó. *En razon.*—Sa rahó per un môro: axô es, se há de donar rahó al qui en té ſia el qui ſia. *La razon para el que la tiene.*—Donar rahó â un: concedirlê lo que diu. *Darle razon.*—Tapar de rahóns: confundir â un. *Envolver con razones.*—Teujr rahóns ab algú: disputar, altrecar, refir. *Tener razones con alguno.*

Rahonâble. *adj.* Conforme â la rahó.—Médiâno, regular. *Razonable.*

Rahonâblemént. *adv.* Ab rahó. *Razonablemente.*

Rahoneta. *f.* Rahó petita. *Razoncica, lla, ta.*

Rahor. *m.* Instrument para afaytar. *Navaja de afeytar.*

Rahorâda. *f.* La acció de afaytar. *Navajada.*—Ferida ô tây fêt ab rahor. *Navajazo.*

Râll. *m.* Expressió, ven. *Habla.*

Râllâd. *p. p.* de râllar. *Hablado.*

Râllador, ra. *m. f.* El qui râlla molt. *Hablador, ra.*

Râllar. *v. a.* Parlar. *Hablar* ô *charlar.*

Râm. *m.* Brânca tayâda de âbre.—Pârt separâda y dependênt de un tot.—Malaltia qui encâre no está bèn declarâda.—Distribuciô de diferênta pârts de los negôcis de estât.—Article parlâns de mercaderia. *Ramo.*—De âygo. *Golpe de agua.*—De estâm, fil, etc. *Madeja:* embuyâd. *Madeja enmarañada.*—Para agranar. *Escoba de ramo* ô *de caballeriza.*—Assunto, negôci embuyâd, intrincâd. *Madeja sin cuenda.*

Râma. *f.* El conjunt de brâncas de un âbre. *Ramaje.*—Que se dona al bestiar quând no pôr pasturar. *Ramon.*—Tayâda verde del âbre. *Ramiza.*

Ramâda. *f.* Ruxâda de pluja. *Nubada.*

Ramêl. *m.* Agregât de flôrs ab so capôll.—Collec-ciô de côsas esquisitas. *Ramillote.*—De cirêas, pomas, etc. *Racimo* ô *gajo.*

Ramêra. *f.* Dôna pública. *Ramera.*

Ramereta. *f.* Diminutiv de ramêra. *Ramerita y ramerueta.*

Rameria. *f.* Liôc públic de dissoluciô.—Vida y ofici de las ramêras. *Rameria.*

Ramêt. *m.* Râm petit. *Ramillo, ito.*—De estâm, etc. *Madejueta.*

Rameta. *f.* Diminutiv de râm. *Ramilla, ta.*—Branqueta tayâda del âbre. *Ramojo.*

Ramificació. *f.* Extensiô y divisiô de una côs. *Ramificacion.*

Ramificâd. *da. p. p.* De ramificar. *Ramificado, da.*

Ramificarse. *v. r.* Escamparse, estêndrerse, dividirse en várias brâncas. *Ramificarse.*

Ramôn. *na. m. f.* Nôm de hómo ô de dôna. *Raimundo, da* ô *Ramon, na.*

Râmps. *f.* Arrufamênt de nirvis convulsu y dolorôs. *Calambre*, y en Murcia. *Rampa.*

Râmpâllâda. *f.* Toquêt que donan ô que se donan passânt. *Repelon.*—De râmpâllâda: de passâda. *De repelon.*

Rân. *adv.* Junt â una côs. *â raiz.*—â rân des fêc. *Al amor de la lumbre.*

Rânci. *cia. adj.* Lo qui se comênsa â corrompre. —Antig, véy. *Rancio, cia.*—Tornar rânci. *Enranciarse* ô *ranciarse.*

Rânda. *f.* Côsa coneguda. Fêta ab guja. *Randa.*—Fêta ab massetas. *Encage.*

Rândêra. *f.* La qui fâ rândas. *Randera* ô *encagera.*

Rauxer. *m.* El qui compra para el rânco y lo agua. *Bunchero.*—*adj.* Brut, ta. *Cochino, na.*

Ráxo. *m.* Junta de várias personas para menjar y lo que menjan. = Llòc, siti. *Rancho.* = De gitànos. *Aduar.*

Ràpa. *f.* El réym sense gràns. *Escobajo* ò *rampojo.* = Sa pareya de olivèra. *Rapa.*

Ràpacidat. *f.* Incliniació á robar. *Rapacidad.*

Rapád, *da. p. p.* de rapar. *Arañado, da, rasguñado, da.* = *Gateado, da.*

Rapáda. *f.* El acte y efecte de rapar, *se.* *Araño, rasguño.* = *Gutada.*

Ráp'altars. *adj.* El qui està molt dins la iglesia. *Rocaltars.*

Rapar. *v. a.* Ferir levement el cútis ab sas ungles. *Arañar* ò *rasguñar.* = *Altars:* estar molt dins la iglesia. *Roer altars.* = Afaytant ò robaut. *Rapar.* = Es gáta. *Gatear.* = Es vi: tenir molt de esperit. *Raspar.* = Raparse per no haver lograd lo que se desitjáva. *Estar mascando retama:* per fer una còsa. *Quemarse.*

Rapás. *adj.* Inclínad á robar. *Rapaz.*

Rapè. *m.* Tabac de pols negre. *Rapè.*

Rápidament. *adv.* Ab impetu ò velocidat. *Rápidamente.*

Rapidès. *f.* Moviment impetuós, velocidat. *Rapidez.*

Rápido, *da. adj.* Precipitad, vehement, velós, violent. *Rápido, da.*

Rapiña. *f.* Rôbo á la presència del dueño. *Rapiña.*

Rapiñad, *da. p. p.* de rapiñar. *Rapiñado, da.* = *Arañado, da* ò *rasguñado, da.* = *Gateado, da.*

Rapiñar. *v. a.* Robar á la presència del dueño. *Rapiñar.* = *Rapar.* *Arañar* ò *rasguñar.* = Es gáts. *Gatear.*

Rapsòdia. *f.* Bossí de un poema. *Rapsodia.*

Rápto. *m.* Rôbo de una dòna. = Estassis. *Rapto.*

Raptor. *m.* El qui rôba una dòna ab violència. *Raptor.*

Raquitis. *f.* Certa malaltia. *Raquitis.*

Rárament. *adv.* Pòcas vegadas. *Raramente.*

Rarefacció. *f.* La acció de examplarse un còs y ocupar més llòc. *Rarefaccion.*

Raresa. *f.* Singularidat. = Estravagància de geni ò inclinació á fer lo que no fan ets altres. *Rareza.*

Raridat. *f.* Calidat de lo raro. *Raridad.*

Rarificad, *da. p. p.* de rarificar. *Rarificado, da.*

Rarificar. *v. a.* Axamplar, fer que un còs ocupi més llòc que no ocupáva. *Rarificar* ò *rarefacer.*

Rarificarse. *v. r.* *Rarificarse* ò *rarefacerse.*

Rarificatiu, *va. adj.* Lo qui té virtut para rarificar. *Rarificativo, va.*

Rarissim, *ma. sup.* Molt ráros, estrevagants, etc. *Rarissimo, ma.*

Rarissimament. *adv. sup.* Molt pòcas vegadas. *Rarissimamente.*

Ráro. *adv.* V. *Rárament.* *Raro.*

Ráro, *ra. adj.* Clar, pòc clòs. = Extraordinari, pòc comú. = Estravagant. = Escellènt en son gènere. = Singular. *Raro, ra.*

Rás, *sa. adj.* Plá, desembarassad, sense desigualdats. = Sense títol. = El cèl despécad. *Raso, sa.* = Ple. *Lleno, na.* = Al rás: en el càmp, al cèl descubèrt. *Al raso.* = Terréno sens àbres ni arbustos, ò poquíssims. *Pelado, da.*

Rás. *m.* La igualdat de las còsas á demunt. *Rás.*

Rasadora. *f.* Instrument para errasar las medidas ab gràns. *Rasero.* = Passar pe sa rasadora: murmurar de algú. *Hacer la barba d alguno.* = Passar sa rasadora liguál: no fer pàrts ni quàrts. *Pasar por un mismo rasero* ò *llevar d todos por un rasero.*

Rasadora. *f.* Instrument para rascar. *Raedera.*

Rascad, *da. p. p.* de rascar. *Raído, da.*

Rascador. *m.* Instrument para rascar. *Raedera.*

Rascar. *v. a.* Llévar fregant. *Raer.* = Ab rásps. *Escofinar.*

Rásgo. *m.* Línea fèta ab gárbo. = Ayre, generosidat. = Espècie qui ab hermosura explica algú concèpte. *Rasgo.* = Fer rásgos. *Rasguear.* = Hòmo de rásgo. *Hombre de rasgo.*

Rasòlis. *m. pl.* Aygordént en sucra, etc. *Rosoli.* = Fins. *Ratafia.*

Ráspsa. *f.* Llima gròssa y ab sas dents gròssas. *Escofina.*

Raspád, *da. p. p.* de raspar. *Escofinado, da.*

Raspadura. *f.* La acció de raspar. = El serradís que se fà raspant. *Raspadura.*

Raspar. *v. a.* Llimar ab rásps. *Escofinar.*

Rastèl. *m.* El fèrro á mòdo de paleta del màneg de corretjadas de llaurador. *Arrejada* ò *béstola.* = De arma. *Rastrillo.*

Rastreád, *da. p. p.* de rastrear. *Rastreado, da.*

Rastrear. *v. a.* Indagar, inquirir. = Descubrir lo que se vòl saber. *Rastrear.*

Rastrillo. *m.* Pòrta. *Rastrillo.*

Rástro. *m.* Señál, potáda, vestigi, olor. *Rastro.*

Rasura. *f.* La acció de afaytar y el llòc ahónt se afayta. *Rasura.*

Ráta. *f.* Animál ben conegud. El màscle. *Raton:* sa famèlla. *Rata* ò *ratona.* = De càmp. *Musgano* ò *turon.*

Ráta. *f.* La contidat que tòca á cadahú en un repartiment. *Rata.*

Rátapiñada. *f.* Animál volàtil. *Murceguillo,* *murciégalo* y *murciélagos.*

Ratéra. *f.* Tràmpa para agafar ràtas. *Ratonera.*

Ratèt. *m.* Ráto curt. *Ratillo, to.*

Rateta. *f.* Ráta petita. *Ratoncico,* *illo, ito,* y si es famèlla. *Ratoncilla.* = Fer sa rateta: robar. *Ratetear.*

Ratificació. *f.* Confirmació de lo dit ô fêt. *Ratificación.*

Ratificad, *da. p. p.* de ratificar. *Ratificado, da.*

Ratificar. *v. a.* Confirmar lo que se hà dit ô fêt. *Ratificar.*

Ratina. *f.* Rôba qui parèix grana. *Ratina.*

Ratjád, *da. p. p.* de ratjar. *Chorreado, da.*

Ratjar. *v. n.* Càurer á pôc á pôc y de seguida 'algún líquido. *Chorrear.*—Sas cauâls. *Chorrear* ô *correr.*

Ratjèt. *m.* Râtx petít. *Chorito.*

Ratjolf. *m.* Hilo.—De pixât. *Meadita.*

Ratjolinèt. *m.* Hilito.

Râto. *m.* Espây curt de témps. *Rato*—Á râtos perdúds: en istánts perdúds. *Á ratos perdidos.*—Al cab de un râtó. *Al cabo de rato.*

Ratolí. *m.* V. Rateta. *Ratoncillo.*—Nirvi entrecolcád. *Calambre.*

Râtx ô ráig. *m.* Còsa líquida qui surt ô cau de algún llòc. *Chorro.*—De llét de pit de dôna. *Rayo de leche.*

Raudál. *m.* Abundància de còsas, *v. g.* de llágrimas. *Raudal.*

Raudissim, [ma. *sup.* Rapidíssim, *ma.* *Raudisimo, ma.*

Ravanissa. *f. pl.* *Agave, mostaza silvestre* ô *laspeos.*

Râve. *m. pl.* Còsa coneguda. *Rdbano.*—Redó y blânc. *Raponce.*—Véy. *Rdbano acorchado.*—Prènder es râve pe sas fuyas: sas còsas al ravés. *Tomar el rdbano por las hojas.*

Ravanèt. *m.* Râve petít. *Rabanete.*—El planter de râve. *Rabaniza.*

Rây. *m.* Espèce de filâts para pescar. *Aterraya, esparavel* ô *manga.*

Râya. *f.* Partió de réyne, de villa, etc. *Raya.*

Râya. *f.* Instrument de llâuna ab forâts para esmauussar pâ, forinâtge, etc. *Ralladera* ô *rallo.*

Rayád, *da. p. p.* de rayar. *Rallado, da.*

Rayar. *v. a.* Esmauussar ab râya. *Railar.*

Râyma. *f.* Vint y cinc mâns de paper. *Resma.*

Râyo. *m.* Llâmp de verga.—Des sòl.—De corôna de sânt.—*adj.* Prònte, viu. *Rayo.*

Râyos. *m. pl.* Flastonías. *Tacos* ô *ternos.*

RE.

Re. Partícula reduplicativa, qui entra en la composició de molts de mots nâlorquins y espâuls. *Re.*

Re. *m.* Insècto. *Rezno.*

Rê. *m.* Punt de sòlfa. *Re.*—Rê, rê. Pertinàcia, porfía. *Tijereta.*—Estar en so rê, rê: persistir. *Decir tijeretas.*

Reacció. *f.* Resistència del còs al tòc que li dona el qui topa ab éll. *Reaccion.*

Reacriminar. *v. a.* Respòndrer á las acusacions ab âltras acusacions. *Reacriminar.*

Reactiu, *va. adj.* El qui resistèix á la acció de âltre. *Reactivo, va.*

Reagraíd, *da. p. p.* de reagrir. *Reagradecido, da.*

Reagrainént. *m.* La acció de agrair molt. *Reagradecimiento.*

Reagrir. *v. a.* Agrair molt. *Reagradecer.*

Reagravació. *f.* El âcte y eîecte de reagrar. *Reagravacion.*

Reagravád, *da. p. p.* de reagrar. *Reagravado, da.*

Reagrar. *v. a.* Fer més pésád. *Reagrar.*

Reamâd, *da. p. p.* de reamar. *Reamado, da.*

Reamar. *v. a.* Tornar á amar ô amar més. *Reamar.*

Reanimád, *da. p. p.* de reanimar. *Reanimado, da.*

Reanimar. *v. a.* Tornar á donar ânimo, valor. *Reanimar.*

Reâto. *m.* Obligació de pagar sa péna del pécât perdonád. *Reato.*

Rebâño. *m.* La congregació dels faêls respècte del seu pastor, bisbe, rector, etc. *Rebano.*

Rebârbaro. *m. pl.* medicinâl. *Ruibarbaro, y ant. rebdrbaro.*

Rebasâvi, *via. m. f.* El pâre y la mãre del âvi y de la âvia. *Tertabuelo, la.*

Rebastar. *v. n.* Ser més que bastânt. *Rebastar.*

Rebatíad, *da. p. p.* de rebatiar. *Rebautizado, da.*

Rebatíâudo, *da. adj.* Los qui per mál batiâds deuen ser tornâds batiar, *Rebautizando, da.*

Rebatíânt. *p. a.* de rebatiar. El qui rebatía. *Rebautizante.*

Rebatiar. *v. a.* Tornar batiar. *Rebautizar.*

Rebâto. *m.* Repentina investida al inimí. —Convocació popular per succés repenti. *Rebato.*

Rebâtrer. *v. a.* Còntrearestar. *R-batir.*—Clâus: tòrserlos sa punta y aficarla. *Remachar, roblar* ô *robrar.*—Es clâu: respòndrer á las objeccions, *Rebatir.*

Rebatúd, *da. p. p.* de rebâtrer. *Rebatido, da.*—*Remachado, roblado* ô *robrado.*

Rebâxa. *f.* Desconte, diminució. *Rebaja.*

Rebaxád, *da. p. p.* de rebaxar. *Rebajado, da.*

Rebaxar. *v. a.* Minorar la altura de una còsa.—Descoutar lo pagád de lo que se devía. *Rebajar.*

Rebaynèt, *ta. m. f.* El fly ô flya del nèt. *Tartanieto, ta.*

Rebêco, *ca. adj.* De mál humor, intractâble. *Rebeco, ca.*

Rebedor, *ra. m. f.* El qui reb. *Recibidor, ra.*—*adj.* Lo qui es de recibo. *Recibidero, ra.*

Rebellád, da. *p. p.* de rebel·lar·se. *Rebelado, da.*
 Rebel·lar·se. *v. r.* Alsar·se, amotinarse cōtra el so·
 berá·no. = Tãmbé se diu de las passió·ns y sen·
 tís. = Resistir, no cōdir parlãt de las cōsas ina·
 nimãdas. *Rebelarse.*
 Rebellía. *f.* Contumãcia, fãlta de obediência, re·
 sistência. = *cur.* Contumãcia, negaciō de compa·
 rēxer en justícia. *Rebeldia.* = En rebeldia: per
 contumãcia. *En rebeldia.*
 Rebellió. *f.* El ácte y efēcte de rebel·lar·se. = Cons·
 piraciō. *Rebellion.*
 Rebello, la. *adj.* Desobediē·t. = Dur, sōrt, indō·
 cil, tēnās. = *cur.* El qui no comparēix estãnt ci·
 tãd. *Rebelde.*
 Rebutád, da. *p. p.* de rebutar. *Rebutado, da.*
 Rebutamēt. *m.* La acciō de rebutar, *se.* *Re·*
ventazon y reventon.
 Rebutar. *v. n.* Esclatar, obrirse, xaparse. = *v. a.*
 Cansar, enfadar, molestar, violentar. *Reventar.*
 = Sas pussas, ets acreedors. *Reventar* ó *acribi·*
llar.
 Rebessell. *m.* La pēdra ahónt se pōsan es dōbbles
 en el jōc de la teya. = El matēix jōc. *Tãgano,*
tanganillo, chito, ta y pito.
 Reblaníd, da. *p. p.* de reblanir. *Reblandecido, da,*
macerado, da.
 Reblanir. *v. a.* Fer tornar mōll, llēvar sa duresa.
Reblandecer ó *macerar.*
 Reblanirse. *v. r.* Tornar mōll ó blã. *Reblandecer·*
se ó *macerarse.*
 Reble. *m.* Pēdra. *Piedra.* = Pedruscãda que se pō·
 sa entre sa parèt. *Ripio.* = Hōmo rudo. *Roca.* =
 Posar reble. *Enripiar* ó *atizonar.*
 Rēho. *m.* Rebessell. *Tãgano, etc.*
 Reboll. *m.* Brot qui surt de la sōca de ábre, plã·
 ta, etc. *Renueno.* = Qui surt de sas rēls. *Barba·*
do. = De rēurer. *Repollo.* = Del pēn de murtēra,
Mirtidano.
 Rehomhōri. *m.* Tumulto. *Tumulto,*
 Rebordonid, da. *p. p.* de rebordonir. *Reñoado,*
da.
 Rebordonir. *v. n.* Trēurer brots la plãnta tayãda,
 tornar una malaltía. *Reñoar.*
 Rebosillo. *m.* Espēcie de manteta para el cãp de dō·
 na. *Rebociño* ó *rebozo.*
 Rebōst. *m.* Pēssa de cãsa ahónt se té plãts, tassōns,
 etc. y los comestibles. *Despensa.* = Para tenir
 sa cãrn fresca. *Sibil.* = El de sa froyta. *Pomar.*
 Rehoster, ra. *m. f.* Qui estã encarregãd del re·
 bōst. *Despensero, ra.*
 Rebót. *m.* Segōn bot. *Rebote.* = De rebót. *De re·*
bote.
 Rebotád, da. *p. p.* de rebotar. *Rebotado, da.*
 Rebotar. *v. n.* Pēgar segōn bot. *Rebotar.*

Rebotts. *m.* Flōrs, fruyt, fuyas que trēuen segona
 vegãda los ábres. *Redrojo.* = De aufãus y de mo·
 rer. *Rebotin.* = De cōl. *Breton.*
 Reboua. *f.* Péix. *Raposa.*
 Rèbrer. *v. a.* Acceptar, admētrer, prēnder. = Pa·
 tir dãñy. *Recibir.* = Las ordes menors. *Recibir las*
órdenes menores ó *iniciarse.*
 Rebrotxãd, da. *p. p.* rebrotxar. *Reprochado, da.*
 Rebrotxar. *v. a.* Despedir, refuar, reprobar. *Re·*
prochar.
 Rebúd, da. *p. p.* de rèber. *Recibido, da.*
 Rebuda. *f.* El ácte de rèber. *Recibida.*
 Rebüllid, da. *p. p.* de rebüllir. *Rebullido, da* ó
rehervido, da.
 Rebüllir. *v. n.* Tornar á büllir. = Comensar á mōu·
 rerse lo qui estãva quiēt. *Rebullir* ó *rehervir.*
 Rebútx. *m.* Fãstix, repugnuãcia. *Astio* ó *repug·*
nancia.
 Recabád, da. *p. p.* de recabar. *Recabado, da.*
 Recabar. *v. a.* Acabar del tot. *Recabar.*
 Recabalád, da. *p. p.* de recabalar, *se.* *Resarci·*
do, da.
 Recabalar. *v. a.* Satisfes, reintegrar. *Resarcir.*
 Recabalar·se. *v. r.* *Resarcirse.*
 Recabalãyas. *f. pl.* Satisfacciō, reintegraciō. *Re·*
sarcimiento.
 Recãdas. *V.* Racãdas.
 Recalád, da. *p. p.* de recalar. *Bajado, da.*
 Recalar. *v. n.* Abaxar el prēu. *Bajar.*
 Recalder, ra. *m. f.* El qui du recãdos. *Recadero,*
ra. = Bōn recalder: dolēnt. *Mozo de buen re·*
cado.
 Recãlido. *m.* Avis, memōria. *Recado.*
 Recãvi. *m.* Segōn cãvi. *Recambio.*
 Recanviãd, da. *p. p.* de recanviar. *Recambiado, da.*
 Recanviar. *v. a.* Fer segōn cãvi. *Recambiar.*
 Recapacitãd, da. *p. p.* de recapacitar. *Recapaci·*
tado, da.
 Recapacitar. *v. a.* Repassar lo que se sãb de ánte·
 mãno ó lo que se hã de dir ó fer. *Recapacitar,*
 Recapitolar. *v. a.* Tornar respōstas. *Regatear.*
 Recapitulaciō. *f.* Epílogo, resūmen. *Recapitulacion.*
 Recapitulãd, da. *p. p.* de recapitular. *Recapitula·*
do, da.
 Recapitulz. *v. a.* Compēdiar, resumir. *Recapi·*
tular.
 Recãrreg. *m.* Nōu cãrreg de nōu delieto. = Deten·
 ciō de un pres per nōus cãrregs. = Redobla·
 mént de fébra. *Recargo.*
 Recarregãd, da. *p. p.* de recarregar. *Recarga·*
do, da.
 Recarregar. *v. a.* Tornar carregar. = Fer nōu cã·
 rreg á algú. *Recargar.*
 Recãs. *m.* Esquena de la fuya de ganivèt, etc. *Re·*
caso,

Recatád, da. *p. p.* de recatar. = *adj.* Honést, modést. *Recatado, da.*
 Recatádamént. *adv.* Ab recáto. *Recatadamente.*
 Recatar. *v. a.* Amagar ab cuydâdo. = Impedir que no se veja ô no se sâpia. *Recatar.*
 Recáto. *m.* Honestidât, modéstia. = Precaució, prudência. *Recato.*
 Recátte. *m.* Prevenció de lo necessári para algún fi. = Abundância de una cōsa. *Recado.* = Donar ô tiêner recátte: subministrar lo necessári. *Dar ô sacar recado.*
 Recaudació. *f.* Cobránsa de drets y réndas. *Recaudacion.* = El siti ahónt se cōbran. *Recaudacion.*
 Recaudád, da. *p. p.* de recaudar. *Recaudado, da.*
 Recaudador. *m.* El qui cōbra los drets. *Recaudador.*
 Recaudar. *v. a.* Cobrar los drets, etc. *Recaudar.*
 Recaufád, da. *p. p.* de recaufar. *Recalentado, da.*
 Recaufar. *v. a.* Tornar á encalentic. *Recalentar.*
 Recáurer. *v. n.* Tornar á cáurer ô estar malált. = La culpa, delicté, péna, trabáy demúnt un. *Recaer.*
 Recavád, da. *p. p.* de recavar. *Recavado, da.*
 Recavar. *v. a.* Tornar á cavar ô cavar segona vegáda. *Recavar.*
 Recaygúd, da. *p. p.* de recáurer. *Recaido, da.*
 Recayguda. *f.* Segona cayguda. = Reincidência en una matéxa culpa. *Recaida.* = Sa recayguda es més mála. *Peor es la recaída que la enfermedad.*
 Recént, ta. *adj.* Acabád de fer, fresc, nõu. *Reciente.*
 Recéut. *adv.* Côm recént casád, etc. *Reciencasado, etc.*
 Recéntissim, ma. *sup.* Molt recént. *Recientísimo, ma.*
 Recéntissimamént. *adv. sup.* De recéntmént. *Recientísimamente.*
 Recéutmént. *adv.* Nõvamént, después de póc. *Recientemente.*
 Recepció. *f.* El ácte de rêbrer. = *cur.* El eczâmen judiciál de los testimónis. *Recepcion.*
 Recépta. *f.* Escríit de métge, etc. á los potecâris para medicinas. = Lo que se conté en dit escríit. *Receta.*
 Receptáculo. *m.* Llôc ahónt se recúy alguna cōsa y tota cavidât qui reb alguna cōsa. *Receptáculo.*
 Receptád, da. *p. p.* de receptor. *Recetado, da.*
 Receptor. *v. a.* Donar per escríit ô ordenar lo que há de prènder un malált. *Recetar.*
 Receptor, ra. *m. f.* El qui reb. *Receptor, ra.*
 Receptor. *m.* Tresorer. *Receptor.*
 Receptoría. *f.* El ofici de receptor. *Receptoría.*
 Recés. *m.* Retiráda. *Receso.*

Rêciament. *adv.* Ab fôrsa, ab vigor. *Reciamente.*
 Recibidéro. *m.* La péssa de cása para rêbrer. *Recibimiento.*
 Recibimént. *m.* El ácte y efféte de rêbrer. = *Acullimént.* *Recibimiento.*
 Recibo. *m.* Aubará. *Recibo.* = Ser de recibo: ser rebedora alguna cōsa. *Ser de recibo.* = Estar ô no estar de recibo. *Estar ô no estar de recibo.*
 Recinto. *m.* Espáy entre límites determináds. *Recinto.*
 Rêcipe. *m.* Recépta. *Rêcipe.* = Arragáñy fôrt y curt. *Rêspice.*
 Recipiént. *adj.* Lo qui reb. *Recipiente.*
 Recipiént. *m.* La campâna de la máquina pneumática, la retôrta ahónt câu lo que se destila. *Recipiente.*
 Reciprocació. *f.* Mutua correspondência de duas cōsas entre sí. = La acció de recáurer la significació del vérb demúnt la persona agént ô paciént. *Reciprocacion.*
 Reciprocád, da. *p. p.* de reciprocicar. *Reciprocardo, da.*
 Reciprocicar. *v. a.* Fer que duas cōsas se corrispõngan mutuamént. *Reciprocicar.*
 Reciprocarse. *v. r.* Correspõnderse mutuamént duas cōsas. *Reciprocarse.*
 Recíproco, ca. *adj.* Iguál en la correspondência: = El pronôm cuyo significât recáu demúnt el subjécte ô cōsa de qui se pâra. = El vérb cuyo acció recáu sobre la persona agént. *Recíproco, ca.*
 Recisió. *f.* Anullació de decret. *Recision.*
 Recitació. *f.* Lectura en públic y á veu áltá. *Recitacion.*
 Recitád, da. *p. p.* de recitar. *Recitado, da.*
 Recitador, ra. *m. f.* El qui recita. *Recitador, ra.*
 Recitar. *v. a.* Contar, llegir, referir en públic, en áltá veu. *Recitar.*
 Recitát. *m.* La pârt de la composició musicál qui antecedeix á la ária. *Recitado.*
 Recitátin, va. *adj.* Cânt qui deu ser recitád. *Recitativo, va.*
 Reclám. *m.* En lo escríit la nõta que se pôsa en la retxa para anar al márge, á bâix ô á derréra. *Reclamo.* = Botèt, xibú ô áltre instrument para cridar las áves ô animais imitânt la seúa veu. *Reclamo ô chilla.*
 Reclamació. *f.* El ácte y efféte de reclamar. = *cur.* La oposició que se fâ cõtra una cōsa côm injusta. *Reclamacion.*
 Reclamád, da. *p. p.* de reclamar. *Reclamado, da.*
 Reclamar. *v. a.* Clamar ab repitició. = Oposarse: quejarse de parâula ô per escríit. *Reclamar.*
 Reclinació. *f.* El ácte y efféte de reclinar, se. *Reclinacion.*

Reclinad, da. *p. p.* de reclinat, se. *Reclinado*, da.
Reclinar. *v. a.* Inclinar alguna còsa á determináda postura, majorment para descans. *Reclinar*.
Reclinarse. *v. r.* *Reclinarse*.
Reclinatòri. *m.* Qualsevòl còsa á propòsit para reclinarse. *Reclinatorio*.
Reclús, sa. *adj.* Posad en reclusió. *Recluido*, da.
Reclusió. *f.* Presó voluntària ó forçada. — El llòc ahont un està reclús. *Reclusion*. — Posar en reclusió ó reclús. *Recluir*.
Recluta. *m.* El soldat novell. *Recluta*.
Reclutad. *p. p.* de reclutar. *Reclutado*.
Reclutar. *v. a.* Fer reclutas. *Reclutar*.
Recó. *m.* Llòc retirad, ocult. — El àngulo que se forma de la junta de duas parèts. *Rincon*. — Anar per recós: no tenir valiment. *Estar d los piés de los caballos*.
Recobrable. *adj.* Lo qui se pòt recobrar. *Recobrabable*.
Recobrad, da. *p. p.* de recobrar, se. *Recobrado*, da.
Recobrador, ra. *m. f.* El qui recobra. *Recobrador*, ra.
Recobrar. *v. a.* Recnperar lo perdud. — Tornar en sí de desmay, etc. — Repararse de algún dañy rebud. *Recobrar*.
Recolèt. *m.* El religiós qui viu ab més estretxès que los ordinàris. *Recolecto*.
Recollecció, *f.* El àcte y efecte de recullir. — La observància més estreta de la rètga. — La càsa ahont se observa la recollecció. *Recoleccion*.
Recombinad, da. *p. p.* de recombinar. *Recombinado*, da.
Recombinar. *v. a.* Tornar combinar. *Recombinar*.
Recomandad, da. *p. p.* de recomanar. *Recomendado*, da.
Recomanar. *v. a.* Encarregar, donar orde. — Pregar, solicitar en favor de algú. *Recomendar*.
Recomandable. *adj.* Estimable. *Recomendable*.
Recomandablement, *adv.* *Recomendablemente*.
Recomandació. *f.* El àcte y efecte de recomanar. — Encàrreg. — Estimació que se fa ó se té per el mèrit, etc. — Lo qui fa estimable. *Recomendacion*. — Carta de recomandació. *Carta de recomendacion*. — Recomendació de la ànima: la súplica que se fa para el qui se mòr. *Recomendacion del alma*.
Recomandadíssim, ma. *sup.* Molt recomandads. *Recomendadissimo*, ma.
Recompensa. *f.* Gratificació, prèmi del trabay. — Satisfacció, compensació de una còsa per altra. *Recompensa*.
Recompensad, da. *p. p.* de recompensar. *Recompensado*, da.

Recompensador, ra. *m. f.* El qui recompensa. *Recompensador*, ra.
Recompensar. *v. a.* Satisfar, donar recompensa. *Recompensar*.
Recompensarse. *v. r.* *Recompensarse*.
Recompòndrer. *v. a.* Adobar, compòndrer de nòu. *Recomponer*.
Recompòst, ta. *p. p.* de recompòndrer. *Recompuesto*, ta.
Reconada. *f.* El recó que se forma de duas parèts, camíns, carrers. *Rinconada*.
Reconcentració. *f.* El àcte y efecte de reconcentrar, se. *Reconcentracion*.
Reconcentrad, da. *p. p.* de reconcentrar. *Reconcentrado*, da.
Reconcentrar. *v. a.* Fer entrar dedins, reunir al céntr. — Dissimular sa péna, etc. *Reconcentrar*.
Reconcentrarse. *v. r.* Ficsarse en la ànima, parlant de una opinió, en el còr, parlant de una passió; en el còs, parlant de un humor. *Reconcentrarse*.
Reconciliable. *adj.* Qui pòt ser reconciliad. *Reconciliable*.
Reconciliació. *f.* El àcte y efecte de reconciliar, se. — Confessió curta de culpas leves. *Reconciliacion*.
Reconciliad, da. *p. p.* de reconciliar, se. *Reconciliado*, da.
Reconciliador, ra. *m. f.* El qui reconcilia. *Reconciliador*, ra.
Reconciliar. *v. a.* Restablir la amistát, la concòrdia, la pán. — Beneir algún llòc sagrad que se profana. — Oír una breu confessió per lo cumú de culpas leves. *Reconciliar*.
Reconciliarse. *v. r.* Fer la amistát. — Confessarse per lo comú de còsas leves. *Reconciliarse*.
Recòndit, ta. *adj.* Molt amagad, molt secrèt. — Difícil de comprendre, de entèndrer. *Recòndito*, ta.
Reconducció. *f.* Nòu arrendament después de acabad un. *Reconduccion*.
Reconduid, da. *p. p.* de reconduir. *Reconducido*, da.
Reconduir. *v. a. cur.* Tornar arrendar. *Reconducir*.
Raconera. *f.* Tauleta triangular para posar á recó. *Rinconera*.
Reconèt. *m.* Recó petit, *Rinconcillo*. — Dóbbés reservads. *Hucha*.
Reconquista. *f.* El àcte y efecte de tornar conquistar. *Reconquista*.
Reconquistad, da. *p. p.* de conquistar. *Reconquistado*, da.
Reconquistar. *v. a.* Tornar conquistar. *Reconquistar*.

Recontàd, da. *p. p.* de recontar. *Recontado, da.*
Recontar. *v. a.* Tornar contar, referir, dir. *Re-*
contar.

Recontént, ta. *adj.* Molt conténts. *Recontento, ta.*
Reconvalèxer. *v. n.* Tòrnar á convalèxer. *Recon-*
valecer.

Reconvenció. *f.* Càrreg que se fà á algú. *—cur.* La
acció de demanar cònta la persona qui dema-
náva. *Reconvencion.*

Reconvengú, da. *p. p.* de reconvenir. *Reconve ni-*
do, da.

Reconvenir. *v. a.* Fer càrreg. *—cur.* Demanar cònta
el qui há demanád. *Reconvenir.*

Recopilació. *f.* Compèndi, epílogo, resúmen. *—*
Collecció de várias còsas. *Recopilacion.*

Recopilád, da. *p. p.* de recopilar. *Recopilado, da.*

Recopilador, ra. *m. f.* El qui recopila. *Recopi-*
lador, ra.

Recopilar. *v. a.* Compèndiar. *—*Juntar várias còsas.
Recopilar.

Recòrd. *adj.* Afiéll nàd tardá. *De segunda cria.*

Recordáble. *adj.* Digne de memòria. *Recorda-*
ble.

Recordador, ra. *m. f.* El qui se recòrda. *Recor-*
dador, ra.

Recordànsa. *f.* Memòria. *Acordanza.*

Recordarse. *v. r.* Dur á la memòria. *Acordarse ó*
recordar.

Recordatíu, va. *adj.* Lo qui fà recordar. *Recor-*
dativo, va.

Recordéll. *adj.* V. Recòrd. *De segunda cria.*

Recorregú, da. *p. p.* de recórrer. *Recorrido,*
da. —Recurrido, da.

Recórrer. *v. a.* Mirar per totes párts. *—*Passetjar-
se. *—*Adobar, *v. g.* teuládas. *Recorrer. —*Acudir
á algú. *Recurrir.*

Recòrt. *m.* Memòria, recordànsa. *Recuerdo ó re-*
cordacion.

Recòurer. *v. a.* Tornar á còurer ó còurer massa.
Recocer.

Recráncas. *f. pl.* Tirantes. (De màlas.) *adv.* De màla
gàna, ab repugnàcia. *—* regaña dientes ó
regaña perro.

Recréyació. *f.* Devertimént, diversió. *Recreacion.*

Recreyád, da. *p. p.* de recreyar. *Recreado, da.*

Recreyar. *v. a.* Alegrar, deleytar, divertir. *Re-*
crear.

Recreyarse. *v. r.* Deleytarse, divertir-se. *Recrearse.*

Recreyátfu, va. *adj.* Lo qui recreya ó pòt re-
creyar. *Recreativo, va.*

Recréyo. *m.* Devertimént, pàsatemps. *—*Lloc amé-
no, ápte para divertir-se. *Recreo. —*El que se
dona después de dinar en las comunidáts. *Pla-*
tillo ó quiete.

Recriminació. *f.* Acusació cònta sa que hán fèta á
un. *Recriminacion.*

Recriminar. *v. a.* Respòndrer á las acusaciós ab
áltas acusaciós. *Recriminar.*

Rèctamént. *adv.* Ab rectitút. *Rectamente.*

Rectangular. *adj.* Lo qui té àngulos rèctes. *Rec-*
tangular.

Rectàngulo, la. *adj.* Rectangular. *Rectángulo, la.*

Rectàngulo. *m.* Figura qui té àngulos rèctes. *Rec-*
tángulo.

Rècte, ta. *adj.* Dret, no torsú. *—*Rígid, rigu-
rós, qui vâ tot dret, just, convenient. *Rec-*
to, ta.

Rectificació. *f.* El àcte y effècte de rectificar. *Rec-*
tificacion.

Rectificád, da. *p. p.* de rectificar. *Rectificado, da.*

Rectificar. *v. a.* Adressar, corretgir. *—*Destillar
los licors segona vegáda. *—*Igualar una curva á
una línea rècta. *Rectificar.*

Rectilíneo, nea. *adj.* Compòst de líneas rèctas ó
lo qui vâ en línea rècta. *Rectilíneo, nea.*

Rectíssim, ms. *sup.* Molt rèctes. *Rectísimo, ms.*

Rectíssimamént. *adv. sup.* Ab molta rectitút. *Rec-*
titísimamente.

Rectitút. *f.* Eczaetitút, justificació en las opéra-
ciós. *—*La calidát de lo rècte. *—*La distància més
curta entre dos tèrmes. *Rectitud.*

Rector. *m.* Càp de un collègi, de una universidát:
superior de una comunidát. *Rector. —*De rector-
ria. *Rector, cura párroco ó plébano.*

Rectora. *f.* Superiora de comunidát de dónas.
Rectora.

Rectorál. *adj.* Pertañent á rector, ra. *Rectoral.*

Rectorar. *v. n.* Arribar á ser rector. *Rectorar.*

Rectorát. *m.* El càrreg de rector y el témps que
dura. *Rectorado.*

Rectoria. *f.* El térme de la jurisdicció del rector.
*Rectoria. —*La càsa pròpia de la rectoria. *Ab-*
dia.

Recturía. *f.* V. Rectoria.

Recuarta. *f.* Una còrda de sa guitèrra. *Recuarta.*

Recuá, da. *p. p.* de recuir. *Recogido, da.*

Recuir. *v. a.* Aplegar, emparar, donar refugi,
juntar. *Recoger. —*El grá á la éra. *Allegar.*

Reculáda. *f.* El àcte y effècte de recular. *Reculada*
*ó reculo. —*Á reculádas. *adv. —* reculadas ó
reculones.

Recular. *v. a.* Caminar de párt derréra. *—*No cum-
plir lo dit ó promès. *Recular ó cejar.*

Recüllí, da. *p. p.* de recüllir. *Recogido, da.*

Recüllida. *f.* Dóna retiráda ab clausura. *Recogida.*

Recüllimént. *m.* Reclusió, retiro, separació de lo
terréno para dedicarse á la contemplació. *Reco-*
gimiento.

Recullir. v. a. V. Recuir. *Recojer*.
Recullirse. v. a. Retirarse á la séua pròpria habitació. = Dedicarse á la contemplació. *Recogerse*.
Recupéràble. adj. Lo que se pòt recupéar. *Recuperable*.
Recupéració. f. El àcte y efecte de recupéar. *Recuperacion*.
Recupérád, da. p. p. de recupéar. *Recuperado*, da.
Recupérador, ra. m. f. El qui recupéra. *Recuperador*, ra.
Recupéar. v. a. Recobrar. *Recuperar*.
Recupéarse. v. r. Reforsarse, restaurarse. *Recuperarse*.
Recupératíu, va. adj. Lo qui té virtút para recupéar. *Recuperativo*, va.
Recúrra. m. El àcte y efecte de recórrer. = Ampáro, refugi. = Facultat de recórrer á àltre tribunál. *Recurso*.
Recusàble. adj. Lo que se pòt déxar de admètrer ó refusar. *Recusable*.
Recusació. f. El àcte y efecte de refusar. *Recusacion*.
Recusád, da. p. p. de recusar. *Recusado*, da.
Recusar. v. a. No admètrer, refusar. *Recusar*.
Recusíd, da. p. p. de recusir. *Recosido*, da.
Recusir. v. a. Tornar á cusir. *Recoser*.
Recúyt, ta. p. p. de recóurer. *Recocido*, da. = Mássu cuyt. *Recocho*, cha.
Rechassád, da. p. p. de rechassar. *Rechazado*, da.
Rechassar. v. a. Apartar de sí ab ímpetu. *Rechazar*.
Redactád, da. p. p. de redactar. *Redactado*, da.
Redactar. v. a. Posar per orde, per escrit. *Redactar*.
Redactor. m. El qui redácta. *Redactor*.
Redargució. f. La acció de redargüir. *Redargucion*.
Redargüir. v. a. Convertir el argument del qui argumenta còntre éll. *Redargüir*.
Redenció. f. El àcte y efecte de redimir. = Recobració de la llibertát perduda. = Per antonomásia se diu de la que féu Cristo del gènero humá ab la séua passió y mórt. *Redencion*.
Redentor, ra. m. f. El qui redimèix. = Per escelléncia se diu de Jesucrist. *Redentor*, ra. = m. El religiós mercenári ó trinitári qui vá á rescatar á los escláus cristiáns de móros. *Redentor*.
Redeumád, da. p. p. de redeumar. *Rediezrado*, da.
Redeumar. v. a. Tornar á deumar ó cobrar según dèume. *Rediezmar*.
Redèume. m. Según dèume. *Rediezmo*.
Redició. f. Repitició de lo dit. *Redicion*.
Redimible. adj. Lo que se pòt redimir ó quitar. *Redimible*.

Redimíd, da. p. p. de redimir. *Redimido*, da.
Redimir. v. a. Rescatar. = Comprar lo que se havia venúd = Quitar sensál, rénda. = Pagar es rescát. = Trèurer de algún perill. *Redimir*.
Redituàble. adj. Qui dona rénda, utilidát. *Redituable*.
Redituád, da. p. p. de redituar. *Redituado*, da.
Redituar. v. a. Donar ó produir profit. *Redituar*.
Redó, na. adj. De forma redona. = Carácter de lletra. *Redondo*, da. = Al redó. *En redondo*. = Redó y llárg, v. g. un gayáto. *Rollizo*, za.
Redoblád, da. p. p. de redoblar. *Redoblado*, da.
Redoblar. v. a. Duplicar, endoblar. = Aumentar una còsa àltre tánt. = Tocar duas vegádas una matéxa còrda de instrument. *Redoblar*.
Redoble. m. Según tòc á una matéxa còrda. = Cèrt módo de tocar es també. *Redoble*.
Redoblegád, da. p. p. de redoblegar. *Redoblado*, da y ant. *redoblegado*, da.
Redoblegar. v. a. Tornar á doblgar. *Redoblar*, y ant. *redoblegar*.
Redolád, da. p. p. de redolar. *Rodado*, da.
Redolar. v. n. Mònrerse una còsa ab ródas. = Mònrerse pen tèrra donánt vóltas. = Càurer per un ròst. = No tenir valimént. *Rodar*.
Redoma. f. Botélla de vidre àmpla de báix y qui se vá estreñént fins á sa boca. *Redoma*.
Redonament. adv. Ab circumferència. = Claramént. *Redondamente*.
Redondès. f. La calidát qui constituèix redona á una còsa. = La figura redona. *Redondez*.
Redondilla. f. Cobla de quàtre vèrsos. *Redondilla*.
Redórta. f. La prénsa de fuster. *Prensa*. = El espigó per ahónt devàlla y puja sa biga de tafona, de prénsa, etc. *Husillo*.
Reducció. f. Diminució de alguna còsa. = La equivaléncia de una espècie, v. g. de lliuras á sòus. = Restitució de los mistos á son estat naturál. = El pòble de los indios convertíds. *Reduccion*.
Reducto. m. Fòrt plá y sense bestions, etc. *Reducto*.
Reduíd, da. p. p. de reduir, se. *Reducido*, da.
Reduir. v. a. Mudar una còsa en àltra equivalént. = Tornar una còsa á son estat naturál que tenia. = Compendiar. = Convertir una còsa en parts menudas. = Subjectar á la obediència, etc. *Reducir*. = Á pols una còsa: destruírla. *Hacerla ceniza ó cenizas*.
Reducirse. v. r. *Reducirse*.
Redundància. f. Escés, superfluidát = Demasiáda abundància. *Redundancia*.
Redundànt. p. a. Lo qui redunda. *Redundante*.
Redundar. v. n. Ester mássa ple. = Venir á parar una còsa en bènèfici ó dáñy. *Redundar*.

Reduplicació. *f.* Repitició. *Reduplicacion.*
Reduplicád, *da. p. p.* de reduplicar. *Reduplicado, da.*
Reduplicar. *v. a.* Repetir una matéxa còsa, duplicar. *Reduplicar.*
Reduplicatiu, *va. adj.* Lo qui reduplica. *Reduplicativo, va.*
Reeczâmen. *m.* Segón eczâmen. *Reexdmen.*
Reeczaminád, *da. p. p.* de reeczaminar. *Reexaminado, da.*
Reeczaminar. *v. a.* Tornar eczaminar. *Reexaminar.*
Reedificació. *f.* El âcte y elêcte de reedificar. *Reedificacion.*
Reedificád, *da. p. p.* de reedificar. *Reedificado, da.*
Reedificador, *ra. m. f.* El qui reedifica. *Reedificador, ra.*
Reedificar. *v. a.* Tornar odificar. *Reedificar.*
Reelecció. *f.* La acció de tornar elegir. *Reeleccion.*
Reelêcto, *ta. p. p.* irregular de reelegir. *Reelecto, ta.*
Reelegíd, *da. p. p.* de reelegir. *Reelegido, da.*
Reelegir. *v. a.* Tornar á elegir. *Reelegir.*
Reembârc. *m.* El âcte y elêcte de tornar embarcar. *Reembarco.*
Reembarcád, *da. p. p.* de reembargar. *Reembarcado, da.*
Reembargar. *v. a.* Tornar embarcar. *Reembargar.*
Reembargar-se. *v. r.* Tornarse embarcar. *Reembargar-se.*
Reemplás. *m.* Reintêgro que se fâ de alguna còsa. = En la milicia el qui entra á servir en llòc de un âltre. *Reemplazo.*
Reemplassád, *da. p. p.* de reemplassar. *Reemplazado, da.*
Reemplassar. *v. a.* Posar una còsa en el llòc ahónt se tregue una semblânt. = Posar á un en llòc de âltre. = Reparar las pèrdnas de los héus. *Reemplazar.*
Reempleyád, *da. p. p.* de reempleyar. *Reempleado, da.*
Reempleyar. *v. a.* Tornar á empleyar. *Reemplear.*
Reencarregád, *da. p. p.* de reencarregar. *Reencargado, da.*
Reengarregar. *v. a.* Tornar á encarregar. *Reencargar.*
Reencomanád, *da. p. p.* de reencomanar. *Reencomendado, da.*
Reencomanar. *v. a.* Tornar encomanar. = Encomanar ab molta instância. *Reencomendar.*
Reencuéntro. *m.* Encontrâda de dos còssos qui se topan sentse resistència. = Combât de dos cuérpos de trôpa. *Reencuentro.*
Reengauxád, *da. p. p.* de reenganxar, se. *Reen-*

ganchado, da.

Reenganxamént. *m.* La acció de reenganxar. *Reenganchamiento ò reenganche.*
Reenganxar. *v. a.* Tornar á enganxar. *Reenganchar.*
Reenganxarse. *v. r.* Tornar á sentar plâssa de soldât. *Reengancharse.*
Reengenrâd, *da. p. p.* de reengenrar. *Reengendrado, da.*
Reengenrador, *ra. m. f.* El qui reengénra. *Reengendrador, ra.*
Reengenramént. *m.* La acció de reengenrar. *Reengendramiento.*
Reengenrar. *v. a.* Donar nôu sèr, engenrar de nôu, lo que se fâ en el batisme. = Provenir, resultar. *Reengendrar.*
Reengenrarse. *v. r.* Néxer, reproduir-se. *Reengendrarse.*
Reensayád, *da. p. p.* de reensayar. *Reensayado, da.*
Reensayar. *v. a.* Ensayar ò provar una còsa de nôu. *Reensayar.*
Reensâyo. *m.* La acció de ensayar de nôu. *Reensayo.*
Reenvidád, *da. p. p.* de reenvidar. *Reenvidado, da.*
Reenvidar. *v. a.* Envidar més de lo envidád. *Reenvidar.*
Reenvít. *m.* Lo que un envida demúnt lo envidád. *Reenvite.*
Refacció. *f.* Aliment, menjâda moderâda. = Reparació, compostura. *Refaccion.*
Refagíd, *da. p. p.* de refagir. *Repetido, da.*
Refagir. *v. a.* Tornar prènder de lo que se menja. *Repetir.*
Refecció. *f.* V. Refacció. *Refeccion.*
Refer. *v. a.* Tornar á fer lo que se havia fêt. = Restablir lo deteriorád, disminuíd. *Rehacer.*
Referse. *v. r.* Reforsarse, convalèxer de una maltà. = Tornarse unir las trôpas. *Rehacerse.* = Tornar arrêra de lo promès, etc. *Cejar ò regular.*
Referência. *f.* Relació. *Referencia.*
Referént. *p. a.* de referir, se. *Referente.*
Referible. *adj.* Lo que se pôt referir ò contar. *Referible.*
Referíd, *da. p. p.* de referir. *Referido, da.* = Embarrado, da ò revocado, da. = Jaharrado, da.
Referir. *v. a.* Contar, dir. = Fer relació á... *Referir.* = Parèts, etc. de mescla, *Embarrar, revocar.* = De guix. *Jaharrar.*
Referirse. *v. r.* Dir relació á... *Referirse.*
Referít. *m.* El âcte y elêcte de referir. *Embarradura, revocadura, revoque.* = Tròs de referít

casgüd ò tomád. *Yeson*.
 Referrád, da. p. p. de referrar. *Reherrado, da*.
 Referrar. v. a. Tornar á ferrar al bestiar. *Reherrar*.
 Refét, ta. p. p. de refer, se. *Rehecho, cha*.
 Refetor. m. El llòc abónt se menja en comunidat. *Refetorio y refectorio*.
 Refetorer, ra. m. f. El qui se cuyda del refetor. *Refitolero, ra*.
 Refí, na. adj. Molt fi. *Refino, na*.
 Refigurád, da. p. p. de refigurar. *Refigurado, da*.
 Refigurar. v. a. Tornar figurar en la imaginació la espècie que se havia vist. *Refigurar*.
 Refinació. f. El ácte y efecte de refinar. *Refinacion*.
 Refinád, da. p. p. de refinar. *Refinado, da*.
 Refinadíssim, ma. sup. *Refinadísimo, ma*.
 Refinador. m. El qui refina majorment licors y metalls. *Refinador*.
 Refinadura. f. V. Refinació. *Refinadura*.
 Refinar. v. a. Purificar llevant es solatges de los licors y la escòria de los metalls. = Reduir una còsa á la perfecció. *Refinar*.
 Refirmád, da. p. p. de refirmar. *Refirmado, da*.
 Refirmar. v. a. Confirmar, ratificar. *Refirmar*.
 Reflècs. m. Retrocs de sa llum. *Reflejo*.
 Reflecsibilitat. f. Térme filosòfic. *Reflexibilidad*.
 Reflecsible. adj. Lo qui retrocedèix. *Reflexible*.
 Reflecció. f. El retrocs de sa llum. = La claredat secundaria de los còssos illumináds. *Reflexion*.
 Reflecció. f. Consideració, meditació. *Reflexion ò refleja*.
 Refleccionád, da. p. p. de refleccionar. *Reflexionado, da*.
 Refleccionar. v. a. Considerar, meditar, pensar ab atenció y cuydado. *Reflexionar*.
 Reflextu, va. adj. Lo qui reflectèix. *Reflexivo, va*.
 Reflecsivament. adv. Ab reflecció. *Reflexivamente*.
 Reflectir. v. n. Tornar arréra sa llum per trobar embarás. *Reflejar*.
 Reflectir. v. a. Refleccionar. *Reflexionar*.
 Refloríd, da. p. p. de refflorir. *Reflorecido, da*.
 Reflorir. v. n. Tornar á florir ò á treure flòrs. *Reflorezer*.
 Reflúcs. m. El retrocs de las áygos del mar quánd se retira. *Reflejo*.
 Refóll. m. Arregáñy, reprensió. *Acciada*. = Donar un refóll. *Dar una rociada*.
 Refóndrer. v. a. Tornar fóndrer. *Refundir*.
 Reforjád, da. p. p. de reforjar. *Reforjado, da*.
 Reforjar. v. a. Tornar á forjar. *Reforjar*.
 Reforma. f. Arréglu, correcció. = Privació del exercici de algún empleyo. = Reducció de las

ordes religiosas á la séua priméra observáncia. *Reforma, reforme*.
 Reformáble. adj. Lo qui se pôt reformar. *Reformable*.
 Reformació. f. V. Reforma. *Reformacion*.
 Reformábl, da. p. p. de reformar. *Reformado, da*.
 Reformador, ra. m. f. El qui reforma. *Reformador, ra*.
 Reformar. v. a. Arretglar, corretgir, posar en orde. = Reparar, restablir, restaurar. = Reduir una còsa al sèu primer estatút. = Desfer algún establiment. *Reformar*.
 Reformarse. v. r. Arretglarse, corretgirse, esmenarse. = Detenirse, moderarse. *Reformarse*.
 Reformatiu, va. adj. Lo qui reforma ò es á propòsit para reformar. *Reformativo, va*.
 Reformatòri, ria. adj. Lo qui reforma. *Reformatorio, ria*.
 Refòrs. m. Ajuda, socorro. = Repáro, lo qui sosten á lo qui amenássa ruína. *Refuerzo*. = A ventit. *Emboño*. = Prènder un refòrs: menjar alguna còsa. *Dar un remiendo á la vida*.
 Reforsád, da. p. p. de reforsar. *Reforzado, da*.
 Reforsar. v. a. Fer una còsa més fòrta. = Fortificar. = Reparar lo qui amenássa ruína. *Reforsar*. = Es vent. *Arrecir ò arrecirse*, y segóns los mariners. *Refrescar*.
 Reforsarse. v. r. Cobrar fòrsas, convalèxer, restablirse. *Reforzarse*.
 Refracció. f. Inflexió del ràyo de llum qui passa de un mèdi á áltre més ò ménos resistent. = Rebót. *Refraccion*.
 Refractád. adj. Se diu del ràyo de sa llum qui retrocedèix. *Refracto*.
 Refractar. v. n. Retrocedir el ràyo de sa llum. *Refractar*.
 Refractári, ria. adj. El qui fálta al pàcte que há fét. *Refractario, ria*.
 Refrán. m. V. A dági. *Refran*.
 Refredád, da. p. p. de refredar, se. *Resfriado, da*. = Posád fret. *Resfriado, da ò enfriado, da*.
 Refredament. m. Costipació. *Resfriado ò resfrin*.
 Refredar. v. a. Fer que una còsa calénta torn freda: temperar el calor, los ánimos, etc. *Resfriar*. = A un de fer alguna còsa. *Resfriar ò enfriar*. = Un de fer lo que há dit ò promès. *Resfriar, enfriar ò rebotarse*.
 Refredarse. v. r. Costiparse. *Resfriarse*.
 Refredát. m. V. Refredament. *Resfriado ò resfrin*.
 Refrega. f. Contienda, xoque. *Refriega*.
 Refregád, da. p. p. de refregar. *Refregado, da*.
 Refregar. v. a. Tornar fregar. *Refregar*.
 Refregir. v. a. Fregir mássa. *Refreir*.
 Refrenació. f. Moderació, subjecció. *Refrenacion*.

ð *refrenamiento*.

Refrenad, da. p. p. de refrenar. *Refrenado, da.*

Refrenar. v. a. Conténir, moderar, reprimir, subjectar. *Refrenar.*

Refrendació. f. Legalisació de un despátz. *Refrendacion.*

Refrendad, da. p. p. de refrendar. *Refrendado, da.*

Refrendar. v. a. Firmar después de la firma del superior. *Refrendar.*

Refrendatá. f. La firma del refrendatári. *Refrendata.*

Refrendatári. m. El qui firma después del superior. *Refrendatario.*

Refresc. m. Beguda ò menjáda. *Refresco.* = De refresco: de nou. *Refresco.*

Refrescad, da. p. p. de refrescar. *Refrescado, da.*

Refrescador, ra. m. f. El qui refresca. *Refrescador, ra.*

Refrescador. m. Llòc para refrescar. *Caño.*

Refrescar. v. a. Corretgir, tempéar el calor, refredar. = Bèurer còsas fredas. = Menjar y bèurer. = Bèurer licors. = Renovar las penas, sentiments. *Refrescar.*

Refrescarse. v. r. Prènder la fresca, banyarse. = v. n. Aplacarse el calor del témpa. *Refrescarse.*

Refrescatiu, va. adj. Lo qui refresca ò servèix para refrescar. *Refrescativo, va.*

Refrigeració. f. La acció de refrescar ò de refrigerar. = Privació, ausència absoluta de calor. *Refrigeracion.*

Refrigerad, da. p. p. de refrigerar. *Refrigerado, da.*

Refrigerant. p. a. de refrigerar. = adj. Lo qui refresco. *Refrigerante.*

Refrigerar. v. a. Tempéar el calor. = Aconsolar, confortar, fortificar. *Refrigerar.*

Refrigeratíu, va. adj. Lo qui refrigerá. *Refrigerativo, va.*

Refrigeratíu. m. Instrument en qui se pòsa áygo para tempéar el calor en las evaporacions. *Refrigerativo ò refrigerante.*

Refrigeratòri. m. V. Refrigeratíu. m. *Refrigeratorio.*

Refrigèri. m. Efecte saludáble de lo qui refresco. = Alivio, consolació. = Menjáda leve. *Refrigerio.*

Refringént. p. a. de retringir, se. *Refringente.*

Refringíd, da. p. p. de retringir, se. *Refringido, da.*

Retringir. v. a. Mudar la direcció de sa llum. *Retringir.*

Retringirse. v. r. Mudarse la direcció de un rāyo de llum. *Retringirse ò retringir.*

Refrit, ta. p. p. de refregir. *Refrito, da ò refrito, ta.*

Refuad, da. p. p. de refuar. *Rehusado, da.*

Refuar. v. a. No admètrer una còsa. = No volèr obeir. *Rehusar, y ant. refuar.*

Refugi. m. Abrigo, ampáro, recúrs. = Llòc ahònt se refugia. *Refugio.*

Refugiad, da. p. p. de refugiar, se. *Refugiado, da.*

Refugiar. v. a. Amparar, donar acüllimént. *Refugiar.*

Refugiarse. v. r. Acudir, retirarse á algun llòc. = Posarse bāix lo ampáro y protecció de algu. *Refugiarse.*

Refulgència. f. Resplandor. *Refulgencia.*

Refulgént. adj. Resplandént. *Refulgente.*

Refulgentíssim, ma. sup. Molt refulgents. *Refulgentísimo, ma.*

Refundició. f. La acció de refóndrer. *Refundicion.*

Refús, sa. p. p. de refóndrer. *Refundido, da ò refuso, sa.*

Refús. m. La cera qui regála de átza, ciri, etc. *Moco.*

Refutació. f. Argument qui destròix las rahóns del contrári, impugnació. *Refutacion.*

Refutad, da. p. p. de refutar. *Refutado, da.*

Refutar. v. a. Destruir lo que un áltre diu ò establèix. *Refutar.*

Refutatòri, ria. adj. Lo qui refuta. *Refutatorio, ria.*

Regad, da. p. p. de regar. *Regado, da.*

Regada. f. El riégo que se dona en una vegada. *Regadura.*

Regadín, iva. adj. El terréno qui se pòt regar. *Regadizo, va.*

Regadíu. m. Regada. *Regadio.*

Regadora. f. Cíquia, solc ample, canal. *Reguera, reguero, tacea ò almatriche.* = De má. *Regadera.*

Regál. m. El de sa cuxa. *Ingle.*

Regalad, da. p. p. de regalar. *Regalado, da.* = *Recalado, da.*

Regalad, da. adj. Rica. *Regalado, da.*

Regalada. f. La estábla ahònt están los cavalls reyáls de paráda y los matéxos cavalls. *Regalada.*

Regalada. (Bèurer á la). Bèurer molt. *Beber á pote ò á barbaregada.*

Regaladamént. adv. Ab abundància, deliciosamént. *Regaladamente.*

Regaladíssim, ma. sup. Molt regalads. *Regaladísimo, ma.*

Regalador, ra. m. f. El qui se agráda de fer regalos. *Regalador, ra.*

Regalar. v. a. Fer regalos. *Regalar.* = Los licors ò líquidos. *Recalar.*

Regularse. v. r. Tractarse hé menjánt y bevént. *Regularse.*

Regalèssia. *f. pl.* *Regalicia, regaliz, regaliza y oruzus.*
Regalèt. *m.* Regalo petít. *Regalejo, regalillo.*
Regàlia. *f.* Registre ò cauó de órga. *Regalia.*
Regalia. *f.* Dret, prerogativa aduècsa á la sobe-
 rania de un sobérano en sos estáts. *Regalia.*
Regalím. *m.* Ratjèt petít de quálsevòl líquido. *Re-
 guero.* = De cera de ciri, etc. *Moco.*
Regálo. *m.* Donatíu, presént. = Complacència, de-
 léyte, gust. = Beguda, menjar delicats y gusto-
 sos. *Regalo.* = Fét per Nadál. *Aginaldo.* = Fét
 al predicador de la corema. *Hornazo.* = Fét al
 qui fà fésta. *Cuelga.* = Fét á novía el dia que se
 càsa. *Redoma.* = Fét al qui diu missa uòva.
Ofrenda. = Donád para bènèrer. *Maula.*
Regañád, *da. p. p.* de regañar. *Regañado, da.*
Regañador, *ra. m. f.* Cridador, el qui arregañia
 molt. *Regañon, ña.*
Regañar. *v. a.* Arregañar molt, cridar, grufir.
Regañar.
Regañól. *m.* Es cabèys llargs que cànen demúnt es
 polsos des càp. *Aladares, garceta, viejos.* = De
 escultura. *Voluta.*
Regar. *v. a.* Còsa sabuda. = Amóllar pluja los ni-
 gulsats. *Regar.*
Regáta. *f.* Clòt en carrer, camí per estar espedíds.
Bache.
Regatetjád, *da. p. p.* de regatetjar. *Regateado, da.*
Regatetjador, *ra. m. f.* El qui regatetja. *Regaton,
 na.*
Regatetjar. *v. a.* Disputar sobre el preu de lo que
 se compra. *Regatear.*
Regència. *f.* El govèrn de un réyne per ausència
 ò incapacidat del sobérano. = El empleyo del
 regént. = El efecte de regir. *Regencia.*
Regeneració. *f.* Reproducció, nòva generació còm
 la que se fà eu el batisme. *Regeneracion.*
Regenerád, *da. p. p.* de regenerar. *Regenerado,
 da.*
Regenerador, *ra. m. f.* El qui regenera. *Regene-
 rador, ra.*
Regenerar. *v. a.* Dónar nòu sèr. = Corretgir, re-
 formar. *Regenerar.*
Regeueratíu, *va. adj.* Lo qui té virtút para regene-
 rar. *Regenerativo, va.*
Regént. *m.* President. = El qui govèrna un réyne
 per ausència ò incapacidat del sobérano. = El
 qui presidèix en las audièncias. = El qui govèr-
 na y dirigèix los estudis en las religiós. *Regente.*
Regénta. *f.* La dòna del regént. *Regenta.*
Regentád, *da. p. p.* de regentar. *Regentado, da.*
Regentar. *v. a.* Governar, dirigir. *Regentar.*
Règiament. *adv.* Ab autoridat y grandesa. *Regia-
 mente.*

Regible. *adj.* Lo qui es fàcil de regir. *Regible.*
Regíd, *da. p. p.* de regir. *Regido, da.*
Règimen. *m.* Govèrn, administració. = El mòdo
 de governarse un ab moderació. = La construc-
 ció de una preposició ò vèrb ab lo que los per-
 tany. *Régimen.*
Régio, *gia. adj.* Pertañent á réy. = Grán, magui-
 fic, suntuós. *Regio, gia.*
Regió. *f.* País, tèrra. = El espáy que ocupa un
 element. *Region.*
Regionál. *adj.* El natural de alguna regió ò lo per-
 tanyent á élla. *Regional.*
Regir. *v. a.* Conduir, dirigir, governar, manar,
 guiar. *Regir.*
Regir. *v. n.* Demanar un vèrb ò áltra párt de la
 oració gramaticál tál cás, tál mòdo, etc. =
 Servir de direcció y govèrn, còm succeïx en
 un rèllòtge, pronòstic, etc. *Regir.*
Regirse. *v. r.* Dirigirse, governarse. *Regirse.*
Registrád, *da. p. p.* de registrar. *Registrado, da.*
Registrador, *ra. m. f.* El qui registra. *Registra-
 dor, ra.*
Registrar. *v. a.* Mirar ab cuydado, = Posar regis-
 tres en diferents llòcs de missál para governarse
 en la missa. = Regonèxer. *Registrar.*
Registre. *m.* El llibre ahónt se nòta lo que se re-
 gistra, ahónt están assantáds los individuos de
 un réyne, població, bárco. = La oficina ahónt
 se registren los gèneros. = La péssa de rèllòtge
 qui modèra los moviments de la pèndola. = Cà-
 da gènero de veus de un órga y el llistó qui
 destápa es secrèt paraque entr el vént. = Cur-
 dó, flòc, veta que se pòsa entre las fuyas de
 llibre para govèrn. etc. *Registro.*
Regít. *m.* Orde, govèrn, etc. *Régimen.* = No ha-
 very regít: orde, etc. *No haver régimen.*
Regítu, *va. adj.* Lo qui regèix. *Regitivo, va.*
Regnicola. *adj.* El natural de un réyne. *Regnicola.*
Regogitjád, *da. p. p.* de regogitjar. *Recocijado, da.*
Regogitjador, *ra. m. f.* El qui càusa alegría y
 contènto. *Recocijador, ra.*
Regogitjar. *v. a.* Alegrar, causar gñst. *Recocijar.*
Regogitjarse. *v. r.* Rèbrer gust interiorment. *Reco-
 cijarse.*
Rególf. *m.* Retrocés. *Regolfo.*
Regolfar. *v. n.* Tornar arréra la áygo de : . etc.
Regolfar.
Regonegúd, *da. p. p.* de regonèxer. *Reconocido,
 da.*
Regonescúd, *da. p. p.* de reconèxer. *Reconocido,
 da.*
Regonèxer. *v. a.* Eczaminar ab cuydado y reflexió,
 = Agrair el bènèfici rebúd. = Registrar. = Sub-
 jectar á la autoridat de áltre. = Tenir per tál,

v. g. per *fy*. *Reconocer*.
 Regoñad, da. *p. p.* de regoñar. *Reganado, da.*
 Regoñar. *v. a.* Tornar goñar. *Reganar.*
 Regrés. *m.* Tornada al llòc de ahont se surtí. = El dret de tornar obtenir y demanar lo que se havia cedit ò alienad. *Regreso.*
 Regressad, da. *p. p.* de regressar. *Regresado, da.*
 Regressar. *v. a.* Tornar al llòc de ahont se surtí. *Regresar.*
 Regressió. *f.* Retrocés. = Repitició. *Regresion.*
 Regulació. *f.* Còmputo, cotèx de una còsa ab àl-tra. *Regulacìon.*
 Regulad, da. *p. p.* de regular. *Regulado, da.*
 Regulad, da. *adj.* Conforme á la rétgle. *Regulado, da.*
 Regulador, ra. *m. f.* El qui regula. *Regulador, ra.*
 Regular. *adj.* Ajustad, conforme á rétgle. = Arretglad en las accions y en el mòdo de viurer. = Comú, naturál, ordinári. = La persona qui viu bax de alguna rétgle ò institút religiós y el matèix institút. *Regular.* = Per lo regular. *adv.* Per lo ordinári. *Por lo regular.* = Es regular: es naturál, consequent. *Es regular.*
 Regular. *v. a.* Ajustar, computar, cotetjar una còsa ab àl-tra. = Moderar los gástos. *Regular.*
 Regularse. *v. r.* Moderarse en so menjar y beurer y en el gastar. = Reformarse. *Regularse.*
 Regularidat. *f.* Arrétglo, rétgle. = Proporcio que guardan las párt qui compònen un tot regular. = Observància en las rétglas y el eczacte des-
 empeño del estatút religiós. = El mòdo comú y ordinári de obrar. *Regularidad.*
 Regularíssim, ma. *sup.* Molt regular. *Regularíssi-mo, ma.*
 Regulamént. *adv.* Comunmént, naturálmént, ordináriamént. = Ab, per ò segons rétgle. *Regularmente.*
 Règulo. *m.* Réy de un estat petít. = Certa estrèl-la. = La párt més pura de los metalls separada de las impuras en las opèracions químicas. *Régulo.*
 Rehabilitació. *f.* Restitucio de una còsa á son antíg estat. *Rehabilitacion.*
 Rehabilitad, da. *p. p.* de rehabilitar. *Rehabilitado, da.*
 Rehabilitar. *v. a.* Habilitar de nou. = Tornar una còsa á son antíg estat. *Rehabilitar.*
 Rehéu. *m.* El qui quèda per fiànsa en podèr del contrári. *Rehen.*
 Reicida. *adj.* El qui máta á un réy. *Reicida.*
 Reicidi. *m.* Mòrt violènta de un réy. *Reicidio.*
 Reimposició. *f.* Nòva imposició. *Reimposicion.*
 Reimpres, sa. *p. p.* de reimprimir. *Reimpreso, sa.*
 Reimpressió. *f.* Nòva impressió. *Reimpresion.*

Reimprimid, da. *p. p.* de reimprimir. *Reimprimido, da.*
 Reimprimir. *v. a.* Tornar imprimir. *Reimprimir.*
 Reincidència. *f.* Repiticio de una matèxa culpa. *Reincidencia.*
 Reincident. *p. a.* de reincidir. El qui torna càurer en sa matèxa culpa. *Reincidente.*
 Reincidid, da. *p. p.* de reincidir. *Reincido, da.*
 Reincidir. *v. a.* Tornar càurer en sa matèxa culpa ò defècte. *Reincidir.*
 Reincorporació. *f.* Nòva agregació á un cuèrpo. *Reincorporacion.*
 Reincorporad, da. *p. p.* de reincorporar. *Reincorporado, da.*
 Reincorporar. *v. a.* Tornar incorporar. *Reincorporar.*
 Reintegració. *f.* Recòbro totál de alguna còsa. = Renovació. *Reintegracion.*
 Reintegrad, da. *p. p.* de reintegrar. *Reintegrado, da.*
 Reintegrar. *v. a.* Restituir, satisfer entèramént alguna còsa. = Renovar. *Reintegrar.*
 Reintegrarse. *v. r.* Recobrar lo que se havia perdud. *Reintegrarse.*
 Reintegro. *m.* El acte y efecte de reintegrar, se. *Reintegro.*
 Reiteràble. *adj.* Lo que se pòt reiterar. *Reiterable.*
 Reiteració. *f.* Repiticio. *Reiteracion.*
 Reiterad, da. *p. p.* de reiterar. *Reiterado, da.*
 Reiterar. *v. a.* Repetir, renovar, tornar ecxecutar una còsa. *Reiterar.*
 Rejurar. *v. a.* Tornar jurar. *Rejurar.*
 Rêl. *f.* La párt més baxa de ábre, plánta, etc. = Fonamént, origen, principi de alguna còsa. = La párt oculta de qualsevòl còsa de qui procedix la qui està manifestá. = El témps y párt del verb de qui néxen y se forman áltres. = El nombre qui multiplicad per sí matèix una ò moltes vegadas produèix una cantidat qui se din potència de tál nombre. *Raiz.* = De caxál. *Raigon.* = De rêl. *adv.* Entèramént. *De raiz.* = Rêls: bèn immòbles. *Raices.* = Sas priméras que trèuen sas plántas. *Barbajas.* = Arrancar ab ò en rêl ábres, plántas. *Arrancar de ratz ò de cuajo.* = Mudar plántas ab rêl. *Plantar de barbado.* = Posar rêls las plántas ò ficsarse un ò establirse en algún llòc. *Echar raices.* = Tenir rêls una còsa: ser mala de arrancar del llòc ahont està. *Tener raices.* = Tayar de rêl algún mal. *Cortar la raiz d un mal.*
 Relació. *f.* Informe de lo que há succedí. = Comunicació, correspondència de una persona ab àl-tra. = Connecsió de una còsa ab àl-tra. = El orde

ô respècte que una còsa té ab una altra. *Relacion*.=Fer relació. *Hacer relacion*.
Relacionar. v. a. Fer relació. *Relacionar*.
Relad, da. p. p. de relar. *Arraigado*, da.
Relador. m. El qui relâta un procés. *Relator*.
Relador, ra. m. f. El qui conte, referèix. *Relator*, ra.
Reladora. m. La dóna del relador. *Relatora*.
Relapsació ô *relascació*. f. La decadència de la deguda observància que demànan los hòns costums ô la disciplina que se deu observar en las religions. *Relajacion*.
Relapsad, da. adj. Viciós. *Relajado*, da.
Relapsar. v. a. Causar relapsació. *Relajar*.
Relapsarse. v. r. Viciarse. *Relajarse*.
Relapso, sa. adj. El qui cau en la matèxa heregia, delictè, etc. *Relapso*, sa.
Relar. v. n. Trèurer rèls. *Arraigar*, *radicar*.
Relatad, da. p. p. de relatar. *Relatado*, da.
Relatador, ra. m. f. El qui relâta. *Relatador*, ra.
Relatar. v. a. Contar, referir.=Donar ô fer relació de un procés. *Relatar*.
Relatiu, va. adj. Lo qui té ô diu relació á persona ô còsa.=El nòm ô pronom qui se referèix al seu antecedent. *Relativo*, va.
Relativament. adv. Ab relació á alguna còsa. *Relativamente*.
Relator, ra. m. f. El qui relâta. *Relator*, ra.
Releta. f. Rêl petita. *Raicilla*.
Relevant adj. Escellent. *Relevante*.
Religió. f. Creència en Deu y el culto que se li dona.=Piedat, pràctica de las hònas-obras.=La observància de las lleys de Deu y de la Iglesia.=Estât de las personas lligadas per vòts en una orde religiosa. *Religion*.
Religionári, ria. adj. El qui segnèix la religió dita reformada. *Religionario*, ria.
Religionista. m. Religionári. *Religionista*.
Religiós, sa. adj. Devòt, piadós.=Ohervant de la ley de Deu.=Frâre ô monja. *Religioso*, sa.
Religiosament. adv. Dovotament. *Religiosamente*.
Religiosidat. f. Devoció, piedat.=Pràctica de las virtúts pròpias á un hòn religiós. *Religiosidad*.
Religiosissim, ma. sup. Molt religiosos. *Religiosissimo*, ma.
Relim. m. El agregât de rèls de àbre. *Raigambre*.
Relimpiad, da. p. p. de relimpiar. *Relimpiado*, da.
Relimpiar. v. a. Rentar ô netetjar de nou. *Relimpiar*.
Relimpio, pia. adj. Molt net. *Relimpio*, pia.
Relindo, da. adj. Molt lindo. *Relindo*, da.
Relinga. f. Còrda que se cus per sa vorèra de sas velas. *Relinga*.
Relingad, da. p. p. de relingar. *Relingado*, da.

Relingar. v. a. Posar relingas. *Relingar*.
Reliquia. f. Residuo, sòbras.=Lo que résta de un sânt después de la sèna mòrt.=Lo que quèda de qualsevòl còsa.=Atxâque que quèda al qui patèix algún mal ô té alguna passió violenta. *Reliquia*.=Insigne: es cap, brás ô càma de un sânt. *Reliquia insigne*.
Reliquiári. m. El hòc ahònt se guàrdan las reliquias.=El adorno ab que estân gornidas las reliquias. *Relicario*.
Relôco, ca. adj. Lòcos acabâds. *Reloco*, ca.
Relôta. f. Rêl molt gròssa. *Raigón*.
Relléno. m. Térme purament espanyòl mallorquint-sad.=Farciment. *Relleno*.
Relléu. m. La substitució de un soldât á àltre. *Relevo*.=Figura ô mollura qui sobrepuja en un plâ.=El bulto que al parèixer ténen algunas pinturas. *Relieve*.
Rellévad, da. p. p. de rellévar. *Relevado*, da.
Rellévar. v. a. Posar àltres soldâts en algún puèsto en hòc dels qui estâvan. *Relevar*.
Relliga. f. Segona lliga de metâlla. *Religa*.
Relligad, da. p. p. de relligar. *Religado*, da.
Relligar. v. a. Lligar de nou.=Donar segona lliga á los metâlla. *Religar*.
Rellimad, da. p. p. de rellimar. *Relimado*, da.
Rellimar. v. a. Tornar llimar. *Relimar*.
Rellòtge. m. Màquina molt coneguda. *Relox*.=De arena, campâna, etc. *De arena, campana, etc.*=De butxèca. *De faldriquera*.=Para fer rodar un âst. *Torno de asador*.=Adelantarse ô atrassarse el rellòtge. *Adelantarse ô atrassarse*.=Tocar sas hòras. *Dar las horas*.=Alsarli en gangèt paraque tdc fins que ténga còrda. *Levantat el muelle para que esté dando hasta que se acabe la cuerda*.=Estar trempad còm un rellòtge: estar ben dispòsts los humors. *Estar como un reloz*.
Rellotger. m. El qui fâ, compòn ô ven rellòtges. *Relojero*.
Rellotgéra. f. Càtca para guardar los rellòtges ô sa dóna de rellotger. *Relojera*.
Rellotgeria. f. El ârt de fer rellòtges ô la botiga de rellotger. *Relojeria*.
Rellotgét. m. Rellòtge petit. *Relojico*, llo, to.
Relluènt. adj. Lo qui rellu. *Reluciente*.
Relluir. v. n. Resplandir.=Mostrarse excellent en alguna virtút ô en sas accions. *Relucir ô relumbrar*.
Rem. m. Instrument de fust para fer caminar embarcacions. *Remo*.=Al rem y á la vela: ab prontitud. *Al remo y á la vela*.
Rém. m. V. Réym. *Racino* ô uva.
Remadillo. m. Adorno de parèt. *Arrimadillo*.

Remaneg. *m.* Mèdi. *Resorte.*
 Remar. *v. a.* Vagar ab el rem. *Remar.*
 Remarca. *f.* Segona màrca. *Remarca.*
 Remarcad, *da. p. p.* de remarcar. *Remarcado, da.*
 Remarcar. *v. a.* Marcar segona vegada. *Remarcar.*
 Rematad, *da. p. p.* de rematar. *Rematado, da.*
 Rematad, *da. adj.* Se diu de aquell qui en qualsevòl línia se trôba en el estat de no tenir recûrs ò mòdo de surtir de ell. *Rematado, da.*
 Rematadament. *adv.* Absolutament, totalment. *Rematadamenté.*
 Rematadissim, *ma. sup.* Molt rematads. *Rematadissimo, ma.*
 Rematar. *v. a.* Acabar, concluir. = Lliurar en los encants. *Rematar.*
 Rematarse. *v. r.* Destruirse, pèrderse, acabarse. *Rematarse.*
 Remâte. *m.* Conclusió, fi. = El últim térme de los encants. *Remate.* = Per remâte: per fi. *Por remate.*
 Remédiâble. *adj.* Lo que se pôt remédial. *Remediâble.*
 Remédiad, *da. p. p.* de remédial. *Remediado, da.*
 Remédiador, *ra. m. f.* El qui remédia. *Remediador, ra.*
 Remédial. *v. a.* Donar ò posar remey. = Corretgir, esmenar, reparar. = Socórrer alguna necessidat. *Remediar.*
 Remédiarse. *v. r.* Acomodarse, restablir es seus negòcis, etc. *Remediar.*
 Remeinorad, *da. p. p.* de rememorar. *Rememorado, da.*
 Rememorar. *v. n.* Recordarse. *Rememorar.*
 Rememoratíu, *va. adj.* Lo qui fâ que se recòrden. *Rememorativo, va.*
 Remenad, *da. p. p.* de remenar. *Manoseado, da.* = *Manoteado, da.* = *Mecido, da.* = *Meneado, da.* = *Bazucado, da.* = *Urganear, da.*
 Remenâda. *f.* *Mecedura.* = De âncas ò de cul: caminant. *Nalgada:* fent cortesía. *Culimeneo.* = De musclos y espâllas per càusa de picor. *Reconcomio.*
 Remenar. *v. a.* Mòurer una còsa de una pàrt y de àltra. *Menear.* = Sas âncas ò es cul: molt caminant. *Nalguear ò rabeare:* fent cortesías. *Culimenear.* = Es càp molt un cavall. *Picotear.* = Sas dents: menjar aviâd. *Menear las quijadas, la herramienta ò las tijeras.* = Forn, fogó, fornâl para atiar. *Urganear.* = Los líquidos. *Menear:* remenânt tâmbé la botèlla, ôlla, etc. ahont están. *Bazucar.* = Es fôc de braser. *Escarbar el fuego.* = Sas câmas molt: caminar aviâd. *Menear las tabas:* per malaltia, enfado, etc.

Patalear. = Sas mâns molt. *Manotear:* trabayar aviâd. *Menear las muñecas.* = Lo que hey hà dins ôlla, perôl, cassarôla, etc. *Mecer.*
 Remenarse. *v. r.* Mòurerse de una pàrt y de àltra. *Menearse, rebullir.*
 Remendo. *m.* Adób. *Remiendo.*
 Rementir. *v. a.* Tornar mentir ò mentir molt. *Rementir.*
 Remès, *sa. p. p.* de remètrer. *Remitido, da.*
 Remesa. *f.* Partida majormént de diner que se envia de una pàrt á àltra. *Remesa.*
 Remètrer. *v. a.* Enviar una còsa de una pàrt á àltra, tornarla enviar al qui la hà enviâda. = Perdonar. *Remitir.*
 Remèy. *m.* Medicament. = Correcció, esmena, alivio, lenitíu. = Mèdi para evitar ò reparar algún dâny. = Recûrs, refugi. = *cur.* Dret para demanar alguna còsa en judici. *Remedio.* = No'y hà remèy: axí se hà de fer. *No hay remedio.* = No tenir remèy: no podèrse fer de àltra manèra. *No tener remedio.*
 Reminiscència. *f.* Recòrd. *Reminiscencia.*
 Remirad, *da. p. p.* de remirar. *Remirado, da.*
 Remirad, *da. adj.* El qui reflectiona escrupulosament las seûas accions y parâulas. *Remirado, da.*
 Remirar. *v. a.* Tornar á mirar lo que se hà vist, mirarlo ab atenció. *Remirar.*
 Remirarse. *v. r.* Posar molt de cuydado en sas seûas accions y parâulas. *Remirarse.*
 Remís, *ssa. adj.* Descuydad, dexad, flux. *Remiso, sa.*
 Remissible. *adj.* Perdonâble. *Remisible.*
 Remissió. *f.* Perdó, absolució de culpa ò de dent. = Descúyt, omissió. = Diminució de actividat. de fôrça. = Tardâusa. *Remision.* = Sense remissió: sense diminució. *Sin remision.* = Càrta de remissió. *Cédula de remision.*
 Remissiu, *va. adj.* Qui remètr ò reenvia. *Remisivo, va.*
 Remissivament. *adv.* Ab remissió á àltra persona, llòc ò tèmps. *Remisivamente.*
 Remissôri, *ria. adj.* Lo qui té virtut de perdonar. *Remisorio, ria.*
 Remissoria. *f.* Despàtx ab que un jutge envia una càusa ò un pres á àltre tribunâl. *Remisoria.*
 Remó. *m.* Fâma, renou, rumrum, etc. *Rumor, y ant. remor.* = Antes de més remó: ântes de més càstig. *Antes de mas castigo.*
 Remogúd, *da. p. p.* de remòurer. *Removido, da.*
 Remólc. *m.* El âcte y efecte de remolcar. *Remolque.* = De ramólc. *A remolque.*
 Remolcad, *da. p. p.* de remolcar. *Remolcado, da.*
 Remolcar. *v. a.* Conduir una embarcació ò àltra còsa per âygo tirânt ab una còrda. *Remolcar.*

Per sa tèrra. *Arrastrar*. = À algu en disputa, etc. *Arrollar*.

Remolcarse. v. r. Rodar pen tèrra. *Rodar por el suelo*.

Remolli. m. El movimént circular de la áygo. = Ajuntamént de gént sense orde. *Remolino*.

Remolinar-se. v. r. Formar remolins alguna còsa. = Apitarse la gént sense orde. *Remolinar-se*.

Remolrer. v. a. Tornar mólrer ò mólrer molt. *Remoler*.

Remolli, ta. p. p. de remolrer. *Remolido*, da.

Remonta. f. La acció de donar nòu cavall al soldat de cavalleria. = La compra de cavalls para remontar un retgimént. = El sgregat de cavalls para remontar un cuérpo de cavalleria. *Remonta*.

Remontad, da. p. p. de remontar. *Remontado*, da.

Remontar. v. a. Donar nòus cavalls á los soldats, etc. *Remontar*.

Remontista. m. El qui compra los cavalls para la remonta. *Remontista*.

Remor. m. V. Remó.

Rémora. f. Petit péix de mar qui segóns creyan los autgs pòt aturar un bàrco. = Detenciò, tardansa. *Rémora*.

Remordimént. m. Escrúpul, inquietut interior. *Remordimiento*.

Remordir. v. a. Inquietar interiormént alguna còsa. *Remorder*.

Remòt, ta. adj. Apartat, distànt, llufy. = Inverossimil, llufy de succeir. *Remoto*, ta.

Remòtamént. adv. Apartadamént, de llufy. *Remotamente*.

Remotíssim, ma. sup. Molt remòts. *Remotísimo*, ma.

Remotíssimamént. adv. sup. de remòtamént. *Remotísimamente*.

Remòurer. v. a. Tornar mòurer. = Mudar un còs de llòc. = Mòurer los humors. *Remover*.

Removimént. m. El acte y efecte de remòurer. *Removimiento*.

Remudad, da. p. p. de remudar. *Remudado*, da.

Remudar. v. a. Tornar mudar. *Remudar*.

Remugar. v. a. Roegar cèrts animáls segona vegada el menjar. *Rumiar*, y en Aragó. *Remugar*.

Remuneració. f. V. Recompensa. *Remuneracion*.

Remunerad, da. p. p. de remunerar. *Remunerado*, da.

Remunerador, ra. m. f. El qui remunéra. *Remunerador*, ra.

Remunerar. v. a. Recompensar algu servici. *Remunerar*.

Remuneratòri, ria. adj. Lo que se dona ò se fa en premi de algu servici. *Remuneratorio*, ria.

Remuy. m. La acció de remuyar ò de posar dins

áygo una còsa. *Remojo*. = Posar en remuy. *Poner en remojo* ò *remojat*.

Remuy, ya. adj. Bañads. *Mojado*, da.

Remuyad, da. p. p. de remuyar. *Remojado*, da.

Remuyar. v. a. Bañar. *Remojat* ò *mojar*.

Renad, da. p. p. de renáxer. *Renacido*, da.

Renadlu. m. Lo qui néix de las plàntas segádas ò tayádas. *Renadio*.

Renáxer. v. a. V. Renéxer més usad. *Renacer*.

Renc. m. El carreró de retrats desde el còr fins al altar major en las catedrals. *Crujia*.

Rencor. m. Ódi inveterad. *Rencor*.

Rencorós, sa. adj. El qui té rencor. *Rencoroso*, sa.

Rencorosamént. adv. Ab rencor. *Rencorosamente*.

Rénda. f. Pensió annuál. = Utilidat que dona alguna còsa. = Lo que pága un arrendador. *Renta*. = Ficsa. *Fija* ò *rentada*. = Que fan sas tèrras. *Terrazo*. = Vitalicia: la qui sòlamént dura el témps que viu el qui la còbra. *Vitalicia*.

Rendeta. f. Rénda petita. *Rentilla*.

Rendició. f. El acte y efecte de rendir, se. *Rendicion*.

Rendid, da. p. p. de rendir, se. *Rendido*, da.

Rendidamént. adv. Humilmént. *Rendidamente*.

Rendidíssim, ma. sup. Molt sumís. = Molt causad. *Rendidísimo*, ma.

Rendidíssimamént. adv. sup. *Rendidísimamente*.

Rendimént. m. Dimissió de un empleyo, etc. = Cansamént, estrém. = Subordinació, summissió. = Entréga entera á la voluntat, al servici de áltre. *Rendimiento*.

Rendir. v. a. Abaxar, déxar las armas. = Obligar á entregarse, subjectar, véncer. = Cansar, cedir á las amenassas, á los trabáys, etc. *Rendir*.

Rendirse. v. r. Entregarse, cansarse. *Rendirse*. = Á desgrácia, mál, pes: no poderlo dur. *Sucumbir* d...

Renegad, da. p. p. de renegar. *Renegado*, da.

Renegad, da. adj. El qui renunciá la lléy de Cristo y se féu inòro. *Renegado*, da, *renegador*, ra ò *elche*. = Dolént, pervèrs, flastomador, blasfèmo. *Renegado*, da ò *renegador*, ra.

Renegar. v. a. Negar sòrtamént. = Blasfemar, flastomar. *Renegar*. = En jòc. *Renunciar*.

Renegar. v. a. Déxar ò renunciar la fe catòlica. *Renegar*.

Renegarse. v. r. Rebellarse, no volèr obeir. *Conejar* ò *respingar*. = Sa fura dins cáu. *Trasconejarse*.

Renegat. m. Jòc ab cartas. *Renegado*, y ant. *emperrada*.

Renéxer. v. a. Néxer de nòu. = Ser regenerad per el batisme. *Renacer*.

Renitència. f. Repugnància, resistència. *Renitencia*.

Renitènt. *adj.* Resistènt, ténas, tércio. *Renitente.*
Reném. *m.* Nòm de la càsa y familia de ahònt es un. = Sobrenòm ahiadid al nòm de una persona. = Fàma, reputació. *Renombre.*
Renomenád, da. *adj.* Famós, célebre. *Renombra-do, da.*
Renóu. *m.* Estruendo, sò, sonido qui molèsta ò es agradáble. = Baràya, pendència, riña. *Ruido.* = De sas dénts que se fà fer á los uins: pégarlos per devertimènt á la bàrra. *Cascaruleta.* = Que se fà á los viudos qui se tornan casar. *Cencerrada.* = Que fà la áygo dius sa pànxa. *Zurrido.* = El que fàn es budèils de cavall qui corre. *Borborismo.* = El que fà la oreya tapáda. *Sutiro.* = Que fà carruatge. *Chirrio.* = Que fà pòrta quánd la tancan en cláu ò quánd tòcan de pàrt desfòre. *Taque.* = Que fàn molts qui tots xèrran. *Tabaola.* = Que fà la cayguda de llòc àlt. *Zuparrazo.* = Que fà sa bàula de pòrta. *Taque.* = Que fàn sas cucas quánd menján. *Freza.* = Que fà lo que se trepitja. *Trisca.* = Que fà lo qui se xàpa. *Estallido ò estampido.* = Sas àrmas quánd se topan unas ab àltras. *Paloteo.* = Que fà còp ò tòc. *Golpeadero.* = De pòsts quánd las remenan ò ván per demúnt éllas. *Tableteado.* = Del menjar dur que se menja. *Roznido.* = Fer renóu menjànt còsas duras. *Roznar.* = Grán confusió. *Barahunda.*
Renouer, ra. *adj.* El qui crida molt. *Griton, na.* = El qui ò lo qui fà reuón. *Ruidoso, sa.* = El qui mèn baráyas, renòus. *Pendenciero, ra.*
Renovació. *f.* El àcte y efècte de renovar. = Mudàusa ò mutació de un estat á àltre més perfèit. = La acció de consumir el sacerdot las formas véyas y consagrarne de nôvas. *Renovacion.*
Renovád, da. *p. p.* de renovar. *Renovado, da.*
Renovador, ra. *m. f.* El qui renóva. *Renovador, ra.*
Renovar. *v. a.* Restaurar, fer còm de nou. = Comensar de nou lo que per algún témps se havía interrompíd. = Pulir, donar llustre á una còsa véya. = Consumir el sacerdot las hòstias véyas y consagradas y consagrarne de nou. = Tornar exercitar de nou. *Renovar.* = Las llagas ò las nafas: la memòria de dolor ò sentimènt. *Renovar las llagas ò la llaga ò herida.*
Renovarse. *v. r.* *Renovarse.*
Renquetjar. *v. n.* Caminar còm si fos coix, anar de una pàrt á àltra. *Renquear.*
Rentád, da. *p. p.* de rentar. *Lavado, da.* = *Jamerdado, da.* = *Pasada.* = *Enjuagado, da.* = *Deslavado, da* ò *deslavazado, da.*
Rentador, ra. *m. f.* El qui rénta. *Lavador, ra.*
Rentador. *m.* Llòc destinaíd para rentar. *Lavadero.* = Para escurar en cuyna. *Fregadero ò fregador.*

Rentar. *v. a.* Fer neta una còsa ab áygo, lleixa, ò ab àltres líquidos. *Lavar.* = Sa bugáda. *Pasar la colada.* = Sa boca ò dénts ab algún licor. *Enjuagar.* = Butzas. *Jamerdar.* = Llana bruta. *Desengrasar.* = Sa càre á algú: adularlo. *Lavarle la cara ò los cascos.* = Rentar á mitjas ò còmsevuya: malament. *Deslavar, deslavazar ò jamerdar.* = Fer rentar llana negra á un: apretarlo en contiènda, disputa, etc. *Arrollarlo ò aturullarlo ò apretarle las clavijas.*
Rentarse. *v. r.* *Lavarse.* = Dins áygo. *Lavarse ò bañarse.*
Renuència. *f.* Contradicció, repugnància en fer ò en assentir á una còsa. *Renuencia.*
Renuncia. *f.* Dimissió voluntària. = La escriptura qui conté la renuncia. *Renuncia.*
Renunciàble. *adj.* Lo qui se pòt renunciar. *Renunciable.*
Renunciació. *f.* Renuncia. *Renunciacion.*
Renunciád, da. *p. p.* de renunciar. *Renunciado, da.*
Renunciador, ra. *m. f.* El qui renuncia. *Renunciador, ra.*
Renunciànt. *p. a.* de renunciar. El qui renuncia. *Renunciante.*
Renunciar. *v. a.* Fer dimissió voluntària de alguna còsa, no acceptarla. = Abandonar, despreciar. *Renunciar.* = El mètge á un malalt: dexarlo per incuràble. *Deshauciar.* = Manifestar. *Denunciar.*
Renunciatàri. *m.* Aquell en favor de qui se fà una renuncia. *Renunciatario.*
Reña. *m. f.* El qui reña molt. *Reñidor, ra.*
Reñíd, da. *p. p.* de reñar. *Regañado, da.*
Reñar. *v. a.* Arregañar. = Mostrar dolor, enfado ab accions, gèstos ò paràulas. = Los càn mostrànt sas dénts. *Regañar.*
Reñíd, da. *p. p.* de reñir. *Reñido, da.*
Reñidor, ra. *m. f.* El qui es afectád de reñir. *Reñidor, ra.*
Reñina. *f.* Disputa, pendència, questió, quimèra. *Riña.*
Reñir. *v. a.* Barayarse, disputar, questionetjar. *Reñir.*
Repagád, da. *p. p.* de repagar. *Repagado, da.*
Repagar. *v. a.* Pagar molt ò ab escés alguna còsa. *Repagar.*
Reparàble. *adj.* Lo que se pòt reparar ò remèdiar. = Lo que se pòt corretgir. = Lo qui es digne de ser notád. *Reparable.*
Reparació. *f.* El àcte y efècte de reparar. = Restabliment y recabaláyas. *Reparacion.*
Reparád, da. *p. p.* de reparar. *Reparado, da.*
Reparador, ra. *m. f.* El qui repàra. *Reparador, ra.*
Reparar. *v. a.* Mirar ab cuydado alguna còsa, vea-

reria. = Aténdrer, considerar, reflectionar. =
 Prevèurer a'gún d'fuy, reguardarse de ell. *Re-*
parar. = No'y há en que reparar. *No hay en*
que reparar.
 Repáro. *m.* Dificultat. dubte, inconvenient. =
 Advertència, observació. = Quálsevól còsa que
 se pòsa para defènsa. *Reparo.*
 Repartible. *adj.* Lo qui se pòt repartir. *Repartible.*
 Repartició. *f.* El ácto y efecte de repartir. *Repar-*
tion.
 Repartíd, *da. p. p.* de repartir. *Repartido, da.*
 Repartidor, *ra. m. f.* El qui repartèix. *Reparti-*
dor, ra.
 Repartimént. *m.* Repartició. *Repartimiento.*
 Repartir. *v. a.* Distribuir, donar. = Carregar ab
 alguna contribució per párts. = Dividir, partir.
Repartir.
 Repás. *m.* Estudi bréu de lo que já se há estudiád
 ó vist. = Ecsámen de una còsa para corregir sas
 aénas fáltsas ó defèctes. *Repaso.* = Recerca. *Re-*
busca ó rebusco.
 Repassád, *da. p. p.* de repassar. *Repasado, da.* =
Rebuscado, da. = *Repacido, da.*
 Repassador, *ra. m. f.* El que repás. *Repasador,*
ra. = El qui recerca. *Rebuscador, ra.*
 Repassar. *v. a.* Tornar á passar, á vèurer, á mi-
 rar, á registrar, á tocar alguna còsa. = Estu-
 diar lo que já se havía estudiád. = Compòndrer
 lo qui se espeña. = Repetir en la memòria. *Re-*
pasar. = Sa farina. *Repasar ó recerner la harina.*
 = Recercar. *Rebuscar.* = Sa pastura. *Repacer.*
 Repèl. *m.* Còtra pèl. = Repugnància. *Repelq.* =
 A repèl. Ab repugnància, á disgust. *A repelo ó*
d'pospelo. = Fer repèl afaytànt. *Descañonar.*
 = Fer es repèl: robar. *Repelar.*
 Repèndrer. *v. a. V.* Repèndrer.
 Repensád, *da. p. p.* de repensar. *Repensado, da.*
 Repensar. *v. a.* Tornar á pensar. *Repensar.*
 Repènte. (De). *adv.* De improvis, repentinamént.
De repente.
 Repentí. *m.* Lànçe, succés improvíst, no esperád.
 = Movimént impensád y prònte. *Repenton.*
 Repentí, *na. adj.* Inesperád, no premeditád, pròn-
 te. *Repentino, na.*
 Repentinamént. *adv.* De repènte. *Repentinamente.*
 Repercussió. *f.* Reverberació. = El retrocés de un
 còs qui topa ab un àltre. *Repercusion.*
 Repercussiu, *va. adj.* Lo qui té fòrsa de fer ro-
 trocedir. *Repercusivo, va.*
 Repercutíd, *da. p. p.* de repercutir. *Repercuso, sa.*
 Repercutir. *v. a.* Fer entrar los humors dedíns.
Repercudir ó repercutir.
 Repercutir. *v. n.* Reverberar. = Fer tornar arré-
 ra un còs al qui topa ab ell. *Repercutir.*

Repertóri. *m.* Prontuári. = Compèndi de còsas no-
 tábles. *Repertorio.*
 Repès. *f.* La acció de tosnar pésar. *Repeso.*
 Repésád, *da. p. p.* de tornar á pésar. *Repesa-*
do, da.
 Repésar. *v. a.* Tornar pésar. *Repesar.*
 Repetició. *f.* El ácte y efecte de repetir. *Repeti-*
cion. = Traducció. = *cur.* La acció que un té pa-
 ra demanar lo que há pagád injustamént. *Re-*
peticion. = En la música. *Retornelo.*
 Repetíd, *da. p. p.* de repetir. *Repetido, da.* = *Tra-*
ducido, da.
 Repetidor, *ra. m. f.* El qui repetèix. *Repetidor,*
ra. = *Traductor.* = El qui enfáda y molèsta en
 repetir una còsa. *Leguleyo, ya, machaca, ma-*
chacon, na.
 Repetir. *v. a.* Tornar á dir ó fer lo já dit ó fèit.
Repetir. = Mássas qui enfáda. *Machacar.* = *Tra-*
ducir. = *Traducir.* = Repetèix que repetèix: espre-
 sió qui indica el enfádo que càuza el qui re-
 petèix mássa una còsa. *Machaca que machaca.*
 Repetitiu, *va. adj.* Qui inclòu repitició. *Repeti-*
tivo, va.
 Repicád, *da. p. p.* de repicar. *Repicado, da.*
 Repicadas. *f. pl.* Tòcs de campànas en senál de
 gòig ó de fèsta. *Repique de campanas.*
 Repicar. *v. a.* Tornar á picar ó picar molt menúd
 una còsa. = Tocar sas campànas en senál de ale-
 gría ó de fèsta. = Tornar á punxar. *Repicar.* =
 Als instrumènts músics de còrda: tocarlos bé.
Repicar ó repiquetear.
 Repilogád, *da. p. p.* de repilogar. *Repilogado, da.*
 Repilogar. *v. a.* Tornar á dir en resúmen. *Repi-*
logar.
 Repintád, *da. p. p.* de repintar. *Repintado, da.*
 Repintád, *da. adj.* El qui camina molt compòst y
 presumèix de axò. *Repicado, da.*
 Repintar. *v. a.* Pintar demúnt lo pintád. *Repintar.*
 Replá. *m.* El espáy ample que hey há entre los
 escalóns de una escála. *Descanso, rellano ó mesa.*
 Replantád, *da. p. p.* de replantar. *Replantado, da.*
 Replantar. *v. a.* Tornar á plantar. *Replantar.*
 Replè, *na. adj.* Molt ple. *Relleno, na.* = Mássas
 grássos. *Obeso, sa.* = De menjar, de humors. *Re-*
pleto, ta.
 Replegád, *da. p. p.* de replegar. *Replegado, da.*
 = *Recogido, da.*
 Replegar. *v. a.* Doblegar molts vegadas. = Ajun-
 tar los soldáts. *Replegar.* = Recuir. *Recoger.*
 Réplica. *f.* Instància que se fá á lo que se respòn. =
 Respòsta que se dona al repugnánt á lo que se
 diu ó màna. = *cur.* El según escrit ó allegát que
 presènta càda párt responént á lo allegád de àn-
 tes. *Réplica.* = Sense réplica: sense excusa. *Sin*
réplica.

Replicació. *f.* V. Rêplica. *Replicacion.*
 Replicad, da. *p. p.* de replicar. *Replicado, da.*
 Replicador, ra. *m. f.* El qui replica. *Replicador, ra.*—El qui replica molt. *Replicon, na.*
 Replicar. *v. a.* Contradir, respôndrer. — Refutar la respôsta que se dona á un argument, etc. *Replicar.*
 Repoblació. *f.* El âcte y efêcte de repoblar. *Repopulation.*
 Repoblád, da. *p. p.* de repoblar. *Repoblado, da.*
 Repoblar. *v. a.* Tornar poblar. *Repoblar.*
 Repoda. *f.* El âcte de repodar. *Repoda.*
 Repodád, da. *p. p.* de repodar. *Repodado, da.*
 Repodar. *v. a.* Tornar podar. *Repodar.*
 Reportació. *f.* Moderació, serenidad de ânimo. *Reportacion.*
 Reportád, da. *p. p.* de reportar, se. — *adj.* Contengúd, moderád, remirád. *Reportado, da.*
 Reportar. *v. a.* Dur, portar. — Refrenar, reprimir alguna passió del ânimo ô al qui la té. — *cur.* Tornar á dur algún instrument ab testimôui de la séua eccecució. *Reportar.*
 Reportarse. *v. r.* Aquietarse, contenirse, reprimirse. *Reportarse.*
 Reportôri. *m.* V. Repertôri. *Reportorio.*
 Repôs. *m.* Descâns, tranquillidât del ânimo y del cós. — Interrupció y déxa dei trabáy. *Reposo.*
 Reposád, da. *p. p.* de reposar. — *adj.* Pacific, quiet, sossegád. *Reposado, da.* — Tornád á posar. *Reposado, da.*
 Reposadament. *adv.* Ab repôs. *Reposadamente.*
 Reposar. *v. a.* Tornar á posar. *Reponer.*
 Reposar. *v. n.* Descansar, dormir. — Permanêxer en páu y quietud. — Interrômpre el trabáy ô la fatiga. — Quêdar sense sembrar un câmp. — Assentarse los líquidos. — Estar enterrád. — Jêurer. *Reposar.* — Un pôc el qui corre, camina ô fâ feyna. *Reposar un poco ô tomar huelgo.*
 Reposarse. *v. r.* Cobrar sefíy. *Asesar.* — Assentarse los líquidos. *Reposarse.*
 Reposició. *f.* El âcte y efêcte de tornar á posar. — La acció de posar, de conservar los líquidos en los instruments conveniênts segóns los quí-mics. *Reposicion.*
 Repregunta. *f.* Nôva pregnta ô questió sobre el matéix assunto. *Repregunta.*
 Repreguntád, da. *p. p.* de repreguntar. *Repreguntado, da.*
 Repreguntar. *v. a.* Preguntar de nôu. *Repreguntar.*
 Reprênder. *v. a.* Avisar, advertir, corretgir, objectar. *Reprender.*
 Reprensible. *adj.* Digne de repreusió. *Repreensible.*
 Reprensió. *f.* Avis, correcció, cenanza. — El âcte y

efêcte de contenir, detenir, reprimir. *Repression.*
 Reprês, sa. *p. p.* de reprênder. *Reprendido, da.* — De tornar prênder. *Represo, sa.*
 Represa. *f.* Detenció. *Represa.*
 Represália. *f.* Dâfny fêt al inimíg en recompensació del que éll fâ. *Represalia ô represaria.*
 Representâble. *adj.* Lo qui se pôt representar ô ferse visible. *Representable.*
 Representació. *f.* El âcte y efêcte de representar. — Autoridât, carâcter de una persona. — Esterioridât. — Idêya, imátge, pintura, retrâto. — La acció de fer presênt una cós. — Súplica que se fâ á los superiors. — *cur.* El dret de succeir en el hereuâtge per la persona de âltri representântla. *Representacion.*
 Representád, da. *p. p.* de representar. *Representado, da.*
 Representador, ra. *m. f.* El qui representa. — Comédiânt. *Representador, ra.*
 Representânt. *p. a.* de representar. El qui representa. *Representante.*
 Representânte, ta. *m. f.* Comédiânts. — El qui representa á un âltre. — El predicador de pôcs llâms qui sâb representar bé un sermó. *Representante.*
 Representar. *v. a.* Posar á la vista. — Fer presênt, posar dins el esperft, dins la idêya. — Contar, declarar. — Proposar ô supplicar alguna cós al superior. — Assemblar. — Recitar en públic comêdia, ôpera, etc. — Fer la persona, las veus y vices de âltre. — Formar idêyas. *Representar.*
 Répresentarse. *v. r.* Presentarse, oferirse al enteniênt. — Posarse, presentarse á la presência de... *Representarse.*
 Representatiu, va. *adj.* Qui representa. *Representativo, va.*
 Reprimíd, da. *p. p.* de reprimir, se. *Reprimido, da.*
 Reprimir. *v. a.* Contener, detenir, moderar, soasegar. *Reprimir.*
 Reprimirse. *v. r.* Contenirse, ferse fôrça, moderarse, etc. *Reprimirse.*
 Rêprobo, ba. *adj.* Dexád y malâd de Déu. — Dolênt, pervers. *Rêprobo, ba.*
 Reproducció. *f.* El âcte y efêcte de reproduir. *Reproduction.*
 Reproduíd, da. *p. p.* de reproduir. *Reproducido, da.*
 Reproduir. *v. a.* Tornar á produir. — Refer, renovar, restaurar. — Tornar á fer presênt lo dit ô allegád. *Reproducir.*
 Repromês, sa. *p. p.* de repromêter. *Reprometido, da.*

Repromessa. *f.* Promesa reiterada. *Repromission.*
Repromèter. *v. a.* Tornar á promèter. *Reprometer.*
Repromissió. *f.* V. Repromessa. *Repromission.*
Reprôva. *f.* Nôva prôva. *Reprueba.*
Reprovâble. *adj.* Digne de reprovació. *Reprobable.*
Reprovació. *f.* El âcte y efecte de reprovar. *Reproación.*
Reprovâbl. *da. p. p.* de reprovar. *Reprobado, da.*
Reprovador, *ra. m. f.* El qui reprôva. *Reprobador, ra.*
Reprovar. *v. a.* Esclvir, no admètrer, despreciar. =Decretar Déu la péna etèrna al qui môr en pecât mortâl. *Reprobar.*
Reptíl. *m.* Tot animal qui camina rossegânt encâreque ténga câmas côm el dragó, sèrgantôna. *Reptil.*
República. *f.* Estât governâd per molts. =Côsa pública, bé públic, câusa comuna. *República.*
Republiâ, *na. adj.* Pertañent á la república. =Apassionâd per la república. *Republicane, na.*
Republicanisme. *m.* Estât, qualidât del republicâ. *Republicanismo.*
Repudi. *m.* Dimissió de sa prôpia espôsa. =El âcte y efecte de repudiar. *Repudio.*
Repudiació. *f.* Repudi. *Repudiación.*
Repudiâda. *p. p.* de repudiar. *Repudiada.*
Repudiar. *v. a.* Fer dimissió de sa sêua dôna prôpia. *Repudiar.*
Repudrid, *da. adj.* Molt pudrid. *Repodrido, da.*
Repugnâd, *da. p. p.* de repugnar. *Repugnado, da.*
Repugnâcia. *f.* Còntradicció, oposició que diu una côsa á âltra. =Aversió, horror á una côsa. =Desgâna, dificultât de admètrer ô fer alguna côsa. =La impossibilitât que ténen duas côsas para verificarse en un subjècte en un matéix témps. *Repugnancia.* =Ab repugnâcia: ab disgust, á pésar sêu. *Con repugnancia.*
Repugnânt. *adj.* Lo qui repugna. =Contrâri, contradictôri, contradiènt, oposâd. *Repugnante.*
Repugnar. *v. a.* Tenir repugnâcia. =Còntradir, resistir. =Admètrer ab dificultât una côsa, fer-la de mâla gâus. =Oposarse. =Implicar còntradicció. *Repugnar.*
Repulid, *da. p. p.* de repulir. *Repulido, da.*
Repulir. *v. a.* Tornar palir. *Repulir.*
Repulsa. *f.* Desprèci, negativa. *Repulsa.* =Arregâüy. *Reprimenda.*
Repurga. *f.* Segona purga, reiteració de purga. *Repurga.*
Repurgâd, *da. p. p.* de repurgar. *Repurgado, da.*
Repurgar. *v. a.* Donar âltra purga. *Repurgar.*
Reputació. *f.* Crêdit, estimació, fâma ab el públic. *Reputacion.*

Reputâd, *da. p. p.* de reputar. *Reputado, da.*
Reputar. *v. a.* Considerar, pensar ab atenció. =Fer concèpte de la calidât ô estât de una côsa. *Reputar.*
Reputarse. *v. r.* Considerarse. *Reputarse.*
Requiebro. *m.* Parâula amorosa, atractiva ab que se espresa el amor. *Requiebro.* =Fer requiebros. *Requebrar.*
Requirid, *da. p. p.* de requirir. *Requirido, da ô requisito, ta.*
Requirimènt. *m.* Âcte judiciâl. *Requerimiento.*
Requirir. *v. a.* Necessitar, ser necessari. *Requirir ô requerir.*
Requisició. *f.* El âcte y efecte de requirir. *Requerimiento y ant. requisita, requisición.*
Requisit. *m.* Circunstâcia, condició necessària. *Requisito.*
Requisitôria. *f.* Despâtx de un superior á âltre paraque eczecút alguna côsa. *Requisitoria, requisitorio.*
Res. *m.* El no sêr, la carència de tot sêr. =Ninguna, pôca ô molt pôca côsa. *Nada.* =Es nores. *Es nada.* =Es un pôc de nores. *Es un poco de nada.* =Res li fâ sôrsa. *Todo lo convierte en sustancia ô no toma fastidio.* =Res li fâta. *Nada le falta ô no está desnudo.* =No es bô per res. *No es bueno para nada.*
Resâd, *da. p. p.* de resar. *Rezado, da.*
Resar. *v. a.* Llegir ô dir ab atenció el ofici divino. =Demanar ô alabar á Déu de parâula diènt oracions. =No cantar. *Rezador.* =Atropèllâd. *Despabilar ô pasar cuentas.*
Rescât. *m.* Desempêño de lo empeñorâd, de lo embregâd, etc. =El âcte de rescatar esclâus. =La partida de diuer que còsta el rescât. *Rescate.*
Rescatâd, *da. p. p.* de rescatar. *Rescatado, da.*
Rescatador, *ra. m. f.* El qui rescâta. *Rescatador, ra.*
Rescatar. *v. a.* Desempeñar. =Redimir catius ô esclâus. *Rescatar.*
Rescindid, *da. p. p.* de rescindir. *Rescindido, da.*
Rescindir. *v. a.* Anullar, invalidar. *Rescindir.*
Rescisió. *f.* Anullació, invalidació. *Rescision.* =Pédimènt de rescisió: demânda para fer anullar un âcte, un decret. *Pedimiento de rescision.*
Resci-ôri, *ria. adj.* Qui anulla. *Rescisorio, ria.*
Resci-ôri. *m. cur.* Motiu principal de anullació. *Rescisorio.*
Resciôsa. *f.* Fâbrica para detenir le âygo corrént ô ferla pujar. *Esclusa.*
Rescripció. *f.* El âcte y efecte de rescriur. *Rescripcion.*
Rescript. *m.* Respôsta de sobérâno á los qui lo

consultan ô suplican. *Rescripto*.

Rescriptóri, ria. *adj.* Pertañent á rescript. *Rescriptorio, ria*.

Rescrit, ta. *p. p.* de rescriur. *Rescrito, ta*.

Rescriur. *v. a.* Tornar respòsta á carta per escrit. = Tornar escriur. *Rescribir*.

Resérva. *f.* Guárda que se fa de alguna còsa ô prevenció de élla paraque servesca á son témps. = El secrèt que se encarrega ô se guárda. = Cautèla para no descobrir lo interior. = La acció de estar al Santíssim. = *cur.* La declaració que fa el jutge de que la sentència donada no impedisca á las parts de usar de son juy en áltre tribuál. = Miramént. *Reserva*. = Anar ab resérva: ab cautèla. *Andar con reserva*. = Sens resérva: sens escepció. *Sin reserva*.

Reservació. *f.* El acte y efecte de reservar. *Reservacion*.

Reservád, da. *p. p.* de reservar. *Reservado, da*.

Reservádamént. *adv.* En secrèt. *Reservadamente*.

Reservar. *v. a.* Esceptuar, detenir. = Estojer una còsa. *Reservar*.

Reservarse. *v. r.* Conservarse para millor ocasió. = Retenirse alguna porció de lo que se ven. *Reservarse*.

Reservatóri. *m.* El llòc ahónt se resérva alguna còsa. *Reservatorio*.

Resguárt. *m.* Guárda que se pòsa en alguna còsa. = El cuydado de zelar y perseguir el còntrebando. = Los empleyáds en axò. *Resguardo*.

Residència. *f.* Assistència, domicili, mansió en un llòc. = La permanència en un llòc per rahó de destino ô ministèri. = El càrreg que se fa á un de lo que està á son cuydado. = La càusa formada al residenciád. *Residencia*.

Residenciád, da. *p. p.* de residenciar. *Residencia, do, da*.

Residenciál. *adj.* Se diu de un empleyo qui demana residència habituál. *Residencial*.

Residenciar. *v. a.* Demanar á un el conte de lo que té encarregád. *Residenciar*.

Resident. *adj.* El qui residèix. = *m.* El ministre qui residèix en alguna cort estrangera sense caràcter de embaxador. *Residente*.

Residir. *v. n.* Permanèxer, estar de assiénto en algún llòc. = Estar una còsa immaterial en una persona. = Assistir personalmènt per témps determinád en un llòc per rahó de empleyo ô ministèri. *Residir*.

Residuo. *m.* Part, porció, résta de un tot. *Residuo*.

Resignació. *f.* Traquilidat de ánimo. = La entrega voluntária que un fa de sí, posantse en mans y voluntat de áltre. *Resignacion*. = Resun-

cia de bènèfici eglestiástic en favor de subjècte determinád. *Resigna* ô *resignacion*.

Resignád, da. *p. p.* de resignar, se. *Resignado, da*.

Resignádamént. *adv.* Ab resignació. *Resignadamente*.

Resignánt. *p. a.* de resignar. El qui resigna. *Resignante*.

Resignar. *v. a.* Renunciar bènèfici eglestiástic en favor del subjècte determinád. *Resignar*.

Resignarse. *v. r.* Entregarse y posarse en sas mans y voluntat de áltre. *Resignarse*.

Resignatári. *m.* Aquèll en favor de qui se resigna. *Resignatario*.

Resistència. *f.* El acte y efecte de resistir. *Resistencia*.

Resistént. *p. a.* de resistir. = *adj.* Lo qui resistèix, té resistència. *Resistente*.

Resistíd, da. *p. p.* de resistir. *Resistido, da*.

Resistidor, ra. *m. f.* El qui resistèix. *Resistidor, ra*.

Resistir. *v. a.* Fer càre, fer esforços en còntre, oposarse. = Còntreaddir, repugnar, còntrearestar. = Estar, mantenirse firme. = Aguantar, sufrir, tollerar. *Resistir*.

Résó. *m.* El acte de resar. = El ofici divino. *Resa*.

Resòldrer. *v. a.* Determinar, formar resolució, decidir alguna còsa. = Fòndrerse un humor. = Donar solució á un dubte, á una dificultat. = Dividir un tot en sas séuas parts desfènt la séua unió. = Fer que se evapora una còsa. *Resolver*.

Resòldrerse. *v. r.* Determinarse. = Venir á parar una còsa en áltra. *Resolverse*.

Resòlrer. *v. a.* V. Resòldrer. *Resolver*.

Resòlrerse. *v. r.* V. Resòldrerse. *Resolverse*.

Resòlt, ta. *p. p.* de resòlrer ô resòlre, se. *Resuelto, ta*.

Resòlt, ta. *adj.* Arroçád, atrevíd, determinád, constant y firme en las séuas resolucions. = Esplícád. *Resuelto, ta*.

Resolució. *f.* Determinació. = Propòsit. = Ánimo, valor, atrevimént. = Decisió de algún dubte ô dificultat. = Desunió ô separació de las parts de un tot. = Evaporació. *Resolucion*.

Resoluble. *adj.* Lo que ab facilitat se pòt resòl-drer. *Resoluble*.

Resolutiu, va. *adj.* Lo qui té virtut para fòndrer los humors. = El mètode ô orde de proceir ab anàlisis. *Resolutivo, va*.

Resolutivamént. *adv.* Ab resolució. *Resolutivamente*.

Resolutóri, ria. *adj.* Lo qui té resolució. *Resolutorio, ria*.

Resolutóriamént. *adv.* Ab resolució. *Resolutivamente*.

Resolvént. *adj.* Lo qui dissòl, fon. *Resolvente*.

Respàlla y respaller. *m.* La pàrt de bànc, cadira á qui están acostàdas las espàllas del qui séu.
Respalda ò **respaldo.** = Acostarse al respaller.
Respalilarse.
Respectàble. *adj.* Digne de respècte. *Respetable y respectable.*
Respectád, *da.* *p. p.* de respectar. *Respetado, da.*
Respectador, *ra.* *m. f.* El qui respècta. *Respetador, ra y respectador, ra.*
Respectar. *v. a.* Venerar, reverenciar, tenir respècte. *Respetar ò respectar.*
Respectar. *v. n.* Pertàñer, tocar, dir relació. *Respetar ò respectar.*
Respècte. *m.* Veneració. *Respeto ò respecto.* = De respècte: per ostentació. *De respecto.* = Per respècte de... per reverència. *Por respecto ò respeto.* = Respècte á ò de... *Respecto á ò de...* = No servir respècte á ningú: no mirar cap ni càre. *No guardar ningun respecto ò no ahorrar-se con nadie.*
Respècte. *m.* Relació que té una còsa á àltra. *Respecto ò respeto.*
Respècte. *adv.* En relació, comparació ò proporció. *Respecto.* = Á respècte de: á proporció de. *Al respecto de.*
Respectiu, *va.* *adj.* Relatiu, qui diu relació. *Respectivo, va.*
Respectivament. *adv.* Ab relació. *Respectivamente.*
Respective. *adv.* Ab relació. *Respective.*
Respectós, *sa.* *adj.* Lo qui càusa ò mōu á respècte. = El qui observa respècte. *Respetoso, sa.*
Respectosament. *adv.* Ab respècte. *Respetosamente.*
Respectuós, *sa.* *adj.* V. Respectós. *Respetuoso, sa.*
Respectuosament. *adv.* V. Respectuosament. *Respectuosamente.*
Respiràble. *adj.* Que se pōt respirar. *Respirable.*
Respiració. *f.* El àcte y efecte de respirar ò de alenar. = El àyre que se alena. = Entràda y sortida llibre del àyre en las habitacions. *Respiracion.*
Respirant. *p. a.* De respirar. El qui respira. *Respirante.*
Respirar. *v. n.* = Despedir y prènder el àyre. = Animarse, cobrar aliènto. = Descansar, deshaogarse, eczalar, viurer. *Respirar.* = Per estar llibert de cuydàdos, feynas, etc. *Resollar.* = Sense respirar: sense descàns. *Sin respirar.*
Resplandència. *f.* La claror ò llum que una còsa té en sí. *Resplandencia.*
Resplandént. *p. a.* de resplandir. = *adj.* Brillant, hermós. *Resplandeciente.*
Resplandimént. *m.* V. Resplandor. *Resplandecimiento.*
Resplaudir. *v. n.* Brillar, lluir, despedir claror,

llum. = Avantatjarse. *Resplandecer.* = Retronar. *Retumbar.*
Resplandor. *m.* Claror, llum que despedeix qualsevòl còsa. = Lluiment. *Resplandor.*
Respondént. *m. f.* El qui respōn. = *cur. adj.* Lo qui conté una respōsta. *Respondiente.*
Respōndrer. *v. a.* Contestar, tornar respōsta. = Correspōndrer. = Parlar el èco. = Referirse á... *Responder.*
Respōns. *m.* Cèrtas préces que se diuen después de las lliçons de matinas. *Responsorio.* = El qui separád del réso se diu para los difunts. *Responsso.*
Responsabilitát. *f.* La obligació de satisfer per sí ò per àltre qualsevòl dāny ò pèrdua. *Responsabilidad.*
Responsàble. *adj.* El qui té responsabilitát. *Responsable.*
Responsiu, *va.* *adj. cur.* Lo qui conté una respōsta. *Responsivo, va.*
Responsôri. *m.* V. Respōns. *Responsorio.* = *Responsso.*
Responsôris bréus. *m. pl.* Los responsôris que se diuen después de algunas capítulas. *Responsorios breves.*
Respōnsos bréus. *m. pl.* V. Responsôris bréus. *Responsorios breves.*
Respōst, *ta.* *p. p.* de respōndrer. *Respondido, da y respuesto, ta.*
Respōsta. *f.* Contestació á càrta, dificultat, dubte, á pregunta. = La ven del èco y de las muntàñas y llòcs concavos. *Respuesta.* = Dolènta, mál-la. *Sofion.* = El qui torna málas respōstas quānd se li mātana alguna còsa. *Respondon, na.*
Ressàber. *v. a.* Sàber molt bé una còsa. *Resaber.*
Ressàbi. *m.* El sabor dolènt y extraordinari que dexa ò té una còsa. = Mál costum, vici. *Resabio.*
Ressabíd, *da.* *p. p.* de ressàber. *Resabido, da.*
Ressàlt. *m.* Rebót. = La pàrt qui sobrepuja en un plà. *Resalto.* = En pintura. *Resalte.*
Ressaltar. *v. n.* Rebotar. = Botir un cōs qui estāva apégñd á àltre ò una pàrt de un cōs. *Resaltar.*
Ressaludád, *da.* *p. p.* de ressaludar. *Resaludado, da.*
Ressaludar. *v. a.* Saludar ò tornar la salutació al qui há saludád. = Saludar segona vegáda. *Resaludar.*
Ressalutació. *f.* El àcte y efecte de ressaludar. *Resalutacion.*
Ressangràd, *da.* *p. p.* de ressangrar. *Resangrado, da.*
Ressangrar. *v. a.* Tornar sangrar. *Resangrar.*
Ressangría. *f.* Segona sangria. *Resangria.*
Ressecació. *f.* La acció de ressecar. *Resecacion.*

Ressec, ca. *p. p.* de ressecar, *se. Reseco*, ca.
Ressecar, *v. a.* Secar molt. *Resecar*.
Ressecarse, *v. r.* Secarse molt. *Resecarse*.
Ressegád, da. *p. p.* de ressegar. *Resegado*, da.
Ressegar, *v. a.* Segar segona vegada. *Resegar*.
Resse'lad, da. *p. p.* de ressellar. *Resellado*, da.
Ressellar, *v. a.* Tornar á sèllar ó posar según sèllo.
Resellar.
Resse'llo, *m.* Según sèllo que se pòsa. *Resello*.
Ressebrád, da. *p. p.* de ressebrar. *Resembrado*, da.
Ressebrar, *v. a.* Tornar sembrar. *Resembrar*.
Resseutíd, da. *p. p.* de ressentirse. *Resentido*, da.
Resseutimént, *m.* Dolor que se té de una injuria: = *Ubèrta*, xáp. *Resentimiento*.
Resseutirse, *v. r.* Tenir sentiment. = Obrirse, xaparse parèt, etc. *Reseutirse*.
Resseña, *f.* La revista de la gènt de guèrra. = La nòta que se pren de las señas més distintivas de hòmo, animál para conèxerlós. *Reseña*.
Resseñád, da. *p. p.* de resseñar. *Reseñado*, da.
Resseñar, *v. a.* Prènder las señas de un hòmo. *Reseñar*.
Resserca, *f.* El àcte de tornar á cercar. *Rebusca* ó *rebusco*.
Ressercád, da. *p. p.* de ressercar. *Rebuscado*, da.
Ressercador, ra. *m. f.* El qui resserca. *Rebuscador*, ra.
Ressercar, *v. a.* Tornar cercar. *Rebuscar*.
Ressepicència, *f.* Arrepenimènt = Figura retòrica. *Recipicencia*.
Ressebra, *f.* Sòbra gròssa. *Resobra*.
Ressebrád, da. *p. p.* de ressebrar. *Resobrado*, da.
Ressebrar, *v. n.* Sobrar molt. *Resobrar*.
Resseól, *m.* Calor causád per la verberació des sòl. *Resol*, *resistero* ó *resistidero*.
Resseólád, da. *p. p.* de resseolar. *Resolado*, da.
Resseolar, *v. a.* Tornar solar. *Resolar*.
Resseonància, *f.* El sò causád per repercussió. *Resonancia*.
Resseonád, da. *p. p.* de resseonar. *Resonado*, da.
Resseonàut, *p. a.* de resseonar. = *adj.* Lo qui resseona. *Resonante*.
Resseonar, *v. n.* Retronar, produir sò per reperonssió. = Tornar arréra el sò còm succeèix en el àco. = Instrumènt músic. *Resonar*.
Resseonarse, *v. r.* Comensarse á dir ó escampar una còsa. *Sonarse*.
Rést, *m.* Còrda gruixáda y llárga de espàrt. *Estrenque*. = Bossí de rést encès para fer llum. *Hacho*.
Résta, *f.* Lo que quèda, résta, sòbra. *Resta*.
Restablíd, da. *p. p.* de restablir. *Restablecido*, da.
Restabliment, *m.* El àcte y effeute de restablir, *se.*

Restablecimiento.
Restablir, *v. a.* Tornar posar en so primer estát. *Restablecer*.
Restablirse, *v. r.* Adobarse de una malaltía, restenrarse de una pèrdua, etc. *Restablecerse*.
Restád, da. *p. p.* de restar. *Restado*, da.
Restador, ra. *m. f.* El qui résta. *Restador*, ra.
Restánt, *p. a.* de restar. El qui résta. *Restante*.
Restánt, *m.* Lo qui résta. *Restante*.
Restar, *v. a.* Llèvar un nombre menor de un major, *v. g.* 3 de 6. *Restar*.
Restar, *v. n.* Faltar, quèdar, romàndrer, sobrar. *Restar*.
Restauració, *f.* El àcte y effeute de restaurar. *Restauracion*.
Restaurád, da. *p. p.* de restaurar. *Restaurado*, da.
Restaurador, ra. *m. f.* El qui restaura. *Restaurador*, ra.
Restauránt, *p. a.* de restaurar. El qui restaura. *Restaurante*.
Restaurar, *v. a.* Renovar, reparar, adebar alguna còsa. = Fer que se torn usar. = Millorar: *Restaurar*.
Restauratíu, va. *adj.* Lo qui té virtút para restaurar. *Restaurativo*, va.
Restituició, *f.* El àcte y effeute de restituir, *se.* = Regrés de los planetas al primer estát. *Restitucion*.
Restituible, *adj.* Lo qui se pòt restituir. *Restituable*.
Restituid, da. *p. p.* de restituir, *se.* *Restituido*, da.
Restituidor, ra. *m. f.* El qui restitueix. *Restituidor*, ra.
Restituir, *v. a.* Tornar lo rebüd, robád, etc. = Restaurar. = Donar fòrsa, vigor al qui lo havia perdüd. = Fer que el venedor torn á tenir lo que havia ventüd. *Restituir*.
Restituirse, *v. r.* Tornar al lloc de ahónt se surtí. *Restituirse*.
Restitutòri, ria. *adj.* Lo qui inclòu ó dispòn la restitució. *Restitutorio*, ria.
Résto, *m.* Cantidát de diner que se envida. = Lo que fálta ó résta. *Resto*. = Tirar el résto: fer el últim esfòrs. *Echar el resto*. = Fer résto: aturar-se, quèdar, romàndrer. *Quedar*.
Restreñer, *v. a.* Lligar més fòrt ó tornar á lligar. *Restriñir*. = Escañar. *Ahogar* ó *restringir*.
Restre't, ta. *p. p.* de restreñer. *Restriñido*, da.
Restricció, *f.* Coartació, limitació, precisió. *Restriccion*.
Restringènt, *p. a.* de restreñer. El qui restreñy. *Restringente*.
Restringènt, *m.* Lo qui té virtút para restreñer. *Restringente*.

Restringid, da. *p. p.* de restringir. *Restringido*, da ò *restringto*, ta.

Restringir. *v. a.* Coartar, limitar. *Restringir*.

Resulta. *f.* El acte y efecte de resultar. — El efecte según ò qui còm secundàriament se següeix de una cosa. — Lo que últimament se resòl ò sort de una conferència ò junta. *Resulta*.

Resultad, da. *p. p.* de resultar. *Resultado*, da.

Resultancia. *f.* El efecte ò consecucència de alguna determinació, fét ò operació. *Resultancia*.

Resultant. *p. a.* de resultar. Lo que resulta. *Resultante*.

Resultar. *v. n.* Venir una cosa de altra, seguirse. *Resultar*.

Resultat. *m.* Consecucència que resulta. *Resultado*.

Resumen. *m.* Compendi, recopilació. *Resumen*. — En resumen: en pocas palabras. *En resumen*.

Resumid, da. *p. p.* de resumir. *Resumido*, da.

Resumir. *v. a.* Compendiar, recopilar. — Repetir un silogismo, argument ántes de responder. *Resumir*.

Resucitad, da. *p. p.* de resucitar. *Resucitado*, da.

Resucitador, ra. *m. f.* El qui resucita á altre. *Resucitador*, ra.

Resucitar. *v. a.* Fer tornar viu á un mort. — Renovellar. *Resucitar*.

Resucitar. *v. n.* Tornar á viure un mort. — Escapar de una gráve malaltia. — Comparèxer después de una llarga ausència. *Resucitar*.

Resunció. *f.* Figura retórica qui se fa quènd después de haver dit moltes paraulas, se repeten las primeras para mayor claredat. *Resuncion*.

Resurrecció. *f.* Rennió de la ánima al cos de qui estáva separada. — El mistèri de quánd Cristo resucitá. — La restitució á la gràcia perduda. *Resurreccion*.

Retac. *m.* Escopeta curta. *Retaco*. — Según toc á bolla en el joc de villar. *Retaco*.

Retacar. *v. a.* Ferir dues vegades sa bolla en el villar. *Retacar*.

Retad, da. *adj.* Gravád de pigóts. *Hoyoso*, sa, *picoso*, sa, *pitojo*, ju ò *cara de rallo*.

Retaguardia. *f.* El cuérpo de soldáts qui vá darrera. *Retaguardia*. — Picar la retaguardia: seguir al inimig. *Picar la retaguardia*.

Retaló. *m.* Teló de fust y forrád de pell que en altre témps se duya á las sabátas. *Ponle*. — Posarse demunt es retalóns: iustad: presumid, etc. *Ponase hueco*. *V.* Posarse.

Retapad, da. *p. p.* de retapar. *Retapado*, da.

Retapar. *v. a.* Tapar molt ò tornar tapar. *Retapar*.

Retardació. *f.* Detenció, tardansa. *Retardacion*.

Retardad, da. *p. p.* de retardar. *Retardado*, da.

Retardament. *m.* Retardació. *Retardamiento*.

Retardar. *v. a.* Causar retardació ò tardansa. *Retardar*.

Retastad, da. *p. p.* de retastar. *Recatado*, da.

Retastar. *v. a.* Tornar tastar. *Recatar*.

Retaulo. *m.* Pintura qui representa algún succés, etc. *Retablo*.

Retaulèt. *m.* Quadrèt en qui está pintad algún mirácle y que se sòl penjar en la iglesia. *Voto ò ex-voto*.

Retenció. *f.* El acte y efecte de retenir. — Depòsit de algún humor. *Retencion*. — De orina. *De orina*.

Retengud, da. *p. p.* de retenir. *Retenido*, da.

Retenir. *v. a.* Conténir, detenir, reprimir, retardar. — Suspèndrer. — Guardar en la memòria. — Tenir lo de altri. *Retener*.

Retenid, da. *p. p.* de retenir. *Retenido*, da ò *retinto*, ta.

Retenir. *v. a.* Tornar tenir. *Retenir*.

Retgèya. *f.* Conlts menúds. *Ragea*.

Rétgla. *f.* Ecemplar, modèllo. — Llèy general qui comprèn lo principal que deu observar un cuérpo religiós. — Llèy, ordenansa. — Precèpte en lo arts y cièncias. — Moderació, templansa. — El mèstruo de las dónas. — El orde invariáble que guárdan las cosas naturáls. — El módo de formar cáda espècie de contes. *Regla*.

Rétgle. *m.* Llistó para midar y fer retxas. *Regla*. — Llárg. *Reglon*. — Para escriurer. *Seguidor*.

Retgidor, ra. *m. f.* El qui retgèix. *Regidor*, ra.

Retgidor. *m.* El qui compón el ajuntament y es individuo de éll. *Regidor*.

Retgidora. *f.* La espòsa del retgidor. *Regidora*.

Retgidorátge. *m.* El empleyo del retgidor y el témps que dura. *Regidorado*.

Retgimènt. *m.* El cuérpo de personas qui compónen lo ajuntament y el de soldáts de várias compañías de qui es cap un coronéll. *Regimiento*. — Provinciál: el de milicianos. *Provincial*.

Retgir. *v. a.* *V.* Regir. *Regir*.

Retgirse. *v. r.* *V.* Regirse. *Regirse*.

Retgirad, da. *p. p.* de retgitar. *Amedentrado*, da.

Retgiramènt. *m.* El acte y efecte de retgitar, se. *Pavor ò asombro*.

Retgitar. *v. a.* Fer pòr. *Amedentrar ò asombrar*.

Retgirse. *v. r.* Espantarse, tenir pòr. *Amedentrarse ò asombrarse*.

Reticència. *f.* Figura retórica per la qual el orador cälla ò déxa alguna cosa de qui poria parlar llargament. *Reticencia*.

Reticular. *adj.* Á manera de filáts. *Reticular*.

Retina. *f.* Túnica del uy en forma de filáts. *Retina*.

Retintín. *m.* Sô que déxa en los oídos qualsevôl còs qui sôna. *Retintín.*

Retiració. *f.* La segona forma que se pôsa á sa premsa para estampar, etc. *Retiración.*

Retirád, *da.* *p. p.* de retirar, se. *Retirado, da.*

Retirád, *da.* *adj.* El empleyád qui sonc separád del empleyo y el soldát á qui se li há donád es retiro. = El hómo apartád morálmént del mon. *Retirado, da.* = Refugiád á llòc sagrád. *Retirado, da* ò *retrahido, da* = La fuya ò la esquena de estampád primer. *Retiración.*

Retiráda. *f.* La acció de retirar, se. = La de apartarse del inimig. *Retirada.*

Retirar. *v. a.* Apartar, estojar, separar, estampar á la áltra párt de lo estampád. *Retirar.* = Assemblar. *Tirar, y ant. retirar.*

Retirarse. *v. r.* Apartarse, refugiarse, separarse. = Déxar de seguir algún empéño. = Desamparar algún llòc. = Recüllirse á cá séua. *Retirarse.* = Prènder sagrád. *Retirarse* ò *retraherse.* = Retirarse á cá séua al fosc. *Venir d casa con las estrellas.*

Retiro. *m.* Desért, llòc secrèt y apartád del comêrs y trácto dels hómo. = Separació. = Recüllimént. = Refugi. = La pâga ò sôu del retirád. *Retiro.*

Retjôla. *f.* Còsa coneguda. *Ladrillo.* = De València. *Azulejo.* = Petita. *Ladrillejo.*

Retôc. *m.* La derréra mâ de perfecció que se dona á qualsevôl òbra. *Retoque.*

Retocád, *da.* *p. p.* de retocar. *Retocado, da.*

Retocar. *v. a.* Tornar á tocar ò tocar inoltas vegádas. = Donar sa derréra mâ de perfecció á una òbra. *Retocar.*

Retôrica. *f.* Abundância de parâulas. *Retórica.* = Tenir bôna retôrica. *Tener retóricas.*

Retôric, *ca.* *adj.* Pertañent á la retôrica. *Retórico, ca.*

Retôric. *m.* El qui enséña, el qui estúdia retôrica y el qui pârla ab elocuéncia. *Retórico.*

Retôrica. *f.* El ârt y ciéncia qui enséña de parlar bé. *Retórica.*

Retoricád, *da.* *p. p.* de retoricar. *Retoricado, da.*

Retôricamént. *adv.* Segóus las rétglas de la retôrica. *Retóricamente.*

Retoricar. *v. a.* Parlar, escriur segóus las rétglas de retôrica. *Retoricar.*

Retôrn. *m.* Regrés, satisfacció. = Regrés de buyd de carruátge de lloguer. *Retorno.*

Retornád, *da.* *p. p.* de retornar. *Retornado, da.*

Retornar. *v. n.* Tornar en un llòc. *Retornar.*

Retôrser. *v. a.* Tôrser molt. *Retorcer.*

Retorsió. *f.* La acció de convénser ab las matéxas rahóus que alléga el contrári. *Retorsion.*

Retorsúd, *da.* *p. p.* de retôrser. *Retorcido, da.*

Retorsuda. *f.* La acció de retôrser. *Retorcedura.*

Retôrta. *f.* Espécie de barrál ab so còll llarg y torsúd ò tòrt. *Retorta.*

Retosa. *f.* Repelo.

Retractació. *f.* El âcte y efecte de desdirse. *Retractación.*

Retractád, *da.* *p. p.* de retractar, se. *Retractado, da.*

Retractar. *v. a.* Reprovar lo que se há dit. *Retractar.*

Retractarse. *v. r.* Desdirse. *Retractarse; retractar* ò *cantar la palinodia.*

Retránca. *f.* Corretja para aguantar es calòns. *Tirante.*

Retratád, *da.* *p. p.* de retratar. *Retratado, da.*

Retratar. *v. a.* Pintar la figura de una persona, gravarla ò formarla en escultura. *Retratar.*

Retráto. *m.* La imátge de una persona. *Retrato.*

Rétrer. *v. a.* Cansar, vénser. *Rendir.* = Donar, produir lo batúd, triar las olivas, etc. *Acudir ò rendir.* = Una òbra: no continuarla. *Echarse ò meterse en la baraja.*

Rétrerse. *v. r.* Ajèurer, assèurerse per cansád, malált, etc. *Rendirse.* = No podèr continuar un eczercici, v. g. el jòc de pilòta per cansád. *Dar la cuerda.* = No podèr tollerar pns el trabáy, mál, etc. *Sucumbir al trabajo, etc.*

Retrèt, *ta.* *p. p.* de retrèurer. *Retrahido, da, zaherido, da.*

Retréta. *f.* Cèrts tòcs de tambó. *Retreta.*

Retrétre. *m.* Petít quartèt para estary retirád. *Retrete.*

Retrèurer. *v. a.* Tirar per sa càre bènèfici, favor, etc. que se há fèt á un. *Retraher, zaherir* ò *dar en rostro con el beneficio, etc.*

Retribució. *f.* Recompènsa, remuneració. *Retribución.*

Retribútl, *da.* *p. p.* de retribuir. *Retribuido, da.*

Retribuir. *v. a.* Recompensar, correspondrer al bènèfici rebád. *Retribuir.*

Retribuyént, *p. a.* de retribuir. El qui retribuyèix. *Retribuyente y retribuentè.*

Retró. *m.* Tornáda arréra des trô. *Retumbo.*

Retroacció. *f.* El efecte de lo qui es retroactiu. *Retroacción.*

Retroactiu, *va.* *adj.* Lo qui té fôrça para obrar sobre lo passád. *Retroactivo, va.*

Retrocedir. *v. n.* Tornar atréra, recolar. = Apartarse del dictámen ò parâula donáda. *Retroceder.*

Retrocés. *m.* La acció de tornar arréra. = La entráda de los humors qui estávan desôre á dedins. *Retroceso.*

Retrocessió. *f. V.* Retrocés. *Retrocesion.*

Retrogradació. *f.* Retrocés de un planèt. *Retrogradacion.*

Retrogradar. *v. n.* Retrocedir per tornar arrêra. = Mouer-se los planèts còntre el orde de los signes. *Retrogradar.*

Retrógrado, *da. adj.* Lo qui vá ô camina de pàrt derrêra. = El movimènt de los planèts còntre el orde de los signes. *Retrógrado, da.*

Retronar. *v. n.* Tornar á tronar. = Comunicarse á alguna distància el renòu del trò. *Retronar.* = Resplandir. *Retumbar.*

Retropilàstra. *f.* La pilàstra que se pòsa derrêra columna. *Retropilastra.*

Retrotracció. *f. cur.* El àcte de fingir que una còsa comença en témps anterior á aquèl en que se féu para cèrts efèctes del dret. *Retrotraccion.*

Retrotret, *ta. p. p.* de retrotreuer. *Retrotatido, da.*

Retrotreuer. *v. a. cur.* Treuer en el témps present lo que succéi àntes còm si succéís àre en orde al efècte. *Retrotreuer.*

Retrovenda. *f.* El àcte y efècte de retrovèndrer. *Retrovendicion.*

Retrovèndrer. *v. a.* Tornar el comprador al venedor lo que li havia comprád. *Retrovender.*

Retruc. *m.* Segón còp á bòlla en el jòu de villar. *Retruco.*

Retrucád, *da. p. p.* de retrucar. *Retrucado, da.*

Retrucar. *v. a.* Pégar segón còp á bòlla, etc. *Retrucar.*

Retumbànt. *adj.* Lo qui té molt de renòu ô grán èco. = Lo qui resòna. *Retumbante.*

Retnarse. *v. n.* En so parlar. *Mascular.*

Retxa. *f.* Línea que se fà ab ploma ô àltre instrument. *Raya ô línea.* = La sèrie de lletres en línea rècta. *Renglon.* = Aquèlla de ahònt se comença á córrer. *Arrencadero.* = Demúnt de qui escriuen los allòs. *Ringlero.* = Féta ab règle y làpis. *Renglonadura.* = La de rèllòtge para senar sas hòras. *Venero.* = De vént. *Ráfaga de viento,* y si es vént de tèrra en el mar. *Racha.*

Retxád, *da. p. p.* de retxar. *Rayado, da.*

Retxád, *da. adj.* Ròba qui té divèrsas retxas. *Listado, da.*

Retxadèts. *m. pl.* De fil de fèrro. *Alambarrera.* = De barretas de fèrro ô de fust. *Rejilla ô rejuela.*

Retxador. *m.* Posteta ahònt estàn aficadas còrds, s de guitèrra paralélas para fer retxas en paper; y escriurèy demúnt. *Pauta.*

Retxar. *v. a.* Fer retxas. *Rayar ô reglar.* = Ab pàuta. *Pautar.* = Sas parèts: estar molt enfadád. *Pe-larse las barbas.*

Retxáts. *m. pl.* Bàrras de fèrro ô de fust posadas á

finèstra, etc. qui aturan es passary. *Reja.*

Rèuma. *f.* Flucsió. *Reuma.*

Reumàtic. *m. V.* Reumatisme. *Reumático.*

Reumàtic, *ca. adj.* Pertañent á rèuma. *Reumático, ca.*

Reumatisme. *m.* Malaltía cansada de la flucsió qui cau en alguna pàrt del còs. *Reumatismo.*

Reunió. *f.* Congregació, junta. = El àcte y efècte de reunir, se. = Agregát de várias còsas. *Reunion.*

Reuníd, *da. p. p.* de reunir, se. *Reunido, da.*

Reunir. *v. a.* Tornar á juntar. *Reunir.*

Reunirse. *v. r.* Formar juntas. = Unirse molt. *Reunirse.*

Rèurer. *m.* Espècie de auxina y qui pèrd sa foya. *Roble.* = Carregád de aglans en escút de àrmas.

Roble engladado ô englantado.

Revalidació. *f.* El àcte y efècte de revalidar. *Revalidacion.*

Revalidád, *da. p. p.* de revalidar. *Revalidado, da.*

Revalidar. *v. a.* Confirmar, ratificar. *Revalidar.*

Revelació. *f.* Manifestació de alguna còsa oculta. = Manifestació, inspiració divina. *Revelacion.*

Revelád, *da. p. p.* de revelar. *Revelado, da.*

Revelador, *ra. m. f.* El qui revela. *Revelador, ra.*

Revelar. *v. a.* Declarar, descobrir, manifestar. = Manifestar Déu lo ocúlt, lo futúr. *Revelar.*

Revèll. *m.* Uysstrèt petit. *Acebuchillo, ito,*

Revèllar. *m.* Terréno espès de àbres y arbustos.

Rebollar. = De uyàstres. *Acebuchal*

Revèllí. *m.* Còsa de fortificació. *Revellin.*

Revèllinèt. *m.* Revèllí petit. *Revellinejo.*

Revenedor, *ra. m. f.* El qui compra per tornar vèndrer. *Revededor, ra.*

Revendicació. *f.* Demànda para lo que li tòca á un. *Revendicacion.*

Revendicád, *da. p. p.* de revendicar. *Revendicado, da.*

Revendicar. *v. a.* Demanar un lo que li tòca. *Revendicar.*

Revendició. *f.* Segona venda. *Revendicion.*

Revèndrer. *v. a.* Tornar vèndrer. *Revenir.*

Revingúid, *da. p. p.* de revenir. *Candido, da.* = *Fraguado, da.* = *Refrescado, da.*

Revenir. *v. n.* Fònts, pons, etc. *Tomar caudal.* = Arròs y lo que se còu. *Cundir.* = Guix, mescla. *Fraguar.* = Sa ràbia, etc. *Refrescar.*

Revenúid, *da. p. p.* de revèndrer. *Revendido, da.*

Reverberació. *f.* Retòrn ô tornada arrêra de la llum. = La calcinació féta en forn de reverbéro.

Reverberacion.

Reverberar. *v. n.* Tornar arrêra sa llum. *Reverberar.*

Reverberó. *m. V.* Reverberació. *Reverbero.*

Reverid, da. *p. p.* de reverdir. *Reverdecido, da.*
 Reverdir. *v. n.* Tornar á la anterior verdor. =
 Cobrar los cámps y plántas nôva verdor. *Reverdecer.*
 Reverência. *f.* Respêcte, veneració. = Inclinació del
 còs ò de pàrt de ell en señál de respêcte. = Títol
 honorífic que se dona á los religiosos. *Reverencia.* = For reverência. *Hacer reverencia.*
 Reverenciáble. *adj.* Digne de reverência. *Reverenciabile.*
 Reverenciád, da. *p. p.* de reverenciar. *Reverenciado, da.*
 Reverenciál. *adj.* Lo qui inclón reverência. *Reverencial.*
 Reverenciar. *v. a.* Respetar, venerar. *Reverenciar.*
 Reverénd, da. *adj.* Títol honorífic que se dona á las personas religiosas. = Digne de respêcte. *Reverendo, da.*
 Reveréudas. *f. pl.* Dimissórias para prènder ordos. *Reverendas.*
 Reverendíssim, ma. *sup.* Molt reverénds. *Reverendísimo, ma.*
 Reverendíssim, ma. *adj.* Títol de honor que se dona á los bisbes y religiosos. *Reverendísimo, ma.*
 Reveréndinént. *adv.* Ab reverência. *Reverentemente.*
 Reversible. *adj.* Lo que se pôt tornar. *Reversible.*
 Reversió. *f.* Restitució de una còsa al estât que tenia ò á la persona de que éra. *Reversion.*
 Revés. *m.* La pàrt oposáda al devánt de una còsa. *Reves* ò *dorso*. = Còntratèmpa, desgrácia, infortuni. *Reves*. = Tòc. *Reves*. = De una pell. *Carnaza*. = Al revés: al contrári. *Al reves.*
 Revestid, da. *p. p.* de revestir, se. *Revestido, da.*
 Revestir. *v. a.* Posar á algú un vestít demúnt un altre. *Revestir.*
 Revestirse. *v. r.* Posarse un vestít demúnt un altre, majormént los sacerdòts quánd se véstan los ornáménts sagráda. *Revestirse.*
 Revèurer. *v. a.* Tornar á vèurer. *Rever.*
 Revexí. *m.* Jòc de cãrtas. *Revesino.*
 Revéy. *m.* Brànca, brancó, etc. sec y inútil de quálsevól ábre. *Reviejo.*
 Revéy, ya. *adj.* Molt véya. *Reviejo, ja.*
 Revindicád, da. *p. p.* de reivindicar. *Revindicado, da.*
 Revindicar. *v. a.* Reclamar. *Revindicar.*
 Revingláda. *f.* De mál de véutre. *Arcada*. = De anguila, sèrp. *Pertugada.*
 Reviscolád, da. *p. p.* de reviscolar. *Revistido, da.*
 Reviscolar. *v. n.* Tornar en sí el qui parexia mòrt. *Revivir.*

Revisió. *f.* Correcció, reconexemént, repàs. *Revision.*
 Revisita. *f.* Segona visita. *Revisita.*
 Revisitád, da. *p. p.* de visitar. *Revisitado, da.*
 Revisitar. *v. a.* Tornar á visitar. *Revisitar.*
 Revisor. *m.* El qui revèu, eczamina. *Revisor.*
 Revisoría. *f.* El ofi del revisor. *Revisoria.*
 Revíst, ta. *p. p.* de revèurer. *Revisto, ta.*
 Revista. *f.* Segona vista ò eczàmen. = Reconexemént de una multitud. *Revista*. = De armas, de comissári, de rûba. *De armas, de comisario, de ropa.*
 Revistád, da. *p. p.* de revistar. *Revistado, da.*
 Revistar. *v. a.* Tornar á vèurer un procés, etc. *Revistar.*
 Revivir. *v. n.* Ressucitar. = Tornar en sí el qui parexia mòrt. *Revivir.*
 Reviváya. *f.* Flamáda qui dura pòc. *Alegro.*
 Revivificád, da. *p. p.* de revivificar. *Revivificado, da.*
 Revivificar. *v. a.* Tornar á vivificar, donar vida. = Reduir un mistq al seu primer estât. *Revivificar.*
 Revocáble. *adj.* Lo qui se pôt revocar. *Revocable.*
 Revocáblement. *adv.* De un módo revocáble. *Revocablemente.*
 Revocació. *f.* El ácte y effcte de revocar. *Revocation.*
 Revocád, da. *p. p.* de revocar. *Revocado, da.*
 Revocar. *v. a.* Auullar, recuir lo que se havia concedid. = Ferse dur á sí alguna còsa. = Retractarse. *Revocar.*
 Revoláda. *f.* Segona voláda de áve. *Revuelo.*
 Revolar. *v. n.* Tornar volar. *Revolar.*
 Revòlt. *m.* Vòlta. *Vuelta*. = Ángulo, colzáda de camí, vòlta y revòlta de camí, riu, torrènt, etc. *Recodo* ò *recoveco.*
 Revòlta. *f.* Segona vòlta. *Revuelta.*
 Revoltó. *m.* Lleuán. *Cuarton.*
 Revoltós, sa. *adj.* Alborotador, enrededer, sediciós. *Revolto, sa*. = El témpa. *Revuelto.*
 Revolució. *f.* La acció de donar vòltas, de mou-
 rerse en redó. = La carréra que fan los planèts tornánt al llòc de ahònt surtiren. = Alborót. = Mutació de govèrn. *Revolucion.*
 Revolucionári, ria. *adj.* Alborotador, qui móa revolució. *Revolucionario, ria.*
 Revulsió. *f.* El curs que se fá prènder á los humors en direcció oposáda. *Revsion.*
 Revulsíu, va. *adj.* Lo qui té virtút de fer tornar los humors en direcció contrària. *Revulsivo, va.*
 Revulsóri, ria. *adj.* Revulsíu. *Revulsorio, ria.*
 Rty. *m.* Monárca, soberáno. = La péssa qui du corona en el aquedrés. = La beya més principál. =

En las cartas de jugar la figura qui represen-
ta un réy. *Rey*.—Ni réy ni rúc. *Ni rey ni roque*.—Ajuda al réy: aussili que se demâna pa-
ra detenir á un delincuënt. *Favor al rey*.—
Tênte pel réy. *Tente por el rey*.
Reya. *f.* Instrument de fêrro para llaurar. *Reja*.
—Tercéra persona del singular del passâd im-
perfét de rürer. *Reia*.
Reyâl. *adj.* Positiu, vertader. —Pertañent á réy.
Real.
Reyâl. *m.* Moneda. *Real*. —Mallorquí docze dôb-
bés. *Real mallorquin*. —De plâta: dévuit dôb-
bés. *De plata*. —De velló: nôu dôbbés mallor-
quins y vuyt quârtos y mitx castellâns ô dôb-
bés mallorquins. *De vellon ô vellon*. —De vuyt:
vint y dos ô vint y tres sôus. *De d ocho*.
Reyâl. *f.* Vaxell des més grôssos. *Real*.
Reyâlce. *m.* Estimaciô y grandesa, llastre. *Realce*.
Reyaleng. *adj.* Pertañent á réy. *Realengo*.
Reyalèt. *m.* Reyâl petít. *Realejo*. —De nôu dôb-
bés. *Reaïllo, tarin, vellon*.
Reyalidât. *f.* Ecxistència física y morâl. —Inge-
nuidât, veritât. *Realidad*. —En reyalidât: en
veritât, efectivamént. *En realidad*.
Reyalisâd, *da*. *p. p.* de reyalisar. *Realizado, da*.
Reyalisar. *v. a.* Fer efectiva una còsa, verificâ-
la. *Realizar*.
Réyalista. *adj.* El qui seguëix el partit del réy,
el qui defênsa als sêus drets. *Realista*.
Reyâlmént. *adv.* Vertaderamént. *Realmente*.
Reyalsâd, *da*. *p. p.* de reyalsar. *Realizado, da*.
Reyalsar. *v. a.* Posar una còsa més âlta de lo que
estâva. —Tocar de claror. —Engrandir, ilustrar.
Realzar.
Réym. *m.* Còsa coneguda. *Racimo, uva*. —No ma-
dûr. *Agraz*. —De pârra borda. *Agrason*. —Jua-
nillo. *Sanjanero*. —Primerênc. *Ligeruela*. —De
civâda, cogula, etc. *Panoja*.
Reyèt. *m.* Réy de péc territôri. *Reicico, ito, reye-
zuelo*.
Reym. Priméra persona del plural de indicatiu de
rürer. *Reimos*.
Reymâda. *f.* Abundância ô esplêt de réyms. *Uvada*.
Reymèt. *m.* Réym petít. *Racimico, llo, to ô uvi-
lla*.
Reyna. *f.* La dôna de réy ô la qui poseëix un réy-
ne. *Reina*.
Réyna. *f.* Suc gomós que naturâlmént destillan al-
gûns âbres, v. g. el pi: *Resina*. —De genibró
para vernís. *Grasilla*.
Reynâd, *da*. *p. p.* de reynar. *Reinado, da*.
Reynânt. *p. a.* de reynar. El qui actualmént réy-
na. *Reinante*.
Reynar. *v. n.* Posseir un réyne. —Tenir predomini

una còsa sobre âltra. —Continuar una còsa, es-
camparse, prevalêxer. *Reinar*.
Reynât. *m.* El espáy de tèmps que réyna un
réy. *Reinado*.
Réyne. *m.* Els estâts subjèctes á un réy. *Reino*. —
Animâl: El conjunt de tots los animâls. *Animal*.
—Minerâl: el agregât de tots los metâls y mi-
nerâls. *Mineral*. —Del cêl ô de los cêls: la glô-
ria. *Del cielo ô de los cielos*. —Vegetâl: la collec-
ció de totes las plântas. *Vegetal*.
Rezel. *m.* Cuydâdo, sospita, temor. *Recelo*.
Rezelar. *v. a.* Desconfiar, sospitar, tèmper. *Recelar*.
Rezelós, *sa*. *adj.* Desconfiâd, temerós. *Recelo-
so, sa*.

RI.

Riâya. *f.* Señâl exterior de la boca qui denôta ale-
gría. —La acció de rürer. *Risa*. —D'âse: des-
compassâda. *Risada ô risotada*. —Per burla. *Ri-
sa burlona*. —Fâlsa. *Falsa ô de alguacil*. —Fôr-
ta. *Carcajada*. —Del qui se môr. *Del conejo*. —
Del qui unôstra sas dents. *Canina ô de perro*.
Riâya. *m. f.* El qui riu molt. *Reidor, ra*.
Riayeta. *f.* Riâya petita. *Risica, ta*.
Riayôta. *f.* Riâya grôssa. *Carcajada ô risotada*.
Riba. *f.* La voréra del mar ô de riu. —El terréno
junt al mar. *Ribera y ant. riba*.
Ribêll. *m.* Còsa coneguda. *Lebrillo ô barreño*. —
De fust. *Arteson*.
Ribêlla. *f.* Bacia. —De afaytar. *De aseitar*. —De
sangrar. *Sangradera*. —De rentarse sas mâns. *Al-
cofaina*. —En qui se pôsa y se trempa lo enciâm.
Ensaladera.
Ribêllèt. *m.* Ribêll petít. *Barreñoncillo, ito*.
Ribêllôt. *m.* Ribêll grôs. *Barreñon*.
Ribêra. *f.* V. Riba. *Ribera*.
Riberênc, *ca*. *adj.* Pertañent á ribêra ô lo qui
li estâ prôp. *Ribereño, ña*.
Ribereta. *f.* Ribêra petita. *Riberica, lla, ta*.
Ric, *ca*. *adj.* Adinerâd, acaudalâd, haciendâd. —
Abundânt, caudalós. —Agradós, gustós, saborós.
Rico, ca.
Ricamént. *adv.* Ab abundância. *Ricamente*.
Ricâs, *ssa*. *adj.* Molt rics. *Ricazo, za ô ricacho,
cha*.
Rich. *m.* Espêcie de llob. *Rich*.
Ricôt, *ta*. *adj.* Molt rics. *Ricote, ta*.
Riders. *m.* Moneda antiga de Alemânia qui valia
còsa de dévuit sôus. *Riders*.
Ridiculamént. *adv.* Ab un môdo ridícul. *Ridicu-
lamente*.
Ridiculês. *f.* Dit ô fêt estravagânt. *Ridiculez*.
Ridiculisâd, *da*. *p. p.* de ridiculisar. *Ridiculiza-
do, da*.

Ridiculisar. *v. a.* Burlarse de algú. *Ridiculizar.*
Ridiculíssim, *ma. adv. sup.* Molt ridículos *Ridiculíssimo, ma.*

Ridiculíssimamént. *adv. sup.* Ab molta ridículès. *Ridiculíssimamente.*

Ridículo, *la ò ridícul,* *la. adj.* Burlésco, digne de ríurer. = Despreciáble, vil. = Estráñy, estravagant, irregular. *Ridículo, la.*

Riego. *m.* El ácte y efecte de regar. = La áygo qui réga. = Inspiració divina, movimént de la gràcia, etc. *Riego.*

Rienda. *f.* Corretja de sa brilla. = Fre, moderació, retenció. *Rienda.* = Á mitja rienda: á mitx galòp. *Á media rienda.* = Á rienda suelta: amolláda. *Á rienda suelta.* = Riendas. *f. pl.* Direcció, govèrn, administració. *Riendas.*

Rient riént. *adv.* Impensádamént. *Burla burlando.*

Riera. *f.* Torrént. *Rivera.*

Riesgo. *m.* Perill. = Empresa atrevida. *Riesgo.*

Rifa. *f.* Lotería, sortéyo de alguna còsa. *Rifa.* = Ròda de la fortuna ab que se juga. *Rueda de la fortuna ò fortunilla.*

Rifad, *da. p. p.* de rifar. *Rifado, da.*

Rifar. *v. a.* Sorteýar alguna còsa. *Rifar.*

Rigidamént. *adv.* Ab rigidès. *Rigidamente.*

Rigidès. *f.* Asprura, duresa. *Rigidez.*

Rigidíssim, *ma. sup.* Molt rígidos. *Rigidíssimo, ma.*

Rigidíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de rigor. *Rigidíssimamente.*

Rígido, *da. adj.* Auster, severo. = Áspre, desagradáble, incòmodo. *Rígido, da.*

Rigor. *m.* Crueldat, duresa, severidat. = Fret ò calor en estrém. = Eczactitút, eficàcia, justicia, etc. = Arrofament extraordinári de los nirvis segós es mérges. *Rigor.* = En rigor ò en tot rigor: en tota eczactitút. *En rigor ò en todo rigor.*

Rigorisme. *m.* Morál estrèt. *Rigorismo.*

Rigorista. *adj.* El qui seguèix el rigorisme. *Rigorista.*

Rignós, *sa. adj.* Áspre, molést, parlánt de frét ò del témps. = Cruél, dur, severo. = Estrèt en el módo de ríurer. = Eczacte. *Riguroso, sa ò riguroso, sa.*

Rigurosamént. *adv.* Ab rigor. *Rigurosamente ò rigurosamente.*

Rigurosidat. *f.* Rigor. *Riguridad y ant. rigurosidad.*

Rigurosíssim, *ma. sup.* Molt rigurosos. *Rigurosíssimo, ma.*

Rigurosíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de rigor. *Rigurosíssimamente.*

Rima. *f.* Uniformidat de sonido en la terminació del vérs. *Rima.* = Retxa. *Raya.*

Rimad, *da. p. p.* de rimar. *Rimado, da.*

Rimad, *da. adj.* Lo qui té retxas. *Rayado, da.*

Rimar. *v. a.* Fer vérsos ab consonánts. *Rimar.*

Ringorrángo. *adv.* Á pòc á pòc. *Pianpiano.*

Ringorriuxo. *adv.* Si arriba, no arriba. *Si alcanza, no llega.*

Rinocerónt. *m.* Animál. *Rinoceronte.*

Riña. *f.* Brega, contiénda, disputa. *Riña ò rija.*

Ripúnt. *m.* Cosidura de punts continuáda y qui tornan arréra. *Pespunte.*

Ripuntad, *da. p. p.* de ripuntar. *Pespuntado, da.*

Ripuntar. *v. a.* Fer ripúnts. *Pespuntar.*

Riquesa. *f.* Béus, diner, basiénda, etc. *Riqueza.*

Riquíssim, *ma. sup.* Molt rics. *Riquíssimo, ma.*

Riquíssimamént. *adv. sup.* *Riquíssimamente.*

Risibilidat. *f.* Facultat de ríurer. *Risibilidad.*

Risible. *adj.* El qui té la facultat de ríurer. = Lo qui fá ríurer ò es digne de axò. *Risible ò reíble.*

Rissága. *f.* Movimént furios de las omas del mar. *Resaca.* = Destròssa, estrágo. *Riza.*

Risso. *m.* Porció de cabèys enruelláda. *Rizo.* = Ferse es rissos. *Rizar.*

Rissuèño, *ña. adj.* Alégre, content. = Gustós. *Risueño, ña.*

Ritme. *m.* Armonía, rima, vérs. *Rimo.*

Ritu. *m.* Ceremònia, costum. = Módo de resar el ofici divino, dir missa, etc. *Rito.*

Rituál. *m.* El llibre qui conté el módo de las ceremònias. *Ritual.*

Rituálment. *adv.* Segós ritu. *Ritualmente.*

Riu. *m.* Caudalosa y peréne corrént de áygos juntas. = Grán abundància de còsas líquidas. *Rio.* = De llágrimas: abundància de éllas. *De lágrimas.* = Navegáble: aquèll cuyas áygos pòden aguantar bárcas. *Navegable.* = Surtir un riu de máre: trencar. *Salir de madre.*

Riu. Tercéra persona singular del presént de indicatíu y segona de imperatíu de ríurer. *Rie.* = Riu: expressió que se diu al qui li surt màlamente el fer bérbas. *Andaos d decir donaires.*

Riuèl. *m.* Riu petít. *Riachuelo ò arroyo.*

Ríurer. *v. n.* Còsa de ningú ignoráda. *Reir.* = Jugar els hòmos devertintse y anar frondosos los ábres y plántas. *Reir.* = La ròba, vestít: estar ò comensar á estar espafiáds. *Reirse.* = Esclatar de ríurer ò compixarse de ríurer: ríurer molt. *Descoserse ò descoyuntarse de risa.* = Esclatar en ríurer. *Romper en risa.* = Ganas de ríurer. *Pujos de risa.* = Rebentar de ríurer: ríurer molt. *Reventar de risa.*

Ríurerse de algú. *v. a.* Despreciarlo. *Reirse, chasquearle ò zumbarle.*

Rivál. *m.* Contrári, oposád. *Rival.*

Rivalidat. *f.* Competència majormént de enamo-

ROB

râds de una matèxa d'ona. *Rivalidad*.
 Rivèt. *m.* Guarnició y refòrs que se pòsa á vestít.
Ribete. = Tòc ò còp. *Solfeo*. = Posar rivèts. *Ri-
 betear* ò *echar ribetes*. = Donar tòcs. *Solfear* ò
golpear ò *sobar*.

RO.

Roàd, da. *p. p.* de roar. *Rociado*, da.
Roàda, *f.* Vapor sutíl qui ab el fret de la nit se
 espessèix y càu demúnt sa tèrra. *Rocio*.
Roar. *v. a.* Baniar un pòc. *Rociar*.
Roarse. *v. r.* Baniarse un pòc. *Mojarse un poco*.
Rôba, *f.* Tot gènere de còsa texida. *Ropa*. = Blàn-
 ca. *Blanca*. = Retxàda. *Tirela*. = De seda texida
 ab òr y plata. *Brocado*. = Rôba de tàula. *Ropa
 de mesa*. = Llèvarse sa rôba: mudarse. *Quitarse
 la ropa* = À créma rôba. *A quema ropa*. = Fòre
 rôba. *Fuera ropa*. = Pòca rôba: hòmo pòbre ò
 de pòc mèrit. *Poca ropa*. = Aplegar rôba un
 malàlt: estar para morir. *Palpar la ropa*.
Robàd, da. *p. p.* de robar. *Robado*, da ò *hurtado*,
 da.
Robàd, da. (*Mál*). *adj.* Mál vestíds. *Despilfarado*,
 da.
Robador, ra. *m. f.* El qui rôba. *Robador*, ra.
Robar. *v. a.* Prènder lo qui no es seu. = Prènder
 càrtas que no tòcan en el jòc. = Vèndrer ab
 mesuras ò pesos fàlsos, donar màncu de lo que
 tòca, etc. *Robar* ò *hurtar*. = Bestiar. *Robar* ò
apartar ganado. = Sa allòta á un: sostrèurerli
 sa euamoràda. *Soplarle la dama*. = Dónas per
 casar. *Sacar por el vicario*. = El còr, voluntát,
 etc. *El corazon*, *voluntad*, etc. = Robarhó tot
 de una càsa. *Arrapar*, *arrebatar*, *vendimiar*.
Rôbo. *m.* La acció de robar y la matèxa còsa robà-
 da. *Robo* ò *hurto*. = De bestiar. *cur.* *Abigeato*.
 = De escrita per àltri. *cur.* *Plagio*.
Roboració, *f.* El àcte y elècte de roborar. *Robora-
 cion*.
Roboràd, da. *p. p.* de roborar. *Roborado*, da.
Roborànt, *p. a.* de roborar. El qui robor. *Robo-
 rante*.
Roborànt. *adj.* Lo qui té virtút de confortar. Se
 din de las medicinas. *Roborante*.
Roborar. *v. a.* Confortar. = Donar fòrsas y vigor.
Roborar.
Roboratiu, va. *adj.* Lo qui robor. ò confòrta.
Roborativo, va.
Robúst, ta. *adj.* Fòrt, de molta fòrsa. = De mèm-
 bres fòrts. *Robusto*, ta.
Robustament. *adv.* Ab robustès. *Robustamente*.
Robustès, *f.* Fòrsa, resistència, vigor. *Robustez*.
Robusticidàt, *f.* Robustès. *Robusticidad*.

ROD

Robustíssim, ma. *sup.* Molt robústs. *Robustísimo*,
 ma.
Robustíssimament. *adv. sup.* Ab molta robustès.
Robustissimamente.
Robusticidàt, *f.* Robustès. *Robusticidad*.
Ròc. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Roque*. = Hòmo ru-
 do, torpe. *Roca*.
Rôca, *f.* Pédra molt gròssa. *Roca*. = En el fons del
 mar. *Restinga* ò *restringa*. = Liòc ple de aquestas
 rôcas. *Restingar*. = Hòmo rudo. *Roca*.
Rocinànte. *m.* Gavall màgre. *Rocinante*.
Rôda, *f.* Màquina redona. *Rueda*. = De cinia ahónt
 se pòsa es rést. *Andarage*. = Compòsta: de
 molts rôdas. *Compuesta*. = Ab caxóns para trèn-
 rer àygo de rin. *Azuda*. = Catalina ò catalineta
 de rèllòtge. *Catalina*. = De santa Catalina en
 escút de àrmas. *De santa Catalina*. = De la for-
 tuna: de la sòrt. *De la fortuna*. = Ab que se
 juga. *Rueda de la fortuna* ò *fortunilla*. = Ab
 déuts. *Dentada*. = Mèstra: la principál. *Maes-
 tra*. = Minutèra: la qui regèix los minúts. *Mi-
 nutera*. = De molí de àygo ab caxóns ahónt càu
 la àygo qui la fà rodar. *Rodezno*. = La de ta-
 lèssos qui té déuts para afiansar lo que se tix.
Rodeta. = De corrióla. *Rodaja*. = Dur en rôda:
 tenir un á molts ocupàds al redó de el. *Traer
 en rueda*. = Estar demúnt la rôda: en felicità.
Estar en piganitos. = Travar sas rôdas: posar
 pédras devàll, etc. *Calzar las ruedas*.
Rodàd, da. *p. p.* de rodar. *Rodeado*, da.
Rodàd, da de feynas, asuntos, etc. *adj.* El qui té
 molts de asuntos, feynas, etc. *Rodado*, da.
Rodàda, *f.* Vòlta. *Rodadura*. = Después de cay-
 guda. *Tumbo*.
Rodar. *v. n.* Mòurerse una còsa ab rôdas. = Mòu-
 rerse donànt vòltas. = Anar de una pàrt á àltra
 passetjant sa gegànta. = Anar de pretencions
 sens lograr res. *Rodar*. = *v. a.* Circuir, fer do-
 nar vòltas á una còsa. *Rodear*. = Rodar á molí
 de sàng, á sinia, etc. *Andar la tahona*, *la no-
 ria*, etc. = Rodèm, rodàume, etc. despedir.
Pete, *idos al rollo* ò *d la dula*.
Rodèlla, *f.* Escút para defènsa. *Rodela*. = Á qui
 se tira para aprènder de tirar. *Blanco* ò *terre-
 ro*. = Tirar á sa rodèlla. *Tirar al blanco*.
Rodéo. *m.* Escusa, pretèsto. = Escapatòria, fuy-
 ta. *Rodeo*.
Rodèt. *m.* Cèrta péssa de cotxo, de cilindro, etc.
Rodete. = La rôda del molí de àygo ab los ca-
 xóns ahónt càu. *Rodete* ò *rodezno*. = Estrèlleta
 de fèrro posàda á cordèlló de diciplinas. *Abrojo*.
Rodeta, *f.* Rôda petita. *Ruedecica*, *lla*, *ta*.
Rodetjàd, da. *p. p.* de rodetjar. *Rodeado*, da.
Rodetjar. *v. a.* Circuir, enrevoltar. = Auar per

camí més llarg. = Usar de rodéyos per fer ô dir una còsa. = *v. n.* Sa sôu, terciana, etc. *Rodear*.

Roegâd, da. *p. p.* de roegar. *Roldo, da.* = *Mascado, da.* = *Ratonado, da.*

Roegâda. *f.* El âcte y efêcte de roegar y la porció que se tâya roegânt. *Roedura*.

Roegar. *v. a.* Es.nenussar ab sas dénts alguna còsa. = Introduirse una còsa dins âltra fêntllí dâ-fy. = Afligir, atormentar, molestar. *Roer.* =

El menjar. *Mascar* ô *roer*: ab dificultât ô trabây. *Mascujar.* = Es cavâll sa brilla. *Tascar el freno.* = Los humors al còs. *Estiomenar.* = Sas râtas alguna còsa. *Ratonar.* = Roega aquést ôs: aclarèix aquést assunto, râm, etc. *Ròete ese hueso.* Donarlèy roegâd: aclarid, clar. *Dârselo mascado.*

Roegó. *m.* Bossí de pâ. *Mendruço*: rustid. *Seque-te.* = De pâ, coca per beurer. *Coscorroncito.*

Roegonèt. *m.* Roegó petit. *Mendrugillo.* = *Sequetillo.*

Roél. *m.* Péssa redona en los quârtos de escût de ârmas. *Roel.*

Roélla. *f. pl.* *Amapola, ababa ababol.*

Rogació. *f.* Súplica. *Rogacion.* = *Rogaciòns. pl.* Las lletauías que se diuen en processó. *Rogaciones.*

Rogativa. *f.* Oració pública per alguna necessidât. *Rogativa.*

Rôig, rôija. *adj.* De color entre ros y vermèy. *Rojo, ja.*

Rôig. *m.* Color entre ros y vermèy. *Rojo.*

Rôl. *m.* Catâlogo, llista. *Rol.*

Rollèt. *m.* Círculo de personas ô de âltras còsas. *Corrillo.*

Rôllo. *m.* Círculo de gènt ô de âltras còsas. *Corro.* = Figura redona côm, *v. g.* la lletra o. *Circulo.* = Rôda ab campanillas quey há en alguna iglesia. *Rolde de campanillas.* = De braser. *Caja de brasero.* = Aplèg de gènt qui tothòm xêrra. *Barahunda.* = El que fâ sa bistia qui rôda, *v. g.* á cinia. *Lendel.* = Al redó de mugaró de mamélla de dôna qui llêta ô há lletâd, y de distint color de la mamélla. *Circulo mamario.* = El que fâ sôl, llua. *Cerco.*

Rôllet. *m.* Rôllo petit. *Rollete.*

Rôllo. *m.* Círculo de pâsta, de tabâc, etc. *Rollo.* = Enviar al rôllo: despedir á un, no volèrlo escoltar, sufrir, etc. *Embiar al rollo.*

Rôllôt. *m.* Rôllo grôs. *Roscon.*

Rom. *m.* Âygordènt de câsamêl ab sucra cremâd ô torrâd molt. *Rom.*

Româ, na. *adj.* El uatural de ô lo pertañent á Roma ciutât de Itâlia. *Romano, na.*

Romaguer. *m.* Arbusto espinós. *Zarza.*

Româna. *f.* Instrument conegúd para pèsar. *Romana.* = Pèsar ab sa româna. *Romanar.*

Româna. *f.* Péssa de molt. *Aliviadero.*

Românce. *m.* Història fabulosa, rondâya. = Composició poética españôla. *Romance.*

Romândrer. *v. n.* V. Quèdar. *Quedar.* = Â jèurer en algún llòc. *Hacer noche.* = Al serè: en câmp ô llòc descubèrt. *Quedarse al meson de las estrellas.* = Bàix: no créxer âbre, animâl, hòmo, plânta lo corresponènt. *Anularse.*

Romaneta. *f.* Româna petita. *Romanilla, ita.*

Româs, sa. *p. p.* de romândrer. *Quedado, da.*

Rombo. *m.* Figura quadrilâtera. *Rombo.*

Rombogrâfic. *m.* Instrument para copiar imâtges. *Rombográfico.*

Romboide. *m.* Quadrilongo cuyos ângulos y costâts son desiguâls. *Romboide.*

Romaní. *m.* Arbusto. *Romero.* = Llòc de romaníns. *Romeral.*

Romeria. *f.* Pelegrinació á algún santuâri. *Romeria.* = El qui la fâ. *Romero, ra.*

Rómprer. *v. a.* Fer trôssos de alguna còsa. = Dividir, xapar ab violència las pârts de un tot = *v. n.* Comensar una còsa, dia, pluja, etc. *Romper.* = Ab algú: barayarse. *Con alguno.* = Es câp enfadar, molestar. *La cabeza.* = Es còll á botélla, etc. *Desgolletar.* = El cos de guya, uy de martèll, xâda, etc. *Deshojar.* = Âygo: escuafarla on pôc. *Quebrantarla.* = Una còsa ab un tòc. *Machacarla.* = El qui há estâd molt de tèmps cállânt. *Volar la mina.* = Una espâlla á un: en reyalidât ô fènt amenâssas. *Romper una espalda ô desespaldar.* = Sa convèrsa. *Cortar la conversacion ô echar el tablacho.* = Sas oraciòns á un: enfadarlo demanânt, xerrânt. *Romper los oídos.* = El qui estâva cállânt. *Romper los diques.* = Sas costéllas: en reyalidât ô fènt amenâssas. *Descostillar.* = Es câp en repiticiòns. *Macear.* = El còr de compassió. *Quebrantar el corazon.* = Es sô en dormir. *Espantar el sueño.*

Rómpperse. *v. r.* *Romperse* ô *quebrarse.* = Cos de guya, uy de câveg, etc. *Deshojarse.* = Es câp: causarse mèditânt, imaginânt. *Romperse los cascos, roerse las uñas. descalabazarse.*

Rompemènt. *m.* La acció de rómprer. = Desavenència. *Rompimiento.*

Rompúd, da. *p. p.* de rómprer. *Rompido, da.*

Roncador, ra. *m. f.* El qui ronca. *Roncador, ra.*

Roncador. *m.* El que duen los allòts al fâs. *Sonajero.* = De xeremías. *Roncon.* = Còrda ab uu pes á un câb que fân voltar los allòts y fâ renôu. *Bramadera.*

Roncadora. *f.* Caxeta ab una rôda á un câb para fer renôu en el fâs. *Sonajillas.*

Roncar. *v. n.* Fer renôu lo alé quând un dôrm. = Fer renôu molí, pôrta, rôda, etc. per haver de noster untar. = Arregañar, recapitolar. **Roncar.** = Es budélls. *Zurrir las tripas.* = El mar. **Bramar ô roncar.** = Fer bravâtas. **Roncar ô echar bravatas.**

Roncéro, ra. *adj.* Pôc caminânt, pererós, târd. **Roncero, ra.** = Fer es roncéro. **Roncear.**

Ronco. *m.* El renôu que se fâ roncânt. **Ronco.**

Ronco, ca. *adj.* El qui té sa veu ronca. **Ronco, ca.** = Posarse ronco. *Ponerse ronco ô enronquecerse.* = Parlar ronco. **Ronquear.**

Ronda. *f.* El âcte y eſſecte de rondar. = El agregât de los qui rondan. **Ronda.** = Jôc de cârtas. *Sacanete.*

Rondâd, da. *p. p.* de rondar. **Rondado, da.**

Rondador. *m.* El qui fâ la ronda. **Rondador.**

Rondar. *v. n.* Anar en la nit para vèurer si las çentinéllas complexen ab la obligaciô. = Anar en la nit per la poblaciô para aturar los desordes. **Rondar.**

Rondâya. *f.* Cuênto, fâbula. **Rondalla, conseja.**

Roadél. *m.* Câsta de composiciô poética. **Rondel.**

Rondí. *m.* Ronda. **Rondín.**

Rondó. *m.* Composiciô musicâl. **Rondon.**

Ronquera. *f.* Embarâs en la veu per estar ronco. **Ronquera ô ronquedad.**

Ronquet. *m.* Ronco petit. **Ronquito.** = De pit de moribundo. *Estertor, hervidero, sarrillo.*

Ronsâl. *m.* Côrda ab que se ferma una bistia. **Ronzal.**

Rofia. *f.* Malaltia contagiosa qui fâ surtir una multitud de granêts qui câusan grân picor. **Sarna.** = En animâl. **Roña.** = Cavêra. **Sarna perruna.** = Misèria, avaricia. **Roñeria.** = No li fâlta sinó roña que gratar: estar bé de tot. *No le falta sino sarna que rascar.*

Rofiô. *m.* Côs glandulós para filtrar la oriuu. **Riñon.** = Tenir rofiô; estar ric, tenir lo necessâri. *Tener cubierto el riñon.*

Roñonâda. *f.* El llôc ahónt estân collocâds es roñôs. **Riñonada.**

Rofiós, sa. *adj.* El qui té roña. **Sarnoso, sa.** = Cric, miserable y animâl qui té roña. **Roñoso, sa.**

Rouxa. *f.* Bêrba. **Chanza.** = No estar per ronzas. *No estar para chanzas ô jâcaras.*

Ronzeta. *f.* Pâsta frita. **Japoipa.**

Ropâlic, ca. *adj.* Pertañênt á cêrt vérs. **Ropdlico, ca.**

Ropâtge y robâtge. *m.* Tots es vestîts. = Representaciô des vestîts en pintura. **Ropage.**

Roquer. *adj.* Péix qui se cria á llôc de rôcas. **Sajtil.** = Pertañênt á rôca ô lo qui està formâd de

éllas. **Roquero. ra.**

Roquissar. *m.* Llôc qui abunda de rôcas. **Roqueda.**

Ros, ssa. *adj.* Lo qui es de color de ôr. **Rubio, bia.**

Ros. *m.* El color de ôr. **Rubio.**

Rôsa. *f.* Flôr bén coneguda. **Rosa.** = En sa câre. **Rosa ô chapa.** = Vera. **Carmin.** = Malaltia. **Serampion.** = De escultura. **Roseton.** = Nàutica. *Nàutica ô de los vientos.* = Alecsandrina, de cent fuyas, de Jericó. *De Alejandria, de cien hojas, de Jericó.* = Âygo de rôsas. **Agua rosada:** des capólls. **Agua de cabezuelas.** = De color de rôsa. **Rosado, da.** = Fresc côm una rôsa. *Como una rosa.*

Rosâri. *m.* Quinze pârenôstros y quinze dezenas de Âve Marías que se résan. = Eufilây de determinâd nombre de llâgrimas. = Mâquina para fer pujar la âygo. **Rosario.** = Pârt de rosâri: cinc dezenas. *Parte de rosario.*

Rosarier. *m.* El qui fâ ô ven rosâris. **Rosariero.**

Roser. *m.* Arbusto qui fâ sas rôsas. **Rosal.** = La Mãre de Déu del Roser. *La virgen del rosario.*

Roseta. *f.* Rôsa petita. **Roseta, ita, illa, ica.**

Rôssec. *m.* Reliquia, atxâque que quêda de alguna malaltia. **Lacra.**

Rôssecs. *m. pl.* Deutes véys. **Atrasos.**

Rossegâd, da. *p. p.* de rossegar. **Arrastrado, da.**

Rossegar. *v. a.* Dur alguna còsa per têrra tirânt de élla. **Arrastrar.** = Es pèus: ser véy y no poder caminar bé. *Los piés.* = Rossegarhó tot la pluja. **Arramblar.** = Rossegar cotxo: tenirne y usarne. **Arrastrar coche.**

Rossegar-se. *v. r.* Per sa têrra. **Rodar.**

Rossegây. *m.* Punta llârga qui rossega en alguns vestîts. *Cola ô rabo.* = De essequenyâd. **Carga de destroce.** = Portêll en parêt, mârge. **Portillo.** = Es capèllâ qui du es rossegây del bisbe. **Caudatario.**

Rossèt. *m.* Eyna de fuster. **Bramil.**

Rossèt, ta. *adj.* Un pôc ros. *Un poco rubio, bia.*

Rôst. *adj.* Lo qui fâ còsta. *Declive ô declivio.* = Trôs de têrra qui vé en declive. **Terrera.** = Rôst escabrós. *m. Escarpa.*

Rostíd, da, rostir y âltres. **V. Rustíd,** etc.

Rostíy. *m.* Lo qui quêda del sembrât en têrra en haver segâd. **Rastrojo.** = El teriêno ahónt està el rostíy. **Rastrojera.** = Sas rêls que se tâyan de sa cogula y ferrâtge. **Riza.**

Rot. *m.* Âyre qui surt del còs per sa boca ab ímpetu y fâ algún tânt de renôu. **Regüeldo.**

Rota. *f.* Bossí de têrra arrendâda. **Pegujar.** = Nôva. **Arrompido, artiga, noval.** = Tiêurer rotas nôvas. **Artigar.**

Rôta. *f.* Tribunâl en Roma. **Rota.**

RUA

502

RUL

Rôta. *f.* Destrucció, pèrdua en la guerra. *Rota.* = De rôta batuda: ab tota pèrdua. *De rota batida.*
Rotador, *ra. m. f.* El qui rota molt. *Regoldador, ra.*
Rotar. *v. n.* Fer rota. *Regoldar* ò *erutar.* = Abundar de las còsas. *Rebosar.*
Roter. *m.* El qui té rota. *Pegujalero.* = Rústic. *Rústico, ca.*
Rotjenc, *ca. adj.* Lo qui tira á ròig. *Rojizo, za.*
Rotjèt, *ta. adj.* Un pòc ròtjos. *Rojillo, lla.*
Rotjura. *f.* La qualidat qui constituèix ròtja una còsa. *Rojura.*
Rotulad, *da. p. p.* de rotular. *Rotulado, da.*
Rotular. *v. a.* Posar ròtulos. *Rotular.*
Ròtulo y millor ròtulo. *m.* Inscripció qui ab lletres gròssas se pòsa á caxóns, llibres, sàcs, etc. = Inscripció qui surt de la boca de sànt ò de figuras. = Despatx ò decret del Pàpa para continuar en la càusa de beatificacions. = Pes en Gènova y en Nàpols. *Ròtulo.*
Rotunda. *f.* Edifici redó per dedins y per defòre. *Rotunda.*
Rotundidat. *f.* Redondès. *Rotundidad.*
Rovèy. *m.* Brutó que crien los metalls. *Orin.* = La que se pòsa á las plàntas y sembrats. *Roya* ò *niebla.*
Roveyad, *da. p. p.* de roveyar, *se.* *Enmohecido, da.* = *Arroyado, da.*
Roveyar. *v. a.* Posar rovèy. *Enmohecer.* = No dexar roveyar una còsa: gastar-la ò despatxarla prést. *No dejarla criar moho.*
Roveyarse. *v. r.* *Enmohecerse.* = Lo sembrat. *Arroyarse.*
Roy. *m.* Còsa líquida qui surt. *Chorro.* = *Pixera.* *Necesidad menor.* = Fer un roy ò tenir un roy. *Hacer* ò *tener necesidad menor.*
Royar. *v. a.* Tenir abundància. *Rebosar.*
Royèt. *m.* Roy petít. *Chorrillo.*
Royèt. *m.* Roy gròs de aygo. *Buey de agua.*

RU.

Rua. *f.* Còsa coneguda. *Arruga* ò *ruga.* = En vestit. *Arruga, doblez* ò *ruga.* = En plagamí. *Arruga, crispatura* ò *ruga.*
Rua. *f.* Vòlta. *Rua.* = Fer la rua. *Hacer la rua* ò *ruar.*
Ruad, *da. p. p.* de ruar, *se.* *Arrugado, da* ò *rugado, da.*
Ruad, *da. adj.* Petíts. *Ruin.*
Ruar. *v. a.* Fer ruas. *Arrugar, rugar* ò *fruncir.* = Menudas. *Rizar.*
Ruarse. *v. r.* *Arrugarse, rugarse, fruncirse.* = Po-

sarse sec y ple de ruas per véy. *Avellanarse.*
Ruba. *f.* Moneda russa qui vâl pòc més de un duro d'òr. *Ruba.*
Rubí. *m.* Pédra preciosa. *Rubi* ò *rubin.*
Rubia. *f. pl.* Ab que se tiñy de vermèy. *Rubia.*
Rubificació. *f.* El àcte y efecte de rubificar. *Rubificacion.*
Rubificad, *da. p. p.* de rubifloar. *Rubificado, da.*
Rubificar. *v. a.* Fer tornar colorada una còsa segons los químics. *Rubificar.*
Rublo. *m.* Moneda russa. *Rublo.*
Rubor. *m.* Empagaiment, vergonha. = El color vermèy qui surt á la càre del qui se empagucèix. *Rubor.*
Rúbrica. *f.* Nòta vermeya. = Ràsgo de ploma que se pòsa á firma. = Rétglas impresas en vermèy en breviari, missal, etc. = La rétgla qui ensenya el mòdo de dir missa, resar los divinos oficia, etc. *Rúbrica.*
Rubricad, *da. p. p.* de rubricar. *Rubricado, da.*
Rubricar. *v. a.* Posar sa firma ò es sèllo, firmar. *Rubricar.*
Rubriquista. *m.* El qui sàb de rúbriques ò escria de éllas. *Rubriquista.*
Ruc, *ca. m. f.* Àse ò somèra jove. *Pollino, na* ò *rozno, na.* = Qui encàre màmam. *Buche.* = Hòmo torpe. *Pollino, na.* = Posar es ruc á nes pòrco: estrèber á un ab rahóns, etc. *Poner las peras d cuarto.*
Ruda. *f. pl.* *Ruda.* = De confits, dòbbès, etc. *Cucuracho.* = De blât, xèxa. *Luda.*
Rudament. *adv.* Sens àrt. *Rudamente.*
Rudeza. *f.* Grosseria, estupidès, etc. *Rudeza.*
Rudiments. *m. pl.* Primers elements ò principiis de una ciència. *Rudimentos.*
Rudíssim, *ma. sup.* Molt rudos. *Rudísimo, ma.*
Rudo, *da. adj.* Tosco, estúpido, dur para aprènder. *Rudo, da.*
Rugáy. *m.* Opressió del pit qui impeddèix el respirar. *Ahoguia.*
Ruí, *na. adj.* Despreciàble, petít, vil. *Ruin.*
Ruido. *m.* Reuòu. *Ruido.*
Ruína. *f.* Destrucció, pèrdua. *Ruína.* = Ruínas. *pl.* Escombros de edifici. *Ruínas* ò *rudera.*
Ruindat. *f.* Acció indecorosa, infàme, vil. *Ruinidad.*
Ruínós, *sa. adj.* Lo qui amenassa ruína. *Ruinoso, sa.*
Ruissos. *m. pl.* La pàya que dexan las bistias en sa menjadora. = Sas rèls que se tàyan de ferratge, cugula etc. *Riza.* = Lo que déxa el hòmo. *Desecho.*
Rullàua. *f.* Espècie de rodeta que té el fus. *Tortera.* = El de tórser. *Rodaja.* = El òs des jonóy.

RUR

503

RUX

Choquezuela, chueca, y entre los méteges. *Rótula*.
Rulló, *m.* La mola qui rôda en el tray. *Galga*.
Rum, *m.* V. *Rom*. *Rom*, ron ô *rum*.
Rumrúm, *m.* Fâma, veu. *Runrun*.
Rumbo, *m.* Direcció des vénts. = Camí que se propôsa prènder para emprènder alguna còsa. = Ostentació, pompa. = Figura quadrada qui té dos ângulos agúds y un forât al mitx. *Rumbo*.
Rumbós, *sa*, *adj.* Adornâd, pompós. *Rumboso*, *sa*. = *Dadivós*, *sa*, generós, qui se agrâda de donar. *Dadivoso*, *sa*.
Rumbosament, *adv.* Ab ostentació. *Rumbosamente*.
Rumiâd, *da*, *p. p.* de *rumiar*, *se*. *Rumiado*, *da*. = *Rugido*, *da*.
Rumiar, *v. a.* Méditar, pensar, reflexionar. *Rumiar*.
Rumiar-se, *v. r.* Cômensarse á dir y sâbrerse lo qui estâva ocúlt. *Rugirse*.
Rumor, *m.* Fâma, ruido, veu. *Rumor*.
Rúnic, *ca*, *adj.* Godo. *Rúnico*, *ca*.
Rupicâpra, *f.* Câbra montesa. *Rupicâpra*.
Ruptura, *f.* Fracció. *Ruptura*.
Ruquêt, *m.* Vestidura egleciástica. Ab mânegas. *Roquete*. = Sense mânegas. *Giraldete*.
Ruquêt, *ta*, *m.* *f.* Diminutiu de *ruc*, *ca*. *Polli-nejo*, *ja*.
Rurâl, *adj.* Còsa de câmp. *Rural*.

Rurâlmént, *adv.* De un môdo rurâl. *Ruralmente*.
Russiâ, *na*, *adj.* De la Russia. *Rusiano*, *na*.
Rusiñôl, *m.* Aucèll molt conegú. *Ruiseñor*, *ruseñol* ô *filomela*. = Sobrenòm que donâm á un âse quând brâma. *Calandria de aguador*.
Russo, *sa*, *adj.* De la Russia. *Ruso*, *sa*.
Rústic, *ca*, *adj.* Senzill, ximple. = Rudo, gro-ser. = Campêstre, pagès. *Rústico*, *ca*.
Rústica (Á la.) Encuadernació sense cartó, sinó ab paper regularment blâu. *Á la rústica*.
Rústicament, *adv.* Sense cultura. *Rústicamente*.
Rusticiâd, *f.* Senzillès de las còsas rústicas. = Gro-seria, mâla criânsa. *Rusticidad*.
Rustíd, *da*, *p. p.* de *rustir*. *Asado*, *da*.
Rustidor, *m.* Instrumént para *rustir*. *Asador*.
Rustilla, *f.* Coqueta. *Rosquilla*.
Rustiquès, *f.* V. *Rusticiâd*. *Rustiquez*.
Rustiquesa, *f.* *Rusticiâd*. *Rustiqueza*.
Rustir, *v. a.* Posar alguna còsa de càrn dins forn, en el âst, al caliu fins que sia cnyta. *Asar*.
Rustít, *m.* La càrn rustida. *Asado*.
Ruta, *f.* Camí. *Ruta*.
Rutina, *f.* Costúm, hàbit. *Rutina*.
Ruxâda, *f.* Cayguda curta de pluja. *Golpe de agua* y en Aragó. *Ruxada*, pronunciânt côm en mallorquí. = Fôrta y gròssa. *Aguacero*, *turbion*, *turbunada*. = De bâlas, pédras, etc. *Rociada de balas*, etc. *Esbârt de aucèlls*. *Nubada*.

SAB

S. *f.* La lletra vigèssima ô vintena del alfabêto mallorquí y consonânt. *S.* = Tota sôla es abreviatura de *san* quând el qui se següeix comèn-sa per consonânt, y de *sant* si comèn-sa per vocal, v. g. *S. Pâu*, *S. Ambrôs*, *sau Pâu*, *sant Ambrôs*.
Sa, *f.* La segona veu del pronòm possessiu sêu, sê-ua: lo qui es prôpi ô pertâny á algú. *Sa*.
Sa, *f.* Article qui se autepôsa á los nòms comuns ô apellatius femenins, v. g. *sa càsa*, y es lo mateix que *la*. *La*.
Sâ, *na*, *adj.* Lo qui está en estat perfét de salút. = Fôrt, robúst, vigorós. = Lo qui es oposâd á mâlsâ. = Lo qui no té defècte algú. = Ignocent, pur, frêcte. *Sano*, *na*. = Si côm un grâ d'ây. *Sano como ajo*. = Sâ y sâlvo: sense dâny y sense perill. *Sano y salvo*.
Sâba, *f.* Mâl gust. *Resabio*.
Sâba, *f.* El humor ô suo que ténen los âbres. *Sa-*

SAB

ba, *savia* ô *jorgo* = Quând los puja. *Empuje*.
Sabât sabât, *m.* Jôc de allòts qui se pègan á sas âncas ab una sabâta, etc. *Batanes*.
Sabâta, *f.* Còsa coneguda. *Zapato*. = De llaurador: âmpla de sôla. *Zapato ramplon*. = Qui sa sôla surt molt. *Zapato bañado de suela*. = Puntaguda. *Puntiagudo*. = Redona. *Romo*. = Ab sôla de fust. *Zueco*. = Xoquí. *Chancleta*. = Anar sabâta xoquí. *Andar en chancletas*.
Sabatâda, *f.* Tôc ab sabâta. *Zapatazo*. = Pégar sabatâdas en têrra, etc. *Zapatear*. = Donarse sabatâdas en contièndas, disputas, etc. *Zapatearse*.
Sabater, *m.* El qui fâ sabâtas. *Zapatero* ô *maestro de obra prima*.
Sabatêra, *f.* La dôna de sabater. *Zapatera*.
Sabateria, *f.* La botiga de sabater. = El ofici de sabater. = El carrer ahónt hey há molts botigas de sabaters. *Zapateria*.

Sabateta. *f.* y sabatô. *m.* Sabâta petita. Zapatico, *illo, ito.*

Sabbatî, *na. adj.* Pertañent á dissâpte. *Sabatino, na ô sabdtico, ca.*

Sabbatina. *f.* La fêria de que se résa en dissâpte. *Sabatina.*

Sabedor, *ra. m. f.* El qui está instruíd ô té noticia de alguna cōsa. *Sabedor, ra.*

Sabeisme. *m.* La antiga religiô de los adoradors del fôc. *Sabeismo.*

Sabeliâ, *na. adj.* Lo pertañent á Sabêlio herétge del tercer sigle qui negâva la distinció entre las divinas personas, el séu error y sectâris. *Sabeliano, na.*

Sabelianisme. *m.* La heregía de Sabêlio. *Sabelianismo.*

Sabéo, *éa. adj.* De Sabâ. *Sabeo, ea.*

Sabéos. *m. pl.* Pôbles de la Arâbia fêlis. *Sabeos.*

Sáber. *v. a.* Conèxer, comprènder, tenir noticia de alguna cōsa. = Ser dôcte, noticiôs. = Tenir habilitât, ser dèstre, hábil en algún ârt ô facultât. = Aprènder, descubrír. = Ser molt advertid y sagâs. = Tenir molta lletra. *Saber.* = De côr: de memôria. *De coro.* = Més que el diâble. *Saber un punto mas que el diablo.* = El diâble ahónt se colga. *Saber mas que el Merlin.* = Fer el séu negôci. *Saber bien la aguja del marear.* = De mon. *Saber de toda custura.* = Molta lletra menuda. *Tener mucha letra menuda.* = Més que ôli rânci. *Saber mas que las culebras ô que la zorra.* = Una cōsa côm es pãre-nôstro. *Como el Ave Maria.* = Quin pã lo assacia. *Saber cuantas son cincô.* = De quin pêu se dôl un âltre. *Saber de que pié cojea.* = Una cōsa pes câb des dits: sâberla bé. *Tenerla en la uña.* = Sas trescas en un llôc. *Tenerle medido d palmos.* = Cádahú sâb quin pêu li dôl. *Cada uno sabe donde le aprieta el zapato.* = Es nins qui vâu â dur ôli heu sâben. *Los niños lo saben.* = No sâb ahónt té es câp. *No sabe donde tiene los ojos.* = No sâb ahónt té se mâ dreta: es molt ignorânt. *No sabe cual es su mano derecha.* = No sâber donar claricia de alguna cōsa. *No saber dar razon de...* = No sâber ahónt girarse: ahónt anar para lo que se necessita. *No saber donde volver la cabeza.* = Ahónt posarse de pôr. *No saber donde meterse de miedo.* = No sâber tenir secreta una cōsa. *No apostársela.* = Tot se sâb. *Todo se sabe aun lo de la calle.* = No sâbs quet dius: parâula injuriosa que se diu al qui pensan que mént. *Mentis.*

Sáber. *v. impersonal.* Tenir mál gust, mál sabor. = Tenir las cōsas inanimâdas gust ô sabor de âltra. *Saber.* = Sáber á rãpa, á verd el vi. *Sa-*

ber d escobajo, d verdin.

Sáberse. *v. r. Saberse.* = Governar, obrar, réger. *Bandearse.*

Sáber. *m.* Ciència. *Saber.*

Sâbi, *bia. adj.* Dôctes, etc. *Sabio, bia.*

Sâbiament. *adv.* Dôctament. *Sabiamente.*

Sabidor, *ra. m. f.* V. Sabedor. *Sabidor, ra.*

Sabiduria. *f.* Ârt, ciència, conexemént, noticia, discernimént. = Destresa, prudència. = Títol de un llibre de la sagraâ Escripura. *Sabiduria.* = Eterna, increyâda: el Vêrbo divino. *Eterna, increada.*

Sabino, *na. adj.* El naturál de ô lo pertañent al país de los sabinos antêgs pôbles de Itàlia. *Sabino, na.*

Sabor. *m.* Gust agradâble ô amârg de las cōsas. *Sabor.* = D'arâm, verdèt, etc. que pren lo aguiâd. *Relumbre.*

Saborèt. *m.* Sabor menúd. *Saborete, saborcico, llo, to.*

Saborôs, *sa. adj.* Agradâble al gust. = Deliciôs, gñstôs. *Saboroso, sa ô sabroso, sa.*

Saborosament. *adv.* Ab bôn sabor. *Saborosamente.*

Saborosíssim, *mâ. sup.* Molt saborosos. *Sabrosísimo, mâ.*

Saboyâ, *na. adj.* De Sabôya. *Saboyano, na ô saboyardo, da.*

Sabrâda. *f.* Tôc ab sâbre. *Sablazo.*

Sâbre. *v. a. ô impersonal.* Lo matéix que sâber. *Saber.*

Sâbre. *m.* Ârma blânca. *Sable.*

Sabúd, *da. p. p.* de sâber ô sâbrer. *Sabido, da.*

Sabúd, *da. adj.* Dôcte, sâbi. = Cōsa coneguda. *Sabido, da.*

Sâc. *m.* Talég grôs y llârg. *Saco, costal, halda.* = Sa pânxa. *Saco ô costal.* = De dolentia. *Costal ô saco de maldades.* = D'ôssos. *Costal ô saco de huesos:* el qui está molt màgre. *Arma-zon de huesos.* = Sâc no ple de lo que se du al molí. *Saquilada.* = Buydar ô umplir es sâc: cagar ô menjar. *Vaciar ô llenar el saco.* = Posar sa mâ dins es sâc per sorteyar. *Meter la mano en cántaro.*

Sâca. *f.* Sâc molt âmple y âlt. *Saca ô halda.*

Sâcabâlas. *m.* Instrumént para trèurer sas bâlas de un canó ô de un côs. *Sacabala.*

Sâcaborros. *m.* Instrumént para trèurer atâcs de canó. *Sacatrapos:* para trèurer tâps de botêllas, etc. *Sacacorchos ô tirabuzon.* = De sabater. *Sacabocados.*

Sâcadinéros. *m.* El qui ven cōsas de pœo valor y la matéxa cōsa. = El qui fâ litéras, etc. *Sacadineros.*

Sâcafísticas. *m.* Instrumént de artillería. *Sacafísticas.*

Sacanab. m. Barra de ferro para separar el murter de sa bomba. *Sacanabo.*

Sacerdôci. m. Dignidat y càrreg del sacerdot. *Sacerdocio.*

Sacerdot. m. Hòmo dedicad á celebrar y oferir los sacrificis. = En la lléy de Cristo el hòmo consagràd á Déu y ordenad para administrar sacraments y dir missa. *Sacerdote.* = Gràn sacerdot: el príncipe y primer de los sacerdòts. *Gran sacerdote.* = Simple sacerdot: el qui no té jurisdicció eglesiàstica. *Simple sacerdote.* = Summo sacerdot: Cristo, y per participació el Papa. *Sumo sacerdote.*

Sacerdotál. adj. Pertañent á sacerdot. *Sacerdotal.*

Sacerdotissa. f. La dòna dedicada á los sacrificis de las diosas y al cuydado de los seus témples entre los gentils. = La espòsa del sacerdot casad. *Sacerdotisa.*

Saciedat. f. Afartament. *Saciedad.*

Sáco. m. Ròbo de los de càsa. *Galima.*

Sacorràd, da. p. p. de sacorrar. *Chamuscado, da. ò socorrado, da.* = *Sollamado, da.*

Sacorrar. v. a. Creimar un pòe per part desfòre. *Chamúscar ò socorrar.* = Aves plomadas. *Sollamar ò pasar por la llama.* = Sacorrarse es pà en es forn. *Ahornarse.*

Sacorrím. m. El acte y efecte de sacorrar. *Chamusquina ò socorrina.*

Sàcra. f. Posteta de altar qui conté la paràulas de la consagració, etc. *Sacra.* = La des mitx y ués gròssa. *Sacra ò palabras.*

Sàcra. f. Las batayadas que se tòcan al dir el prefaci del ofici. *Plegaria.*

Sacramentál. adj. Pertañent á los sacraments. = Qualsevòl remey per qui se perdouan es pecats venials, còm aygo beneyta, pà beneid, etc. *Sacramental.*

Sacramentálmént. adv. Ab mòdo y reyalidat de sacrament. *Sacramentalmente.*

Sacramentarse. v. r. Convertirse el pà y el vi en el còs y sang de Cristo. *Sacramentarse.*

Sacramentàri, ria. adj. Herétges. *Sacramentario, ria.*

Sacrificad, da. p. p. de sacrificar, se. *Sacrificado, da.*

Sacrificador, ra. m. f. El qui sacrifica. *Sacrificador, ra.*

Sacrificador. m. El llòc destinad para los sacrificis. *Sacrificadero.*

Sacrificant. p. a. de sacrificar. El qui sacrifica. *Sacrificante.*

Sacrificar. v. a. Fer sacrificis. = Posar en gràve perill ò trabáy á un. *Sacrificar.*

Sacrificarse. v. r. Oferirse, majorment á Déu. = Sub-

jectarse á algú, fer lo que ell vòl. *Sacrificarse.*

Sacrifici. m. La acció de sacrificar; se. = La ofèrta que féu Cristo de al matéix en la creu. = El que fá el sacerdot en la missa. = Humiliació de la voluntat que se fá á Déu. = Subjecció al arbitri ò dictamen de àltre. = Convite oferid á algú Déu entre los gentils. *Sacrificio.*

Sacrilegament. adv. Irreligiosament. *Sacrilegamente.*

Sacrilègi. m. Violació de còsa sagrada. = Desprèci de còsa respectàble. *Sacrilegio.*

Sacrilego, ga. adj. El qui comèt sacrilègi. *Sacrilego, ga.*

Sacristà, na. m. f. El qui se cuyda de una sacristia. *Sacristan, na.*

Sacristà. m. Dignidat eglesiàstica. *Sacrista y sacristan.*

Sacristanàt. m. La dignidat del sacristà. *Sacristania.*

Sacristanèt. m. Allòt de sacristia, escolanèt. *Sacristanejo.*

Sacristania. f. Sacristanàt. *Sacristania.*

Sacristia. f. El llòc ahònt se guàrdan sas còsas sagradas de la iglesia. *Sacristia.*

Sàcro-profà. adj. Mesclad de sagrad y de profà. *Sacro-profano.*

Sacrossant, ta. adj. Sagrad, sant. *Sacrosanto, ta.*

Sacudida. f. Arregañy, repremsió. *Sacudida.*

Sadòll. m. Afartament. *Hartazgo.*

Sadòll, lla. adj. Farts, plens de menjar. *Harto, ta.* = Gròssos, gràssos. *Gordon, na.*

Saduceisme. m. La sècta de los saduceos. *Saduceismo.*

Saduceo. m. Herétge entre los judíos qui negava la immortalidat de la ànima, etc. *Saduceo.*

Saetta. f. ant. Bàrco. *Saetta.*

Safad, da. p. p. de safarse. *Librado, da.*

Safarse. v. r. Escaparse de dàñy, etc. *Librarse.*

Safarètx. m. Espècie de aujúb sense vòlta para depòsit de aygo. *Alberca ò estanque.* = De alambí. *Corbato.*

Sàfic. m. Vèrs endecassillabo inventad per Sàfo gràn glosadora. *Sàfico.*

Sàfic, ca. adj. Pertañent al vèrs sàfic. *Sàfico, ca.*

Safrà. m. pl. y los brins que produèix. *Azafran.* = El terrèno sembrad de safrà. *Azafranal.* = Bord qui assembla molt al safrà vertader. *Colchico.* = Àltra plànta. *Alazor.*

Sagacidat. f. Agudesa, astucia, destress. *Sagacidad.*

Sagapèno. m. m. Goma de un arbusto. *Sagapeno.*

Sagàs. adj. Agúd, astút. *Sagaz.*

Sagassissiu, ma. sup. Molt sagàs. *Sagacisimo, ma.*

Sagàsment. adv. Ab sagacidat. *Sagazmente.*

Saggeta. f. Fléixa. *Sueta.* = Fisonada. *Fisga.*
Saggeta. adj. Fisco, na. *Fisgon, na.*
Sagi. m. Part inferior del ventre. *Empeine.* = De galina per medecina. *Enjundia.*
Sagita. f. El segment del diámetro contengut entre el vértice y la aplicada. *Sagita.*
Sagittari. m. Sigue. *Sagitario.*
Sagma. f. Mida que prenen ab un régle los arquitectos ahont se nôtan molts parts, com totas las de una gornisa. = Cêta estrella. *Sagma.*
Sagrâd, da. adj. Lo qui está dedicad al culto de Déu y á Déu. = Lo qui diu relació á lo divino. = Lo qui per sou destino ô us es digue de veneració. *Sagrado, da.*
Sagrâdament. adv. Ab veneració. *Sagradamente.*
Sagradissim, ma. sup. Molt sagrâds. *Sacratissimo, ma.*
Sagramént. m. Señal sensible de una còsa sagrada oculta. = Medecina espirituâl qui cura la ânima *Sacramento.* = Del altar. *Del altar.*
Sagramentâd, da. p. p. de sagramentar. *Sacramentado, da.*
Sagramentar. v. a. Administrar los sagraments, majormént el combregar para morir. *Sacramentar.*
Sagramentarse. v. r. V. Sacramentarse. *Sacramentarse.*
Sagrâri. m. El tabernacle ô lloc ahont se deposita á Cristo sagramentâd y la capella ahont está el sagrâri. *Sacrario.*
Sagrât. m. Refugi ubert á los delincents en las iglesias. = Lloc de seguretât. *Sagrado.* = Prender sagrât. *Acogerse á sagrado.*
Saguntí, na. adj. De Sagunto, vuy en dia Morviêdro. *Saguntino, na.*
Sâim. m. El gréix de quâsevôl animal. = Brutó en rôba, capell, etc. *Sain.*
Sâl. f. Sustância amarga qui comunica sahor á las dents. = Agudesâ, grâcia, xiste. *Sal.* = De Madrid. *De la Jiguera.* = Grum de sâl. *Terron de sal.*
Sâla. f. La péssa principal de una cása. = La péssa ahont se juntan los jutges. = La junta de cêrt nombre de ministros diputâts para algûns negôcis. *Sala.* = La de hospitâl llârga y ahont heyâ llits á cada part. *Cruja.* = De sas uncions. *Uncionario.* = Para posar grâ. *Cámara.* = Lo demunt de una cása. *Sobrado.*
Salahrar. m. Terra prôp de mar á qui arriba la saladina. *Saladar.*
Salâd, da. p. p. de salar. *Salado, da.* = Fer salâd: posar mâssa sâl á lo que se agüa. *Salar.* = Bèuror mâssa. *Cargar delantero.* = Ponderar mâssa. *Tirar largo.*

Salâd, da. adj. Allô en qui hey bâ mâssa sâl. = Agüd, graciós, xistós. *Salado, da.* = Car, ra. *Caro, ra.* = El qui ven car. *Carero, ra.*
Saladina. f. Salebrosidad.
Salador, ra. m. f. El qui sâla. *Salador, ra.*
Saladura. f. El âcte y effêcte de salar. *Saladura, salazon.*
Salamândra. f. In-êcto qui se creya que poria vûer dins es fôc. = Alûm de plom en térme de química. *Sulamandra ô salamandria.*
Salamanquesa. f. Pédra preciosa. *Salamanquesa ô estelion.*
Salamantí, na. adj. De Salamânca. *Salamantino, na ô salamanques, sa.*
Salamó. m. Espêcie de candeléro regularmént de crestây. *Araña.*
Salar. v. a. Possar sâl corresponént ô mâssa á lo que se agüa. = Á alguna còsa paraque se conserv y no se podresca. *Salar.*
Salâri. m. Pâga, sôu, jornâl del trabajador. = Estipêndi que se dona al qui eczejuta alguna comissió. *Salario.*
Salariâd, da. p. p. de salariar. *Salariado, da.*
Salariar. v. a. V. Assalariar. *Salariado, da.*
Salcéra. f. Eufabieta ab ânsas. *Tineta, tinijilla, tinijuela.* = Para mël. *Pierna ô calza, y si es grôssa. Parral.*
Saldâd, da. p. p. de soldar. *Soldado, da.*
Saldâda. f. Pâga, salâri, sôu. *Soldada.* = De missâtge. *Aniaga.*
Saldadura. f. El âcte y effêcte de soldar. *Soldadura.*
Soldar. v. a. Unir una còsa naturâl ô artificial ab âltra. *Soldar.*
Soldarse. v. r. Unirse per sí matéix una còsa. *Soldarse.*
Salebrosidât. f. La calidât de lo salâd. *Salebrosidad.*
Saler. m. Tassonêt ahont se pôsa sâl para servirsên en la tâula. *Salero.*
Saléra. f. Lloc ahont se té la sâl. *Salin.*
Salerêt. m. Saler petít. *Salerito.*
Saléro. m. Grâcia, xiste. *Salero.*
Saleta. f. Sâla petita. *Saleta ô salita.*
Sâlica. adj. Se diu de la lléy qui escloueix las faméllas de la corona de Frâusa. *Sâlica.*
Salicaria. f. pl. *Salicaria.*
Salicor. m. pl. de cuya cênra se fâ vidre y sebó. *Salicor.*
Salient. adj. Lo qui surt. *Saliente.*
Salificâble. adj. Lo qui ab facilitât se pôt convertir en sâl. *Salificable.*
Salina. f. Lloc ahont se fâ ô se bènéficia la sâl. *Salina.*
Salino, na. adj. Lo qui té sâl. *Salino, na.*

Salitrál. *adj.* Lo qui té salitre. *Salitral.*
Salitre. *m.* Nitro sense purificar. *Salitre.*
Salitreria. *f.* El llòc alòut se fabrica el salitre. *Salitreria.*
Salitrós, sa. *adj.* Lo qui té salitre. *Salitroso, sa.*
Saliva. *f.* Humor àqueo qui se forma dius sa boca. *Saliva.* = Gastar saliva: parlar inútilment. *Gastar saliva.* = Estojar-se sa saliva: no parlar per política ò per respècte. *Tragar saliva.*
Salivaciò. *f.* El àcte y efècte de escupir. *Salivacion.*
Salivál. *adj.* Portaüent á la saliva. *Salival.*
Salivetjar, v. n. Escupir. *Salivar.*
Salivéra. *f.* La saliva que los hònos y animals escupen, còm sehonéra. *Espumajo ò espumarajo.*
Salivós, sa. *adj.* Lo qui té molta saliva. *Salivoso, sa.*
Sàlm. *m.* Càntic qui conté alabâusas de Déu. *Salmo.*
Salmaticéuse. *adj.* De Salamâuca. *Salmaticense.*
Salmetjar, v. a. Cantar los sálms. *Salmear.*
Salmista. *m.* El qui compôu ò cànta sálms. = Epíteto de Dávid. *Salmista.*
Salmó. *m.* Péix. *Salmón.*
Salmódia. *f.* El conjunt de los sálms y el cànt de élla. *Salmodia.*
Salmógráfo. *m.* El compositor de sálms. *Salmógráfo.*
Salmorrègi. *m.* Sàlsa. *Salmorejo.*
Saló. *m.* Sàla grân. *Salon.*
Salobrâl. *adj.* La tèrra qui té mescla de sál. *Salobral ò salobreño, ña.*
Salobre. *adj.* Lo qui té sabor de sál. *Salobre.*
Salomar, v. a. Cridar. *Vocear.*
Sálprènder. *v. a.* Posar sál á alguna còsa paraque se cònserv. *Salpresar.*
Sálprès, sa. *p. p.* de sálprènder. *Salpreso, sa.*
Salprunèla. *f.* Nitro purificad. *Salprunela.*
Sàlsa. *f.* Condiment para los aguiats. *Salsa.* = De bròu, espicias, mellas, etc. que se sòl fer á Nardál. *Mirrauste ò gerricote.* = De mellas para los aguiats. *Treballa.*
Salséra. *f.* Escudellèta en qui se trèn sa sàlsa á sa tàula. *Sulsera.* = En forma de bàrca. *Bernegul.*
Salseta. *f.* Sàlsa petita. *Salsilla, ita.*
Salsid, da. *adj.* Ple, v. g. de poys. *Hervido, da.* = Cremad. *Curtido, da.*
Sàlt. *m.* El àcte de saltar. = El espáy que se sàlta. = Tránsit de una còsa á àltra sense prènder los mèdis. = Precipici. = Bot. *Salto.* = Llârg. *Tranco.* = De bot de bot còm es qui donau los qui duen grillsos. *Salto de trucha.* = Mortâl: el que donau los lutereros déxantse càurer de càp y tént una vòlta en el àyre. *Mortal.* = Á sàlts: saltàut. *A saltos.* = De, ou sàlt: de un còp. *De un salto.* = Per sàlt: tóte del orde regular. *Por salto.* =

En dos sàlts: prést. *En dos trancos.* = Donar un sàlt el còr. *Dar un salto ò un vuelco.*
Saltàd, da. *p. p.* de saltar. *Saltado, da.*
Saltador, ra. *m. f.* El qui sàlta. *Saltador, ra.* = *m.* El siti á propòsit para saltar. *Saltadero.*
Saltàut. *p. a.* de saltar. El qui sàlta. = *m.* Péssa en escút de àrmas. *Saltante.*
Saltar. *v. n.* Alsar el còs ab violència y lliqueresa. = Alsarse ab violència una còsa, v. g. espira de foc. = Botir ò rómprerse una còsa. *Saltar.* = De bot de bot. *Saltar de trucha.* = Demunt nu: acomètrerlo. *Sobre uno.* = Per demunt: déxar alguna còsa escrivint ò llegint. *Por encima.* = Des llit: axecarse. *De la cama.* = En tèrra: desembarcar. *En tierra.* = Á la vista: ser patènt. *A los ojos.*
Sàltarègla. *f.* Instrument compòst de dos règles, etc. *Saltaregla.*
Saltatris. *f.* Bàlladora ò saltadora. *Saltatriz.*
Salteàd, da. *p. p.* de saltèar. *Salteado, da.*
Saltador. *m.* El qui ròba en camins reyâls. *Saltador.*
Saltèar. *v. a.* Robar en camins reyâls á los passatgers. *Saltear.*
Salèri. *m.* Collecció de los sálms de Dávid ò el llibre qui los conté. = Instrument músic ab còrdas. *Salterio.*
Sàltè. *m.* Sàlt curt ò petít. *Sàltico, illo, ito.*
Sàltimbânco. *m.* Xarlutá qui ven sas séuas drògas en plàssa pública. *Saltabanco y saltimbanco.*
Saltiri. *m.* El rosâri de quinze dezenas. *Salterio.*
Salubèrrim, ma. *sup.* Molt saludàble. *Salubèrrimo, ma.*
Salubre. *adj.* Saludàble. *Salubre.*
Salubridat. *f.* Sanidat. *Salubridad.*
Saludàble. *adj.* Sà, qui dona ò contribuèix á la salut. = Profitós para algún fi y espècialment para el bé de la ànima. *Saludable.*
Saludàblement. *adv.* Sànamènt, útilment. *Saludablemente.*
Saludàd, da. *p. p.* de saludar. *Saludado, da.*
Saludador, ra. *m. f.* El qui saluda. = Xarlutá qui pretén curar ab oraciòns, tenir virtút para triquer verí, etc. *Saludador, ra.*
Saludar. *v. a.* Donar es bòn dia, fer cortesía, dir àdiós. = Tirar algunas canonâdas. = Pretenir tenir virtút para curar posantla en òbra, xupar el verí, ect. *Saludar.*
Saludo. *m.* El àcte de saludar. *Saludo.*
Saluèt. *m.* Molèstia. *Jacara.* = Fer saluèt: molestar. cantàut, xerràut. *Jacarear.*
Salút. *f.* Sanidat. = El estat de gràcia y justificació. *Salud.* = Bèurer á la salut de algú. *Bever d la salud de...*

Salutació. *f.* El acte y efecte de saldar. = *Eczordi* de sermó etc. *Salutacion*.

Sálva. *f.* Pròva de menjar y beure per als reys per assegurarlos que noy ha perill en ells. = Canonadas o tirs de canó en honra de algú o per festa. *Salva*.

Salvació. *f.* El acte y efecte de salvar, se. *Salvacion*.

Salváu, *da.* *p. p.* de salvar, se. *Salvado, da*.

Salvador, *ra.* *m. f.* El qui salva. *Salvador, ra*.

Salvador. *m.* Jesucrist. *Salvador*.

Sàlvaguarda y sàlvaguardia. *f.* Protecció = El escut de armes que se posa a algú lloc per la seua seguretat. = Paper de seguretat. *Salvaguarda y salvaguardia*.

Salvamént. *m.* El acte y efecte de salvar, se. *Salvamento*. = En salvamént. *adv.* Sense perill. *En salvo*.

Salvar. *v. a.* Alliberar, preservar o treure de perill. *Salvar*. = Donar la glòria. *Salvar*.

Salvarse. *v. r.* Alliberarse, escapar de dany o perill. = Alcansar la glòria. *Salvarse*.

Sálve. *f.* Pregària en honor de la Verge Maria. *Salve*. = Sálve: canonadas, etc. *V. Sálva. Salva*.

Sàlvia. *f. pl.* Medicinal. *Salvia*.

Salvo, *va.* *p. p.* de salvar, se. = *adj.* Sà, hò, libre. *Salvo, va*.

Sálvo. *adv.* Escèpte, a excepció de... *Salvo*. = A o en sálvo: fóre de perill. *A o en salvo*.

Sálvoconducte. *m.* Despàtx de seguretat. = Llicència, permissió. *Salvoconducto*.

Sàller. *m.* Lloc ahont estan botas grans para posar vi y guardar-lo. *Bodega*.

Sàlleret. *m.* Sàller petit. *Bodegueta y bodeguilla*.

Samarità, *na.* *adj.* El natural de o lo pertanyent a Samaria. *Samarita y samaritano, na*.

Sàmbenito. *m.* Escapolari qui posavan a los penitenciadés per la inquisició. = Nòta de infàmia que dexa una mala acció. *Sambenito*.

Sambuca. *f.* Instrument músic triangular y de cordas. *Sambuca*.

Sampsuquí. *m.* Unguent. *Sampsuquino*.

San. *adj.* Abreviatura de sant. *San*.

Sànamént. *adv.* Ab salut. = Ab bona intenció. *Sanamente*.

Sanció. *f.* Decret, estatut, llei. *Sancion*.

Sancionáu, *da.* *p. p.* de sancionar. *Sancionado, da*.

Sancionar. *v. a.* Donar força de llei a una cosa. *Sancionar*.

Sàncetasàncetòrum. *m.* La part més interior del temple de Salomó. *Sanctasanctorum*.

Sandàlia. *f.* Càsta de sabata. *Sandalia*.

Sandèra. *f.* Filats para agafar coses. *Capillo*.

Sanedrín. *m.* El suprem consell o tribunal de

los judíos. *Sanedrín*.

Sàng. *f.* Humor vermell qui circula per el cos del animal. = Familia, llinatge, parentesc. = Hasienda, sustancia. *Sangre*. = De drago: medicina. *De drago*. = De dragó: tintura de antimoni. *De dragon*. = Traída: corrompuda. *Sangraza* o *sangusa*. = A sang freda: sens acalorament. *A sangre fria*. = No quedar gota de sang a un: retgirarse molt. *No quedarle gota de sangre*. = Xupar la carn y la sang a un: consumir-la la hacienda ab mània. *Chuparle la sangre*.

Sangonèra. *f.* Insècte ben conegut. = La persona qui ab mània xupa a altre lo que té. *Sanguijuela* o *sanguja*.

Sangràd, *da.* *p. p.* de sangrar, se. *Sangrado, da*.

Sangrador. *m.* El qui sangra. *Sangrador*.

Sangrar. *v. a.* Obrir ab una llanceta sa vena para treure sang. = Fer una ubèrta a vorèra de riu, torrent, etc. para prendre aygo per regar. = Treure una cosa de allà ahont està, v. g. dób-bes de sa bossa. *Sangrar*.

Sangrarse. *v. r.* Fer-se sangrar. *Sangrarse*.

Sangría. *f.* Ubertura de vena para treure sang. = Ròbo. = Ubertura de riu, etc. para treure aygo, etc. *Sangria*. = Es xap de sa sangria. *Sangradura*. = La ubèrta de riu, etc. *Sangradera*. = Matar ab sangrias: debilitar per massa sangrar. *Desollar d sangrias*.

Sangriént, *ta.* *adj.* Eusangrantat, teñid de sang. = Cruel. = Lo qui causa derramament de sang. *Sangriento, ta*.

Sanguífero, *ra.* *adj.* Lo qui conté o du en si sang. *Sanguifero, ra*.

Sanguificar. *v. a.* Fer que se crii sang. *Sanguificar*.

Sanguificatle, *va.* *adj.* Lo qui té virtut para fer criar sang. *Sanguificativo, va*.

Sanguinàri, *ria.* *adj.* Cruel, qui pren gust en veure derramar sang. *Sanguinario, ria*.

Sanguina. *f.* Pedra ab que se bruñy lo or y plata. *Sanguina*.

Sanguinària. *f. pl.* Medicinal. *Sanguinaria*.

Sanguinària. *f.* Pedra qui té virtut para estancar la sang. *Sanguinaria*.

Sanguíneo, *nea.* *adj.* Lo qui es de sang o la conté. = El qui abunda de sang: lo qui es de color de sang o pertany a ella. *Sanguineo, nea*.

Sanguino, *na.* *adj.* Lo qui abunda de sang, la cria o la aumenta. *Sanguino, na*.

Sanguinolént, *ta.* *adj.* V. Sangriént. *Sanguinolento, ta*.

Sanguinos, *sa.* *adj.* Lo qui es de sang, la conté o abunda en ella. = Cruel. *Sanguinoso, sa*.

Sàngüis. *m.* Paraula llatina ab que entenem la sang

de Cristo en la missa. *Sangüis*.
Sanguissorba. *f.* Hérba semblant á pinpinèlla. *Sanguisorba*.
Sanícula. *f.* Hérba vulnerària. *Sanícula*.
Sanidat. *f.* Salut, robustès. *Sanidad*. = En sanidat: en bona salut. *En sanidad*.
Sanjuanista. *adj.* Cavaller, capellà, religiós de Málta. *Sanjuanista*.
Sánt, *ta*. *adj.* Sagrad, inviolàble. = Perfèt, excés de tota culpa. = Lo qui está consagrad, majorment á Déu. = Conforme á la lléy y hòus costúms. = Títol de reverència que se dona á los sántigs qui illustràren á la Iglesia ab los seus escrits. = Persona virtuosa. = Persona pòc correguda, senzilla, ximple. = Persona qui per declaració del Pàpa còsta estar en el cèl. *Santo*, *ta*. = Tot lo sánt dia: tot un dia seucèr. *Todo el santo dia*.
Sánt, *ta*. *m. f.* El béneventurad. = La estàtua, figura ò imatge de algú sánt. = Nòm, seüal que se dona á la trôpa para conèxer al inimíg en la nit. *Santo*, *ta*. = Sánt Cristo: figura de Cristo crucificad. *Crucifijo*. = Sánt envernissad: hipòcrit, beáto fàls. *Santo de pajaes*.
Santabàrbara. *f.* El llòc ahònt está sa pólvora en un bàrco. *Santabàrbara*.
Santament. *adv.* Piadosament, molt bé. *Santamente*.
Santarétgla. *f.* Instrument para fer àngulos. *Santaregla*.
Santasàntòrum. *m. V.* Sàntasàntòrum. *Santasantorum*.
Santèm. *m.* Nòm que donan los marinera á S. Pére Gonsàles. *Santelmo*.
Sautèm. *m.* Lluminerèt qui aparèix á lo àlt dels àbres de bàrco y en algúns llòcs de la tèrra. *Santelmo ò helenà*, y si son dos. *Castor y póllux*.
Santèt, *ta*. *adj.* Jove ò petít sánt. = Estàtua, figura ò imatge petita de sánt. = Persona humil, virtuosa, quièta, de pòc ànimo. *Santico*, *ca*, *llo*, *lla*, *to*, *ta*.
Santiàgo. *m.* Nòm pròpi de hòmo, lo matèix que Jáume. *Santiago*.
Santiaguista. *m.* Cavaller de la orde militar de Santiàgo. *Santiaguista*.
Sàntiamèn. *m.* Instànt, moment. *Santiamen*. = En un sàntiamèn: en un tancar y obrir d'uy, prést. *En un santiamen*.
Santidat. *f.* Calidat de lo qui es sánt. = Perfecció, integridat de costúms. = Títol de honor que se dona al Pàpa. *Sanidad*.
Santificació. *f.* La acció y efecte de la gràcia santificant ò de santificar. *Santificacion*.

Santificad, *da*. *p. p.* de santificar. *Santificado*, *da*.
Santificador. *m.* El qui santifica. *Santificador*.
Santificant. *p. p.* de santificar. El qui ò lo qui santifica. *Santificante*.
Santificar. *v. a.* Fer sánt. = Consagrar alguna còsa entèrament á Déu. = Conservar pur y sens màcula. = Alabar, beneir, celebrar. *Santificar*. = Las fèstas: observarlas. *Las fiestas*.
Santificarse. *v. r.* Empléyarse en òbras sàntas. = Justificarse. *Santificarse*.
Santimònia. *f.* Santidat. *Santimonia*.
Santíssim, *ma*. *sup.* = Títol de honor que se dona al Pàpa. *Santísimo*, *ma*. = El Santíssim: el sánt sagrament de lo altar. *El Santísimo*.
Santíssimament. *adv. sup.* Ab molta santedat. *Santíssimamente*.
Santolina. *f.* Llevor còntre cucs. *Santolina*.
Santoràl. *m.* Llibre qui conté vidas ò sermòns de sànts. *Santoràl*.
Sàntos. *m. pl.* La pàrt de la missa en qui el sacerdot diu tres vegadas aquèsta paràula sàntctus. *Sanctus*. = Fer sàntos el sacerdot. *Alzar d Dios*. = El qui òu missa. *Darse golpes de pecho*. = Tocar sàntos. *Tocar sanctus*, *d sanctus ò d alzar d Dios*.
Santòt, *ta*. *m. f.* Sànts gròssos. *Santazo*, *za*. = Bèàtos fàlsos. *Santucho*, *cha*.
Sànts y blàncs. *m. pl.* Missions, jòc de allòts. *Pan ò vino*.
Santuàri. *m.* Iglesia, tèmple. = La primèra pàrt del tabernacle que tenfan los judíos en el desèrt. = El llòc del tèmple de Salomó ahònt sòlamènt porfan entrar los sacerdots. = Oratòri en despolàt. *Santuario*.
Santurrón. *m.* Fàls ò excessiu devòt. *Santurron*.
Santurroneria. Fàlsa piedat, hipocressia. *Santurroneria*.
Santurronisme. *m.* Caràcter del santurrón. *Santurronismo*.
Sapl. *m.* Àbre. *Sapino*.
Sapiència. *f.* Sabiduria. *Sapiencia*.
Sapieuciàl. *adj.* Pertañent á la sapiència. *Sapiencial*. = Sapienciàls. *pl.* Los llibres moràls de la sagrada Escritura. *Sapienciales*.
Sapieutíssim, *ma*. *sup.* Molt sàbi. *Sapientísimo*, *ma*.
Sapientíssimament. *adv. sup.* Ab molta sabiduria. *Sapientissimamente*.
Saponaria. *f. pl.* *Saponaria*.
Saporífero, *ra*. *adj.* Lo qui té sabor. *Saporífero*, *ra*.
Saquèt. *m.* Sàc petít. *Saquete*, *to*, *saquillo*, *to*.
Saquetjàd, *da*. *p. p.* de saquetjar. *Saqueado*, *da*.
Saquetjador, *ra*. *m. f.* El qui saquetja ò permet saquetjar. *Saqueador*, *ra*.

Saquetjar. *v. a.* Entrar en algún llòc prenint y fèntse duéñios de tot quánt [tròban. = Robarló tot ò pàrt. *Saquear*.
 Saquètx. *m.* El àcte y efècte de saquetjar. *Saco*, *saqueo* ò *saqueamiento*.
 Saráu. *m.* Convite, bàll, junta de personas de distinció. *Sarao*.
 Sarauèt. *m.* Saráu petit. *Saraguet*.
 Sarcàsme. *m.* Ironía mordàs. *Sarcasmo*.
 Sarcite. *f.* Pédra figuráda imitánt la càrn de hòu. *Sarcite*.
 Sarcocéya. *f.* Tumor carnós en los testículos. *Sarcoceya*.
 Sarcòcola. *f.* Càsta de suc gomós. *Sartócola*.
 Sarcoepiplocela. *f.* Hèrnia complèta. *Sarcoepiplocela*.
 Sarcoepiploufàla. *f.* Hèrnia en el llombrígol. *Sarcoepiplonfala*.
 Sarcófago. *m.* Sepulcre. *Sarcófago*.
 Sarcófago, *ga.* *adj.* Medicamént qui créma las càrns. *Sarcófago, ga*.
 Sarcologia. *f.* Tractât de las càrns y de las pàrts mòllas. *Sarcologia*.
 Sarcoma. *f.* Tumor carnós. *Sarcoma*.
 Sarcófalo. *f.* Tumor carnós en el llombrígol. *Sarcófalo*.
 Sarcòtic, *ca.* *adj.* Remèy qui cura llàgas y fà posar càrn. *Sarcòtico, ca*.
 Sàrd. *m.* Péix. *Sarda*.
 Sardina. *f.* Péix. *Sardina*. = Estar còm á sardinas: molt estrèts y apretàds. *Estar como sardinas en banasta*.
 Sardinèl. *m.* Òbra de retjòlas. *Sardinèl*.
 Sardineta. *f.* Sardina meunda. *Sardineta*.
 Sàrdio. *m.* Pédra preciosa. *Sardio*.
 Sàrdo, *da.* *adj.* De Sardeña. = Cavàll ò àse molt petits. *Sardo, da, sardesco, ca*.
 Sardònia. *f.* Plànta. *Sardonua*.
 Sardònic. *ca.* *adj.* Pertañént á la hërba sardònica. *Sardónico, ca*.
 Sardònics. *f.* Pédra preciosa. *Sardonix*.
 Sarfúll. *m. pl.* *Sérpol*.
 Sàrga. *f.* Ròba. *Sarga*.
 Sargantàna. *f.* Espècie de dragó. *Lagartija*.
 Sargént. *m.* Soldât superior en gráu al càbo. *Sargento*. = Major: lo que es àre tinéut coronèll. *Mayor*. = Major de la plàsa: lo que es àre el major de la plàssa. *Sargento mayor de la plaza*. = Hòmo astút, tunàute. *Pieza* ò *linda caña de pescar*. = Quin sargént! *Qué pieza* ò *qué linda caña de pescar!*
 Sargénta. *f.* La dòna del sargént. = La mònja llèca del orde de Santiàgo. = La alahàrta que en àltre témp duya el sargént. *Sargenta*.

Sargentería. *f.* El empleyo y ofici del sargént. *Sargentería y sargentía*.
 Sarmént. *f.* El brot llàrg de cep ò pàrra: el sec. *Sarmiento*: el verd y ab fuyas. *Pdmpano*. = La qui se acota. *Barbudo, barbudo* ò *serpa*. = La que se déxa en podar. *Percho*.
 Sarmenteta. *f.* Sarmént petita. *Sarmentillo*.
 Sarracéno, *na.* *adj.* Mòro, *ra.* *Sarraceno, na*. = Avàro, cric. *Tacaño, ña* ò *cicatero, ra*.
 Sàrria. *f.* Càsta de senàya gráu y liàrga. *Sàrria* ò *seron*.
 Sarriàda. *f.* Lo que càb ò se du en sa sàrria. *Saronada*.
 Sarrieta. *f.* Sàrria petita. *Sarrieta*.
 Sarrió. *m.* Sàrria petita. *Sarrieta*. = Estorí redó para cuir fèms. *Cogedor de basura*. = Para aplegar beyas. *Cogedera*. = Para donar menjar á bestiar. *Morral*.
 Sàstre. *m.* El qui per ofici fà, cus y tàya vestits. *Sastre*. = Bón sàstre: qualsevòl hòmo qui té habilitàt, ingèni. *Buen sastre*. = Delént ò mál sàstre: el qui té pòca intelligència en lo que fà. *Corto sastre*. = Calàix de sàstre. *V. Calàix. Cajon de sastre*.
 Sastrería. *f.* La botiga ò el ofici de sàstre. *Sastrería*.
 Sastresa. *f.* La dòna de sàstre ò la qui fà ofici de sàstre. *Sastra* ò *sastresa*.
 Sastret. *m.* Sàstre petit ò sàstre de pòca habilitàt. *Sastrillo* ò *sastrecillo*.
 Satanàs. *m.* El diàble ò dimòni. *Satanas*.
 Satànic, *ca.* *adj.* Lo qui es pròpi de Satauàs. *Satánico, ca*.
 Satànicamént. *adv.* Ab diablura. *Satánicamente*.
 Satélite. *m.* Esgotzi. *Satélite*. = Satèlites. *m. pl.* Los planèts qui ròdan al rededor de un upés grós. *Satélites*.
 Satgeta. *f.* *V. Saggeta*.
 Satí. *m.* Cèrta ròba de seda. *Raso*.
 Sàtira. *f.* Escriu ab que se critican los costúms. = Dit agúd, mordàs y picànt. = Libèllo infamatori. *Sátira*.
 Satíric, *ca.* *adj.* Mordàs, picànt. = Pertañént á la sàtira ò á los sàtiros. *Satírico, ca*.
 Satíricamént. *adv.* Ab mòdo satíric. *Satíricamente*.
 Satiríó. *m. pl.* medicinàl. *Satirion*.
 Satirisàd, *da.* *p. p.* de satirisar. *Satirizado, da*.
 Satirisànt. *p. a.* de satirisar. El qui satirisa. *Satirizante*.
 Satirisar. *v. a.* Censurar, criticar, escriurer sàtiras. *Satirizar*.
 Sàtiro. *m.* Mitx déu entre los gentils mitx hòmo y mitx boc. *Sátiro*.
 Satisfacció. *f.* Pàga al creditor. = Espiació de la

culpa per mèli de òbras de misericòrdia. = Resposta á argument, càrreg, etc. = Compliment del desitx ò gust. *Satisfaccion*. = À satisfacció: á gust, á cumpliment. *A satisfaccion*.
 Satisfactòri, ria. *adj.* Lo qui pòt satisfèr. = Lo qui satisfà per los pecàts. *Satisfactorio, ria*.
 Satisfactòriament. *adv.* Ab un mòdo satisfactòri. *Satisfactoriamente*.
 Satisfèr. *v. a.* Pagar lo que se deu. = Cumplir la sèua obligació. = Fer alguna òbra qui meresca el perdó de la culpa. = Assaciar. qualsevòl apètit. = Donar solució á argument, dubte, càrreg. = Contentar á algú. *Satisfacer*.
 Satisfèrse. *v. r.* Venjarse de a'gún agràvi. = Pagar-se per sa sèua mà. = Apagar sa sed, sòn, talènt. = Contentarse, convénserse. *Satisfacerse*.
 Satisfèt, ta. *p. p.* de satisfèr, se. = *adj.* Pagàd de sí matèix, presumid. *Satisfecho, cha*.
 Sàtrapa. *m.* Governador entre los pèrsas. = *adj.* Astút, pícaro, sagís. *Sdtrapa*.
 Satrapia. *f.* La dignidat ò govèrn del sàtrapa. *Satrapia*.
 Satriy. *m.* Còsa coneguda. *Alcuza, aceitera, sa-trejo*.
 Satrièt. *m.* Satriy petit. *Alcuzita*. = Satrièts: los de tàula. *Aceiteras ò vinagreras*.
 Satsàda. *f.* Remenàda de òlla, etc. *Bazuqueo*. = De histia. *Pasitrote*.
 Satsar. *v. a.* Remenar lo quey hà, v. g. dins òlla, remenàntla á ella. *Bazucar*. = Teir un màl camí sas histias. *Sacudir*.
 Saturació. *f.* El acte y efècte de saturar. *Saturacion*.
 Saturàd, da. *p. p.* de saturar. *Saturado, da*.
 Saturar. *v. a.* Posar dins un líquido tota sa cantidat de un sòlido que se pòt dissòlver. *Saturar*.
 Saturnàl. *adj.* Pertañent á Saturno. *Saturnal*.
 Saturno. *m.* Dén fingid per los gentils. = Un de los sèt plauèts. = El plom segóns los químic. *Saturno*.
 Saúc. *m.* Àbre. *Sauco*.
 Sàuce. *m.* Àbre. *Sauce*.
 Saucedà. *m.* Llòc de sàuces. *Sauceda ò saucera*.
 Sanó. *f.* El estat de la perfecció de las còsas. = Ocasíó, témps oportuno. *Sazon*. = De saú: de hòn témps. *De sazon*.
 Sàupa. *f.* Péix. *Salpa*.
 Saupàd, da. *p. p.* de saupar. *Zirpado, da*.
 Saupar. *v. a.* Llèvar sas àncoras de dins la mar. *Zarpar*.
 Saússerí. *f.* Oficina de palàcio reyàl cuyos dependènts servexen y repartexen el menjar. *Sausseria*.
 Saussier. *m.* El quèfe de la sauseria qui està en-

carregàd de la plàta y demés servici de la tàula. *Sausier*.
 Sauvador. *m.* V. Salvador. *Salvador*.
 Sauvátge. *adj.* No domesticàd. = El criàd entre garrigas, entre animals. = El qui futz del tràcto dels àltres hòmos. *Salvage*.
 Sauvatgí, na. *adj.* Pertañent á los sauvátges. *Salvagino, na*.
 Sauvatgina. *f.* Genetas, màrts, mostèls, etc. *Alimaña*.
 Sàvi, via. *adj.* V. Sàbi. Dòcte, esperimentàd, hàbil, etc. *Sabio, bia*.
 Sàya. *f.* Vestit. *Saya*.
 Sayàl. *m.* Ròba. *Sayal*.
 Sayalèt. *m.* Sayàl prim. *Sayalet*.
 Saynàd, da. *p. p.* de saynar. *Sangrado, da*.
 Saynar. *v. a.* V. Sangrar. *Sangrar*.
 Saynarse. *v. r.* V. Sangrarse. *Sangrarse*.
 Sàynète. *m.* La sàlsa qui dona gust y sabor á los agniàts. = El matèix sabor. = Gràcia, xiste, etc. = Composició dramàtica brèu y jocosa. *Suinete*.
 Sàyo. *m.* Jác. *Sayo*. = Mál tayàd: composició en plèts, etc. *Corte*. = Fer un sàyo mál tayàd. *Dar un corte*.
 Sayó. *m. ant.* Botxí. *Sayon*.
 Sayó. *m.* Solc. *Emelga*. = Lo de entre solc y solc. *Almanta*.

SE.

Se. Pronòm qui se usa para significar la matèxa persona qui regèix el vèrb y la acció de aquèst recáu sobre la persona. Se antepòsa ò pospòsa al vèrb, v. g. *se diu, dirse*; y encàre que estiga entre duas vocàls còm en *ròmprese*, la *s* té sèmpre la fòrsa de duas *ss*. *Se*.
 Sé. Primèra persona singular del present de indicatiu de sàber. *Sé*.
 Seba. *f.* V. Ceba.
 Sebó. *m.* Compòst de vários ingrediènts ab que se réuta ròba, etc. *Jabon*. = Fòrt. *Fuerte*.
 Sebonéra. *f.* Aygo ò escuma de sebó. *Jabonaduras*. = De onas, òlla, etc. *Espuma*. = De sa boca. *Espumarajo*. = Fer sabonéra per sa boca: estar molt enfurid. *Echar espumarajos*.
 Sehonèr. *m.* El qui fà ò ven sabó. *Jabonero*.
 Sehonèria. *f.* Fàbrica de sebó. *Jaboneria ò caldera de jabon*.
 Sebós, sa. *adj.* Ple de sen. *Seboso, sa*.
 Sec, ca. *adj.* Axúd, no humíd, fàlto de suc. = Fàlto de verdor. = Flac de càrus. = Sèrio, pòc parlant. = Sense aygo, v. g. pon. = Fàlto de pluja. = Pòc abundànt. = Pòc fervorós en la virtút. = Pòc cariños. *Seco, ca*.
 Sec. *m.* Témps molt llàrg sense plòurer. *Seca*. =

Saquetjar. *v. a.* Entrar en algún llòc prenint y fèntse duéños de tot quânt jtrôban. = Robarlò tot ò pàrt. *Saquear.*
 Saquètx. *m.* El àcte y elècte de saquetjar. *Saco, saqueo ò saqueamiento.*
 Saráu. *m.* Couvite, bàll, junta de personas de distinció. *Sarao.*
 Sarauèt. *m.* Saráu petit. *Saraguet.*
 Sarcàsme. *m.* Ironía mordàs. *Sarcasmo.*
 Sarcite. *f.* Pédra figuráda imitánt la càrn de bòu. *Sarcite.*
 Sarcocéya. *f.* Tumor carnós en los testículos. *Sarcoceya.*
 Sarcòcola. *f.* Càsta de suc gomós. *Sarcòcola.*
 Sarcoepiplocela. *f.* Hèrnia complèta. *Sarcoepiplocela.*
 Sarcoepiploufàla. *f.* Hèrnia en el llombrígol. *Sarcoepiplonfala.*
 Sarcófago. *m.* Sepulcre. *Sarcófago.*
 Sarcófago, *ga. adj.* Medicamént qui créma las càrns. *Sarcófago, ga.*
 Sarcologia. *f.* Tractât de las càrns y de las pàrts mòllas. *Sarcologia.*
 Sarcoma. *f.* Tumor carnós. *Sarcoma.*
 Sarcófalo. *f.* Tumor carnós en el llombrígol. *Sarcófalo.*
 Sarcòtic, *ca. adj.* Remèy qui cura llàgas y fà posar càrn. *Sarcòtic, ca.*
 Sàrd. *m.* Péix. *Sarda.*
 Sardina. *f.* Péix. *Sardina.* = Estar còm á sardinas: molt estrèts y apretàds. *Estar como sardinas en banasta.*
 Sardinèl. *m.* Óbra de retjòlas. *Sardinèl.*
 Sardineta. *f.* Sardina menuda. *Sardineta.*
 Sàrdio. *m.* Pédra preciosa. *Sardio.*
 Sàrdo, *da. adj.* De Sardeña. = Cavàll ò àse molt petíts. *Sardo, da, sardesco, ca.*
 Sardònia. *f.* Plànta. *Sardonua.*
 Sardònic. *ca. adj.* Pertañéut á la hérba sardònica. *Sardónico, ca.*
 Sardònics. *f.* Pédra preciosa. *Sardonix.*
 Sarfúll. *m. pl.* *Sérpol.*
 Sàrga. *f.* Ròba. *Sarga.*
 Sargantàna. *f.* Espècie de dragó. *Lagartija.*
 Sargéut. *m.* Soldát superior en gráu al càbo. *Sargento.* = Major: lo que es àre tiuéut coronéll. *Mayor.* = Major de la plàsa: lo que es àre el major de la plàssa. *Sargento mayor de la plaza.* = Hòmo astút, tunànte. *Pieza ò linda caña de pescar.* = ¡Quin sargéut! *Qué pieza ò qué linda caña de pescar!*
 Sargénta. *f.* La dòna del sargéut. = La mònja llèca del orde de Santiàgo. = La alabàrda que en àltre témp duya el sargéut. *Sargenta.*

Sargentería. *f.* El empleyo y ofici del sargént. *Sargentería y sargentía.*
 Sarmént. *f.* El brot llarg de cep ò pàrra: el sec. *Sarmiento:* el verd y ab fuyas. *Pdmpano,* = La qui se acota. *Barbado, barbudo ò serpa.* = La que se déxa en podar. *Percho.*
 Sarmienteta. *f.* Sarmént petita. *Sarmientillo.*
 Sarracéno, *na. adj.* Mòro, ra. *Sarraceno, na.* = Avàro, cric. *Tacaño, ña ò cicatero, ra.*
 Sàrria. *f.* Càsta de senàya gráu y liàrga. *Sarria ò seron.*
 Sarriàda. *f.* Lo que càb ò se du en sa sàrria. *Saronada.*
 Sarrieta. *f.* Sàrria petita. *Sarrieta.*
 Sarrió. *m.* Sàrria petita. *Sarrieta.* = Estorí redó para cuir fèms. *Cogedor de basura.* = Para aplegar beyas. *Cogedera.* = Para donar menjar á bestiar. *Morral.*
 Sàstre. *m.* El qui per ofici fà, cus y tàya vestits. *Sastre.* = Bòn sàstre: qualsevòl hòmo qui té habilitàt, ingèni. *Buen sastre.* = Dènt ò mál sàstre: el qui té pòca intelligència en lo que fà. *Corto sastre.* = Calàix de sàstre. *V. Calàix. Cajon de sastre.*
 Sastrería. *f.* La botiga ò el ofici de sàstre. *Sastrería.*
 Sastresa. *f.* La dòna de sàstre ò la qui fà ofici de sàstre. *Sastra ò sastresa.*
 Sastret. *m.* Sàstre petit: ò sàstre de pòca habilitàt. *Sastrillo ò sastrecillo.*
 Satanàs. *m.* El diàble ò dimòni. *Satanas.*
 Satànic, *ca. adj.* Lo qui es pròpi de Satauàs. *Satánico, ca.*
 Satànicamént. *adv.* Ab diablura. *Satánicamente.*
 Satélite. *m.* Esgotzi. *Satélite.* = Satèlites. *m. pl.* Los planèts qui ròdan al rededor de un mès gròu. *Satélites.*
 Satgeta. *f.* *V. Saggeta.*
 Satí. *m.* Cèrta ròba de seda. *Raso.*
 Sàtira. *f.* Escríit ab que se critican los costúms. = Dit agúd, mordàs y picànt. = Libèllo infamatori. *Sátira.*
 Satíric, *ca. adj.* Mordàs, picànt. = Pertañéut á la sátira ò á los sátiros. *Satirico, ca.*
 Satíricamént. *adv.* Ab mòdo satíric. *Satíricamente.*
 Satiríó. *m. pl.* medicipàl. *Satirion.*
 Satirisàd, *da. p. p.* de satirisar. *Satirizado, da.*
 Satirisànt. *p. a.* de satirisar. El qui satiriza. *Satirizante.*
 Satirisar. *v. a.* Censurar, criticar, escriurer sátiras. *Satirizar.*
 Sàtiro. *m.* Mitx déu entre los gentíls mitx hòmo y mitx boc. *Sátiro.*
 Satisfacció. *f.* Pàga al creditor. = Espiació de la

culpa per mèli de òbras de misericòrdia. = Res-
pòsta á argumént, càrreg, etc. = Compliment
del desitx ò gust. *Satisfaccion*. = Á satisfacció: á
gust, á cumpliment. *A satisfaccion*.
Satisfactòri, ria. *adj.* Lo qui pòt satisfèr. = Lo qui
satisfà per los pècats. *Satisfactorio, ria*.
Satisfactòriamént. *adv.* Ab un mòdo satisfactòri.
Satisfactoriamente.
Satisfèr. *v. a.* Pagar lo que se deu. = Cumplir la
séua obligació. = Fer alguna òbra qui meresca
el perdó de la culpa. = Assaciar qualsevòl apètit.
= Donar solució á argumént, dubte, càrreg. =
Contentar á algú. *Satisfacer*.
Satisfèrse. *v. r.* Venjar-se de 'l'gún agràvi. = Pagar-
se per sa séua mà. = Apagar sa sed, sòn, talént.
= Contentarse, convénserse. *Satisfacerse*.
Satisfèt, ta. *p. p.* de satisfèr, se. = *adj.* Pagàd de
si matéix, presumíd. *Satisfecho, cha*.
Sàtrapa. *m.* Governador entre los pèrsas. = *adj.* As-
tút, pícaro, sagís. *Sátrapa*.
Satrapía. *f.* La dignidat ò govèrn del sàtrapa. *Sa-
trapia*.
Satríy. *m.* Còsa coneguda. *Alcuza, aceitera, sa-
trejo*.
Satrièt. *m.* Satríy petít. *Alcuzita*. = Satrièts: los
de tàula. *Aceiteras ò vinagreras*.
Satsàda. *f.* Remenàda de òlla, etc. *Bazuqueo*. = De
histia. *Pasitrote*.
Satsar. *v. a.* Remenar lo quey hà, *v. g.* dins òlla,
remenàntla á élla. *Bazucar*. = Teair un mal ca-
mí sas histias. *Sacudir*.
Saturació. *f.* El àcte y elècte de saturar. *Satura-
cion*.
Saturàd, da. *p. p.* de saturar. *Saturado, da*.
Saturar. *v. a.* Posar dins un líquido tota sa canti-
dat de un sòlido que se pòt dissòlir. *Saturar*.
Saturoàl. *adj.* Pertañent á Saturno. *Saturnal*.
Saturno. *m.* Dén frigid per los gentíls. = Un de los
sèt plauèts. = El plom segons los químic. *Sa-
turno*.
Saúc. *m.* Àbre. *Sauco*.
Sànce. *m.* Àbre. *Sauce*.
Saucedà. *m.* Llòc de sànces. *Sauceda ò saucera*.
Sauó. *f.* El estat de la perfecció de las còsas. =
Ocasí, témps oportuno. *Sazon*. = De sauó: de
hòn témps. *De azon*.
Sàupa. *f.* Péix. *Salpa*.
Saupàd, da. *p. p.* de saupar. *Zirpado, da*.
Saupar. *v. a.* Llèvar sas àncoras de dins la mar.
Zurpar.
Saussería. *f.* Oficina de palàcio reyàl cuyos de-
pendènts servexen y repartexen el menjar. *Sau-
seria*.
Saussier. *m.* El quèfe de la sausería qui està en-

carregàd de la plàta y demés servici de la tàula.
Sausier.

Sauvador. *m.* V. Salvador. *Salvador*.

Sauvátge. *adj.* No domesticàd. = El criàd entre ga-
rrigas, entre animals. = El qui futx del tràcto
dels àltres hòmos. *Salvage*.

Sauvatgí, na. *adj.* Pertañent á los sauvátges. *Sal-
vagino, na*.

Sauvatgina. *f.* Genetas, màrts, mostèls, etc. *Alí-
maña*.

Sàvi, via. *adj.* V. Sàbi. Dòcte, experimentàd, hà-
bil, etc. *Sabio, bia*.

Sàya. *f.* Vestit. *Saya*.

Sayàl. *m.* Ròba. *Sayal*.

Sayalèt. *m.* Sayàl prim. *Sayaleta*.

Saynàd, da. *p. p.* de saynar. *Sangrado, da*.

Saynar. *v. a.* V. Sangrar. *Sangrar*.

Sayuar-se. *v. r.* V. Sangrarse. *Sangrarse*.

Sàynet. *m.* La sàlsa qui dona gust y sabor á los
aguiats. = El matéix sabor. = Gràcia, xiste, etc.
= Composició dramàtica bréu y jocosa. *Suinete*.

Sàyo. *m.* Jác. *Sayo*. = Mál tayàd: composició en
plèts, etc. *Corte*. = Fer un sàyo mál tayàd. *Dar
un corte*.

Sayó. *m. ant.* Botxí. *Sayon*.

Sayó. *m.* Solc. *Emelga*. = Lo de entre solc y solc.
Almanta.

SE.

Se. Pronòm qui se usa para significar la matèxa
persona qui regèix el vèrb y la acció de aquèst
recáu sobre la persona. Se antepòsa ò pospòsa
al vèrb, *v. g.* *se diu, dirse*; y encàre que esti-
ga entre duas vocàls còm en *ròmprese*, la *s* té
sèmpre la fòrsa de duas *ss*. *Se*.

Sé. Primèra persona singular del present de indi-
catiu de sàber. *Sé*.

Seba. *f.* V. Ceba.

Sebó. *m.* Compòst de vârios ingredients ab que
se réuta ròba, etc. *Jabon*. = Fòrt. *Fuerte*.

Sebonéra. *f.* Àygo ò escuma de sebó. *Jabonadu-
ras*. = De onas, òlla, etc. *Espuma*. = De sa boca.
Espumarajo. = Fer sabonéra per sa boca: estar
molt enfurid. *Echar espumarajos*.

Sehoner. *m.* El qui fà ò ven sabó. *Jabonero*.

Sehonería. *f.* Fàbrica de sebó. *Jaboneria ò cal-
dera de jabon*.

Sebós, sa. *adj.* Ple de sen. *Seboso, sa*.

Sec, ca. *adj.* Àxid, no humíd, fàlto de suc. = Fàl-
to de verdor. = Flác de càrus. = Sèrio, pòc par-
lànt. = Sense àygo, *v. g.* pon. = Fàlto de pluja.
= Pòc abundànt. = Pòc fervorós en la virtút. =
Pòc cariños. *Seco, ca*.

Sec. *m.* Témps molt llàrg sense plòurer. *Seca*. =

⇒En *sec. adv.* De repénte. *De repente.*

Seca. f. Rôca dins mar, bânc de arena, la cása ahónt se fabrica moneda. *Seca.*

Secâl, da. p. p. de secar. *Secado, da.*

Secansa. f. Jôc. *Secansa.*

Secânt. p. a. de secar. Lo qui seca. *Secante.*

Secânt. f. Ôli dissecatíu de los pintors. = Línea qui tâya la circumferéncia del círoulo. *Secante.*

Secar. m. Câmp naturálmént sec qui no se réga sinó ah las plujas. *Secadal, secano, sequedal, sequeral y sequío.*

Secar. v. a. Axugar, posar sec, trêner la humitât. = Consumir el humor de algún còs. *Secar.*

⇒El sôl á las plântas. *Secar ò agostar.* ⇒A nes fum. *Al humo.*

Secarse. v. r. Evaporarse la humitât de una còsa.

⇒Enmagirirse. = Axugarse fòuts, pous, etc. =

Antes de demanar un lo que necessita. = Morir-

se plânta, brânca de ábre, etc. *Secarse.* = Sa

câls posâda á parèt. *Enjutar.* = Sa fruyta y tor-

nar ágra. *Acorcharse.* = Sas plântas per mâssa

calor. *Agostarse.*

Secây. m. Mella qui no há madurâd bé. *Arzola.*

Secció. f. Tayadura, tây. = Divisió en los llibres per articles, capítols, parâgráfs. = Pârt de un volúmen. *Seccion.*

Seceasió. f. Separació. *Seceston.*

Secorrâd y âltres. V. Sacorrâd, etc.

Secreció. f. Apartamént, separació. *Secrecion.*

Secrét. m. Depòsit judiciâl. *Secuestro.*

Secrestâd, da. p. p. de secrestar. *Secuestrado, da.*

Secrestar. v. a. Posar en depòsit judiciâl. *Secuestrar.*

Secrèt. m. La còsa que se deu estar oculta. = Silèn-ci cnydadós de no descubrir lo qui couvé que estiga ocúlt. = Llòc interior, retirâd. = Llòc en tàulas, escriptòris, parèts, etc. para tenir amagâda alguna còsa. = El llòc ahónt vâ el vènt de las mânxas en los ôrgas. *Secreto.* = Á veus: se diu de una còsa que tot lo mou sâb. *Secreto d voces, con chirimias ò de anchuelo.* = Naturâl: secrèt que sa matéxa naturalesa mos enseña que se há de tenir ocúlt. *Natural.* = En ò de secrèt: secretamént. *En ò de secreto.* = No anâm de secrèt: lo que diuen los qui convèrsan al qui arriba á élla, etc. *No hacemos moneda falsa.*

Secrèt, ta. adj. Amagâd, apartâd, ocúlt. = El qui guârdâ secrèt. *Secreto, ta.*

Secreta. f. ò adj. Quâlsevól de las oraciós que se diuen en la missa entre el ofertôri y prefâci. *Secreta.*

Secretamént. adv. De amagâd. *Secretamente ò al solapo.*

Secretâri. m. Aquéll qui concorre ab lo escriurer

cârtas, correspondéncia, etc. y firma. *Secretario.* = Del despâtx: aquéll qui ab el réy despâtxa. *Del despacho.*

Secretâria. f. La dôna del secretâri. = La qui servèix de escriurer los papers de alguna señora ò de superiora en los convénts de religiosas. *Secretaria.*

Secretaria. f. El ofici y oficina del secretâri. *Secretaria.*

Secretas. f. pl. Llòc comú. *Secreta.*

Secretetjar. v. a. Anar de secrèts ò parlar en secrèt. *Secretar ò secretear.*

Secretista. m. El qui trâcta ò escriu secrèts de la naturalesa. *Secretista.*

Sêcta. f. Doctrina, escòla, opinió. = Partít. = Professió. = El error ò fâlsa religió contrària á la catòlica. *Secta.*

Sectâri, ria. adj. El qui seguèix alguna sêcta, majorment contrària á la religió catòlica. *Sectario, ria.*

Sector. m. Térme geomètric. *Sector.*

Sêcso. m. Espècie, gènero. = Distinció en la naturalesa del mâscle y de la famélla. *Sexo ò secso.*

Secular. adj. Còntroposâd á regular ò religiós. = Del sigle. = Lo que se fâ de cént en cént aïys.

⇒El capellâ que viu en el sigle á distinció del religiós. *Secular ò seglar.* = Secular vestid do capellâ. *Clerizonte.*

Secularidât. f. La calidât qui constituèix secular. *Secularidad.*

Secularisació. f. El âcte y effècte de secularisar, se. *Secularizacion.*

Secularisâd, da. p. p. de secularisar, se. *Secularizado, da.*

Secularisar. v. a. Trêner del estât reglar á alguna persona. = Fer secular lo qui éra eglestiâctic. *Secularizar.*

Secularisarse, v. r. Passar un religiós del estât regular al secular. *Secularizarse.*

Secularimént. adv. Ab môdo secular. *Secularmente.*

Secundâri, ria. adj. De segona clâsse ò orde. = El qui es según en orde. *Secundario, ria.*

Secundâriamént, adv. En según llòc. *Secundariamente.*

Secundina. f. El llit de infânt en el vèntre de sa mãre. *Secundina.*

Sed. f. Desít, necessidât de bèurer. = Necessidât que té upa têrra, ábre, sembrât, etc. de áygo.

⇒Desít ardént, gânas de alguna còsa. *Sed.* =

Fâlsa: sequedât de boca ò gargamélla causâda

per los vapors del vèntre. *Falsa.* = Apagar sa

sed, *Apagar ò matar la sed.* = Eufagar-se ò es-

cafarse de sed: tenirne molta. *Ahogarse ò apa-*

lunbrarse de sed. = Abrasarse de sed. *Abrasarse*

de sed. = Morirse de sed. *Morirse de sed.* = No donar una sed de aygo: ser molt aváro. *No dar una sed de agua.*

Seda. f. El fil de que las cocas de seda fan ets amellóns. = El compòst de vários fils de seda. *Seda.* = Crua: sense filar. *Cruda* ò *en cerro.* = De cusir. *De coser.* = La més fina. *De candongo* ò *candongos.* = Fluxa. *Floja.* = La que se fila mórta já sa coca. *Seda ahogada.* = Estánt viva dins lo amelló. *Verde.* = Rôba, vestít de seda. *Ropa, vestido de seda:* sense mescla de áltre fil. *De sola seda.*

Seda. f. Malaltia. *Sabañon* ò *friera.*

Séde. f. La dignidat de bisbe y el bisbát. *Sede.* = Santa: la del Pápa. *Santa sede.* = Vacánt: quánd noy há bisbe en un bisbát. *Sede vacante.*

Sedentári, ria. adj. El ofici ò vida de pòe movimént. = Lo qui se fá estánt assegúds. *Sedentario, ria.*

Sedénny. m. Cabestre de cerrras. *Cabestro cedeño* ò *de cerdas.*

Seder. m. pl. *Árbol de la seda.*

Sedició. f. Alborót, motí, rebellió, tumulto popular. = Rebellió de los sentíts còutra la rahó. *Sedicion.*

Sediciós, sa. adj. Alborotador, qui mêu sedicións. *Sedicioso, sa.*

Sediciosamént. adv. Ab sedició. *Sediciosamente.*

Sedient, ta. adj. El qui té sed. = El qui carèix de humitat. = El qui ab ánsia desitja alguna còsa. *Sediente, sediento, ta.*

Sedimént. m. Térme mèdic. *Sedimiento.*

Sedució. f. El ácte y efecte de seduir. *Seducion.*

Seductiu, va. adj. El qui ò lo qui seduèix. *Seductivo, va.*

Seductor, ra. m. f. El qui seduèix. *Seductor, ra.*

Seduíd, da. p. p. de seduir. *Seducido, da.*

Seduir. v. a. Enganar, corrómpre, pervertir. *Seducir.*

Séga. f. Ave de páso. *Becada* ò *chochaperdiz.*

Séga. f. El segar *m.* y la séua duració. *Siega.*

Segáu, p. p. de segar. *Segado, da.*

Segador, ra. m. f. El qui séga. *Segador, ra.*

Segadores. m. pl. Las espiras de subja encesas. *Segadores.*

Segar. v. a. Tayar ab fâus el sembrát. *Segar.*

Segây, ya. m. f. Boc ò cábra joves. *Segajo, ja.*

Segây. m. Espèce de séga però de cásta menuda. *Sochin, na* ò *sorcin.*

Segây. m. Mála parâula. *Ajo.*

Segment. m. Térme geomètric. *Segmento.*

Segó. m. Còsa coneguda. *Salvado* ò *afrecho.*

Segón, na. adj. Lo qui se seguèix después del primer. *Segundo, da.*

Segón. m. Tòcs de campâna ántes de las hòras del ofici divino. *Segunda.*

Segón. m. La sexantena pàrt de un minút. *Segundo.*

Segona. f. Proceiment amagád, salopád. *Segunda intencion.* = Anar ab segona. *Ir de mala.*

Segonamént. adv. En según llòc. *Segundamente.*

Segóns. Preposició relativa y condicional. *Segun.*

Segregació. f. Apartamént, separació. *Segregacion.*

Segregád, da. p. p. de segregar. *Segregado, da.*

Segregar. v. a. Separar una còsa de las áltres. *Segregar.*

Segregatíu, va. adj. Lo qui segréga. *Segregativo, va.*

Segundári, ria. V. Secundári. *Segundario, ria.*

Segundáriamént. adv. En según llòc. *Segundariamente.*

Segundo. m. La sexantena pàrt de un minút. *Segundo.*

Segundogénit, ta. adj. El qui es nâd después del primer. *Segundogénito, ta.*

Segúid, da. p. p. de seürer. *Asentado, da.*

Seguda. f. El ácte y efecte de seürer. *Sentada* ò *asentada.* = De una seguda: ab una vegáda. *De una sentada* ò *asentada.*

Seguer. m. Esquétja, forát ahónt fan mèl sas beyas. *Colmenar.*

Seguíd, da. p. p. de seguir. *Seguido, da.*

Seguíd, da. adj. Continu, successiu. *Seguido, da.*

Seguida. f. El ácte y efecte de seguir, se. *Seguida.* = De una seguida: sens interrupció. *De una seguida.*

Seguidamént. adv. Ab unió. *Seguidamente.*

Seguidilla. f. Cansó. *Seguidilla.*

Seguidilla. f. Polvos de eléboro. *Cebadilla.*

Seguidor, ra. m. f. El qui seguèix. *Seguidor, ra.*

Seguimént. m. El ácte y efecte de seguir. *Seguimiento.*

Seguir. v. a. Anar derréra ò després de un áltre. = Acompañar. = Continuar lo comensád. = Exercitar alguna ciència, art ò estat. = Perseguir. = Imitar, ser del parèr de áltre. *Seguir.* = La corrént: lo que fan ets áltres. *Irse tras la corriente.* = Sas patjadas de algú. *Seguir las pisadas de...* = Es quést es câns. *El rastro.* = Es câb des fil. *El hilo.* = El témps. *El tiempo* ò *temporizar.* = Á algú para sâber lo que fá ò de lo que vá. *Andar d las vueltas de alguno.*

Seguirse. v. r. Collegirse, inferirse, continuarse una còsa de áltra per curs, orde ò torn. = Causarse, originarse, provenir una còsa de áltra. *Seguirse.*

Segundar. v. a. Repetir una còsa. *Segundar.*

Segundári, ria. adj. V. Secundári. *Segundario, ria.*

Segundàriament. *adv.* V. Segonament. *Segundariamente.*

Segundo. *m.* La sexantena part de un minút. *Segundo.*

Seguntí, *na. adj.* De Sigüenza. *Seguntino, na.*

Segur, *ra. adj.* Cèrt, firme, sálvo. *Seguro, ra.*

Segur. *adv.* Cèrtament. *Seguramente.*

Segurád, *da. p. p.* de segurar. *Segurado, da.*

Segurador, *ra. m. f.* El qui segura. *Segurador, ra.*

Segurament. *adv.* Sense dubte. *Seguramente.*

Seguransa. *f.* V. Seguridat. *Seguransa.*

Segurar. *v. a. V.* Assegurar. *Segurar.*

Seguretât. *adv.* Segurament. *De seguro.*

Seguridât. *f.* Certesa, firmesa, fiânsa, tranquilidât. = Fe pública. *Seguridad.*

Selecció. *f.* Elecció de una còsa entre âltres. *Selección.*

Selêcto, *ta. adj.* Apartâd, escüllid. = Singular. *Selecto, ta.*

Selenites. *f.* Pédra preciosa. *Selenites.*

Selenografia. *f.* Descripció de sa lluna. *Senelografia.*

Selenogrâfic, *ca. adj.* Pertañent á sa lluna. *Senelográfico, ca.*

Sélla. *f.* Assiéto acomodâd á la esquena de histia, etc. *Silla.*

Séllad, *da. p. p.* de séllar. *Sellado, da.*

Séllador. *m.* El qui sélla. *Sellador.*

Séllar. *v. a.* Posar es séllo. *Sellar.*

Sélleter. *m.* El qui fâ séllas, etc. *Sillero.*

Sélllo. *m.* Instrument qui té gravâdas las ârmas ô firma de algú, y ab que se sélla. = El señâl que imprimèix. = La márca de la moneda. *Sello.* = Posar es séllo: séllar. *Poner el sello:* concluir una còsa. *Echar el sello.*

Semblânsa. *f.* Conformidât, proporció. = Exemplar, modèllo. = Uniformidât de las parts de un tot. *Semejanza y ant. semblansa.*

Semblânt. *m.* Fisonomia, aspècte, càre. *Semblante.*

Semblânt. *adj.* Conforme, ignâl, parescüd á âltra còsa. *Semejante y ant. semblante.*

Semblar. *v. n.* Parèxer una còsa á âltra. *Semejar y ant. semblar.*

Semblarse. *v. r.* Semejarse.

Sembrâd, *da. p. p.* de sembrar. *Sembrado, da.*

Sembradiu, *va. adj.* La tèrra dispòsta ô á propòsit para ser sembrâda. *Sembradio, dia.*

Sembrador, *ra. m. f.* El qui sembra. *Sembrador, ra.*

Sembradora. *f.* La senâya en qui estâ el grâ quând se sembra. *Sementero.*

Sembradura. *f.* Los grâus já sembrâds. *Sembradura.*

Sembrar. *v. a.* Escampar es grâ ô sa llevor demunt sa târra. = Escampar per aquí y per allâ. = Cau-

sar, ocasionar discòrdias, dissensions, etc. = Cobrir de môrts, flòrs, hérbas. *Sembrar.* = Abre já fèts, viña, etc. *Plantar.* = Clar: còm ciuróns, fâvas, etc. *Sembrar ralo.* = Pes mitx, v. g. ciuróns entre sas favéras. *Entreciar.*

Sembrar. *m.* El témps de sembrar. *Sementera ô sementero.*

Sembrât. *m.* Lo sembrâd já nâd. *Sembrado.* = Es sembrâts fins que espigan. *Sembrados ô panes.*

Sêmen. *m.* La matèria de que se engêna tot animal. *Sémen.*

Sement. *m. ant.* Sembrâd. *Sembrado.*

Sementer. *m.* El terrêno sembrâd. *Semencera ô sementera.* = La divisió en parts que se fâ de las tèrras en una possessió. *Hoja.*

Semestre. *m.* Espây de sis mèsos. *Semestre.*

Sêmi. Parâula llatina qui se emplèya en la composició de âltres, y vól dir mitx. *Semi.*

Sêmiblânc. *adj.* Mitx blânc. *Semiblanco.*

Sêmibrêu. *f.* La nòta musicâl qui vâl un compàs menor. *Semibreve.*

Sêmicircular. *adj.* Lo fêt en forma de mitx círculo. = Lo pertañent al mitg círculo. *Semicircular.*

Sêmicírculo. *m.* Mitx círculo ô rôllo. *Semicirculo.*

Sêmicorxèya. *f.* Nòta musicâl. *Semicorcheya.*

Sêmicromâtic, *ca. adj.* Térme musicâl. *Semicromático, ca.*

Sêmidéu. *m.* Nòm que donâvan als hòmos qui tenian per pare á un déu ô per mãre á una diosa. *Semideo ô semidios.*

Sêmidíâmetro. *m.* Mitx diâmetro, v. g. la brêdola de rôda buyda. *Semididmetro.*

Sêmidiapassón. *m.* Térme de música. *Semidiapason.*

Sêmidiapènte. *m.* Térme musicâl. *Semidiapente.*

Sêmidiatessarón. *m.* Térme de música. *Semidiatessarón.*

Sêmidifúnt, *ta. adj.* Mitx difúnt. *Semidifunto, ta.*

Sêmidiosa. *f.* La dóna reputâda per diosa. *Semidiosa.*

Sêmiditô. *m.* Térme músic. *Semiditono.*

Sêmidoble. *adj.* La fêsta de menor solemnidât que la doble. *Semidoble.*

Sêmifusa. *f.* Térme musicâl. *Semifusa.*

Sênihòmo. *m.* Mitx hòmo. *Semihombre.*

Sêmiluni. *m.* El mitx témps en que sa lluna fâ el seu curs. *Semilunio.*

Sêmimetopas. *m.* La mitât de la distància en que se col·locan los triglifs demunt los ârcs. *Semimetopas.*

Sênimòrt, *ta. adj.* Mitx môrts. *Semimuerto, ta.*

Seminâl. *adj.* Pertañent á llevor. *Seminal.*

Seminima. *f.* Nòta musicâl. *Seminima.*

Semioctáva. *f.* Composició poètica de quatre versos. *Semioctava.*

Semipèdal. *adj.* Pertanyent a mitx peu. *Semipedal.*

Semipèlagià, *na.* *adj.* El qui segneix part de los errors de Pèlagio. *Semipelagiano, na.*

Semipèlagianisme. *m.* La doctrina y secta de los semipèlagians. *Semipelagianismo.*

Semiplenament. *adv.* Ab prováua. *Semiplenamente.*

Semipoèta. *m.* Mál poeta. *Semipoeta.*

Semipudrid, *da.* *adj.* Mitx pudrids. *Semiputrido, da.*

Semirracional. *adj.* Burro, tonto. *Semiracional.*

Semirècte. *adj.* Àngulo mitx rècte. *Semirecto.*

Semitó. *m.* Mitx tò. *Semitono.*

Semivibració. *f.* Mitja vibració. *Semivibracion.*

Semiviu, *va.* *adj.* Mitx viu. *Semivivo, va.*

Semivocàl. *adj.* La lletra consouant qui para ser pronunciada necessita de una vceàl ántes de élla, com eme enc. *Semivocal,*

Semmana. *f.* Espáy de set dias consecutius. *Semana.*—Sánta: la del Rám y el llibre qui conté el résó de élla. *Santa.*—Mála semmana: el mèstruo de las dóuas. *Mala semana.*—Entre semmana: en qualsevól dia de la semmana. *Entre semana.*

Semmanàl. *adj.* Pertanyent a semmana. *Semanal.*

Semmanalmént. *adv.* Per semmanas, cada semmana ó en todas las semmanas. *Semanalmente.*

Semmanári. *m.* Óbra, periòdic qui surt cada semmana. *Semanario.*

Semmaner, *ra.* *m. f.* El qui está de semmana para fer sas feynas de un empleyo ó càrreg. *Semanero, ra.*

Semmaneria. *f.* El càrreg y ofici del semmaner. *Semaneria.*

Sémola ó sémola. *f.* Farina de blát ó de xéxa no del tot mòlt qui se agüa per escudélla. *Sémola.*

Semovént. *adj.* Lo qui se mou per sí mateix. *Semoviente.*

Sempenta. *f.* Tòc ab fòrsa para apartar alguna persona ó còsa. *Empellon ó empujon.*—A sempentas. *A empellones ó empujones.*—Treurer a sempentas. *Echar a empellones ó empujones.*—Ab una àltra sempenta arribarèm. *Con otro ca llegaremos a la aldea.*

Sempentetjàl, *da.* *p. p.* de sempentetjar. *Empeñado, da* ó *empujado, da.*—*Sonsacado, da.*

Sempentetjar. *v. a.* Pègar sempentas. *Empellar ó empujar.*—Fer auar de una part a àltra ab sempentas. *Zamarrear.*—Para fer esplicar a algú. *Sonsujar.*

Sempitèru, *ua.* *adj.* Etèru, perpètuu. *Sempiterno, ua.*

Sempitèruamént. *adv.* Etèrnamént. *Sempiternamente.*

Sémpre. *adv.* En qualsevól témps, continuamént.

Siempre.—Para sémpre. *Para siempre.*—Sémpre jámáy. *Siempre jamas.*—Sémpre que: qualsevól vegada. *Siempre que.*—Sémpre es inál. *Siempre es malo ó sopa de vino no emborracha, pero arrima a las paredes.*

Sémpreviva. *f. pl.* *Siempreviva.*

Sén. *m.* Nòm que se dona a missatge, jornaler, etc. casàds. *Señor.*

Senàl, *da.* *p. p.* de senar. *Capado, da* ó *castrado, da.*

Senador. *m.* El qui sena. *Capador* ó *castrador,*

Senador. *m.* Magistrát. *Senador.*

Senadura. *f.* La sena ó senal que queda al animal que han senal. *Capadura.*

Senar. *v. a.* Inutilisar animals para la generació etc. *Capar, castrar, labrar.*

Senàri, *ria.* *adj.* El nombre compost de sis unitats. *Senario, ria.*

Sénat. *m.* Congrés, junta de senadors magistrats. *Senado.*

Sénatconsulta. Decrèt, lléy del sénat. *Senadoconsulta.*

Sénatòri, *ria.* *adj.* Pertanyent al sénat y a los senadors. *Senatorio, ria.*

Senàya. *f.* Còsa coneguda. *Espuerta.*—Gròssa de espàrt. *Capazo.*—Para dur verduras. *Cenacho.*—Del comprador. *Esportillo.*—En qui duen sas cyuas es ferrers. *Herramental.*—De espigoladora. *Goja.*—D'enclotà: grán. *Esporton.*

Senayada. *f.* Lo que se du dins sa senàya ó lo que cab en élla. *Esportada.*—Tòc en senàya. *Esportazo.*

Senayòta. *f.* Senàya molt grán. *Esporton.*

Séndamà. *adv.* Al dia siguiént. *Al dia siguiente.*

Sencèr, *ra.* *adj.* Complid, sens defècte.—Incorrupto.—Intàcto, qui no há perdud sa virginitat. *Entero, ra.*—*m.* El nombre qui no es quebrat. *Entero.*

Senectút. *f.* Veyès. *Senectud.*

Senèfa. *f.* Bossí de ròba que se pòsa per el redó ó per llàrg. *Cenefa.*—De dossier. *Docelera.*

Senescàl. *m.* Majordóm de casa reyál. *Senescal.*

Senescàla. *f.* La dòua del senescàl. *Senescala.*

Senescalía. *f.* El càrreg y ofici del senescàl. *Senescalía.*

Senèt. *m.* Hérba purgant. *Sen.*

Séno. *m.* Térme de geometría. *Seno.*

Séno de Abrám. *m.* El llòc phòut estavan detengudas las ànimas de los justs ántes de pujar al cel Cristo. *Seno de Abran.*

Sens. Preposició negativa y separativa.—En falta de. *Sin.*

Sensació. *f.* La impressió que los objectes fan en

los sentits. *Sensation*.

Sensât, *ta. adj.* Prudênts, de bôn judici. *Sensato, ta.*

Sense. *V.* Sens. *Sin.*

Sensibilitât. *f.* La facultât de los sentits para percèber la impressió que càusan los objèctes. *Sensibilidad.*

Sensible. *adj.* Perceptible per los sentits. = La diferència qui constituèix al animâl. = Desagradâble, molést. = Lo qui càusa angustia, dolor, pena. = El qui prést pren sentiment. *Sensible.*

Sensiblement. *adv.* Ab percepció. = Ab dolor. *Sensiblemente.*

Sensitiu, *va. adj.* Lo qui té facultât para sentir. = Lo pertañent á los sentits. *Sensitivo, va.*

Sensitiva. *f. pl.* que, si la tòcan, arrufa sas fuyas. *Sensitiva.*

Sensôri, *ria. adj.* Lo pertañent á la facultât de sentir ò al sentit comú. *Sensorio, ria.*

Sensôri. *m.* La facultât de sentir. = El llòc ahònt residèix dita facultât. *Sensorio.*

Sensuâl. *adj.* Pertañent á los sentits ò al apetit carnâl. = Lucuriós. *Sensual.*

Sensualidât. *f.* Deléyte sensuâl. = Inclinação natural á los deléytes del còs, majorment carnâls. *Sensualidad.*

Sensuâlmént. *adv.* Ab sensualidât. *Sensualmente.*

Sentâd. *p. p.* de sentar plâssa. *Sentado.*

Sentâd, *da. adj.* Judiciós, quiêt. *Sentado, da.*

Sentâdas. *f. pl.* Cèrtas péssas en escút de ârmas. *Sentadas.*

Sentar plâssa. *v. a.* Ferse soldât, mariner, etc. *Sentar plaza.*

Sentència. *f.* Declaració del judici, decret de tribunâl. = Decisió de qualsevól controversia ò disputa estrajudiciâl. = Document morâl. = Axioma, dictâmen, opinió, parèr, parâula qui inclòu doctrina ò moralidât. *Sentencia.* = Definitiva: la última. *Definitiva.* = Interlocutória: anterior á la definitiva. *Interlocutoria.* = Fulminar la sentència: pronunciarla. *Fulminar la sentencia.*

Sentenciâd, *da. p. p.* de sentenciar. *Sentenciado, da.*

Sentenciar. *v. a.* Fer sentència. = Difinir càusas, plèts, etc. *Sentenciar.*

Sentenciâri. *m.* Llibre ò tractât en qui estân recopilâdas algunas sentèncias. *Sentenciarario.*

Sentenciós, *sa. adj.* Ple de sentèncias. *Sentencioso, sa.*

Sentenciosamént. *adv.* De un môdo sentenciós. *Sentenciosamente.*

Sentener. *m.* Cordonèt de fil que se pôsa á râm paraque no se embdy. *Cuenda.* = Ni càb ni sen-

teuer: sense orde, etc. *Ni cabo ni cuenda.*

Sentible. *adj. V.* Sensible. *Sensible, y ant. sentible.*

Sentid, *da. p. p.* de sentir. *Sentido, da.*

Sentid, *da. adj.* Descontènt, ofès. = Lo qui inclòu ò explica algún sentiment. *Sentido, da.*

Sentiment. *m.* El âcte y èfècte de sentir. = La percepció de la ànima en las còsas espiritnâls. = Disgúst, dolor, pena. = Dictâmen, judici, opinió que se fâ de las còsas. = La quiebra que fâ edifici qui amenâssa ruína. = Quèxa que se té de algú. *Sentimiento.* = Fer sentiment un edifici. *Sentirse.*

Sentina. *f.* Qualsevól llòc ple de brutó ò de mál olor. = Siti ò parâtge ahònt se cometen molts de pecâts. = El fondo interior de un bàrco. *Sentina.*

Sentir. *v. a.* Conèxer, percèber per los sentits las impressiós de los objèctes. = Oir, entèndrer, arribar á sâber. = Patir físicament dâny, dolor, pena. = Tenir disgúst, repugnância, fâstitx, etc. = Judicar, formar dictâmen ò parèr. *Sentir.* = Olor de ràta: los moviments de la càrnu. *Sentir el aguijon ò los estímulos de la carne.* = Sentir tèmps los trencâda, etc. *Cantarles la potra.*

Sentir. *m.* Dictâmen, opinió, parèr. = Pena, pèsar, sentiment. *Sentir.*

Sentit. *m.* La facultât de percèber per los sentits. = El apetit ò pârt interior del hòmo. = El enteniment en quânt distingèix las còsas. = El significât de las parâulas. = La significació perfèta de las proposicions, clâusulas ò escrits. *Sentido.* = Ab tots los séus sentits: ab tota atenció. *Con todos sus cinco sentidos.*

Senzill, *illa. adj.* Lo qui no té mescla de àltra còsa. = Lo qui té mâncò còs que lo comú y regular. = Cándido, ingènuo, ximple, fâcil de enganar. *Sencillo, lla.*

Senzillamént. *adv.* Sense artifici, simplement. *Sencillemente.*

Senzillès. *f.* Ingenuidât, llanesa en el tràcto. = Facilitât de ser enganâd, ximplesa. = La calidât qui fâ las còsas delicâdas y en pòc còs. *Sencillez.*

Seña. *f.* Nòta, indicati de alguna còsa per el quâl se vé en conexemént de élla. = Còsa determinâda entre alguns para entèndrerse. = Movimént de càp, mâns, uys, etc. = El sânt de la milícia. *Seña.* = Donar señas. *Dar señas.* = Fer ò ferse señas. *Hacer ò hacerse señas.* = Ferse señas los enamorâds. *Hacerse cocos.* = Parlar ab señas. *Hablar por señas.*

Señâd, *da. p. p.* de señar. *Notado, da, rayado, da.* = Señalâdo, da.

Señador. m. La còsa ab que los nins apuntan á sas lletras. *Puntero.* = Veta, floc, etc. que se pòsa entre las fuyas de llibre para govèrn. *Registro.* = Instrument para señar es pà cruu. *Artera.*

Señál. m. Distintiu, indici, nòta, vestigi, etc. *V. Señ.* *Señal.* = De la creu. *De la cruz.* = En oreya de animál. *De tronca.* = De pega en los xòts. *Pegunta.* = Que se pòsa á mârge de llibre ò escrit. *Obelisco.* = Que déxa bârco en la âygo. *Estela.* = Taqueta ò remolinèt de pels en el còs de hòmo. *Lunar.*

Señál. m. Testícnlo ò botó de hòmo y animál. *Criadilla.* = Señáls de moltó. *Escritillas.*

Señalád, da. p. p. de señalar. *Señalado, da.*

Señalád, da. adj. Famós, iusigne, notád. *Señalado, da.*

Señalar. v. a. Posar señál ò señas en alguna còsa. = Notar ab alguna seña ò señál. = Dia, hòra, témps. = Fer alguna ferida ò señar en el còs. = Lo que se há ò se vòl fer. *Señalar.* = Ab so dit. *Con el dedo.*

Señalarse. v. r. Distingirse, singularisarse. *Señalarse.*

Señalèt. m. Señál petít. *Señaleja.* = De dòna: dos granèts que ténen dius sa naturalesa. *Ovario.*

Señar. v. a. V. Señalar. *Notar, rayar, señalar.* = Missáls, etc. *Registrar.* = Los xòts ab pega. *Peguntar.* = Escapsar, xapar ò foradar oreya de animál. *Marcar de tronca.* = Los fusters ab una cordeta muyáda de aumângara. *Trazar.* = Fer el señál de la creu. *Signar, y en Aragó. Señar.*

Señarse. v. r. Fer el señál de la creu. *Signar ò persignarse.* = Per admiració, pò ò per comensar alguna còsa, v. g. vèndrer. *Persignarse.*

Señor. m. Àmo, duéño. = Gránde, subjècte de distinció. = Títol de cortesía que se usa en la conversació. *Señor.* = Qui té molts tèrras. *Terrateniente.* = Grán señor: títol que se dona al emperador dels mòros. *Gran señor.* = Señor onclo: es cul. *Rabel, salvo honor.*

Señora. f. Dòna de señor. *Dueña, madona, señora.*

Señorátge. m. El dret que pertáñy. *Señorage ò señoreage.*

Señorèt, ta. m. f. Diminutiu de señor, ra. *Señorico, ca, illo, illa, ito, ita.*

Señoretjar. v. a. Fer de señor, mostrar señorio. *Señorear ò señorearse.*

Señoría. f. Trácto de honor. = Domini de alguna còsa. = La persona á qui se dona el trácto de señoría. *Señoría.*

Señorida. f. pl. odorífera. *Tomillo.*

Señoríl. adj. Pertañent á señor, ra. *Señoril.*

Señorio. m. Domini, mándo. *Señorio.*

Señorôt, ta. adj. Señor, ra gróssos. *Señorazo, za ò señoron, na.*

Señy. m. Eutenimènt, judici, madurès. *S-so.* = Ab un señy de bistia véya: ab reflexió. *Con todos sus sentidos:* proceir á pòc á pòc y ab madurès. *Caminar con piés de plomo.*

Sep. m. Parâula que se diu á los gâts para ferlos fugir. *Zape.*

Separáble. adj. Lo que se pòt separar. *Separable.*

Separació. f. Apartamènt, desunió, divisió. *Separacion.*

Separád, da. p. p. de separar, se. *Separado, da.*

Separadament. adv. Á pârte, en particular, en secrèt. *Separadamente.*

Separador, ra. m. f. El qui sepára. *Separador, ra.*

Separar. v. a. Apartar, desunir, dividir, guardar, posar á pârte, reservar. *Separar.*

Separarse. v. r. Apartarse, desunirse, dividirse. *Separarse.* = De la compañía ò trácto de algú. *Deslabonarse.*

Separatíu, va. adj. Lo qui sepára ò té virtút para separar. *Separativo, va.*

Separatòri, ria. adj. V. Separatíu. *Separatorio, ria.*

Sepagád, da. p. p. de sepagar. *Tropezado, da.*

Sepagáda. f. Pégáda de pèu á pédra, etc. *Tropezon, tropiezo ò traspié.*

Sepagar. v. n. Pégar ab sos pèus á pédra, etc. = Càurer en alguna culpa ò saltar pòc para comèterla: en error, en dificultát de alguna còsa y no podèrta ecxecutar. *Tropezar.*

Septentrió. m. La tramuntána. *Septentrion ò setentrion.*

Septentrional. adj. Pertañent á la tramuntána. *Septentrional ò setentrional.*

Septemvirát. m. La dignidât y ofici del septemviro. *Septemvirato.*

Septemviro. m. Un de los magistráts de la antiga Roma qui se cuydáva de las colónias y repartimènt de las tèrras. *Septemviro.*

Sèptima. f. Nòta musicál. = La setena pârte de una còsa. = Lo qui cumplèix el nombre sèt. *Séptima.*

Septuagenári, ria. adj. El qui té setánta àñys. *Septuagenario, ria.*

Septuagèssim, ma. adj. Nombre ordinal. *Septuagèsimo, ma.*

Septuagèssima. f. El tercer diumenge ántes des primer de corema. *Septuagèsima.*

Sèptuplo, pla. adj. Sèt vegâdas més que lo simple ò lo qui conté en sí una còsa sèt vegâdas. *Sèptuplo, pla.*

Sepulcrál. adj. Pertañent á sepulcre. *Sepulcral.*

Sepulcre. m. Fâbrica demúnt sa tèrra para posar algún mòrt. = La cazeta ò arquilla ahònt se pòsa

la hòstia consagrada al diòus sànt. *Sepulcro*.
Sepultad, da. *p. p.* de sepultar. *Sepultado*, da.
Sepultar. *v. a.* Enterrar mòrts. = No parlar més de alguna còsa, *v. g.* de un delict. *Sepultar*.
Sepultura. *f.* El àcte y efecte de enterrar. = Clòt para posary mòrts. *Sepultura*. = La particular de una familia en la iglesia. *Carnero*. = Donar sepultura: enterrar algùn cadáver ò anfigar algùn delict, etc. *Dar sepultura*.
Sequàs ò secuàs. *adj.* El qui seguèix alguna doctrina, sècta. *Secuaz*.
Sequedat. *f.* Fàlta de humitat. *Sequedad*. = Per no haver plogid. *Sequedad*, *sequa* ò *seca*.
Seqüèla. *f.* Consecuència, illació. *Secuela*.
Sequència. *f.* V. Pròsa en la missa. *Secuencia*.
Sequer. *m.* Llòc destinad para secar figas, etc. *Secadero*, *sequero* ò *pasera*. = Esquétxa ò forat abont fàn inèl sas beyas. *Colmenar*.
Sequeyó. *m.* Deute, ròssec. *Atraso*. = Ròssec de malaltia. *Lacra* ò *reliquia*.
Sequíssim, ma. *sup.* Molt secs. *Sequisimo*, ma.
Sèquito. *m.* Acompañamént. *Séquito*.
Sér. *m.* Essència, naturalesa. = Mòlo de eczistir. *Sér*. = Estar en son sér: en son judici. *Estar en su juicio*. = Estar alegre, contént, etc. *Estar en su elemento*.
Ser. *v.* ausiliar, anómalo, sustantiu y qui servèix para la conjugació de los àltres en la passiva. = Eczistir, subsistir. = Succeir. = Estar en algùn llòc. = Valèr, pertàner, tocar. = Tenir origen de algùn llòc, familia, etc. *Ser*. = Ser còm ets àses de Artà, qui en vèurer es bàst já suan. *Parecer al perro de Juan de Ateca, que dntes que se le dé se queja*. = Ser un bigalòt, una rebassa, etc.: un rudo, un torpe. *Ser un cesto*. = Ser de càsa: amíg. *Ser de adentro*. = Ser de caixó: de costúm. *Ser de cajón*. = Ser de baix nexemént. *Ser de bajo nacimiento ò haber nacido en las malvas*. = Ser un clòt d'arena, una espouja: molt bevedor de suc. *Ser una colodra, una esponja, un odre, un zaque*. = Un arráy, un ture: cruèl. *Ser un caribe*. = Ser desmamad: no haver de mester menar per sa mà. *Poder comer pan con corteza*. = Ser màl de escarxar un àfny: prim. *Ser malo de pelar*. = Ser hò per tot. *Ser bueno para todo ò ser de monte y ribera*. = Ser á adobar una còsa. *Ser d adobar ò estar en enfermeria*. = Ser en Jòrdi: el mandón. *Ser el gallo*. = Ser molt càllad. *Tener mas conchas que un galdpago*. = Ser molt agúd. *Ser muy agudo ò sentir nacer la yerba*. = Ser més impertinent que un sàtx sord. *Tener carne de chinches*. = Ser més llést en fer ò lograr una còsa. *Ganar por la mano*. = Ser molt intelligént en el manètx

de los seus negòcis. *Saber quantas puas tiene un peine*. = Ser tot un embuy un negòci, etc. *Ser todo matas y por rozar*. = No ser hò per àse, ni per aubardá: per no res. *No ser para silla, ni para albarda*. = No ser hò nu para el ofici que vòl prènder ò para el empleyo que té. *Tener malos dedos para organista*.
Seráfic, ca. *adj.* Pertañent á xerafi. = Hòmo abrahád del amor de Déu. *Seráfico*, ca.
Serasquier. *m.* General de eczèrcit ture. *Serasquier*.
Serè. (Al). Á descubèrt. *Al sereno*.
Seregáy. *m.* Ciquia fèta per la pluja. *Arroyada, regona, torrentera*. = Torrentó en còstas. *Baden*.
Seregayar. *v. n.* Fer seregáys la áygo. *Arroyar*.
Sereua. *f.* La humitat quey hà en el àyre en la nit. *Sereno*. = Pobresa. *Miseria*. = Dur serena: estar molt pòbre. *Andar d tres ménos quartillo*: anar malaltís. *Andar de pié quebrado*.
Serení. *m.* Ayrèt fred. *Orilla*. = Fer un serení, ayrèt molt fred. *Hacer mala orilla*.
Serení. *m.* Bot petit de bàrco. *Serenin*.
Serenidat. *f.* Bòn témps. = Quietut de ànimo. = Títol de honor que se dona á los sobérànos. = Desvergofia. *Serenidad*.
Sereníssim, ma. *sup.* *Serenisimo*, ma.
Seréno, na. *adj.* Clar, sense hòyras, ni nigolats. = Apaciguad, quiet, tranquil. *Sereno*, na.
Seréno. *m.* El qui está destinad para dir en la nit la hòra que es, el témps que fá, etc. *Sereno*.
Sèriamént. *adv.* Ab seriedat, de veras. *Serriamente*.
Sèrie. *f.* Continuació, orde, unió. *Serie*.
Seriedat. *f.* Autoridat, gravetat. = Asprura en el trácto. = Reyalidad. *Seriedad*.
Serigòt. *m.* La pàrt aygolosa de sa llét. *Suero*. = Nòm que se dona al vi, etc. *Zumaque*.
Sèrio, ria. *adj.* Gràve, important, magestnós, sevéro, vertader. *Serio*, ria.
Sermó. *m.* Discúrs cristiá que se fá á los faèls. = Avís, reprensió. *Sermon*.
Sermocinál. *adj.* Pertañent á sermó. *Sermocinal*.
Sermonar. *v. a.* Predicar. *Sermocinar*. = Avisar, corretgir. *Sermonear*.
Sermonári, ria. *adj.* Pertañent á sermó. *Sermonario*, ria.
Sermonári. *m.* Llibre de sermóns. *Sermonario*.
Serós, sa. *adj.* Lo qui es de serigòt ò còsta de èll. *Seroso*, sa.
Serossidat. *f.* Humor aygolós y salinós que se separa de la pàrt vermeya de sa sang. *Serosidad*.
Sérp. *f.* Animál reptíl. *Culebra*. = Gròssa ò de las fabulosas. *Serpiente*.
Serpént. *f.* V. *Sérp*. *Culebra* ò *serpiente*.

Serpentàri. *m.* Constellació de 37 estrelles figurada ab un hòmo abressad ab una sèrp. *Serpentario.*

Serpentària. *f. pl.* *Serpentaria* ò *dragontea.*

Serpenti, *na. adj.* Pertañent á sèrp. *Serpentino, na.*

Serpenti. *m.* Péssa antiga de artilleria. = Instrument antig para pégar sòc á la artilleria. = Terme químic. *Serpentin.*

Serpentina. *f.* Pédra preciosa. *Serpentina* ò *serpentin.*

Serpentón. *m.* Instrument músic de buf. *Serpenton.*

Serpeta. *f.* Sèrp petita. *Culebrica, illa, ita* ò *serpezuela.*

Serpòta. *f.* Sèrp gròssa. *Culebron* ò *serponton.*

Sèrra. *f.* Fuya de cer ab dents para tayar lléña, metall, y sense dents para tayar pédras, etc. = Cordil·lera de montañas. *Sierra.* = Verdúc: la qui té sa fuya al mitx. *Abrazadera.* = Ab sa fuya l'orta. *Argallera.*

Serrad, *da. p. p.* de serrar. *Serrado, da.*

Serradis. *m.* Espècie de pols que fà sa sèrra en serrar. *Aserraduras, serraduras* ò *serrin.* = De barrina: *Escobina.* = El que fà es bàñariquer. *Carcoma.*

Serrador. *m.* El qui sèrra. *Serrador.* = De ofici. *Chiquichaque.*

Serrâl. *m.* Altura. *Alillo, otero.*

Serralèt. *m.* Serrâl petít. *Oteruelo.*

Serrâllo. *m.* Palácio reyâl del Gràn-turc. = El llòc ahònt se cometen molts de pecats de la càrn. *Serrallo.* = El palácio ahònt el Gràn-turc té sas seúas concobinas. *Haren.*

Serrania. *f.* Terréno compòst de montañas y sèrras. *Serrania.*

Serrar. *v. a.* Tayar ab sèrra. *Serrar* ò *aserrar.*

Serreta. *f.* Sèrra petita. *Serrecilla* ò *serrezuela.*

Serró. *m.* Espècie de taléca de péll que duen majorment es pastors. *Zurron.*

Serronèt. *m.* Serró petít. *Zurroncillo.* = En qui duen es safrá los qui en venen. *Lua.*

Serva. *f.* Frayta. *Serba* ò *sorba.*

Servad, *da. p. p.* de servir. *Aguantado, da.*

Servador. *m.* Sobrenòm de Júpiter. *Servador.*

Servar. *v. a.* Aguantar. *Aguantar.* = No servir còllerèt á ningú. *No ahorrarse con nadie.*

Servéra. *f.* Àbre. *Serbal.*

Servèll. *m.* V. Cervèll.

Servèllera. *f.* V. Cervèllera.

Servèy. *m.* V. Serviç. *Servicio.*

Servible. *adj.* Lo qui pòt servir, *se.* *Servible.*

Servici. *m.* El àcte y el·ecte de servir. = El estat de criad ò de sirvent. = Favor, obsèqui. = Culto

que se dona á Déu. = Ofici que se fà per àltri. = Moxina. *Servicio.* = De tàula: estovâyas, plâta, etc. *De mesa.* = Fer es servici un militar. *Hacer el servicio.*

Serviciâl. *m.* Ajuda. *Servicial, clister.* = Fracàs. *Pildora.*

Serviciâl. *adj.* Obsequiós, serviciént. *Servicial.*

Serviciént. *adj.* Obsequiós, prònte á servir. *Servicial.*

Servid, *da. p. p.* de servir, *se.* *Servido, da.*

Servidor, *ra. m. f.* El qui servèix. *Servidor, ra.* = De missa. *m.* *Acólito, misario* ò *misero.*

Servidora. *f.* V. Moxina. *Servicio* ò *tito.*

Servil. *adj.* Bàix, humíl, de pòca estimació. = Pertañent á criads ò á escláu. *Servil.*

Servil. *adj.* Diént relació á Déu: honrós, de molta estimació, etc. *Servil.*

Servilmént. *adv.* Bàxament, á mòdo de escláu. *Servilmente.*

Servir. *v. a.* Obsequiar, complàurer. = Estar empleyad en alguna còsa. = Obeir, fer lo que un àltre ordéua. = Exercitar un empleyo, etc. = Fer el ofici de un àltre. = Posar una càrta del matèix color de la àltra jugada. = Seguir la professió de las àrmas. = Ser criad. = Ser una còsa profitosa, útil. = Fer favor, donar gust á un. = Donar culto á Déu, etc. etc. *Servir.* = Para servir á vostè. *Para servir d usted.*

Servirse. *v. r.* Usar de una còsa, valèrse de élla. *Servirse.*

Servita. *m.* Religiós del orde de los servitas. *Servita.*

Servitút. *f.* El àcte y el·ecte de servir. = El estat de escláu. = El agregát de criads y criadas de una càsa. = *cur.* El dret ò ns que té una còsa demúnt àltra, ò un sobre còsa agèna para son profit. = Subjecció gràve ò obligació inescusàble. = La subjecció de los a·fectes y passións qui impedexen la llibertát. *Servidumbre, y ant. servitud.*

Sèsquí. Paràula llatina qui vòl dir un y mitx. *Sesquí.*

Sèsquíàltero, *ra. adj.* Se diu de la proporció de dos nombres qui están entre sí, còm dos es á tres. *Sesquialtero, ra.*

Sèsquipedâl. *adj.* De un peu y mitx de llàrg. *Sesquipedal.*

Sèsquítercio, *cia. adj.* Se diu de dos nombres qui un conté al àltre una vegada y un tèrs. *Sesquitercio, cia.*

Sessió. *f.* Conferència, consulta entre vârios. = Càda una de las juntas de concili, congrés. *Session.* = Terciàna. *Cision.*

Sèsta. *f.* Una de las lùras canònicas. = Una de las

hòras en que los judíos y románs dividían el dia, y cada una en feya tres de sas nôstras. = La sisená part de un tot. = Nôta musical. *Sexta*.
Sestador. *m.* El llòc ahònt sèsta el bestiar de llana. *Sesteadero*, *sestador* ò *sestero*.
Sestant. *m.* Moneda antiga qui valia ò pesáva duas unsas. *Sextante*.
Sestar. *v. n.* Estar el bestiar dins el sestador, *Sestear*.
Sestèrci. *m.* Moneda de plàta entre los antigs románs. *Sextercio*.
Sestil. *adj.* Térme de astronomía. *Sextil*.
Sestilla. *f.* Composició de poesia de sis versos. *Sextilla*.
Séstula. *f.* Moneda de valor de un reyál y cinco maravedissos. *Séxtula*.
Sèt. *adj.* Nombre ordinál. *Siete*. = Sèt nán entradas, sèt nán d'exir: tenacidat. *Tijeretas han de ser*.
Sèt. *m.* La càrta de jugar qui té sèt senhals. *Siete*.
Setánta. *adj.* Dèu vegadas sèt. *Setenta*.
Setantí, *na*. *adj.* Los qui ténen setánta àñys. *Setenton*, *na*.
Setè. *m.* La sèptima part de un tot. *Séptimo*.
Setena. *f.* Agregat de sèt còsas per orde. *Setena*. = *Setenas*. *pl.* Condemnació a pagar sèt vegadas altre tant còm se hà pres. *Setenas*. = Pagar las setenas: pagar un péna excessiva. *Pagar con las setenas*.
Setenári. *m.* Compòst de sèt unidats. = Espáy de sèt dias en que se ezercita alguna devoció. *Setenario*.
Setembre. *m.* El novè més del àñy. *Setiembre*.
Setènni. *m.* Espáy de sèt àñys. *Setenio*.
Sètfnyas. *f. pl.* *Sietefolio*.
Sètmesó, *na*. *adj.* Los qui néxen después de sèt mèsos de eugentrads. *Sietemesino*, *na*.
Setuplicad, *da*. *p. p.* de setuplicar. *Setuplicado*, *da*.
Setuplicar. *v. a.* Multiplicar per sèt ò repetir sèt vegadas. *Setuplicar*.
Seu. *m.* Gréix de animál. *Sebo*.
Séu, *ua*. Pronòm possessiu. *Suyo*, *ya*.
Sèu. *f.* Iglesia catedral. *Seo*. = Tercera persona singular de indicatíu de sèurer. *Está sentado*. = Segona persona singular del imperatíu. *Siéntate*.
Sèudo. *m.* Paràula gréga qui vòl dir fals, y sèmpre vá unida ab altra, *v. g.* sèudoprofèta: axò es, fals profèta. *Seudo* ò *pseudo*.
Seuós, *sa*. *adj.* Ple, abundant, untad de seu ò còsa mantegosa. *Seboso*, *sa*.
Sèurer. *v. a.* Còsa coneguda. *Sentarse* ò *estar sentado*. = De una ànca. *Estar de media anqueta*. = A la gatzoneta. *Estar en clucillus*.

Sevérament. *adv.* Ab rigor. *Severamente*.
Severidat. *f.* Asprura, gravetat, rigidès, rigor. = Puntuál observància de alguna llèy. *Severidad*.
Sevéro, *ra*. *adj.* Àspre, rígid, rigurós. = Gràve, sèrio. *Severo*, *ra*.
Sevillá, *na*. *adj.* De Sevilla. *Sevillano*, *na*.
Sexánta. *adj.* Sis vegadas dèu. *Sesenta*.
Sexantena. *f.* Pròp de sexánta. *Sesentena*.
Sexantí, *na*. *adj.* El qui té sexánta àñys. *Sesenton*, *na*.

SI.

Si. *adv.* *Si*. = Si ò no. *Si ó no*. = Un si es no es. *Un si es no es*.
Sí. Pronòm possessiu de la tercera persona. *Sí*. = De per sí. *De por sí*.
Si. *m.* Punt de sòlfa. *Sí*.
Siampán. *m.* Dròga para tintas. *Siampan*.
Sibarita. *adj.* De Sibares en Sicilia. = Persona luxuriosa. *Sibarita*.
Sibilla. *m.* Dòna a qui los antigs atribuían el conexement de lo futur. *Sibila*.
Sibilino, *na*. *adj.* Pertañent a las sibillas. *Sibilino*, *na*.
Sicamor. *m.* Àbre del amor. *Sicamor* ò *siclamor*.
Sicigia. *f.* El témps de la conjunció de la lluna a la oposició y de aquèsta a aquèlla. = La matèra conjunció y oposició. *Sicigia*.
Siciliá, *na*. *adj.* de Sicilia. *Siciliano*, *na*.
Sicle. *m.* Moneda y pes antiga. *Siclo*. = Solar: cèrt perlo del sòl. *Siclo solar*.
Sicomàntic, *ca*. *adj.* El qui pretén ende vinar per mèdi de las fuyas de figuera y per estensió de tota altra fuya. *Sicomántico*, *ca*.
Sicómoro. *m.* Àbre. *Sicómoro*.
Sidéreo, *rea*. *adj.* Pertañent a las estròllas ò té alguna propietat de ellas. *Sidéreo*, *rea*.
Siderite y *sideritis*. *f.* Pédra ab tãcas de ferro. *Siderite* y *sideritis*.
Sidra. *f.* Vi de pomas. *Sidra*.
Sièsta. *f.* El descans dormint después de haver dinat. *Siesta*. = Fer ò dormir la siesta. *Hacer ò dormir la siesta*.
Sigillo. *m.* Secrèt que se guarda. *Sigilo*. = Sacramental: el secrèt inviolable de lo que se òu en la confessió. *Sacramental*.
Sigle. *m.* Espáy de cent àñya. = La edat, el témps y la duració de cada còsa. = Llarg espáy de témps indeterminat. = Estat de la vida mundána per oposició a la vida religiosa. *Siglo*. = Sigle de òr, de plàta, de aràm, de ferro: las quatre diferents edats del mon, segós los poetas. *Siglo de oro*, *de plata*, *de cobre*, *de hierro*. = Sigle daurat: de òr. *Siglo dorado*. = Hòmo de

un sigle: singular. *Hombre de un siglo.* = Per tots los sigles de los sigles: para sempre. *Por todos los siglos de los siglos.*

Signatura. *f.* Caràcter, senhal, signe. = Tribunal en Roma ahont se conclouen los negòcis de gràcia y justicia. = Terme de impressors. *Signatura.*

Signe. *m.* Nòta, senhal. = Cèrtas retxas en forma de creu ab que los escrivans y notàris senhalan las escripturas. = Destino, sort segons el vulgo. = Càda una de las dotze pàrts en que se considera dividid el zodíaco, axò es: càp, còll, etc.

Signo. = Natural: el qui per la seua naturalesa representa una còsa distinta de sí, còm es fum al fòc. *Natural.* = Ad placitum: el qui per voluntat dels hòmos significa còsa distinta de sí, còm los termes y paràulas. *Ad placitum.*

Signifero, ra. *adj.* Lo qui du ò inclou algua senhal ò insignia. *Signifero, ra.*

Significable. *adj.* Lo qui pòt significar. *Significable.*

Significació. *f.* El acte y efecte de significar. *Significacion.*

Significad, da. *p. p.* de significar. *Significado, da.*

Significador, ra. *m. f.* Lo qui significa. *Significador, ra.*

Significansa. *f. V.* Significació. *Significacion y ant-significanza.*

Significant. *p. a.* de significar. El qui significa. *Significante.*

Significar. *v. a.* Volèr dir, tenir fòrsa de... = Representar una còsa distinta de sí. = Denotar, donar a entèndrer, expressar, manifestar. = Tenir significació ò sentit. *Significar.*

Significat. *m.* Sentit de las paràulas y expressions. = El objecte qui significa. *Significado.*

Significatiu, va. *adj.* Lo que significa en propietat. *Significativo, va.*

Significativament. *adv.* Ab significació. *Significativamente.*

Seguent. *p. a.* de seguir. = *adj.* Qui segueix. *Seguiente.*

Seguidilla. *f.* Cansó. *Seguidilla.*

Siguidilla. *f.* Cabessa ò rêt del elèboro reduídas a polvos, qui fà fer molts de nissos, si se pren per es nàs, còm qui prènder tabac de pols. *Cebadilla.*

Silenci. *m.* Privació de parlar. = Càlma, repòs. = Quietut en el llòc ahont no se fà repòs. = Expressió ab que se màns callar. *Silencio.* = Posar silenci: fer callar. *Imponer silencio.* = Passar una còsa en silenci: no fer menció de ella. *Pasar en silencio.* = Gardar silenci: callar, no fer res. *Guardar silencio.*

Sileució, sa. *adj.* El qui cälla molt. = El llòc ahont se guàrda silenci. *Silencioso, sa.*

Silenciosament. *adv.* Ab silenci. *Silenciosamente.*

Sileno. *m.* El mestre de Baco. *Sileno.*

Silèpsis. *f.* Figura gramaticál ò retòrica, y se fà quând un ò més nòms plurals se juntan ab un verb en singular. *Silèpsis.*

Silici. *m.* Vestidura, fàxa, cadena áspras de penitència. *Silicio.*

Sílaba. *f.* Una vocál totasòla ò la junta de una vocál ab una ò molts lletres consonants. *Sílaba.*

Sillabar. *v. a.* Formar síllabas en las lletres ò pronunciarlas ab separació. *Sillabar.*

Sillabari. *m.* Llista de las síllabas de las lletres qui forman várias combinacions de ellas. *Sillabario.*

Sillabatjar. *v. n. V.* Sillabar. *Sillabar.*

Sílica. *f.* Antig pes de quatre grans. *Silicua.*

Silogisme. *m.* Argument de tres proposicions. *Silogismo.* = Fer silogismes: usar de ells argumentant. *Silogizar.*

Silogistic. *m. adj.* Pertañent a silogismes ò qui los conté. *Silogistico, ca.*

Silogística. *f.* El art ò mòdo de fer silogismes. *Silogistica.*

Silva. *f.* Agregat de várias matèrias ò espècies sense mètode, ni orde. = Poëma breu, curt, vário y libre. *Silva.*

Silvatic. *ca. adj.* Pertañent a bòsc, garriga. *Silvatico, ca.*

Silvestre. *adj.* Lo qui se cria en bòsc, garriga ò montàña. = Persona inculta, rústica. = Plànta no cultivada. *Silvestre.*

Silló. *m.* Gerra ab una ànsa demunt y un bròc al costat. *Piporro.* = Cadufa. *Jarra.* = Sella de muntar para colcar dónas ò nins. *Sillon.*

Sima. *f.* Còp ò tòc. *Golpe ò solfeo.*

Simad, da. *p. p.* de simar. *Golpeado, da ò solfeado, da.*

Simad, da. *adj.* Aclerit, purificad, v. g. òli. *Depurado, da.*

Simál. *m.* Brànca. *Brazo.*

Simar. *v. a.* Atupar, donar còps. *Solfear.*

Símbol. *m.* Instrument músic de còrdas y ab tèclas. *Clave.*

Simbòlic. *ca. adj.* Alegòric, figurad. = Lo qui té una naturalesa tan anàloga a àltra que se pòden convertir una en la àltra. *Simbólico, ca.*

Simbolisació. *f.* Semblansa, conformidat de una còsa ab àltra. *Simbolizacion.*

Simbolisad, da. *p. p.* de simbolisar. *Simbolizado, da.*

Simbolisar. *v. n.* Assemblarse una còsa ab àltra. = Representarla ab semblansa. *Simbolizar.*

Símbolo. *m.* Divisa, nòta, senhal. = Enigma. *Sim-*

bolo. = De la fe: el crêdo. *De la fe.*

Simetria. *f.* Proporció de midas y pàrts entre sí y ab el tot. = Perspectiva en la pintura. = Exactitút, mérida, proporció. *Simetria.*

Simètric, ca. adj. Pertañent á simetria ò lo qui està fét ab élla. *Simétrico, ca.*

Simètricamént. adv. Ab simetria. *Simètricamente.*

Simil. m. Exemple, semblansa. *Simil.*

Similar. adj. El tot cuyas pàrts son de sa matèxa naturalesa que éll, y las matèxas pàrts. *Similar.*

Similicadència. f. Figura qui consistèix en la repeticio de un consonant. *Similicadencia.*

Similidecinència. f. Figura retòrica quánd los vérsos fan consonància sòlamént en assonants. *Similidesinencia.*

Similitút. f. Semblansa. *Similitud.*

Similitudinàri, ria. adj. Algún tant semblant. *Similitudinario, ria.*

Similitudinariamént. adv. Ab algún tant de semblansa. *Similitudinariamente.*

Similòr. m. Composició de aràm y zinc. *Similor.*

Siminàri. m. Càsa destinada para ensenansa de joves. *Seminario.*

Siminarista. m. El jove individuo del siminàri. *Seminarista.* = De pàga. *Pensionista.*

Simó. m. Nòm pròpi de hòmo. *Simon.*

Simonia. f. Compra ò venda de còsa espiritual ò annèsa á élla. *Simonta.*

Simoniaco, ca. adj. El qui comèt simonia. *Simoniaco, ca.*

Simoniàno, na. adj. Dexeble de Simón Mago de qui vé el nòm de simonia. *Simoniano, na y simoniaco, ca.*

Simoniatic, ca. adj. V. Simoniaco. *Simonidtico, ca.*

Simpar. adj. Lo qui no té ignál. *Sin par.*

Simpatia. f. Inclinió natural. = Conformidat, semblansa. *Simpatia.*

Simpàtic, ca. adj. Conforme, naturalmént á àltra còsa. *Simpático, ca.*

Simpàticamént. adv. Ab simpatia. *Simpàticamente.*

Simple. adj. Sòl, no compòst, pur, únic y se diu de Déu. = Sense mescla. = El nòm ò verb qui no té composició. = El finim ritu ab que se celebra el ofici divino. *Simple.*

Simple. m. Hérba, minerál ò plànta qui per sí sòl servèix en la medicina ò entra en la composició de los medicaments. *Simple.*

Simplemént. adv. Absolutamént. = Sense adorno, seuse resèrva. *Simplemente.*

Simplicitat. f. La calidat de lo qui es simple. *Simplicidad.*

Simplicíssim, ma. sup. Molt simples. *Simplicissimo, ma.*

Simplicista. m. Autor qui tracta de los simples. *Simplicista.*

Simplificació. f. El acte y efecte de simplificar. *Simplificacion.*

Simplificad, da. p. p. de simplificar. *Simplificado, da.*

Simplificar. v. a. Fer méenos complicada una còsa. *Simplificar.*

Simplista. m. V. Simplicista. *Simplista.*

Simulació. f. Ficció, pretèsto. *Simulacion.*

Simulacre. m. Imatge, estàtua, retrato. = La especie que forma la fantasia. *Simulacro.*

Simulad, da. p. p. de simular. *Simulado, da.*

Simuladament. adv. Fingidamént. *Simuladamente.*

Simulador, ra. m. f. El qui simula. *Simulador, ra.*

Simular. v. a. Fingir, representar lo que no es. *Simular.*

Simulcadència. f. Figura qui consistèix en emplear paraulas qui ténen el matèix sonido, la matèxa cadència, etc. *Simulcadencia.*

Simulcadént. adj. Qui té el matèix sonido, etc. *Simulcadente.*

Simultaneamént. adv. Á un matèix témps, juntamént. *Simultaneamente.*

Simultaneidat. f. Unió, junta, concúrs de una còsa ab àltra. *Simultaneidad.*

Simultáneo, nea. adj. Lo qui concorre ò se fa juntamént ab àltra còsa. *Simultáneo, nea.*

Simultat. f. Concúrs, unió. *Simultado.*

Sin. Preposició. Lo matèix que sense. *Sin.* = *Sin* que ni paraque. *Sin que ni para que.*

Sinagoga. f. Junta, congregació. = El llòc ahont se congregan, majormént los judios. *Sinagoga.*

Sinalàgina. f. Recompensa, retorn. *Sinulagma.*

Sinalagmàtic, ca. adj. Lo qui demana recompensa, retorn. *Sinalagmático, ca.*

Sinalèsa. f. Déxa de la darrera vocal de un mot quánd el qui se segueix comensa per una àltra. *Sinaleja.*

Sinapisme. m. Emplàsta fét de mostassa picada. *Sinapismo.*

Sincategorema. f. Paraula qui determina la significació de una àltra ab qui se la junta. *Sincategorema.*

Sincategoremàtic, ca. adj. Pertañent á sincategorema. *Sincategoremático, ca.*

Siuceramént. adv. Ab siucèridat. *Sinceramente.*

Siucèridat. f. Ingenuidat, integridat, puresa, senzilles. *Sinceridad.*

Sinceríssim, ma. sup. Molt siuceros. *Sincerissimo, ma.*

Sincero, ra. adj. Ingènuo, íntegro, pur, vertader. = El qui diu ab llibertat y seuse respècte lo que sent. *Sincero, ra.*

Sincondrôsis. *f.* Unió dels òssos per mèdi del cartílag. *Sincondrosis.*
Sincopa. *f.* Figura per la qual se lléva una lletra ò una síl·laba al mitx de una paraula. = Allargament sobre un témps de un punt de sòlfa comensad sobre un altre. *Sincopa.*
Sincopad, *da.* *p. p.* de sincopar. *Sincopado, da.*
Sincopal. *adj.* Se diu de la fébra acompanyada de abatiment de fòrzas. *Sincopal.*
Sincopal. *m.* V. Síncope. *Sincopal.*
Sincopar. *v. a.* Usar de síncopas. = Abreviar, reduir. *Sincopar.*
Síncope. *m.* Repentí abatiment, falta de fòrzas, qui sòl ser mortál. *Síncope.*
Sincopisad, *da.* *p. p.* de sincopisar. *Sincopizado, da.*
Sincopisar. *v. a.* Causar síncopas. *Sincopizar.*
Sincopisarse. *v. r.* Càurer en síncopas. *Sincopizarse.*
Síncope. *m.* Llista de sobérans. *Síncope.*
Sindéressis. *f.* La capacidat y rahó de la ànima para la intelligéncia de los principis moráls. *Sindéresis.*
Síndic. *m.* Agént, defensor, protector, representant de un pòble, de una comunidat. *Síndico.* = Foréne. *Forense.*
Sindicad, *da.* *p. p.* de sindicar. *Sindicado, da.*
Sindicador, *ra.* *m. f.* El qui indica. *Sindicador, ra.*
Sindicar. *v. a.* Acusar, delatar, denunciar en justicia. *Sindicar.*
Sindicatura. *f.* El càrreg y 'ofici del síndic. *Sindicatura.*
Síndria. *f.* Cosa coneguda. *Sándia, melon de agua ò pepon.*
Sinécdoque. *f.* Figura retòrica. *Sinécdoque ò sinécdoque.*
Sinéressis. *f.* Contracció de duas síl·labas en una. *Sinéresis.*
Sineurôsis. *f.* Unió de los òssos per mèdi de lligaments. *Sineurosis.*
Sinfissis. *f.* Unió dels òssos. *Sinfissis.*
Sinfonia. *f.* Concèrt de instrumènts. = Instrumént músic. *Sinfonia.*
Singla. *f.* Corretja ò fàxa de fil para afiansar bàst, sèlla, etc. *Cincha.*
Singlad, *da.* *p. p.* de singlar. *Cinchado, da.* = *Sotaneado, da.*
Singlada. *f.* Tòc ab corretjadas. *Latigazo.* = À sas àncas. *Azote.* = Fòrta. *Azotazo.* = Sefhada á sa càrn. *Verdugon.*
Singlar. *v. n.* Fermar sas singlas. *Cinchar.* = Atupar. *Azotar, sotanear.*
Singlè. *m.* Peñál. *Risco.* = Precipici. *Derrambadero.*

Singular. *adj.* Sòl, únic. = Extraordinari, raro. = Nòm qui parla de un. *Singular.*
Singularidat. *f.* La calidat de ser totsòl. = Particularidat. = Mòdo particular de obrar ò parlar. *Singularidad.*
Singularisad, *da.* *p. p.* de singularisar. *Singularizado, da.*
Singularisar. *v. a.* Distingir, posar més atenció, etc. *Singularizar.*
Singularisarse. *v. r.* Distingirse del comú. *Singularizarse.*
Singularíssim, *ma.* *sup.* Molt singulars. *Singularísimo, ma.*
Singularíssimament. *adv. sup.* Ab molta singularidat. *Singularísimamente.*
Singularment. *adv.* Particularment. *Singularmente.*
Sinignál. *adj.* Qui no té igual. *Sin igual.*
Sinó. Partícula condicional. *Sino.*
Sínoca. *f.* Càsta de fébra. *Sínoca.*
Sinocal. *adj.* Pertañent á sínoca. *Sinocal.*
Sinodal. *adj.* Pertañent á sínodo. *Sinodal.*
Sinodàtic. *m.* Contribució para el sustéto del bisbe. *Sinodtico.*
Sinódic, *ca.* *adj.* Sinodal. *Sinódico, ca.*
Sínodo. *m.* Concili, junta de bisbes. = Conjunció de dos planèts en un matèix gráu de la eclíptica. *Sínodo.* = Diocessà. La congregació de los rectors de un bisbat. *Diocesano.*
Sinònim, *ma.* *adj.* Se diu de duas paraulas qui ténen una matèxa significació, còm quedar y romàndrer. *Sinónimo, ma ò sinónimo, na.*
Sinomia. *f.* Expressió de una cosa per distintes paraulas, però sinónimas. *Sinomia.*
Sinople. *m.* El color verd en escút de àrmas. *Sinople.*
Sinòpsis. *m.* Compèndi, resúmen. *Sinòpsis.*
Sinsonte. *m.* Aucell de Amèrica. *Sinsonte.*
Sintáxis. *m.* Construcció. *Sintaxis.*
Sintèssis. *f.* Mètode de composició en la àlgebra. *Sintesis.*
Sintètic, *ca.* *adj.* Lo qui vá de las parts al tot. *Sintético, ca.*
Síntoma. *m.* Sefiál qui sobrevé á malaltia, ab el qual se pòt formar judici de la seua calidat. *Síntoma.*
Sintomàtic, *ca.* *adj.* Pertañent á síntoma. *Sintomático, ca.*
Sintonia. *f.* Explicació de una cosa ab pòcas paraulas. *Sintonia.*
Sipia. *f.* Péix. *Sepia ò jibia.*
Siquia. *f.* Cosa coneguda. *Acequia.* = Para fonaments de edifici ò para sitiar una ciutat, etc. *Zinca.* = Paraque se envàja sa brutó. *Albañal.* = Para regar. *Cacera ò febrera.* = Para treurex

la Aygo de las tèrras perque no se négan los sembráts. *Tijera*.

Siquier. *m.* El qui se cuyda de una siquia comuna. *Acequiero*.

Siquieta. *f.* Siquia petita fèta per aygo corrént. *Hilero*.

Sirascóssis. *m.* Unió dels óssos médiánt los músculos. *Sirascósis*.

Siréna. *f.* Môstruo fabalós mitx dóna y mitx péix. = La dóna qui cãta y té bõna veu. *Sirena*.

Sirvènt, ta. *adj.* El qui servèix. *Sirviente*. = De Déu: hòmo de molta piedát. *Siervo, va de Dios*.

Sis. *m.* Nombre cardinál. *Seis*.

Sisa. *f.* Imposició. = Rôbo. *Sisa*.

Sisád, da. *p. p.* de sisar. *Sisado, da*.

Sisar. *v. a.* Cobrar sa sisa. = Robar. = Preparar lo que se há de daurar. *Sisar*.

Sisè. *m.* La sisena pãrt de un tot. *Sesto*.

Sisena. *f.* La sisena pãrt de una cõsa. *Sesta*.

Sizèll. *m.* Instrumént para obrar fèrro, fust ò pédras. *Cinzel ò siser*.

Siser. *m.* El qui té sa sisa. *Sisero*.

Sisos. *m. pl.* Duas vegádas ò tres sisos en el jòc de pestenágas. *Senas*.

Sistèlla. *f.* Paner. *Cesta*. = Ab tapadora. *Escusabarajas*. = De pescador de càfia. *Costera ò chistera*.

Sistéma. *m.* El agregát y unió de principis, màximas y conclusions relatives á una matèria. = Suposició de cèrt estat de una cõsa. = La collocació y ordo que téuen entre si el globo de la tèrra y los cõssos celèstes. *Sistema*. = Mágno: el qui establèix un mon en càda estrèlla. *Magno*. = Músic: la rêcta disposició de las cõrdas ò veus usádas en la música. *Músico*.

Sistemàtic, ca. *adj.* El qui seguèix algùn sistéma. = El qui es constánt en son môlo de vida ò en algunas òbras de élla. *Sistemático, ca*.

Sistemàticamènt. *adv.* De un môdo sistemàtic. *Sistemáticamente*.

Sistilo. *m.* Un de los sis gèneros de arquitectura en qui las columnas distan dos diámetros. *Sistilo*.

Sístole. *f.* El movimént del cõr quãnd se estrèñy per la respiració. = Figura retòrica ò millor llecència poética per la que una síllaba llãrga se fã bréu. *Sístole*.

Siti. *m.* Llòc, puéstó que ocupa quãlsevòl cõsa. = Parátge, terréno. = Assiéto, postura, situació. = Parátge de diversió pròpi de algùn señor. *Sitio*. = El acte y efècte de sitiar una ciutát, etc. *Sitio ò asedio*.

Sitiád, da. *p. p.* de sitiar. *Sitiado, da*.

Sitiador, ra. *m. f.* El qui sitfa. *Sitiador, ra*.

Sitiál. *m.* El assiéto del llòc comú. *Grita*.

Sitiar. *v. a.* Circuir una ciutát, etc. para prènderla. = Encorrallar á algú impeditlo de fugir. = Embarassar de anarsèn, v. g. la pluja. *Sitiar*.

Sitja. *f.* Llòc subterràneo para posary grá. *Silo ò sillero*. = De carbó. *Carbonera*.

Situació. *f.* La collocació de una cõsa en el llòc corresponént. = El estat de las cõsas. = Calidat, naturalesa de un llòc. = Condiçió, estat. *Situacion*.

Situád, da. *p. p.* de situar. *Situado, da*.

Situat. *v. a.* Collocar, posar una cõsa en algùn lloc. *Situat*.

Situarse. *v. r.* Collocarse en algùn llòc ò estat. *Situarse*.

Siulád, da. *p. p.* de siular. *Silvado, da*.

Siulador, ra. *m. f.* El qui siula. *Silvador, ra*.

Siulador. *m.* Instrumént petít y buyd qui bufantli siula. *Silbato*.

Siular. *v. a.* Formar el siulo. = Reprobar alguna cõsa qui no dona gust. = Burlarse de algú siulant. *Silbar*.

Siulo. *m.* El acte de siular. = Renòu sutfl y agúd que fã el áyre, la sèrp, oreys. *Silbido ò silbo*.

Siurèll. *m.* V. Siulador. *m.* *Chifla*.

Siuró. *m.* Llegúm. *Garbanzo*. = De ábre, cep, etc. *Boton ò yema*.

Siuronar. *v. n.* Trèurer es brotóns los ábres, etc. *Abotonar ò apitonar*.

Siuronar. *m.* Llòc sembrád de siuróns. *Garbanzal*.

Siuroner. *m. pl.* *Garbanzo*.

Siváda. *f.* Hérba. *Avena*. = Llòc sembrád de siváda. *Avenal*. = Aygo de siváda per medecina. *Avenate*.

Sivèlla. *f.* Cõsa coneguda. *Hebilla*. = Lligarse sas sivèllas. *Hebillar*.

Sivèlleta. *f.* Sivèlla petita. *Hebilleta, hebillica, ita ò hebilluela*.

Sivèllòta. *f.* Sivèlla gròssa. *Hebillaza, hebillon, na, ta*.

Sivéra. *f.* Armamént de duas bàrras y una pòst curta y àmpla para dur pédras. *Pariuela ò angarillas*.

Sivina. *f.* Ábre. *Sabina*.

SO.

So. Preposició. *ant.* Bãix, de bãix. *So*.

Sõ. *m.* Renòu concertád y agradable á los oídos, cõm el de la música. *Son*. = Bàllar á quãlsevòl sò: mōurerse de quãlsevòl afdcte ò passió. *Bailar ò qualquier son*.

Sò. *m.* Rendu, estrèpit. = Qualsevòl commoció violenta del àyre qui se percèb per el oïdo. = Rendu de lo que se romp. = La pronunciació de las llettras. *Sonido.*

Sò. *m.* El àcte de dormir. *Sueño.*

Sobérâuamént. *adv.* Escellentmént. *Soberanamente.*

Sobéraula. *f.* Dret y podèr del sobéràno. *Soberanía.*

Sobéràno. *m.* Príncipe, réy. *Soberano.* = Nàs gròs. *Narigon.*

Sobornació. *f.* V. Soborno. *Sobornacion.*

Sobornád, *da. p. p.* de sobornar. *Sobornado, da.*

Sobornador, *ra. m. f.* El qui soborna. *Sobornado, ra.*

Sobornar. *v. a.* Induir á obrar cònta la obligació. = Corrómpre ab dádivas, diner, ab paràulas. *Sobornar.*

Soborno. *m.* El àcte y efècte de sobornar. *Soborno.*

Sòbra. *f.* La demasia y escés de qualsevòl còsa. = Abundància de còsas. *Sobra.*

Sobra. *f.* Agrávi, injuria, càstig. *Sobra.*

Sobrád, *da. p. p.* de sobrar. *Sobrado, da.*

Sobrád, *da. adj.* Molésts, pésáds. *Pesado, da.*

Sobrádament. *adv.* Ab abundància. *Sobradamente.*

Sobrânt. *p. a.* de sobrar. = *adj.* Lo qui sòbra. *Sobran-te.*

Sobrar. *v. n.* Escedir, sobrepassar. = Quèdar, restar. = Ser demés, abundar. *Sobrar.*

Sòbras. *m. pl.* Lo qui quèda del menjar ò altra còsa. *Sobras, relieve ò ropa vieja, escamochó.*

Sobre, Preposició. Demúnt. *Sobre.* = Sobre sí: ab atenció, cuydado, precaució, resérva. *Sobre sí.*

Sobre. *m.* La cubèrta de la càrta. *Sobre.*

Sobreabundància. *f.* Abundància excessiva. *Sobreabundancia.*

Sobreabundánt. *adj.* Lo qui abunda ab escés. *Sobreabundante.*

Sobreabundántmént. *adv.* Ab escés. *Sobreabundantemente.*

Sobreabundar. *v. n.* Abundar ab escés. *Sobreabundar.*

Sobreagúd. *m.* Càda un de los signes més àlts de la música. *Sobreagudo.*

Sobreaguda. *f.* Térme musicál. *Sobreaguda.*

Sobrealád, *da. p. p.* de sobrealzar. *Sobrealzado, da.*

Sobrealzar. *v. a.* Posar més àlt. *Sobrealzar.*

Sobrealzadíd, *da. p. p.* de sobrealzadir. *Sobrealzadido, da.*

Sobrealzadir. *v. a.* Afadir sobre lo que àntes hey havia. *Sobrealzadir.*

Sobrecàrreg. *m.* Escrivá de bàrco mercánt. *Sobrecargo.*

Sobrecàrreg. *m.* Nòu càrreg. *Sobrecargo.*

Sobrecàrrega. *f.* Lo que se pòsa demúnt lo carregád. *Sobrecarga.*

Sobrecarregád, *da. p. p.* de sobrecarregar. *Sobrecargado, da.*

Sobrecarregar. *v. a.* Carregar ab escés. *Sobrecargar.*

Sobrecàrta. *m.* Sobrescrit de càrta. = Segona orde de que se fásse lo já manád. *Sobrecarta.*

Sobrecartar. *v. a.* Reiterar lo manád. *Sobrecartar.*

Sobrecelestiál. *adj.* Lo qui se considèra més àlt que el cèl. *Sobrecelestial.*

Sobreclàustro. *m.* La péssa qui està demúnt es clàustro. *Sobreclaustró.*

Sobredaurád, *da. p. p.* de sobredaurar. *Sobredorado, da.*

Sobredaurar. *v. a.* Daurar sobre lo daurád. *Sobredorar.*

Sobredit, *ta. adj.* Dit àntes. *Sobredicho, cha.*

Sobreedificád, *da. p. p.* de sobreedificar. *Sobreedificado, da.*

Sobreedificar. *v. a.* Edificar demúnt una àltra còsa. *Sobreedificar.*

Sobreentèndrer. *v. n.* Entèndrer una paràula qui no se esprèssa. *Sobreentender.*

Sobreentès, *sa. adj.* Lo qui no està espressád. *Sobreentendido, da.*

Sobreescrit, *ta. V.* Sobrescrit, *ta. Sobrescrito, ta.*

Sobreescrit. *m. V.* Sobrescrit. *Sobrescrito.*

Sobreessenciál. *adj.* Lo qui es més que essenciál. *Sobreessencial.*

Sobreescellént. *adj.* Molt escellént. *Sobreescelente.*

Sobreguárda. *m.* La segona guárda. *Sobreguarda.*

Sobrehumá, *na. adj.* Lo qui escedèix á lo humá. *Sobrehumano, na.*

Sobrejutge. *m.* El jutge superior ò de apèllació. *Sobrejuez.*

Sobremá. *m.* Tumor ò boffy en bistia. *Sobremano.*

Sobremèssa. *adv.* Immédiadamént de haver menjád. *De sobremesa.*

Sobremessána. *f.* La vela demúnt lo àbre de messána. *Sobremesana.*

Sobrenadar. *v. n.* Estar demúnt la superfície de algun líquido. *Sobrenadar.*

Sobrenaturál. *adj.* Lo qui snpèra las fòrsas de la naturalesa. *Sobrenatural.*

Sobrenaturálmént. *adv.* De un môdo sobrenaturál. *Sobrenaturalmente.*

Sobrenòm. *m.* Nòm segón. *Sobrenombre.*

Sobrepága. *f.* Lo que se dona á demés de la pága. *Sobrepaga.*

Sobrepart. *m.* El témps qui immediadamént se següèix al part. *Sobreparto.*

Sobrepassar. *v. n.* Ser més àlt. *Descollar.*

Sobrepèllis, *m.* Vestidura egleiástica. *Sobrepèllis*.
Sobreposad, *da. p. p.* de sobreposar. *Sobrepuesto, ta*.
Sobreposar, *v. a.* Posar una còsa demunt una altra. *Sobreponer*.
Sobreposat, *m.* El qui se cuyda de alguna confraria, grèmi ò ofici. *Moyordomo*.—Major. *Abad ò hermano mayor*.
Sobrepujar, *v. n.* Escedir. *Sobrepujar*.—En altària. *Descollar ò descollarse*.
Sobrescrit, *ta. p. p.* de sobrescrifurer. *Sobrescrito, ta*.
Sobrescrit, *m.* La enbèrta ò cubertilla de carta y lo escrit que se pòsa en ella. *Sobrescrito*.
Sobrescrifurer, *v. a.* Posar es sobrescrit á una carta. *Sobrescribir*.
Sobressada, *f.* Còsa coneguda. *Salcicha ò salcichen*.—Mallorquina. *Sobreasada*.—De Vic. *Longaniza ò sorizo de Vic*.—De frexura. *Botagueña*.
Sobressaliént, *adj.* El qui escedèix á àltres en altària, ciència, valor, etc. *Sobresaliente*.
Sobressalt, *m.* Susto repenti. —Acomesa improvisa y repentina. *Sobresalto*.
Sobressaltad, *da. p. p.* de sobressaltar. *Sobresaltado, da*.
Sobressaltar, *v. a.* Acomètrer de repente y de improvís ò venir. —Assustar de improvís á un. *Sobresaltar*.
Sobressegúr, *adv.* Ab seguretât. *Sobresseguro*.
Sobressello, *m.* El segon sèllo que para major seguretât se pòsa á una còsa. *Sobresello*.
Sobresseembrad, *da. p. p.* de sobresseembrar. *Sobresseembrado, da*.
Sobresseembrar, *v. a.* Sembrar demunt já lo sembrad. *Sobresseembrar*.
Sobressolar, *v. a.* Posar sola nòva á sabàta. *Sobressolar*.
Sobrestânt, *m.* El qui se cuyda de los qui fan feyna. *Sobrestante*. —Nòsa. *Obstáculo*: á sa tàula. *Pegote*.
Sobretârde, *f.* La última hòra del capvéspre. *Sobretarde*.
Sobretót, *adv.* Majormént. —Vestidura de hòmo. *Sobretudo*.
Sobrevengud, *da. p. p.* de sobrevenir. *Sobrevenido, da*.
Sobrevenguda, *f.* Venguda improvisa y repentina. *Sobrevenida*.
Sobrevenir, *v. n.* Succeir una còsa después de àltra. *Sobrevenir*.
Sobrevént, *m.* Vént qui péga de borina al bàrco. *Sobreviento*. —Estar ò posarse á sobrevent. *Estar ò ponerse á sobrevento*. —Anar á sobrevent: de borina. *Ir á sobrevento*.

Sobreviscud, *da. p. p.* de sobrevifurer. *Sobreviscudo, da*.
Sobrevivent, *p. a.* de sobrevifurer. El qui sobreviu. *Sobreviviente*.
Sobrevifurer, *v. n.* Quèdar en vida después de la mòrt de un àltre. *Sobrevivir*.
Sòbriamént, *adv.* Ab sobriedât. *Sobriamente*.
Sobriedât, *f.* Templansa en so menjar y beurer. *Sobriedad*.
Sòbrio, *bria. adj.* Moderâds en so menjar y beurer. *Sobrio, bria*.
Sòca, *f.* La part de àbre ò plânta qui pujânt desde sas rëls sostén sas brâncas. —El principi ò pare comú de una familia. *Tronco*. —De àbre tayad qui surt demunt sa tèrra. *Teton*. —De cep. *Cepon*. —Tayad já es cep. *Ceporro*. —Sòcas. *pl.* Béns immòbles. *Arraigó*.
Socavâd, *da. p. p.* de socavar. *Socavado, da*.
Socavar, *v. a.* Cavar per debâix, v. g. de una parèt. *Socavar*.
Sociabilidât, *f.* Afabilidât en el tràcto. —Tràcto de unas personas ab àltres. *Sociabilidad*.
Sociâble, *adj.* El qui natarâlmént es inclinâd á la societat ò la âma. *Sociable*.
Sociâl, *adj.* Pertâniént á la societat. *Social*.
Socianisme, *m.* La heregia de Socino. *Socianismo*.
Societat, *f.* Compañia, comunicació, unió de racionâls. —Junta de sâbis. —Compañia de comèrs. *Sociedad*.
Sociniâ, *na. adj.* Sectâris dels errors de Fâusto Socino, y lo pertâniént á el. *Sociniano, na*.
Socio, *cia. m. f.* Compafiéro, ra. —Individuo de alguna societat. *Socio, cia*.
Socorredor, *ra. m. f.* El qui dona socorro. *Socorredor, ra*.
Socorregud, *da. p. p.* de socórrer. *Socorrido, da*.
Socórrer, *v. a.* Ajudar, assistir, remèdiar alguna necessitat. *Socorrer*.
Socorro, *m.* Ajuda, ampâro, aussili. —Anmènt de trôpa para ajudar á la qui patèix. —Provisió de víveres ò municions de que se té falta. —Pâga, sòu. *Socorro*.
Socós, *m.* Socorro. *Socorro*.
Socrâtic, *ca. adj.* Pertâniént á Sócrates. —El qui segnèix la sèua doctrina. *Socrático, ca*.
Socroci, *m.* Emplâsta de color de safrâ. *Socrocio*.
Sodomia, *f.* El pecât nefândo. *Sodomia*.
Sodomita, *m.* El qui comèt sodomia. *Sodomita*.
Sodomític, *ca. adj.* Pertâniént á sodomia. *Sodomítico, ca*.
Sodrôc, *m.* Mâl moviment de carruâge en camí desigual, pedregós ò qui té regâtas. *Bazuqueo*. —El camí en qui hey hà sodrôcs. *Batidero*.
Sodrogad, *da. p. p.* de sodrogar. *Sonsusado, da*.

Sodrogar. *v. a.* Procurar que un mud de parèr, partit, que fásse alguna còsa: que diga ò des- cubresca lo que sàb que se resérva. *Sonsacar.*
Sofisma. *m.* Argument fallàs qui tira á enganar. *Sofisma.*
Sofista. *m.* En lo antig el professor de filosofia y vivy en dia el qui usa de sofismas. = Filòsòf ap- parént. *Sofista.*
Sofisteria. *f.* Fálta, sutilesa de argument, de un discúrs. *Sofisteria.*
Sofistic. *ca. adj.* Fàls, enganador. *Sofistico, ca.*
Sofisticació. *f.* Falsificació. *Sofisticacion.*
Sofisticád, *da. p. p.* de sofisticar. *Sofisticado, da.*
Sofisticamént. *adv.* Ab sofisteria. *Sofisticamente.*
Sofisticar. *v. a.* Adulterar, falsificar. *Sofisticar.*
Sofito. *m.* La pàrt interior del ressált, la corona de gornisa. *Sofito.*
Sofra. *m.* Minerál gròg y qui se encén. *Azufre.*
Sofregid, *da. p. p.* de sofregir. *Sofreido, da ò so- frito, ta.* = Còsa de càrn, v. g. una perdiu. *Per- digado, da.* = Arròs. *Reogado.*
Sofregir. *v. a.* Fregir un pòc. *Sofreir.* = Còsa de càrn. *Perdigar.* = Arròs. *Reogar.*
Sofrí. *m.* Ble empapád y cubért de sofra. *Algua- quida.*
Sofrid, *dor y áltres. V.* Sufrid, etc.
Sògre, *gra. m.* El pàre de la espòsa ò la màre del espòs. *Saegro, gra.*
Sojsgád, *da. p. p.* de sojggar y áltres. *V.* snb- jugád, etc.
Sòl. *m.* El planèt qui dona la claror al dia. = Epitèto que se dona al qui sobresál en alguna còsa, majorment en hermosura. = Quàlsevòl còsa física ò morál qui doua llum. = El quint punt de sòlfa. = El òr entre los quísmics. *Sol.* = Sòl ixént. *Sol naciente.* = En sortir és sòl. *Al salir el sol.* = En pòndrerse es sòl. *Al ponerse el sol.* = Al sòl pòst. *Al sol puesto.* = De sòl á sòl, desde que surt fins que se pòn. *De sol á sol ò de sol á sombra.* = Pòndrerse es sòl. *Ponerse el sol.* = Á pòsta de sòl. *A puesta de sol.* = Picar es sòl: ferló calént. *Picar el sol.* = Prènder es sòl: assoleyarse. *To- mar el sol.* = Posarse á nes sòl. *Ponerse al sol.* = Sòl fòrt: qui créma. *Solazo.* = Figurád en niga- lât. *Parelia.* = Enramád: qui vâ á pòndrerse. *Sol en cumbres.* = Enramarse es sòl. *Ponerse en cumbres.*
Sòl. *m.* Trispòl. = Es cal de coca, pâ, de aufàbia, etc. de dedíns. *Suelo.*
Sòl, *la. adj.* Únio en la sèua espècie. = Sense com- pañia. *Solo, la.* = Totsòl còm una gírgola dins es càmp. = *Solo como el espdrrago.* = Totsòl còm un mussòl: seuse compañia. *Solo como un duende.*
Sòla. *f.* El cuyro de bòu, etc. adobád. = Pòst per

bastiménta. *Suela.*

Sòlas. (À) En seorèt. *A solas.* = De quatres sòlas: constánt, sòlido. = Molt tonto. *De cuatro suelas.* = No arribar á sas sòlas de sa sabàta de un: ser- lí molt inferior en ciència, habilitát, etc. *No llegar á la suela del zapato.*
Solád, *da. p. p.* de solar. *Solado, da.*
Soláda. *f.* Multitút de una còsa per tèrra, v. g. de olivas. *Montantada ò hervidero.*
Sòlamént. *adv.* Únicamént. *Solamente.*
Solàno. *m. pl.* *Solano.*
Solápa. *f.* Càsta de guàrdapíts. *Solapa ò solape ò solapo.*
Solapád, *da. adj.* Dissimulád, fingid, traydor. *So- lapado, da.*
Solar. *v. a.* Posar sa sòla á sabàta nòva. *Solar.* = À véya. *Resolar. adj.* *Solar.*
Solátjas. *f. pl.* Sa brutó quey há en los líquidos, v. g. morcas. *Escurriduras, heces, poso.* = De mèl. *Melaja.*
Solc. *m.* Siquieta que fà sa reya quánd se llàura. = Es señál que déxa una còsa passánt per de- munt una àltra. *Surco.* = Gròs paraque surta la àygo de un càmp. *Mayor ò desaguadero.* = El primer que se fà. *Besana.* = El qui dividèix un càmp de àltre. *Acirate.* = Surtir des solc: escu- pir fòre de sa tròua. *Salirse del surco.*
Soldád ò saldád. *m.* El qui servèix en la milicia. *Soldado.* = De caváll. *Caballo ò de caballo.* = Jove: qui há pòc que servèix. *Bisoño.* = Qui no es es- tád á la guèrra. *Soldado de agua dulce.* = De pèn. *De pié ò infante.* = Véy: qui há molt que ser- vèix. *Veterano.* = Nòm que douám á un poy. *Cdncano.*
Soldadesca. *f.* Eczerfici y ofici de soldát. = El agre- gát de soldáts rásos. *Soldadesca.*
Soldadèt. *m.* Soldát de bàxa estatura. *Soldadico, illo.*
Soldadòt. *m.* Soldát de gráu estatura. *Soldadazo.*
Soldáu. *m.* Príucipe mòro. *Soldan.*
Solecisme. *m.* Fálta còntre las rétgles de gramàti- ga. *Solecismo.*
Solédát. *f.* Desèrt, llòc despoblád, solitári. *Sole- dad.*
Solémne. *adj.* Lo qui se fà en públic, ab cerimò- nia y pompa. *Solemne.*
Solémuamént. *adv.* Ab cerimònia y pompa. *Solem- nemente.*
Solemnidát. *f.* Magnificència, pompa. = Fèsta so- lémne. *Solemnidad.* = Pòbre de solemnidát: el qui no té res. *Pobre de solemnidad.*
Solemnisád, *sa. p. p.* de solemnisar. *Solemniza- do, da.*
Solemnisador, *ra. m. f.* El qui solemnisa. *Solem-*

nizado, ra.

Solemnisar. *v. a.* Celebrar ab solemnidadt. = Alabar, celebrar, eczaltar. *Solemnizar.*

Solemníssim, ma. *sup.* Molt solénnue. *Solemnísimo, ma.*

Solemníssimamént. *adv. sup.* Ab molta solemnidadt y pompa. *Solemnísimamente.*

Soleo. *m.* Músculo qui fâ mōurer la plânta des pēus. *Soleo.*

Solèr. *v. n.* Acostumar, tenir el costúm. *Soler.*

Solèt, ta. *adj.* Totsòl. *Solito, ta.*

Solèy. *m.* Sòl petit. *Solecito.*

Sòlfa. *f.* El ârt qui enseña de cantar. = Punt ô nôta de música. *Solfa.* = De âyre. *Canto quebrado.* = Plâna. *Canto llano.* = Sòlfas: impertinências. *Jdcaras.*

Solféo. *m.* El âcte de cantar los punts de sòlfa. *Solfeo.*

Solfetjâd, da. *p. p.* de solfetjar. *Solfeado, da.*

Solfetjar. *v. a.* Cantar auomenânt los punts de sòlfa. *Solfear.*

Solfista. *m.* El qui sâb hé de sòlfa: *Solfista.*

Solcèit, ta. *adj.* Actíu, diligent, cuydadós. *Solcito, ta.*

Solicitació. *f.* El âcte y efècte de solicitar. *Solicitudacion.*

Solicitud, da. *p. p.* de solicitar. *Solicitado, da.*

Solicitador, ra. *m. f.* El qui solicita. *Solicitador, ra.*

Solicitânt. *p. a.* de solicitar. El qui solicita. *Solicitante.*

Solicitar. *v. a.* Instigar. = Cercar ab cuydâdo, fer diligências, pretenir alguna cōsa. = Provocar á luxuria. *Solicitar.*

Solicitút. *f.* Diligência, inquietút, péna. *Solicitud.*

Solidâd, da. *p. p.* de solidar. *Solidado, da.*

Sòlidamént. *adv.* Ab solidès. *Sòlidamente.*

Solidar. *v. a.* Afirmar ab rahóns vertadéras y firmes alguna cōsa, ferla sòlida, endurirla, posarla firme y fòrta. *Solidar.*

Solidarse. *v. r.* *Solidarse.*

Solidès. *f.* Firmeza, fortaleza. = Integridât. *Solidez.*

Sòlidèyo. *m.* Barrèt petit qui sòlamént tâpa mitx câp. *Solideo.*

Sòlido, da. *adj.* Clòs, firme, fòrt, ple. *Sòlido, da.*

Sòlido. *m.* Còs qui cōsta de longitudt, latitudt, y de profundidât, axò es: qui es âmples, llârg y fondo. *Sòlido.*

Sòlido, sòlido. *m.* La sisena potència de un nombre. *Sòlido, sòlido.*

Solilòqui. *m.* Convèrsa ab sí matéix. *Soliloquio.*

Soliloquiar. *v. a.* Parlar totsòl. *Soliloquiar.*

Sòlimân. *m.* Argént viu preparâd. *Soliman.*

Sòlio. *m.* Cadira reyâl ab dosser. = Sobèrania,

podèr. *Solio.*

Solitâri, ria. *adj.* El qui se agrâda de estar totsòl, retirâd y apartâd de los âltres. = Hermitâ. = Llòc desèrt. *Solitario, ria.*

Salitâri. *m.* Cuc molt llârg que se trôba en el vèntre de algunas personas. *Solitario.*

Solitâri. *m.* Cèrt jòc ab que juga un totsòl. *Solitario.*

Sòlito, ta. *adj.* Acostumâd, ordinâri. *Sòlito, ta.*

Sòllera. *f.* Aucèll. *Triguero.*

Solo. *m.* La composició de música que cânta un totsòl. = Jugâda en el jòc del hòmo. *Solo.*

Solopâd, da. *V.* Solapad. *Solapado, da.*

Sòlpassarâda. *f.* Cantidât de âygo que se tira ab el sòlpasser. *Hisopada.* = Tirar sòlpassarâdas. *Hisoppear.*

Sòlpasser. *m.* Instrument para tirar âygo beneyta. *Hisopo.*

Sòlpasserèt. *m.* Sòlpasser petit. *Hisopillo.*

Solquèt. *m.* Solc petit. *Surquillo.*

Solstici. *m.* La entrâda del sòl en el principi de càncer y de capricòrni. *Solsticio.* = Del estiu: quând el dia es més llârg. *Solsticio estival.* = Del ivèrn: quând el dia es el més curt. *Del invierno.*

Solsticiâl. *adj.* Pertañent al solstici. *Solsticial.*

Soltâd, da. *p. p.* de soltar. *Soltado, da.*

Soltar. *v. a.* Esplicar, descifrar, donar solució á argument, dificultât, dubte. *Soltar.*

Solter, ra. *adj.* Fadrí, na. *Soltero, ra.*

Solteria. *f.* El estât de fadrí. *Solteria.*

Soltura. *f.* Àlliberamént de un pres. *Soltura.*

Soluble. *adj.* Lo qui es fâcil de dissòlir. *Soluble.*

Solució. *f.* Respòsta á argument, dificultât. *Solucion.*

Solutíu, va. *adj.* Lacsânt. *Solutivo, va.*

Solvént. *adj.* El qui ha pagâd los seus dentes. *Solvente.*

Solvént. *adj.* Lo qui dissòl. *Solviente.*

Soll. *f.* Estableta para pòrcs. = Llòc asquerós, brut. *Pocilga, porqueriza, zahurda, chiquero.*

Som. Priméra persona singular del present de indicatíu de ser. *Soy.* = Del plural. *Somos.*

Somâda. *f.* El pes que du una bístia demúnt la esquena. = Tres quintars. = Afficció y cuydâdo de la ânima. = Obligació que se contrèn per rahó de empléyo, de ofici. *Carga.*

Somânta. *f.* Atupâda. *Somanta.*

Somatén. *m.* Compañia de soldâts mantengúda per un pòble ô provincia. = El soldât de dita compañia. *Somaten.*

Sombra. *f.* El color obscur y bâix en la pintura. *Sombra.*

Sombreyâd, da. *p. p.* de sombrear. *Sombreado, da.*

Sombreyar. *v. a.* Posar las sombras en una pintura. *Sombrear.*

Sombrilla. *f.* Pàrassòl petit. *Sombrilla.*

Sombrio. *la. adj.* Cubèrt de ombra. = Lo qui dona, fà ombra. = La pàrt ahónt se pòsan las sombras en pintura. *Sombrio, ia.*

Soméra. *f.* La famélla del áse. = La dôna burra, nêcia, tonta. *Asna ò burra.*

Somerer. *m.* El qui guârdâ sôlamént soméras. *Pastor de burras.* = El qui guârdâ égos y soméras. *Yegüero.*

Somereta. *f.* Soméra petita. *Asnica, lla, ta ò burriquilla, ita.*

Somereta del bôn Jesús ò de la Mãre de Déu. *f.* Insêcto de moltas câmas y qui, si lo tócan, se arrufa y se pòsa còm una hòlla. *Cochinilla, milpès ò santanton.*

Somiâd. *ar, etc. V.* Sumiâd, etc.

Sômit. *m.* Las espécies, y las més vegâdas estrevgânts, que se represêntan á la imaginació del qui dôrm. *Sueño.* = Pésâd. *Pesado ò soñarrera.* = Ni per sômit. Ni por sueños.

Somnifero. *ra. adj.* Lo qui câusa sôn. *Somnifero, ra.*

Somnoüencia. *f.* Pésadês, torpesa de los sentits causâla per sa sôn. *Somnolencia.*

Son. Pronòm possessiu: el sên. *Su.*

Sôn. *f.* Gânas de dormir. = El âcte de dormir. *Sueño.* = Câurer de sôn. *Caerse de sueño.* = Fer fugir sa sôn. *Espantar el sueño.*

Sôn. *m.* Possessiô. *Cortijo, predio.*

Sonâd. *da. p. p.* de sonar. = *adj.* Famós. *Sonado, da.*

Sonâda. *f.* Concèrt ò tocâda de música. *Sonada ò sonata.*

Sonadeta. *f.* Sonâda petita ò curta. *Sonadilla.*

Sonador. *ra. m. f.* El qui sôna ò tóca instrument músic. *Tañedor, ra.*

Sonâmbulo. *la. adj.* El qui dormint se axéca y fà còsas còm si estiguês despèrt. *Sonambulo, la.*

Sonânt. *p. a.* de sonar. = *adj.* Lo qui sôua. *Sonante.* = Málsonânt. *adj.* Indecorós, deshonest, ofensiu á los oïdos piadosos. *Malsonante.*

Sonar. *v. n.* Fer reuôu las còsas inanimâdas, còm vent, el mar, etc. *Sonar.*

Sonar. *v. a.* Tocar instruments. *Sonar ò tañer.* = Amocarse, *Sonar.*

Sonarse. *v. r.* Divulgar-se lo qui estâva ocúlt. *Sonarse.*

Sogda. *f.* Còrda ab plom á un càb para midar es fons. *Sonda.*

Sondalesa. *f.* La còrda de la sonda. *Sondalesa.*

Sondeyâd. *da. p. p.* de sondeyar. *Sondado, da ò sondeado, da.*

Sondeyar. *v. a.* Miðar es fons. *Sondar ò sondear.*

Sondroyâd. *da. p. p.* de sondroyar. *Sondado, da ò sondeado, da.*

Sondroyar. *v. a.* Ecziminar, explorar, provar á un. *Sondar ò sondear.*

Sonèt. *m.* Sô curt. = El sô alêgre y viu. *Sonecillo.*

Sonêto. *m.* Composició poética. *Soneto.*

Sonido. *m.* V. Sô, *Sonido.*

Sonoramént. *adv.* Ab sonido armoniós. *Sonoramente.*

Sonoridât. *f.* Calidât qui constitneix sonora á una còsa. = Armonía, cadência de la música ò de los vèrsos. *Sonoridad.*

Sonoro. *ra. adj.* De grân ven. = Lo qui sôna bé ò molt ab suavidât. = Perfèt, rêcte en las accions. *Sonoro, ra.*

Sonris. *m.* Mitja riâya. *Sonrisa.*

Sonrocâd. *da. p. p.* de sonrocar. *Sonrojado, da ò sonrojado, da.*

Sonrocar. *v. a.* Fer empagair, fer venir es colors á sa càre. *Sonrojar ò sonrojar.*

Sonrojo. *m.* El âcte y efectè de sonrocar. = Parâula ofensiva qui fà empagair. *Sonrojo.*

Sopa. *f.* Llêca de pâ muyâda ab algún líquido. = Escudella. *Sopa.* = En llét. *Biscochada.* = De vi, pâ, bescúyt, etc. posâd en vi. *Borracha ò de vino.* = De pâ torrâd. *Sopa dorada.* = Sopas de cà: fêtas ab âygo, sâl, un pòc de ôli y âya esmenussâds, *Sopas de gato ò de ajos.* = Escaldar sas sopas. *Calar la sopa.* = Fer sopas. *Echar sopas.* = Á sa escudella. *Ensopar.*

Sopâd. *da. p. p.* de sopar. *Cenado, da.*

Sopagâda. *f.* V. Sepagâda.

Sopar. *m.* Lo que se menja á la nit. *Cena.*

Sopar. *v. a.* Menjar á la nit. *Cenar.*

Soper. *ra. adj.* Afectâd de sopas. *Sopero, ra.*

Sopéra. *f.* Còsa coneguda ahónt se trêu la sopa á la tâula. *Sopera.*

Soplo. *m.* Acusació. *Soplo.*

Sopló. *na. m. f.* El qui acusa en secrèt. *Soplon, na.*

Sopor. *m.* Vêssa de sôn, etc. *Sopor.*

Soporifero. *ra. adj.* Lo qui câusa sôn. *Soporifero, ra.*

Soporós. *sa. adj.* Soporifero. *Soporoso, sa.*

Sopôrt. *m.* Càda figura de animâl qui sostén lo escût de ârmas. *Soporte.*

Soportâble. *adj.* Lo que se pôt sufrir ò tollerar. *Soportable.*

Soportador. *ra. m. f.* El qui sopôrta. *Soportador, ra.*

Soportar. *v. a.* Sufrir, tollerar. *Soportar.*

Sôr. *f.* Germâna entre mônjas. *Sor.*

Sorbête. *m.* Beguda. *Sorbete.*

Sord. *da. adj.* El qui estâ privâd del sentit del oïdo. *Sordo, da.* = Còm una mâssa: molt. *Como una tapia.* = Un pòc. *Teniente de oïdo.* = Á las

sordas: en secrèt. *A sordas ò d la sorda.*
 Sordéra. *f.* Privació del sentit del oído. *Sordera.*
 Sordidès. *f.* Brutó, immundicia. = Avaricia, misèria. *Sordidez.*
 Sordèt. *ta. adj.* Un pòc sord. *Sordillo, lla.*
 Sordina. *f.* Instrument músic. = Fèrro que se pòsa demunt es pontèt de instrument músic para que fàsse es sò més bàix. *Sordina.* = Á la sordina: en secrèt. *A la sordina.*
 Soréll. *m.* Péix. *Marion.* = Moc. *Mocarro.*
 Sòri. *m.* Còs metálic. *Sori.*
 Sorites. *m.* Argument qui consistèix en moltes proposicions acaramülladas unas sobre las áltas. *Sorites.*
 Soróll. *m. ant.* Renòu de molta gènt qui xèrra. *Bathaola ò tabaola.*
 Sorprènder. *v. a.* Trobar de improvís, desprevençud, venir de sorpresa. *Sorprender.*
 Sorprès, *sa. p. p.* de sorprendre. *Sorprendido, da.*
 Sorpresa. *f.* Venguda de improvís, la acció de trobar desprevençud. *Sorpresa.*
 Sorra. *f.* Tèrra, pédras que se pòsan dins bárco para defènsa del vent. *Sorra ò lastre.* = Tofina salada. *Sorra ò mojama.* = De sòu. *Zorrera ò somnolencia.* = Peresa. *Galbana.*
 Sorrer, *ra. adj.* El qui té vèssa. *Zorrero, ra.*
 Sòrt. *f.* Accidènt, fortuna. = Condió, destí, situació. = Gènere, manèra, mòdo. = Péssa de tèrra. *Suerte.* = Per sòrt. *Por suerte.* = De ninguna sòrt. *De ninguna suerte.* = Trèurer á sác y á sòrt: sorteyar. *Echar suertes.*
 Sortéo. *m.* El ácte y efecte de sorteyar. *Sorteo.*
 Sorteyád, *da. p. p.* de sorteyar. *Sorteado, da.*
 Sorteyar. *v. a.* Tirar á la sòrt. *Sortear.*
 Sorteyar. *v. a.* Averiguar per sòrt de qui serà una còsa. *Sortear.*
 Sortilègi. *m.* Adivinació supersticiosa per sòrts. *Sortilegio.*
 Sortilègo, *ga. adj.* El qui usa de sortilègis. *Sortilègo, ga.*
 Sos. *pl.* del pronòm possessiu son. Los séus. *Sus.*
 Sosa. *f. pl.* De cuya cènra se fà vidre y sebó. *Sosa.*
 Soscáyre. *m.* Desgràcia. *Fracaso.*
 Sosprènder y áltres. *V.* Sorprender.
 Sospita y áltres. *V.* Suspita, etc.
 Sosseg. *m.* Páu, quietut, tranquilidat. *Sosiego.*
 Sossegád, *da. p. p.* de sossegar, se. = *adj.* Pacífic, quiet. *Sossegado, da.*
 Sossegádamènt. *adv.* Ab tranquilidat. *Sossegadamente.*
 Sossegadísim, *ma. sup.* Molt sossegáds. *Sossegadísimo, ma.*
 Sossegador, *ra. m. f.* El qui sossega. *Sossegador, ra.*

Sossegar. *v. a.* Apaciguar, aplacar, aquietar, calmar. *Sosregar.*
 Sossegar. *v. r.* Apaciguarse, etc. *Sosregar.*
 Sostengúd, *da. p. p.* de sostenir. *Sostenido, da.*
 Sostenido. *m.* Térme músic. *Sostenido.*
 Sostenidor, *ra. m. f.* El qui sostén. *Sostenidor, ra.*
 Sostenir. *v. a.* Aguantar alguna còsa. = Amparar, protegir. = Aguantar al qui cau. = Sufrir, tollerar los trabáys. = Defensar una còsa contrària á algú. *Sostener.*
 Sostenirse. *v. r.* Aguantarse firme quánd hey há perill de caurer. *Sostenerse.*
 Sostre. *m.* El piso més ált de una càsa. *Sobrado.* = De còsas unas demunt áltas, còm figas, etc. *Cupa, tanda ò tanga.*
 Sostrèt. *m.* Sostre petít. *Sobradillo.*
 Sostrèt, *ta. p. p.* de sostrèurer. *Sonsacado, da ò solevantado, da.*
 Sostrèurer. *v. a.* Fer, procurar que un, v. g. criad pás á áltra càsa. *Sonsacar ò solevantar.* = Sa enamoràda á un: robarlèy. *Soplarle la dama.*
 Sota. *f.* Qualsevòl dèu de sas càrtas. *Sota.*
 Sota. Preposició qui entra en la composició de algunes paráulas, v. g. sotaministre. *Sota.*
 Sotabárras. *m.* Cordó, veta, etc. que se pòsa á capèll para afiansarló y se ferma bàix de sa bàrra. *Barbicaho.*
 Sotacopas. *m.* Espècie de plát ab pèu para posary tassóns. *Salvilla.*
 Sótala. *f.* Tiráda de càp dins áygo. *Chapuz, zabullida ò zabullidura.* = Pégar sótalas. *Chapuzarse ò zabullirse.*
 Sotamá. *adv.* De amagád. *Bajo mano.*
 Sotamá. *m.* El qui há de jugar después del má. *Trasmano.*
 Sotaministre. *m.* Según ministre subordinád al primer. *Sotaministro.*
 Sotàna. *f.* El vestit llarg de capèllá. = El matèix capèllá. *Sotana.* = Clòsa. *Hopa.* = De collegiál, seminarista. *Sotanilla.*
 Sotaneta. *f.* Sotàna petita. *Sotanilla.*
 Sotangént. *f.* Térme geomètric. *Sotangente.*
 Sotavént. *m.* El costát de bárco oposád á la part de ahónt vé es vent. *Sotavento.*
 Sotaventar. *v. a.* Posar el bárco á sotavént. *Sotaventar.*
 Soterrá. *m.* Entèrro. *Soterramiento.*
 Soterrád, *da. p. p.* de soterrar. *Soterrado, da.*
 Soterrar. *v. a.* Enterrar. = Tapar de tèrra alguna còsa, amagarla dins élla. *Soterrar.*
 Sòtil. *m.* La part interior qui cubrèix una càsa, habitació. *Techo.*
 Sots. Preposició ant. Bàix. *So.*

Sotuer. *m.* Cërta pèssa en escùt de àrmas. *Sotuer.*
Sòu. *m.* Sis dòbbès. = Pàga, salàri. *Sueldo.* = Gròs-
Paga alta. = À sòu per lliura. *Sueldo d'ò por*
libra.

Sou. Segona persona del pluràl del presént del in-
dicatíu del vérb ser. *Sois.*

Soyád, *da. p. p.* de soyar, *se.* *Ensuciado, da,*
manchado, da. = *Entintado, da.* = *Pringado, da.*

Soyar. *v. a.* Embrutar. *Ensuciar ò manchar.* =
Molt. *Acomodar de ropa limpia.* = De tinta. *En-*
tintar. = De saim, suc de xuya. *Pringar.*

Soyarse. *v. r.* Embrutarse. *Ensuciarse, manchar-*
se. = Molt. *Acomodarse de ropa limpia.* = De
saim, suc de xuya. *Pringarse.* = De tinta. *En-*
tintarse.

SU.

Suád, *da. p. p.* de suar. *Sudado, da.* = *adj.* El qui
sua ò té suor. *Sudoso, sa.*

Suáda. *f.* El àcte de suar. *Sudores.*

Suador. *m.* Espècie de jác. = Estufa en los bàños.
Sudadero.

Suador, *ra. m. f.* El qui sua molt. *Sudador, ra.*

Suánt. *p. a.* de suar. El qui sua. *Sudante.*

Suar. *v. a.* Eczalar ò espellir per los pòros algú
humor. = Donar ab repugnància. = Despedir el
líquido gèrras, etc. = Afaiarse en sa feyna. =
Espellir la humitat las parèts. = Destillar los
àbres y plàntas el suc. *Sudar.* = Còm un bôu:
molt. *Sudar d'mares.* = Tànta gota: molt. *Su-*
dar la gota tan gorda. = Per pò. *Trasudar de*
miedo.

Suárda. *f.* Humor espès qui surt del còs dels ani-
mals. = Brutó. *Suarda ò mugre.*

Suardós, *sa. adj.* Lo qui du suárda. *Mugriento, ta.*

Suàre. *adv.* Dins pòc témps. *Dentro poco tiempo;*
y si la còsa já há passád. *Poco ha que...*

Suàve. *adj.* Bénigne, bláu, dols, agradàble al olfà-
to, de bòn gèni. *Suave.*

Suàvemént. *adv.* Ab suavidat. *Suavemente.*

Suavidat. *f.* Afabilitat, dulçura, melodía, de bòn
gust. *Suavidad.*

Suavisad, *da. p. p.* de suavisar. *Suavisado, da.*

Suavisar. *v. a.* Ablanir, llévar sa duresa. = Miti-
gar el rigor del tràcto. = Calmar, endolsir, so-
ssegat. = Civilisar los costúms. = Aplacar el àni-
mo ofès de algú. *Suavizar.*

Suavisarse. *v. r.* Ablauirse, aplacarse, etc. *Suavi-*
zarse.

Suavíssim, *ma. sup.* Molt suàves. *Suavísimo, ma.*

Suavíssimamént. *adv. sup.* Ab molta suavidat. *Sua-*
visimamente.

Subalcàide. *m.* Tinépt de alcàide. *Subalcalde.*

Subaltèr, *na. adj.* Inferior ab dependència del

superior. *Subalterno, na.*

Subalternant. *p. a.* de subalternar. = *adj.* Qui té
una còsa bàix de sí ò á qui està subjècta una
altra còsa. *Subalternante.*

Subalternar. *v. a. ant.* Subjectar. *Subalternar.*

Subarrendád, *da. p. p.* de subarrendar. *Subarren-*
dado, da.

Subarrendador, *ra. m. f.* El qui subarrènda. *Sub-*
arrendador, ra.

Subarrendamént. *m.* El àcte y efecte de subarren-
dar. *Subarriendo.*

Subarrendar. *v. a.* Arrendar una còsa de aquél
qui la té arrendàda. *Subarrendar.*

Subàsta. *f.* Encànt públic. *Subasta.*

Subcinericio, *cia. adj.* Cuyt entre cènra y caliu.
Subcinericio, cia.

Subcollector. *m.* El qui fà las vices del collector.
Subcolector.

Subcomanador. *m.* Tinént comanador. *Subcomen-*
dador.

Subdelegàble. *adj.* Lo qui se pòt subdelegar. *Sub-*
delegable.

Subdelegació. *f.* El empleó, ofici y territòri del
subdelegad. *Subdelegacion.*

Subdelegád, *da. p. p.* de subdelegar. *Subdelega-*
do, da.

Subdelegar. *v. a.* Donar el delegád la seua juria-
dicció á àltre. *Subdelegar.*

Subdiàca. *m.* El qui està ordenád de epístola. *Sub-*
didcono.

Subdiaconât. *m.* El orde de epístola. *Subdiacona-*
do ò subdiaconato.

Subdistinció. *f.* La distinció de àltra distinció. *Sub-*
distincion.

Subdistingfd, *da. p. p.* de subdistingir. *Subdistingi-*
guido, da.

Subdistingir. *v. a.* Distingir lo distingfd. *Subdis-*
tinguir.

Súbdit, *ta. adj.* Subjècte al domini ò impèri de
àltre. *Sábdito, ta.*

Subduplo, *pla. adj.* El nombre qui té la rahó de
mitat ab el tot. *Subduplo, pla.*

Solèc. *m.* Vèssa de sòn. *Modorra.*

Subiént. *m.* Càdahú de los fuyátges qui pñjan
adornant algú buyt de pilàstra, etc. *Subiente.*

Subintració. *f.* La entráda successiva de una còsa
después de àltra. *Subintracion.*

Subintránt. *p. a.* de subintrar. = *adj.* Se diu de
una fèbra, v. g. de terciàna qui comença ántes de
haver acabád la àltra. *Subintrante.*

Subintrar. *v. n.* Entrar successivamént: entrar en
llòc de àltre. *Subintrar.*

Súbitamént. *adv.* Tot de un còp. *Súbitamente.*

Subitaneamént. *adv.* Súbitamént. *Subitaneamente.*

Subitáneo, nea. adj. Qui succeïx tot de un còp. *Subitáneo, nea.*
Subjecció. f. El acte y efecte de subjectar, se. = Figura qui se fâ quând un se arguèix á sí matèix y respòn á las objeccions que se propòsa. = Lligadura ab que una còsa está subjectâda. *Sujecion.*
Subjectâd, da. p. p. de subjectar, se. *Sujetado, da.*
Subjectar. v. a. Reduir á la voluntât y podèr de àltri. = Obligar, rendir, subjugar, véncer. = Sosteurir una còsa ab la fòrsa. *Sujetar.*
Subjectarse. v. r. Rendirse á la voluntât de àltre. *Sujetarse.*
Subjècte, ta. adj. Dependént, esposâd, summís. *Sujeto, ta.*
Subjècte. m. Qualsevòl persona indeterminâda. = La persona de calidât. = La matèria de lo que se tràcta. = Àllò en qui se reb ò se consérva alguna còsa. = Àllò de qui se anuncia ò se predica alguna còsa. *Sujeto.*
Subjugâd, da. p. p. de subjugar. *Subyugado, da.*
Subjugar. v. a. Sebjectar. *Subyugar.*
Subjuntiu. m. Un dels mòdos del vérb. *Subjuntivo.*
Sublevació. f. El acte y efecte de sublevar, se. = Molt, tumulto. *Sublevacion.*
Sublevâd, da. p. p. de sublevar, se. *Sublevado, da.*
Sublevamént. m. V. Sublevació. *Sublevamiento.*
Sublevar. v. a. Escitar á la rebeliô. *Sublevar.*
Sublevarse. v. r. Amotinarse, rebellarse. *Sublevarse.*
Sublimació. f. El acte y efecte de sublimar. = Opéració química. *Sublimacion.*
Sublimâd, da. p. p. de sublimar. *Sublimado, da.*
Sublimar. v. a. Ecaltar, engrandir, posar més âlt. = Estrèurer de los mistos ò de los còssos las pàrts volàtils per el mèdi del fòc. *Sublimar.*
Sublimât. m. Las pàrts volàtils del argéntvü, etc. estrètas per mèdi del fòc. *Sublimado.* = Corrosiu. *Corrosivo.*
Sublimatôri, ria. adj. Pertañént á la sublimació ò qui servèix á ella. *Sublimatorio, ria.*
Sublime. adj. Escèls, elevâd, eminent. *Sublime.*
Sublimemént. adv. Àltamént. *Sublimemente.*
Sublimidât. f. Ecaltació, eminència, altura de una còsa. *Sublimidad.*
Sublinguâl. adj. Collocâd bâix de sa llengo. *Sublingual.*
Sublucsió. f. Dislocació imperfèta. *Subluxacion.*
Sublunar. adj. Lo qui está bâix de sa lluna. *Sublunar.*

NÓTA.

En los articles desde *Sublevació* fins á *Sublunar* la *l* no se fâ líquida y se pronuncia còm en *lu*.

Subministració. f. El acte y efecte de subministrar. = Assistència, socorro. *Suministracion.*
Subministrâd, da. p. p. de subministrar. *Suministrado, da.*
Subministrador, ra. m. f. El qui subministra. *Suministrador, ra.*
Subministrar. v. a. Contribuir, donar, servir, proveir á algú lo que necessita. *Subministrar ò suministrar.*
Submís, ssa. adj. Humiliâd, obediént, rendid. *Sumiso, sa.*
Submissamént. adv. Ab sumissió. *Sumisamente.*
Submissâ vòce. adv. *Uti.* Ab veu bâixa. *Sumisa voce.*
Submissió. f. Humiliació, humildât. = Abatimént de sí matèix. = Atenció, obsèqui, urbanidât. *Sumision.*
Subordinació. f. Obediència á la orde y mândo de àltri. = Dependència que té el inferior del superior. *Subordinacion.*
Subordinâd, da. p. p. de subordinar. = *adj.* *Subordinado, da.*
Subordinâdamént. adv. *Subordinadamente.*
Subordinar. v. a. Subjectar á la voluntât de àltri. = Fer una còsa dependént de àltra. *Subordinar.*
Subpolar. adj. Lo qui está bâix des polos. *Subpolar.*
Subpreceptor. m. Segón mèstre. *Subpreceptor.*
Subrepció. f. Ocultació de algún fèt ò circumstància pertañént á la còsa que se demâna. *Subrepcion.*
Subreptici, cia. adj. Lo demanâd ab subrepció. *Subrepticio, cia.*
Subrigadier. m. Oficial bâix del brigadier. *Subrigadier.*
Subrogació. f. V. Sustinució. *Subrogacion.*
Subrogâd, da. p. p. de subrogar. *Subrogado, da.*
Subrogar. v. a. Sustituir, posar una còsa en llòc de àltra. *Subrogar.*

NÓTA.

La *r* en los articles *Subrecció* fins á *Subrogar* no es líquida, axò es no pèrd sa séua fòrsa.

Subscripció y àltres. V. Suscripció, etc.
Subseguirse. v. r. Seguirse una còsa immediatamént á una àltra. *Subseguirse.*
Subsequent. p. a. de subseguirse. *Subsecuente ò subsiguiente.*
Subsequentmént. adv. Seguidamént. *Subsecuente-mente ò subsiguientemente.*
Subsidi. m. Ajuda, aussili, socorro extraordinâris. = Tribút demut las rëndas eglesiàsticas en Es-

pàfia. = Trôpa de reserva: *Subsidio*.
 Subsidiàri, ria. *adj.* Lo que se dona ò màna en socorro de àltri. *Subsidiario, ria*.
 Subsidiàriamént. *adv.* Per via de subsidi. *Subsidiariamente*.
 Subsistència. *f.* Estabilitât, permanència. = El acte per el quâl una substància se fâ inqomunicàble á àltra. = Lo que se necessita para passar la vida. *Subsistencia*.
 Subsistént. *p. a. y adj.* Lo qui subsistèix. *Subsistente*.
 Subsistir. *v. n.* Durar, permanèxer, conservarse. = Estar per sí y no per àltre. *Subsistir*.
 Subsolàno. *m.* Vént de llevànt. *Subsolano*.
 Substància y àltres. *V.* Sustància, etc.
 Substituciò y àltres. *V.* Sustitaciò, etc.
 Substracciò y àltres. *V.* Sustracciò, etc.
 Subtèndrer. *v. a.* Oposarse una línea á un àngulo, etc. *Subtender*.
 Subtènsa. *f.* Cèrta línea. *Subtensa*.
 Subtèuso, sa. *p. p.* de subtèndrer. *Subtenso, sa*.
 Subterfugi. *m.* Escapatòria. *Subterfugio*.
 Subterràni. *m.* Llòc baix dins tèrra. *Subterraneo*.
 Subterràneo, nea. *adj.* Lo qui està baix de tèrra. *Subterraneo, nea*.
 Subtinént. *m.* Cèrt oficial en la milícia. *Subteniente*.
 Subversió. *f.* Ruína, destrucció, trastòrn. *Subversion*.
 Subvertid, da. *p. p.* de subvertir. *Subvertido, da*.
 Subvertir. *v. a.* Arruinar, destruir, trastornar. *Subvertir*.
 Subversiu, va. *adj.* Lo qui es pròpi para trastornar. *Subversivo, va*.
 Suc. *m.* Humor líquido de las fruytas, herbas, plàntas, etc. *Suco, jugo ò zumo*. = De agniât. *Moje*. = De càrn, péix salâds. *Garo*. = De còsa torrâda ò frita. *Pringue*. = De pârra: es vi. *Zumo de parra ò de cepas*. = De regalèssia reduïd á axaròp. *Rebazuz*.
 Sucâd, da. *p. p.* de sucâr. *Pringado, da*. = *Corneado, da, topado, da*. = *Amurcado, da*.
 Sucâda. *f.* El acte y efecte de sucâr lo que se tòrra. *Pringar*. = Ferida ab so càp de animâl qui te bàñas. *Cornada*, y si es de bôn. *Cornada ò amurco*. = De los qui no ténen bàñas. *Morrada*.
 Sucador, ra. *m. f.* El animâl qui té el vici de sucâr. *Corneador, ra y ant. cornupeta*.
 Sucar. *v. a.* Untar alguna còsa ab el suc de lo que se tòrra. *Pringar*.
 Sucar. *v. a.* Ferir ab so càp el animâl. *Cornear*, y si es de bôn. *Cornear ò amurcar*. = Sucar ets àys: repetir ò tornar mòurer la còsa. *Revolver el ajo ò el caldo*.
 Sucarse. *v. r.* Los animâls. *Topetar*. = Los hòmos:

toparse càp per càp. *Topar ò topetear*: barayarse, disputar. *Cornearse*. = Que se suquen. *Espressió* ab que se declàra no volèrse posar ab los qui se barâyan ò disputan. *Que se corneen*.
 Succed, da. *p. p.* de succeir. *Sucedido, da*.
 Succeir. *v. n.* Ferse alguna còsa. = Entrar en llòc de àltre. = Seguir immediatamént. = Heredar los béns de no difünt. *Suceder*.
 Succés. *m.* Càs, èxít. *Suceso*.
 Successió. *f.* La acció de succeir, de entrar en llòc de àltre. = Generaciò, etc. *Sucesion*.
 Successiu, va. *adj.* Lo qui seguèix ò vâ darrera. *Sucesivo, va*.
 Successivamént. *adv.* Per orde. *Sucesivamente*.
 Successor, ra. *m. f.* El qui succeïx á àltre. *Sucesor, ra*.
 Succint, ta. *adj.* Brèu, compendiós. *Sucinto, ta*.
 Succintamént. *adv.* Brèvèment. *Sucintamente*.
 Súcubo. *adj.* El dimòni quând pren forma de dòna en acte carnâl. = El paciént en el acte sodomític. *Súcubo*.
 Sucentor. *m.* Prebendât eglesiàstic. *Sochantre*.
 Sucentoria. *f.* La diguidât y ofici del sucentor. *Sochantria*.
 Suciedât. *f.* Brutó, inmundicia, porqueria. *Suciedad*.
 Sucio, cia. *adj.* Brut, asquerós. *Sucio, cia*.
 Sucós, sa. *adj.* Lo qui té suc. *Jugoso, sa, suculento, ta ò zumoso, sa*.
 Sucra. *m. ò f.* Còsa bèn coneguda. *Azucar*. = Esponjàd. *Esponjado*. = Cándil. *Sándil*. = Terciâd. *Terciado*.
 Sud. *m.* El mitjórn y el vént qui vé de éll. *Sud*.
 Sudanós, sa. *adj.* Enfadós, molést. *Gravoso, sa*.
 Sudári. *m.* Espècie de mocador que se pòsa demunt sa càre de un mòrt ò demunt es baül. = Es llenâbl ab que fone amortayâd Cristo. *Sudario*.
 Sudést. *m.* El vént de xalòc. *Sudest*.
 Sudoéste. *m.* El vént de mestrâl. *Sudoste*.
 Sudorífero, ra y sudorífic, ca. *adj.* Lo qui càusa suor. *Sudorifero, ra y sudorifico, ca*.
 Sudouéste. *m.* El vént de llebètx. *Sudoueste*.
 Suéco, ca. *adj.* De la Suècia. *Sueco, ca*.
 Sufficiència. *f.* Lo qui bàsta. = Capacidât, inteli-gència para quâlsevòl còsa. *Suficiencia*.
 Sufficiént. *adj.* Bastânt. *Suficiente*.
 Sufficiéntmént. *adv.* Ab sufficiència. *Suficientemente*.
 Suffocació. *f.* Pèrdua ò impedimént de la respiraciò. *Sufocacion*.
 Suffocâd, da. *p. p.* de suffocar, se. *Sufocado, da*.
 Suffocador, ra. *m. f.* El qui soffoca. *Sufocador, ra*.
 Suffocânt. *p. a.* de suffocar. El ò lo qui soffoca. *Sufocante*.

Soffocar. v. a. Enfagar, impedir la respiració. =
Apagar, oprimir, irritar *Sufocar*.

Suffocarse. v. r. Enfagarse, etc. *Sufocarse*.

Suffragánea. f. La vicària in càpita. *Sufraganea*.

Suffragáneo. m. El bisbe qui dependèix del arca-
bisbe. *Sufraganeo*.

Suffragáneo, nea. adj. Dependènt de àltre. *Suf-
raganeo, nea*.

Suffragar. v. a. Afavorir, ajudar. = Votar. *Suf-
ragar*.

Sufráge. m. Ayuda, favor, socorro. = Vòt. = Quàl-
sevòl òbra bona que se aplica para ànimas del
purgatòri. *Sufragio*.

Sufribie. adj. Aguantàble, tolleràble. *Sufrible*.

Sufríd. da. p. p. de sufrir. = adj. Pacient. *Sufri-
do, da*.

Sufridor, ra. m. f. El qui sufrèix. *Sufridor, ra*.

Sufridor, ra. adj. Lo que se pòt sufrir, tollerar.
Sufridero, ra.

Sufriment. m. Paciència, tollerància. *Sufrimiento*.

Sufrir. v. a. Patir, estar afligíd, oprimíd. = Pren-
der los mál y trabáys ab paciència. = Sosténir,
dur algún pes, resistir. = Permètrer, tollerar.
Sufrir.

Sufrít ò sofrít. m. Hérbas para aguiàts. *Gallofa*.

Sufumigació. f. V. Fumigació. *Sufumigacion*.

Sufussió. f. Mál en los oys. *Sufusion*.

Sugestió. f. Tentació. *Sugestion*.

Suicida. m. f. El qui se màta. *Suicida*.

Suicidi. m. La acció de matarse. *Suicidio*.

Suís, sa. adj. De Suíssa. *Sutzo, za*.

Sulfàte. m. Medecina cònta terciànas. *Sulfate*.

Sulfàto. m. Sál qui se fà de la combinació del àci-
do sulfúric, etc. *Sulfato*.

Sulfúreo, rea. adj. Qui té sofra. *Sulfúreo, rea*.

Sultá. m. Emperador ture. *Sultan*.

Sultána. f. Dòna del Gráu-Señor. = Vaxèll de
guèrra ture. *Sultana*.

Sull, lla. adj. Senec bàñas. *Mocho, cha*.

Sull, lla. adj. El qui parla molt pòc. *Cazurro, ra*.

Süllàca. f. Betúm de càls, estopa y òli. *Zulaque*.

Suma. f. Compèndi, recopilació. = La acció de
sumar. = El totál de vários nombres. = Agregát
de molts còsas. = La conclusió ò fi. *Suma*. =
En suma: en fin. *En suma*.

Sumád, da. p. p. de sumar. *Sumado, da*.

Sumar. v. a. Juntar dos ò més nombres para sàber
son totál valor. = Abreviar, compèndiar, reco-
pilar. *Sumar*.

Sumári. m. Compèndi, resúmen. *Sumario*.

Sumària. f. Informació. *Sumaria*. = Ubèrta no
concluida. *Abierta*.

Sumàriamènt. adv. En compèndi. = cur. Sense
guardar eutèramènt el orde judiciál. *Sumaria-
mente*.

Sumiád, da. p. p. de sumiar. *Soñado, da*.

Sumiador, ra. m. f. El qui sumia. *Soñador, ra*.

Sumiar. v. a. Remòurer algunas espècies de la
imaginació dormint. = Douar per cèrt lo qui
no'u es. *Soñar*. = De despèrt: dir estravagàn-
cias. *De despierto*. = Ni sumiarhò: no tenir el
menor pensamènt de una còsa. *Ni soñar*.

Sumíd, da. p. p. de sumir. *Sumido, da*.

Sumiller. m. Quèfe de várias oficinas y ministè-
ria de palácio reyál. *Sumiller*. = De còs: el qui
se cuyda del llit del réy, de vestirlo y des-
puyarlo. *De corps*. = De cortina: el qui tira sa
cortina de la vidrièra quánd entra y surtel réy,
vâ á la iglesia ò se fà alguna cerimònia. *De cor-
tina*. = De la cáva: el qui se cuyda de la plàta,
àrgo y vi de la tàula. *De la cava*. = De panete-
ria: El qui se cuyda de la ròba de tàula. *De
paneteria*.

Sumir. v. a. Bèurer el sacerdot el sàngüis en la
missa. *Sumir*.

Sumista. m. El qui escrú sumas de alguna facul-
tât. *Sumista*.

Summamènt. adv. Moltíssim. *Sumamente*.

Suminís, sa. adj. Humiliád, rendíd, subjècte. *Su-
miso, sa*.

Summissamènt, adv. Ab summissió. *Sumisamente*.

Summissió. f. Humildât, humiliació. = Abatimènt
de sí matéix. *Sumision*.

Summo, ma. adj. Lo més àlt y elevád. = Lo ma-
jor en sa séua línea. *Sumo, ma*. = Á lo summe:
á lo més. *Á lo sumo*.

Sumoscáp. m. La pàrt tòrta y superior en que
acéba la columna. *Sumoscapo*.

Súmulas. f. pl. Compèndi de los principis elemen-
tâls de la llògica. *Súmulas*.

Sumulista. m. El qui estudiá las súmulas. *Sumu-
lista*.

Sumulístic, ca. adj. Pertañènt á las súmulas. *Su-
mulistico, ca*.

Sumúltiplo. m. Nombre eczáctamènt compès mol-
tas vegádas dins un àltre. *Sumúltiplo*.

Sunció. f. El àcte de sumir el sacerdot la hòstia y
el sàngüis en la missa. *Suncion*.

Suntuári, ria. adj. Estatút: lléy qui pòsan mò-
do y tàssa en los gástos. *Suntuario, ria*.

Suntuós, sa. adj. Grán, magnífic, de molt de còst.
Suntuoso, sa.

Suntuosamènt. adv. Magníficamènt. *Suntuosamente*.

Suntuosidât. f. Gásto, luco, magnificència. *Suntu-
tiosidad*.

Suntuosíssim, ma. sup. Molt suntuosos. *Suntuo-
sísimo, ma*.

Suor. m. Las partículas de humor qui surtea per
los pòros del còs de animál. = Fatiga, trabáy.

Sudor.—Apégada á sa ròba. *Grasa*.—Ple de suor. *Cubierto de sudor*.
Suorèt. *m*. Suor petít. *Trasudor*.
Supérable. *adj*. Lo que se pòt supèrar. *Superable*.
Superabundància. *f*. Abundància excessiva. *Superabundancia*.
Superabundant. *adj*. Excessiu. *Superabundante*.
Superabundantíssim, *ma*. *sup*. *Superabundantísimo*, *ma*.
Supurebundantment. *adv*. Ab escés. *Superabundantemente*.
Superabundar. *v*. *n*. Abundar ab escés. —Véssar per mossa ple. *Superabundar*.
Supèració. *f*. Térme astronòmic. *Superacion*.
Supèrad, *da*. *p*. *p*. de supèrar. *Superado*, *da*.
Superar. *v*. *a*. Escedir, ser més, véncer. *Superar*.
Supèrbia. *f*. Arrogància, orgüllo, vanidat. —Ràbia capressada ab accions. *Sobervia*.
Supèrbiamént. *adv*. Ab supèrbia. —Ab magnificència. *Soberviamente*.
Superbiós, *sa*. *adj*. Arrogant, orgüllós. —Mages-
 toós. *Superbo*, *ba*, *ant*. *sobervioso*, *sa*.
Superbiosamént. *adv*. *Superbiosamente*.
Supèrbo, *ba*. *V*. *Superbiós*. *Sobervio*, *via* y *ant*.
superbo, *ba*.
Superhíssim, *ma*. *sup*. Molt supèrbo. *Superbísimo*, *ma*.
Supereminència. *f*. El eminent gráu de elevació. *Supereminencia*.
Supereminént. *adj*. El qui ó lo qui està molt elevat. *Supereminente*.
Supererogació. *f*. Acció fèta á demés de lo que toca. *Supererogacion*.
Supererogatori, *ria*. *adj*. Lo fèt á demés de la obligació. *Supererogatorio*, *ria*.
Superficial. *adj*. Qui està en la superfície. —Apparént. *Superficial*.
Superficialment. *adv*. *Superficialmente*.
Superficie. *f*. Lo de demunt de qualsevòl còsa y la part exterior de qualsevòl còs. *Superficie*. —Tòrta de un àrc. *Dovela*. —De demunt. *Dovela exterior*. —De devall. *Interior*.
Superficionári, *ria*. *adj*. *cur*. El qui té los fruyts de una còsa agèna pagant al duèñ. *Superficionario*, *ria*.
Supèrfluamént. *adv*. Per demés. *Superfluamente*.
Superfluidat. *f*. Demasia : escés. *Superfluidad*.
Supèrflu, *ua*. *adj*. Lo qui sòbra, inútil, per demés. *Supérflu*, *flua*.
Supèrflúx, *xa*. *adj*. *V*. *Supèrflu*. *Supérflu*, *flua*.
Superintendànt. *m*. La persona encarregada de la direcció de alguna còsa ab superioridat á los qui serveixen en ella. *Superintendente*.
Superintendència. *f*. Supréma administració en al-

guna línea. —El càrreg y empléo del superintendànt. *Superintendencia*.
Superior, *ra*. *adj*. Lo qui està més alt, més elevat que altra còsa. —Lo més digne y escellent respècte de altra còsa. *Superior*, *ra*.
Superior, *ra*. *m*. *j*. El qui té súbdits. *Superior*, *ra*.
Superiorat. *m*. La dignidat y ofici del superior. —El témps que dura. *Superiorato*.
Superioridat. *f*. Escés de una còsa respècte de altra. preeminència. —El càrreg del superior. *Superioridad*.
Superiormént. *adv*. De un mòdo singular. *Superiormente*.
Superlatíu, *va*. *adj*. Lo més escellent, més grán, etc. *Superlativo*, *va*.
Superlatíu. *m*. El gráu més alt de comparació. *Superlativo*.
Superlativamént. *adv*. En gráu superlatíu. *Superlativamente*.
Supernumerári, *ria*. *adj*. Añadid al nombre fícs. *Supernumerario*, *ria*.
Superpacient. *adj*. Se diu de la proporció quand el nombre major conté al menor una vegada y algunas parts de ell. *Superpaciente*.
Superparticular. *adj*. Se diu de la proporció quand el nombre major conté el menor una vegada y més una de las seúas parts. *Superparticular*.
Supersòlido. *m*. La quinta potència de un nombre multiplicad quatre vegadas per sí mateix. *Supersólido*.
Superstició. *f*. Falsa devoció. —Culto que se dona á qui no se deu ó de un mòdo indegud. *Supersticion*.
Supersticiós, *sa*. *adj*. Pertañent á superstició. —El qui usa de superstició. *Supersticioso*, *sa*.
Supersticiosamént. *adv*. Ab superstició. *Supersticiosamente*.
Supersustanciál. *adj*. Se diu únicamént del pá eucarístic. *Supersustancial*.
Supervenció. *f*. *cur*. El acte y efecte de sobrevenir nòu dret. —Baxada del Esperít Sánt en Maria santíssima en el mistèri de la incarnació. *Supervencion*.
Superveniència. *f*. El acte y efecte de sobrevenir. *Superveniencia*.
Superveniént. *adj*. Lo qui vé de improvís. —*cur*. Lo qui vé despaés de una altra còsa. *Superveniante*.
Supervivència. *f*. El acte y efecte de sobreviurer. —El témps que se considèra á un còm á viu. —El dret que té un heren de percèber el sòu del difunt. *Supervivencia*.
Supl. *m*. Una de las parts del verb llatí. *Supino*.
Supino, *na*. *adj*. Ajeguds de esquena. *Supino*, *na*.

Suplantació. *f.* Falsificació de un escrit. *Suplantacion.*

Suplantad, *da. p. p.* de suplantar. *Suplantado, da.*
Suplantador, *ra. m. f.* El qui suplanta. *Suplantador, ra.*

Suplantar. *v. a.* Falsificar un escrit, substituir altres paraules en el lloc de las que se han borradas. *Suplantar.*

Suplelaltas. *m.* El qui suplèix las faltas de altri. *Suplefaltas.*

Suplement. *m.* La part que se afitx á una cosa para completarla. = Figura retòrica quánd en una clàusula se suplèix un verb ó nòm de una altra. = Figura gramaticál quánd ah el verb auxiliar se suplèix la falta de alguna part de altre verb. *Suplemento.*

Suplènt. *m.* El qui suplèix. *Suplente.*

Suplici. *m.* Càstig, pena de mòrt. = El lloc shont patèix el sentenciad. *Suplicio.* = Dur al suplici. *Llevar al suplicio.*

Suplíd, *da. p. p.* de suplir. *Suplido, da.*

Suplidor, *ra. m. f.* El qui suplèix. *Suplidor, ra.*

Suplir. *v. a.* Completar lo que falta. = Posarse en lloc de altre. *Suplir.*

Suportáble y altres. *V.* Soportáble, etc.

Suposad, *da. p. p.* de suposar. *Supuesto, ta.*

Suposar. *v. a.* Fingir. = Donar per assentada una cosa. = Tenir autoridat, representació. *Suponer.* = Donar per suposad. *Dar por supuesto.* = Suposèm que. *Supongamos que.*

Suposició. *f.* El acte y efecte de suposar. = La cosa suposada. = Autoridat, representació. = Falsedat, impostura. = La acció de un terme en lloc de altre. *Suposicion.*

Supositicio, *cia. adj.* Fingid. *Supositicio, cia.*

Suppeditació. *f.* El acte y efecte de suppeditar. *Suppeditacion.*

Suppeditad, *da. p. p.* de suppeditar. *Suppeditado, da.*

Suppeditar. *v. a.* Oprimir, subjectar: posar baix des pèus. *Supeditar.*

Súplica. *f.* Petició. = El escrit ab que se supplica. *Súplica.*

Supplicació. *f.* V. Súplica. *Supplicacion.*

Supplicad, *da. p. p.* de supplicar. *Supplicado, da.*

Supplicant. *p. a.* de supplicar. El qui supplica. *Supplicante.*

Supplicar. *v. a.* Demanar ab humildat. *Supplicar.* = Supplicar en revista. *eur.* Demanar la revisió de un procés. *Supplicar en revista.*

Supplicatòria, *ria. adj.* Pròpi para supplicar. *Supplicatorio, ria.*

Supplicatòria. *f.* Ofici de un tribunal á altre de igual classe. *Supplicatoria.*

Supputació. *f.* Còmputo. *Supputacion.*

Supputad, *da. p. p.* de supputar. *Supputado, da.*

Supputar. *v. a.* Fer es còmputo. *Suputar.*

Suprèmo, *ma. adj.* Lo més alt, lo summo, lo últim. *Supremo, ma.*

Supressió. *f.* El acte y efecte de suprimir. = Retenció de orina. *Supresion.*

Suprimíd, *da. da. p. p.* de suprimir. *Suprimido, da ó supreso, sa.*

Suprimir. *v. a.* Abolir, estingir, llèvar. = Callar, dissimular, ocultar. *Suprimir.*

Suprior. *m.* Segón prior. *Suprior.*

Supriorat. *m.* El ofici de suprior. *Supriorato.*

Supuració. *f.* Col·lecció de la matèria en los humors. *Supuracion.*

Supurad, *da. p. p.* de supurar. *Supurado, da.*

Supurant. *p. a.* de supurar, El qui supura. *Supurante.*

Supurar. *v. a.* Llèvar la humitat de un cos per mèdi des fòc. = Consumir, dissipar. = Fer veur á supuració. *Supurar.*

Supurar. *v. n.* Venir á supuració. = Resoldre-se bofí, grá en matèria. *Supurar.*

Supuratíu, *va. adj.* Pròpi para fer supurar. *Supurativo, va.*

Supuratòria, *ria. adj.* Supuratíu. *Supuratorio, ria.*

Sur. *m.* Vent de mitjorn y el lloc de ahont vé. *Sur.*

Sura. *f.* Os posterior de sa càma. = Capítol en el alcorá de Mâhoma. *Sura.*

Surad, *da. p. p.* de surar. *Nutrido, da.* = *Librado, da ó salvado, da.*

Surála. *m. pl.* Se diu de los receptáculos del ventre de sa càma. *Surales.*

Surar. *v. a.* Alimentar, criar. *Criar ó nutrir.* = Alliberar, se de algún perill. *Librar, se ó salvar, se.*

Surer. *m.* Àbre. *Alcornoque.*

Surèts. *m. pl.* Bossinets de suro que se pòsan al fil de fèrro qui aguanta el ble de un lletó. *Corchos.*

Suro. *m.* La escòrxa del surer. *Corcho.*

Surtíd, *da. p. p.* de surtir. *Salido, da.*

Surtida. *f.* El acte y efecte de surtir. = La part per ahont se surt. = Escapatòria, pretèsto, recurs. = La rahó ab que se confuta un argument ó se aclarèix una dificultat. = El fi y terme de un negòci. *Salida.* = De los sitiads còntre los sitiadors. *Salida ó surtida.*

Surtida. *f.* Pòrta falsa que ténen sas fortalèsas. = Pòrta escusada. *Surtida.*

Surtir. *v. a. ó n.* Passar de la part de dedins á la de defòre. = Anar á parar á algún lloc. = Anar de un lloc á altre. = Proceir ó venir una cosa de altra. = Acahar ó concluir un empleyo el emple-

yâd. = Dir ô fer una còsa inesperâda còm çâre sorts ab axô? = Aparèxer, manifestarse, v. g. es sembrât, es sôl surt. = Adquirir instrucció ô contrèurer algùn mál hàbit, còm surtir bôn estudiânt, molt doléut, etc. = Costar á tant. = Ser elegid para algùn empleyo. *Salir*. = Surtir bé de alguna funció. *Salir bien* ô *salir d puerta de claridad*. = Surtir, v. g. bálle ô de bálle. *Salir baile* ô *de baile*. = De hotador: irritarse molt. *Salir de su acuerdo, de sus casillas, de madre*: prèuder es luco ô punt mássa ált. *Poner los puntos muy altos*. = Surtir á camí á algú. *Salir al encuentro* ô *d recibir*. = Ab so càp rompúd ô còm un pòre: málament de una empresa, etc. *Salir por el abollon* ô *por el albrâal*. = Càra una còsa. *Salir cara*: resultar dâfy. *Salir caro*. = Des fânc: de algùn apréto. *Salir del senegal*. = Frânci no pagar. *Salir horro, rra*. = Fiador ô fiânsa. *Salir fiador* ô *garante*. = Escalabrâd. *Salir descalabrado*. = Eguerrâda ô á seurevés una còsa, *Salir huera* ô *traspintarse*. = Ets animâls de sas còvas, loriguéras, etc. *Camppear*. = Lloid el hòmo de una disputa, funció. *Salir airoso* ô *sacar bien su caballo*. = Ád efèssios: inconsecuènt. *Salir adefesio*. = Á magnificât matinas: respòndrer divêrs de lo que se pregunta. *Si me preguntais por heras mi padre tiene un garbanzal*. = Surtir des poys: de sa misèria. *Salir de capa rajada*. = Ab trabây de algùn assunto. *Salir con trabajo* ô *d gatas*. = Malâint de algùn llòc. *Salir atestando*. = De la parroquia: confessar y combregar, etc. *Cumplir con la parroquia*. = De quicios: irritarse molt. *Salir de quicios*. = Al matèix llòc de ahònt sen anâ. *Resurtir*. = Ab la sèua. *Salir con la suya*. = Surtirlí sas llágrimas, ets uys. *Saltarle las lágrimas, los ojos*. = Surta lo que surta. *Salga lo que saliere*. = Surtirò ab nn axéc. *Salir de una vez*. = No surtir al llòc: parlar inconsecuènt. *Salirse del carro* ô *echar por las de Pavia*. = No surtir des sèu pàs. *No salir de su paso*. = No surtir de sa tèrra: ser molt petít. *No salir del suelo*.

Surtit. m. Provisió de gèneros. *Surtido*.

Surtit. m. Vestidura. *Surtit*.

Sus. Interjecció para comensar á córrer. *Sus*. = Donar es sus. *Dar el sus*.

Suscepció. f. El ácte y efecte de rebèrer. *Suscepcion*.

Susceptibilitât. f. La capacidât de rebèrer. *Susceptibilidad*.

Susceptible. adj. Qui pòt ser modificâd ô es capâs de rebèrer. *Susceptible*.

Susceptiu. va, adj. Susceptible. *Susceptivo*, va,

Suscitació. f. Escitació, instigació. *Suscitacion*.

Suscitâd, da. p. p. de suscitar. *Suscitado*, da.

Suscitar. v. a. Escitar, mûurer alguna còsa. *Suscitar*.

Suscripció. f. El ácte y efecte de suscrièrer, se. *Suscripcion*.

Suscriptor, ra. m. f. El qui se suscriu. *Suscriptor*, ra.

Suscrit, ta. p. p. de suscrièrer, se. *Suscripto*, ta ô *suscrito*, ta.

Suscrièrer. v. a. Firmar báix de un paper. *Suscribir*.

Suscrièrerse. v. r. Állistarse á pagar para tenir alguna òbra ô imprès. *Suscribirse*.

Suspècte, ta. adj. Suspitós. *Suspecto*, ta.

Suspèndrer. v. a. Interrómprer, fer páusa. = Causar admiració. *Suspender*.

Suspensió. f. Aturâda, detenció. = Dubte, incertitút. = Admiració. = Péna eglesiástica. = Detenció de la veu de un punt al áltre en la sòlfa. *Suspension*.

Suspensiu, va, adj. Lo qui suspèn. *Suspensivo*, va.

Suspensôri, ria. adj. Lo qui suspèn. *Suspensorio*, ria.

Suspensôri. m. Espècie de breguer. *Suspensorio*.

Suspès, sa. p. p. de suspèndrer. = adj. Dubtós, irressolút, incèrt. *Suspensio*, sa.

Suspésâd, da. p. p. de suspésar. *Sospesado*, da.

Suspésar. v. a. Eczaminar el pes de alguna còsa ab sa mà. *Sospesar* ô *tomar d mano*.

Suspiciâcia. f. Desconfiânsa, suspita. *Suspiciacia*.

Suspiciâssim, ma. sup. Molt suspiciâces. *Suspiciâssimo*, ma.

Suspiciâs. adj. Desconfiâd, málpensâd. *Suspicias*.

Suspiciâssimènt. adv. Ab desconfiânsa. *Suspiciâssimènt*.

Suspir. m. Gemég. = Desitx fòrt. *Suspiro*.

Suspirâd, da. p. p. de suspirar. *Suspirado*, da.

Suspirar. v. a. Gemegar. = Desitjar ab ânsia alguna còsa. *Suspirar*.

Suspirèt, m. Suspir petít. *Suspirico*, illo, ito.

Suspiro. m. Còsa de pâsta en sucra. *Suspiro*.

Suspita. f. Desconfiânsa, dubte, resèl. *Sospecha*.

Suspitàd, da. p. p. de suspitar. *Sospechado*, da.

Suspitar. v. a. Formar ô tenir suspita. *Sospechar*.

Suspitós, sa. adj. El qui té suspita ô aquèll de qui se té suspita. *Sospechosa*, sa.

Suspitosamènt. adv. Ab suspita. *Sospechosamente*.

Suspitosíssim, ma. sup. Molt auspitosos. *Sospechosísimo*, ma.

Sustância. f. Essència, naturalesa, sèr de una còsa. = Lo qui subsistèix per sí y en qui subsistexen los accidènts. = Qualsevòl còsa ab que áltra se aumenta y se undrèix. = La part més apreciâble de las còsas. = El ano que se estrôu

de las cosas sustanciosas. = Lo millor de una cosa. = Gust, sabor. = Lo més essencial en un discurs, negòci, sermó. = Lo qui es absolutament necessari para la subsistència. = Béus, riquesas. *Sustancia*. = En sustância: en compèndi. *En sustancia*.

Sustanciál. adj. Pertañent á la sustância. = El punt essencial de un negòci. *Sustancial*.

Sustanciálmént. adv. En sustância. *Sustancialmente*.

Sustanciád, da. p. p. de sustanciar. *Sustanciado, da.* *Sustanciar. v. a.* Compendiar; fer un estrát de un procés, etc. *Sustanciar*.

Sustanciós, sa. adj. Lo qui té sustância, qui alimenta, qui nodrèix. *Sustancioso, sa.*

Sustantíu, va. adj. Lo qui subsistèix ó pòt subsistir per sí matèix. *Sustantivo, va.*

Sustantíu. m. El nòm qui per sí sòl pòt estar en la oració gramaticál. *Sustantivo*.

Sustantivád, da. p. p. de sustantivar. *Sustantivado, da.*

Sustantivádamént. adv. Á módo de sustantíu. *Sustantivadamente*.

Sustantivamént. adv. Còm á sustantíu. *Sustantivamente*.

Sustantivar. v. a. Empléyar un nòm adjectiu còm á sustantíu. *Sustantivar*.

Sustar. v. n. Plorar suspiránt. *Sollozar*.

Sustentáble. adj. Lo que se pòt sostenir ó defensar. *Sustentable*.

Sustentació. f. El ácte y efecte de sustentar. *Sustentacion*.

Sustentació. f. Alimént, manutenció. *Sustentacion*.

Sustentáculo. m. Apoyo. *Sustentaculo*.

Sustentád, da. p. p. de sustentar. *Sustentado, da.*

Sustentador, ra. m. f. El qui sustentá. *Sustentador, ra.*

Sustentánt. p. a. de sustentar. = El qui defénsa algún ácte litterári. *Sustentante*.

Sustentar. v. a. Alimentar, mantener. = Defensar lo que se diu ó algún ácte litterári. *Sustentar*.

Sustentarse. v. r. Alimentarse. *Sustentarse*.

Susténto. m. Alimént, mantenimént. *Sustento*.

Sustèt. m. Susto menúid. *Sustillo*.

Sustitució. f. El ácte y efecte de substituir = cur. La iustitució de herèu en cás de faltar el primer

nombrád. *Sustitucion*.

Sustituíd, da. p. p. de substituir. *Sustituido, da.*

Sustituidor, ra. m. f. El qui substitueix. *Sustituidor, ra.*

Sustituir. v. a. Posar á un en llòc de áltre. = Posar una cosa en llòc de áltra. = Enviar á un en llòc de áltre. *Sustituir*.

Sustitút, ta. m. f. El qui fa sas vices de áltre. *Sustituto, ta.*

Susto. m. Alteració del ánimo motiváda de cosa qui causa pò. *Susto*. = Donar, prènder, tenir susto. *Dar, tomar, tener susto*.

Sustracció. f. El ácte y efecte de sustrèurer. *Sustraccion*.

Sustrèt, ta. p. p. de sustrèurer. *Sustraido, da.*

Sustrèurer. v. a. Apartar, llévar, retirar. *Sustraer*.

Sutáno, na. m. f. Paràula ab que se suplèix el nòm de algú que se ignòra ó no se vòl dir. *Sutano, na.*

Sutíl. adj. Delicád, petít, prim, ténno. = Agád, ingeníós, perspicás. *Sutíl*.

Sutilesa. f. Delicadesa, poquedát, primor. = Dit, pensamént més agúd que sólido. = Agudesa, perspicácia. = Un de los quátres dòts del còs gloriós qui consistèix en podèr pénétrar qualsevòl áltre còs. *Sutileza ó utilidad*.

Sutilisació. f. El ácte y efecte de sutillar. *Sutilizacion*.

Sutilisád, da. p. p. de sutillar. *Sutilizado, da.*

Sutillar. v. a. Discórrer ingeniosamént. = Aprimar. = Llimar, perfeccionar, donar la última mà á una cosa. *Sutillar*.

Sutillísim, ma. sup. Molt sutíls. *Sutillísimo, ma.*

Sutillíssimamént. adv. sup. Ab molta sutilesa. *Sutillísimamente*.

Sutílmént. adv. Ab sutilesa. *Sutílmemente*.

Sutja. f. Porció de fum qui se apéga á òllas, pèllas, ximenèyas. *Hollin*.

Sutjós, sa. adj. Lo qui té sutja. *Holliniento, ta.*

Sutura. f. Se diu en anatomía de la juntura de cèrts òssos. *Sutura*.

Suvinetjar. v. a. Fer una cosa repetidas vegádas. *Menudear*.

Suvínt. adv. Repetidas vegádas. *A menudo*.

TAC

T. *f.* Vigèssima lletra del alfabeto mallorquí y lletra consonánt. *T.*
Ta. Pronòm possessiu y la segona ven, v. g. ta màre. *Tu.*
Tàtá. *m.* Nòm que los nins donan á qualsevòl bístia. *Tuta.*
Tabác. *m.* Fuyas de tabaquera. *Tabaco.* = De Brasil. *Tabaco brasil.* = De fum. *De humo.* = De fuya. *De hoja.* = De pols. *De polvo.* = De rapé. *Tabaco rapé.* = Donar tabác: apretar á uu. *Aturullar.* = Cuyro de tabác. *Coracha de tabaco.* = Una picada de tabác: una presa. *Un polvo ó un polvillo de tabaco.*
Tabacar. *v. a.* Prènder tabác de pols. *Tomar tabaco.* = Tot lo dia: moltíssim. *Tabaquear.* = Apretar á un en disputa, etc. *Aturullar:* enganar-lo. *Ponerle los cuernos.*
Tabacós, *sa. adj.* El qui pren molt de tabác de pols. *Tabacoso, sa, carrenton, na ó fungon, na.* = El qui ó lo qui està soyad de tabác. *Tabacoso, sa.*
Tabaquer, *ra. m. f.* El qui ven tabác. *Tabaquer, ra.*
Tabaquera. *f. pl.* *Tabaquera* ó *nicosiana.*
Tabaquista. *m.* El qui conèix si es hò ó dolént es tabác. *Tabaquista.*
Tabardillo. *m.* Malaltia. *Tabardillo.*
Tabernacle. *m.* El llòc ahont estáva la área del Testament. *Tabernáculo.* = Instrument en que se daen sants. *Andas.*
Tabernacler. *m.* El qui du tabernacle. *Andero.*
Tablado. *m.* Llit de pòsts para descansar los qui están de gnàdia. = El de teàtro. *Tablado.*
Tác. *m.* Paràula para expressar el renou de bàm-bèlletas que se fan als uins que ells fan ó para atupar. *Tas.* = Tác tác. *Tas tas.*
Tàca. *f.* La senhal que ocasiona en nn còs lo que li fa mudar de color en alguna part. = Tàtxa al honor, á la reputació. = Brutó, porqueria. = *Mancha,* y en Aragó. *Taca.* = Á sas câmas per haverse escaufad mossa. *Cabrilla.* = Al devanter de derrera de camia de escremènt. *Palomina.* = De saím, de suc de torrât, etc. *Pringon.* = Eu rôba per no haverli llevad bé s'òli. *Juarda.* = De lo que se há vessad. *Reguero.* = Infamiosa. *Padron.*
Tacád, *da. p. p.* de tacar, *se.* *Manchado, da* ó *ta-*

TAL

cado, da. = *Apulgarado, da.*
Tacamaca. *f.* Sustància reynosa, sòlida y molt olo-rosa. *Tacamaca.*
Tacàñamént. *adv.* Ab tacañaria. *Tacañamente.*
Tacañaria. *f.* Avaricia. = Picardia. *Tacañeria.*
Tacáfio, *ña. adj.* Avâro, miserâble. = Picaro, vè-llâco. *Tacaño, ña.*
Tacar. *v. a.* Embrutar, soyar. *Manchar, tacar.* = De tinta. *Entintar.* *V.* Soyar.
Tacarse. *v. r. V.* Soyarse. *Mancharse, tacarse.* = Sa rôba blâuca per haverla aplegada humida y posarse plena de taquetes côm á pics de pusses. *Apulgararse.*
Tàcitament. *adv.* Secretamént. *Tàcitamente.*
Taciturnidat. *f.* Silènci y el costúm de guardarló. = Melancòlia, tristor summo. *Taciturnidad.*
Tàciturno, *na. adj.* Cállad, de pòcas parâulas. = Melancòlic, molt trist. *Taciturno, na.*
Tàco. *m.* Còsa de villar. *Taco.* = Pedàs. *Remiendo:* mál cusid. *Chafallo.*
Tacó. *m.* Bossá de sóla. *Tacon.* = De farcimént. *Mondejo.*
Taconer. *m.* El qui adoba sabâtas. *Zapatero de vieja.*
Tacòta. *f.* Tâca gròssa. *Manchon.*
Tàctica. *f.* El ârt de fer la guèrra ó de ordenar las còsas. *Táctica.*
Tàcto. *m.* Un de los cinc sentits corporâls ab qui se percèb la asprura, blanura, duresa, suavidat de las còsas. = La acció de tocar. *Tacto.*
Tafarra. *f.* Péssa tórta de fust que se pòsa báix de la coua de bistia, etc. *Ataharre* ó *retranca.* = Fer tafarra. *V.* Fer.
Tafetá. *m.* Rôba de seda. *Tafetan.* = Es cul. *Tabalario* ó *tafanario.* = Besèm es tafetá: es derrera. *Bésame el tafanario.*
Tafilete. *m.* Pèll adobada, bruñida y lluenta. *Tafilete.*
Tafona. *f.* Màquina para fer òli y el llòc ahont està. *Almazara* ó *molino de aceite.*
Tafouer. *m.* El qui trabâya en la tafona. *Almazarero* ó *lagarero.* = Major. *Mayoral de lagareros.* = El qui emportina. *Pastero.*
Tâl. *adj. relatiu.* Igual, semblant, de la matèxa figura ó forma. = Ab que se dona á en tèndrer la condició, circumstància, el estat de las còsas, *Tal* = Tâl quâl: mèdiâno. *Tal cual.* = Con tâl que:

ab condició que. *Con tal que.*—Noy há tál : no es axí. *No hay tal.*—Tál quál vegada. *Tal cual vez.*—Otro que tál : comparació de còsas despre-ciábiles. *Otro que tal.*

Tála. *f.* Perjudici. *Daño.*—La que fân los soldáts destruint, incendiánt, robánt. *Tala.*—Fer tála los animáls. *Dañar.*—Los soldáts. *Talar.*

Tálamo. *m.* Espècie de dosser para las processóns. *Palio.*—El llit noviál. *Tdlamo.*

Taláya. *f.* Altura, torre, claper. *Atalaya.*

Talayád, da. *p. p.* de talayar. *Atalayado, da.*

Talayar. *v. a.* Registrar desde una taláya. —Espiar las accions de áltre. *Atalayar.*

Tálco. *m.* Minerál blánc y trasparént. *Talco.*

Taléc. *m.* Coxinéra para dur rôba. *Talego.*—Para dur dôbbés. *Talega.*—De farcimént. *Embucha-do.*

Taléca. *f.* Bossa de rôba para dury còsas. —Lo que cáb dins élla. —La cantidát de mil duros. *Talega.*—De cassador ô para dar menjar al bestiar. *Morral.*—Féta á múdo de filáts. *Escarcela.*—De pastor. *Fardel.*—La que du un pôbre para posary lo que li donan. *Burjaca.*—Més áse que en taléca : molt ignoránt, nêcio, tonto. *Mas necio que su zapato.*

Talecáda. *f.* Lo que cáb ô hey há dins una taléca. *Talega.*—Tôc ab taléca. *Talegazo.*

Talecôta. *f.* Taléca grôssa. *Talegon.*

Talént. *m.* Capacidát, do naturál ô sobrenaturál. —*Pes. ant. Talento.*

Talént. *f.* Apetit, gânas fôrtas de menjar. *Ganas de comer.*—Ténc una talént qui me álsa : grôssa. *Me apalambro de hambre.*—Sa talént gôsa á nes jêurer. *El hambre desecha sueño.*

Taléssos. *m. pl.* Máquina para texir. *Telar.*—Para brodar. *Bastidor.*

Tálta. *f.* Una de las nôu mussas. *Talta.*

Talió. *m.* Cástig ignál al delicte, *v. g.* si un romp un brás á áltre, se li romp un á éll. *Talion.*—Péna del talió. *V. Péna.*

Talmúd. *m.* Llibre de los judíos. *Talmud.*

Talmudista. *m.* El qui següeix la doctrina del talmud. *Talmudista.*

Taló. *m.* La párt inferior y posterior des pên. *Talon.*—De fust para sabáta. *Quebradillo.*—Pégar de taló el qui quálca á la bistia. *Picar de martinete.*—Remenar es talóns : caminar aviát. *Talonnear ô menear las tabas.*

Talpária. *f.* Tumor en el pericráneo. *Talparia.*

Tállá. *f.* Estatura de hômo. *Talla.*

Tamâny. *m.* La corpulència, la estatura ô la magnitud de una còsa. *Tamaño.*

Tamafiét. *m.* Tamâny petít. *Tamañuelo.*

Tamaréll. *m.* Ábre. *Tumarisco, tamariz ô taray.*

Tamarindo. *m.* Ábre y el seu fruyt. *Tamarindo.*

Tâmbé. Conjuncio y *adv.* Axí matéix. *Tambien.*

Tambor. *m.* Còsa coneguda. *Tambor.*—Para axugar ô escaufar rôba. *Enjugador.*—Para escaufar es llit. *Tumbilla.*

Tamborer. *m.* El qui per ofici tóca es tambor. *Tambor.*

Tamborèt. *m.* Tambor petít. *Tamborete.*

Tamboriner. *m.* El qui tóca es tamborino. *Tamborilero ô tamboritero.*

Tamborino. *m.* Tamborèt que se tóca junt ab sas xeremias. *Tamboril ô tamborino.*—Ab mâneg: jugueta de nin. *Tamburitillo.*—Tocar es tamborino. *Tamburilear ô tamboritear.*

Tamborinâda. *f.* *Toque de tamboril.*—Beguda grôssa de vi ô de áygo. *Espolada de vino ô de agua.*

Tamborinèt. *m.* Jugueta de nin. *Tamburitillo.*

Tamís. *m.* Cedás fi para porgar las còsas pulverisadas ô líquidas. *Tamiz.*

Tamorlán. *m.* Nôm dels emperadors de los târtaros. *Tamorian.*

Tâmpôc. *adv. negatiu.* *Tampoco.*

Tâu. *adv.* Ab qui se denôta una còsa ignál á áltre. *Tan.*

Tânca. *f.* Câmp tancád de parèt. *Cerrado ô cerrado.*

Tancád, da. *p. p.* de tancar. *Cerrado, da.*—*Encerrado, da.*—*Acorrallado, da.*

Tancador, ra. *m. f.* El qui tânca. *Cerrador, ra.*

Tancador. *m.* Quálsevôl còsa ab que se tânca. *Cerrador.*—De llibre. *Manecilla.*

Tancadura. *f.* La acció de tancar. —Pâny. *Cerradura.*

Tancar. *v. a.* Posar alguna còsa qui impededesca entrar ô surtir de algú llôc. —Juntar sas pôrtas ô finéstras, etc. al portál ô bastiménta encâreque sía sense pâny ni forreyât. —Fer córrer es pin de pâny ô es forreyât. —Acabar, concluir. *Cerrar.*—Circuir de parèt ô de áltre còsa á algú bossí de têrra. *Cercar ô cerrar.*—Tancar sa pôrta : acabar de concedir ô donar. *Echar la cerradura ô la llave.*—Posar pres. *Encerrar.*—Al bestiar. *Acorrallar.*—Tancar ab sas dents cá de hòu, fura, etc. *Hacer tenaza.*

Tancarse. *v. r.* *Cerrarse.*—Dins càsa, quárto, etc. *Encerrarse:* el qui càsi sêmpre está tancád. *Amadrigarse.*—Tancarse dins es càu : dins càsêua. *Meterse en la huronera.*

Tancât. *m. V.* Tânca. *Cercado ô cerrado.*

Tancâts. *m. pl.* El llôc ahónt atoreyan es hòus. *Plaza de toros.*—La acció de atoreyarliós. *Corrida de toros.*—Tancâts de hòus : debâtes, contiéndas, etc. *Cuñas y toros.*

Tànda. *f.* Feyna de un treballador per cert temps.
Tanda.—Témps limitat para regar. *Alema* ó *ador*.

Tangént. *f.* Una línia qui solament toca un punt de la circumferència del círculo. *Tangente*.

Tangible. *adj.* Lo qui pot ser tocad. *Tangible*.

Tanqua. *f.* Unguent para fer càner es pel. *Tanquila*.

Tànt. *m.* Nombre, suma, quantitat determinada. *Tanto*.

Tànt, ta. *adj.* Cantidat, nombre ó porció indeterminada de qualsevol cosa. *Tanto, ta.*—Tants ó tantes: la igualtat en nombre dins una matèxa espècie. *Tantos d tantos.*—Algún tant: un pòc. *Algun tanto.*—Ni tant, ni tant pòc. *Ni tanto, ni tan poco.*—Per tant. *Por tanto.*—No seràn tants: que se diu del qui abulta el nombre de las cosas. *No serán tantos ó son tres, dos y as.*—Tant de una cosa com de altra. *Tanto de una cosa como de la otra ó tanto pan como queso.*

Tànt. *adv.* De tal mòdo. *Tanto*—Tant sab tal cosa com de manir monèyas. *Tanto sabe de tal cosa como de capar ratones.*—Tant com s'ase heu lograrà. *Tanto como mi abuela.*

Tàntàntànt. *m.* Reuòla ó so repetit de tambor. *Tantarantán.*

Tanteýad, da. *p. p.* de tanteýar. *Tanteado, da.*

Tantéýador, ra. *m. f.* El qui tanteýa. *Tanteador, ra.*

Tanteýar. *v. a.* Midar, calcular.—Eczaminar, péssar, reflectir.—*cur.* Recòrrer per dret de parentesc una hacienda venuda. *Tantear*.

Tantéyo. *m.* Judici, reflexió que se fa en una matèria perque surta axí com se desitja. *Tanteo*.

Tànto. *m.* Qualsevol cosa que se usa en jugar para señalar ó pagar lo que no arriba á moneda sençera. *Tanto*.

Tàny. *m.* y **Tañada.** *f.* Branqueta jova. *Pimpollo*.

Táp. *m.* Instrument ab que se tapa sa boca de alguna cosa. El qui entra dedins. *Tapon.*—El qui no entra. *Tapadera.*—De cistèrna, pou. *Buzon.*—De cortí, sorteró, etc. *Botique.*—El de demant de bota. *Bondon.*—De paper ó de pedas. *Hatico.*—Mal fét, dolent. *Taparajo*.

Tápa. *f.* La racció de la trópa en campània. *Etapa.*—La dos calsons. *Portanuela.*—La de ximenèya ó escàufa pànxa. *Tapadera*.

Tápabàlas. *m.* Bossí de fust redó embolicat en estopa que se introduèix dins forat fét per bàla. *Tapabalas*.

Tàpsbocas. *m.* Tòc á sa boca.—Acció, dit, rahó ab que fan callar á un. *Tapabocas*.

Tapád, da. *p. p.* de tapar. *Tapado, da.*—*Tapujado, da.*—*Acogollado, da.*—*Aporcado, da.*—

Atascado, da, segons el verb de qui es partícip.

Tapadillo. *m.* Un registre de órga. *Tapadillo*.

Tapador, ra. *m. f.* El qui tapa. *Tapador, ra.*—*m.* Cubertor de lit. *Cobertor*.

Tapadora. *f.* Péssa ab que se tapa alguna cosa. *Cobertera* ó *tapadera*.

Tapadura. *f.* El acte y efecte de tapar, se. *Tapadura*.

Tàpaforats. *m.* Nòm que se dona á un picapedrer dolent. *Tapa agujeros*.

Tàpafunda. *f.* Tapament de funda de pistola. *Tapafunda*.

Tapament. *m.* Péssa ab que se tapa alguna cosa. *Tapamiento*.

Tàpàncas. *m.* Manta para tapar sas fúcas de cavall, etc. *Mantilla:* Llarga fins á los pèus paraque el qui quítca no se soy de fànc. *Gualdrapa*.

Tapar. *v. a.* Abrigar, cubrir, tancar.—Callar, dissimular, ocultar, encubrir algún defecte. *Tapar.*—Ábres paraque el bestiar no se menj los brots. *Espinar.*—El forat de pica, etc. *Atarugar.*—Las juntas de bárcó, bota, etc. *Atascar.*—Llagas, feridas ab pedassos. *Entrapajar* ó *entrapar.*—La pluja als camps de llòt. *Enlamar.*—Las plantas per causa des fret. *Acogollar:* paraque tornen blàncas. *Aporcar*.

Taparse. *v. r.* Cubrirse de ròba. *Taparse:* malament ó per no ser conegúds. *Tapujarse.*—El cel. *Cerrarse.*—El sol, lluna, etc. *Cubrirse.*—Es nàs: embossarse. *Tabicarse.*—Sas oreyas: no volèr escoltar. *Taparse los oídos.*—De un uy. *Taparse de medio ojo.*—Tapet que suàs: que irònicament se diu del qui bravetja de haver fét molt, no essent axí. *Arrópate que sudas*.

Tàpara. *f.* El fruyt de la taparera. *Alcaparra, tapaca, tapana,* y en Aragó. *Tàpara*.

Tapará. *m.* Llòc de tàparas. *Alcaparral*.

Taparera. *f. pl.* qui produèix sas tàparas. *Alcaparra, etc,* ó *alcaparro*.

Taparót. *m.* V. Calderó per sefiál en escrit. *Calderon.*—Sa bajóca qui conté sa llevor de taparera. *Alcaparron*.

Taparotàda. *f.* Burràda. *Patochada*.

Tapète. *m.* Tovàyas per tàula de escriurer, etc. *Tapete*.

Tàpia. *f.* Parèt de tèrra y mescla. *Tapia real*.

Tapiád, da. *p. p.* de tapiar. *Tapiado, da* ó *tubicado, da*.

Tapiar. *v. a.* Tapar finèstras, portals, etc. *Tapiar* ó *tabicar*.

Tapioca. *f.* Sustància nutritiva y pectoral. *Tapioca*.

Tàpsia. *f. pl.* cuyo suc es medicinal. *Tapsia*.

Taquigráf. *m.* El professor de taquigrafía. *Taquigrafo*.

TAR

542

TAT

Taquigràfia. *f.* El art de escriure tan aviat com se parla. *Taquigrafia.*
Taquigràfic, *ca. adj.* Pertanyent a la taquigrafia. *Taquigràfic,* *ca.*
Tàra. *f.* La part del pes que se rebaxa per rahó de la fusta, sac, etc. en qui se pesa alguna cosa. *Tara.*
Tarànta. *f.* Arània molt verinosa. *Tardntula.*
Tarantèlla. *f.* Sò violent que se toca a los picades de taranta. *Tarantela.*
Tarará. *m.* El sò de trompeta. *Tarard.*
Tàrd, *da. adj.* Pererós, poc caminant. = Torpe en la comprensió de las cosas. *Tardo,* *da.*
Tàrd. *adv.* Fóre témps. *Turde.*
Tardá, *ma. adj.* Se diu de los fruyts qui maduran tard y dels animals qui néxen fóre témps después dels altres. *Tardio,* *ia y ant. tardano,* *na.*
Tardansa. *f.* Detenció, lentitut. *Tardanza.*
Tardar. *v. n.* Torbarse, detenerse, venir tard. *Tardar.*
Tàrde. *f.* El témps desde mitx dia fins al sòl pòst. *Turde.* = Bónas tardes: salutació. *Buenas tardes.*
Tàrdepinlàsti. Expressió ab que se iudica haver vengut algú massa tard, y haver per axó perdut una bona ocasió. *Tardepiache.*
Taréya. *f.* Feyna que se há de fer dins un témps determinad. = Fatiga, pena que cansa una feyna continua. *Tarea.*
Tàrgum. *m.* Comentari caldàic del tēsto hebreu del antig Testament. *Targum.*
Targumista. *m.* Autor de un tãrgum. *Targumista.*
Tarifa. *f.* Llista de los preus ó drets que se posan. *Tarifa.*
Tarifad, *da. p. p.* de tarifar. *Tarifado,* *da.*
Tarifar. *v. a.* Posar tarifa. *Tarifar.*
Tarima. *f.* Pòst para posar es pēus demunt ella. *Tarima* ó *peana.*
Tarimeta. *f.* Tarima menuda. *Tarimilla.*
Tarimota. *f.* Tarima gròssa. *Tarimon.*
Tarouja. *f.* Cosa coneguda. *Naranja.* = De sang. *Colorada.* = Seca. *Cajel* ó *agcari.* = De suc. *Agria.* = De la Xina. *Naranja china.*
Taronjada. *f.* Beguda. *Naranjada.* = Còp ab tarouja. *Naranjazo.*
Taronger. *m.* Àbre qui fa tarongas. *Naranjo.*
Tarongrál. *m.* Terréno plantad de tarongers. *Naranjal.*
Tarongeta. *f.* Taronga petita. *Nanjica,* *ita.*
Tarongi. *m. pl.* *Toronzil,* *melisa,* *abejera y limonera.*
Tarqueta. *f.* Estampeta ó bossí de cartó bl y blanc ab el nom de algú. *Tarqueta.*
Tàrso. *m.* Sa plànta des peu. *Tarso.*
Tartàgo. *m. pl.* Cuya llevar es molt purgant. *Tartago.*

Tartamús, *ssa. adj.* El qui no pòt pronunciar bé las paraulas. *Tartamudo,* *da* ó *tartajoso,* *sa.*
Tartamussetjar. *v. n.* Pronunciar malament per rahó de impediment natural. *Tartamudear* ó *tartajear.* = No volèss explicar. *Mascar.*
Tartàna. *f.* Espècie de cotxo. *Tartana.*
Tartaner. *m.* El qui mena tartàna. *Tartanera.*
Tartàreo, *rea. adj.* Pertanyent al infèrn segons los poetas. *Tartareo,* *rea.*
Tàrtaro, *ra. adj.* De Tartària. *Tàrtaro,* *ra.*
Tàrtaro. *m.* Arròs de bota. = El infèrn segons los poetas. *Tàrtaro.*
Tàsca. *f.* V. Taréa. *Tarea.*
Tascó. *m.* Instrument para astellar ó para umplir los buyds. *Cuña,* y en Aragó. *Falca.* = Ab que los boters fan entrar los cércols. *Apretador.* = Entre es dentál y sa reya en la arada. *Pescuno* ó *pescuña.*
Tàssa. *f.* Mesura. = Preu determinad. *Tasa.* = Per beurer. *Taza.* Per buydar oli. *Taceta.*
Tassad, *da. p. p.* de tassar. *Tasado,* *da.*
Tassadament. *adv.* Ab moderació, ab sobriedat. *Tasadamente.*
Tassador. *m.* El qui determina el preu. *Tasador.*
Tassar. *v. a.* Determinar es preu. *Tasar.*
Tassó. *m.* Cosa coneguda. *Vaso.* = Retxád. *Barrodo.* = Para donar beurer a malalt y regularment es de plàta. *Pistero.* = De fust. *Cocharro.* = Ple. *Entero.*
Tassonada. *f.* Lo qui cab dins tassó. *Vaso.*
Tassouet. *m.* Tassó petít. *Vasico,* *llo,* *to.*
Tassonot. *m.* Tassó grós. *Taxon.*
Tàstá. Paraula qui solament se usa en la frase: *fer tàstá,* qui es comensar a caminar los mins. *Tatas.* = Fer tàstá: comensar a caminar ó a servarse drets los mins. *Andar d idias.*
Tastanetjar. *v. n.* Caminar ab temor ó tremolant. *Hacer pinicos* ó *pinos.* = Flaquetjar sas cames. *Tartalear,* *bambolear* ó *bambolearse.*
Tastad, *da. p. p.* de tastar. *Catado,* *da.*
Tastador, *ra. m. f.* El qui tasta. *Catador,* *ra.*
Tastar. *v. a.* Assaborir, gustar, provar si una cosa es bona ó té el punt que há de tenir. *Catar.*
Tàstaras. *f. pl.* Las pallòfas del grà molt qui queda dins sa farina. *Tàstara.*
Tàtá. *m.* Nom que donan los mins a una histia. *Tatá.*
Tàtxa. *f.* Defecte, nota, taca. = Clauet. *Tacha.*
Tatxad, *da. p. p.* de tatxar. *Tachado,* *da.* = *Tareado,* *da.*
Tatxar. *v. a.* Posar fàlta, defecte, nota en alguna cosa. *Tachar.* = Señalar aliments, salari, etc. *Tasar.* = Donar tásca. *Tarear.*
Tatxeta. *f.* Clauet. *Tachuela.* = Daurada ó pla-

tayada. *Tachon*. = Posar tatzetas dauradas ó plateyadas. *Tachonar*.

Tau. *m.* La letra *t* de los grégs. *Tau*.

Táula. *f.* Péssa para menjar, escriuier, y áltres usos. *Mesa ó tabla*. = El iudice qui conté las matérias ó punt de un libre. *Tabla*. = De pédra en hòrt ó jardí. *Cenador*. = Redona: en la que no se guarda preferéncia en so seurer. *Redonda*. = Travessa: ahónt s'enen los superiors. *Traviesa*. = De carnicer, ahónt táya sa càra. *Tabla*. = Ahónt de deposita d'òbbés. *Tabla numularia*. = Des criéds: ahónt menjan. *Media mesa*. = Pitagórica: combinació de los nombres fins á nou para fàcilment multiplicar y partir. *Tabla pitagórica*. = Ahónt táyan es sàstres. *Tablero*. = Táula miseráble: en que se trèu pòc que menjar. *Mesa de milanos*. = Liévar sa táula: axò es sas továyns, etc. *Alzar ó levantar la mesa*. = Posar sa táula: továyns, etc. *Poner la mesa*. = Ser de táula: de costum. *Ser de tabla*. = Travar sa táula: posar tascóns, pédras, etc. bái de sas séuas càmras paraque estiga firme. *Calzar la mesa*.

Táulas. *f. pl.* Las pédras ahónt se escriguéres los déu manaments de la lléy de Déu. = El estat en el joc de dâmas en que ningún de los jugadores pòt goñar. *Tablas*. = Acépta para sànts. *Cuestua*: Ser aquéstas táulas. *Cuestuar*. = Péssa de talémos ab que pitjan es reblir. *Caja*.

Taular. *m.* Divisió que se fa en los hòrts. *Tablar*. *Tauler. m.* El qui té sa táula del diner, etc. *Cajero*.

Taveta. *f.* Táula petita. *Tablilla*.

Tauló. *m.* Pòst *Tablon*.

Taumatargo. *m.* El qui fa molts de mirácles y cosas prodigiosas. *Taumaturgo*.

Tauréll. *m.* Táula en botiga de potecári, etc. ahónt se despachan la cosas. *Tablero*. = De mercader, comerciánt en rôbas. *Tablero ó mostrador*.

Táuro. *m.* Signe: còll. *Tauro*.

Tauromaquia. *f.* El art de storeyar hònt. *Tauromaquia*.

Tautològia. *f.* Repetició de una matèxa eba en distints térmes. *Tautologia*.

Tautològic, ca. *adj.* Pertañent á tautològia. *Tautològico, ca.*

Tavayóla. *m.* Trós de rôba para axugarse sas màns. *Toalla ó tobaja*. = De pulpít. *Atrillera*. = Per dur al pit y ventre. *Ventrega*.

Tavayoleta. *f.* Tavayóla petita. *Toalleta ó toballeta y tobelleta*. = Aquélla ab que se axuga los dits el sacerdot en el lavábo de la missa. *Cornija*.

Tavélla. *f.* Rua en rôba. *Pliegue*.

Tavéllad, da. *p. p.* de tavéllar. *Arrugado, da*. =

El cèl. *Abotregado, da*.

Tavéllar. *v. a.* Fer sas ruas á rôba. *Arrugar*.

Tavéllarse el cèl. *v. n.* Cubrirse de boyretas còm á llàua escampada. *Aborregarse*.

Tavèrna. *f.* Càsa ahónt se ven vi y áltres licors, etc.

Taberna ó bayuca. ant.

Taverner, ra. *m. f.* El qui té tavèrna ó ven en élla. *Tabernero, ra.*

Taverneta. *f.* Tavèrna petita. *Tabernilla*. = Tavèrna de pòc coucèrt. *Taberna de arrabal*.

Tây. *m.* Lucisió fèta ab instrument qui táya. *Tajo, cortadura ó corte*. = Óca. *Muesca*. = Para posar sa muda en empeltar. *Raja*. = De trabayadors. *Tajo ó mano*. = De instrument de tayar.

Filo: áspre. *Filban*: mat esmolad. *Filo rabioso*.

Tâya. *f.* Altària, estatèra. = Imposició. *Talla*. = Per dur pà, vi, etc. *Tarja*.

Tayad. *da. p. p.* de tayar. *Tajado, da ó cortada, da*. = *adj.* Béntayad, da: hòmo. *Bientallado, da*.

Tayáda. *f.* Trós de alguna cosa. *Tajada ó tarazon*. = De poma, mèlicotó, etc. *Casco*. = De meló, síndria. *Rebanada*. = De coucòt. *Magra ó lonja*. = De xaya que se pòs demunt lo que se hà de rostir. *Albarda*. = De pòsc frita ó per fregir. *Torronxo*. = Volèr hònas tayadas: hòna menjar. *Ser amigo de regularse*. = De aguiat. *Tusajo*.

Tayadeta. *f.* *Tajadilla*. = Llarga y prima de xuya per enllardar. *Mecha*.

Tayador, ra. *m. f.* El qui táya. *Tajador, ra, cortador, ra*.

Tayador. *m.* Pòst ahónt se táya. *Tajo*. = De nòtja llana. *Tajadera*. = Para tayar hòstias. *Formon*. = Pòst para tayar tabàc. *Tabla para picar tabaco*.

Tayadura. *f.* La acció de tayar. *Tajadura ó cortadura*. = De papèr. *Acortadim*. = De rôba. *Retal, retazo*. = Lo qui quèda de una peça de rôba. *Pendon*. = La que no torna el sàstre. *Sisa*. = De sas tayaduras de Júdas: molt dolént. *De la piel del diablo*.

Tâyanáesos. *m.* Insècto qui càssa moscas. *Alguacil de moscas*. = Aváro. *Mesquino*. = Traydor, tuñante. *Zorro*.

Tayánt. *adj.* Lo qui táya bé. *Tajante*.

Tayant. *m.* Espècie de ganiveta gròssa para tayar càrn ó capotarla. *Cuchilla*. = De picapedrer. *Acicha*.

Tayar. *v. a.* Fer tróssos, dividir, partir en boassins. = Abreviar ó acursar, detenir, embarrassar. = Déxar, v. g. negòci, plét. *Tajar ó cortar*. = Esmoladora, fiadora, ganivèt, rajor. *Cortar*. = Ábres para empeltar. *Tallar*: per sa sòca. *Destroncar*. = Sas álas á un: sa altivès, supèrbia.

Cortarle las alas. = À algú: déxarlo aturád, suspès, etc. *Darle cañonazo.* = Es bláno del mârge de imátge y posary paper pítád. *Iluminar.* = Sas espigas y déxar sa cáfia. *Despajar.* = Sas brâncas de bâix de âbre paraque las de demunt créscan més. *Enfaldar.* = Es nâs. *Cortar la nariz ô desnarigar.* = Es trônxo de plânta. *Tronchar.* = Sa cova á animâl. *Cortar la cola ô rabotear.* = Es cabèys ab estisoras. *Cortar los cabellos d punta de tijera.* = Los hortolâus. *Tablear.* = Es sembrât: comensar á néxer. *Tallar.* = Tabâc para fumar. *Picar tabaco.* = Sas reijêlas paraque véngan bé. *Descacilar.* = Vestits. *Cortar vestidos:* vestits, ximbérgas, etc.: murmurar de algú. *Cortar un sayo ô de vestir.* = De rél: atacar desde es principi los inconveniêntes de alguna còsa. *Cortar la raíz de ella.* = Déxar tayád á un: sense respòsta. *Dejarle despachurado.* = Que en tâyan es còll si fâs tâl còsa. *Que me corten las orejas si hago tal cosa.* *Tayarse.* v. r. Faltar las parâulas á un. = Sa rôba pes doblêcs. *Cortarse.* *Tayeta.* f. Tâya petitâ de dur pâ, etc. *Tarjeta.*

TE.

Te. Cás obliquo del pronôm de la segona persona. *Te.* *Te.* f. Nôm de la lletra t. *Tç.* *Té.* Tercera persona singular del present de indicatíu de tenir. *Tiene.* *Tê.* m. Arbusta y decocció de sas séuas fuyas. *Té.* *Teame y teamide.* f. Pédra á qui los antígs atribuián la propiedât contrária del imân. *Teame y teamide.* *Teatino.* adj. Cayetân: religiós. *Teatina.* *Teatral.* adj. Pertañent á teâtro. *Teatral.* *Teâtro.* m. La câsa de las comédias y el agregât de ellas que se representan. *Teatro.* = Litterári: la universidât. *Literario.* *Teb.* ba. adj. Algún tant calént. = Desouydâd, fret, sense actividât ô fervor en el obrar. *Tebio, bia.* *Tectec.* m. Renôa que fâ el tóe á pôrta. *Taque.* = El batít que dona bofíy, el còr, llâga. *Latiço ô entrepunzadura,* y el del còr tâmbé. *Tectaca.* = Lo matéix que tactâc. *Tastâc.* *Técla.* f. Llistonèt ahout se pôsan es dits para tocar órga, piânos, etc. *Tecla.* = Tocar una técla: una espècie. *Tocar una tecla.* = Tocar sas téclas de instrument ô fer côm qui tocarlas demunt pôst, tâula, etc. *Teclar.* *Teclât.* m. El agregât de las téclas de instrument. *Tecludo.*

Técnic, ca. adj. Térmes pròpis de las ciências, facultâts y ârts. *Técnico,* ca. *Tectônic,* ca: adj. Pertañent á las ôbras de arquitectura. *Tectónico,* ca. *Têdêum.* m. Himne en alabansa de Déu. *Tedcum,* = Llis: sense órga. *Tedcum d palo seco.* *Tegument.* m. Térme anatômico. *Tegumento.* *Teisme.* m. La creência de un sôl Déu infinit, etc. *Tismo.* *Teista.* adj. El qui creu un sôl Déu infinit, etc. *Teista.* *Tel.* m. La pârt interior del còs formâda de gñix á môde de rôba. *Tela.* = En âys, cebas, pôrros. *Algara ô binza.* = En fruyta ô uy. *Tela.* = El de ôu aferrád á sa clòsca. *Fdrfara.* = En vi y âltres lieoms. *Tela, nata, lapa.* = Á sa nineta de uy. *Catarata.* *Tela.* f. Rôba. *Tela.* *Cassêra.* *Casera.* = De câñom de sâc. *Cañamazo.* = De cedâs. *Tela de cedazo.* = Crua. *Sinabasa.* = Del còr. *Tela del corazon.* = De llesôl. *Pierna de sahana.* = De metalâs. *Tertia.* = La qui enhrêix sa frexura. *Omento ô redano.* = De moltó. *Entresijo ô mesenterio.* = Para posar á malâit: boss de rôba. *Sabana vieja.* = Rôba de seda texida ab ôr ô plâta. *Brocado.* = Vèurer sa tela á un: pénétrarli sa intenció. *Descubrirle la veta ô entenderle la musa.* *Telarâda.* f. Lo que se pôsa de una vegâda en los taléssos. *Tela.* *Telegrâfic,* ca. adj. Pertañent á telégrafo. *Telegráfico,* ca. *Telégrafo.* m. Màquina posâda demunt alturas las més visibles para comunicar notícias per mèdt de signes qui representan las lletras. *Telégrafo.* *Telera.* f. Péssa de sêrro ô de âltra matêria qui assegura sa reya á sa arâda. = La péssa molt gruxâda qui puja y abâxa per los espigons de prénsa. *Telera.* *Teléssos.* v. Taléssos. *Telar.* = Para fer galóns ô veta. *Telar de angosto.* *Telescôpi.* m. Trompa gròssa y llârga de mirar molt llufíy. *Telescopio.* *Telê.* m. Tel petit. *Telilla.* *Telôni.* m. Aduâna. *Telonia.* *Telsiope.* f. Una de las mussas. *Telsiope.* *Téma.* m. Matêria de un tractât, discûrs, sermô. = Mania. *Tema.* *Tembler.* m. Movimênt perturbâd. *Tembler.* *Tèmer.* v. a. Tenir pô ô temor. = Tenir respècte, reverêcia á algú. = Ressealar, suspirar. *Temer.* = Sa séua ombra: tèmer molt. *Temer sa sombra.* = No tèmer á res, ser agogorád. *No temer ni deber.* *Tèmorse,* v. r. Couêxer, enténdrer alguna còsa,

Sentir.—De sas puñidas: de lo que se diu ò fà.
Sentir la espuela.
Temerâri, ria. adj. Arroçâd, inconsiderâd, imprudent.—Lo que se diu ò se fà sense sonamént.
Temerario, ria.
Temerâriamént. adv. Sense reflexió. *Temerariamente*.
Temeridât. f. Atrevimént, inconsideració. — Còsa excessiva. *Temeridad*.
Temerós, sa. adj. Porúg, tímido.—El qui tem per respècte, vénéraciò. *Temeroso, sa.*
Temerosamént. adv. Ab temor. *Temerosamente*.
Tèmbile. adj. Lo qui se pòt y se deu tèmer. *Temible*.
Temor. m. Pò, suspita, resèl de algún dáñy futur. *Temor*.—Pànic: sense sonamént. *Pánico*.—Grân. *Cervat*.
Temorég, ga. adj. Arrufâd, temerós. *Tímido, da*.
Tempérâd, da. p. p. de tempèrar. *Temperado, da*.
Temperamént. m. Complexió del còs.—Templânsa del âyre. — Espèdiént para consiliar los ânimos y para acomodar los negòcis. *Temperamento*. — Temperamént âl pòndus: equilibri de los humors segòs los mètgés. *Temperamento ad pondus*. — Prènder bòn temperamént una còsa. *Tomar buen estado*.
Temperância. f. V. Templânsa. *Temperancia*.
Tempérânt. p. a. de tempèrar. — *adj.* Lo qui tempèra, modèra, suavisa majormént los humors. *Temperante*.
Tempérantíssim, ma. sup. *Temperantísimo, ma*.
Tempèrar. v. a. Mitigar, suavisar. *Temperar*.
Tempèratíssim, ma. sup. *Temperatísimo, ma*.
Temperatura. f. Templânsa del âyre. *Temperatura*.
Tempèrie. f. Temperamént. — Estât del âyre respècte al calor, fret, humitât, sequedât. *Tempèrie*.
Tempestât. f. Borrâsca, tormènta. *Tempestad*.
Tempestiu, va. adj. À propòsit, favorable. *Tempestivo, va*.
Tempestivamént. adv. À bòn tèmps. *Tempestivamente*.
Tempestividât. f. Ocasíó, oportunidât. *Tempestividad*.
Tempestuós, sa. adj. Lo qui escita tempestât. *Tempestuoso, sa*.
Tempestuosamént. adv. Ab tempestât. *Tempestuosamente*.
Templa. f. Âygocuyta fèta ab blânc d'òu, etc. para piutar al trèmpo. *Templa*.
Templâ. m. Instrument de talèssos paraque la rôba surta iguâl à sas vòravivas. *Tampio ò temple*. — D. talèssos de vél'ut. *Baho ò tempial*.
Templâd, da. p. p. de templar. — *adj.* Moderâd,

tempérâd en sas divèrsas accions. *Templado, da*.
Templâdamént. adv. Ab moderació. *Templadamente*.
Templadèt, ta. adj. Un pòc tempérâd. *Templadico, ca*.
Templadíssim, ma. sup. *Templadísimo, ma*.
Templadíssimamént. adv. sup. *Templadísimamente*.
Templador, ra. m. f. El qui modèra. *Templador, ra*.
Templânsa. f. Continéncia, moderació. — Virtút qui modèra los apetíts. *Templanza*.
Templar. v. a. Moderar, suavisar. — Arretglar sas velas de bârco segòs es vént. *Templar*.
Templarse. v. r. Moderarse, evitar los escèssos. *Templarse*.
Templâri. m. Individuo de la estingida orde de cavallería dita del tèmple. *Templario*.
Tèmple. m. Iglesia. *Templo*.
Templèt. m. Iglesieta. *Templecillo, templete*.
Templète. m. Adorno en la arquitectura à mòdo de tèmple. *Templete*.
Tèmpora. f. Càda una de las quâtre estacions del tèmps. *Tèmpora*.
Temporâda. f. Espây de algún tèmps. *Temporada*. — À temporâdas. *À temporadas*.
Temporâl. adj. Lo qui dura cèrt tèmps. — Secular per oposició à eglesiàstic. — Momentâneo, nea. — Muselo qui se trôba en es pòls de càp. *Temporal*.
Temporâl. m. Borrâsca, tempestât del mar ò de la tèrra. *Temporal*.
Temporalidât. f. Rênda de un bènèfici eglesiàstic. *Temporalidad*. — Dir sas temporalidâts à un: dir-li sas veritâts. *Echarle las temporalidades*.
Temporalisar. v. a. Fer temporâl. *Temporalizar*.
Temporâlmént. adv. Per cèrt tèmps. *Temporâlmemente*.
Temporâneo, nea. adj. Lo qui sòlamént dura per algún tèmps. *Tempordneo, nea*.
Temporâri, ria. adj. Lo qui dura per limitâd tèmps. *Temporario, ria*.
Temporisador, ra. m. f. *Temporizador, ra*.
Temporisar. v. a. Acomodarse al tèmps, etc. *Temporizar*.
Temprânsa. f. V. Templânsa. *Tempranza*.
Tèmps. m. Mida de la duració de las còsas. — Edât. — Estació. — Desocupació, llòc. — Espây, ocasió, oportunidât. — Llârg espây de dias. — Una de las pârtes del compàs de la música. — La diferència del verb en la conjugació. *Tiempo*. — À mâl tèmps: en mâla ocasió. *À mal tiempo*. — À tèmps: en la ocasió. *À tiempo*. — À un tèmps: juntamént. *À un tiempo*. — Fòre tèmps: passâda la ocasió. *Fuera tiempo*. — Un tèmps: à las hòras,

en témps passád. *En otro tiempo.* = En áltre témps. *En otro tiempo.* = Molt de témps há. *Mucho tiempo ha.* = De témps parlánt de un infánt nâd. *De tiempo.* = En témps de Noé: molt anti-gaméut. *En tiempo de Maricastaña.* = De bôn témps: grás. *De buen año.*

Témps: la estació de fer alguna còsa. *Tiempo.* = De cuir oliva. *Aceitunada.* = De matar pòrcs. *San Martin.* = De podar. *Podazon.* = De segar. *Segazon ò siega.* = De sembar. *Sementero: y si es bô.* *Tempero.* = De tóndrer. *Esquileo.*

Aclarirse es témps. *Abrir el tiempo.* = Acomodarse el témps. *Acomodarse el tiempo.* = Alsarse es témps. *Alzarse el tiempo.* = Donar témps. *Dar tiempo:* témps al témps. *Tiempo al tiempo.* = Donarse bôn témps: bôna vida. *Darse buen tiempo.* = Destremparse es témps. *Destemplarse el tiempo.* = Aprofitar el témps, gosar el témps, midar ò pèrder el témps. *Aprovechar, medir, perder el tiempo, gozar del tiempo.* = Prènder témps. *Tomar tiempo.* = Prènder es témps axí còm vé. *Tomar el tiempo como viniere.*

Tén. Segona persona singular del impèratíu de tenir. *Ten:* de donar ò prènder. *Toma.*

Tén á téu. *adv.* Sense tornas. *Ten d ten.*

Tenacidát. *f.* Empéño fòrt, obstinació, pertinàcia. *Tenacidad.*

Tenacíssim, *ma. sup.* Molt ténâs. *Tenacísimo, ma.* Tenacíssimamént. *adv. sup.* Ab molta tenacidát. *Tenacísimamente.*

Ténâs. *adj.* Obstinád, pertinâs. *Tenaz.*

Ténâsmént. *adv.* Ab tenacidát. *Tenazmente.*

Tenôssa. *f.* Altureta. *Altillo.*

Tenayáda. *f.* La acció y efecte de agafar y tirar ab las estanâyas. *Tenazada.*

Tenâyas. *f. pl.* Instrumént para agafar y trèurer clâus y per áltres usos. *Tenaza.* = De punta. *Alidates.*

Tenca. *f.* Péix de riu. *Tenca.*

Ténda. *f.* La càsa ò puésto ahónt se venen gêneros. = Barrâca de rôba para estar en el càmp. = Espècie de dossier. *Tienda.* = Dolénta. *Tendejon.* = Portátíl de merxândo. *Buhonería.* = De fust ò rôba de placéra. *Garapito.*

Tendència. *f.* Disposició, módo sh que una còsa se dirigèix ò se referèix á áltra. *Tendencia.* = Respècte. *Atencion ò respeto.*

Tendént. *adj.* Lo qui se encamina y se dirigèix á algún fi. *Tendente.*

Teudor, *ra. m. f.* El qui ven gêneros á la menuda. *Tendero, ra.*

Tendeta. *f.* Ténda petita. *Tendezuela.*

Tendó. *m.* Estremidát de un músculo. *Tendon.*

Tenebrári. *m.* El candeléro del fâs. *Tenebrario.*

Tenébras. *f. pl.* Totâl privació de llum. *Tinieblas.* = Fosc còm á tenébras. *Oscuro como boca de lobo.*

Tenebrós, *sa. adj.* Cabèrt de tenébras, oscúr. *Tenebroso, sa.*

Tenebrosamént. *adv.* Sense claror. *Tenebrosamente.*

Leuebrosidát. *f.* Fálta totâl de llum. *Tenebrosidad.*

Tenebrosíssim, *ma. sup.* Molt tenebrós. *Tenebrosísimo, ma.*

Tenència. *f.* Possessió de alguna còsa. *Tenencia.*

Tenésimo. *m.* Malaltía. *Tenesmo.*

Tengúd, *da. p. p.* de tenir. *Tenido, da.*

Tenir. *v. a.* Gosar, posseir. = Aguantar alguna còsa, detenir. = Estar en precisió de dir ò fer alguna còsa, còm tenir junta, etc. *Tener.* = La ànima entre sas dénts: estar para morir. *Tener el alma entre los dientes.* = Á algú per sa gâfia: tenirlo lligád, obligád. *Tenerle colgado de las agallas.* = Bô ab algú. *Tener cabida con alguno:* bô para lograr alguna pretenció. *Andar en la maroma* = Bôna bàrra: bônas dénts. *Tener buen diente.* = Bôna bossa: molta riquesa. *Tener talego.* = Bôna esquena: lo que diu aquél á qui se acumula tot lo dolént que succeèix. *Ser el dedo malo.* = Bôns padrins: protectors. *Tener buenos padrinos ò buenas amarras.* = Bôn apètit de menjar. *Tener buenos aceros.* = Bôn fèlge: catxâssa. *Tener buen cuajo.* = Bôn ventrèy. *Tener buen estómago.* = Bôn nâs: bôn olfâto. *Tener buenas narices ò narices de perro perdiguero.* = Bôna pastura: bôn menjar el bômo. *Estar en montanera:* bôna gripia. *Tener buen pesebre.* = Bôna estrèlla: ser ditzós. *Campar con su estrella.* = Bulla de sèrro. *Tener bula para todo.*

Tenir es càp dur: no podèr aprènder sas còsas: *Ser duro de mollera:* es càp fotúd: pòca discreció ò ser dolént. *Tener la cabeza d las once:* es càp buid: pòc sefny. *Tener la cabeza d las once:* es càp ple de grina. *Tener la cabeza d pdjaros.* = Càp de carabâssa. *Tener cascots de calabaza.* = Es càp ple de vent: buyd. *Tener ventana al cierzo.* = Sa càsa plena còm un òu: bèn abastáda. *Tener la casa como una colmena.* = Caséra: gânas de casarse. *Llevar el cura debajo el brazo:* no tenirne una dóna. *No querer casaca.* = Sas câmas bônas: gruxâdas. *Tener buenos cimientos:* lliquéras. *Tener piés.* = Sa cà-re de suro: no tenir vergoña. *Tener la cara de corcho.* = De costúm. *Tener por costumbre ò por flor.* = Sas oreyas floridas de una còsa. *Los oídos pudridos.* = Tenir do de errar. *Tener don de errar.* = Es dolors àntes del pàrt. *Parecer al perro de Juan de Ateca, que dntes que se le dé se queja.* = Embocáda los câus de càssa.

Abocar. = Més fám que es soldáts de Tarragona: tenirne molta. *Estar d diente como haca de buldero.* = Tenir á un dins un sôc: inquiet. *Tenerle en ascuas.* = Sa gargamella axuta los picapedrers: gáuas de bèurer áygordént per ser já la hòra. *Estar seca la obra.* = Sa lléngo llárga: xerrar molt. *Tener mucho pico.* = Sa lléngo gruxáda los borrátxos. *Tener la lengua estropajosa ó trabada.* = Tenir llunas. *Tener sus lunas.* = Molta vanidát. *Tener mucha vanidad ó mucho gallo.* = La mórt derréra s'oreya: ser molt véy. *Tener la muerte al ojo.* = Molts ó pòcas flòrs es safrá. *Tener bueno ó mal clavo.* = Mál á càp, pèu, etc. *Tenerla de la cabeza, del pié, etc.* = Mál de ceya. *Tener jaqueca ó zorra.* = Es matéix trabáy: el matéix defècte. *Cojear del mismo pié.* = Mál arrambátges: ser malèyt, rigurós. *Tener malas pulgas.* = Molt de còr: valor. *Tener mucho corazon ó pelos en el corazon.* = Tenir es pensaménts á Ginébra: estar distrèt. *Estar en bahía ó pensar en las musarañas.* = Es pèus á sa fòssa: ser molt véy. *Tener un pié d la huesa.* = Sa pèlla pes máneg: el màndo. *Tener la sarten ó el cucharon por el mango.* = Sas corretjadas llárgas: axò es el màndo. *Tener el brazo largo.* = Pò los animá's. *Recelarse.* = Es dòbbés mál de desferrar ó estrèts: ser cric. *Estrujar el dinero ó atar el gato.* = Quàtre dòbbés: algúns tànts. *Tener cuatro cuartos: á paládas: tenirne molta.* *Medir los dineros d celemines.* = Un que. *Tener un que ó su hijada.* = Són qui noy veuen. *Estar hecho un cesto.* = Sorra, vè'sa. *Tener zorra.* = Tornillo lo que se déxa. *Tener buelta.* = Ets nys encesos los borrátxos. *Hacerles los ojos candelillas.* = Es vèntre buyd: molta talént. *Tener gazuxa.* = Xá'sco: no lograr lo que se pensá'va. *Tener chasco ó quedarse tocando tabletas.* = Tenir tots es càyres hòns: ser hò per tot. *Ser de monte y ribera.* = Corcó: algúu cuydado qui molésta la imaguació. *Tener cascabel.*

No tenir ofici ni bènèfici: ser un perdúu. *Andar de nones.* = No tenir remèy. *No tener remedio ó quite.* = No tenir res que fer: feyna. *Estar de vagar.* No tenir cervèll, sefiy. *No tener meollo.* = No tenir pes héc: que menjar. *Estar con la boca d la pared.* = No tenir fil de ròba. *No tener harapo de camisa.* = No tenir ahónt càurer mórt: ser molt pòbre. *No tener en que caerse muerto.* = No tenir sinó lo que se du demúnt. *No tener mas que la capa en el hombro.* = No tenir ruas: no déxarse colcar el hòmo. *No sufrir cosquillas.* = No tenir res seu: ser abundós. *No tener cosa suya.* = No tenir ámo una posse-

sió: estar abandonáda en so cultívo. *Estar ab intestato.* = No tenir una creu, una màya: càb dòbbé. *No tener una cruz, una blanca ó un sus de gaita.* = No tenir ahónt girarse para lo que se necessita. *No haver donde volver la cabeza.* = No tenir sinó sa pèll y ets òssos: estar molt màgre. *No tener mas que el armazon ó estar en los huesos.* = No tenir aferráy. *No tener asidero.* = Nol ténen pes càp ni pe sa coua. *No tiene atadero.* = No téne mester ajudánts: defensors. *No he menester andadores, nadaderas ó nado sin corcho.* = No téne càb ó: qui eu vulga bé. *No tengo hueso en mí que bien me quiera.*

Tén y tendré. *adv.* Càb per càb. *Ten y tengamos.*

Tenor. *m.* Forma, orde constánt. = Ven de la música entre contrált y contrabáix. = El qui fà el tenor. = El contengúd litterál de un escrit. *Tenor.*

Tènre, ra. *adj.* Blán, delicád, jove, etc. *Tierno, na.* = De còr: el qui prést se compatèix, té llástima, etc. *Ternerón, na.*

Tenrèt, ta. *adj.* Diminutíu de tènre. *Tiernecito, ta.*

Tenrúm. *m.* Pàrt del còs més blána que òs y més dura que càrn. *Ternilla.*

Tensió. *f.* Dilatació, estensió. *Tension.*

Ténso, sa. *adj.* Estirád, estiránt. *Tenso, sa.*

Tentació. *f.* Estímulo qui induèix al mál. = Movimént del ànimo eucàreque no s'ia á còsa màla. = Desltx, enveja. *Tentacion.*

Tentacioneta. *f.* Tentació petita. *Tentacioncilla.*

Tentád, da. *p. p.* de tentar. *Tentado, da.*

Tentador, ra. *m. f.* El qui ténta. *Tentador, ra.*

Tentar. *v. a.* Provocar, solicitar al mál. = Ecza'minar, provar. = Tocar. = Induir á alguna còsa, eucàreque no s'ia màla. *Tentar.*

Tentatíu, va. *adj.* Lo qui servèix para tentar. *Tentativo, va.*

Tentativa. *f.* Esperimént, pròva. *Tentativa.*

Tènuamént. *adv.* Ab tennidát. *Tenuamente.*

Tennidát. *f.* Debilitát, delicadesa, poquedát. *Tennidad.*

Tènuo, ua. *adj.* Sutíl, prim, humíl, báix. *Tenuo ó tenuo, ua.*

Tenuta. *f.* Sentència provisionál. *Tenuta.*

Tenutári, ria. *adj.* Pertañént á la tenuta. *Tenutario, ria.*

Teñíd, da. *p. p.* de teñir. *Teñido, da.*

Teñidor, ra. *m. f.* El qui teñy. *Teñidor, ra.*

Teñir. *v. a.* Donar un color. = Tacar, majormént la sang. *Teñir.*

Teocràcia. *f.* Govèrn ahónt los superiors son miráds còm á ministres de Déu. *Teocracia.*

Teocrátic, ca. *adj.* Pertañént á la teocràcia. *Teocrático, ca.*

Teofania. *f.* El dia dels réys. *Teofania.*
 Teogonia. *f.* Genealogia de los falsos déus. = Teología de los gentils. *Teogonia.*
 Teòleg. *m.* El qui ensenja ô sâb teologia. = El qui la estudia. *Teólogo.* = *adj.* El qui fâ de doctor, de Père Matéu. *Bachiller, ra, doctor, ra.* = Fer de teòleg. *Doctorear.*
 Teologâl. *adj.* Pertañent á teologia. *Teologal.*
 Teologâl. *m.* Canôuje encarregâd de enseñar teologia. = Dignidât del teologâl. *Teologal.*
 Teologia ô teología. *f.* Ciència qui té per objècte á Déu. *Teologia.* = No posarse en teologias: no mesclarse en còsas superiors á la sêua capacidât ô intelligència. *No meterse en teologias.*
 Teològic, ca. *adj.* Pertañent á teologia. *Teològico, ca.*
 Teològicament. *adv.* Ab môdo teològic. *Teològicamente.*
 Teoréma. *m.* Proposició de una veritat especulativa. *Teorema.*
 Teoría. *f.* Conexement sense la pràctica. *Teoría.*
 Teòrica. *f.* Teoría. *Teórica.*
 Teòricament. *adv.* Especulativament. *Teóricamente.*
 Terapêuta. *m.* Mètge. *Terapeuta.*
 Terapèutica. *f.* El môdo de curar las malalties. *Terapèutica.*
 Térbol, la. *adj.* Embrutâd, mesclâd de còsas estrânias qui fân que una còsa no estiga clâra. *Turbio, bia.*
 Têrcament. *adv.* Ab terquedât. *Tercamente.*
 Tercéua. *f.* El llòc ahont se ven tabac en gròs. *Tercena.*
 Terceñista. *m.* El encarregâd de la tercena. *Tercenista.*
 Tercer, ra. *adj.* Lo qui en orde compôn el nombre tres. = Médiàner, ra. = Alcabôt, ta. *Tercero, ra.* = En estimaciòs. *Tercer árbitro ô en discordia.*
 Tercéra. *f.* Intervâllo de música. = Tercéra còrda de guitèrra. *Tercera.* = Major ô menor en terme de música. *Mayor ô menor.*
 Terceraméut. *adv.* En tercer llòc. *Terceramente.*
 Tercéras. *f. pl.* En escút de armas. *Terceras.*
 Terceria. *f.* Médiació. = Alcabotaria. *Terceria.*
 Tercerôl. *m.* Lo qui en un bárco està posâd en tercer puesto. *Tercerol.*
 Tercerôla. *f.* Caramina curta. *Tercerola.*
 Tercéta. *f.* Cobla de tres vèrsos. *Tercerilla.*
 Tercéto. *m.* Composició poética de tres vèrsos. *Terceto.*
 Têrcia. *f.* La tercéra hòra del dia segòns los autigs româns y correspon á las nôu del matí. = Una de las hòras canòuicas. *Tercia.*
 Terciud, da. *adj.* Posâd de través. = Partid en

tres pârts en escút de armas. *Terciado, da.* = Sucra terciad. *Azúcar terciado.*

Terciàna. *f.* Malaltia. *Terciana.*

Tercianer, ra. *adj.* El qui té terciànas. *Tercianerio, ria.*

Terciári, ria. *adj.* El qui professa la rétgla de la tercéra orde. *Tercero, ra.*

Terciári. *m.* Arc de pédra que se fâ en las vòltas fêtas en cruséro. *Terciario.*

Térco, ca. *adj.* Obstinâd, pertinâs. *Terco, ca.*

Terebentina. *f.* Reyna de terebinto. *Terebentina.*

Terebinto. *m.* Ábre resinós. *Terebinto.*

Tereniabin. *m.* Maonâ líquido que duen de la Pêrsia. *Tereniabin.*

Tereñina ô terañina. *f.* El texid que fâ la araña. = Bôyra prima en el cêl. *Telaraña.*

Tergemina. *f.* La triple Hécate. Lluna en el cêl, Diâua en la têrra, y Proserpina en el infèrn. *Tergemina.*

Tergiversació. *f.* Escusa, pretêsto, rodêo. *Tergiversacion.*

Tergiversador, ra. *m. f.* El qui tergiversa. *Tergiversador, ra.*

Tergiversar. *v. a.* Usar de escusas y rodêos para no respòndrer á propòsit. *Tergiversar.*

Teriaca. *f.* V. Triâga. *Teriaca.*

Teriacâl. *adj.* Lo qui té la virtut de la triâga. *Teriacal.*

Tericia. *f.* V. Igtericia, iô têt sobrexida. *Tericia.*

Termâl. *adj.* Pertañent á térmes. *Termal.*

Térmes. *m. pl.* Áygos calêntas y minerâls. *Terma.*

Termâtic, ca. *adj.* Lo qui réanima el calor natural. *Termático, ca.*

Térme. *m.* Fi, râya, frontêra. = Dilació judicial. = Témps determinâd. = Môdo de parlar se ô parlar en el trácto comú. = Llòc asseñalâd para algún fi. = Mot, parâula, ven, vocâble. = El objècte de quâlsevol opêració. = El dia, la hòra, el pûnt precís de fer una còsa y el estat de élla. = Terréno pròpi de pòble, possessió, etc. = Las parâulas qui compònen un silogisme, una progressió, una proporció aritmética. *Término.* = Mêdi: la resolució que se pren, fugint de los estrêms, y el qui se compâra ab el major y menor del silogisme. *Medio.* = Perentôri: el qui se concedêix ab negació de âltre. *Perentorio.* = Probatôri. *cur.* El que señâla el jutge para que las pârts fâssen las probâusas. *Probatario.* = Recíproco: el qui té el matéix significât que âltre. *Recíproco.* = Repugnânt: el qui diu incompatibilitât ab âltre. *Repugnante.* = En bôns ô en mâls térmes. *En buenos ô malos términos.* = En pròpis térmes: en parâulas llegítimas. *En propios términos.* = Passar los térmes: los límites. *Pa-*

sar los términos.

Termèt. *m.* Terme petit. *Terminillo.*

Terminació. *f.* Conclusió, fi. La última síl·laba de un mot. Crísis en terme mèdic. *Terminacion.*

Terminad, *da. p. p.* de terminar. *Terminado, da.*

Terminador, *ra. m. f.* El qui termina. *Terminador, ra.*

Terminál. *adj.* Final, últim. *Terminal.*

Terminant. *p. a.* de terminar. *adj.* Lo qui explica una cosa sense deixar dubte. *Terminante.* En termes terminants: en termes formals. En términos terminantes.

Terminar. *v. a.* Acabar, concluir. Posar límits. Acabar los nòms ó versos en cèrtas lletres ó síl·labas. *Terminar.*

Terminarse. *v. r.* Dirigirse una cosa á altra. *Terminarse.*

Terminatiu, *va. adj.* Relatiu á altra cosa. *Terminativo, va.*

Termómetro. *m.* Instrument para midar es graus de calor ó fret. *Termómetro.*

Termòt. *m.* Paràula qui já no se usa ó máa culta. *Terminote.* Del estil baix. *Terminacho.*

Tèrnu. *m.* Casulla, càpa, dalmàtigas, etc. *Terno.*

Tèrna. *f.* Sorteyo de tres nombres. El agregat de tres subjèctes. *Terna.*

Ternári, *ria. adj.* Lo qui conté el nombre de tres. *Ternario, ria.*

Ternári. *m.* El espáy de tres dias para alguna devoció. Cèrt compás en la música. *Ternario.*

Tèrno. *m.* Nombre de tres. En la lotería la sort de acertar tres nombres en un matèix billèt. En imprènta la unió de tres fays un dia lo altre. *Terno.*

Ternura. *f.* La calidat de lo tènre. Afècte, carífi. Facilitat de enternirse. *Ternura.*

Terquedat. *f.* Obstinació, pertinàcia. *Terquedad.*

Tèrra. *f.* Un de los elements. El país, la pàtria de cada un. Càmp, heretát. Lo qui no es cèl ni mar, y per esteusió tot es globo. *Tierra.* Arenosa. *Arenosa.* Argilensa. *Arcillosa.* Abaurada. *Empapada.* De cucàfia: ahont se menja bé. Del pipiripao. Firme: per ahont se pòt anar sense passar la mar. *Firme.* Fluxa: bona de cultivar. *Arija.* De boter. De manchas. De gerrer. *Tierra ó barro de alfarero.* Gròssa: qui dona molt de fruyt. *Pingüe ó de miga.* De promissió: la qui es molt fèrtil: la Palestina. De promision. Inculta: qui no se conra. *Inculta.* Mâgra: qui dona pòc fruyt. *Endeble.* Qui un àñy descàssa. De año y vez. Qui torna trèurer después de segàda. *Ricial.* Qui no se cultiva. *Ejido.* Que se dexa hermas. *Escalio.* Mâl courada. *Araugado.* Sense

àbres. *Tierra calina.* Sànta: els llòcs sànts.

Santa. De xebellíns: qui té pòc que conrar.

De hijada.

Tèrra tènra: navegar á vista de la tèrra. *Tierra d tierra.* A ràn de tèrra. A la raiz de la tierra. Auar tèrra tènra: tenir pòc concèrt. Andar d tres meaos cuartillo. Auar pe sa tèrra: no tenir valimènt. Estar d los piés de los caballos. Besar sa tèrra. per devoció ó càurer de morros. Besar la tierra. Descubrir. tèrra: entrar en país no conegud ó averiguar alguna cosa. Descubrir tierra. Desustar la tèrra: llèvar-li sa sustància los àbres, sembrat, etc. Desustanciar ó esquilmar la tierra. Prènder tèrra: desembarcar. Tomar tierra. Posar tèrra á sa escudèlla á un: impedir que lògr lo que pretén. Pegarle ó jugarle de codillo. Sembrar en màla tèrra: fer bènèficiis á ingràts. Sembrar en mala tierra. Tirar én tèrra al contràri. Echar d tierra: arruinar, destruir. Echar por tierra: desembarcar alguna cosa. Echar en tierra. Vèurer tèrras: viàtjar. Ver tierras. Provar màl la tèrra á un. Probar mal la tierra. Saltar en tèrra: desembarcar. Saltar en tierra. Sense saberhó sa tèrra: secretamènt. Sin saberlo la tierra. Sense que sa tèrra s'en tema. Sin sentirlo la tierra.

Terráda. *f.* Terrat cubèrt. *Azotea.*

Tèrraplè. *m.* Tèrra posada dins un llòc para defensa y àltres usos. *Terraplè, terraplen ó malecon.*

Tèrraplanad, *da. p. p.* de tèrraplanar. *Terraplanado, da.*

Tèrrapleuar. *v. a.* Umplir de tèrra alguñ llòc ó aplanarló ab tèrra. *Terraplenar.*

Tèrràqueo, quea. *adj.* Compòst de tèrra y àygo: Se diu del globo de la tèrra. *Terràqueo, quea.*

Tèrrát. *m.* Siti descubèrt en lo més àlt de las càsas. *Terrado ó terrero.*

Tèrratremól. *m.* V. Terremòto. *Temblo de tierra.*

Terremòto. *m.* Tremoló de sa tèrra. *Terremoto.*

Terrenál. *adj.* Pertañent á la tèrra. *Terrenal.*

Terrenidat. *f.* Naturalesa, calidat de una tèrra. *Terrenidad.*

Tèrréno, *na. adj.* Lo qui pertàny á la tèrra ó té sas séuas propiedats. Lo còntroposad á lo espiritual, á lo etèrn. *Terreno, na.*

Tèrréno. *m.* Espáy de tèrra. Tèrra consideràla en quánt al cultivo. *Terreno.* Campèstre: pintad. *Terrazo.* Ab còstas y comèilars. *Quebrado.* Considerad segòns las calidats de sa tèrra. *Terruño.* Gufiar tèrréno: adelantar. *Ganar terreno.* Disputar el tèrréno: no mòurerse del llòc ahont están los qui pèlcan. *Disputar el te-*

rreno. = Pèrder terréno: recular. *Perder terreno.*

Terror, ra. adj. Lo qui pertàny á la tèrra. = Lo qui vá pròp de la tèrra, sòre de la seua naturalesa. *Terrero, ra.*

Terrer. m. Munt de tèrra. *Terrero.*

Terrèstre. adj. Lo qui pertàny á la tèrra. *Terrèstre.*

Terreta. f. Tèrra de pòca sustància. *Terrezuela.*

Terretjar. v. n. Vèurer sa tèrra entre los sembrats. *Terrear los sembrados.*

Tèrreo, rea. adj. Fét de tèrra. *Tèrreo, rrea.*

Terribilitat. f. Calidat de lo terrible. = Asprura de gèni, naturál, condició. *Terribilidad.*

Terribilíssim, ma. sup. Molt terrible. *Terribilísimo, ma.*

Terrible. adj. Espantós, horrorós. = Cruél, dur, áspre de gènit. = Molt grán ó gròs. *Terrible.*

Terriblement. adv. Horriblement. *Terriblemente.*

Terrícola. m. Habitant de la tèrra. *Terrícola.*

Terrífic, ca. adj. Lo qui fà pò, qui càusa espànt. *Terrífico, ca.*

Terrígeo, na. adj. Nád de tèrra. *Terrígeno, na.*

Terrígeno, na. adj. De tèrra, fét de tèrra. *Terrígeno, na.*

Territòri. m. Districte, estensió de terréno. = El térme qui comprèn la jurisdicció de una població. *Territorio.*

Territorial. adj. Pertànyent á territòri. *Territorial.*

Terròla. f. Aucell. *Terrera.*

Terror. m. Espànt, molta pò. = Turbació. *Terror.* = Pànic: pò qui perturba la rahó. *Pánico.*

Terrorisme. m. *Terrorismo.*

Terrorista. m. f. *Terrorista.*

Terrós, sa. adj. Lo qui té mescla de tèrra. *Terroso, sa ó terrizo, za.*

Terrós. m. Tròs de tèrra, de sál, de sucra petít y suélt. *Terron.*

Terrossada. f. Còp de terrós. *Terronazo.*

Terrossèt. m. Terrós petít. *Terroncillo.*

Terrossòt. m. Terrós gròs. *Terronazo.*

Tèrs, sa. m. f. La tercera part de una còsa. *Tercio, cia.*

Tèrs. m. Favor ó desfavor. *Tercio.* = Fer bòn ó mál tèra. *Hacer buen ó mal tercio.*

Tersad, da. p. p. de tersar. *Terciado, da.*

Tersar. v. a. Donar tercera reya ó llaurar tercera vegada una tèrra. *Terciar.*

Tertulia. f. Reunió de personas en algún llòc para conversació y diversió. *Tertulia.*

Tertuliá, na. adj. El qui concorre á la tertulia. *Tertuliano, na ó tertulio, lia.*

Tesòr y àltres. V. Tresòr.

Tèssis. f. Questió univèrsal. *Téssis.*

Tésson. m. Constància, firmesa, inflexibilitat. *Tesson.*

Tést. m. Cociòl. = Tròs de tést. *Testo.* = De gèrra, ribèl, tenla, etc. *Tejeleta, tejuela, tejo, casco.* = Para sembrary. *Testo ó maceta.* = Rompúd y qui encàre servèix. *Cacharro.*

Tésta. f. Es càp desde sas ceyas fins á demunt es front. = Tot es càp. = Capacidat, intelligència.

Testa. = Coronada: sobérano. *Testa coronada.* = De tèrro: fòrta. *De hierro.* = Bòna tésta: sàbi, intelligent. *Buena testa.* = Mál tésta: càp desgavèllad. *Mala testa.*

Testáceo, cea. adj. Cubèrt de clòsca, còm tortuga. *Testáceo, cea.*

Testad, da. p. p. de testar. *Testado, da.*

Testador, ra. m. f. El qui fà testamént. *Testador, ra.*

Testamént. m. Disposició de la última voluntat. *Testamento.* = Vèy: los llibres de la sagrada Escripura escrits ántes de Cristo. *Testamento viejo.* = Nòu: escrits despuès de Cristo. *Nuevo.*

Testamentàri, ria. adj. Pertànyent á testamént. = *m. f.* Marmassors. *Testamentario, ria.*

Testamentària. f. Ecsecució del testamént. *Testamentaria.*

Testar. v. a. Fer testamént. *Testar.*

Testarrúd, da. adj. Cabessúde, tèrcos. *Testarrudo, da.*

Testículo. m. Genitrál. *Testiculo.*

Testificació. f. El acte y efecte de testificar. *Testificacion.*

Testificad, da. p. p. de testificar. *Testificado, da.*

Testificar. v. a. Declarar alguna còsa. = Deposar còm á testimòni. *Testificar.*

Testimòni. m. El qui declàra en judici. = El qui està presént á lo que diuen ó fàn àltres. = Qualsevol còsa per la qual se inferèix la veritat de un fét. *Testigo.* = Abonad: el qui no té tàtxa legal. *Abonado.* = De oído: el qui no há vist es fét, sinó que lo há sentit. *De oídas.* = De vista: el qui há vist es fét. *De vista.* = Instrumental: el qui assistèix á lo que se fà, v. g. á testamént. *Instrumental.* = Singular. *cur.* El qui, per no avenirse ab los àltres, no fà fe. *Singular.*

Testimòni. m. Asseguració, declaració de alguna còsa. = Escripura legalisada de notàri. *Testimonio.* = Fals: impostura. *Falso.* = Posar un fals testimòni: una impostura. *Levantar un falso testimonio.* = Fer testimònis. *Testimoniar.*

Testimoniál. adj. Pertànyent á testimòni. *Testimonial.*

Tésto. m. Las paráulas pròpias de un autor. = La cita de ellas. = Caràcter de letra de imprènta. *Testo.*

Testuàl. *adj.* Lo qui convé en significât ab el tés-to. *Testual.*
Testualista. *m.* El qui ab frequéncia usa del tés-to. *Testualista.*
Testuàlment. *adv.* Ab subjecció al tés-to. *Testualmente.*
Tets. *f.* La qui serve nins. *Niñera, rolla.*
Tetracòrdi. *m.* La sèrie de quatre sòns. *Tetracordio.*
Tetraèdo. *m.* Còs cuya superfícia es de quatre àngulos iguals. *Tetraèdo.*
Tetragàmaton. *m.* Paràula de quatre lletres y se diu del nòm de Déu. *Tetragàmaton.*
Tetragòno. *m.* Figura rectilínea de quatre àngulos iguals. *Tetragòno.*
Tetràrca. *m.* Señor de la quarta part de un rèyne. *Tetrarca.*
Tetrarquia. *f.* Señorío de la quarta part de un rèyne. *Tetrarquia.*
Tetràssílabo. *ba. adj.* De quatre síllabas. *Tetràssílabo, ba.*
Téts. *m. pl.* Los que los allòts se pòsan entre los dits de sas màns y los fan sonar. *Tarreñas.*
Teula. *f.* Péssa de fànc cuyt y en forma de canàl. *Teja.* = La de demunt en la teuláda. *Cobija.* = La de devall per ahont corre la aygo. *Canal.* = La última de cada canàl qui surt enfòre de sa parèt. *Bocateja.*
Teuláda. *f.* Lo més amunt de edifici ahont están sas teulas. *Tejado.* = De teuládas en amunt. *De tejas arriba.* = De teuládas en avall. *De tejas abajo.* = Fer sa teuláda. *Tejar.* = Repassar sa teuláda: posar sas teulas que saltan. *Re-tejar.*
Teulader. *m.* Gorrió. *Gorrion.*
Teuladeta. *f.* Teuláda petita. *Tejadillo.* = Demunt portál, finéstra, etc. *Cobertizo.* = Demunt parèt. *Caballette.*
Teuler. *m.* El qui fa teulas. *Tejero.*
Teuléra. *f.* El llòc ahont se fa teulas. *Tejar* ò *tejeria.*
Teutònic. *ca. adj.* V. Alemány. *Teutónico, ca.*
Téx. *m.* Àbre. *Tejo.*
Texid. *da. p. p.* de texir. *Tejido, da.*
Texidor. *ra. m. f.* *Tejedor, ra.* = *m.* Insècto de aygo. *Tejedera,* escribano ò *escribanillo de agua.* = Passéante. *Azotacalles* ò *cerero.*
Texir. *v. a.* Fer ròba en los teléssos. = Ordenar una còsa. = Discórrer, imaginar. *Tejer.* = Una péssa. *Sacar una pieza.* = Texir y destexir: fer y desfer. *Tejer y destejer.*
Teya. *f.* Espècie de goma. = Estélla qui té teya. *Tea.* = Pédra redona para jugar y el jòc. *Tejo.*
Teyós. *sa. adj.* Lo qui té teya. *Teoso, sa* ò *resinoso, sa.*

TI.

Tia. *f.* Jermàna de son pàre ò de sa màre de un ò de una. *Tia.* = Romàndrer sa tia una fadrina: no casarse. *Quedar para tia* ò *para vestir imdigenes.* = Contèu a sa tia. *Cuéntalo a tu tia* ò *a tu abuela.*
Tià. *na. m. f.* Abreviació del nòm pròpi Sebastia, *na. Bastian, na.*
Tianèt. *ta.* Diminutiu de tià, *na. Bastianico, ca, illo, lla, ito, ta.*
Tiàra. *f.* Ornament del cap còm a mitra ab puntas ò sens: òlas que usávan los sacerdots y réys de Pèrsia. = La mitra del Pàpa y la séua dignidat. *Tiara.*
Tibiamént. *adv.* Ab descúyt, ab pòc fervor. *Tibiamente.*
Tibies. *f.* Calor moderad. = Descúyt, pòca actividat, pòc fervor. *Tibieza.*
Tic tac. *Tic tac.*
Tiéto. *m.* Miramént en lo que se fa. *Tiento.* = Ab tiéto: al miramént. *Con tiento.* = Anar ab tiéto: ab miramént. *Ir con tiento* ò *con la sonda en la mano.*
Tièrno. *na. adj.* Propens a plorar. = Amable, cariós. = Sentible. *Tièrno, na.*
Tigre. *m.* Animál fièro. = Hòmo cruèl. *Tigre.*
Tilla. *f.* Nòta que se pòsa demunt una letra. = Còsa molt menuda. *Tilde.*
Tildad. *da. p. p.* de tildar. *Tildado, da.*
Tildar. *v. a.* Posar tillas a sas lletres. = Señalar ab nòta infàme. *Tildar.*
Timba. *f.* Ròca. = Cayguda. *Tormo.* = Sense caurer ò no cayguda. *Peñasco.*
Timbál. *m.* Tambó. *Timbal.*
Timbaler. *m.* El qui tòca es timbál. *Timbalero.*
Timbre. *m.* La insignia qui distingèix los gràus de noblesa en los escúts de àrmas. *Timbre.*
Timidamént. *adv.* Ab timidès. *Timidamente.*
Timidès. *f.* Pò, temor. = Irresolució. *Timidez.*
Timido. *da. adj.* Arrusad, temerós, de pòc ànimo. *Timido, da.*
Timó. *m.* Pòst posáda al estrém de la popa de bàrco para dirigirlo y governarlo. *Timon.* = Dur es timó. *Timonear.*
Timó. *m.* Govèrn. *Timon.*
Timoner. *m.* El qui du es timó de un bàrco. *Timonel* ò *timonero.*
Timonéra. *f.* El llòc del bàrco ahont está el timó. *Timonera.*
Timoràt. *ta. adj.* Temerós de Déu, devòt. *Timorato, ta.*
Timpanèt. *m.* Timpano petít. *Timpanillo.*

Tímpano. *m.* Membrana en forma de tambó dins las oreyas. = Fuya de plégamí estesa demunt es paper que se estampa. = Campaneta en forma de timbál. = Timbál. *Timpáno.*

Tina. *f.* Caldéra de tintorer. *Tina.* = Molt grán. *Tinaco.*

Tino. *m.* Facilitat adquirida per costum, rutina. = Judici, prudència. *Tino.*

Tinta. *f.* Licor negre ab que se escriu ò se estampa. *Tinta.* = Para ténir. *Tinte.* = Saber alguna cosa de bona tinta: de subjécte acreditat. *Sáberlo de buena tinta.*

Tinter. *m.* Espècie de tassó ahont está sa tinta para escriurer. = La pòst de ahont se preu la tinta para imprimir. *Tintero.* = Déxar alguna cosa dins es tinter: cállarla apòsta ò per descuyt. *Dejar alguna cosa en el tintero.*

Tintirintín. *m.* El sò agúd ò eco de instrument. *Tintirintín.*

Tintorer, *ra.* *m. f.* El qui tén. *Tintorero, ra* ò *tintor, ra.*

Tintoreria. *f.* La botiga de tintorer. *Tintoreria.*

Tintura. *f.* El acte y efecte de ténir. = Licor preparat para aquest efecte. = Color de un mineral trèt per mèdi de un licor. = Léve conexement de un art, ciència, etc. *Tintura.*

Tinturad, *da.* *p. p.* de tinturar. *Tinturado, da.*

Tinturar. *v. a.* Donar una tintura. *Tinturar.*

Tiña. *f.* Malaltia en es cap. = Misèria, tacañaria.

Tiña. = Negació. *Nones.*

Tiños, *sa.* *adj.* El qui té tiña. = Miserable, tacafio. *Tiñoso, sa.*

Tío. *m.* Onclo. *Tío.*

Tió. Trós de lléua llarg y gruaxad. *Palo.* = Llénam. *Madero.* = Encès ò mitx encès. *Tizon.* = Gròs para conservar es fòc. *Arrimador.* = De Nadal: un tió gròs que al dissapte de Nadal se pòsa al fòc. *Nochebueno.* = Curt y gruaxad. *Marrillo.* = Sec y tayad apòsta para fer fòc. *Tuero.* = Mitx cremad. *Chamizo.*

Tionada. *f.* Tòc ab tió. *Palazo.* = De fòc. *Tizonada* ò *tizonazo.*

Tionèt. *m.* Tió petit. *Palito.* = De fòc. *Tizoncillo.*

Tiorba. *f.* Instrument músic. *Tiorba.*

Tiple. *m.* La veu més alta en la música. = El qui té tiple. *Tiple.*

Tipo. *m.* Eczemplar, modèllo. *Tipo.* = Al tipo. *adv.* Ple del tot. *Al tope.*

Tipografia. *f.* El art de estampar. *Tipografia.*

Tipogràfic, *ca.* *adj.* Pertañent al art de estampar. *Tipografico, ca.*

Tipógrafo. *m.* El estampador. *Tipógrafo.*

Tir. *m.* El acte y efecte de tirar. = El senyal que déxa lo qu: se há tirad. = La cauidat de pólvora

que se necessita para carregar una arma de fòc. = Dàny, perjuy. *Tiro.* = De bassetja. *Hondazo.* = A tir de escopeta, pedra, etc. A la distància ahont pòt arribar el tir de escopeta, etc. *A tiro de escopeta; etc.* = Errar es tir: no ferir lo que se intentava. *Errar el tiro.* = Fer mal tir a algú: ferli dàny. *Hacer mal tiro a alguno.* = Estar ò posarse a tir: a distància a que puga arribar el tir. *Estar ò ponerse a tiro.*

Tira. *f.* Fila, filera. = El orde y formació en línea rècta de algunas personas ò cosas. *Fila, hilera* ò *línea.* = De arbres, cepa. *Hilera* ò *lino.* = De columnas. *Columnata* ò *columnario.* = De hòmes qui de mà en mà pàssan alguna cosa. *Hormiguillo.*

Tirad, *da.* *p. p.* de tirar. *Tirado, da.*

Tirada. *f.* La acció de tirar. = Estensió de camí de un llòc a àltre. = Llarg espay de temps. *Tirada.* = La acció de tirar ab violència. *Tiron.* = De brillà ò cabreste para subjectar al bestiar. *Sofrenazo.* = De dau. *Fuelco.* = De una tirada: sense aturar-se: *De una tirada, en una tirada* ò *de un tiron.* = Tirada de oreya. *Orejon.*

Tirador, *ra.* *m. f.* El qui tira ò estira. *Tirador, ra.* = El qui té bon dret. *Tirador* ò *certero.* = Lo qui se pòt tirar. *Echadizo, za.*

Tirador. *m.* El qui trabáya a sa premsa de imprénta. = El llòc ahont se estira ròba. *Tirador.*

Tira y amolla. *m.* Jòc de allòts. *Tira y asloja.*

Tirana. *f.* Cansó. *Tirana.*

Tiranament. *adv.* Ab tirania. *Tiranamente.*

Tiranía. *f.* Govèrn violent sense subjecció a las lléys. = Eczorbitància de preu de lo que se ven. = Qualsevòl efecte qui violenta sa llibertat. *Tiranía.*

Tiranic, *ca.* *adj.* El qui es tirano. *Tiránico, ca.*

Tiranicament. *adv.* Ab tirania. *Tiránicamente.*

Tiranicida. *m.* El qui mata a un tirano. *Tiranicida.*

Tiranicidi. *m.* Mòrt violenta de un tirano. *Tiranicidio.*

Tiranisació. *f.* El acte y efecte de tiranisar. *Tiranizacion.*

Tiranisad, *da.* *p. p.* de tiranisar. *Tiranizado, da.*

Tiranisar. *v. a.* Governar sense subjecció a las lléys. = Vèndrer car. = Violentar las passions a la voluntat. *Tiranizar.*

Tirano, *na.* *adj.* Sobérano injust, cruèl. = Passió qui tiranisa a la ànima. = El qui ven a un preu excessiu. *Tirano, na.*

Tirant. *p. a.* de tirar y estirar. El qui tira ò estira. *Tirante.*

Tirants. *m. pl.* Còrda ò corretjas ab que tiran las bestias a cotxo. *Tirantes.*

Tiraduy. *m.* Caminèt. *Sendero.*

Tirapèu. *m.* Corretja ab que los sabaters afiançan sa sabàta demunt es jonóy para cuitarla. *Tirapie.*

Tirar. *v. a.* Despedir alguna còsa de sas màns, descarregar una arma. = Acostarse á sí una còsa. = Assemblarse. = Desperdicar. = Adquirir ó percebèr. = Prènder un lo que li há tocád. = Estèndrer, estirar. = Prènder per algún llòc, etc. *Tirar.* = Sas àncas enrèra: no volèr fer lo promès. *Bolver los piés atras.* = Á alguna part ó llòc, *v. g.* camí. *Tirar d...* = Càpavall per sa tróna: publicar para casar ó prènder ordes. *Descalabrar.* = Cabeyèt: còsa de allòts. *Echar pelitos d la mar.* = Sas càrtas el jugador y mostrarias. *Tenderse.* = Cossas. *Tirar coces ó coccar:* de costàt còm es hòns. *Tirar perxada.* = De un còll: anar acordes, concertàds. *Andar ó ir de consuno.* = Á la càre: dir alguna còsa á la presència de un, etc. *Dar en cara ó en rostro.* = Sas derrèras. *Dar con la de màrtes.* = Derrèra á un: escedirlo. *Echar la pierna encima.* = Devés ell: volèr sa sèua conveniència. *Llevar el agua d su molino.* = Bàrcas en mar. *Botar barcos al agua.* = Cera el qui du àtxa, ciri demunt àltre. *Encerar.* = Lo qui román de una còsa per estar rabiós. *Echar la sogà tras el caldero.* = Pédras. *Tirar ó echar piedras.* = Tirar sa péila y amagar sa mà: perjudicar en secrèt. *Tirar la piedra y esconder la mano.* = Pédras ó ròcas de llòc àlt per un ròst per el gust de vèuerlas redolar. *Echar galgas.* = Alguna còsa á sa parèt: rebàtrerlày. *Estrellar d la pared.* = El résto. *Echar el resto.* = Al gáll. *Correr gallos.* = Al femer: demostrar valèr pòc una còsa. *Echar al carnero.* = Á sa rodèlla. *Tirar al blanco.* = Los impressors. *Tirar.* = Pèstes. *Echar pestes:* pèstes y missas. *Echar tacos y ternos ó venablos.* = Per sa pols á un: no fer càs de ell. *Ponerle ceniza en la frente.* = En tèrra edificis. *Echar d tierra ó derrocar.*

Tirarse. *v. r.* Dins àygo, fànc, etc. *Echar en...* = Demunt un. *Tirarse d uno.* = Á algún llòc: anary. *Plantarse en...* = Sas oreyas enrèra los animals. *Amusgar.* = Sa vergòia derrèra los hòms: no fer càs de lo que dirán. *Echarse el alma atras.* = En tèrra los qui jogan ó se baràyan. *Echarse en tierra:* fènt es malàlt. *Hacer la despatarrada.* = Endins un bàrco. *Enmararse.* = Tirarhó tot al diàble. *Dar al diablo el hato y el garavato.* = Á tot tirar: á lo més. *A todo tirar.* = Tira: animèd. *Animo d las gachas.* = Tira envànt: lo que se diu al qui poudèra màssa. *Mas acd hay posada.* = Tira, petit: lo que se diu al qui repètèix sas còsas. *Dale bola.*

Tiratèrra. *m.* El qui s'endú ets escombres de óbras. *Tiratierra.*

Tireta. *f.* Veta ab que se forma càma de calsons. *Agujeta, y tireta* en Aragó.

Tiriuga. *f.* Tira, filèra, línea. *Hilera.*

Tiro. *m.* Parèy. *Tiro.*

Tirotear. *v. a.* Repetir los tirs de fusèll, etc. *Tirotear.*

Tirotéo. *m.* La acció de tirotear. *Tiroteo.*

Tirria. *f.* Manía còntre àltre. *Tirria.*

Tisàna. *f.* Beguda. *Tisana* ó *tipsana.*

Tísic, *ca. adj.* El qui patèix la tísica. *Tísico, ca.*

Tísica. *f.* Malaltia: hètica consumàda. *Tísica.*

Tisnad, *da. p. p.* de tisar. *Tiznado, da.*

Tisnànt. *p. a.* de tisar. El qui tisa. *Tisnante.*

Tisnar. *v. a.* Embrutar sa fàma de algú. *Tiznar.*

Tisú. *m.* Ròba de seda brodàda de flòrs de òr ó plàta. *Tisú.*

Tita-tita. Paràulas ab que cridan sas galinas. *Pita-pita.*

Titít. *m.* Nòm que los nins donan á los aucèlles. *Pa-jarito.*

Títeras. *f. pl.* Figuras y jòc de màns. *Titeres.* = Gèstos. *Monerías.*

Titeréro. *m.* El qui fà títeras. *Titerero, titerista* ó *titiritero.* = De còrda. *Volatin.* = El qui fà gèstos. *Mono.*

Titina. *f.* Aucèll. *Aguzanieve.* = Nin. *Muñeco.*

Títol. *m.* Inscripció, ròtulo. = Càusa, motiu, pre-tèsto, rahó. = Dignidat de *v. g.* cònte, marquès, etc. = Distintiu de alguna persona. = Document, escriptura, etc. *Título.* = Títol de capèllà: la rènda que há de tenir para la sèna manutenció. *Patrimonio.*

Titubéant. *p. a.* de titubear. El qui titubèa. *Titubante.*

Titubear. *v. n.* Dubtar, no estar cèrt. *Titubear.*

Titulad, *da. p. p.* de titular. *Titulado, da.*

Titular. *adj.* Lo qui té algún títol. = El sànt á qui està dedicàda alguna iglesia. *Titular.*

Titular: *v. a.* Donar ó posar títol. *Titular.*

TO.

Tò. *m.* El sò de la veu y de los instruments. *Tono.* = Donar tò. *Dar tono.* = Sense tò ni sò. *Sin ton ni son.*

Tòc. *m.* El àcte de tocar ó paupar. = El àcte de sonar alguna còsa. *Toque.* = De campàna para que se atúr el predicador. *Campanillazo.* Per mòrt. *Clamor.* De la quèda. *Toque de la queda.* De sàntos. *Toque de alzar d Dios.*

Tòc. *m.* El àcte y efecte de ferir, pègar, tocarne, encontrarse. = Admiració, sorpresa, impressió

que cànua una còsa. = Ferida. *Golpe*. = Ab àst. *Azadorazo*. = Regular á bàula. *Aldabada*. fòrt. *Aldabazo*: paraque òbrigan. *Llamador*. = Bén donád. *Vuelta de podenco*. = Al càp ab el uu del dit del mitx y en so puñy estrèt. *Capon*. = Fòrt. *Sartenazo*. = Ab lladriòla. *Alcanciaz*. = Ab sa mà ubèrta. *Guantada*: ab lo demunt de sa mà. *Torniscon*. = Ab sas duas màns ò ab una fòrt. *Manteniente*. = El que dona la àrma de fòc quánd recula. *Coz*. = De pits: cerimònia oris-tiàna. *Golpe de pechos*. = De pàrt derréra. *Sos-quin*. = Al pèu ab sa mà y botànt al matèix témps. *Zapateta*. = De plà ab àrma ò àltre instrument. *Lapo*. = De tòc: ab prontitút. *De golpe*. = De hòu tòc: en hòna ocasió. *De pale'a*. = Càurer de tòc: causar admiració. *Dar golpe*. = Tòc not tòc: arriba no arriba. *A toca no toca*.
Tòca tòca. adv. Á pòc á pòc. *Pian piano*.
Tocád, da. p. p. de tocar. *Tocado*, da. = De go-ta, pèste, etc. *De apoplegia, peste, etc.* = Ins-trument músic. *Tocado*, da ò tañido, da.
Tocáda. f. De música. *Tocada* ò *tocata*.
Tocádo. m. Espècie de barrèt blànc y ab vetas para fermarse al càp. *Tocador*.
Tocador, ra. m. f. El qui tòca. *Tocador*, ra. = De instruments músics. *Tocador*, ra ò tañedor, ra.
Tocador. m. Quartèt para vestir-se las dónas. *Toca-dor*.
Tocament. m. Tàcto, tòc. = Inspiració qui tòca al còr. *Tocamiento*.
Tocánt. p. a. de tocar. El qui tòca. *Tocante*.
Tocánt. adv. En quánt, á respècte de... *Tocante*.
Tocar. v. a. Paupar, posar sa mà á alguna còsa ò pàrt. = Encontrar una còsa á àltra, estar jun-tas. = Arribar de pàsso á alguò llòc. = Mòurer el còr, el ànimo, etc. = Pertàsser. = Ser de obli-gació. = Tractar levement un assunto, etc. = So-nar. *Tocar*. = Sas àncas: atupar. *Azotar*. = Es botèt de cassar. *Reclamar*. = Sas costèllas: atu-par. *Medir las costillas*: es còll. *Ajustar el co-leto*: sa esquea. *Cargar de leña*: es jép. *Me-near el bulto*: es pàmpol. *Zurrar la pdmpana*: sa pèll, pèllissa, es serró, sa xuya: atupar. *Sa-cudir el polvo* ò *zurrar la badana*.
Tocar de batúd sa guitèrra. *Rasguear*: puntet-jànt. *Puntear*. = De llis alguna còsa. *Tocar de re-filon* ò *de repelon*. = Per fòc. *Tocar d fuego*. = Missa, véspas, etc. *Tocar d missa*, *d visperas*, etc. = Per mòrt. *Tocar d muerto* ò *posar*. = Pel témps. *Tocar d nublado*. = Santos. *Tocar santus*, *d santus* ò *d alzar d Dios*. = Instruments músics. *Tocar* ò *tañer*. = Fer còm que tocar òrga de-munt pòst, tàula, etc. *Tablantear*. = Tocar una còsa ab sas màns: ser clàra y evidént. *Tocarla*

con las manos. = Es paudéro. *Pandere-tear*. = Es també demunt tàula, etc. que sán los allòts. *Ta-balear*. = Tots es registres ò totes sas téclas pa-ra lograr una còsa. *Tocar todos los registros* ò *no dejar piedra que mover*. = Tocar es viu á un. *Darle en la herida* ò *por la tetilla*. = Es viu de sa pòta ferrànt. *Arrimar el clavo*. = Tocar mà-re: térme de allòts. *Acótome d Dios*. = No to-car al llòc: parlar inconsecuént. *Salirse del ca-rro*. = No tocar pilòta: parlar inconsecuént. *No tocar pelota*. = No tocar en tèrra: anar aviàt. *No poner los pies en el suelo*. = No tocar sas pé-dras: caminar de préssa. *Ir desempedrando la calle*.
Tocarse. v. r. Estar contiguo, veynád. *Tocar*. = Sas bistias. *Ludirles el aparejo*.
Tocáyo, ya. adj. Del matèix nòm. *Tocayo*, ya ò *colombroño*, ña.
Tocino. m. Càrn saláda de pòrc. *Tocino*.
Tódol. m. Ossèt para jugar. *Tuba* ò *carnícol*.
Toèsa. f. Mida de sis pèus francesos y de sèt cas-tèllàns. *Toesa*.
Toga. f. Ròba talar que vestían los antígs románs y en el dia los jutges y missèrs. *Toga*.
Togád, da. adj. El qui vá vestid de toga. *Toga-do*, da.
Toisson. m. Orde de cavàllería. *Toisson*.
Toldo. m. Euveláda para guardarse des sòl, de sa calor. *Toldo* y *toldadura*.
Toledá, na. adj. Naturál de ò pertañent á Tolèdo ciutat de Espàña. *Toledano*, na.
Tolèdo. m. Cassador de nius. *Chuchero* ò *pajarero*.
Tòlle-tòlle. adv. *llati* qui significa que se castig á un. *Tole-tole*.
Tolleràble. adj. Lo que se pòt tollerar. *Tolerable*.
Tolleràblement. adv. De un mèdo tolleràble. *To-lerablemente*.
Tollerád, da. p. p. de tollerar. *Tolerado*, da.
Tollerància. f. Sufrimént, paciència. = Dissimulo, permissió de lo que se hauría de prohibir. *To-lerancia*.
Tollerànt. p. a. de tollerar. El qui tollèra. = adj. Sufrid, paciént. *Tolerante*.
Tollerantisme. m. Opinió de aquèl qui vòlen que se permeta qualsevòl cultu. *Tolerantismo*.
Tollerar. v. a. Aguantar, sufrir ab paciència. = Dissimular, permètrer lo que se poría ò deuria impedir. *Tolerar*.
Tom. m. Còs de alguna còsa. = Llibre qui fà pàrt de una òbra. *Tomo*. = Bòn tom: hòmo astát, viu. *Buena pieza*, *pua* ò *linda caña de pescar*. = ¡Quin tom! *Qué linda pieza*, *pua* ò *caña de pescar*!
Tòm. m. Rebàxa de gèneros. *Rebaja*. = Donar tòm

una còsa. *Medarse*.

Tomàd, da. p. p. de tomar. *Derribado*, da. =

Tumbado, da. = *Vareado*, da. = *Volcado*, da.

Tomar. v. a. Desfer cásas, parèts, etc. *Derribar* ò *echar d terra*. = Garròvas, mellas. *Tomar* ò

varear. = Fer càurer. = Los licors. *Tumbar*.

Tomàtiga y tomatiguera. f. V. Domàtiga y domatiguera molt més usàde.

Tomba. f. Sepultura. *Bóveda de muertos* ò *tumba*.

Tombar. v. a. Fer mudar de parèr. *Volcar*. = Posarse á jèurer. *Tumbarse*. = Penjar més á una part, v. g. una somàda. *Cabecear* = Bàrcas de costàt para adobarlos ò donarlos alquitrà. *Tumbar de lado* ò *dar la banda la nave*.

Tomén. m. Abreviatura de Bartoméu. *Bartolo*.

Tomenèt. m. Diminutiu de Tomén. *Bartolito*.

Ton. Prouòm possessiu personal y masculí. *Tu*.

Tonàda. f. Cansó. *Tonada*.

Tonadeta. f. *Tonadica*.

Tonadilla. f. *Tonadilla*.

Tóndrer. m. La acció y el témps de tóndrer. *Esquileo* ò *trasquiladura*.

Tóndrer. v. a. Tayar sa llàna als xòts ò es pel á àltres animals. *Esquilar* ò *trasquilar*. = Al bestiar gròs que sán es forasters. *Marzear*. = Enganar. *Meter en la huerta*.

Tonejor. m. El qui ton. *Esquilador* ò *trasquilador*.

Tongàda. f. Tànda. *Tinda*. = Tiràda. *Tirada*. = Ab una tongàda. *De una tirada* ò *de un tiron*.

Tóni. m. Abreviatura de Antóni. *Antonio* ò *Anton*.

Tonièt. m. Diminutiu de Antóni. *Antonito* ò *Antonueto*.

Tonina. f. Nòm pròpi de dòna. *Antonia*.

Tonineta. f. Diminutiu de Tonina. *Antonita* ò *Antonueta*.

Tonor. m. V. Tenor. *Tenor*.

Tonsura. f. Preparació para las ordes clericals. *Tonsura*.

Tonsurad. adj. El qui té tonsura. *Tonsurado*.

Tonsurar. v. a. Donar tonsura. *Tonsurar*.

Tontament. adv. Ab tontería. *Tontamente*.

Tontedat. f. Dit ò fèt nècio. *Tontedad*.

Tontería. f. Bestiesa, ignorància, fàlta de judici ò de ciència. *Tontería*, y en estíl familiar. *Tontera*.

Tontèt, ta. adj. Un pòc tontos. *Tontico*, ca.

Tontillo. m. Ròba interior ab un cèrcol que usàvan las dònas para estufar sas faldetas. *Tontillo*.

Tonto, ta. adj. Benèyt, fàtuo, ximple. *Tonto*, ta.

Tontôt, ta. adj. Molt tontos. *Tontazo*, za y *ton-tonazo*, za.

Topàci. m. Pédra preciosa. *Topacio*.

Topàda. f. Carabassotàda, encontràda de càp, majorment de dos moltòns qui se sucan. *Topada*

ò *topetada*. = El càp que dona una còsa á altra quánd se topan. *Topeton* ò *choque*.

Topar. v. a. Encontrar. *Topar*. = Agradar. *Cuadrar*. = Provar bé. *Probar*. = Una tòsa ab àltra. v. n. *Chocar*.

Toparse. v. r. Encontrarse. *Toparse*.

Topàrca. m. Governador de una regió. *Toparca*.

Toparquía. f. La dignidat y ofici del topàrca. *Toparquia*.

Topetón. m. Contienda. *Debate*.

Tòpic, ca. adj. Pertañent á determinad llòc. *Tópico*, ca.

Tòpics. m. pl. Tractat de la invenció, etc. de los arguments. *Tópicos*.

Topo. m. Animal càsi cègo. = Hòmo qui tropessa en qualsevòl còsa. *Topo*.

Topografia. f. Descripció de un llòc particular. *Topografia*.

Topogràfic, ca. adj. Pertañent á topografia. *Topográfico*, ca.

Topógrafo. m. Autor de mápas particulars. *Topógrafo*.

Topotèssia. f. Descripció de un llòc suposat. *Topotesia*.

Tora. f. Familia judía. = Tribút que los judíos pàgan per familia. = El llibre de la lléy de los judíos. *Tora*.

Torbád, da. p. p. de torbar, se. *Turbado*, da. = *Tardado*, da. = *Encalabriada*.

Torbar. v. a. Alterar, perturbar. *Turbar*. = Es càp licor, fum, olor, etc. *Encalabriar la cabeza*. = Aturar, detenir. *Detener*.

Torbarse. v. n. Venir tard. *Tardar*.

Tòrcabocas. m. pl. Còsa coneguda. = Paper, pedàs para torcarse es derrèra. *Servilleta*.

Tòrcacúl. m. Paper, pedàs para torcarse es derrèra. *Paño de bacin* ò *servilleta*.

Torcád, da. p. p. de torcar. *Limpiado*, da. = *Enjugado*, da.

Torcar. v. a. Fer neta una còsa. *Limpiar*. = Axugar. *Enjugar*. = Sa mèrda. *Quitar la caca*.

Torcarse. v. r. Ferse net. *Limpiarse*. = Es cul. *Limpiarse el culo*.

Tord. m. Aucell conegud. *Tordo*. = Hòmo astúd. *Zorzal*. = ¡Quin tord! *Qué zorzal!*

Tord. m. Péix. *Tordo*.

Toréro. m. El qui per ofici atoreya. *Torero*.

Toreyador. m. El qui atoreya. *Toreador*.

Tormént. m. Aflicció, dolor, pena. = Càstig que se dona als delincuents. *Tormento*.

Tormènta. f. Borràsca. = Adversidat, desgràcia. *Tormenta*.

Tormentador. m. ant. V. Atormentador. *Tormentador*.

Tormentar. *v. a. ant. V.* Atormentar. *Tormentar.*
 Torménts. *m. pl.* Màquina para donar tormént á los málvads. *Tormento* ó *tortura*.

Torn. *m.* Alternativa. *Turno.* = Per torn. *Por turno.*

Torn. *m.* Màquina para filar, fer canóns, tornetjar, etc. = El de mójajá. *Torno.* = De cáp: turbació de éll. *Vahido.* = Para llepassar cotó. *Almarras.* (*m. pl.*) = Para filar seda. *Azarca.*

Torna. *f.* Restitució de lo que se há pres. *Torna.*

Tornád, da. *p. p.* de tornar. *Tornado, da* ó *vuelta, ta.*

Tornáda. *f.* El ácte y effécte de tornar al llòc de ahónt se surtí. *Tornada* ó *vuelta.*

Toruagula. *f.* Recibo de la guía. *Tornagula.*

Tornar. *v. a.* Restituir lo mallévád ó robád. = Regressar al llòc de ahónt se havia surtí. *Tornar* ó *volver.* = Áse, bèstia, etc.: torpe. *Arrocinarse.* = Arréra. *Volver atras:* de lo promès: no cumplirló. *Volverse atras.* = Ágre. *Agriarse*

ó *acedarse.* = Á bèurer ó á umplir es tassó. *Atizar la lampara.* = Lo enviád. *Devolver.* =

Mud. *Enmudecer.* = Mòurer sas còls: brega, questió. *Volver las nueces al cántaro.* = Á sas llettras priméras. *Volver á las andadas* ó *al sicut erat.* = Arréra los licors. *Refluir.* = Al matéix llòc de ahónt havia surtí. *Resurtir.* =

Es jornál. *Volver la peonada.* = Sa pilóta. *Volver la pelota.* = Rànci. *Enfranciarse.* = Llòca una galina. *Enclocar* ó *encoclar.* = Un dolént: fersí. *Malearse.* = En sí: déxar lo error, preocupación, etc. *Volver en sí:* de desmá, mál de còr, etc. *Desembecerse* ó *desembelesarse.* =

Una malaltía. *Retentar.* = Un malált. *Despejarse.* = Á pecar. *Volver á pecar* ó *al vòmito.* = Á prènder es càb des fil el qui se éra perdú, v. g. en un sermó. *Desdoblar la hoja.* = Un ós al seu llòc. *Volverte á su lugar* ó *encasar.* =

Vermèy per empagaimént. *Sonrearse.* = Véy el hòme ó parèxerló ántes de hòra. *Envejecer, avejantarse* ó *avejarse:* ràve. *Acorcharse.* =

Vestí. *Raerse.* = Fer tornar coua d'ay á nu: enredarló. *Volver á uno tarumba.* = Tornarse oútra un. *Volverse contra uno.* = No tornar arréra: seguir lo comensád. *No volver la cara atras.* = Dir tornemí: trobar una còsa molt hòna ó serló élla. *Convidar á repetir.* = Tornèy, vermèy: que se diu al qui repetèix una còsa. *Dale bota* ó *otra al dicho Juan de Coca.*

Tornarsén. *v. n.* Acursarse ó estrèñerse sa ròba. *Encogerse.*

Tórnas. *f. pl.* Recompènsa en baratar. *Torna* ó *tornas.* = Resistència. *Resistencia.* = Fer tórnas en baratar. *Hacer tornas.* = Resistir. *Hacer cara.*

Tornáy. *m.* Mida de vários pálms segóns las várias provincias ó llòcs. *Estadal.*

Torner. *m.* El qui tornetja. *Tornero.*

Tornéra. *f.* La mójja qui per ofici está al torn. *Tornera.*

Tornetjád, da. *p. p.* de tornetjar. *Torneado, da.* = *Amanzado, da.* = *Castrado á golpe.*

Tornetjador. *m.* El qui tornetja en el torn. *Tornero* ó *torneador.*

Tornetjar. *v. a.* Fer feyna en el torn de fuster. *Tornear.* = Axamplir. *Amanzar.* = Picar als animals máscles para impedirlos la generació. *Castrar á golpe.*

Tornillo. *m.* Avis de que se torn lo que se matlléva. *Vuelta.* = Tenir tornillo. *Tener vuelta.*

Torpe. *adj.* Fexúg, pésád, tàrd. = Deshonést, laciu. = Rudo en aprènder sas còsas. *Torpe.*

Torpemént. *adv.* Ab torpesa. *Torpemente.*

Torpesa. *f.* Pésadès, tardáusa. = Deshonestidát, lacivia. = Duresa en aprènder sas còsas. *Torpeza.*

Torpíssim, wa. *sup.* Molt torpes. *Torpísimo, ma.*

Torpíssimamént. *adv. sup.* Ab molta torpesa. *Torpísimamente.*

Torpor. *m.* Térme mèdic. *Torpor.*

Torrád, da. *p. p.* de torrar. *Tostado, da.* = *Torrado, da* ó *turrado, da.* = Des sòl. *Caldeado, da* ó *curtido, da.* = Á sas gréllas. *Carbonado, da* =

Ciuró. *Toston.*

Torrád, da. *adj.* Estenuád, mitx mòrt. *Cascado, da* ó *trasijado, da.*

Torráda. *f.* Lléca de pà torrád. *Tostada.* = Mayáda de mantéga. *Mantecada.*

Torrador, ra. *m. f.* El qui tòrra. *Tostador, ra* ó *torrador, ra.*

Torradors. *m. pl.* Espècie de gréllas para torrar. *Tostador.*

Torrar. *v. a.* Còrrer demúnt es calíns ó demúnt gréllas ó torradors. *Torrar, tostar* ó *turrar.* = Es sòl. *Caldear, curtir* ó *tostar.*

Torrarse. *v. r.* *Tostarse.*

Torrát. *m.* *Tostado* ó *carbonado.*

Torre. *f.* Pàrt de edifici qui li servèix de adornó. = Fortificació, taláya, etc. *Torre.* = La de fer senál, etc. còm la de Pòrtopl. *Faro.* = De molí de vént. *Torre de molino.* = De vént: pensamént vá. *Torre de viento.*

Torrént. *m.* Espáy de tèrra per ahónt pásas aygo algún témps. = Abundància, multitud de còsas. = Afluència de paráulas. *Torrente.*

Torrentáda. *f.* Aygo molt copiosa y ràpida qui vé per torrént. *Torrentada.*

Torrer. *m.* El qui está en torre per ofici. *Torrero.*

Torreta. *f.* Torre petita. *Torrecilla* ó *torrejon.*

Torreyó. *m.* Torre petita. *Torrejon.*

Torró. m. La oliva qui cau sense madurar. *Agracejo*.
Torróns. m. pl. Cosa coneguda. *Turrones*.
Torrôta. f. Torre gròssa. *Torreón*.
Torsál. m. Cordonet de vários fils torsúds. *Torzal*.
 =Gruixad para brodar. *Gurbion*.
Torsedor, ra. m. f. El qui tòrs. *Torcedor, ra*.
Torsedor. m. Instrument para tòrser. *Torcedor*. =
 Bastó ab un bossí de còrda á un cab para subjectar al bestiar gròs. *Acial*.
Torsedura. f. El ácte y efecte de tòrser. *Torcedura*.
Tòrser. v. a. Girarse á un costat, doblegar el còs ò part de ell. = Donar vòltas á còrda, fil, ròba, etc. = Fer pèrder la línea rècta á una cosa. = Fer mudar de dictamen ò de parèr á algú. = Apartarse des camí dret, etc. *Torcer*. = Tòrser es còll: morir-se. *Torcer el cuello*. = Obeir, subjectarse. *Torcer ò doblar la cerviz*.
Tòrser-se. v. r. Pèrder la direcció. = Mudar de dictamen, parèr. = Corrompre-se la justícia, etc. *Torcer-se*. = Biga, parèt, pòst. *Torcer-se, alabearse ò tornearse*. = Sas espigas per ser granadas. *Encamarse*.
Torsúdl, da. p. p. de tòrser. *Torcido, da ò tuerto, ta*. = Biga, lleuán, parèt, etc. *Torcido, da, alabeando, da ò torneado, da*. = Espiga. *Encamada ò torcida*.
Torsuda. f. La acció de tòrser y la calidat de lo tòrt. *Torcedura y tortuosidad*. = Del còs para evitar caygnia, dafny, tòc, etc. *Esguince*. =
Torsudas. f. pl. Contiénas, debátes. *Cañas y toros*.
Tòrt, ta. p. p. irregular de tòrser. *Tuerto, ta*.
Tòrt, ta. adj. Aquell á qui falta un uy. *Tuerto, ta*. = Fer tòrt á un: trèurerli un uy. *Poner á uno tuerto ò entortar*. = No fer tòrt á ningú: semblar als sèus. *Le viene de casta*. = Á tòrt y á través: sense reflexió. *Á tuerto y á derecho*.
Tòrta. f. Aclucament de un uy. *Guiñada, guiñadura ò guiño*. = Fer la tòrta: aclucar un uy. *Guiñar*. = El qui la fà. *Guiñador, ra*.
Tortáda. f. Cosa coneguda. *Tortada*.
Tórtera. f. Ave. *Tortola*, y es mascle. *Tortolo*.
Tortereta. f. Tórtera petita. *Tortolica, illa, ita*.
Tortilla. f. V. Trnyta. *Tortilla*.
Tortosí, na. adj. De Tortosa. *Tortosano, na*.
Tortuga. f. Animál anfíbio y de clúsca. *Tortuga ò galápago*. = Péssa de fust para tancar pòrtas. *Taravilla*.
Tortura. f. Es torménts para castigar los delinènts. *Tortura*.
Tos. El plural del pronòm possessiu personal ton. *Tus*.

Tos. f. Fòrsa que fà el pit para trèurer lo qui lo molésta. *Tos*. = Seca. *Seca*.
Toscá, na. adj. De Toscana provincia de Itàlia. *Toscano, na*.
Toscá. m. Un orde de arquitectura. *Toscano*.
Toscamént. adv. Grosseramént. *Toscamente*.
Tosco, ca. adj. Básto, grosser, iucúlt, sense adornos, máltrabayád. *Tosco, ca*.
Tosquedat. f. La calidat de lo toscó. = Estupides, falta de enseñansa. *Tosquedad*.
Tossina. f. El ácte y efecte de tossir. *Tosidura*.
Tossineta. f. Tos petita. *Tosquilla*.
Tossir. v. n. Fer el esfòrs, el renou que càusa la tos. = Para cridar á algú. *Toser*.
Tot, ta. adj. Sencèr, enter. *Todo, da*. = Tots: tot el mon. *Todos*. = Tots junts. *Todos juntos*. = Tota una cosa. *Toda una cosa*.
Tot. m. El agregat de las parts de que se compón una cosa. *Todo*. = Á tot. *Á todo*. = Tot embú: de repente. *De golpe*. = Ab tot axò. *Con todo eso ò esto*. = Del tot. *Del todo*. = En tot. *En todo*. = En tot y per tot. *En todo y por todo*. = Tot en gròs. *Todo en gordo*. = En un tot. *En un todo*. = El tot. *El todo*. = Sobre tot. *Sobre todo*. = En tot témps, en tot llòc. *En todo tiempo, en todo lugar*. = Tot gròs y petit. *Todo chico con grande*. = Ser un tot. *Ser un todo*. = Ser el tot: ser el principal motiu de un negòci. *Ser el todo*. = Tot se es menester: noy há res de més. *Todo es menester cuanto Marta hila y Pedro devana*. = Tot ho fan es dòbbés. *Todo lo alcanza el dinero*. = Tot se fà pes dòbbés. *Por el dinero baila el perro*. = Tot se compondrá ab una bona áygo. *Todo saldrá del cubeto*. = Tot es possible. *Todo es posible ò todo cabe*. = Tot servèix algú dia. *Las migajas del fardel d las veras saben bien*. = Tot li vé axí còm vòl. *Todo le viene d pedir de boca*. = Tot lo demés son viòlas. *Todo lo demas son tortas y pan pintado*. = Tot dret: sense voltéra. *Todo derecho ò via recta*. = Tot se ferá. *Todo se hard ò todo se andard*. = De tot se vòl enténdrer y es més áse que en taléca. *De todo entienden un poco y de albardero dos puntadas*. = Posarse en tot. *Meterse en todo*. = Fer á tots jugánt. *Arrastrar*.
Totáda. f. El ácte y efecte de totar en el jòc. *Arrastre*.
Totál. adj. Generál, universál. = m. El tot que resulta de la unió de moltas cosas separadas, majorment de las divèrsas partidas dels contes. *Total*.
Totalidat. f. Agregat ò suma de cosas ò partidas separadas. *Totalidad*.
Totálment. adv. Del tot, entèramént. *Totalmente*.

Totar. *v. a.* Surtir de carta de trunfo jugant.
Arrastrar.

Tothòm. *m.* Tots los hòmos. *Todos.*—Tothòm en bull: tots lo diuen. *Anda de boca en boca.*—Tothòm ho sàb. *Los niños lo saben.*

Totpoderós. *adj. & m.* El qui tot lo pòt qui sólament es Déu. *Todopoderoso.*

Totas-espicias. *f. pl.* Fruyta, espècie de prebebò. *Malagueta & pimienta de Ciapa & de Tabasco.*

Tou, *va. adj.* Pà ò pàsta á punt de posar á còurer. *Leudo, da & fermentado, da.*

Tova. *f.* Espècie de retjòla sense còurer. *Adobe.*

Továd, *da. p. p.* de tovar. *Leudado, da & fermentado, da.*

Tovar. *v. n.* Prènder es pà ò pàsta es punt para còurerse bé. *Leudar & fermentar.*

Tovâyas. *f. pl.* Còsa coneguda. De tàula. *Manteles.*—De altar. *Toallas:* la de demunt. *Sabanilla.*—Para tapar es pà paraque sia tou. *Masera.*

Tox. *m.* Torpesa. *Torpeza.*

Toxarrúd, *da. adj.* Cabessúds. *Tozudo, da.*—Torpes. *Torpe.*

TR.

Trabáll y áltres. *V.* Trabáy.

Trabáy. *m.* Dificultat. —Eczercici, còst, impediment, ocupació. —Afficció, molèstia, pena. —Misèria, pobresa ab que se pàssa la vida. —La matèxa òbra trabajáda. *Trabajo.* —De càp, de màns, del càmp, etc. *De cabeza, de manos, del campo, etc.*—Prènder es trabáy: la mortificació. *Tomar el trabajo.*—Trabâys. *pl.* Ganas de anar del còs. *Necesidad mayor.*—Fer trabâys: cagar *Hacer campos.*

Trabayád, *da. p. p.* de trabajar. *Trabajado, da.*

Trabayador, *ra. m. f.* El qui trabáya majormént en el càmp. *Trabajador, ra.*—El qui trabáya molt ò fà molta feyna. *Trabajador, ra & laborioso, sa.*—El de pòca habilitát. *Chapucero, ra.*

Trabayar, *v. a.* Ocuparse en qualsevòl eczercici. —Inventar, procurar, solicitar, fatigarse en qualsevòl còsa. —Aplicarse ab cuydado y desvélo en fer alguna còsa. *Trabajar.*—Còm un negre: molt. *Como un negro & desuñarse.*—Ab la àxa. *Azolar.*—À sa bomba treyént àygo. *Dar d la bomba.*—De sòl á sòl á nes càmp. *Campear de sol d sombra.*—À escaràda. *A destajo, & d tarea* si sa feyna es pòca. —Sense mirar si lo que se trabáya està bé ò mál. *Atrabancar.*

Trabayèt. *m.* Trabáy petít. *Trabajillo.*

Trabayós, *sa. adj.* Causád, dificultós, penós. *Trabajoso, sa.*

Trabayosament. *adv.* Ab trabáy. *Trabajosamente.*

Trabayosíssim, *ma. sup.* Molt trabajosos. *Trabajo-*

sísimo, ma.

Trábea. *f.* Vestít llarg de los réys, sènadors y sacerdots pagáns. *Trabea.*

Trabúc. *m.* Arma de fòc. *Trabuco.*—Menjar còm un trabúc: molt. *Comer como un sabañon.*—Posarse còm un trabúc: umplirse bé sa pàuxa. *Ponerse como un trompo.*

Trabucád, *da. p. p.* de trabucar. *Trabucado, da.*—*Volcado, da.*—*Vertido, da.*

Trabucáda. *f.* Tir de trabúc y es còp y dàsy que fà. *Trabucazo.*

Trabucánt. *p. a.* de trabucar. El qui trabuca. *Trabucante.*

Trabucar. *v. a.* Descompòndrer, confòndrer, girar demunt deváll. *Trabucar.*—Fer retjar gèrra: hotèlla, etc. *Verter:* á pòc á pòc paraque no surta sa brutó ò solátjes. *Decantar.*

Trabucar. *v. n.* Tombar càrro, féix, etc. *Volcar.*—Es càp á un: pèrder es judici. *Secdrsele el cráneo.*—Donar un pás fàls. *Trabucar.*—Balansa, pes. *Trabucar & caer.*

Trabuquèt. *m.* Balansetas para pèsar el òr y plàta. *Pesillo.*

Trác-trác. Paràula ab que se esprésa la repeticó de còp ò tòc. *Zas-zas.*

Tracaláda. *f.* Multitud. De gènt. *Golpe de gente.*—De áltres còsas. *Montantada.*

Tracista. *m.* El qui invénta alguna còsa. *Tracista.*

Tractáble. *adj.* Apacible, humá, suàve. *Tratable.*

Tractád, *da. p. p.* de tractar. *Tratado, da.*

Tractadista. *m.* El qui escrú tractáts suèlts sobre una matèria particular. *Tratadista.*

Tractador, *ra. m. f.* El qui trácta alguna matèria ò negòci. *Tratador, ra.*

Tractament. *m.* *V.* Trácto. *Tratamiento.*

Tractánt. *p. a.* de tractar. El qui trácta. *Tratante.*

Tractar. *v. a.* Manetjar alguna còsa, tenirla entre màns. —Discórrer, disputar, escriurer. —Tenir comunicació y trácto ab algú. —Mercadetjar, comerciar. —Conversar, parlar. —Maquinar. *Tratar.*—Ab desprèci á algú. *Con desprecio & d baqueta.*—Còm un cà. *Como d un perro.*—Còm un pedás brut. *Como d un trapero & trapo.*

Tractarse. *v. r.* Comunicarse. *Tratarse.*—Còm un príncipe: bé y regaladament. *Como un cuerpo de rey.*

Tractát. *m.* Ajúst, Convèni, pácte. —Discúrs, escrit, òbra litterària. —Los capítols de un tractát. —Documént, instrucció. *Tratado.*

Tractadèt. *m.* Diminutíu de tractát. *Tratadillo.*

Tractèt. *m.* Diminutíu de trácto. *Tratillo.*

Trácto. *m.* Familiaridát, mòdo de tractarse, amistát, comèrs, intelligència, pácte. *Trato.*

Tràcto. *m.* Alguns versets que se diuen en la missa acabada sa epístola. *Tracto.*
Tradició. *f.* Notícia no escrita sinó derivada de uns a altres. *Tradicion.*
Tradicional. *adj.* Pertanyent a tradició. *Tradicional.*
Traducció. *f.* Traslació de un escrit de una llengua a altra. *Traducció.*
Traductor, *ra. m. f.* El qui tradueix. *Traductor, ra.*
Traduïd, *da. p. p.* de traduir. *Traduïdo, da.*
Traduir. *v. a.* Trasladar escrits de una llengua a altra. *Traducir.*
Trafagador, *ra. m. f.* El qui trafega en negocis. *Trafagador, ra.*—El qui trafega ab molta ànsia y diligència. *Trafagon, na.*—Caletjador qui en tot se pòsa. *Gobernante.*
Trafagar. *v. a.* Comerciar, negociar, tractar.—Anar de una part a altra comerciànt, tractànt. *Trafagar y traficar.*
Tráfec. *m.* Convèrs, compra, tràcto, venda. *Tráfego, tráfico* ò *traficacion.*
Tragador, *ra. m. f.* El qui menja molt. *Tragador, ra, tragon, na, tragaldabas, tragamallas* ò *traganton, na.*
Tragar. *v. a.* Menjar molt y de pressa, enviar-se alguna cosa per sa gargamella. *Tragar.*—No poder tragar a un: no poderlo veurer per aversió. *No poderle tragar.*
Tràge. *m.* Mòdo particular de vestir-se y el matèix vestit.—Color, pretèsto, rahó apparent. *Trage.*
Tragèdia. *f.* Composició poètica de èczit desdixad.—Succés desgraciad, fatál. *Tragedia.*—Parar en tragèdia: tenir un fi desgraciad. *Parar en tragedia.*
Tragí. *m.* Transport de gèneros de una part a altra. *Tragin* ò *tragino.*
Tràgic, *ca. adj.* Pertanyent a tragèdia.—Desgraciad, infelís. *Trágico, ca.*
Trágicament. *adv.* Infelísment. *Trágicamente.*
Tragicomèdia. *f.* Pèssa poètica qui té de la tragèdia y de la comèdia. *Tragicomedia.*
Traginad, *da. p. p.* de tragar. *Traginado, da.*
Traginada. *f.* La part interior qui cubreix una habitació, un edifici. *Techo.*
Traginar. *v. a.* Transportar gèneros de una part a altra.—Anar de un lloc a altre. *Traginar.*
Traginer, *ra. m. f.* El qui tragina. *Traginer, ra* ò *traginante.*
Tragineria. *f.* El eczercici de traginer. *Tragineria.*
Tràgo. *m.* La porció que se heu d'un pic.—Adversitat, desgràcia. *Trago.*—Gròs. *Tragantada.*

Traguèt. *m.* Tràgo petit. *Tragueto.*
Trahició. *f.* Falta de fidelitat y llealtat.—Engany, sorpresa. *Traicion.*—Alta: contra el sobirà. *Alta.*—De trahició. *A traicion.*—Sa trahició agrada, però no el qui la fa. *La traicion aplace, pero no el que la hace.*
Trahíd, *da. p. p.* de trahir. *Vendido, da.*
Trahir. *v. a.* Fer trahició. *Vender.*
Trahüllador, *ra. m. f.* El qui vá de aquí allà sense motiu. *Biltrotero, ra* ò *azotacalles.*—El qui se pòsa en tot. *Gobernante.*
Trahüllar. *v. a.* Anar de aquí allà sense motiu. *Biltrotear.*—Posarse en lo que no tòca. *Manipular.*
Tràma. *f.* Astucia, embuy, intriga, complòt. *Trama.*
Tramád, *da. p. p.* de tramar. *Tramado, da.*
Tramador, *ra. m. f.* El qui tràm. *Tramador, ra.*
Tramar. *v. a.* Dispòndrer algún engany, intriga. *Tramar.*
Tràmite. *m.* Cors, camí, via. *Trámite.*
Tramòya. *f.* Màquina, decoració de teàtro.—Astucia, embróll, enredó. *Tramoya.*
Tramoista. *m.* El maquinista del teàtro.—El qui usa de embrólls, de engany, etc. *Tramoista.*
Tràmpa. *f.* Àrdit, artífici para enganar. *Trampa.*—Fer tràmpas. *Hacer trampas* ò *trampear.*
Trampista. *adj.* El qui usa de tràmpas. *Trampista.*
Trampoletjar. *v. n.* Olvidarse de lo que se sabia, v. g. en un sermó. *Perder el hilo* ò *trascordarse.*
Tramontàna. *f.* El punt del cel entre es mestrál y grég y el vent qui vé de ell. *Tramontana* ò *norte.*—Pèrder sa tramontàna de vista: no saber lo que se diu ò fa. *Perder la tramontana* ò *el norte.*
Tramutja. *f.* Caxó cási en forma de embut alhont se pòsa es grà que se há de mòlter. *Tolva.*
Tramutjada. *f.* Lo que se pòsa una vegada dins sa tramutja. *Cibera.*
Tramutjó. *m.* La canaleta qui subministra el grà a las ròdas de molí. *Canaleja de tolva.*
Trànc. *m.* Avès. *Costambre.*—Educació. *Crianza.*
Trànce. *m.* Perill, moment crític en un negoci.—Últim instant de la vida. *Trance.*
Tranquíl, *la. adj.* Apacible, quiét, en calma. *Tranquilo, la.*
Tranquilidat. *f.* Càlma, quiétut, sossiego. *Tranquilidad.*
Tranquilisad, *da. p. p.* de tranquilisar. *Tranquilizado, da.*
Tranquilisar. *v. a.* Aquietar, calmar, sossegar. *Tranquilitzar.*

Tranquilla. *f.* Espècie para enganar. *Tranquilla.*
 Transacció. *f.* Contracte voluntari entre los qui pletetjan ab que se ajustan sobre un punt dubtós, etc. *Transaccion.*
 Transalpino, *na. adj.* El qui està á la altra part de los Alpes. *Transalpino, na.*
 Transcendència. *f.* Eminència, superioridat. = Pénétració, facilitat en conèber. *Transcendencia.*
 Transcendent. *adj.* Agud, pénétrant. *Transcendente.*
 Transcendental. *adj.* *Transcendental.*
 Transcát. Espresió llatina qui vól dir: bella bàsca, que pás, sia axí. *Trdnseat.*
 Transferid, *da. Nota.* Molts de altres articles qui comensan per *trans*, que se cerquen per *tras* sense n.
 Transfesió. *f.* El acte y efecte de traspasar de part á part ab una ferida. *Transfexion.*
 Transfusió. *f.* Comunicació de uns als altres. *Transfusion.* = De la sang: operació per la qual se fa passar la sang del cos de un animal dins el de un altre. *Transfusion de la sangre.*
 Transsubstanciació. *f.* Conversió de una substància en altra en la Eucaristia. *Transsubstanciacion.*
 Transsubstanciád, *da. p. p.* de transsubstanciar. *Transsubstanciado, da.*
 Transsubstanciál. *adj.* Qui se convertèix totalment de una substància en altra. *Transsubstancial.*
 Transsubstanciar. *v. a.* Convertir ó mudar una substància en altra. *Transsubstanciar.*
 Transeunt. *m. f.* El qui està de passo, passetjer. = *adj.* Qui de la causa passa al efecte segons los filosòfs. *Transeunte.*
 Transigid, *da. p. p.* de transigir. *Transigido, da.*
 Transigir. *v. a.* Ajustarse y compòndrerse dos qui pletetjan. *Transigir.*
 Tránzit. *m.* El acte y efecte de passar, pás. = El lloc ahont se atura un passetjer y el per ahont passa. = Pás de un empleó á altre. = El pás de la vida á la mórt, majorment de los justos. *Trdnsito.*
 Transitar. *v. n.* Caminar, viatjar. *Transitar.*
 Transitu, *va. adj. cur.* Lo qui passa y se transferèix á altri. = El verb cuya significació passa á altra cosa y se atura en ella. *Transitivo, va.*
 Transitóri, *ria. adj.* De poca duració, lo qui passa prést. *Transitorio, ria.*
 Transitòriament. *adv.* De passo, aviât, sense atenció. = Temporàliement. *Transitoriamente.*
 Trápa. *f.* Finestra en el trispòl de dalt para vèurer lo que se fa abáix. *Trampilla.* = Pòst qui tãpa escala ó caragòl. *Trumpa.* = Orde religiosa. *Trapa.*

Trapacer, *ra. m. f. adj.* Embustéro qui cerca engauar, majorment en so vèndrer. *Trapacero, ra.*
 Trapaceria. *f.* Embusteria, engafy, frau, majorment en so vèndrer. *Trapaceria.*
 Trapáu. *m.* Barrina qui se mou per mèdi de una còrda, etc. *Parauso ó taladro.* = Eyna de barber. *Trépano.*
 Trapanád, *da. p. p.* de trapanar. *Taladrado, da.* = De fret. *Traspasado, da.* = *Trepanado, da.*
 Trapanar. *v. a.* Foradar ab so trapáu. *Taladrar.* = Es barbers sa clòsca des càp. *Trepanar.* = Es fret. *Traspasar.*
 Trapécio. *m.* Figura geomètrica irregular de quatre costats. *Trapezio.*
 Trapense. *adj.* El religiós de la Trápa. *Trapense.*
 Trapezóide. *f.* Figura geomètrica. *Trapezoide.*
 Trapoletjád, *da. p. p.* de trapoletjar. *Pisotado, da.*
 Trapoletjar. *v. a.* Trepitjar maltractant, v. g. sembrât. *Pisotear.*
 Tráquea. *f.* Artèria del pulmó. *Trdquea.*
 Trás. *m.* Cóp ó tòc de rendu. *Tras.* = Trás tras: repeticó del cóp ó tòc. *Tras tras.* = No tenir tras que parar: tenir misèria estréma. *No tener tras que parar.*
 Trasbordád, *da. p. p.* de trasbordar. *Trasbordado, da.*
 Trasbordar. *v. a.* Passar alguna cosa de un barco á altre. *Trasbordar.*
 Trascolád. *p. p.* de trascolar. *Encubado.*
 Trascolar. *v. a.* Posar es vi desde es cub dins sas botas. *Encubar.*
 Trascuir. *v. n.* Succeir-se uns témps als altres. *Trascuir.*
 Trascurs. *m.* El curs del témps. *Trascurso.*
 Trasdoblád, *da. p. p.* de trasdoblar. *Trasdoblado, da.*
 Trasdoblar. *v. a.* V. Triplicar. *Trasdoblar.*
 Trasdoble. *m.* V. Tríplici y triplo. *Trasdoblo.*
 Traser. *m.* Es cul. *Tras, trascorral, trasero ó trasportin.*
 Trasferid, *da. p. p.* de transferir. *Transferido, da.*
 Transferir. *v. a.* Trasladar de un lloc á altre. = Dilatar per altre témps lo que estava per ezeccutarse. = Trasladar una festividat del dia pròpi á un altre. = *cur.* Renunciar el dret ó domini á un altre. *Transferir.*
 Trasfiguráble. *adj.* Lo qui se pòt trasfigurar. *Trasfigurable.*
 Trasfiguració. *f.* Mudansa de una figura en altra. = La de Cristo Jesús en el monte Tabór y la festa que celèbra la Iglesia dia 6 de agóst. *Trasfiguracion.*

Trasfigurád, da. *p. p.* de trasfigurar, se. *Trasfigurado, da.*

Trasfigurar. *v. a.* Mudar de figura. *Trasfigurar.*

Trasfigurarse. *v. r.* Mudar de figura, transformar-se. *Trasfigurarse.*

Trasformació. *f.* El acte y efecte de transformar, se. *Trasformacion.*

Trasformád, da. *p. p.* de transformar. *Trasformado, da.*

Trasformar. *v. a.* Mudar una còsa en àltra donantli nòva forma ò figura. *Trasformar.*

Trasformarse. *v. r.* Convertirse al parèxer un en la còsa amada. = Mudar de costúms. *Trasformarse.*

Trasfretació. *f.* Pàs de un riu ò de mar. *Trasfretacion.*

Trasfretar. *v. a. ant.* Passar la mar. *Trasfretar.*

Trasgredíd, da. *p. p.* de trasgredir. *Trasgredido, da.*

Trasgredir. *v. a.* Rómprer lléy ò precépte. *Trasgredir.*

Trasgressió. *f.* Violació, no observància de lléy ò manament. *Trasgresion.*

Trasgressor, ra. *m. f.* El qui romp lléy, manament, etc. *Trasgresor, ra.*

Traslació. *f.* El acte y efecte de trasladar. *Traslacion ò trasladacion.*

Trasladád, da. *p. p.* de trasladar. *Trasladado, da.*

Trasladar. *v. a.* Mudar una còsa de una pàrt a àltra. = Copiar algú un escrit. = Traduir de una lléngua a àltra. = Aplicar la significació de una paraula a alguna còsa para la seua major intelligència. *Trasladar.*

Trasládo. *m.* Còpia de algú un escrit. = Imitació de alguna còsa per la qual se parèix a àltra. = *cur.* Comunicació de los allegats de una pàrt a la àltra. *Traslado.*

Traslatíci, cia. *adj.* Pres de àltra pàrt. = Metafòric qui pássea de la còsa pròpia a la no pròpia. *Traslaticio, cia.*

Traslaticiament. *adv.* Metafòricament. *Traslaticiamente.*

Traslatíu, va. *adj.* V. Traslatíci. *Traslativo, va.*

Traslativament. *adv.* Metafòricament. *Traslativamente.*

Traslluíd, da. *p. p.* de traslluir. *Traslucido, da.*

Traslluirse. *v. r.* Déxarse véurer alguna còsa per entre àltra trasparéut. = Conjecturarse en virtút de algú antecedént. *Traslluirse.*

Trasmarí, na. *adj.* Lo qui es de la àltra pàrt del mar. *Trasmarino, na.*

Trasmigració. *f.* Mutació de habitació de un país a àltre. *Trasmigracion.* = Pitagòrica: el tràuzit fingíd per Pitágoras de una ànima de un còs a àltre. *Pitagòrica.*

Trasmigrád, da. *p. p.* de trasmigrar. *Trasmigrado, da.*

Trasmigrar. *v. a.* Passar a víurer en àltra pàrt. *Trasmigrar.*

Trasmissible. *adj.* Lo que se pòt trasmitir. *Trasmisible.*

Trasmisió. *f.* Traspàs de una còsa, de una persona a àltra. *Trasmision.*

Trasmitíd, da. *p. p.* de trasmitir. *Trasmitido, da.*

Trasmitir. *v. a.* Cedir una còsa a àltri. *Trasmitir.*

Trasmudád, da. *p. p.* de trasmudar. *Trasmudado, da ò trasmutado, da.*

Trasmudar. *v. a.* Mudar de una pàrt a àltra. = Mudar ò convertir de una figura en àltra, etc. *Trasmudar ò trasmutar.*

Trasmudarse. *v. r.* Mudarse, etc. *Trasmudarse ò trasmutarse.*

Trasmutable. *adj.* Lo qui se pòt mudar. *Trasmutable.*

Trasmutació. *f.* Mudansa de una còsa en àltra. *Trasmutacion ò transmutacion.*

Trasmutatíu, va. *adj.* Qui té virtút de trasmudar. *Trasmutativo, va ò transmutativo, va.*

Trasmutatòri, ria. *adj.* V. Trasmutatíu. *Trasmutatorio, ria.*

Trasnotxád, da. *adj.* El qui no há dormíd en la nit y el qui està malfét per no haver dormíd. *Trasnonchado, da.*

Trasnotxador, ra. *m. f.* El qui pássea la nit vellánt. *Trasnochador, ra.*

Trasnotxar. *v. n.* Passar la nit vellánt. *Trasnochar.*

Trasnombrar. *v. a.* Mudar es nòms. *Trasnombrar.*

Trasnominació. *f.* Figura retòrica: mutació dels nòms. *Trasnominacion.*

Traspalád, da. *p. p.* de traspalar. *Traspalado, da.*

Traspalar. *v. a.* Remenar una còsa ab pala majorment el grà, blat, etc. *Traspalar.*

Trasparència. *f.* Calidat del còs qui dona pás a sa llum. *Trasparencia.*

Trasparéut. *adj.* Clar, resplandént. = Lo qui dona pás a sa llum. *Trasparente.*

Traspàs. *m. cur.* Renuncia del dret ò domini. = Aflicció, dolor ò lo qui es lo càusa. *Traspaso.*

Traspasád, da. *p. p.* de traspassar. *Traspasado, da.*

Traspassar. *v. a.* Passar una còsa de una pàrt a àltra. = Passar de la àltra pàrt. = Tornar a passar. = Atrevessar de pàrt a pàrt ab algú instrument. = Causar llàstima, compassió, dolor. = Causar molèstia, pena. = Escedir de lo que se deu. = Rómprer alguna lléy. = *cur.* Cedir el dret ò domini de alguna còsa. *Traspasar.*

Traspiráble. *adj.* Lo qui pòt traspirar. *Traspirable.*

Traspiració. *f.* Espulsió insensible dels humors del còs per los pòros. *Traspiracion.*

Traspirád, da. *p. p.* de traspirar. *Traspirado, da.*
= *Resudado, da* ò *trasudado, da.*

Traspirar. *v. a.* Rèber áyre ò obrir per allà ahónt pòt entrar. = *v. n.* Espellir los humors del còs per los pòros. *Traspirar.* = Suar un pòc. *Resudar* ò *trasudar.*

Trasplantació. *f.* El ácte y efecte de trasplantar. *Trasplantacion.*

Trasplantád, da. *p. p.* de trasplantar. *Trasplanta-do, da.*

Trasplantar. *v. a.* Mudar ábres, plántas de un llòc á áltre. *Trasplantar.*

Traspòrt. *m.* La acció de transportar. = La bàrca destináda para dur víveres, municions ò áltres còsas de una pàrt á áltra. = Turbació violénta qui lléva el us de la rahó. *Trasporte* ò *transportamiento.*

Transportable. *adj.* Lo qui se pòt transportar. *Transportable.*

Transportació. *f.* El ácte y efecte de transportar. *Transportacion* ò *transportacion.*

Transportád, da. *p. p.* de transportar. *Transportado, da* ò *transportado, da.*

Transportador. *m.* Instrument matemàtic. *Transportador.*

Transportamént. *m. V.* Traspòrt. *Transportamiento* ò *transportamiento.*

Transportar. *v. a.* Dur una còsa de un llòc á áltre. = Mudar sa cláu ò el tò en la música. *Transportar* ò *transportar.*

Transportarse. *v. r.* Déxarse arrastrar de una passió violénta. *Transportarse* ò *transportarse.* = Trasfigurarse, perturbarse. *Trasfigurarse* ò *trastornarse.*

Trasposició. *f.* Inversió del orde de las paràulas. *Trasposicion* ò *transposicion.*

Tràssa. *f.* Áyre, fisonomia, figura, preséncia. = Arbitri, invenció, mèdi. *Traza.*

Trassád, da. *p. p.* de trassar. *Trazado, da.*

Trassar. *v. a.* Delinear, proposar la idèya de alguna òbra. = Discórrer, dispòndrer los mèdis para lograr una còsa. *Trazar.*

Trassustanciò ò transustanciò. *f.* Conversió de una substància en áltra, y áltres. *V.* Transubstanciación.

Trassunto. *m.* Còpia, semblànsa, traslád. *Trasunto.*

Trást. *m.* Càda divisió del màneg de alguns instruments músics de còrda. *Traste.* = Llòc para vendrèy. *Encontrada.* = Terréno que se concedèix á los pastors paraque sólament éills hey pugau pasturar al bestiar. *Acampo.* = Posar trástas á ius-

trament. *Trastear.*

Trastéra. *f.* El llistó de dalt á baix de bastimentá de pòrta. *Cabio.*

Trásto. *m.* Qualsevól còsa qui servèix para us ò adorno de una càsa. *Trasto.* = El que se arrecona per véy y dolént. *Cachivache.* = Persona inútil: no bòna á res. *Trasto* ò *hablanda higos* ò *brevas.* = Trástos. *pl.* El conjunt de éills de una càsa. *Ajuar* ò *menage.* = De cnyua. *Ajuar de cocina.* = Aplegar es trástos para anarsèn de algún llòc. *Hacer la maleta.* = Mudar es trástos. *Trastear.*

Trastòrn. *m.* El ácte y efecte de trastornar. *Trastorno* ò *trastornamiento.*

Trastornuàble. *adj.* Lo qui se pòt trastornar. *Trastornable.*

Trastornád, da. *p. p.* de trastornar, se. *Trastornado, da.*

Trastornador, ra. *m. f.* El qui trastorna. *Trastornador, ra.*

Trastornar. *v. a.* Girar demúnt devàll algunas còsas ò invertir el orde regular de éllas. = Perturbar. *Trastornar.*

Trastornarse. *v. r.* Perturbarse. *Trastornarse.*

Trasverberació. *f.* La acció de trasverberar. *Trasverberacion.*

Trasverberád, da. *p. p.* de trasverberar. *Trasverberado, da.*

Trasverberar. *v. a.* Passar de pàrt á pàrt ab una ferida. *Trasverberar.*

Trasvèrs, sa. *adj.* Lo qui està torsúd ò de través. *Trasverso, sa.*

Trasversál. *adj.* Atravessád, posád de través. = Parént no per línea rècta. *Trasversal.*

Tráu. *m.* Xapèt en ròba para entrany botó. = Ferida, llàga llàrga. *Ojal.* = Forát quadrád en fusta fèt ab escàrpera ò puntacorrént. *Esclopadura.* = Tráu: el agregát de éills en *v. g.* un jéc. *Ojaladura.* = Fer tráu. *Ojalar.* = La qui los fà. *Ojalera.*

Travád, da. *p. p.* de travar. *Trabado, da.* = De travarse es vestít. *Enfaldado, da, arregazado, da.*

Travád, da. *adj.* El qui té pòcas màñas. *Cortapala.*

Travador. *m.* La pàrt de la càma de bistia per ahónt se tráva. *Trabadero.*

Travalád, da. *p. p.* de travalar. *Tropezado, da.*

Travaláda. *f.* La acció de travalar. *Tropezon* ò *tropezon.*

Travaladeta. *f.* Travaláda petita. *Tropezoncico, llo, ito.*

Travalador, ra. *m. f.* El qui travála. *Tropezador, ra.* = El qui travála molt. *Tropezon.*

Travalar. *v. n.* Ferir ab sos pèus á algué impediment. = Càurer en alguna sàlta. **Tropezar.** = Ab un maculí: negarse en pòca áygo. **Tropezar en una china** ò **en un garbanzo.**

Travar. *v. a.* Ajustar, unir una còsa ab altra. = Posar trávas, impediment. **Trabar.** = Càrros, tàulas paraque no se mògan. **Calzar.** = Pédras ab sèrros. **Engafilar.** = Ab fil d'emplomar, de fèrro ò d'òr. **Engarzar.**

Travar-se. *v. r.* Arroimangarse es vestít. **Enfaldarse, arregazarse** ò **arremangarse.**

Trávas. *f. pl.* Còrda para fermar la histia per sas câmas. = Impediment, obstàcle, dificultât. **Traba.** = Llârgas para fer aprènder de caminar á histia. **Trabas.**

Travêrsas. *f. pl.* Còrdas desde lo àlt dels àbres de bàrco fins al sèu costât. **Traversas.**

Través. *m.* Biâx, oblicuidât. = Desgràcia, infèlicitât. **Traves.** = De través. **De traves.** = Á través: málament. **A traves.** = Anar á través: málament. **Ir d traves.** = Mirar de través: tòrser la vista. **Mirar d ò de traves.**

Travessa. *f.* Camí més curt, dresséra. **Atajo.**

Travessad, *da. p. p.* de travessar. **Travesado, da.**

Travessar. *v. a.* Posar de una pàrt á altra alguna còsa qui emharàssa. = Passar de una pàrt á altra ferida, etc. = Anar de una pàrt á altra. = Mòurer á compassió, á dolor, á flâstima. **Travesar.** = Per dius un càmp. **Ir d campo travieso.**

Travessarse los quârtos. *v. r.* Estar uns dius àltres. **Mandarse.**

Traverser. *m.* Garròt, llistó qui se pòsa de pàrt á pàrt y de través. **Atravesañ** ò **travesañ.** = De escàla de fust. **Banzo.** = De tàula. **Barrote.**

Travessia. *f.* La distància de una pàrt á altra miràda de través. = De un llòc encàre que sia tot dret. = De pòrt á pòrt. **Travesia.**

Travessura. *f.* Vivacidât inquièta, moviment perpètuu de los nins y allòts. **Travesura** ò **picaruela.** = Acció deshonestâ, doléuta. **Travesura.**

Traveta. *f.* Tráva petita. **Trabilla** ò **trabadero.**

Traveta. *f.* La acció de posar es pèn ò sa câma en mitx de las câmas de àltre para ferlo càurer. = Ardít, engañy, tràmpa. **Zancadilla, trascabo** ò **traspic.** = Fer sa traveta para fer càurer. **Echar** ò **dar zancadilla** ò **traspic:** para enganar. **Armar zancadilla.**

Traviesso, *ssa. adj.* Viu, inquièta, en moviment continuu. Se diu dels nins y allòts. = Deshonest, dolèut, llibertino. **Travieso, sa.**

Travó. *m.* La pàrt per ahont se tráva al animál. **Trabadero.** = Las trávas ab que se triávan los dos pèus de devànt y la cadena ab la sèua bàula para dit fi. **Manea** ò **maniota.**

Traydor, *ra. m. f.* El qui fâ trahició. = Animál traydor, còim deym, v. g. de un còrp. **Traidor, ra.** = Hòmo astút, viu, tunànte, etc. **Martagon, na** ò **mañuelas.** = Fer es traydor: fingirse malât para no fer feyna. **Hacer la de reng.** = Més traydor que un gât negre ò que una geneta. **Mas fino que un coral.**

Traydorèt, *ta. adj.* Diminutiu de traydor. **Traidorcico, ca.**

Traydoria. *f.* Malicia, picardía. **Taimonta.** = Astucia, vivesa de nin. **Picardigüela.** = Para enganar ò no ser engauad. **Alicantina.**

TRE.

Trehây, etc. *V.* **Trabây,** etc.

Trebulí. *m.* Vènt qui àlta remolíns de pols. = Abundància de còsas qui se presèntan de una vegàda. **Terbollino.** = El remolí de pols qui se àlta. **Tolvanera.**

Trebulina. *f.* Moviment ruidós del àyre. = Bülta, confusió dels qui cridan. **Tremolina.**

Trec. *m.* El renòu de lo que se trenca. **Tris.**

Trecentèssim, *ma. adj.* Trecènts en orde. = Lo qui complèix el nombre de trenta. **Trecentésimo, ma.**

Trecènts, *tas. adj.* Tres vegàdas cent. **Trescientos, tas.**

Trégua. *f.* Suspensió de guèrra. = Descàns del trabây, de dolor, etc. **Tregua.** = Donar tréguas: suspèndrer lo qui mortifica. **Dar treguas.** = Fer tréguas: suspèndrer la guèrra. **Hacer treguas.**

Tremebundo, *da. adj.* Temible. **Tremebundo, da.**

Tremèndo, *da. adj.* Terrible, qui càusa temor. = Digne de respècte, de vénéració. = Grân, escasu en son gènero. **Tremendo, da.**

Trementina. *f.* Reyna del teberinto ò semblant á ella. **Trementina.**

Tremolador, *ra. m. f.* El qui tremola. **Temblador, ra.** = Cobârd, porúg, el qui tremola molt. **Temblon, na.**

Tremolar. *v. n.* Ser mogúd ab frecüents moviments ò agitaciòns. **Temblar.** = De fret. **Temblar** ò **tiritar.** = Entrar tremolant en alguna empresa. **Temblar la barba.** = Los nins y véys quând vòlen anar aviât. **Temblequear** ò **tembletear.** = Sas dénts á un. **Dar diente con diente.**

Tremolar. *v. n.* Mòurerse sa bandéra, gayardèt, etc. ab el vènt. **Tremolar.**

Tremolí. *m.* *V.* **Trebulí.**

Tremoló. *m.* La acció de tremolar. = Temor. **Temblor.** = De fret. **Temblor** ò **tiritona.** = De malaltia. **Horripilacion.**

Trempád, da. *p. p.* de trempar. *Templado, da.* = *Aderezado, da.* = *Especiado, da.* = *Organizado.*
 Trempád, da. *adj.* Bó, sense atzáque ó malaltía. *Bienguisado, da* ó *de buen temple.*
 Trempar. *v. a.* Mesclar una còsa ab áltra para suavisar á aquésta. = Afinar los instrumentós músics paraque tóquen bé. *Templar.* = Ab espicias el menjar. *Especiar.* = Enciám. *Aderezar la ensalada.* = Órga. *Organizar.* = Estar trempád: alégre, hò, etc. *Estar de buen temple.*
 Tremparse. *v. a.* Posarse alégre, etc. *Ponerse de buen temple.*
 Trémbo. *m.* El degúd punt que se dona als instrumentós de táy. *Temple.*
 Trémulo, la. *adj.* Lo qui tremola. = Lo qui batega. *Trémulo, la, tremulante* ó *tremulento, ta.*
 Trén. *m.* Ostentació, pompa. = Aparáto, prevenició para algún fi. *Tren.*
 Trena. *f.* Unió de fils entreteixíds. *Trenza.* = De seda. *Primal.*
 Trenc. *m.* Ferida. *Descalabro.* = Solc. *Surco.*
 Trencar. *f.* El ácte y efecte de trencar, se. *Quebradura* ó *quebrantadura.* = Distinció. *Diferencia.*
 Trencád, da. *p. p.* de trencar. *Quebrantado, da* ó *quebrado, da.*
 Trencád, da. *adj.* El qui té trancadura en el còs. *Quebrado, da.* = De color. *Pocho, cha.*
 Trencadís, ssa. *adj.* Fácil de trencar. *Quebradizo, za.*
 Trencador, ra. *m. f.* El qui trenca. *Quebrador, ra.*
 Trencador. *m.* El qui tréu mitjans ó pédras. *Cantero.*
 Trencador. *m.* Es hanc para trencar cáñom ó lli. *Agramadera* ó *caballete.* = Sa péssa qui los trenca. *Cuchillo.*
 Trencadura. *f.* El ácte y efecte de trencar. *Quebradura.* = Malaltía. *Quebradura, hernia, potra.* = El qui en té. *Potroso, sa.*
 Trencar. *v. a.* V. Rómprer. *Quebrar* ó *romper.* = Un trós de tèrra *Romper.* = La áuba. *Alborear.* = El dia. *Romper el dia.* = Cáñom ó lli. *Agramar.* = Riu, torrènt. *Salir de madre.*
 Trencát. *m.* V. Fracció ó Quebrát nombre. *Quebrado.*
 Treinta. *adj.* Tres vegádas dèu. *Treinta.*
 Treintè, na. *adj.* Una de las trenta párts de un tot. *Treinteno, na.*
 Trentena. *f.* La trentena párt. *Treintena.*
 Trentahú. *m.* Jòc. *Treinta* ó *treinta y una.*
 Trénos. *m. pl.* Llamentació. *Trenos.*
 Trepidar. *v. n.* Dubtar, estar incèrt ó en temor. *Titubear.*
 Trepitjád, da. *p. p.* de trepitjar. *Pisado, da* ó *hollado, da.*

Trepitjada. *f.* La acció de trepitjar. *Pisa* ó *pisadura.*
 Trepitjador, ra. *m. f.* El qui trepitja. *Pisador, ra.* = *m.* De réyms. *Pisador, pisa uvas* ó *lagarero.*
 Trepitjar. *v. a.* Apretar ab sos pèus, posar es pèus demunt una còsa. = Despreciar. *Pisar* ó *hollar.* = Estar pròp de una còsa. *Pisarla.* = Réyms en es cup. *Estrujar uvas* ó *pisar.*
 Trepitjarse. *v. r.* *Pisarse.*
 Trepitx. *m.* El renòu que fan es pèus caminànt. *Pataleo* ó *ruido de los piés.*
 Tres. *m.* El nombre qui señála un tres. *Tres.* = Tres còntre un jugànt. *Tres al mohino.* = Á las tres vá la jòya. *A las tres va la vencida.*
 Tresillo. *m.* Jòc. *Tresillo.*
 Tresos. *m. pl.* La càrta qui vál tres. *Tres.* = En el jòc de pastanúgas. *Terna.*
 Trèt, ta. *p. p.* de trèurer. *Sacado, da.*
 Trèta. *f.* Utilidát. *Fruto, provecho.*
 Trétxo. *m.* Distància, espáy de un llòc á áltre. *Trecho.*
 Trétze. *adv.* El compòst de una desena y tres unidáts. = La cifra qui representa aquest compòst. *Trece.* = Estar en sos trétze: estar pertinás en so sèu mòdo de pensar. *Estar en sus trece.*
 Trétzè, na. *adj.* Una párt de trétze. *Treceno, na.*
 Trétzena. *f.* y *tretzenári. m.* Espáy de trétze dias dedicáds á un matèix fi, majorment de devoció. *Trecenario.*
 Trèurer. *v. a.* Posar una còsa fòre de la áltra ahónt estáva. = Llévar á algú del sèu pnèsto. = Fer surtir per fòrsa ó ab súpplicas. = Arrancar una còsa del llòc ahónt estáva. = Conseguir, lograr. = Descubrir, manifestar. = Collegir, inferir. = Prodnir. = Inventar, etc. *Sacar.* = Brots, uys los ábres, plántas y hèrbas. *Apitonar.* = Á la primavera. *Poblar.* = Á llaillar. *Sacar d bailar.* = De botador á algú: irritarlo molt. *Sacarle de sus casillas* ó *de madre.* = Ets ábres molta ràma y pòc fruyt. *Ficiarse.* = Bàrba ets hòmos. *Barbar* ó *embarbecer.* = Es bestiar des corrál ahónt estáva tancád. *Descorrallar.* = Á busca: sortear ab bastonèts, etc. *Echar pajas.* = Sa busca llàrga: gofiar. *Ganar el pleito.* = Es caragòl bufànt: averiguar còsas intrincádas. *Sacar la pua al trompo.* = Á cossas de cà sèua á algú. *Echarle de paticas en la calle.* = S'áse des càp á un: llévarli sa radesa, torpesa. *Desasnar.* = Sa càrn de s'òlla á un: lograr lo que áltre pretenía. *Jugdrse la de codillo.* = Es cabresta á bistia. *Desenabrestar.* = Càre per algú. *Sacar cara.* = Alguna còsa: lograr un pòc. *Sacar raja.* = Caxàls ó dénts los barbers. *Sacar muelas.* = Es cuyros de safarèt. *Alzar corambre.* = De dita. *Sucar de pu-*

ja.—Dents los nins. *Arrojar los dientes* ó *endentercer*.—Escluir. *Sacar*.—S'estillèt para casarse. *Sacar los recados*.

Trèurer sàvas d'òlla: comensar á restablirse de malaltia, misèria, etc. *Pelechar*.—Des sànci de sa misèria, de sa necessidat. *Del lodo, de pañales* ó *del polvo*.—Fòrsas de flaqueza. *Fuerzas de flaqueza*.—Es fétge: enfadar molt. *Desvanar las tripas*.—Fils de ròba para ferll flocadura. *Deshilar*: para brodarla después. *Deshilar*: para fer filèts ó fileyons. *Deshilachar* ó *deshebrar*.—Garrigas, pinars, etc. *Artigar* ó *desmontar*.—En limpio: palir, acabar una còsa. *En limpio*.—Á llum: en públic. *A luz*.—Á jóya. *Rifar*.—Fòc es foguer. *Dar lumbre*.—Mèl des bucs. *Castrar las colmenas* ó *desmelar*. *Trèurer* es pà des fòrn. *Sacar el pan del horno* ó *sacar el horno*.—Un pàm de llengo. *Sacar una cuarta de lengua*.—Es péix de còrn, cornèt, etc. *Desbullar*.—En sos pèus devànt: dur á enterrar. *Sacar con los piés delante*.—Es recóns: agramar per tot. *Escombrar*.—Á réys los jugadors. *Echar reyes*.—Sa serra de bàrco. *Desastrar*.—Es servèll cridant, fènt rendu. *Romper los cascos*.—Es suc de alguna còsa. *Desjugar*.—Tàcas. *Sacar manchas*.—Es vèntre de màl àny: menjar molt. *Sacar el vientre de mal año*.—Á la vergonha es delincuènt. *Sacar a la vergüenza*.—Ets uys una còsa: estar patènt y pròp. *Saltar a los ojos*.—*Trèurer*. *Sacar*.—*Trèurer* sas bragetas á un: dir ó manifestar los seus defèctes. *Sacarle los trapos al sol*.—*Trèurerse* es cambuix sas dònas: barayarse de òbra. *Escarapelar*.

Trèurer licors de bütill, v. g. á pòc á pòc para que no surtan sas solàtjas. *Decantar*: el àcte de fer axò. *Decantacion*.—En màll dels òssos. *Desmeollar*.—Á un des poys: de misèria. *Despiojar*.—Nòms per burla ó irrisió. *Apodar*.—De pòtas: lograr una còsa á fòrsa de súplicas, etc. *Recabar* ó *arrancarla*.—Sas tàras. *Sacar las taras* ó *destarar*.—Mo ley treuràn ab unas pinzas. *No se lo sacardn ni aun con pinzas*.—No ti j pòden trèurer una paràula. *No se le puede sacar una palabra*.—*Trèurerse* es dòbbès de sa butxàca de màla gèua, repugnar á gastar. *Rascarse pelo arriba*.

Trévol. m. Hérba. *Trébol*.

TRI.

Tría. f. Elecció de una còsa entre àltras. *Selección*.

Triád, da. p. p. de triar. *Elegido*, da, *escogido*,

da.—adj. Posad de pàrt. *Selecto*, ta.—En so menjar. *Delicado*, da en el comer.

Triadèlla. f. V. Tría. *Selección*.

Triàga. f. Composició medecinàl.—Preservatiu, remey para un màl improvíst, etc. *Triaca*.

Triagàl. adj. Lo qui té sas propietats de la triàga. *Triacal*.

Triangular. adj. Lo qui té tres àngulos. *Triangular*.

Triangularment. adv. En triàngulo. *Triangularmente*.

Triàngulo. m. Figura geomètrica qui té tres àngulos y tres costats. *Triàngulo*.—*Triàngulo acutàngulo* ó *oescigòni*: qui té tots ets àngulos agúds. *Triàngulo acutàngulo* ó *oxigonio*.—*Austral*, boreal: constellacions. *Austral*, boreal. —*Equilàtero*: qui té tots ets àngulos iguals. *Equilàtero*.—*Escalèno*: qui té tots ets àngulos designals. *Escaleno*.—*Esfèric*: qui té per costats tres àrcs de círculo. *Esférico*.—*Isóceles*: qui té dos costats iguals. *Isóceles*.—*Oblicuàngulo*: qui no té càb àngulo rècte. *Oblicuàngulo*.—*Obtusàngulo* ó *ambligòni*: qui té un àngulo obtús. *Obtusàngulo* ó *ambligonio*.—*Plà*: compòst de tres líneas rèctas en un matèix plà. *Plano*.—*Quadrantàl*: de qui un costat es un quàrt de círculo. *Quadrantal*.—*Rectàngulo* ó *ortogòni*: qui té un àngulo rècte. *Rectàngulo* ó *ortogonio*.—*Filar*: llivèll de pèndula. *Filar*.

Triar. v. a. Elegir ó escüllir una còsa entre àltras. *Escoger*.—Denetjar. *Limpia* ó *mondar*.—v. n. Fer á tant sa trayàda. *Acudir* ó *rendir*.

Triàris. m. pl. Soldats qui formàvan el tercer còrpo de la legió romana. *Triarios*.

Tribaquí. m. Pèu de vers compòst de tres sillabas brèus. *Tribaquio*.

Tribó. m. Instrument músic, espècie de saltèri. *Tribon*.

Tribu. f. Una de las pàrts en que se dividèix un pòble.—*Familia*. *Tribu*.

Tribulacio. f. Afflicció, dolor, pèua, torment. *Tribulacion*.

Tribuna. f. Llòc àlt para parlar en públic.—*Finéstra* ó *balcó* ab persiànas ó sense éllas qui mira dins iglésia. *Tribuna*.

Tribunàl. m. El llòc ahònt se administra justícia, se difinèix plèt. *Tribunal*.—De Déu: el judici que fà Déu als hòmos después de mòrts. *De Dios*.—De la conciència: el rècte judici que fà la pròpia conciència de las seúas opèracions. *De la conciencia*.—De la penitència: el sagrament de la confessió y el llòc ahònt se confessa. *De la penitencia*.—Suprèmo: aquèl de cuya sentència noy há apèllació. *Supremo*.

Tribunall. (Pro) *adv.* En audiència pública o en trage y aparato de jutge. *Pro tribunali.*
Tribúnic, ca. *adj.* Pertanyent a tribuno o a la seua dignidat. *Tribúnico, ca.*
Tribunici, cia. *adj.* Tribúnic, ca. *Tribunicio, cia.*
Tribuno. *m.* Magistrat de la antiga Roma para defensar al poble. *Tribuno.*
Tribút. *m.* Imposició, taya. = Obligació, respecte, vassallatge, veneració. *Tributo.*
Tributació. *f.* V. Tribút. *Tributacion.*
Tributad, da. *p. p.* de tributar. *Tributado, da.*
Tributar. *v. a.* Pagar tribút. = Respectar, venerar. *Tributar.*
Tributari, ria. *adj.* Lo qui paga tribút. *Tributario, ria.*
Tric. *m.* El renou de lo que se trenca. *Tris.*
Tric-trac. *m.* El renou de tócs repetids y desordenads. = Los matexos tócs. *Triqui-taque.* = Jòc pròpi dels inglesos. *Tric-trac.*
Tricèssim, ma. *adj.* Trentena. *Tricésimo, ma.*
Tricípite. *adj.* Lo qui té tres caps. *Tricípite.*
Tricolor. *adj.* Lo qui té tres colors. *Tricolor.*
Tricorne. *adj.* Lo qui té tres bàñas. *Tricorne.*
Trident. *adj.* Lo qui té tres dents. *Tridente.*
Trident. *m.* El cétro de Neptuno en forma de forca de tres forcóns. *Tridente.*
Triduà, na. *adj.* Lo qui es de tres dias. *Tridua-no, na.*
Triduo. *m.* Espay de tres dias. *Triduo.* = Sas matinas des fias. *Tinieblas.*
Triennal. *adj.* Lo qui té o dura tres anys. *Trional y trienal.*
Trienni. *m.* Espay de tres anys. *Trienio.*
Trífido, da. *adj.* Dividit en tres, segons los poetas. *Trífido, da.*
Triforme. *adj.* Lo qui té tres formas. *Triforme.*
Trigamia. *f.* Tercer casament. *Trigamia.*
Trígamo, ma. *adj.* Casada tres vegadas. *Trigamo, ma.*
Triglifo. *m.* Adorno de arquitectura en el fris dóric. *Triglifo.*
Triglite. *f.* Pedra preciosa. *Triglite.*
Trigono. *m.* Agregat de tres signes celéstes de una matéxa calidat. = Instrument nomònis. *Trigono.*
Trigonometría. *f.* Part de la geometría qui té per objecte el midar y resoldrer triángulos. *Trigonometría.*
Trigonométric, ca. *adj.* Pertanyent a trigonometría. *Trigonométrico, ca.*
Trilingüe. *adj.* El qui té tres llengos. = El qui sab o parla tres idiomas. *Trilingüe.*
Trimembre. *adj.* El qui té tres membres. *Trimembre.*

Trimestre. *adj.* Lo qui té tres mesos. = *m.* Espay de tres mesos. *Trimestre.*
Trinacri, cria. *adj.* Sicília segons los poetas. *Trinacrio, cria.*
Trinar. *v. n.* Fer infleccions la veu o còrda de instrument. *Trinar.*
Trinát. *m.* Gorguéyo. *Trinado.*
Trinca. *f.* Junta de tres cosas de una matéxa casta o de tres personas. = Lligadura que se fa al abre de barco para asegurarlo de balansetjar. = La còrda ab la que se trines. *Trinca.*
Trincad, da. *p. p.* de trincar. *Trincado, da.*
Trincar. *v. a.* Assegurar fòrt los cabs ab que se ferma alguna part. *Trincar.*
Trinidad. *f.* El inesfable mistèri de un Déu ab tres personas. = El nombre de tres. *Trinidad.*
Trinidad. *f.* Orde religiosa. *Trinidad.*
Trinitari, ria. *adj.* De la orde de la Trinidad. *Trinitario, ria.*
Trino, na. *adj.* Lo qui conté en sí tres cosas distintas. *Trino, na.*
Trino. *m.* V. Trinát. *Trino.*
Trinomi. *m.* Cantidat algebráica compòsta de tres termes. *Trinomio.*
Trinxa. *f.* Bossi llarg y estrèt de ròba. *Tira.*
Trinxad, da. *p. p.* de trinxa. *Trinchado, da.*
Trinxador, ra. *m. f.* El qui trinxa. *Trinchador, ra.*
Trinxar. *v. a.* Fer tróssos de la càrn en la tàula. *Trinchar.*
Trinxat. *m.* Agniat. *Picadillo.*
Trinxera. *f.* Pàrapeto para defensa de los atacs del inimig. *Trinchera.* = Gròssa. *Trincheron.*
Trinxerad, da. *p. p.* de trinxa. *Trincherado, da.* o *atrincherado, da.*
Trinxa. *v. a.* Fer trinxa. *Trincherar* o *atrincherar.*
Trinxet. *m.* Ganivet ab so maneg y fuya tòrt. *Corbillo.*
Trinxeta. *f.* Trinxa petita. *Tirilla.*
Tripa. *f.* Sa panxa. *Tripa.* = Casta de ròba. *Tripe.*
Triplicació. *f.* Multiplicació per tres. *Triplicacion.*
Triplicad, da. *p. p.* de triplicar. *Triplicado, da.*
Triplicar. *v. a.* Multiplicar per tres. *Triplicar.*
Triplíce. *adj.* Lo qui conté tres vegadas a son simple. *Triplíce* o *triple.*
Triplidat. *f.* La calidat de lo tríplice. *Triplidat.*
Triplo, ta. *adj.* V. Tríplíce. *Triplo, pla.*
Triplongo. *m.* La unió de tres vocals en una sola síllaba. *Triplongo.*
Tripulació. *f.* La gent que du un barco para son servici. = Armament de un barco. *Tripulacion.*
Tripulad, da. *p. p.* de tripular. *Tripulado, da.*
Tripular. *v. a.* Armar un barco de gent y de lo

dernés. *Tripular*.
 Triquet. *m.* El ábre de proa. = La vela de triquet. = El llòc para jugar á la bòlla, pilòta. *Trinquete*.
 Tris. *m.* El petít renòu que fà una còsa prima, v. g. vidre quánd se romp. = Paràula qui significa el últim púnt ò perill de succeir una còsa. *Tris*. = Vengué á un tris el càurer. *Vino d'un tris el caer*.
 Trissági. *m.* Himne de los xeraffins en el quál se repetèix tres vegádas la paràula *Sánt*. = Fèsta de tres dias *Trisagio*.
 Trissecád, *da. p. p.* de trissecar. *Trisecado, da.*
 Trissecar. *v. a.* Dividir ò partir en tres pàrts iguàls, segòns geometría. *Trisecar*.
 Trissecció. *f.* Divisió en tres pàrts iguàls. *Triseccion*.
 Trissillábo, *ba. adj.* Lo qui cònsa de tres síllabas. *Trissilabo, ba.*
 Trist, *ta. adj.* Afligíd, desconsolád, mélaucòlic. = Desgraciád, fúuést, fúnebre, infélis. *Triste*. = Ábre, plánta: mustiys. *Trasnochado, da.*
 Tristemént. *adv.* Ab tristor. *Tristemente*.
 Tristesia. *f.* Afflicció, dolor, péua. *Tristeza*.
 Tristèt, *ta. adj.* Un pòc trists. *Tristecico, ca, llo, lla.*
 Tristícia. *f. ant.* Tristesia. *Tristicia*.
 Tristíssim, *ma. sup.* Molt trists. *Tristísimo, ma.*
 Tristíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de tristor. *Tristissimamente*.
 Tristor. *m.* Tristesia. *Tristeza y ant. tristor*.
 Tris-trás. *m.* Tòc repetid. *Tris-tras*.
 Tristura. *f.* Tristesia. *Tristeza y ant. tristura*.
 Triteisme. *m.* Sàcta qui admèt las tres divinas personas còm á tres déus. *Triteismo*.
 Tritpista. *m.* El qui seguèix al triteisme. *Triteista*.
 Tritíceo, *ca. adj.* Pertañéut á blát. *Triticeo, cea.*
 Tritón. *m.* Fingíd déu del mar mitx hòmo y mitx péix. *Triton*.
 Tritonia. *f.* La diosa Minérva. *Tritonia*.
 Tritono. *m.* Composició de tres tòus enters. *Tritono*.
 Trituració. *f.* El ácte y effècte de triturar. *Trituración*.
 Triturád, *da. p. p.* de triturar. *Triturado, da.*
 Triturar. *v. a.* Reduir á pàrts molt menudas, á pols. *Triturar*.
 Triunfád, *da. p. p.* de triunfar. *Triunfado, da.*
 Triunfador, *ra. m. f.* El qui triunfa. *Triunfador, ra.*
 Triunfál. *adj.* Pertañéut á triunfo. *Triunfal*.
 Triunfálment. *adv.* Ab triunfo. *Triunfalmente*.
 Triunfaut, *p. a.* de triunfar. El qui triunfa. *Triunfante*.

Triunfánt. *adj.* El qui triunfa. = Lo qui inclòu triunfo. *Triunfante*. = Iglesia triunfánt: la congregació de los faèls qui estàn en el càl. *Iglesia triunfante*.
 Triunfántment. *adv.* Ab triunfo. *Triunfantemente*.
 Triunfar. *v. n.* Vénser á fòrsa de ármes. = Entrar en triunfo en Roma los generáls antígs románs. = Vénser sas passións. *Triunfar*.
 Triunfo. *m.* Victòria goñáda en la guèrra, en disputa, de las passións. = Entráda solémne de un generál victoriós en la antiga Roma. *Triunfo*.
 Triunvirál. *adj.* Pertañéut á los triunviros. *Triunviral*.
 Triunvirát. *m.* El govèrn de los triunviros. *Triunvirato*.
 Triunviro. *m.* Jutge entre los antígs románs. *Triunviro*.
 Triviál. *adj.* Batúd, frecuentád, parlánt de un camí. = Comú, ordinári, sabúd de tots, vulgar. *Trivial*.
 Trivialidát. *f.* Vulgaridát. *Trivialidad*.
 Triviálment. *adv.* Comunmént. *Trivialmente*.
 Trivio. *m.* Llòc shònt se topan tres camíns ò tres carrers. *Trivio*.

TRO.

Trò. *m.* Renòu y estruéndu que se fà en los niguláts. = Que fàn las ármes y artificis de fòc. *Trueno*. = Que fà aglà, castáña sense ceyar dius el fòc y òs. *Castañetazo*. = De assòt de cotxer, bassetja. *Chasquido*. = Que fà lo qui se xàpa. *Estallido, estampido*. = Que fà lo que se trepitja. *Trisca*. = Fer tròns: tronar. *Hacer truenos*. = Fer un trò: plorar fòrt y molt. *Asparse d gritos*. = Fét tròns: llévèt, vétèn. *Oxte*.
 Trobád, *da. p. p.* de trobar. *Hallado, da.*
 Trobar. *v. a.* Encontrar alguna còsa. = Descubrir, inventar. = Notar, observar. *Hallar*. = Blán ò flux: no trobar resistència. *Dar en blando*. = Sa cláu: es mèdi para lograr alguna còsa. *Hallar la vena*. = En so furt ò fust en sa mà: quánd un robáva, etc. *Hallar con el hurto en las manos ò hallar con las manos en la masa*. = De hòn humor á un para alcansar de éll una còsa. *Hallar de buen humor, de vena ò de buen talante*. = Á algú des sèu gèni. *Encontrar Sancho con su rocin*. = Descuytád á un. *Hallarle descuidado ò cogerle de manos á boca*. = Fòrt: resistència. *Dar en duro*. = En sos calsons desfèts á un: desprevengúd. *Cogerle de rebato ò sin iglesia*. = Á un per casualidát, y parlar ab éll de assunto, etc. *Cogerle al espartillo*. = Sabàta de son pèu: resistència ò algú tant doléut còm nòltros. *Hallar la horma de su zapato ò encontrar San-*

cho con su rocín.—No trobar áygo en el mar: no acertar en lo qui es molt fácil. *No hallar agua en el mar.*—Trobar bô ô per bô. *Hallar por bueno.*—Trobar que censurar, que dir. *Hallar que censurar, que decir.*

Trobarse. v. r. Habitar, residir en algún lloc. *Hallarse.*—Bô, contént, ric, trist, etc. *Hallarse bueno, contento, rico, triste, etc.*—Ab alguna còsa: posseirla. *Hallarse con una cosa.*

Trôca. f. Percinta. *Cenidor.*—Râm de fil, etc. *Madeja.* Tavayôla para embolicarla per el pit y vèntre. *Ventrera.*

Trocàic. adj. Se diu de una càsta de vérs llatí. *Trocaico.*

Troféyo. m. Agregât de armas pintâdas ô gravâdas en memòria de alguna victòria.—Las armas que se pintan per adorno.—Victòria, triunfo, succès. *Trofeo.*

Trogolita. m. Hòmo bárbaro y férro.—Menjado-rôt. *Trogolita.*

Trompa. f. Instrument militar ô music.—El nâ, del elefânt. *Trompa.*—De càssa: instrument music. *Obuè.*—De sâfarètx, de alambí. *Culebra ô serpentín.*—De moscârt. *Trompetilla.*—De ceba. *Cuello.*—De pregoner. *Trompeta.*—De mirar lluny. *Anteojo de larga vista.*—Tocar sa trompa. *Trompar.*

Trompada. f. Bufetâda. *Bofeton.*—Gròssa. *Trompazo.*—Y en estíl familiar. *Trompada.*

Trompeta. f. Trompa petita. *Trompilla.*—Diminutia de trompeta. *Trompetilla.*

Trompeta. f. Instrument militar.—El qui el tòca. —El qui publica sas còsas que no deu. *Trompetista.*—Tocar sa trompeta. —Publicar lo que no se deu. *Trompetear.*

Trompeter. m. El qui per ofici tòca sa trompeta. —El qui en fâ. *Trompetero.*

Trompeteria. f. El agregât de canòns qui ténen llengueta en un òrga. *Trompeteria ô lengueteria.*

Trompètxol. m. Espècie de baldusa que se fâ bàllar ab unss escorretjâdas ô ab sos dits. *Trompo ô peonza.*—Allôt qui no està aturâd. *Argadillo ô zarandillo.*—*Trompètxol gròs. Trompon.*

Trôna. f. Llòc âlt en la iglesia para predicar. *Pàlpito.*—Escupir fòre de sa trôna. *V.* Escupir. *Salirse de la parva.*

Tronâda. f. Tempestât de tròns. *Tronada.*

Tronar. v. n. Fer tròns. *Tronar.*—Fer pets. *Irse de copas ô echar cuescos.*

Tronc. m. Sôca de âbre. —Bastó. —El còs humâ sense càp ni cuxas. —El hòmo torpe qui no es bô á res, etc. *Tronco.*—Seo de âbre. *Ca-*

chapo.—De brânca tayâda. *Codillo.*—Sec y tayâd apòsta para cremar. *Tuero.*—En escút de armas. *Escotado.*—De coua de bistia. *Maslo.*—Donar tronc: atupar ab bastó. *Apalea ô dar palos.*—Quèdar còm un tronc: insensible, estorâd, etc. *Quedar hecho un tronco.*—Ser un tronc: torpe, etc. *Ser un tronco.*

Troncôt. m. Tronc gròs. *Troncon.*

Tronéra. f. Espècie de finestra para canó. *Tronera.*

Tròno. m. Assiéuto âlt ahónt se asséuen los réys. —Podèr sobérâno. *Trono.*—Trònos. *pl.* El setè còr de los àngels. *Tronos.*

Tronquèt. m. Bastonèt. *Palito.*—Para encèndrer es fòc. *Tuero.*

Tronxâda. f. Tòc ô còp ab trônxo. *Tronchazô.*

Trônxo. m. El tronc de las hortalissas. *Troncho.*—Trônxo de còl: el hòmo torpe. *Tronco.*

Tronxôt. m. Trônxo gròs. *Tronchazo.*

Trôpa. f. Los militars. —Multitùt de gènt junta. *Tropa.*

Tropèll. m. Multitùt de gènt. *Prèssa. Tropel.*—Hòmo fogós, prònte. *Alquitran.*

Tropèllia. f. Violència. —Prèssa desordenâda. *Tropèlla.*

Tropessâd, da. p. p. de tropessar. *Tropezado. da.*

Tropessâda. f. La acció de tropessar. *Tropezadura, tropiezo, tropezon.*

Tropessador, ra. m. f. El qui tropèssa molt, majorment bistia. *Tropozon, na, tropezador, ra.*

Tropessar. v. n. Pègar una còsa á âltra, encontrarse ab ella. —Pègar ab sos pèus á algún impedimènt. —Càurer en alguna culpa ô faltar pòc para comètrerla. —Càurer de morros. *Tropezar.*—Ab so vestít. *En el vestido.*

Tròpic, ca. adj. Pertañent al estíl en que se usa de tròpos. *Trópico, ca.*

Tròpic. m. Quâlsevòl de los círculos menors del globo paralèlos al ecuador. *Trópico.*—De capricòrni: el qui està al mitjorn y es el de ivèr. *De capricornio.*—De càncer: el qui està á sa tremuntâna y es el de estíu. *De càncer.*

Tròpis. m. pl. Gratificació que se dona al qui hà trobâd una còsa y la dona á son âmo. *Hallazgo.*

Trôpo. m. Figura retòrica: mutació de una parâula del sèu pròpi significât á âltre ab alguna semblânsa. *Tropo.*

Tropologí'a. f. Discòrs, figurâd, y para la reforma de custúms. *Tropologia.*

Tropològic, ca. adj. Expressâd per tròpos y figuras. *Tropológico, ca.*

Troquéyo. m. Pèu de vérs llatí de una sílaba brèu y una llârga. *Troqueo.*

Tròs. m. Bossí de quâlsevòl còsa. *Trozo.*—De se-

rradura, bomba, etc. *Callo de herradura, bomba, etc.* = De barrâl, botella, etc. *Cachivache.*
 = De blât, ôrdi, sembrâts, *Trozo de trigo, cevada, etc.* = De pédra qui botèix quând la pican. *Tusquis* y el agregât de aquêsts trôssos. *Rocalla.*
 = De pâ donâd de almô, na. *Gallofa.* = Es trôs mès grôs serâ s'oreya: amenâssa. *La mayor tajada serâ la oreja.* = Fer trôssos de una còsa. *Hacer trozos de...* de câru para salarla. *Hatasajar.* = Trôssos: molt de menjar. *Mamancia.* = Havery trôssos: molt de menjar en convite, végal, etc. *Haver arros y gallo muerto.* = Fer-se trôssos: afañarse molt en sa feyna. *Hacerse hastillas, piscas ô rajas.*
Trossada. f. Bussi de rôba para formar un vestit. *Paño.* = De brodâd. *Tendido.*
Trossèt. m. Trôs petît de quâlsevôl còsa. *Cacho.*
Trossetjàd, da. p. p. de trossetjar. *Tronzado, da.*
Trossetjar. v. a. Fer trôssos, rómprer. *Trocear, tronzar.*
Trôt. m. Môdo de caminar de bistia. *Trote.* = Al trôt ô de trôt: corrénts, aviât. *Al trote.* = Prènder es trôt sas bistias ô auarsên el hômo. *Tomar el trote.*
Trotador, ra. m. f. *Trotador ra.* = Bistia qui el seu pâs câsi sèmpre es el trotar. *Troton, na.*
Trotar. v. n. Caminar de trôt. = Anar aviât, de préssa. *Trotar.*

TRU.

Truâ, na. adj. Adulador, graciós. *Truhano, na.*
Truansia. f. Adulaciô, bufonâda. *Truhaneria,*
Truhiguera ô trobiguera. f. Veta ô faxeta para lligarse sas câsas. *Cenogil ô liga.*
Truc. m. Sôrt de jôc de trucs. *Truco.*
Trucar. v. a. Fer sa primêra envidâda en el jôc. etc. *Trucar.* = Vomitar. *Trocar.*
Trucs ô trucos. m. pl. Çêrt jôc câsi côm es villar. *Trucos,* y si el jugan en tres bôllas, *Carambola.*
Truncâd, da. p. p. de truncar. *Truncado, da.*
Truncar. v. a. Llêvar pârt de tésito, autoridât, passâtge de llibre. *Truncar.*
Trunfâd, da. p. p. de trunfar. *Triunfado, da.*
Trunfâl. adj. V. Triunfâl. *Triunfal.*
Trunfar. v. a. Sortir de cârta de trunfo. *Triunfar.*
Trunfo. m. La cârta de lo que se hâ girâd = Tôc ô còp. *Triunfo.* = Desferse des trunfos: de las dificultâts, càrregs, etc. *Sacudirse las moscas.*
 = Girarse es trunfos: mudarge sas còsas: côm la sôrt. *Trocarse los bolos.*
Trutja. f. La famèlla del pòrc. = Dôna bruta. *Puerca, cochina.*
Trutjôta. f. Trutja gròssa. = Dôna molt bruta.

Porcachona ô porcallona.
Trutxa. f. Péix de riu. *Trucha.*
Truy. m. Multitût de gént. *Tropa ô tropel.*
Truy. m. Mòlt para mòlrer guix. *Molino de yeso.*
 = Para mòlrer oliva. *Molino de aceite.*
Truyâda. f. Lo que se mòl ab un pic en es truy de guix. *Molienda.* = En es truy de tafona ô lo que se préssa ab una vegâda. *Pisa, obradura ô viga.*
Truyar. v. a. Mòlrer en es truy. *Moler.*
Truyar. v. n. Rêtrer, *Acudir, rendir.*
Truyta. f. Còsa coneguda. *Tortilla.* = Girar sa tuyta: mudar de convêrsa, etc. *Bolvar la hoja.* = Girarse sa tuyta: mudarse sas còsas. *Volverse la tortilla.*
Truytâda. f. Tuyta de òus totsòls. *Tortilla.* = Ab tocino. *Fortuna de la Mancha.*

TU.

Tu. Pronòm singular de la segona persona. *Tu.* = À tu per tu. *adv.* Seuse miramént, sense respecte. Se diu dels qui se barâyan y se diuen injurias. *A tú por tú.* = Dir ô dirse tu. *Tutear ô tutearse.*
Tuâtem. m. llut. Punt essenoiâl, dificultât de un assunto. = El personâtge principal ô motor de un negôci, parlânt familiarmént. *Tuâtem.* = Na està aquí es tuâtem: la dificultât. *No finca aquí el punto ô no pende de ahí el arado.*
Tubelêt ô tibilêt. m. Banquèt, *Tuberete.*
Tubêrculo. m. Petît abcés en el pulmó segòs los mètges. *Tubêrculo,*
Tuberosidât. f. Infló, tumor. *Tuberosidad.*
Tuberós, sa. adj. Dur, sòlido segòs los botànics. *Tuberoso, sa.*
Tubo, u. Canó. *Tubo.*
Tuc. m. Bandêra turca. *Tuc.*
Tucâ. m. Constellaciô ô âve. *Tucan,*
Tuciorista. m. El qui segnèix la doctrina ô sentència més segura. *Tuciorista.*
Tudâd, da. p. p. de tudar. *Desperdiciado, da.*
Tudador, ra. m. f. El qui tuda. *Desperdiciador, ra.*
Tudar. v. a. Mâlharatar, málgastar. *Desperdiciar.*
 = Fer málbé. *Echar a perder.*
Tudó. m. Aucèli semblânt á colóm, però ab so béc plâ. *Paloma torcaz.*
Tudôsa. f. Es câp. *Cholla.* = Hômo caperrûd. *Ca-bezudo, da:* qui té es câp dur para aprènder sas còsas. *Mostrenco, ca, zoquete, zote.*
Tufo. m. Olor actiu y dolént. *Tufo.* = De càrn passâda. *Tasto.* = De lloc tancâd. *Olor d encerrado.* = Fer tufo. *Husmear.* = Prènder tufo. *Ausarse.*

Tuició. *f. cur.* El acte y efecte de defensar. *Tuicion.*
 Tuls, ssa. *m. f.* Xòt de dos àiys. *Andosco, ca.*
 Tuitiu, va. *adj. cur.* Lo qui defènsa, protegèix.
Tuitivo, va.
 Tulipa. *f. pl. ly flôr.* *Tulipan.*
 Tullid, da. *p. p.* de tullirse. *Tullido, da.*
 Tullimént. *m.* Impedimént qui atura el us de los nirvis. *Tullimiento.*
 Tullirse. *v. r.* Pèrder el us de los nirvis. *Tullirse.*
 Tum. *m.* El rendu de trô. *Tron.*
 Tombâga. *f.* Anèll. *Tumbaga.*
 Tumbèt. *m.* Aguiât de càrn, prebes, domâtigas, etc. *Pisto.*
 Tumor. *m.* Infló. *Tumor.*
 Túmulo. *m.* Sepulcre magnífic.—Espècie de cada-fal. *Túmulo.*
 Tumulto. *m.* Alborôt. *Tumulto.*
 Tumultuâri, ria. *adj.* Lo qui càusa tumulto. *Tumultuario, ria.*
 Tumultuós, sa. *adj.* Tumultuâri. *Tumultuoso, sa.*
 Tuna. *f.* La vida holgassâna y vâgamunda. *Tuna.*
 —Anar de tuna. *Tunar.*
 Tunânte. *adj.* El qui vâ de tuna.—Astût, traydor, viu. *Tunante.*
 Tunda. *f.* Càstig.—Burla. *Tunda.*—Donar tunda: demúnt. *Motejar.*
 Túnica. *f.* Vestit talar.—Membrâna qui cobrèix alguna pârt del cós. *Túnica.*—De Sântcristo. *Pañetes.*
 Tunicèlla. *f.* Vestidura episcopâl. *Tunicela.*
 Tunicó. *m.* y Tuniqueta. *f.* Túnica curta. *Tunicela.*
 Tuno, na. *adj.* V. Tunânte. *Tuno, na.*—En comprar y vèndrer. *Chalan.*
 Toñina. *f.* Péix. *Atun.*—Salâda. *Toñina.*
 Tur. *m.* Espècie de betúm dur qui se apèga á sas déats, orinâls, etc. *Sarro.*—Pèdra fluxa, esponjosa y jugéra. *Toba.*
 Turba. *f.* Multitúd, tropèll de personas.—El vulgo. *Turba.*—Dur la turba: anar alborotâd. *Estar turbado, da.*
 Turbació. *f.* Aturdimént, espânt, alborôt, confusió, desorde. *Turbacion.*
 Turbâd, da. *p. p.* de turbar, se.—*adj.*—Confús, perturbâd, temorég. *Turbado, da.*
 Turbador, ra. *m. f.* El qui turba. *Turbador, ra.*
 Turbânt. *p. a.* de turbar. El qui turba. *Turbante.*

Turbânt. *m.* Tavayôla ab que los orientâls se cubren es câp. *Turbante.*
 Turbar. *v. a.* Alborotar, alterar, perturbar.—Aturdir á un de módo que no acèrt en lo que fa. *Turbar.*
 Turbarse. *v. r.* *Turbarse.*
 Turbatiu, va. *adj.* Lo qui turba. *Turbativo, va.*
 Turbiament. *adv.* Confusament. *Turbiamente.*
 Turbiedât. *f.* La calidât de lo turbio. *Turbiedad.*
 Turbio, bia. *adj.* Mesclâd ab cósas estrâñas, qui ly llévan sa claredât ô el ser clar.—Confús, oscúr. *Turbio, bia.*
 Turbulència. *f.* Confusió de las cósas clâras qui se oscurexen ab la mescla de âltas. *Turbulencia.*
 Turbulént, ta. *adj.* Turbio.—Alborotâd, confús, desordenâd. *Turbulento, ta.*
 Turbuléntmént. *adv.* Ab turbulència. *Turbulentamente.*
 Turc, ca. *m. f.* Naturâl de Turquia. *Turco, ca.*
 Turc, ca. *adj.* Pertañént á los turcs ô á la Turquia. *Turco, ca.*
 Turdió. *m.* Antig ball espanhól. *Turdion.*
 Turgència. *f.* Infló segóns los métgés. *Turgencia.*
 Turgént. *adj.* Lo qui càusa turgència. *Turgente.*
 Turmèll. *m.* El ôs qui surt bâix de la câma y próp des pèu. *Tobillo.*
 Turmessôt. *m.* Hòmo torpe. *Zote.*
 Turó. *m.* Altireta. *Altosano ô collado.*
 Turóns. *m. pl.* Aflicció, inquietúd per lo que hà de succeir. *Zozobra.*—Estar en turóns: afigirse en el dubte de lo que se deu fer ô de lo que se espèra. *Zozobrar.*
 Turquesa. *f.* Pèdra preciosa. *Turquesa.*
 Tussa. *f.* Glop de licor. *Taco.*
 Tusllago. *m.* Hérba. *Tusllago.*
 Tutèla. *f.* Ampâro, defènsa, protecció.—El càrreg del tutor. *Tutela.*
 Tutelar. *adj.* Defensor, protector. *Tutelar.*
 Tutetjarse. *v. a.* Dirse tu. *Tutearse.*
 Tutor. *m.* El qui està encarregâd dels béns y persona del qui no té pâre ni mãre, y de menor edât. *Tutor.*
 Tutora. *f.* La qui està encarregâda dels béns, etc. *Tutora ô tutriz.*
 Tutoría. *f.* V. Tutèla. *Tutoría.*
 Tutuno. *m.* Lo matéix que el fíngid déu Priâpa. *Tutuno.*

UF

U. *f.* Lletra vigèssima segona del alfabeto mallorquí y vocal. *U.*

U. Nombre. *Uno.*

UB.

Ubèrrim, *ma. adj.* Molt fèrtil, molt abundant.

Ubèrrimo, ma.

Ubèrt, *ta. p. p.* de obrir. *Abierto, ta.*

Ubèrt, *ta. adj.* No tancad. = Foradad, xapad. = Franc, ingènuo. *Abierto, ta.*

Ubèrta, *f.* Xàp, etc. *Abertura ò apertura.*

Ubertura, *f.* La acció de obrir. *Abertura ò apertura.*

Ubicació, *f.* La actual estada de un còs en determinad llòc. *Ubicacion.*

Ubicad, *da. p. p.* de ubicarse. *Ubicado, da.*

Ubicarse, *v. r.* Collocarse en determinad espay ò llòc. *Ubicarse.*

Ubicidat, *f.* La presència de Déu en tot llòc. *Ubicidat.*

Ubrir, *v. a.* Posar descubèrt y patènt lo que estàva tancad. = Destapar. = Xapar. *Abrir.* = Un animal después de mòrt. *Despanzurrar.* = Brétxa, caní, es càp, etc. *Abrir brecha, camino, la cabeza, etc.* = El còr á algú: explicar-se ab éll. *Abrir el corazon.* = Sa pòrta: donar motiu de fer lo que se há fèt. *Abrir la puerta.* = Ets uys. *V. Uys.*

Ubrirse, *v. r.* *Abrirse.* = Xaparse. *Abrirse, henderse, rajarse.*

UC.

Ucàs, *m.* Decrèt del emperador de Russia. *Ucase.*

Ucència, *f.* Abreviadura de vòssa escellència. *Ucencia.*

UE.

Uéra, *f.* Vidre redó engastad ab bàña, plàta, etc. para mirar. *Anteojo, lente, y ant. antojo.* = De cabreste ò morràl. *Antojera.*

Uéras, *f.* Cosa coneguda. *Anteojos y ant. antojos.* = Es qui en du. *Cuatro ojos.* = Eu polséras. *Anteojos con gafas.*

UF.

Uf. (*À*). *adv.* Ab abundàucia. *A bondo, d manta, d porrillo.*

ULT

Ufà, *na. adj.* Contènt, satisfèt. = Presumid. *Ufano, na.*

Ufàna, *f.* Ostentació, presumció, vānaglària. *Ufananza ò ufanía.*

Ufanad, *da. p. p.* de ufanarse. *Ufanado, da.*

Ufanamènt, *adv.* Ab ufanía. *Ufanamente.*

Ufanarse, *v. r.* Engreirse, ensuperbirse, vānglo-riarse. *Ufanarse.*

Ufanía, *f.* *V. Ufàna. Ufanía.*

UG.

Ugier, *m.* Criad de palàcio equivalent á porter. *Ugier.*

UI.

Uídl, *do, ir.* *V. Oído, Oir.*

Uís, *m.* Despedimènt violènt y estrepitós de lo que irrita la membrana pituitària. *Estornudo.* = Fer uísos. *Estornudar.*

UL.

Úlcera, *f.* L'aga qui fà matèria. *Úlcera.*

Úlceració, *f.* Corrupció de humor qui càusa úlce-ra. *Úlceracion.*

Úlcerad, *da. p. p.* de ulcerar. *Úlcerado, da.*

Úlcerar, *v. a.* Causar úlceras. *Úlcerar.*

Úlceratiu, *va. adj.* Lo qui càusa úlceras. *Úlcerativo, va.*

Úlcerós, *sa. adj.* Ple de úlceras. *Úlceroso, sa.*

Últerior, *adj.* Lo qui està més àlt de algún llòc. = Del àltre costat, més envànt. = Lo qui se fà ò diu después de àltra cosa. *Últerior.*

Últim, *ma. adj.* Derrer, final, lo qui no té àltra cosa después de sí. = El menor. = El més apartad. = Lo major, més escellènt y superior en la seua línea. *Último, ma.* = La última hòra: la de la mòrt. *La última hora.* = Per últim: finalmènt. *Por último.* = Últim dia: el del judici final. *El último dia.*

Últimadament, *adv.* Finalmènt. *Ultimadamente.*

Últimamènt, *adv.* Finalmènt. *Ultimamente.*

Últimatum, *m.* La última y irrevocàble condició. *Ultimatum.*

Últra, *adv.* À demés, més. *Ultra.*

Ultramar, *adj.* *V. Ultramarino. Ultramar.*

Ultramarino, *na. adj.* Lo qui està á la àltra part

del mar. *Ultramarino*, na. = Terme ultramarino: terme concedid para fer una prôva y proporcionada á la distancia dels llòcs ahont se está. *Término ultramarino*.

Ultramontáno, na. *adj.* Lo qui está á la áltra pàrt de sas montáñas. *Ultramontano*, na.

Ultráneo, nea. *adj.* Lo qui se presenta per sí mateix, sense que se cerc. *Ultráneo*, nea.

Ultránsa. *f. V.* Ultrátge. *Ultraje*. = Á tota ultránsa: á tota casualidat. *A todo trance*.

Ultratjád, da. *p. p.* de ultratjar. *Ultrajado*, da.

Ultratjar. *v. a.* Injuriar, máltractar. *Ultrajar*.

Ultrátge. *m.* Desprèci, injuria, máltracto. *Ultraje*.

Ultratjós, sa. *adj.* Lo qui cànsa ultrátge. *Ultrajoso*, sa.

Ultratjosament. *adv.* Ab ultrátge. *Ultrajosamente*.

UM.

Umbilicál. *adj.* Pertañent al llombrígol. *Umbilical*.

Umbrívol, la. *adj.* Lo qui fà ombra. = Llòc ahont ni há. *Sombrio*, la ò *umbrós*, sa.

Umplíd, da. *p. p.* de umplir. *Llenado*, da. = *Envasado*, da. = *Encubado*, da. = *Henchido*, da. = *Plagado*, da.

Umplir. *v. a.* Ocupar lo buyd. *Llenar*. = Barrals, botéllas, etc. y los odres. *Envasar*. = Botas, carretells, etc. *Encubar*. = Es baúl, es buc, es sác, es talég: axò es sa pánxa. *Llenar el baul ò el bandulo*. = Coxíns, bàsts, mârfe-gas, etc. *Henchir ò llenar*. = Sa mârfe-ga: sa pánxa. *Henchir ò llenar el jergon*. = De poys, rofís, etc. *Plagar de piojos, de sarna, etc.* = Umplir fins á la reseta: fins que ni cãpia. *Coronar*. = Umplir de bàvas. *Babosear*. = Ets esportíns. *Encapachar ò encapazar*. = De cera el qui du âtxa, ciri, etc. á un. *Encerar*. = Parèts de reble. *Enripiar*. = Sobrasçadas, etc. *Envasar*.

Umplirse. *v. r.* Afartarse. = Pous, bàssas, etc. *Llenarse*. = Sa pánxa de menjar ò beurer. *Llenar la panxa, el panzo ò la andorga*. = De poys, etc. *Henchirse ò plagar-se de piojos, etc.* = Còm un bôu: menjar molt. *Llenarse como un cesto*. = La rôba de pols. *Llenarse de polvo ò entraparse*.

UN.

Un, na. *adj.* Totsòl en la séua espècie. = Indistínt ò el mateix. = La persona que se cita sens determinarla. = Còntroposád á áltra. *Uno*, na. = Un des dos. *Uno de los dos*. = Un ò áltre. *Uno d otro*. = Un á un. *Uno d uno*. = Den un en un.

De uno en uno. = Un per un. *Uno por uno*. = Un derréra s'áltre. *Uno tras otro*. = Un Cristo més dolént que s'áltre: axò es un hòmo. *Peor es lo roto que lo descosido*. = Un bôn tròs de allòta. *Un buen trozo de muchacha*. = Un y ningú tot es ú. *Uno y ninguno todo es uno*. = Tots son uns: dolénts, pícaros, etc. *Son lobos de una camada*. = Una per una. *Una por una*. = Una y bôna. *Una y buena*. = Una y no més: espressió de arrepentimént. *Una y no mas*. = Á la una: juntamént. *A una*: al mateix témps. *A la una ò d una*.

Unánime. *adj.* Del mateix ànimo, parèr, vòt. *Unánime*.

Unánimemént. *adv.* De acúerdo. *Unánimemente*.

Unanimidat. *f.* Conformidat, concòrdia. *Unanimidad*.

Unció. *f.* El àcte y efecte de untar. *Uncion*. = Uncions. *pl.* Las que prenen los gallicáds. *Unciones*. = Prènder sas uncions. *Tomar las unciones ò la manta*.

Uncionári, ria. *adj.* El qui pren sas uncions. *Uncionario*, ria.

Uncionári. *m.* El llòc ahont se prenen las uncions. *Uncionario*.

Undecágono. *m.* Figura geomètrica de onze costats. *Undecágono*.

Undècim, ma. *sup.* Onzè, na. *Undécimo*, ma.

Undècuplo, pla. *adj.* Onze vegádas tant. *Undécuplo*, pla.

Undissono, na. *adj. poétic.* Ruidós. *Undiseno*, na.

Undós, sa. *adj.* Qui fà onas. *Undoso*, sa.

Undosíssim, ma. *sup.* de undós. *Undosismo*, ma.

Undulació. *f.* Movimént al mòdo de onas. *Undulacion*.

Undulatòri, ria. *adj.* Qui té un movimént á mòdo de onas. *Undulatorio*, ria.

Úngaro, ra. *adj.* De Ungria. *Úngaro*, ra.

Ungíd, da. *p. p.* de ungir. *Ungido*, da.

Ungíd. *m.* La persona untada ab òli sànt. = Per antonomàssia Cristo. *Ungido*.

Ungir. *v. a.* Untar ab òli. *Ungir*.

Ungla. *f.* Matèria dura que se forma demunt es càb des dits. = Las àrps de alguns animals. *Uña*. = De cavall. *pl. De caballo*. = Aficar sas ungles: robar ò vèndrer car. *Hincar ò meter la uña*. = Esmolar sas ungles: fer un esfòrs. *Affilar las uñas*. = Tenir demunt s'ungla: sàber bé una còsa. *Tenerla en la uña*. = Posar sas ungles demunt una còsa: durlasèn. *Echar la garra ò la zarpa sobre...* = Trèurer sas ungles: mostrar asprura, rigor, etc. *Enseñar las uñas*. = Ser càrn y ungla: molt amígs. *Ser uña y carne*. = Ungla qui entra dins sa càrn. *Uñero*.

Unglada. *f.* Ferida ab sas unglas. *Unada, unara-da, arañô ô gatada.*

Unglatjad, da. *p. p.* de unglatjar. *Arañado, da, arpado, da.* = *Gateado, da.*

Unglatjar. *v. a.* Rapar ab sas unglas. *Arañar, arpar.* = Es gâts. *Gatear.*

Ungleta. *f.* Ungla petita. *Única, ta.*

Unguënt. *m.* Tot lo qui servèix de untar. *Ungüento.* = De reblaurir: mèdi para aplacar, lograr, etc. *Lenitivo.*

Unible. *adj.* Lo qui se pòt unir. *Unible.*

Únic, ca. *adj.* Totsòl = Escellént, espécial, raro, singular. *Único, ca.*

Únicament. *adv.* Sòlament. *Únicamente.*

Unicapular. *adj.* Térme botànic. *Unicapular.*

Unid, da. *p. p.* de unir. *Unido, da*

Unidat. *f.* Calidat de lo qui es un. = Indivisible. = Principi de nombres oposad á pluralidat. = El primer pombre de la dreita de una partida de nombres. = Conformidat de opinió, parèr. *Unidad.*

Unidament. *adv.* Ab unió. *Unidamente.*

Unificad, da. *p. p.* de unificar. *Unificado, da.*

Unificar. *v. a.* Juntar moltras còsas fentlas una. *Unificar.*

Uniformad, da. *p. p.* de uniformar. *Uniformado, da.*

Uniformar. *v. a.* Fer uniforme. *Uniformar.*

Uniforme. *adj.* Tot semblant. *Uniforme.*

Uniforme. *m.* El vestít pèculiar y distintiu de un cuèrpo. *Uniforme.*

Uniformement. *adv.* Ab uniformidat. *Uniformemente.*

Uniformidat. *f.* Semblansa perfèta. = Unió de parèrs. *Uniformidad.*

Unigènit, ta. *adj.* Fiy, ya únic. *Unigénito, ta.*

Unigénit. *m.* Axò se diu per antonomàssia del Fill de Déu. *Unigénito.*

Unió. *f.* El acte y efècte de unir. = Amistat, concòrdia, bona armonia, incorporació, aliànsa. = Composició resultada de la mescla de algunas còsas. = Junta de còsas y de personas. *Union.* = Hipostática. La naturalesa humana unida ab el Vèrbo diví en una matèxa persona. *Hipostática.* = De còsas de fust. *Ensambladura.* = De òs dislocad ô rompud. *Ensalmo.*

Unipersonal. *adj.* Lo qui còusta de una persona. *Unipersonal.*

Unir. *v. a.* Juntar una còsa ab altra fent un tot. = Fermar, lligar, travar. = Mesclar còsas entre sí. = Acostar una còsa á altra fentla contiguous, assegurarla. *Unir.* = Fust, v. g. pòsts para fer una tãla. *Unir ô ensamblar.* = Òssos dislocads ô rompuds. *Unir ô ensalmar.* = Ab clavias

de fust. *Enclavijar.*

Unirse. *v. r.* Juntarse, fer aliànsa, concertarse, convenirse, etc. *Unirse.*

Unissò. *m.* Consonància de duas veus qui no fân sinó un tò. *Unison.*

Unissonància. *f.* Consonància de duas veus ô instruments ab unissò. *Unisonancia.*

Unissono, na. *adj.* Lo qui está á unissò. *Unissono, na.*

Unitiu, va. *adj.* Lo qui té virtut para unir. *Unitivo, va.*

Univalvo, va. *adj.* Lo qui no té sinó una clòca ô copija. *Univalvo, va.*

Univèrs. *m.* El mon. = Tots los hòmos. *Univèrso.*

Universál. *adj.* Generál. = Lo qui lo comprèn tot en la espècie de que se parla. *Universal.* = Hòmo universál: qui sàb de tot. *Hombre universal ô de todas sillas.*

Universalidat. *f.* Generalidat. *Universalidad.*

Universalmént. *adv.* Generalmént. *Universalmente.*

Universidat. *f.* La collecció de totes sas còsas. = El cuèrpo de los catedràtics. = La casa ahont enseñan aquèsts. *Universidad.*

Univocació. *f.* Conveniència de còsas distintas baix de una matèxa raió. *Univocacion.*

Univocad, da. *p. p.* de univocarse. *Univocado, da.* Univocadament. *adv.* Ab univocació. *Univocadamente.*

Univocarse. *v. r.* Convenir várias còsas en una matèxa raió. *Univocarse.*

Unívoco, ca. *adj.* Lo qui convé á moltras còsas distintas. = Semblant á altra còsa. *Unívoco, ca.*

Untad, da. *p. p.* de untar. *Untado, da.*

Untador, ra. *m. f.* El qui unta. *Untador, ra.*

Untar. *v. a.* Donar unturas. *Untar.* = Sas corriòlas ô sas màns: regalar para lograr una còsa.

Untar el carro. = Ab mèrda de bòu. *Emboñigar.*

Untarse. *v. r.* *Untarse.* = Sas màns: prèuder es regàlos ô de lo que se manetja. *Untarse las manos.*

Untó. *m.* Qualsevòl còsa qui unta. *Unto.*

Untura. *f.* El acte y efècte de untar. = Còsa ab que se unta. *Untadura, untura ô untamiento.*

Uúero. *m.* Espècie de panadis. *Uúero.*

UR.

Uracàn. *m.* Ventada fortíssima. *Uracan ô huracan.*

Urània. *f.* Sa lluna. = Una de sas musas. *Urania.*

Uranografia. *f.* Descripció del cèl. *Uranografia.*

Uranologia. *f.* Tractat del cèl. *Uranologia.*

Uranometria. *f.* Art de midar el cèl. *Uranometria.*

Urbà, na. *adj.* Atès, cortès, de bons modàls. *Urbano, na.*

Urbanament. *adv.* Ab urbanidat. *Urbanamente.*

Urbanidat. *f.* Atenció, cortesia. *Urbanidad.*
 Urca. *f.* Bârcó ab sa pânxa grôssa. *Urca.*
 Urdid, da. *p. p.* de urdir. *Urdido, da.*
 Urdidor, ra. *m. f.* El qui urdeix. *Urdidor, ra.*
 Urdidor. *m.* Máquina alónt se urdeix. *Urdidero*
 ò *urdidor.*
 Urdir. *v. a.* Compôndrer es fils para posarlos als
 taléssos y texir. = Maquinar ò projectar algún
 málset. *Urdir.*
 Urdit. *m.* Lo que se há urdid. *Urdiembre* ò *ur-*
dimbre. = Posad á môdo de cadena. *Cadena.* =
 Pajar lo urdid: posarlo als taléssos. *Montar la*
urdimbre.
 Urêtere. *m.* Quâlsevól conducte per shónt la orina
 de los roñós abáxa á sa bufeta. *Urêtere.*
 Urgência. *f.* Instância, precisó, préssa. *Urgencia.*
 Urgént. *adj.* Lo qui insta, lo qui dona préssa. *Ur-*
gente.
 Urgéntmént. *adv.* Ab urgência. *Urgentemente.*
 Urgir. *v. n.* Instar, donar préssa. *Urgir.*
 Urina y urinar. *V.* Oriua y Orinar.
 Uriuári, ria. *adj.* Pertañént á urina. *Urinario,*
ria.
 Urna. *f.* Espèce de auslâbia alónt se guardávan
 las cênas de los môrts en âltre témps. *Urna.*
 Urneta. *f.* Urna petita. *Urnica.*
 Uro. *m.* Câsta de bôu sauvátge. *Uro.*
 Uró. *m.* Sâca fêta ab rést de páya para guardar
 grâns. *Escriño.*
 Ursa. *f.* Constellació septentrionál. *Ursa.*
 Urtiga y urtigar. *V.* Ortiga y Ortigar.

US.

Us. *m.* El âcte y efêcte de usar. = Costúm, eczer-
 cici, prática. = Consumació ò gâst de alguna
 còsa. = Continuació frecuênt de una còsa, estil,
 manètx, môda. *Uso, usacion.*
 Usad, da. *p. p.* de usar. *Usado, da.*
 Usadíssim, ma. *sup.* *Usadísimo, ma.*
 Usador, ra. *m. f. ant.* El qui usa. *Usador, ra.*
 Usânsa. *f.* Us, costúm, môda. *Usanza.* = Á usân-
 sa. *adv.* *Al usado.*
 Usar. *v. a.* Fer us, servirse de alguna còsa, practi-
 carla ab frecuência. = Disfrutar, gosar, posseir.
 = Empléar es séus drets. = Acostumar. *Usar.*
 Usarse. *v. r.* Estar en us. *Usarse.*
 Usência. *f.* Sincopa de vòssa reverência. *Usencia.*
 Usseñoria. *f.* Abreviadura de vòssa señoría. *Useño-*
ria.
 Ussia. *f.* Sincopa ò abreviadura de vòssa señoría.
Usta ò *usiria.*
 Ustió. *f.* La acció de cremar segóns los químic.
Ustion.

Ustôri. *adj.* Qui créma. *Ustorio.* = Vidre ustôri:
 qui trêu fôc. *Vidrio ustorio.*
 Usual. *adj.* Comú, qui se usa ab frecuência. *Usual.*
 = Âny usual: el corrént. *Año usual.*
 Usualmént. *adv.* Ordinâriamént. *Usualmente.*
 Usuari, ria. *adj.* Qui té el us y no la propiedat.
Usuario, ria.
 Usucapió. *f.* Adquisició per prescripció. *Usuca-*
pion.
 Usucapir. *v. a. cur.* Adquirir la propiedat per un
 possessôri no interrompud, per prescripció.
Usucapir.
 Usufructuar. *v. a.* Tenir el usufrúyt. = Fractifi-
 car, etc. *Usufructuar.*
 Usufructuári, ria. *adj.* El qui té el usufrúyt.
Usufructuario, ria.
 Usufrúyt. *m.* El us de los fruyts y no de la pro-
 piedad. = Profit que se trêu de alguna còsa. *Usu-*
fructo.
 Usura. *f.* Ganância, interés, lucro de lo que se
 déxa. *Usura.* = Injusta: lucro major de lo que
 correspôn ò per lo matéix que se déxa la còsa.
Injusta. = Donar ò prènder á usura. *Dar* ò *to-*
mar d usura, usurar ò *usurear.* = Pagar ab usu-
 ra: correspôndrer á un bènèfici ò favor ab un
 âltre més grôs. *Pagar con usura.*
 Usuari, ria. *adj.* Pertañént á usura ò lo qui la
 inclôu. *Usurario, ria.*
 Usurer, ra. *m. f.* El qui déxa ab usura. *Usure-*
ro, ra.
 Usurpació. *f.* El âcte y efêcte de usurpar. *Usur-*
pacion.
 Usurpád, da. *p. p.* de usurpar. *Usurpado, da.*
 Usurpador, ra. *m. f.* El qui usurpa *Usurpador, ra.*
 Usurpar. *v. a.* Apropiarse de alguna còsa sense te-
 niry dret. = Servirse de una parâula en llôc de
 âltra ò de la matéxa en un âltre sentit. = Á ve-
 gâdas vól dir usar. *Usurpar.*

UT.

Ut. *m.* El primer punt de sôlfa. *Ut.*
 Utensili. *m.* Pettit mòble de cása, de cuyna. *Uten-*
silio. = Utensilis. *pl.* Lo que se pága per lo alo-
 jamént ò cortar de soldáts. *Utensilios.*
 Uterino, na. *adj.* Pertañént al útero. = Germanâ-
 tre per párt de mãre. *Uterino, na.*
 Útero. *m.* La mãre de la famélla alónt se mantéu
 lo infânt fins que néix. *Útero.*
 Útil. *adj.* Bô, profitós, saludâble. = *cur.* El dia
 qui no está impedit para actuar. *Útil.*
 Utilidat. *f.* Profit. = Calidat de lo qui pôt servir.
Utilidad.
 Utilisád, da. *p. p.* de utilizar. *Utilizado, da.*

UY

575

UXO

Utilisar. *v. a.* Ser útil, donar profit. *Utilizar.*
Utilisarse. *v. r.* Trèurer profit. *Utilizarse.*
Utilíssim, *ma. sup.* Molt útils. *Utilísimo, ma.*
Utilíssimamént. *adv. sup.* Ab molta utilidat. *Utilisimamente.*
Útilmént. *adv.* Ab utilidat. *Útilmente.*
Utòpia. *f.* Plá de un govèrn imagiaári y perfèt.
Utopia.

UV.

Uvaguemèstre. *m.* Oficial encarregad del embregament y equipátges de un exèrcit. *Uvaguemaestre.*
Ut supra. *adv. Itall.* Còm se hà dit ò escrit ántes.
Ut supra.
Uvál. *adj.* De réym. *Uval.*

UY.

Uy. *m.* Ántes ull. El órga de la vista. = La vista matéxa. = El rôllo de colors de las plomas del pàgo. = Sa punta de càveg, xáda, etc. *Ojo.* = De ábre, plánta. *Vástago:* el mèstre. *Resalvo.* = De gát. *De gato.* = De poll: taqueta negra que se forma en los pèus y incomòda molt. *De pollo.* = Á uy: sense contar ò pèsar. *A ojo.* = Á uys clucs: sense reflexió. *A ojos cerrados ò d cierra ojos.* = Uys de rebellí: bona vista. *Ojos de lince.* = Infàds y qui plòran. *Ojos de sapo.* = Gròssos qui parèix que surten. *Ojos saltones ò preñados.* = Uy: lo més tèure de brot. *Cogollito.* = Aclucar ets uys: tancarlos. *Cerrar los ojos:* morir-se. *Cerrar el ojo ò los ojos.* = Acalar ets uys: abaxar-los. *Bajar los ojos.* = Badar ets uys: obrirlos. *Abrir los ojos.* = Badar tant d'uy ò ets uys còm un saler: anar molt alèrta. *Abrir tanto ojo.* = Bada ets uys que no to prengan. *Ojos al Cristo que es de plata.* = Bàllar ets uys. *Bailar los ojos.* = Causarse ets uys: la vista. *Quebrarse los ojos.* = Costar un uy: ser molt càra una còsa. *Costar un ojo.* = Ditxosos uys qui et pòden vèurer. *Dichosos ojos que te ven.* = Donar per ets uys: estar la còsa patént. *Dar en los ojos.* = Dur el uy al hòu á algú. *Traerle sobre el ojo.* = Entelarse ets uys. *Empañarse ò vidriarse.* = Estar en tant d'uy. *Estar con tanto ojo.* = En un tancar y

obrir d'uy: en un instant. *En un abrir y cerrar de ojos ò en daca las pajas.*
Fer uy alguna còsa: pèrderse y no podèr-la trobar.
Caer en el pozo avon: el cèl: comensar á vèurer claruras. *Abrirse:* edificis: càurer. *Hundirse.* = Estar *v. g.* endentad fins als uys. *Hasta los ojos.* = Girar ets uys. *Volver los ojos:* en blauc. *En blanco.* = Mál d'uy. *Mal de ojos ò aojo.* = Mirar ab mál uy. *Mirar con malos ojos.* = Mirar de cona d'uy. *Mirar de reajo.* = Plorar ab sos dos uys. *Llorar con dmbos ojos.* = Posar ets uys demunt un: apreciarlo. *Ponerle sobre sus ojos.* = Parlar ab sos uys. *Hablar con los ojos.* = Ser el uy dret de algú. *Ser el ojo derecho de alguno.* = Surtirly ets uys *v. g.* á un allòt qui veu menjar á un àltre. *Saldrsele los ojos.* = Tancar ets uys. *Cerrar los ojos.* = Tenir ets uys al clotèl: no vèurer sas còsas paténts. *Tener los ojos d los talones.* = Tenir hòyra als uys. *Tener telarañas en los ojos.* = Quàtre uys: el qui du uyéras. *Cuatro ojos.* = No aclucar ets uys: no dormir. *No pegar los ojos.*

Uyál. *m.* El llòc ahònt la áygo se mòu circularment ò en redó. *Olla ò remolino.*

Uyastrar. *m.* Llòc de molts de uyàstres. *Acebuchal.*

Uyàstre. *m.* Ábre. *Acebuche ò oleastro.* = Fer s'uyàstre: posarse en so càp en tèrra y sas càmas al áyre. *Hacer la candelilla ò la tela:* esbrancad. *Con las piernas esparrancadas.*

Uyéra. *f. V.* Uéra.

Uyèt. *m.* Uy petit. *Ojico, illo, ito.* = Foradèt redó que se fa en ròba para lposary cordó, veta. *Ojete.* = De bassetja: lo de es mitx. *Seno.* = De sa lletra e. *Ojo.* = Fer uyèt: señas ab sos uys. *Hacer de ojo.* = Ferse uyèt. *Hacerse de ojo:* los enamoráds. *Hacer amoricones.* = Fer uyèts en ròba. *Ojetear.*

Uyòt. *m.* Uy gròs. *Ojazo.* = Fer uyòts los borràtxos. *Saltarles los ojos.*

UX.

Uxòl. *m.* Áxa tòrta. *Achuela corba.* = Granèt en uy. *Orzuelo.*

VAG

- V**. *f.* Lletra vigèssima tèrcia del alfabeto mallorquí y consonant. *V*.
- Và**, *na. adj.* Lo qui no té solidès ni sustància. = Fàls, fantasiós, flux, orgüllós, presumid, su-pèrbo. *Vano, na.*
- Vàca**. *f.* La famèlla del hòu. *Vaca.*
- Vacació**. *f.* Suspensió de negòci, de trabáy. = Punt de los estudiants. *Vacacion.*
- Vacant**. *f.* El tèmps en que un bènèfici, empléo està sense possessor. *Vacante.*
- Vaciád**, *da. p. p.* de vaciar. *Mimado, da. = adj.* *Gachon, na.* = De còcòu : nin molt estimád. *Ror-ró.*
- Vaciadura**. *f.* Caricia demasiáda ab sos nins. *Mimo.*
- Vaciar**. *v. a.* Usar de mássa cariño en los nins. *Mimar.*
- Vacilació**. *f.* Inconstància, irresolució. *Vacilacion.*
- Vacilant**. *adj.* Inconstant, irresolút. *Vacilante.*
- Vacilar**. *v. n.* Dubtar, titubear. *Vacilar.*
- Vacuidát**. *f.* El estat de una còsa buyda. *Vacui-dad.*
- Vacuna**. *f.* Pigòta que surt á sas mamèllas de sas vâcas. = Matèria ab que se empèlta sa pigòta. *Vacuna.*
- Vacunád**, *da. p. p.* de vacunar. *Vacunado, da.*
- Vacunar**. *v. a.* Empeltar sa pigòta. *Vacunar.*
- Vâcuo**. *m.* Buyd de tot. *Vacuo.*
- Vadèll**. *m.* Bòu jove. *Becerro ò novillo.* = Trèt de sa màre já mòrta. *Niñato.*
- Vadèlla**. *f.* Vâca jova. *Ternera ò novilla.*
- Vadèllèt**. *m.* Vadèll petít. *Becerrito ò novillejo.*
- Vadèlleta**. *f.* Vadèlla petita. *Ternerita ò novilleja.*
- Vâdo**. *m.* Parátge de riu, torrènt per ahónt se pòt pasar á pèu y sense nadar. = Mèdi segur de acer-tar en una empresa. *Vado.* = Donar vâdo : aca-bar, despatxar los negòcis. *Dar vado.*
- Vâgamundo**, *da. adj.* Mâlfener, ociós, qui no està ficso en ningún llòc. *Vagamundo, da ò vagabundo, da.* = Fer es vâgamundo. *Vagamun-dear.*
- Vagància**. *f.* V. Vacació. *Vacacion.* = El costúm y hàbit de fer el vâgamundo. *Vagancia.*
- Vagar**. *v. n.* Estar sense proveir empléo, bènèfici, etc. = Anar per aquí y per allá, estar ociós, fer el mâlfener. *Vagar.*
- Vâgo**, *ga. adj.* Vâgamundo. *Vago, ga.*
- Vaguéació**. *f.* Inquietút de la imaginació. *Vaguea-cion.*

VAL

- Vâle**. *m.* Paper-moneda. *Vale.* = Àdiós. *Vale.*
- Valént**, *ta. adj.* Fòrt, robúst, vigorós. = Animós. *Valiente.*
- Valentia**. *f.* Ànimo esfòrs, fòrsa, valor. *Valentia.*
- Valèr**. *v. n.* Importar, muntar, sumar. = Tenir prèu una còsa = Tenir favor, fòrsa, pes. = Ser de importància ò de utilidát. = Passar sa mone-da. = Ser de aprècio, de estimació, etc. *Val-ler.* = Vâl tant còm pèsa. *Vale tanto oro como pesa.* Vâlga lo que vâlga. *Valga lo que valiere.* = Vâlga lo que vâlga, comprèm ò dum la cò-sa. *De halgas ò de mangas cómprame ò trde-me la cosa.* = No vâl una màya : no res. *No va-le un ardite.* = No vâl un caragòl. *No vale un caracol.* = Axò vâl més doblas que allò màyas. *Mas vale onza que libra.* = No vâl es parlar-nè ò s'axècar d'en tèrra. *No vale las coplas de la zarabanda.* = No vâl una pâya. *No monta una paja.* = No vâl un pixacá. *No vale un bledo.* = Déu te vâlga. *Válgate Dios.* = Vâlgam Déu. *Vál-game Dios.*
- Valèrse**. *v. r.* Servirse, fer us de... = Ampararse de la protecció de algú. *Valerse.* = De àltres mèdis. *De otros medios ò de otras aldobas.* = De tots es mèdis. *Valerse de todos los medios ò de to-dos los ensalmos.*
- Valeriàna**. *f. pl.* *Valeriana.*
- Valerós**, *sa. adj.* Actiu, eficàs, fòrt, animós, esforsád, valént. *Valeroso, sa.*
- Valerosamént**. *adv.* Ab valor. *Valerosamente.*
- Valetudinàri**, *ria. adj.* Malaltís. *Valetudinario, ria.*
- Validació**. *f. cur.* Firmesa, seguretát de una cò-sa. *Validacion.*
- Validád**, *da. p. p.* de validar. *Validado, da.*
- Validar**. *v. a.* Donar firmesa ò fòrsa á una còsa, ferla vâlida. *Validar.*
- Validíssim**, *ma. sup.* de vâlido. Molt vâlidos. *Val-idisimo, ma.*
- Validíssimamént**. *adv. sup.* Ab molt de crèdit, etc. *Validisimamente.*
- Vâlido**, *da. adj.* Bó, firme, qui vâl. *Vallido, da.*
- Vâlido**. *m.* Favorito de algún príncipr. *Válido.*
- Valimént**. *m.* Crèdit, favor, bò ab algú. *Valimien-to ò valia.*
- Valor**. *m.* Ànimo, corátge, actividát, fòrsa. = Prèu de las còsas. *Valor.* = No tenir el valor de

un diner: càb dòbbé. *No tener el valor de un sueldo.*
 Valorád, da. *p. p.* de valorar. *Valorado, da.*
 Valorar. *v. a.* Posar prèu, señalar el valor de una còsa. *Valorar.*
 Valoria. *f.* Estimació, prèu. *Valoria.*
 Vâls. *m. Bâll.* *Vals, valse* ò *valso.*
 Valuació. *f.* Estimació, tâssa de prèu. *Valuacion.*
 Valuád, da. *p. p.* de valuar. *Valuado, da.*
 Valuar. *v. a.* Señalar lo que vâl una còsa. *Valuar.*
 Valvasor. *m. ant.* Nòble ò majordòm de casa reyâl. *Valvasor.*
 Vâlvula. *f.* Tûlca en las bocas de las artèrias, etc. qui òbri y tânca el pás á los humors. = Porteta qui òbri y tânca el pás á las còsas en los instrumènts hidràulics y neumàtics. *Vâlvula.*
 Valzia. *f. V.* Falsia.
 Vâll. *m.* Espây entre duas montâñas. *Valle.* = De llâgrimas: aquést mon en térme de devoció. *Valle de ldgrimas.* = De murâda. *Foso.*
 Vâlliét. *m.* Vâll petit. *Vallecico, llo* ò *valleco.*
 Vânglòria. *f.* Presunció, vanidât. *Vanagloria.*
 Vânglòriád, da. *p. p.* de vânglòriarse. *Vanagloriado, da.*
 Vânglòriarse. *v. r.* Alabarse, fer vanidât de... *Vanagloriarse.* = De còsa mâla. *Hacer gala del sambenito.*
 Vânglòriós, sa. *adj.* El qui se vânglòria. *Vanaglorioso, sa.*
 Vânglòriosamént. *adv.* Ab vânglòria. *Vanagloriosamente.*
 Vânamént. *adv.* Debâdas, inútilmént. = Sense fomenént, sense necessidât. *Vanamente.*
 Vanetas. *f. pl.* En escût de ârmas. *Vanetas.*
 Vâncva. *f.* Liensôl ab môstra. *Colcha, y en Aragó.* *Vdnova.* = Encotonâda. *Colcha colchada.*
 Vandalisme. *m.* Sistéma destructiu de las cièncias y ârts. *Vandalismo.*
 Vândalo, la. *adj.* De cèrts pòbles de Alemânia. *Vândalo la.*
 Vândola. *f.* Pâlo que se pôsa en llòc de âbre rompud de bârco. *Bandola* ò *vandola.*
 Vânguârdia. *f.* La trôpa qui està ò vâ devânt. *Vanguardia y ant. vanguardia.*
 Vanidât. *f.* Presunció, satisfació de sí matéix. = Ostentació, pompa. = Fâlta de reyalidât, pòca duració de las còsas. = Parâula inútil. *Vanidad.*
 Vanilocuència. *f.* Inutilidât de parâulas. *Vanilocuencia.*
 Vanilòcno, cua. *adj.* El qui pârla còsas inútils y vânas. *Vaniloco, cua.*
 Vanilòqui. *m.* Discûrs inútil y vâ. *Vaniloquio.*
 Vanissim, ma. *sup.* Molt vâ. *Vanisimo, ma.*
 Vanissimamént. *adv. sup.* Ab molta vanidât. *Vanissi-*

simamente.

Vânt (En) se fâ, *v. g.* no téno dèu âñys, però en vânt se fâ. *No tengo diez años; pero me zumban.*
 Vapor. *m.* Ecshalació qui se âlsa de los còsas. = Humor del ventrèy y de âltras pârts qui puja al câp y lo torba. = Fum qui surt quând respirâm. *Vapor.* = Qui surt de sa tèrra. *Exhalacion.*
 Vapor. *m.* Bâreo qui camina per mèdi de fòc. *Barco vapor.*
 Vaporació. *f.* El âcte y efecte de vaporar. *Vaporacion.*
 Vaporád, da. *p. p.* de vaporar. *Vaporado, da.*
 Vaporar. *v. a.* Disminuir la cantidât de un líquidu, reduirlo á vapor. = *n.* Ecshalar vapors. *Vaporar.*
 Vaporarse. *v. r.* Ecshalarsè. *Vaporarse.*
 Vaporisació. *f.* El âcte de reduir en vapor. *Vaporizacion.*
 Vaporisád, da. *p. p.* de vaporisar. *Vaporizado, da.*
 Vaporisar. *v. a. V.* Vaporar. *Vaporizar.*
 Vaporós, sa. *adj.* Lo qui despedèix vapors ò los ocasiona. *Vaporoso, sa.*
 Vaqueta. *f.* Vâca petita. *Vaquilla* ò *vaquita.*
 Vaqueta. *f.* Instrumént para atacar ârma de fòc. *Baqueta.*
 Vaqueta. *f.* Cayro de bôn ò vâca adobâd. *Vaqueta.*
 Vaquetas. *f. pl.* Assòts ab corretjas de pèll ò vergas. *Baquetas.* = Donar vaquetas. *Dar baquetas.* = Passar per las vaquetas: donar assòts ò manar ab altivès, ab duresa y rigor. *Pasar por las baquetas.*
 Vaquilla. *f.* Plâts y demés pèssas para el servio de tàula. *Vagilla.*
 Vâra. *f.* Bastó, insignia de jurisdicció. = La matèxa jurisdicció. *Vara.* = De san Josèp: *pl. Vara de José.*
 Varád, da. *p. p.* de varar. *Varado, da.*
 Varâda. *f.* Tòc ab vâra. *Varazo.* = Donar ò pègar varâdas. *Varear.*
 Varar. *v. n.* Encâllarse bârco dins arena ò fâns *Varar.*
 Vareta. *f.* Vâra petita. *Vareta* ò *varilla.*
 Variâble. *adj.* Lo qui se pôt variar. *Variable.*
 Variâblemént. *adv.* Divèrsamént. *Variablemente.*
 Variació. *f.* Mudânsa. = Diversidât. *Variacion.*
 Variâd, da. *p. p.* de variar. *Variado, da.*
 Vâriamént. *adv.* Ab diferència, ab variació. *Variamente.*
 Variânt. *p. a.* De variar. El qui varia. *Variante.*
 Variânt. *f.* Lectura divèrsa de un matéix tèsto en várias còpias. *Variante.*
 Variar. *v. a.* Mudar. = Fer vâria á una còsa. = *v. n.*

Ser una còsa diversa de altra. = Declinar sa guya de navegar de sa tramuntana. *Variar*.
Variarse. v. r. Mudarse. Variarse.
Varice. f. Infló de càma. Varice ò variz.
Variedat. f. Diferència, diversidat. = Inconstància. Variedad.
Varilla. f. Vergueta para apuntar als llibres de còr. Puntero.
Vàrio, ria. adj. Diferent, divers. = Inconstant, indiferent. Vario, ria.
Vàrios. m. pl. Alguns. Varios.
Varnís. m. Licor compòst de gomas y esperits. Barniz.
Varonil. adj. Pertañent al hòmo. = Esforsad, fòrt, valerós, sa. Varonil.
Varonilment. adv. Ab valor y fòrsa de hòmo. = Valerosament. Varonilmente.
Vàs. m. Clòt fondo para enterrar difunts. Sepultura. = ant. Tassó. Vaso.
Vàsa. f. El nombre de càrtas que cuy un jugador ab un pic. = Autoridat, bòn nòm, reputació. Baza. = La guarnició de cuadro, retáulo, etc. Marco.
Vassall. m. Sùbdit de un príncipe ò señor. Vassallo.
Vassallatge. m. Dependència, subjecció del sùbdit a son señor. = El tribút que se pága al señor. Vassallage.
Vascongád, da. adj. De Biscàya. Vascongado, da.
Vascuénse. m. El idioma biscaí. Vascuense.
Vascular. adj. Pertañent a venas y demés conductes del còs. = Ple de venas. Vascular.
Vásto, ta. adj. Dilatád, estès, grán. Vasto, ta.
Vátequí. adv. Aquí está. Ete aquí. = Un mòro: expressió para fer pòr a nins. Guarda el cojo ò el oso.
Vaticini. m. Profecia, endevinació. = Respòsta de los endevinadors. Vaticinio.
Vaticinád, da. p. p. de vaticinar. Vaticinado, da.
Vaticinar. v. a. Profetisar, pronosticar. Vaticinar.
Vátlatequí. adv. Aquí está, veysla. Ela ò etela.
Vátlotequí. adv. Aquí está éll. Ele, ò etele: y si el nòm es neutre. Etelo.
Váuma. f. pl. Malva. = Forastéra. Malva reyal.
Váumarôsa. f. pl. Malvarosa.
Váutequí. adv. Aquí está. Etelo.
Vavor. m. ant. Capitá, cavaller titulád. Vavor.
Vaxéll. m. Bàrco grós. Bagel ò navio. = De guèrra, de línea, de tres pònts, etc. Navio de guerra, de línea, de tres puentes, etc.
Vàxiga. f. Jòc ab càrtas. Bdciga.
Vaxiga. f. Esclatadura. Matadura. = Gròssa. Grieta.

VE.

Vé. m. El nòm de la lletra v. Ve.
Vécsació. f. El ácte y efecte de vecsar. Vejacion.
Vecsád, da. p. p. de vecsar. Vejado, da.
Vecsámen. m. Reprensió crítica y festiva que se dona a un per defecte personal. = Ecsámen de los autors qui hán concorregú para goñar el prén promés al qui escriuria millor. Vejdmen.
Vecsaminista. m. La persona encarregáda de criticar los autors qui hán concorregú para goñar el prén promés. Vejaminista.
Vecsar. v. a. Castigar, corretgir, molestar, oprimir. Vejar.
Véda. f. Prohibició. Veda.
Védád, da. p. p. de védar. Vedado, da.
Védar. v. a. Prohibir. Vedar.
Véedor. m. El qui per ofici regonèix si una còsa es bòna ò no. Veedor.
Veedoría. f. El ofici de veedor. Veedoria.
Véga. f. Bàuxa, menjáda para devertirse, majorment en el càmp. Zahora, y ant. gira. = Fer véga. Zahorrar, y ant. girar. = Fer véga los estudiánts: faltar a la escòla. Hacer novillos. = De alguna còsa. Saborearse en ella. = Véga de gèperúds: de pòca diversió. Diversion seca.
Vegáda. f. El témps en qui se ecxecuta una còsa. = Alternativa, successió. Vez ò vegada. = De vegádas. A veces. = De una vegáda. De una vez. = Tal quál vegáda. Tal qual vez. = Una vegáda ò altra. Una vez u otra. = Todas sas vegádas que. Todas las veces que. = Duas vegádas tornám ò vením en aquést mon: axó se dia dels véys qui toruan còm a uins. Los viejos se aninán.
Vegetabilidat. f. Calidat de lo vegetáble. Vegetabilidad.
Vegetáble. adj. Lo qui pòt vegetar. Vegetable.
Vegetació. f. El ácte y efecte de vegetar. Vegetacion.
Vegetát. adj. V. Vegetáble. Vegetal.
Vegetánt. p. a. de vegetar. El qui vegéta. Vegetante.
Vegetar. v. n. Aumentarse, créxer, nodrirse per mèdi de rèls. Vegetar.
Vegetatíu, va. adj. Lo qui vegéta. Vegetativo, va.
Veguer. m. Bálle ò jutge que antigament hey havia en la corona de Aragó. Veguer.
Veguería. f. El territòri de la jurisdicció del veguer. Vegueria.
Vehemència. f. Mássa actividat y fòrsa. = Actividat de las rahóns. = Velocidat. Vehemencia.
Vehement. adj. Fòrt, impetuós, violent. Vehemente.

Vehement. *adv.* Ab vehemència. *Vehemente-mente.*

Vehementíssim, *ra. sup.* Mo't veheménts. *Vehementíssimo, ma.*

Vehementíssimament. *adv. sup.* Ab molta vehemència. *Vehementíssimamente.*

Vel. *m.* Béssa de rôba para subxir alguna cosa. = Que duen sas dônas. = El que duen sas mójias.

= Color, pretécto. *Velo.* = Donar. ð. prendre es vel sas mójias. *Dar ð tomar el velo.* = Donar vel á una cosa: acabarla. *Darle finiquito.*

Vél. Conjuació disjuntiva. *O. O.* = Noy há vlti remey. *No hay remedio.*

Vela. *f.* Rôba fôrta posáda á entena de barco ð de molí para fer caminar es barco ð fer rodar es molí. *Vela ð ala.* = De gâbia, de messana, etc.

Vela ð ala de gaviá, de messana, etc. = De tóv verna. *Manta ð cortina.* = De càrra. *Tienda, toldadura, toldo.* = A la vela: pròste. *A la vela.* = Al rem y á la vela. *A vela y remo.* = A vela plena. *A velas llenas.* = Arriar sas velas: abaxarlas. *Arriar las velas.* = Passar totas sas velas. *Echar todo el trupo.* = Anxar á la vela un moribondo: morir-se. *Irse por la posta.*

Velám. *m.* El conjunt de sas velas. *Velamen.*

Velátge. *m.* V. Velám; *Velage.*

Velátro. *m.* Sa vela de proa. *Velacho.*

Veleidat. *f.* Voluntét imperfecta. = Inconstància, jugeresa. *Veiedad.*

Veléro, *ra. adj.* Barco qui camina molt. *Velero, ra.*

Vélis, *nólis.* *Llatí.* Vuyas, no vuyas. *Velis, nolis.*

Vellada. *f.* La acció de vellar, el témps que dura es vellar. *Vela ð velada.*

Vellador, *ra. m. f.* El qui vella. *Velador, ra.*

Vellador. *m.* Tauleta para posary es llum para vellar. *Velador.*

Vellar. *v. n.* Abstenirse de dormir. = Fer centinèlla. = Cuydar de una cosa. = Estar alèrta, observar. = Trabayar en la nit. *Velar.* = Confiys, llébras. *Acechar.*

Véll. *m.* Tota sa lláua de un xòt tosa ð no tosa. *Veillon.*

Véll, *lla. adj. ant.* V. Véy, ya. *Viejo, ja.*

Véllaco, *ca. adj.* Dolént, pícaro, etc. *Vellaco, ca.*

Véllana. *f.* El fruyt de véllaner. *Avellana.* = Borda. *Nochiza.*

Véllaner. *m.* Ábre. *Avellano ð avellanera.*

Véllaqueria. *f.* Dolentia, traydoria. *Vellaqueria.*

Vélló. *m.* Reyaltét de nôu dôbbés. *Fellon.*

Véllút. *m.* Rôba de seda peluda. *Terciopelo ð velludo.* = De cotó. *Pana.*

Vélluter. *m.* El qui tá véllúts. *Vellutero.*

Vena. *f.* El conducte qui reb la sang de las fibras

y la du al cor. = Conducte per ahónt sas plantas xupanes sup. = Lióo en la tèrra ahónt se trôba metall, aygo, etc. = Calidat de tèrra. = Gèni.

= Facilitat de fer versos ð glòssas. *Vena.* = Vena de lòco: incoustant de caràcter, gráu de lòco. *Vena de loco.* = Rómprerse una vena. *Romperse ð descombarse.*

Venâble. *m.* Garrôt. *Palo.*

Venât. *adj.* Passant a vena. = Lo qui estâ de venda. = El qui se corrómp ab dádivas, empéssos, etc. *Venâ.*

Vencís. *m.* Còrda para lligar gârbas. *Vencejo ð trancijo.*

Venda. *f.* El acto de vendrer. *Venta.*

Vèndrer. *v. a.* Donar á àltri la propietat de una cosa per el prèu convengut. = Faltar á la amistat, á la fe, trahir. = Esposar al públic gèneros para la seva venda. *Vender.* = A la menuda.

Vendat por menor. ð *por menuda.* = En gròs. *Por mayor.* = En grueso ð en gros. = Béras á plâma y d'ebuda equina. *Permanes.* = Es vi á la menuda. *Vender al ramo.* = Ab el pàcte de tornar comprar el vendrer lo que ven. *Vender ad quita.* = A llibertat. *A libras ð librecar.* = Figs per llentèrnes ð gât per llébra: volèr donar entenent una cosa per àltri. *Vender galó por liebre.* = Per axò tot se ven: axò es, lo que un agrâda á un, agtâda á un àltri. *Por eso se vende la vaca,* porque unos quieren la pierna y otros la espalda.

Vèndrerse. *v. r.* *Venderse.*

Vèndrible. *adj.* Lo qui se pôt vendrer, estâ para vendrer ð fàcilment se ven. *Vendible.*

Vendició. *f.* V. Venda. *Vendicion.*

Venedor, *ra. m. f.* El qui ven. *Vendedor, ra.*

De avirâs. *Pollero, ra.* = De âys. *Ajero, ra.* = Del barâtillo. *Barquillero, ra.* = De càñas. *Canavero, ra.* = De carabassas. *Culabazero, ra.* = De caragòls. *Caracolero, ra.* = De castànias. *Castañero, ra.* = De escuradents. *Palillero, ra.* = De cebas. *Cebollero, ra.* = De cosas robâdas. *Antor, ra.* = De estâmpas. *Estampero, ra.* = De formâtge. *Quesero, ra.* = De gâmbas. *Camaronero, ra.* = De gelâts. *Botiller ð botillero.* = De màscaras. *Caratulero, ra.* = De odres. *Odrero.* = De blât. *Triguero, ra.* = De ôrdi. *Cebadero, ra.* = De plomas. *Plumagero, ra.* = De pòrc fresc. *Tocinero, ra.* = De râves. *Rabanero, ra.* = De réyms. *Uvero, ra.* = De sal. *Salinero, ra.* = De tarônjias. *Naranjero, ra.* = De trâstos véys. *Penedero, ra.* = De rôbas véyas. *Ropavejero, ra.* = De véllâuas. *Avellanero, ra.*

Veneduras. *f. pl.* El prèu de vendrer per àltri. *Vendage.*

Veneno. *m.* Verí. = Qualsevol còsa nociva á la salut. = El mal gust de una còsa. *Veneno.*

Venosidat. *f.* La propietat del verí. *Venosidad.*

Venenós, *sa. adj.* Lo qui té verí. *Venenoso, sa.*

Venéra. *f.* Insignia que se du penjada al vestit. *Venera.*

Venerabilíssim, *ma. sup.* Molt venerable. *Venerabilísimo, ma.*

Venerable. *adj.* Digne de veneració. = Títol que se dona á alguns prelats eclesiàstics y á alguna persona qui está en fama de santa. *Venerable.*

Veneració. *f.* Respècte, reverència. = Culto parlant de Déu y de los sants. *Veneración.*

Venerad, *da. p. p.* de venerar. *Venerado, da.*

Venerador, *ra. m. f.* El qui venera. *Venerador, ra.*

Venerando, *da. adj.* V. Venerable. *Venerando, da.*

Venerando. *m.* El qui es pare de provincia per gràcia en algunes religions. *Venerando.*

Venerant. *p. a.* de venerar. El qui venera. *Venerante.*

Venerar. *v. a.* Respectar, reverenciar. = Donar á Déu y á los sants el culte que se los deu. *Venerar.*

Venéreo, *rea. adj.* Pertanyent á Vèus y á los délytes de la càrn. *Venéreo, rea.*

Venereta. *f.* Petita venéra. *Venerica, illa, ita* & *venerucla.*

Veneta. *f.* Vena petina. *Venita.*

Vengud, *da. p. p.* de venir. *Venido, da.*

Venguda. *f.* Arribada, el acte y efecte de venir. *Venida.* = Benvenguda: salutació al qui arriba & nòm pròpi de dona. *Bienvenida.*

Vènia. *f.* Perdon. = Permis que se demana. *Venia.*

Veniál. *adj.* Se diu de un pecat leve. *Venial.*

Venialidat. *f.* Calidat de un pecat veniál, de una falta leve. *Venialidad.*

Veniàlment. *adv.* Lèvement. *Venialmente.*

Venidéro, *ra. adj.* Futur, qui ha de venir. *Venidero, ra.*

Venidor, *ra. m. f.* El qui vé. *Veniente.* = Anadors y venidors. *Ventes y venientes.*

Venir. *v. n.* Arribar, acostarse. = Acomodarse una còsa á, & ab altra. = Acudir á una part determinada. = Acompanyar, y axí se diu: jo vendré ab tu. = Acomètrer á un, anant ab ell. = Produir-se una còsa en un terrenó. = Proceir, dependir, decendir de altre. = Escitar-se algún efecte & passió, com desitx, ganas de menjar, etc. = Succeir una còsa que se esperava & temia, etc. *Venir.* = Bé un vestit. *Entallar.* = Una còsa axí com se desitja. *Venir el parto derecho.* = Una còsa á repel. *Hacerse cuesta arriba.* = Com

anell en el dit. *Como pedrada en ojo de boticario.* = Al mon: néixer. *Venir al mundo.* = De bona tó: en bona ocasió. *Venir de paleta.* = Mal humorad. *Mal humorado* & *de picadillo.* = Malaiet. *Venir atestado.* = Xopo: molt basíad. *Venir hecho un pato* & *un cesto.*

Venirse. *v. r.* *Venirse.* = Que vens de sas arassas? *Te has criado en las batuecas?*

Venjable. *adj.* Lo qui se deu & pòt venjar-se. *Vengable.*

Venjád, *da. p. p.* de venjar, se. *Vengado, da.*

Venjador, *ra. m. f.* El qui vénja & se vénja. *Vengador, ra.*

Venjansa. *f.* Satisfacció del agravi rebud. *Venganza.*

Venjar. *v. a.* Castigar. *Vengar.*

Venjar-se. *v. r.* Prender satisfacció de un mal fet. *Vengarse.*

Vensedar, *ra. m. f.* El qui vens. *Vencedor, ra.*

Vènsar & vencer. *v. a.* Rendir, subjectar. = Superar, lograr á viva fòrsa. = Prevalèxer una còsa contra altra. = Reduir á son dictamen. = Rendir á algu aquéllas còsas á cuya fòrsa ab dificultat resistèix sa naturalesa, com son la còra, el dolor, etc. *Vencer.*

Vensible. *adj.* Lo qui se pòt vènsar. *Vencible.*

Vensiment. *m.* El acte y efecte de vènsar, se. *Vencimiento.*

Vensud, *da. p. p.* de vènsar, se. *Vencido, da.*

Vensuda. *f.* Triunfo, victòria. *Vencida.* = Anar & dur de vensuda. *Ir & llevar de vencida.*

Vensúts. *m. pl.* Dentes. *Vencidos.*

Vént. *m.* El ayre conmogud. = Fum, orgullo, vanidat. *Viento.* = De llevant & llevant. *Levante & este.* = Grég. *Greco-levante* & *nordeste.* = Tramuntana. *Tramontana,* norte & regañon. = Mestrál. *Maestral,* maestro & noroeste. = Ponent. *Poniente* & oeste. = Llebetx. *Lebeche* & sudueste. = Mitjórn. *Mediodia,* sur & austro. = Xalóc. *Jaloque* & sueste. = Vént en popa: anar bé assunto, negòci. *Viento en popa* & *de buen viento va la parva.* = Calmar es vént. *Calmar* & *echarse.* = Mudarse de repente. *Saltar.* = Fer vént. *Hacer viento,* ventar & ventear. = Reforsar. *Cargar.* = Seguir es vént: el partit qui guafia. *Irse tras el viento.* = Seguir tots es vénts: ser inconstant. *Moverse d todos vientos.* = Cap á vént, parlant de càssa. *Pico d viento.* = Cul á vént. *Rabo d viento.* = Vénts encontráds. *Vientos que se encuentran,* que se recíprocán & que se van y vienen.

Ventáda. *f.* Còp de vént. *Oleada de viento* & *ventolera.* = Ab neu. *Ventisca.* = Fortíssima. *Uracan* & *huracan.*

Ventàda. f. El acte y efecte de ventar ab ventador ò ab pàla á la éra. *Aventamiento*. = Ab so ventáy. *Abanicamiento* ò *abaniqueo*.
Ventador, ra. m. f. El qui vénta. *Aventador, ra.*
Ventador. m. Estorinèt para ventar. *Aventador*. = De tàula. *Abano* ò *mosqueador*.
Ventànt. adv. Mòdo de tocar sas campànas. *Apino* ò *d vuelo*.
Ventar. v. a. Donar àyre. = Tirar el grà al àyre en la éra. *Aventar*. = Es bràsso. *Balancear los brazos*. = Espàsa, llànsa, etc. *Vibrar*. = S'es-pàsa: fet es desentès. *Hacerse el desentendido*. = La pèrna: endoyar. *Estirar las piernas*. = Atupar. *Sacudir el polvo*.
Ventarse. v. r. *Aventarse*. = Ab el ventáy. *Abanicarse*.
Ventàtja. f. Escòs apreciable que fà una còsa á àltra. = La ganància de punts que un dona á àltre en el jòc. = Milloria. *Ventaja*. = En camí. *Delantera*: donar ò prènder ventàtja. *Dar* ò *tomar ventaja*. = Molts àiys de ventàtja: lo que deym quánd un se mòr. *Muchos años de delantera*.
Ventatjós, sa. adj. Lo qui escedèix á àltre en la sóua línea. = Profitós, útil. *Ventajoso, sa*.
Ventajosament. adv. Ab ventàtja. *Ventajosamente*.
Ventáy. m. Còsa coneguda. *Abanico* ò *ventalle*. = De tàula. *Abano* ò *mosqueador*.
Ventàya. f. Plànxa de metáll que se pòsa devànt es llum de llumenéra ò bossí de tafetà etc. *Pantalla* ò *volante*. = De sabàta. *Polaca*.
Ventayàda. f. El acte y efecte de ventarse ab ventáy. *Abanicamiento* ò *abaniqueo*. = Tòc ab so ventáy. *Abanicazo*.
Ventayer. m. El qui fà ventàys. *Abaniquero*.
Ventèt. m. Vént petít. *Vientecillo*. = Fortèt. *Zarzagánillo*. = Petít. *Zarzagánate*.
Ventilació. f. El acte de ventilar. = Circulació del àyre. = Discussió sobre alguna matèria. *Ventilacion*.
Ventilád, da. p. p. de ventilar. *Ventilado, da*.
Ventilador. m. Màquina para renovar el àyre en un llòc tancád. *Ventilador*.
Ventilar. v. a. Mòurer, parlànt de la acció del vént. = Espolsar ab lo àyre para llévar sa pols, etc. = Discutir una questió. *Ventilar*.
Ventilarse. v. r. Circular el àyre. *Ventilarse*.
Ventós, sa. adj. Llòc ahónt fà molt de vént. = Qui càusa vént. *Ventoso, sa*.
Ventosa. f. Instrumént de cirugia = La acció de donar ventosas. *Ventosa*. = Para orinary. *Orinal*. = Una còsa es sacorrrar y s'àltra donar ventosas: aquést mèdi ò espèdiéut no es millor que àltre. *Lo mismo son sangrias que ventosas*.

Ventositát. f. El àyre comprimid dins el còs. = Pet. *Ventosidad*.
Ventràda. f. El nombre de animals qui néxen de un matèix preñát. *Ventrada, ventregada, camada* ò *criazon*. = Còp ab so ventre. *Panzada*. = Gròssa de animals. *Cachillada*.
Ventre. m. Pànxa. = La pàrt més gròssa y redona de ausàbia, gèrra, etc. ò de parèt. *Ventre. V.* Pànxa. = De càma: lo més gràs de élla. *Pantorrilla*. = Fer ventre parèt, etc. *V.* Fer pànxa. *Hacer vientre*. = Trènerse es ventre de mál àiys: afartarse de menjar. *Sacar el vientre de mal año*. = De bàst, etc. *Carona*.
Ventresca. f. Sa butza de péix. *Ventrecha*.
Ventrèt. m. Ventre petít. *Vientecillo* ò *ventrezuelo*.
Ventrèy. m. La pàrt del còs ahónt se còu el menjar en los hòmos. *Estómago*. = En animal. *Buche*. = En àve. *Pechuga*. = Girarse es ventrèy de hòmo. *Revolverse el estómago*. = Tenir bòn ventrèy: catxàssa, res fer fòrsa á un. *Tener buen estómago* ò *buen cuajo*. = Molts de ventrèys: diversidát de gènis, v. g. en una comunidát. *Hijos de muchas madres*.
Ventrículo. f. Ventrèy. = Quàlsevòl cavidát quey hà en el cervél y en el còr. *Ventriculo*.
Ventrilocuo, cua. adj. El qui al parèxer parla per el ventre. *Ventrilocuo, cua*.
Ventròt. m. Ventre gròs. *Ventron*.
Ventrúd, da. adj. El qui té es ventre gròs. *Ventroso, sa* ò *ventrudo, da*.
Ventura. f. Bòna sòrt, ditxa, felicitát. = Casnalidát. *Ventura*. = Á la ventura: á la contingència. *A la ventura*. = Per ventura: tál vegáda. *Por ventura*. = Provar ventura: tentar la ventura. *Probar ventura*. = Mála ventura: mála sòrt. *Mala ventura*.
Ventura. m. Abreviadura de Bònaventura nòm pròpi de hòmo y de dòna. *Ventura*.
Venturer, ra. adj. Casuál, contingént. *Venture-ro, ra*.
Ventureta. f. Ventura petita. *Venturilla*.
Venturina. f. Pédra preciosa. *Venturina*.
Venturó. m. V. *Ventureta*. *Venturilla*.
Venturós, sa. adj. Ditzós, sa, fèls. *Venturoso, sa*.
Venturosament. adv. Fèlismént. *Venturosamente*.
Venturosíssim, ma. sup. Molt venturosos. *Venturosísimo, ma*.
Venturosíssimament. adv. sup. Ab molta ventura. *Venturosísimamente*.
Venturòta. f. Ventura gròssa. *Venturon*.
Venuda. f. La acció de vèndrer. *Vendicion*.
Vèuus. f. Fàlsa diosa. = Un de los sèt planèts. = Dòna hermosa. = El arám segóns los químic. = Deléyte carnál. = Estora eu, escút de àrmas. *Vénus*.

Venúst, ta *adj.* Béll, hermós. *Venusto, ta.*
Venustidát. *f.* Bèllesa, hermosura complida. *Venustidad.*
Venustíssim, ma. *sup.* Molt hermosos. *Venustísimo, ma.*
Vèr, ra. *adj.* Cèrt, qui conté veritat. *Verdadero, ra.*
Veracidát. *f.* El hàbit ò costúm de dir sèmpre la veritat. *Veracidad.*
Veras. *f. pl.* La veritat y seriedat en las còsas que se fan ò la actividat y eficàcia ab que se eczecutan. *Veras.* = De veras: sèriament. *De veras.*
Verás. *adj.* El qui sèmpre diu la veritat. *Veraz.*
Verásmént. *adv.* Ab veritat. *Verazmente.*
Vèrb. *m.* Pàrt de la oració gramaticál per la qual se espèssa el judici de las còsas. *Verbo.* = Acciú ò agént: el qui significa acció. *Activo.* = Passiu: el qui significa passió. *Passivo.* = Deponént: el vèrb llatí qui té la terminació passiva y significa acció. *Deponente.* = Comú: el qui significa acció y passió. *Comun.* = Frecuentatiu: el qui denòta frequència en la acció. *Frecuentativo.* = Incohatiu: el qui denòta la acció en el principi. *Incoativo.* = Infinitiu: el qui sòlamént té una terminació para totas sas personas. *Infinitivo.* = Impersonál: el qui sòlamént se usa en las terceras personas. *Impersonal.* = Néutre: el qui no significa acció ni passió. *Neutro.* = Recíproco ò reflexiu: aquèll cuya acció recau demunt el subjecte qu'ella eczecuta. *Recíproco ò reflexivo.*
Verbál. *adj.* Lo qui còsta de paràulas ò lo que se fa ò tràcta de paràula. = Lo que pertàny al vèrb ò qui se deriva d'ell. *Verbal.*
Verbàlmént. *adv.* De paràula. *Verbalmente.*
Verberació. *f.* La acció de pegar la àygo ò vént á algún llòc. *Verberacion.*
Verberar. *v. a.* Pègar la àygo, vént á algún llòc. *Verberar.*
Vèrbigràcia y per abreviació *v. g.* Per eczémples. *Verbi gracia ò v. g.*
Vèrbo. *m.* El fill de Déu. *Verbo.*
Vèrbo (De) ad vèrbum. Paràula per paràula. *De verbo ad verbum.*
Verbosidát. *f.* Abundància de paràulas. *Verbosidad.*
Verd, da. *adj.* Lo qui té el color verd. = Lo qui no es sec. = Lo qui no es madúr. = Fòrt, vigorós. *Verde.* = Jáy verd. *Viejo verde.*
Verd. *m.* Color. = La farrátja que se dona al bestiar. *Verde.*
Verdàuc. *m.* Verga. *Vara.*
Verdesmeràlda. *m.* Verd del color de la esmeràlda. *Verdesmeralda.*
Verdegáy. *m.* Verd clar y alegre. *Verdegay.*
Verdemar. *m.* Verd del color semblant al mar.

Verdemar.

Verdènc, ca. *adj.* Lo qui tira á verd ò no està ben madúr. *Verdecino, na.*
Verderòl. *m.* Aucèll. *Verderon, verdecillo ò verdezuelo.*
Verdèt. *m.* Composició del rovèy de aràm posad en vinagre ò dins orina. *Verdete ò cardenillo.* = Es llim verd que se pòsa á àygo aturada, á pedras, á parèts. *Verdoyo.*
Verdèt, ta. *adj.* Un pòc verd. *Verdecico, llo, ta.*
Verdetjar. *v. n.* Mostrar el color verd ò tirar á verd. *Verdear.* = Los àbres. *Verdecer.*
Verdolàga. *f. pl.* *Verdolaga.*
Verdor. *m.* El color verd. = El vin de las plàntas. = El vigor de los hòmos. = La jovintut y las accions de ella. *Verdor.*
Verdós, sa. *adj.* No ben madúr. *Verdoso, sa.*
Verdúc. *m.* Tànada de àbre y de arbusto. *Verdugo.* = Gròs. *Verdugon.* = Raor petít. *Verdugillo.* = Sèrra. *Sierra abrazadera.*
Verducàda. *f.* Tòc ab verdúc. *Verducazo.*
Verdugàda. *f.* Revinglada de anguila, sèrp, etc. *Pertugada.* = Pègar verdugadas. *Pertuguear.*
Verduquèt. *m.* Verdúc petít. *Verdugillo.*
Verdura. *f.* Tot gènere de hortolissa qui servèix para aguiar. *Verdura.*
Verèda. *f.* Caminóy. = Avis que se dona á pòbles. = El llòc per ahònt se predica. *Vereda.*
Vereder. *m.* El qui du el avis á los pòbles. *Veredero.*
Verema. *f.* La cùsta y recollecció de los réyma. *Vendimia.*
Verga. *f.* Tanada de àbre. = La que duen los càbros, etc. *Vara.* = Gròssa y llàrga. *Varal.* = Prima. *Vardasca.* = De cortina. *Varilla.* = Para pègar al bestiar el qui quálca. *Baqueta.* = De entena de bàrco ò el mèmbre viríl. *Verga.* = De hòu ò de àltre animál. *Vergajo.* = De violí. *Arco.*
Vergàda. *f.* Tòc ab verga. *Varazo.* = De hòu. *Corbachada.* = Donar vergadas. *Fustigar.* = Vergada de violí. *Arqueada.* = Espolsar ab verga. *Verguear.*
Vèrge. *f.* Dóna qui no hà tengúd àcte ab màscle. = Nòm que la Iglesia dona á las sàntas qui moriren vèrges. = Tèrra qui mày es estàda courada. = Còsa qui encàre no hà servíd. = Oli qui surt de las olivas mòltas, però no preusadas. *Virgen.*
Vèrger. *m.* Jardí. *Vergel.*
Vergofia. *f.* Empagaimént, modèstia, estimació de pròpi honor. = Afronta, injuria que se patèix. = Color vermèy á la càre. = Puodonor. *Vergüenza.* = Ser una màla vergofia: ser una còsa

defectuosa en tot punt. *Ser una mala vergüenza.* = Pèrder sa vergonha: el pondonor. *Pèrder la vergüenza.* = Tenir ò no tenir vergonha. *Tener ò no tener vergüenza.* = Tirarse sa vergonha derrera: no empagairse de res. *Echarse el alma detras.* = Vergonhas: las pàrts deshonestas. *Vergüenzas.*

Vergonhant. *adj.* Pòbre qui està empagad de acaptar públicament. *Vergonzante.*

Vergonhós, sa. *adj.* El qui té vergonha ò qui fàcilment se empagaix. = Lo qui fà vergonha *Vergonzoso, za.*

Vergueta. *f.* Verga petita. *Vergeta, varilla.*

Verí. *m.* Qualidat de una còsa maligna, nociva y oposada á la vida y en particularidat beguda, polvos ò altra composició de simples preparada para matar á algú. = Còsa nociva y oposada á la ànima, á hòns costúms, á la fe. *Veneno, ponzoña, tósigo ò tósico.*

Veria. *f.* Camayóts, botifarras, botifarrons, etc. *Embuchado.*

Vericle. *m.* Custodieta ahont se pòsa la hòstia consagrada. *Viril.*

Veridic, ca. *adj.* El qui diu la veritat. = Fàel. = Vertader. *Veridico, ca.*

Veridicament. *adv.* Ab veritat. *Verdicamente.*

Verificació. *f.* El acte y efecte de verificar, se. *Verificacion.*

Verificad, da. *p. p.* de verificar, se. *Verificado, da.*

Verificar. *v. a.* Fer constar un fèt. = Eczaminar la veritat de una còsa de que se dubtava. *Verificar.*

Verificarse. *v. r.* Surtir cèrt lo que se havia pronosticad. *Verificarse.*

Verificatiu, va. *adj.* Lo qui se empra para verificar alguna còsa. *Verificativo, va.*

Verinós, sa. *adj.* Qui té verí. = Epíteto que los astrònomos donan al signe escorpión. *Veneno, sa ò ponzoñoso, sa.*

Verinosidat. *f.* Calidat de lo verinós. *Venenosidad.*

Verinosíssim, ma. *sup.* Molt verinosos. *Venenosísimo, ma.*

Veríssim, ma. *sup.* Molt vèr. *Verísimo, ma.*

Veríssimil. *adj.* Probable, qui té semblansa de veritat. *Verisimil.*

Verissimilitut. *f.* Apariència de veritat. *Verisimilitud.*

Veritat. *f.* Total conformidat de lo que se diu ab lo que se pensa ò ab lo que son en sí las còsas. *Verdad.* = Desnúa: clàra. *Desnuda.* = Sabuda de tots. *De perogrullo.* = En veritat. *En verdad.* = En dir la veritat pèrden la amistat. *Mal me quieren las comadres porque les digo las verdades.* = La veritat sémpro sura. *La verdad adelgaza;*

pero no quiebra.

Verjôt. *adj.* Hòmo vèrge. *Virgen.*

Vermad, da. *p. p.* de vermar. *Vendimiado, da.*

Vermador, ra. *m. f.* El qui verma. *Vendimador, ra.*

Vermar. *v. a.* Cuir tots es réyms. = Destruir las viñas, los réyms ò á altra còsa sa gelada, pedrada, ventada. = Robar. *Vendimiar.*

Vermar. *m.* El témps en que se verma. *Vendimia.*

Vermèy, ya. *adj.* Ròig encès. *Bermejo, ja.* = Á causa del fòc. *Rusiente.* = Hòmo molt vermèy natoralment ò per haver begud. *Difunto de taverna.* = Fer tornar ò tornar vermèy per empagament. *Sonrosar, se.* = Tornèy, vermèy: que se diu al qui repetèix una còsa. *Dale bola.*

Vermèy. *m.* El del òu. *Yema.*

Vermeyenc, ca. *adj.* Un pòc vermèy ò qui tira á vermèy. *Bermejizo, za.*

Vermeyèt, ta. *adj.* Un pòc vermèy. *Bermejuelo, la.* = *m.* Color para pintar. *Bermellon.*

Vermeyó. *m.* Color vermèy. En la càre naturalment. *Ardor:* per empagament. *Soflama.* = En el cèl. *Arrebol ò celage.*

Vermeyura. *f.* El color vermèy. *Bermejura.*

Vernál. *adj.* Pertañent á primavera. *Vernal.*

Verónica. *f.* La imatge de Cristo impresa en las tres dobles del vel de la dòna dita Verónica. = Hérba medicinal. *Verónica.*

Verossimil. *adj.* V. Verissimil. *Verostmil.*

Verossimilitut. *f.* V. Verissimilitut. *Verosimilitud.*

Verrim. *m.* Brutó apégada á orinál, etc. *Sarro.*

Vërro. *m.* Pòrc màscle no senad. *Verraco.*

Verrucària. *f. pl.* *Verrucaria.*

Vèrs. *m.* Nombre determinad de síllabas dispòstas ab cadència y harmonía. *Verso.* = Fer vèrsos. *Hacer versos:* estar pensatiu. *Hacer calendarios.*

Versad, da. *p. p.* de versarse. *Versado, da.*

Versarse. *v. r.* Eczercitarse, ferse hàbil en una ciència, etc. *Versarse.*

Versàtil. *adj.* Lo qui se mòu ò se pòt mòurer ab facilitat. *Versatil.*

Versatibilitat. *f.* Calidat de lo versàtil. *Versatibilidad.*

Versèt. *m.* Vèrs menud. *Versete, ico, illo, ito.*

Versèt. *m.* Petita porció de un capítol de la Bíblia. *Verso.* = Paràulas seguidas de un respòs. *Versculo.*

Versiculad, da. *p. p.* de versiclar. *Verseado, da.*

Versiculador, ra. *m. f.* El qui versicula. *Verseador, ra.*

Versicular. *v. a.* Dir un los versèts, fènt una pàrt del còr. *Verscar.*

Verificació. *f.* La acció de fer vèrsos. *Versification.*

Versificador, ra. m. f. El qui fa versos. *Versificador, ra.*

Versificar. v. a. Fer versos. *Versificar.*

Versió. f. Interpretació, traducció. *Version.*

Versista. m. El qui fa versos. *Versista.*

Vertader, ra. adj. Cert, qui conté veritat. = *Ingènuo, verídico.* = *Genuíno, lligítim.* *Verdadero, ra.*

Vertaderament. adv. En veritat. *Verdaderamente.*

Vértebra. f. Cada un dels petits ossos de la espinada. *Vértebra.*

Vertebràl. adj. Pertanyent a vértebra. *Vertebral.*

Vertibilitat. f. Facilitat de moure-se a qualsevol part o en redó. *Vertibilidad.*

Vertible. adj. Fàcil de moure-se a totes parts o en redó. = *Inconstant.* *Vertible.*

Verticàl. adj. Perpendicular. *Vertical.* = *Vertical primer:* gran círculo qui ocupa perpendicularment el horisonte en los punts del llevànt y ponent. *Vertical primero.*

Verticàlmént. adv. Perpendicularment al horisonte. *Verticalmente.*

Vértice. m. El punt superior des cap. = El punt superior de una figura geomètrica. *Vértice.*

Verticidat. f. V. Vertibilitat. *Verticidad.*

Vertiginós, sa. adj. El qui patèix torn de cap. *Vertiginoso, sa.*

Vertigo. m. Torn de cap. *Vértigo.*

Vértola. f. Boïnèt redó de càrn que se trôba en alguna part del cos. *Landrecilla o glandula.*

Ves. Impératiu irregular de mirar, com: ves axó
¡Ves esto! Ves.

Vés. Impératiu de anar. Vete.

Vesí, na. adj. Veïnàd. = *Immèdiad, pròp, al costat.* = *Habitador, morador de un pòble.* *Vecino, na.*

Vesindàri. m. El nombre dels habitants de una població. = *Empedronament de los vesíns de un pòble para el repartiment de contribució, etc.* *Vecindario.*

Vesindat. f. Habitadors de un pòble. = *Domicili, habitació.* = *Contigüidat de duas casas.* = *Cercania, procsimidat.* *Vecindad.*

Véspe. f. Insècto semblant a beya. *Abispa.*

Véspero. m. Estel de la tarde. *Véspero.*

Vespertí, na. adj. Pertanyent a la tarde o lo qui es de ella. *Vespertino, na.*

Véspras. f. pl. Una de las hûras canòniques. *Vesperas.*

Véspre. m. La nit. *Noche.*

Véspre. adv. Tàrd. *Tarde.* = *Al capvéspre.* *Por la tarde.*

Vesprer. m. La bresca que fa la véspe o forat, esquetja abont habitau moltes. *Abispero.*

Vèssa. f. Peresa. *Galbana.* = *Ganas fortes de dormir.* *Somnolencia o zorrera.* = *De coua de gat.* *Ruin.*

Vèssa. f. pl. y sa seua llevar. *Yervos.*

Vèssad, da. p. p. de vèssar. *Derramado, da.* = *Vertido, da.* = *Recalado, da.* = *Ido, da.*

Vèssar. v. a. Escampar còsas líquidas. *Derramar.* = *Per massa ple.* *Rebosar.* = *Gèrra, etc.* pes pòros. *Irse.* = *El licor per forat, xap, etc.* *Recalarse, resumarse o salirse.* = *Dir indiscretament lo que se sàb.* *Verter.*

Vèsta. f. Vestít. *Vestido, vestidura y ant. veste.*

Vèsta. f. Una falsa diosa dels gentils. *Vesta.*

Vestàl. adj. Pertanyent a la diosa Vèsta. = *La donzella dedicada al seu servici.* *Vestal.*

Vestíbul. f. Entrada antes de algún edifici. *Vestibulo.*

Vestíd, da. p. p. de vestir, se. *Vestido, da.*

Vestidura. f. Vestít. *Vestidura.*

Vestigi. m. Potada, ràstro. = *Reliquia de ferida, llaga, malaltia.* = *Indici per ahont se inferèix la veritat de alguna cosa.* = *Senyal que queda de un edifici o de altra cosa.* *Vestigio.*

Vestimenta. f. Vestidura. *Vestimenta.*

Vestir. v. a. Cubrir el cos ab ròba, adornar-lo ab ella. = *Adornar ab paraulas algún escrit, espècie, etc.* = *Dissimular la realitat de una cosa.* *Vestir.*

Vestirse. v. r. Cubrir-se ab vestít. = *Los camps de herbas, los arbres de fuyas, las aves de plumas, etc.* *Vestirse.* = *De autoritat.* *De autoridad.* = *De dol.* *De luto.*

Vestít. m. La ròba ab que un se cubrèix. = *El agregat de pèssas qui compònen el adorno del cos.* = *Qualsevol adorno qui hermosèa una cosa.* *Vestido.* = *Brut.* *Sucio.* = *Des diumenge.* *Dominguero.* = *De dol.* *De luto.* = *De dol y de escòt.* *Monjil.* = *Esquinsad.* *Roto.* = *Espèllissad.* *Andrajoso.* = *Ruad.* *Arrugado.* = *Talar:* qui arriba o deu arribar als talons. *Talar.* = *Tayar un vestít a un:* murmurar de ell. *Cortarle un vestido.* = *Vestít qui té axamples.* *Vestido crecedero.* = *Escotad majorment el de donas.* *Vestido rabanero.*

Vestuari. m. Lo necessari para vestirse. = *Lo que en algunas comunidades se dona als individuos para vestirse.* *Vestuario.*

Veta. f. Cosa coneguda. *Cinta.* = *En pedra, etc.* *Veta.* = *De seda de un dit de ample.* *Reforzada.* = *Para fermarse sas sabatas.* *Majuela.* = *Molt estreta.* *Bocadillo.*

Vétèn. Impératiu irregular de anarsèn. Vete. = *A cagar: despedir ab furia.* *Vete a cagar o a la dula.* = *A fregir òus de llòca.* *Vete a freir espàrragos.* = *Per alladallà, que per aquí et tro-*

baràn. *Por aquí trasquilan.*—En hòra màla. En hora mala vayas.

Vétèn. V. Véstèn. *Vete.*

Vétérano, na. *adj.* Antíg, véy, experimentád, majorment en la milícia. *Veterano, na.*

Veterinària. *f.* El art y ofici de menescál. *Veterinaria.*

Veu. *f.* El sù ò sonido formád en la gargamèlla y qui surt de la boca del animál. *Paràula, térme, vocàble.*—El agregát de las conjuncions del verb. *Rumor, opinió pública.*—Molín, pretèsto públic. *Vòt en las eleccions.*—Podèr de fer per sí ò en nòm de àltri alguna còsa. *Pertenència a alguna còsa.* *Voz.*—Activa: la facultat de elegir ò la del verb qui significa acció. *Voz activa.*—Passiva: la capacidat de ser elegid ò la del verb qui significa passió. *Passiva.*—Argentina: clara, sonora. *Argentada.*—Prima. *Delgada.*—Desentonada. *Desentonada.*—Gròssa. *Gruesa.*—A una veu: de comú consentiment. *A una voz.*—Veu de pùllastre: còm a ronca que ténen los allòs quánd la mudau. *Muda.*—En àlta veu: cridant. *En alta voz ò d voz en grito.*—Donar una veu a algú: cridarió. *Darle una voz.*—Córren la veu: publicarse una còsa. *Correr la voz.*—A mitja veu. *A media voz.*—Prènder veus: adquirir noticia. *Tomar voz.*—A viva veu: sense escriurer. *A viva voz.*

Veueta. *f.* Veu petita, delicada. *Vocècita.*

Vèurer. *v. a.* Percèber los objèctes ab los nys. *Eczaminar, observar, registrar per curiosidat ò per diversió.*—Visitar a algú: *Encontrar ò trobar.*—Conèxer, judicar, etc. *Ver.*—Bellumas. *Ver luceillas.*—Sas estrèllas a càusa de tòc fòrt ò cayguda. *Ver las estrellas.*—De lluny. *De lejos.*—De lluny y no podèr distingir al objècte. *Columbrar.*—El joc mal parád. *Ver el juego mal parado.*—Mon: viatjar. *Ver mundo.*—El mon per un forát: estar dins un llòc tancad occúr. *Ver el cielo por embudo.*—Vèurer venir. *Ver venir.*—Vèurer la súa. *Ver la suya.*—Vèurer sa tela a no: pènétrarli la intenció. *Descubrirle la veta, entenderle la musa ò dar en la nuca.*—A vèurer. *A ver.*—A més vèurer: despedida. *A mas ver.*—A mon vèurer: segons el mèu judici. *A mi ver.*—Veuèrm qui la haurá unamàda hòna: expressió del qui brevetja del seu podèr, de la seua fòrsa, del seu valor, etc. *Ya verdn quien es calleja.*—En veurèn un veuen a'altre. *Allá va Sancho con su rocin.*—Estar ò ser de vèurer una còsa. *Estar ò ser de ver.*—Fer vèurer sas estrèllas ah un tòc fòrt. *Hacer ver las estrellas.*—Ave beu veurèm: expressió ab que se dubta si un logra-

rá lo que pretén. *Allá lo veredes dijo Agrages.*—Non veuràs: non lograrás. *No te verds en ese espejo.*—No veurèy de càb hòlla: estar apretád ò en suma misèria. *Estar d la cuarta pregunta.*—No veurèy gèns ò càb gota. *No ver gota.*—No veurèy en sos uys badáds. *No ver siete sobre un asno.*—No veurèy de seynas. *Estar hecho un azacan.*—No veurèy de sòn. *Azorarse.*—No podèr vèurer a un: tenirli aversió. *No poderle ver.*—Tenir que vèurer alguna còsa ò persona. *Tener que ver.*—Já se veu. *Ya se ve.*

Vèurerse. *v. r.* Estar a llòc a propòsit de ser vist. *Trobarse posad en algún estat, v. g. veurerse pòbre.*—Representarse la imatge dins un miráy. *Mostrarse clarament, donarse a conèxer.*—Parlar ab algú. *Verse.*—Sa ruxada demunt. *Oler el poste.*

Vèurer. *m.* El sentit de la vista. *Apariència de las còsas.* *Ver.*

Vexigà. *m.* Emplàsta de cantàridas. *Veigatorio.*

Véy, ya. *m. f.* La persona de molta edat. *adj.* Anciàno, autíg, de llarga duració. *Lo còntroposad a uòu ò recènt.* *Viejo, ja.*—Astút. *Perro viejo.*—Atxacosos. *Carraco, ca.*—Vèrd: qui fà de hòmo jove. *Verde.*—Còsa já no bona per res de véya. *Vegestorio.*—Més véy que es pastar: molt véy. *Mas viejo que la sarna, que el repelon ò que préstame un cuarto.*—Véy xeritc. *Vejancon, na.*—Fer el jove véy al véy. *Hacer viejo.*—Ferse véy. *Hacerse viejo ò envejecer.*

Veyès. *f.* El estat de véy. *Vejez.*

Veyèt, ta. *adj.* Diminutiu de véy. *Viejecico, illo, illa, ito ò viejezuelo, la.*

Veynád, da. *adj.* V. Vesi. *Vecino, na.*

Veyòt, ta. *m. f.* Molt véys. *Viejazo, za.*—Nòm de burla que se dona als véys majorment a las véyas deslhouestas. *Carèamal.*

Veyura. *f.* V. Veyès. *Vejez.*

Veyver, ra. *adj.* Malfener, qui tot lo dia andoya auant per aquí y per allà. *Biltrotero, ra ò gondolrino, na.*

Vi. *m.* El suc dels réyms fermentád ò qui há bñalid. *Suc de divèrsas àltras fruytas.* *Vino.*—Batiád: a qui se há posad aygo. *Bautizado.*—Cristià. *V. Batiád. Cristiano.*—Qui espietja. *Saltante.*—Cuyt. *Arropado.*—Mèlvaia. *Malvasia.*—Mòro: a qui no se há posad aygo. *Moro.*—Moscatèll. *Moscatel.*—Negre. *Negro ò tinto.*—Navèll. *Nuevo.*—De pommas. *Vino de manzanas ò sidra.*—Qui rípa. *Vino de agujas.*—Ròig. *Ojo de gallo.*—Véy. *Viejo ò ajejo.*—De dos tres, etc. ànyas. *De dos, tres, etc. hojas.*—Bàllir

es vi. *Cocer* ò *hervir*. = Es vi fà dir la veritat: axò es al borràtxo. *El vino anda sin calzas*.
Via. f. Camí, conducte, mèdi, mòdo. *Via.* = Fer via: caminar, anar aviad. *Hopear.* = Fer pòca via un bàrco. *Estar d la capa.* = Via rècta: tot dret. *Via recta.* = Fessèm via: acabèm. *Vamos aviando.* = Via sàcra: pàssos. *Via sacra.* = Via illuminativa: un dels estats de los qui desitjan arribar á la perfecció, mèdiànt la inspiració divina. *Via iluminativa.* = Purgativa: el primer estat de los qui desitjan arribar á la perfecció. *Purgativa.* = Unitiva: lo estat de perfecció y virtut de la ànima qui la unèix á Déu per lo amor, y de tál mòdo, que no vòl sinó lo que Déu vòl. *Unitiva*.
Via crucis. m. pl. Vòltas que se fàn mèditant los pàssos que donà Cristó en la carréra de la sèua passió y mòrt. *Via crucis*.
Via lactea. f. El camí de san Jáume en el cèl. *Via lactea*.
Viador, ra. adj. El hòmo qui està en aquèst mon y camina al àltre. *Viador, ra*.
Vianda. f. El menjar de los racionàls. *Vianda.* = Sàgrada: la Eucaristia. *Vianda sagrada*.
Viàtic. m. El sacrament del còs de Cristó que se dona als malalts. *Viàtico*.
Viatjad. p. p. de viatjar. *Viajado*.
Viatjador. m. El qui fà viàtjes. *Viajador*.
Viatjant. p. a. de viatjar. = *adj.* El qui viàtja. *Viajante*.
Viatjar. v. n. Fer viàtjes. *Viajar*.
Viàtje ò viàtge. m. El camí que se fà á alguna pàrt. = El càrreg, somàda, etc. que se trasporta á algún llòc. *Viage.* = Bòn viàtge: que se diu á un que sen vá desitjant que no ténga res de nou, ò para notar-se que ly dona pòc á un el que se pèrda una còsa, ò que un àltre sen vája. *Buen viage*.
Viatjer, ra. m. f. Passatger, ra. *Viagero, ra*.
Viatjèt. m. Viàtje petit. *Viagecico, illo, ito*.
Vibració. f. Movimènt de un còs qui pènja v. g. de pèndula de rèllòtge. *Vibracion.* = Mòur-se ab vibració. *Vibrar*.
Vicàri. m. Persona establida para fer las funcions de un superior. = Religiós: segón superior. *Vicario.* = De una parròquia. *Vicario.* ò *teniente de cura.* = De còr: el qui lo govèrna. *De coro.* = De Jesucrist: el Pàpa. *De Jesucristo.* = General: qui fà sas vices del bisbe. *General.* = Foráneo: el qui té jurisdicció en un sòl punt y no en tots còm el general. *Foráneo.* = Perpétuo: el qui té collació y no es amovible. *Perpetuo*.
Vicàri. m. El qui pòsa nòms als àltres. *Padrino*.
Vicàri, ria. adj. Pertañent á vicàri. *Vicario, ria*.

Vicària. f. Segona superiora en convènt de mōnjas. *Vicaria*.
Vicaría. f. La dignidat y ofici del vicàri. = La càsa destinada para el vicàri. *Vicaría*.
Vicaría. f. Lloguerèt. *Sufraganea*.
Vice. m. Paràula qui denòta que un té el puèsto de un àltre. *Vice*.
Vicealmirant. m. Oficial qui màna bàix ò subjècte al almirant. *Vicealmirante*.
Vicealmiranta. f. Primer bàrco después de sa capitana. *Vicealmiranta*.
Vicecanciller. m. *Vicecanciller*.
Viceconseller. m. El qui té el puèsto de conseyer. *Viceconciliario*.
Vicecònsul. m. El qui té el empleyo de cònsul. *Vicecònsul*.
Viceconsulát. m. El empleyo de vicecònsul. *Viceconsulado*.
Vicedeu. m. Nòm que se dona al Pàpa y á los réys. *Vicedios*.
Vicelegad. m. Prelad nombrad per el pàpa para suplir la ausència del legad ò nuncio. *Vicelegado*.
Vicepatró. m. *Vicepatron*.
Vicepenitenciàri. m. *Vicepenitenciario*.
Vicepenitenciària. f. Títol del vicepenitencier. *Vicepenitenciaria*.
Vicepenitencier. m. *Vicepenitenciario*.
Vicepenitenciera. f. *Vicepenitenciaria*.
Vicepresidènt. m. *Vicepresidente*.
Viceprovincial. m. *Viceprovincial*.
Vicerector, ra. m. f. *Vicerector, ra*.
Viceversa. adj. Al contràri ò al revés. *Viceversa*.
Vici. m. Måla calidat de las còsas. = Imperfecció de la ànima ò del còs. = Defecte, error, falta, falsedat. = Defecte general de una nació, de un sigle. = Demasiad apetit de una còsa. = Costum. = Demasiada llibertat. *Vicio.* = De vici ò per vici: per costum. *De vicio ò por vicio.* = Prènder ò tenir el vici de dir ò fer alguna còsa. *Tomar ò tener el vicio ò el chorrillo de...* = Prènder vici bigas, parèts, pòsts, etc.: declinar de la línea rècta. *Tomar vicio*.
Viciad, da. p. p. de viciar. *Viciado, da*.
Viciador, ra. m. f. El qui vicia. *Viciador, ra*.
Viciar. v. a. Corrómpre, depravar. = Adulterar, alterar, falsificar. = Pervertir los costums. = Donar un sentit contràri al vertader. = Viciar als nins. *Viciar*.
Viciarse. v. r. Corrómpre-se, degenerar, depravar-se, entregar-se á los vici. *Viciarse*.
Viciós, sa. adj. Lo qui té vici ò lo càusa. = Corrómpud, entregad á los vici. *Vicioso, sa*.
Viciosament. adv. Ab vici. *Viciosamente*.

Viciosidat. *f.* El hàbit del vici. *Viciosidad.*
Vicissitud. *f.* Alternativa, mudansa de las còsas. *Vicisitud.*
Vicissitudinari, ria. *adj.* Lo qui succeïx alternativament. *Vicissitudinario, ria.*
Víctima. *f.* Animál oferid en sacrifici. = Hòmo que sacrificau ò qui se sacrifica á los interéssos de àltri. *Victima.*
Victimari. *m.* El qui donáva las víctimas ò las matáva. *Victimario.*
Victor. Interjecció de alegrí, de apláuso. *Victor ò vitor.*
Victoread, da. *p. p.* de victorear. *Victoreado, da ò vitoreado, da.*
Victorear. *v. a.* Aplaudir, fer hámbeletas, oridar : viva, viva. *Victorear ò vitorear.*
Victòria. *f.* Ventátja goniáda sobre el inimí en un combát, sobre un concurrént en una disputa, etc., sobre las passións, sobre los vicis, etc. *Victoria ò vitoria.*
Victòria! Interjecció. Crit de alegrí quánd se hà vensúd. *Victoria!*
Victorios, sa. *adj.* El qui hà goniád una victòria. *Victorioso, sa ò vitoriozo, sa.*
Victoriosament. *adv.* Ab victòria. *Victoriosamente.*
Vicuña. *f.* Càsta de càbra sauvátja del Perú. *Vicuña.*
Vida. *f.* Estát del hòmo quánd la ànima està unida al còs. = Principi de la nutrició, de la crexèsa, del movimént de los còsos, y en aquest sentit se diu : vida vegetativa, sensitiva. = Los alimènts necessàris para élla. = Fòrsa, vigor. = Mòdo de viurer. = Amor grán. = Estát, professió que se elegèix. = Espáy de deu àniya en tème curiál. *Vida.* = De la ànima : la gràcia. *Vida del alma.* = De cá : molèsta, pénosa, trabajosa. *Vida de perros ò apedreada.* = De canonge : la que se pásxa ab abundància. *Canonical.* = De pápa. *V. de canonge.* *Papal.* = Perduráble : la glòria. *Perdurable.* = Perxanga : de málfeuers, de ociosos. *Briba.* = Vida mia : tème de cariño. *Vida mia.* = En ma vida : máy. *En mi vida ò en la vida.* = Buscar ò buscarse la vida : cercar los mèdis para passarla. *Buscar la vida.* = Donar vida : animar, esforsar. *Dar vida.* = Donar, costar, la vida, etc. *Dar, costar, etc. la vida.* = Donarse bõna vida : regalar-se. *Darse buena vida.* = Donarse á la vida perxanga : no fer res. *Echarse á la briba.* = auar á acaptar per no fer feyna. *Guitonear.* = Passar la vida : tenir únicament lo necessàri per viurer. *Pasar la vida.* = Mudar de vida : de costúms. *Mudar de vida.* = Tenir sèt vidas : havèr surtid de molts de perills de la mòrt. *Tener siete vidas.* = Una

hõra de vida es bõna. *Una hora de vida es vida.*
Vidre. *m.* Còs trasparént y fàcil de ròmprer. = Còsa frágil còm es vidre. *Vidrio y ant. vidro.*
Vidreria. *f.* Forn de vidre ò el llòc ahont se ven vidre. *Vidreria.*
Vidrier. *m.* El qui fà ò ven vidre. *Vidriero.*
Vidriera. *f.* Agregát de vidres posáls á bastiment. *Vidriera.*
Vidriol. *m.* Sál minerál. *Vitriolo ò caparrosa.*
Vidriós, sa. *adj.* Frágil còm es vidre. *Vidrioso, sa.*
Viduál. *adj.* Pertañent á la viudès. *Vidual.*
Vigént. *adj.* Costúm, lléy qui està en son valor y fòrsa. *Vigente.*
Vigèssim, ma. *adj.* El últim de vint. *Vigésimo, ma.*
Vigia. *m.* Centinèlla á bordo. *Vigia.*
Vigilància. *f.* Diligència, grán cuydado. *Vigilancia.*
Vigilant. *adj.* Atént, cuydadós, despèrt. *Vigilante.*
Vigilantíssim, ma. *sup.* Molt vigilants. *Vigilantísimo, ma.*
Vigilantíssimament. *adv. sup.* Ab molta vigilància. *Vigilantísimamente.*
Vigilantment. *adv.* Ab vigilància. *Vigilantemente.*
Vigilar. *v. a.* Estar atént, mirar ab cuydado, velar. *Vigilar.*
Vigilia. *f.* Fálta de sòn. = Velláda. = El dissapte de alguna festa. = El dijuni que se fà y el reso que se résa en dit dissapte. = Part del ofici de difunts. *Vigilia.*
Vigor. *m.* Ànimo, actividat, delst, fòrsa, etc. *Vigor.*
Vigorós, sa. *adj.* Actiu, fòrt, robúst. etc. *Vigoroso, sa.*
Vigorosament. *adv.* Ab vigor. *Vigorosamente.*
Vigorosidat. *f.* Actividat, fortaleza, etc. *Vigrosidad.*
Vil. *adj.* Abatúd, báix, despreciáble, miseráble. = Dolént, de mál còr, de mál intenció. = El qui fà málas accións. *Vil.*
Vila. *f.* Població entre ciutat y llognerèt. = El cuérpo de los qui la govèrnan. = Los habitants d'èlla. *Villa.* = De dos dòbbès : petita. *Villorio.*
Villá, na. *adj.* El vesí de una vila. *Villano, na.*
Vilátge. *m.* Població petita. *Village.*
Vileza. *f.* Acció dolénta, tèya, infàme. *Vileza.*
Vileta. *f.* Vila petita. *Villeta, villica, villuela.*
Vilipèndi. *m.* Desprèci, indignidat. *Vilipendio.*
Vilipendiad, da. *p. p.* de vilipendiar. *Vilipendiado, da.*
Vilipendiar. *v. a.* Tractar ab desprèci. *Vilipendiar.*
Vilíssim, ma. *sup.* Molt vil. *Vilísimo, ma.*
Vilment. *adv.* Ab vileza. *Vilmente.*

Villà, na. *adj.* Descortès, rústic, vil. *Villano, na.*
 Villanament. *adv.* Ab villania. *Villanamente.*
 Villancico. *m.* Composició poètica. *Villancete, villancejo, villancico.*
 Villanesc, ca. *adj.* Pròpi de los villans. *Villanesc, ca.*
 Villania. *f.* Baxesa de nexement, de estat, de condició. = Picardia, acció, paraula indecent. *Villanta.*
 Villano, na. *adj.* V. Villà, na. *Villano, na.*
 Villar. *m.* Jòc, y sa cása de dit jòc. *Villar.*
 Vima. *f.* Abre. *Mimbre, mimbrera, vimbre y vimbrera.*
 Vinatjar. *v. n.* Doblegarse una còsa ab moviment. *Combar.*
 Vimbrocàs. *m.* Vi adobad ab espicias. *Vino hiprocas.*
 Vinagre. *m.* Vi àgre. *Vinagre.* = Vi tornad fort. *Zupia.*
 Vinagrella. *f.* Hérba. *Acedera.*
 Vinagrer. *m.* El qui ven vinagre. *Vinagrero.*
 Vinagrillo. *m.* Vinagre flux. = Cèrta espècie de vinagre que se pòsa al tabac de fum y el tabac qui té dit vinagre. *Vinagrillo.*
 Vinassa. *f.* Solàtjas de vi. *Heces de vino.*
 Vinater, ra. *m. f.* El qui beu molt de vi. *Vinoso, sa.* = El qui comercia en vi. *Vinatero, ra.*
 Vinclad, da. *p. p.* de vinciar. *Vinculado, da.* = *Torneado, da.*
 Vincladís, sa. *adj.* Lo qui fàcilment se doblega. *Torneadizo, sa.*
 Vinciat. *v. a.* Fidecomissar. *Vincular.* = Doblegar. *Tornear.*
 Vinciar. *v. r.* Doblegarse pòst, etc. *Tornearse, combarse, arquearse.*
 Vincle. *m.* Lligadura. = Subjecció de los béns al perpètuu domini de alguna familia. *Vinculo.*
 Vinculo. *m.* V. Vincle. *Vinculo.*
 Vindicació. *f.* Satisfacció de un agrávi. = La acció per la qual se torna á cada un lo que li tòca. *Vindicacion.*
 Vindicad, da. *p. p.* de vindicar. *Vindicado, da.*
 Vindicar. *v. a.* Venjarse, prènder justa satisfacció de algú agrávi. = Recobrar lo seu. = Defensar, majorment per escrit á un hòmo injustament atacad. *Vindicar.*
 Vindicatiu, va. *adj.* Venjatiu. = Escrit en qui se defènse la opinió de algú injustament calumniada. *Vindicativo, va.*
 Vindicta. *f.* Venjansa. = Càstig de los malfectors. *Vindicta.*
 Viudicia. *f.* Vindicta. *Vindicta.*
 Vinentesa. *f.* Ocasíó. *Ocasión, proporcion.*
 Viuet. *m.* Diminutiu de vi. *Vinico, llo, to.*

Vinolència. *f.* Borratxeria. *Violencia.*
 Vinolent, ta. *adj.* Borràtxos. *Vinolento, ta.*
 Vinossidat. *f.* Calidat, propietat del vi. *Vinosidad.*
 Vinós, sa. *adj.* Lo qui té gust, olor, etc. de vi. *Vinoso, sa.*
 Vint. *m.* Nombre: duas vegadas dèn. *Veinte.*
 Vintè, na. *adj.* Una part de vint. *Vigésimo, ma.*
 Vintena. *f.* La vigésima part. = El nombre de vint. *Veintena.*
 Vintidotzè. *adj.* El ordit de una péssa qui té dos mil y docènts fils. *Veintedoceno.*
 Vint y quatre. *m.* Retgidor en algunas ciutats de Andalusia. *Veintecuatro.*
 Vintiquatrè. *adj.* Ordit qui té dos mil y quàtrecent fils. *Veintecuatreno.*
 Vintiquatría. *f.* El càrreg y ofici del vintiquatre. *Veintecuatría.*
 Vintissisè. *adj.* El ordit qui té dos mil y sisènts fils. *Veinteseseno.*
 Viña. *f.* Terréno plantad de ceps. *Viña.* = De Déu ò del Señor: la Iglesia. *De Dios ò del Señor.* = Jova. *Nueva.*
 Viuet. *m.* Estensió de terréno plantad de viñas. *Viñedo.* = Plantad de párras. *Bacelar.*
 Viñeta. *f.* Viña petita. *Viñica, ta y viñuela.*
 Viñeta. *f.* Estampeta. *Viñeta.*
 Viñater, ra. *m. f.* El qui té moltes viñas. *Viñero, ra ò viñador, ra.*
 Viñòvol. *m.* El qui se cuyda de las viñas y las guarda. *Viñadero.*
 Vió. *m.* Càsta, naturalesa, calidat. *Ralea.*
 Viòla. *f.* Instrument music de còrdes. *Viola.* = La flòr de violer. *Alell.* = De dàtils. *Támaras.*
 Violáceo, cea. *adj.* De color de violeta. *Violáceo, cea.*
 Violació. *f.* El acte y efecte de violar. *Violacion.*
 Violad, da. *p. p.* de violar. *Violado, da.*
 Violador, ra. *m. f.* El qui viòla. *Violador, ra.*
 Violar. *v. a.* Rómprer sas lleys. = Fer violència á una dòna. = Mastegar ròba. = Profanar una iglesia. *Violar.*
 Violència. *f.* Fòrsa, ímpetu en el moviment. = Acció còntre el natural y racional módo de proceir. = La fòrsa ab que se obliga á un á fer lo que no vol. *Violencia.* = Fèta d'una dòna en matèria deshonestà. *Violencia ò tarquinada.*
 Violent, ta. *adj.* Lo qui es fòrsal. = Impetnós, vehemènt. = Lo que se echeenta còntre el módo regular de la justicia y rahó. *Violento, ta.* = Posar màns violentas: atupar á un eglesiàstic. *Poner manos violentas.*
 Violentad, da. *p. p.* de violentar. *Violentado, da.*
 Violentament. *adv.* Ab violència. *Violentamente.*
 Violentar. *v. a.* Fer violència, fer fer per fòrsa.

VIR

589

VIS

—Donar un sentit forasà á un tecto. —Obrir á la fòrsa. *Violentar*.
Violentíssim, *ma. sup.* Molt violent. *Violentíssimo*, *ma.*
Violentíssimament. adv. sup. Ab molta violència. *Violentíssimamente*.
Violer. m. pl. Alell.
Violeta. f. Hérba y la seua flòr. *Violeta*.
Violí. m. Instrument músic ben conegud. —El qui lo tòca. *Violín*.
Violiner. m. El qui tòca violí per habilitat ò per ofici. *Violinista*.
Violinèt. m. Violí petít. *Violinito*.
Violó. m. El bàix de violí. —El qui el tòca. *Violon*.
Viperí, na. adj. Pertañent á vívora ò lo qui té sas seuas propietats. *Viperino, na.*
Vira. f. Corretx ab que se tàpa interiormént la costura de sabata. *Vira*.
Virada. f. La acció de virar un barco. *Virada*.
Virador. m. Cab gròs para el cabestrant. *Virador*.
Virago. m. Dòna varonil. *Virago*.
Virar. v. a. Mudar de rumbo un barco. —Rodar el cabestrant para pujar pes. *Virar*.
Viréll. m. Empléyo en catedrals. *Macero* ò *pertiguero*.
Virinál. adj. Pertañent á vèrge. *Virinal*.
Virínea. f. Hérba des tabac. *Virínea*.
Viríneo, nea. adj. V. *Virinál*. *Viríneo, nea*.
Virinidat. f. El estat de vèrge. *Virinidat*.
Virgo. m. Un de los signes. *Virgo*.
Viril. adj. Pertañent al hòmo. *Viril*.
Virilidat. f. Edat viril. —Actividat, fòrsa, vigor. *Virilidad*.
Virilmént. adv. Ab actividat. *Virilmente*.
Viripotént. adj. cur. Casadora, parlant de una al·lota. *Viripotente*.
Viró. m. Cuc. Cresa. m. —Allòt qui no té aturay. *Argadillo*.
Viról. m. Perfil en escut de armas. *Virol*.
Virèlla. f. Refòrs de fèrro ò llautó que se pòsa á bàix de gayato. *Virola*.
Virréy. m. El governador de un réyue en nòm del réy. —Tàmbé se anomena axí el comandant general en alguna provincia. *Virey*.
Virréyna. f. La dòna del virréy ò la qui govèrna en nòm del réy. *Vdreina*.
Virreyuát. m. El càrreg ò dignitat de virréy. —El tèmps que dura, y el territòri que govèrna. *Vireinato* ò *vireino*.
Virtuál. adj. Equivalént á àltra còsa en actividat, eficàcia, fòrsa. *Virtual*.
Virtualidat. f. Potència para obrar còm una àltra còsa. *Virtualidad*.
Virtuàlmént. adv. Ab equivalència. *Virtualmente*.

Virtuós, m. adj. Bò, just. —Eficàs, parlant de un remey. *Virtuoso, sa*.
Virtuosament. adv. Ab virtut. *Virtuosamente*.
Virtuosíssim, ma. sup. Molt virtuosos. *Virtuosíssimo, ma.*
Virtuosíssimament. adv. sup. Ab molta virtut. *Virtuosíssimamente*.
Virtut. f. Actividat, eficàcia, fòrsa y podèr para causar ò fer alguna còsa. —Mòdo recte de proceir. —Bondat de vida y costums. —Disposició de la ànima para obrar conforme á la rahó y á la lléy cristiàna. *Virtud*. —Cardinál: la qui es principi y rèl de las àltras. *Cardinal*. —Morál: el hàbit de obrar bé. *Moral*. —Sobrenatural: la facultat de obrar sobre las fòrsas naturals ò de la naturalesa. *Sobrenatural*. —Teologál: La qui té per objecte immediat á Déu. *Teologal*. —En virtut. *En virtud*. —Virtute. *pl.* El quiat còro de los àngels. *Virtudes*.
Virulència. f. La matèria podrida de llaga. *Virulencia*.
Virulent, ta. adj. Maligne, verinós. —Ple de matèria podrida. *Virulento, ta*.
Virus. m. Matèria qui surt de llaga. *Virus*.
Visatge. m. Gesto desproporcionad. *Visage*.
Visc. m. Matèria ò composició aferradissa ab que se càssan aucells. *Liga, visco* ò *hisca*. —El que ténen sas plàntas. *Ligamaza*.
Visca molts àny. m. Acció de gràcias. *Viva mil años*.
Viscós, sa. adj. Aferradís, pegacós. *Viscoso, sa*.
Viscosidat. f. La calidat de lo viscós. *Viscosidad*.
Visera. f. Part del morrió qui tàpa sa càre sense impedir la vista. *Visera*.
Visibilitat. f. La calidat de ser una còsa visible. *Visibilidad*.
Visible. adj. Lo qui se pòt vèurer. —Clar y patent. —Il·lustre, iusigne. *Visible*.
Visiblement. adv. Claramént. —De un mòdo qui paga ser vist. *Visiblemente*.
Visió. f. La acció de vèurer. —Espècie que Déu infundèix per mèdi de revelació. —Fantasma, ombra, imatge espantosa y ridícula. —La persona sèya. —La espècie qui, no tenint reyalitat, se pren còm á cèrta. *Vision*.
Visionari, ria. adj. El qui se fingèix revelacions ò visions. *Visionario, ria*.
Visir. m. El primer ministre del G.àu-Turc. *Visir*.
Visita. f. El acte y efecte de visitar. —La persona qui visita. —La anada á una iglesia per devoció. —El acte ab que un superior se informa del proceimént de los súbdits y de las còsas de la seua jurisdicció. —El agregat de los ministros

qui fan la visita. = El favor que fa Déu als hòmos en orde al seu bé espiritual. = Registre de gèneros. *Visita*. = De presó. *Visita de carcel*.
Visitació. *f.* El acte y efecte de visitar. = La festa que celebra la Iglesia en memòria de la visita que feu Maria Santíssima á santa Elisabèt. *Visitation*.
Visitad, *da*. *p. p.* de visitar. *Visitado*, *da*.
Visitador, *ra*. *m. f.* El qui visita. *Visitador*, *ra*.
Visitar. *v. a.* Anar á veure á algú. = Informarse el superior del estat de los subdits y de las súas còsas. = Enviar Déu algún favor ó consòl ó algún trabáy para major mèrit á los hòmos. = Acudir ab frequència á alguna part. *Visitar*. = Visitar sas parròquias: sas tavernas. *Visitar las hermitas de Baco* ó *borrehear*.
Visiteta. *f.* Visita curta. *Visitica*, *lla*.
Visu, *va*. *adj.* El qui té facultat de veure. *Visivo*, *va*.
Vislumbre. *m.* Petít resplandor de llam. = Conjectura, indici, sospita. = Petita semblansa de una còsa á altra. *Vislumbre*.
Visnaga. *f. pl.* *Bisnaga*. = Sa séua pissa. *Umbelas*.
Viso. *m.* Càre, parèr, semblansa apparent, vista. *Viso*.
Vist, *ta*. *p. p.* de veure. *Visto*, *ta*.
Vista. *f.* La facultat de veure. = El acte y efecte de veure. = Mirada. = Àspècte y disposició de las còsas en orde del sentit de la vista. = El objecte de la vista. = Los uys. = Aparició, visió. = Encuentro de un ab altre. = Conexement clar de las còsas. = Intènt. = Uyada. *Vista*. = Á la vista: á la presència. *A vista* ó *d la vista*. = Á primera vista: á la primera mirada. *A primera vista*. = En vista: en respècte á... *En vista*. = Á mitja vista: de páso. *A media vista*. = Anar á vistas: á veure y ser vist. *Ir d vistas*. = Donar una vista: una mirada. *Dar una vista*. = Estar á la vista: patènt una còsa. *Estar d la vista*. = Escampar la vista. *Estender la vista*. = Fer la vista gròssa: dissimular. *Hacer la vista gorda*. = Ficar la vista: mirar ab cuydado. *Fijar la vista*. = Llansar la vista: elegir una còsa entre altres. *Echar la vista sobre...* Menjar ab la vista: desitjar una còsa ó mirar ab mal uy á algú. *Comer con la vista*. = Posar la vista demunt una còsa: elegirla. *Echar la vista sobre...* = Fugir de la vista. *Irse de la vista*. = Pèrder de vista: desaparèxer la còsa. *Perder de vista*. = Tenir á la vista: estar la còsa devant ets uys. *Tener d la vista*. = Tenir vista una còsa: havèr-la mirada. *Tenerla vista*. = Tenir bona vista una còsa: ser agradable, hermosa. *Tener vista*. = Vista bona: lloc de ahont se ven molt de terréno. *Vistillas*.

Vista. *m.* Empleyad en la duana qui cuyda del registre de los gèneros. *Vista*.
Vistasso. *m.* Mirada. *Vistaso*.
Vistobueno. *m.* Fórmula de aprobació. *Vistobueno*.
Vistós, *sa*. *adj.* Agradable, deliciós, hermós. *Vistoso*, *sa*.
Vistosament. *adv.* Agradablement. *Vistosamente*.
Visuál. *adj.* Pertañent á la vista còm á instrument ó mèdi para veure. *Visual*.
Visualidat. *f.* Vista. *Visualidad*.
Visura. *f.* Registre. *Visura*.
Visurad, *da*. *p. p.* de visurar. *Visurado*, *da*.
Visurador, *ra*. *m. f.* El qui visura. *Visurador*, *ra*.
Visurar. *v. a.* Regonèxer ab la vista. *Visurar*.
Vital. *adj.* Lo pertañent á la vida ó lo qui li es pròpi. = Lo qui dona vida. *Vital*.
Vitalici, *cia*. *adj.* Lo qui dura para el témps de la vida de un. *Vitalicio*, *cia*.
Vitalidat. *f.* Potència vital, la vida. *Vitalidad*.
Vitando, *da*. *adj.* Lo que se deu evitar, y se dia de los escomunicads públics. *Vitando*, *da*.
Vitela. *f.* La pell de vadella adobada y majorment la pintada. *Vitela*.
Vitrac. *m.* Aucell. *Oenate*.
Vitreo, *ea*. *adj.* Lo qui es de vidre ó té las séuas propiedats. *Vitreco*, *trea*.
Vitrificable. *adj.* Lo qui se pèt vitrificar. *Vitrificable*.
Vitrificació. *f.* El acte y efecte de vitrificar. *Vitrificacion*.
Vitrificad, *da*. *p. p.* de vitrificar. *Vitrificado*, *da*.
Vitrificar. *v. a.* Mudar en vidre. *Vitrificar*.
Vituperable. *adj.* Digne de vitupèri. *Vituperable*.
Vituperablement. *adv.* De un mòdo reprehensible. *Vituperablemente*.
Vituperació. *f.* El acte y efecte de vituperar. *Vituperacion*.
Vitupérad, *da*. *p. p.* de vituperar. *Vituperado*, *da*.
Vitupérador, *ra*. *m. f.* El qui vitupèra. *Vituperador*, *ra*.
Vitupèrar. *v. a.* Condemnar, reprènder, reprovar. *Vituperar*.
Vitupèri. *m.* Burla, deshonra, desprèci, opròbi. *Vituperio*.
Vituperiós, *sa*. *adj.* Lo qui inclou vitupèri ó causa deshonra. *Vituperioso*, *sa*.
Vituperiosament. *adv.* Ab vitupèri. *Vituperiosamente*.
Viu, *va*. *adj.* El qui té vida. = Actiu, astút, encès, fogós, pènétrant, resplandent, semblant. = Prònte, sutíl. = El qui està en actual exercici de algún empleyo. *Vivo*, *va*. = Al viu: ab propiedat y semblansa. *Al vivo*. = Còm de un viu á

un mòrt: ab moltíssima diferència. *Como de lo vivo d lo pintado.*—Més mòrt que viu. *Mas muerto que vivo.*—Ni mòrt ni viu. *Ni muerto ni vivo.*—Càls viva: la qui no està amerada. *Cal viva.*—Càrn viva: la qui es sensible. *Carne viva.*—Càrta viva: la persona encarregada de dir lo que se diria en una càrta. *Carta viva.*—Pédre, peña ò ròca viva. *Piedra, peña ò roca viva.*—Viú còm una centella ò còm una plàta. *Vivo como una centella ò como una cendra.*—Menjar viu: expressió ab que se denòta la ràbia que un té còntre un àltre. *Comer vivo.*—Menjar de viu en viu: lo qui pica molt, v. g. sas pussas. *Comer vivo.*—Tocar es viu á un: en lo que se sent ò enfada més. *Tocarle en el vivo.*—Tocar en es viu de pòta de bistia, ferrantla. *Arrimar el clavo.*

Viú. *m.* Lo més fòrt y sòlido de las còssas. *Cor-dó que se pòsa á estremidat de vestidura.* *Vivo.*

Viudàl. *adj.* Pertañent á viudos. *Viudal.*

Vindedat. *f.* El estat de los viudos. *Lo aliment que se senhala á las viudas ò el sòu que ténen, mòrt son marit.* *Viudedad.*

Viudès. *f.* El estat de viudos, das. *Viudez.*

Viudeta. *f.* Viuda jova. *Viudita.*

Viudo, da. *m. f.* El hòmo á qui se li hà mòrt la dòna, y la dòna á qui se li hà mòrt el hòmo. *Viudo, da.*

Víurer. *v. n.* Tenir vida. *Passar los aïys.*—Habitat en alguna part. *Sustentarse.* *Vivir.*—Del aïre còm es camaleóns. *Sustentarse del aire como los camaleones.*—De lo meu, de lo seu, etc. *Cubrir nuestro fuego con nuestra ceniza.*—Acap-tant. *Vivir mendigando ò andar d la galloja ò gallofear.*—Morint: víurer ab misèria, penas, trabáys. *Vivir muriendo.*—Per miracle: tenir pòc que menjar ò alliberarse de un perill gròs y eminent. *Vivir de ò por milagro.*—Demunt sa esquena de àltri. *Vivir d costa agena.*—Víurer aquí còm aquí, y allà còm allà. *Vivir en Roma como en Roma.*—Víurer en resòl. *Traer la barba sobre los hombros.*—¿Quién vive? ¿Quién vive?

Víurer. *m.* El mòdo de vida. *Vivir.*

Viva. Esclamació de alegria. *Viva.*

Vivacitat. *f.* Vigor natural. *Vivesa de ingèni.*—Llustre de los colors. *Vivacidad.*

Vivacíssim, ma. *sup.* Molt vivàs. *Vivacissimo, ma.*

Vivament. *adv.* Ab vivesa y eficàcia. *Ab semblan-sa.* *Vivamente.*

Vivènda. *f.* Menjar y bèurer para víurer. *Manu-tencion.*—Habitació. *Vivienda.*

Vivént. *p. a.* de víurer. El qui viu. *Atribut de las sustàncias animadas, segòns los filosòfs.* *Vi-*

viente. *—*Ànima vivént: aquèsta expressió se em-plèya sèmpre negativament y significa ningú. *Alma viviente.*

Viver. *m.* Llòc para conservar y guardar pèxos vins. *Vivero.*—À viver: á mà. *A mano.*

Viveres. *m. pl.* Provisions de boca. *Viveres.*

Vivesa. *f.* Activitat, fòrsa, vigor. *Agudesa, pron-titut en el obrar.* *Viveza.*

Vividor, ra. *m. f.* Hòmo qui viu' molt. *—*El qui se cuyda des seus negòcis, qui administra bé los seus béns. *Vividor, ra.*

Vividor, ra. *adj.* Qui jura, qui subsistèix llarg témpa. *Vividor, ra.*

Vivífic, ca. *adj.* Lo qui inclòu vida ò néix de élla. *Vivifico, ca.*

Vivificació. *f.* La acció de vivificar. *Vivificacion.*

Vivificad, da. *p. p.* de vivificar. *Vivificado, da.*

Vivificador, ra. *m. f.* El qui vivifica. *Vivifica-dor, ra.*

Vivificar. *v. a.* Donar vida. *Confortar, recreyar.* *Vivificar.*

Vivificatiu, va. *adj.* Confortatiu. *Vivificativo, va.*

Vivíparo, ra. *adj.* Se diu dels animals qui pare-xen la seua espècie viva y no òus. *Vivipa-ro, ra.*

Vivificant. *p. a.* de vivificar. El qui vivifica. *Vivi-ficante.*

Vivíssim, ma. *sup.* de viu. Molt vins. *Vivissimo, ma.*

Vivíssimament. *adv. sup.* de vivament. Ab molta vivesa. *Vivissimamente.*

Vívora. *f.* Càsta de sèrp. *Vivora.*

Vivoreta. *f.* Vívora petita. *Viborilla, llo ò vibor-eczno.*

VO.

Vocàble. *m.* Mot, paràula, térme. *Vocablo.*

Vocablèt. *m.* Diminutiu de vocàble. *Vocablico, llo, to.*

Vocabulàri. *m.* Diccionari. *Vocabulario.*

Vocació. *f.* Moviment interior per el qual Dén cri-da al estat religiós, etc. *—*Destino á qualsevòl es-tat. *Vocacion.*

Vocàl. *adj.* Lo qui se espèssa per la vèu. *—*Lo qui li pertàny. *Vocal.*

Vocàl. *f.* Lletra qui per sí sòla se pòt pronunciar y sà síllaba. *Vocal.*

Vocàl. *m.* El qui té vòt en las eleccions. *Vocal.*

Vocàlment. *adv.* De viva veu. *Vocalmente.*

Vocatíu. *m.* El quint cas de las declinacions. *Vo-cativo.*

Vocència. *f.* Abreviatura de vòssa escellència. *Vo-cencia.*

Vôga. *f.* Pèix. *Boga.*

Vogàda. *f.* La acció de rogar. *Bogada.*

Vogador. *m.* El qui voga. *Bogador.*
 Vógamarí. *m.* Marisc ple de púas. *Erizo de mar* ò *pancora.*
 Vogar. *v. a.* Remar. *Bogar.*—Per torn. *Bogar d* *cuarteles.*
 Vól. *m.* La acció de volar.—Estensió, duració del vól.—Lliqueresa. *Vuelo.*—Al vól: pròntemént. *A vuelo* ò *al vuelo.*—Anarsen al vól: morir-se. *Irse al remo y d la vela.*—Cuir al vól. *Coger al vuelo.*—Tirar al vól: tirar á la áve méntas vòla. *Tirar al vuelo.*
 Volád, *da. p. p.* de volar, *se.* *Volado, da.*
 Voláda. *f.* La acció de volar.—El espáy que se vòla de un pic. *Vuelo.*—De gornisa, teuláda, etc. *Vuelo, alero* ò *socarren.*—De voláda: ab prontitút. *A las voladas.*
 Volador, *ra. m. f.* Lo qui vòla.—El qui camina aviád. *Volador, ra.*—Lo qui pòt volar. *Voladero, ra.*
 Volador. *m.* Péix. *Volador.*
 Volander, *ra. adj.* Juger.—Qui pòt volar y ser mogúid dius lo áyre.—Casuál, fortúito.—Passatger qui no se atura. *Volandero, ra.*
 Volánt. *p. a.* de volar.—Adorno de rebosillo.—Péssa de rèllòtge.—El qui vâ de aquí allâ y de allâ aquí. *Volante.*
 Volar. *v. a.* Fer rebentar una mina. *Volar.*
 Volar. *v. a.* Enfadar, irritar. *Volar.*
 Volar. *v. n.* Mònrer-se, sostenir-se en el áyre ab las álas.—Córrer ab grán prèssa.—Obrar ab molta prontitút.—Fer gráns progrèssos en las cièncias, etc. *Volar.*—Vòlan vòlan los aucells y nòltros derréra ells: jòc de allòts. *Zarracatin y pinforte.*
 Volar. *v. n.* Paper, ploma, etc. *Revolotear.*
 Volarse. *v. r.* Irritar-se. *Volarse.*
 Volátil. *adj.* Lo qui pòt volar.—Lo qui se mòu á pòc á pòc y vâ per el áyre.—Inconstánt, mudáble.—Se diu en química de las sustàncias que el fòc fâ pujar y dissipar. *Volatil.*
 Volatilitat. *f. químic.* Calidat de lo volátil. *Volatilidad.*
 Volatilisád, *da. p. p.* de volatilisar. *Volatilizado, da.*
 Volatilisar. *v. a.* Fer volátil en química. *Volatili-zar.*
 Voláverunt. Paráula llatina qui significa: ets aucells son fuyts, já noy há persona, uingú. *Volaverunt.*
 Volcán. *m.* Boca en la tèrra, majormént'en puig, qui vomita ò despedèix fòc.—La violència del ardor.—Passió dewasiádament fèrta. *Volcan.*
 Volcánic, *ca. adj.* Pertañent á volcán. *Volcánico, ca.*
 Voléntí. *m.* Cordeta prima. *Bolantin.*

Volèr. *v. a.* Apetir, desitjar.—Amar, tenir cariño, inclinació, voluntát á alguna còsa ò persona.—Mandar, resòldrer.—Intentar, pretenir.—Demandar una còsa.—Convenir ab áltre en algún intént.—En el jòc: anary. *Querer.*—Volèr anar al cèl en cotxo: sense posar es mèdis. *Querer ir al cielo sin alas.*—Volèr sa feyna fèta: es profit sense es trabây. *Eso quiere la mona piñoncitos mondados.*—Volèr suc de oervèll un assunto, etc. *Querer sal el huevo.*—Bónas tayádas: bòn menjar. *Ser amigo de regalar-se.*—Volèr fer impossibles. *Querer hacer imposibles* ò *querer poner puertas al campo.*—Volèr sáber més el mosso que el mèstre. *¿Al maestro cuchillada?*—Volèr mál á algú. *Querer mal* ò *malquerer.*—Volèr y no volèr. *Querer y no querer.*—No volèr rahóns ab un bábá: ab un cabessúid. *Dejarle freir en su aceite.*—No voldría ser d'èll: lo que se diu del qui há fèt una mála acció. *No le arriendo la ganancia.*—Vulga Déu. *Quiera Dios.*—Vulgas, no vulgas. *Que quieras que no quieras.*—Boca que vols? *¿A qué quieres boca?*—Sense volèr. *Sin querer.*
 Volèr. *m.* Desítx, voluntát. *Querer.*—Á volèr: ab abundància. *A manta* ò *d manta de Dios.*
 Voletetjar. *v. n.* Volar, fènt vòltas còm una papayona per el llum. *Revolotear.*—Còm una ploma qui cau rodánt. *Revolotar.*
 Volgúid, *da. p. p.* de volèr. *Querido, da.*
 Volició. *f.* El ácte de la voluntát ab que se vól alguna còsa. *Volicion.*
 Volitfu, *va. adj.* Se diu del ácte de la voluntát ab que se vòlen los objèctes. *Volitivo, va.*
 Vòlta. *f.* Movimént al redó de una còsa ò de un costát al áltre.—Torsuda de camí ò de línea rècta.—Repèició de una còsa.—Regrés, retórn.—Doblèg.—Passèt. *Vuelta.*—En edifici. *Boveda.*—De aujúb. *Vuelta de algibe.*—Ballánt. *Vol-teta* ò *pirueta.*—En carrer. *Arco.*—Que fâ, *v. g.* la áygo qui ròda. *Undulacion.*—Que fâ parátge, siti, etc. *Recoveco.*—De forn. *Copa.*—Redona. *Rodeon.*—De gúmeja enrodilláda. *Aduja.*—Fer una vòlta. *Dar una vuelta.*—Fer mol-tas vòltas un ríu, torrènt, etc. *Culebrear* ò *ser-pentear.*—Fer de vòlta los edificis. *Abovedar.*—Mitja vòlta. *Media vuelta.*—Donar vòlta de gar-ròt: matar estreñent sa gargamèlla ab un ins-trumént, etc. *Dar garrote.*—Vòltas y revòltas. *Vueltas y revueltas.*
 Voltar. *v. n.* No anar tot dret. *Rodear.*—Rodánt, lo que fân los allòts. *Tornear.*—*v. a.* Fer do-nar vòltas á una còsa. *Voltear* ò *voltejar.*—Cantó, carrer, etc. *Volver* ò *doblar la esqui-na, calle, etc.*

Voltéra. *f.* Separació del camí recte. = Camí ab vòltas y revòltas. = Escusa, pretésto, fuyta del assumto de que se trácta. *Rodeo.* = Fer voltéra. *Rodear.*

Volteta. *f.* Vòlta curta. *Vueltecita.*

Voltó. *m.* Àve de rapinya. *Quitre.*

Vòltros. *V.* Vosàltres. *Vosotros, tras.*

Volubilitat. *f.* Facilitat de voltar ó de girarse. = Inconstància, *Volubilidad.*

Voluble. *adj.* Lo qui fàcilment pòt donar vòltas al redó. = Inconstant, mudàble, vário. *Voluble.*

Volublement. *adv.* Ab inconstància. *Volublemente.*

Volúmen. *m.* Bulto, corpulència de una còsa. = Llibre. *Volúmen.*

Voluminós. *sa. adj.* Abultad, corpulent. *Voluminoso, sa.*

Voluntàri. *ria. adj.* No forsad, no obligad. *Voluntario, ria.* = Soldat voluntari: el qui se hà fèt soldat. *Soldado voluntario.*

Voluntàriament. *adv.* Per pròpia determinació. *Voluntariamente.*

Voluntarietad. *f.* La calidat qui constituèix las còsas en el sèr de voluntàrias. = Arbitrarietad. *Voluntariedad.*

Voluntariós. *sa. adj.* El qui sèmpre vòl fer la sèua voluntat. *Voluntarioso, sa.*

Voluntariosament. *adv.* Per pròpi capritxo. *Voluntariosamente.*

Voluntat. *f.* Una de las tres potèncias de la àpima. = Capritxo, gust, plèr. = Affecte, amor, carifio. = Desitx, gånas. = Ànimo, intenció, resolució. *Voluntad.* = De bona ó mala voluntat. *De buena ó mala voluntad.* = Última voluntat: la que se exprèssa en testamènt. *Última voluntad.* = De sa sèua plàna voluntat. *De su bella gracia.* = Góñar sa voluntat á algú: el amor, el carifio. *Ganar la voluntad de alguno.*

Voluptuós. *sa. adj.* Agradàble, gustós. = Entregad á los deléytes carnàls. *Voluptuoso, sa.*

Voluptuosament. *adv.* Ab deléyte carnál. *Voluptuosamente.*

Voluta. *f.* Regañól de columna. *Voluta.*

Vòmica. *f.* Llaga en es pulmó. *Vòmica.*

Vòmit. *m.* La acció de vomitar y lo que se vomita. *Vòmito.*

Vomitad. *da. p. p.* de vomitar. = *adj.* Descolorid, estenuad, màgre. *Vomitado, da.*

Vomitada. *f.* *V.* Vòmit. *Vòmito.*

Vomitador. *ra. m. f.* El qui vomita. *Vomitador, ra.* = El qui vomita ab frecuència. *Vomiton, na.*

Vomitar. *v. a.* Tirar ó trèurer per sa boca lo qui estáva dins es vèntre. = Dir lo que se sàb y es secrèt. *Vomit.* = El borrhàtxo. *Vomitar la borrhachera.* = Es budèls: vomitar molt. *Vomitar*

las entrañas. = Blasfèmias, furias, sang. *Vomit* *blasfemias, furias, sangre.* = Gånas de vomitar. *Gana ó ganas de vomitar.*

Vomitin. *va. adj.* Lo qui càusa ó provòca á vomitar. *Vomitivo, va.*

Vomitin. *m.* Medicina para vomitar. *Vomitivo.*

Vomitòri. *ria. adj.* *V.* Vomitin. *adj.* *Vomitòrio, ria.*

Vomitòri. *m.* *V.* Vomitin. *m.* *Vomitòrio.*

Voracitat. *f.* Ànsia de menjar. = Escés, violència de una passió. = Activitat des lòc, etc. *Voracidad.*

Voracissim. *ma, sup.* de voràs. *Voracissimo, ma.*

Voràs. *adj.* Menjadoròt. = Desretglad en qualsevòl vici. = Actiu. Se diu del lòc. *Voraz.*

Vorásment. *adv.* De un mòdo voràs. *Vorazmente.*

Vorèllad. *da. p. p.* de vorèllar. *Orillado, da.*

Vorèllar. *v. a.* Fer y cusir voretas. *Orillar.*

Voréra. *f.* El estrém ó térme de una còsa. *Orilla.* De tassó, clòt, etc. *Borde ó borcellar.*

Vòreviva. *f.* Estremidat de péssa de ròba mirada per lo àmple. *Canto.*

Vòrtice. *f.* Trebull. *Vòrtice.*

Vos. Pronòm personál. *Vos.*

Vosàltres. Pronòm personál. Se diu en parlar de molts, *Vosotros, tras.*

Vòssa. Abreviadura de vòstra. *Vuesa.*

Vòstè. Abreviadura de vòssa mercè. *Usted.*

Vòstro. *tra.* Pronòm possessiu. *Vuestro, tra.*

Vòt. *m.* Promesa fèta á Déu ó á los sànts. = Parèr, dictàmen donad en alguna junta ó en qualsevòl matèria. = Desitx. = El qui vòta. = La matèxa còsa votada. *Voto.* = La hòlleta ó màc ab que se vòta. *Haba.* = Vòt hlanc ó negre. *Haba blanca ó negra.* = Donar es vòt. *Dar el voto.* = Retirar es vòt. *Retirar ó recular el voto.* = Tener vòt: facultat de votar. *Tener voto.* = Vòt sòlèmn: el que se fà ab pública autoridat de la Iglesia y solèmn acceptació. *Voto solenne.* = Simple: el que se fà per privada voluntat del qui vòta. *Simple.*

Votació. *f.* El àcte de votar. *Votacion.*

Votad. *da. p. p.* de votar. *Votado, da.*

Votada. *f.* Votació. *Votacion.* = El resultat de haver votad. *Votada.*

Votar. *v. a.* Promèter á Déu ó á los sèus sànts alguna còsa. = Donar el vòt. *Votar.*

Votiu. *va. adj.* Oferid per vòt, pertañent á vòt. = Missa ó résó qui no es del dia. *Votivo, va.*

Vòuverinòu. ó *vòuverinòu.* *m.* Cançoneta que se canta als nins para adormirlos ó ferlos callar. *Arrullo.* = Fer vòuverinòu. *Arrullar.*

Vovènt. *adj.* El qui vòta. *Vovente.*

VU.

- Vulcano.** *m.* El déu des fòc segòns los gentils. *Vulcano.*
- Vulgar.** *adj.* Pertañent al vulgo. = Comú, ordinari. = Generálmént admès, sabúd ò usád. = El qui es del vulgo. = El idioma que actualmént se parla. *Vulgar.*
- Vulgaridat.** *f.* Calidat, mòdo ò propiedat del vulgo. *Vulgaridad.*
- Vulgarisad,** *da. p. p.* de vulgarisar. *Vulgarizado, da.*
- Vulgarisar.** *v. a.* Fer vulgar ò comú á alguna cosa. *Vulgarizar.*
- Vulgarisarse.** *v. r.* Familiarisarse ab la gent comuna, portarse ò obrar còm ella. *Vulgarizarse.*
- Vulgarissim,** *ma. sup.* de vulgar. Molt vulgar. *Vulgarissimo, ma.*
- Vulgarissimamént.** *adv. sup.* de vulgarmént. *Vulgarissimamente.*
- Vulgarmént.** *adv.* Comunmént. *Vulgarmente.*
- Vulgata.** *f.* Versió llatina de la Bíblia. *Vulgata.*
- Vulgo.** *m.* El pòble, la gent ordinària. = El comú, el grán nombre de los individuos de una espècie. = *adv.* En llengo vulgar. *Vulgo.*
- Vulneràble.** *adj.* Lo qui pòt ser dañad, llagad, ferid. *Vulnerable.*
- Vulneració.** *f.* Dany, ferida. *Vulneracion.*
- Vulnerad,** *da. p. p.* de vulnerar. *Vulnerado, da.*

- Vulnerar.** *v. a.* Ferir, llagar. = Maltractar la houa y sàma. *Vulnerar.*
- Vulnerari,** *ria. adj.* Lo qui es pròpi para curar feridas y llagas. *Vulnerario, ria.* = *cur.* El egle-siàstic qui hà ferid ò mòrt á algú. *Vulnerario.*
- Vulva.** *f.* La màre ò naturalesa de la dòna. *Vulva.*
- Vuy ò vull:** *ant.* La primèra persona singular de indicatíu presént de volèr. *Quiero.*
- Vuy.** *adv.* En aquést dia. *Hoy.* = Vuy en dia: en el témps presént. *Hoy en dia.* = Vuy per vuy: àre, comparant el témps presént ab lo futúr. *Hoy por hoy.* = Més prést vuy que demà: sense dilació. *Antes hoy que mañana.* = De vuy á demà: prontíssimamént. *De hoy á mañana.* = De vuy en avànt: desde vuy. *De hoy en adelante ò de hoy mas.* = Vuy per mí demà per tú. *Hoy para mí, mañana para ti.*
- Vuyt.** Nombre. *Ocho.*
- Vuytada.** *f.* V. Octava. *Octava.*
- Vuytanta.** *adj.* Vuyt vegadas dèu. *Ochenta.*
- Vuytantí,** *na. adj.* El qui té vuytanta ànys. *Ochenta, na.*
- Vuycents,** *tas. adj.* Vuyt vegadas cent. *Ochociento, tas.*
- Vuytè,** *na. adj.* Una part de vuyt. *Octavo, va.*
- Vuytena.** *f.* Panèt de 4 dòbbes. *Ochena.*
- Vuyts y nòus y càrtas** qui no lligan. Cosa de pòm importància ò entidat. *Ochos y nuevas y cartas que no ligan.*

XAM

- X.** *f.* Lletra vigèssima quàrta del alfabeto mallorquí y consonant. *X.* Se pronuncia còm en espanyòl la *ch* en principi de un mot, y en espanyòl còm *cs.* = En los nombres romàns val 10.
- Xabèc.** *m.* Cèrt bàrco. *Jabeque.*
- Xabellí.** *m.* Àve. *Alcaravan.* = Uys de xabellí. *V. Uy. Ojos de lince.*
- Xàda.** *f.* Instrument para cavar. *Azada.*
- Xadada.** *f.* La acció de cavar ab la xàda, tòn que se dona ab ella y la cavada que se fa en un pic. *Azadada.*
- Xadeta.** *f.* Xàda petita. *Azadica, illa, ita.*
- Xalàpe.** *m.* Rèl qui picada servèix para purgas. *Jalapa.*
- Xameròy,** *ya. adj.* Benèyt. *Bendito, ta.*
- Xamèt,** *ta. adj.* Xameròy. *Bendito, ta ò bonachon, na.*

XAP

- Xangarros.** *m. pl.* Fanc apégad als bàxos de vestít. *Cascarrias.*
- Xàngas.** *f. pl.* Dos garròts y al mitx de càda un una espècie de bàula de còrda para posary es pèus y caminar. *Zanco.*
- Xangleta.** *f.* Bèsa, burla. *Chacota.* = Fer xangleta de un. *Hacer chacota de uno.*
- Xáp.** *m.* Ubèrta per llarg. *Incision.* = En botèlles, òllas, etc. *Cascadura ò hendidura.* = De calsons, faldetas á devànt. *Bragueta.* = Fèt apòsta para posary sas màns, v. g. para agafar pussas. *Manera.* = En càmp, taló: crivèll. *Grieta.* = En pà quant se còu. *Regaño.* = En pòrtas, parèts. *Hendidura ò rendija.* = En màuega hàix de sa xèlla. *Sobaquera.* = Para posary una muda de empeltar. *Ingeridura ò raja.*

Xápa. *f.* Espècie de xáda ampla. *Zapa.*

Xapád, *da. p. p.* de xapar. *Abierto, ta.* = *Casca-*
do, da, hendido, da, rajado, da. = *Regañado,*
da.

Xapar. *v. a.* Fer xáps, obrir. *Abrir, hender, ra-*
jar. = Un cabèy al áyre: discórrer prim. *Hen-*
der un cabelo en el aire. = Es cáp. *Abrir ó ra-*
jar la cabeza. = Pes mitx. *Abrir por en medio.*
= *Pitüòls. Partir huesos.* = Jò et xaparé pes mitx:
ameuássa. *Te abriré en canal.*

Xaparse. *v. r.* *Abrirse.* = Los cámps: crivèllarse.
Encarracharse. = Pòst, parèt, etc. *Abrirse,*
esquebrajar, henderse, rajarse. = Sa fruyta ó
es pá quánt se còu. *Regañarse.*

Xapeta. *f.* Instrumént para entrecavar, sembrar
y trasplantar plántas, etc. *Almocasfre, escarda,*
escardudera, escardilla y escardillo, sacho y
sachillo.

Xapetáda. *f.* La acció de entrecavar, etc. *Escarda-*
dura.

Xaramía. *f.* Registre de órga. *Chirimía.*

Xaramías. *f. pl.* Instrumént músic de buf compòst
de un odrèt, etc. *Gaita gallega.*

Xaramier. *m.* El qui sòna sas xaramías. *Gaitero.*

Xarlatá, *na. m. f.* El qui xèrra molt y sense sus-
tância. *Charlatan, na.*

Xarlatanería. *f.* *Charlataneria.*

Xarnéra. *f.* Péssa de civèlla. *Charnela.*

Xaròl. *m.* Vernís vermèy. *Charol.*

Xárpa. *f.* Bandoléra para dur ármes de fòc. *Char-*
pa.

Xarpád. *adj.* Armád de cáp á pèus. *Armado de*
punta en blanco.

Xasclet. *m.* Glop. *Chisqueta.* = Péix. *Pezdercy.*

Xásko. *m.* Burla, engáfuy. = El succés contrári á
lo que se esperáva. *Chasco.*

Xátxara. *adj.* Xerrador. *Chacharero, ra.*

Xaubèt, *ta. m. f.* V. Xamèt, *ta.*

Xavagá, *na. adj.* Grosser, fálto de simetría, de
cortesía. *Chabacano, na.*

Xávega. *f.* Bárca. *Jdbega ó jdbeca.* = Espècie de fi-
láts de còrda gruxáda para dur páya, etc. *Bar-*
cina ó sarria.

XE.

Xebro. *m.* Bigneta. *Asna, cabrio, costanera.*

Xelést, *ta. adj.* Bò, alègre. *Bienguisado, da.*

Xèlla. *f.* Pàrt del còs báix del brás. *Sobaco.* = No
podèr alzar xèlla un: no podèr surtir de misè-
ria, de pobresa, ó no podèr cobrar de una ma-
laltía. *No cubrirle pelo.*

Xep á xep. Mòdo de parlar petít y á s'oreya. *Cu-*
chicheo. = Fer xep á xep. *Cuchichear.*

Xerèc. *m.* Figa qui no há madurád bé. *Bayoco ó*

bayoque.

Xerèc, *ca. adj.* Dolènts, pervèrsos. *Ribaldo, da.*

Xeringa. *f.* Instrumént para donar serviciáls. =
Molèstia, porfidia. *Jeringa.*

Xeringád, *da. p. p.* de xeringar. *Jeringado, da.*

Xeringáda. *f.* El ácte y efècte de xeringar. *Jerin-*
gazo.

Xeringar. *v. a.* Donar serviciáls, posar licors ab la
xeringa. = Enfadar, enquietar, molestar. *Jerin-*
gar ó geringar.

Xeringuilla. *f. pl.* y flòr olorosa. *Geringuilla.*

Xerrád, *da. p. p.* de xerrar. *Hablado, da.* = *Char-*
lado, da, parlado, da, etc.

Xerráda. *f.* La acció de xerrar. *Parlatorio.* = Per
devertimént. *Parleta.* = Llarga y de pòca sus-
tância. *Parola.*

Xerradissa. *f.* De molta gént qui tots parlan. *Al-*
garabia.

Xerrador, *ra. m. f.* El qui xèrra molt. *Hablador,*
ra, parlero, ra ó parlon, na. = El qui mày pá-
ra. *Parla en balde.* = El qui manifestá lo ocúlt.
Parlancin. = El qui no déxa entrar als áltres en
la convèrsa. *Hablador de ventaja.* = El qui xè-
rra lo que no há de xerrar. *Picotero, ra.* = Ma-
liciosos: murmuradors. *Posador, ra.* = Gròssos.
Picudo, da.

Xerradorèt, *ta. m. f.* El qui xèrra un pòc. *Par-*
leruelo, la.

Xerrar. *v. a.* Parlar. *Hablar.* = Ab escès. *Charlar*
ó parlar. = Conversant. *Parlamentar ó depar-*
tir. = Molt y per passatèmps. *Parlotear.* = Lo
qui está ocúlt. *Parlar ó vomitar.* = Per sas but-
xècas: moltíssim. *Hablar por los codos ó por*
las coyunturas. = Còm ó més que un papagáy.
Como ó mas que una urraca. = Derréra. *Hablar*
por detras ó por las espaldas. = Derréra áltre:
lo que áltre há dit. *Hablar por boca de ganso.*
= Per riurer. *Gracejar.* = Sense tó ni sò. *Des-*
potricar. = Á las vuyt y á las nou: sèmpre. *Ha-*
blar d destajo. = Xèrra tant còm vulgas, peró
no en tòcs. *Lddreme el perro, pero no me muer-*
da. = Xerrarrhó tot. *Hablarlo todo.* = Máláyre
es téu xerrar. *Quemadas sean tus palabras.*

Xerráyne. *m.* V. Xerrador.

Xerréra. *f.* El ácte ó la passió de xerrar. *Parle-*
ria.

Xerrín. *adj.* El qui xèra lo que no deu. *Picote-*
ro, ra.

Xerovia. *f. pl.* *Chirivia.*

Xesc. *m.* Lo matéix que Francèsc. *Curro.*

Xeta. *f.* Canó que se pòsa á bota, còssi, etc. *Es-*
pita, y en Aragón. Geta.

Xéxa. *f.* El blát més hò y qui fá sa pásta més blán-
ca. *Candeul ó trigo candeal ó jeja.*

XI.

- Xibta.** *m.* El botèl. *Chifte* ò *reclamo*. = El àbre. *Tulamera*.
- Xicara.** *f.* Tassonet de obra fina ò de plàta en que se pren xocolàte y el matèix xocolàte quey hà dins sa xícara. *Jicara* ò *pocillo*.
- Xiflar.** *v. a.* Bèurer licors. *Chiflar* ò *chumar*.
- Xigarro.** *m.* Cosa coneguda. *Cigarro*. = Vano. *Cigarro habano* ò *vano*.
- Ximbèrga.** *f.* Casaca. *Chimberga*. = Dar mitja ximbèrga: estar mitx berràtxo. *Tener unos pelillos*.
- Ximenèya.** *f.* El canó per ahont surt es fum de cuyna. = Escalfapànxa. *Chimenea*.
- Ximeneyàda** fumant. *f.* *Fumarada*.
- Ximple.** *adj.* Apacible, mánso. = Estúpido, fàtuo, qui no discorre. *Simple*. = Qui tot lo creu. *Papahuevos* ò *papanatas*. = En xés: molt ximple. *Tonto de capirote*. = Animál. *Mansejon*, *na*.
- Ximplesa.** *f.* Credulidat estréma. = Gròsseria, necedat, rusticidat, tonteria. *Simpleza*.
- Ximplèt,** *ta.* *adj.* Un pòc ximple. *Simplecillo*, *lla*.
- Ximplòt,** *ta.* *adj.* Molt ximplès. *Simplazo*, *za* ò *simplon*, *na*.
- Xina.** *f.* Réyne. *China*.
- Xina.** *f.* Lo matèix que Fransina. *Curra* ò *Faca*.
- Xinglòt.** *m.* Cosa sabuda. *Hipo* ò *singulto*. = Del qui se mòr. *Sollipo*. = Tenir xinglòt. *Hipar*.
- Xino,** *na.* *adj.* El natural de ò lo pertasient á Xina. *Chino*, *na*.
- Xinxa.** *f.* Insècto asquerós y picant. *Chinche*. = Borda. *Cinche del campo* ò *vaca de san Anton*.
- Xiuxer.** *m.* Llòc ahont hey hà moltes xinxas. *Chincharrero*. = Grán multitud de còsas. *Parva*.
- Xirimòya.** *f.* Frayta. *Chirimoya*.
- Xirimòyo.** *m.* Àbre. *Chirimoyo* ò *anon*.
- Xispa.** *f.* Partícula qui bota de llum ò de còs encès. = Escopeta curta. *Chispa*. = Reclam. *Reclamo*.
- Xiste.** *m.* Ditxo agúd y graciós. *Chiste*.
- Xistós,** *sa.* *adj.* El qui usa de xistes. *Chistoso*, *sa*.
- Xistosament.** *adv.* Ab graciosidat. *Chistosamente*.
- Xitón.** Interjecció para fer càllar. *Chiton*.

XO.

- Xo.** Interjecció para fer fugir las àves y aucells ò fer axecar sa càssa. *Ox*.
- Xocolàte.** *m.* Cosa coneguda. *Chocolate*. = Fer xocolàte los xocolaters. *Labrar chocolate*. = Bèllir-lo. *Hacer chocolate*.
- Xocolater.** *m.* El qui fà xocolàte. = El qui en pren

molt. *Chocolatero*.

- Xocolatéra.** *f.* Instrument ahont se bull es xocolàte. = La dòna de xocolater. *Chocolatera*.
- Xocar.** *v. n.* Causar estrafiesa ò novédât alguna còsa. *Dar* ò *hacer choz*. = Agradar. *Agradar*.
- Xoque.** *m.* Encontrada de una trôpa ab àltra. *Choque*.
- Xòrc,** *ca.* *adj.* El qui no engènra. *Anafrodita*, *machorro*, *ra*, *estèril*, y *ant. mañero*, *ra*.
- Xorràc.** *m.* Eyna de fuster. *Serrucho*. = Curt y ample y que deym inglès. *Serrucho de mana*. = Para cerrar àbres ò ceps. *Calabozo* ò *calagoso*.
- Xorbèll,** *lla.* *m. f.* V. Tòrt ò Bisco.
- Xorbéte.** *m.* *Sorbete*.
- Xopo.** *m.* Bafadura gròssa. *Pato*. = Estar ò venir xopo: molt bafad. *Estar* ò *venir hecho un pato* ò *un pato de agua*.
- Xòrraga.** *adj.* Pàupa, *Tardon*. = No bô á res. *Ablanda brevas*. = Bistia màgre. *Carcamal*. = Cavall dolént y màgre. *Matalon* ò *matalote*.
- Xòt.** *m.* Moltó. *Carnero*. = Paràula ab que se cridan es xòts. *Rita*. = Xòt de pást: el hòmo apacible, mánso. *Buena masa* ò *pasta*.
- Xòta.** *f.* Auveya. *Oveja*.
- Xotèt,** *ta.* *m. f.* Xòt petit. *Cordero*, *ra*.
- Xòts.** *m. pl.* Molts. *Ganado lanar*. = Amòllar en es xòts: xerrar molt. *Soltar la taravilla*.
- Xotxeria.** *f.* Debilitat del enteniment y de la memòria. *Chochera* ò *chochez*.
- Xotxo,** *xa.* *adj.* Dèbil de enteniment y de memòria. *Chucho*, *cha*.

XU.

- Xucla.** *f.* Glop. *Sorbo*.
- Xuclar.** *v. a.* Atrèurer alguna còsa líquida ab lo alè. *Sorber*. = Ab el nàs. *Sorberse los mocos*. = Bèurer. *Chumar*: molt. *Soplar*. = Prènder tabàs de pols. *Fungar*.
- Xupád,** *da p. p.* de xupar. *Chupado*, *da*.
- Xupador,** *ra.* *m. f.* El qui xupa. *Chupador*, *ra*.
- Xupadura.** *f.* La acció de xupar. *Chupadura*.
- Xupar.** *v. a.* Atrèurer ab sos morros el suc ò sustància de alguna còsa. *Chupar* ò *libar*. = La càrn y la sàng á algú: consumirli á pòc á pòc los béns ò los dóbbés. *Chupar la sangre* ò *los tuitanos*.
- Xuama.** *f.* Aplèc de gènt. *Chusma*.
- Xusco,** *ca.* *adj.* Bello, *lla*.
- Xuscàda.** *f.* *Fisgonada*.
- Xurúg,** *ga.* *adj.* El qui já caduca per véy. *Chocho*, *cha*.
- Xuya.** *f.* Cosa coneguda. *Lardo*.

Y.

Y. *f.* Lletra vigèssima quinta del alfabeto mallorquí. = Conjunció copulativa qui unèix las oracions y el sèn contèsto. = Partícula relativa de còsa, de llòc y de témps, v. g. se agràda de figas y en durny està contént: anirèm á sa

Y.

viña, y en essery, menjarèm réyms: en el estiu se néda, y en essery nedarèm. En el primer exèmple la *y* se referèix á las figas, en el segón al llòc sembrát de ceps, en el terçer al témps del estiu. *Y.*

ZEL.

Z. *f.* Lletra vigèssima sèsta del alfabeto mallorquí y consonánt. *Z.*
Zèl. *m.* Cuydado, vigilància. *Zelo* ò *celo*.
Zelád, *da.* *p. p.* de *zelar*. *Zelado*, *da.*
Zelador, *ra.* *m. f.* El qui zela. *Zelador*, *ra.*
Zelánt. *p. a.* de *zelar*. El qui zela. *Zelante*.
Zelar. *v. a.* Vigilar, tenir *zèl*. *Zelar*.

ZIG.

Zelós, *sa.* *adj.* El qui té *zèl*. *Zeloso*, *sa.*
Zelosamént. *adv.* Ab *zèl*. *Zelosamente*.
Zelosíssim, *ma.* *sup.* Molt *zelós*. *Zelostimo*, *ma.*
Zelosíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de *zèl*. *Zelostsimamente*.
Zelotipia. *f.* Geloqía, sospita. *Zelotipia*.
Zigo, *zigo.* *m.* El rondó que fà es moscárt. *Zumbido*.

APÉNDICE.

Collecció de vârios adàgia mállorequins-españòls
posàds per la primèra sillaba ab que comènsan,
y de una ò àltra frase.

A

A òse encaràd dèxàulo passar. *A la muger brava darle la sopa larga.*
Ab una mà fà moxonías y ab la àltra ràpa. *El gato de Ramos alaga con la cola y araña con las manos.*
À boca tancàda noy entran moscas. *A boca cerrada no entra mosca.*
À bòn entenedor pòcas paràulas. *A buen entendedor breve hablador ò pocas palabras.*
À bòn pagador no li dolen prèndas. *A buen pagador no le duele prenda.*
À bòn bossí bòn crit. *A buen bocado gran grito.*
A hòu véy picaròl nòu : axò es, el véy qui se càsa hà de cercar dòna jova. *A buey viejo cencerro nuevo ò d rocin viejo cabezadas nuevas.*
Ab escusas den Pére en Páu s'escàufa. *Pide el goloso para el deseoso.*
Ab pá y vi se pàssa es camí. *Con pan y vino se anda el camino.*
Abríl càda gota vál per mil. *Abril aguas mil.*
À cà véy noy hà cus, cus : es véys son màls de enganar. *A perro viejo nunca cus, cus ò tuz, tuz ò d quien cuece y amasa no hurtes hogaza.*
À càda bossinàda una tassonàda. *Tras cada pregon azote.*
A cavàll donàd no li mirèn es pel. *A caballo presentado no hay que mirarle el diente. ò d quien le dan no escoge.*
Administrador viu bé y á morir en presó vé. *Administradillos comer en plata y morir en grillos.*
À gènt oràda campàna de fust. *A gente ruin campana de palo.*
Ahónt no ny hà no ny cerquèu. *Donde no hay no cumple buscar.*
Ahónt noy hà el réy hey pèrd. *Al que no tiene el rey le hace libre.*
Air pastor y vuy señor. *Ayer vaquero y hoy caballero.*

A

Ajndèt y te ajudaré. *Ayúdame y ayúdarte he.*
Alabèt ruc que á vèndrer et duc. *Aldate cesto que venderte quiero.*
Aléluya, aléluya qui no màta pòrc no menja xuya. *Barrabao Jebilla quien no mata puerco no comerd morcilla.*
Alguna còsa hey hà còm es càns lládran. *Algo hay en la villa cuando la sarten chilla.*
Al hòmo bajà dàlì un dit y prendà sa mà. *Al villano dale un dedo y tomard la mano.*
Al hospitál á cercar pedàssos. *Al hospital para hilas ò mantas.*
Al llit y á sa presó conexeràs toni compañó. *En el peligro se conoce el amigo.*
Als ocupàds no se acumulan los delictes dels desenfeynàds. *A quien estd en su tienda no le achacan que se halla en la taberna.*
Al uy malàlt dàlì colzo. *Al ojo límpiale con el codo.*
Àllà ahónt càntan galinas y lláuran vâcas màl àñy asseguràd. *Triste la casa donde las gallinas cantan y el gallo calla.*
Àllà ahónt vâs fé còm veuràs. *Donde yeres hards como vieres, allende y acuende con quien te acompaña siempre.*
Al qui àm castí. *El que te dió la hiel te dard la miel.*
A màla nit no lládra na Verdàla. *Nadie puede huir de lo que hà de venir.*
Amor ab amor se pàga. *Amor con amor se paga.*
Amor de gènre bugàda sèuse cèure. *Amor de yerno sol en invierno.*
Amor de germâus amor de càns. *Los hijos de Mari Zabadilla cada uno en su escudilla.*
Amor de señor no es alòu. *Servicio de señor no es herencia.*
À Nadàl es jòcs y á Pàsco es fòcs. *Por Navidad sol y por Pascua carbon.*

Anar á cobrar y ser agafad per dentes. *Ir por lana y volver trasquilado.*

Anar de sôn Mello á sôn Catello. *Ir de Zeca en Meca.*

Antáñy se morí es mul y encáre li pud es cul. *Antaño se murió el mulo y ogaño le hiede el culo ó antaño me mordió el sapo y ogaño se me hinchó el papo.*

Antes ántes vá dir en cañót: se há de aturar el delicté ántes de comêterse. *En los nudos de antaño no hay pájaros ogaño.*

Antes qu'et cáses mira que fás. *Antes que te cases mira lo que haces.*

Áñy de figas flôrs áñy de plôrs. *Año de brevas nunca le veas: axô se diu perque el vulgo españôl pensa que en havery molts figas flôrs, hey há máil áñy.*

Áñy de geládas, áñy de paládas: bô. *Año de heladas, año de parvas.*

Áñy de maláls ganâucia de mérges. *Cuando los enfermos claman, los médicos ganan.*

Áñy de néu, áñy de Déu: bô. *Año de nieves, año de bienes.*

Áñy bô es grá es páya, y áñy dolént sa páya es grá. *Año bueno el grano es heno, y año malo el heno es grana.*

Áñy de boyrinas, áñy de garbêras. *Año de neblinas, año de hacinas.*

Áñy de pôc yi es tassó petít, y áñy de molt es tassó grán. *Cual el año, tal el jarro.*

Áñy de pruñôns pôcs caveyôns: dolént. *Año de endrinas pocas hacinas.*

A parâulas nêcias oreyas sordas. *A palabras locas, oídos sordos.*

Aplegador de cênra y escampador de farina. *Allegador de ceniza y derramador de harina.*

A pôc á pôc se vá llufy. *Pian piano se va lontano.*

A pôc á pôc se encén es fôc. *Poco a poco hila la vieja el copo.*

A pôrta tancáda el diáble s'en torna. *A puerta cerrada el diablo se torna.*

Aquell está sá qui vá pes plá. *Aquel está sano que va por el llano.*

Aquêsta cása té tál ventura que qui noy es noy fá fretura. *Quien no parece perece.*

Aquêxa coua no es de aquéix vadell. *No es esa la madre del cordero.*

A qui mála fama té no acompâñes ni volgas bé. *A quien mala fama ten no acompañes ni quieras bien.*

Aquí váig pêrder, aquí en téuo de recabalar. *Aquí*

perdi una aguja, aquí la hallaré.

A qui há de donar dinar, no li plángas es baranar. *A quien has de dar d cenar, no te duela darle d merendar.*

Aráda llárga y llaurador granâd. *El arado rabudo y el arador barbudo.*

Áre diu pá, áre diu péix. *Unas veces dice cesta, otras balasta.*

Áre qui en donan. *Cuando pasan rdbanos comprarlos.*

Aquést pedás no bástá. *Ese desacierto no tiene soltura.*

Aquést pedás es de áltre p.ño. *Es remiendo de otro paño.*

Áse mágre, ple de moscas. *Perro flaco todo es pulgas.*

Áse men váig anar y áse som tornâd. *Fulme d palacio, fuime bestia, y vine asno.*

Á sáltra pôrta en donan dos: que se oerc el remey á áltre llôc. *A otra puerta, que esta no se abre.*

A sas nôssas des fiôl, qui no ty convida, no ty vól. *A bodas y bautizado no vayas sin ser llamado.*

A tu hó dic sêgra, enten hó nôra. *A ti te lo digo hijuela, entiéndelo, mi nuera.*

A un assotânt no li vé á una dixiplinâda. *Preso por mil, preso por mil y quinientas.*

A un mentider, côm diu vèr, nol creuen. *Quien muchas veces miente, aunque diga verdad, no se le cree.*

Aucell véy es máil de engabiar. *Pdjarro viejo no se enjaula.*

Auveya qui [hêla pêrd es bossí. *Oveja que bala bocado pierde.*

Auveya de molts llop la se menja. *Asno de muchos lobos le comen.*

Axi côm mhó hân venúd, heu venc. *Estopeño ó cañomeno, cual me lo dieron, tal te lo vendo.*

Axô es áltre môdo de parlar. *Es otro cantar.*

Axô es bâtre fêrro fret. *Es majar en hierro frio.*

Axô es un garroví dins sa boca d'un áse. *Es un grano de mico en papo de buitre.*

Axô no se vé ab állô. *No viene el [son con las castañetas.*

Áygo passáda, molí no môl. *Agua pasada, molino no muele.*

A la têrra de cucâña qui mânco fá més guâña. *Quien mas trabaja ménos vale.*

A san Juân vénen y vâñ. *Donde las dan, las toman.*

B

Badáy no mént ò sòn ò talént. *Bostezo luengo hambre ò sueño.*

Baráya de enamoráds refermament de amors.

Agua por san Juan, y paz para todo el año.

Barber piadós fá sa llága pudénta. *La mano de médico piadoso hace la herida gusanienta.*

Barca aturáda no guáfia nòlits. *Andando gana la accña, que no parada.*

Bé dejuna qui mál menja. *Harto ayuna quien mal come.*

Bé está sa lléngo diñs sa boca. *Al buen callar llaman Sancho.*

Bé estáva en es pedrissos de Mancòr. *Bien está san Pedro en Roma.*

Bestiar contád Mop lo se menja. *De lo contado come el lobo.*

Bé véngas, mál, si véns totsòl. *Bien vengas mal,*

B

si vienes solo.

Blàt ajegud axéca al ámo. *Trigo acostado, su amo levantado.*

Boca qui no párla, Déu no la òu. *A quien no habla Dios no le oye.*

Bón vi no há meíster râm. *El vino que es bueno, no ha menester pregonero ò el buen paño en el arca se vende.*

Bón desfermád bé se llépa. *El bucy sueto bien se lame.*

Bráñ d'áse no puja al cèl. *Oracion de perro no sube al cielo.*

Bufar y xuclar no vá á la par. *Soplar y sorber no pueden juntos ser.*

Buja mè fècit: càdahú vòl estar en la séna pátria ò en el llòc ahòut es nàd. *Aquí me nacieron los dientes.*

C

Cá qui lládra no mossega. *Perro ladrador nunca buen mordedor ò gato mahullador nunca buen mordedor.*

Cáda còsa en son témps y á Nadál néulas ò á s'estú cigélas. *Cada cosa d su tiempo y los nabos en adviento.*

Cáda còsa té es sér contrári. *Quando nace la escoba, nace el asno que la roa.*

Cáda dia no's Nadál. *Agosto y vendimia no es cada dia ò no es cada dia Pascua ni santa Maria.*

Cáda fáva té son core y á vegádas dos: càdahú té es séu defècte. *Cada uno tiene su ijada ò ijar.*

Cáda gáll cánte en son galiner. *Cada gallo canta en su muladar.*

Càdahú á cá séna cuyna y pàsta axí còm vòl. *Cada uno puede hacer de su capa un sayo.*

Càdahú á cá séna, y ets assotánts á càn Cáll. *Cada uno en su casa, y Dios en la de todos.*

Càdahú es fíy de sas sénas òbras. *Cada uno es hijo de sus obras.*

Càdahú s'entén, y matáva es pòrc pes cul. *Cada uno se entiende, y trastejaba de noche.*

Càdahú se gráta allá ahòut li pruu. *Cada uno se rasca donde le pica.*

Càdahú té es séu superior. *Cada uno tiene su alguacil.*

Càdahú gásta segòns sa bossa. *Cada uno estornuda como Dios le ayuda.*

Càdahú tira devés éll: vòl sa séna convemiência.

C

Cada uno lleva el agua d su molino.

Càdahú vòl lo séu. *Cada uno quiere lo suyo ò ciento de un vientre, y cada uno de su miente.*

Cáda lòco ab son téma. *Cada loco con su tema.*

Cáda mercader alába sas sénas còsas. *Cada ollero alaba su puchero ò cada buhonero alaba sus agujetas.*

Cáda òlla té sa séna cubertora. *A cada ollaza su cubertoraza.*

Cáda tèrra fá sa guèrra. *En cada tierra su uso, y en cada casa su costumbre.*

Caldéra véya boñy ò forât. *Casa vieja todo es goteras ò hombre viejo saco de azares.*

Calént calént sa pela. *El llanto sobre el difunto ò en caliente.*

Cáll y cuy pédras. *Callo y piedras apaño.*

Cáll, que no pòts zerrar. *Calla que tienes porque.*

Candeleta á candeleta fân un ciri pascual. *Muchas candelillas hacen un cirio pascual.*

Cánten papers y méntan bårbas. *Hablen cartas y callen barbas.*

Cáp sense cervéll no há mester capéll. *Cabeza loca no quiere toca.*

Cárn fá cárn y péix sâng. *Carne carne oria, y peces agua fria.*

Cárros de réy Héhras agáfán. *El rey tiene una caña, que si no pesca hoy, pesca mañana.*

Cèrcar na María pe sa cuyna. *Andarse ò irse d picos pardos.*

Cercar un conly dins un bòc. Quítar cruces de un pajar.

Cercas lo que no téns: ser castigad, représ, etc. Buscas en que llorar.

Cláu d'òr òbri qualsevòl pàny. No hay cerradura donde es oro la ganzua.

Còbra fama y pòt á dormir. Cobra fama y échate á dormir.

Còbra fama y pòt á robar. Buena fama hurto encubre.

Còm es s'hòmo, tál es s'òbra. De tal mano, tal dado.

Còm es verd se doblega. A los niños de pequeños, que no hay castigo despues para ellos.

Còm més amígs, més clars. Cuanto mas amigos mas claros.

Còm més amúnt pujau de més àlt cànen. De gran subida gran caída.

Còm fone mòrt cridàren crèdo. La casa quemada acudir con el agua: despues de vendimías cuèvanos: al asno muerto la cevada al rabo, y en estil báiz. Despues de muerto Pascual trujeron el orinal.

Còm més sán màncu en ténen. A mas servir, menos valer.

Còm més fressan màncu en ténen. A mas prieta mas vagar.

Còm més té el mar més bràma. Quien mas tiene mas quiere.

Còm qui li tiran pàya de Menòrca. Como quien oye llover.

Còm tengué en càp rompùd, se posá sa cervèl·l·ra. V. Còm fone mòrt. La casa quemada acudir con el agua, etc.

Compòn un panó, y parexerá señor. Compon el sapillo, parecerá bonillo.

Contes véys baráyas nòvas. A cuentas viejas barajas nuevas.

Còntre el màl de la mòrt noy válen méjies. Contra el mal de la muerte no hay médico que acierte.

Còntre el màl de la mòrt noy há res fòrt. Contra el mal de la muerte na hay cosa fuerte.

Corbáts, ó senayats: lo que diu el qui no vòl dexar se pant, encàreque tora pòbre. Rico, ó pèjado.

Còrps en còrps no se pican. Un lobo a otro na se muerden.

Criaus còrps y vos trenrán ets oys. Cria cuervos y te sacarán los ojos.

D.

Dàdivas rompen peñas. Dddivas quebrantan peñas.

De àbre caygùd tothòm tàya llèña. Del drbol caído todos cortan lleña ó a moro muerto gran lanzada.

De àbre hò fruyt hò. De drbol bueno fruto bueno ó de buena fuente buena corriente.

De cavàl de regaló á cavàl de tragner de garròt. De cavallo de regalo a rocin de molinero.

De counsèys no sías fàrt. Aunque seas sabio y viejo no desdeñes consejo.

De dia vá madòna y en sa nit créma s'òli. La tabor de la judta trabajar de noche y folgar de dia.

De diuers y de bondat llèva sèmpre la mitát. De dinero y bondad quita siempre la mitad.

De dolént àbre dolént fruyt. De mala cepa nunca buen sarmiento: de rabo de puerco nunca buen virote ó de mala fuente mala corriente.

De dos màls el menor. De dos males el menor.

De la abundància del còr parla sa boca. La boca dice lo que el corazon siente.

Del pà de mon compàre gràn cantèll á mon siòl. Del pan de mi compadre gran zatico a mi ahijado.

Del séu pà ferá sopas. Con su pan se lo coma.

D.

De los escaliváds surten los avisáds. De los escarmentados salen los avisados.

De llàdre á lladró hey há cént dias de perdó. Quien hurta al ludron ó quien burla al burlador cien dias gana de perdon.

De màl pagador grà ó pàya. De mal pagador aunque sea en paja.

De alònt mos couexen? En què bodegon hemos comido?

De llàdre petít se sà un gròs. Lodroncillo de agujeta sube despues a barjuleta.

De màla llevar jàmáy hòn fruyt. De mala berengena nunca calabaza buena.

Demanánt demanánt vau á Roma. Quien lengua ha a Roma va.

De nit totes sas gátas son pàrdas. De noche todos los gatos son pardos.

Depréra la cràu vé el diàble. Tras de la cruz viene el diablo.

Derréra el réy figas li sàu. Debajo de mi manta al rey me mato.

De sa desgràcia de Júdas san Macià en tengué ventura. Mueren unos para que otros vivan.

Derréra es xòt tirar es toruèt. Echar la sogá tras el caldero.

Des mentir non pàgan dêume. *El mentir no tiene alcabala.*

Después de môrt cridàren crêdo. V. Côm fone môrt.

Después de môrt ni viña ni hòrt. *Después de muerto ni viña ni huerto.*

Después de sas flôrs vénen sas agostencas. *Tras de un tiempo se sigue otro.*

Después de un aplegador vé un escampador. *A buen adquiridor buen expendedor ó d padre endurador hijo gastador.*

Después de una ventáda sôl plôurer. *Tiempo tras tiempo y lluvia tras viento.*

De bôna cása bôna brása. *De buena casa buena brasa.*

De gâtas môrtas volêr trêurer-gatôns vius. *De una piedra querer sacar agua: pedir peras al olmo ó poner puertas al campo.*

De la môrt no se escâpa encâre que aia réy ó pápa. *La muerte no perdona al rey ni al papa ni al que no tiene capa.*

Despayar un altar para vestirme un âltre. *Despojar un santo para vestir otro ó descomponer un santo para componer otro.*

De joves sen môr quâlcûn y des véys non quéda ningûu. *El jóven puede morir y el viejo no puede vivir.*

Des trabây surt es profit. *Tras el trabajo viene el dinero.*

De tot hey há en la viña de Déu. *De todo tiene la viña, uvas, pdmpanos y agraz.*

De un còrp una ploma. *De un lobo un pelo.*

De una espira un grân fôc. *De pequeña centella grande hoguera.*

De una fiya fer dos jênres. *Casar una hija con dos yernos.*

De una pâya fâ un payer ó de una pédra fâ un claper. *De una piedra hace un monton.*

De una pédra fer dos tirs. *Con una piedra ma-*

tar dos pdjaros ó de una via hacer dos mandados.

Déu dona sâvas á qui no té carâls. *Dios da habas al que no tiene muelas ó Dios da mocos al que no tiene pañuelo.*

Déu dona es fret segôns sa rôba. *Dios da el frio conforme d la ropa.*

Déu me guârd mon señor per pô de pitjor. *Cuando tuvieres mal vecino, no ruegues que se te vaya; no venga otro peor.*

Déu mo'hâ dâd contênt estic. *Mi marido es tamburilero Dios me lo dió así lo quiero.*

Déu me guârd de bêstias á llôc estrêr. *Al loco y al aire darle calle.*

Digasmê ab qui vâs y et diré qui ês. *Dime con quien andas y dirtehe quien eres.*

Dolor de dôna môrta fins á sa pôrta. *Dolor de muger muerta hasta la puerta.*

Dôna finestrêra no ferâ llârga péssa. *Muger que mucho mira poco hila.*

Dôna hermosa ó lôca ó presuntuosa. *Muger hermosa ó loca ó presuntuosa.*

Dôna nâna y patarélla á cént âfys serâ novêlla. *Oveja chiquita cada año es corderita.*

Dôna sense menester que no surta al carrer. *La muger honrada la pierna quebrada.*

Dôna y tela no la mires ab caudela. *Muger y tela no la mires con candela.*

Donar lo ârt al qui lo há. *La misa digâla el cura.*

Donar un dit y prênder tota sa mâ. *Dar un pic y tomar toda la mano.*

Durar de Nadâl á sant Estêva: durar molt pôc. *Durar de misa d visperas.*

Donas consêys y no en vôls per tu. *Alcaravan zancudo para otro consejo, para ti ninguno.*

Dos gâlls á un galiner no câutan bé. *Dos tocas en un hogar no se pueden concertar ó el mandar no quiere par.*

E.

El bôn pastor ton y no escôrxa. *Basta trasquilar sin desollar.*

El diâble no té pâ y ârma câ. *Aja no tiene pan y convida huéspedes.*

El diâble quând fone véy se féu hermitâ. *De mozo d palacio, de viejo d beato.*

El esperimentâd es el mîllor mêtstre. *No hay mejor cirujano que el acuchillado.*

El hômo de bé no viu sinó el témps que el traydor vôl. *No vive mas el leal que cuanto quisiere*

el traidor.

El mon no es fêt en un dia. *No se ganó Zamora en una hora.*

El pâre no's nâd y el fiy já sâlta pes terrât. *Hijo no tenemos y nombre le ponemos ó aun no ha parido la cabra y ya el hijo mama ó no asamos y ya pringamos.*

El qui fâ de valênt heu pâga. *El mejor nadador es del agua.*

Eu aqûest mon mesquí quând tenâm pâ no tenâm

E.

vi. *En este mundo mezquino cuando hay para pan no hay para vino.*
 En aquestas nôssas partexen aquest bescúyt. *De tales bodas tales tortas ô de tal polvo tal lodo.*
 En boca del discret lo públic es secrèt. *En boca del discreto lo público es secreto.*
 En bônas mâns está es pandéro. *Está el pandero en manos que le sabrán tocar.*
 En câsa del penjád no diguèn deválláu aquest penjôy. *En casa del ahorcado no se ha de mentar la sogá.*
 Encâre pud á vèntre: no es esperimentád. *Aun apénas ha salido del cascáron.*
 Encéndrer una candela en el dimóni. *Poner al diablo su candelilla.*
 Encomenar es formátge á nes gât. *Encomendar las ovejas al lobo.*
 Endequina tot quánt ven. *Lo que veo con el ojo con el dedo lo adivino.*
 En el grán mar el grán péix. *De grande rio gran pez.*
 En es jufy sa fâus en es puñy. *En junio hoz en puño.*
 En las ôbras y en la fe se conèix qui amor te té. *El amor y la fe en las obras se ve.*
 En la tèrra dels ôrbs qui no té sinó un uy es réy. *En la tierra de los ciegos el tuerto es rey.*
 En llágrimas de dôna y en coxéra de câ noy há que fiar. *En cojera de perro y en lágrimas de muger no hay que creer.*
 En parlar de mi no ric. *Justicia, mas no por mi casa.*
 En témps de fâm noy há pâ dur. *En tiempo de hambre no hay pan duro ô bazo.*
 Entre amígs y soldáts cumpliménts son escusáds. *Entre amigos y soldados cumplimientos son escusados.*
 Entre amígs no câben tovâyas. *Entre amigos todas las casas son comunes.*
 Entre còl y còl quálque lletuga. *Entre col y col lechuga.*
 Entre gusts noy há disputas. *Entre gustos no hay disputa ô sobre gustos no se ha escrito.*
 Entre mariners no se pâgan nòlits. *Entre sastres no se pagan hechuras.*
 Entre mâssa y mâssa se necessita tâssa. *En el medio consiste la virtud.*
 Es bé no es conegúd fins que es perdúd. *El bien no es conocido hasta que es perdido.*
 Es bôns sen vâ y quédan es dolénts. *Los buenos se van y los ruines quedan.*
 Es bôu per la bàña y el hómo per la parâula. *Al buey por el cuerno y al hombre por la palabra.*
 Es câp blâuc y es sefny á cercar. *La cabeza blanca*

y el seso por venir.

Es còr no es traydor á ningú. *El corazon no es traidor.*
 Escudélla que no hâs de menjar déxala cremar. *Lo que no has de comer déjalo cocer.*
 Es cuydádos de s'âse mâtan es traginer. *Cuidados ajenos matan al asno.*
 Es derrer tancarâ sa pôrta. *El que viniere detras cierre la puerta.*
 Es câmp fèrtil sinó descansá se fâ estèril. *El campo fértil, si no descansa, se hace estéril.*
 Es dináds no conèxen es dejúns. *El harto del ayuno no tiene cuidado alguno.*
 Es juráds nòus trêuen es véys. *Amores nuevos olvidan viejos.*
 Es mâl es més de lo que diuen. *Mas mal hay en la alduhela del que sueña.*
 Es mâl vé á quintars, y sen vâ á unsas. *Los males entran por arrobas, y salen por onzas ô el mal entra d brazadas, y sale d pulgaradas.*
 Es més dolént s'en dú sa tayáda millor. *Al mas ruin puerco la mejor bellota.*
 Es mosso vòl essèr mèstre. *Aprendiz de Portugal no sabe coser y quiere cortar.*
 Es músics para cantar hân mester pregar y sense pregar no s'en sâben déxar. *El gaitero de Bujalance dos reales para que lo deje, y unopara que cante.*
 Es missátge se es concagád. *El mozo ha sido de buen recado.*
 Es nins diuen lo que sènten dir. *Dicen los niños en el solejar lo que oyen d sus padres en el hogar.*
 Es pécat pésa més que plom. *La conciencia acusa.*
 Es pécat se pôt dir, y no es pécadór. *Di la obra y no nombres autor.*
 Es pégar adoba. *El loco con la cuerda se hace cuerdo ô con viento limpian el trigo, y los vicios con castigo.*
 Es péix grôs se menja es menúd. *El gran pez se come el chico ô los peces mayores tragan los menores.*
 Es rosâri á ses còll, y el diâble en es còr. *El rosario al cuello, y el diablo en el cuerpo.*
 Es sahater du sas sabâtas més doléntas. *En casa del herrero peor apero.*
 Es sâstre heu pâga pes texidor. *Pagan justos por pecadores.*
 Essènt mâssa picarâs, y essènt estâca sufrirá. *Quando ayunque sufre, y quando mazo tunde.*
 Estar entre duas molas: ah trabâys per câda vènt. *Estar entre la cruz y el agua bendita.*
 Es têts semblan á sas ôllas. *Los cascós se parecen d las ollas.*

E

604

E

Estiga jò calént y riga la gént. *Esté yo caliente y ría la gente.*

Es dits de sa má no son iguals: axò es los hòmos. *Los dedos de las manos no son iguales.*

Es véy y es forn per sa boca se encalentexen. *El viejo y el horno por la boca se calientan ó al*

buen viejo pater noster y buen vino.

Ets adàgis vénen després dels evangélis. *Los adàgios son cortos evangelios.*

Ets uys del àmo engréxan es cavall. *El ojo del amo engorda al caballo.*

F.

Fé bé y no miras á qui. *Haz bien y no cates d quien.*

Fé bé, y nou digas. *Haz buena harina y no toques bocina.*

Febrer curt pitjor que turc. *Febrero corto el peor de todos.*

Fer almôyna á rics. *Dar por Dios al que tiene mas que vos ó llevar agua al mar, leña al monte ó hierro d Viscaya.*

Fer de la necessitat virtút. *Quien no puede mas con su muger se acuesta.*

Fërro en fërro no sálda. *Duro con duro no hace muro.*

Féta la lléy, féta la tràmpa. *Hecha la ley hecha la trampa.*

Feys plèrs á bèstias, y vos tirarán cossas. *Si cantas al asno, te responderá d coces.*

Fiy de viuda mal criád assegurát. *Hijo de viuda mal criado ó mal acostumbrado.*

Fôre de la vista fôre del pensamént. *Fuera de la vista fuera del pensamiento ó ahora que te veo me acuerdo.*

Fôre, dimôni. *Arredro vayas, demonio.*

Fugir des fînc y càurer dins s'âygo. *Huir del lodo y caer en el arroyo.*

Fugir des fôc y càurer dins sas brâsas. *Huir del fuego y caer en las brasas.*

Furia de cavâl siciliâ. *Corrida de caballo y parada de borrico.*

G.

Galina véya fâ bôn brôu. *Carne vieja hace buen caldo ó vieja gallina engorda la cocina.*

Ganància (Sa) de na péix frit. *El sastre del campillo, que cosia de balde y ponía el hilo.*

Gât demúnt balcó no vòl compasió. *Dos gorriones en una espiga hacen mala liga ó el mandar no quiere par.*

Gât escaldád d'âygo freda tem. *Gato escaldado al agua fria teme.*

Gèni y natura fins á la sepultura. *Natural y figura hasta la sepultura.*

Gota á gota se umpl la bota ó fâ gorg. *Grano d grano hincha la gallina el papo.*

Grán iglesia y pôcs perdóus. *Gran tocado y chico recado.*

Guardèt de âygo qui no corre. *Gadrdate de agua mansa.*

Guardèt de cá qui no lládra y mossega. *De perro que muerde y no ladra de aquel te guarda.*

Guardèt de hipôcrits. *Cuando el diablo reza engañarte quiere.*

Guardèt de mál báix la càpa de bé. *Tú que coges al berro gudrdate del anapele.*

Guardèt de preguntador impertinent. *Aclarddse-lo vos que teneis la boca d mano.*

H.

Hàbit no fâ mônja ni mussa canôuge. *El hábito no hace al monge.*

Há parlád y hà fét tâc. *Habló el buey, y dijo muf.*

Hân menester sas hérbas de san Juán. *Son menes-*

ter la cruz y los ciriales.

Havery ást y ôlla: extraordinári en menjar. *Haver arros y gallo muerto.*

Havery pastilla y mitja. *V. Ást y ôlla.*

Havery tancáts de hòus: contiéndas, etc. *Haver*

H.

H

605

H

*cañas y toros.**Hey há més dias que llangunissas. Hay mas dias que longanizas.**Hey há uys que se agrádan de llegañias. Ojos hay que de laganas se enamoran.**Hômo rôig not fluss gôig. Hombre rojo no te haga gozo.**Houa y profit no cábén dins un bolsic. Honra y provecho no caben en un saco.**Hôte al tercer dia pud. El huésped y el pece d tres dias hiede.**Hôstes venguéren y de cása en treguéren. De fuera vendrá quien de casa nos sacará.*

I.

Infânt y cá conèix qui bé li fâ. El perro de buena raza ha mientes del pan y de la caza ò infante y perro conocen quien bien les hace.

I.

Infânt y orád diuen la veritât. Los niños y los locos dicen la verdad.

J.

*Jât conèg, herbeta, pariôl te dias. Ya te veo, besugo, que tienes el ojo claro, ô es como oro, patitas y todo.**Jô per mi no puc, y per âltri fil. Yo para mi no puedo, y devanaré para mi suegro.**Jôc de mâns jôc de villâns. Juego de manos juego de villanos.*

J.

Jâ t'eu pôts alabar: lo que se diu al qui se gloria de havèr fèt una còsa hòna y nou es ô es dolènta. Aldbate, polla, que has puesto un huevo y ese huero.

L.

*La creu en el pit, y el diable en el còr. La cruz en los pechos, y el diablo en los hechos.**La diligència es la màre de la ventura. La diligencia es madre de la ventura.**La esperiència es la màre de la ciència. La experiencia es madre de la ciencia.**La espina côm néix já pica. La espina cuando nace ya lleva la punta delante.**La forca es sêta para el desdixâd. Para los desdichados se hizo la horca.**La ocasió fâ pécar. La ocasion hace al ladron ò en el arca ò casa abierta el justo peca.**La ociosidât es màre de tots los viciis. La ociosidad es madre de los vicios.**La pobresa no es vilesa. La pobreza no es vileza.**La pràctica fâ al mêtstre. El uso hace maestros.**La priméra pastora, la segona señora: axò se diu de la segona dôna de un qui sôl ser més estimâda. La primera escoba, la segunda señora.**Lo que se há de empañorar que se venga. Donde va el mar vayan las ondas.**L'ôrga estâ bèn trempâd: estar alegre uu. La guitarra está bien templada.**Lo que no es á un cáb es á s'âltre. Lo que no va*

L.

*en ldgrimas va en suspiros.**Lo que no se pâga en diners se pâga en dinâdas.**Lo que no va en ldgrimas va en suspiros.**Lo que no vôls per tu, nou vulgas per ningú. Lo que no quieres para tí, no lo quieras para mí.**Lo que pôts fer tu no eu encomânas á ningú. El que tiene boca no diga d otro: sopla.**Lo qui se usa no se escusa. Lo que se usa no se escusa.**Lo qui es hò per un es mál per un âltre. Con lo que Sancho sana, Domingo adolece ò lo que es bueno para el hígado, es malo para el bazo.**Lo qui no succèix en un âny, succèix en un dia. Lo que no sucede en un año, sucede en un dia.**Lo que no venen uys, còr nou dôl. Ojos que no ven, corazon que no llora.**Lo qui résta fâ la fésta. Lo que resta hace la fiesta.**Llâgrimas y vestít de dôl no trêuen una ânima de Purgatôri. Camisa y toca negra no sacan al alma de pena.**Lluna en rôllo señâl d'âygo. Luna con cerco lavajo lleno.*

Madâstra el nô'm me bâsta. *Madastra el nombre me basta.*

Mâl camí passarlo prést. *A mal camino darle priesa ô d Valdegoda pdsala con hora.*

Mâl d'âlt'ri riâyas son. *Mal ageno de pelo cuelga.*

Mâl de molts conôrt de bêstias. *Mal de muchos consuelo de tontos.*

Mâla herba mây môr, ni bestiar la se menja. *Mala cosa nunca muere ô mala yerba siempre crece ô jarro desportillado dura por peñas.*

Malaltia llârga parénta de la môrt. *Enfermedad larga muerte al cabo.*

Mâla nit y fiya. *Mala noche y parir hija ô mal rato è hija al cabo.*

Mâla nôva sêmpre es vera. *Malas nuevas siempre son ciertas.*

Malâya es mêstre qui diu mâl des sên ofici. *Mal-haya el romero que dice mal de su bordon.*

Malâya pes millor. *Entre estos tales reniego del mejor.*

Mâl sobre mâl y pèdra per capsâl. *adv: quând sobre un mâl eu vénen de majors. Ya escampa y llovan liquijarros ô mal sobre mal y piedra por cabeza.*

Mantéll ô câpa tot lo tâpa. *Capa todo lo tapa.*

Mâre piadosa crfa fiya merdosa. *Madre piadosa cria hija merdosa.*

Mây més mâl. *Nunca mayor mal me venga.*

Mây s'aplegan fins ques semblan. *Cada oveja con su pareja ô cada asno con su tamaño ô cada cual con su igual ô no se puede igualar sino ruin con su par ô tal para cual, Pedro con Juan y Pascuala con Pascual.*

Méntres hey há vida, hey há espérânza. *Mientras hay vida, hay esperanza ô aun hay sol en bardas.*

Més câga un bôn que cênt aronéllas. *Mas caga un buey que cien golondrinas.*

Mesclar còls en caragòls. *Mezclar berzas con capachos.*

Més fâ el qui vòl que el qui pô't. *Mas hace el que quiere, que el que puede.*

Més fân á las bônas que á las mâlas. *Mas tiran telas que carretas.*

Més ne diguéren á Cristo. *Digan; que de Dios dijeron.*

Més pèrd lo avariçios que el abundós. *El abad*

avariento por un bocado pierde ciento.

Més pô't Déu que tots es dimônis d'infèrn. *Mas puede Dios que el diablo.*

Mes sâb un âse á câ sêua que cênt sâbis á câsa d'âlt'ri. *Mas sabe el necio en su casa, que el sabio en la agena.*

Més sâben dos que un. *Mas saben cuatro que uno.*

Mes sêrio que el P. Bastârd. *Mas serio que la bragueta de Adan.*

Més véy que es pastar. *Mas viejo que la sarna ô que el repelón ô que préstame un cuarto.*

Més vòlen sâber ets ôus que sas galinas. *Una bestia quiere enseñar d los doctores.*

Miquèl! Miquèl! no téns beyas, y vens mêl. *Miguel! Miguel! no tienes abejas y vendes miel.*

Mira envânt y no caurâs enrêra. *Mira adelante y no caerás atras.*

Mires lo que ténc, y no lo que en còsta. *Miras lo que bebo, y no la sed que tengo.*

Mirèt es téu gèp, y no mires el dels âltres. *Date una vuelta ô échate una piedra en la manga.*

Molt de midar y pôc tayar. *Pensar muchas y hacer una.*

Moltas manêras hey há de matar passas. *Cada uno tiene su modo de matar pulgas.*

Moltas micas fân un molt. *Muchos pocos hacen un mucho.*

Moltas moscas mâtan un âse. *Los potros d un can bien le morderán ô si tantos halcones la garza combaten d se que la maten.*

Moltas vegâdas la conversaciô dâña al qui la escolta. *Anda el almohaza y toca en la matadura.*

Moltas vegâdas sas còsas doléntas servexen més que sas bônas. *Mas vale blanca de paja que maravedi de lana.*

Molts d'âses hey há en es mercât qui se assemblan. *Muchos demonios se parecen unos d otros.*

Molts âñys de ventâtja. *Muchos años de delantera.*

Momâre, en Pére em tôca, Pére toquém. *Picame Pedro, que picarte quiero.*

Monpâre es forner, y jò en muyr de fâm. *Mi padre se llama hogaza, y yo muero de hambre.*

Môrta la cuca, môrt es verí. *Muerto el perro, muerta la rabia.*

Muda es llop sas dénts, però no es pensaménts. *Muda el lobo las dientes, pero no los mientes.*

Muyra Mârta, muyra fârta. *Muera Marta, muera harta.*

Ni de burlas ni de veras ab ton señor vayas partir peras. *Ni de burlas ni de veras con tu señor quieras partir peras.*

Ni menja ni déxa menjar. *El perro del hortelano que no come las berzas ni las deja comer al extraño.*

Ningú parla de mërda sinó qui ne está untád. *Es-pantóse la muerta de la degollada ò reprende vicios ajenos quien está lleno de ellos.*

Ningú pensa mál sinó es qui en fã. *Piensa el ladron que todos son de su condicion.*

Ningú diga: d'aquésta aygo no beuré. *Nadie diga de esa agua no beberé.*

Ni òbra bõna ni paràula dolénta. *Ni obra buena ni palabra mala.*

No aguánta á mitx témps, ni hárras áltas. *No tiene atadero.*

No déxas sas carréras véyas per sas novéllas. *Por ningun tempero dejes el camino real por el sendero.*

No es bufar y fer ampolas. *No es hacer buñuelos.*

No mho ferán créurer tots ets hòmos del mon. *No me lo hardn creer cuantos cavan y aran.*

No pòt ser bèurer molt y anar dret. *No puede ser beber mucho y andar derecho.*

Nos hò per Déu ni p'el diáble. *No es bueno para Dios, ni para el diablo.*

Nos hò per mâr, ni per terra. *No es bueno para frito, ni para cocido.*

No se há de conseyar para anar á la guèrra, ni para casar. *Para ir d la guerra, ni d casar se ha de consejar.*

Nos tã ric cõm diuen. *No ata los perros con longanizas.*

No será áse, ni aubardá. *No es para silla, ni para albarda.*

Nos tot òr lo qui llau. *No es oro todo lo que reluce.*

No fã pòc qui sembra á los séus. *Quien d los suyos parece honra merece.*

Nos fã tan fondo es fòc que no surta á algùn llòc. *Donde fuego se hace, humo sale.*

Nos mòu la fuya del ábre sense la voluntát de Déu. *No se mueve la hoja en el árbol sin la voluntad del Señor.*

Nos pòden fer duas cõsas en un pic. *No se puede repicar y andar d la procesion.*

Nos fã res per no res. *Te hago para que me hagas.*

Nos res, nos res, es cervéll li veuen. *No es nada la meaula, y pasava siete colchones y una frazada.*

Nos res, nos res, mon marít pénjan. *No es nada,*

sino que matan d mi marido.

Nos tã llétx el dimõni cõm lo pintan. *No es tan bravo el leon como le pintan.*

Nos vèr tot lo que diuen. *No es todo vero lo que suena el pandero.*

No sòm fíy de torner. *No soy reloj de repeticion.*

No son hòmos tots es qui pixan á sa parèt. *No son hombres todos los que mean d la pared.*

No te engegare, però feré que t'en vájas. *No te diré que te vayas, pero haré obras para que lo hagas.*

Not rigas de mon dòl, que quãnd es méu será véy es téu será nõu. *A cada puërco le viene su san Martin.*

Nou fãses y nou dirán. *Don Duran Duran, no lo hagais y no os lo dirán.*

Nou vuy nou vuy, posáumó dins sa capülla. *No quiero no quiero, pero edchddmelo en el sombrero ò en el capelo.*

Noy há cáb lóco qui tir pédras á sa sèua teuláda. *No hay loco para su provecho.*

Noy há clavía més mál que sa des matéix llefiám. *No hay peor astilla ò cuña que la del mismo palo.*

Noy há casamént pòbre, ni mórt rica. *No hay boda pobre ni mortuorio rico.*

Noy há despedida sense plòrs. *No hay despedida sin lloros.*

Noy há desgrácia que noy hája ventura. *Cuando una puerta se cierra, ciento se abren.*

Noy há dissápte sense sòl. *No hay sdbado sin sol.*

Noy há espina ni òs. *No hay en què trepezar.*

Noy há més cera que sa qui créina: res pur. *No hay mas cera que la que arde.*

Noy há més mál pás que es des portál. *Hasta salir de casa es la peor jornada.*

Noy há res més baráto que enviar á plássa. *No hay cosa mas barata que la que se compra.*

Noy há més mál sord que el qui no vòl escoltar. *No hay peor sordo que el que no quiere oír.*

Noy há res hò sinó lo que agráda. *Lo que me suena, me suena.*

Noy há rétgla generál qui no ténga escepció. *No hay regla general que no tenga escepcion ò no es todo el sayal alforjas.*

Noy há millor esgotz que el qui es estád bendetjât. *No hay mejor cirujano que el acuchillado.*

Noy há misèrère siu sècundum. *No hay boda sin tornaboda.*

Noy há plèr qui no còst. *No hay gusto sin trabajo.*

Noy há ròsa sense espina, gñst sense disgñst. *No hay contento sin tormento ò no hay miel sin hiel.*

Noy há témps que no torn. *Al cabo de años mil vuelve el agua por do solia ir.*
 No matarás mouro qui háya nôm Juân: axô se diu de un cobârd. *No matarás moro que se llame Hali ô no te matarán moros.*

No tenir témps de pixar: estar molt ocupâd. *No tener lugar de rascarse la cabeza.*
 Nôus réys, nôvas lléys. *Nuevos reyes nuevas leyes.*
 No vulgas fer més de lo que pôts. *No estiendas la pierna mas allâ de lo que la manta llega.*

O.

Óbra de lo que sôbra. *Las obras se hacen de sobras.*
 Obras son smors que no bônas rahóns. *Obras son amores que no buenas razones.*
 Oliva una es ôr, duas plâta, y la tercêra mâta. *Aceituna una es oro, dos plata, y la tercera mata.*
 Oliva y fortuna á vegâdas una y á vegâdas ninguna. *Aceituna y fortuna d veces una y d veces ninguna.*
 Ó muñir ô llévar s'aprés ô fer feyna ô déxar s'ofici *Ó errar ô quitar el banco.*

O.

Ó no admetas hôstes ô si las admêts no las engéga. *No echés la gata en tu cama ô no la cocées despues de echada.*
 Óros môros. *Vióse Pedro en bragas de cerro y no conoció d su compañero, ô cuando el villano está en el mulo ni conoce d Dios ni al mundo, ô con las glorias se olvidan las memorias, ô no se acuerda el cura de cuando fué sacristan.*
 Óros son tranfos. *Oros son triunfos.*
 Ó tot ô no jéns. *Ayunar, ô comer trucha, ô cesar ô nada, ô perdiz ô no comerla.*

P.

Págan justs per pécadors. *Pagan justos por pecadores.*
 Pagès endentâd câda âny li es füllâd. *Hombre adeudado cada año apedreado.*
 Parâula qui surt de sa boca no torna ârrêra. *Palabra y piedra suelta no tiene vuelta.*
 Parâulas y plomas es vént las s'en dû. *Palabras y plumas el viento las lleva.*
 Parlâu d'un dolént y vâtloquí presént. *El ruin de Roma cuando le nombran luego asoma.*
 Pécat amagâd es mitx perdonâd. *Pecado encubierto es medio perdonado.*
 Pensan que no sy plôu y noy pôden estar de gotéras. *¿ do pensais que hay tocinos no hay estacas.*
 Pensâva cobrar y lo agasfâren per dentes. *Se fue por lana y volvió trasquilado ô pensó coger ganga y cayó en la trampa.*
 Pensâva señarme y en vâtig trêurer ets uys. *Pen-sé santiguarme y me quebré el ojo.*
 Per âygo vé y per âygo s'envâ. *Los dineros del sacristan cantando se vienen y cantando se van.*
 Pêrder es témps y sa llevor. *Sacar agua con cesto ô con arnero ô cazar con huron muerto.*
 Pêrder es sâc y sas peras. *Mulograrse el trabajo y el gasto.*

P.

Pêrder s'âse y sas magránas. *Perder el rocín y las manzanas.*
 Per es fruyt se conêix s'âbre *Por el fruto se conoce el árbol ô por el hilo se saca ovillo.*
 Peresa clâu de pobreza. *Pereza llave de pobreza.*
 Per fâita de bôns môn pâre fone bâllo. *Por falta de buenos mi padre fué âlcalde.*
 Per fôrça pâre. *Al bucy traba el aradô; pero no de su grado.*
 Per interés not câses ab dolént. *Por codicia de florin no te cases con ruin.*
 Per mâssa pâ noy há mâl âny. *Por mucho pan nunca mal año.*
 Per millorâ ma câsa déxarâ. *Por mejoría mi casa dejaría.*
 Per mi no puc, etc. V. Jô per mi no puc, etc.
 Per molt que plôga no plourâ diu têrra méua. *No tengo sobre que Dios me llueva.*
 Per pô de mâl âny no se déxa de sembrar. *Por miedo de gorriones no se dejan de sembrar cañamones.*
 Per riurer lo ensâllâren. *Burla burlando vase el lobo al asno.*
 Per ser de bâxa esfêra no se há de despreciar á un. *Aldeana es la gallina y la come el de Sevilla.*
 Per âhont se vuya hey há cênt llêgos de mâl ca-

mí. Por do quiera hay su legua de mal camino. Per terciânas no tôcan campânas. Por cuartanas no doblan campanas.

Per tot heyâ trabâys. ¿Dó ird el buey que no are? Per tot tôcan campânas: tots tením el matéix defecte. En todas partes cuecen habas ô todos la matamos.

Per un péccador patèix una nân. Por un ladrón pierden ciento en el meson.

Per una oreya entra y per la âltre surt. Por un oído se entra y por el otro se sale.

Pescador de câña més pêrd que no guâña. Pescador de caña mas pierde que gana.

Pejâda de pagès no fâ mál á res. Pisadas de hortelano no echan á perder la huerta.

Pêus avesâds á saltar no sâben segûrs estar. Piés que son duchos de saltar no pueden quietos estar.

Plôurer sobre bafiâd. Llover sobre mojada.

Pôc, acceptâd y florid. Poca lana y esa en zarzas.

Pôc á pôc se encén es fûc. Poco á poco hila la vieja el copo.

Pôc á pôc se fân llufiy. Pian piano se va lontano. Pôc concêrt á una câsa esca de renôu. En la casa donde no hay harina todo es mohina.

Pôre comprâd espéra tot lo âñy gruñy. Puerco confiado gruñe todo el año.

Posar s'arâda devânt es bôus. Meter ô poner el carro delante los bueyes.

Posâuvos ab bèstias y vos tirarán cossas. Burlaos con el asno y darosha en la barba con el rabo.

Preguntar no es errar, si la pregunta no es necia. Quien pregunta no yerra, si la pregunta no es necia.

Primer es sa obligació que se devoció. Primero es la obligacion que la devocion.

Primer es sa camia que es sâyo. Primero es la camisa que el sayo.

Primer som jô que mos herêus. Primero son mis dientes que mis parientes.

Promèter el mon y la mona. Prometer montes de ora ô prometer el oro y el moro.

Puja més sa còrda ques bôu. Mas vale el caldo que las tajadas ô mas vale la salsa que los caracoles ô mas es el ruido que las nueces.

Q.

Quând cerc una còsa no la trôh, y quând no la cerc en fâ mál de nys. Cuando lo busco no lo veo, y quando no lo busco hêtelo aquí luego. Quând Dêu vòl, en tot vènt plôu. Cuando Dios quiere con todos los aires llueve.

Quând Dêu no vòl es sânts no pòden. Cuando Dios no quiere los santos no pueden.

Quând es bé es vengúd es señy es perdad. Al conejo ido el consejo venido.

Quând es señy es vengúd, es bé es perdúd. Cuando el necio es acordado el mercado ya es pasado ô lo que en marzo veló tarde acordó.

Quând es vèrd se doblega. A los niños de pequeños, que no hay castigo despues para ellos.

Quând fone mòrt, etc. V. Côm fone mòrt, etc.

Quând noy há pes câmps noy há pes sânts. Cuando no lo dan los campos no lo han los santos.

Quând sa baldufa bâlla pégarli poyâda. Cuando pasan rábanos comprarlos.

Quând son aturâdas contan. Al fin se canta la gloria.

Quând tengué es câp rompúd. etc. V. Côm tengué es câp rompúd.

Quând tením blât no tením sâc. Cuando la vieja tiene dinero, no tiene carne el carnicero.

Quând tenín sâc, no tením blât. Cuando tiene carne

Q.

ne el carnicero, la vieja no tiene dinero.

Que sâb s'âse de safrâ, qui mây há menjâd espiciâd. El ciego no distingue de colores.

Quet compr qui not couèix. Quien no te conoce te compre.

Que té que vèurer axô ab âllô. Qué tiene que ver las bragas con el alcabala de las habas.

Qui á trenta âñys no há cobrád señy, jâmây en cobrarâ. Quien á treinta años no asesa, no comprard dehesa.

Qui ab allôts se colga, compixâd se axéca. Quien con niños se acuesta, sucio se levanta.

Qui apadâssa son témps pâssa. Remienda tu paño y pasards el año.

Qui barâta es câp se grâta. Quien anda en baratos la cabeza se rasca.

Qui hé tâuca hé ôbri. Quien bien ata bien desata.

Qui cânta á sa tâula y á nes llit no té lo entenimént complid. Quien come y canta de locura se levanta.

Qui cânta sos mâls espânta, y qui plôra los aumentâ. Quien canta sus males espanta, y quien llora los aumenta.

Qui de rôba de âltri se vèst en mitx de plâssa lo despuyan. Quien de ageno se viste en la calle

le despojan.

Qui dia mál de s'ase, aquell lo compra. *Quien dice mal de la pera ese se la lleva.*

Qui dôrm no pilla péxos. *A raposo dormiente no le amance la gallina en el vientre.*

Qui en vida fà donació, merèix que li escláfan es càp ab un bastó. *Quien da su hacienda antes de su muerte merece que le den con un mazo en la frente.*

Qui en vòl dir ne hà d'oir. *Quien dice lo que quiere oye lo que no quiere.*

Qui es hò pes plà, queu sia pe sa montàña. *Quien se comió la carne que roa el hueso.*

Qui escomunica descomunica. *De donde viene la escomunión viene la absolución.*

Qui escolta pes forats, òu sos málts fàts. *Quien acecha por agujero oye su duelo.*

Qui escudella d'àltri espéra freda lá se menja. *Quien de mano aiena espera mal yanta y peor cena.*

Qui escúp al cèl á la càre li torna. *Quien al cielo escupe d la cara le cae.*

Qui es del àrt gasta l'àrt. *Quien las sabe las tañe.*

Qui es pastor que muña. *Buñolero, haz tus buñuelos.*

Qui espéra, desespera. *Quien espera desespera.*

Qui es sabater que fàsse sabátas. *Zapatero, d tus zapatos d el as de oro no le juegan bobos.*

Qui està bé que no's mòga. *El que está bien no se mueva.*

Qui et fà fèstas y no ten sòl fer, et vòl trair ò te hà mester. *El que te hace fiestas que no te solia hacer ó te quiere engañar ó te ha menester.*

Qui et vòl hé et ferà plorar. *Quien te quiere bien te hará llorar ó quien te da la hiel te dará la miel.*

Qui fà hé al cumú non fà á ningú. *Quien sirve al cumun no sirve d ningun.*

Qui mál fà nol s'alluña. *Haces mal, espera otro tal.*

Qui fà un paner fà un còvo. *Quien hace un cesto hace ciento ó quien hace lo poco hard lo demas.*

Qui fuig de Déu corre debàdas. *El que de Dios huye en vano huye.*

Qui guárda tròba. *Quien guarda halla.*

Qui hà mester fòc ab sos dits lo cerca. *El que le duele la muela, ese se la saca.*

Qui la hà fèta que la engróns. *Quien hizo al cohombro que le lleve al hombro.*

Qui là fèta que la pág. *Quien hizo el mal que lo pague.*

Qui mál fà mál trobará. *Quien hizo mal espere otro tal.*

Qui la mòrt de àltri espéra, la seua ven priméra.

Quien muerte aiena espera, la suya se le llega.

Qui lléva s'ocasió lléva es pècàt. *Quien quita la ocasión quita el pecado.*

Qui llufy se vâ á casar ò vâ enganad ò vòl engañar. *Quien lejos va d casar ó va engañado ó quiere engañar.*

Qui en mál vâ, mál acába. *Quien en mal anda mal acaba.*

Qui menja llét y beu vi de cent àfys torna fadri.

Dijo la leche al vino: bien venido seas, amigo.

Qui més fà mánco guàña. *Quien mas trabaja menos vale.*

Qui molt abràssa pòc estrèñy. *El que mucho abarca poco aprieta.*

Qui molt xèrra sovint èrra. *A mucho hablar mucho errar.*

Qui no adoba sa gotéra hà de fer sa càsa entéra.

Quien no adoba la gotera hace la casa entera.

Qui no fà feyna no menja. *En esta vida caduca quien no trabaja no manduca.*

Qui no fia nos fiàd. *Quien no se fia no es de fiar.*

Qui no menja no fà feyna. *Quien no come no costribra.*

Qui no mira envànt càu enréra. *Quien no mira adelante atras se queda.*

Qui no pòt pègar á nes cláu pèga á sa ferradura. *Quien no puede dar en el asno da en la albarda.*

Qui no pòt pus morir se déxa. *Quien no puede mas morir se deja.*

Qui no sàb á Déu pregar que vâga per mar. *Quien no entra en la mar no sabe d Dios rogar.*

Qui no s'arrisca no pisca. *Quien no se risca no pisca, ó quien no se aventura no pasa la mar.*

Qui no se cànsa alcansa. *Quien no se cansa alcanza ó porfia mata venado, ó pobre importuno saca mendrugo.*

Qui no té diners en bosa ténga mèl en boca. *Quien no tiene miel en la orza tégala en la boca.*

Qui no té vergòña tot lo mou es sèu. *Quien no tiene vergüenza todo el campo es suyo.*

Qui no vòl còm pòt no pòt còm vòl. *Quien no quiere cuando puede no podrá cuando querrá.*

Qui no vòl creurer la bõna màre creurá la màla madàstra. *Quien no cree en buena madre creerà en mala madrastra.*

Qui no vòl pols que no vâja á s'èra. *Quien no quiere ver lastimas que no vaya d la guerra.*

Qui no té res que fer pentina pets. *Quien no tiene que hacer con el culo caza moscas.*

Qui no pòt segar espigola. *Mas vale algo que na-*

da, & por falta de pan buenas son tortas.
 Qui no se atura fà via. *Quien no se para hace camino.*
 Qui ôli menetja sas mâns s'en unta. *Quien aceite misura las manos se unta.*
 Qui otorga el pénjan. *Quien confiesa paga.*
 Qui pâga devânt quèda mál servíd. *A dineros tomados brazos quebrados.*
 Qui pâga lo que deu de tot lo dels âltres es herèu. *El buen pagador es heredero de lo ageno.*
 Qui pârla en públic té molts de censors. *Quien d la plaza d labrar se mete muchos adrectadores tiene.*
 Qui pârla molt alguna còsa acèrta. *Quien mucho habla en algo acierta.*
 Qui pôsa sas estovâyas du sa pôst as fôrns. *Pierde el que viene y mas el que los manteles tiende.*
 Qui primer es al moll primer engrâna. *El que primero viene primero muele, & el que primero llega ese la calza.*
 Qui romp es vidre el pâga. *Quien rompe paga.*
 Qui se arrofa es frot el se menja. *Al que de mied se muere de cagajones le hacen la sepultura.*
 Qui se créma que buf. *Quien se quema que so-ple.*
 Qui se menja lo aséll que se abríg sa péll. *Quien se comió la carne que roa el hueso.*
 Qui se menja sa càrn que roèg ets ôssos. *Quien se comió la carne que roa el hueso.*
 Qui se muda Déu li ajuda. *Quien se muda Dios le ayuda.*
 Qui se pôsa âllá abònt nol demânan pâga cinc sòus. *Cuidados agenos matan al asno.*
 Qui assembla á los séus no fà tòrt á ningú. *Quien lo hereda no lo hurta.*
 Qui sembra càrts espinas cuy. *Quien siembra abrojos espinas coge.*
 Qui sembra á tèrra d'âltrí pèrd sa llevó. *Quien da pan d perro ageno pierde el pan y pierde el perro.*
 Qui té hotiga quey estiga. *Quien tiene tienda que atienda.*
 Qui té cul no pôt dir peter al âltre. *Nadie que beba vino diga borracho al otro.*
 Qui té es cul llogâd no sèu còm vòl. *Quien su rabo alquila no se sienta cuando quiere.*
 Qui té dôbbés vòla, y qui no en té redòla. *Quien tiene dineros pinta panderos.*
 Qui se aconseya totsòl totsòl plòra son dòl. *Quien solo se aconseja solo se desaconseja.*
 Qui té sàim sas pédras li perexen pâ. *Quien bue-*

yes ha perdido cencerros se le antojan.
 Qui té fiys al costât no morirà enfitât. *Quien tiene hijos al lado no morirá ahitado.*
 Qui té fiys es molt just que aplèg. *Quien tiene hijos razon es que allegue.*
 Qui té hasiènda y no la vèu se fà pòbre y non creu. *Hacienda, tu amo te vea.*
 Qui té ofici té bènèfici. *Quien tiene oficio tiene beneficio.*
 Qui té ôllas prést té tésts & qui té ròba prést té pedàsso. *Quien tiene ovejas presto tiene pellejas.*
 Qui té es profit que téngue es trabáy. *Quien tiene las obladas que taña las campanas.*
 Qui té roña que se grât. *A quien le pica que se rasque.*
 Qui té sa coua de pâys prést se encén. *Quien se pica ajos ha comido.*
 Qui té quâtre y gâsta cinc bossa no hà menester. *Quien tiene cuatro y gasta cinco no ha menester bolsico.*
 Qui té es trabáy que ténga es profit. *Quien tañe las campanas que tenga las obladas.*
 Qui té sa tenlâda de vidre no tir pédras á sa des veynâd. *Quien tiene tejado de vidrio no tire piedras al de su vecino.*
 Qui té un vici dolènt târd & jâmây lo perdrâ. *Quien malas mañas ha tarde ó nunca las perderá.*
 Qui totsòl menja son gâll totsòl enséll es cavâll. *Quien solo come su gallo solo ensille su caballo.*
 Qui vâ á missa no pèrd témps. *Por ir d misa y dar cevada no se pierde jornada.*
 Qui vâ ab un coix es càb de s'âñy hen son tot dos. *Quien con un cojo va al cabo del año cojea & cojeard, & quien anda con lobos d ahullar se enseña.*
 Qui vâ totsòl fà de son pròu. *El que solo va hace lo que se le antoja.*
 Qui ven la bàrba de son vest cremar que pòs la sèua á remnyar. *Cuando vieres la barba de tu vecino pelar pon la tuya d remojar.*
 Qui vòl bistia sense vici que vâya á pèu. *Quien quiere mula sin tacha andese d pié.*
 Qui vòl es bé que sufresca es mál. *Quien quiere holgura sufra amargura.*
 Qui vòl es bessó que rompa sa mella. *Quien quiere las obladas que taña las campanas.*
 Qui vòl menjar péix es cul se hà de bàñar. *No se pescan truchas d bragas enjutas.*
 Quis coufrâre que prenga candelâ. *Quien tiene oídos oiga.*

Regalo de mounja cortéra de xéxa. *Regalo de monja fanega de trigo.*

Rentar es cap á s'ase y pèrder es llexiu. *Jabonar cabeza de asno perdimiento de jabon.*

S.

Sáb es vént y no sáb es torrén. *Oyó el gallo cantar y no sabe en qué muladar.*

S'águila no cásxa moscas. *El águila no caza moscas.*

S'amistát á una pàrt y es dòbbés á s'àltra. *Cuenta y razon conservan la amistad.*

S'ase de sòn Amora qui de tot se anemora. *Amor trompero cuantas veo tantas quiero.*

S'ase diu á nes pôrc oreyúd ô s'òlla diu á sa pélla mascarèlla. *Dijo la sarten d la caldera: tirtè allá, culinegra.*

Sa càbre més dolénta càga dins sa ferráda. *La mas ruin oveja se ensucia en la coladra.*

Sa cènra já há sét es llexiu: ser já de mássa edát para anar de devertiménts, etc. *Ya está duro el aldcer para zampoñas, ó ya es viejo Pedro para cabrero.*

Sa lletra entra pe sas áncas. *La letra con sangre entra.*

Sa mèrda còm més la remenan més pud. *Peor es hurgarlo.*

Sa necessidát no té lléy: *La necesidad carece de ley ó tiene cara de herege.*

Sas errádas no las fán sas muntáñas sinó los hòmos. *De hombres es errar.*

Sas òbras fán el mèstre. *La obra dice quien la hizo.*

Sa passió tápá la vista. *Pasion ciega razon.*

Sa pô guárda sa viña, que no es viñòvol. *Miedo guarda viña, que no viñador.*

Sa mèl nos fèta pe sa boca de s'ase. *No se hizo la miel para la boca del asno.*

Sant Andréu un més bréu. *De Navidad d san Andres no hay un mes.*

San Lluc nésplea espèllúo. *Desde san Lúcas los nisperos se abren.*

Sant Urbà lléva vi y no dona pà. *Agua por san Juan quila vino y no da pan.*

Sas galinas pònen pes béc. *La gallina de Monzon por el pico pon.*

Sas mátas ténen uys y sas parèts ténen oragás. *Montes ven, paredes oyen.*

Sas priméras amors son sas millors. *Las sopas y los amores los primeros son los mejores, ó de los amores y las cañas las entradas.*

Sas còsas atropèlládas no surtea acertádas. *Quien echa agua en la garrafa de golpe mas derra-*

S.

ma que ella coge.

Sa monèya per bé que la véstan sèmpre es monèya. *La mona aunque se vista de seda mona se queda.*

Sa pàtria sèmpre tira. *La cabra siempre tira al monte.*

Sagóns s'allòt sas juguetas. *Segun las barbas las tobajas.*

Sagóns s'ase lo aubardá. *A chico pajarello chico nido.*

Sagóns tu judicas als àltres. *Por tus madejas juzgas las ajenas.*

Sembrar una figuéra: pègar una cayguda. *Coger una liebre.*

Sense fre ni esperó ¿quin caváll hey há hò? *Sin espuela ni freno ¿qué caballo hay bueno?*

Sepegánt sepegánt aprenan de caminar. *Errando se aprende.*

Servèix á señor y tendrás dolor. *Sirve d señor y sabrás de dolor.*

Serviumè que de hòms vénc. *Servídnos que de buenos venimos.*

Sét son qui l'aguántan, y encàre pixa tòrt. *Siete al saco, y el saco en tierra.*

S'en ván los amors y quédan los dolors. *Se van los amores y quedan los dolores.*

Sía de arrós, sía de fávás, jò que estiga ple. *El vientre lleno siquiera de heno.*

Si el còr fos de cer, nol tombaría el dinèr. *Si el corazon fuera de acero, no le venceria el dinero.*

Si es guardiá juga á càrtas, ¿que ferán es fràres? *Si el abad juega d los naipes, ¿qué harán los frailes?*

Si hás de prènder consèy, prenlo del véy. *Del viejo el consejo.*

Si no es àre, serà suàre. *Si no es en esa barqueta, serà en la que se fleta.*

Si no es vuy, serà demà. *Si no es hoy, serà mañana.*

Si no èts càsto, sías càuto. *Si no eres casto, sè cauto.*

Si sa enveja fos tiña, molts de tiñosos hey hauría. *Si la envidia fuera tiña, ¿qué tiñosos habria?*

Si t'hé vist, no men recòrd. *Si te he visto, no me acuerdo.*

Si t'hé vist, not conèg. *Amigo horosco, si te he visto, no te conozco.*

Si vòls tenir inimígs, déxa d'òbbés als amígs. *Hom-
bre que presta sus barbas mesa.*
Sobre ó demúnt un óu p'ón sa galina. *Sobre un
huevo pone la gallina.*
Somáda qui pláu no pésa. *Sarna con gusto no*

pica ó lo que se hace con gusto no incomoda.
Son figas de áltre sostre. *Es harina de otro cos-
tal ó es remiendo de otro paño.*
Sovínt y plenas apágan sa sed. *Una y otra apa-
gan la sed.*

T.

Tál còm fás, tál trobarás. *Cual hicieres, tal
habrás.*
Tál es Náli, còm na Cáli. *Tan bueno es Pedro,
como su compañero.*
Tál es sa señora, còm sa criáda. *En casa del tam-
borlero todos son danzantes.*
Tál páre, tál fíy. *Tal padre, tal hijo ó cual cuer-
vo, tal huevo.*
Tánt de Pére vól dir áse: axó es, la repetició de
una còsa enfáda y molésta. *Dos veces cocina
amarga el caldo.*
Tánt dolént es un còm s'áltre. *Si bien canta el
abad, no le va en zaga el monacillo.*
Tánt entrád, tánt axíd. *Dia y vito.*
Tánt estreñen sa gárba que se romp es venela.
Tanto aprietan que salta la cuerda.
Tánt gráta sa cábra, que jèu málamént. *Tanto
pica la pega ó la raíz del torvisco, que que-
branta el pico.*
Tánt há fét, quey há cagád. *Tanto entornó, que
trastornó.*
Tánt me dona cárt còm creu. *Tanto se me da por
lo que viene, como por lo que va.*
Tánt pòcas son sas macinas, que no fán mál. *Po-
co veneno no mata.*
Tánt se assemblan, còm se atáñen. *Se parecen co-
mo el huevo ó la castaña.*
Tánt sa pèrd per málssa còm per málssa pòc. *Tan-
to se peca por carta demas, como por carta de
mènos.*
Tántas vegádas vá sa gèrra á nes pou, que es de-
rrécòp hey quèda. *Tantas veces va el caditaro
ó la fuente que deja el asa ó la frente ó no
hay para cada mórtes orejas.*
Tánt de cáps, tánt de barrèts. *Tantas opinio-
nes como hay cabezas ó cada gorrion con su
espigon.*
Té es mál á nes turmèll, y li curan es clotèll. *A*

T.

*Marina le duele el tobillo, y sdñante el coledri-
llo.*
Té més fama que d'òbbés. *Mas es su crédito que
su caudal.*
Tenir es péus á sa fòssa: ser molt véy. *Estar con
un pié ó la sepultura.*
Tenir sa pélla pes máneg: maver, comandar. *Te-
ner el cucharón ó la sartén por el mango.*
Tèrra á que vós usássa que tróbas. *A do fueres
haz como vieres.*
Té ventura qui la procura. *A Dios rogando y con
el mazo dando.*
Tot bòn cavállar cáu. *El mas avisado cae ó el
mas diestro la yerra.*
Tot el mon es un país. *Todo el mundo es un país.*
Tot heu pagarà ab un pic. *Todo lo pagard junto.*
Tothòm té sa sèua locura. *Si la locura fuera do-
lores, en cada casa habria voces.*
Tothòm tira devés éll: vól es sèu profit. *Cada uno
lleva el agua ó su molino.*
Tot es hu formátge ó quèso. *Olivo y aceituno todo
es uno.*
Totas sas málssas pican. *Los extremos son viciosos.*
Tot lo novèll es béll. *Todo lo novel es bel ó todo lo
nuevo aplaça.*
Tots es bruxòts se conèxen. *De cosario ó cosario
no se pierden sino los barriles.*
Tirar sa pédra y amagar sa mà. *Tirar la piedra
y esconder la mano.*
Tres dias de geláda, áygo asseguráda. *Escarcha
rebolluda al segundo ó tercer dia suda.*
Trèurèn y no posarny, prònte se acába. *Donde
hay saca y nunca pon presto se acaba el bol-
son.*
Trabáys en pá son bòn de passar. *Todos los due-
los con pan son mènors.*
Tuttururút qui vá néxer áse, no pòt morir ruc.
El asno chiquillo siempre es borriquillo.

U.

Una aronèlla no fá estíu. *Una golondrina no ha-
ce verano.*

U.

Un diner de mál, y cinc sous de emplásta. *Poco
mal, y bien quejado ó de picada de mosca*

pierna de sdbana ò picóme una araña, y atè-me una sdbana.

Un fòc tren s'áltre. Un clavo saca otro.

Una hòra de vida es bõna. Una hora de vida es vida.

Una mà rénta la áltre, y totas duas sa càre. Una mano lava la otra, y todas dos la cara.

Una nusa toma un quintar. Un cabello hace sombra en el suelo.

Una vegáda vâig provar, y en sortí málament. Una vez me arremangué, y toda me ensucié.

Un còp dins áltre. Un ruin ido, otro venido.

Un dia que volfa menjar càrn penjâren es carnicer. Cuando la vieja tiene dinero, no tiene carne el carnicero.

Un mál no vé tot sòl. El mal no viene solo.

Un mentider há de tenir hòn càp. El mentir pide memoria.

Un mentider quând diu vo nol creuen. Quien siempre me miente no me engaña.

Un Pére y un João sãn un áse grân. Dos Juanes y un Pedro haten un asno entero.

Un rât qui no té sinó un forât prést es agafâd.

El raton que no tiene mas que un horado, presto es cazado.

Un reyâl de plâta no es hò per tots. Con lo que Sancho sana, Domingo adolece, ò lo que es bueno para el higado, es malo para el bazo.

Un sâc buyt no se serva. Con pan y vino se anda el camino.

Un totsòl en fâ molts de dolénts. Un loco hace ciento.

Un totsòl ni cànta, ni plôra. Un alma sola ni canta, ni llora.

Uns contes fâ s'âse, y áltres el traginer. Uno piensa el bayo, y otro el que le ensilla.

Uns lîân sa feyna, y áltres ténen es profit. Uno levanta la caza, y otro la mata.

Uns òrgas ténc á Mendôrca qui tocan per si metéix. Buen jubon me tengo en Francia.

Uns ténen sa fâma, y áltres càrdan sa llâna. Unos tienen la fama, y otros cardan la lana.

Uns ténen sa fâma, y áltres es dôbbés. Duero tiene la fama, y Pisuerga el agua.

Uys qui no veuen, còr qui no dôl. Ojos que no ven, corazon que no quiebra.

V.

Vâl més (ò més vâl) anar totsòl que mál acompañâd. Mas vale ir solo que mal acompañado.

Vâl més dir arrêra que arrí. Mas vale decir jo que harre.

Vâl més fâma que dîners. Mejor es el buen nombre que las riquezas ò mas vale buena fama que cama dorada.

Vâl més fâvas á cà sêua que capòns y galinas á càsa d'áltre. Mas vale comer grama y abrojo que tener capirote en el ojo.

Vâl més fortuna que ser fîy de réy. Fortuna te dé Dios, hijo, que el saber te vale poco.

Vâl més englîy que fòrsa. Mas vale maña que fuerza ò mas vale acial que fuerza de oficial.

Vâl més málâ composició que bòn plét. Mas vale mal ajuste que buen pleito.

Vâl més manar que ser manâd. Vale mas ser arriero que borrico.

Vâl més molí qui no té que mòlrer, que tenir hò ab so moliner. Mas vale aceña parada que molinero amigo.

Vâl més pôc y hò que molt y dolént. Mas vale poco y bueno que mucho y malo ò mas valen dos bocados de vaca que siete de patata.

Vâl més ser càp d'arangâda que coua de pagell.

V.

Mas vale cabeza de raton que cola de leon.

Vâl més un gust que totas sas tarònjâs de Sòller. Mas vale un gusto que cien panderos.

Vâl més quâlque còsa que no res. Mas vale algo que nada.

Vâl més un tord en sa mà, que mil y cincçénts qui vòlan. Mas vale pájaro en mano que buitre volando.

Vâl més una gota que una bota. Mas vale agua del cielo que todo el riego.

Vâl més tòrt que cêgo. Vale mas tuerto que ciego. Venir còm anèll al dit. Venir como pedrada en ojo de boticario.

Venir còm un busòl dins sa mèl. Venir como sopa en miel.

Veu es gèp dels áltres, y no veu es sêu. Ve la paja en el ojo ajeno, y no ve la biga en el suyo. Vés ab hòns y serâs un d'ells. Acompâñate con buenos y serds uno de ellos.

Viu del âyre còm es camaleó. Se sustenta del aire como el camaleon.

Viva qui guâña. Viva quien vence.

Vòls quet sequesca es cà, dàli pâ. Quieres que te siga el can, dale pan.

DICCIONARIET

DE

Vàrios tèrmes mallorquins anticuàds ò que ja no se usen,
compòst per M. para entèndrer al cèlebre poeta Lemosí Ausias
Màrc.

A.

Abandó. *m.* Desamparo. *Desamparo.*
Abèllir. *v. a.* Hermoseyar. *Hermosear.*
Abèllit, *da. p. p.* de abèllir. *Hermoseyad, da.*
Hermoseado, da.
Abís. *m.* Abisme. *Abismo.*
Abtesa. *f.* Àcte, hàbit per el costúm, habilitat.
Acto, hdbito, habilidad.
Abuir. *v. n.* Abundar. *Abundar.*
Abziàch. *adj.* Dia dolént. *Dia azlago.*
Acasar. *v. a.* Procurar tenir. *Procurar tener.*
Aconseguir. *v. a.* Alcansar. *Alcanzar.*
Acuyt. *adv.* De préssa. *De prisa.*
Acuytât, *da. adj.* Apresurâda. *Apresurado, da.*
Acuncament. *m.* Apuntament. *Apuntamiento.*
Acustar. *v. n.* Jèurer. *Acostarse. v. a.* Acostar.
Allegar.
Acustât, *da. adj.* Acostado, *da ò ailegado, da.*
Ades. *adv.* Prést ò luégo. *Presto ò lyego.*
Adulamént. *m.* Uco. *Ahullido.*
Affalàch. *m.* Halàgo. *Halago.*
Affany. *m.* Curòlla ò trabây. *Afan ò trabajo.*
Affaniós, *sa. adj.* Trabayós. *Trabajoso, sa.*
Afeblir. *v. a.* Enflaquir. *Enflaquecer. v. n.* De-
càurer. *Decaer.*
Afeblit, *da. p. p.* Enflaquecido, *da ò decaído, da.*
Afer. *v. a.* Fer. *Hacer.*
Afer. *m.* Quefer, negòci. *Quehacer ò negocio.*
Afet. *m.* Àfècte ò fèt. *Afecto ò hecho.*
Afixir. *v. a.* Afegir ò aficar. *Añadir ò pegar.*
Aflamar. *v. a.* Encéndrer. *Encender.*
Aflaquir. *v. a.* Enflaquir. *Enflaquecer.*
Agréujar. *v. a.* Agraviar. *Agraviar.*
Agréujât, *da. p. p.* Agraviâd, *da ò enutjàd, da.*
Agraviado, da ò enojado, da.
Agro. *m. ò f.* Gàrsa àve. *Garza.*
Aguyt. *m.* La vista. *Vista.*
Aguer. *v. n.* Tenir. *Tener.*
Agüeren. *Tenguéren. Tuvieron.*

A.

Aguf. Vâig tenir ò aquell tengué. *Tuve ò tuvo.*
Agdt, *da. p. p.* Tengúda. *Tenido, da.*
Ahir. *=* Jò me enfuresc ò me enutx. *Me airo ò*
enojo.
Ahirar. *v. r.* Enrabiarre ò enutjarre. *Atrarse ò*
enojarse.
Ahuirât, *da. adj.* Ditzós, venturós. *Dichoso,*
sa ò venturoso, sa.
Aidar. *v. a.* Ajudar. *Ayudar.*
Àiga. *f.* Àygo. *Agua.*
Air. *m.* Ira, òdi. *Ira, odio.*
Airar. *v. r.* Enfurirre, enutjarre. *Atrarse, eno-*
jarse.
Airât, *da. p. p.* Atrado, *da ò enojado, da.*
Albir. *m.* Alvedrio, pròpi parèr. *Albedrio ò pro-*
pio parecer.
Algéps. *m.* Guix. *Yeso.*
Alguazir. *m.* Esgotzi. *Alguacil.*
Allenjar. *v. a.* Aliviar, allojar, hàbitar. *Aliviar,*
alojar ò morar.
Àllogar. *v. a.* Llogar. *Alquilar.*
Àlt. *m.* *=* Agrâdo, conténtament. *Agrado, conten-*
tamiento.
Altar. *v. a.* Agradar, contentar. *Agradar, con-*
tentar.
Altisme. *adv.* De lo àlt del cèl. *De lo alto del cielo.*
Amagatâll. *m.* Amagatây. *Escondrijo.*
Amenar. *v. a.* Dar. *Traer.*
À mils. *adv.* À millor. *A mejor.*
Amöllèxer. *v. a.* Ablanir. *Ablandar.*
Amprar. *v. a.* Menllevar. *Tomar prestado. Usar*
de alguna còsa. Aprovecharse.
Ana. *f.* La estrèlla Vènus. *Venus.*
Anâp. *m.* Còpa, tâssa, tassó. *Copa ò vaso.*
Andar. *v. a.* Anar. *Andar.*
Angoxa. *f.* Congoxa. *Congoja.*
Angoxarse. *v. r.* *=* Congoxarse. *Congojarse.*
Antar. *v. a.* Adelantar ò passar devânt. *Adelan-*

A

616

A

tar ó *pasar delante*.
 Anular. *v. a.* Desfer. *Desahacer*.
 Anulat, *da. adj.* Apoquí ó vengú ó menos.
Apocado ó *venido á menos*.
 Aparellar. *v. a.* Apareyar. *Aparejar*.
 Apellar. *v. a.* Cridar á un: anomenarlo. *Llamar*
 ó *nombrar*.
 Arbre. *m.* Ábre. *Arbol*.
 Argull. *m.* Orgullo. *Orgullo*.
 Arma. *f.* Árma ó ánima. *Arma* ó *alma*.
 Armejar. *v. a.* Fer armas. *Hacer armas*.
 Arrepar. *v. a.* Arrebatat. *Arrebatat*.
 Arranc. *adj.* Coix. *Cojo*.
 Art. *Créma*. *Arde*.
 Artit, *da. adj.* Ardí, díligent. *Ardido, diligente*.
 Asajar. *v. a.* Assetjar, provar. *Ensayar*.
 Asats. *adv.* Bastant. *Asaz* ó *bastadamente*.

Asetjar. *v. a.* Sitiar ó encorrallar. *Sitiar* ó *cercar*.
 Asturer. *v. a.* Assèurerse. *Asentarse*.
 Asmar. *v. a.* Pensar. *Pensar*.
 Astrug, *ga. adj.* Béneventuráds, ditxosos. *Bienaventurado, da, dichoso, sa*.
 Atallar. *v. a.* Tayar. *Cortar*.
 Atemprad, *da. adj.* Temperáds. *Templado, da*.
 Atrivensa. *f.* Atrevimént. *Atrevimiento*.
 Ator. *m.* Duració. *Duración*.
 Aturar. *v. a.* Esperar. *Esperar*.
 Aulesa. *f.* Vilesa, supèrbia. *Vileza, soberbia*.
 Aunir. *v. a.* Unir, ajuntar. *Unir* ó *ajuntar*.
 Aul. *adj.* Mál ó fàls. *Malo* ó *falso*.
 Aut. *m.* Auto ó àcte. *Auto* ó *acto*.
 Avar. *adj.* Avàro. *Avare*.
 Asiltar. *v. a.* Despreciar. *Despreciar*.
 Avimént. *m.* Aparèy. *Aparejo*.

B.

B.

Babiste. *m.* Batisme. *Bautismo*.
 Badalit, *da. adj.* Bajá, tonto. *Bobo, ba*.
 Badan. *adj.* V. Badalit. *Bobo, ba*.
 Balbucitar. *v. a.* Tartamussatjar. *Tartamudear*.
 Balsa. *f.* Bássa. *Balsa*.
 Bandonament. *m.* Desampàro. *Abandono, desamparo*.
 Bandonar. *v. a.* Abandonar, desamparar. *Abandonar, desamparar*.
 Barbull. *m.* Tráfeg. *Tráfego*.
 Barbulleria. *f.* Tráfeg. *Tráfego*.
 Batejat, *da. p. p.* Batiáds. *Bautizado, da*.
 Batejar. *v. a.* Batiar. *Bautizar*.
 Bair. *v. a.* Obeir. *Obedecer*.
 Beit, *da. p. p.* Obeíd, *da. Obedecido, da*.
 Bellea. *f.* Bèllesa. *Belleza*.
 Beneviransa. *f.* Béneventuransa. *Bienaventuranza*.

Benevirat, *da. p. p.* Béneventuráds. *Bienaventurado, da*.
 Blanor. *f.* Blanura. *Blandura*.
 Blo. Ab éll ó ab lo. *Con él*.
 Bomba. *f.* y bombamént. *m.* Vánaglória. *Fanagloria*.
 Born. *m.* Vólta, rodéo, salt. *Rodeo, salto, vuelta*.
 Borna. *f.* y borne. *f.* Vólta. *Vuelta*.
 Branchet. *m.* Cussèt de fàlda. *Perro de falda*.
 Brant. *f.* Espàsa. *Espada*.
 Breument. *adv.* Brevemént. *Brevemente*.
 Broca. *f.* Punxó. *Punzon*.
 Brocar. *v. a.* Encontrar, tocar. *Encontrar, tocar*.
 Bronc, *ca. adj.* Tòrt ó àspre. *Corvo* ó *despero*.
 Bugiu. *f.* Monèya. *Mono, na*.
 Burc. *m.* Arravál. *Burgo, arraval*.

C.

C.

Ca. *adv.* Aquí. *Aquí*.
 Cabar. *v. a.* Acabar, perfeccionar. *Acabar, perfeccionar*.
 Cabalos, *sa. adj.* El qui té caudáls. *Caudaloso, sa*.
 Cabdal. *adj.* Caudalós. *Caudaloso, sa*.
 Cal. Es menester. *Es menester*.
 Campar. *v. a.* Escapar. *Escapar*.
 Canela. *f.* Canèlla ó candela. *Canela* ó *candela*.
 Car, *ra. adj.* Amáds. *Amado, da*.
 Caresties, *sa. adj.* Enquiríd ó molt amador. *Encarecido* ó *que mucho quiere*.
 Carcre. *f.* Presó. *Cárcel*.

Carnatga. *m.* Cosa de càrn. *Cosa de carne*.
 Cavoras. *f.* Còva. *Cueva*.
 Cesh. *m.* Cégo. *Ciego*.
 Cella. *pronóm.* Aquèlla. *Aquella*.
 Certana. *adj.* Paràula cèrta. *Palabra cierta*.
 Cost. *pronóm.* Aquést. *Este*.—Aquèll es. *Aquel es*.
 Char. *adj.* Amád. *Amado*.
 Chipra. *m.* Xipre réyne. *Chipre*.
 Clamar. *v. a.* Quexarse. *Quejarse*.
 Clus, *sa. adj.* Tancáds. *Cerrado, da*.
 Co. *pronóm.* Axó ó ulló. *Esto* ó *aquello*.
 Coha. *f.* Codicia. *Codicia*.

C

617

C

Cobejança. *f.* Codicia, *dealtx.* Codicia, *deseo.*
 Cobejar. *v. a.* Codiciar, desitjar. *Codiclar, de-*
sear.
 Cobejos, *sa. adj.* Codiciós, *sa* ó desitjós, *sa. Co-*
dicioso, sa ó deseoso, *sa.*
 Cobla. *f.* Culpa. *Culpa.*
 Cohir. *v. a.* Tenir áctes ab dóna. *Haver acceso d*
muger.
 Cohit. *m.* El ácte ab dóna. *Coito.*
 Coigor. *m.* Picor. *Escocimiento.*
 Col. *f.* Honra. *Honra.*—Còm ell. *Como et.*
 Coler. *v. a.* Honrar y guardar las fiestas. *Honrar*
y guardar las fiestas.
 Colp. *m.* Cóp. *Golpe.*
 Comiaal. *adj.* Comunál. *Comunal.*
 Concitar. *v. a.* Mònar, inclinar. *Mover, inclinar.*
 Conquerre. *v. a.* Conquistar. *Conquistar.*
 Conquest, *ta. p. p.* Conquistád, *da.* *Conquista-*
do, da.
 Courrear. *v. a.* Comrar, cultivar, dur. *Cultivar,*
traer.

Consegre. *v. a.* Conseguir. *Conseguir.*
 Consemble. *adj.* Semblánt. *Semejante.*
 Contonir. *v. n.* Tenir. *Tener.*
 Contixença. *f.* Contingência ó galardó. *Contingen-*
cia ó *galardon.*
 Costret, *ta. adj.* Costrefíds. *Constrenido, da.*
 Costuma. *f.* Costúm. *Costumbre.*
 Cove. *Cové.* *Convience.*
 Cove. *m.* Còvo. *Cuebano.*
 Creuar. *v. a.* Eucruar. *Cruzar.*—*Persignarse.*
Persignarse.
 Crestia, *na. adj.* Cristiá, *na.* *Cristiano, na.*
 Criament. *m.* Criansa desde petít. *Crianza desde*
piño.
 Crim. *m.* Crímen. *Crimen.*
 Caiçor. *m.* Picor. *Escocimiento.*
 Cuydar. *v. a.* Pensar. *Pensar.*
 Cuyta. *f.* Préssa. *Prisa.*
 Cnytar. *v. a.* Donar préssa. *Dar prisa.*
 Cuytos, *sa. adj.* Apressuráds. *Apresurado, da.*
 Cusc, *ca. adj.* Coxos. *Cojo, ja.*

D.

Damaatjar. *v. a.* Dañar ó condemnar. *Dañar ó*
condenar.
 Damaatje. *m.* Dãny ó condemnació. *Daño ó con-*
denacion.
 Dan. *m.* Dãny. *Daño.*
 Deasaltar. *v. a.* Desagradar, descontentar. *Des-*
agradar, descontentar.
 Debatre. *v. a.* Combãtrer. *Combatir.*
 Deça. *adv.* De aquésta pãrt. *De esta parte.*
 Decantar. *v. a.* Girarse, colgarse, trastornarse.
Acostarse, volverse, trastornarse.
 Decebre. *v. a.* Enganar. *Engañar.*
 Defaltar. *v. n.* Faltar. *Faltar.*
 Defallir. *v. n.* Faltar ó venir á mánco. *Faltar ó*
venir á mênos.
 Defes, *sa. p. p.* Defensád, *da.* *Defendido, da.*
 Defet. *m.* Defecte ó fãlta. *Defecto ó falta.*
 Defugir. *v. n.* Fugir. *Huir.*
 Degastar. *v. a.* Gastar. *Gastar.*
 De gra. *adv.* De grát. *De grado.*
 Degu y degún. *pronóm.* Ningú. *Ninguno, na.*
 Dehesa. *f.* Diosa. *Diosa.*
 Deixible. *adj.* Còsa déxáda ó digna de ser déxáda.
Cosa dejada ó digna de ser dejada.
 Delay. *adv.* De allá del áltse mon. *De allá del*
otro mundo.
 Delir. *v. a.* Llèvar. *Quitar.*
 Delit. *m.* Deléyte ó delicté. *Delecte ó delito.*
 Delitar. *v. a.* Deleytar. *Delectar.*

D.

Demillar. *v. n.* Cáber mánco ó fer mênos la cò-
sa. *Caberlo mênos ó hacerlo mênos.*
 Departre. *v. a.* Apartar, dividir. *Apartar, divi-*
dir.
 De pregon. *adv.* De présent. *De presente.*
 Deremclir. *v. r.* Déxarse. *Dejarse.*
 Desalt. *m.* Desconténto. *Descontento.*
 Desaltar. *v. n.* Desagradar. *Desagradar.*
 Desamig. *m.* Inimíg. *Enemigo.*
 Desestruch, *ga. adj.* Desdixád, desventurád. *Des-*
dichado, da, desventurado, da.
 Desberrada. *adj.* Pòrta sense pãny. *Puerta sin*
cerradura.
 Descordar. *v. a.* Desfer ó destòrser una còrda.
Deshacer ó destorcer una cuerda.
 Descolar. *v. a.* Deshonrar ó llèvar sa festa. *Des-*
honrar ó quitar la festa.
 Descuyt, *ta. p. p.* Descopíd, *da.* *Desconido, da.*
 Desegir. *v. a.* Apartar. *Apartar.*
 Deseguir. *v. n.* No seguir. *No seguir.*
 Desemble. *adj.* No semblánt. *Desemejante.*
 Desengangir. *v. a.* Enllaquir. *Enflaquecer.*
 Deseser. *v. n.* No ser ó pèrder es sèr. *No ser ó*
perder el sèr.
 Desgrair. *v. a.* No agrair. *Desagradecer.*
 Denombrar. *v. a.* Llèvar es nòm ó es sèr. *Quitar*
el nombre ó el sèr.
 Desijar. *v. a.* Desitjar. *Desear.*
 Desiscar. *v. n.* Desistir. *Desistir.*

D

618

D

Desmembrar. *v. a.* Desacordar. *Desacordar.*
 Desmaridar. *v. a.* Llévar el marít. *Desmaridar.*
 Desmentir. *v. a.* Desmentir. *Desmentir.*
 Desombrar. *v. a.* Llévar sa ombra. *Quitar la sombra.*
 Despendir. *v. a.* Gastar. *Gastar.*
 Despes, *sa. p. p.* de despendir. = Gastâd, *da. Gastado, da.*
 Despocar. *v. a.* Fer pôca una còsa. *Menoscabar.*
 Determenar. *v. a.* Determinar. *Determinar.*
 Destricar. *v. a.* Fer déstre á un. *Hacer diestro.*
 Desvehinar. *v. a.* Mudar es veynâd. *Desavecindar.*
 Detrahir. *v. a.* Trahir ô engauar. *Hacer traicion ô engañar.*
 Dia. Diga aquell. *Diga aquel.*
 Dictar. *v. a.* Declarar, notar. *Declarar ô notar.*

Dictat. *m.* Títol de scñor. *Titulo de señor.*
 Dimart. *m.* El dimârs. *Mártes.*
 Discort. *m.* Discôrdia. *Discordia.*
 Discort, *ta. adj.* Discordes. *Discorde.*
 Disentir. *v. n.* No consentir. *No consentir.*
 Disert, *ta. adj.* Hábils. *Hábil.*
 Do. Jô don. *Doy.*
 Dolch. *m.* Téuc dolor. *Duelome.*
 Domdar. *v. a.* Amansar. *Amanzar.*
 Dos. *m.* El revés de una còsa. *Enves. = Espaldas.*
 Dreçar. *v. a.* Adressar. *Enderesar.*
 Duymés. *adv.* De vuy més. *De hoy mas.*
 Durs. Nombre dos. *Dos.*
 Dull. Téuc dolor. *Duelome.*

E.

Efet. *m.* Efêcte. *Efecto.*
 Igual. *adj.* Iguâl. *Igual.*
 Eixir. *v. n.* Surtir. *Salir.*
 Eixorch, *ca. adj.* Qui no donan fruyt. *Estéril, infructífero, ra.*
 Eleixir. *v. a.* Escüllir. *Escoger.*
 Elest, *ta. p. p.* Elegid, *da. Elegido, da.*
 Em. Que jô ân. *Ame yo.*
 Embadalid, *da. adj.* Embambâd, *da ô espantâd, da. Embobecido, da ô espantado, da.*
 Embasar. *v. a.* Fer provisio. *Hacer provision.*
 Embolcar. *v. r.* Embolicarse. *Embolverse.*
 Embolt, *ta. p. p.* Embolicâds. *Embuelto, ta.*
 Embronc, *ca. adj.* Dobleçâd ô tôrt. *Corvo, va ô tuerto, ta.*
 Empachar. *v. a.* Impedir. *Impedir.*
 Empaig. *m.* Embarâs ô empagaimént. *Embarazo ô empacho.*
 Embellir. *v. a.* Hermoseyar. *Hermosear.*
 Empecatar. *v. a.* Umplir de pecâts. *Henchir de pecados.*
 Empegid, *da. adj.* Empegâds. *Empachado, da ô vergonzoso, sa.*
 Emplicar. *v. n.* Implicar. *Implicar.*
 En âlt. *adv.* Ab conténto. *En contentamiento.*
 En çella. En aquella. *En aquella.*
 Encena. Encén. *Enciende.*
 Encolpar. *v. a.* Culpar. *Culpar.*
 Encontrada. *f.* Sa carréra de cása. *Encontrada.*
 Eudeny. *m.* Desamor, desprêci. *Desden.*
 Eoderreçar. *v. a.* Tomar edificios. *Derribar.*
 Enfestijar. *v. a.* Fastidiar, enutjar. *Fastidiar, enojar.*
 Enfenollir. *v. a.* Enutjar. *Enojar.*

E.

Enferescar. *v. a.* Conferir, fer diferência ô inferir. *Conferir, hacer diferencia, inferir.*
 Enferm, *ma. adj.* Malâts. *Enfermo, ma.*
 Engau. *m.* Engâny. *Engaño.*
 Enqueriment. *m.* Cerca. *Busca.*
 Enquerir. *v. a.* Cercar. *Buscar.*
 Enquest, *ta. p. p.* de enquerir. *Buscado, da.*
 Ensangouar. *v. a.* Untar ô embrutar ab sang. *Ensangrentar.*
 Entig, *ga. adj.* Antíg, *ga. Antiguo, gua.*
 Entorn. *adv.* Per lô redor. *Al rededor.*
 Entrenyorarse. *v. r.* Añorarse. *No hallarse.*
 Euvellir. *v. a.* Tornar véy. *Envejecer.*
 Envolpar. *v. r.* Rodetjarse. *Rodearse.*
 Ergull, *lla. adj.* Orgüllosos. *Orgulloso, sa.*
 Enguller. *v. a.* Prèuder orgüllo. *Tomar orgullo.*
 Esbaescar. *v. n.* Tornar bâmbol. *Embobecer.*
 Esbalair. *v. a.* Espantar. *Espantar.*
 Esbatre. *v. a.* Espolsar. *Sacudir.*
 Escaurer. *v. n.* Càurer ô venir bé. *Caer ô venir bien.*
 Escalf. *m.* Escalfó. *Escaliento.*
 Escarn. *m.* Escârni. *Escarnio.*
 Escartetjar. *v. a.* Cartetjar. *Cartear ô descartar.*
 Esclau de remença. Cêrts esclâus quey havia en Cataluña. *Esclavo de remenza.*
 Escolt. *m.* Escolta. *f. Escucha.*
 Escull. *m.* Peña ô rôca. *Peña ô roca.*
 Escurço. *m.* Escorpi. *Alacran.*
 Esquartir. *v. a.* Tenir miramént ô respêcte. *Tener miramiento ô respeto.*
 Esmentar. *v. a.* Anomenar ô dur á la memòria. *Nombrar ô traer d la memoria.*
 Esmola. *f.* Almôyna. *Limosna.*

E

619

E

Esparcir. *v. a.* Escampar cada cosa á son llòc.
Esparcir cada cosa d su parte.
 Espacordit, *da. p. p.* Espantad, ple de pô. *Des-*
pavorido, da.
 Esper. *f.* Espèransa ô esperiència. *Esperanza ô es-*
perencia.
 Esperdimènt. *m.* Pèrdua. *Perdimiento ô perdi-*
cion.
 Esperder. *v. a.* Pèrder. *Perder.*
 Espocat. *m.* Nòm qui son pòca còm éll. *Nombre*
que son pocos como él.
 Espocat, *da. adj.* Venguda á manco ô á ménos.
Venido, da d ménos.
 Esposa. *f.* Manilla ô grilló para fermar sas màns.
Esposa.
 Estatge. *m.* Firmesa. *Firmeza.*
 Estiut. *m.* Instint. *Instinto.*
 Estol. *m.* Companhia de gént ô flòta de mar. *Com-*
pañia ô flota de mar.
 Escolt, *ta. adj.* Llibres, llevads ô privads. *Libre,*

quitado, da ô privado, da.
 Estorc, *ca. p. p.* de estorcre. *Quitado, da.*
 Estorcre. *v. a.* Apartar ô llévar. *Apartar ô qui-*
tar.
 Estort, *ta. adj.* Àlberad ô llibre. *Salvo ô libre.*
 Estriol. *m. V.* Estriol en el diccionari. *Almoha-*
za.
 Estruch, *ca. adj.* Ditzós, venturós. *Dichoso, ven-*
turoso, sa.
 Esturmènt. *m.* Instrumènt. *Instrumento.*
 Evellat, *da. adj.* Desvellad. *Desvelado, da.*
 Evellat, *da. adj.* Fets véys. *Envejecido, da.*
 Exellar. *v. a.* Desterrar. *Desterrar.*
 Exil. *m.* Destèrro. *Destierro.*
 Exir. *v. a.* Surtir. *Salir.*
 Exorbar. *v. a.* Fer cégo. *Hacer ciego.*
 Exordar. *v. a.* Fer sord. *Ensordecer.*
 Exorc, *ca. adj.* Còtrafèt ô estèril. *Contraecho,*
cha ô estèril.

F.

Faena. *f.* Hasiènda. *Hacienda.*
 Faço. *f.* Fasonomia. *Facion.*
 Falç. *f.* Faus. *Hoz.*
 Fallar. *v. n. y a.* Faltar ô trobar. *Faltar ô hallar.*
 Fallença. *f. y falliment. m.* Fálta. *Falta.*
 Famajant y famolent, *ta. adj.* Afamagads. *Ham-*
briento, ta.
 Fastig. *m.* Fástix ô enútx. *Hastio ô enojo.*
 Fastijar. *v. a.* Fastidiar ô enutjar. *Fastidiar ô eno-*
jar.
 Fat. *m.* Acàs. *Hado.*
 Faula. *f.* Fábula. *Fbula.*
 Feb'le. *adj.* Cosa femenil. *Cosa mugeril.*
 Feccio. *f.* Afecció. *Aficion.*
 Fembrer. *adj.* El qui vá de dónas. *Dado d mu-*
geres.
 Fembril. *adj.* Cosa de dónas. *Femenil ô mugeril.*
 Femen. *adj.* Femenil. *Femenil ô mugeril.*
 Fenyar. *v. a.* Acabar, finir ô burlar. *Fenecer,*
finir ô burlar.
 Fente. *f.* Féms ô fànc. *Estièrcol ô lodo.*
 Fer. *adj.* Fiero. *Fiero.*
 Ferea. *adj.* Cosa fiera ô vergonhosa. *Fiera ô ver-*
gonzosa.
 Feril. Lo vá ferí. *Le hirió.*
 Ferm. Firme ô firmamènt. *Firme ô firmamente.*
 Firmament. *adv.* Firmamènt. *Firmamente.*
 Fermall. *m.* Joyeta. *Joyel.*
 Fermansa. *f.* Firmesa. *Firmeza.*
 Fermar. *v. a.* Firmar ô sostenirse. *Afirmar ô*

F.

sostenerse.
 Fermetat. *f.* Firmesa. *Firmeza.*
 Ferre. *m. ô f.* Fèrro ô àncora. *Hierro ô dncora.*
 Fexuga. *f.* La tèrra. *La tierra.*
 Fesa. *f.* Xâp en parèt. *Rendija.*
 Fenell. *m.* Xâp. *Hendidura.*
 Finte. *f.* Fingida. *Fingida.*
 Fillastre. *m.* Fiastre. *Hijastro.*
 Finar. *v. a.* Acabar, finir. *Fenecer.*
 Finitat. *f.* Finesa. *Fineza.*
 Firir. *v. a.* Ferir. *Herir.*
 Flom. *m.* Riù. *Rio.*
 Fluxen. *m.* El flux y reflúcs. *El flujo y reflujo.*
 Foc. Fonc. *Fuè.*
 Foll, lla. *adj.* Lòco, ca. *Loco, ca.*
 Follament. *adv.* Lòcamènt. *Locamente.*
 Follia. *f.* Locura. *Locura.*
 Fon. Fonc. *Fuè.*
 For. *m.* Costúm. *Costumbre.*
 Fora, na. *adj.* Cosa de fòre ô estréma. *Cosa de*
fuera ô estrema.
 Forans. *m. pl.* Los estréms ô càbs. *Los extremos ô*
cabos.
 Foratjar. *v. a.* Trèurer defòre. *Sacar d fuera.*
 Foraviar. *v. a.* Trèurer defòre ô engauar. *Sacar*
d fuera ô engañar.
 Fornall. *m.* Forn. *Horno.*
 Foure. *f.* Bayna de espàsa. *Baina de espada.*
 Fraturau. El qui fà fàlta. *El que hace falta.*
 Fraturos, *sa. adj.* El qui hà de mester. *Menes-*

F

teroso, sa.

G.

Genta. *f.* Gàrsa, àve. *Garza*.
 Garballad, da. *p. p.* de garballar. *Cribado, da*.
 Garballador. *m.* Porgador. *Cribador*.
 Garballar. *v. a.* Porgar. *Cribar*.
 Gest. *m.* Fet. *Hecho*.
 Gest, ta. *p. p.* Fét, ta. *Hecho, cha*.
 Giny. *m.* Industria. *Industria*.
 Ginnios, sa. *adj.* Ingeniosos. *Ingenioso, sa*.
 Glasea. Gelàda. *Escarcha, helada*.
 Glay. *m.* Espànt. *Espanto*.

F

Frayrir. *v. a.* Gosar. *Gozar*.

G.

Gloriajar. *v. a.* Gloriarse. *Gloriarse*.
 Grair. *v. a.* Agrair. *Agradecer*.
 Gramalla. *f.* Vestít de autoridât. *Vestido de au-*
toridad ô de gala.
 Greuje. *m.* Agrâvi. *Agravio*.
 Guay. *m.* Plôr. *Llanto ô lloro*.
 Gual. Ignâl ô per. *Igual ô por*.
 Guardar. *v. a.* Guardar ô mirar. *Guardar ô mirar*.
 Guastar. *v. a.* Gastar. *Gastar*.
 Gues. Hagués. *Hubiese*.

H.

Hair. *v. r.* Mòurerse á ira. *Moverse d ira*.
 Havirança. *f.* Aventurensa. *Aventuranza*.
 Havirat. *adj.* Aventurâd. *Aventurado*.
 Hannir. *v. a.* Unir. *Unir*.
 Haut. *m.* Àuto. *Auto*.
 Heratament. *m.* Hereuâtge. *Heredamiento*.
 Hi. *adv.* Àllâ ô allí. *Allâ ô allí*.

H.

Hirar. *v. r.* Enfurirse. *Airarse, enojarse*.
 Hoy. *m.* Ôdi, ira. *Odio, ira, desden*.
 Hoig. Jô òig. *Yo oigo*.
 Huy. *adv.* Vuy. *Hoy*.
 Hom. *m.* Hômo. *Hombre*. = *adj.* Humíd. *Húmedo*.
 Homeyer. *m.* Matador. *Matador*.

I.

Ignyor. Ignôr ô me sñor. *Ignoro ô no me hallo*.
 Ignorança. *f.* Iguorância. *Ignorancia*.
 Ils. Los. *Los*.

I.

Illumenar. *v. a.* Fer llum. *Alumbrar*.
 Infantea. *f.* Infância. *Infancia*.
 Infernades. Infernâls. *Infernales*.

J.

Jach. Jêc. *Yago*.
 Jaen. Estân caygûd. *Estais caído*.
 Jaqueix. Aquéll déxa. *Aquel deja*.
 Jaquesch. Jô heu déix. *Lo deajo*.
 Jaquir. *v. a.* Déxar. *Dejar*.
 Jaquit, da. *p. p.* de jaquir. *Déxâd, da. Deja-*
do, da.
 Jaurer. *v. n.* Càurer. *Caer*.
 Josos, sa. *adj.* Àlêgres. *Alegre*.

J.

Jrecer. *v. a.* Prènder ira. *Tomar ira*.
 Juhi. *m.* Judici. *Juicio*.
 Juidor. *m.* Ajustador. *Ajustador*.
 Jus. *adv.* Debâix. *Debajo*.
 Jusa. Lo de bâix. *Lo de bajo*.
 Justar. *v. a.* Ajuntar. *Justar ô ajustar*.
 Jutjament. *m.* Judici ô determinació. *Juicio ô de-*
terminacion.
 Jutjar. *v. a.* Judicar. *Juzgar*.

L.

Lagost. *m.* Llagosta. *Langosta*.
 Lay. *adv.* Àllâ, en aquéll témps. *Allâ, en aquel*
tiempo.
 Languiment. *m.* Desmây. *Desmayo*.
 Lauguir. *v. n.* Desmayarse. *Desmayarse*.
 Lahor. *f.* Alabânsa. *Alabanza, loor*.
 Laus. *f.* Alabânsa. *Loor*.

L.

Laus palesa. *f.* Alabânsa manifestâ. *Loor mani-*
fiesto.
 Lebre. *f.* Llêbra. *Liebre*.
 Leg, ga. *adj.* Llétjos. *Feo, fea*.
 Legea. *f.* Lletjura. *Fealdad*.
 Legre. *adj.* Àlêgre. *Alegre*.
 Lays. Àllâ es. *Allâ es*.

Llença. *f.* Llansa. *Lanza*.
 Lest. Aquell es. *Aquel es*.
 Lest, ta. *p. p.* Llegid, da. *Leído, da*.
 Lesta. *f.* Cosa clara. *Cosa clara*.
 Let, ta. *p. p.* Elegid ô escollid. *Elegido, da ô escogido, da*.
 Licenciar. *v. a.* Donar llicència. *Licenciar*.
 Lig. Jô llitx. *Leo*.
 Lin fa. Li fa. *Le hace*.
 Lir. *m.* Lliri. *Lirio*.
 Lla. *adv.* Allà. *Allá*.
 Llay. *V.* Lay.
 Llas, sa. Cansads. *Cansado, da*.
 Llasar. *v. a.* Causar. *Cansar*.
 Llasat, da. *p. p.* de llasar. *Cansado, da*.
 Llaumentar. *v. a.* Plorar. *Llorar*.
 Llavons. *adv.* Á las hōras. *Entōnces*.
 Llauger, ra. *adj.* Juger, ra. *Ligero, ra*.
 Llavor. *f.* Feyna. *Labor*.
 Llaurodor. *m.* Llaurador. *Labrador*.

Lleja. *adj.* Llétja. *Fca*.
 Llegea. *f.* Lletjura. *Fealdad*.
 Llença. *f.* Llansa. *Llanza*.
 Llest. Aquell es. *Aquel es*. = Cosa clara. *Cosa clara*.
 Llest, ta. *p. p.* Llegid, da. *Leído, da*.
 Lletuari. *m.* Medicina. *Letuario*.
 Lleujar. *v. a.* Alojjar ô estar posad. *Alojar ô estar puesto*.
 Lleument. *adv.* Jugérament. *Ligeramente*.
 Lleus. *adj.* Juger. *Ligero*.
 Llido. *m.* Lladó. *Almeza*.
 Llidoner. *m.* Lladoner. *Almez*.
 Lligança. *f.* Lligadura. *Atadura*.
 Lliurar. *v. a.* Alliberar. *Librar*.
 Lloir. *v. n.* Lluir. *Relucir*.
 Llong, ga. *adj.* Llarg, ga. *Largo, ga*.
 Llunar. *v. a.* Fer enfore. *Alejar*.
 Llunta. *f.* Prôva de qui té més fōrsa. *Lucha*.

M.

Mad, da. *p. p.* Amad, da. *Amado, da*.
 Mafit, ta. *adj.* Mustiys ô trista. *Marchito, ta, triste*.
 Magresa. *f.* Magror. *Flaqueza*.
 Magrir. *v. n.* Amagrirse. *Enflaquecerse*.
 May. *f.* Señora ô amor. *Señora ô amor*.
 Maysó. *m.* Cāsa, posada ô descansador. *Casa, posada ô descansadero*.
 Malartir. *v. n.* Enmalaltirse. *Enfermar*.
 Malavirat, da. *adj.* Málaventurada. *Malaventurada, da*.
 Malfat. *m.* Mál acās. *Mal hado*.
 Malifet. *m.* Malefici. *Maleficio*.
 Manch. *adj.* Manxól. *Manco, ca*.
 Mancha. *f.* Māuxa. *Fuelle*.
 Marag, ga. *adj.* Amargs. *Amargo, ga*.
 Marfit, ta. *p. p.* Pres ô robad. *Tomado, da ô robado, da*.
 Marriement. *m.* Alteració, desmay ô tristor ô pô. *Alteracion, desmayo, miedo, tristeza*.
 Marsit, ta. *adj.* Mustiys, *Marchito, ta*.
 Martre. *m. f.* Màrtir. *Màrtir*.
 Membrar. *v. r.* Recordarse. *Acordarse*.
 Membre. Em reeòrd. *Me acuerdo*.
 Menar. *v. a.* Conduir, guiar ô amenassar. *Conducir, guiar ô amenazar*.
 Menys. Ménos ô sense. *Ménos ô sin*. = Menys de fruyt. *Sin fruto*.
 Menysprehar. *v. a.* Menospreciar. *Menospreciar*.
 Menyscabar. *v. a. ô n.* Mencabar. *Menoscabar*.

M.

Mercener. *m.* Mercenári ô escās. *Mercenario ô escaso*.
 Mercer. *v. a.* Merèxer. *Merecer*.
 Meritar. *v. a.* Donar ô tenir mèrit. *Dar ô tener mèrito*.
 Meriu. Merexèa. *Mereceis*.
 Mes, sa. *p. p.* de metre. *Metido, da*.
 Metre. *v. a.* Posar. *Meter ô poner*.
 Metre. *m.* Mon amo ô mon señor. *Mi amo ô mi señor*.
 Metzies. *f. pl.* Maczinas. *Veneno*.
 Mitjor. *m.* El vènt de mitjorn. *Abrego*.
 Mija, na. *adj.* Médiāners ô médiānos. *Medianero, ra ô mediano, na*.
 Millà. Millor. *Mejor*.
 Mintént. *m.* Mentider, ra. *Mentiroso*. = *p. a.* Mentint. *Mintiendo*.
 Minne. *adj.* Menor ô mínim. *Menor ô minimo*.
 Mirent. El qui mira. *El que mira*.
 Mitjançar. *v. a.* Esmitjar. *Mediar*.
 Miste, ta. *adj.* Mesclāds. *Misto, ta*.
 Moir. *v. n.* Morir. *Morir*.
 Moller. *v. a.* Ablanir ô enternir. *Ablandar ô enternecer*.
 Monjoye. *f.* Fita para sefiar camí. *Mojon*.
 Mordut, da. *p. p.* Mossegāds. *Mordido, da*.
 Morter. *m.* Argamāssa. *Mezcla*.
 Mos. *m.* Bossināda ô mossegāda. *Bocado ô mordedura*.
 Mostalla. *f.* Mostāssa. *Mostaza*.

M

Mullar. v. a. Bañar. *Mojar*.
Mundar. v. a. Netetjar. *Limpiar*.

622

M

Mur. m. Muráda ô ráta. *Muro ô raton*.
Muscle. m. Musclo. *Hombro*.

N.

Napres. Despues. *Despues*.
Naucher. m. Patró de bárco. *Patron*.
Nest, ta. En aquést, ta. *En este, esta*.
Netejar. v. a. Netetjar. *Limpiar*.
Nici, cia. adj. Nécios. *Necio, cia*.
Noblit. En olvit. *En olvido*.
Novella. f. Noticia, nôva. *Nueva*.

N.

Novitat. f. Novédât. *Novedad*.
Noure. v. a. Dañar. *Dañar*.
Nueja. f. Enveja. *Embida*.
Nujar. v. a. Enutjar. *Enojar*.
Nuig. m. Enútx. *Enojo*.
Null. m. Ningú. *Ninguno*.

O.

Oblidar. v. a. Olvidar. *Olvidar*.
Oblit. m. Olvido. *Olvido*.
Obre. Óbri tu. *Abre tú*.
Obs. m. Mester. *Menester*.
Obte. f. La môrt. *Muerte*.
Oçell. m. Aucéll. *Pájaro*.

O.

Ofegar. v. a. Aufegar. *Ahogar*.
Oy. m. Desamor, ôdi, ira. *Desamor, odio, ira*.
Opinionatich, ca. adj. De pôc seſiy ô de várias
opinións. *De poco seso ô de varias opiniones*.
Orât, da. adj. Lôco, ca. *Orate*.
Oronell. m. Aronélla. *Golondrina*.

P.

Pahor. f. Pô. *Miedo*.
Paible. adj. Apassible. *Apasible*.
Palesament. adv. Manitéstament. *Manifestamente*.
Palpebres. f. pl. Pipéllas. *Párpados*.
Papello. m. Papeyô ô pavéllô. *Mariposa ô pavillon*.
Par. adj. Iguâl ô parêix. *Par ô aparece*.
Parencia. Apariència. *Apariencia*.
Parencer, ra. adj. Pererosos. *Perezosos, sa*.
Parencer. v. n. Aparêxer bé. *Parecer bien*.
Paria. f. Igualdât. *Igualdad*.
Paria. Aparexia. *Parecia ô aparecia*.
Parmi. Me aparêix. *Me parece*.
Pas. adv. Cêrtament. *Ciertamente*.
Pascific, ca. adj. Pacífic, ca. *Pacifico, ca*.
Passi. f. La pâssia de la missa. *Pasion*.
Pauruch. adj. Porúç, ga. *Temeroso, sa*.
Pece. f. Péssa. *Pieza*.
Pecejar. v. a. Fer péssas. *Hacer piezas*.
Pec, ca. adj. Nécios. *Necio, cia*.
Pegament. adv. Grosséramént. *Groseramente*.
Peguea y peguesa. f. Necedât, tontería. *Nece-*
dad, tontería.
Pel. Per. *Por*.
Penidént. m. Penitént. *Penitente*.
Pensiu. adj. Pensatíu, cnydadós. *Pensativo, cui-*
dadoso.

P.

Per ço. Per axô. *Por esto ô eso*.
Perdodar. v. a. Perdonar. *Perdonar*.
Perea. f. Peresa. *Pereza*.
Pexer. v. a. Apaxir ô maintenir. *Cabar ô mante-*
ner.
Pexer. v. a. Pasturar. *Pacer*.
Plach. Aplêg. *Allego.*—M'agrâda. *Apláceme*.
Plaheumént. adv. Apaciblemént. *Apaciblemente*.
Plaher. m. Plêr, gust. *Placer*.
Plauc. Jô plôr. *Lloro*.
Planyer. v. n. Plorar. *Llorar*.
Platja. f. Plája. *Playa*.
Plaurer. v. n. Agradar. *Placer*.
Pledejar. v. a. Pledetjar. *Pleitear*.
Plegar. v. a. Déxar lo que se fâ. *Dar de mano d...*
Plegar. v. a. Aplegar. *Juntar ô coger*.
Plegat. Tot junt. *Todo junto*.
Pleuresis. f. Dolor de costât. *Pleuresia*.
Poblas. m. Pôble grân ô canâlla. *Poblazo ô cana-*
lla.
Pobrejar. v. a. Pobretjar, tenir pôc concêrt. *Es-*
cacear.—Fer es pôbre. *Llorar pobreza*.
Pogra. Porâ. *Podrd*.
Pogras. Porâ ser. *Podria ser*.
Pogren. Porâu. *Podian*.
Polpa. f. Popa de cârn. *Pulpa*.
Pom. m. Poma. *Manzana*.

P

623

P

Poncell, lla. *adj.* Vêrges. *Donzel, lla.*
 Poncell amor. Nôu amor ô nôu enamorâd. *Nuevo amor ô nuevo galan.*
 Ponyar. *v. a.* Puñir, procurar ô fer son podèr. *Punzar, procurar ô hacer su poder.*
 Porgar. *v. a.* Purgar. *Purgar.*
 Posques. Pogués. *Pudiese.*
 Potençe. *f.* Potência. *Potencia.*
 Potent. *adj.* Poderós, sa. *Poderoso, sa.*
 Praticar. *v. a.* Practicar. *Practicar.*
 Prehar. *v. a.* Preciar. *Preciar.*
 Pregon, na. *adj.* Présent ô públic. *Presente ô público, ca.*
 Preicar. *v. a.* Predicar. *Predicar.*
 Preicat. *m.* Predicât. *Predicado.*
 Proejar el témps. Anar côntra el vént. *Ir contra el viento.*

Propils es. Los es prôpi. *Les es propio.*
 Prou. *m.* Profit. *Provecho.* = *adv.* Molt. *Mucho.*
 Prous homens. Hômos bôns. *Hombres buenos.*
 Pujas. *adv.* Més abáix. *Mas abajo.*
 Pulgo. *m.* Señál de pête. *Señal de peste.*
 Puix. Pués y después. *Pues y despues.*
 Punir. *v. a.* Castigar, procurar ô puñir. *Castigar, procurar ô punzar.*
 Punya. *f.* Brega, pélea. *Riña ô pelea.*
 Punyamént. *m.* Puiida ô pélea. *Puncion ô pelea.*
 Pusca. Jô puga. *Pueda.*
 Pusc. Jô puc. *Yo puedo.*
 Pusjus. *adv.* Més abáix. *Mas abajo.*
 Purna. *f.* Espira, mica, côsa pôca. *Centella, pizca, cosa poca.*

Q.

Q.

Quadrell. *m.* Qnadrèt de flétxa. *Cuadrillo.*
 Quem. Jô créim. *Quemo.*
 Quemar. *v. a.* Creinar. *Quemar.*
 Quens. Que mos. *Que nos.*
 Quer. Jô cerc. *Busco.*

Qesir. *v. a.* Cercar ô preguntar. *Buscar ô preguntar.*
 Qesit, da. *p. p.* de qesir. *Buscado, da ô preguntado, da.*
 Quinal. *m.* Ternâl. *Polispastos.*

R.

R.

Rahel. *f.* Rêl. *Raiz.*
 Raixa. *f.* Calor laciu. *Encendimiento libidinoso.*
 Ranart. *f.* Reboua. *Zorra.*
 Ranc, ca. *adj.* Coxos. *Cojo, ja.*
 Ranciu. *adj.* Râuci. *Rancio.*
 Rantell. *m.* Moscârt. *Mosquito.*
 Raore. *v. a.* Rascar. *Raer.*
 Rascut, da. Eufurids. *Airado, da.*
 Rastre. *m.* Rastro.
 Rat. *m.* Râta. *Raton.*
 Raurer. *v. a.* Rascar. *Raer.* = *Mossegar. Roer.*
 Ravessar. Vomitar. *Vomitir.*
 Raxa. *f.* V. Raixa.
 Realmc. *m.* Réyne. *Reino.*
 Rebelle. *adj.* Rebêlde. *Rebelle.*
 Rebujar. *v. a.* Refuar, despreciar. *Rehusar, despreciar.*
 Recolzer. *v. r.* Acordar ô tenir assiénto. *Recordar ô tener asiento.*
 Recors. *m.* Recôrt, recûrs. *Acuerdo, recurso.*
 Recorse. *v. n.* Córrer. *Correr.*
 Recort. *m.* Memôria. *Memoria.*
 Recos. *m.* Recûrs, remèy, socorro. *Recurso, remedio, socorro.*

Refirir. *v. a.* Referir. *Referir.*
 Refus. *m.* Fuyta. *Fuga ô huida.*
 Regirar. *v. a.* Apartar, espantar ô tornar. *Apartar, espantar ô volver.*
 Regna y regne. *m.* Réyne. *Reino.*
 Reixa. *f.* Retxâts. *Reja.*
 Rellam. *m.* Llâmp. *Reldmpago.*
 Rellexar. Tornar déxar. *Volver d dejar.*
 Rembre. *v. a.* Redimir ô remédial. *Redimir ô remediar.*
 Remeyar. *v. a.* Remédial. *Remediar.*
 Remija, na. *adj.* Médiano, na. *Mediano, na.*
 Remijar. *v. a.* Apartar ô dividir. *Apartar ô dividir.*
 Renart. *f.* Reboua. *Zorra.*
 Renc. *m.* Tela para justar. *Tela para ajustar.*
 Repost. *m.* Respôsta. *Respuesta.*
 Repost, ta. *p. p.* Respôst, ta. *Respuesto, ta.*
 Reprenimént. *m.* Reprensió. *Repreension.*
 Reptar. *v. a.* Desafiar. *Desafiar.*
 Rialler. *adj.* Rissuêño. *Risueño.*
 Riallosa. *adj.* Rissuêña. *Risueña.*
 Rial. *f.* Riâya. *Risa.*
 Riba. *f.* Côsta ô marjâda. *Cuesta ô ribazo.*

R

Ribatge. *m. V. Riba.*
 Rictât. *m. Títol de señor. Título de señor.*
 Rim. *m. Vers. Verso.*
 Riquea. *f. Riquesa. Riqueza.*
 Ris. *m. Riâya. Risa.*
 Risch. *m. Despeñadero. Despeñadero.*
 Rista. *f. Résta. Resta.*

624

R

Robaria. *f. Rôbo. Robo ó hurto.*
 Roch. *m. El réy del aquedrés. Roque.*
 Ror. *m. Error. Error.*
 Rost, ta. *p. p. Rompúd, da. Rompido, da ó roto, ta.*
 Rou. Roega. *Roc.*
 Rovell de ou. *m. Vermèy d'ou. Yema de huevo.*
 Ruscada. *f. Bugada. Colada.*

S.

Sagellat, da. *p. p. Sellad, da. Sellado, da.*
 Sacramentejar. *v. a. Jurar. Jurar.*
 Sangonent. *adj. Sangriént. Sangriento.*
 Saprien. Sabrian. *Sabrian.*
 Sastrujar. *v. a. Esmenussar. Desmenuzar.*
 Sats. Bastânt ó molt. *Bastante ó mucho.*
 Sclau. *m. V. Escrau.*
 Scarn. *V. Escarn.*
 Scull. *V. Escull.*
 Scurço. *V. Escurço.*
 Sedejant. *El qui té sed. Sediento.*
 Segurtat. *f. Seguretât. Seguridad.*
 Sehen. *Se assènen. Se sientan.*
 Sehents. Béns immòbles. *Bienes raíces.*
 Sella. *f. Cadira. Silla.*
 Sem, ma. *adj. Coxos ó tallids. Cojo, ja, ó tullido, da.*
 Semble. *adv. Juntamént. Juntamente.*
 Semença. *f. Semblansa. Semejanza.*
 Sement. *m. Llevar para sembrar. Simiente.*
 Sempervivol. Gota corâl. *Epilepsia.*
 Sems. *adv. Juntamént. Juntamente.*
 Senglar. *m. Pôre singlar. Javall.*
 Seny. *m. Señy ó sentit. Seso ó sentido.*
 Sensable. *adj. Sensible. Sensible.*
 Sentre. *v. n. Sentir. Sentir.*
 Sep. Moltes vegâdas. *Muchas veces.*
 Serventa. *f. Criada. Sierva.*
 Setgle. *m. Sigle. Siglo.*
 Setjament. *m. y setje. m. Tancadura per lo redó. Cerca.*
 Setje. *m. La esca que se pôsa á âm. Cebo.*
 Sguart. *v. a. V. Esguart.*
 Siau. Siau ó asseyvós. *Sed ó sentaos.*
 Si col. Axí côm ell. *Así como él.*
 Sien. Sian ó son. *Sean ó son.*
 Sieut. Essènt ó següentse. *Siendo ó sentándose.*
 Sintent. *El qui sent. El que siente.*
 Sisa. *f. Betúm. Betun.*
 Sitiament. *m. Siti. Sitio.*
 Siu. Sêu tu. *Siéntate.*
 Siure. *v. a. Assêurarse ó estar assegúd. Sentarse ó estar sentado.*

S.

Smenar. *V. Esmenar.*
 Smút. Mudsè. *Mudese.*
 So. Jô som. *Soy.*
 Soberch. *adj. Grân, excessiu, supêrbo. Grande, escesivo, soberbio.*
 Sobira y sobiran. *m. Sobérano. Soberano.*
 Sobrat, da. *p. p. Vensúd, da. Vencido, da.*
 Sobrat, da. *adj. El qui sobrepuja á âltri. Sobrepujante.*
 Sobrats. *m. pl. Ventâtjas ó sôbras. Ventajas ó sobras. —Ets âlts de câsa. Sobrados.*
 Sobotat. *adv. Prést ó de improvís. Presto ó de improvís.*
 Sobter. *v. a. Donar préssa. Dar prisa.*
 Sobtos. *adv. Prést ó improvís. Presto ó improvís.*
 Socors. *m. Socorro. Socorro.*
 Sdoguar. *v. a. Tocar ó remenar. Tocar ó menear.*
 Soferre. *v. n. Sufrir. Sufrir.*
 Sofertant. *adv. Sufrint. Sufriendo.*
 Sofir y sofre. *v. n. Sufrir. Sufrir.*
 Sofirent. *m. Sufridor. Sufridor.*
 Sofrensa. *f. Sufrimént. Sufrimiento.*
 Sosistic. Aparént. *Apareciendo y aparente.*
 Sojorn. *m. Descâns, repôs. Descanso, reposo.*
 Sojornar. *v. a. Descansar, reposar. Descansar, reposar.*
 Sol y sols. *adv. Sôlamént. Solamente.*
 Solas. *m. Plêr, gust. Placer.*
 Soldader. *m. Soldât ó soldadèt. Soldado ó soldadito.*
 Solt, ta. *p. p. Llibêrts. Suelto, ta.*
 Som. *f. Sôn. Sueño.*
 Somni. *m. Sômit. Sueño.*
 Soport. *m. Sufrimént, socorro. Sufrimiento ó socorro.*
 Soptament. *adv. Prôntamént. Prontamente.*
 Soptat. *adv. Prést. Presto.*
 Sorbir. *v. a. Xupar v. g. una espónja s'âygo ó cousumir. Absorber ó consumir.*
 Sospir. *m. Suspir. Suspiro.*
 Sostinença. *f. Sostentació. Sostentacion.*

Sostraje. *m.* Apartament. *Apartamento.*
 Sostrare. *v. a.* Sostrèurer. *Sonsacar.*
 Sotan. *m.* Soterrâni. *Sótano.*
 Sots. *adv.* Bâix. *Debajo.*
 Sots. *m. pl.* Garrigas. *Sotos.*
 Spauen. *m.* V. Espauen.
 Spauent. *m.* V. Espauent.
 Sperdre. *X.* Esperdre.
 Spero. *V.* Espero.
 Spill. *V.* Espil.
 Splicar. *V.* Esplicar.
 Spre. *V.* Aspre.
 Squinsar. *V.* Esquinsar.
 Stolgar. *v. a.* Llèvar. *Quitar.*

Storcre. *V.* Estorcre.
 Stort. *V.* Estort.
 Struch. *V.* Estruch.
 Strument. *V.* Estrument.
 Suffer. Sufrèix ò té. *Sufre ò tiene.*
 Suffer, ta. Sufríd, da. *Sufrido, da.*
 Surbir. *V.* Sorbir.
 Sus. Dált, demúnt ò sobretót. *Encima ò sobre todo.*
 Sus. *adv.* Prést ò en un punt. *Presto ò en un punto.*
 Sutzeu, ua. *adj.* Bruts. *Sucio, cia.*
 Sutzure. *f.* Brutó. *Suciedad.*

T.

Tarda. *f.* Tardânsa. *Tardanza.*
 Tart, da. *adj.* Târs en so parlar ò de mál ingèni.
Tardo, da ò de mal ingenio.
 Tartre. *m.* El de Tartària. *Tártaro.*
 Tastart. *adj.* Loquènc ò determinád. *Alocado ò determinado.*
 Taur. *m.* Bráu: hòu. *Toro.*
 Taxar. *v. a.* Apégarse. *Pegarse.*
 Teben, ua. *adj.* Tebs. *Tibio, bia.*
 Tembre. *v. n.* Tèmer. *Temer.*
 Temença. *f.* Pò, temor. *Miedo, temor.*
 Temorejar. *v. n.* Tenir pò. *Tener miedo.*
 Tempre. *m.* Tèmple. *Templo.*
 Tempte. Lo fâsse. *Lo haga.*
 Teute. *m.* Tiénto. *Tiento.*
 Terment. *m.* Térme. *Término.*
 Timpe. *f.* Còsta, pujáda. *Cuesta, subida.*
 Tirant. *m.* Tirâno poderós. *Tirano poderoso.*
 Tirant. *p. a.* El qui tira. *El que tira.*
 Tixion. *f.* Furia infernâl. *Furia infernal.*
 Tocan. *p. a.* Tocânt. *Tocando.*
 Tolrre. *v. a.* Llèvar. *Quitar.*
 Tolt, ta. *p. p.* de tolrre. *Quitado, da.*
 Tomba. *f.* Batl de mòrt. *Ataud.*

T.

Tor. *m.* Bráu: hòu. *Toro.*
 Torcre. *v. a.* Tòrser. *Torcer.*
 Torn. *m.* Ròda ò vòlta. *Rueda ò vuelta.*
 Torta. *f.* Tòrtera. *Tórtola.*
 Tost. *m.* Ròst. *Declivio.*
 Tost, ta. *p. p.* Llévád, da. *Quitado, da.*
 Tost. *adv.* Prést ò luégo. *Presto ò luego.*
 Tostemps. *adv.* En tot témps. *En todo tiempo.*
 Tou, ua. *adj.* Buid per dedíns. *Hueco, ca.*
 Trahiment. *m.* Trahició, engâny. *Trahicion, engaño.*
 Trametre. *v. a.* Enviar. *Embiar.*
 Traurer. *v. a.* Trèurer, llèvar, apartar. *Sacar, quitar ò apartar.*
 Traure. *v. a.* Trahir ò enganar. *Hacer trahicion ò engañar.*
 Treta. *f.* Flétxa. *Sueta.*
 Trigar. *v. a.* Tardar. *Tardar.*
 Troba. *f.* Glòsa. *Copla, trova.*
 Trobador, ra. *m. f.* Glosadors. *Trovador, ra.*
 Trobar ò trovar. Fer glòsas. *Trovar.*
 Troch. *m.* Barât, càuvi. *Trueco.*
 Trop. Molt ò mossa. *Demasiado ò mucho.*
 Trufar. *v. a.* Burlar. *Burlar.*

U.

Ulesa. *f.* Vilesa, trahició. *Vileza, trahicion.*
 Ungle. *f.* Ungla. *Uña.*

U.

Urella. *f.* Oreya. *Oreja.*
 Usatge. *m.* Usâusa. *Usanza.*

V.

Vagahunt, da. *adj.* Vâgamundo, da. *Vagamundo, da ò vagabundo, da.*
 Vagar. *v. n.* Estar ocios. *Estar ocioso.*

V.

Vay. *m.* Vâll, distância ò vâcuo. *Valle, distancia ò vacío.*
 Vaylèt. *m.* Pâge jove ò allòt. *Pagecito ò muchacho.*

Valença. *f.* Salut. *Valitud*, sanidad.
 Valent, *ta.* adj. Sàns y hòns. *Sanos y buenos*.
 Vanova. *f.* Vâneva. *Colcha*.
 Vantament. *adv.* Ab vanidât. *Vanagloriosamente*.
 Vantar. *v. r.* Vâagloriarse, alabarse. *Vanagloriarse*, alabarse.
 Vehi, *na.* *m. f.* Vest, *na.* *Vecino*, *na*.
 Veixell. *m.* Plât, gêrra, ribell, tassé etc. *Vaso*.
 Veixella. *f.* Vaquilla: plâts, etc. *Vaquilla* ô *vaso*.
 Veixar. *v. a.* Oprimir, vécsar. *Vejar*.
 Velledat. *f.* Veyès. *Vejez*.
 Ventrell. *m.* Vêntre. *Ventre*.
 Ventresque. *f.* Vêntre. *Ventre*.
 Ver. *m.* Sa primavera. *Verano*.
 Verament. *adv.* Vertaderament. *Verdaderamente*.
 Verme. *m.* Cuc. *Gusano*.
 Vers. Devés. *Hacia*.
 Vexar. *V.* Veixar.

Vaxell. *V.* Veixell.
 Via. *f.* Camí. *Camino*.
 Via. Hey vèya. *Veia*.
 Viar. *v. n.* Anarsèn. *Irse*.—Tréurer desôre. *Sacar fuera*.
 Vidando. Li dona vida. *Le da vida*.
 Vie. *f.* Camí. *Camino*.
 Viltat. *f.* Vilesa. *Vileza*.
 Vogui. *m.* Rôda, rodéyo, vòlta. *Rueda*, *rodeo*, *vuelta*.
 Volch. Vòl ô volgué. *Quiere* ô *quizo*.
 Volença. *f.* Volèr ô voluntât. *Querer* ô *voluntad*.
 Volch y volpell. *m.* Reboua. *Raposo*, *sa* ô *zorro*, *rra*.
 Volum. *m.* Volúmen. *Volúmen*.
 Vern. *m.* Moc. *Moco*.
 Vorridor, *ra.* *m. f.* Avorridor, *ra.* *Aborecedor*, *ra*.

FE DE ERRATAS.

Pàg. 5 Lín. 50 Dia Española, Den dir Española: Pàg. 9 Col. 2 Lín. 20 Empapusar, Empapujar: 15 2 12 Abre: 18 2 17 Alretas, Adretas: 21 1 7 Lizado, Lisiado: 24 2 43 pron, pronóm: 25 1 36 Alhaca, Alhaja: 31 1 59 Amôllar, Amôllar: 33 1 48 Canila, Canilla: 39 2 4 pelear, pelar: 44 2 14 África, Àssia: 47 1 48 Arnilla, Polillica: id. 2 8 Cássia, Cássia: 48 2 53 Arrendador, Arrendar: 64 1 6 Cujo, Gajo: id. 2 40 Aygordentero, Aguardentero: 76 1 6 els, als: 77 2 32 y 38 Bât, Blât: 83 1 25 Fracció, Acció: 84 2 20 hòu, brôu: 85 2 33 Bugedaría: Bugadaría: 91 1 27 Tôc, Fôc: 120 2 43 Non plus ultra, Plus ultra: 143 2 4 la jou, al jou, 166 2 41 Desacomodar, desacomodarse: 183 2 36 Devellament, Desvellament: 206 2 18 percober, percèber: 208 2 última diserét, discrét: 215 y 216 2 última y 1 y 2 Enegenable, ar, etc., Enagenable, etc.: 232 2 1 Azcabuz, Arcabuz: 238 1 52 desoulado, desculado: 239 2 46 Desgranado, Desgranado: 242 1 17 Tornillo, Torillo: 247 2 8 Arbardilla, Albar-dilla: 249 2 49 brinquino, brinquino: 265 2 10 boca, boda: id. 2 50 Partilizar, Parcilizar: id. 2 50 escaydâys, escandâys: 279 1 22 fregatirz, fregatriz: 300 2 30 melona, melena: 306 1 29 Llêx, Llêtx: 350 1 44 Mabiza, Nabiza: 353 1 27 Llôsa, Llôssa: 405 2 1 Esquila, Espuêla: 413 1 36 estornell, passarêl: id. 2 55 pacioncilla, granadilla: 421 2 5 estêndrer, entêndrer: 458 2 49 mon, nôm: 497 1 37 Sanjanero, Sinjuanero: id. 1 46 Reyna, Réyna, id. 1 48 Réyna, Reyna: 515 1 51 Sonsajar, Sonsacar: 535 2 22 Superpacient, Superparcient: id. 2 24 Superpaciente, Superparciente: 551 2 24 vieja, viejo: 546 1 10 semhar, sembrar: 561 2 28 trasnonchado, trasnochado: 580 2 5 atestado, atestundô: 605 1 12 pariôl, puriôl: 606 1 23 liguijaros, guijarros: 611 1 12 adrecudores, adestradores: 615 Alguns térmes dels anticuâds se hân posâd ah la nôva ortografia, y no lo hân de estar, perque no sabêm côm los pronunciâvan els autiga. 624 2 última Sostinença, Sostinença.

942659

x

y

